la quenta, y figurosa que infaliblemente has de dar en el dia final de Dios, sin saber quando?

Cuenta el Euangelista San Marco en el cap. 8 que yendo Christo nuestro Redemptor con sus Discipulos en vna nauecilla, de repente se leuantò vna tempestad, que alborotò el mar de tal manera, que estaua que con sus olas los auia de tragar el nauio: afligiòse grandemente los Discipulos, y obligoles su peligro a recurrir a su Maestro, despertando, y adorando: *Domine salua nos, perimus*. Señor, saluanos, que perecemos. Reprehendiò Christo Señor nuestro, pregunta, como es posible que estando Christo en el nauio, pereciesse? Como es posible que se alborotasse el mar, y peligrasse en tan grande aprieto a los Discipulos? Y responde el santo con palabras que confirman lo que vamos diziendo: *In naui quidem erat Christus corpore, sed Dominus gratia; Discipulos vero fluctus & negligentes esse non patiebatur, quasi absente Domini præsentia, & fauore securos.* Permitiò Christo, dize San Ambrosio [illegible] enseñar a su [illegible] en la presencia de Christo, *quasi de Domini præsentia & fauore securos.* Oid, que os quiero hazer vn argumento forçosissimo: si Christo nuestro bien no quiere que sus Discipulos estando en su presencia, y debaxo de su proteccion viuan sin este temor, como te atreues tu a viuir con tan grande confiança, siendo assi, que no tienes por compañero a Christo, sino al demonio? Como es posible que te atreuas a estar vna sola hora en pecado mortal en medio de tantos peligros? Como es posible, que no trates de hazer penitencia de tus pecados, *ergo dum tempus habemus*? Luego, luego dize el Apostol, no dexemos passar la buena ocasion, no tardes, mira que me temo, que tu tardança està pidiendo a Dios venganza de tu descortesia, y podrà ser que descargue el golpe de su justicia, aduierte, que si hasta aqui ha vsado de su misericordia contigo, tambien siendo Dios mucho mas dilatoria, serán ingratas, y groseras, y que nos castiga.

Que piedras que son castigos repentinas de mala muerte, sino castigos que [illegible] de la buena [illegible] tu, en [illegible] mientrare [illegible] en [illegible] vida [illegible] llena [illegible] ligros, y no se [illegible]

[illegible] con [illegible] vida [illegible] estragada hasta passar de los sesenta años de su vida, embiòle Dios vna recia enfermedad, que mostrò desde luego ser mortal; y aunque el mismo confiente reconocia que aquella enfermedad le auia de acabar en breue, y que nunca se auia de leuantar de aquella cama, con todo, no tratauà de disponerse para la muerte, ni de arrepentirse de su mala vida passada, ni de pedir, ni recibir los Santos Sacramentos. Supo vn Sacerdote vezino el trance, en que estaua este hombre miserable; dexado yà de la mano de Dios, acudiò a èl, propuso le su peligro, como era el sumo de quantos ay; juntamente le propuso, como el vnico remedio para salir bien de esse peligro, era hazer vna buena confession, y valerse con tiempo de la Diuina misericordia, pues que presto auia de caer en manos de la Diuina Iusticia; oyòle el doliente, y no le oyò, porque era como sino le oyesse; y assi respondiò al Sacerdote: *Obdurauit cor Pharaonis*, yo soy otro Faraon en la malicia, y obstinacion, tengo el corazon endurecido como el suyo, yà no tengo que esperar misericordia de tantas, y tan enormes culpas como he cometido contra Dios. El Sacerdote [illegible] dificultad de [illegible] remedio, y para desesperado que Dios [illegible] quiere [illegible]

blasfemias, regalò, y condoliendole de aquel precito, boluiò segunda vez a predicarle, a rogarle, y a procurar ablandar aquel corazon de [illegible] pedernal; pero hallò duro que vn diamante, y obstinado [illegible] monio, y segunda vez respondiò como la primera: *Obdurauit cor Pharaonis*, y sin que le pudiesse sacar otra respuesta, mas que si fuera Turco desesperado, endurecido, impenitente, y sin Sacramentos murió con señales manifiestas de su eterna condenacion. Este es el fin que tuuo aquel desdichado, y que le acarreò vna mala costumbre de reincidir en los mismos pecados.

De los que corren igualmente por vn mismo camino, al mismo paradero a que llega el vno, llega el otro; si vos, hermano, andais por los mismos caminos que este, como es posible que no lleguei a parar donde el para, esto es, en el infierno? Tened cedula de mayor seguridad? Ninguna, sino es que os enmendeis con tiempo. Escarmienta, pues, en cabeça agena, Sacerdote, ò Cura vicioso, teme de la costumbre con que te has hecho centro del pecado: si eres vi[illegible] [illegible] dificultad de [illegible] remedio, y para desespe[illegible] que Dios [illegible] quiere [illegible]

AD DON FRANCISCVM a Zapata Comitem de Barajas PHILIPI.

II. Hiſpaniarum Regis Summum Præſidem Doctoris Gonçali Suarez de Paz Collegæ inſignis Collegij Beatæ Mariæ Magdalenæ iuris Pontificij Cathedram Salmanticæ regentis in Praxim eccleſiaſticam, & ſecularem præfatio.

SI QVIS vnquam extitit, illuſtri, & excelſo loco natus, qui ſecundo rumore hominũ totiuſq; penè Chriſtiani orbis gratulatione ſummũ amplitudinis culmẽ aliquãdo conſcẽderet, rerumq; omniũ gubernacula ſuſtineret, is tu Illuſtriſſime Comes, ſupremeq; Præſes noſtris tẽporibus merito exiſtimandus. Cum enim dies ille cunctis fœliciſſimus illuxiſſet, quo te Hiſpana Reſpublica ſummũ accepit moderatorem, verbis explicari non poteſt, quãta animorũ conſenſione omnes omniũ ordinũ homines lætari & exultare viderentur. Nã cùm antiquiſſimam generis claritatem, rerumq; tuarũ præclare geſtarum gloria cũ admiranda ingenij, animiq; natura, cumq; iuſtitiæ, prudentiæq; inſignibus ornamentis coniunctã intuerentur iure ſibi maximo gratulabantur omnes, neminemq; omnino, nec ex noſtrorũ, nec ex antiquorum, clarorumq; hominũ exemplis reperiebant quem tecũ comparare vlla ex parte poſſent. Tu cum Cordubenſem, Hiſpalenſemq; ciuitatem, clariſſimaſq; alias vrbes, atq; adeo viniuerſam Hiſpaniam iampridem ſingulari æquitate, & ſapientia moderatus eſſes, maximaq; & ampliſſima regni negotia bello, paceq; adminiſtraſſes, nobilium, militarumque ordinum præfectus, ſummaque omnia regio plane pectore tueris, ac regeres, Regumque amplitudinem (à quibus originem ducis) autoritate & virtutum magnitudine repræſentares, Regij, ac ſupremi ſenatus Princeps, Præſesque à PHILIPO Regum Rege prudentiſſimo, ac iuſtiſſimo, meritiſſimè es electus. Cum ergo tuæ, tuorumque laudes obſcuræ nunquã hactenus eſſe potuerint: indieſque magis non ſolum noſtris, ſed penè omnium gentium linguis ac literis celebrandæ eſſe videantur, inſolenter, arroganterque nimium viderer facere ſi exiguo, & inculto orationis genere perſequi tot rerum monumẽta vellem. Quis enim tot Comitum, Marchionum, potentiſſimorumque Ducum ſummorumque Aragoniæ Regum maiorum tuorum victorias, triumphos, totque inclyta bello facta, Mauroru Turcarumq; repreſſos impetus, totque ex hoſtibus ſpolia capta, tot magnanimitatis, pietatiſque opera pro dignitate commemorare ſe ſperet poſſe. Cumque duæ ſint artes, clariſſimæq; virtutes, quibus principes, & maximi viri vigere, ac florere ſoleant, militaris vna, qua hoſtiles iniuriæ propulſantur, altera domeſtica, & ciuilis, per quã ocio & tranquillitate Reſpublica perfruatur: cumq; te in vtraque ſemper excelluiſſe conſtet, illa tamen laus tua quaſi proprior, nobiſq; quaſi gratior, iucundiorq; videri ſolet qua ciuilibus, vrbaniſq; rebus ſapiẽtiſſimè cõſtituendis, deſcribẽdiſq; iuris, legũq; rationibus informandis moribus, tuendis publicis, priuatiſque cõmodis, hominum ſaluti & regno-

rum dignitati consulere perpetuo consueuisti. Quanto nanque corporibus nobiliores sunt animi, ac digniores, tanto sunt bellatoribus, ꝟalentissimisq; Ducibus instruendæ, cõponendæq; ꝟitæ rectores, & sapiẽtissimi moderatores anteponẽdi. Nã si ꝟeré Platoni fœlicissimas respublicas regnaq; florentissima tũ demũ fore ſperauit, cũ aut ſapientes homines principatũ tenerent aut Principes ſapientiã amplecterẽtur nemini dubium relinqui poteſt, quin patrocinio, tuoq; ductu Hiſpaniæ res quã primũ florere, & amplificari incipiant, ſummisq; ꝟndique opibus, boniſque omnibus cumulari. Tu animi magnitudinẽ, integritatẽ, fidẽ, æquitatẽ, conſtãtiã, inuictumq;, & excelſum robur cũ hactenus ad Hiſpaniæ, hoc eſt patriæ tuæ ſalutẽ conſeruandã, colendãque Regiam Maieſtatẽ contuleris: tũ maxime hoc tempore ſpem eandem cõfirmas, maioraq; de te indies, amplioraque polliceris. Tu quemadmodũ ad improborũ cupiditates cõprimendas, infringendãq; ſceleratorũ audaciã ſeueritatem abhibes, ita te mitẽ probis, clemẽtiſsimũque præbes: tu ad excitãda eruditorum ſtudia, induſtriãque acuendã, atque optime de Hiſpanarũ rerum omniũ ſtatu in poſterum ſperandũ quaſi aliquod ſignũ tollis. Cũ ergo in hac ſemper cura, & cognitione ꝟerſeris, ꝟt iuſtitiæ cultores, & conſeruatores ab imperio, nutuq; tuo pendentes, ad tuique imitationẽ ſe ſtudioſiſsimé cõparantes, exornes, adiuues, ad pulcherrimaque munera ſapienter, ſtrenuèque exercenda excuſcites, cũ ad iudicia forenſiaq; negotia prudenter, iuſteque tractanda conſilia, conatuſque tuos omnes dirigas, nullamque reipublicæ partẽ deſerendã putes, opportunã mihi occaſionem oblatã, quaſique licentiã datã exiſtimabã, ꝟt ibi non ſolũ prudentiæ, ſed mãſuetudinis, & clemẽtiæ quoq; laude clariſsimo ſcriptiones, lucubrationeſque has meas offerre, ac dicare auderem, (quæ quas leſcũque erunt) ad reipublicæ cultũ, & ꝟtilitatem ſummo ſunt â me ſtudio, ſummaq; ac diuturna induſtria elaboratæ. Qua in re certo ſcio, nõ tantũ in me facultatis eſſe, quã tũ tibi inſeruiendi, & gratificãdi ꝟolũtatis, cũ tamen æquitatẽ, & humanitatem tuã cognouerim, cũ quo nobilium, & principũ ꝟirorum ingeniũ tale eſſe animaduerterim, ꝟt nõ tam rei, quæ offertur, quam animi magnitudinem ſpectandam ducant, audacius hoc munuſculũ ad te mittere, in tuoque nomine euulgare cõſtitui. Habes itaque à me Comes ampliſsime practici, ac iudiciarij ordinis libros, quibus tota penè iuris ciuilis prudentia ad quotidianũ ꝟſum traducta, & explicata dilucide continetur, quaque aduocati cauſarumque patroni adiuti, & quaſi manu ducti ſuum munus facilius, & expeditius obire poſſint, iudiceſque mortalibus ius ſuum tribuere. Quãuis enim eruditiſsimi, & iuris prudentiſsimi homines quam plurimi noſtro tempore exiſtant, qui legum nodos, & ænigmata explicare poſſint, in intimaque, & abſtruſa ſenſa acutiſsimé penetrare, cum tamen res poſtulat, ꝟt ad communes controuerſias, & quotidianas lites dirimẽdas ingeniorum aciem intendere, & accomodare debeant, hærent, & contu rbantur plerique, & tãquam in mari magno fluctuantes, nec curſum tenere, nec dirigere, nec portum ꝟnquam conſpicere potuerunt. Accipe igitur humaniſsime, & clementiſsime Comes hoc noſtrarum ꝟigiliarum opus, quod tuo preſidio, tuique nominis outoritate munitum, in doctorum hominum manus tutiſsimé, ac fœliciſsimè ſpero ꝟeniet. Vale,

Estante 44 — Andª 5 — Vol 10

PRAXIS ECCLESIASTICAE, ET SECVLARIS INITIVM.

Ex Initio.

SVMMARIA.

1 *AVtor vtriusque iuris theoricam Salmanticæ docuit prius octo annis, quàm ad hanc praxim legendam appullerit.*

2 *Autor praxim perlegit, vt iuri operam dantes praxi post theoricam imbuti aduocare, & iudicare possent. & nu. 16. & 22.*

3 *Qui vel theoricam, vel praxim ignorat claudicans nec ius redere, neque aduocare poterit.*

4 *Legibus consuetudinibus, & stylo iudicandum est.*

5 *Per stylum, longeuum causarum vsum lites ordinari, et causæ decidi possunt.*

6 *Stylo leges sæpè derogantur.*

7 *Iudex contra fori consuetudinem iudicans iniquè agit.*

8 *Stylus ex nimia peritia procedit, quæ artem facit.*

9 *Stylus succedit lege deficiente.*

10 *Iudex contra stylum iudicans litem suam facit.*

11 *Sententia contra notorium stylum lata nulla est.*

12 *Aduocatus falsum stylum citans, sicut qui falsam legem citauerit, puniendus.*

13 *L. 1. tit 7. part. 7. qualiter amplianda?*

14 *Leges per stylum interpretantur.*

15 *Theorica absque praxi parum prodest ijs, qui officijs & causarum strepitibus se inserere cupiunt.*

16 *Autor quare praxim Salmanticæ docuerit, exponit.*

17 *Autor magna audientium copia circunstante & applaudente, Salmanticæ, anno 1572. hanc praxim perlegit.*

18 *Autor rationem reddit quare typis prælectam praxim mandauerit.*

19 *Autor quare partim Latino sermone, partim vulgari idiomate conscripserit, ostendit.*

20 *Rudis stylus, & nudus in causis procedendi modus, & vndè emanauerit hoc opere edocetur, & vbi opus est nonnihil disputationi relinquit.*

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

21 *Ciuitas vnaqueque ſuo ſenſu abundare ſolet.*

22 *Autoris mens fuit in hoc opere condendo inſtruere iuuenes, vt cauſas agere & inchoare valeant abſque tabellionum & procuratorum ducatu.*

23 *Vera praxis quotidiano vſu forenſi acquiritur.*

24 *Spes ſit ei qui præſens opus euoluerit, & in eo contentorum meminerit, & patrocinium præſtare, et publicæ rei, vbi ſibi committatur, curam gerere poſſe.*

25 *Opus in tres tomos diuiditur, & quid in quolibet eorum contineatur, oſtenditur.*

Totius operis.

Initium.

1 QVM per curriculum annorũ octo, vtriuſq; iuris theoricã, ſtudentibus in Salmãticenſi Academia exponere inſudauerim, venit mihi in mentem, quantum ex vſu eiſdem eſſet, 2 praxim, & ſtylum etiam oſtendere: vt ſic theoricæ, praxi, & communi procedendi ſtylo inſtructi, & foro aduocare, & in iudicio mortalibus ius ſuũ tribuere poſſent. Quod minimè eis liceret, ſi eorũ altero careret: claudicarent enim ſicut aliquo pede orbati: nam nõ ſolùm 4 legibus & conſuetudinibus, verùm etiã ſtylo, & vſitata praxi iudicandum eſt: 5 & ſtylus, qui longeuus eſt vſus cauſarũ, poteſt æquè vt ius allegari, cùm ad litium ordinationem, tùm ad earum deciſionẽ: vt probat Cardi. in Clem. ſæpè. §. & quia. n. 4. de verb. ſignifi. & alij relati per Matien. in Tract. dialogi relatorum. 3. p. c. 9. n. 7. quia ſtylus facit ius. l. more. vbi Lancelo. ff. de iuriſd. omn. iudic. refert & alia cõgerit Sylua nup. lib. 3. nu. 32. Didac. Perez in. l. 28. tit. 4. lib. 2. Ordin. ver. Segun el eſtylo. col. 421. Ab exea. in Rub. de cõſti. nu. 181. & per ſtylũ non ſemel legibus 6 derogatur, vt probat Aymon Sabilia, cõ 7 ſil. 201. n. 21. Ideò iudex contra fori cõſuetudinem iudicãs inique agere dicitur in l. vlt. ff. de teſta. Bart. in Authen. qui ſemel. n. 14. in fi. C. quomodo & quãdo iu- 8 dex: nã ſtylus ex nimia peritia procedit, quæ facit artẽ, vt ait philoſo. 1. metaphi. 9 c. item. 1. & vbi deeſſet lex, ſtylus ſuccede 10 ret, vt per Bello viſ. in ſua pract. Rubric. de fuga reorũ. nu. 39. Vſq; adeò q; iudex 11 cõtra eum decernẽs, ſuam litem facit: & ſi ſtylus notorius ſit, erit ſententia nulla, vt aſſerit Iaſſ. in Authen. iubemus. nu. 3. C. de iudi. ſequitur Sylua Nupt. vbi ſu- 12 prà, optimè Guido. q. 292. n. 2. Hinc aduocatus qui falſò vſitatum ſtylũ allegauerit, ſicut qui legem, punietur ex. l. fi. ff. de fal 13 ſis. l. 1. tit. 7. p. 7. quæ ſic ampliãda & accipienda eſt. Et meritò quia vera legum in 14 terpretatio à praxi. & cõmuni ſtylo ſumitur, vt ex Bald. & Decio reaſſumpſit Hyppolyt. in pract. crimi. §. principium. 15 nu. 3. Vbi nu. 4. conſcripſit, parum prodeſſe habere theoricam abſque praxi, & peritia ſtyli, maximè tyronibus qui in 16 officijs ſe exercere cupiunt. Quæ omnia & alia, quæ paſſim de ſtylo, & praxi occurrunt, attentè perpendens prælectæ theoricæ exercendæ modùm, præxim & fori ſtylum, quo ad eius varia 17 mutatio patiebatur, edocere decreui: & tandem præterito anno. 1572. magno aſtantium applauſu, & aula ſtudentium plena, quos præ eorum multitudine non 18 capiebat publicè edocui. Vnde cùm temporis progreſſu ipſa practica praxis præ ſe tuliſſet, quantum emolumenti iudicibus, & tyronybus cauſarum patronis attuliſſet, & in dies allatura eſſet, eorum inſtantiſsimis precibus deuictus, coactus 19 fui eam etiam prælo mandare. Quam tamen ſic mandaui partim Latino ſermone, partim noſtro Caſtellæ communi

ni idiomate: quia tractatus ipſe qui hoc in regno modum procedendi, & ſtylum pertractat, aliud non patiebatur: Nam in eo non iuris ſubtilitates, non eius apices, ſed nudum rudemq; ſtylum vtroque in foro agendi tàm iudicibus, quàm aduocatis demonſtramus, in ſimul & fontes, vnde ille ſtyli riuus, emanauerit, oſtendemus: & interim nonnullus etiã locus, vbi opus fuerit, & res ſuaſerit, diſputationi relinquitur. Nostamen non fugit, noſtrum humile typis mandatum opus vniuerſæ praxi ciuitatum, & locorũ Caſtellæ haud facturũ ſatis: quia vnaquęq; ciuitas ſuo ſolet abundare ſenſu, ſed nobis ſat erit ad ea quæ frequentius accidũt praxim adaptare, & ſic componere iuuenes, tyroneſque iudices, & aduocatos, vt nullo tabellione, aut procuratore magiſtro, ius reddere, & cauſas agere incipere valeant: vt inde veram praxim quæ quotidiano forenſi vſu, & exercicio paratur, faciliùs ſibi quærant. Quidquid tandem illud fuerit, gratioſè ſuſceptum, curioſè perlectum, & fructuoſè memoriæ commendatum velim: & qui ſuſceperit, perlegerit, & memoriæ cõmendauerit, ſpes eum pulcherrima foueat, ſuo patrocinio clientulos defendere, & rem publicam in partibus ſibi credendis poſſe gubernare, vt promiſsit Iuſtinia. in proemio Inſtit. in fin. Quò vt pergant, præſens opus in tres partes, ſeu tomos partiri inſtitui: & in primo formam procedendi qua iudices, & aduocati ſeculares in ſuo foro vtũtur compono: in Secundo ſtylum & modum procedendi in tribunalibus eccleſiaſticis conſcribo: in Tertio praxim & exercitium actionum, & aliorum remediorũ, quæ in iure diuerſis in locis diſperſa ſunt, edoceo. Qui quidem tomi ſub ſe plures rubricellas, capita & paragraphos continebunt, vt ex eorũ fractione quicquid vnicuique ſtudentium vtile ſit, facilius memoriæ mandetur, & tenatius inhæreat. Ante omnia tamẽ quaſdam Annotationes vniuerſo operi deſſeruientes præmitto, quæ incipiunt.

PRAXIS ECCLES.

ET SECVL. ANNOTATIONES.

Ex. 1. Annotatione.

SVMMARIA.

1 *IVdiciũ plures ſignificationes habet.*

2 *Iudiciũ ſignificat diſcuſsionem cauſæ vel proceſsum iudicialem.*

3 *Iudicium figuratè & per tranſlationem plures acceptiones habet, non verò ſecundum proprijſsimam eius ſignificationem.*

4 *Iudicium propriè et originaliter ſignificat dictionem iuris, id eſt, actum iudicis.*

5 *Iudicium magis propriè ſignificat exiſtimationem, opinionem, ſeu actum quo aliquid determinatur à quocunq;.*

6 *Iudicium pro proceſsu ſumptum cõmuniter à doctoribus definitur.*

7 *Definitio iudicij, à Curtio tradita impugnatur.*

8 *Inquiſitio generalis nõ eſt iudicium, ſed præparatoria.*

9 *Decreta iudicis ſuper prædijs minorum, vel eccleſiarum diſtrahendis nõ ſunt actus iudicij.*

10 *Definitio cõmunis iudicij defenditur à Nauarro quibuſdã expoſitionibus*

additis, quas autor refutat.

11 *Alia definitio iudicij traditur ab Autore.*

12 *Inquisitio contra certam personam facta iudicium est.*

13 *Iudicium diuiditur in ordinarium, & extraordinarium.*

14 *Ordinarium iudiciũ quale sit docetur.*

15 *Extraordinarium iudicium quid sit, explicatur.*

16 *Alia definitio ordinarij, & extraordinarij iudicij traditur à Nauarro.*

17 *Inquisitionem remedium extraordinarium esse, defenditur cum communi, contra Innocentium & alios.*

18 *Inquisitio de omni crimine permissa est ab vtroq; iure, præcedẽti infamia, vel sufficienti præsumptione.*

19 *Iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & mistum.*

20 *Iudiciũ ciuile quid sit, traditur, veluti quando aliquid petitur absq; origine criminis.*

21 *Iudicium ciuile, dicitur etiam quando pœna pecuniaria applicatur parti, licèt ex delicto descendat.*

22 *Intellectus verus assignatur ad cap. per tuas. 1. de simonia.*

23 *Iudicium criminale est quando de crimine agitur principaliter ad vtilitatem publicam.*

24 *Iudicium criminale etiam dicitur tàm de iure cõmuni quàm Regio, quando pœna pecuniaria applicatur fisco.*

25 *Iudicium criminale non est quando pœna pecuniaria applicatur fisco ex cõtractu partium.*

26 *Iudiciũ mistũ dicitur quãdo nec merè ciuiliter, nec merè criminaliter agitur.*

27 *Mistum Iudicium etiam est quãdo pœna pecuniaria applicatur fisco simul & parti.*

28 *Intellectus verus legis Caius ff. ad sen. Con. Sillan.*

29 *Crimen licet morte delinquẽtis extinguatur quo ad alias pœnas non tamẽ quoad pœnam pecuniariam.*

30 *Iudicium aliud est ordinariũ & aliud summarium.*

31 *Summarium iudicium est, in quo proceditur simpliciter, et de plano, sine strepitu, et figura iudicij, & etiam alijs modis dicitur remissiuè.*

32 *Iudicium aliud est ecclesiasticum, et aliud seculare.*

33 *Iudicij alias plures diuisiones esse traditur remissiuè.*

34 *Iudicia omnia originem trahunt à iure diuino, modum et formam à iure positiuo.*

35 *Iudicium à qua parte litis incipiat traditur.*

36 *Iudicium incipere à litis contestatione dicitur secundùm communem Doctorum.*

37 *Litis contestatio est fundamentum et lapis angularis totius iudicij.*

38 *Iudicium à citatione incipere dicitur, secundùm quorundam opinionem.*

39 *Iudicium propriè dicitur incipere à litis cõtestatione: impropriè verò à citatione inchoari dicitur, secũdum veriorẽ opinionem.*

40 *Iurisdictio perpetuatur per solam citationem, tam de iure communi quám de iure Regio, quidquid contrarium teneat Didacus Perez.*

Prima Annotatio.

De Iudicio.

RActaturus de praxi & modo circa cauſas in iudicio expediendas, non ab re erit, aliqua de ipſo iudicio prænotare:
1 hæc enim vox Iudicium, pluresacceptiones habet, quas cõgerit gloſ. in. §. præterea. Inſtitu. quibus non eſt permiſſum fac. teſtamen. quam commendat Ioan. Monach. in Rubr. de iudicijs. libr. 6. Iaſſ. in Rubric. C. de iudicijs. Deci. in Rubr. extra, de iudicijs. lectura. 1. num. 5. & eaſdem ſignificationes recenſet gloſ. in Rubric. de iudic. in extrauagantibus communibus, quas explicat Robert. Marant. de ordi. iudicior. 1. part. à num. 1. Aſinius in praxi iudic. in princ. Menoc. lib. 1. de arbitrar. quæſt. 8. num. 14. Didac. Perez in Rubric. titu. 1. libr. 3. Ordinamen. Nauar. in Rubric. de
2 iudic. num. 14. In noſtro tamen propoſito iudicium ſignificat diſcuſsionem cauſæ, vel proceſſum iudicialem, vt in cap. forus. extra de verb. ſignific. & tradunt
3 Deci. Nauar. & reliqui, vbi ſuprà. Bene verum eſt, nullam ex prædictis ſignificationibus (à gloſ. in dict. §. præterea congeſtis) habere ſecundùm ſuam proprijſſimam, & originariam ſignificationem, ſed figuratè per tranſlationem, vt optimè aduertit Nauarr. vbi ſuprà. num. 39.
4 Propriè enim & originaliter ſignificat dictionem iuris, id eſt, actũ iudicis, quatenus eſt iudex, & ius inter litigantes dicit, ſeu decernit, vt deducitur ex dict. c. forus. & docet Sanctus Thomas. 2. 2.
5 quæſt. 60. artic. 1. Quo fit, iudicium magis propriè ſignificare omnem exiſtimationem, opinionem, ſeu actum, quo aliquid determinatur, à quocunq; etiam non iudice, ſecundum Nauarr. in dicta Rubric. num. 39. quam ſignificationem agnouit Ambro. Calepi. in ſuo dictionario, verbo, Iudicium.

6 At verò Iudicium pro diſcuſsione, vel proceſſu ſumptum variè à Doctoribus definitur: crebior tamen definitio eſt, quòd eſt actus trium perſonarum, Iudicis, Actoris, & Rei. in iudicio contendentium, ſecundum Gofred. in ſumma. titu. de iudicijs. Hoſtien. in ſumma. eodẽ titu. §. 1. Cardin. Panormit. Deci. & Ripa. num. 24. & Mantua in Rubric. extra, de iudic. & tanquam communem defendit Didac. Perez, vbi ſuprà. Quam tamen definitionem improbant Cagnol. in. l. omnis definitio. num. 37. de regul. iur. Curt. in Rubric. ff. de iudic. nu. 7. Iacob. in Rub. C. eodem titul. num. 1. Alciat. libr. 6. Parerg. cap. 9. & Marant. de ordine iudicio. 2. part. à num. 2. Vnde Curt. vbi ſuprà in dicta Rubric. ff. de iudic. aliter definit, ſcilicet, quòd iudicium eſt actus à iudice factus ad finem condemnandi, abſoluendi, vel exequendi.
7 Quæ tamẽ definitio mihi diſplicet, cùm conueniat inquiſitioni generali, quæ fieri poteſt aduerſus incertas perſonas, ſecundùm Innocentium in cap. Bonæ, de electio. num. 3. communiter receptum, vt ex illa generali inquiſitione condemnatio ſequi valeat, teſtibus poſtmodum reproductis in iudicio plena-
8 rio, parte audita: quæ quidem inquiſitio generalis non eſt iudicium, ſed potius præparatoria appellatur, ſecundum Barto. & Docto. in. l. vltim. ff. de quæſtionib. & Alexand. in conſi. 183. libr. 2. Rurſus prædicta definitio Curtij corruit ex eo, quod conuenit decretis iudicum ſuper prædijs minorum, vel eccleſiarum diſtrahendis, ad exequendas ſenten-
9 tias aduerſus eos latas: quæ decreta actus iudicij non ſunt, ſecundùm Deci. in Rubric. extra de iudic. lectu. 1. numero. 4. & lectu. 2. num. 3. Quamobrem Nauarr. vbi ſuprà, numero. 15. con-
10 tendit defendere communem definitionem, quaſdam expoſitiones adijciendo, nempè quòd iudicium eſt actus trium perſonarum Iudicis, Actoris, &

Rei in discutiendo contendentium vel contendere parantium: quas expositio-
11 nes ibi eleganter explicat, asserens verbum, actus, stare indiffinitè collectiuè, vt explicat Barto. in. l. si pluribus. ff. de lega. 2. & ita vniuersaliter comprehendit actus iudicis, actoris, & rei: nam vnicus actus tantum non constituit iudiciũ iuxta tex. in cap. quoniam contra. de proba. rursus intelligit verbum, trium, deberi exponi, id est, trium generum personarum, scilicet, iudicis, actoris, & rei, quam expositionem prius assignarunt glo. 2. in. c. 1. 4. q. 4. Ripa. n. 42. & Mantua. n. 14. in d. Rubri. de iudi. non enim congruit, quod singula generum intelligantur, sed genera singulorum, cum benè possint esse plures litis consortes, nempe, plures actores, vel plures rei, vt in. l. 1. C. de consortibus eiusdem litis, & notat glo. 1. in. c. cum. M. de constitu. & etiam plures iudices delegati in eadẽ causa, vt in c. pastoralis. de rescrip. Insuper intelligit verbum, personarum, cõprehendere veras, & fictas personas: nã in iudicio inquisitionis, quod ex iudicis officio fit, fama, vel notorietas, accusatoris loco habetur, vt in. c. super hijs. ca. inquisitionis de accusa. Præterea intelligit verbum, in discutiendo, positum fuisse loco verbi, in iudicio, positi in deffinitione communi, vt euitaretur illud incõueniens, quod idem per idem deffiniebatur, denique intelligit verbum, contendere parantium, additum fuisse vt compræhenderetur principium iudicij quod est citatio vt. §. fin. inst. de pœnate merè litig. sed prædicta definitio Nauar. conuincitur ex verbo, contendentium, in ea posito. quod verbũ ad actorem & reum tantum referri oportet, nõ vero ad iudicem qui non contendit, sed æquis, & benignis auribus actorẽ, & reũ audit, vt in ca. forus. de verborum signi. & tamen cum sit vna determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinari iuxta regulam text. in. l. iam hoc iure. ff. de Vulgari: ac ideò cũ verbum contendentiũ, respiciat iudicem, actorem, & reũ, ad omnes tres personas referri debet, ex prædicta regula, ex qua etiam corruit interpretatio Decij in dict. Rubr. de iudi. lectũ. 2. n. 3. & alia Mantuæ in dict. rubr. n. 14. in fin. confunditur etiã definitio Nauar. ex eo quod verba illa, contendere parantium, superfluò fuerunt addita, cũ citatio cõprehendatur sub illo verbo, actus. Quo circa Cuiatius imparat. C. lib. 3. tit. 1. aliter definit, nẽpe, quòd iudicium est disceptatio quæ fit ex parte actoris & rei apud iudicem litis finiẽdæ gratia. Veltu aptius definire poteris, scilicet, quòd iudiciũ est discussio causæ, quæ coram iudice fit, iuris ordine seruato, cũ legitimo contradictore. Et quòd fit discussio causæ corã iudice, probatur in dict. cap. forus. Quodq; fieri debeat iuris ordine seruato, patet, alioquin esset quid extraordinariũ, argumento tex. in. l. prolatã. C. de sentent. & interloqut. & in. l. 1. C. de execut. rei iudi. iuncta. l. si cũ nulla. ff. de re iudi. Debet etiam fieri cũ legitimo cõtradictore, quia de natura iudicij est, vt legitimus adsit contradictor, iuxta text. in. l. inter stipulantẽ. §. stichũ. ff. de verb. is enim cuius non interest, audiri non solet, iuxta text. in cap. non solet. 2. q. 6. & hinc est, processum cum falso procuratore gestum, nullum esse, vt in. l. licet. C. de procurator.

12 Ex qua Definitione consequitur, inquisitionem contra certam personam factam, iudicium esse, cùm capitula inquisitionis inquisito, sint exhibenda, & fama loco accusatoris habeatur, iuxta text. in cap. qualiter, & quando, el segundo. extra de accusatio. at verò inquisitio generalis iudicium non est, sed potius quædam præparatio, vt suprà diximus, & firmant Deci. & Beroi. nu. 35. in Rubric. extra, de iudici. & Didac. Perez vbi suprà.

13 Quod iudicium sic diffinitum, multis modis diuiditur: primò enim in ordinarium, & extraordinariũ, iuxta tex. in

capit.

cap. quoniam contra. extra, de probatio. ordinarium enim eſt, quoties concurrũt tres illæ perſonæ, ſcilicet, Iudex, Actor, & Reus, vt in cap. forus. de verborũ. tradit Ioan. Igneus, in repititione. l. 1. C. qui admitti. vel quoties per viã accuſationis aut petitionis intentatur, vt in. l. nihil aliud. ff. de actio. & obligat. vel quoties proceditur iuris ordine ſeruato, præcedentibus citatione, libelli oblatione, litis conteſtatione, publicatione, cõcluſione, & alijs ſolẽnitatibus, vt elegãter reſoluit Damhouder. in praxi rerum ciuilium,
15 ca. 12. Extraordinariũ verò dicitur, quoties non ſeruato iuris ordine proceditur, & alijs modis, vt reſoluit Marant. de ordi. iudicio. 4. par. 10. diſt. Nauar. verò in Rubrica extra, de iudici. nu. 17. exiſtimat difficile eſſe membra huius diuiſionis iudicij definire, ita vt aliquid ſcrupuli non remaneat, arbitraturque iudiciũ ordinarium ſic poſſe definiri, ſcilicet, quod eſt iudicium, in quo proceditur mediãte actione, vel accuſatione vera: loco enim
16 generis ponitur Iudicium, & pro differentijs reliqua verba ponuntur, nempè, cum actione, ad comprehendenda omnia iudicia ciuilia ordinaria. Cum accuſatione, dicitur, ad comprehendenda ordinaria criminalia: nam actio & accuſatio ita differunt, iuxta glo. receptam, in principio Inſtit. de actio. & in Rubrica. ff. & C. de actio. iuncta Rubric. ff. & C. de accuſatio. Iudicium autem extraordinarium, opinatur, ſic definiendum eſſe, nempè, quòd eſt iudicium, in quo ſine actione, vel accuſatione vera proceditur, poſuit enim Iudicium, pro genere, reliqua verba pro differentia: nam extra ordinarium dicitur illud, quod contra iuris regulas fit, vt in. l. in cauſæ. la ſegunda, in principio. ff. de minoribus: dicitur etiam extraordinarium quod iudicis officio expeditur, vt in. l. 2. ff. de varijs, & extraordi. cognitio. & in. l. pecuniæ verbum. §. perſecutionis. ff. de verb. ſignif. l. cum filius. ff. ſi certum petatur.
17 Ex quibus infero, iudicium inquiſitionis eſſe extraordinarium, & perconſequens ceſſare adueniente remedio ordinario accuſationis: neque haberelocum, vbi lex, vel ſtatutum præceperit procedendum eſſe ſecũdum remedia ordinaria: nam inquiſitio iudicis officio fit, vt in. d. cap. qualiter. el. 2. Deinde repugnat iuris regulis, quia in ea proceditur abſque accuſatore vero, cõtra regulã iuris, in. l. reſcripto. §. ſi quis. ff. de muneribus, & honori. in capit. 1. in principio, vt eccleſiaſtica beneficia. Rurſus repugnat regulæ iuris, quæ habet, quòd ante litem conteſtatam ad receptionem teſtium non procedatur, vt in titul. vt lite non conteſtat. & tamen in ea recipiũ tur teſtes lite non conteſtata, vt probatur in cap. quoniam. §. ſunt & alij, extrà, vt lite non conteſta. & notat glo. 1. in. c. 1. de offi. ordi. Deinde pœna extraordinaria iudicis arbitrio imponitur inquiſito, non autẽ pœna ordinaria à lege pro illo crimine inducta eſt, iuxta text. in ca. inquiſitionis. in principio. & ibi Doctores, extra, de accuſatio. Et per prædicta fundamenta hoc corollarium tenuerũt glo. in cap. quoniã. verbo extraordinario, extrà, de probatio. glo. in cap. multi, verb. extraordinario. 2. quæſt. 1. Deci. in Rubr. extra, de iudic. 1. lectu. nu. 7. & in. 2. lect. num. 5. ibi Ripa. numer. 54. & Nauar. numer. 18. Aretin. in cap. qualiter. 2. numer. 11. extra de accuſatio. & Marant. de ordin. iudicio. 4. part. diſtin. 10. num. 5. & communiter omnes, Secũdum plures, quos refert & ſequitur Iulius Clarus libr. 5. receptarum ſent. §. fin. quæſt. 3. num. 3. Quicquid oppoſitum velint Innoc. in capit. dilecto. extra, de ſentent. excommu. Archidiac. in cap. ſi quid. 86. diſtinctione. Specul. in titul. de inquiſitione. §. viſo igitur. numer. 21. & Alciat. in cap. 1. num. 15. extra. de offic. ordin. aſſerens, hanc opinionem ſibi veriorem videri contra communem. Quibus non ſuffragatur text. in cap. qualiter & quando. 1. & 2. extra, de accuſationibus. vbi præſcribitur ordo ſeruandus in

inquiſitione facienda, ergo videtur quòd inquiſitio iudicium ordinarium ſit, cùm à iure præſcribatur ordo in ea procedendi. Nam reſpondeo, quòd non ſequitur inde, iudicium ordinarium eſſe, quia ſtatuitur ordo à iure procedẽdi: nam etiam omnia remedia extraordinaria habent ſuum ordinem à iure ſtatutum, vt eſt in reſtitutione minorum, iuxta text. in.l. in cauſæ. la ſegunda. ff. de minor. igitur non ſequitur, ius ſtatuit ordinem ergo concedit ordinarium remedium ſecundum Decium in dict.Rubric. in.1.lectu. num.7.in fin. Non etiam fauet Innocen.
18 & ſequacibus, quòd de iure canonico & ciuili præcedenti infamia, vel ſufficienti præſumptione de omni crimine permiſſa eſt inquiſitio, iuxta text. in. l. 1. C. de cuſtodia reorum. & in. l. iuſtiſsimos. C. de officio rectoris prouinc. & iuxta ea, quæ tradunt Areti. num. 67. Socin. num. 397. in dict. cap. qualiter & quando. el ſegundo. & Alciat. vbi ſuprà. nume. 12. Anto. Gom. 2. tomo Variar. cap. 1. num. 49. verſic. 9. Petrus Foleri. in practica criminali. 1. part. 3. partis. num. 9. Boſſius in practica criminali. titu. de inquiſitione. num. 8. & Nauarr. in cap. inter verba. 11. quæſt. 3. Corol. 62. Nam reſpondeo quòd licet inquiſitio ab vtroque iure permiſſa ſit, non tamen inde ſequitur eſſe iudicium ordinarium ita reſpondet Ripa. in dict. Rubr. num. 57. verſic. ex alio tamen.

19 Secundò iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & miſtum: ciuile eſt quando
20 aliquid petitur abſque origine criminis veluti ex cauſa emptionis, venditionis, locationis, vel ex ſimilibus, vt probat text. in. l. properandum, in principio. C. de iudic. & in cap. cæterum. cap. fin. extra de iudic. & in. l. 9. titu. 4. part. 3. tradit Speculat. titu. de contumacia. §. ſequitur videre. & Bald. in Rubric. C. de iu
21 dic. colum. 1. Et tandem ciuile dicitur, quando principaliter agitur ad vtilitatem priuatam, licèt ex delicto deſcendat, vt putà quoties pœna pecuniaria venerit applicanda parti, ſecundum gloſ. in. l. 3. verbo. aureorum. ff. de ſepulchro violato. receptam communiter ex Iaſſo. in Rubric. C. de iudic. Deci. in Rubric. extra eod. numer. 9. per text. in. l. vnica, C. quando ciuilis actio, iuncta. l. fin. ff. de furtis. & cap. tuæ. de procurat. ita colligitur ex Ripa, Deci. Nauar. num. 31. & ex alijs in dict. Rubr. extra. de iudic. Cui tamen reſolutioni obſtare videtur. text. in cap. per tuas, el primero. extra, de ſimonia, ibi, ſed ciuiliter, vt ab adminiſtratione amoueretur. quibus verbis conſtat, iudicium ciuile eſſe, quamuis pœna delicti non veniret applicanda parti. Nec ſatisfacit interpretatio Panor. in Rub. extra, de iudi. in fi. & ibi Nauarr. nu. 32. nec alia Areti. ibid. nu. 22. quas optimè improbãt Deci. lect. 1. in fi. & Beroi. n. 37. in. d. Rub. extra, de iudic. vbi text. illum aliter interpretantur, ſcilicet, procedere quãdo per viam denũtiationis agitur, quo caſu, cùm de ſola correctione agatur iuxta text. in cap. nouit. de iudic. iudicium ſemper ciuile dicitur. Quæ tamen interpretatio cõfunditur ex verbis præcedentibus eiuſdem text. ibi, cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine, quibus manifeſtè apparet, per viam denuntiationis criminaliter poſſe procedi ad depoſitionem ordinis, cùm prædicta pœna potuerit neceſſaria eſſe ad correctionem. Vnde verius dicẽdum erit cũ Rip.
22 in Rubr. extra, de iudic. nu. 94. ſcilicet, in illo tex. iudicium ciuile fuiſſe: nam monaſterium agebat ad ſuum intereſſe, vt euitaretur damnum, quod ſibi imminebat ex mala adminiſtratione damnoſi prælati: ideoq; pœna remotionis ab adminiſtratione applicatur parti, cùm ſuũ intereſſe in hoc conſiſtat, ob idq; iudiciũ ciuile ibi dicitur, quia agebatur principaliter ad vtilitatem priuatam, non vero ad vindictam delicti, cui tamen interpretationi obſtat q licet ibi ad priuatam vtilitatem monaſterij ageretur, nihilominus tamen cenſetur vtilitas publica, cum ius publicum in ſacris, & ſacerdotijs verſetur.

ſetur iuxta text.in .l. 1.§.huius ſtudij.ff. de iuſt.& iur.& in.l.ſi quis in hoc genus. C.de epiſcop.& cleric.niſi dicamus,q̃ licet ſit vtilitas publica,tamẽ quia de crimine non agebatur principaliter ad vindictam delicti,cauſa ciuilis dicitur,vt in ſimili dicitur quãdo fiſcus ageret ex aliquo contractu,vel ex aliqua actione ciuili ad aliquã pœnam applicandam fiſco,v. in ſpecie.l.1.l.deferre.ff.de iure fiſci:nam tunc iudicium dicitur ciuile,& ſi concernat vtilitatem publicam,ſecũdum Ripam.nu.93.& Nauar.n.31. in.d. Rub.de iudic.& in effectu iſte fuit intellectus Ioannis Baptiſtæ de Cacialupis in Rubri.C.de iudic.quem tanquã minus periculoſum ſequitur Mantua in dicta. Rubri.extra de iudic.num.28.

23 Criminale autem iudicium dicitur quando principaliter agitur de crimine principaliterq̃; ad vtilitatem publicam, vt probat text.in.l.ſeruos.C.ad.l. Iul.de vi.& in.l.vbi.C.de falſis.in.l.2.ff. de publi.iudic.& in.l.9.tit.4. p.3. Similiter cri-

24 minale appellatur quando pœna pecuniaria veniret applicanda fiſco, ex gloſ. in.l.3. verbo ,aureorum. ff.de ſepulchro violato.glo.in.§.ſumma.verbo, extraordinaria.Inſtit.de iniur.glo.1.in.l aut dam num. ff.de pœnis. Panorm.& communiter omnes ex Rip.in Rubr.extra,de iudic.n.92.Marant.de ord.iudicio.4.p. d.1. nu.2.& Iul.Clarus.libr.5.recept.ſentent. §. fin. in praxi criminàli. q.1. & Aſini. in praxi iudicio.c.5.n.14.Idq; verũ eſſe tam de iure communi , quàm regio contra Auend. contendit Didac. Perez in Rubric.tit.1.lib.3.Ordinam.col.748.Quod tamen intellige verum, quando principaliter de crimine ageretur, & pœna pe-

25 cuniaria veniret applicanda fiſco: alioquin ſi ageretur ad pœnam , ex contractu partium, vel alia de cauſa applicandam fiſco, tunc iudicium criminale non eſſet,ita dictam glo.in.l.3.de ſepulc. violato. intelligit Nauarr.in Rubric. extra, de iudic.nu.31.poſt Barto.in dict.l.3.nu.2. per text.in.l.1. & .l.deferre. ff.de iure fiſci.& poſt Ripam in dict. Rubric. extra de iudic.num.93.

26 Miſtum verò iudicium eſt, quando nec merè ciuiliter, nec merè criminaliter agitur, ſed inter ciuile, & criminale iuxta text.in cap.tuæ. de procurat. de cuius intellectu agunt Beroi.nu.33. & Rip. nu.99.in Rubr.extra, de iudic. Pari mo-

27 do miſtum eſt, quando pœna venit applicanda fiſco, ſimul & parti, vt in ſpecie l.lege Cornelia.§.fin. ff.ad Silania.quam notant Deci. & Nauar. num.34. in Rubrica, extra, de iudic. probat etiam text. in.l.2.titu.10.lib.8. Recopil.quem optime explicat Couar.libr.1.Variar. cap.11.

28 nu.2.Nec prædictis obſtat text.in.l.Caius.ff.ad Sillan. quatenus cauſam,in qua pœna applicatur fiſco, appellat pecuniariam:nam reſpondeo, quòd aliud eſt dicere,cauſam pecuniariam morte delinquentis non extingui, vt ibi dicitur:aliud verò eſt dicere cauſam non eſſe criminalem. Quamuis enim crimina morte

29 extinguantur,quoad alias pœnas,non tamen quo ad pœnam pecuniariam cenſentur extincta, vt ex. l. ex iudiciorum. ff.de accuſa.& gl.in.l.1. C. ne ex delictis defunct.colligitur.

30 Tertiò iudicium diſtinguitur in ordinarium ,& ſummarium. De ordina-

31 rio iam ſupra diximus: ſummarium autem dicitur quando in eo proceditur ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu.& figura iudicij, vt in Clement. ſæpè.de verbo.dicitur q̃; alijs modis quos congerit Maranta de ordine iudicio. 4. part. diſt. 9. & nos inferiùs ſuo loco dicemus.

32 Quartò iudicium diuiditur in ſeculare, & in eccleſiaſticum : ſeculare dicitur quod coram iudice ſeculari fit: de quo erit agendum in primo tomo huius operis.Eccleſiaſticum verò eſt, quod coram eccleſiaſtico iudice agitur: de quo agemus in ſecundo huius operis Tomo. Et de hac diſtinctione tractat Marant. de or

33 dine iudicio. 4.part. diſtinct.11. Et plures alias diſtinctiones iudiciorum idem Ma-

Bartholus

ranta congerit in dict.4.part.quæ ad noſtrum inſtitutum non multum pertinét.

34 Nunc videndum erit, quonam iure hoc iudicium inuentum fuerit. Qua in re glo.in principio Inſtit. de obligatio. firmat,omnia iudicia à iure ciuili inuenta fuiſſe: quam notat Iaſſ.in.§. ſupereſt. num.41.Inſtit de actio.& Aſini.in praxi. iudicio.c.2. Cui tamen opinioni obſtat illud Deuteronomi. cap.17. &.25. & habetur in cap.per venerabilem.verſi.Rationibus. extra, qui filij ſint legiti. & in cap.nouit.de iudic.vbi probari videtur,iudicia à iure diuino inuenta fuiſſe. Quòd expreſſe firmat Angel.in principio.Inſti. de exceptio,idq; verius eſſe teſtatur Gomez.in dict.§. ſupereſt.nu.34. Quastamen opiniones contrarias componi poſſe exiſtimo ſi dixerimus,iudicia à iure diuino ſuum originem trahere, à iure ciuili formam & praxim traditam fuiſſe.

35 Opportunè vltimo videndum erit, à quanam parte iudicium, prout hic ſumitur, incipiat.& glo.in.l.ſi is, qui Romæ.verbo,iudicium. & glo.5.in.l.iudicium.ff. de iudic. firmat, à litis conteſtatione iudicium incipere: nam iudicium à diſcuſsione cauſæ denominatur,vt probat text. in cap. forus. de verborum. ibi, dum diſcutitur iudicium eſt,quæ diſcuſ-

36 ſio inter actorem & reum à litis conteſtatione incipit. ergo principium iudicij litis conteſtatio eſt, & ideo quæ ante litem conteſtatam fiunt, ante iudicium fieri dicuntur,iuxta text.in.l.is qui ſe obtulit.ff.de reiuendi.in.l.amplius non peti.ff. rem ratam hab.& in.l.1. C. de litis conteſt. Quo fit veram eſſe doctrinam Bal.in cap.1. extra, de litis conteſta.op-

37 poſitione.1. aſſerentis, litis conteſtationem fundamentum eſſe,& lapidem angularem totius iudicij, quarum gloſſarum opinionem ſequuntur Deci. & Alciat. in Rubric. C. de in ius voc.& communiter omnes ex Curtio in Rubric. ff. de iudici. num.12. Cui tamen communi reſolutioni obſtat text. in. l. vbi cœptum. iuncta. l. ſi quis poſtea. ff. de iu-

dic. & text. in. §. fin. Inſtit. de pœna temer.lit.& text.in cap.pen.de foro com-

38 pet. vbi probatur iudicium à citatione inchoari.ergo non à litis conteſtatione. Quæ difficultas augetur ex text. in principio Inſtit. de actio. dum ibi dicitur, iudicium conſiſtere vbi primum actio intenditur, & ſic ante quàm reus reſpondeat,idque ſatis vult Bart. in.l.2.ff.de fur. & ſubſcribit Alexand.in Rubric.ff.de in ius vocand.conſentitq; Marant. de ordi. iudic.6.p.in princ. nu.2. Cui difficultati non ſatisfacit Ripa.in Rubr.extra. de iudici.nu.47. &.48. dum prædicta iura intelligit de iudicio cœpto & inchoato: at verò prædictam communem reſolutionem intelligit, de iudicio integro & formato, & ſic quòd iudicium cœptum dicatur à citatione, iudicium integrum & formatum à cóteſtatione. Corruit enim hæc interprætatio ex text. in. c. gratum. de officio deleg.ibi citatione facta negotium ſit quaſi cœptum. ergo iudicium cœptum non dicitur propriè ab ipſa citatione. Quamobrem dicendum erit,

39 iudicium propriè dici à litis conteſtatione:& in hunc ſenſum eſt accipienda prædicta communis reſolutio, impropriè verò iudicium dici à citatione: quomodo ſunt intelligenda ſuprà dicta iura in contrarium adducta,& glo. in Rubric. C.de edend.& gloſ.in Clemen.1. de iudi. verbo,citationis.& glo.in cap.dudum.el ſegundo.verbo,Reſpóſionem.de electio. Quam iterpretationem aſsignat Paul.in l.1.nu.4.C.de iudic.& communiter omnes ex Curtio in Rubri. ff.de iudic.nu.11. Deci.in Rub.extra,eod.lectu.2. nu.1.& Didac.Perez in Rubr.tit.1.lib.2.Ordin. q.7.Acideò in.d.c.gratum. iudicium dicitur quaſi cœptũ à citatione:quod ſufficit ad perpetuandam iuriſdictionem iudicis delegati, vt probat text.ille,& text. in. c.ſi à ſubdelegato.de offi.deleg.lib.6. & tradit Barto.in.l. more. ff. de iuriſdict. omn.iud.& communis legiſtarum,& canoniſtarum, ſecundum Alex. num. 30. Deci.nu.46.& Iaſſ.num.35.in.d.l.more.

Panorm.

Panor. & Dec. nu. 2. in. c. relatũ. de offic. delegat. & Didac. Perez vbi supra, vbi subdit de iure huius regni iurisdictionẽ perpetuari per solam litis contestationẽ non tamen per citationẽ, per tex. in. l. 19. & 21. tit. 4. part. 3. Sed quicquid ipse vir alioquin doctus dicat, contrariũ verius esse existimo. imò per solã citationem, etiam de iure huius regni, iurisdictionẽ delegati perpetuari, vt expressè probat tex. in. l. 35. tit. 18. p. 3. Cui non obstat tex. in d. l. 19. & 21. nam illa iura cum prædicta l. 35. sunt componenda, & intelligenda, sicuti intelligitur tex. in. d. c. gratum, cum text. in. d. c. relatum.

Ex. 2. Annotatione.

SVMMARIA.

1 IVdicium, causa, lis, controuersia, & instantia inter se differunt, & si aliquando confundantur.

2 Causa multis modis sumitur, vt remissiuè traditur.

3 Causa sumitur pro ipso iure deducto in iudicio, & dicitur antè & post litem contestatam.

4 Lis propriè est causa ipsa deducta in iudicium ante litem contestatã, impropriè sumitur pro instantia.

5 Controuersia dicitur tam in iudicio, quam extrà iudicium, & etiam ante litem non contestatam.

6 Instantia quid sit reiectis alijs diffinitionibus traditur.

7 Instantia quadruplex reperitur in iure.

8 Princeps ex plenitudine potestatis potest concedere alicui, vt possit tertio appellare

9 Prima instantia de iure ciuili et regio in causis ciuilibus triennio terminatur, in criminalibus biennio.

10 De consuetudine in regno non obseruatur, vt instantia spiret biennio vel triennio: tutius tamen erit intra dicta tempora concludere in negotio fatalia protestando.

11 De iure canonico prima instantia nullo tempore perijt.

12 Iure nouissimo Concilij Tridentini prima Instantia in foro canonico biennio erit terminanda.

13 Secũda Instantia appellationis omni iure vno anno terminari debet, et ex iusta causa conceditur biennium.

14 Biennĩ ex iusta causa ad prosequẽdã appellationẽ ipso iure conceditur.

15 Triennium et longius tempus ad prosequendã appellationem ex iusta causa per viam restitutionis conceditur.

16 De iure regio Instãtia appellationis vno anno est terminãda, tamẽ hoc in desuetudinẽ abijt, et nullo tẽpore perit.

17 Biennĩ, et triennĩ, et aliud tẽpus dantur de stylo curiæ Romanæ absq; aliquo impedimento, dummodo intra annum appellationis aliquis actus fiat in curia Romana.

18 In consilio supremo regis Philippi. 2. biennium, triennium, et lõgius tempus cõceditur ad prosequẽdam appellationem nullo dato impedimento.

19 Instãtia appellationis causarũ ciuilium nõ excedentiũ quantitatẽ decẽ millĩ marapetinorum, terminari debet per decuriones ciuitatum intra. 45. dies.

20 Sententia lata à decurionibus ciuitatum elapsis. 45. diebus est nulla.

21 Instantia perẽpta trãscursu tẽporis, an ius partis pereat? remissiuè traditur.

Se-

Secunda Annotatio.

De Inſtantia.

1 IN iure noſtro reperiũtur huiuſmodi termini, Iudicium, Cauſa, Lis, Controuerſia, & inſtantia: qui licet inter ſe differãt, aliquando tamẽ confunduntur, & vnus pro alio accipitur, de iudicio enim iam in præcedenti Annotatione diximus.

2 Cauſa vero multifariã accipitur, vt nota Aſin. in praxi iudicio, capit. 1. in noſtra tamen ſpecie ſumitur pro ipſo iure deducto in iudicium, vt probat text. in l. properandum. in princ. C. de iudi. &

3 in d. c. forus, de verbo. & ita cauſa dicitur antè & pòſt litem cõteſtatam, ſecundum Bar. in l. cauſas. C. de tranſact. quẽ ſequuntur ibi Riminal. & Laſſ. num. 11. Maran. de ordi. iudic. 5. p. nu. 66. & Aſini. vbi ſupra nu. 11. cõtra glo. in d. l. cauſas. & comprehendit tam ciuilẽ, quam criminalẽ cauſam, ſecundùm Cardi. in Clem. 1. q. 18. de offic. vicarij. per text. in c. 1. §. nositaque de iuram. calum.

4 Lis autem propriè dicitur cauſa ipſa deducta in iudicium ante litis conteſtationem, iuxta text. in l. litis nomen. ff. de verbo. ſignifi. impropriè verò ſumitur pro inſtantia, iuxta text. in l. properandum, in principio. C. de iudic. & reſoluit Alcia. in d. l. litis nomen, receptus ab Aſin. vbi ſuprà num. 11. verificaturque etiam in contentione extraiudiciali, ſecundùm Panor. & Deci. n. 7. in cap. ſæpè de appel.

5 Controuerſia fit in iudicio, & extra iudicium, tam agendo, quàm excipiendo, diciturq; etiam ante litem conteſtatam ſecundùm Bal. & communiter omnes in d. l. cauſas. reſoluit Marant. vbi ſuprà 5. part. num. 68.

6 Inſtantia autem nihil aliud eſt, quàm exercitatio actionis, à litis conteſtatione, vſq; ad ſententiam diffinitiuam certo tempore coarctata, ſecũdum Alciat. in l. ſi diuerſa. n. 16. C. de trãſactio. quem ſequitur Aſin. in ſua praxi. cap. 3. nu. 7. & Didac. Perez. in Rub. tit. 1. lib. 3. Ordina. verſi. Dubitatur vlterius, reiecta diffinitione Marantæ de ordi. Iudiciorum. 5. part. num. 1. omiſſaque alia diffinitione Curtij in. l. poſtquam liti. C. de pactis.

7 Quæ inſtantia de iure reperitur quadruplex, prima quæ inſtituitur coram iudicibus ordinarijs: ſecunda, & tertia quæ fit coram iudicibus appellationum: nam in eadem cauſa ſemel & iterum licet vnicuiq; appellare, vt in. l. vni. C. ne liceat tertio prouocare. & l. 25. titul. 23. par. 3. l. 5. tit. 17. lib. 4. Recop. & Innoc. in c. directę, & in c. ſua nobis. de appella. Quarta eſt ſupplicationis, quando ſcilicet primas duas ſentẽcias cõfirmatorias iudex infirmaſſet, nã tunc ab eius ſentẽtia tertiò ſupplicari poterit, vt in. l. ſiquis C. de præcib. impera. offerend. & in. l. 1. ff. de offi. præfecti, prętor. & firmat glo. in d. l. vnica. verb. Retractare. & in. d. l. 25. tit. 23. par. 3. alioquin enim non liceret tertiò appellare, vt probant prædicta iura: annotat Specul. in tit. de appellatione. §. quoties, & Panor. in. d. cap. directæ.

8 Bal. & Imol. in. d. cap. ſua nobis. Vbi dicunt, principẽ ex plenitudine poteſtatis poſſe alicui cõcedere facultarem tertiò appellãdi, quod expreſsè probat text. in l. 4. titul. 24. p. 3. & notat Gregor. Lupus in. d. l. 25. in glo. 1. De iure autem regio reperitur & alia inſtantia, quæ ſupplicationis dicitur, vt putà quando regis auditores ſententias inferiorum, vel aliquã ex eis reuocauerint: tunc enim à tali ſententia reuocatoria pars grauata ſupplicare poterit. Idemque obſeruãdum erit quando lis primitùs cœpta fuerit corã auditoribus regijs, nam ab eorum ſententia ſupplicari poterit, vt probatur in l. 2. tit. 17. lib. 4. Recopil. in quo tit. agitur de prima ſupplicatione, & plura de ea congerit Didac. Perez in. l. 8. titul. 4. libr. 2. ordi. & Auenda. in tractatu de ſecunda

cunda ſupplicatione. Reperiturque eodem iure regio alia inſtantia, quæ ſecundæ ſupplicationis dicitur, cum pœna mille quingentarum Duplarum, de qua agitur in tit.20.libr.4.Recopillat. & apud Auend. vbi ſuprà. & nos infrà ſuo loco dicemus.

9 Opportunè erit videndum, quàtò tempore Inſtantia durare, & finiri debeat. Qua in re conſtituitur regula generalis, quòd prima inſtantia in cauſis ciuilibus finiri, & terminari debet triennio, iuxta text.in.l.properandum. in principio.C. de iudic.& ibi notant Doctores, & conuenit.l.27.tit.4.part.3.&.l.9.titu.6.par.6. in cauſis verò criminalibus biennio terminari debet, iuxta text.in dict.l. properandum.& in.l.3. C.vt intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur, & conuenit.l.9.titu.6.part.6. &.l.7.titu.29. part.7.not.Iaſſ.in.l.1. ff.ſolut. matrimo. num.20.Beroi.in cap. venerabilis. extra, de iudic.Marant.de ordi.iudic. 5.par.numero.5.vbi prædictam regulam ſex ampliationibus, & viginti limitationibus ornat: quam etiam regulam notat Paul. Pariſ.in conſil.158.col.1.libr.4. Cæterùm Grego. Lupus in.l.9.tit.6. part.6.in glo. verbo, Tres años.& in.l.7.titu.29.part.7.

10 verbo, Dos años, inquit, hoc iam in deſuetudinem hiſce noſtris regnis abijſſe, & inſtantiam minimè biennio vel triennio ſpirare, ſibique id placere. Ego verò exiſtimo, tutius eſſe intra prædicta tempora in negotio concludere proteſtando, requirendoque iudicem, vt ſententiam debito tempore proferat.

11 Supradicta verò regula procedit de iure ciuili,& regio: tamen de iure canonico prima inſtantia nullo tempore perit, ſed eſt perpetua, vt in capit. venerabilis. vbi Panormit.& alij.extra de iudic.& in cap.fin.de probatio.& text. in cap.cum olim. de priuileg. docet glo. in cap. fin. de dolo & cõtum.& glo.in cap.anteriorum.§.ſedhæc.2.quæſt.6.& glo.in dict.l. properandum.verbo, Triennio.& hanc opinionem teſtatur communem Felin. in dict.cap.venerabilis.Iaſſ.in.dict.l.properandum. num.27. Alexand. conſil.23. lib.3.num. 2. & ad vtramq; partem eam diſputat Melchior Kerling. in dict. cap. venerabilis. concludens, ab ea non eſſe recedendum. & defendit Aſin. in praxi, cap.3.num.22. Et hanc opinionem praxi receptam eſſe teſtatur Couarru. in capitulo quamuis pactum. §.1.2.part.num.4. & ſi ipſe ibi contendat, diſcrimen non eſſe inter vtrunq; ius, imo Inſtantiam iurepontificio per lapſum triennij perire, ad eius opinionem citans Fulgoſ. & Iaſſ. in dict.l.properandum, in princip. col.fi.

12 & Roman.in conſil.220. Hodie verò iure nouiſsimo ſtatutum eſt in cõcilio Trident.ſeſſ.24.de reformatio.c.20. omnes cauſas ad forum eccleſiaſticum pertinentes, etiam beneficiales in prima Inſtantia coram ordinarijs locorum infrà bienniũ à die motæ litis terminãdas eſſe, alioquin vnicuiq; ex litigantibus licere ſuperiorem adire: quæ omnia ſupradicta de prima Inſtantia ſunt intelligenda.

13 Cæterùm Inſtantia appellationis vno anno terminari debet, tam de iure canonico,& ciuili, quam de iure regio, iuxta text.in Authent.ei, qui; C.de temporibus & reparat. appell. & in cap. cum ſit Romana. de appellat. & in.l.11.titu.18.

14 lib.4. Recopil. Ex cauſa tamen impedimenti ineuitabilis, biennium conceditur, vt ſupradicta iura probant, & tunc ipſo iure abſque aliqua reſtitutione conceditur, ſecundum glo.in dict. Authent. Ei, qui.verbo, Indulgetur.& verbo, Manet. imò ex iuxta cauſa triennium, & longius tempus datur, iuxta text. in cap.

15 ex ratione, extra de appella. Quod tamen triennium, vel longius tempus non ipſo iure indulgetur, vt perperam voluit gloſ. ibi: ſed per viam reſtitutionis, ex clauſula generali, Si qua mihi alia iuſta cauſa.&c. vt in.l.1. ff. ex quibus cauſ. maio.& in ſpecie firmat gloſ.in dict. Authent.Ei, qui.verbo, Manet. recepta communiter ex Panor. num.3.&.9.Præpoſ. num.33.Deci.nu.12.& Peruſ.numer.45.

in dict.

in.d.c.ex ratione.& Grego. Lopez.in.l. 24.tit.23.p.3. in glo. fi. & ſi Decius & Peruſinus vbi ſupra, opinionem glo.in.d.c. ex ratione teneãt. Quæ cauſa impedimẽti ab appellante probari debet, vt cõmuni calculo ſcribẽtium receptũ eſt in. d. c. cum ſit Romana. nec ſtabitur iudici ad quem, aſſerenti ſe impeditum fuiſſe, ſecundũ Decium in. d. c. cum ſit Romana. nu.3. Et ſatis intendit Iaſſ. in.l.1. in princ. n.60.ff.de offic.eius, cui eſt mand. iur. & Decius in.c. quæ in eccleſiarum. n.27. de conſt. & probatur ratione, quia vbi vertitur notabile præiudicium partium, non creditur iudici, niſi quatenus ex actis proceſſus conſtiterit, iuxta text. in.c. quoniã in fine. de probatio. iuncto. c. cum à nobis de teſtibus. & reſoluit Menochius de Recuperand. poſſeſ. Rem. 16.q.26.n.352.

16 De iure autẽ regio, licèt diſpoſitum ſit, Inſtantiam appellationis terminandam eſſe intra annũ per tex. in.l.11.tit.18.lib.4. Recopil. id enim in deſuetudinem abijt, ſecũdùm Grego. Lopez in locis ſupracitatis: Cautius tamen erit, q̃ in audientijs regalibus proceſſus intra annum cõcludatur, fatalia proteſtẽtur, & auditores Regis cum proceſſu requirãtur, vt ſententiã

17 proferant. De ſtylo curiæ Romanæ nullo dato impedimẽto, biennium, & aliud tempus cõceditur, dummodo, intra annum aliquis actus fiat, ſecundum Calſiadorum, deciſione. 6. n. 8. in tit. de appellatio. idem obſeruatur in ſupremo Conſi-

18 lio noſtri regis inuictiſſimi. Et q̃ita in conſiſtorio Principis obſeruetur firmat Marant. de ordi. iud. 5. par. nu. 15. & Aſin. cum alijs cõpluribus in praxi iudicio. in princ. c. 3. n. 28. & 31. Circa ſupradicta aduertendum erit, Inſtantiam appellationis cauſarum ciuilium, non excedẽtium quantitatem decem millium marapeti-

19 norum (de quibus per viam appellationis in iſto regno decuriones ciuitatum & locorum cognoſcunt) terminari debere ſpatio quadraginta quinq; dierum à die latæ ſententiæ per inferiorem, iuxta tex. in.l.7.titu.18.libr.4.Recop. quo tempore elapſo, appellatio remanebit deſerta, neque aliud tempus, etiam ex iuſtiſſima cauſa cõcedi poterit: & licèt de facto poſt illud tempus decuriones proferant ſen-

20 tentiam, ſentẽtia erit nulla, vt elegãter reſoluit Dida. Perez in.l.6.tit.16.lib.3. Ordina. verſic. vtrùm autem? cõtra plures, quos ibi refert: & contra Panorm. in.c. de cauſis in princ. nu. 10. de offi. deleg. Et an

21 Inſtãtia perempta lapſu temporis iuspartis pereat? reſoluit Thom. Grammat. in voto. 31. n. 4. & Dida. Perez in Rubr. tit. 1. lib. 3. Ordin. verſi. inquirẽdum eſt, & plures alias quæſtiones de Inſtantia congerunt Marant. de ordin. iudic. 5. par. & Aſinius in praxi iudici. cap. 3.

Ex 3. Annotatione.

SVMMARIA.

1. *IVdex, Actor, & Reus de ſubſtantia cuiuſcunque iudicij ſunt neceſſarij.*
2. *Teſtes de neceſſitate præciſſa iudicij non ſunt neceſſarij.*
3. *Iudicium, & ſentẽtia abſq; teſtibus & probationibus valet.*
4. *Intellectus verus ad text. in cap. 14 q. 4. traditur.*
5. *Teſtes in iudicio debent eſſe diſtinctæ perſonæ à iudice, & ab accuſatore, nec iudex vel accuſator ſupplent vicem teſtium.*
6. *Actoris officium quid ſit, traditur.*
7. *Actor in omnibus cauſarũ diſcuſſionibus, prior habetur & in iure præponitur.*
8. *Actor quæ attendere debeat antequam actionẽ moueat, traditur remiſſiue.*
9. *Officiũ rei quid ſit, explicatur, & quid ſit iudicis officium.*
10. *Officiũ teſtiũ quid ſit, demonſtratur.*

Ter-

Tertia Annotatio.

De perſonis neceſſarijs in iudicio.

1 IN quocũq; iudicio, ſiue agitetur per viã actionis, ſiue accuſationis, ſiue denuntiationis, ſiue inquiſitionis, ſiue per officiũ iudicis, tres perſonæ de ſubſtantia eius interuenire debent, nempè Actor, vel Accuſator verus, vel fictus, Reus, & Iudex, vt ex definitione iudicij ſupra in Prima annotatione tradita conſtat. Cui reſolutioni non obſtat text. in c. 1. 4. quæſt. 4. & text. in. c. forus. de verb. ſignif. quibus probatur, in omni negotio quatuor perſonas interuenire debere, nempè Iudicem, Actorem, Reũ, & Teſtes, nam reſpõdeo primò, ad eſſentiã iudicij neceſsitate præciſſa tres perſonas tantũ neceſſarias eſſe, ſcilicet, Iudicẽ, Actorẽ, & Reũ, At vero neceſsitate cauſatiua quatuor perſonas neceſſarias eſſe, nẽpè, iudicẽ actorẽ, Reũ, & Teſtes, in qua ſpecie intelliguntur iura cõtraria. Teſtes
2 enim non ſunt neceſſarij præciſe, ſed ad effectum vt actor obtineat: nam actore nõ probãte, Reus abſolui debet. l. Actor. C. de probatio. cap. vnico. vt eccleſiaſtica beneficia. & in cap. fin. de iure iurand. ſine teſtibus enim & probationibus iudicium & ſententia tenent, ſecũdum Azonem in ſumma. C. de iudicijs. & Bart. in l. prolata definiantur. C. de ſentent. & interlocutio. & in. l. per hanc. C. de temporibus appella. Alexand. in conſil. 105. num. 4. lib. 5. Panorm. in cap. afferte. de præſumpt. Decium in conſil. 294. volu. 1. num. 11. & 12. & Felin. in cap. eccleſia. num. 24. de conſtitutio. Et hanc interpretationem ad prædicta iura tradit
3 Deci. in Rubric. extra, de iudicijs. 2. lectura. num. 3. vbi Beroi. numero. 27. & nemine relato eam ſibi vendicat Didac. Perez in Rubric. titulo. 1. libro. 3. Ordinament. Quæ tamen interpretatio ad text. in dict. cap. 1. 4. quæſt. 4. ſubſtineri nequit: confunditur enim ex verbo, Neceſſe, ibi poſitum, quod reſpicit omnes perſonas ibi deſcriptas ſub vna determinatione, & ſic pariformiter terminari debet, in. l. iam hoc iure. ff. de vulga. Ideoque ſicut Iudex, Actor, & Reus ſunt neceſſarij neceſsitate præciſſa, ita & eodem modo Teſtes. Quamobrem aliter prædicta difficultas poteſt intelligi, ſcilicet, quòd quanuis Iudicium ſit actus trium perſonarum in iudicio contendentium, non tamen inde ſequitur, teſtes non contendentes adeſſe non poſſe in iudicio, ſecundum Baſianam in Rubrica. de iudic. columna. 2. relatum à Ripa ibi, numer. 42. quæ tamen interpretatio diſplicet Ripæ, quia arguit prædictam definitionem defectiuam eſſet vt optimè pungit Ripa vbi
4 ſuprà. Vnde verius intelligi poteſt text. in dict. capit. 1. 4. quæſtione. 4. nempè quòd ibi non definiatur Iudicium à Fabiano Summ. Pontifice ſed ſolummodò improbetur quidam abuſus, quo vtebantur Orientales, ſcilicet, quod accuſator, & aliquando iudex fungebantur munere teſtium in probandis criminibus, cùm tamen deberent neceſſariò teſtes eſſe diſtinctæ perſonæ, ab accuſatore, & iudice. Quocirca Summus Pontifex ibi præcipit, quòd ſi teſtes fuerint producendi in iudicio, iudex, vel accuſator vicem teſtium ſupplere non poſſint, ſed quòd quatuor perſonæ diſtinctæ debent adeſſe. Qui intellectus deprehenditur ex Architupo in. 2. epiſtola Fabiani ad epiſcopos Orientales, columna. 6. pagina. 115. idemque obſeruandum erit in iudicio ciuili, quando Actor probare debuerit, quod aſſeuerauerit, iuxta text. in dict. l. Actor. Ex quo intellectu deducitur tres perſonas de ſubſtantia iudicij neceſſarias eſſe Iudicem, Actorem, & Reum, vt ſupra reſoluimus: cæterum teſtes non eſſe de

ſubſtantia

substantia, sed ex accidenti, quando producendi fuerint, quo casu eadem necessitate præcisa debent esse distincti à iudice, & ab actore: & in hunc sensum est accipiendus text. in dict. cap. 1. 4. q. 4. & in dict. cap. forus. & ita communiter præceptores vniuersitatis Salmantinæ interpretantur, quæ interpretatio planè deprehenditur ex cap. nullus introducatur 4. quæst. 4.

6 Officium Actoris est, intendere, obijcere, & expetere, qui in omnibus causa-
7 rum discusionibus prior habetur, & in iure præponitur, cùm ipse sit qui causam moueat, vt in dict. cap. 1. 4. quæst. 4. & in dict. cap. forus. §. omni. eiusque officium voluntarium est, vt in rubro & nigro. C. vt nemo inuitus agere. & notat Dominus Franciscus à Sarmiento, libr. 1. Selectarum. cap. 2. num. 1. Et regulariter omnis potest esse Actor, qui prohibitus non reperiatur, vt tradit Speculator in titu. de
8 Actore. num. 1. Qui ante litem mouendam attendere debet ea, quæ continentur in principio tit. 2. part. 3. vt laboribus partium & expensis parcatur, & suæ conscientiæ consulatur.

9 Officium Rei est, intentata refellere, & petita negare, & officium eius explicatur in procemio. titu. 3. part. 3. & est videnda regula, cum sunt partium. iuncta sua gloss. de regul. iur. in. 6. & in. l. fauora biliores. ff. de regul. iur. & notat Sarmiento, vbi suprà. Et ad hos duos collitigantes accedit iudex intermedius: cuius officium est, vtrumque Actorem, & Reum, æquis & benignis auribus audire, alterum damnans, alteri verò iustitiam adiudicans, iuxt. text. in. l. inter litigantes. ff. de iudicijs.

10 Testiũ officiũ est, intẽtionem partiũ probare & processus instruere, de quibus differẽdum erit infra in octauo tempore viæ ordinariæ in. 1. part. 1. Tomi. Sunt & aliæ personæ, quæ in ludicio interueniunt ad instruẽdos processus & lites, vt procurator, aduocatus, & tabellio, de quibus in sequentibus erit agendum.

Ex. 4. Annotatione.

SVMMARIA.

1 *Definitio procuratoris ponitur. Procurator dicitur, qui aliena negotia de mandato domini administrat.*

2 *Procurator in rem propriam impropriè dicitur procurator.*

3 *Disposita in procuratore ad lites non procedunt in procuratore in rem propriam.*

4 *Procurator qui negotia aliena de mandato domini gerit, duplex est, vnus ad lites, & alter ad negotia.*

5 *Procurator ad lites ante litem contestatam non potest alium substituere nisi mandatum habeat cum clausula de substituendo.*

6 *Procurator datus post litem contestatam à domino, non potest alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur.*

7 *Procurator ad lites tenetur comparere in iudicio cum mandato domini sufficienter instructus, aliàs processus reddetur nullus, nec domino præiudicabit.*

8 *Iudex compellere potest procuratorem, vt mandatum ostendat etiam parte non petente.*

9 *Procurator hodie in iudicio non est audiendus prius quàm exhibeat sufficiens mandatum, à tergo manu aduocati subscriptum.*

10 *Iudex debet esse multum cautus vt in primis faciat sibi ostendi mandatum in scriptis redactum.*

11 *Mandatum procuratorium de iure probari*

bari ſufficeret per teſtes, tamen de cõ muni praxi, & ſtylo iudiciorum probari poteſt per inſtrumentum.

12 Mandatum non probatur præſumptiue ex allegatione diuturni temporis.

13 Inſtrumentum mandati in iudicio produci debet, nec ſufficit, quòd tabellio de eo fidem faciat in proceſſu.

14 Iudex ante omnia inſpicere debet an mandatum ſit ſufficiens.

15 Mandatum ſpeciale in quibus caſibus requiratur, traditur remiſſiue.

16 Proceſſus geſtus cum procuratore generali in cauſis requirẽtibus ſpeciale mandatum, nullus eſt, etiam ſi procurator datus ſit generaliter ad omnia, quæ ſpeciale mãdatum exigant.

17 Procurator datus cum libera adminiſtratione, expedire poteſt omnia quæ ſpeciale mandatum requirunt, niſi in his quæ ſolent afferre graue dãnum domino.

18 Clauſula, Cum libera adminiſtratione, in mandatis potius ex abuſu, & ſtylo notariorum, quam ex voluntate domini ſolet apponi.

19 Mandatum ſpecialiter conceſſum ad aliquas lites vel negotia non comprehendit maiora, vel grauiora expreſſis quamuis adiecta ſit clauſula: Y para en todos mis negocios y pleytos que tengo y eſpero tener, &c.

20 Syndicus conſtitutus ad certa negotia mandatum ſpeciale requirentia, & generaliter ad omnia, donare, vel renuntiare non poteſt.

21 Procurator conſtitutus contra certam perſonã in certa cauſa, et in omni alia intelligitur contra eundẽ & nõ aliũ.

22 Mandatum contra vnum, & contra alios non includit illo digniores.

23 Mandatum conceſſum cum clauſula: Y para en todos mis negocios y pleytos, que he y tẽgo, y eſpero haber y tener, Solũmodo includit lites præſentes, & ex iure de præſenti ortas, non tamen futuras, niſi dependerent ex litibus de præſenti.

24 Spes, et ſperare propriè dicitur quando eſt ſpes probabilis ex aliqua cauſa de præſenti.

25 Mandatum contra Titium cum clauſula generali: Contra qualeſquier perſonas &c. non comprehẽdit Vniuerſitatem, Ciuitatem, aut Collegium, niſi ſpecialiter exprimantur.

26 Procurator ad lites cõſtituẽdus debet eſſe maior 25. annis, nec minor põt.

27 Mutus ſurdus omnino, exul, bannitus procuratores conſtitui non poſſunt.

28 Criminoſus de crimine accuſatus procurator conſtitui non poteſt.

29 Plures arcentur à munere procuratorio, remiſſiuè.

30 Procuratores eſſe prohibentur clerici et monachi.

31 Procurator in audientijs Regis nemo poteſt eſſe, niſi prius examinetur, et ſit ex numero illius audientiæ.

32 Procurator nemo poteſt eſſe in illo tribunali, in quo certus numerus procuratorũ deputatus fuerit, niſi ex eis ſit.

33 Procuratores plura hodie tenentur obſeruare remiſſiuè.

34 Prælatus eccleſiæ abſque mandato capituli cauſas eccleſiæ agere poteſt, niſi eſſent arduæ.

35 Vicarius perpetuus eccleſiæ pro ſua

Vicaria agere potest absque mandato Rectoris.

36 *Prælatus ecclesiæ in casibus in quibus potest agere causas ecclesiæ sine mandato Capituli, potest ipse solus procuratorem constituere.*

37 *Quæ personæ in iudicio pro alijs cõpare re possint sine eorũ mãdato remissiuè.*

38 *Iudex cùm primum viderit processum gestum absque mandato, non debet illum illusorium iudicare, sed inquiret prius de illo mandato.*

39 *Mandatũ ad validitatẽ processus sufficit offerri etiã post cõclusum in causa.*

40 *Procurator datus ad præparatoria tenetur dñm defendere in præparatis.*

41 *Procurator primæ Instantiæ non tenetur dominum defendere in secunda Instantia, quamuis à sententia lata in prima Instantia teneatur appellare.*

42 *Procurator nedum debet iurare in animam sui domini, verùm etiam in animam sui ipsius.*

43 *Procuratoris officiũ de iure ciuili vile est, nõ vero de iure canonico, et. n. 47.*

44 *Procurator officium aduocati exercere non potest.*

45 *Procuratoris officium à principe concessum nobile est.*

46 *Procuratoris officium hodie in tribunalibus vbi certus numerus deputatus est, nobile censetur, cùm à principe concedatur.*

47 *Procuratoris officium de iure canonico nobile est, nec infamis potest illud exercere.*

48 *Nobilis vtens officio procuratoris etiã non concesso à principe priuilegia nobilitatis non amittit.*

Quarta Annotatio.

De Procuratore.

COllitigãtes aliquando in iudicio cõparent personaliter, spõte, vel inuiti, vt putà quando citati sunt vt in propria persona cõpareant: aliquãdo verò in Iudicio per alios cõparẽt, vt per procuratorem, ob idq; aliqua de procuratore erunt adnotanda, & in primis q̃ procurator dicitur ille, qui aliena negotia mandato domini administrat, iuxta text. in l. 1. ff. de procurat. & l. 1. tit. 5. p. 3. Vnde constat, Procuratorem in rem suam in propriè dici Procuratorem, cùm potius rem propriam, quàm alienam agat, vt in l. qui stipendia. C. de procurat. & ibi Bald. nu. 1. Quò fit dispositа in procuratore ad lites, non habere locum in Procuratore in rem propriã, vt resoluit Asinius in praxi iudic. §. 28. c. 4. Et Procurator, qui negotia aliena mandato domini administrat, duplex est, vnus ad lites, alter ad negotia, iuxta text. in cap. 1. §. licet. & §. fi. de Procurato. in. 6. Procurator enim ad lites, de quo in nostro proposito, ante litis contestationem nequit alium substituere, nisi mandatũ habeat cum speciali clausula substituendi, vt in l. quod quis iuncta glo. 1. ibi. & in l. neq; tutores. C. de procurato. & in d. c. 1. §. licet. eod. titu. in. 6. & in l. 19. titu. 5. part. 3. & Petrus Raehæ in praxi causarum ciuilium. c. 5. num. 11. Est tamen aduertendum, quòd si dominus priùs fuerit litem contestatus, & deinde Procuratorem constituat, quod tũc Procurator non poterit alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur, iuxta glo. in. cap. 1. §. 1. verb. ab eo. de Procurator. in. 6. & firmant Bart. & Ange. in l. nihil. C. eod. &

Gregor.

Gregor. Lup. in l. 19. tit. 5. part. 3. vbi prædicta opinio probari videtur, & si oppositam teneant plures relati à Gregor. ibi, verbo, Si primeramente.

7 Et iste Procurator ad lites nomine alieno in iudicio comparens, tenetur cum mandato domini sufficienter instructus comparere, alioquin processus erit nullus, nec procurator poterit domino præiudicium inferre, vt probat text. in l. si procurator. C. de procuratoribus. in c. 1. extra, eod. titu. & in cap. venerabilis. de dolo & contumacia. & ibi notat. Cardi.

8 & est l. 10. tit. 5. part. 3. Ideoque receptum est iudicem ex suo officio procuratorem compellere posse, vt mandatum ostendat, ne postea iudicium illusorium reddatur, secundum gloss. in cap. 1. verbo, Absentia. de electio. in. 6. & eam tanquã notabilem & singularem sequũtur Bal. in l. exceptionem. num. 7. C. de probationibus. Panormit. in cap. causamque. 1. n. 3. de iudic. & Alexand. in l. licèt. num. 6. & 7. C. de procurator. Quam opinionem testatur magis communem Deci. in cap. causamque. 1. de iudic. num. 2. & ibi Barba. col. 7. Quamuis contrarium tenuerit Imol. in cap. cùm in iure peritus. de officio delegat. cuius opinionem communem dicit Felin. in dict. cap. causamque. col. 2. Sed prior cõmunis, iam hodie cõprobata est iure nouissimo huius regni in l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. & l. 55. tit. 1. lib. 3. Recopil. vbi statuitur, quòd quando procurator in iudicio comparuerit nomine alterius, prius quàm audiatur, debeat ostendere & producere sufficiens mandatum, & à tergo manu aduocati subscri-

9 ptum, vt si postmodum insufficiens apparuerit, & ex eo processus annullandus venerit, Aduocatus teneatur soluere expensas in lite factas.

10 Ideoque iudex debet esse multum cautus, vt in primis faciat sibi ostendi manda-

11 tum in scriptis redactum, licèt enim de iure communi sufficeret mandatum procuratorium per testes probari, secũdum glo. in cap. 1. verbo, Portitoribus. extra, de procuratoribus. quam ibi commendat Ioan. de Imol. nu. 4. idem tenet glo. fin. in l. Maritus. C. de procuratoribus. Doctores in l. non solum. §. qui aliena. ff. de procuratorib. & omnes communiter ex Iass. in l. 1. nu. 6. & 7. C. eod. tit. & Boeri. in Decisione. 281 nu. 1. In praxi tamen receptum est, mandatum probari per instrumentum, & non per testes, secũdum Ioan. Andræam. in Additionibus ad Speculato. tit. de procuratore. §. ratione. n. 2. super litera, A. Et ita stylo iudiciorum obseruari testatur Gregor. Lup. in l. 21. titul. 5. part. 3. in glo. 1. & Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. mihi. 893. in fin. & Petrus Rachæ in sua praxi Causarum ciuilium. cap. 5. nu. 13. idque satis apertè di-

12 sponitur in dict. l. 3. titu. 2. libr. 4. Recop. Quo fit non sufficere, diuturnitatem temporis allegare ad probandum præsumpti uè mandatum, secundum Bald. in l. 2. n. 2. versic. quæro quid si dominus. C. si ex falsis instrumentis. & Bald. in l. 1. C. de rebus alienis non alienandis. Aymon Crauета de antiquitate temporis. 2. part. nu. 46. & omnes communiter ex Balbo de præscript. 1. part. 3. partis. quæst. 10. nu. 30. & ex Decisione Pedamontanea. 175. numero. 4.

13 Quinimo non sufficeret, si Tabellio fidem in processu faceret, procuratorem mandatum habere, imò requiritur, quòd instrumentum ipsius mandati in iudicio producatur, secundum Angel. in l. si donationem. C. de donatio. & in l. 2. C. de testamen. & in l. sciendum. ff. de verborum. & Alexand. in cosilio. 6. numer. 8. libr. 4. In tantum quòd non sufficeret, Si Tabellio diceret, prout apparet in mandato procuratorio coram me antea confecto, de quo fidem facio, secundùm Ange. vbi suprà, quem sequitur Iass. per text. ibi, in Authentic. si quis in aliquo. num. 7. C. de edendo. & Boerius in Decisione. 281. num. 3. & Auilesin cc. prętorum. cap. 15. num. 23. & ita in praxi obseruandum est: tametsi Fulgosius in consil. 181. contrarium teneat, & eum

sequatur Iass. sibi contrarius. Et probatio huiusmodi mandati incumbit procuratori asserẽti, se mandatum habere, secundum Panorm. in. c. coram. nu. 6. & . 9. Felin. n. 8. de officio deleg. & Panor. in. c. 1. nu. 3. de procuratoribus.

14 Itaque iudex in primis inspicere debebit, an mandatum sit sufficiens ad expeditionem illius causæ, & an in ea speciale mandatum requiratur, & quæ negotia mandatum speciale exigant, tradit glo. in cap. qui ad agendum. de procurato. in. 6. gl. in cap. coram. de in integrum restitutione. verbo, Mandatum. & notat Couar. lib. 1. Variarum. c. 6. nu. 2. glos. in l. illud. §. fi. ff. de minorib. glo. in. l. si quis mihi bona. §. sed vtrum. verbo, Specialiter. ff. de acquirend. hæred. glo. in. §. preterea. Institut. de his, per quos agn. pos. & triginta & octo causas mandatum speciale exigentes congerit Philip. Franc. in dict. c. qui ad agendum. & . 73. cummulat Firmianus in suo Repertorio. verbo, Mandatum, in quibus causis mandatum generale non sufficiet, alioquin processus gestus cum procuratore generali nullus erit: ideoq; procurator generaliter constitutus ad omnia, quæ speciale mandatum exigant, non poterit pacisci, transigere, iuramentum deferre, in integrum restitutionem petere, neq; alia, quæ speciale mãdatum exigunt. per text. in dict. cap. qui ad agendum. quem explicat Couar. lib. 2. Variarum. c. 5. nu. 8. ad idem est text. in. l. mandato generali. ff. de procurat. & . l. 19. tit. 5. part. 3. nisi mãdatum concessum sit cum libera administratione, nam procurator cum libera administratione expedire poterit omnia, quæ speciale mãdatum exigant, vt in. d. c. qui ad agendum, & in. l. transactionis. C. de trãsactio. & in. l. procurator cui generaliter. ff. de procurato. & in. l. 19. tit. 5. part. 3. notat Bald. in. l. illud. ff. de minoribus. & Iass. in. l. indebitam. ff. de cond. indeb. & Couar. lib. 1. Variarum. c. 6. nu. 3. versi. 5. Quod tamen non procedit in his, quæ solent afferre graue damnum, & præiudicium domino mãdati, propter abusum notariorum, qui potius ex eorum stylo, quàm ex mandato, & voluntate domini prædictã clausulam, Cum libera. &c. apponere solent, secundum Ange. in. l. licèt. col. 1. C. de locato. Bald. in Rubri. C. de his quæ in fraudẽ creditorum. Panor. in. c. 1. vt in lite non contestata. n. 28. ~~Molineũ in consuetudinibus Parisiensibus. tit. 1. §. 10. quæst. 5.~~ & Gregor. Lup. in. l. 19. tit. 5. par. 3. verbo, Quando. & verb. Qualquier. Villalpandum in. l. 22. tit. 1. p. 7. 3. p. q. 12. nu. 61. & Couar. in Rubr. de testam. 2. part. num. 14. & in lib. 1. Variarum. c. 6. num. 3. versic. 5.

19 Præterea inspici debet, an mandatum sit specialiter concessum ad aliquas lites, vel negotia: nam licèt post modum sequatur clausula consueta apponi, scilicet, Y para en todos mis negocios, y pleytos, que tengo, &c. non comprehendit maiora, vel grauiora, quàm in ipso mãdato sint expressa: quia in quibuscumq; dispositionibus receptum est, quod clausula generalis capiat restrictionem ab his, quæ speciatim præcesserunt, secundum Barba. in cap. sedes. nu. 158. & ibi Felin. col. 7. versic. Quinta declaratio. post Antoni. de Butrio. ibi, extrà, de rescript. Quamuis cõtrarium sentiat glo. ibi, verbo, Maiores. & latè probent Imol. nu. 6. Panorm. & Decius. nu. 7. post. Innocen. Et ꝙ in mandato procutatorio clausula generalis capiat restrictionẽ ab his quæ speciatim præcesserunt, efficaciter probat tex. in Clem. 2. de procurato. ex ratione ibidem præscripta, quæ cum sit generalis non restringitur ad exemplum. argu. l. regulæ. §. & licèt. ff. de iuris & facti ignorantia. & ita in mandato procuratorio agnoscunt Decius. n. 8. & Felin. nu. 3. in dict. c. sedes: quidquid, ibi, repugnauerint Panorm. & Imol.

20 Ex quibus Alex. in consi. 22. lib. 1. n. 8. & . 9. consuluit, syndicum constitutum ad certa negotia, mandatum speciale requirentia, & generaliter ad reliqua omnia, speciale mandatum exigentia, non posse

posse donare vel renuntiare, quia hæc
21 sunt grauiora expressis. Similiter procurator cõstitutus contra Titium, in certa causa, & in omni alia, intelligitur contra eundem, & non alium, secundum Roma. in singulari. 155. & Deci. consil. 502. nu. 9. par. 4. consi.

22 Pari modo mandatum concessum contra Titium debitorẽ, & contra alios, non includit digniores, vt optimè aduertit Anania in dict. cap. fedes. nu. 3. contra Anchar. in cap. 2. de rescript. in. 6. in quã rem facit glo. ordinaria. in cap. fi. verbo,
23 Speciali. de procur. in. 6. Cõsequitur etiã mandatum concessum cum clausula, Y para en todos mis negocios, y pleytos q̃ yo tengo, y espero haber, y tener, &c. Solùm cõprehendere lites præsentes, & ex iure de præsenti ortas, non tamen lites futuras, quæ ex iure de futuro post mandatum cõcessum oriuntur, secundũ glo. in l. dãni infecti. §. fi. ff. qui. ff. de damno infecto. gl. in. l. omnium. verbo, Dantur. ff. de procuratoribus. vbi Bart. & alij. Ange. in §. præterea. n. 33. Instit. de excep. Felin. in cap. relatum. nu. 8. de officio de leg. Quod verum est, nisi lites futuræ dependerent ex litibus de præsenti, secundum Ioãnem Andream in addit. ad Speculatorem. titul. de procurato. §. ratione autem. nu. 11. super litera. C. quem sequitur Gregorius Lupus in l. 14. titu. 5. part. 3. verbo, Sobre tal mi pleyto, &c. Nec his obstat illa clausula, Que espero haber y tener, &c. nam redigenda est ad lites futuras dependentes ex iure de præsenti, non vero de futuris & insperatis, ad quas
24 nullũ ius de præsenti haberet. Spes enim, & sperare dicitur propriè quãdo est spes probabilis ex aliqua causa de præsenti, iux. text. cum glo. l. spem. C. de donatio. l. propter spem. ff. famihæ hercis. Barto. l. post emancipationem. §. 1. num. 2. & 3. ff. de liberat. legat. Tiraq. in leg. connubia. fol. 131. num. 37.

25 Consequitur deinde, quòd mandatũ concessum contra Titium, & cum illa clausula generali, Y contra qualesquier personas, &c. non comprehendit Vniuersitatem, Ciuitatem, & Collegium, nec sufficiens erit ad litigandum cum illis, dummodo generaliter Vniuersitas, Ciuitas, vel Collegium non exprimatur: procurator enim datus contra omnes personas, non comprehendit Vniuersitatem, vel Collegium, secũdum Archid. in cap. 2. de rescript. in. 6. vbi Ioan. Andr. & Dominicus, col. 3. Bald. in Authen. itẽ quencunq;. C. de episc. & cleri. & Felin. cap. eam te. nu. 15. de rescript.

26 Insuper inspiciendum erit, an procurator ad lites constitutus maior sit viginti quinq; annis: quia nemo ante illã ætatem constitui debet, vt probat text. in. l. minor. ff. de procurat. c. qui generaliter.
27 §. fi. de procurat. in. 6. d. l. 5. titu. 5. par. 3. Nec etiam mutus, surdus omnino, exul, bannitus cõstitui poterunt procuratores, iux
28 ta text. in. l. 2. l. mutus. ff. de procurato. nec criminosus, vt. l. reum. C. de procurato. dummodo de crimine capitali fuerit accusatus, vt in. d. l. 5. titul. 5. p. 3. & ibi Greg. Lup. nec alij, de quibus in. l. nec fœmina. ff. de procurato. in. l. placet. C. de episcopis & cleric. in. l. quæ absente. &
29 30 in. l. militem. C. de procurat. & in. c. post cessionem de probatio. & in. c. 3. ne clerici vel monachi, & in. l. 5. titu. 5. p. 3. & in l. 7. tit. 25. lib. 4. Recopil.

31 Nec hodie in audientijs regalibus poterit quisfungi officio procuratoris priùs quàm examinetur à præside, & ab auditoribus & sit ex numero procuratorum illius audientiæ, vt inquit text. in. l. 1. tit. 24.
32 lib. 2. Recop. nec in alijs tribunalibus inferioribus (vbi certus numerus procuratorum deputatus est) poterit vnus pro alio interuenire, iuxta prouisiones Regias, quas habẽt illi qui ex numero sunt.
33 Et plura quæ hodie teneantur obseruare procuratores, præscribuntur in titu. 16. & 24. lib. 2. Recop.

34 Erit tamen aduertendum, q̃ prælatus ecclesiæ absque mandato Capituli poterit causam ipsius ecclesiæ agere, vt sentit glo. in. l. ait prætor. verbo, Actio-

nes. ff. de iure delibe. & firmat Innocentius in cap. edoceri. num. 4. de reſcript. & hanc eſſe communem opinionem tenentur Panorm. num. 6. & Felin. nu. 2. in dict. cap. edoceri. & Auguſtinus in cap. ex literis. nu. 45. de probatio. reiecta gl. 1. in cap. inter dilectos. de fide inſtrum. & glo. 1. in dict. cap. edoceri. & glo. penul. in cap. 1. de procurato. & glo. 1. in cap. contingit. de tranſactio. & glo. in cap. cauſam q; 1. de iud. Quarum gloſſarum opinio ſaluari poterit, in caſu arduo in quo mandatum Capituli neceſſarium eſſet, ſecundum Panorm. & Andr. Barba. nu.
35 31. in dict. c. edoceri. Pari modo Vicarius perpetuus cuiuſlibet eccleſiæ pro ſua vicaria agere poterit ſine mandato rectoris, ſecundum Panor. in c. G. perpetuus. nu. 2. de fide inſtrum. & ſi glo. 1. ibi. con-
36 trarium velit. Imò in omnibus caſibus, in quibus ſolus prælatus poteſt eſſe in iudicio pro ſua eccleſia abſque mandato Capituli, poterit ipſe ſolus procuratoré conſtituere abſq; conſenſu Capituli, ſecundum cómunem ex Abbate. in dict. cap. edoceri, & ibi Barba. nu. 49. per tex.
37 in dict. cap. petitio de procurato. Et quæ aliæ perſonæ poſſunt pro alijs abſq; eorum mandato in iudicio comparere, traditur in l. 10. tit. 5. p. 3. vbi elegãter Grego
38 rius Lupus reſoluit. Cæterùm ſi iudex inſpexerit, proceſſum geſtũ fuiſſe per procuratorem, nec de mandato domini in proceſſu conſtiterit, non debebit ſtatim ſententiam proferre, declarãdo proceſſum ex defectu procuratoris illuſorium eſſe: ſed priùs inueſtigabit, an procurator ille mãdatum ſufficiens habuerit: & ſi inuenerit q; habuerit, debet ei præcipere, vt illud exhibeat, & in proceſſu pro-
39 ducat: nam ad validitatẽ proceſſus ſufficit mãdatum quandocũq; offerri, etiam poſt concluſum in cauſa, ſecundum Rotam nouam. 145. nu. 2. in fi. & antiquam 247. & Felin. in c. ſuſcitatus. nu. 15. de reſcript. & Bantium in tractat. de nullitate ſententiæ ex defectu mandati. num. 116. & Specul. tit. de procuratore. §. rationẽ igitur. n. 18. & 19. & probat. l. 16. ſtyli. Et ita in praxi memini feciſſe obſeruari, in
40 cauſa cuiuſdam amici. Rurſus aduertendũ erit, q; procurator conſtitutus ad præparatoria tenetur defendere dominum in præparatis, ſecundum Barto. per text. ibi, in l. qui proprio. §. item quæritur. ff.
41 de procurato. non tamen procurator primæ Inſtantiæ tenetur defendere dominum in ſecunda inſtantia, quamuis à ſententia lata in prima inſtantia teneatur appellare, vt in. l. inuitus. C. de procurato. & tenet Bart. vbi ſuprà, & Nauar. in Rubric. extra de iudicijs. nu. 5.
42 Deniq; aduertè, q; procurator nedum tenetur iurare in animã domini, verum etiam in animam ſui ipſius, aliàs haberet locum pœna. c. fi. de iuramento calu. quia ipſe ita calumniari poteſt ſicut dominus, ſecũdùm Rotam antiq. 1. ſub tit. de iuramento calum. & cod. tit. in nouiſ. deciſ. 1. glo. in Authen. principales. verbo, Migrauerit. C. de iureiur. proter calum. dan. gloſſ. c. 2. §. 1. verb. Abipſis. de iuramento. calum. in. 6. Ang. §. nunc admonendi. col. 1. nu. 6. Inſtit. de pœnate-merè litig. & Belam. in cap. cum in cauſa. nu. 4. de iuram. calum. Et ita in fine cuiuſlibet petitionis præiudicialis dicitur, (E juro en forma de derecho, en anima de mi parte y la mia.)
43 Vltimò aduerte, officium procuratoris vile eſſe, vt probat tex. in l. ſi quis procurationem. C. de decurio. libr. 10. & in
44 §. fi. Inſtit. de except. ideoq; procurator non poterit officium aduocati exercere, ſecundum gloſ. l. generali. C. de tabu. libr. 10. & tradit Barto. in l. 1. C. de primi. lib. 12. Bald. in l. Senatores. lect. 1. ff. de ſenator. Iaſſ. in Rubric. C. de procurat. & Tiraq. in Tract. de nobilitate. c. 29. n. 15.
45 tamen ſi officium procuratoris à principe eſſet conceſſum, nobile eſſet. vt reſoluit Rebuffus in cõſtit. Reg. Gall. Tracta. de ſenten. execu. gloſ. 14. num. 5. pag. 422. & Boerius in. q. 222. quia habens officium à principe dicitur dignitatem habere, iuxta text. in l. nemo. C. de dignit.

not q. deffect mandat. hodie? idem Curt. in hac l. p. §. 10. n. 20.

nit.lib.12. Vnde cùm hodie officiũ pro-
46 curatoris à Rege cõcedatur in tribuna-
libus vbi certus numerus deputatus est,
47 existimo ibi officiũ nobile esse. De iure
tamẽ canonico est officiũ nobile, & ita
illud nõ potest exercere infamis, vt c.1.
3.q.7.not.glo.2.in.c.cùm deputati.de iu
di.& ibi Panor.n. 6. & latius in.c.impe-
ratores.nu.9.de iuram.calum.vbi aliter
distinguit. Et ita est tenendũ, & si Petrus
Rochę nouissimè in sua praxi causarum
ciuil.c.5.n.19.contendat, omni iurè offi-
* ciũ procuratoris ad lites nobile esse. [*Et
vide Caualcanũ in decisione.41.n.3.cũ se
quentib. vbi latè agit de officio procura
toris & tabellionis.] Verùm licèt hoc
officium à principe non esset cõcessum,
& per cõsequens vile esset, nihilominus
tamen si aliquis nobilis eo vtatur non
priuabitur nobilitatis priuilegijs, quò ad
contributionem, tributorũ, vt optimè
resoluit Couar.in pract.quæst.c. 19.n.7.
etsi additionator Abb.in.c.cùm deputa-
ti.nu.6.de iud.contrarium teneat. Plura
alia de procuratoribus videnda erunt in
Speculat. titu. de procuratore. & apud
Mansue.in sua pract.tit.de procuratore.
& in toto tit.5.p.3.& in titu.25.lib.2. Re-
cop.& apud Lusitanos lib.1. Ordinatio-
num.tit.88.& tit.50.

Ex.5. Annotatione.

SVMMARIA.

1 *ADuocati in iure dicuntur postu-*
lantes.
2 *Postulare quid sit declaratur.*
3 *Aduocati officiũ laudabile est, et aduo-*
catus quæ obseruare debeat, vt mune-
re suo dignè fungi dicatur, traditur.
4 *Aduocatus debet esse modestus in ser-*
mone.
5 *Aduocato verboso, et procaciter loquen*
ti pœna suspensionis ab officio impo-
ni potest.
6 *Aduocatus debet esse veracissimus tam*
in verbis quam in scriptis.
7 *Aduocati nõ possunt esse infideles, hæ*
retici, excõicati, infames, procuratores.
8 *Aduocati non possunt esse minores decẽ*
et septem annis, nec fœminæ, nec alij.
9 *Aduocatus priusquam officium aduoca*
tionis incipiat, habere debet peritiam
vtriusq; iuris, & experientiam nego-
tiorum, nec sufficiet, solam experien
tiam habere.
10 *Aduocatus qui absq; iuris peritia & ne*
gotiorum experientia officio se inge-
rit, mortaliter peccat.
11 *Aduocatũ per spatium quinquennij ope*
rã iuris prudẽtiæ dedisse, necesse est.
12 *Ad aduocationis officium admittendus*
debet esse hodie graduatus in iure ca
nonico vel ciuili.
13 *Gradus baccalaureatus per quinquen*
nium, et aliud breuius spatium in nõ
nullis vniuersitatibus acquiritur.
14 *Lex Regia Recopilationis solummo-*
dò requirit vt quis possit esse aduoca
tus, quòd graduatus sit in iure pontifi
cio vel cæsareo.
15 *Aduocatus nõ debet esse qui prius non*
fuerit examinatus & approbatus à
præside, & ab auditoribus Regijs in
suis audientijs, vel à iudicibus tribu
nalium inferiorum, positusq; in matri
cula aduocatorum.
16 *Aduocatus in principio sui officij, et quo*
libet anno iuramentum præstare de-
bet, quòd bene exercet suũ officium.
17 *In tribunalibus inferioribus de cõsuetu*
dine non obseruatur, quòd aduocatus
examinetur et iuramentum præstet.
18 *Aduocatus summè curare debet in exor*

dio litis, quòd sua pars veritatẽ facti narret, & quòd narrationem facti in scriptis à parte recipiat, & ibi quare id facere debet.

19 Aduocatus relatione facti sibi à parte facta interrogare debet, an probationes actionis, vel defensionis habeat.

20 Victoria causæ ex probationib⁹ pẽdet.

21 Aduocatus semper studere debet, ad decisionem, & defensionem suæ causæ.

22 Ius Regni Castellæ in decisionibus causarum qualiter obseruari debeat.

23 Causæ in Regno prius decidi debent per pragmaticas Regias post promulgationem legum nouæ Recopilationis.

24 Pragmaticæ ante nouam Recopilationem editæ, sunt abrogatæ per leges eiusdem Recopilationis.

25 Pragmaticis non existentibus, causæ prius decidendæ erunt per leges nouæ Recopilationis.

26 Lex nedum corrigitur per legem posteriorem tempore, verùm etiam per posteriorem in ordine, quando de die promulgationis non constat.

27 Prior pars legis per posteriorem corrigitur.

28 Quãdo dubitatur de tempore promulgationis legis, & de loco situationis eius, quid sit obseruandum remissiuè traditur

29 Lex priori loco sita maiori æquitate nitens præferri debet in obseruatione legi posteriori loco sitæ.

30 Causæ in regno decidendæ erunt per leges Fori, vel Styli deficientibus pragmaticis, & legibus Recopilationis, dummodo leges Fori, & Styli ratione nitãtur, et in vsu, et obseruantia sint.

31 Allegãti prose legem Fori, vel styli incũbit onus probãdi illam. l. in vsu esse.

32 Praxis & forma articulandi, & probandi leges Styli in vsu esse, traditur remissiuè.

33 Stylus, et forus quid significent, et in quo differant traditur remissiuè.

34 Foro legum generali derogatur per municipale.

35 Leges partitarum in decidẽdis causis sunt obseruãdæ in defectum pragmaticarum, legum Recopilationis, et Fori, vel Styli.

36 Deficiente iure Regio recurrendum erit ad ius canonicum, & non ad ciuile in causis decidendis: et in foro ecclesiastico deficiẽte iure canonico ad ius Regium erit recurrendum.

37 Aduocatus postquam exactè intellexerit suum clientulum iustam causam habere, illam tuendam suscipiat.

38 Aduocatus nunquam debet clientulo victoriam causæ promittere.

39 Aduocatus nullo modo suscipere debet iniustam causam protegendam, alioquin si scies susceperit, mortaliter peccat, et ad restitutionem damni aduersarij, et resartionem expensarum sui clientuli tenetur.

40 Aduocatus qui à principio litis intellexit, suum clientulum iustam causam habere, si ex post facto iniquam esse cognouerit, statim deserere debet, cautè tamen absq; periculo sui clientuli: aliàs ad damnum & expensas tenetur, etiam si suus clientulus instet, vt eius causam iniustam defendat.

41 Aduocatus tuta cõscientia non potest consulere

consulere suo clientulo, quòd cum ad nersario paciscatur, quãdo intelligit causam clientuli iniquam esse.

42 *Aduocatus an in causa dubia patrocinari possit, remissiuè.*

43 *Aduocatus ad damni resartionem tenetur aduersario, quando per cauillationem, vel aliam fraudẽ iustam causam abstulit eidem, vel aliud grauamen intulit: et de iure regio arbitrio iudicis est suspendendus ab officio.*

44 *Aduocatus propter negligentiam, vel imperitiam amittens causam iustam sui clientuli mortaliter peccat, et ad interesse suo cliẽtulo tenetur cum duplo, quando iactabat se peritum, cum non esset, et clientulus imperitiã eius ignorabat: si vero eam sciret ex solo, dolo et lata culpa teneretur.*

45 *Aduocatus causam sui cliẽtuli summa fidelitate defendere debet.*

46 *Aduocatus iura et arcana sui clientuli reuelans parti aduersæ, ad quid teneatur, docetur.*

47 *Aduocatus non debet fauere parti aduersæ etiam in secunda instantia.*

48 *Aduocatus in stipendio et mercede, debet esse æquus et honestus: nam licèt possit vendere iustum patrociniũ, non tamen plus debito exigere debet.*

49 *Aduocatus etiam si absq; reuolutione librorum patrocinium præstet, illud vendere potest.*

50 *Aduocatus pro modo litis, et laboris, et fori consuetudine mercedem exigere debet, alioquin plus debito exigens mortaliter peccat, et ad restitutionem tenetur.*

51 *Aduocatus tuta conscientia percipere potest gratis oblatum vltra salarium à lege taxatũ, quod an hodie verum sit stante lege Regia declarat autor.*

52 *L. 19. titu. 16. lib. 2. Recop. prohibens aduocatis, vltra salarium à lege taxatum aliquid etiam vltrò oblatum percipere, nouè declaratur, quando tempore ministerij illud datum esset.*

53 *Aduocatus finito ministerio sponte datum vltra salarium taxatum recipere potest.*

54 *Circunstantia temporis facit præsumi aliquid datum gratis esse, vel in fraudem prohibitionis simulatè.*

55 *Prohibitus dare vel accipere aliquid pro aliquare, nõ censetur prohibitus dare seu gratis oblatũ suscipere, quia cessant verba et mens prohibitionis.*

56 *Circunstantia temporis, & quantitatis muneris dati, vel qualitatis personarum, arguit, sponte oblatum simulatè conceptum esse in fraudem prohibitionis.*

57 *Interpretatio vera. c. si quis obiecerit. 1. quæst. 3.*

58 *Interpretacio text. in cap. si. 1. q. 3.*

59 *Interpretatio text. cap. 1. de simonia. cap. statutum. § insuper, de rescript. in. 6. cap. statuentes de censib. in. 6. decreti concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 1.*

60 *Leuitas muneris dati, suadet potius ex amicitia & beneuolentia, quàm pro ministerio gratis datum esse.*

61 *Circunstantiæ temporis, personarum, & quantitatis muneris dati considerari debent ad iudicandum, an gratis oblatum sit, an simulatè in fraudem prohibitionis.*

62 *Intellectus l. 8. tit 9. lib. 3. Recop. et l. 5. tit. 9. lib. 3. Recop. et l. 1. tit. 27. cap de los derechos. Verſi. Y mandamos que los dichos eſcriuanos. libr. 4. Recopil.*

63 *Aduocatus olim cum clientulo nõ poterat paciſci de quota litis pro mercede ſui laboris hodie vero vigeſimã partem percipere poteſt in cõſilio ſupremo Regio, et in audietijs Regijs dum modo non excedat ſummam triginta mille maapetinorum, et in tribunalibus inferioribus non debet excedere medietatem illius ſummæ.*

64 *Aduocatus non poteſt aliquid percipere nomine palmarum, et victoriæ.*

65 *Aduocatus tenetur præſtare gratis patrocinium pauperibus, vbi ſtipendio publico non eſt conſtitutus aduocatus ad cauſas pauperum.*

66 *Aduocatus in libellis non debet citare iura et leges, ſed ſolummodò narrare factum cum rationibus.*

67 *Aduocatus non debet patrocinari contra aliquam legem expreſſam huius regni.*

68 *Aduocatus inquirere debet à tabellionibus, procuratoribus, et à viris expertis de ſtylo audietiæ in qua patrocinatur.*

Quinta Annotatio.

De Aduocato.

1 ADVOCATI in iure dicuntur poſtulantes, iuxta text. in. l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtu. poſtulare enim nihil aliud eſt, quam ius alicuius & legitimam cauſam expreſsis demonſtrationibus oſtendere, firmis rationibus comprobare, ſtatutis & legibus in iudicio tueri, atq; defendere: quod omne proprium aduocatorum eſt, vti conſtat ex definitione Iuriſconſulti in. l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtulando, quorum officium laudabile eſt, iuxta text. in. l. laudabile. C. de aduocatis diuerſorum iudicum, & in capit. quia epiſcopus. 5. quæſt. 3. tradit Cagnolus in repet. l. 2. ff. de origine iuris. num. 11. & qui dignè hoc munere fungi velit ſequentia obſeruare debet.

3

4 Primò vt bonis moribus præditus ſit, ideoq; debet eſſe modeſtus in ſermone, iuxta illud eccleſ. 28. aurum & argẽtum tuum confla, & verbis tuis fac ſtateram, & oris tuo frænos rectos, &c. alioquin aduocato verboſo & procaciter loquenti imponi poteſt pœna ſuſpenſionis ab officio, ſecundum gloſſ. in. l. ex ea. ff. de poſtũ. cõmendatam à pluribus relatis per Rebuffum in repet. l. vnicæ. nu. 3. C. de ſententijs, quæ pro eo quod intereſt. facit. l. 7. & 12. titu. 6. p. 3. Veraciſsimuſque

5

6 debet eſſe, tam in verbis, quàm in ſcriptis, nec falſas leges aut correctas allegare debet, quia incideret in pœnam falſi, iuxta. l. fin. ff ad. l. Cornel. de fal. & l. 1. §. huncigitur. C. de Iuſtiniano. Cod. confir. not. Barto. l. omnes populi. nu. 68. de

7 Iuſt. & iur. l. 1. tit. 7. part. 7. Et ob defectũ bonitatis plures arcentur ab officio aduocationis, vt puta infideles, hæretici, excommunicati, infames, procuratores, &

8 alij de quibus in. l. 1. cum ſuis. §§. ff. de poſtul. & in. l. 5. titu. 6. part. 3. Pari modo ob defectum naturalem, vel corporalem ab huiuſmodi munere prohibẽtur, nempè fœminæ, minores. 17. annorum, cæci, & alij de quibus in. d. l. 1. ff. de poſtuland. & in. l. 15. & 30. tit. 16. lib. 2. Recopil. & l. 7. tit. 25. lib. 4. Recopil. tradit Damhouderius in ſua praxi. cap. 96.

9 Secundò obſeruet etiam aduocatus, quòd priuſquam ad exercitium aduocationis accedat, habeat peritiã vtriuſq; iuris, & experientiam negotiorum, idq;

veriſi-

verisimilibus cõiecturis cognoscat, nam non sufficit experientiam causarum habere, secũdum Bart. in.l.1.§. postulare. ff. de postul. quem sequitur Montaluus in repertorio legum regni, verb. Aduocati, & si glo. in. d. §. postulare, verbo, Exponere. contrarium velit: alias enim si
10 absq; vlla iurisperitia, & negotiorum experiẽtia, se ingerat officio aduocationis, à mortali culpa immunis non erit, vt eleganter docet Soto libr. 5. de Iust. & iur. q. 8. arti. 2. in fine. & Nauar. in Manuali Hispano, & Latino, cap. 25. n. 28. versi. 1.
11 Quo circa spatio quinq, annorum debet operam dare iurisprudentiæ, ex tex. in procœmio Digestorum. §. duobus. & in. l. iuuemus. §. ne de cætero, & ibi glo. verbo, Per statuta. C. de aduocatis diuersorum iudicum. gl. in. l. 1. §. aduocatus. verbo, Quoquo. ff. de Varijs & extraordinar. cognit. Barto. in. 1. constitutione
12 Codicis, col. 1. & omnes Docto. in. l. 2. Tauri. & ita hodie debet esse graduatus in iure Canonico, vel ciuili, iuxta text.
13 in. l. 1. tit. 16. libro. 2. Recopil. Vnde cùm gradus baccalaureatus per quinquennium in hac Vniuersitate Salmantina, & per aliud breuius tempus in nonnullis alijs acquiratur, non requiritur in aduocato studium decem annorũ, prout requirebat pragmatica. 58. fol. 64. Regum catholicorum: quia hodie prædi-
14 cta. l. 1. Recopila. solummodò requirit aduocatum graduatum esse. Nec obstat dict. pragmat. 58. nam iam cum alijs ante Recopilationem conditis est abrogata, vt cõstat ex pragmatica posita in initio Recopilationis. Quinimò aduocatus debet esse examinatus, & approbatus à præside, & ab auditoribus Regijs, vel à iudicibus inferiorum tribunaliũ, poniq; debet in matricula aduocato-
15 rũ: aliter enim non poterit munus exercere, iuxta text. n. l. 1. tit. 16. libro. 2. Recopilat. & antea de iure communi erat decisum in. l. nemini licere. C. de aduocatis diuersorum iudicum, cui conuenit.
16 l. 13. tit. 6. p. 3. debetque in principio sui officij, & quolibet anno iuramentum præstare de bene exercendo suum officium iuxta tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. Reco-
17 pil. Sed licet hoc de iure verum sit, tamẽ de consuetudine apud tribunalia inferiora, hodie aduocatus nec examinatur, nec iuramentum præstat.

18 Tertiò obseruet deinde aduocatus. quòd in exordio litis curet, quòd sua pars facti veritatem narret, cùm ex facto ius oriatur, vt in. l. si ex plagijs. §. incliuo. ff. ad. l. Aquil. l. 4. tit. 16. lib. 2. Recopi. relationemq; facti in scriptis recipiat subscriptã manu propria clientuli, ne post modum clientulus dicat, causam amissam fuisse culpa sui aduocati: quia non allegauit iuxta narrationem facti, ita disponit
19 l. 14. titu. 16. libro. 2. Recopilat. Qua relatione sic suscepta, debet interrogare suum clientulum, an probationes suæ actionis, vel defensiõis habeat, ex quib⁹
20 victoria causæ pendet, iuxta text. in. l. duo sunt Titij. ff. de testament. tutel. deficiente enim probatione, & ipsum ius corruit, vt in cap. plerunq;. 2. quæst. 7. & sic clientulus asseuerauerit, suæ intenti-
21 onis probationes habere, tunc aduocatus semper operam iuri dabit in reuoluendis libris, & allegationibus prælegendis, ad decisionem, & defensionem causæ sui clientuli, ex mente glo. in cap. non licet. 11. quæst. 3. & in. l. 3. titu. 16. libro. 2. Recopilat. ibi, Y estudiando el derecho, &c. Iuxta ordinem præscriptum in. l. 1. Tauri, quæ habetur. in. l. 3. titu. 1. lib. 2. Recop. & in pragmatica posi-
22 ta in initio Recopilationis. Et circa obseruantiam iuris huius regni aduocatus cõsiderabit sequentia. Primo quòd causæ debent prius decidi per regias cõstitutio-
23 nes (quæ vulgo Pragmaticas dicuntur) post nouam Recopilationem conditas: nam cum sint nouiores præponũtur, iuxta tex. in. l. non est nouum. ff. de legib. & ibi Barto. & Bald. Iaff. in. l. pacta nouissima. nu. 3. C. de pactis, & glo. recepta per Docto. in. c. 1. verb. Iura. de constit. text. in. c. 1. de cognatione spirit. Greg. Lup. in

l. 7.

l.7.tit.3.par.1. & facit.l.3.tit.1.libro.2.Recopil.ibi, Y las de los Reyes que de nos
24 vinieré.&c. Pragmaticæ enim ante prædictam Recopilationem conditæ iá sunt abrogatæ per eãdem, vt constat ex prag-
25 matica posita in principio Recopila. Si verò nulla pragmatica condita sit post prædictam Recopilationem, tunc causæ decidi debent per leges illius recopilationis, vt, dispositum est in d. pragmatica posita in initio Recopil. & in l.3.tit.1.
26 libro.2. Recopil. Circa quod aduocatus consideret legem nedũ corrigi per posteriorem tempore, vt diximus, verùm etiam per posteriorem in ordine illius libr. Recopilationis, si de die prolationis non apparuerit, secundũ ea quæ docet Cynus, receptus à Barto. & Doct. in l.2.C.de testam.tutel. Ange.in l.in ciuile.ff.de legib. Alex.& Imol.in l. similes ff. ad l.Falcid. Barto.nu.35. & Salomonius.n.58. in l.omnes populi.ff. de Iust. & iur. per text.in l.si certarum.§. fin.ff. de milit.testam.& in l.conficiuntur.§.
27 si miles.ff.de iure codicillorum. Consideret etiam aduocatus priorem partem legis per posteriorem corrigi, secundum glo.in l.si tibi.ff.si cer.petat. quã sequãtur Iasso,& Decius ibi & Bart.in l.fides. ff.de positi.& Marius Salomonius, vbi suprà, Bald.in l.non est nouũ. C.de legib. & est text.in l.in ciuile.ff.de legib. Quo fit veram esse gl.in l.qui filium.§. Sabinus. ff.ad Senatusconsult. Trebell. cuius meminerunt Iass. & Angel.in l.si idẽ.§. vna.ff.de iurisd.omn.iudic. & Alexand. consil.164. & communiter omnes in.§. item preciũ. Instit. de emptio.& vendi.
28 Et si forsan aliquãdo dubitaretur de loco & tempore, tunc erit obseruandum quod resoluit Albericus in l.2. C. de testament.tutel.& Salomonius vbi suprà.
29 Quod autem de posteriori loco dictum est, obtinebit nisi lex priori loco sita maiori æquitate nitatur, secundum Aretin. consil.163. quem sequitur Iass.& Decius in l.si tibi.ff.si cert.petatur.& Iass. in l.si idem.§. vna.ff.de iurisd. omn.iud. quamuis ibi Decius sibi contrarius cõtrarium teneat, quem sequitur Curtius ibi. Cæterùm si nec pragmaticis, nec legibus Recopilationis negotium decidatur, tunc
30 causa terminanda erit per leges Fori, vel Styli, iuxta text.in l.3.tit.1.libr.2. Recop. dummodo leges illæ irrationabiles, vel iuri huius regni contrariæ non sint, & in vsu & obseruantia constet eas leges esse, in casibus in iudicio agitatis, vt dis-
31 cutitur in dict.l.3. & alleganti pro se legem Fori incumbit onus probandi talem legem esse in vsu receptam, secundum Rodericum Suarez in proœmio Fori in princip. Oroscium, in l. de quibus. ff. de legib. Zasium consil. 5. num. 109. libr.1. Gregor. Lup. in l.7. tit.2. par.1. Aufes in
32 Cap. prætorum. cap.19. & ita in praxi obseruari testatur Suarez vbi suprà. quo in loco ponit modum & formam probandi legem illam Fori esse in vsu: & ibi limitat duobus modis hanc resolutionem. Idemque obseruandum esse circa leges Styli resoluit Rodericus Suarez in l.6. titu. de las ganancias. libr.3. Fori. in versic. vlterius quæro. prope finem. Et quid significent forus & stylus,
33 & qualiter inter se differant, explicant Bart. num.10. Oroscius.n.33. in dict. l. de quibus. ff. de legibus. Rochus de Curte in Rubri. de consuetudine. à nu. 24. Gregorius Lupus in l.7. titu.3. part.1. verbo, Fuero. & glo. in l.1. titu.1. libr.1. Fori. Ad-
34 uertendum tamẽ erit, foro generali derogari per municipale, vt notatur in c.1. de const. in.6. Et si aduocatus non inuenerit negotium decisum prædictis iuribus, vt suprà dictum est, tũc recurrere debebit ad leges Partitarum, quæ obseruandæ erunt in defectum supradictorum iu
35 rium, iuxta text.in l.3.tit.1. lib.2. Recop. & in dict. pragmatica sita in principio
36 Recopilationis. Deficiente autem iure regio, recurrendum erit ad ius canonicũ, & non ad ius ciuile: & econuerso in foro ecclesiastico, deficiente iure canonico, recurrendum erit ad ius Regni, vt eleganter resoluit Palacius Rub. in l.1. Tauri,

nu.9.

num. 9. & ibi Doctor del Caſtillo, Villadiego in repet. capit. conſtitutum. de in integrum reſtit. Cifuentes in l. 3. Tauri. num. 3. Benard. Diaz in practic. crimin. cap. 60. & Auilesin Cap. prætorum. cap. 19. & Caputius in ſingul. 69. per. l. fin. C. de teſtibus. & Didac. Perez in quæſt. 3. proœmiali Ordinam. Si vero negotium
37 ſit extraordinarium, aduocatus requirat in repertorijs Doctorum, ante omnia attendendo ad ea quæ ponuntur in principio, tit. 2. par. 3. & demum ſi exacte cognouerit, ſuum clientulum iuſtam cauſam fouere, tunc aduocatus obſeruet, vt
38 illam tuendam ſuſcipiat: caueat tamen ne eirepromittat victoriam cauſæ, vt docet Speculator tit. de aduocato. verſi. nũc tractemus. num. 9. & eſt tex. in. l. fi. tit. 6. part. 3. Alioquin ſi intellexerit cauſam ſui clientuli, iniquam, & à iure, & ratio-
39 ne, remotam, & alienam eſſe, nullo modo protegendam ſuſcipiat, iuxta text. in l. 13. titu. 6. part. 3. & in. l. 2. &. l. 22. titu. 16. libr. 2. Recopil. Qui verò ſciens & prudens iniuſtam cauſam defendit, mortaliter peccat, & ad reſartionem damni quod paſſus fuerit aduerſarius, & reſtitutionem expenſarum, quas ſuus clientulus fecerit, tenetur: quia qui ad malũ cooperatur eiuſdem eſt iniquitatis, atque ipſe qui facit. iuxta illud Pauli ad Roma. 1. digni ſunt morte non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui facientibus cõſentiunt. & cum illud peccatum ſit cõtra iuſtitiam, nempè in nocumentum alterius partis, ad reſtitutionem obligatur: nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur vt in cap. fin. de iniurijs, & firmat Anto. de Butrio in cap. breui. de iure iuran. & Auguſtinus Beroius in Rubric. de appellat. num. 91. Soto libr. 5. de Iuſt. & iur. quæſt. 8. artic. 3. & Nauarr. in Manua. cap. 25. in
40 verſic. 2. num. 28. Quinimò ſi à principio crediderit, cauſam iuſtam eſſe, & ex poſt facto cognouerit iniquam eſſe, ſtatim debet illã deſerere, cautè tamen abſque periculo ſui clientuli, aliàs ad damnum reſarciẽdum aduerſario teneretur, & ad expenſas ſuo clientulo, ſecundùm S. Thom. in. 2. 2. quæſt. 71. artic. 3. probat l. 12. titu. 16. lib. 2. Recopil. Quod procedit etiam ſi ſuus clientulus inſtet, vt eius cauſam iniuſtam foueat, quia facit contra ſuam conſcientiam, ita contra Matthæum de Affllictis reſoluit Burgos de Paz in proœmio legum Taur. num. 271.
41 Imò aduocatus tuta cõ ſcientia nõ poterit conſulere ſuo clientulo, vt faciat pactum, vel tranſactionem cum aduerſario, dando ei modum, vt aliquid habeat, ſi intellexerit, cauſam clientuli iniuſtam eſſe, ita eleganter probat Bartholomeus Socinus in. l. quidam. nu. 11. ff. ſi certum petat. & Cacialupus in trãctat. de trãſact.
42 quæſt. 20. in fi. Et an in cauſa dubia aduocatus poſſit patrocinari, latè diſputat Burgos de Paz, vbi ſuprà, num. 389. & Soto
43 libr. 5. de Iuſt. & iur. quæſt. 8. artic. 3. Pari modo aduocatus tenetur reſarcire damnum aduerſario, ſi per cauillationem abſtulerit iuſtam cauſam, vel grauauerit eum, petendo dilationem ſuperfluam, vel allegando falſum, vel faciendo cauiloſam poſitionem, aut inſtruendo falſum teſtem, vel conſulendo clientulo, vt veritatem neget, ſecundùm Hoſtien. in cap. calumniam. de pœnis. communiter receptũ ex Nauarro in Manua. dict. cap. 25. num. 26. & vltra pœnas impoſitas à iure communi, de iure regio tũc aduocatus erit ſuſpendendus ab officio arbitrio iudicis, per text. in. l. 3. tit. 16. libr. 2.
44 Recopilat. Inſuper ſi propter ſuam negligentiam, vel imperitiam, cauſa iuſta ſui clientuli fuerit amiſſa, aduocatus tenebitur ad intereſſe ſuo clientulo, & mortaliter peccabit, argum. text. in. l. idem iuris. §. 1. ff. ad. l. Aquil. imò. hoc caſu cum duplo debet damnum & intereſſe reſarcire ſuo clientulo. vt in. l. 6. titul. 16. lib. 2. Recop. Quod eſt verum, quando aduocatus iactabat ſe peritum cum non eſſet, & clientulus ignorabat eius imperitiam: ſecus tamen eſſet ſi clientulus eam cognoſcebat, nam in hoc caſu aduocatus non teneretur niſi ex dolo, & lata culpa,

ex mente

ex mente Innocentij in. c. ſicut dignum, de homicid. quem ſequitur Silueſter in ſumma, verbo, Aduocatus. q. 24. & Nauar. in. d. c. 25. nu. 29. ita intelligens tex. in d. l. 6. tit. 16. lib. 2. Recop.

45 Quartò obſeruet inſuper aduocatus, vt ſumma fidelitate clientuli cauſam defendat, iuxta tex. in cap. qui religioſum. & ibi glo. verbo, Non omni. 87. diſtinct. & Gregor. Lupum in proœmio. titul. 6.

46 part. 3. alioquin ſi iura & arcana ſui clientuli reuelauerit parti aduerſæ, mortaliter peccabit, & ad reſtitutionem damni tenebitur, vt probat glo. & Iaſſ. in. l. ſi procurator. C. de procurat. num. 15. & text. in l. 9. titu. 6. part. 3. & reſoluit Nauar. dict. cap. 25. nu. 29. & incidit in pœnam falſi. iuxta text. & ibi Bart. in. l. ſi quis aliquid. la ſegunda. §. inſtrumenta. ff. de pœnis. & appellatur proditor, & efficitur infamis, debetque puniri arbitrio iudicis, vt in dict. l. 9. tit. 6. part. 3. quinimò ipſo iure priuatur officio, & ſi de facto exercuerit, erit puniendus amiſsione dimidietatis bonorum fiſco applicandæ, ſiue ex tali reuelatione damnum ſuo clientulo inde ſequatur, ſiue non: & ita ceſſat opinio Cini & Pauli, in. l. 1. C. de ordin. iud. & Grego. Lup. in dict. l. 9. verbo, Por el tal engaño. &c. Nec debet vtrique parti fauere, aut cum aduerſario colludere, quia præuaricator diceretur, vt in. l. 1. ff. de præuaricat. & in. l. athletas. §. præuaricator. ff. de poſtuland. & in. c. ſi quem. verſi. Præuaricator. 2. q. 3. & in. l. fin. titu. 6. part. 3. quam optime explicat Auendanius in cap. prætorum. 1. p. c. 2. à nu. 24. imò nec

47 in ſecunda Inſtantia poterit aduocatus alteri parti fauere in eodem negotio, ſecundùm gl. in. l. fi. ff. de poſtuland. & ibi Paul. probat. l. 13. titu. 16. libr. 2. Recop. & aduocatus qui ſemel ſuſcepit protegendam cauſam, non poterit illam deſerere & derelinquere.

48 Quintò obſeruet præterea aduocatus, vt in ſtipendio, & mercede pro labore, ſit æquus, & honeſtus: nam licèt poſsit vendere iuſtum patrocinium vt

49 in cap. non licet. 11. quæſt. 3. etiam ſi abſque reuolutione librorum præſtet illud, ſecundùm Ioan. Andr. ad Speculat. titu. de ſalar. additione. 1. Archid. dict. cap. nõ licet. Felin. in cap. per tuas. nu. 3. de Simo. Iaſſ. §. ſed iſte quidem. num. 113. Inſtit. de act. & Decium in cap. cum in cunctis. in princ. num. 15. de elect. reiecta glo. quam intendit ſaluare Tiraquell. de nobilitate, cap. 29. num. 32. tamen non debet plus

50 debito exigere à clientulis, ſed pro modo litis, fori conſuetudine, & laboris: alioquin plus exigendo mortaliter peccaret, & ad reſtitutionem teneretur, ex S. Thoma. 2. 2. quæſt. 71. Soto. libr. 5. de Iuſti. & iur. quæſt. 8. artic. 4. Tiraq. de nobil. c. 29. num. 26. Couarru. in Regula peccatum. 2. par. §. 3. num. 2. de regu. iur. in. 6 Didac. Perez in. l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. col. 664. verſi. Aduocatus præterea nõ debet. vbi cum Abb. Ioan. Andr. Tiraq. & alijs con

51 tra Sotum, & alios reſoluit aduocatũ tuta conſcientia poſſe percipere ſibi ſponte oblatum, vltra ſalarium à lege taxatum, hodie tamen opinio Soti verior videtur,

52 & approbatur per. l. 19. titu. 16. lib. 2. Recopil. vbi diſpoſitum eſt quòd vltra ſalarium taxatum, aduocatus non poſsit aliquid percipere etiam ſi vltrò ſit oblatum, quod tamen intellige verum quando tempore miniſterij, vltra ſalarium aliquid offerretur, etiam ſi diceretur quod gratis datur, quia ex circũſtantia temporis præſumeretur illud datũ fuiſſe in fraudem prohibitionis, ac ideò ſtandum erit prohibitioni, vt ſcilicet hęc gratuita oblatio prohibita cenſeatur, argum. l. 1. & to-

53 to titu. C. plus valere quod agitur cæterũ finito iam miniſterio, vltra ſalarium aduocatus bene poterit oblatum ſuſcipere,

54 quia ex circunſtantia temporis præſumitur quod illud non datur, nec ſuſcipitur pro illo miniſterio: Imò cenſetur omnimoda gratuita datio, prohibitus enim da

55 re, ſeu accipere aliquid pro aliquare, non cenſetur prohibitus dare, ſeu gratis oblatum ſuſcipere: quia eo caſu ceſſant verba & mẽs prohibitionis, nam qui gratis dat

ex me-

ex mera liberalitate absq; vllo respectu cõmutationis dat, siue oblatum recipit, argum.l.1.ff. de donationibus, & in.c.1. eod.tit.quod limitatur, nisi ex circũstan-
56 tijs tẽporis, seu dati muneris, verò similiter appareret, gratuitã donationem simulatè cõceptam fuisse in fraudem prohibitionis: vnde si finito ministerio aliquid gratis offeratur, cessat præsumptio simulationis, quod pro illo ministerio detur argum.text.in.c.sicut episcopum. 1.q.2. & in.c.& si quæstiones, & in.c.dilectus. 2. de simonia, quæ iura ita accipiẽda sunt:
57 Nec huic veræ interpretationi obstat tex.in.c.si quis obiecerit.1.q.3.ibi(antea, nec postea) quibus verbis constat quod prohibitus dare, vel suscipere aliquid pro aliqua re, nec tẽpore ministerij, nec finito ministerio possit dare, vel suscipere: nam respõdeo quod verbum (Soluat) in illo tex. appositũ, tollit difficultatẽ, nam significat debitum reddere, ex Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verbo, Soluo: & ita significat tex. ille quod qui finito ministerio, aliquid soluit pro re spirituali, censetur quod illud soluit, tãquam debitum pro illa re, & tamẽ prohibitum est: qui vero gratis dat finito ministerio, non dicitur debitum soluere: non etiam
58 obstat tex.in.c.fi.1.q.3.ibi(ante, vel post) nam respondeo quod verbũ (Exigatur) de quo ibi difficultatem tollit, quia verbum exigo, significat rem aliquam iure debitam petere, ex Laurentio Valla.lib.5. Elegantiarum.c.24 & Ambrosio Calepino in suo Dictionario, verb.Exigo, qui vero gratis oblatum recipit in nostra specie, non dicitur rem debitam exigere:
59 Non deniq; obstat text.in.c.1.de simonia, ibi, omnino dare, & in.c.statutum. §.insuper de rescript.lib.6.& in.c.1.§.procurationes, & in.c.2.§.statuentes de censibus.lib.6.& in concilio.Trident. sess.21. de reformatione.c.1. & quod notat glo. in.l.inuitus.§. fi. ff. de regul. iur. quæ iura videntur excludere omnem dationem, etiam gratuitam, & spõtaneam: nam respondeo quod debent intelligi quando tẽpore ministerij aliquid offerretur etiã gratis: nam licet verba dationis sonarent in dationem gratuitam, illa temporis circunstantia arguit ipsam dationem spontaneam simulatè conceptam esse, ad palleandam prohibitionem legis: ita intelligit Ripa in Tract.de peste. vlt.part. tit.de remedijs præseruatiuis contra pestem.num.114. Nos verò loquimur, quando finito ministerio gratis aliquid offertur: nam temporis circũstantia facit ces-
60 sare suspitionem fraudis. Et idem dicendum erit, quando quãtitas muneris oblati, suaderet illam dationem procedere ex amicitia, vel beneuolentia, vt munusculum ad essum, aut potum: tunc enim licèt daretur tempore ministerij, tamen ex leuitate muneris suspitio cessat, quod pro illo ministerio datur, argum.text. in dict. cap. etli quæstiones. circunstantiæ
61 enim temporis, personarum, & quantitatis muneris dati, considerandæ sunt ad inducendam coniecturam, an gratis datum sit, an verò simulatè in fraudem prohibitionis, vt probat text. in dict. cap. etsi quæstiones. Ex quibus constat, prædictum intellectum ad textum in dict. l. 19.titu.16.lib.2. Recopil. verum esse, scilicet, quod procedat quando tempore ministerij, aliquid vltra salarium aduocato offeratur: nam tunc illud recipere non poterit, secus tamen quando post finitum ministerium, vel quando leuitas muneris suaderet, quòd ex amicitia, aut beneuolentia, datum esset: nam tunc iure optimo, & tuta conscientia suscipere poterit. Et quod in animæ iudicio tutus sit, ita quòd ad restitutionem non teneatur fatetur Couarr. in cap. quanuis pactum.2.part. §.3. num. 6. de pact.in.6. asserens in foro exteriori difficile contrariam opinionem defendi posse. Et
62 iuxta prædictam resolutionem erit intelligẽda.l.56.tit.5.lib.2.Recop.l.8.tit.6. lib.3.Recop.&l.5.tit.9.lib.3.Recop.prohibens iudicibus, ne aliquid à litigãtibus percipiãt, & etiã.l.1.titu.27.c. de los derechos en las causas criminales. versi. Y mã

damos

dam os q̃ los dichos eſcribanos. &c. lib. 4. Recop. prohibés tabellionibus, ne percipiant aliquid etiam ſponte oblatum vltra taxationem ibi factã: debent enim illa iura intelligi, quando tempore miniſterij, gratis offerretur, ſecus tamé ſi poſt finitum miniſterium daretur, vel ſi leuitas muneris ſuaderet, quòd ex beneuolentia, & amicitia, & non pro ipſo miniſterio illud munus datum eſſet.

63 Aduertendum tamen erit, q; & ſi olim aduocatus non poſſet paciſci de quota litis, iuxta text. in l. ſi quis. C. de poſtulando. & in l. 14. tit. 6. p. 3. hodie tamen in cõſilio ſupremo Regis, & in alijs audientijs Regis bene poterit percipere vigeſimam partẽ litis, dum modo non excedat quantitatem triginta mille marapetinorum, & in alijs tribunalibus inferioribus dimidietatem dictæ quãtitatis, & hoc tam in cauſis ciuilibus, q̃ in criminalibus. iuxta text. in l. 18. cum duabus ſequentib. tit. 16.
64 lib. 2. Recop. non tamen poterit aliquid nomine victoriæ, & palmarũ percipere,
* vt in l. 29. titu. 16. libr. 2. Recop. [* Et ad
65 hanc reſolutionem redigi debet reſolutio Cauallcani in Deciſione. 42. à nu. 43.] Et plura de modo percipiẽdi ſtipendia ab aduocatis tradita ſunt in l. 7. cum pluribꝰ. ſequẽtib. tit. 16. lib. 2. Recop. & per Dida. Perez in l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. verſic. 14. verſatur. Cæterũ aduocatus tenetur gratis præſtare patrociniũ pauperibus, in locis in quibus non ſunt aduocati cõducti publico ſtipendio ad patrocinium pauperum, iuxta tex. in l. 16. tit. 16. lib. 2. Recop. & reſoluit Soto libr. 5. de Iuſti. & iur. q. 8. artic. 1. & Couar. in pract. quæſt. c. 6. n. 4. & Didac. Perez. in l. 1. tit. 19. libr. 2. Ordi. verſi. 6. dubitatur. & Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 369. num. 3.

66 Sextò obſeruet denique, q; in libellis
add. Inota. proceſſus nõ citet iura, & leges, ſed tãtum narret factum cum ſuis rationibus, iuxta
67 text. in l. 4. tit. 16. lib. 2. Recop. nec patrocinetur contra legem expreſſam huius regni, iuxta tex. in l. 16. tit. 16. lib. 2. Reco
68 pil. ſummaq; diligẽtia inquirat à tabellionibus, procuratoribus, & ab alijs expertis, de ſtylo illius audientiæ, argum. text. in l. 3. §. teſtes. verſic. q; ad teſtes. ff. de teſtib. & ibi Bart. & Docto. Bald. & Alex. in l. 1. C. vt quę deſunt aduocatis. Bantius in Rubr. de nullitate ex defectu proceſſus. nu. 86. pag. 314. & aduocatus qui ſuperiora obſeruauerit laudabiliter exercebit aduocationis officium.

Ex Vltima Annotatione.

SVMMARIA.

1 *Definitio Tabellionis.*

2 *Tabellio pluribus alijs nominibus nuncupatur.*

3 *Tabellio ſeruus publicus dicitur.*

4 *Officium tabellionatus quãdo ſit vile, & quando non, reſoluitur.*

5 *Officium tabellionis deſeruientis principi, vel alicui loco ſub certo numero deputati, vile non eſt.*

6 *Officium tabellionis non eſt vile, quando eius nomen tranſit in ſpeciale nomen maioris officij.*

7 *Tabellionis Regij ſimpliciter qui populariter Reales dicuntur, viles ſunt.*

8 *Infamis infamia iuris vel facti nõ põt creari tabellio ad ſeruiẽdũ principi.*

9 *Nullus infamia notatus creandus eſt tabellio, quia quilibet debet eſſe optimæ exiſtimationis & famæ.*

10 *Tabellio creandus debet eſſe Chriſtianus & non Iudæus, vel Agarenus, debetq; eſſe vicinus illius loci in quo officio fungi debet.*

11 *Tabellio creandus debet eſſe laicus, & non in ſacris ordinibus conſtitutus.*

12 *Tabellio impubes creari non debet, et*

de iure

de iure regio debet esse maior. 25. annis.

13 Solus princeps, vel alius de speciali mãdato principis creare potest tabelliones.

14 Duces, Comites, Marchiones, Episcopi et similes an possint creare tabelliones? tractatur, et Gregorius Lupus et Auendanius componuntur.

15 Iure regio nouissimo nemo potest confi cere tãquam tabellio acta iudicialia et extraiudicialia, nisi prius creatus fuerit regius tabellio, vel saltem præ habito præuio examine cõsilij Regij.

16 Tabellionum creatio ex consuetudine introduci potest immemoriali, quo ad proprietatem, et quadragenaria quoad possessionem.

17 In tabellionum creatione quæ interue nire debeant, traditur.

18 Vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit nulla fides tabellionibus simpliciter Regijs adhibenda est, nec ipsi poterunt ibi fungi suo munere, nisi tempore pestis.

19 Tabelliones omnia acta, et instrumenta ad partis rogitum, et requisitionem conscribere tenẽtur, et per iudicem ad id inuiti compelluntur.

20 Tabellio nõ obtemperans mandato superioris circa eius officiũ priuari potest, nisi nimis occupatus esset in alijs instrumentis conscribendis.

21 Tabellio non compellitur gratis seruire, nisi rogatus fuerit à paupere, ecclesia, vel ciuitate.

22 Tabellio pro suo labore exigere potest mercedẽ cõsuetudine, vel lege taxatã.

23 Merces tabellionibus iure huius regni taxata est nouissimè per regiam pragmaticam.

24 Tabellio vltra mercedem iure regio taxatam nõ potest aliquid percipere etiam spõte oblatum, et qualiter intelligi debet traditur remissiuè.

25 Tabellio in fine instrumenti apponere debet mercedem receptam, vel si gratis ministerium præstauit illud dicere debet.

26 Tabellio an teneãtur apponere in instrumentis nomina contrahentium, causam, annũ, mensem, diem, & quot testes explicatur,

27 Tabellio in actis iudicialibus testes apponere nõ debet, nisi ex stylo illius audiẽtiæ soleãt apponi, & quid in actis quæ extrinsecus apud acta iudicialia celebrãtur fieri debeat, declaratur.

28 Tabelliones tenetur registrũ & protocolum actorum iudicialium & extraiudicialiũ secum retinere, nec partibus debent exhibere, nisi ex iudicis præcepto.

29 Tabellio protocolum partibus concedẽs mortaliter peccat, & periurium incurrit.

30 Tabellio potest committere confectionem protocoli alteri non tabellioni, dummodo ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat, et proprio signo signet: & idem erit quo ad traductionem, dummodo trasumptum cum protocolo conferat.

31 Instrumẽtum qualiter traduci debeat ex protocolo tabellionis mortui, traditur remissiuè.

32 Tabellio tenetur partibus et testibus recitare instrumẽtum à se confectũ.

33 *Testi asserenti aliter se deposuisse quã à tabellione fuit scriptum in causis ciuilibus non est adhibenda fides, in criminalibus fides tabellionis vacillat.*

34 *Tabellioni potius quàm testi credendum esse, apud Hispanos obtentum est, nisi testis probare possit duobus testibus de iure ciuili, vel quatuor de iure Regio eius assertionem.*

35 *Instrumentum quodlibet publicũ quatuor testibus improbari potest.*

36 *Tabellioni testanti, & fidem facienti de commissione receptionis testium sibi facta, credendum non est, ac ideo talis commissio coram alio tabellione scribenda erit, quanuis de consuetudine oppositum obseruetur.*

37 *Tabellio vltra ea quæ tẽpore suæ creationis iurauit, debet à pluribus alijs abstinere, de quibus remissiue.*

39 *Lis tractari non debet corã tabellione fratre, vel patrueli actoris.*

39 *Tabellio præcauere debet ne instrumentum falsum conscribat.*

40 *Signans aliquod instrumentum tanquam tabellio, cum tamen non esset, vel iam quod aliquãdo fuisset priuatus tamen esset, pœna mortis est afficiendus.*

41 *Exercẽs officium tabellionatus quæsitum contra formam traditam à lege Regia, tanquam falsarius pœna mortis erit afficiẽdus, nec vnquam tabellio reputari debet.*

42 *Tabellio tanquam suspectus recusari potest, non tamen remouetur in totũ, sed datur sibi adiunctus, quanuis de iure cõmuni in totum remoueretur.*

43 *Tabellio absque causæ expressione solo iuramento calumniæ à recusatore præstito recusari potest.*

44 *Actus gestus per tabellionem recusatum absque adiuncto est nullus.*

45 *Tabelliones pollere debent iuris peritia, & quales debeãt esse explicatur, & ob quam rationem.*

Vltima Annotatio.

v. mitt. 19. p. 3. et Boua. 2º to. lib. 3. c. 14. an. 39.

De Tabellione.

1 TAbellio est persona publica, habens officiũ scribendi instrumẽta super cõtractibus, actis, & alijs rebus, ad fidem faciendã super eisdẽ, vt colligitur ex authentico, de tabellionibus colla. 4. & ex principio tit. 19. p. 3. & ex
2 l. 1. tit. 8. lib. 1. Fori. Qui etiam alijs nominibus nũcupatur, vt cõstat ex. l. pręcipim⁹, & in. l. in offerẽdis. C. de appellationibus. & ex Rubro & Nigro. C. de tabularijs. lib. 10. & l. si librarios. ff. de regu. iur. & l. scrinarios. C. de testa. milit. & vbiq; gl. & Doct. Quibus promiscue vtimur, secũdum Plateam in Rubr. de tabularijs lib. 10. in fi. Sebastianum Brant. in expositione titulorum. tit. de tabularijs. lib. 10.
3 Qui etiã seruus publicus dicitur, vt in. l. 2. C. de adoptionibus. & in. l. non enim. ff. de adoptionibus. & in. l. 2. ff. rem pupilli saluam fore. & in. c. 2. de vsuris. lib. 6. & ibi gl. verbo, Seruo. & tradit Romanus in singulari. 350. & Didac. Perez in. l. 2.
4 ti. 5. lib. 2. Ordina. in prin. Quo fit, quod cũ tabellio seruus publicus appelletur, (cũ seruire omnibus teneatur) eius officiũ vile sit, vt tradunt gl. Bart. & Platea in. l. vniuersos. C. de decurio. lib. 10. Mõtal. in. l. 1. ti. 8. li. 1. Fori. in. gl. verb. Porque los jurados. & Palacios Rub. in rep. cap. per vestras. not. 3. §. 10. nu. 7. Syluestr. in summa. verb. Tabellio. q. 3. Greg. Lup. in princ.

in princ.tit.19.p.3.verb.Eſcriuanos. Tametſi oppoſitã ſententiam teneat Couar. in practicis quæſt.c.19.à nu.5.& nouiſsimè Petrus Rhochæ in ſua praxi cauſarũ ciuiliũ.c.5.n.20.cõtendat officiũ cuiuſlibet notariatus nobile eſſe, nec iura, in cõtrariũ adducta aliud probare. Quibus nõ ſuffragatur tex.in.l.1. C. de mãdatis Principũ,dũ probat notarios,ſeu tabelliones obtinere dignitatẽ: & idem probat text. in.l.laudabile. C.de aduocatis diuerſorũ iudicũ: Nã reſpõdeo prædicta iura intelligenda eſſe de notarijs Principũ,ſecundum.Bart.Plateã.Mõtal. vbi ſuprà,& in l.14.tit.19.p.3.& Greg.Lup. vbi ſuprà,& Zaſiũ in ſcolijs ad.l.2.ff.de orig.iur.verſ. poſtea cũ Apius.verb.Scriba.De iure autẽ Regio officiũ tabellionis.tã deſeruientis Principi,quã & tabelliõis deputati cuicũq; Ciuitati,vel loco,ſub certo numero, vile nõ eſt,iuxta text.in.d.l.14.tit.19.p.3. & ibi Montal. & Greg.Lup.in princ.tit. 19.p.3.& probatur in.l.3.tit.8. lib.1. Fori. ibi.E hõrado.&c. Nec etiã eſt vile quando nomen tabellionis trãſijt in ſpeciale nomen maioris officij. vt in.l.1. &.2. C. de Primicerio,& ſecũdicerio.lib.12.Cæteri verò tabelliones,prout ſunt ſimpliciter tabelliones Regij,quos vulgo, Eſcriuanos reales appellamus, nõ obtinent dignitatẽ, neq; habent officiũ honorificũ, etiã de iure Regio ſecũdum Mõtaluum in.d.l.14.quorũ facultas cõficiẽdi inſtrumenta limitata eſt per text.in.l.1 titu.25. lib.4.Recop.nec eorũ officium eſt æſtimabile cum ſit perſonaliſsimum cohærens perſonæ, nec in eo cadat venditio, vt notat Bald.l.vnica. C. de Priuil.dotis. & Auendanius in reſponſo.38.nu.1. Ex quibus conſequitur non poſſe creari tabelliones ſiue notarios, Principibus deſeruiẽtes eos,qui aliquam iuris, vel facti infamiã patiũtur, cũ portæ dignitatũ eis non pateãt,iuxta tex.in.c.infamibus.de reg.iur.in.6.& in.l.2. C. de dignitatibus. lib.11.& tradit Barto.in.l.2.C.de mandatis Principũ.& in.l.eadem.§.hac lege.ff. ad.l.Iul.repetundarum.& probat.l.2.ibi, Buena fama.tit.19.p.3.& ibi Greg.Lup. & communiter omnes ex Couar. vbi ſupra,verſic. Prima concluſio. Quod verum eſt, in quibuſcunque tabellionibus creandis, & dignitates non habentibus: 9 nam omnes optimæ exiſtimationis, & famæ, & non infames creandi ſunt, vt optimè reſoluit Couarr. vbi ſuprà, contra Barto. Aimonem, Plateam, Palatium Rub. & alios per ipſum citatos. & idem tenet Gregor. Lup. in.l.2. titu.19. part.3. verbo, Buena fama. & ſatis probat.l.1.titul.25. libr.4. Recopil. ibi, Buena fama. 10 Debẽtque tabelliones creari Chriſtiani & non Iudæi, aut Agareni: debentq; eſſe vicini illius loci, in quo fungi debẽt officio tabellionatus: & debẽt eſſe liberi,& non ſerui, habereque alia requiſita, congeſta à.l.2.titu.19.part.3.&.l.5.titu.2.lib. 7.Recopil. vbi diſponitur, quod debent eſſe laici,& non in ſacris ordinibus conſtituti, vt probatur in dict. l. 2. & firmat Couarru. vbi ſuprà,num. 8. vbi probat, hoc officium Monachis interdictum eſſe:& ibi inter clericos diſtinguit,& pro- 11 batur in.l.10.titu.3.lib.1.Recop. Item tabellio non debet creari impubes, vt in.l. impuberum, in princip. & ibi Barto. ff. de falſis.& Decius in.l.fœminæ. §.impuberes. num.2.&.8.ff.de regul.iur.& de 12 iure Regio ætas tabellionis debet eſſe viginti quinque annorum cõpletorum, vt 13 probatur in.l.30.tit.25.lib.4.Recopil Et ſolus Princeps,ſeu Rex, vel alius de eius ſpeciali mandato tabelliones creare poteſt,iuxt. tex.in.l.3.tit.19.part.3.& tradit Montal.in.l.1.titu.8.libr.1 Fori. verbo, E otro no. Oldraldus in conſil.75. Alex. in l.nec ei.§.1. ff.de adoptionibus. Auend. de exequẽdis mandatis Principũ.lib.1.c. 14 10.in princ. Item Duces,Comites,Marchiones,Vicecomites, Epiſcopi,& ſimiles in ſuis territorijs creare poſſunt tabelliones ad hoc ſolùm, vt teſtificentur de ijs,quæ fiunt in iudicio,ſecundùm Montalũ in.d.l.1.Fori.verbo,E no por otro. & Grego.Lup. in dict.l.3. partitæ. verbo,Iuzgadores.tamen per.d.l.3.partitæ,

cõtrarium (imò quod etiam extrà iudiciũ tales tabelliones testificari possint.) defendit Auend. vbi suprà, num. 2. Quos ita componere poteris, vt Duces, Comites, Marchiones & alij magnates, & quicũq; domini vassallorum possint creare tabelliones, cum hoc discrimine, vt magni illi domini eos creent cum potestate testificãdi in iudicio, & extra, prout Principes & reges: nam de iure seu consuetudine id sibi licet tanquam sint rami dependentes ab eorum dominio, & in hac specie procedit opinio Auẽdani, &. l. 12. tit. 1. part. 2. Cæterum alij Domini vassallorum, qui solùm id possunt, quod sibi conceditur, prout sunt illi de quibus in l. 13. titu. 1. part. 2. tabelliones creabunt, vt possint duntaxat in iudicio testificari: & in hac specie procedit, opinio Gregorij Lopez, & dict. l. 3. titu. 19. part. 3. quæ sic
15 intelligenda est. Iure vero nouissimo existimo supradicta cessare ex. l. 2. tit. 25. lib. 4. Recopi. qua cautum est, neminem posse conficere acta iudicialia, vel extraiudicialia in quibuscunque locis, nisi prius creatus fuerit Regius tabellio; vel saltim præuio consilij Regis examine præhabito, ergo si priùs quàm à Duce, Comite, vel ab alio quis tabellio debeat nominari, creandus est Regius tabellio, consequitur sibi concessam esse potestatem cõficiendi quæcunq;, & qualiacũq;
16 acta & instrumenta. Posset etiam consuetudine introduci tabellionum constitutio, seu creatio, per text. in. l. actuarios. C. de numerarijs, & actuarijs. libr. 12. & ibi Ioan. Platea, quæ consuetudo, quantum ad proprietatem debet esse immemorialis, quantum verò ad possessionẽ quadraginta annorum sufficiet iure Regio attento, vt resoluit Grego. Lup. in. l. 3. tit. 19. part. 3. verbo, Otorgasse. Cuius opinio plana est. post. l. 5. titul. 2. libr. 7. Recop. & sic cessant adducta per Auẽd.
17 vbi suprà, nu. 3. Et in tabellionum creatione præcedere debet examen, & eis titulus tabellionatus concedi, iuxta formã l. 47. titu. 4. lib. 2. Recop. Qui tabelliones plura iurare tenentur, iuxta tex. in. l. 1. titul. 8. libr. 1. Fori. vbi Montaluus octo iuranda congerit, & in. l. 4. titu. 19. part. 3. vbi idem Montaluus, & Gregor. Lup. in l. 8. titu. 18. par. 3. verbo, Deben iurar. &c. & tradit Sylvest. in summa. verbo, Tabellio. quæst. 2. in fine. & Nauar. in Ma-
18 nuali Latino. cap. 25. num. 52. Nulla tamen fides tabellionibus adhibenda erit, neque ipso suo fungentur officio, vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit, iuxta text in. l. 1. titu. 25. libr. 4. Recopil. etiam si sint in territorijs Ducum & similium dominorum, si ibi certus numerus deputatus fuerit, secũdum Auẽd. vbi suprà, num. 5. &. 6. hoc in fine limitantem, nisi tempore pestis, quo casu Regij tabelliones testamenta conficere po-
19 terunt. Qui tabelliones acta & instrumenta quæcunque ad rogitum, & partis requisitionem conscribere tenentur, & ad id per iudicem inuiti compelli poterunt, secũdum Bart. in. l. 1. C. de tabellio. lib. 10. & Plateam in Rubr. illius titu. & in. §. cum autem. nu. 2. de adoptionibus. Sylvestrum vbi suprà, Greg. Lup. in. l. 4. tit. 19. part. 3. verbo, Fagan las cartas. &c. Auiles in capitibus prætorum. capit. 39. num. 3. & cap. 17. num. 21. & Rojas in Epitome succesionum. cap. 10. nu. 30. vsque
20 adeo quod si mandato superioris non obtemperauerint officio priuãdi erunt, secundum Bald. in. l. prouidendum. in fine. C. de postulando. & sequitur Romanus in singulari. 259. Additio Bartoli in l. 1. §. ferui. verbo, Cogatur. ff. furti aduersus nautas. Sylvester. vbi suprà. quæst. 5. Auiles vbi suprà, cap. 39. num. 7. & probatur in. l. 3. titu. 8. lib. 1. Fori. & ibi Montalu. & Auend. de exequendis mandatis Principum. 1. part. cap. 27. nu. 14. Quod tamen fallit, quando tabellio nimis occupatus esset in aliorum instrumentorum conscriptione, secundum Barto. in dict. l. 1. de tabularijs. & in. d. §. ferui. n. 3. Auiles, & Sylvest. vbi suprà, vel quando ex alia iusta causa se excusaret, secũdùm Montaluum in summa. titul. 19. partit. 3.

Tabel-

21 Tabelliones tamen sic rogati non compelluntur gratis seruire, nisi rogati fuerint à paupere, Ecclesia, vel Ciuitate, iuxta text. in l. fi post medium. C. de principibus agentium in rebus. lib. 12. Plateam in dict. §. cum autem. & latè Auiles, vbi suprà, in dict. c. 39. & in l. 2. titu. 18. libr. 4. Recopil. & in l. 8. titu. 25. lib. 4. Recopil.
22 & in l. 30. titu. 6. libr. 3. Recop. Qui tabelliones exigere poterunt mercedem sui laboris consuetudine introductam, vel lege prætaxatam; vt resoluit Couarr.
23 in regul. peccatum. 2. part. §. 3. n. 2. Quæ tamen merces de iure huius regni prætaxata & præfinita est in tit. 26. & 27. lib. 4. Recop. & nouissimè in quadam pragmatica Philippi II. Madri. 6. die mẽsis Maij.
24 Anno 1569. promulgata. Vltra quam mercedem & salarium constitutum nihil aliud petere aut recipere poterunt citra onus restitutionis, secundum Couar. vbi suprà, & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 54. etiam si sponte & liberè aliquid vltra præstetur, secundùm Grego. Lup. in l. 15. titu. 19. part. 3. verbo, Dezimos, &c. & Nauarr. vbi suprà, & latissimè sermone Auiles. vbi suprà. cap. 1. verbo, Niteuaran. fol. 511. & Couarr. vbi suprà, & probatur in. d. tit. 27. lib. 4. Recopil. propè finem. ibi, Aunque las partes
25 lo den graciosamente, &c. Ideoq; meritò & cum iudicio decretum fuit, mercedem receptam à tabellionibus apponendam esse in quolibet instrumẽto, vt innotescat quãtum tabellioni solutũ fuerit: & si gratis instrumentum cõscripserit subscribere debet se illud gratis conscripsisse, iuxta tex. in l. 6. tit. 25. libr. 4. Reco. & in. d. tit. 27. in prin. versi. Otrosi q̃ansi enel registro, &c. Et plura in materia huius salarij tradit Auend. de exequẽdis mãdatis Principum. 1. par. cap. 27. à nu. 14. Quam formam & diffinitum salarium etiam notarij apostolici obseruare tenentur, ex. l. 27. titu. 25. lib. 4. Recopil. quam tamen resolutionem circa recipiendum sponte oblatum intellige iuxta ea, quæ resoluimus suprà in Annotatione. 5. à. nu
26 mero. 52. Tenentur præterea tabelliones in instrumentis à se conficiendis apponere nomina cõtrahentium, causam, annum, mẽsem, diem, & duos testes, qui sint notarij, aut tres testes viros probos, præterquam in testamentis vbi maior numerus testiũ exigitur, vt probat text. in Authen. de tabellio. §. illud quoq;. col la. 4. & in l. 54. tit. 18. p. 3. vbi idem notat Grego. Lup. quo in loco idem Gregor. in glo. 6. firmat illud quod in. d. l. 54. dicitur de duobus testibus notarijs adhibendis in praxi non obseruari, præterquàm in ciuitate Hispalensi: & ibidem in glo. 7. idem Gregorius testatur in quolibet instrumento duos testes ad minus per tabellionẽ apponendos fore, prout
27 disponit. l. 111. tit. 18. p. 3. In actis verò iudicialibus testes apponi nõ debere, probat. text. in. l. in donationibus. C. de dona. & firmat glo. in. c. quoniam contra. verb. Viros, in fin. de probatio. & sequũtur Bald. in Rubr. C. de fide instrum. Panorm. col. 4. & communiter omnes ex Decio. n. 19. in dict. ca. quoniam contra. Quòd tamẽ supra dicti Docto. intelligũt verum esse, nisi de stylo illius tribunalis aliud obseruaretur, & testes in actis iudicialibus apponi solerent, tunc enim eorum omissio redderet processum nullum, iuxta ea quæ resoluit Hippolyt. in singulari. 118. Cæterũ in actis quæ extrin secus apud acta iudicialia fieri solent, testes apponũtur secũdum prædictos Doctores in. d. c. quoniã contra. præter Areti. cuius tamẽ doctrinã intelligit ibidem
28 Decius. n. 19. in fi. Teneturq; tabelliões. registrũ seu protocolum habere omniũ instrumentorum, & actorum iudicialiũ, & extra iudicialium, idq; retinere secum debent, nec partibus concedendum, nisi ex iudicis præcepto, iuxta text. in Authẽtico, de tabellionibus. §. fi. & in l. 9. tit. 19. part. 3. & in l. 2. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 12. & 13. tit. 25. lib. 4. Recopi. & vbique glo. & Didac. Perez. in l. 2. tit. 5. lib. 2. Ordinamenti, in versic. Est sexta alia dubitatio. vbi plura de protocolo cũmulat. & Auiles vbi

les vbi suprà, cap. 36. nu. 1. & fin. & quid sit protocolum probat text. in l. 8. tit. 19. p. 3. & tradit Couar. in practicis quæst. c. 29 19. n. 1. cum duobus sequẽtib. Et tabellio qui protocolũ tradit partibus, & illud secum non retinet, mortaliter peccat: quia incurrit periurium contrauẽiens præstito iuramento de eo retinendo, secun- 30 dum Nauar. vbi suprà. c. 25. nu. 52. Cuius protocoli, seu cuius vis instrumenti confectionem alteri etiam non tabellioni committere tabellio poterit, siue impeditus sit, siue non, dũmodò ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat ipsi instrumento, & proprio signo signet, & idem quo ad traductionẽ alicuius instrumenti ex eiusdem tabellionis protocolo (modò scripturam, & instrumẽtum cum eo conferat) obseruandum esse, & apud Hispanos cõsuetudine receptũ testatur Couar. in practicis quęstionibus, cap. 21. n. 1. quidquid alij, contradicant, & contrariũ 31 teneat Auend. in respons. 38. num. 1. Et qualiter autem possit traduci aliquod instrumentum ex protocolo tabellionis mortui, vel impediti, per alium tabellionem, & veram huius rei praxim resoluit Couar. in practicis quæstionibus, in. d. c. 21. n. 3. & probatur in l. 4. tit. 8. lib. 1. Fori. & in l. 55. tit. 18. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in verb. Que fino. & Guido Papa in decisione. 3. n. 2. & Auiles. vbi suprà, cap. 19. verbo, Traslade. à nu. 1. & probatur in l. 32 24. tit. 25. lib. 4. Recopil. Tenetur etiã tabellio legere, & recitare partibus, & testibus instrumentum à se scriptum, ne aliàs eidem fides debita detrahatur, & id magis cõmuniter receptum esse firmat Couar. in c. relatum. 1. n. 11. de testamentis. 33 & Montal. in l. 5. tit. 8. lib. 1. Fori in princ. Aduerte tamen quod testi asserenti, aliter se præstitisse testimonium quam à tabellione scriptum fuit, non est credendum in causis ciuilibus, sed potius tabellioni adhibenda est fides, pro quo præsumitur, vt cum pluribus resoluit Couar. lib. 2. Varia. c. 13. n. 10. in causis verò criminalibus ex iurata testis assertione, fides tabellionis vacillabit, arg. tex. in l. fi. C. de * probationibus. [*Vide Iuliũ Clarũ, lib. 5. Sẽten. §. falsum. n. 15. & in §. fi. q. 53. n. 17.]

34 Tamen apud nos obtentum esse, potius tabellioni, quam testi credendum esse resoluit Couarr. vbi supra in d. c. 13. n. 10. quod verum est, nisi aliud testis probare valeat duobus testibus, omni exceptione maioribus de iure ciuili, vel quatuor 35 de iure regio, ex. l. 117. titu. 18. part. 3. Quibus testibus quodlibet publicum instrumentum improbari potest, vt resoluit Couar. in dict. cap. 13. num. 11. & 12. & Montal. in l. 18. titu. 8. libr. 2. Fori. in glo. magna. in fine. versic. an autem sit credendum testi. Solet etiam in causis ciuilibus quotidie examen testium committi proprio tabellioni causæ, in quo dubitatur, an credendum sit eidem tabellioni testanti, & fidem facienti de ta- 36 li commissione? In quo dubio dicẽdum erit, magis communiter receptum esse talem commissionem coram alio tabellione (si reperiri possit) scribendam esse, maximè in arduis & lucratiuis causis, secundùm Auiles, vbi suprà, in cap. 27. num. 19. asserentem, se vsquequaque ita obseruasse, ego tamen semper oppositum obseruatum esse vidi. Vlterius ta- 37 belliones abstinere debent à pluribus, vltra ea, quæ suæ creationis tempore iureiurando promiserunt: nam debent omnino abstinere à prohibitis in l. 1. & 2. 8. & 14. titulo. 35. libr. 4. recopilat. & in l. 11. & 12. titulo. 1. libro. 4. Recopila. & in l. 2. titu. 8. libr. 1. Recopil. & in l. 31. titul. 16. libro. 2. Recopila. & in l. 26. tit. 8. lib. 2. Recopil. & in l. 13. titu. 9. libr. 3. Recopil. & in l. 30. titu. 6. lib. 3. Recopi. & in l. 34. titu. 18. lib. 6. Recopil. & in l. 6. titu. 2. lib. 7. Recopil. & in l. 20. titu. 3. libr. 7. Recopilat. & in l. 8. titu. 9. partit. 2. & in l. 23. titul. 11. part. 3. & tradit Auend. de mandatis exequendis. 1. part. capit. 2. num. 5.

38 Nec lis intentari poterit coram tabellione, qui sit frater vel patruelis ipsius actoris, iuxta text. in l. 19. titu. 5. lib. 2. Recop. & in l. 7. titu. 25. lib. 4. Recop. Et tabellio

39 bellio præcipuè obſeruare debebit, vt fidem ſeruet, neque aliquod inſtrumentum falſum conſcribat, vel acta cauſæ falſet alioquin puniendus erit modo & pœna tradita in l. fi. tit. 19. part. 3. & reſoluit Auend. de mandatis exequendis. 2. part. cap. 30. num. 1. Ex cuius reſolutione
40 deducitur eum, qui nunquam fuit tabellio, vel quondam fuit ſed iam priuatus, ſignantem aliquod inſtrumentum tanquam tabellionem morte afficien-
41 dum eſſe. Quo fit, quod is, qui vſus fuerit tabellionatus officio quæſito præter formam traditam in l. 1. & 2. tit. 25. lib. 4. Recop. eadem pœna mortis puniendus erit tanquam falſarius, ſiquidem pro tali reputatur eiſdem legibus: neque aliquo tempore dicēdum eſt, tabellionem extitiſſe abſque forma, ibi tradita creatum, quod maximè adnotandum eſt ad prædictas leges Regias.

42 Aduerte inſuper, quòd ſi tabellio ſit parti ſuſpectus, ab eodem recuſari poterit, non vt omnino remoueatur, ſed vt alius adiunctus ſibi detur, vt fit in iudice ordinario. ex. l. apertiſsimi. C. de iudicijs, quanuis de iure communi in totum recuſetur ſecundùm Plateam in. l. nulli.
43 in fin. C. de numer. & actu. lib. 12. Et præſtito iuramento à recuſante de tali ſuſpitione, abſq; alicuius cauſæ cognitione, ſeu eius expreſsione alius tabellio eidem adiungitur, vt ambo ſubſcribant, ſignēt, & in cauſa procedant: & quidquid abſq;
44 adiuncto per recuſatum fuerit geſtum, aut actum, nullius erit momenti, ſecundū Auiles vbi ſuprà. c. 35. verſic. Quexas. nu. 4. cum ſequētibus. Auend. vbi ſupra, in capitibus prætorum. 2. par. cap. 23. nu. 13. & latè in hac materia tabellionis recuſatione. 7. quam ad hoc notat Bald. cap. quoniam contra falſam. n. 12. de probat. l. 1. tit. 27. lib. 4. Recop. ibi, Por aſſentar la
45 recuſacion. Et cùm tabelliones tot iura-re teneantur. totq; obſeruare, neceſſum
46 erit, eos iuriſperitia pollere, ne aliàs eius ignari conſcribant inſtrumentum alicuius contractus reprobati, vel id minus peritè conficiant, vel circa iudicialia acta, & iuſtum ordinem proceſſus inordinatē, & minus bene ſe gerant: Non tamē requiritur, quòd ſint Doctores nec totius iuris periti: ſed ſat erit quod ſint inſtructi circa notariatus artem, & notas, & formas conſuetas, & clauſulas ſolitas appo ni, & quod intelligant illicitos & reprobatos contractus, quod intelligere poterunt, ſi relegerint, notas Rochi de Orta, & Montetroſi, & ſimiliū ſecundū Greg. Lup. per text. ibi, in l. 2. titu. 25. p. 3. in verbo, De la arte de eſcriuania. & Auiles in capitibus Prætorum. cap. 36. verbo, Ordenados. nu. 6. & Auend. in declaratione ad l. 4. & 5. titu. De las exceptiones. lib. 3. Ordinam. num. 21. fo. 142. col. 2. vbi aduertit, qua pœna puniri debeat tabellio errans in publico inſtrumento confi ciendo.

Et aduerte denique, quòd omnia ſupradicta, in iſta annotatione adducta deſeruiunt præcipuè tribus tabellionum ſpeciebus, de quibus per Auend. in reſponſo. 38. tametſi etiam alijs ſcribis ſeu ſecretarijs Regijs, aut Regij conſilij, aut Cancellariæ conducant, vltra alia decreta & ſtatuta in tit. 18. vſque ad tit. 22. lib. 4. Recop. & in l. 7. & 8. titu. 9. part. 2. vbi tangentia alios tabelliones, & Regios ſcribas, & eorum diuerſæ ſpecies congeruntur. Quamobrem finem huic annotationi imponere decreui: ſat enim fuit, pertractaſſe ea, quæ vt in plurimum cōtingere poſſunt, pro iuuenum inſtructione, alioquin hæc materia integrum tractatum requireret.

LAVS DEO,

PRIMVS TOMVS.

DE FORMA ET MODO PROCEDENDI,

tàm in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus, agitandis in tribunalibus ſecularibus, tàm in prima, quàm in reliquis Inſtantijs.

SVMMA HVIVS PRIMI TOMI.

PRimus Tomus huius praxis octo partibus clauditur.

IN iſto primo Tomo erit agendum de praxi, forma, & modo procedendi in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in foro ſeculari agitandis tam in prima quàm in alijs Inſtantijs: qui octo partes continebit. Prima tractabit de forma procedendi via ordinaria in cauſis ciuilibus, in prima Inſtantia intentandis. Secunda de ordine & forma procedendi contra reum contumacem in cauſis ciuilibus. Tertia de modo & forma procedendi contra abſentem non contumacem, & de curatore eius bonis dando. Quarta de forma & modo procedendi via executiua in cauſis ciuilibus. Quinta de modo & forma procedendi in cauſis criminalibus. Sexta de ordine & forma procedendi in ſecunda Inſtantia, tam in ciuilibus quam in criminalibus cauſis. Septima de ordine & forma procedendi in ſecunda ſupplicatione, cum pœna millequingentarum duplarum. Octaua & vltima de modo & forma procedendi à iudicibus ſyndicatoribus in ſyndicatu. Quibus omnibus explicitis iſte Primus Tomus completus erit.

PRI-

PRIMA PARS

PRIMI TOMI, DE ORDINE ET FORMA procedendi via ordinaria in cauſis ciuilibus.

SVMMA HVIVS PRIMAE PARTIS.

Iudicium ſolenne & ordinarium in duodecim tempora diuidit Autor.

IVDICIVM SOLEmne & ordinariũ exiſtimo, in duodecim tempora diuidendum fore, quanuis Bart. in Tract. de ordine iudicij. in decem tantum tempora diuidat: quorum primum erit, de iudice eligendo. Secundũ de præparatorijs ante citationem. Tertium de ipſa citatione. Quartum de libelli oblatione. Quintum de exceptionibus dilatorijs opponend. Sextum de litis contestatione. Septimum de proponendis exceptionibus peremptorijs. Octauum de probationibus & teſtibus producendis. Nonum de diſputationibus & allegationibus. Decimum de concluſione in cauſa ad definitiuam. Vndecimum de prolatione ſententiæ definitiuæ. Duodecimum & vltimum de executione ſententiæ definitiuæ. De quibus omnibus agẽdum erit in ſequentibus.

EX PRIMO TEMPORE.

SVMMARIA.

1 *Magiſtratus & alij plures iuris miniſtri, quare creati fuerunt?*

2 *Iudicantis munus proprium eſt ius ſuum vnicuique reddere.*

3 *Iudices omnes ſunt aut ordinarij aut extraordinarij.*

4 *Iudices ordinarij qui dicantur.*

5 *Ordinarij iudices alij ſunt ſummi, alij inferiores, ſeu ſubalterni: & qui ſint ſummi & qui inferiores explicatur.*

6 *Vicarij generales epiſcoporum ordinarij ſunt.*

7 *Vicarij generales epiſcoporum ex iuris permiſſione iuriſdictionem ordinariam exercent.*

8 *Tenentes locum Correctorum apud Hiſpanos iuriſdictionem ordinariã exercent ex conſenſu Principis, licèt ab ipſis Correctoribus eligantur.*

9 *Officium locum Correctorum tenẽtium durat mortuis correctoribus, non ſic officium vicarij epiſcopi.*

10 *Iudices ordinarij, licèt in ſuis territorijs habeant vniuerſalem iuriſdictionẽ meri & miſti imperij: tñ apud Hiſpanos in aliquibus caſibus nec in prima nec in reliquis inſtãtijs cognoſcũt.*

11 Solus Papa, Rex. Lex, seu Populus, vel Vniuersitas iudices ordinarios creat.

12 Tota ciuilis potestas & iurisdictio in Regnis Hispaniæ penes ipsum solúm residet, & ab eo deriuatur in ciuitates & reliqua oppida regni.

13 Nobilis vel aliquis alius habens iurisdictionem in suis oppidis cẽsetur habere ex priuilegio principis, vel ex præscriptione.

14 Rex Hispaniarum quare tot ac tam diuersos magistratus creauerit, expenditur.

15 Consiliarij supremi Regis de quibus causis cognoscunt, remissiuè, & etiã à quibus arcentur.

16 Iudices causarum criminalium in curia creati, id est, Alcaldes de corte, de quibus cognoscant, remissiuè traditur.

17 Auditores Cancellariarũ Vallisoleti, & Granatæ quatuor modis de causis cognoscunt, & qui sint explicatur.

18 Auditores Concellariarum de casibus curiæ in prima instantia cognoscunt.

19 Non licèt quem vocari ad curiam principis pro lite examinanda.

20 Casus curiæ qui sint traditur remissiuè.

21 Casus curiæ excedere debet summam decem millium marapetinorum vt in prima instantia tractari possit coram auditoribus.

22 Auditores Cancellariarum per viam appellationis de omnibus causis cognoscunt, dummodo excedant quantitatem decem milium marapetinorum.

23 Auditores Cancellariarũ cognoscunt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ ad eos delatis.

24 Prouisio Regia ordinaria, quæ ab auditoribus in causis ecclesiasticis datur ante grauamen illatum, defendi tur, & si contra ius videatur.

25 Auditores Cancellariæ Vallisoleti, nõ cognoscunt de causis ecclesiasticis iam decisis ab Anditoribus Regni Galleciæ, & si ad eos per appellationem deferantur.

26 Auditores Cancellariarum cognoscũt quando aliquis exterus impetrat beneficium in istis Regnis, vel aliquis naturalis impetrat beneficium iuris patronatus laicorum, vel beneficia patrimonialia diœcesis Palentinæ, Burgensis, aut Calagurritanæ, seu canonicatum doctoralem vel magistralem, & literas apostolicas examinãt, et impetrãtibus interdicunt earum vsum.

27 Auditores Regij absque timore excõmunicationis incurrẽdæ examinãt literas apostolicas, et earum executionem suspendũt, quando concessæ fuerunt contra leges huius Regni.

28 Impetratio beneficiorũ iurispatronatus Regij, vel laicorum, patrimonialium quarũdam diœcesum, huius Regni prohibetur per leges Regias.

29 Auditores Regij, præmissa prius supplicatione ad Papã, suspẽdunt executionem literarũ Apostolicarum, quam cum effectu debent mandare prosequi, alioquin nõ euadent excõmunicationem in bulla Cœnæ Dñi latam.

30 Iudices criminum creati Cancellarijs

rijs de quibus cauſis cognoſcãt, tradi tur remiſſiuè.

31 Iudices nobilitatum, ideſt, Alcaldes de hijos dalgo, De quibus cognoſcant, traditur remiſſiuè.

32 Iudices audientiæ Regni Galleciæ, Alcaldes maiores appellantur, et in prima inſtantia cognoſcunt de omnibus cauſis illius loci, in quo reſidet, cum quinque leucis in circuitu.

33 Auditores Galleciæ extra circuitum quinque leucarum in prima inſtatia, nec etiam partium ſubmiſſione cognoſcere poſſunt.

34 L. 27. tit. 1. lib. 3. Recop. limitatur quadã noua pragmaticâ Sanctione.

35 Iudices Galleciæ cognoſcunt in prima inſtãtia de omnibus caſibus curiæ, in quibus nullus vicinus illius Regni in prima inſtatia, Pinciæ cõueniri poterit, exceptis quibuſdam caſibus.

36 Auditores Galleciæ in illo Regno cauſas ad ſe delatas per appellatiõem decernũt, in quibus (ſi minoris ſummæ, centummille marapetinorũ fuerint) ad eoſdẽ datur ſupplicatio, et non proceditur vltra: ſi verò exceſſerint centum mille marapetinos ad Pincianã Cancellariam appellari poteſt.

37 Ab auditoribus Galleciæ in criminalibus ad Cancellariam Valliſoleti appellari non poteſt, excepto, ſi in ſentẽtia mortis pœna inferatur,

38 Audditores Galleciæ de ſentẽtijs latis à iudicibus ſindicatoribus per viam appellationis cognoſcunt, et ab eorũ ſententijs ad Pincianos iudices non appellatur, ſed ad ipſos ſuplicatur, præterquàm ſi in ciuilibus, cauſa centum mille marapetinos excedat, et in criminalibus mortis pœna ſit impoſita.

39 Auditores Galleciæ de cauſis eccleſiaſticis per viam violentiæ cognoſcunt.

40 Auditores Galleciæ cognoſcunt quando quis petit ſe tueri in poſſeſſione beneficij.

41 Eſt etiam Audientia Hiſpalenſis, in qua cognoſcitur de caſibus curiæ vicinorum illius ciuitatis, & territorij.

42 Auditores Hiſpalenſes cognoſcũt per appellationem de cauſis excedẽtibus decem millia marapetinorum, de minoribus verò cauſis ad decuriones ciuitatis datur appellatio.

43 Auditores Hiſpalenſes cognoſcũt per viam appellationis de cauſis pecuniarijs fraternitatis excedentibus ſex mille marapetinos.

44 In cauſis criminalibus fraternitatis territorij Hiſpalenſis ad iudices maiores illius ciuitatis eſt appellandũ.

45 Auditores Hiſpalenſes p appellationes cognoſcũt de ſententijs iudicum nomine Alarifes, meſta et aliorum illius ciuitatis, & territorij: de quibus iudices maiores cognoſcere ſolebant.

46 Iudices audientiæ Hiſpalenſis cognoſcunt de cauſis ciuilibus excedentibus trecenta millia marapetinorum, quæ ad eos per appellationem deuoluuntur ab auditoribus Canariæ, & de criminalibus in quibus pœna mortis inflicta fuerit.

47 Auditores Hiſpalenſes cognoſcunt de cauſis eccleſiaſticis illius ciuitatis et terri-

territorij ſibi propter violentiam delatis.

48 Canariæ etiam alia audientia eſt, quæ cognoſcitur in prima inſtantia de cauſibus curiæ, et de cauſis eccleſiaſticis per viam violentiæ ad ſe delatis, & per appell. de cauſis ciuilibus non excedentibus trecenta millia marapetinorum.

49 Plures iudices, et magiſtratus enarrantur.

50 Iudices extraordinarij qui dicantur.

51 Creandi iudices & magiſtratus ad minus decennij ſpatio operam dare debent, iuri canonico aut ciuili: et. 26. annorum eſſe opus eſt.

52 Creandi iudices iuriſperitia, et cauſarũ experientia polleant.

53 Qui cauſarum experientia pollet, et ſi minus iuriſperitia imbutus, magiſtratui perfici poterit.

55 Qui non legitimè doctus aut expertus ad officium iudicandi animum appulerit, male iudicans ſuam litem facit, et parti intereſſe ſoluere obligatur.

55 Iudex qui iudicãs et difficilem l. ignorans minus iuſtè iudicauit, parti ad intereſſe non tenetur.

56 Iudex qui in articulo difficili, et arduo defecit, vel ſaltim minus punitur, vel ei omnino parcitur.

57 Iudex adhibens debitam et neceſſariam diligentiam in iudicando, licèt erret propter iuris ſubtilitatem, in nihilum tenetur.

58 Iudex qui ſui præceptoris doctrinam defendens erraverit, non tenetur ad aliquid.

59 Iudex (licèt magiſtri ſui defendere opinionem laudabile ſit) â communi recedere opinione non debet.

60 Iudex propter imperitiam proferens ſententiam iniquam, ad damna et expenſas tenetur parti læſæ.

61 Iudex malè iudicans ex dolo, vel malitia corruptus precibus, vel precio in cauſis ciuilibus infamiam incurrit, et poteſtatem iudicandi amittit, et ad tantundem damna, et expenſas, quas in litem iuraverit pars læſa, tenetur.

62 Iudex ex dolo vel malitia in cauſis criminalib⁹ corruptus precibus vel precio malè iudicãs, eandem pœnam incurrit, quam innocenti impoſuit, & confiſcatis ſuis bonis in exilium perpetuum mittitur.

63 Iudex dolo, vel culpa iniquè iudicans in foro conſcientiæ tenetur parti læſæ ad totale intereſſe.

64 Plures perſonæ à miniſterio iudicandi arcentur.

65 Actor forum rei ſequi debet.

66 Forũ pluribus modis quem ſortiri poſſe, et quibus traditur

67 Actori electio datur eligẽdi iudicem, quando reus plures iudices habuerit.

68 Intentãs remedium l. diffamari. adire debet iudicem ipſius diffamati.

69 Propoſito remedio l. diffamari. coram vno ex pluribus iudicibus diffamato competentibus, Actor petere poterit cauſam remitti ad alterum reti iudicem, quia tunc eius electio eſt.

70 Actor debet animaduetere, an ex præuilegio, vel conſuetudine reum in ſuum proprium forum trahere poſſit, vt in audientijs ſcholaſtica, et epiſcopali Salmantinis.

71 Actor

71 *Actor debet aduertere, an causa, quã agere cupit, sit ex ijs, quarum cognitio ad iudicem ecclesiasticum pertineat.*

72 *Actor consideret an casus super quo reum conuenire intendit, casus curiæ sit, vt inde perpendat coram quo iudice vtilius sit actionem intendere.*

73 *Actor reum coram incompetenti iudice conueniens, efficit, quòd processus sit nullus.*

74 *Exceptio nullitatis processus ratione incompetentiæ iudicis quacunque litis parte, et quocunque tempore opponi potest.*

75 *Intellectus. l. 2. tit. 17. lib. 4. Recop.*

Primum Tempus.

De Iudice eligendo.

1 PARVM prodesset ius in republica cõditum fuisse, ni essent qui iura vnicuiq; redderent. l. 2. §. post originem. ff. de
2 origine iuris. ac ideò creati fuerunt Magistratus, Iudices, & alij iuris ministri, qui ius suum vnicuiq; tribuerẽt: nam id proprium munus iudicantis est. c. Forus. de verb. signif. & c. 1. versi. Iudex. 23. q. 2.
3 Quiquidem iudices in duplici differentia sunt, alij enim sunt ordinarij, alij ex-
4 traordinarij. Ordinarij dicũtur, qui propriam iurisdictionẽ habent sibi delatam à lege, Principe, consuetudine, vniuersitate, aut populo, ad vniuersitatem causarum, vel ad aliquorum negotiorum cognitionem, secundũ Bart. Orosium. n. 4. & alios in. l. more. ff. de iurisdict. omniũ iudic. Decium in Rubr. extra de offi. delegat. n. 2. & Alciat. in Rubr. extra de officio ordinarij. nu. 5. & probatur de iure
5 regio in. l. 1. titu. 4. p. 3. Qui ordinarij alij sunt summi, alij inferiores, seu subalterni: Summi dicuntur quibus plena potestas per se competit, qualis est Pontificis, Imperatoris, & Regis: quoniã in ea nullum superiorẽ recognoscũt, vt in. d. l. more. & in cap. à iudicibus. 2. q. 6. inferiores seu subalterni dicũtur, qui suam iurisdictionẽ à suis superioribus, quibus immediate subsunt, receperunt: & ij quandoq; plenã & vniuersalem iurisdictionẽ obtinent, non per se sed ex Principis beneficio, aut iuris ordinatione, vt sunt Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, & alij huiusmodi, Auditores supremorum consiliorũ Regis, & aliarum audiẽtiarum Regiarũ: (licèt enim hos auditores priores & honorabiliores appellet. d. l. 1. titu. 4. p. 3. tamen respectu Principis inferiores sunt) Quãdoq; tamẽ hi inferiores nõ habent plenam iurisdictionem, sed limitatã ad certas causas, vt sunt Correctores,
6 & alij iudices ordinarij locorum, & iudices syndicatus, & vicarij generales Episcoporũ, qui ordinarij sunt secũdum gl. in. c. 2. verbo, Officialem. de officio vicarij. l. 6. & glo. in. c. perlectis. 25. dist. verbo, Iurgia. & glo. in. c. Romana. verbo, Generaliter. de appel. lib. 6. Felinus in Rubric. de officio deleg. n. 4. & Couar. in libro. 3. Variarum. c. 20. n. 4. Quidquid aliter distinguat Alex. in Rubr. ff. de officio eius. à. n. 15. & Alciat. vbi suprà, nam hu-
7 iusmodi vicarij ex quadã iuris permissione exercent iurisdictionem à Prælatis sibi mandatam, & tacitè censetur permissum Episcopis hos vicarios constituere, atq; eis iurisdictionem demandare, vt eorum locum teneant, viceq; gerant, ex dispositione tex. in. c. licèt. de officio vicarij. lib. 6. & in cap. cum Episcopus. de officio ordinarij. lib. 6. & hinc est laicum non posse cõstitui vicarium episcopi, vt docet Panorm. nu. 12. communiter receptus ex Decio. n. 15. Ripa. n. 56. & Mantua. n. 33. in. c. 2. extra de iudic. Couarr. c. alma mater. 1. p. §. 11. nu. 3. de sent. excommunic. in. 6. Rebufo in praxi benefic. tit. de vicarijs episcop. nu. 36. nec etiam clericum primæ tonsuræ coniugatum secundum Panor. Decium, Rebuf.

buf.& Couar.vbi ſuprà,ſufficiet tamen ſi fuerit innitiatus prima tonſura non coniugatus, quia cum ſit clericus iuxta tex.in.c.cum contingat,de ætate & qua
8 lit. ſpiritualia tractare poterit.Eademq; ratione idem dicẽdum erit in iudicibus ſecularibus,qui apud Hiſpanos à correctoribus ciuitatum delegãtur,& eorum locum tenentes nuncupantur,habentq; ordinariam iuriſdictionem: & conſenſu Principis eam exercent,licèt à Correctoribus nominẽtur,& eligantur,ſecũdum Paul.Caſtrenſ.in Rubr.ff.de offic.aſſeſſoris.& Curtiũ Iuniorẽ in Rub.ff.de officio eius.quidquid oppoſitum teneat,ibi, Alexandr.& eadem opinionem tenent Couar.vbi ſuprà,& Auend.de exequen
9 dis mandatis Regum.1.p.c.3.nu.2. Et Correctore mortuo,horũ locum tenentium officium durat:licèt cõtrarium ſit in varijs Epiſcoporũ,& aliorum prælatorum,ex eodẽ Auendaño, vbi ſuprà.n.3. quo in loco plura alia cũmulat de iſtis locum correctorum tenentibus, quem omnino videas. [*Qui vicarij poterũt ad libitũ reuocari ab epiſcopis,vel à correctoribus, quãuis conuentum ſit inter eos q̃ intra certũ tempus nó poſſint reuocari, etiam cum iuramento, vt docet Anto.Butr.in.c.pen.de offi.vicar.Alex. in conſil.18.nu.7.&.8.vol.2.& Boerius Deciſ.347.n.1.ſi tamẽ reuocatio fiat ſine iuſta cauſa valet, nõ tamen incidit reuocans in periuriũ,vel in aliã pœnam, appoſitã in conuentione,ſecundum Alex. vbi ſuprà,vide Auend.de exequẽd. mandat.princip.1.p.c.3.n.2.& Auileſium in cc.correctorũ.c.1.glo. verb. Fiel.n.42.]
10 Qui omnes ordinarij inferiores licèt in ſuo territorio habeãt vniuerſalẽ iuriſdictionẽ meri,& miſti imperij, vt in.l.pupillus.verſ.Territoriũ.ff.de verb.ſignif. in aliquibus tamen caſibus in hiſce Regnis Caſtellæ, neq; in prima,neq; in ſecũda Inſtãtia cognoſcũt,vt cõſtat ex toto tit.9.lib.3.Recop. Quos iudices ordinarios inferiores ſolus Papa,vel Rex,aut Lex,ſeu Populus, vel Vniuerſitas cõſtituit,iuxta tex.in Extrau.eccleſiæ Romanæ,& ibi gl.verbo,Ius, de maioritate & obedientia.Ioan.22.& facit.l.bene à Zenone. C. de quadriennij præſcriptione. &.l.1.verſi.Cum vrbẽ.ff.de officio præfecti vrbis.&.l.more.&.l.& quia.& ibi Barto.& Doct.ff. de iuriſdict. omn. iud. tradũt Imol.n.7.& Barb.n.30.in.c.cum
12 ab eccleſiarũ,de officio ordinarij. In hiſce tamen Hiſpaniarũ regnis tota ciuilis poteſtas & iuriſdictio penes ipſum ſolũ regem cõſiſtit,ab eoq; in ſingulas totius Regni Ciuitates,Villas,Caſtra,& oppida deriuatur,vt probatur in.l.2.&.5.cum tribus ſequẽtibus.tit.1.p.2.& in.l.18.titu.4. & in.l.18.cum duabus ſequentib.tit.23. p.3.& in.l.2.titu.1.lib.4.Recop.& in.l.1. eod.tit.& libro.& ita reſoluit Auileſius in Cap.prætorũ.c.1.in glo.1.Auend.de exequẽdis mãdatis.1.p.c.1.Couar.in practicis quæſt.c.1.n.9.& Didac.Perez.in.l. 4.tit.1.lib.2.Ordina.& in.l.1.tit.15.lib.2.
13 Ordin. Ex quibus conſtat, q̃ nobili habẽti in hoc regno iuriſdictionem in ſuo oppido,illa ſibi cõpetit iure ſpeciali priuilegij à Rege cõceſſi,vel præſcriptionis, vt in dictis legibus Regni probatur, & tradit Couarr.in regul. poſſeſſor.2.p.
14 §.3.de regu.iur.lib.6. Quãobrem,vt ſubditorum cõmodis& expẽſis Rex Hiſpaniarum conſuleret,& ne paſsim ſubditi ipſum ſequi cogerentur,& vt cõmodius Reſpublica regeretur, plures diuerſos magiſtratus creauit, apud quos vnuſ-
15 quiſq; ius ſuũ conſequi poſſet.In primis eñ creauit ſupremos cõſiliarios regios, qui in prima Inſtãtia cognoſcere poſſẽt de omnibus,de quibus ipſemet Rex cognoſcere poterat,iuxta text.in.l.1.11.22. 35.36.37.44.45.47.&.48.tit.4.lib.2.Recopil.& in.l.4.tit.6 libr.1.Recopil.& in l.fi.tit.1.lib.2. Recopil.& in.l.11.titu.15. libr.2.Recopil.& in.l.9.&.10.titu.7.libro.5.Recopil.& in.l.13.titu.11.lib 6.Recopilat. exceptis quibuſdam caſibus, quos ſibi Rex reſeruauit,de quibus in.l. 10.&.12.&.22.tit.4.lib.2. Recopil.& in l.21.&.24.eod.tit.& libr.& in.l.22.tit.5.

lib.2.

libr. 2. Recopil. & in l. 10. tit. 9. libr. 3. Recopilla. Qui etiam ſupremi Regij conſiliarij per viam appellationis cognoſcunt de cauſibus connumeratis in l. 20. &. 32.
16 tit. 4. lib. 2. Recopil. qui ſenatores dicuntur, & ſenatui Romano adæquantur, lateri regis continuè aſsiſtunt, pars quæ corporis miſtici regis reputantur, vt in l. ius Senatorum. C. de dignit. lib. 11. l. quiſquis. C. ad. l. Iuliam mag. l. 1. titu. 2. part. 7. & in iſto conſilio ſupremo ſunt ſexdecim conſiliarij, & vnus præſes, & fiſcalis vnus. Creauit inſuper in ſua curia alios quatuor iudices cauſarum criminalium, quos vulgò (Alcaldes de caſa y corte) dicimus, & vnum fiſcalem, qui carceris fiſcalis dicitur de quorum iuriſdictione agitur in tit. 6. libr. 2. Recop. Creauit præterea alia regia prætoria, quæ Audientiæ Regiæ, vel Cancellariæ appellantur: quarum vna reſidet Valliſoleti, & alia Granatæ, & in earum qualibet ſunt ſexdecim auditores, & ſinguli præſidentes, & duo fiſcales vnus cauſarũ ciuilium, &
17 alter criminalium, qui regij auditores quatuor modis iuriſdictionem exercent.
18 Primo enim cognoſcunt in prima Inſtantia de caſibus, quos vulgo (De corte) dicimus, vt in l. 11. &. 21. titu. 5. libr. 2. Re-
19 copil. Nam licèt receptiſsimum ſit neminem poſſe ad curiam Principis vocari pro lite examinanda, niſi per appellationem trahatur. l. nemo. C. de iuriſdictione omnium iudicum. text. in Authentico. vt differentes iudices. §. 1. colla. 9. & in l. 8. &. 9. tit. 3. lib. 4. Recop. & in l. 21. titu. 5. lib. 2. Recopil. ſunt tamen non-
20 nulli, quibus licet ad curiam principis vocare eos, aduerſus quos actiones habent, de quibus agitur in l. 5. titu. 3. par. 3. & in l. 8. 9. &. 11. titu. 3. lib. 4. Recopil. & tradit eleganter more ſuo ſolito Couar. in Practicis quæſtionibus. cap. 6. &. 7.
21 Qui caſus Curiæ excedere debent ſummam decem millium marapetinorum, alioquin de eis prædicti Auditores cognoſcerẽt nequeunt, vt probat tex. in l. 11. tit. 3. lib. 4. Recopil. Et modus & forma procedendi ab iſtis Auditoribus in caſibus curiæ in prima Inſtantia præſcribitur à Mõterroſo in ſua practica in Tractat. 5. fol. 98. cum ſequentibus. Secun-
22 do modo Auditores Cancellariarum cognoſcunt de omnibus cauſis, per viam appellationis ad ſe deuolutis, vt probat text. in l. 21. & toto titu. 5. libr. 2. Recopil. dummodo cauſæ excedãt ſummam decem millium marapetinorum, iuxta text. in l. 7. titu. 18. lib. 4. Recopil. Et modus & forma procedendi in hoc caſu à prædictis auditoribus, præſcribitur
23 à nobis, infrà. in. 6. parte huius primi tomi. Tertio modo prædicti Auditores cognoſcunt de vi & violentia, quæ appellantibus fieri ſolet per iudices eccleſiaſticos, non deferentes appellationibus legitimis, vt probatur in l. 36. cum tribus ſequentibus. titu. 5. libr. 2. Recop. nam Regum officium eſt vi oppreſſos eripere. cap. Regum. 23. quæſt. 5. & in capit. filijs. 16. quæſt. 7. qui text. in hac ſpecie accipi debet, quanuis Panorm. in capit. qualiter de iudicijs. aliter intelligat: & facit text. in cap. Principes. & in cap. adminiſtratores. 23. quæſt. 5. & in l. 13. ti-13. part. 2. & ibi notat Gregor. Lupus, & eſt text. in l. 2. titu. 6. libr. 1. Recopil. & in terminis ita reſoluunt Nauarr. in c. cum contingat. de reſcript. rem. 1. pag. 147. Couar. in practicis quæſt. capit. 35. num. 3. & Didac. Perez in l. 5. tit. 1. lib. 2. Ordinam. Deciſio Pedamõtanea. 30. nu. 13. Auend. in capitibus Prætorũ. 1. p. c. 1. n. 32. & Matthæ. de Affict. deciſ. 24. à. n. 2. Quinimo huiuſmodi auditores cognoſcere poſsũt de violẽtijs, & iniurijs illatis à clericis & perſonis eccleſiaſticis contra clericos vel laicos etiã in cauſis beneficialibus iuxta tex. in l. 2. tit. 6. lib. 1. Compilat. & notat.
24 Auend. in cc. prætorũ. 2. p. c. 6. n. 12. Circa quod animaduertẽdum erit, q̃ prouiſio Regia, quæ vulgò dicitur La ordinaria, ab iſtis auditoribus ante grauamẽ impetrãti illatũ, cõceditur aſſeréti grauamen iam fuiſſe ſibi illatũ, cum tamẽ tempore impetrationis nondum ſentẽtia ab eccleſiaſtico

siastico lata fuisset: quod non videtur rationi cõsonum, & est cõtra tex. in Clem. appellãti. de appell. & nihilominus prædicta praxis subsistinetur, ex eo q̃ hæc rescripta Regia conceduntur in duplicem euentũ vnus est, q̃ si grauamen reperiatur illatũ, tollatur: alter est, q̃ si illatũ non dũ sit, processus ad Auditores remittatur, & vterq; cuẽtus iustus cẽsetur: ob idque nõ iniustè prædicta prouisio ad vtrumq; effectũ conceditur ante impletã conditionẽ. argu. tex. in. l. cum hæres. §. propar
25 te. ff. de acquir. hæred. Non tamen Auditores Cãcellariæ Vallisoleti cognoscere poterunt de causis ecclesiasticis iã decisis per Auditores Regni Gallęciæ quãdo ad eos per viã violẽtiæ fuerũt delatæ & post modũ ab eisdem pars læsa appellauit ad prædictos Auditores cãcellariæ: nam in hoc casu nõ est locus appellationi, vt disponit. l. 35. tit. 5. lib. 2. Recopi. Et qualiter processus fulminari debeat quando ille tertio modo Auditores cãcellariæ cognoscũt de causis ecclesiasticis per viã violentiæ præscribitur à Monterroso in sua practica Tract. 5. fol. 92. in versi. Sigue se
26 el tercero processo. Quarto modo prædicti Auditores cognoscunt, quando aliquis exterus impetrat aliquod beneficiũ ecclesiasticũ in his Regnis, vel quãdo naturalis impetrat beneficiũ iurispatronatus laicorũ, vel iurispatronatus Regis, vel beneficia patrimonialia, quæ prędicto examine incolis & originarijs in Dioceſi Palentina, Burgẽsi, ac Calagurritana conferẽda sunt: vel quãdo quis impetrat Canonicatũ magistralem, aut doctoralẽ alicuius ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ: nam in his casibus de prędictis causis Auditores cognoscũt iuxta tex. in. l. 34. tit. 5. lib. 2. Recopil. & tunc examinant literas Apostolicas, & suspẽdunt earum executionẽ, interdicentes impetrantibus earũ vsum sub grauissimis pœnis & cõminatio-
27 tionibus: q̃ facere posse absq; aliquo timore excõmunicationis, resoluit Palacios Rubios in Tract. de beneficijs vacãtibus in curia. §. 7. & 12. & Couar. in practicis Quæst. c. 36. n. 3. & Didac. Perez in l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordin. in glo. 1. versi. in Hispaniæ. idemq; apud Gallos obseruari testatur Rebuf. in praxi beneficiorũ. 3. p. signaturæ. versi. nec non iure patronatus. n. 12. & 35. & Molin. in regu. cancellariæ
28 de infirmis resignantibus. n. 32. Nam in hisce Regnis cautũ est, nullũ ausum fore impetrare literas Apostolicas à Papa ad dignitates vel beneficia vacãtia, quę sunt Regij iurispatronat⁹ sub grauissimis pœnis, vt cõstat ex. l. 5. tit. 6. lib. 1. Recop. nec beneficia patrimonialia Dioceſis Palentinæ, & Calagurritanæ, vt in. l. 1. & 22. tit. 3. lib. 1. Recop. prohibitũq; esse, quem posse impetrare literas Apostolicas in derogationẽ iurispatronatus laicorũ, & in præiudiciũ canonicatuũ magistraliũ, vt constat ex. l. 24. & 25. tit. 3. lib. 1. Recopil.
29 In quibus casibus, præmissa prius supplicatione ad summum Pontificem, vsus & executio literarũ apostolicarũ suspendi tur per prædictos Regios Auditores. Et praxis quæ in hoc seruatur, præscribitur à. l. 14. & 24. & 25. tit. 3. lib. 1. Recop. & nos infra suo loco dicemus. Interim tamen aduertẽdum erit q̃ supplicatio, quæ ad Summũ Pontificẽ in prædictis casibus interponitur, cũ effectu legitime prosequẽda est corã Papa, & eius sede Apostolica: alioquin impedientes executionẽ literarũ Apostolicarũ, nõ euadẽt excõicationẽ latã in bulla Cœnæ Dñi, vt cõstat in Motu proprio Gregorij. XIII. Summi Pontif. de literis processus fulminati die cœ-
30 næ Dñi, anno. 1575. Rursus idẽ Rex creauit in qualibet Cancellaria alios iudices criminũ, q̃ vulgò dicuntur (Alcaldes del crimẽ) de quorũ iurisdictione, & de quibus causis cognoscere possint, agitur in toto tit. 7. lib. 2. Recop. & in ea dẽ Cãcella-
31 ria alios iudices, q̃ populariter (Alcaldes de hijos dalgo) dicuntur, creauit, qui de causis nobilitatis cognoscunt, & de eorum iurisdictione agitur in toto titu. 22.
32 lib. 2. Recopil. Deinde creauit in Regnõ Gallęciæ aliam audiẽtiam, cuius iudices (Alcaldes maiores) dicuntur, & cognoscunt

scunt in prima instantia de omnibus causis illius loci, vbi audientia residet in
33 tra ambitum quinque leocarum, neque extra circuitum quinq; leucarum in prima instantia cognoscere possunt, quamuis partes ex cõtractu se submisserint eo
34 rum iurisdictioni, iuxta tex. in l. 17. tit. 1. lib 3. Recop. quæ lex intelligi & limitari hodie debet per quãdam Pragmaticam Sanctionem, cuius meminimus in. 4. p.
35 huius primi tomi. cap. 2. nu. 11. Cognoscunt etiam dicti iudices in prima instãtia de omnibus casibus curiæ, vt probatur in l. 3. tit. 1. lib. 3. Recop. neque in prædictis casibus curiæ aliquis vicinus illius Regni conueniri poterit in prima instantia coram auditoribus Cancellariæ Valisoleti, nisi in certis casibus exceptis in
36 l. 4. tit. 1. lib. 3. Recop. Cognoscunt præterea per viam appellationis de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus illius Regni, ab eorum tamen sententijs in gradu appellationis latis appellari poterit ad auditores Cancellariæ Vallisoleti, si causę ciuiles excesserint summam centum mille marapetinorum: si verò fuerint minoris summæ, non erit locus prædictæ appellationi, sed ad ipsosmet supplicari poterit, & à sententia, quam in gradu supplicationis tulerint, amplius neque appellari, nec supplicari poterit, ita determinat. l. 1. titu. 1. libr. 3. Recopila. in causis tamen criminalibus ab eis ad Cancellariam Vallisoleti appellari non potest, præterquam si in sententia pœna mortis naturalis apposita fuerit, iuxta text. in l. 9. titu. 1. lib. 3. Recopilationis.
37 Cognoscunt etiam per viam appellationis de sententijs in Regno latis à iudicibus syndicatoribus in causis syndicatus, & à sententijs eorum in gradu appellationis latis appellandum non est ad Cancellariam Vallisoleti, sed ad ipsosmet erit supplicandum, præterquàm si condemnatio in causis ciuilibus excesserit summam centum mille marapetinorum, & in criminalibus apposita fuerit pœna mortis naturalis, ita probatur
38 in l. 15. tit. 1. lib. 3. Recopil. Similiter cognoscit de causis ecclesiasticis per viam violentiæ, sicuti auditores Cancellariarum, vt probat. l. 35. titu. 5. libr. 2. Recopi.
39 Cognoscunt etiam de causis beneficialibus, quando quis petit se defendi, & tueri in possessione beneficij, iuxta tex. in l. 10. tit. 1. libr. 3. Recopil. & in toto illo tit. latè agitur de eorum iurisdictione.
40 Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Hispalis, quæ dicitur Audientia de los grados de Seuilla, Regente, Iuezes y alcaldes de quadra: & de quibus causis cognoscere possint eius auditores, & de eorum iurisdictione agitur in
41 toto titu. 2. libr. 3. Recopil. Qui iudices in prima instantia similiter cognoscunt de casibus curiæ vicinorum, de los lugares de señorio y abbadengo, que caen en el suelo de Seuilla, vt in l. 43. cap. 10. titu. 2. libr. 3. Recopilationis. & per viam appellationis cognoscunt de causis ciuilibus, de quibus in prima instantia cognouerant iudices ordinarij illius ciuitatis & suiterritorij. l. 1. titu. 2. lib. 3. Recopi. dum modo causæ ciuiles excedant summam
42 decem millium marapetinorum, alioquin si minoris summæ fuerint apud Decuriones illius ciuitatis erunt tractandæ. l. 3. eiusdem tit. & libr. Similiter per viam
43 appellationis cognoscunt de causis pecuniarijs fraternitatis excedentibus summam sex millium marapetinorum. l. 4.
44 eiusdem titu. & libri. & in causis criminalibus fraternitatis appellandum erit ad iudices maiores illius ciuitatis, qui dicuntur Alcaldes mayores, vt in dict. l. 4. dicitur: in causis verò ciuilibus fraternitatis, quæ fuerint minoris quantitatis sex millium marapetinorum, appellandum erit ad eos, quos determinat. l. 49. &
45 50. titu. 13. lib. 8. Recopil. Pari modo per viam appellationis cognoscunt prædicti Auditores, de las sentencias de los juezes Alarifes, y de Mesta, y otros juezes de la dicha ciudad y su tierra: las quales solian yr a los Alcaldes mayores de la dicha ciudad, vt probat. l. 5. ti-

tu.2.libr.3.Recopil. Cognoſcunt etiam
46 per viam appellationis de ſententijs latis ab auditoribus audientiæ Canariæ, quando cauſæ ciuiles exceſſerint ſummam trecentorum millium marapetinorum, & in criminalibus fuerit inflicta pœna mortis naturalis, vt probatur in.l.42.titu.2.libr.3.Recopil.iunctis legibus.2.&.3.titu.3.libr.3.Recop. Præterea
47 cognoſcunt de cauſis eccleſiaſticis, per viam violentiæ ad eos delatis à iudicibus eccleſiaſticis illius ciuitatis, & ſui territorij, non verò ab alijs iudicibus eccleſiaſticis reſidentibus extra ciuitatem Hiſpalenſem, & eius iuriſdictionem, vt probatur in.l.7.titu.2.libr.3.Recopil. & in toto illo titu. latè agitur de eorum iuriſdictione, vbi in.l.43. præſcribitur eis nouus ordo procendi in cauſis co
48 ram eiſdem agitandis. Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Canariæ, & in illis ſeptem inſulis adiacentibus, cuius Auditores in prima inſtantia cognoſcunt de caſibus curiæ, & de cæſis eccleſiaſticis per viam violentiæ ad ipſos delatis: & per viam appellationis cognoſcunt de cauſis ciuilibus non excedentibus ſummam trecentorum millium marapetinorum, à quorum ſententijs in gradu appellationis latis, non poterit ad audientiam Hiſpalenſem appellari, ſed ad ipſoſmet erit ſupplicandum: neque in cauſis criminalibus vbi pœna mortis naturalis inflicta nõ fuerit ab eis appellandum erit, vt probatur in.l.2.3.4.&.14. cum alijs.titu.3.lib.3. Recopilat. quo in loco agitur de iuriſdictione illius audientiæ. Creauit idem Rex alios iudices, qui
49 dicuntur Alcaldes mayores de los adelantamientos, de quibus in titu.4.libr.3. Recopilat. & alios, qui dicuntur Alcaldes de ſacas, de quibus in titu.11.libro.3. Recopila. & alios, qui nuncupantur Alcaldes entregadores de las cañadas y meſtas, de quibus in titu.14.lib.3.Recopilat. & alios, qui dicuntur alcaldes de las caſas de la moneda, de quibus in.l. 1.&.2.capit.2.&.3.in.l.3.titu.20.libro.5. Recopila. & alios, qui appellantur Alcaldes de las Ataraçanas, de quibus in.l. 3.tit.24.lib.9.Recopilat. Sunt & alij iuces, qui nuncupantur Alcaldes de la hermandad, de quibus in titu.13.libr.8. Recopilat. Sunt præterea alij qui dicuntur Aſsiſtentes, Correctores iudices ſyndicatores, Ordinarij, & delegati, de quorum iuriſdictione agitur in titul.5. cum tribus ſequentibus libr.3. Recopil. Sunt denique alij plures magiſtratus, quos recenſere longum eſſet.

50 Extraordinarij iudices dicuntur, Delegati, Arbitri iuris, Executores, & qui ex ſacra iuſsione & forma ſunt dati, de quibus latè agit Alciat. in Rubric. extra de officio ordinarij, à nume.6. qui iudices propriam iuriſdictionem non exercent, ſed ſibi commiſſam ab habente poteſtatem, ideoque extraordinarij dicuntur.

51 In quibus omnibus magiſtratibus, iudices tam ordinarij quàm extraordinarij creandi præfulgere debent illis qualitatibus congeſtis à.l.3.titulo.4.partit.5. &.l.18.titulo.9.part.2. debent eſſe literati, ita vt ad minus per ſpatium decem annorum operam dederint iuri canonico, aut ciuili, ſintque ætatis 26. annorum, iuxta text. in.l.2.titu.9. libr.3.Recopil. per quam declaratur.l.5. titu.4.part.3.&.l.3.titu.9.lib.3.Recopil. quæ requirebant ætatem viginti annorum tantum, nec leges illas obtinere hodie in nobilibus illiteratis prætoribus deſignandis arbitror, cum illi propter cauſarum experientiam ad magiſtratus eligantur, quæ ex longo tempore acquiritur, ac proinde maior ætas in illis, quàm in viris literatis deſideratur, etſi Gregorius Lupus in dicta l.5. contendat l.illam antiquatam non eſſe, per dicta.l. 2.tit.9.lib.3. Recop. reſpectu nobilium illiteratorum, & quod ſpecialiter relegerint leges huius regni, iuxta text. in.l.4.
52 tit.1.lib.2.Recop. Et quod habeant iuris peritiam, & cauſarum experientiam: in quibuſcunq; enim magiſtratibus geren

dis.

dis, experientia ſummè eſt neceſſaria, vt in.l.1. §. ſed cum ſit neceſſarium. de Iuſtinian. C. confir. & in Authentico, de iudicibus in princ. verſic. non enim, collatione. 6. & in.l.3.titu.4.part.3.ibi, E que ayan ſabiduria para juzgar los pleytos, derechamente por ſu ſaber, o
53 por vſo de luengo tiempo. Imò iudex, qui non ſit nimis iuriſperitus magiſtratui præfici poterit, dummodò cauſarum experientiam habeat. vt probat text. in l. certi iuris. C. de iudicijs, & in.l. expertes. C. de decurionibus. lib. 12. & firmat glo. in cap. ſuſcitatus. extrà, de reſcript. Bernardus Diaz in tractatu, de doctoribus. q. 12. volum. 6. Diuerſorum Doctorum. & Matienzo in dialogo relatoris. 3. part. capit. 9. num. 5. alioquin qui
54 non ita doctus, aut expertus fuerit officium iudicandi ei mandari non debet, ex fundamentis pro hac parte aductis à Franciſc. Hothomano in lib. quæſtionum illuſtrium quęſt. 26. niſi ſecum aſſeſſores juris peritos adhibeat, ſi fuerit iudex maior, vel niſi conſilium a iuris peritis expoſcat, ſi fuerit iudex pedaneus, vt Hothomanus vbi ſuprà reſoluit, ſi aliter munus iudicandi aliquis legum, & iuris imperitus, vel inexpertus ſuſceperit, litem ſuam faciet, ſi per imperitiam malè iudicauerit, & parti ad intereſſe tenebitur, vt probat text. in princip. de obligatio. quæ ex quaſi delicto, & in.l. ſi iudex. ff. de varijs & extraordinarijs cog. quibus conuenit. l. 24. titu. 22. part. 3. niſi circa Legem difficilem
55 lapſus fuerit, quia tunc à condemnatione intereſſe excuſabitur, vt firmat gloſſ. in princip. Inſtit. de obligatio. quæ ex quaſi delict. verbo, Videbitur. recepta à Barto. in.l.2. numer. 4. C. de pœna iud. qui malè iudi. & Iaſſ. in. l. Gallus. in
56 princ. ff. de lib. & poſthu. & quando articulus eſſet valde difficilis & arduus, tunc iudici parcitur, vel ſaltem minus punitur, ſecundum Bald. l. mancipia. C.
57 de ſeruis fugit. Quinimò ſi iudex adhibuerit debitam diligentiam, & per ſe proceſſum examinauerit, nil de neceſſarijs omittendo, & poſt modum aliud de iuris ſubtilitate apparuerit, ad aliquid non tenebitur, ſecundum Andre. de Iſernia, in capit. vnico. de controuerſia inter dom. & empt. column. penult. quem ſequitur Gregorius Lupus in dict. l. 24. verbo, Daño. aut ſi defen-
58 dens doctrinam ſui præcepioris erraueuerit, exemplo Caſij Iuriſconſulti quem refert Iulianus in. l. dicere. §. Caſius, alias Sabinus. ff. de arbitr. Panormita. capit. 1. de poſtulatione præla. num. 25. & Auiles in cap. prætor. cap. 1. verbo, Y fiel. & cap. 20. & 22. Nos tamen, & ſi laudabile iudicemus diſcipulũ, defende-
59 re opinionem ſui magiſtri, tamen ob id cenſemus, non eſſe recedendum à communi Doctorum quandoquidem hoc longè meliùs & tutiùs ſit, argum. text. in.l. vnica. ibi, Crebrior opinio eſt. ff. de offic. quæſt. & in princ. Inſtitut. de hæredib. inſtit. & cap. nouimus. de verborum ſignific. nam minimè ſunt mutanda quæ à maioribus noſtris tradita tradita ſunt. l. minimè. ff. de legib. Barto. l. 2. num. 5. C. de pœna iud. Silua nuptia. in princ. lib. 5. fol. mihi. 117. & Auiles, vbi
60 ſuprà in dict. cap. 1. nu. 15. Inſuper ſi propter imperitiam protulerit ſententiam nullam, ad damna & expenſas tenebitur ſecundùm Bart. in quæſt. 9. incip. Iudex. & Auiles dict. cap. 1. §. a las partes. nu. 15. & Bernard. Diaz in Regul. 363. verſic. 2.
61 declara. Cæterùm ſi propter malitiam, vel dolum, precibus, vel pretio corruptus malè iudicauerit, tenebitur ex male ficio: & in cauſis ciuilibus, vltra infamiam, quàm incurrit amittit poteſtatem iudicandi, & parti leſæ in tantundem, & ad omnia damna, & expenſas, quas prætextu in iuſtitiæ parti læſa in iudicio iurauerit, tenetur, per text. in.l. fin. C. de pœna iudi. qui malè iud. l. filiusfamil. §. ſi iudex. ff. de iud. & in Authent.
62 nouo iure. C. de pœna iud. & in. l. 52. titulo. 14. part. 3. & l. 24. titulo. 22. part. 3. in criminalibus cauſis eandem pœnam,

quam innocenti impoſuerit, ſubſtinebit, & confiſcatis ſuis bonis in exilium perpetuum mittetur, iuxta text. in. l. 25. titulo. 22. partit. 3. & in. l. 5. titu. 9. libr. 3. Recopila. tradit Auiles, vbi ſuprà, capit. 1. verbo, Fiel. num. 10. & Auend. in Tract. de mandatis Regis exequendis. cap. 2. num. 2. verſi. ſiquidem, & Matien
63 zo in dialog. 3. part. cap. 33. num. 6. & in foro conſcientiæ iudex dolo, vel culpa malè iudicans tenetur parti læſæ ad tota le intereſſe, vt probat text. in cap. ſi quis dixerit. & in cap. qui rectè. & in cap. licèt. 11. quæſt. 3. iuncto text. in cap. fin. de iniurijs. & firmat Caietanus in ſumma. verbo, Iudicis peccata. Auguſt. Beroi. in Rubric. extrà, de appellat. num. 91. Soto lib. 3. de Iuſtit. & iur. quæſt. 4. artic. 2. Nauar. in Manua. cap. 25. num. 12. & Couar. in reg. peccatum. 2. par. §. 3. num. 1. de regul. iur. in. 6.

64 Aduerte tamen officium iudicandi pluribus prohibitum eſſe, quorum mentio fit in. l. cum prætor. §. fin. & in. l. cum furioſus. & in. l. cœcus. & in. l. ſi longius. ff. de iudic. quibus iuribus conuenit de iure regio. l. 4. titul. 4. part. 3. vbi Gregor. Lup. & text. in. l. 7. & 8. titu. 9. libr. 3. Recopilat. & tradit Didac. Perez in. l. 2. & 3. tit. 15. lib. 2. Ordinam.

65 Ex ſuperioribus apparet, plures eſſe iudices, atque magiſtratus diuerſos: vnde cùm actor ſequi debeat forum rei vt probat text. in. l. iuris ordinem. C. de iuriſdict. omnium iudic. & in cap. cum ſit generale. de foro compet. in. l. 23. tit. 2. part. 3. & in. l. 8. & 9. titu. 3. libr. 4. Re-
66 copilat. (quem forum pluribus modis vnuſquiſque ſortiri poteſt, vel ratione rei ſitæ, quæ petitur, vt in capit. ſanè. de foro compet. vel ratione originis, vel ratione domicilij, vel ratione beneficij, vt in capitulo fin. de foro compet. vel ratione contractus, vt in capit. dilecti. de foro compet. vel etiam ratione delicti. vt in capit. cum ſit generale. eodem titul. & latè docet gloſſ. in. l. hæres abſens. §. perinde. verbo, Debe-
67 bit. ff. de iudic. & explicat Petrus Rachæ incerdis tologia rerum ciuilium. cap. 23.) oportebit actori iudicem competentem ipſius rei eligere, coram quo ipſum reum conueniat: qui reus ſi iure communi vel ſpeciali diuerſos iudices habuerit, tunc actor ad actionem intentandam eligere poterit quem maluerit, vt probat text. & ibi, Doctores in. l. vltim. C. de iuriſdict. omnium iudic. & text. in. l. cum clericis. vbi Bald. in nu. 1. C. de epiſcop. & cleric. gloſſ. & Doctores in. l. vltim. C. vbi in rem actio. gloſſ. in cap. cum dilecti. de foro compet. Roman. conſil. 412. Matthæus de Afflict. in deciſionibus Neapolit. deciſ. 257. & in conſtit. libr. 1. Rubric. 37. numero. 18.
68 Quo fit quod intentans remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manum. adire debeat iudicem ipſius diffamati, vt cum pluribus reſoluit Couarru. libro. 1. Variarum. cap. 18. num. 4. & 5. Tamen
69 ſi plures iudices diffamato competant de iure communi, & coram iudice ab eo electo prædictum remedium proponat, Actor petere poterit cauſam remitti ad alterum iudicem rei: nam tunc electio actori datur, ex ſuprà reſolutis, & in ſpecie reſoluit Couarru. vbi ſuprà numero. 6.

70 Conſiderabit etiam actor, an ex aliquo priuilegio ad ſuum proprium forum trahere reum poſsit, vt in Audientia ſcholaſtica Salmantina, & in alijs huiuſmodi: vel, an hoc ius ſibi competat ex conſuetudine, vt in audientia epiſcopali Salmantina, & in ſimilibus, vbi clerici ex conſuetudine præſcripta, laicos conueniunt, quod fieri poteſt, vt probat text. in cap. ſi clericus laicum. de fo-
71 ro compet. Præterea aduertat actor, an caſus ſit ex ijs quorum cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectet, quorum meminimus in prooemio. 2. Tomi huius operis, in. 1. præludio, de quibus iudex eccleſiaſticus cognoſcit: nam tunc eundem eccleſiaſticum adire debebit.
72 Aduertet inſuper actor, an caſus ſuper

quo

quo reũ cõuenire debet, sit curiæ nec ne, &, an vtilius sit reum corã iudice ordinario inferiori cõuenire, vel corã auditoribus regalibus, de quibus casibus curiæ, quos vulgo Casos de corte dicimus, fit mentio in.l.5.titu.3.p.3. & in.l.21.titu.5. lib.2.Recop.& in.l. 8. cũ tribus sequent. tit.3.lib.4.Recop.& in.l.11.tit.5.lib.2.Recop.& apud Couar.in pract.q.c.6. &.7.

83 Deniq; actor conuenire debet reum coram suo iudice competenti, alioquin si ad incõpetentem trahat, processus nul luserit, vt probat text.in.l.1. C. si à non competente Iudice,& in cap.at si clerici.

84 de iudic. Quæ exceptio nullitatis ex defectu iudicis competentis, quocunque tempore,& in quacunque parte litis opponi poterit, secundum glo. fi. in Clem. 1.de sequest.possess. quam sequitur Paulus in.l.4.§.condemnatum. ff.de re iudica.& Hippolyt. in singul.10. & Couar. in pract.quæst.c.25.nu.4.*[& Thomas

85 Grãmaticus decisione. 61. n.20.] Ex qua resolutione intelliges text.in.l.2.titu.17. libr.4. Recopil. dum probat nullitatem sententiæ opponendam esse intra sexaginta dies, vt intelligi debeat nisi opponatur exceptio nullitatis ex defectu omnimodæ incompetentiæ: nam talis exceptio quocunq; tempore opponi poterit vt suprà diximus, secundum Couar.in practi.quæst.c.25.num.4.

Ex Secundo Tempore.

SVMMARIA.

REVS extraiudicialiter prius ab actore monendus ex vi banitate, & non ex iuris necessitate.

Interpellatio extraiudicialis efficit, quòd reus condemnetur in expensis primæ citationis, et si compareat, et confiteatur debitum.

3 *Limitãtur glosse, verbo, Rationabili. in cap. querela. de procura. & in cap. honoratus. glo. magna. 74. distinct. & in.c.1. de dolo et contum.*

4 *Filius familias patrem, et quilibet actor quencunq; ascendentem vt cõuenire valeat, à iudice veniam prius petere debet.*

5 *Filius sam. etiam cum venia iudicis patrem conuenire non potest, nisi in quibusdam casibus, et tunc venia à iudice petita.*

6 *Filius emancipatus veniam petere debet, vt parentes suos conuenire valeat.*

7 *Sunt plures personæ quæ absque venia conueniri nequeunt.*

8 *Gener socrum absque venia conuenire non potest, etiam affinitate dissoluta.*

9 *Intellectus ad.l.cui eorum. §. affinitate. ff. de postu.*

10 *Quòd monachus contra abbatem agere valet nulla petita venia contra Archid. verius est.*

11 *Qui sine venia agere nequeunt, si eam non petant, de iure cõmuni pœna. 50. aureorũ, & de iure regio pœna amissionis causæ puniantur.*

12 *Qui sine venia agere non potes ea non petita agit, et ante litem contest. pœnitet, mel vocati non comparuerint inuiti, liberatur à pœna.*

13 *Nulla præcedente partis citatione, venia ad agendum concedi poterit.*

14 *Forma petendi veniam ad agendum, & aliquem conueniendum.*

15 *Filius famil. qui aliquẽ extraneum super aduentitijs conuenire vult, patris consensum exigere debet.*

16 *Quando filiusfamiliàs agit ſuper aduentitijs cum conſenſu patris libellus concipiendus erit in eiuſdem patris perſona, cum qualitate legitimi adminiſtratoris.*

17 *Vt filiusfam. extraneum conuenire poſſit ſuper aduentitijs, in quibus pater vſufructu caret, patris conſenſu opus eſt, contra Otonem, & alios.*

18 *Patre abſente, filiusfam. maior. 25. annis, abſque eius conſenſu in iudicio eſſe poteſt.*

19 *Forma concipiendi libellum, quando filiusfamil. aliquid petere, vel aliquē ſuper aduentitijs conuenire vult.*

20 *Filiusfam. quando ſuper Caſtrenſibus vel quaſi, vel ſuper beneficialibus, aut ſpiritualibus actionem intendere vult, patris conſenſus neceſſarius non eſt: & in propria & non patris perſona libellus concipiendus erit.*

21 *Quia minor curatorem habens in iudicio comparere non poteſt, libellus in curatoris perſona concipiendus erit.*

22 *Minor abſque curatoris, aut patris conſenſu in iudicio ſtare poteſt in beneficialibus, aut ſpiritualibus, & alijs caſibus relatiuè congeſtis in quibus ſi decipiatur, reſtitui poterit.*

23 *Si minori deſit curator aut tutor: ei à iudice ad litem dādus eſt alius quem maluerit.*

24 *Minor qui abſque tutore, aut curatore litem intendit, compelli poterit ad partis inſtantiam tutorem aut curatorem ad litem aſſumere: aliàs iudicio repellendus.*

25 *Minor cauſatiuè & non præciſè curatorem ad litē accipere aſtringitur.*

26 *Curator ad litem ſatisdare debet.*

27 *Mulier cōiugata antequam contra aliquem experiatur, veniam et expreſſam mariti ſui licentiam conſequi debet, nec tacita ſufficiet, cōtra Cifuentes & Gome.*

28 *Quando ex. l. diſpoſitione alicuius licētia ad aliquem actum exigitur, expreſſa opus eſt, & non tacita.*

29 *Licentia mariti, vt mulier agat nunquam ex temporis diuturnitate præſumitur, niſi tantum temporis effluxerit, cuius contrariū in mortalium memoria non cadat.*

30 *Licentia danda à marito vxori ſufficit teſtibus probari.*

31 *Licentia præſtanda à marito, vt vxor agat ab excōicato non præſtanda.*

32 *Præſcriptionem cōtra coniugatam matrimonio conſtante currere, ſubſtinet autor contra alios.*

33 *Præſtita licētia à marito vt vxor agat ſufficit vſq; ad executionē ſententiæ.*

34 *Maritus ratum habere poteſt geſtum ab vxore ſine licentia in iudicio, ſi ratificet antequam nullitas ab aduerſario opponatur.*

35 *Maritus ex cauſa cōpelli poterit vxori licentiam præſtare, vt agere valeat.*

36 *Marito abſente, qui non ſperatur de proximo venire, cauſæ cognitione præcedente poterit eius vxori à iudice præſtari licentia agendi.*

37 *Vt iudex licentia præſtare poſſit vxori agere volēti propter mariti abſentiam, ſufficit, quod abſit, à loco in quo eſt agendum, nec opus eſt abſit à territorio contra Auend.*

38 *Conſi-*

38 Cõsideratio ad.l. 59. Tauri, quæ est. l. 6 tit. 3 lib. 4. Recopil.

39 Iudex potest agendi licentiam vxori præstare eius marito muto, aut furioso existẽte, qui loco absentis habetur.

40 Forma petẽdi licentiã agẽdi ab vxore, agere volente in mariti sui absentia, aut quando mutus, furiosusue fuerit.

41 Mulier agere volens contra maritum pergentem ad inopiam, nulla licẽtia eius aut iudicis petita, experiri iudicio poterit.

42 Agens contra maiorem in eius personam, contra minorem habentem tutorem, aut curatorem in eorum, & minoris personas, citationem, & petitionem formare debet.

43 Processus gestus cum minore, absque tutoris, aut curatoris, autoritate nullus est.

44 Minori comparenti in iudicio sine tutore, aut curatore dandus est curator ad litem, qui curator satisdare tenetur.

45 Agere volens contra ciuitatem, capitulum, collegium aut quãcunq; vniuersitatem, in eorum procuratorem tendat actionem & non in singulas personas vniuersitatis.

46 Libellus licet possit concipi cõtra ciuitatem, aut quancunq; vniuersitatem, si ab ea mittatur procurator, aut syndicus responsurus cum eo lis agitari valet.

47 Etiam si solus syndicus vniuersitatis pro ea compareat citatus, valida erit sententia.

48 Si actori competat aliqua actio in aliquem defunctum, antequam agat, petat hæredes defuncti, vel adire, vel hæreditatem repudiare intra definitum aliquod tempus.

49 Forma qua petitur, quod defuncti hæredes, adeant vel hæreditatem repudient.

50 Ad petitionem creditoris defuncti iudex assignat arbitrio suo terminum hæredi defuncti, vt adeat, vel repudiet, qui ter cõtumacia incusata, habetur pro adeunte, vel repudiante, quod sibi deterius fuerit, et tunc contra ipsum agitur.

51 Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro repudiãte, vel adeunte quo ad creditores, quorum petitionem terminus sibi fuit præfixus, non quo ad alios.

52 Hæredi petenti tẽpus iuris sibi dari ad acceptandum, vel repudiandum dari potest annus, si â principe impetretur, & si ab alio nouem menses statuuntur.

53 Tempus nouem mensium iure hæredibus cõcessum vt repudient, vel adeãt coarctari à iudice potest intra tempus centum dierum, & non vltra, ad hoc, vt hæres pro adeũte, vel repudiante habeatur: sed vt hæreditati curator detur ad respondendum creditoribus breuius tempus statui potest.

54 Vnde emanauerit praxis, quòd iudex assignet aliquem terminum, vt quis adeat, vel repudiet, & quod nõ adeunte, vel intra terminum non recusante hæreditatem, aduersus eum intententur actiones, & si recusauerit, quòd sequentes in gradu requirãtur, & nemine adeunte, curator bonis detur

contra quem actiones dirigantur.

55 *Quoties maritus hæresue eius aduersus vxorem vel hæredem eius agere intẽtat petat priùs bona quæsita constante matrimonio acceptari, vel repudiari intra breue temporis spatium.*

56 *Si reus conueniẽdus absens sit in locis remotis, aut captus ab hostibus, suis bonis defensor dãdus est, in quem dentur actiones, præhabita informatione absentiæ, captiuitatis, debiti, & quòd bona illa ad absentem spectent.*

Secundum Tempus,

De præparatorijs ante Citationem.

POSTQVAM Actor deliberauerit coram quo iudice suum aduersarium conuenire debeat, oportebit, eundem & eius aduocatum

1 sequentia attendere. Primò quòd extraiudicialiter reum admoneat, vt probat text. in. l. quidam Hiberus. ff. de seruitu. Vrbano. prædio. & in. l. debitores. C. de pignor. quæ tamen admonitio de necessitate iudicij non est, sed potiùs ex quadam vrbanitate, secundùm gloss. in cap. licèt Heli. verbo, Inscriptio, extrà, de simonia. & glo. in dict. l. debitores. Et hunc esse communem intellectum dict. l. quidam Hiberus. testantur Ange. num. 11. & Iass. num. 41. in. §. sic itaque. Instit. de actio. Panorm. & Felin. ir cap. 2. de accusatio. Quamuis text. ille ioc non probet vt aduertit Duarenus lib. 2.

2 disputa. capit. 28. Hæc tamen interpellatio extraiudicialis vtilis erit, quia ea præcedente reus condemnari poterit in expensis primæ citationis licèt ad iudicium veniens fateatur debitum, quamuis ab actore non petantur, secundum Bald. in. l. non ignoret. C. de fructibus, & lit. expensis. Bald. & Salicet. in. l. properandum. §. sinautem. C. de iudic. Iasso in. l. certi condictio. colu. 1. ff. si certum petat. Deci. in. l. qui in alterius. num. 9. ff. de regul. iur. & Didac. Perez in Rubric. titu. 1. lib. 3. Ordinam. quæst. 6. Rebuf. in

3 3. Tomo ad leges Gall. titul. de expensis. ex quibus limitantur gloss. in cap. querelam. verbo, Rationabili. de procurat. & gloss. magna. in capit. honoratus. 74. distinct. & glo. in cap. 1. de dolo & contum. asserentes, citatum comparentem in termino, non teneri soluere expensas primæ citationis, vt non procedant dictæ glossæ quando prius extraiudicialiter esset interpellatus. Quinimo ex parte actoris præsumitur hanc denunciationem extraiudicialem reo factam fuisse, ac proinde reum arctari ad probandum sibi denuntiatum non fuisse, aliàs teneri ad expensas vsque illud tempus factas, ita colligit Romanus ex text. in. l. in fideicómissi. in princ. versi. Tametsi. ff. de vsuris & fruct. ibi, & in notab. 397. & verba illius legis notat Barto. ibi, & Florianus ponderat ad materiam dict. l. quidam Hiberus. & hoc corollarium tenet idem Romanus in singulari. 396. Sequitur Felin. cap. non est. in fin. cap. quoniam contra. num. 15. & ibi Decius de probat. Hippolyt. l. patre, vel marito. nu. 43. ff. de quæstionibus. Sed in puncto iuris crederem contrariã sententiam veram esse: imo quòd non præsumatur interpellatio, nisi probetur, quæ opinio primo probatur ex iuris regulis quæ arctant ad probandam qualitatem deductam. iuxta. l. 2. ff. de probat. tradit Hipolyt. in Rubrica. C. de probatio. numero 337. Secundo facit. l. si ex legati causa. ff. de verborum obliga. ibi si interpellatio. si naturam adiectionis consideremus. Tertio facit, quia resultaret iniquitas

cum

cum reus obligaretur ad probandam negatiuam quòd impoſsibile eſt ſecundùm Felin. c. nonit. de iudi. nec obſtat tex. dict. l. in fideicommiſsi. quia loquitur in actione ex teſtamento in qua non eſt neceſſaria interpellatio, & ſic non requiritur probatio denunciationis, ſecundum Bart. l. ſi hæres. ff. de eo q̃ certo loco. Iaſ. §. actionum. Inſtitut. de actio.

4 Secundo aduertat Actor, ſi ſit filius familiàs, & conuenire velit patrem, matrem, vel alios aſcendentes vtriuſque ſexus in infinitũ, q̃ imprimis veniam à

5 iudice petat: licèt enim filius famil. non poſsit etiam cum venia ſuos parentes conuenire, vt probat text. in. l. lis nulla. 4. ff. de iudic. & in. l. fi. C. de in ius voca. & in. l. 2. tit. 2. part. 3. & in. l. 11. titul. 17. part. 4. Tamen in pluribus caſibus congeſtis per gloſa, in. d. l. lis nulla. & gol. in cap. fi. verbo, Regulariter. de iudic. libr. 6. & Grego. Lupum. in dict. l. 2. & 3. tit. 2. part. 3. bene poterit eos conuenire, dummodo priùs veniam à iudice petat, iuxta glo. in. §. pœnales, verbo, Cum hic. Inſtitut. de actio. & glo. in. l. adoptiuum. verbo, Vocari. ff. de in ius vocan. quarum opinionem dicit communem Iaſſ. in. d. §. pœnales. num. 87. Quinimo

6 filius emancipatus eandem veniam petere tenebitur quoties ſuos parẽtes conuenire voluerit, vt probat text. in. l. 4. verſic. prætor. & in. l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius vocand. & in. l. fi. C. de in ius vocan. & in. l. 3. tit. 2. p. 3. & in. l. 4. titu. 3. p. 3. & ita pro regula conſtituit cum pluribus ampliationibus, & limitationibus Socin. in regul. 244. Hipol. in ſingul. 613. Roderic. Suarez. in. l. 9. titu. 11. lib. 1. For. Horoſc. in. l. quique litigandi. num. 3. ff. de in ius vocand. & Petrus Dueñas in Regul. 351. Sunt plures alij, qui abſq; prædicta venia conueniri nequeũt. quorum meminit text. in. l. 4. §. prætor ait. ff. de in ius vocand. & alijs legib. illius titu. & in l. 2. tit. 2. part. 3.

8 Præterea ſocer, & ſocrus à genero cõ ueniri non poſſunt ſine dicta venia, ſecundum gloſſ. receptam communiter ex Alexan. ibi. num. 1. in. l. generaliter. ff. de in ius vocand. vbi Alexand. firmat idem obſeruandum eſſe, etiam affinitate

1 diſſoluta, per text. in. l. penult. C. de iure doti. Cui opinioni non obſtat text. in. l.

9 cui eorum. §. affinitate. ff. de poſtul. quatenus probat affinitate finita, eius effectus cenſeri finitos: nam illud procedit, quando effectus conſiſteret in aliqua vtilitate abſque reuerentia: cæterùm ſi in aliqua reuerentia conſiſteret, affinitate diſſoluta, eius effectus non ceſſarent, ſecundum Ange. & Alexand. in dict. l. generaliter. Nouercam etiam ſine venia conueniri nõ poſſe à priuigno firmat gl. in dict. l. generaliter in fine, dum allegat text. in. §. Socrum, Inſtitu. de nup. Ioan. Andr. poſt Speculatorem in tit. de actore. §. 1. nu. 21. verſi. generaliter, quam opinionem dicit communiter probari Curtius Iunior in. l. 1. num. 3. & 7. C. de in ius vocãd. Contrariam ſentẽtiam. imo abſq; venia poſſe nouercam conueniri tenẽt Fulgoſ. Alex. col. 2. Socin. quæſt. 10. & Iaſſ. in dict. l. generaliter, & hanc dicit magis communem deciſio Pedamontanea. 31. nu. 20. in fi. quo in loco latè diſputat iſtum articulum.

10 Rurſus monachus ſuum Abbatẽ conuenire non poterit, niſi petita prius venia, vt firmat Archid. in cap. cum paſtoris. 2. q. 7. in hoc tamen caſu verior opinio eſt, veniam non eſſe neceſſariam, vt docet Innocent. in cap. cum. P. de accuſat. & ſequitur Panorm. in cap. ex parte. nu. 6. de accuſat.

11 Et aduerte, quòd ſi aliquis ex ſupradictis, qui veniam tenentur petere conuenerit aliquem in iudicio, erit puniendus de iure cõmuni pœna quinquaginta aureorum, vt probat tex. in. l. in eum. ff. de in ius vocan. &. §. fi. Inſtit. de pœn. temere litig. & not. gloſſ. in. §. pœnales. Inſtit. de act. verb. In eum. & ibi Miſinge rius à nu. 29. & Iaſſ. à. nu. 43. & de iure regio punitur pœna amiſsionis cauſæ, vt in. l. 14. tit. 2. part. 3. à qua pœna liberabi-

12 tur, si ante litem contestatã pœnituerit, & ab instantia recesserit: vel vocati non inuiti cõparuerint, nil opponendo contra vocantem, ita tenet gl. in. d. §. pœnales. verbo, In ius vocasset, & ibi Iass. n. 85. per tex. in. l. quanuis. ff. de in ius vocãd. vel si in primo actu iudiciali non fuerit opposita exceptio veniæ non petitæ: nã tũc cẽsetur remissa necessitas petendi veniam secundũ Bart. n. 2. Ang. in. fi. Alex. col. 2. vers. vltimo nota in. l. quãuis. ff. de in ius vocãd. & cõmuniter omnes ex decisione Pedamontanea. 31. n. 21. Vnde tu reus cauebis ꝙ quando tibi cõpetat prædicta exceptio veniæ non petitæ, eam opponas in primo actu iudiciali.

13 Aduerte insuper, ꝙ ad hanc veniam concedendam citatio partis non requiritur, vt docet Bald. in. l. ea quæ. C. quomodo, & quando iud. col. fi. & in. l. sed si hæc. §. prætor ait. ff. de in ius vocand. & Marãta de ordine iud. 6. par. memb. 1. in num. 8. sed. erit petenda modo, & forma sequenti in principio libelli.

Peticion.

14 FVlano, con licencia que ante todas cosas a v. m. pido, y siendo me concedida, o injustamẽte denegada, como mas aya lugar de derecho parezco ante. v. m. y pongo demanda contra fulano mi padre legitimo: y contando el caso della, Digo que assi es. &c.

Et ita erit de reliquis dicendum mutatis mutandis.

15 Cæterùm si filiusfamilias conuenire velit alium extraneum, non parentem super bonis aduentitijs, in quibus pater vsumfructum habet; nõ poterit in iudicio esse absque consensu patris, vt in. l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liber. & in. l. 7. titu. 2. part. 3. & ibi Gregor. Lupus in gloss. 1. & Socinus in Regul. 195. ideoq; tunc libellus erit concipiendus in persona patris cum qualitate legitimi administratoris. Quinimo si extraneus esset conueniendus à filiofamiliàs super bonis aduentitijs, in quibus pater non habet vsumfructũ, vt in specie text. Authen. excipitur, & Authen. idem. C. de bonis quæ liber. absque consensu patris non posset filius in iudicio esse, secundum glo. in. l. fin. versic. Necessitate. C. de bonis quæ lib. verbo, Imponenda. quam dicunt communiter receptam Barto. & Bald. num. 9. ibi, & veriorem & tutiorem appellat Ioan. de Imol. l. fin. §. 1. ff. de verb. oblig. & Asinius in praxi. §. 18. capit. 1. num. 3. Pro qua opinione facit text. in cap. fin. §. huiusmodi. de iudic. libr. 6. & l. 7. titul. 2. part. 3. dum illa iura indistinctè requirunt patris consensum. Et ita existimo tenendum esse, & si oppositam sententiam, imò consensum patris non esse necessarium, asserat Otto Doctor antiquus, relatus à glo. dict. l. fin. verb. Imponenda. C. de bonis quæ libe. Bart. vbi Angelus dicit hanc esse veriorem opinionem; & communem testatur Curcius in. l. 1. C. qui admitti. num. 38. & Zucardus. numer. 68. & Sebastianus Bantius in Tract. de null. processus. in Rubric. ex defectu inhabilitatis. numero. 41. Quod tamen verum est nisi pater absens esset: nam tunc filiusfamiliàs maior vigintiquinque annis poterit in iudicio esse, iuxta text. in. l. 7. titu. 2. part. 3. Ex qua resolutione constat, quòd in prædictis casibus libellus erit formandus in persona patris, adiecta qualitate legitimi administratoris, quæ qualitas adijci debet, vt consuluit Barto. in. l. 1. nu. 2. C. de bonis maternis. & Felin, in. c. cum olim. col. 4. de testib. Et forma libelli erit in hunc modum.

16

17

18

Peticion

Peticion.

19 FVlano, como padre y legitimo administrador que soy de la perso na y bienes de fulano mi hijo legitimo, como mas aya lugar de derecho parezco ante. v.m. &c.

20 Sed si filiusfamiliàs velit extraneum conuenire super bonis castrensibus, vel quasi, vel beneficialibus, aut spiritualibus, tunc patris consensus non requiritur, & libellus in propria persona erit cõcipiendus, iuxta text. in. l.2. ff. ad Senatusconsult. Macedo. l.1.§.1. ff. de castrẽsi pecul. l filiusfam. in princ. ff. de procura. l. si longius. §.1. ff. de iud. & text. cap. fin. de iudi. in.6. & tradit Grego. Lup. in. l.2. tit.2. part.3. & in. l.7. tit.2. part.3. in glo.1. & Sebastianus Bantius in Tract. de nullitate proces. nu.41. Rubric. ex defectu inhabilitatis. vbi à num.4. cum multis, plures personas, quę in iudicio stare non possunt, congerit quem requirere quando casus occurrerit.

21 Tertio aduertat actor, quòd si sit impubes, vel pubes minor.25.ann. & tutorem, vel curatorem habeat, quod libellus & petitò concipiatur nomine tutoris, vel curatoris: nam minor. 25. annis, non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat text. in. l.1. &. 2. C.

22 qui personam legitim. &. l.7. &.11. titu.2. p.3. nisi pro rebus beneficialibus, vel spiritualibus voluerit comparere, quia tũc maior putatur, & super illis absq; consensu patris, & tutoris, vel curatoris in iudicio experiri poterit, vt in cap. fi. de iudic. in.6. & etiam in alijs casibus, quos congerit Panorm. in. c. ex parte de restit. spol. Et si in eisdem casibus decipiatur bene restitui poterit, vt docet Panorm. in. d. c. ex parte. nu. 15. & sequitur Couar. lib.1. Variar. resolu. c.5. n.8. sic intelligens tex.

23 d. c. fi. de iud. lib.6. At vero si tutorem, vel curatorem actor minor non habuerit, petere debebit à iudice, vt sibi detur tutor, vel curator ad lites, qui ei dãduserit, quem ipse voluerit, vt probat text. in. l. qui habent. §. si pupillus. & ibi glo. ff. de

24 tutellis. & in. l.13. tit.16. par.6. Quinimo si absque tutore, vel curatore in iudicio experiatur, & aduersarius petat, vt tutor vel curator ad lites ei detur, compellendus erit etiam inuitus tutorem, vel curatorem accipere, alioquin non erit audiendus, cùm non habeat personã legitimam standi in iudicio, & processus & sententia contra eum lata esset nulla, vt probat tex. in. l. non ideo minus. C. de procurat. & firmat gloss. fin. in. l. si longius. §. fin. ff. de iudic. ibi putò quòd. vbi etiam sequuntur Barto. Bald. & Paul. & Bancius, Tract. de nullit. ex defectu inhabilitatis. num.42. & Ange. in. §.1. num.4 Institu. de curat. pro cuius opinione est. l.13. titu.

25 16. part.6. Vnde constat, hunc minorem causatiuè & non præcisè cogendum esse, tutorem vel curatorem suscipere, hoc est, q̃ si velit audiri in iudicio, tutorem vel curatorem accipiat, aliàs non audiatur: in quem sensum est accipiendus tex. in. l.3. §. si pupillus. ff. de tutellis. qui sibi

26 videbatur contradicere. Qui curator satisdare debet, vt resoluimus infrà in isto tempore in versic. Quinto aduerte.

27 Quarto attendat actor, quod si sit mulier coniugata, & contra aliquem voluerit in iudicio experiri, tenetur prius veniam à marito impetrare, quia absq; licẽtia mariti in iudicio esse non potest, vt probat text. in. l.55. Tauri. quæ habetur in. l.2. titu.3. libr.5. Recopil. alioquin processus, & omnia acta essent nullius momenti: quæ licentia expressè à marito præstanda erit, nec sufficiet tacita: vt putà si maritus præsens esset, tempore quo mulier in iudicio ageret, nec

28 maritus contradiceret: Nam quoties ex. l. dispositione licentia alicuius in aliquo

quo actu requiritur, expresse & non tacitè erit præstanda, secundùm Bart. Angelum, Roma. & Imol. in l. 2. §. voluntatem. ff. soluto matri. Archid. & Ioan. Andr. in capit. Abbatem. de electione. lib. 6. & est cõmunis opinio, teste Corseto, in singulari suo, in parte, Licentiæ. Decio in consilio. 38. & eandem tenent plures alij relati ab Anto. Gomez in. d. l. 55. nu. 5. & ab Auend. quos ipse ibi sequitur in declaratione. l. 4. & 5. titulo de las exceptiones, libr. 3. Ordin. num. 39. quanuis Cifuen. in dict. l. 55. quæst. 14. & Anto. Gomez, ibi, nu. 5. oppositam sentẽtiam teneãt. nempè tacitam licen-
29 tiam sufficere. Nec talis licentia præsumitur, si actus reperiatur gestus à muliere coniugata, etiam ex diuturnitate temporis, nisi tantum tempus elapsum esset, cuius memoria hominum in contrarium non esset, vt resoluit Auenda.
30 vbi suprà, numer. 41. & 42. Non tamen requiritur, quod prædicta licentia in scriptis detur, sed sufficit testibus probari, vt tenet Montaluus in l. 41. Tauri. verbo, De la licencia, nam per epistolam, vel nuntium maritus hanc licẽtiam vxori dare potest, vt colligitur ex glo. l. si cum dotem. §. si patri. verbo, Oportet. ff. soluto matrimo. text. l. honores. ff. de decurio. Barto. l. si filiusfamil. in fi. ff. de donat. notat Speculator in titu. de Actore. §. 1. col. 14. Bart. in l. fin. §. necessitate. in fi. C. de bonis quæ liberis. quos sequitur Cifuent. in dict. l. 55. Tauri. quæst. 9. & Roderic. Suarez in. l. 13. titul. De las deudas. lib. 3. Fori. versic. Quæritur vlte-
31 rius. Nec sufficit si à marito excommunicato præstetur talis licentia, vt tenet Bald. in l. 1. col. fin. C. de iuris & facti ignorantia.

32 Ex quibus sequitur, quòd cum mulier coniugata sit impedita agere, quòd matrimonio constante, contra eam non currat præscriptio in suis bonis, etiam non dotalibus, per text. in l. in rebus. §. fi. C. de iure dotium. & facit Regula quòd non valenti agere nõ currit præscriptio, vt in l. 1. §. fin. C. de annali exceptione. & in Authenti. nisi tricennale. C. de bonis maternis. vbi Pinelus à num. 42. prædictam regulam explicat, & pluribus ornat. Nihilominus tamen Ioann. Faber in. l. 1. colum. 2. C. de bonis maternis, oppositam sententiam tenet argum. text. in cap. constitutus. de in integr. resti. præsertim quòd in curia ecclesiastica potuit agere, & impedito currit tempus si non fecit diligentias de tollendo impedimento, vt in cap. fin. de electione. Cifuentes tamen in dict. l. 55. in fin. distinguit in hunc modum, videlicet, quòd contra talem mulierem in rebus dotalibus non currat præscriptio, & ita intelligit text. in dict. l. in rebus. §. fi. glo. 3. & Docto. in cap. cum non liceat. de præscrip. & conuenit. l. 8. titulo. 29. part. 3. & idem esse in rebus donatis propter nuptias, quæ hodie Arrhæ dicuntur, resoluit Rodericus Suarez in titul. de las arrhas. libr. 3. Fori. in. 1. limit. & eum refert Gregor. Lupus. d. l. 8. verbo, En dote. In rebus verò non dotalibus, inquit Cifuentes quòd præscriptio contra eam currat, per text. l. velles necne. C. de reuocand. donat. Nec obstat text. in dict. l. 1. §. fi. C. de annali excep. nam respondeo, quòd mulier in præsenti potuit agere cum licentia mariti, ad quam præstandam erit compellendus, vt in. l. 56. & 57. Tauri. cæterùm in. d. l. 1. §. filiusfamilias non potuit agere impediente patria potestate. Sed quia congrua ratio differentiæ reddi non potest inter coniugatam, & filiumfamilias, cùm filius possit agere de licentia patris, & compellere patrem ad dandam sibi licentiam, vt in. l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ lib. ideo ipse Cifuentes hoc reliquit cogitandum. Vnde Palatius Rubeus in dict. l. 55. Tauri. numero. 21. & ibidem Doct. Castellus in glo. fin. versic. Adde mulier. existimãt, præscriptionem non currere contra talem mulierem, tam in bonis dotalibus, quàm in alijs quibuscunque, tum quia est impedita agere

constante

constante matrimonio, tum etiã quia ex alio capite cõtra coniugatã præscriptio nõ currit, ex eo quod est prohibita contrahere, & alienare, vt probatur in.d.l. 55. Taur. & cõtra prohibitũ alienare præscriptio nõ currit: nã in alienationis verbo præsciptio cõtinetur, vt in.l. Alienationis verbũ. 28. ff. de verb. signific. & ita firmãt gl. & Docto. in.l.1. C. si aduersus vsucapio. Mihi autem magis placet opinio Ioannis Fabri, cui libenter adhereo, existimans in praxi tamquã veriorem, & receptiorem admittẽdam fore, ex eo q̃ qui de facili impedimentum remouere potest adeũdo iudicẽ, vel alio modo, impeditus dici non potest, vt probat text. in l. qui potest. 135. ff. de regul. iur. & ibi notãt gl. & Decius. tex. & ibi. Panor. in.c. fi. de elect. optimus text. in.l. quib⁹ diebus. ff. de cõd. & demonst. ex quo idem colligunt Alberic. & Bald. ibi. Felin. Rubeus. & alij plures, quos refert & sequitur Pinelus in Authen. nisi tricennale. n. 48. C. de bon. mater & ad idem est tex. melior in. l. sed & si. §. hæc clausulæ. ff. ex qui cau. maio. sed mulier cõiugata de licẽtia mariti, vel eo recusante a deũdo iudicẽ. vt maritũ compellat a l præstãdam sibi licentiã, potest esse in iudicio, & sic illud impedimentum remouere, iuxta tex. in l. 55. Tau. cum duabus sequent. quarum decisio innouata est. in.l.2.3. & .4. titu. 3. lib. 5. Recopil. Ergo aduersus eam bene poterit præscriptio currere in bonis non dotalibus, nec arrhalibus, cum possit facili negotio impedimentum remouere. sic etiam contra filiũfamiliàs currit præscriptio in illis bonis, in quibus pater nõ habet vsumfructum, vel illi renuntiauit, quia licèt absq; licentia patris non possit agere, tamen cũ illud impedimẽtum de facili potuit remouere per iudicis auditũ, vt patrem cõpelleret ad dandam sibi licentiam iuxta speciem text. in.l. fin. §. necessitate. C. de bonis, quæ liber. ideo contra filiũfamiliàs in illis bonis præscriptio currit viuo patre, secundum Bald. in dict. Authen. nisi tricẽnale. ante nu. 1. Bald. in.l.1. num. 21. C. qui admitti. Balb. Tract. de præscript. 1. part. 6. part. nu. 15. in princ. & plures alios, quos refert & sequitur Pinelus, vbi suprà, num. 33. Vnde constat, lapsum fuisse Cisuẽtem in dict. l. 55. Taur. in fin. dum asseruit; rationem differentiæ constitui nõ posse inter mulierem coniugatam, & filiumfamiliàs, quasi voluerit cõtra filium familias non posse præscriptionem currere in bonis, in quibus vsusfructus patri non quæritur, etiam si de licentia eius possit agere, & iudicem adire, vt patrem compellat, cum tamen oppositum verum sit, vt suprà resoluimus. Nec huic nostræ veræ opinioni obstabit dicere contra reuerentiam marito, vel patri debitam videri quod iudicem adeant, vt maritum vel patrem compellat, iuxta ea, quæ notat Pinel. vbi suprà, num. 45. in fin. nam respondeo, quòd vxor & filiusfamiliàs hoc facere possunt ex permissu legis, atque ideo eis licitũ, & honestum est, argum. l. Grachus. C. de adult. Non etiam refragatur argumentum adductum ex dict. l. alienationis. verbum, Nam respõdetur, oppositam sententiã veriorẽ esse, imò prohibita alienatione, non censeri prohibitam præscriptionem, seu vsucapionem, secundum Barto. in. l. filiusfam. §. diui. nu. 22. de legat. 1. cuius opinionem veriorem testatur Pinel. vbi suprà. numero. 25. & opinioni Ioan. Fabri reiectis eius fundamentis expressè se subscribit per plura fundamenta Roderic. Xuar. in l. 3. titũ. de las deudas. libr. 3. Fori. versic. Quæro vlterius, vtrũ. quo in loco satisfacit text. in.l.1. §. ne autem. C. de anna. except. quem etiam aliter, & nouè intelligit Pinel. vbi suprà. nu. 45. consensit satis huic opinioni Grego. Lup. in.l.8. tit. 29. part. 3 in gl. verb. En dote. dum quærens an in bonis non dotalibus, nec arrhalibus mulieri coniugatæ præscriptio currat, se remittit ad Ioann. Fabr. & ad Panor. in cap. 2. de conce. præb. vbi Panor. firmat. impedimẽtum non excusare eũ, qui per aditum iudicis illud remouere potuit.

* potuit. [* Ioann. Fabri opinionem sequitur Couar. lib. 1. Variar. c. 8. n. 8.] hãc tamen opinionem Fabri limitat Roder. vbi suprà. d. l. 3. quando maritus esset ita æquus, & austerus, q̃ præsumeretur manus violẽtas in vxorem inijcere, si eũ ad iudicium traheret: cuius doctrinã ego intelligo verã, quãdo maritus solitus esset mulierẽ male tractare, & minas in executionem ponere, ex his quæ nos infra resoluimus in. 3. tomo. c. 5. §. 4. n. 6.

33 Aduerte tamen, q̃ si maritus in initio litis præstitit prædictam licẽtiam vxori, nõ requiritur alia licentia, nec nouus cõsensus mariti ad prolationẽ sentẽtiæ, vel executionem eius, vt resoluit Cifuent. in. d. l. 55. Taur. q. 15. per ea quæ notant glo. & Docto. in. d. l. fi. §. necessitate.

34 Aduerte etiam, q̃ maritus poterit ratum habere omnẽ actum in iudicio per eius cõiugem absq; licentia, & validum erit, vt probat text. in. l. 58. Tauri, quæ habetur in. l. 5. titu. 3. libr. 5. Recopil. Quod intellige verum si ratificatio interueniat antequam exceptio nullitatis opposita esset per aduersariũ. vt tenet Cifuentes in. d. l. 58. in. 2 dubio.

35 Aduerte insuper, q̃ si necessitas exegerit, & maritus noluerit præstare vxori licentiam ad agẽdum, q̃ poterit per iudicem cõpelli præcedẽte causæ cognitione, vt dictã licentiam præstet, iuxta text. in. l. 57. Taur. quæ habetur in. l. 4. titu. 3. lib. 5. Recop.

36 Rursus aduerte, q̃ si maritus sit absens, & non speretur de proximo venire, tũc iudex poterit prædictam licentiã vxori dare precedente causæ cognitione, vt in l. 59. Taur. quę habetur in. l. 6. tit. 3. lib. 4. Recop. & sufficit, q̃ maritus sit absens à loco in quo erit agendum, argu. text. in l. absentem. & in l. collegarum. §. 1. & in l. mulierum. §. fi. ff. de verb. signific. Nec erit necesse, q̃ absit à territorio iudicis, vt asserebat Auẽd. in declaratione. l. 4. & 5. tit. de las exceptiones. lib. 3. Ordinam.

38 n. 43. versi. Quãdo: quia prædicta lex. 59. solum modò considerat, q̃ non speretur maritum de proximo venire, & ita si intra territorium sit impeditus tali impedimento quòd non speretur de proximo venire iudex cum cognitione causæ legitimæ necessitatis, vel vtilitatis poterit prædictã licentiam concedere. nec satisfacit dicere, intra territorium posse à iudice compelli: nam propter reuerẽtiam maritalem rationi consonum est, quòd mulier contra maritum non agat.

39 Aduerte præterea eandem licẽtiam posse iudicem coniugatæ concedere, quando maritus esset mutus, licèt præsens esset: vel quando esset furiosus: nam tunc loco absentis habetur, vt in. l. sed si vnus. §. filiosamilias. ff. de iniurijs. & ita resoluit Auend. vbi suprà. num. 41. & in his casibus, quando iudex licentiam concedere potest, petitio erit formanda modo sequenti.

Peticion.

40 FVlana, muger legitima de fulano, digo q̃ yo tengo necesidad de mouer y tratar ciertos pleytos en juyzio contra fulano, y el dicho mi marido esta ausente deste lugar, y no espero que vẽdra tan presto: por ende a v.m. pido que auida informacion de la ausencia del dicho mi marido, y de la necesidad que tengo de mouer los dichos pleytos, me mande dar licencia para los poder mouer y estar en juyzio, y hazer los demas autos necessarios para su buena expedicion: sobre que pido justicia, y el officio de v.m. imploro, y juro en forma derecho. &c. que esto no pido de malicia.

41 Cæterùm

41 Cæterùm si mulier coniugata velit agere cõtra suum maritum ad inopiam vergentem pro dote sibi restituẽda, vel pro alimentis, aut alia causa bene poterit in iudicio experiri, sine licentia mariti, vel iudicis, argumento eorum quæ notat gloss. in. l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. & in specie firmat Alberic. quem sequitur Palat. Rub. in Repet. cap. per vestras. §. 27. num. 1. & 2. de donatio. inter vir. Segura in Repet. l. 1. §. si vir vxori. col. 2. ff. de adquirend. possess. & Cifuentes in dict. l. 55. Tauri. quæst. 16. & ibi Anto. Gom. num. 3.

42 Quintò aduertat actor, an experiri debeat cum maiori, vel minori. 25. annis: nam si maior fuerit reus, contra ipsum citatio & petitio erit formanda, si verò fuerit minor, habens tutorem, vel curatorem, tunc contra tutorem, vel curatorem, & ipsum minorem erit intentandum, iuxta text. in. l. 1. §. sufficit. ff. de adminis. tuto. vbi Barto. & Imol. in. l. contra pupillum. ff. de re iudic. & probatur in cap. sua. & ibi notat Decius, de appell. num. 1. alioquin
43 processus gestus cum minore absque autoritate tutoris, vel curatoris nullus esset, vt probat text. in. l. clarum. C. de auto. præst. & in. l. acta. §. fin. & in. l. contra pupillum. ff. de re iudic. & tunc debet dicere: Pongo demanda a Fulano, y a fulano su tutor, o curador, vel sic: A fulano como actor, o curador, que es
44 de la persona y bienes de fulano. Cæterum si minor contra quem actor velit agere tutorem, vel curatorem non habuerit, citandus erit ad instantiam actoris, vt legitimè compareat respondurus actori: & si comparuerit sine tutore, vel curatore, tunc actor petere debet, vt sibi detur curator ad litem, quo casu dabitur etiam inuito, vt probat text. in. §. item inuiti. Institut. de curatoribus. & in. l. qui habent. §. si pupillus. ff. de tutelis. & in. l. 7. titu. 2. part. 3. & l. 13. titu. 16. part. 6. Qui curator ad litem datus statim debet satisdare, vt docet Barto. in. l. & si species. ff. rem pupilli. & Neuiza. in consil. 17. num. 64. Alexand. in consil. 122. tomo. 1. & Menoc. lib. 2. de arbitra. cent. 2. casu. 50. num. 25.

45 Sexto aduertat actor, quòd si agere velit contra Ciuitatem, Villam, Oppidum, Capitulum, Conuentum, Collegium, quod conueniat procuratorem, siue syndicum ipsius ciuitatis, Villæ, Oppidi, capituli, conuentus, vel vniuersitatis, non tamen singulares personas, vt probat tex. de iure communi, in. l. in tantum. §. vniuersitatis. & ibi, Docto. ff. de rerum diuis. & in. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocand. & de iure regio, in. l. 13. tit. 2. part. 3. Benè tamen
46 verum est, libellum posse concipi contra ciuitatem, & villam, Oppidum: capitulum, vniuersitatem, vel conuentum. & si ab eis mittatur syndicus responsurus poterit cum eo processus agitari. secundum Ioan. Pla. in. l. 1. C. de iure reipubli. libr. 11. asserentem quod si solus syn
47 dicus citaretur, & compareret, sententia valeret, pro cuius opinione facit dicta. l. 13.

48 Septimo aduertat actor, an actio quam velit intendere, competat sibi contra aliquem defunctum, qui decesserit relictis hæredibus, quia tunc prius debet à iudice petere mandatum contra hæredes ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem intra certum tempus: nam omnes hæredes debent requiri, prius quam curator detur bonis, vt docet Barto. in. l. 1. num. 3. ff. de curatore bonis dãdo. quo casu petitio modo sequenti forma bitur.

49 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. y digo que fulano me esta obligado a dar tal cosa, y es difuncto, y passado desta presente vida, y dexo por sus hijos y herederos legitimos a fula

no:a

no: A v.m. pido mande dar ſu mandamiento, en que mande a los dichos ſus herederos, que dentro de vn breue tiempo parezcan ante v. m. legitimamente a acceptar o repudiar la dicha herencia, ſobre que pido juſticia, y el officio de v. m. imploro, y juro en forma de derecho. &c. melius fixmat cum Abenad. f. nō bene de mat.

Abenad. in l. 2. tit. 21. lib. 4. fo. 129

50 Tunc iudex præcipit, q̃ intra tres dies cõpareant ad acceptãdam, vel repudiandam hæreditatẽ, vel intra alium terminũ à iudice præfigẽdum, ſecũdum diſtantiã loci: & ſi in illo termino non cõparuerint, actor incuſabit eis cõtumaciam, & iudex præcipiet, q̃ intra alios tres dies cõpareat, ad adeũdam, vel repudiãdam hæreditatem: & iſto ſecũdo termino elapſo, actor incuſabit ſecũdam contumaciam: & tunc iudex aſsignabit tertiũ terminum aliorũ trium dierũ, aſſerens, q̃ ſi non cõparuerit, habebit eos pro acceptãtibus, vel repudiãtibus, prout actor maluerit. Intentabitq́ue actor aduerſus eos tãquam in hæredes acceptantes: nam elapſo tempore per iudicem cõceſſo ad deliberandum, hæredes habentur pro acceptantibus, vel repudiantibus, quod deterius eis fuerit, vt probat text. iuncta gloſ. verb. Deliberationẽ. in. l. ſcimus. §. finautem. C. de iure delib. & tradit Pala. Rub. in Repet. Rubr. §. 66. nu. 3. de donat. inter vir. & vxo. Explicat Mãtica in lib. 12. de coniectu. vlt. volunt. titu. 13. à princ.

51 Quod tamẽ intellige verum quo ad creditores, ad quorum inſtantiam terminus fuit præfixus, quia ſolum eis prodeſt, nõ alijs, argu. l. de ætate. §. qui tacuit. & in. l. ſi. ff. de interrogat. act. docet Bald. in Rubric. C. de ſucceſſ. ædict. à nemine reprehenſus ſecundum Greg. Lupum. in. l. 2.

52 tit. 6. part. 6. verbo, Cient dias. Sed hæredes ſi in aliqua ex illis dilationibus, comparuerint, petendo tempus iuris ſibi aſsignari ad deliberandum, an adire, vel repudiare debeant hæreditatem, tunc tempus iuris poterit aſsignari, q̃d eſt vnius anni, ſi à principe impetretur, & ſi ab alio iudice eſt nouẽ menſium, vt probat text. in. d. l. ſcimus. §. hæc quidẽ. cui conuenit.

53 l. 2. titu. 6. part. 6. vbi dicitur, tempus nouem menſium poſſe coarctari arbitrio iudicis, dũmodo non ſit tẽpus minus centum dierum: quod procedit ad hoc vt hęres habeatur pro adeunte, vel repudiãte. Tamen quo ad hoc vt curator bonis detur ad reſpondendum creditoribus, breuius tẽpus præfigi poterit à iudice, vt probatur in. l. 1. §. ſanè. ff. de ſucceſſ. ædict. & in. l. ſi curatoris. C. de iure delib. & firmant cõmu. docto. ex Alex. Iaſ. & Deci. in Rubr. C. de ſucceſſ. ædict. & notatur in gl. c. ex parte. 1. de verb. ſignifi. Et hinc

54 praxis orta fuit, quod iudex aſsignat decem, vel viginti dies hæredibus ad acceptandam vel repudiãdam hæreditatem defuncti, ſecũdùm Palac. Rub. vbi ſuprà, ſed ſi intra terminũ eis præfixũ adierint hæreditatem, vel nec adierint, nec recuſauerint (quo càſu pro adeuntibus habentur, vt ſupra diximus) aduerſus eos actio erit intẽtanda: at verò ſi hæreditatem recuſauerint, requirendi erũt quibus cauſa ſucceſsionis contingit, ſecũdùm Barto. in l. 1. nu. 3. ff. de curat. bonis dand. & Greg. Lup. in. l. 12. tit. 2. p. 3. in gl. verb. Sin herederos. Et ſi in gradu ſequẽtes ſe abſtinuerint, tũc actor petet, curatorẽ, vel defenſorem bonis dati, qui dãduserit, vt in. d. l. 1. ff. de cura. bon. dand. nam perinde erit, ac ſi ſine hærede defunctus decederet, quo caſu curator bonis datur, vt probat tex. in. l. ſi diu. ff. quibus ex cauſis in poſſeſſ. eatur. & in. l. 12. titu. 2. p. 3. not. Ange. & imol. in. l. ſi ſeruus hæreditarius. ff. de ſtipulat. ſeruorum. & Iaſſ. in. l. cum debitoris. C. de iudic. & notat Menochius in lib. 2. de arbitrarijs. cẽtu. 2. caſu. 150. à nu. 1. & curatore, vel defenſore dato, ad-

55 uerſus eum erit intentandum. Similiter quoties maritus, vel eius hæres, aut quilibet

libet alius creditor voluerit conuenire vxorem, aut eius hæredem, prius debebit petere à iudice, quod præcipiat, vt intra breue tempus vxor vel eius hæres acceptet, vel repudiet lucra quæsita constãte matrimonio, vt docet Palac. Rub. in dict. Rubr. §. 66. &c.

56 Octauo aduertat Actor, an reus conueniendus, sit absens, in partibus remotis, vel sit captiuus, ita q̃ de proximo non speretur venire, quia tunc prius debebit comparere coram iudice asserẽs, aduersarium suum sibi debere certam quantitatem pecuniæ, absentemq̃ esse in partibus remotis, & bona reliquisse, opusque esse defensorem illis bonis dari, aduersus quem ipse actionem intendat, quo casu iudex (recepta informatione absentiæ, debiti, & quòd illa bona spectant ad absentem,) præcipit bona sequestrari, & defensorem eis dat, aduersus quem actor pro suo debito aget: quod procedit per text. in l. ab hostibus, iuncta glo. ibi. ff. ex quibus causis maiores. & in. l. 12. tit. 2. part. 3. & notat Menochius libr. 2. de arbit. centu. 2. casu. 150. à nu. 15. & processus fulminabitur, vt dicimus infrà, in. 5. part. huius primi tomi.

Ex Tertio Tempore.

SAMMARIA.

1 *Citatio quid sit?*

2 *Iudicium propriè non incipit à citatione, sed impropriè.*

3 *Citatio necessaria, vt iudiciũ inchoetur.*

4 *Defensio à iure naturali prouenit.*

5 *Defensio nemini deneganda est.*

6 *Iudex pro absente defensiones supplere debet.*

7 *Citatio omni iure introducta.*

8 *Iudicium sine citatione etiã coram principe actum nullum omnino est.*

9 *Si detur commissio procedendi, nullo iuris ordine seruato, intelligenda est de alio ordine, quam citationis.*

10 *Intellectus l. 10. tit 7. lib. 4. Recopil.*

11 *Citacio ab omni iure descẽdit, modus tamen & eius forma à iure tantum positiuo qui variari potest, et alterari, per l. aut principem.*

21 *Prima citatio ad iudicium est de iure naturali, reliquæ inductæ ad præparationem sententiæ de iure positiuo, & ab eo tolli possunt.*

13 *Multi sunt casus, quibus proceditur absq̃ citatione, quia defensio in eis nõ competit reo.*

14 *Citatio altera realis, altera verbalis.*

15 *Realis citatio quæ sit.*

16 *Citatio verbalis quæ sit.*

17 *Citatio verbalis vna iuris, altera hominis est.*

18 *Citatio verbalis iuris quæ sit.*

19 *Citatio verbalis hominis in plures species scinditur.*

20 *Citatio fit per edictum.*

21 *Citatio fit etiã per literas, seu epistolã.*

22 *Citatio regulariter fit per scripturam.*

23 *Citatio fit per vocem præconis.*

24 *Citatio aliquãdo proprio iudicis ore fit quæ vim peremptorij obtinet.*

25 *Citatio per nuntium, apparitorem, aut executorem fit.*

26 *Nuntius aliquẽ citare non potest absq̃ iudicis mandato.*

27 *Citatio quæ extra locum vbi sit iudex est faciẽda, licèt intra eius territoriũ, mandatum in scriptis exigit.*

28 *Nuntius debet de iudicis mandato reũ etiã in criminalibus citare, quòd de iu-*

re communi, & Castellæ procedit.

29 Si nuncius nullo iudicis præcedẽte præcepto aliquem capiat qui delictum cõfiteatur, nulla erit eius confessio.

30 Nuntius in quatuor casibus absque iudicis mandato poterit aliquem capere realiter.

31 Nuntio asserenti se aliquẽ citásse credendum est.

32 Nuntio dicenti, sibi iniuriam illatam, nulla fides adhibenda, nisi testibus probet.

33 Nuntio vt credatur aliquem citasse, requiruntur duo testes de iure Castellæ, si ille sit nuntius iudicis inferioris, si regis vnus testis sufficit.

34 Iudicibus curiæ Regis asserentibus, aliquem citasse datur fides absque vllo teste.

35 Citatio etiam fit per tabellionem intimantẽ libellũ de mandato iudicis,

36 Libelli oblatio vim citationis non habet, tamen eius notificatio de iudicis mandato vim citationis obtinet.

37 Citatio fit etiam per partẽ aduersam.

38 Citantur aliquando aliqui per tubam, aut campanam.

39 Citandi sunt omnes de quorum præiudicio principaliter & non secundario tractatur.

40 Is in quem petitio dirigitur præcipuè citandus est.

41 Citatio debet emanare à iudice iurisdictionem habente.

42 Citatus à iudice incompetenti coram eo comparere debet, suum priuilegium allegaturus, nisi notoriè & clarè de incompetentia eius constet.

43 Citatio ad partis instantiam decernenda est.

44 Citationem ad partis instantiam decernendam esse non probatur in capi. 1. de iudi. contra Panorm.

45 Citatio decernenda absque partis petitione quando iudex ex officio procedit.

46 Citatio in actis processus descripta, parte petente, & ex iudicis præcepto decreta præsumitur in dubio.

47 Intellectus ad l. 3. tit. 3. lib. 4. Recop. & apud Lusitanos lib. 3. tit. 1. §. 1.

48 Plura de citatione remissiuè.

Tertium Tempus,

De Citatione.

1 OMnis institutio processuum ab ipsa citatione exordium sumit, quæ nihil aliud est, quam iuridica vocatio ad iudicis conspectum, estque fundamentum, & principium ordinis iudiciarij, seu caput substantiale ordinum iudiciorum, vt colligitur ex. §. fin. Instit. de pœna temerè litigant. & ex glo. Rubric. ff. & C. de iudicijs vocand. glos. in Clem. 1. verbo, Citationes. de iudicijs. & ex. l. 1. tit. 7. part. 3. & ita definit. Alciat. in practi. 1. part. fol. 13. cui subscribit Didac. Perez in. l. 1. titu. 2. libr. 3. Ordinamen. col. mihi. 813. & nemine relato consentit Damhauderius in praxi. cap. 54. num. 1.

2 &. 2. Nec intelligas inde propriè iudicium incipere à citatione, sed potiùs impropriè, vt suprà resoluisti in fine primæ

3 annotationis: Nihilominus tamen ex superioribus constat, citationem omnino necessariam esse ad iudicia inchoanda, cum defensionem respiciat, quæ à iu-

4 re prouenit naturali, vt in. l. vt vim. ff. de Iust. & iur. & in. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. paup. fecis. dicat. quæ nemi-

5 ni deneganda est, vt in. l. defensionis facultas.

cultas. & ibi Bat. C. de iure fisci. lib. 10. & in. l. vnius. §. cogniturũ. ff. de quæst. & in
6 c. cũ inter. extra de exceptionib. Ideoq; iudex non solùm illam tollere, imò, pro absente defensiones supplere debebit, vt in. l. si non defendantur. ff. de pœnis. & l. ampliorem. C. de appellat.

7 Omniq; iure introducta est: nã Deus omnipotẽs volens exemplũ iudicibus seculi præstare, vt inquit tex. in cap. Deus omnipotẽs. 2. q. 1. vsus fuit hac citatione, priùs quàm Adam iudicaret dicens, Adã Vbi es? vt constat Genes. c. 3. de iure naturali inuentã fuisse cõstat ex Clem. pastoralis. §. cæterum. de re iud. ad effectũ vt vnusquisque se defenderet, vt in. l. de vnoquoq;. ff. de re iud. &. l. nam ita diuus. ff. de adop. quæ defensio de iure naturali est in. d. l. vt vim. de iure canonico & ciuili necessariã esse cõstat ex text. in c. inter quatuor. de maior. & obed. & in l. Arrianus. ff. de iure fisci. & docet Bart. in Extrauag. ad reprimẽdum. verb. Sine figura. & Imol. in Clem. sæpe. de verb.
8 signif. In tãtum ꝙ omissio citationis reddit nullũ omne iudiciũ, etiã si corã Principe ventiletur, vt probatur in. d. Clem. pastoralis. §. Cæterum. & in. c. 1. de causa possess. & propriet. quod intellige vt per Couar. in pract. quæst. c. 23. nu. 6. versic.
9 Tertio. Quo fit, ꝙ si in aliqua cõmissione dicatur, vt procedatur non seruato iuris ordine, illud intelligi debet de alio ordine, putà de conclusione, iuramẽto calumniæ, libelli oblatione, & de alijs, non tamen de citatione, quia hæc omitti nõ debet, nec per principẽ, nec per legem, vt probatur in. d. Clem. pastoralis. §. cæterũ. & in. d. Clem. sæpe. & in. d. c. 1. de caus. poss. & prop. & tradict. Marant. de ordine iud. 6. p. mẽbr. 1. n. 3. Asinius. in praxi. §. 1. c. 1. n. 28. & Bãtius de nullit. process. in Rubr. de nullit. ex defectu citationis. n. 8. nisi in aliquibus casibus, quos notat Couar. in pract. quæst. c. 23. n. 6. versi. Primum. Et iuxta hãc resolutionẽ intelliges tex. in. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recop. vt dum di-
10 sponit, processum valere non seruato iuris ordine, sed tãtum cõstito de veritate, procedat & intelligatur de alio ordine, non verò de citatione, cũ tolli nequeat, nec per principem, nec per legem.

11 Aduerte tñ, ꝙ licèt hæc citatio descẽdat à iure diuino, & naturali, omniq; iure sit approbata, tñ modus & forma citandi introducta sunt à iure positiuo, ac ideò modus poterit variari, & alterari per principem, vel legem, vt not. Bald. in. l. 1. nu. 7. C. quomodo & quando iudex. Felin. in. c. dilecti. col. 5. de except. & Alex. consi. 225. col. 2. tomo. 6.

12 Hinc est, ꝙ prima citatio, per quã potest quis se defendere, dicitur de iure naturali, & ꝙ à principe non potest tolli, reliquæ tamen citationes, quæ inductæ sunt ad præparationẽ sententiæ, de iure positiuo dicũtur institutæ, & à principe tolli possunt, secundùm Bald. in. c. cũ sit Romana. col. fi. de appellat. Decium in l. militis. n. 12. ff. de testamento milit. & Matthæum de Afflict. in decis. Neapoli. 283. & Couar. vbi suprà, versi. Primum.

13 Hinc fit, ꝙ in multis casibus absq; citatione proceditur, quia defensio reo non cõpetit, quos cõgerit Marianus Socinus in Rubr. de dilationibus. artic. 7. principali, & Antonius Micellus. in cõcordan. gl. iuris ciuilis, & canon. cõcordantia. 52. Ias. in. l. nec quicquã. §. vbi decretum. ff. de officio procõsulis. Hippoly. in singu. 175. Marant. vbi suprà, à. n. 5. & Bãtius de nullit. ex defectu citationis. n. 21. & Couar. in pract. quæst. c. 23. n. 6. versi. 2.

14 Est aduertendũ, citationẽ duplicẽ esse, nempe realem, & verbalẽ: realis est, quæ
15 fit per detentionem, seu captionẽ personæ, de qua loquitur text. in. l. neminẽ. C. de exhibẽd. reis. & in. c. si clericos. de sentent. excom. in. 6. tradit Bart. per tex. ibi. in. l. pleriq;. ff. de in ius vocand. Ioan. Andr. in. c. Romana. §. cõtrahentes. de foro
* compet. lib. 6. [* Et Realis dicitur fortior & potentior verbali, vt docet Alex. in addit. ad Bart. in. l. sepulchri. nu. 3. ff. de sepulchro viol. Bosius in praxi crimin. tit. de foro cõpet. n. 97. & Grego. Lupus in. l.

in.l.12.tit.7.p.3.verb.Emplazado.in fin. & Folerius in pract.crim.versi. audian-
16 tur excusatores.nu.76.] Verbalis autem citatio est, quæ tantùm verbis fit: & has duas species citationis colliges ex tex.in l.consentaneũ,& ibi gl. verb. Cogendũ. C.quomodo & quãdo iud tradit Socin.
17 in Tract.de citatione,artic.3.Rursus cita
18 tio verbalis est duplex,vna iuris & altera hominis:citatio iuris dicitur illa quæ à lege fit, de qua in.ca.1. & c.cupientes.de electione,in.6.& in.c.quãuis,de offi. ordin.in.6.& in.l.fi.C.de dolo. & differentiam inter vtrãq; refert Didac. Perez in l.1.tit.2.lib.3.Ordinam. versi. Differt ta-
19 men.Præterea citatio verbalis hominis
20 subdiuiditur in plures species:Prima est, quæ fit per edictũ ,de qua agit text. in. c. gratũ. de officio deleg.c.fi.de dolo & cõtuma.& tradit Bart.in Extrauag.ad reprimendũ.verb.per ædictũ.&.l.3.tit.10.lib.
* 4.Recop. [*Tradit Marãta de ordine iudic.6.p.memb.1.de citatione.à.nu.82. & Rebuff.in.3.tomo cõstit.in præfatio-
21 tione.Tract.de citatione.à nu.93.]Secũda est,quæ fit,per literas seu epistolã,de qua agit tex.in.l.sed interpollatur.§.si arbiter.ff.de receptis arbit.& in.c.quoniã cõtra.de probat.& Bart.in. d.Extrauag. ad reprimẽdum.verbo, Per literas. & in
22 l.3.ti.3.lib.4.Reco.regulariter tñ citatio in scriptis fit,vt pro regula cõstituit Due
23 ñas in regul.93.Tertia est,quæ fit per vocem præconis. vt in Authen. qui semel. C.quomodo & quando iud.& in.l.fi.C. de feriis.& in.l.7.tit.6.lib.2.Recop.& in
* l.3.tit.10.lib.4.Recop. (*Maranta de ordin.iudic.6.p.1.mẽbro iudicij,de citatione , à nu. 97.cum nõnullis sequentibus,
24 & Rebuf.vbi suprà,à nu.72. Quarta est, quæ fit proprio ore iudicis, de qua agit tex.in.l.2.C.quomodo & quãdo iud. & ista habet vim peremptorij, vt notat Mathesilanus in singul.131. Corsetus in singulari citatio.2.Barbac.in Clem.1.de exceptio. col. 12. & Iaf. in.l. si procurator.
25 notab.1.ff.de verb. oblig. Quinta quæ fit per nuntium,apparitorẽ,seu executorem,vt in.c.prudentiam.1.resp. de offic. deleg.&. c.cum parati. de appellat.& in l.magis.versic.Illud. ff.de rebus eorum. & tradit Barto.in.d. Extrauag.ad repri-
26 mend. verb. Per nuntiũ. Iste tamen nuntius destinatus ad citãdum non poterit citare absq; cõmissione ,& mandato iudicis,vt probatur in.l.cũ.clericis,& ibi Bal. C.de Episco.& cleric.& in.l.sed si hac.§. prætor ait.ff.de inius vocãd.firmar.Bart. vbi suprà.verb.Per nuntiũ. & probatur in.l.1.tit.7.p.3.l.2.tit.29.p.7.& in.l.3.tit.3.
27 lib.4.Recop.Quinimò si citato fieri debeat extra locum iudicis,tamẽ intra eius territoriũ,necessariũ erit mãdatum iudicis in scriptis redactũ,vt probat tex.in.d. l.3.lib.4.Recop.& apud Lusitanos lib.3. Ordina.titu.1.§.1.vbi dicitur, q; si citatio fieri debeat intra ciuitatẽ, q; nũtius poterit citare absq; licentia iudicis,& eius mã-
28 dato. Et q; de mãdato iudicis nuntius debeat citare de iure cũmuni,& de iure huius Regni Castellæ , in causis criminalibus etiã procedit, vt probat text.d.l.neminẽ.C.de exhibend.reis.& in.l.6.tit.4. lib.3.Recop.&.l.7.titu.23.lib.4.Recop.
29 alioquin si absq; mãdato iudicis nuntius personaliter caperet aliquem. & confiteretur delictum, talis cõfessio esset nulla, nec ex ea delinquẽs posset puniri:ita cũ Ancharra. & cõmuni firmat Alexan. in l.qui in aliena.§. Celsus.col.fin.ff.de ad-
30 quirend. hæred. In quatuor tamen casibus,absq; mãdato iudicis nũtius poterit realiter capere,quorũ meminit text.in.l. 2.tit.29.p.7.& tradit Didac. Perez in.l.1. tit.2.lib.3.Ordin.col.mihi.819.

31 Aduerte etiam,q; nuntio asserenti, se aliquem citasse plena fides adhibẽda erit, secundũ glo.in.c.cum paratis verb. nuntius de appell, & plures alios quos refert & sequitur Decius ibi.n.10. asserens hanc esse magis cõmunem, & Menochius libr.2. de arbitrar. centuria.2.cas.112. n.1. & tenent cõmuniter omnes, teste Niconitio in repet.c. quoniam contra fal.de probat.vers. Citationes. n.99. At tamen glo.in. d.c. quoniam, verbo,

Cita-

Citationes. & gloſſ. in cap. 9 ſicut. verb. Vocatos de elect. & plures alij relati à Tiraquello de retractu. §. 8. glo. 9. num. 3. firmant ſoli nuncio aſſerenti ſe aliquē citaſſe, fidem non eſſe adhibendam, ſed debere ſecum duos teſtes adhibere, coram quibus citationem faciat, quorum opinio iuxta noſtro regio comprobatur, ex iuribus infra referēdis. Cæterùm Hoſtien. Panor. & plures alij in. d. cap. cum parati. & Menochius vbi ſupra, num. 8. dicunt hoc relinquendum eſſe arbitrio iudicis, qui qualitatem perſonarum, & negocij conſiderans, & nil contra nuntium vrgere præuidens, probabit eius fidem, & ſi aliquam cauſam iuſtam viderit ob quam à fide nuntij recedere debeat, vtique recedet. Non tamen erit

32 credendum Nuntio aſſerenti. ſibi fuiſſe iniuriam illatam à citato, niſi teſtibus probetur, ſecundùm gloſ. in cap. venerabilibus, verb. Iudicio. de ſententia excommunicationis, in. 6. tradit Segura in l. ſi ex legati cauſa. num. 58. ff. de verborū. & reſoluit Menoch. vbi ſuprà. nu. 12.

33 At verò de iure huius regni ad hoc vt fides adhibeatur Nuntio aſſerenti, ſe aliquem citaſſe, requiruntur duo teſtes, ſi nūtius fuerit iudicum inferiorum, ſi verò fuerit nuntius regis, vnus teſtis

34 ſufficiet. Iudici regiæ curiæ aſſerenti, ſe aliquem citaſſe, creditur abſque aliquo teſte, ita diſponit. l. 1. titu. 7. part. 3. & firmat Montaluus, in. l. 6. titu. 3. libr. 2. Fori. verbo, Suome. & Rebuf. de citatione. artic. 1. glo. 4. nu. 14 & Didacus Perez in l. 1. titu. 9. lib. 2. Ordina. col. mihi. 1120. & in l. 1. tit. 2 lib. 3. Ordin. gloſ. 1. q. 23.

35 Sexta citatio eſt, quæ fit per tabellionem cum intimatione libelli de mandato iudicis. argum. text. in cap. circumciliones. 23. quæſt. 5. ibi. Sed illorum notarijs. & probatur in. l. 3. titu. 3. lib. 4. Recopila. tradit Damhauderius in praxi.

36 cap. 54. num. 6. Nam licèt libelli oblatio vim citationis non habeat, vt firmat, gloſ. in. l. 1. ff. de in ius vocand. per text. in. l. libertus. ff. eod. titu. tamen libelli notificatio per tabellionem de mandato iudicis vim citationis habet: nam ſi per nuntium fieri poteſt, à fortiori per tabellionem.

37 Septima citatio eſt, quæ fit per partem aduerſam, de qua agit. l. 1. ff. de ſeruis fugit. & l. eum qui. §. ſi epiſtola. ff. de furt. & not. Iaſ. in. §. quadrupli. nu. 32. Inſtit. de actio. & Montaluus. in. l. 6. titu. 3. libr. 2. Fori. verb. Suome.

38 Octaua citatio eſt, quæ fit per tubam vel campanam, de qua agit glo. in Clemen. grauis. verbo, Voce præconia. de ſenten. excommun. tradit Socin. Tract. de citatione. artic. 3. & Montal. vbi ſuprà. Et ita in eccleſia cathedrali Salmantina tempore interdicti canonici per tubam ad horas canonicas citātur: & nos in hac vniuerſitate Salmantina per campanam citamur, vt in capella Beatæ Barbaræ congregemur ad examen priuatum ſubeundum per aliquem licentiandum.

39 Aduerte inſuper, quòd omnes ſunt citandi, de quorum præiudicio principaliter non ſecundario agitur, vt probat text. in. l. nam ita diuus. ff. de adoptionibus. l. 1. §. denuntiari. ff. de ventre inſpiciendo. quem text. ad hoc allegat Bald. in. l. iubemus. col. 2. C. ad Trebel. & in Rubr. in fin. C. de ſucceſſ. edict. ad idem eſt text. in. l. de vnoquoque. ff. de

40 re iud. Et præcipuè eſt citandus is contra quem petitio dirigitur, vt probatur in cap. fin. de maior. & obed. & tradit Bald. in. l. ab eo. in fin. C. quomodo, & quando iud. Felin. in cap. fin. de maior. & obed. col. 2. Alexan. cōſil. 86. tomo. 2. Decius. 445. libr. 4. col. 8. Marianus Socinus in Tract. de citatione. artic. 5. quæſt. 1. & Miles in repertorio. verbo, Citari oportet.

41 Rurſus aduerte, quòd citatio decerni debet à iudice competenti, iuriſdictionem habente, iuxta text. in Clem. 2. vt lite penden. iuncta gl. ibi. verb. Competenti. quam teſtātur communiter receptam Peruſinus. nu. 17. Decius. nu. 6.

in cap. si duobus. extra, de appell. & Docto. communiter in. l. si quis ex aliena. ff. de iud. & est communis opinio secundùm Iaſſ. in. l. more. num. 6. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. Nihilominus ta-
42 men si quis citetur à iudice incompetenti tenebitur comparere ad allegandum ſuum priuilegium, ſecundùm gl. in. d. c. si duobus. verbo, Tenebit. per text. in. d. l. si quis. & in. l. ex quacunq;. & ibi Iaſſ. nu. 37. ff. si quis vocatus in ius non ierit. & in. l. 2. titul. 7. part. 3. Quòd intellige verum, quando de iuriſdictione iudicis dubitaretur: cæterùm si notorium eſſet iudicem incompetentem eſſe, citatus non teneretur comparere etiam ad allegandum priuilegium, ſecundùm gl. cap. si epiſcopus. verbo, Conuocari. 3. quæſt. 4. gloſ. cap. conuenior. verbo, Congrueret. 23. quæſt. 8. & glo. fin. cap. veniens, de accuſat. & ibi remiſsiuè tradit Socinus. num. 286.

43 Præterea aduerte, quòd vt citatio firma ſit decerni debet per iudicem ad inſtantiam partis, vt probat text. in capit. propoſuiſti. ibi, ad petitionem cuiuſdam aduerſarij. de foro compet. & in. l. properandum. §. & ſi quidam. C. de iudic. ibi, requirente aduerſario. & ita firmat Panorm. capit. 1. de iudic. & Socinus in Tractat. de citatione. artic. 6. num. 1. & plures alij, quos refert & ſequitur. Due-
44 ñas in Regul. 96. Hæc opinio licèt vera ſit, non tamen probatur in dict. cap. 1. de iud. quidquid ibi dicat Panorm. quia ibi tantùm ſeries facti ponitur, vt benè aduertit Decius ibi. num. 7. intelligetamen prædictam opinionem veram eſſe, niſi
45 iudex procederet ex officio, vt notat Panorm. in dict. cap. propoſuiſti. not. 2. Alexand. l. 4. §. Iulianus. ff. de iud. & Ripa in cap. 1. num. 2. extra de iudic. At ve-
46 rò quoties citatio in actis proceſſus deſcripta inueniretur, ex mandato iudicis, parte petente in dubio præſumeretur decreta, ita tenent Doct. communiter, teſte Barbatia, nu. 13. & Ripa. nu. 20. in dict. cap. 1. de iud. & Curtio. nu. 5. in. l. ad peremptorium. ff. de iud. quãuis Auguſtinus Beroius in dict. cap. 1. num. 49. incautè dicat oppoſitam ſententiam receptiorem eſſe.

47 Ex quibus intelliges text. in. l. 3. titul. 3. lib. 4. Recopil. & text. apud Luſitanos lib. 3. Ordinam. titu. 1. §. 1. vt dum ibi dicitur, Nuntium non poſſe aliquem citare extra ciuitatem in loco territorij ſine iuſſu iudicis, alioquin puniri poſſe pœna, de qua ibi, & citationem nullam ipſo iure eſſe, intelligantur, illud verum eſſe, niſi in actis proceſſus reperiatur citatio deſcripta, quo caſu præſumitur de mandato iudicis facta fuiſſe, niſi contrarium probaretur, &c.

48 Et hæc ſufficiant de citatione, à nobis dicta pro inſtructione, plura alia materiam citationis tangẽtia require apud Socinum in illo Tract. de citatione, & Sebaſtianum Banc. in Tracta. de nullit. proceſſ. Rubr. de nullit. ex defectu citationis, & in tit. 7. part. 3. & ibi Greg. Lup. & in tit. 3. lib. 4. Recopil. & apud Luſitanos. libr. 3. Ordin. titu. 1. & tradit Didac. Perez in. l. 1. tit. 2. lib. 3. Ordin.

Poſtquàm reus citatus fuerit, & comparere noluerit, vel iam quòd comparuit à iudicio receſsit, ſine iudicis licẽtia, tunc actori tria remedia de iure prodita ſunt. in quibus erit procedendum modo & forma à nobis aſsignata infrà in. 2. p. huius. 1. tomi. Si verò comparuerit reus legitimè, nec receſſerit, tunc ſi actor non compareat, puniendus erit, iuxta text. in l. 5. titu. 3. lib. 4. Recopil. cæterùm ſi compareat actor in iudicio, offeret ſuum libellum petitionis, ideò de quarto tempore oblationis libelli erit dicendum.

Ex Quarto tẽpore.

SVMMARIA.

1 *Libelli diffinitio ſcribitur.*

2 *Libellus de iure communi in ſcriptis*

ptis offerendus eſt.

3 Libellus in ſcriptis offerri debeat necne, iudicis arbitrio relinquitur de iure huius regni, dum tamen aliqualis petitio apud acta interueniat ſuper qua iudex ſententiã fundare valeat.

4 Libellus in ſcriptis offerendus apud regia tribunalia, & auditoria.

5 Libellum cõcipiat aduocatus iuxta ſtylum regionis, vbi cauſa agitanda ſit.

6 Libellus qualis debet eſſe.

7 Libellus compendioſe et multiloquio contempto componendus eſt.

8 Libellus breuiter, et in ſumma quid cõtinere debeat, traditur.

9 Libellus nomen actoris ſeu accuſatoris contineat.

10 Libellus nomen actoris aut accuſatoris debet continere. ſi ipſemet compareat, ſi verò eius procurator tũc eius nomen apponendum in libello erit.

11 Si conſtituto procuratore, conſtituens perſonaliter vult comparere ad aliquid petẽdum, debet in libello adijci, No reuocando mis procuradores, aliàs ſuos procuratores reuocare viſus erit.

12 Clauſula libello ſolita apponi, Como mejor aya lugar de derecho. quos effectus operetur.

13 Clauſula, Y me querello y pongo demanda. quam vtilitatem afferat de iure communi, quæ nullam affert de iure regio.

14 Libellus abſque concluſione ſuſtinetur de iure regio.

15 Libellus etiam rei nomen contineat.

16 Libellus rem petitam continere debet.

17 Libellus conſtat ex facti narratione, cauſa facti, et concluſione.

18 Narratio facti in libello qualis eſſe debeat.

19 Petitio, et narratio obſcura de iure regio non admittitur, quam etiam ex officio iudici repellere fas eſt.

20 Petitio generalis de iure regio in quibuſdam caſibus admittitur.

21 Petitio generalis libello concepta non repellebatur de iure communi parte non opponente.

22 Libellus continere debet cauſam, et ius ſufficiens, ex quibus concluſio ſequatur, nomen tamen actionis proponere opus non eſt.

23 In actionibus tam realibus quàm perſonalibus duplicẽ cauſam reperiri conſtat, propinquam et remotam.

24 Cauſa propinqua in realibus eſt dominium, aut ius reale: remota autem eſt cauſa, ex qua id fuit cauſatum.

25 Cauſa propinqua in perſonalibus actionibus ipſa obligatio eſt: remota verò contractus ex quo ea ortum habuit.

26 In libello, in quo actio perſonalis agitur, cauſa remota actionis exprimenda eſt: ſi verò reali propriquam cauſam exprimere ſat erit.

27 Clauſula, Y pueſto que por mi ha ſido requerido. &c. operatur, quòd per eam cõſtet interpellationẽ extraiudicialem præceſſiſſe: vt reus in expẽſis condemnetur.

28 Clauſula, Por que pido a V.m. que auida mi relacion por ver dadera en quanto, &c. Quid operetur in libello poſita.

29 Plura libello petens omnia aſtringitur probare.

30 *Per clauſulam, Por ſu ſentencia diffinitiua, ò por otra tal que en tal caſo, &c. inducitur libelli concluſio quæ nunquam omittenda eſt.*

31 *Si in libello narratio facti, et concluſio interueniat, concluſioni ſtandum erit, niſi apponatur clauſula, Peto iuſtitiam: quia tunc narratis etiam erit ſtandum.*

32 *Plures caſus in quibus cõcluſione opus non eſt in libello, remiſſiuè.*

33 *Clauſula, Y aſsi condemnado, a ello le compella y apremie, &c. qualiter intelligetur.*

34 *Libellus in quo præpoſteratur ordo illorum verborum, Le compela y apremie y condene ſubſtinetur.*

35 *Clauſula, Sobre lo qual todo, pido cumplimiento de juſticia, Plures effectus habet, & nunquam omittenda tam ex parte actoris quam rei.*

36 *Clauſula, Y el officio de. v. m. imploro. operatur quod iudex poſsit officium ſuum ad vtilitatem petentis concedere, licèt aliàs ad vtilitatem priuatam illud impartiri nequeat.*

37 *Clauſula, Y las coſtas proteſto. operatur quòd iudex victum in expenſis condemnet, quem alias condemnare non poteſt parte non petente.*

38 *Iudex parte etiam non petente victum in expenſis condemnare poterit, quæ factæ fuerint poſt litis cõteſtationẽ.*

39 *Iuramentum malitiæ ante et poſt litem conteſt. ſemel & pluries, quoties contra aliquem adeſt præſumptio, quod aliquid malitioſè proponit, debet præſtari, tam in ſecularibus quàm in eccleſiaſticis cauſis.*

40 *Iuramentum calumniæ in ſecularibus tribunalibus regni Caſtellæ vſu receptum non eſt.*

41 *Iuramentum calumniæ de iure commuui ad omnia, quæ accederent poſt litẽ conteſtatam præſtandum eſt, ne quid in lite calumnioſè fiat.*

42 *Aduocati regni Hiſpaniarum in libello actionis et in alijs petitionibus vtũtur iuramento malitiæ loco iuramenti calumniæ.*

43 *Si petitur à parte ipſa cum iuramento malitiæ aliquid, iuramentum qualiter præſtandum.*

44 *Quando aliquid petitur à procuratore, tunc iuramentum malitiæ in eius animam, et domini præſtari debet, etiam ſi alia iuramenta in animam ſui domini duntaxat præſtet.*

45 *Clauſula apponi ſolita in libello: juro a Dios y a eſta Cruz &c. neceſſaria non eſt.*

46 *Iuramentum calumniæ, parte aduerſa non petente non eſt de ſubſtantia iudicij, & ideo nullitatem proceſſus nõ inducit, & ſi omittatur tacitè.*

47 *Iuramento calumniæ tacitè renuntiari poteſt, non verò expreſsè.*

48 *In libello nomẽ iudicis apponẽdum eſt cum titulo qui ſuæ dignitati cõueniat.*

49 *Nomen iudicis in libello omittitur de conſuetudine, niſi in negotijs curiæ Romanæ.*

50 *Libellus in ſcribendus cum titulo conueniẽti iudici coram quo porrigitur.*

51 *Exprimuntur tituli quidam, & inſcriptiones, quæ in libellis, diuerſis iudicibus apponi ſolent.*

52 *Libellus debet eſſe ſubſcriptus manu aduo-*

aduocati.

53 *Forma libelli in actione de constituta, Hispanè concepti.*

54 *Actio de constituta pecunia competit, si debitum præcedat.*

55 *Constitutor post debitum contractum, fideiussor ante, & post interuenire potest.*

56 *Actione de constituta obligatur quis nudo pacto.*

57 *Vt actio de constituta cõpetat primũ debitum, non debet posse elidi exceptione de iure prætorio introducta.*

58 *Volens intentionem suam instrumentis probare, eum libello actionis ea producere debet, & iurare ea vera et non falsa esse, aliàs post non admitteretur, nisi iuret de nouo instrumẽta reperijsse.*

59 *L. 1. tit. 2. lib. 4. Recopil. quomodo intelligenda.*

60 *Libelli ab actore oblati reo copia danda est, vt cedat vel contendat.*

61 *Reus libello ab actore oblato, intra nouem dies de iure regio respondere debet.*

62 *Reus in causis gabellarum intra tres dies libello respondere tenetur.*

63 *Dilatio viginti dierum dabatur reo de iure communi, vt libello actoris responderet.*

64 *Si reus intra terminum iuris non compareat respondens libello actoris, tunc actor vno ex tribus remedijs vti poterit.*

65 *Si reus cõpareat et cõfiteatur, quod in libello continetur iudicium finietur.*

66 *Si reus conuentus compareat negans, opponat dilatoriam aut fori exceptionem declinatoriam ante litis contestationem.*

Quartum Tempus, oblationis libelli.

1 LIbellus varijs modis definitur, vt constat ex glo. in cap. 1. de libelli oblatione, Speculat. in titu. de libellorum conceptione. §. 1. Gofred. de libellorum forma, in principio, Alberic. in suo dictionario. verbo, Libellus. pract. Papi. in form. libel. in act. real. glo. 1. Alciat. in sua pract. fol. 101. col. 2. Imol. & Ancarra. in Clement. sæpè. de verborum signifi. asserentibus, libellum esse scripturam breuem continentem
2 claram intentionem actoris. Et licèt libellus de iure communi in scriptis esset offerendus, vt probat tex. in Authen. offeratur. C. de litis contestatione. & in cap. 1. de libell. oblatione. & ibi gloss. verbo, Necessario. & Gratus consil. 75. num. 22. & de iure Lusitan. idem esset dispositum. libr. 3. Ordinam. titu. 19. in tantum quòd erat de substantia ordinis iudiciarij. vt not. glo. in summa. 2. quæst. 1. & gloss. in cap. de causis. de officio delegat. & gloss. in cap. 1. de libell. oblat. & glo. in cap. quoniam contra falsam. verbo, Petitiones. de probat. Iass. in. §. tripli.
3 num. 35. Institut. de Act. Tamen de iure huius regni relinquitur arbitrio iudicis, an libellus in scriptis sit offerendus necne? vt extat decisum in. l. 10. titul. 17. libro. 4. Recopilat. & explicat Auendanius in suis responsis in responso. 1. à num. 15. Quod verum est, dum modo interueniat aliqualis petitio in scriptis redacta apud acta processus per notarium, vel per viuam vocem petentis, super qua iudex possit suam sententiam fundare, vt not. glo. in dict. Clemen. sæpè verb. Necessario. Orolcius. in. l. actione.

nu.41.ff.de edendo. & Auend.in dict.re ſpóſo.1.nu.17. At verò in regijs Auditorijs,& ſupremis tribunalibus libellus in ſcriptis eſt offerendus,vt probat text. in l.1.tit.2.lib.4.Recop. & reſoluit Ioann. Matienço in dialogo relator.3.par.c.43. num.1.

5 Quando autem libellus in ſcriptis offerendus ſit, aduocatus debet illum concipere ſecundum ſtylum illius regionis, vbi cauſa agitanda erit,vt firmat glo. in Athen. offeratur. verb. Prædictis. Speculator in tit. de libellorum conceptione.§.iam nunc.Socinus in cap.1.col.fin. 6 de libell.obl.Debetque libellus eſſe clarus, certus, & concludens petitionem agentis, per quem demonſtretur ſpecies futuræ litis ſine incertitudine, vt probat text.in.l 1.ff.de edend. & in cap.fin. de libell. oblatione. Iaſſ.in.§.omnium. num.125. Inſtit.de act. Oroſcius vbi ſuprà,nu.34.& probat text.in.l.4.tit.2.lib. 4.Recopi. Et debet componi compendioſè ſub verbis breuibus abſque multi- 7 loquio verborum, vt probatur in. l. ampliorem.§.in refutatorijs. C.de appella. &.l.fin. C. de precibus imperat.offeren. 8 Et in ſumma quid libellus continere debeat, tradit Speculator vbi ſuprà, ſub quibuſdam verſibus, quos refert gloſ.in cap.1.de libelli. oblatione.& Iaſſ.dict.§. omnium,num. 139. &.144. Maranta de ordi.iud.in dict 6.part,membro.3.nu.4. & verſus ſic ſe habent * *Quis, quid, coram quo, quo iure habetur, Et à quo rectè compoſitus quiſque libellus habet.* ℣ etiam de iure regio probatur in.l.40.tit.2.part.3.vnde operæpretiũ erit videre explicationem vniuſcuiuſq; clauſulæ dicti libelli.

9 Primo in libello requiritur,quòd apponatur, Quis, nam nomen actoris,vel accuſatoris,ſemper apponi debet,vt probat text. in. l. libellorum. in princip. ff. de accuſat.ca. per ſcripta. §. libellorum. 2.q.8.cap.forus.de verborum ſignific.in l.4.titu.2.part.3. Et in iſto regno formatur hoc modo, quòd ſi actor perſonaliter in iudicio cópareat, nomen eiuserit 10 apponendum, vt putà, Fulano vezino de tal lugar. &c. ſi verò per procuratorem compareat, tunc nomen procuratoris erit apponendum, forma ſequenti, Fulano en nombre y como procurador de fulano, de cuyo poder hago preſen- 11 tacion,&c. Et quia ſæpiſsime contingit, quòd poſtquàm aliquis conſtituit procuratorem ad aliquam cauſam, ipſemet vult comparere perſonaliter in iudicio ad aliquid petendum in illa cauſa, vel alia,tunc poſt nomen eius in libello appoſitum,erit adijciẽda ſequens clauſula, Fulano vezino de tal lugar (no reuocando mis procuradorẽs) parezco ante. v. m.alioquin ſi prædicta clauſula non adijceretur, per illam comparitionem viſus eſſet, ſuum procuratorem reuocaſſe, vt probat text. in cap.ſi quem.de procurat.libr.6. & notat glo.& Docto.in cap. non iniuſtè.extra de procurat. Barto.& omnes in.l.mutari. num.5. ff. de procurato. Cepola in cautela.119. Poſt nomen actoris ſolet adijci alia clauſula, ſcilicet, 12 Como mejor aya lugar de derecho.quæ licèt non ſit neceſſaria, eſt tamen vtilis,& habet hunc effectum, quòd ſi duo remedia propoſita ſint in libello,vnum aptum,& aliud ineptum : vel aduocatus ſit dubius de remedio competenti, virtute dictæ clauſulæ ſuſtinetur libellus eo modo quo melius de iure valere poſſit, vt notat Imol. in.l. cum pater. §. filius matrem.ff.de legat.2.& in. l. nemo poteſt. in princip.ff.de legat.1. Panor. & Belam.in.c.exhibita. de iudic. Et prædictæ clauſulæ plures effectus cógerit Decius in.c.cum ſuper.nu.12. de offi. deleg. Iaſſ.in.§.omnium.num.149.num.151. Inſtitut.de act.Marant.de ordi.iud. 6.par. memb.3.num.10.Hippolyt.in ſingu.36. 13 Poſt prædictas clauſulas ſolet apponi alia,ſcilicet,Y me querello y pongo demanda. quæ clauſula licèt vtilis eſſet attento iure communi, cum per eam ſuppleretur defectus concluſionis, vt not. Bald.in. l. edita. numero. 6. C. de edend. & gloſſ. 1. cap. quia præſulatus.

1.q.4.& Iaſ.in.l.1.n.1.ff.de edend.iure ta-
14 men regio nõ eſt neceſſaria:quia abſq; cõ
cluſione libellus ſubſtinetur,dũmodo ali-
qualis petitio in ſcriptis redacta interue-
niat,ex qua colligi poſsit,quid actor pete
re velit,quãuis ineptè ſit cõpoſita, vt pro-
bat tex.in.l.10.tit.17.lib.4.Recop.Et idẽ di
ſpoſitũ eſt apud Luſitanos.lib.3.Ordin.tit.
49.in prin.& notat Auẽd.in.1.reſpõſo.nu.
18.& Matiẽço in dialog.rela.3.p.c.43.n.2.
15 Secũdò in libello requritur, q̃ apponatur,
A quo:quia nomen rei apponi debet, vt
in.d.l.libellorũ.in prin.& in.d.c.forus.&
tradit Speculator in tit.de libelli cõceptio
ne.§.quid libellus, & concipitur hoc mo-
do,Y pongo demanda cõtra fulano,&c.
16 Tertiò, in libello requiritur q̃ apponatur,Quid: quia id,q̃ petitur apponi debet,
narrãdo factũ per hãc clauſulam,Y cõtan
do el caſo de mi demãda,digo q̃ aſsi es. vt
probat tex.in.l.ſi in rẽ.& in.l.officiũ. ff.de
rei vẽd.& ibi notat.Bart.& Porca.in.§.cu
17 rare.Inſtit.de actio. nam libellus ex tribus
conſtat nẽpè ex facti narratione, cauſa fa
cti,& cõcluſione, ſecundùm Barto.in.l.ſi
prius.n.3.ff.de noui operis. nunt. Iaſ.in.§.
18 omniũ.n.115.Inſtit. de Act. Quæ facti nar
ratio debet eſſe breuis,clara,certa,& ſpeci
fica per quã res petita ſuis limitibus,& qua
litatibus exprimatur, & animus petẽtis cõ
ſtet,vt reus facilius deliberet,an cedere vel
contẽdere debeat.ita probat tex.in.c.2.de
libelli oblatione.& expreſsius in.l.4.tit.2.
19 lib.4.Recop. Petitio eñ & narratio gene
ralis, & obſcura nõ admittitur de iure re-
gio, imò & ſi nõ opponatur à parte,iudex
ex officio repellere poterit petitionẽ gene-
ralẽ, & obſcurã, vt probat tex.in.d.l.4.
tit.2.lib.4.Recop.iuncta.l.10.tit.17.lib.4.
Reco.& in ſpecie not. Auen. reſpõſo.1.n.
19.& Matienço dialog. relat.3.p.c.43.n.3.
20 &. 4. niſi in quibuſdã caſibus exceptis in
d.l.4.vbi narratio generalis admittit,quã-
21 uis de iure cõi libelus generalis nõ repel
lebatur,niſi parte opponẽte, vt not. Alex.
cõſi.32.lib.4.cõſi.n.7.&.8.Marant.de ord.
iud.6.p.memb.3.n..16. Auen. in.d.reſpon
ſo.1.n.19.& Matienço,vbi ſuprà,nu.9.
22 Quartò, in libello requiritur, q̃ appona-
tur,Quo:nam apponi debet quo iure,cau-
ſa,vel actione petatur, non tamẽ neceſſa-
riũ erit nomen actionis proponere,ſed ſuf
ficit cauſam ſufficienter ponere,ex qua cõ-
cluſio ſequatur, ſecundũ Barto. in.l.edita.
C.de edend.Panor.& Feli.c.dilecti.de iu-
dic.& cõiter omnes ex Iaſ.in. §. omnium.
nu.165.Inſtit.de act.& de iure regio proba
tur in.l.40.titu.2.p.3.& latius reſoluimus,
23 infrà in.3.tomo in Initio.n.7.circa quod
eſt aduertendum q̃ in actionibus tã reali-
bus,quam perſonalibus duplex cauſa repe
ritur,propinqua,ſcilicet, & remota,prone-
24 pinqua verò in realibus eſt dominiũ, ſeu
ius reale: remota autem eſt cauſa illa, ex
qua illud dominium fuit cauſatum.Cæte-
rùm in actionibus perſonalibus cauſa pro
25 pinqua eſt ipſa obligatio, remota verò cõ
tractus, ex quo oritur ipſa obligatio, ita
docet Barto.in.l.& in eadem. §.actiones.
nu.19.ff.de except.rei iud.Oroſcius. n.18.
& reliqui moderni in. l. 1. ff. de excep. rei
26 iudi. Hiſsic conſtitutis, reſoluendum erit,
quòd in actione perſonali eſt exprimẽda
cauſa remota, & non ſufficit propinquam
exprimere, verbi gratia, ſi mihi debes de-
cem ratione mutui, non ſufficit dicere,
peto decem,quia mihi ad illa es obligatus,
ſed requiritur dicere, quia illa mihi debes
ratione mutui:at verò in actione reali ſuf
ficit cauſam propinquam exprimere,nec
neceſſum eſt remotã exprimere, vt putà,
peto domũ, quia ad me pertinet ratione
dominij,vel quaſi,nec opus eſt dicere,quia
dominium ad me ſpectat ratione legati,
vel alicuius contractus, ita firmat gloſ.in
l.1.in principio.ff.de edend. recepta com-
muniter ibi per Doct.& glo.in. c.2. de li-
belli oblatione.& hanc teſtãtur commu-
nem opinionem Panorm.n.14.& Decius
nu.9.in cap. dilecti de iudi.&c.
27 Poſt prædictam clauſulam apponi ſolet
clauſula ſequens. Y puesto q̃ por mi ha ſi-
do requerido, no lo ha querido ni quiere
hazer ſin cõtienda de juyzio. vt per eam
cõſtet de interpellatione extraiudiciali,&
reus veniat in expenſis condemnandus,vt
reſol-

resoluisti suprà.2. Tempore nu.2.

28 Statim subsequitur alia clausula.s.Porq̃ pido a.v.m.q̃ auida mi relació por verdadera, en quato baste para el vécimiẽto de esta causa. &c. quæ operatur hũc effectũ,

29 q̃ licèt plura in libello cumulãs ea oia adstringatur probare, vt docet Archi.in.c.2. de test.lib.in.6.tñ per prædictã clausulã solũmodo adstringitur probare id, quod ad victoriã illius causæ sufficiat: quæ clausula succesit in locũ clausulæ antiquæ.s. No me obligãdo a prouar mas de lo necessario. de qua agit Panor.in.c.ex parte.1.n.8. de rescript. & in.c.examinata.de iudic. & Gomezius in.§ omniũ.col.5. Insti.de act. & Angel.in Tract de malef. verb.In por-

30 ticũ ecclesiæ. Post modũ subsequitur alia clausula, nẽpè, Por su sentẽcia diffinitiua, o por otra q̃ en tal caso lugar aya, condéne al dicho fulano, a q̃ me de y pague. &c. per quã inducitur cõclusio libelli, & nũquam omitti debet, quia vis libellorũ in ea cõsistit: nã non attẽditur qd narretur, sed quid cõcludatur, secundũ gl.1.in.c.hæc quippe. 3.q.6. Innoc. c. super literis. de rescript. & Ias. in.l.1.in princi.ff.de edendo. & in.d.§. oium.n.135. Et licèt de iure regio cõclusio nõ sit necessaria, vt diximus suprà.n.14. ali qualis tñ petitio in actis redacta reqritur,

31 ex qua colligi possit, quid actor intẽdat, vt ibi resoluimus. Si tñ in libello narratio facti cõtraria vel diuersa à cõclusione interuenerit, stãdũ erit cõclusioni, nõ verò narrationi, secũdùm Deciũ.cõsi.28.col.2.n.3. volu.1.post Anto.de Butr. & Panor.in.c. ex parte. B.de foro cõpetent. per text.ibi, nisi apponatur clausula, Peto iustitiã, quia tũc etiã narratis stãdũ erit, ita cũ Corneo, & alijs resoluit Auẽd.in.d.1.respon.nu.18.

32 Sunt tamẽ de iure cõmuni plures casus, in quibus conclusio non est necessaria, quos congerit Ias. in.d.l.1.nu.17.ff. de edend.

33 Subsequitur alia clausula, scilicet, Y assi condenado a ello le cõpela y apremie por todo remedio y rigor de derecho. de qua agit Bald.in.l. vinũ. ff. si cert.pet. & Ias.in d.§. omniũ.à.n.189. & est clausula executi-

34 ua. & licèt ordo præposteretur, dicẽdo: Pi dole compela y apremie y cõdene, tamen libellus sustinebitur, secũdùm Bart. in.l.1. C. de executione rei iudicat. &. l. si cùm nulla.ff.de re iud. & Ias. dict. §. omnium. nu.144. & facit text. in cap.1.de offi. ord. vbi Doct. cõmuniter idem resoluunt.

35 Alia clausula sequitur.s. Sobre lo qual todo, pido cũplimiento de iusticia, &c. quæ clausula salutaris appellatur, & nunquam omittẽda erit tã ex parte actoris, quam ex parte rei: nã plures effectus operatur, multiq; defect' per eã supplẽtur, vt videre est per Ant. Butr. in c.2. de libelli. obl. Panor. & oẽs in.c.cũ dilectus. de ord. cog. Panor. Deci. & Felin. in.c.1. de offi. deleg. & Ias. in.d.§. omniũ.à.n. 147. Et aliũ effectũ huius clausulæ ponit Didac. Perez in.l. fi. tit. 4. lib.3. Ord. in gl. pen. in fin. Quem tñ tu improba ex ijs, quæ notabili infrà in.7. tempore, in fine libelli replicationis actoris.

36 Sequitur alia clausula.s. Y el officio de.v. m. imploro, &c. qa iudex officiũ suũ advtilitatem priuatã impartiri nequit, vt.l.4.§. hoc autẽ iudiciũ. ff. de dãn. infect. vbi Bart. & oẽs, Innoc. & Panor. c. ad nostrã. 2. de iure iur. tñ per prædictã clausulã iudex poterit officiũ suũ ad vtilitatẽ priuatam impartiri in omnibus sibi necessarijs.

37 Alia clausula sequitur.s. Y las costas pro testo: nã licèt victus condemnandus sit victori in expẽsis, vt in.l. properãdum. §. siue aũt alterutra. C. de iud. & in.c. calũniam extra de pœnis. c. olim. 2. de priuil. c. finẽ libus. de dolo, & contu. & in.l.8.tit.3. & l. 7.tit.22.p.3. non tñ iudex tenetur hãc condẽnationẽ expensarum facere, nisi à parte petitæ fuerint, secũdùm glo. in.c. fin. de rescript. receptã cõiter à Panor. Imol. & Belame. ibi, Bart. Alex. & Ias. d.l. properãdũ. §. siue aũt. & Couar. in pract. quæst. c.27.n. 5. vbi per totũ caput agit de his expensis, & earũ cõdemnatione. Et si omissa fuerit expensarũ condẽnatio, poterit appellare victor iuxta gl. in. c. significauerũt de exceptionibus. & ibi notãt Panor. à nu.7. Feli. à num.1. & Rebufus in.3. tomo constitut. Tract. de expensis. art.3. gl. vlt. nu.15. & in Tract. de appella. artic.9. glo. vnica. nu.27.

[*Si tamen

* (*Si ramẽ victus appellet in cauſa principali, victor ex eo q̃ victus non fuit condemnatus ſibi in expenſis non poterit appellare, ita vt iudex ab eo impetratus de cauſa appellationis cognoſcat. Nam imo iudex impetratus à victo appellãte erit iudex cõpetens in cauſa iuxta tex. in l. fin. C. quando prouocare non eſt neceſ. Speculator, tit. de appellat. §. in quibus. verſi. penult. & Rebuf. in. d. Tract. 38 de expẽſis. art. 3. gl. vnic. n. 15.] Ideoq; in in libello prædicta clauſula ponitur: iudex tñ, ſi voluerit, bene poterit cõdemnare victũ victori in expẽſis factis poſt litis conteſtationẽ, quanuis à parte nõ fuerint petitæ, ſecũdum gl. in. d. c. finem litibus. Bart. & alios in. l. 4. §. hoc autem iudiciũ. ff. de dam. infect. & Couar. vbi ſuprà. (*Si tñ victus iuſtã cauſam litigãdi habuerit, non erit condẽnandus in expẽſis, vt reſoluit Menoch. lib. 2. de arbitrar. Cent. 2. caſu. 177. à nu. 1. quo in loco cumulat iuſtas cauſas litigandi.)

39 Vltimo ſubſequitur alia clauſula, ſcilicet, Y juro à Dios y a eſta † que eſta demanda no pongo de malicia, &c. Licèt hoc iuramentũ malitiæ præſtari debeat ſuper exceptionibus, vel quãdo aliquid loco exceptionis ꝓponitur, ſemel & pluries, quoties præſumptio eſt contra aliquẽ, q̃ malitioſè proponat, & ita ante & poſt litem conteſtatam, tam in profanis quam in eccleſiaſticis cauſis, vt in. l. Thesaurus. ff. ad exhibẽdum. c. cum dilecti. de electione. ca. paſtoralis. de except. ca. præſentium. de teſtib. in. 6. & docet Speculat. tit. de iuramẽto. §. 1. n. 6. & Hoſt. in ſumma de iur. calu. §. & in quibus. in fi. Et etiam in cauſis beneficialibus reſoluit Bantius Tract. de nullit. titu. de nullit. ex defect. proceſ. nu. 29. & Menoc. lib. 1. de arbitrar. q. 20. n. 3. reſõluens hoc iuramẽtum calũniæ de iure diuino inductũ eſſe, vt probatur Exod. c. 22. ac ideo nec conſuetudine, nec ſtatuto effici poſſe, q̃in 40 cauſis pertractãdis in iudicio omittatur.

Tamẽ quia in tribunalibus ſecularibus huius regni iuramẽtum calũniæ de conſuetudine nõ obſeruatur (vt reſolues in 41 frà in fine ſeptimi Tẽ Poris) q̃ iuramentũ calũmniæ de iure præſtãdũ erat poſt litẽ cõteſtatam, in cauſa principali, ad omnia quæ accederẽt vel emergerẽt, ne quid calũnioſè in tota lite fieret, vt probatur in Authen, hoc ſacramẽtum. C. de 42 iure iur. propter calum. ca. 1. de iuramẽto calũmniæ in. 6. ideò aduocati huius regni paſsim vtũtur iuramẽto malitiæ in libello principali actionis, & in quibuſcũq; alijs petitionibus, oppoſitionibus exceptionib⁹, accuſationib⁹, & denũtia- 43 tionibus. Vnde cũ aduocati ob prædictã rationẽ vtãtur iuramẽto malitiæ in locũ iuramẽti calũniæ, ſi id, q̃ petitur, vel proponitur ab ipſa parte principali proponatur, præſtandũ erit ſub forma in iſta clauſula cõtenta: ſi vero proponatur à procuratore, aliter erit dicendũ, nempè, Y juro 44 a Dios y a eſta † en anima de mi parte, y la mia: nam licèt procurator debeat præſtare alia iuramẽta in animam ſui dñi, vt probat text. in. c. procuraror. 38. de electione. lib. 6. tamen quãdo iuratur de calũnia, erit iuramẽtum præſtãdum à procuratore in animã ſuã, & animã dñi, iuxta text. in. c. 2. §. 1. & ibi gl. verb. Ab ipſis. de iuramẽto calum. in. 6. glò. in Authen. principales. verb. Migrauerit. C. de iure iur. propter calũn. & not. Ange. in. §. nũc admonendi. n. 6. Inſtit. de pœna temerè litig. reſoluit cũ pluribus Didacus Perez in. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. gl. 4. verſi. Dubitari poterit. Et ob eandẽ rationẽ dicen- 45 dũ erit, hanc clauſulã neceſſariã nõ eſſe: 46 nam etiã iuramẽtum calũniæ nõ eſt de ſubſtãtia iudicij, niſi parte aduerſa petente, ideoq; tacitè omitti poteſt, nec inducit nullitatẽ proceſſus, quãuis expreſsè renũtiari non poſsit, iuxta tex. c. 1. §. 1. de iuramẽto calu. in. 6. cęterum parte aduerſa petente de ſubſtãtia iudicij eſt, præſtãdumq; erit, alioquin proceſſus erit nullus, iuxta tex. d. c. 1. §. 1. de iuramento calum. in. 6. & not. Sebaſt. Bantius. Tratat. de nullitatibus proceſ. ſub. titul. de nullitate ex defectu proceſſus. num. 29.

Et Me-

Et Menoc. vbi suprà. num. 5. & Alexan. Stiaticus in sua praxi iudiciali. c. 20. n. 94. qui à. n. 95. disputat an tacitè possit à partibus remitti, expẽdens text. in. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iur. iur. propter calum. de iure tamẽ huius regni processus erit nullus quãdo nõ fuerit præstitum, si à patre petitũ fuerit, & à iudice bis mãdatũ præstari, iuxta text. in. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. in finalibus verbis. & tradit Didacus Perez. in. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordi. gl. 4. versi. dubitatur. 4. Praxis verò hanc clausulã recipit, vt supra dictũ est, non tamẽ inde processus erit nullus si omittatur.

Beu. in. Ra. tt. 2 tt. 4. n. 33.

48 Quinto requiritur ꝙ in libello apponatur corã quo: nam nomen iudicis apponi debet cũ titulo cõgruẽti suæ dignitati, vt ꝓbat tex. d. l. libellorũ. & in. l. 40. tit. 2. p. 3. & not. Speculator in tit. de libellorũ cõcep. §. 4. & Alciat. in sua pract. fo.

49 102. col. 2. Hodie tñ consuetudine introductũ est, ꝙ nomẽ iudicis nõ apponatur nisi negotijs Curiæ Romanæ secũdum Gomez. in. c. statutũ. §. 1. in princ. de rescript. in. 6. quia tabelliones libello oblato in actis statim redigũt, libellum fuisse porectum tali die coram tali iudice.

50 Aduerte præterea ꝙ in libello & in quacunq; petitione inscriptio opponi debet cũ titulo congruenti dignitati iudicis, &

51 si petitio porrigẽda sit ipsi regi, ponitur titulus, SENNOR. si porrigẽda sit in aliquo ex cõsilijs supremijs, vel in Cãcellarijs regalibus, titulus erit: Muy poderoso señor. Y por escripto, llaman los Alteza: Y de palabra en las salas llaman los Señoria. Si vero porrigatur alicui Præsidi, Episcopo, vel Archiepiscopo, nullus apponetur titulus, nisi Cardinalibus, & Archiepiscopo Toletano, & titulus erit Illustrissimo señor, ò Reuerẽdissimo señor. Y a los de mas juezes inferiores, no se ha de poner titulo ninguno, ni cortesia, sino començar la peticiõ y escripto por renglon: secundum nouã Pragmaticam Regiam, Anni. 1586. quæ ponit ordinem seruandum circa supra dicta. Insuper aduerte, ꝙ libellus (attento iure huius regni) debet esse subscriptus manu aduocati cogniti, vt probat text. in. l. 4. tit. 16. lib. 2. Recopil.

Et vt facilius tirones aduocati instruãtur, & perfectiùs omnia supra dicta intelligant, libellus in actione de constituta pecunia erit formandus cum omnibus prædictis clausulis, cũ quo hęc tela iudicij or ordinarij erit ordienda, & contexenda, modo & forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE

de constituta pecunia.

53 PEdro vezino de Salamaca, como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. y me querello y pongo demãda a Hieronymo. vezino desta ciudad de çamora, y contando el caso della, Digo q̃ assi es, q̃ Iuan vezino desta dicha ciudad me esta obligado a dar y pagar cien ducados, q̃ me auia prometido, y sabiẽdolo, y entendiendolo el dicho aduerso, vino a mi sin le dezir yo ni pedir cosa alguna, y se me constituyo por pagador y deudor principal de la dicha deuda: prometiẽdome de me dar y pagar los dichos ciẽ ducados, y assi quedo obligado a me los dar: y puesto caso q̃ por mi ha sido requerido muchas y diuersas vezes, a q̃ me los de y pague, no lo ha querido hazer sin contienda de juyzio. Porque pido a. v. m. que auida mi relaciõ por verdadera en

quanto

quanto baſte para el vencimiento deſta cauſa por ſu ſentencia diffinitiua, o otra q̃ en tal caſo lugar aya, condene al dicho Hieronymo, a que me de y pague los dichos cien ducados, y aſsi cõdenado a ello le compela y apremie por todo rigor y remedio de derecho, ſobre que pido cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y el officio de. v. m. imploro: y juro en forma de derecho, q̃ eſta demanda no la pongo de malicia, ſino porq̃ aſsi cumple a mi derecho y juſticia.

Expoſitio huius Libelli.

54 Diximus, *Vno eſta obligado a pagar cien ducados*; quia ad hoc vt actio de conſtituta pecunia alicui cõpetat, præcedere debet aliquod debitũ, vt probat tex. in. l. 1. §. debitum. ff. de cõſtit. pecun. Et hinc deducitur aliud requiſitũ ad hoc vt actio iſta cõpetat, ſcilicet, q̃ cõſtitutor ſe obliget poſt debitum contractum, & hoc diſcrimen conſtituitur inter conſtitutorẽ,

55 & fideiuſſorem, quia fideiuſſor ante & poſt obligationem interuenire poteſt, cõſtitutor verò poſt obligationem tantùm, iuxta glo. in Authen. de fideiuſſ. §. ſi quis. verbo, Fideiuſſorem. collatione. 1. ideò in libello dicitur. *Y ſabiendo lo. &c.*

56 Diximus, *Sin le pedir yo coſa alguna*, quia ad hoc vt cõpetat actio de conſtituta, requiritur q̃ conſtitutor nudo pacto promittat alioquin ſtipulatione interueniente ex ſtipulatu agẽdum eſſet, vt probat text. in. §. de cõſtituta. Inſtit. de actio.

57 Deinde requiritur, q̃ illud primum debitum elidi non poſsit per exceptionem introductam de iure prætorio. iuxta tex. in. l. q̃ ſi maritus. 3. ff. de conſtitu. pecun. Et eſt aduertendum, q̃ ſi intentionem

58 ſuam actor per inſtrumẽta probare habuerit, tenebitur illa ſimul cum libello actionis coram iudice producere, iurans ſe eis vti velle tanquam veris, & authenticis, nec falſa vel ſimulatè concepta eſſe, aliàs ſi ſimul cum ſuo libello non produxerit, poſt modum admittẽda non erũt, nec eis vti poterit, niſi cum iuramento dixerit de nouo reperta fuiſſe, & antea in eius notitiam non veniſſe: nam tunc in quacunq; parte litis producere actor

59 poterit. iuxta. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recopil. quę licèt loquatur in litibus agitandis in cancellarijs, & audientijs regijs, etiam idem obſeruandum erit in tribunalibus inferioribus, cùm prædicta lex ſituata ſit ſub Rubric. tit. agentis de actionibus intentandis, tam in audiẽtijs regijs, quam alijs tribunalibus, & quia ratio illius legis generalis eſt, rurſus quando princeps ſcribit alicui præſidi, omnibus ſcribere cenſetur, niſi aliqua ſpeciali ratione ductus illi ſcriberet, vt docet Bart. in. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdic. & relegat. Iaſſ. in. l. 1. n. 7. ff. de conſtit. princip.

60 Poſtquã libellus actionis intentandæ iudici ab actore porrectus fuerit, iudex, inquit, ſe illud pro oblato habere, præcipitq; reo intimari, & q̃ ſibi de illo copia detur, vt veniat reſpõſurus ita firmat glo. in. l. de pupillo. §. meminiſſe. verbo, Cum. ff. de noui operis nuntia. & gl. fina. in. c. ex parte. 1. de verb. ſignifi. & ibi notat. Panor. & Felin. in. c. qualiter. §. licèt nu. 13. de accuſat. Alex. & Iaſ. in. d. §. meminiſſe. Copia enim libelli aduerſario dari debet, vt videat an cedere vel contendere debeat, ſecundum Angel. in. l. 1. §. edere. ff. de odend. per text. in Authent. offeratur. C. de litis conteſt. & in. l. 40. tit. 2. p. 3. & copia iſtius primi libelli expenſis actoris danda erit reo, ſecundum glo. verb. Oblatos. in Clem. 2. de appell. Et glo. in Clem. cauſam. verb. Porrecto. de elect. & glo. in Clem. Sæpè. verb. Pronunciatio. de verb. ſignific. tenet Barto. in Auth.

in Auth. Offeratur. C. de litis conteſta. & in. l. 2. ff. de re iud. Vtrobiq; aſſerens in hoc obſeruandam fore conſuetudinem cuiuſq; loci: ac proinde iudices cum primum ingrediuntur locum magiſtratus ſibi commiſſi curare debent animum ſuum informare de ſtyllo illius audientiæ vt in. l. 3. §. teſtes. ff. de teſtibus. & ibi Pomates ad Bartol. quem ſtyllum à tabellionibus & à procuratoribus inquirere debet ſecũdum Syluam nuptialem in. lib. 3. n. 32. Sed meliùs requiret à peritis & antiquis ſui fori aduocatis, quos ad ſe vocatos ſummariè poterit examinare in his quæ pertinent ad litis ordinationẽ, vt per Barto. in. l. de quibus. nume. 22. ff. de legibus: & tũc tabellio inſcriptis redigit hanc præſentationem libelli, & reſpõſum iudicis cum duobus teſtibus ſi de ſtylo audientiæ ſoleant teſtes in actis proceſſus apponi, iuxta ea quæ reſoluimus, ſuprà, in annotatione vlti. ad totum opus. num. 26. & iſte actus erit ſcribendus modo quo diximus in. 1. par. 2. tomi. capit. 5. num. 31. Qui reus reſpondere debet de

61 iure regio intra nouem dies connumerandos à die intimationis, iuxta tex. in. d. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recop. præter quã in cau-

62 ſis gabellarum, in quibus intra tres dies tenetur reſpõdere. iuxta tex. in. l. 5. tit. 7.

63 lib. 6. Recopil. Licèt de iure communi dilatio viginti dierum dabatur, vt probat text. in Authent. offeratur. C. de litis

64 conteſt. Et ſi intra prædictum terminũ reus non comparuerit, actor poterit vti vno ex tribus remedijs relatis ſuprà in fine tertij Temporis: ſed ſi comparuerit

65 in termino prædicto, cõfitendo id, quod in libello continetur iudicium finietur cum confitens pro condemnato habeatur, & nullæ ſint partes iudicis, iuxt. tex. l. 1. C. de confeſsis. tamen ſi in libello

66 contẽta negauerit, et habuerit aliquã exceptionem dilatoriam, vel declinatoriã fori, tenebitur illam opponere ante litis cõteſtationẽ, vt probat tex. in. l. fi. C. de excep. & in cap. inter monaſteriũ. de re iud. & in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopila. ob idq; opportune erit dicendum de Quinto tempore.

Ex Quinto Tempore.

SVMMARIA.

1 *EXceptio eſt actionis aut intẽtionis exclusio.*

2 *Actio & exceptio, ſicut pater et filius, ita ſunt correlatiua, vt ſine actione conſiſtere non poſſit exceptio.*

3 *Exceptio actionis excluſio dicitur, intentionis autem repulſio, proprie defenſio appellatur.*

4 *Crimnis exceptio aduerſus ſpoliatum opponi nequit.*

5 *Inimicus illegitimus eſt ad accuſandum.*

6 *Non valentibus accuſare licitum eſt excipere.*

7 *Qui excipiendo crimen obiecit, criminaliter agere non videtur.*

8 *Pendentia accuſationis accuſatum infamen reddit, & reſtitutionem retardat.*

9 *Nouo iure præiudicialis, ſeu peremptoria exceptio opponi poteſt, poſt litis cõteſtationem, dummodo intra viginti dies, & non vltra fuerit oppoſita.*

10 *Defenſio, ſeu intentionis repulſio vltrà viginti dierum terminum opponi poterit.*

11 *Exceptiones aliæ peremptoriæ, aliæ dilatoriæ dicuntur, aliæ ſecundum Doctor. miſtæ appellantur.*

12 *Dilatoriæ exceptiones ſunt quæ differunt, non autem cauſam finiunt.*

13 *Exceptiones dilatoriæ in tres diuidun-*

tur

tur ſpecies, Quædam enim iudicis perſonam reſpiciunt, quædam litigantis perſonam, aliæ verò ad totam cauſam reſpiciendam ſunt adinuentæ.

14 Poſt litis conteſtationem non poſſunt dilatoriæ exceptiones à litigantibus opponi.

15 Prædicta regula limitanda eſt. ex cap. paſtoralis. de exceptio. cum alijs.

16 Exceptiones dilatoriæ intra nouem dies iure regio ſunt opponendæ, qui à fine vltimi termini ad comparendum in citatione aſſignati, connumerari debent.

17 Dilatoriarum terminus iure cõmuni arbitrio iudicis, & reſtringi, & ampliari poterat.

18 Terminus à lege regia conceſſus, ſcilicet, nouem dierum per iudicẽ abbreuiari nequit.

19 Verius eſt terminum nouem dierum à iudice abbreuiari poſſe.

20 Omnem dilationem à lege conceſſam iudex ex cauſa reſtringere poteſt.

21 Recuſatio iudicis ſuſpecti ante omnes alias dilatorias exceptiones opponenda eſt.

22 Exceptio fori declinatoria ante alias dilatorias opponenda eſt.

23 Qui poſt aliam exceptionem dilatoriã, fori declinatoriam opponit, iudicis nõ ſui iuriſdictionẽ conſenſu tacitè prorogare videtur.

24 Coram iudice nullã habẽte iuriſdictionem conuentus, in quacunq; litis parte fori exceptionem obijcere poteſt.

25 Qui omnino iuriſdictione caret ex ſolo priuatorum conſenſu iudex fieri non poteſt.

26 Cum errantis nullus ſit cõſenſus, ſi per errorem quis coram iudice nõ ſuo compareat, poterit fori exceptionem quã docunq; opponere.

27 Interrogatus an velit coram tali iudice litigare, ſi ſe velle reſponderit, non poterit poſtea iudicem recuſare.

28 Reus reſpondens, ſe velle coram tali iudice litigare, ſaluis ſuis exceptionibus, poterit iudici recuſationem opponere.

29 Libellus Hiſpano ſermone confectus.

30 Expoſitio ſupradicti libelli.

31 In cõpetentia iudicis in libelli initio opponenda eſt, ea proteſtatione præhabita, quòd reus non intendit iuriſdictionem aliquam iudici tribuere, niſi eã quæ ſibi iure competit.

32 Recuſatio ſicut quælibet alia dilatoria exceptio intra nouem dies proponi debet, intra quos & reus litem cõteſtari tenetur.

33 Intra terminum aſſignatum reus litem non conteſtans habetur pro cõfeſſo.

34 Litis conteſtationis effectus eſt, viam exceptiuas dilatorias opponẽdi præcludere.

35 Actor forum rei ſequi debet.

36 Summariè debet iudex de exceptione iudicij declinatoria cognoſcere, et ſuper ea pronuntiare.

37 Si iudex iuriſdictionem ſuam ignorãs pronuntiet proceſſus & ſententia eſt ipſo iure nulla.

38 Exceptiones aliæ dilatoriæ poſt declinatoriam poſſunt in eodem libello cumulari.

39 Libellus Hiſpano ſermone cõpoſitus.

40 Excommunicatus in iudicio cõparere

non potest.

41 Publica autoritas iudicio debita obseruanda est.

42 Excommunicatus aduersario in iudicio respondere cogendus est.

43 Non debet excommunicatus ex delicto suo commodum reportare.

44 Permmissum est excommunicato ad iudicium venire compulso, excipere, defendere, & appellare.

45 Frangenda non est lex naturæ, quæ omnibus defensionem pollicetur.

46 Diuino iure prohibitũ est, cum excommunicatis communicare.

47 In actibus diuinis participatio cum excommunicatis diuino iure prohibita est, at verò in actibus humanis non nisi positiuo.

48 Romanus Pontifex ius diuinum interpretari ex causa potest.

49 Per procuratorem tenetur excommunicatus in iudicio respondere.

50 In causis arduis non compellitur quis procuratorem constituere.

51 Excommunicatus in arduis causis personaliter in iudicio comparere potest.

52 Verbum, Debet, necessitatem interdum, voluntatem tamen aliquando importat.

53 Personaliter etiam in causis arduis excommunicatus respõdere non potest sed procuratorem constituere compellendus est.

54 Excommunicato exceptiones competentes per procuratorem opponũtur.

55 Quoties propter delictũ non potest quis in iudicio comparere etiam in causis arduis procuratorem cõstituere compellendus erit.

56 Excõmunicatus per procuratorẽ excipere, se defendere, et appellare debet.

57 Excommunicato in iudicio agenti exceptio obijci potest.

58 Exceptio quæ excommunicatis obijcitur cum dilatoria sit, ante litem contestatam opponenda est.

59 Excommunicationis exceptio in quacunque litis parte opponi potest

60 Cum excõmunicatis participãs peccat.

61 Loci non tuti exceptio, iudici in quacũque litis parte obyci potest.

62 Inter exceptionem loci non tuti & excommunicationis maxima versatur differentia.

63 Excommunicationis exceptionem obijciens, exprimere tenetur, an sit maior vel minor excommunicatio, et nomen excommunicatoris declarare debet.

64 Quoties mentio fit excommunicationis de maiori in dubio intelligitur.

65 Pena in dubio de minori intelligẽda est.

66 Excommunicatione nulla pœna in ecclesia maior.

67 Ante dispositionẽ c. penult. de sententia excommu. excommunicatio in dubio pro minori accipiebatur.

68 Minor excommunicatio sufficiens non est ad contumaces refrenandos. Quæ nihil vltra peccatũ mortale operatur.

69 Interdicta ciuitate suburbia interdicta non videntur.

70 Iure veteri eo ipso quòd constabat excommunicatum aliquem esse, is statim vitandus erat.

71 Excommunicatus vitari non debet ante publicationem, & excommunicationis denuntiationem.

72 In-

72 *Interpretatur Extrauagans ad euitãda ſcandala, Martini Quinti.*

73 *Quamuis teſtibus duobus excommunicatio probetur, nihilominus tamen ante denuntiationem excommunicatus vitari nequit, etiam ſi publica fama teſtaretur.*

74 *Hodie excommunicatum occultum, etiam occultè vitare non tenemur ante denuntiationem.*

75 *Excommunicatus etiam nominatim & ſpecialiter non eſt vitandus ante denuntiationem.*

76 *Nominatim aliquid dicitur cum ex æquipolentibus id cognoſcitur.*

77 *Si excommunicatus ita ſit notorius, vt nulla excuſatione celari poſſit, etiam ante denuntiationem & publicationem vitandus eſt.*

78 *Securius eſt omnes notorios excommunicatos etiam ante denuntiationem vitare.*

79 *Excommunicatus notorius neceſſario denuntiandus non eſt.*

80 *Ante denuntiationem & publicationem excommunicatus vitari nequit, niſi ita ſit notorius, vt nulla valeat tergiuerſatione celari.*

81 *Litis pendentiæ exceptio cum dilatoria ſit, ante litis conteſtationem obijcienda eſt.*

82 *Miſtæ ſeu anomalæ exceptiones quia aliarum naturam non imittantur in quacunq; litis parte opponi poterunt.*

83 *Excommunicationis, aut nonnumeratæ pecuniæ vel dotis, exceptio ante & poſt litis conteſtationem obijci poſſunt, ſicut exceptio rei iudicatæ, iuſiurandi, & tranſactionis, quæ quidem iudicantur ſecũdum formam & modum eas opponendi.*

84 *De exceptionibus dilatorijs ſummariè ante definitiuam ſententiam cognoſcitur, & ſuper ipſis pronuntiatur.*

85 *Reus cui nulla dilatoria exceptio competit, intra nouem dies litem conteſtari tenetur.*

Quintum Tempus.

Proponendarum exceptionum dilatoriarum.

1 EXceptio eſt Actionis, vel intentionis excluſio. Ita deducit Panormit. in Rubric. extra de except. ex text. in. l. 2. ff. de excep. & hanc definitionem præſenſit. glo. in dict. l. 2. verb. Intentionem. & eam explicat Socinus in Rubr. ff. de except. & Rebufus in Tract. de excep. num. 2. Sed aduerſus hanc

2 definitionem obijcitur, quòd actio & exceptio ſunt correlatiua, vt pater & filius, maritus, & vxor, vt in. l. ſiquidem. C. de exceptio. & notat Bald. in. l. in rebus. num. 12. C. de iure dot. ergo quamuis exceptio ſit actionis excluſio, tamen non poteſt eſſe intentionis repulſio, cùm actio deficiat cui opponatur, & quam exceptio præmittit. Rurſus contra Panormitanum facit glo. in capit. 1. de litis conteſt. in ſexto. aſſerens, exceptionem

3 propriè dici actionis excluſionem: defenſionem autem eſſe intentionis repulſam, cuius opinionem probant ibi Dominicus & Francus, & communem teſtatur Socinus in Rubric. ff. de except. Didacus Perez. in. l. 1. titu. 8. lib. 3. Ordinam. in gloſſ. 1. verſic. videtur tamen. Et hinc Azo. in Summa. C. de except. & Speculator, in titu. de exceptionibus. §. 1. nu. 9. & glo. in. c. ex parte de foro comp. verb.

exceptionibus.in fin.& glos. in cap. dudum. 2. de elect. verb. Irritari aliter definiunt, & dicunt exceptionem propriè esse actionis exclusionem, non verò intentionis, quam opinionem contra Panorm.probat Decius in Rubric.num. 4. extra de excep.dicens eam communem, & ibi Mantua.num.10.& Parisius.num. 29.& Couarr.in Regula possessor.in initio prioris partis.num.4.& Didacus Perez.vbi suprà,& Asinius in praxi.§.13. capit.1.num.2. Nec huic opinioni refragatur tex.in dict.l.2. Imo ei suffragatur: nam in hunc sensum verba eius accipiuntur, quòd exceptio opponitur actioni ad excludendum id quod in intentionem deductum est, id est, ad excludendum id, quod per eam actionem actor intendit: non tamen ex hoc probat text.ille, exceptionem dici, cùm quid opponitur ad exclusionem intentionis in iudicium deductæ absque actione, secundùm Couarr. vbi suprà, ex prædicta resolutione plura inferentem. Et vltra ab eo illata, infero ex prædicta resolutione notabilem intellectum ad tex.in cap.item cum quis.de restitutione spoliatorum. dum text. ille probat, exceptionem criminis
4 contra spoliatum obijci non posse, nec impedire restitutionem: alioquin sequeretur spoliatorem criminaliter agere posse contra spoliatum: quod tamen text. ille negat, ex eo quòd spoliator inimicus spoliati præsumitur, sed inimicus ad
5 accusandum non admittitur, vt probat text. cap. cum. P. Manconela. cap. meminimus. cap. repellantur. cap. cum oporteat. de accusat. meritò ergo exceptio criminis contra spoliatum non admittitur, ita illum text. intellexerunt Docto. communiter ibi,& in cap. 1. de iudi. Panorm.& Decius. in cap. cùm semper. de offic. delegat. Felin. & Anania. cap. cùm oporteat.de Accusat. Alexand.in.l. 3.ff.de testibus.& Hippolyt.in.l.1.§ præterea.num.42. de quæstionibus. Cui tamen intellectui videbatur obstare, quod in illo text. videtur actum fuisse via exceptionis de crimine aduersus spoliatum: dicitur enim ibi crimen obiectum fuisse ab aduersario, vt spoliatum remoueret à
6 sua intentione: sed prohibitis accusare licitum est excipere, iuxta tex. in cap.cum
7 inter. de except. præsertim quia qui via exceptionis crimen obijcit, non dicitur criminaliter agere, vt in cap.super his.de accusat. ergo inepta videtur ratio pontificis in dict.cap.item cum quis, assignata, dum ad repellendum spoliatorem excipientem de crimine, inquit, Quoniam criminaliter aduersus eum agere non potest, ac ideò text.ille difficillimus reputatur. Vnde (omissis intellectibus relatis,& assignatis ab Augustino Beroio in capit.1. extra, de accusat. reiectoque alio intellectu assignato à Mantua in capit.1.num.15. de iudic. afferente, exceptionem criminis in dict. cap. item cum quis. ideo non fuisse admissam, quia de mente ipsius text. constat, præsumi obiectam fuisse fraudulenter, qui tamen intellectus ex eo confundatur. quòd Mantua diuersam rationem à Pontificis ratione retulit, contra doctrinam text.in cap. ne innitaris. de constitut.) ex præhabita resolutione facilè intelligitur text. ille, scilicet, quòd ibi spoliator egit via accusationis, eo prætextu, vt suspenderetur restitutio pos-
8 sessionis: Pendentia enim accusationis accusatum infamat, & restitutionem retardet, vt in cap. accedens. cap. omnipotens. de accusat. capit. constitutis. de appellat. Nec huic intellectui obstant verba illa in text. præscripta, scilicet, Vt eum à sua intentione repellat. &c. Imò suffragantur, quia non sunt exceptionis, nam exceptio non est intentionis repulsio, vt suprà diximus: & ideo pontifex ibi dixit, vt eum à sua intentione repellat, vt ostenderet alia via, quàm via exceptionis aduersarium intentasse, impedire restitutionem spoliato. Sic iuxta hunc sensum litera illius text. clara remanet,& ratio Pontificis non inepta, aliaque plura argumenta soluuntur.

Rursus

Rursus ex prędicta resolutione Didacus Perez in l.1.tit.8.lib.3.Ordina.glo.1.versic. Suaderi potest inferebat intellectum ad illam legem, quæ hodie habetur in l.1. tit.5.lib.4.Recop.vt dum illa. l. determinat exceptiones præiudiciales,& peremptorias, obijci posse, post litis contestationē, intra terminum tamen viginti dierum, & non vltra, non habeat locum, quando exceptio opponeretur ad excludendam intentionem, & factum actoris agentis absque actione, quia talis non est exceptio, sed potius defensio, iuxta prædictam resolutionem, ac ideo defensio facti & intentionis elapso termino viginti dierum obijci poterit, quia illa lege non includuntur. Sed hæc interpretatio confunditur ex litera illius text.ibi, Defensiones. quo verbo constat, etiam defensionem comprehendi in dict.l.1.quia defensio propriè dicitur intentionis repulsio, iuxta glo.c.1. de litis contestatione.in. 6. ideò reijcienda erit opinio Didaci Perez. Et summam diuisionem exceptionum ad duo genera reducit Iurisconsultus in l.2.§.fi.& in.l.3. ff. de except. & imperator in.§. appellantur. Institut. de except. dum inquit, Appellantur exceptiones, aliæ perpetuæ, & peremptoriæ, aliæ temporales,& dilatoriæ. Et hæc duo genera alijs nominibus extitisse iure primæuo apparet ex Fauio Victorino lib.2. Rethori. Ciceronis, de actionibus translationis. & ex Alciato libr. de singulari certamine.cap.17. num.1. nempè peremptorias rescriptiones, dilatorias translationes. Postmodum autem Doctores nostri prædictis duobus generibus aliam speciem exceptionum addiderunt, scilicèt, anomalas,siue mistas, iuxta gloss. in cap.2.3. quæstio. 6.& in cap. pastoralis, & in cap. exceptionem. de except. tradit Marant.de ordine iudic.6.part.membro.9.cap. de exceptionibus.& Rebufus in Tract.de except.num.2. & ita sunt hodie tres species exceptionum, nempè peremptoriæ, quæ alio nomine incidentes appellātur, dilatoriæ, quæ alio nomine emergentes dicūtur, secundùm glo.1. in dict. c.exceptionem.& ibi Panorm.col. pen.Imol.n.6.& Butri.nu.10.& mistæ.de peremptorijs suo loco erit dicēdum: dilatoriæ autem sunt quæ differunt,non tamen extinguunt negotium secundū Guidonem Papam in consil. 24. Casaneum consil.2.nu.73.& Marantam vbi suprà,Iacob.Menoch.lib.2.de arbitrarijsCentu.3. caſ.240.& harum dilatoriarum tres sunt species, quædam enim iudicis personam respiciunt, vt exceptio declinatoria fori, seu incompetentiæ,aut recusationis:quædam verò respiciunt personam litigantis,& dicuntur exceptiones legitimationis personæ,vt si pupillus sine tutore,minor sine curatore,filius familiàs sine consensu patris,vxor sine licentia mariti, vt in toto tit. C. qui legitimam personā habeant standi in iudicio: quædā autem exceptiones respiciūt totam causam,vt exceptio inepti,vel obscuri libelli,vel exceptio malè agis,quia ante diem agis,vt.l.1. ff.quando dies legati cedat.

Omnesq; exceptiones dilatoriæ opponendæ sunt ante litis contestationem, iuxta tex.in.c.inter monasteriū.de re iudi.l.fi.C.de excep.& expressius probatur in.l.exceptionē. C.de prob.& in.l.9.tit.3. p.3.& in.l.1.tit.5.lib.4. Recop.apud Lusitanos lib.3.Ordi.tit.37.§.1. & not.glo.1.in c.exceptionē.de excep. Alex.in.l.ita demum.C.de procura.Felin. d.c.exceptionem.num.2.Iaſ.l. fi arrogator.ff.de adoptionibus.num.59. & Carolus Ruinus in consi.71.nu.5.volu.5.& Rebuf. Tract.de exceptio. nu.9. Quam tamen regulam limitabis ex text.in cap. Pastoralis.de exceptio.& eam cum septem ampliationibus,& viginti limitationibus ponit Asinius in praxi.§.13.cap.2.& Duenas in regul. 263. iureque regio sunt opponendæ intra nouem dies connumerandos à fine vltimi termini assignati in citatione ad comparendum,& respondendum, intra quem reus tenetur illas probare, iuxta text.in.l.1.titu.5.libr.4 Recopilatio.& licèt de iure communi termi-

17 nus dilatoriarum arbitrio iudicis poterat reſtringi, & abbreuiari, ſecundum Bart. in l. 2. n. 4. ff. de re iud. per text. dict. c. paſtoralis. & Iaſ. dict. l. 2. nu. 23. & 36. & latè vtranq; partem refert Didacus Perez in
18 l. 1. tit. 4. lib. 5. Ordin. verb. Dala ley. tamé de iure regio terminus nouem dierũ, qui datur ad litem conteſtandam, & intra quem dilatoriæ ſunt opponendæ, Iuxta tex. d. l. 1. tit. 5. lib. 4. Reco. nõ poteſt per iudicé abbreuiari, quia eſt terminus à lege conceſſus, abſq; miniſterio iudicis, ſecundum Didacum Perez vbi ſuprà, & in l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordinam. in gloſ. 5. quæſt. 4.
19 Ego verò exiſtimo, etiam de iure regio talem terminum ex cauſa breuiari poſ-
20 ſe à iudice: quia omnem dilationem à lege conceſſam, ſiue cum miniſterio iudicis, ſiue abſque illo ex cauſa iudex breuiare poteſt, Secundùm Barto. vbi ſuprà, & ibi Alexand. num. 5. & Vincent. nu. 27. & Anto. num. 12. Panorm. nu. 10. Felin. num. 1. & Deci. num. 13. in cap. cum ſit Romana. de appella. & hanc teſtatur communem opinionem Auguſt. Berouius. nu. 61. & ſi oppoſitam ſententiam teneat. gl. in cap. indultum. de reg. iur. in. 6. & eius opinionem dicat communiorem Iaſ. dict. l. 2. nu. 24. & ibi Cuman. nu. 4. & Ripa. nu. 14. & Didacus Perez vbi ſuprà.

Conſidera tamen inter omnes exceptiones dilatorias, primo loco excé-
21 ptionem recuſationis opponẽdam eſſe, vt probatur in. l. apertiſsimi. C. de iud. Auth. offeratur. C. de litis conteſt. cap. cum ſpeciali. de appellat. & probat text. ab ordine literæ in. cap. quoniam contra falſam. de probat. firmat gloſſ. 1. c. exceptionem. de except. gloſ. in cap. inter monaſterium. verb. Subeundo. de re iud. & ibi Felin. nu. 4. Bart. Paul. Alex. & Iaſ. l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdict. om. iud. & Couarr. in pract. quæſtion. cap. 26. n. 2. & ita diſponit ordinatio Luſitanorũ. lib. 3. titu. 22. §. 2. & tit. 37. §. 1. & de hac recuſatione iudicis infrà latius dicendum erit in iſto. 1. Tomo. in. 10. Tempore.

22 Deinde exceptio declinatoria fori, ſeu incompetétiæ, ante alias exceptiones dilatorias, erit opponenda, iuxta text. in l. fin. C. de exceptio. nam ſi alia exceptio prius opponeretur, videretur opponens interpellare iudicem, vt ſuper
23 illa pronuntiaret, & per conſequens in iudicem non ſuum conſentire, ſuamq; iuriſdictionem prorogare, vt probat text. in. l. ſed & ſi ſuſceperit. ff. de iudic. & notat gloſſ. 2. dict. cap. inter monaſterium. Bart. Imol. Alexan. & omnes in. l. quidam conſulebat. ff de re iud. tradunt Marant. de ordine iud. 6. part. memb. 9. nume. 1. & Aſinius in praxi. §. 13. cap. 8. & ita diſponit. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopilat. & ordinatio Luſitaniorũ. lib. 3. tit. 37. §. 2. Dueñas in regul. 379. in. fi. Quod tamé erit limitandum, quando quis conueni-
24 retur coram iudice omnino incompetenti nullam iuriſdictionem habenti, tunc enim in quacunque parte litis exceptio declinatoria fori opponi pote-
25 rit, quia quis nõ poteſt effici iudex ex ſolo conſenſu tacito, vel expreſſo partium, vt probat text. in. l. priuatorum conſenſus. C. de iuriſd. omn. iud. ca. ſi diligenti. de foro comp. vbi enim quis principiũ iuriſdictionis non habet, nec prorogationem habere poterit, ideoque in quacũq; parte litis, talis exceptio omnimodæ incompetétiæ poterit opponi iuxta gl. in Clem. vnica. verb. Non obſtante. de ſequeſtratione poſſ. & fruct. quam ſequitur Decius in. l. hoc ædictum. §. hæc autem verba. nu. 5. ff. ꝙ quiſq; iuris. Romanus conſi. 42. Areti. conſi. 68. col. 3. Alex. in. l. de pupillo. §. qui opus. num. 9 ff. de noui operis nunt. Rodericus Suarez. in. l. poſt rem iudicatam. ff. de re iud. in declaratione. l. 2. titu. De los emplazamiẽtos. lib. 2. Fori. §. ſed attende. nu. 47. & Couar. in pract. quæſt. c. 25. n. 4. qui illã glo. intelligit in omnimoda incõpetentia. Secundo prædicta reſolutio erit limitanda, quando quis ignoranter, & per erroré comparet coram iudice non ſuo, alias habenti iuriſdictionem: nam tunc etiam in quacunque litis parte exceptio

incom-

incõpetentiæ opponi poterit, quia errantis nullus eſt cõſenſus ad inducẽdam prorogationẽ, iuxta text. in l. ſi per errorem. ff. de iuriſd. omni. iud. tradit Petrus de Bella pertica in l. ex quacũq;. nu. 12. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. Grego. Lup. l. 15. tit. 22. p. 3. verbo, Las partes erraren. Dueñas in regul. 257.

27 Optima tamen cautela erit ad hoc vt reus obijcere non poſsit exceptionem declinatoriam fori, ſcilicet, vt ab actore interrogetur coram iudice, an velit ibi litigare, & ſi reſponderit quod ſic, non poterit deinde opponere declinatoriam, ſecũdum Cepolam in cautel. 120. receptum à Sebaſt. Bancio de nullit. proceſſ. pag. 356. n. 58. & hæc cautela procedit ex tex. in l. eſt receptum. ff. de iuriſd. omn. iudi. & ex notatis à Iaſ. in l. ſi conuenerit. num. 18. ff. eod. titu. Cui cautelæ datur contra cautela, ſcilicet, quòd reus conſtituat procuratorem ad reſpondendum, quia per reſponſum procuratoris non præiudicatur domino, quin poſsit obijcere declinatoriam. ita tenent Doct. & ibi Ripa. in cap. 1. de iud. Secundum Rebuff. in Tract. de except. num. 10. Sed cum ratio diſcriminis conſtitui non poſsit inter dominum, & procuratorem, prædictam contra cautelam non eſſe tutam exiſtimat. Iaſ. vbi

28 ſuprà. Quamobrem tutior contra cautela erit, quod reus interrogatus reſpondeat, ſe velle coram illo iudice litigare, ſaluis ſuis exceptionibus, iuxta glo. in cap. expoſuit. verb. Saluis. de dilat. & quando exceptio declinatoria fuerit proponenda, libellus erit formandus modo ſequenti. &c.

LIBELLVS EXCEPTIONIS.

declinatoriæ Fori.

29 HIeronymo vezino de la ciudad de çamora, con proteſtació que ante todas coſas hago, q̃ por auto o autos q̃ ante. v. m. haga de no le atribuyr mas juriſdició de la q̃ en tal caſo de derecho le competa, y eſſa no declinable: parezco ante. v. m. y digo, q̃ Pedro vezino deſta ciudad de Salamanca, me tiene pueſta cierta demãda, en que eneffecto me pide le pague cien ducados, que dize le eſtoy obligado apagar por cauſa que deuiendo ſe los Iuã, vezino deſta ciudad, yo me conſtituy por pagador de la dicha deuda, ſegũ y que mas largamẽte en la dicha ſu demãda ſe contiene: cuyo tenor auido aqui por repetido, y a el me referiẽdo hablando con el acatamiẽto deuido. v. m. no deue conoſcer deſta cauſa. Y caſo no cõfeſſado, que el conoſcimiẽto della le competa, me deue abſoluer y dar por libre de la dicha demãda, cõdemnando en coſtas al dicho aduerſo. Lo qual anſi pido y. v. m. deue hazer por lo ſiguiẽte: Lo primero, por todo lo general que he aqui por expreſſo, y por que la dicha demãda no eſta pueſta por parte, ni cõtra parte: en tiẽpo ni en forma, ni ante juez competẽte carece de relació verdadera: y aſsi la niego en todo y por todo ſegũ y como en ella ſe cõtiene, con animo de la conteſtar ſiendo de conteſtacion digna. Lo otro, porque el dicho aduerſo es actor, è yo reo, vezino y morador de la ciudad de çamora donde tengo mi proprio fuero y domicilio, y juez competente:

Y aſsi caſo negado que deua pagar al dicho aduerſo lo que menos biẽ me pide, deuo ſer cõuenido ante mi proprio juez q̃ reſide en la dicha ciũdad de çamora, a quiẽ compete el conoſçimiẽto deſta cauſa, y no a v.m. Porquepido a v.m. que auida ſumaria informació de lo dicho en eſte articulo. v.m. ſe pronuncie por no juez deſta cauſa, y remita el conocimiẽto della a quien de derecho le compete: ſobre que pido cumplimiẽto de juſticia y las coſtas proteſto, y el officio de. v.m. imploro: y ſobre eſte articulo de la declinatoria pido ante todas coſas deuido pronunciamiento, y juro a Dios y a eſta † que la dicha excepcion no pongo de malicia, &c.

Expoſitio ſupra dicti Libelli.

30 DIximus (*Con proteſtacion que ante todas coſas hago, &c.*) quia exceptio in competẽtiæ in initio libelli proponen
31 da eſt eũ proteſtatione, quod reus non intẽdit tribuere iudici iuriſdictionẽ aliquã, niſi ſolũmodò eam, quæ de iure ſibi cõpetat, vt poſtmodũ allegatio exceptionũ dilatoriarũ non obſtet reo, ita docet Innocentius in. c. cumana. de electione. Præpoſitus, n. c. ſolicitudinẽ. nu. 71. &. 72. de appellationibus. Rubeus in repet. l. non ſolùm. §. morte. n. 234. ff. de noui operis nuntiatione. Hippolytus. in. l. ſi quis ne quæſtio. n. 27. ff. de quæſtionibus. & Deciusin. c. cum M. Ferrarienſis. nu. 29. & 30. de conſtit. vbi reſoluit, vtile eſſe hanc proteſtationem repeti.

Diximus, (*Niego la en todo y por todo, cõ*
32 *animo de la conteſtar.*) quia exceptio declinatoria, & alia quæuis dilatoria, probari debet intra nouem dies cõnumerandos à fine vltimi termini aſsignati in citatione ad comparendum, & reſpondendum: & intra illam dilationem nouem dierum
33 tenetur reus litem conteſtari, vt probat text. in. l. 1. titu. 5. libr. 4. Recopil. ac ideò prædicta clauſula conteſtationis apponitur, ne poſtea ſi exceptionem dilatoriam non probet reus habeatur pro confeſſo, ex eo quòd in termino non fuit litem conteſtatus, vt probat text. in. l. 1. titu. 4. libr. 4. Recopil. Quo circa aduocatus debet eſſe cautus, vt in libello exceptionis declinatoriæ litem conteſtetur, vel faciat intra illos nouem
34 dies conteſtari. Nec intelligas per hanc clauſulam præcludi viam opponendi exceptiones dilatorias, nam licèt effectus litis conteſtationis ſit præcludere viam obijciendi exceptiones dilatorias, iuxta text. in. c. inter monaſteriũ, de re iudi. & in. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurato. & tradit Panorm. in. c. ſi clericus. nu. 17. de foro compet. tamen in hac ſpecie per prædictam clauſulam, nõ inducitur iſte effectus, quia principalis intentus fuit declinare iuriſdictionem non ſui iudicis, vt conſtat ex verbis libelli, ibi, (*Y ſobre eſte articulo de la declinatoria pido ante todas coſas deuido pronunciamiẽto, &c.*) at verò prædicta clauſula conteſtationis fuit appoſita ad ſupradictam cautelam, ſcilicet, ne reus haberetur pro confeſſo, ſi intra nouem dies non probaret declinatoriam, nec litem conteſtaretur. ita colliges ex Montaluo in ſuo repertorio ad Abb. verbo, Lis. verſic. 5. Nam in vnaquaq; re attẽdi debet, q̃ principaliter fit, vt docet. tex. in. l. 1. ff. de autorit. tutor. l. nunquam. ff. de priuat. delict. nec actus agentis vltra eius intentionem operari debet iuxta text. l. non omnis in princ. ff. ſi cert. pet. l. obligationis ſubſtantia. §. 1. ff. de act. & oblig.

35 Diximus, (*Lo otro porque yo ſoy vezino y morador. &c.*) per hanc clauſulã fori declinatio

natio inducitur, quia actor tenetur reum cõuenire coram iudice cõpetenti in loco domicilij ipsius rei, vt probat tex. in. l. iuris ordinem. C. de iurisd. omn. iudic. cap. cum sit generale. de foro compet. l. 32. titu. 2. part. 3. l. 9. titu. 3. libro. 4. Recopil. Quam regulam prosequitur Socinus in Tract. fallent. regul. 10. & Speculat. in tit. de competente iud. adit. §. generaliter. à num. 1.

36 Diximus, (*Que auida informacion sumaria de lo en este articulo contenido se pronuncie por no juez. &c.*) quia iudex summariè debet cognoscere de hac exceptione declinatoria, & super ea pronuntiare, vt docent Paulus Castrensis, & omnes communiter in. l. 1. C. de ordine iud. num. 9. alioquin si absque pronuntiatione ad vl-

37 teriora procederet, processus tanquam à iudice suam iurisdictionem ignorante factus, esset nullus vt voluit. Calcaneus cõsil. 115. num. 4. Bart. l. multum. ff. de condit. & demonstr. Paulus Castrensis vbi suprà, & Asinius in praxi. §. 13. cap. 8. n. 2.

* [*Et à tali iudice procedente ad vlteriora, neglecta exceptione declinatoria, appellari potest, iuxta text. in cap. ex parte. 2. extra de appellat. & ibi notat. Card. Panorm. & Decius. n. 3. & est Decisio Rotæ. 13. de except. in antiquis.]

38 Cæterùm si aliæ exceptiones dilatoriæ reo competerent, in supradicto libello post declinatoriam cumulari possent: & si declinatoria non competeret, & alias dilatorias haberet reus, illas poterit opponere formando libellum modo sequenti.

LIBELLVS ALIARVM dilatoriarum.

39 Hieronymo, vezino de la ciudad de çamora parezco ante. v. m. respondiendo a vna demanda cõtra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamanca sobre tal cosa, cuya forma auida aqui por inserta y a ella me refiriendo, Digo que no soy obligado a responder a ella por lo siguiente. Lo primero por lo general que he aqui por expresso, y porque no es puesta por parte ni contra parte, en tiempo, ni en forma, y carece de relacion verdadera: y assi la niego en todo y por todo, con animo de la contestar siendo de contestacion digna. Lo otro porq̃ el dicho Pedro es actor, y no puede estar en juyzio estando como esta descomulgado de excõmunion mayor, agrauado, y reagrauado, y denunciado por tal descomulgado por el prouisor desta ciudad a pedimiento de fulano, sobre que le deue ciertos dineros, y se los pide. Lo otro porque caso negado que cessara lo susodicho, que no cessa. v. m. sabra, que sobre este negocio ay pleyto pendiente ante los señores presidente, è oydores de la real chancilleria de Valladolid, y sobre vna misma cosa no deue vno ser molestado en diuersos tribunales. Lo otro porque el dicho aduerso es hijo familias, y assi no es persona legitima para poder estar en juyzio y deue ser repelido. Lo otro porque caso negado que lo susodicho cessara, que no cessa, la demãda puesta por la parte cõtraria es incierta è inepta y deue ser repelida del pro-

cesso. Lo otro porque caso no confessado, que no le obstarã las dichas excepciones, no deue ser oydo, porque si algo le debo, no ha llegado el plaço, y assi pide antes de tiempo y ha incurrido en las penas del derecho. Por las quales razones y por la que mas en mi fauor haga, a. v. m. pido que auida informacion de lo susodicho, declare al dicho aduerso obstarle las dichas excepciones, y sobre ellas ante todas cosas pido deuido pronũciamiento y ser dado por libre de la dicha demanda, y para ello el officio de. v. m. imploro, y las costas protesto, y pido cumplimiento de justicia, y juro a Dios y a esta † que estas excepciones no alego de malicia, &c.

Expositio supra dicti Libelli.

40 DIximus (*Estando como esta descomulgado,*) &c. nam excommunicato maiori excõmunicatione potestas standi in iudicio interdicta est, vt in cap. intelleximus. de iudic. cap. excõmunicamus. 1. §. credentes. de hæreticis. in cap. à nobis. c. cum inter. c. dilecti. c. exceptionem de except. c. 1. de except. in. 6. l. 4. tit. 10. lib. 2. fori. ex eo ꝙ nedum prohibitus est participatione sacramentorum, verùm etiam cõmunione fideliũ, vt in. c. audi deniq;. c. cum excõmunicato. 11. q. 3. c. inter alia. de sententia excom. c. 1. de sententia excommunicationis. in. 6. Ideoq; in iudicio agere non potest propter periculum participationis cũ alijs, & in pœnam suæ cõ
41 tumatiæ, & vt publica autoritas iudicio debita obseruetur, vt in. c. 1. de excep. in. 6.
42 Cæterùm cogendus erit excõmunicatus suis aduersarijs respondere, & ab omnibus conueniri poterit, iuxta text. in. d. c. intelleximus. & in. d. §. credentes. & in c. si verè. de sententia excõmunicationis. & hoc inductum est in pœnam sui delicti, & ne aliquod præiudicium irrogaretur non agenti contra excõmunicatum,
43 & vt ex suo delicto non reportaret commodum excõmunicatus, vt colligitur ex tex. d. c. si verè. & ex. c. 1. de excep. in. 6. & resoluunt Socinus in reg. 132. Dueñas in regul. 268. Felin. in. d. cap. intelleximus. à num. 7. & Anto. Gabriel. lib. 4. conclu. 1. tom. 2. commu. opin. Ex quibus deducitur, quòd excommunicatus ad iudicium spontè veniens erit repellendus, si verò coactus venerit, vt alijs respondeat, erit audiendus in pœnã sui delicti, & vt agenti consulatur, & ipse vtilitatem non re-
44 portet, Quo fit, excommunicato in iudicio venire compulso permissum esse excipere, se defendere, & appellare, iuxta
45 tex. in dict. cap. cum inter. de except. alioquin cõpulsus venire omni auxilio destitutus, contra legem condemnari posset, & lex naturæ infringeretur, si contingeret quòd innocens condemnaretur, ex eo quod suas exceptiones non allegauerit. Et vt dicta lex naturæ non infringeretur, si innocens condemnaretur, excommunicato in iudicium venire compulso conceditur, vt possit excipere, se defendere, & appellare, quatenus hæc omnia ad ius naturale spectant, argumento Clement. Pastoralis. §. Cæterùm. de re iudic. & l. vt vim. ff. de Iust. & iure. & tradit Iacobus Menochius. libro. 1. de arbitrarijs.
46 quæst. 77. nu. 4. Nec supra dictis oberit, si obijcias, participationem cum excommunicatis iure diuino prohibitam esse, vt constat ex illo Matthæi cap. 18. si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. &c. & ex illo Pauli. 1. ad Chorinthios. c. 5. cum eiusmodi nec cibum sumere. &c. Ioan. 2. c. 1. nolite eum recipere in domum, nec, Aue, ei dixeritis, &c. & habetur in cap. excõmunicatos

municatos. 11. quæſt. 3. & in cap. nuper. de ſententia excommunicat. Et per prædicta fundamenta ita firmat communis opinio, ſecundum Felinium in cap. nulli de ſententia excommunica. Sylueſtrum, verb. Excommunicatio. 5. nu. 10. & Coſmam in pragmatica ſanctione. tit. de excommunicatis non vitandis. verb. Niſi. ergo videtur q. Summus Pontifex non poteſt ſtatuere, q. excommunicatus cõpulſus ad iudiciũ venire, poſsit excipere ſe defendere, & appellare: Nam reſpõdeo
47 participationem cum excommunicato prohibitã eſſe de iure diuino, in actibus diuinis, cæterũ in actibus humanis de iure poſitiuo tantũ eſſe prohibitã, ſecundum Sanct. Thom. in additionibus ad tertiam Partem, quæſt. 23. artic. 3. Ioann. Maio. in. 4. diſtinctione. 18. quæſt. 4. Driedonẽ de libertate Chriſtiana. pag. 137. & Couarr. in. c. alma mater. 1. part. §. 1. num. 2. de ſententia excommunic. in. 6. & Soto in. 4. diſtin. 22. quæſt. 1. artic. 4. in caſu. 5. Ac ideo conſtat prohibitionem participationis in iudicialibus eſſe de iure poſitiuo, ob id q. Pontificem propter ſupradictas rationes poſſe conſtituere, vt excommunicatus poſsit excepere, ſe defendere, & appellare. Etſi fateremur, prædictam participationẽ etiam in acti-
48 bus humanis prohibitam eſſe de iure diuino: adhuc erit dicendum, Pontificem ob prædictas cauſas potuiſſe interpretari illud ius diuinum, concedendo excõmunicato, vt excipiet, & ſe defenderet, ſicut interpretatus fuit, non peccare participantem cum excommunicato in caſibus. c. quoniam multos. 11. quæſt. 3. &. c. ſi verè de ſententia excommunic.
49 Rurſus non obſtat, q. excommunicatus non compellitur perſonaliter in iudicio reſpondere, bene tamen per procurato-
50 rem, iuxta text. dict. cap. intelleximus. ſed in cauſis arduis non cõpellitur quis procuratorem conſtituere, vt in cap. 2. de procurator. Ergo excommunicatus ſuper cauſa ardua conueniri non poterit:
51 Nam reſpondeo, quod in cauſis arduis excommunicatus perſonaliter poterit comparere, cum procuratorem conſtituere compelli non poſsit, ſecundum gl. in dict. cap. intelleximus. & ibi Hoſt. Ancharra. & Imol. & dicit communiter receptam. Panorm. num. 5. Barbac. num. 27. & Felin. num. 3. ibidem. quam etiam dicit communem Marian. Socin. in cap. ſacris. num. 392. de ſentent. excommunicationis, quo in loco. num. 395. teſtatur
52 hanc opinionem ſibi placere. cui intellectui non obſtat verbum eiuſdem text. ibi, Debet. nam licèt ex ſui natura importet neceſsitatem, ſecundum gloſ. in Clement. attendentes. verbo, Debeant. de ſtatu monacorum, quam ſequuntur Docto. ibi, & Panorm. Francus, & Decius. num. 5. in cap. propoſuit. de appellat. & alij plures relati à Tiraquelo de retractu. §. 1. glo. 15. nu. fin. tamen iuxta ſubiectam materiam in dict. cap. intelleximus. verbum, Debet, exponi debet de debito honeſtatis: nam verbum, Debet, aliquando honeſtatem importat iuxta dict. gl. in. d. Clem. attendentes, & probat text. iuncta gl. fi. in. c. 1. de deſponſat. imp. gl. c. 1. 15. q. 1. reſultaret enim abſurditas, & iniquitas, ſi in dict. c. intelleximus, verbum, debet, acciperetur ad neceſsitatem, quia cõtingeret, q. excommunicatus eſſet inops, vel q. nullum, vel minus idoneum procuratorem inueniret, & ſibi ſic legitima defenſio ſubtraheretur, cõtra text. in. c. cũ inter. de excep. ac proinde tex. ille intelligi debet, de debito honeſtatis, & ita de honeſtate excommunitatus tenetur procuratorem conſtituere ad reſponden
53 dum. Sed etſi iſta ſit communis interpretatio ad illum tex. tamen oppoſita ſententia verior, & receptior eſt, imò quòd excommunicatus etiam in arduis debeat procuratorem conſtituere ad reſpondendum, quam probat glo. in cap. paſtoralis. de iudic. Calderinus, Aretinus, nu. 21. in dict. capit. intelleximus. vbi Decius. num. 7. & Alciat. num. 13. eam dicunt communem & veriorem eſſe, & Pariſius in cap. cum inter. de excep. nu. 1.

eandem

eandem dicit communem. Marian. Socin. in.d.c. ſacris. n.393. & iſta communis opinio habetur in.1. tom. communium opin. libr.3. tit.4. nu.7. Et ſuadetur hæc interpretatio. ex tex.in dict.c. intel leximus. vbi expreſsè dicitur excõmunicatum debere non perſonaliter, ſed per procuratorem reſpondere. facit etiã text.in cap.per tuas.de ſententia excom. vbi excomunicatus nõ proſequitur appellationem, niſi prius abſoluatur, ad
54 idem eſt text. in.dict.c.cum inter. vbi exceptiones ab excommunicato admittũ tur per eius procuratotem oppoſitæ. Nec huic veriori interpretationi obſtat tex. in dict. cap.2.de procurat. vbi in arduis
55 non compellitur quis procuratorem conſtituere: nam reſpondeo illud non procedere quoties quis propter delictũ prohibitus eſſet perſonaliter in iudicio comparere, argumento text.in.l. Papinianus exuli.ff. de minor. quem tex. ad hoc expendunt Aretinus, Decius, Alciatus,& Pariſius vbi ſupra, ac ideo cum excommunicatus in pœnam ſui delicti prohibitus ſit perſonaliter in iudicio eſſe, compellendus erit etiam in cauſis arduis procuratorem conſtituere: & hinc eſt, q̃ licèt excomunicato permittatur excipere, ſe defendere & appellare,
56 fieri hoc debet per procuratorem: & ita obſeruandum erit. Et hãc opinionem teſtatur communem, contrariam verò communiter refelli Pariſius in capi. ſignificauerunt. & in.cap. vlt.num.8. de except. Ex quibus manifeſtè conſtat.
57 agenti, exceptionem excommunicationis obijci poſſe ad repellendum illũ à iudicio: vnde cum ſit exceptio dilatoria, & inter dilatorias connumeretur, vt probatur in.c.exceptionem.extrà de except.in.c.1. eod.tit. lib. 6.in Clem.vnica.
58 de except. gl.in.d.c.exceptionẽ.quã explicant ibi Panor. Feli. & Pariſius.n. 10. &. 13. & Rebuffus in Tract. de except. nu.3. tradit Maranta de ordine iudiciorum. 6. p.nembro. 9.n. 4. & Aſmius. in praxi. §. 13. c.2. in limitatione.2. principali. ideoq; ante litem conteſtatam erit opponenda, ſicuti reliquæ dilatoriæ, vt in.c. inſinuante. de officio delegat.c. in-
59 ter monaſterium. de re iudic. Nihilominus tamen dicendum erit. hãc exceptionem excommunicationis in quacunq; parte litis opponi poſſe, etiam ſi ſcienter à reo foerit omiſſa. iuxta text.in dict.ca. exceptionem. & in. c. 1. de except.in.6. & in.d. Clem. vnic.eod.tit. nam hæc exceptio hoc ſpeciale habet, vt inquit tex. in.d.c.exceptionem. reddens ratione ſpecialitatis, ſcilicet, ne inuitus in animæ pe-
60 riculum cum excõmunicato communicet: communicans enim cum excommunicato peccat ſaltim venialiter, & in aliquibus caſibus mortaliter ſecundum Hoſt. in ſumma de ſent. excõmunicationis §. fi. Ioan. And. in.c. ſacris de hijs quæ vi metuſue. & cõmuniter oẽs ex Nauarr. in Manuali. c.27. n.28. & Couar. in.dict. c. Alma mater. in initio. 1. p. n.7. vt in.c. illud. iuncta gl. verb. Vitari. de clerico. excommunicato. Panor. c. ſi quis presbyter. n.9. eodem tit. & in.d.c. exceptioné, nu.28. Diuus. Anto. 3. p. tit. 25. ca. 2. §. 2. & Nauar. in. c. cũ cõtingat. pag. 169. verſic. ſexto. de reſcript. quod tamé periculum animæ durat per totam litẽ, ideo in quacũq; eius parte opponi poterit, vt in di-
61 ctis iuribus dicitur. Nec his obſtat, quod nonnulli Docto. aſſerunt, ſcilicet, exceptionem loci non tuti opponi poſſe, quoties quis à iudice vocatus eſſet ad locum nõ tutum, quia illud periculũ ſemper durat, iuxta text.in.c.ex parte. 47. de appellat. & in ca. cum olim. de teſtibus. ergo non eſt illud ſolummodò ſpeciale in exceptione excommunicationis, vt propter periculum animæ in quacunque
62 Parte litis opponi poſsit. Nam reſpondeo quòd etſi exceptio loci nõ tuti inducat ius illud ſpeciale, non inde ſequitur detrahendam eſſe ſpecialitatem conceſſam exceptioni excõmunicationis, quia dicendum eſt duos eſſe caſus ſpeciales fundatos in vna & eadem ratione. Rurſus & ſecundò reſpondetur, diſcrimen

eſſe

esse inter exceptionem loci non tuti, & exceptionem excommunicationis: licèt enim exceptio loci non tuti competat quotiescũque iudex vocet aliquem ad locum non tutum, tamen si vocatus noluerit ea vti, non poterit post modum illam opponere, quia videtur illi renuntiasse: at verò exceptio excommunicationis scienter & malitiosè omissa, post modum opponi poterit, in quacunque parte litis, vt dicitur in dict. cap. exceptionem. cum similibus.

63 Diximus, (*De excommunion mayor por el proujsor de Salamanca. &c.*) nam objiciens exceptionem excommunicationis ad repellendum aliquem à iudicio tenetur exprimere speciem excõmunicationis, an sit maior, vel minor: & etiam nomen excõmunicatoris iuxta text. in. c. 1. de except. in. 6. Sed videtur hoc non esse
64 necessarium, sed satis esse dicere, Estãdo como esta descomulgado. &c. nam quoties fit mentio excõmunicationis intelligitur de maiori, vt probat tex. in ca. penult. extra, de sententia excõmunicationis: Nihilominus tamen erit dicendum necessariò exprimendam esse speciẽ excõmunicationis, vt inquit tex. d. c. 1. idq; Pontificem statuisse, ne excipiens vagetur, & illudat iudici, actori, & iudicio, & vt finis litib⁹ imponatur. ita resoluit Couar. in cap. alma mater. §. 8. nu. 5. 1. par. de sententia excõmunicationis in. 6. Vel, aliter tex. in. d. cap. 1. intelligit Egidius relatus à Dominico. nu. 10. in fin. in dict. c. 1. q⁹ per speciẽ ibi intelligatur casus, vel factum, propter quod lata fuit excommunicatio, nam quòd nos vulgariter appellamus casus, docti appellant speciem, vt an notauit Budæus in Pandect. in. l. 1. ff. de Iust. & iur. fol. 7. pag. 2. Prior tamen iuris tel lectus verior, & receptior est: cæterùm in alio cocunque actu, & dispositione, appellatione excommunicationis venit excommunicatio maior, vt probat text.
65 dict. cap. penult. Nec obstat huic resolutioni. quòd in pœnis in dubio de minori est intelligendum, vt in. l. si præses. l. inter pretatione. ff. de pœnis. & in cap. in pœ-
66 nis. de regul. iur. in. 6. sed excommunicatio est maior pœna quam sit in ecclesia, vt in cap. corripiantur. 24. quæst. 3. cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. cap. sacro. versic. cumque. & ibi gloss. verbo, Pœnam. de sententia excommunic. ergo videbatur, quòd appellatione excommunicationis, In dubio veniret minor: Nam omissis solutionibus relatis, & reiectis à Couarru. in dict. cap. alma. 1. part. §. 8. num. 7. omissaque alia Ancharrani, quam sequitur Couarr. vbi suprà, ex eo quod non tollit difficultatem ex dict. capit. in pœnis. cum similibus,
67 existimo rectiùs dicendum esse, scilicet, quòd ante dispositionem text. in dict. capit. penult. si fieret mentio excommunicationis, in dubio intelligendum esset de minori, iuxta dictam regulam, in
68 pœnis. tamen Gregorius. IX. Pontifex (Præuidens, minorem excommunicationem non esse congruens remedium ad compescendos contumaces, minoremq; excommunicationem nil vltra peccatum mortale operari, & facilè contemni posse indicium ecclesiasticorum mandata) illam decretalem condidit contra illud iuris principium, quòd in pœnis minimum est sequendum: Nec id mirum est, cùm multoties legislatores aliqua ratione ducti multa contra iuris principia statuerunt: & hoc est quod ipsi dicunt contra strictam rationem disputandi multa esse in iure admissa, vt in. l. ita vulneratus. in fin. ff. ad. l. Aquil. l. si quis seruo. C. de furtis. text. in capit. cum vniuersorum. de rerum permutatione, capit. si beneficia. de præbend. in sexto. facit text. in capit. si ciuitas. de sententia excommunicationis. libro. 6. dum dicit,
69 q⁹ licèt secundum iuris principium inter dicta ciuitate suburbia non contineantur, cum appellatione ciuitatis suburbia non veniant, tamen ne sententia interdicti vilipendi valeat, statuitur, vt interdicta ciuitate suburbia etiam interdicta censeantur.

70 Dixi

70 Diximus, Agrauado y reagrauado, y denunciado, &c. nam licèt de iure veteri excommunicatus vitandus erat ſtatim quòd conſtabat eum eſſe excommunicatum, iuxta text. & ibi glo. in cap. cum non ab homine, de ſententia excommunicationis. de cuius vera reſolutione concertatio fuerat apud Doct. hodie tamen hanc concertationem diſſoluit Extrauagans Martini. V. incipiens, Ad vitandum
71 ſcandala, &c. qua ſtatuitur excommunicatum non eſſe vitandum ante publicationem, & denunciationem excommu-
72 nicationis. Et quia magna controuerſia eſt inter Doctores, circa veram literam illius Extrauagantis nondum typis excuſſam, libuit mihi eam in præſenti inſerere, iuxta veram & tenendam literam concilij Baſilienſis, vt ita facili negocio percipi poſsit quem excommunicatum vitare teneamur: litera ſic ſe habet.

Ad vitandum ſcandala, & multa pericula, ſubueniendumque conſcientijs timoratis, ſtatuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicuius in ſacramẽtorum adminiſtratione, vel receptione, aut alijs quibuſcunque diuinis, vel extra, prætexta cuiuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi fuerit in vel contra perſonam, collegium, Vniuerſitatem, eccleſiam, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, vel denunciata ſpecialiter, & expreſsè: aut ſi aliquam ita notoriè excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſsit tergiuerſatione celari, aut aliquo modo iuris ſuffragio excuſari: nam à communione illius abſtineri vult, iuxta canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari.

Hactenus litera prædictæ Extrauagantis. Ex qua colligitur, excommunicatum hodie non eſſe vitandum, donec eſſet publicatus, & denuntiatus à iudice: vel niſi ita notoriè excommunicationem incurreret, quòd nulla excuſatione celari poſſet. Et iuxta prædictam literam eam referunt & ſequuntur Panormit. in Clem. 2. de ſentent. excommu. in ſuis recollectis. Felinus in cap. Rodulphus. num. 39. de reſcript. Diuus Antonius. 3. part. tit. 25. c. 3. & Nicolaus de Auſmo in ſupplemento Piſanelæ, verbo, Clericus. 3. afferens ſe hanc extrauagantem iuxta prædictam literam extraxiſſe de libro domini Iuliani Cardinalis, qui præfuit dicto concilio Baſilienſi, & ſibi oſtendit hanc conſtitutionem in ſua camera. Et eandem literam agnouerunt pragmatica Sanctio Galicana. titu. de non vitandis excommunicatis in principio, Sylueſter in ſumma, verbo, Excommunicatio. 5. notabili. 4. Rebuf in concordata. verb. De excommunicatis non vitandis. pag. 687. Nauarr. in cap. 1. § laboret. num. 10. de pœnit. diſt. 6. & in Manuali Hiſpano, & Latino cap. 27. num. 35. ſubdẽs iuxta prædictam literam fuiſſe illam Extrauagantem confirmatam in concilio Bituricenſi, & in concilio Lateranẽſi ſub Leone. X. ſeſsione. 11. Couar. in d. c. alma. 1. p. §. 2. num. 7.

73 Vnde primo conſequitur, veram eſſe opinionem Innocen. & ſequatium in c. Inquiſitioni. de ſent. excõmu. afſerentis, ante denuntiationem non eſſe vitãdum excommunicatum, quãuis eius excommunicatio duobus teſtibus probari poſſit: quicquid oppoſitum velint Panorm. Henricus & Felin. in. c. cum non ab homine.

mine.de ſentent.excom. Quæ doctrina Innocent. procedit etiam ſi excommunicatio per famam publicam probaretur: & ita iam eſt ſublata reſponſio text. in cap.cùm deſideres, ibi ſecundæ quæſtioni de ſenten. excommu. ſecundum Couar.dict.cap.alma mater. 1.part. §. 2. num. 7.

74 Conſequitur Secundo ſublatam eſſe diſtinctionem text. in cap.cùm non ab homine.de ſenten.excommu. qui diſponebat excommunicatum publicum publicè vitandum eſſe,occultum verò occultè:nam ante denuntiationem non tenemur hodie vitare occultum, etiam occultè.

75 Tertiò conſequitur, ante denuntiationem non eſſe vitandum excómunicatum,etiam nominatim, & ſpecialiter:

76 vt putà ſi nomine proprio, vel ſignis æquipollentibus eſſet excómunicatus, tunc eſſet nominatim excómunicatus, argum.l.1. &.2. ff. de liber.& poſthum. l.ſi nominatim.ff.de cond. & demonſt. glo.in cap.cum & plantare.§.excommunicatos.verbo,Nominatim.de priuil. Et hoc corollarium probat Coſmas in pragmat.ſanctio.tit.de excómunicatis non vitand.verb. Generaliter. cui conſentit Nauar.cap.1.§.laboret. nu.22. de pœnit. diſtin.6. & in Manuali Hiſpano,cap.27. nu.36.& in Latino.num.35.& ſubſcribit Couar.in dict.cap.alma.1.part. §.2.nu.7. verſi. 4. aſſerens vſum & cómunem interpretationem Chriſtiani orbis prædictam Extrauagantem ita accepiſſe, & ſi contradicat Adrianus in.4.Tract.de Euchariſta. c.viſo de impedimentis.verſic. quãtum ad tertium & in Tract.de confeſsione,dubio.9.Felin.in.c.Rodulphus. num.39.de reſcript. & Medina in.C.de pœnitentia.Tract.2. ca.de confeſsione: qui omnes fundãtur in dict. Extrauagãti,ibi Generaliter,&c. ergo videtur q̃ ſi nominatim & ſpecialiter quis eſſet excómunicatus, q̃ ante denũtiationem eſſet vitandus: Nam illo verbo,& fundamento nõ obſtante, exiſtimo prioré opinionem veriorem, & tenẽdam eſſe quia verba illius Extrauagãtis aptiſsima ſunt ad excuſandos participantes cum excõmunicato,tam generaliter, quàm nominatim, qui intellectus ſuadetur ex verbis eiuſdem Extrauagantis, ibi. cuiuſcunque.

77 Quarto conſequitur ex.d.litera Extrauagantis,vitandũ eſſe quemlibet excommunicatum,ita notorium q̃ nulla poſsit excuſatione celari,etiam ante quàm eſſet publicatus,& denũciatus:nam legendo eam,prout ſupra retulimus,debemus hodie vitare excõmunicatum denuntiatum, & excómunicatum ita notorium, quod nulla tergiuerſatione celari poſſet,& ſi nondum denũciatus eſſet. & ita hoc corollarium probant Doctores ſuprà citati,qui prædictam literam ſequũtur. Alij verò ex cõcilio Conſtãtienſi aliter legunt prædictã Extrauagãtem:nam loco illorũ verborum, *Aut ſi aliquam ita notorie excõmunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſsit tergiuerſatione celari.&c.* ſubſtituunt hęc verba, *Saluo ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in clericum ſententiam latam à Canone, adeò notoriè conſtiterit incidiſſe.* Iuxta quã literam prædictam Extrauagãtem refert Diuus Antoninus.3.p.tit.25.ca.3.ſequitur Angelus de Clauaſio in ſumm. verb.Excómunicatio.8.§.63. Maior in.4.diſt.18.q.3. Caietanus in ſumma. verb.Excommunicatio minor. Driedonius de libert. Chriſt. pag.88.Ledeſma in ſecundam.4.q.25.artic.1.& Soto in.4.diſt.1.q.5.artic.6.& diſtinct.22.q.1.artic.4.dicensiuxta hanc literã vſu eccleſiæ hanc Extrauagantem receptam eſſe. idem firmat Victoria in Tract.de excõmu.n.10. Ex quibus lectu risconſtat,maximũ diſcrimen eſſe,nam iuxta primam literam concilij Baſiliẽſis, quilibet notoriè excómunicatus, ita q̃ nulla excuſatione celari poſsit, vitandus erit ante denuntiationem: at verò ſecundùm literam poſteriorem concilij Conſtantienſis ſolummodò ſunt vitandi notorij percuſſores clericorum

ante

ante denuntiationem: reliqui autem notorij excõmunicati ante denũciationem non erũt vitandi. Sed proculdubio recedendum nõ esse existimo à litera cõcilij Basilienſis, tum quia inter acta concilij Basilienſis illa extrauagãs reperitur iuxta primã literã: at verò inter acta Conſtantienſis non reperitur, nec ſecundum hanc, nec illã literam. Tum etiam quia conciliũ Basiliẽſe fuit celebratum poſt concilium Conſtantienſe, & quæ in concilio Basilienſi decreta fuerũt circa cenſuras, approbata poſtea fuerũt per Martinum. V. & Nicolaũ. V. Summos Pontifices, vt ex eorum bullis contentis in volumine conciliorũ conſtat, vt refert Couarr. in. d. §. 2. n. 7. verſi. quædam verò in fin. qui etſi vacilet in iſto artic. in hãc tamen partem magis ſe inclinat. Facit etiã pro hac ſententia quòd ſecurius eſt,
78 vt omnes notorios excommunicatos vitemus, cùm prædicta Extrauagans veniat ad ſubueniendum conſcientijs timoratis, vt in principio eius dicitur: & ex hoc nullum incõueniens reſultat, quòd tamen reſultaret ex litera concilij Conſtantienſis. Inſuper facit, quia notorius
79 excommunicatus neceſſario non eſt denuntiandus, ſecundum Panor. & Deci. in cap. peruenit. 1. de appellat. & Dominic. in cap. cum ſecundum leges. de hæret. in. 6. & Felin. in cap. Rodulphus. nu. 39. de reſcript. Et hac conſideratione vtitur Nauar. in dict. cap. 1. §. laboret. nu. 18. per text. in cap. quõniam. de filijs præſbyte. & ſi diſpliceat Couarr. dict. §. 2. numer. 7. Extat igitur concluſio, quod hodie excommunicatus non eſt repellen-
80 dus à iudicio, nec ab alia communione ante denuntiationem, niſi eſſet ita notoriè excommunicatus, q̃ nulla ter giuerſatione celari poſsit, ideoq; in libello dictũ fuit, Y denunciado.

81 Diximus in dict. libello, (*Aypleyto pendiente.*) nam exceptio litis pendentiæ eſt dilatoria, & ante litis cõteſtationem erit obijciẽda ſecũdum Bald. in. l. peremptorias. n. 40. C. ſent. reſcind. non poſſe. Felin. d. cap. exceptionem. nu. 32. Matth. de Afflict. in deciſ. 130. nu. 5. lib. 4. & Aſinium in praxi. §. 13. cap. 2. nu. 3.

Reliquæ verò exceptiones in dict. libello appoſitæ ſunt dilatoriæ, vt in princip. huius temporis reſoluimus, de quibus quando caſus occurrerit conſulendus erit Speculator in titu. de except. & replicat. §. nunc videndum reſtat. Felin. dict. cap. exceptionem. à num. 7. & ibi Pariſ. num. 4. Alexand. & Iaſ. in. l. ita demum. C. de procurator. Dueñas in regul. 263. & latius Aſinius in praxi. §. 13. cap. 2. per totum.

82 Reſtat vt videamus de exceptionibus mixtis ſeu anomalis: & exceptiones mixtæ dicuntur quæ naturam aliarum exceptionum non ſequuntur, propterea quòd ante, & poſt litem conteſtatam opponi poſſunt, vt putà exceptio excommunicationis, quæ in quacunque parte litis obijci poteſt. vt dict. cap. exceptionem. de except. & in cap. 1.
83 eod. titu. in. 6. & exceptio non numeratæ dotis, vel pecuniæ, ſecundum Speculat. titu. de except. in princ. num. 7. verſi. anomalæ verò. Aſinium in praxi. §. 13. cap. 7. nu. 2. item exceptiones rei iudicatæ, iuſiurandi, & tranſactionis, quia in vim dilatoriarum opponuntur ad proceſſum, & etiam in vim peremptoriarũ, & ita iudicantur à forma & modo opponendi illas, ſecundum Lancelotum Corradum in ſua pract. libr. 1. cap. 9. de prætore. §. 2. de officio prætoris in cauſis ciuilibus. tit. de incidẽtibus, & emergentibus. nu. 2. Beroium. c. ſuper literis. nu. 76. de reſcript. ſimiliter exceptio tu non es procurator, quam probat. l. licèt. & ibi Alex. C. de procur. & Dueñas in Regu. 264. vel exceptio, tu es filius familias, vel es ſeruus, vel es minor, vel pupillus: nam licèt iſtæ exceptiones ſint dilatoriæ, tamen quia proceſſus redditur nullus ex actis geſtis ab eis, quandocunque opponi poſſunt, etiam poſt litem conteſtatã: ac ideò anomalæ dicuntur, ſecundum Aſiniũ in praxi. §. 13. c. 2. limitatione

ne.8.præiudiciales etiam dicuntur,vt resoluit Didac.Perez in.l.1.tit.8.libr.3.Ordinam.col. mihi.1007.

Et de isto libello exceptionum dilatoriarum, vel emergentium datur copia
84 actori, & summariè de eis cognoscitur, & in eis ante diffinitiuam expressa,vel tacita pronuntiatio, procedendo ad vlteriora processus,requiritur, secundum gl. in cap.1.de ord.cognit. & ibi Panormit. nu.22. & communiter omnes ex Imol. ibi.num.6.Cinuns, & Paulus Castr. n.9. in.l.1.C.de ordi.iudi.

Cæterùm si reo nulla exceptio dilatoria,seu emergens competat, statim post oblationem,& intimationē libelli actoris eidem reo factam, intra nouem dies tenetur litem contestari de iure huius regni, iuxta text. in.l.1. titu.4.libr.4.
85 Recopil.at verò apud Lusitanos reus tenetur litem contestari intra terminum à iudice assignandum,iuxta ordinat.Lusitan. libr.3. titu.39. in princ. ideoque opportunè erit dicendum de Sexto Tempore,&c.

Ex Sexto Tempore.

SVMMARIA.

1 *LIS contestatio nihil aliud est, quã printipalis causæ narratio,& ad eam apud iudicem competentem se quuta responsio.*

2 *Litis cõtestatione omissa processus erit nullus.*

3 *Litis contestatio est lapis angularis,& iudicij fundamentum.*

4 *A partibus remitti non potest litis contestatio.*

5 *Potest reus à iudice compelli litem contestari.*

6 *Reus litem non contestans pro confesso habetur.*

7 *Litis contestatio in causis summarijs necessaria non est,nisi iure regio.*

8 *In quibusdam casibus litis contestatio non requiritur, remissiuè traditur.*

9 *Litis contestatio præcludit viam dilatorias exceptiones opponendi.*

10 *Personalis actio post litis contestationem vsq; ad. 40. annos perpetuatur:*

11 *Inualida litis contestatio actionẽ non perpetuat.*

12 *Dedolo actio per litis contestationem non perpetuatur*

13 *Quamlibet præscriptionem litis contestatio (etiam coram arbitro facta) interrumpit,*

14 *Per litis contestationem aduersarius in mala fide constituitur.*

15 *Per litis contestationem in mora quis constituitur.*

16 *Procurator lite contestata dominus litis efficitur, nec reuocari potest nisi in certis casibus.*

17 *Potest procurator post litem contestatam, vtpotè dominus litis alium procuratorem substituere.*

18 *Post litis contesttationem delegatus ab alijs quàm àprincipe potest alijs causam committere.*

19 *Lite non contestata non potest procedi ad testium receptionem, vel ad iuramentum calumniæ,aut ad sententiam diffinitiuam &c.n.20.*

21 *Post litem contestatã reus iudici subijcitur & actori obligatur.*

22 *Post litis contestationem causa vsuraria efficitur.*

23 *Litis contestatio fieri debet post libellum porrectũ,& post viginti dierum dilationẽ ad deliberãdum cancessam.*

24 *Iure regio intra nouem dies lis conte-*
standa est alias reus pro confesso ha-
betur.

25 *Contumax nemo dicitur ante contuma*
tiæ incusationem.

26 *Terminus nouem dierum ad contestan*
dum assignatus non potest per iudicẽ
restringi secundum communem Do-
cto. tamen autor tenet contrarium.

27 *Quotiescunq; ipso iure aliqua lege pœ-*
na imponitur, sententia prius declara
toria requiritur.

28 *Reo ante iudicis declarationem mor-*
tuo, pœna non transit ad hæredes.

29 *Reus intra nouem dies litem non con-*
testans, potest nihilominus intra dies
viginti peremptorias exceptiones ob
jicere.

30 *Reus intra nouem dies litem non con-*
testans videtur confirmare petitionẽ
aduersarij.

31 *Nouem dies ad contestandam à lege cõ*
cessi, sunt continui & non vtiles.

32 *Contestatio non solum die feriata, sed*
etiam actore absente fieri potest.

33 *Si reus per viam reconuẽtionis aliquid*
ab actore petierit, etiam si actor in-
tra nouem dies petitionem non fuerit
cõtestatus nõ habebitur pro confesso.

34 *Si dominus non fuerit citatus, vel procu*
curator specialiter ad eam causam nõ
fuerit constitutus, procuratoris con-
tumacia in non respondendo, domino
nocere non potest.

35 *Si reus compareat, & postea sine iudi-*
cis licentia recedat, lis pro contestata
habetur.

36 *Lex. 1. tit. 4 lib. 4. Recopilat. non ha-*
bet locũ in causis criminalibus, etiam
ciuiliter intentatis.

37 *Reus libello ineptonon respondens pro*
confesso, vel contumace, iure commu
ni non habebatur.

38 *Etiam si petitio inepta sit, dum talis in-*
ueniatur, ex qua intentio actoris co-
gnosci possit, reus intra nouem dies
non respondens habetur pro confesso,
regio iure.

39 *Reus intra nouem dies litem non conte*
stans, si postea onus probandi, quod
actori incũbebat, in se suscipiat, etiã
termino elapso excusatur, & appella
re potest à sententia iudicis declara-
toria.

40 *Contumax non auditur appellans.*

41 *Fictus contumax appellare potest*

42 *Aduersus lapsum termini minor resti-*
tuitur.

43 *Minor aduersus veram cõfessionem re*
stitui potest.

44 *Lex. 1. tit. 4. lib. 4 Recopi. non seruа-*
tur apud regios supremosq; iudices.

45 *Inferiores iudices non possunt recede-*
re ab obseruantia legis, etiam duris-
simæ.

46 *In causis gabellarum lis contestanda*
est, infra trium dierum spatium, alias
reus pro confesso habendus est.

47 *Contestatio antiquitus per diuersa, &*
plura verba fiebat.

48 *Regio iure contestatio fit per verbum,*
Nego, aut per verbum, Confiteor.

49 *Contestatio litis fieri debet intra no-*
uem dies iudice, actore, & tabellione
præsentibus.

50 *Si actor inueniri, aut iudex nõ possint.*
litis contestatio absente actore fieri
poterit, in eo loco, in quo iudex inueni
ri possit.

51 *Libellus litis contestationis Hispano*
sermone

sermone compositus.

52 *Per hæc verba, Nego in totum petitionem, sicut in ipsa continetur, litis contestatio inducitur.*

53 *Verba, Cum animo petitionem cõtestãdi, non sunt necessaria.*

54 *Litis contestatio super inepto libello facta est ipso iure nulla.*

55 *Reus habet viginti dies ad opponẽdas exceptiones peremptorias post litis contestationem.*

56 *Quando bene fundatum est ius litigantis, in ipsa litis contestatione potest peremptorias opponere.*

57 *Iuri suo potest quilibet renuntiare.*

Sextum Tempus,

Litis contestationis.

1 LITIS cõtestatio est, principalis negotij apud iudicem competentem facta narratio, & ad eã sequuta responsio, ita colligitur ex capi. vnico. iuncta glo. extrà, de litis contestatione. ex cap. dudum. secundo. de electione. ex l. rem non nouam. §. Patroni. C. de iudi. conuenit. l. 19. tit. 4. & l. 2. & 3. titu. 10. p. 3. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recop. & ordinatio Lusitan. libr. 3. tit. 19. in princ. tradit Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 15. glo. 2. num. 1. Damhauderius in praxi. c. 120. n. 1. & cap. 140. num. 1. & Maranta de ordi. iudi. 6. part. memb. 10. num. 3. & Ioann. Parladorius in lib. rerum quotidian. c. 14. nu. 3. quo in loco. nu. 1. & 2. tradit cur litis contestatio ita dicatur, reiectà etymologia Pompeij & Tiraqueli.

2 Quæ litis contestatio est actus substantialis iudicij, & processus, adeò, quòd si omittatur, processus erit nullus, secundum gloss. dict. cap. dudum. verbo, Irritum duximus. & gloss. in. l. prolatam. C. de sentent. & interloquu. omni. iudic. & ibi Barto. & omnes. gloss. capit. vnico. de litis contestatione. in fin. & gloss. in capit. quoniam. de probat. verb. Responsiones, & de iure regio hæc opinio probatur in. l. 7. titu. 3. part. 3. & in. l. 2. titu. 16. part. 3. & in. l. 8. & 9. titu. 22. part. 3. & resoluit Auend. in. 1. responso. num. 4. Vnde Bald. in cap. 1. extrà de litis contestat. inquit, quòd contestatio litis est lapis angularis, & fundamentum iudicij, not. Ial. in. l. si is qui. num. 7. ff. de iure iurand. Sebast. Bantius de nullit. process. pag. 4 298. num. 28. in tantum quòd à partibus contestatio litis remitti non potest, secundum gloss. in cap. de causis. de officio delegati. quam ibi testantur communiter receptam Decius, & Socinus in capit. 1. de litis contest. Gregor. Lup. in l. fin. titu. 10. part. 3. verbo, Lo que no se podria. & Didac. Perez in. l. 1. titul. 3. lib. 3. Ordinam. col. mihi. 862. vbi in quæstione. 4. concludit, reum posse præcisse à iudice compelli litem contestari, per 5 text. in. l. 10. tit. 3. part. 3. & ante eum idem resoluit Maranta. vbi suprà, numero. 8. & Asinius in praxi. §. 17. cap. 5. Tametsi Bologninus in repet. l. si finita. §. Iulianus. num. 78. ff. de damno infect. duas opiniones communes contrarias adducat. Cæterùm si reus noluerit litem contestari, processus gestus absque litis contestatione validus erit, secundum Barto. in. l. non videtur defendere. ff. de regulis iur. Et Auend. in dict. responso. 1. num. 21. inquit hodie processum sine contestatione valere, cum reus non contestando 6 pro confesso habeatur, & condemnari possit, vt probatur in. l. 1. titu. 4. libro. 4. Recop. Sed hoc est falsum, nam ibi non deficit litis contestatio, cum illa ficta confessio pro contestatione habeatur, vt infrà dicemus in sexto intellectu. dict. l. 1.

7 In causis vero summarijs de iure communi litis contestatio non requiritur, vt probat text. in Clem. sæpe. de verborum

rum signifi. & ibi firmant Card. & Bonifa. nam in eis loco litis contestatæ habetur ille primus actus qui in iudicijs ordinarijs solet sequi post litem cõtestatam, vt putà dilatio ad probandum. ita resoluunt Didacus Perez, vbi suprà, col. 861. & Asinius in praxi. in princ. cap. 8. num. 11. tamen de iure regio etiam in causis summarijs litis cõtestatio necessaria est, vt probat text. in l. 10. titu. 17. libr. 4. Recopil. ibi, Desque los pleytos son contestados. nam ibi dicitur, quòd attenta veritate procedatur, etiam si omissa fuerit aliqua solemnitas ordinis iudiciarij: ergo supponit quod in causis summarijs litis contestatio interueniat. probatur etiam in l. 5. titu. 7. lib. 9. Recopilat. vbi dicitur, quod in causis gabellarum, in quibus summariè proceditur, litis contesta-
8 tio fiat. Et octuaginta & duos casus, in quibus litis contestatio non requiritur congerit Socinus in capit. quoniam frequenter. à nu. 9. vt lite non constet.

9 ¶ Litis tamen contestatio operatur effectus sequentes. Primò, enim præcludit viam opponẽdi exceptiones dilatorias, nec post eam opponi potest declinatoria fori, vt in l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurat.

10 Secundò, post litem contestatam omnis personalis actio perpetuatur vsque ad. 40. annos, vt in l. sæpè. C. de præscrip. 30. vel. 40. ann. & in l. 1. C. de annali exceptione. tradit latè Alexand. in l. si quis eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. Rebuf. in constitut. regal. Galliæ. 2. tomo. Tract. de recisione contractus. glos. 19. numer. 24. Quæ tamen opinio vera est
11 in contestatione valida, nam contestatio inualidà non perpetuat actionem secundum Paul. Castr. in l. si quis. §. quod si quis. num. 2. ff. de iniust. rupt. & latè Tiraquelus de vtroque retract. lib. 1. §. 1. glo. 9. numer. 83. & Didac. Perez in l. 1.
12 titul. 3. libro. 3. Ordinament. Par i modo actio de dolo non perpetuatur per litis contestationem, vt probat. l. vltima. C. de dolo.

13 Tertiò, Litis contestatio interrumpit quamlibet præscriptionem, vt probat text. in. l. sicut. C. de præscript. 30. vel. 40. ann. & l. more. C. de rei vendic. etiam si facta fuerit coram arbitro, vt probat text. in l. penult. C. de recept. arbitris.

14 Quartò, Per contestationem aduersarius constituitur in mala fide quantum ad fructus, vt probat text. in l. certum. & in l. more. C. de rei vend.

15 Quintò, Contestatio litis constituit partem aduersam in mora, secundum Alexand. in consil. 48. libr. 4. col. fin. præsertim in ijs, quæ debentur officio iudicis, vt in l. cum postulassem. ff. de damno infect. l. 24. ff. s. p. s.

16 Sextò, Per litis contestationem procurator constitutus efficitur dominus litis, nec reuocari potest, nihil in certis casibus, vt in l. post litem. cum. l. sequent. ff. de procurato.

17 Septimò, Procurator post litem contestatam potest alios substituere taquàm dominus litis, vt in l. neque. C. de procurat. l. 24. ff. s. p. s.

18 Octauò, Post litem contestatam delegatus ab alio, quàm à principe potest alijs causam committere, iuxta glos. in l. & quia. verbo, Nec ipsa lex. in fin. ff. de iurisd. omn. iud. & glo. in l. fi. verbo, Nec habent. C. vbi, & apud quem. Speculator in titu. de litis contestatione. versic. effectus. Quæ opinio iure regio approbata est per text. in l. 19. titu. 4. part. 4. de iure tamen communi contraria opinio verior est, quam firmat glos. in cap. cum Bartoldus. de verb. Committentibus. de re iud. & glo. cap. 1. de procurat. in. 6. gl. in l. à iudice. C. de iudic. tradũt Bart. n. 11. Iaff. & Zasius. nu. 36. in l. more. ff. de iurisd. omn. iud.

19 Nono, Facta litis contestatione iuratur de calumnia, & testes recipiuntur: quod tamen antea fieri nequit, vt in toto titu. vt lite non contesta.

20 Decimò, Ad diffinitiuam sententiam proceditur post litem contestatam, ad

quam

quam ſine litis cõteſtatione procedi non poteſt, vt in Authen. de exhibend. reis. §. ſi verò. collatione. 5.

21 Vndecimo, Per litis conteſtationem clauditur via multis malitijs, & reus iudici ſubijcitur, & obligatur actori, ſecundum Speculat. tit. de litis conteſtatione. verſic. effectus. in fine.

22 Duodecimo, Poſt litem cõteſtatam cauſa fit vſuraria, quæ prius non erat, vt probat tex. in l. lite. ff. de vſuris: Alios plures effectus congerit Speculator in titu. de litis conteſt. verſi. effectus. Bonifacius in ſua Peregrina. verbo, Litis conteſtatio. quæſt. 3. Marant. de ordi. iud. 6. par. membro. 10. num. 15. & Damhauderius. in praxi. cap. 120. & cap. 140. & ſeptuaginta & quinque effectus litis conteſtationis congerit Rebufus in Tractatu de effectibus litis conteſtationis.

23 Hæc litis conteſtatio de iure communi fieri debet poſt exhibitum, & porrectum libellum ab actore, & poſt dilationem viginti dierum conceſſam ad deliberandum, vt in Authent. offeratur. C. de litis conteſta. & in capit. induciæ. verſic. offeratur. 3. quæſt. 3. at verò de iure regio lis conteſtari debet intra nouem dies continuos connumerandos à die,

24 quo libellus porrectus ab actore fuit intimatus reo, vel eius procuratori: alioquin reus ſi non fuerit conteſtatus litem in dicto termino habetur ipſo iure pro confeſſo, ob eius contumaciam, abſque eo quòd iudex ſuper iſto articulo ſententiam condemnatoriam proferat. ita expreſsè diſponit. l. 1. titu. 4. lib. 4. Recpil. Cuius tamen legis. 1. diſpoſitionem intelligo procedere primò, quando reus fuit citatus perſonaliter, & recepit copiam libelli: ſecus verò quando non cõparuit, nec recepit copiam libelli, nam tunc vigore citationis aduerſus citatum proceditur ad miſsionem. ex. 1. & 2. decreto, vel alijs remedijs, vt reſoluiſti, infrà. 2. part. huius. 1. Tomi. Et ita dict. l. 1. intelligit Didac. Perez in l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordin. col. mihi. 873. ¶ Secundò intelligo diſpoſitionem dict. l. 1. procedere etiã ſi accuſatio contumaciæ ab actore non fiat: adhuc enim reus pro confeſſo habe retur vt probat dict. l. 1. in illis verbis, Si aſsi no reſpondiere, ſea auido por confeſſo por ſu rebeldia. & firmat Bald. in l. ſi tutor. C. de interdict. lectu. 1. num. 1. refert Didacus Perez in addit. ad Seguram in l. 3. §. fin. de lib. & poſthum. num. 82. Nihilominus tamen oppoſitam ſententiam praxis recepit, imò incuſationem contumaciæ præcedere debere ab actore, ad hoc, vt reus pro confeſſo habeatur. quam opinionem firmat Innocen. in cap. calumniam. de pœnis. & ibi Ioan. Andr. & Ancharr. conſil. 97. col. 2. in fin. qui ſtylus tanquam lex obſeruãdus erit ſecundùm Matthæum de Afflict. deciſione. 135. num. 3. Decium in cap. ex literis. num. 6. de conſtit. & ſatis probat

25 ipſa. l. 1. ibi, Por ſu rebeldia. quia contumax non dicitur ante incuſationem contumaciæ, vt probat. l. properandum. §. 1. de iudic. & ibi Bald. num. 4. & hoc modo procedit. ordinatio Luſitanorum. libr. 3. titu. 39. in princ. ibi, A a ſua reueia o julgador conteſte por elc. ¶ Tertiò deciſionem dict. l. 1. intelligo procedere

26 dummodo terminus nouem dierum non reſtringatur à iudice: nam iudex etiam ex aliqua cauſa non poteſt illum perſtringere, cum ſit à lege conceſſus, argum. text. in cap. indultum. de regul. iur. in ſexto. & firmat Iacobus de Arec. relatus à Barto. in l. 2. num. 4. ff. de re iud. vbi hanc opinionem teſtatur communem Iaſſ. num. 22. Ripa. num. 14. Decius in Rubric. C. de ſucceſſ. edict. numer. 4. Oppoſita tamen ſententia verior eſt, vt conſtat ex his quæ ſuprà reſoluimus in. 5. Tempore. num. 18. ¶ Quartò intelligo dict. deciſionem text. in dict. l. 1. quòd licèt per lapſum nonem dierum ipſo iure, ſine aliquo proceſſu, & ſententia, reus habeatur pro confeſſo. vt probat. d. l. 1. tamé requiritur ſententia interlocutoria hoc

27 declarans: nam quando ipſo iure eſt impoſita aliqua pœna, ſemper requiritur

ſententia declaratoria, ſecundum Barto. in. l. eius qui. ff. de iure fiſci. Bald. l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſanct. eccleſ. Roma. conſil. 211. colum. 3. & probatur in cap. cum ſecundum leges de hæret. in ſexto. & probat. gloſſ. in cap. quam ſit. verbo, Ipſo. de electione. in ſexto. g.o. in cap. licèt canon. verb. Iuſto impedimento. eodem tit. & lib. & hanc dicit veriorem & magis communem opin. Auguſ. Beroius, in cap. 1. de conſtit. num. 137. Tiraquel. in. l. ſi vnquam. verb. Reuertatur. num. 400. C. de reuocand. donat. Couar. cap. cum eſſes. num. 6. de teſtament. & in. 4. Decretal. 2. part. cap. 6 §. 8. num. 10. & in regula peccatum. 2. part. §. 5. num. 6. & §. 8. num. 4. Soto libr. 1. de Iuſt. & iure.
28 quæſt. 6. articul. 6. ¶ Quintò intelligo quod ſi reus moriatur antequàm à iudice declaretur pro confeſſo, quòd pœna huius. l. 1 ad hæredes non tranſit ſecundùm Barto. in. l. 1 §. ſed & conſtitutio. numero. 4. ff. de calum. facit text. in. l. eius qui delatorem, & ibi Barto. & in. l. ex iudiciorum. ff. de accuſat. Nec huic intellectui obſtat quòd cum iſta pœna impoſita ſit à lege, per conſequens deberet ad hæredes tranſire. Secundum gloſſ. in. l. 3. §. quod autem. ff. quod quiſque iuris. & firmat Panorm. in cap. vlt. num. 11. de iuramento calum. nam illud eſt verum, quando ſententia declaratoria iudicis præceſſerit. Secundum Didac. Perez. in. l. 1. tit. 3. lib. 3 Ordinam. ¶ Sextò intelligo, quod ſi
29 cèt reus non conteſtando litem intra nouem dies habeatur pro confeſſo, non tamen prohibetur poſtea intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias ad repellendam intentionem aduerſarij ſuper principali quæſtione, vt putà ſi opponat exceptionem pacti de non petendo, iureiurando, præſcriptionis, vel ſimilis: nam per prædictam. l. 1. hoc non eſt prohibitum, imò permittitur,
30 quia per hanc fictam confeſsionem litis conteſtatio inducitur confirmando petitionem actoris: negando enim vel confitendo litis conteſtatio fit, vt probat dict. l. 1. & infrà dicemus, ergo poſt hanc conteſtationem exceptiones peremptoriæ obijci poterunt à reo intra viginti dies à iure aſsignatos ad illas opponendas, iuxta text. l. 1. titu. 5. lib. 4. Re-
31 copilat. ¶ Septimo intelligo, quod nouem dies à. l. 1. aſsignari ad conteſtandam litem, ſunt continui, & non vtiles, & ita currunt de momento ad momentum, vt conſtat ex verbis eiuſdem. l. ibi, continuos. & de tempore continuo loquitur text. in capit. quia diuerſitatem. de conceſsione præb. & text. y Clemen. vnica. de reſtitutione in integr. & ibi, gl. verbo, Continuum. Tiraquelus de vtroque retract. libro. 1. §. 35. gloſſ. 4. ac ideo vt reus habeatur pro confeſſo, requiri-
32 tur, quòd totus terminus nouem dierum ſit elapſus. Et hinc eſt, conteſtationem fieri poſſe die feriata, vt probat text. in. l. 2. titu. 4. lib. 4. Recopilat. Poteſt etiam fieri actore abſente, vt probatur in dict. l. 2. titu. 4. lib. 4. Recopila. & ſi de iure communi actore præſente fieri debeat ſecundum Bald. in. l. 1. verſiculo. 3. quæro. numero. 4. C. de litis conteſtatione. Maranta de ordine iudi. 6. parte. membro. 10. nume. 7. & Aſinium in praxi. §. 17. capit. 3. ¶ Octauo intelligo di-
33 ctam. l. 1. non procedere quando reus per viam reconuentionis aliquid petierit in libello reſponſorio: nam licèt actor litem non conteſtetur, non habebitur pro confeſſo, vt probat text. in. l. fin. titu. 4. libro. 4. Recopil. ¶ Nono intelligo dict. l. 1. quòd dum inquit, quòd ſi petitio actoris intimata fuerit reo, vel eius procuratori, & neuter intra terminum conteſtationem fecerit, quòd
34 reus habebitur pro confeſſo, intelligi debet, quando dominus citatus fuerit. vel procurator ſpecialiter fuerit conſtitutus ad illam cauſam, alioquin contumacia procuratoris in non reſpondendo non nocebit domino, ex doctrina Barto. in. l. 1. §. ſi procurator. numero. 1. ff. ſi quis ius dicent. communiter recepta ex Socino. ibi. nume. 5. & ita intelligit

git Didacus Perez in l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordinam. col. 868. ¶ Decimo intelligo. d. l. 1. habere locum in casu. l. 1. titu. 11. libr. 4. Recopil. vt putà quando quis personaliter fuit citatus. & noluit comparere, 35 vel iam quòd comparuit illicentiatus recessit; tunc enim lis habetur pro 36 contestata. ¶ Vndecimo intelligo dicta. l. 1. non habere locum in causis criminalibus, etiam ciuiliter intentatis, & idem obseruandum esse in causa iniuriarum criminaliter, vel ciuiliter intentata. Secundum Didacum Perez. l. 1. titul. 3. libr. 3. Ordinam. glossi verbo, Maguer que diga que el procurador. Intellige tamen hoc obtinere quo ad incurrendam pœnam huius l. nempè, quòd delinquens non cõtestans habeatur pro confesso, non vero, quòd in causis criminalibus litis contestatio non sit necessaria: quia imo necessaria est secundum communem opinionem ex Socino. c. qualiter & quando, col. 2. num. 960. nam per responsionem accusationi factam, vel inquisitioni, ad interrogationem iudicis lis contestata dicitur, & ita praxis obseruat teste Barto. in. l. is qui reus. num. 4. ff. de public. iudic. & Iulio Claro libr. 5. Sentent. §. fin. quæst. 45. num. 2. & probatur in. l. 16. titu. 1. part. 7. & ibi Gregor. Lu- 37 pus. verb. Si o non. ¶ Duodecimo intelligo. d. l. 1. quòd licèt de iure communi reus non respondens libello inepto, non habeatur pro confesso, vel contumace, quia iudicium est nullum, vt not. Bart. in. l. filius familias. ff. de interrogat. act. Paul Castr. l. fideiussor. num. 2. ff. de negot. gest. hodie tamen quanuis petitio sit inepta, dummodo sit talis qualis, ex qua colligi possit quid actor petere ve- 38 lit, reus non contestando litem intra terminum pro confesso habebitur, vel contumace; cum hodie iam qualis talis petitio sufficiat. Hæc colliges ex ijs quæ resoluisti suprà in. 4. tempore. num. 5. & 16. & in specie firmat Auendanius in responso. 1. num. 21. versic. hodie tamen si petitio. quanuis ipse perperàm citet Do- 39 cto. pro sua opinione. ¶ Decimotertio intelligo. d. l. 1. quod licèt reus pro confesso habeatur non contestando litem, tamen si voluerit in se assumere onus probandi suam innocentiam, & contrarium eius quod sibi petitur admittendus, erit; & excusabitur argumento text. in l. 2. C. qui testamenta facere poss. vbi Angel. Paul. Salicet. Alexand. & Ias. num. 6. & Bald. in. l. ita demum. C. de procurat. facit text. in. l. fin. §. fin. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem, &c. poterit etiam reus appellare à sententia iudicis, quia cum pro confesso declarauit, li- 40 cèt enim contumax, non audiatur appellans. l. properandum. §. sin autem. & ibi Bald. num. 5. C. de. iud. id intelligi debet in 41 vero cõtumace. secus tamen est in ficto, secundùm Bald. vbi suprà. & ibi Alexan. num. 17. & Hippolytum in singul. 87. Deinde si reus minor. 25. ann. fuerit, in in- 42 tegrum restitutionem petere poterit aduersus lapsum temporis, præsertim quia aduersus confessionem veram minor restituitur, secundum Bart. in. l. auxilium. §. 43 in delictis. num. 2. ff. de minor. Alexand. & Iaff. in. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iure iurand. Decium. in. l. nil consensui. §. non capitur. ff. de regul. iur. & Hippolyt. in. l. 1 §. fin. num. 70. ff. de quæstionibus. 44 ¶ Decimoquarto intelligo rigorem dict. l. 1. quòd reus habeatur pro confesso non contestando litem intra terminum; non seruari apud regios & supremos iudices secundum Matiençum in dialogo relatoris. 3. part. cap. 44. num. 6. Couarr. in libro. 1. Variarum resolut. cap. 1. num. 8. & Auendanium in responso. 1. num. 21. Cæterùm apud iudices inferiores rigor illius. l. obseruandus erit, 45 quia iudices inferiores recedere non debent ab obseruatione legum quantumcunque duræ sint. ¶ Vltimo etiam intelligo dict. l. 1. vt dum disponit litem contestãdam esse intra nouem dies, non 46 procedere in causis gabellarum: nam in eis lis contestanda est intra tres dies connumerandos à die intimationis libelli

factæ reo, alioquin reus non conteſtando intra illum terminum, pro confeſſo habebitur. ita diſponit. l. 5. titu. 7. libro. 9. Recopila.

47 Rurſus hæc litis conteſtatio de iure cõmuni fiebat pluribus & diuerſis verbis, vt notat Socinus in cap. 1. de litis con-
48 teſtatione. à num. 77. Marant. de ordine iudic. 6. part. membro. 10. num. 4. de iure tamen regio lis planè & clarè eſt conteſtanda per verbum, Nego, vel Confiteor, vt probat expreſsè text. in dict. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil.

49 Inſuper litis conteſtatio fieri debet intra nouem dies continuos, præſentibus iudice, actore, & tabellione cauſæ, ſi inueniri poſsint, alioquin fieri poterit die feriata, præſente, vel abſente actore, in
50 loco vbi iudex inueniri poſsit, domi ſuæ, vel vbi pro tribunali ſedere ſolet, coram tabellione cauſæ, quando petitio eſſet in ſcriptis oblata, vel coram alio tabellione illius loci, & teſtibus, quando non eſſet in ſcriptis redacta apud tabellionem, coram quo petitio fuiſſet producta: & ſi abſente actore fuerit lis conteſtata, reus tenebitur conteſtationem coram iudice oſtendere, & actori dicere cùm primùm in iudicio actor comparuerit, aliàs incurret pœnas. l. 2. titu. 4. libro. 4. Recopil. vbi prædicta forma præſcribitur, & conteſtatio erit formanda modo ſequenti.

51 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora reſpondiendo a vna demanda contra mi pueſta a pedimiẽto de Pedro, vezino deſta ciudad de Salamanca, en que en effecto me pide tal coſa, cuya forma auida aqui por inſerta, Digo que la dicha demanda no es pueſta por parte, ni contra parte, en tiempo, ni en forma, ni ſegun y como de derecho deuia: y aſsi la niego en todo y por todo ſegũ y como en ella ſe contiene, con animo de la conteſtar ſiendo de cõteſtacion digna: y proteſto de allegar mis excepciones y defenſiones dentro del termino de la ley, ſobre que pido juſticia, y el officio de v. m. imploro, y las coſtas proteſto, y pido lo por teſtimonio.

Expoſitio ſupradicti Libelli.

52 DIximus (*Niego la en todo y por todo como en ella ſe contiene. &c.*) per hæc verba communis practica conteſtatur litem ſecundum Marantam de ordine iud. 6. part. membro. 10. num. 4. Aſinium in praxi. §. 17. cap. 2. verſic. fin. Practicam Ferrariæ in forma reſponſionis rei, verſic. Maranta. & de iure regio probatur in. l. 3. titu. 10. part. 3. vbi Gregorius Lupus verb. Non ſon. defendit hanc formam conteſtandi procedere etiam ſtãte. d. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recop. diſponẽte, conteſtationem fieri debere per verbum, Nego. vel, Confiteor: & prædicta verba ſunt magni effectus: nam ob ea reus ita reſpondens euitabit pœnas impoſitas aduerſus negantes, de quibus in. l. fi. ff. de rei vendi. l. contra negantem. C. de lege Aquilia. quas tamen incurreret, ſi ſimpliciter negaret, ſecuudùm Barto. in. l. ſi dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiuſſ. receptum à Maranta, & Aſinio in locis ſupra proximè citatis.

53 Diximus. *Con animo de la conteſtar. &c.* nam licèt hæc verba non ſint neceſſaria, vt diſpoſitum eſt in Rota. 2. titu. de litis conteſta. in nouis & in antiquis, deciſ. 472. tradit Speculat. titu. de litis conteſt. §. 1. num. 16. & 17. & 12. & Gregorius Lupus. l. 3. tit. 10. par. 3. verb. Non. tamen

men cõmunis ſtylus vtitur in cõteſtatione dictis verbis: & quãdo fuerit talis cõſuetudo obſeruanda erit, ſecundũ Socinum.c.1.num.68.de litis conteſt. Et facit quia requiritur animus & voluntas conteſtandi litem: nam humanæ aures noſtra verba iudicant qualia foris ſonant. vt in cap.humanæ aures.22.q.5.

54 Diximus, *Siendo de conteſtacion digna, &c.* quia ſi ſuper inepto libello fieret conteſtatio, eſſet nulla: tamen quia poterat eſſe aliqualis petitio, ex qua conſtaret quid actor petebat, in dubio illa verba apponuntur, vt ſi poſtea apparuerit, libellum non fuiſſe ineptum, reus non habeatur pro confeſſo, non conteſtando litem.

55 Diximus, *Y proteſto de alegar mis excepciones, &c.* quia poſt hanc conteſtationem reus habet alios viginti dies ad obijciendas ſuas exceptiones peréptorias, vt in.l.1.titu.5.libr.4.Recop. & licèt hanc proteſtationem reus non apponeret, non ideò amitteret ius opponendi illas, nihominus tamen eſt vtile hanc proteſtationem ſubijcere, argumento text.cap.cum.M. iuncta gloſ.verb.Sine præiudicio de conſtitut.

56 Aduertendum eſt, prædictam formam conteſtationis ſimpliciter fieri abſque allegatione exceptionum peremptoriarum in cauſis arduis, vel quando dubitaretur de iure rei conuenti: cæterùm in cauſis paruis, vel quando reus vellet, aut ſuus aduocatus intelligeret ſuum ius bene fundatum eſſe, ſtatim in ipſa litis conteſtatione, poſt illam clauſulam, Y aſsi la niego, &c. exceptiones peremptoriæ erunt allegandæ, quinimò hoc caſu re-

57 ſpondendum erit abſque allegatione dilatoriarum, & renuntiandum erit terminis litis conteſtationis, & exceptionum peremptoriarum: quòd fieri poterit, cum iuri pro ſe inducto quis renuntiare valeat, vt capit.ad Apoſtolicam de regul. Vnde cum poſt litis conteſtationem opponendæ ſint exceptiones peremptoriæ, videndum erit de Septimo Tempore.

Ex Septimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *PEremptoria exceptio appellatur quæ ius actoris perimit.*

2 *Peremptoriarum exceptionum quædam ſunt litis finitæ, vt puta iuris iurãdi, tranſactionis, & rei iudicatæ.*

3 *Exceptiones litis finitæ ſi ante litem cõteſtatam oppoſitæ fuerint, litis ingreſſum impediunt.*

4 *Si poſt litem conteſtatam fuerint oppoſitæ exceptiones litis finitæ, cenſentur obijci ad merita cauſæ, vt ius agẽtis perimant, & iudex cognoſcit de eis in diffinitiua ſententia.*

5 *Si exceptiones litis finitæ altiorem indaginem requirant, tum temporis non impediunt litis ingreſſum, ſed reſeruandæ ſunt, vt de eis poſteà cognoſcatur.*

6 *Libellus opponendi excep. peremp. ſermone Hiſpano formatus.*

7 *Si reus exceptiones litis finitæ in vim dilatoriarum ante litem conteſtatam oppoſuerit, & in earum probatione defecerit, poterit poſt litem conteſtatam eaſdem in modum peremptoriarum obijcere, & per alios teſtes probare.*

8 *Peremptoria exceptio non poteſt poſt diffinitiuam ſententiam opponi.*

9 *Aliquæ exceptiones peremptoriæ etiam poſt ſententiam opponi poſſunt.*

10 *In regno Luſitaniæ tenetur reus poſt litem conteſtatam peremptorias ex-*

ceptiones obijcere, & intra decẽ dies illas probare debet.

11 Reus exceptiones non probans in expensis condemnatur.

12 Reus intra viginti dies actorem si velit reconuenire tenetur.

13 Si exceptiones probari debeãt per instrumenta, reus tenetur ea porrigere simul cum exceptionibus, aut reconuentionibus.

14 Si per testes sunt probandæ exceptiones, reus cum eas opponit, iurare debet, se habere testes ad id probandum.

15 Si quis intra viginti dies peremptorias exceptiones non opposuerit, poterit restitutionẽ impetrare si talis sit persona, cui restitutio competat.

16 Restitutio non nisi semel peti potest.

17 Libellus responsorius Rei ad petitionem actoris, Hispano sermone compositus.

18 In libello responsorio nomen Actoris, & Rei debet adscribi.

19 Reus in exceptionibus actor reputatur.

20 Quod licet Actori, non debet Reo non licere.

21 Narratio Rei summariè fieri debet.

22 Ex narratione simplici facti colligitur exceptio quæ competit reo.

23 Exceptio non est in genere, sed in specie ponenda.

24 Posito vno ex correlatiuis reliquum positum censetur.

25 Præscriptione. 30. vel. 40. annorum reus securus est.

26 Petitionis libellus qui causam non continet reijcitur.

27 Debitum præcedere requiritur vt cõstitutum locum habere possit.

28 Si debitũ aliqua possit exceptione prætoria elidi constitui non potest.

29 Reconuentio intra dies. 20. opponenda est.

30 In actoris & rei libello oportet, vt adsit clausula conclusionis.

31 Actori libelli responsorij Rei copia exhibenda est.

32 Sex dies Actori cõceduntur ad respondendum libello responsorio Rei, a die notificationis libelli cõnumerandos.

33 Si actor inrauerit instrumenta se denouo inuenisse vltra sex dies audiri debet.

34 Si actor reconueniatur habebit nouem dies ad respondendum reconuentioni cum exceptionibus.

35 Libellus replicationis actoris Hispano sermone confectus.

36 Clausula quæ apponitur in libello, scilicet, No son dichas por parte mi cõtra parte, en tiempo y forma: hodie potest esse magni momenti & vtilitatis.

37 Copia libelli replicationis præbenda est reo.

38 Reus intra sex dies tenetur respondere libello replicationis.

39 Reus iurans se instrumenta de nouo inuenisse auditur etiam vltra sex dies.

40 Copia simplex sine die, & mense, & anno vnicuiq; parti est præstanda.

41 Libellus duplicationis Rei Hispano sermone confectus.

42 Per clausulam, Nouatione cessante negando lo prejudicial, &c. Videtur quis recedere à qualibet erronea confessione.

43 *Iure communi concessa erat triplicatio & quadruplicatio.*

44 *Regio iure duplicatio tantum permissa est.*

45 *Post duplicationem, prorectam, ipso iure, absque partium petitione conclusum censetur.*

Septimum Tempus,

Obijciendi exceptiones peremptorias.

1 EXceptio peremptoria seu incidens dicitur illa, quæ ius actoris in totum perimit iuxta text. in §. appellantur. Institut. de except. & secũdum Guidonem Papam, consil. 24. num. 4. Cassaneum consil. 9. numer. 73. Lancelotum in sua practica. capit. 9 de prætore. §. 2. de officio prætoris in causis ciuil. Rubrica de exceptione, num. 11. Marantam de ordine iud. 6. part. membro 9. numer. 11. Damhauderium. capit. 136. in praxi, & Rebuffum in Tracta. de exceptionibus. num. 25. & est ordinatio Lusitanorum.

2 lib. 3. titu. 38. in princ. Et ex his exceptionibus tres appellantur litis finitæ, nempè, exceptio iusiurandi, transactionis, & rei iudicatæ: dicunturque litis finitæ, quia inductæ sunt ad hoc, vt finem litibus imponant secundum Docto. communiter in. l. fratris, & ibi Riminald. nu. 1. C. de transact. Et de exceptione iuris iurandi, loquitur text. in. l. 1. ff. de iure iurand. de exceptione vero transactionis loquitur text. in dict. l. fratris. & ibi Decius, num. 1. Et de exceptione rei iudic. agit text. in. l. 1. ff. de re iud. & tradit Barto. in. l. nam & postea. ff. de iureiurand. Doct. in cap. 1. de litis contestatione. in. 6. Et his tribus exceptionibus litis finitæ addit quartam Maranta vbi suprà, nempè exceptionem præscriptionis, de qua in. l. fi. & ibi. Barto ff. pro suo. Alias sex addit Bald. in. l. postquam liti. C. de pact.

3 Quæ exceptiones litis finitæ dupliciter consueuerunt obijci, propterea quod dilatoriæ & peremptoriæ sunt, & ita aliquando opponuntur in vim dilatoriarum, vt putà cum opponuntur ante litem contestatam, quo casu litis ingressum & processum impediunt, vt probat text. in capit. 1. de litis contestatione. in. 6. & tradit Ioannes de Amicis consil. 48. num. 1. 6. 8. & 12. & consil. 63. num. 2. Cumanus consi. 39. num. 5.

4 aliquando verò opponuntur in vim peremptoriarum, vt putà cum post litem contestatam opponuntur, & tunc ad merita causæ obijci censentur, vt ius agentis perimant: & de eis cognoscit iudex, non tamen super eis pronuntiat: quia virtualiter censetur de eis pronunciasse, pronunciando super causa principali in diffinitiua sententia, secundum gloss. magistram in cap. 1. de ordine cognit. Bald. in dict. l. postquam liti. col. 2. Alexandr. & omnes in dict. l. nam & postea. Ripam in. l. si insulam. numer. 79. ff. de verborum oblig. Quæ exceptiones quoties requirunt altiorem indaginem, nempè quando non sunt liquidæ, nec de facili liquidari possunt, vt declarant Bald. & Alexandr. in. l. 4. § condemnatum. ff. de re iudi. si opponantur ante litem contestatam non impediunt ingressum litis, sed iudex eas refert ad merita causæ, & ad vlteriora procedit, nisi opponens offerat se incontinenti probaturum eas: nam tunc impeditur litis ingressus, secundum Barto. in. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebel. & libellus in opponendis peremptorijs ante litis contestationem ad impediendum ingressum erit formandus mòdo sequenti.

5

Gero-

6 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora: parezco ante v. m. y digo, q̃ no eſtoy obligado a reſponder a la demanda contra mi pueſta por parte de Pedro vezino deſta ciudad, en q̃ en effecto me pide tal coſa: cuyo tenor auido por inſerto, digo q̃ la dicha demanda no es pueſta por parte, ni contra parte: en tiempo, ni en forma: carece de relacion verdadera, y que. v. m. me deue dar por libre, porque al dicho aduerſo le obſta la excepcion de trãſaction ſobre eſta miſma cauſa, la qual le opõgo in vim dilatoriæ, vel peremptoriæ, como mas aya lugar de derecho, para impedir el ingreſſo y progreſſo deſta cauſa, y para hazer ceſſar el orden deſte juyzio, y me offrezco luego in cõtinenti a probar la dicha excepciõ, no me offreſciendo a ſuperflua probança, porq̃ pido a. v. m. q̃ auida ſummaria informaciõ de lo dicho, me abſuelua de eſte juyzio condenando en coſtas al dicho aduerſo, ſobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de. v. m. imploro: y ante todas coſas pido deuido pronunciamiento ſobre eſte articulo, y juro en forma de derecho que eſta excepcion no pido de malicia, &c.

7 ET intellige, q̃ quando reus opponit exceptionẽ peremptoriã in vim dilatoriarũ ante litẽ conteſtatã, ad impediendũ litis ingreſſum, & ſuper ea recipiũtur teſtes, & in ea ſuccubuit, q̃ poterit poſt litem conteſtatam eandem opponere in vim peremptoriæ ad merita cauſæ, & nouos teſtes ſuper ea producere, iuxta text. in cap. veniens. 2. de teſtibus.

8 Quando verò prædictæ tres exceptiones litis finitæ, & reliquę, quarum exẽpla ſubnectit Aſinius in praxi. §. 13. c. 6. & Maranta. 6. part. memb. 9. n. 11. opponuntur in vim peremptoriarum ad merita cauſæ, obijci debẽt poſt litem conteſtatam vſq; ad ſententiam diffinitiuã, & non poſt, vt probatur in. l. peremptorias. vbi Bald. & alij. C. ſentent. reſcindi non poſſ. & Bertrandus conſil. 75. nu. 4. volum. 1. Decius in Rubr. C. de edendo. nu. 6. Imola & omnes in cap. exceptionem, extra, de excep. Sunt tamen aliquæ exceptiones peremptoriæ quæ poſt diffinitiuam opponi poſſunt, de quibus agit Maranta in. d. membro. 9. nu. 17. & nos dicemus infrà in Duodecimo Tempore: in Luſitania verò reus tenetur opponere exceptiones peremptorias poſt litem cõteſtatam, & intra decem dies illas probare, vt in libro. 3. Ordin. tit. 38. in princ. De iure huius regni debet eas opponere reus poſt litẽ conteſtatam intra. 20. dies, vt probat tex. in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopi. quo termino elapſo reus nõ poterit eas opponere, niſi cũ iuramẽto aſſerat, eas de nouo emergiſſe, vel nouiter ad ſuam notitiam veniſſe, & ſimul iudex determinet admittendas eſſe: & ſi reus nõ probauerit dictas exceptiones intra terminũ ei à iudice conceſsũ ad eas probãdas, in expẽſis cõdẽnandus erit arbitrio iudicis. vt probat. d. l. 1. Quæ tamen limitãda erit ex traditis per Roderi cum Suarez in. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. regni. §. pro euidentia. nu. 40. ff. de re iud. Rurſus ſi reus viderit aliquod ius ſibi competere aduerſus actorem, tenebitur intra dictos viginti dies proponere reconuentionẽ, vel mutuam petitionẽ: & ſi exceptiones aliæ, vel recõuẽtiones fuerint eius qualitatis, q̃ probari debeãt per inſtrumẽta, debebit illa porrigere ſimul cũ exceptionibus, & reconuentio-

9 10 11 12 13

ſin. dixit de re ibi. ſcripſit uero late Padilla ad. l. 1. C. de rei. ux. et fac. ſpro. a. n. 36. V. glã. vbi uti. l. 1. C. eod.

uẽtionibus: si verò per testes sint probãdæ, iurare debet, se testes ad hoc habere.
14 Cæterùm si dixerit, probandas esse per testes, & instrumenta, tenebitur producere instrumenta intra dictos viginti dies: quibus transactis, non debent per iudicem admitti, nisi reus iurauerit solennniter, instrumenta de nouo fuisse reperta, nec anteà se potuisse illa producere. Hæc praxis præscribitur à dict. l. 1.
15 tit. 5. lib. 4. Recopil. cæterùm si obijciens exceptiones peréptorias fuerit minor, ciuitas, ecclesia, collegium, vel, vniuersitas, vel alia quæcũq; persona, cui de iure cõpetat restitutio in integrũ, transactis illis 20. diebus poterit hãc restitutionem petere, & sibi erit cõcedenda semel cũ dene gatione alterius restitutionis cõcedendæ dũmodo illam petat ante cõclusionem
16 causæ ad diffinitiuã. Si verò fuerit persona, cui prædicta restitutio nõ cõpetat, publicatis attestationibus nõ poterit obijcere aliã exceptionem in prima instãtia ad hoc vt super ea probatio admittatur, nisi per cõfessionẽ partis aduersæ velit eã probare. ita disponit. l. 5. titu. 5. lib. 4. Recop. & in. l. 6. eiusdem tit. & lib. præscribitur pœna contra minorẽ petentem restitutionem, ad obijciendas nouas exceptiones, publicatis attestationibus, si eas non probauerit. Et quando reus obijcit prædictas exceptiones peremptorias respõdet directè ad petitionem principalẽ actoris, modo & forma sequenti.

LIBELLVS RESPONSORIVS REI ad petitionem actoris, cum exceptionibus peremptorijs, & reconuentione.

17 HIeronymo, vezino dela ciudad de çamora, como mejor aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. respõdiendo a vna demãda cõtra mi puesta por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamãca, en q̃ en effecto me pide ciẽ ducados, q̃ dize le estoy obligado a pagar, por razon de q̃ deuiendo se los vn Iuan, vezino desta dicha ciudad, yo me le constituy por pagador de la dicha deuda segun y que mas largamẽte en su demanda se contiene, cuyo tenor auido aqui por repetido y a el me refiriendo, Digo q̃ justicia mediante. v. m. me deue absoluer y dar por libre de la dicha demanda y de lo enella contenido, condemnãdo en costas a la parte contraria. Lo qual assi pido y. v. m. deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todo lo general q̃ se suele dezir y alegar q̃ he aqui por expresso: y por que la dicha demãda no es puesta por parte, ni contra parte, tiẽpo, y forma, caresce de relaciõ verdadera en todo y por todo: y por tal la niego affirmando me en la contestaciõ por mi fecha. Lo otro por que niego estar yo obligado a pagar al dicho aduerso los dichos ciẽ ducados, ni tal con verdad se probara. Lo otro porque el dicho Iuan, al tiẽpo que el dicho aduerso dize me constituy por su pagador no le debia cosa alguna, y si algo le deuio fue mucho tiempo despues de quãdo dize que yo me constituy por su pagador, y assi no le compete a la parte contraria la actiõ que menos bien ha intentado. Lo otro por que caso no confessado que lo susodicho cessara, que no

cessa.

ceſſa. v. m. ſabra que el dicho aduerſo auia hecho pacto y concierto con el dicho Iuan de no le pedir la dicha deuda, y aſsi le abſta la excepcion pacti de non petẽdo, y por el conſiguiẽte a mi en ſu nombre, la qual opõgo al dicho aduerſo in vim peremptoriæ. Lo otro porq̃ aũque no huuiera lugar lo arriba dicho q̃ ſi ha, el dicho aduerſo me eſta obligado a pagar dociẽtos ducados q̃ le preſte, de los quales me hizo eſcriptura de obligaciõ, y el plazo de la paga es paſſado, como cõſta deſta eſcriptura publica de obligaciõ, de la qual hago preſentaciõ en lo q̃ haze, o hazer pude en mi fauor y no en mas ni aliẽde, cõ el juramẽto y ſolẽnidad neceſſario, &c. los quales le põgo por recõuẽcion mutua peticion, o nueua demãda, o como mas aya lugar de derecho. A v. m. pido que por ſu ſentencia que en tal caſo lugar aya, le cõdemne a que me los dẽ y pague por todo remedio y via executiua: Por lo qual; y lo q̃ mas en mi fauor haga pido a v. m. ſegũ y como de ſuſo pedido tẽgo: y en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiẽto de juſticia, y las coſtas proteſto, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſtas excepciones y reconuenciõ no pongo de malicia, &c.

Expoſitio huius libelli reſponſorij.

18 DIximus, (*Hieronymo, &c.*) quia in iſto libello reſponſorio nomen actoris & rei apponi debet, ſicut in libello principali actoris, diximus ſupra in
19 Quarto tempore: nam in obijciendis exceptionibus efficitur actor, iuxta text. in. l. 1. & 2. ff. de excep. quod enim licet
20 actori, licet reo, vt in. l. non debet. ff. de regul. iur. in. 6.

Diximus, (*Reſpondiendo a vna demanda en*
21 *que en effecto dize, &c.*) Iſta clauſula continet narrationem petitionis actoris: quæ narratio fieri debet ſummariè ad petitionem actoris ſe referendo per illa verba, Segun è què mas largamente, &c.
22 ex narratione enim ſimpliciter facti reſultat exceptio competens reo, ſecundum Bart. num. 5. & 6. in. l. 1. ff. de ex-
23 cept. vbi. nu. 7. concludit, exceptionem non in genere, ſed in ſpecie proponendã eſſe. idem firmat Felinus in. c. paſtoralis. co. 5. de except. & in. c. cum ordinem. de reſc. col. 7. verſ. Prima declaratio. & verſic. Sexta declaratio.

Diximus (*No es pueſta por parte,*) &c. quia petitio forſan propoſita fuit ab aliquo non habẽte legitimã perſonam ſtandi in iudicio, vt putà à procuratore non habente mandatum, vt in. l. procuratorem. ff. de procur. l. 3. tit. 2. lib. 4. Recop. vel ab alijs, de quibus diximus in Quinto Tempore. num. 13. & 83.

Diximus (*Ni cõtra parte.*) &c. nã ſi petitio
24 nõ fuit propoſita à parte, ſequitur, quòd nec contra partem, cum ſint correlatiua, & ex vi correlatiui poſito vno, reliquum cenſetur poſitum, vt in quit glo. in Clem. 1. verbo, AEternaliter. de ſumma Trinit.

Diximus (*En tiẽpo,*) &c. ratione præſcriptionis, qua tutus eſſet reus, vt in titu. C.
25 de præſcr. 30 vel. 40. ann. & plures caſus præſcriptionis cõgerit Montaluus. inl. 7. tit. 11. lib. 2. For. in gl. 1. & vide per Couar. in Regula poſſeſſor. de reg. iur. in. 6. Apponitur etiam iſta clauſula ad excludendã intẽtionem actoris, ſi forſan ante tempus intẽtauit actionẽ cõtra text. in. §. plus autẽ.

Parlado lib. 2 10. n. fin.

autẽ. Inſti. de act. & in. c. vni. de pluspeti.

Diximus (*Nien forma.*) &c. quia ſi libel
26 lus petitionis nõ cõtineat cauſam, vel in eo deficiat aliquid ex ſubſtãtialibus, de quibus diximus in quarto Tempore, reij ciendus erit. Et omnes ſupradictæ clauſulæ frequenter & ſemper apponũtur in quolibet libello reſpõſorio: deinde in ſpetie adijciũtur exceptiones reo cõpetentes aduerſus actorẽ per illa verba, *Lo otro, &c.*
27 Et in præſenti libello exempli gratia, appoſuimus illam exceptionẽ, q̃ debitum non præceſſerat: quia ad hoc vt actio de cõſtituta cõpetat, requiritur q̃ poſt debitum contractũ conſtitutor ſe obliget, vt in. l. 1. §. debitũ. &. §. fin. ff. de conſt. pecu. Deinde fuit appoſita alia exceptio pacti de non petendo facti ab actore in fauorẽ primi debitoris: ad hoc enim vt actio de
28 cõſtituta pecunia competat, primum debitum elidi non debet aliqua exceptione à iure prætorio inducta, vt probat text. in. l. quod ſi maritus. & ibi gl. ff. de conſt. pecu. Fuit præterea appoſita alia clauſula, ſcilicet, (*Como conſta de eſta eſcriptura de que hago preſentacion en lo que hazẽ, o hazer puede en mi fauor, y no en mas ni aliende:*) quoniam cõtra producentem inſtrumẽtum verba eius ſunt interpretanda iuxta text. cap. cum olim. de cenſibus. not. gloſſ. in cap. præſentium. verb. Proteſtatus. de teſtibus. Tradunt Decius in cap. cum venerabilis. n. 22. de excep. & Barba. in conſi. 53. fol. 104. col. 7. ac proinde ponitur prædicta clauſula, cum per illam fiat proteſtatio, q̃ producens inſtrumẽtum intendit illud producere ſolummodo in partibus pro ſe facientibus in quo caſu ſupradicta concluſio ceſſat, ſecũdum Doctores relatos à Decio vbi ſuprà, quo in loco ponit contra cautelam, ad hoc, vt prædicta clauſula non proſit ponenti illam, nẽpè, q̃ aduerſarius dicat ſe velle vti prædicto inſtrumento, non obſtante proteſtatione producẽtis: Optima tamen cautela eſt ex parte producentis, vt ſemper producat inſtrumẽtum cũ prædicta clauſula proteſtationis, & ita quotidie in praxi fit quoties inſtrumẽtum aliquod producitur, ſit etiam cautus ille contra quem producitur, vt contradicat proteſtationi.
29 Fuit etiam appoſita clauſula reconuentionis, quæ quando reo competit, intra illos 20. dies apponi debet. vt in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. Et plura de reconuentione inuenies apud Marantam de ordi. iud. 4. part. in. 6. diſt. iudiciorum.

Diximus, (*Por todo lo qual. &c.*) quia per
30 hæc verba ponitur clauſula cõcluſionis, quæ ſicut in libello actoris requiritur, ita & in libello rei, ſecundum glo. in. l. 1. verbo, Videtur. ff. de except. & notat ibi Bar. to. nu. 5. & etiam praxis obſeruat, tametſi Bart. & alij in dict. l. 1. ff. de except. oppoſitum teneant.

31 Poſtquam iſte libellus reſponſorius productus fuerit à reo, iudex mandat copiam eius actori exhiberi, vt firmat Bart. l. 1. §. 1. nu. 7. ff. de edend. & nos diximus
32 ſuprà in. 4. Tempore. n. 60. & tũc actor habet ſex dies connumerandos à die notificationis illius libelli, ad reſpondendum exceptionibus in dicto libello contentis, & ad replicandum, & producenda
33 ſua inſtrumẽta ſuper illis. Quibus ſex diebus tranſactis, Actor amplius non poterit ſua inſtrumenta producere, niſi cum iuramento, q̃ de nouo venerunt in eius notitiam: quo caſu actor poterit illa producere vſque ad ſententiam interlocutoriam probationis.
34 Et ſi in libello reſponſorio rei, fuerit appoſita reconuentio aduerſus actorem, tunc actor habebit nouem dies ad reſpondendum, & obijciendas ſuas exceptiones, & producenda ſua inſtrumẽta. Ita diſponitur in. l. 2. titu. 5. lib. 4. Recopila. quam diſpoſitionem Stylus forenſis non recipit, ſed in quacunque parte litis vſque ad concluſionem cauſæ inſtrumenta, tam ab Actore, quàm à Reo producta admittit, iuxta diſpoſitionem iuris cõmunis in. c. cum dilectus, extra, de fide inſtrum. quam praxim & ſtylum refert Couarru. in practi. quæſt. cap. 20. nu. 8. imo ex iuxta cauſa poſt concluſionem admittit, vt reſoluit Marant. de ord.

ordi.iud.6.p.actu.7.n.27. Dummodo producés iuret nouissimè fuisse reperta, nec antea in eius notitiã venisse, ita cũ Barto. & cómuni resoluit Couar. vbi suprà asserés apud regia tribunalia nil frequétius recipi, q̃ hanc cómunem Bart. admonet tamen ipse iudices q̃ cautè instrumẽta admittãt post cóclusionem in causa, asserés facilius posse admitti, quãdo conclusum esset in causa in qua post illã sententiam, non esset locus appellationi, vel supplicationi, ego vero crederé q̃ si in foro seculari in quo leges Regiæ sunt obseruãdæ oppositæ fuerit exceptio de.l.1.titu.2. &.l.2.titu.5.lib.4.Recop. in quibus intra certũ terminũ statuitur instrumenta esse producéda, & non vltra, tũc pars producens tenebitur articulare, & probare stylum hunc cótrarium illis legibus per decénium esse inductum, alias prædictæ leges Regiæ nouæ Recopilationis essent obseruãdæ iuxta notata ab Imola & Felin. in.c.1.de tregua & pace: nam qui stylum cótrarium allegat illũ probare debet ex notatis à nobis suprà in. 5. annot. n.32. Et hinc est q̃ quãdo instrumẽta producuntur ab alia parte, iudex respondet q̃ habet pro productis, & q̃ in processu ponantur (Saluo iure impertinẽtium, & non admittendorum. &c.) vel dicit, (Admitan se en quãto ha lugar de derecho.) Et ita semper iudex respondere debet, vt ius saluum partibus remaneat opponẽdi dictam exceptionem: & iuxta hanc resolutionem sunt intelligẽda quæ diximus supra, in.4.Tempore.n.58. & in isto tempore.n.14. & supradicta replicatio actoris est per quam resoluitur exceptio, & ius Rei, vt probatur in princ. Instit. de replicat. & in.l.1.&.l.antepen.ff.de except. & notant Ioan. Andr. & omnes in cap.1. de except. in libr.6. Et libellum replicationis ab actore producendum forma bis modo sequenti.

LIBELLVS REPLICA-tionis Actoris ad libellum Rei.

35 PEdro vezino desta ciudad, en la causa con Hieronymo, respõdiendo a vn escripto de excepciões presentado por la parte aduersa, en que en effecto dize no estar obligado a dar me cosa alguna, por quãto al tiempo que se me cõstituyo por pagador de la dicha deuda el dicho Iuã no me deuia nada: y porq̃ entre mi y el dicho Iuã auia auido pacto y cõcierto de que no le pediria cosa alguna, antes dize deuer le yo a el dozientos ducados que me empresto, y dellos me pone recõuencion segun y que mas largamẽte se cõtiene en el dicho su escripto, cuyo tenor auido aqui por inserto y a el me refiriendo, Digo que sin embargo de las excepciones y defensiões por el dicho aduerso alegadas. v.m. debe hazer segun y como por mi espedido, assi por lo por mi dicho y alegado, como por lo siguiẽte. Lo primero por que las dichas excepciones, no son dichas por parte, en tiẽpo, y forma, no consisten en hecho, ni han lugar de derecho, son friuolas y no verdaderas y tales q̃ no deuen ser admitidas, y assi las niego. Lo otro porque niego q̃ el dicho Iuan no estuuiesse obligado a pagarme los dichos cien ducados antes y al tiempo q̃ el dicho aduerso se me constituyo por pagador dellos: porq̃. v.m. sabra, q̃ yo empreste al dicho Iuan los dichos cien ducados

por

por el mes de Março proximo passado deste presente año, y el dicho aduerso se me constituyo por pagador dellos a principio del mes de Mayo proximo passado deste dicho año. Lo otro, niego el pacto y cō cierto q̄ alega: y si algun concierto vuo seria sobre otros cien ducados que el dicho Iuan me deuia de vna heredad que le vendi. Lo otro, niego que yo deua al dicho aduerso los duziētos ducados, q̄ pone por reconuencion: porque caso q̄ me los empresta sse, se los tengo pagados y recebida carta de pago del, como cōsta desta escriptura publica de q̄ hago presentacion, con el juramento y solennidad necessaria, &c. Por lo qual, y lo que mas en fauor mio haga av. m. pido segun y como pedido tengo: y en lo necessario el officio de v. m. &c. Y pido justicia y costas, y negando lo prejudical nouatione cessante concluyo, &c.

36 CIrca supradictum libellum est aduertendum, quòd illa clausula, *No son dichas por parte, ni contra parte, en tiē po ni en forma, &c.* hodie potest esse magni momēti attenta dispositione. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. qua statuitur causas terminandas esse sola veritate attenta, nec processus esse annullandos quanuis substantialia ordinis iudiciarij fuerint omissa: nisi à parte aduersa fuerit opposita exceptio ordinis iudiciarij non seruati, & petitum fuerit, quòd ordo iudiciarius seruetur: nam si exceptiones non fuerint oppositæ tempore debito, & in eis opponendis non fuerit seruatus ordo iudicij à legibus huius regni requisitus, videtur quòd veniant annullandæ, cum per prædictā clausulam implicitè opposita exceptio ordinis non seruati cē seatur, ita in simili resoluit Didacus Perez in. l. fi. tit. 4. lib. 3. Ordin. in glos. penult. loquens de clausula. (Peto iustitiā.) Ego verò existimo, per prædictas clausulas non esse annullādos processus ex eo quòd substantialia ordinis iudiciarij in eis fuerunt omissa, nā non sufficit à parte prædictam exceptionē opponi, & peti implicitè, sed necesse est, quòd explicitè, & ex presse pars petat nominatim, in quibus substantialia iudicij debeant obseruari, vt constat ex verbis. d. l. 10. ibi, Declarando las, &c.

37 Postquam iste libellus replicationis actoris fuerit oblatus iudici, copia eius exhibenda est reo: qui habet alios sex 38 dies à die notificationis ad respondendum huic libello replicationis, & ad duplicandum super exceptionibus ab actore in illo libello allegatis, & ad producenda sua instrumenta, super sua duplicatione. Et transactis illius sex diebus, reus deinceps non poterit producere sua in- 39 strumenta, nisi cum iuramento affirmet de nouo in suam notitiam peruenisse, quo casu reus vsque ad sententiam diffinitiuam poterit sua instrumenta producere, hanc praxim præscribit. d. l. 2. tit. 5. libr. 4. Recopil. Et est aduertendum quod eodem die, quo instrumenta fuerint producta, tam ab actore, quam 40 à reo, temporibus sibi permissis, copia simplex sine die, mense, & anno vnicuique parti erit danda, nisi aliqua, ex partibus cum iuramento afferat, se velle instrumenta partis aduersæ de falso redarguere: nam tunc originaliter secundū Specul. tit. de instru. editione. §. videndum. n. 13. & Bart. l. 1. §. 1. n. 6. ff. de eden. erunt sibi ostendenda. Idem firmat glo. in. §. item verborum. verbo, Toto die. Instit. de inutilibus stipulat. & Salicet. num. 4. & Bald. num. 2. in. l. fin. C. de fide Instrum. & ita disponit. l. 3. titu. 5. libr. 4. Recopil. & libellus duplicationis Rei concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLVS DVPLICATIONIS.

Rei ad replicationem actoris.

41 GEronymo, vezino de la ciudad de çamora, en la causa cõ el dicho Pedro, en respuesta de vna replica de razões por el dicho aduerso presentada, en q̃ dize que sin embargo de mis excepciones soy obligado a le pagar los dichos cié ducados q̃ menos bié me pide, a cuyo tenor me refiriendo, Digo q̃ toda via de justicia. v. m. me deue dar por libre de lo que el dicho aduerso me pide, y en esta causa hazer segun y como por mi es pedido: y a las razones de su replica se factisfaze por lo siguié te. Lo primero, que en lo q̃ dize, que yo me constituy por pagador del dicho Iuan al principio del dicho mes de Mayo, no pudo ser: porque aquel tiẽpo y muchos dias antes y despues yo no estuue en esta ciudad, y assi no me le pude obligar. Lo otro por q̃ a aquel dicho tiempo ya el dicho aduerso auia aueriguado y fenecido sus cuentas con el dicho Iuan, de todos los dares y tomares que entre ellos auia auido hasta aquel dicho tiempo: y de cierto alcance que el dicho aduerso le hizo, vuo pacto y concierto de no se los pedir jamas, en el qual concierto se incluyeron los dichos cien ducados que agora me pide. Lo otro niego q̃ me aya pagado los dichos dociẽtos ducados q̃ le empreste, niq̃ yo le aya dado carta de pago, y la escriptura q̃ dello presento, no es authentica ni verdadera, y ansi la redarguyo de falso ciuilmente: è juro a Dios è a esta Cruz † que esta redargucion no hago de malicia, porque pido a. v. m. segun pedido tengo, y en lo necessario el officio de. v. m. implo ro, pido cumplimiento de justicia, è costas, è negando lo perjudicial, nouatione cessante, cõcluyo en el articulo q̃ conclusion requiere, &c.

DIximus tam in libello replicatio-
nis Actoris, quàm in libello dupli-
42 cationis Rei, *Nouatione cessante, negando lo prejudicial, &c.* quia clausula ista erit appo nenda in quolibet horũ libellorũ, cùm sit valde vtilis, & magni effectus: nam si aliquid præiudiciale fuerit appositũ in libello aduersarij, quod in specie nõ fuerit negatũ: vel si ab ipsomet producẽte aliquid per incuriã, vel erroré in suo libello dictũ fuerit, quod damnum eidem inferret, per prædictã clausulã videtur illud reuocare, & recedere à sua confessione per erroré facta, vt in. l. error. C. de iuris, & fact. ignoran. & in. l. non fatetur. de confessis. ff. & in cap. fin. extra de confessis.

43 Diximus etiam in vtroque libello replicationis, & duplicationis, *Concluyo en el articulo, &c.* nam licèt de iure communi dabatur triplicatio & quadruplicatio, iuxta text. in. l. 2. ff. de except. & in prin-
44 cip. Institutis de replicat. tamen de iure huius regni solum modo datur replicatio, & duplicatio. & ita neutra pars potest vltra duos libellos: actor nempè libellum petitionis principalis, & libellum replicationis, reus verò libellum responsorium ad petitionem actoris, & libellum duplicationis, & deinceps nullus alius libellus, nec petitio erit admittenda, sed statim causa habetur pro conclusa ad probationes recipien-

das,

45 das ſine aliquo actu concluſionis etiam ſi per partes non concludatur, iuxta text. in l. 2. titu 5. lib. 4. Recop. & in l. 9. titu. 6. lib. 4. Recop. & in l. 4. in fin. titu. 16. lib. 2. Recop. In Luſitania verò quot libelli ab vtraque parte produci poſſint, diſponit ordinatio Luſita. l. 3. titu. 15. §. 12. Ac ideo iudex ſtatim proferet ſententiam interlocutoriam per quam partes ad probationem recipit, & interrogatorijs & articulis poſt modum à partibus productis, ſi in vim poſitionum ponantur, adinuicem per partes, tunc iudex eis præcipere debet, quòd iuramentum calumniæ præſtetur, & poſitionibus reſpondeatur, vt diſponit. l. 1. titu. 6. libr. 4. Recop. tamen quia poſitiones ponuntur poſtquam iudex recipit partes ad probationē, de qua reprofert ſentētiam interloquutoriam, & in termino probatorio poſitiones ponūtur, ideo prius videndum erit de Octauo Tempore.

Ex Octauo Tēpore.

SVMMARIA.

1 *IVdex intra ſex dies interlocutoriā ſententiam proferre tenetur, per quam recipiat partes ad probationē.*

2 *Index à parte requiſitus vt intra ſex dies ſententiam interlocutoriam proferat ſi facere neglexerit, pœnā quinquaginta mille dipondiorum ſuſtinebit.*

3 *Probatio eſt alicuius rei per argumenta oſtenſio.*

4 *Probationum ſpecies ſunt ſex, ad quas cæteræ reduntur.*

5 *Plena & legitima probatio eſt illa, quæ fit aut per inſtrumētum, aut per duos teſtes.*

6 *Efficacior eſt probatio teſtium quàm inſtrumentorum.*

7 *Inſtrumentum per duos teſtes reprobari poteſt.*

8 *In litibus exercendis parem obtinent authoritatem teſtes & inſtrumenta.*

9 *Ad reprobationem inſtrumenti duo teſtes non ſufficiunt.*

10 *Plures ſunt caſus, in quibus duo teſtes non ſufficiunt.*

11 *Vox vnius, vox nullius eſt.*

12 *In aliquibus caſibus dictum vnius teſtis fidem facit.*

13 *Iudex multitudinem teſtium refrænare poteſt.*

14 *Regio iure numerus teſtium taxatus eſt vſque ad. 30. & in Luſitania vſq; ad. 20.*

15 *Hodierno ſtylo duodecim tantum teſtes in quolibet articulo recipiuntur.*

16 *Teſtes per iudicem compelli poſſunt, vt ad teſtificandum veniant.*

17 *Teſtis qui ſe ingerit ſuſpectus cenſendus eſt.*

18 *Teſti precibus adducto magna fides adhibetur.*

19 *Teſtis non precibus, ſed precio corrūpitur.*

20 *Poteſt pars teſtem inſtruere de his, quæ dicturus eſt.*

21 *Centum requiſita debet index in teſtibus conſiderare, vt eis fidē adhibeat.*

22 *In cauſis pecuniarijs vnica tantum dilatio olim ad probandum dabatur.*

23 *Tres dilationes, & non plures poteſt concedere index.*

24 *Quartam dilationem iuris ſolennitate ſeruata poteſt index concedere.*

25 *Si pars renunciet productioni teſtium amplius non auditur.*

26 *Si pars ignoret alios habere testes, etiã si productioni testium renũtiet audiri poterit.*

27 *Regio iure si pars renuntiauerit testium productioni, auditur alios producendo.*

28 *Post didiscita testificata non recipiuntur alij testes.*

29 *Regio iure omnes tres dilationes sub vna conceduntur, & non successiuè.*

30 *Arbitrio iudicis taxari debet dilatio.*

31 *Iure communi dandæ sunt in criminalibus duæ dilationes accusatori, & reo tres.*

32 *Termini porbatorij varij iudicantur.*

33 *Termini probatorij sunt arbitrarij, ac propterea restringi poterunt, seu prorogari.*

34 *Iure regio iudices non possunt prolongare terminos probatorios vltra octuaginta dies, quando fieri debet probatio aquende los puertos.*

35 *Quando probatio fieri debet allende los puertos, terminus probatorius tantũ potest vsque ad centum & viginti dies prorogari.*

36 *Ex causa bene potest iudex terminum probatorium coarctare.*

37 *Quando probatio fieri debet vltra mare, aut extra regnum, possunt petere partes terminum vltramarinum.*

38 *Sex menses assignantur in termino vltramarino, & quæ requirantur vt cõcedi debeat sermone Hispano traditur.*

39 *Si probatio fieri debeat apud Indos, nõ terminus vltramarinus, sed dilatio ordinaria vnius anni peti debet.*

40 *Si terminus probatorius in prima instantia petitus non fuerit, in causa appellationis exigi poterit.*

41 *Libellus petitionis termini vltramarini sermone Hispano conceptus.*

42 *Responsio iudicis ad petitionẽ termini vltramarini.*

43 *Pars producit testes ad testificandum super petitione termini vltramarini.*

44 *Sententia iudicis interlocutoria, qua præcipitur parti petenti terminum vltramarinum, vt pecunias deponat ad persoluendas sportulas & pœnam.*

45 *Probatio facta, nulla dilatione à iudice assignata, valida est & tenet.*

46 *Elapso termino à iudice assignato non possunt amplius testes recipi.*

47 *Testes ante elapsum terminum producti & iurati possunt etiam eo elapso examinari.*

48 *Si dilatio assignetur à iudice, testes intra dilationem debent iurare & examinari, aliàs non admittuntur.*

49 *Post testium publicationem non potest testis examinari.*

50 *Impertinentes & superfluus probationes iudex admittere non debet.*

51 *Si iudex admiserit probationem cum hac clausula, Saluo iure impertinentium & non admittendorum. euitabit pœnam. l. 3. tit. 12. p. 3.*

52 *Testis qui aliàs non debuit ob eius infamiam examinari, si examinatus fuerit, ad torturam fidem facit.*

53 *Si apponatur clausula, Saluo iure non admittendorum. & testis fuerit examinatus qui aliàs examinandus non erat, nullam nec ad torturam fidem faciet.*

54 *Testes*

54 *Testes nisi parte citata recipi non debent.*

55 *In crimine sodomiæ testes etiam parte non citata recipi poterunt.*

56 *Ex partium conuentione etiam parte non citata testes recipi possunt & in aliis casibus remissiue.*

57 *Intra sex dies sunt obijciendæ exceptiones testibus.*

58 *Quando pars aduersa præsens est testiũ depositionibus, statim in termino probatorio negotij principalis exceptiones eis opponere debet.*

59 *Exceptio, quod testis fuit nummis corruptus, opponi pōt intra sex dies, siue præsens, siue absens pars inueniatur.*

60 *Pars cum præsens est ad testium depositiones, protestari tenetur suas exceptiones saluas fore, vt postea eas intra sex dies probare possit.*

61 *Articulus est pars intentionis, continẽs id quod quis probare intendit per testes aut scripturas.*

62 *Articuli multum differunt ab interrogatorijs*

63 *Forma interrogatorij ex parte actoris sermone Hispano.*

64 *Caput in quolibet interrogatorio poni debet, vt iudici, & tabellioni cōstet, illud esse ad instructionem testium.*

65 *Testes debent cognoscere personam litigantium à quibus & contra quos producuntur.*

66 *Quando factũ sumit effectum ex persona tantum vnius litigatoris, sufficit vt testis eũdem tatum cognoscat.*

67 *Constitutum debet præcedere debitum.*

68 *Vt actio de constituta pecunia locum habere possit, necessarium est, vt principale debitum nulla possit exceptione elidi.*

69 *Fama publica tantum inducit semiplenam probationem.*

70 *Fama publica iunctis alijs adminiculis & vno teste plenam probationem inducit.*

71 *Positio est pars intentionis, continens id, super quo quis petit ab aduersario responderi.*

72 *Prius sunt faciendæ positiones quàm articuli proponendi.*

73 *Hodie positiones & articuli simul concipi & formari debent.*

74 *Si pars aduersa aliquem articulorum confiteatur, articulus conuertitur in positionem.*

75 *Pars debet positionibus respondere per verbum, Nego, aut per verbum, Confiteor.*

76 *Responsio debet esse clara.*

77 *Pars non potest positionibus respondere per verbum Credo, vel, Non credo, quia positiones fiunt ad inducendam certam probationem.*

78 *Verbũ, Credo regulariter non probat.*

79 *Positionibus sic responderi non potest, Nego narrata, prout narantur: sed simpliciter respondendum est.*

80 *Iussus à iudice positionibus respondere, si clarè & simpliciter non respondeat, pro confesso habendus est.*

81 *Pœna quòd positionibus non respondẽs pro confesso habeatur, in causis criminalibus locum non habet.*

82 *Aduersus eam fictam confessionem, quam lex inducit, probatio admittitur in contrarium.*

83 *Lex rebus & nō verbis imponi debet.*

84 *Si reus positionibus non respondeat, ac per hoc pro confesso habeatur, & postea aduersus confessionem in contrarium probauerit, nihilominus actor relenabitur à positionum probatione, quas aliàs probare debebat.*

85 *Ad hoc vt reus nolens positionibus respondere pro cõfesso habeatur, necessarium est eum à iudice præsente tabellione interrogari, vt respondeat.*

86 *Si reus à tabellione ex iudicis commissione interrogetur, & respondere nolit, non est habendus pro confesso.*

87 *Qui ponit, cẽsetur fateri id quod ponit.*

88 *Qui articulos format nõ cõfitetur eos.*

89 *Quando articuli ponũtur propositionibus, eos intelligitur quis fateri.*

90 *Positionibus hodie tenetur quis respondere sine vlla termini dilatione, & absque sui aduocati consilio.*

91 *Si respõdendo quis positionibus falsum iurando respondeat, solum Deum vltorem habet.*

92 *Actor positionibus respondens, & falsum iurans, in amissione causæ punitur: reus autẽ pro confesso habebitur.*

93 *Articuli ideo porriguntur, vt per eos testes examinentur.*

94 *Articulorum copia parti aduersæ dari debet.*

95 *Copia interrogatoriorũ nõ est præstãda.*

96 *Hodie nec articulorum, nec interrogatoriorum copia parti aduersæ exhibenda est.*

97 *Testis sponte propria ad testificãdum veniens, vtpotè se ingerens, suspectus reputatur.*

98 *Testis debet examinari ab eodẽ iudice.*

99 *Probatio iudici et nõ notario fieri debet*

100 *Ex causa potest cõmitti testium examinatio.*

101 *Si in processu non cõstat de cõmissione examinationis testium, processus est nullus.*

102 *Si testes sint in alio loco, index potest cõmittere eorum examinationem iudici illius loci.*

103 *Instrumenta sunt producenda coram proprio iudice.*

104 *Sine iuramento non valet testis depositio.*

105 *Præcedere debet testis iuramentum eius depositionem.*

106 *Si incõtinenti testis deposuerit, & iurauerit validum erit eius dictum.*

107 *Testis non potest per procuratorem iurare.*

108 *Testes ita sunt secretè & sigillatim examinandi, vt alter eorum alterius dictum scire non possit.*

109 *Si secunda dilatio, quæ, Quarto plazo dicitur. (vt testes iurare possint) denegata fuerit pars appellare poterit.*

110 *Peti põt prorogatio del quarto plazo.*

111 *Prorogatio non est, termino qui prorogatur finito.*

112 *Elapso termino probatorio non possunt amplius testes produci.*

113 *Aduersus omissam allegationem, vel termini lapsum restitutio peti potest, dummodo is eam petat cui de iure cõpetere restitutio possit.*

114 *Si minor criminaliter aliquem accusset, non restituitur aduersus omissam allegationem.*

115 *Minor iurisperitus restitui non potest aduersus omissam allegationem, cõtrarium tamen defendit Sarmiẽto.*

116 *Ad-*

116 *Aduersarius etiam maior potest vti termino probatorio minori concesso.*

117 *Restitutio semel est concedenda.*

118 *Minori non datur procurator, sed curator.*

119 *Propter negligẽtiam procuratorum minoris, potest minor restitui.*

120 *Restitutio non conceditur pro modica læsione.*

121 *Restitutio competit minori iure speciali, non iure ordinario.*

122 *Restitutio non iure actionis, sed iudicis officio nobili postulatur.*

123 *Minor ipso iure læsus esse cẽsetur, allegationibus omissis, absque eo quod probet.*

124 *Minor ita demum in alijs casibus restituitur, si probet se minorem, & læsum esse.*

125 *Quando minor facit actum, ex quo sibi nulla vtilitas prouenit, sed potius potuit damnũ sibi inferri, ipso iure læsus esse censetur.*

126 *Minor intra quindecim dies à die publicationis testium, vel à die termini elapsi connumerandos restitutionem aduersus allegationem omissam postulare debet.*

127 *Interrogatorium super articulo restitutionis sermone Hispano cõpositũ.*

128 *Si pars aduersa positiones negauerit, duobus testibus adhibitis proceditur ad sententiam.*

129 *Sententia, qua minor restituitur, sermone Hispano concepta.*

130 *Pars debet citari vt ad publicationẽ testium veniat.*

131 *Sufficit vna citatio, vt pars aduersa ad videndam testium publicationem veniat.*

132 *Si pars citata non comparuerit intra terminum, aduersa pars eius contumaciam incusare debet, & tunc testium dicta publicabuntur.*

133 *Publicatio testium qualiter de iure regio fit, sermone Hispano cõponitur.*

134 *Dictis testium publicatis amplius nõ possunt testes produci.*

135 *Testium publicatio omissa non reddit processum nullum.*

136 *Si omissa fuerit testiũ publicatio, quæ à parte petita fuit, & processus erit nullus.*

137 *Regio iure si publicatio testium omittatur, processus est nullus.*

138 *Ablatiuus absolutus cõditionẽ facit.*

139 *Conditio formam inducit.*

140 *Omissio formæ quemcunque actum vitiat.*

141 *Omissio publicationis testium ita demum reddit nullum processum, si ab eius denegatione fuerit appellatum.*

142 *In causis etiam criminalibus, publicationis testium omissio reddit processum nullum.*

143 *Testis intra terminum productus potest aliquando, etiam attestationibus publicatis, examinari.*

144 *Etiã post didicita testificata instrumenta admittẽda sunt, vsque ad causæ conclusionem.*

145 *Producens instrumenta post dicita testificata, iurare debet se de nouo inuenisse.*

146 *Etiam publicatis attestationibus potest peti restitutio aduersus omissam probationem, si talis persona eam petierit, quæ de iure restitui possit.*

147 *Publicatio fieri debet per iudicem, qui de negotio cognoscit.*

148 *Etiam si alicui committatur testium examē, non pōt eius dicta publicare.*

149 *Publicatio ideo fit, vt partes dicta testium sciant, & eis exceptiones opponere possint.*

150 *Intra sex dies debent testibus exceptiones opponi.*

Octauum Tempus probationis, & testium producendorum.

1 POSTQVAM fuerit cō cluſum à partibus, vel elapſi fuerint termini, iudex tenetur proferre intra ſex dies ſententiam interlocutoriam, per quam recipiat

2 partes litigātes ad probationē: alioquin ſi intra dictum terminum non proferat, damna propter litem retardatā ſoluere debebit, cū quinquaginta mille dipondijs, ſi requiſitus fuerit à parte, vt ſententiam proferat, aliàs ante requiſitionem pœnam ſupradictam non incurret, iuxta text. in l. 1. titu. 17. libro. 4. Recopila. & tradit Didacus Perez in l. 11. tit. 11. libro. 3. Ordin. & in l. 6. titu. 16. lib. 3. Ordin. & q̄ partes recipiātur ad probanda allegata, & q̄ teſtes admittātur eſt de ſubſtātia iudicij, vt probat gloſ. in ſumma. 2. q. 1. & gloſ. in l. prolatam. C. de ſentent. & interlocut. omnium iudic. & de iure regio, probatur in l. 2. titu. 15. part. 3. & in l. 2. & 13. titu. 16. part. 3. & in l. 1. tit. 6. libr. 4. Recop. tradit Auend. in. 1. reſpōſo. n. 7. quā ſententiam interlocutoriam iudex forma ſequenti concipiet.

Sentencia interlocutoria de prueua.

EN Salamanca, 1 primero dia del mes de Agoſto, de 1581. años ante mi el preſente eſcriuano, y teſtigos de yuſo eſcriptos: el dicho, ſeñor Alcalde mayor dixo que deuia de recebir y recibio a ambas las partes a prueua de lo por ellas dicho y alegado, con plazo y termino de nueue dias primeros ſiguientes, ſaluo iure impertinentium & non admittendorum: Y mando citar a ambas las partes para ver preſentar jurar, y conoſcer los teſtigos que la vna parte preſentare cōtra la otra, y la otra cōtra la otra: y firmolo de ſu nōbre. Teſtigos, fulano y fulano.

Expoſitio huius ſententiæ.

3 DIximus, *Recibio a prueua, &c.* Probatio nihil aliud eſt quàm alicuius rei per argumenta oſtenſio, ſecūdum gl. in Rubr. C. de probat. receptam à Saliceto & Paulo ibi. num. 2. Rota noua. 465. nu. 4. Aretino. n. 1. Barbac. num. 5. & Decio. n. 4. in Rubr. extra. de probat. Et hanc definitionem teſtatur communem Gometius in. §. item ſi quis. nu. 4. Inſtit. de Act. & eam defendit Beroius in dict. Rubr. extra, de probat. num. 29. tametſi multi relati à Didaco Perez in Rubr. ti. 11. libr. 3. Ordi. in gl. 1. cā improbēt: vbi aliā ipſe aſsignat. Et quid veniat appellatione probationis docent Feli. n. 1. & Decius. n. 13. in Rub. extra, de pro-

4 bat. Et aduerte q̄ ſex ſunt ſpecies probationis ad quas cæteræ rediguntur: prima eſt quæ fit per teſtes omni exceptione maiores: Secunda quæ fit per priuile-

gia,

gia, aut inſtrumenta indubitata: Tertia quæ fit per iuramentum parti delatum: Quarta quæ fit per cõfeſsionem factam in iudicio: Quinta quæ fit per euidẽtiam facti: Sexta quæ fit per coniecturas, & præſumptiones. Et has ſex ſpecies probationis congerit Oldendorpius in Tract. de probationibus. §. 2. num. 1. & Didacus Perez, vbi ſuprà. Et probatio eſt duplex ſemiplena, & plena. Et quod ſint genera ſemiplenæ probationis tradit Speculator in titu. de probat. §. videntur. nu
5 mero. 28. Probatio autem plena & legitima eſt quæ fit duobus teſtibus, aut per inſtrumenta, ſecundum gloſ. in. l. cum de indebito. verbo, Legitimis. ff. de probat. not. Felin. cap. prudentiam. §. ſexta. num. 2. de offic. delegat. Barb. in cap. at ſi clerici. num. 105. dẽ iud. Iaſſ. l. fin. §. licentia. numer. 2. C. de iure deliberandi. Decius in Rubr. nu. 8. extrà, de probatio.
6 probatio tamen teſtium ex vna parte, præfertur probationi factæ per inſtrumenta ex altera parte, quia probatio teſtium efficatior eſt, ſecũdum glo. Rubr. extra, de teſtibus receptam communiter ex Bald. Panorm. Imol. & omnibus ibi. Felin. in Rubric. n. 1. & in cap. cum Ioan. de fide inſtrum. num. 35. per tex. in Authent. de inſtrumentorum cautela & fi-
7 de, in princ. verſi. ſi verò tale, collat. 6. Facit text. in dict. cap. cum Ioann. §. porro. dum probat, inſtrumentum reprobari poſſe per duos teſtes omni exceptione maiores, etiam ſi non ſint ex deſcriptis in inſtrumento illo, ſecũdum cõmunem opinionem ex Felino ibi, nu. 35. & Decio in cap. Tertio loco. nu. 11. de probat. & & Couar. lib. 2. Variarum. cap. 13. nu. 10. Nec huic veræ reſolutioni obſtat text. in. l. in exercendis. C. de fide inſtrument.
8 quatenus inquit quod in exercendis litibus parem vim habent teſtes, & inſtrumenta. ergo videtur quòd non ſit efficaciorprobatio teſtium probatione inſtrumenti: Nam reſpondeo, quòd text. ille eſt accipiendus in hunc ſenſum, quòd probatio ita fieri poteſt per teſtes, ſicut per inſtrumenta, & vtraquè plena & legitima erit: nõ tamen inde ſequitur, probationem teſtium efficaciorem non eſſe. Rurſus prædictæ reſolutioni non ob-
9 ſtat tex. in dict. ca. cum Ioan. ibi, Trium. vbi ad reprobationem inſtrumenti requiruntur tres teſtes, nec duo ſufficiunt, ergo videtur probationem per inſtrumentum efficatiorem eſſe: Nam reſpõdeo, quòd ideo ibi requiruntur tres teſtes ad reprobationem inſtrumẽti, quia cum inſtrumentum æquipolleat duobus teſtibus, vt firmat glo. ibi recepta communiter, & in illo text. eſſet vnus teſtis pro inſtrumento, ad reprobationem illius inſtrumenti fuerunt neceſſarij tres teſtes, vt ſuperior probatio eſſet: qua ratione ſi duo teſtes eſſent pro inſtrumento, tunc quatuor teſtes requirerentur ad improbandum inſtrumentum, Et in hũc ſenſum text. illum dicit Imol. ibi. colu. penult. optimum, & Felinus. num. 43. Decius conſil. 101. nume. 2. in fin. volu. 1. Alexand. conſil. 93. num. 12. volum. 5. & Couar. vbi ſuprà, alioquin enim probatio per duos teſtes efficatior eſt, quàm probatio per inſtrumentum, vt ſuprà re
10 ſoluiſti. Sunt tamen plures caſus, in quibus requiruntur plures quam duo teſtes, quos congerit Specul. titu. de teſte. §. reſtat de numero. Barto. Tract. de teſtibus. c. de numero teſtium. Nulla tamẽ
11 cauſa terminari poterit teſtimonio vnius teſtis quantumvis legitimo, iuxta tex. cap. licèt vniuerſis. in fin. & in cap. licèt ex quadam. de teſtibus. In aliquibus
12 verò caſibus dictum vnius fidem facit, quorum triginta cummulat Speculator vbi ſuprà. nu. 8. Et alios plures caſus congerit Felin. capit. veniens. 1. de teſt. columna penult. Deci. in conſil. 56. volumine. 1. Iaſſ. in repet. l. admonendi. nu. 178. ff. de iure iur. & Dueñas in regul. 84. in
13 fin. Aduerte quòd licèt in vna cauſa plures teſtes produci poſsint, iudex tamen multitudinẽ teſtiũ refrænare poteſt, iuxta text. l. 1. §. 1. ff. de teſta. Et de iure huius regni numerus teſtium taxatus eſt vſq;

14 ad triginta: & in Lusitania vsq; ad viginti, vt probat tex. in l. 7. tit. 6. lib. 4. Reco. & ordinatio Lusitanorum lib. 2. titu. 42. §. 1. Praxis vero in tribunalibus inferiori-
15 busiam obtinuit, quòd tantùm duodecim testes in qualibet causa recipiantur
16 super quolibet articulo. Qui testes compelli poterunt per iudicē vt veniāt ad testificādum, iuxta tex. in l. si quādo. C. de testibus. & in l. 6. titu. 6. libr. 4. Recop. & in ordinatione Lusitaniæ, lib. 3. titu. 42. §. 20. debenq; à parte adduci vel à iudice ei
17 tari: alias si sponte se offerant præsumuntur suspecti, vt in l. quæ omnia. §. 1. ff. de procura. text. in Authen. de testibus §. si verò ignoti. collatione. 7. not. Bart. l. post legatum. §. his verò. ff. de his, quibus vt indig. Panorm. c. cum in tua. nu. 2. de sponsal. Hippoly. in singu. 140. & Alex. Striaticus in pract. iud. c. 16. num. 40. Nec obstat text. in dict. l. post legatum. §. his. vbi denegatur actio pro legatis exigendis legatarijs sponte testificantibus in fauorem eorum, qui testamentum de falso accusabant, Ergo constat quòd sponte se, obtulerūt: nam si inuiti testificarentur, non dicerentur indigni, nec ab eis legatum auferretur: Nam respondeo, q ab accusatoribus fuerunt producti, licèt postea sponte testimonium protulerūt, ideoque admissi fuerunt. ita illum text. intelligunt Bart. ibi. & Bald. in Authen. sed nouo iure. num. 2. C. si cert. petatur.
18 Pari modo quando testis se offert, & iudex ei iuramentum defert partibus præsentibus, & non contradicentibus bene admittitur secundum Felin. in cap. 2. nu.
19 24. extra, de testibus. Quo fit quod testis à parte oblatus, & precibus productus idoneus reputatur, & fides sibi adhibetur, per text. in cap. cum in tua. ibi, offeruntur. de sponsal. & ibi firmant Panor. num. 2. & Imol. cap. 2. de test. num. 9. nam etsi testis pretio corrumpatur, non tamen precibus, secundum Panormit. num. 1. Felin. num. 1. & Decium num. 6.
20 in cap. 1. de testibus. Quinimo pars poterit testem instruere de his quæ dicturus est, secundum Bald. in l. data opera. nu. 47. C. de his qui accus. non poss. probatur in l. 8. tit. 6. lib. 4. Recop. quam omnino vide.

21 Quæ autem in testibus requirantur vt fides eis adhibeatur Commemorat. l. 3. ff. de test. l. 8. & 28. titu. 16. part. 3. & tentum quæ in testibus iudex considerare debet vt eis fides sit adhibenda tradit elegantèr Ioan. Besanius in consuetudinibus Auerniæ. cap. 8. art. 7. & plura congerit Couar. in practic. quæstionibus. c. 18. & Simancas in libr. de catholicis instit. tit. 64. de testibus. à num. 3. & causas ob quas testis repelli possit refert Speculat. tit. de test. §. 1. versi. item quòd fuit ob carmen. & Petrus de Ptolomæis in repet. l. admonendi. num. 115. ff. de iure iur. Nepos de Monte Albano in Tract. except. §. si qui videre. pag. 441. qui excusus extat in fine practicæ Mansuerij. Ferrara. in sua pract. in Rubr. de forma, iur. testi. & Simancas vbi suprà, cap. 64. de testib. & Didacus Perez in Rubr. titu. 11. lib. 3. Ordinam. Et qua pœna puniri debeant falsi testes determinat. l. 4. & 7. titu. 17. libr. 8. Recopil. & Anto. Gom. in l. 83. Taur. à nu. 7. & Iulius Clarus lib. 5. Senten. §. falsum. num. 19. quo in loco plura congerit de falso teste.

pœna fal si testi

22 Diximus in dicta sententia interlocutoria, *Con plazo y termino de nueue dias, &c.* licèt enim olim vnica tantùm dilatio ad probandum in causis pecuniarijs daretur, iuxta tex. in l. oratione. & l. fin. ff. de Ferijs. & ibi Bart. Paul. Alexand. not. 1. & Iaf. & Maranta de ordin. iud. 6. p. sub tit. de dilatione. n. 2. Postea tamen inductū
23 fuit, iudicem posse tres dilationes, & non plures concedere, per tex. in. c. in causis. 13. de testibus. vbi dicitur, quòd testes vltra tertiam productionē non debēt produci, & glo. exponit, ibi, productionem, id est, dilationem. quasi text. probet tres dilationes, & non plures concedi posse: nam finita prima dilatione, iudex (iusta causa allegata) dabit secundam dilationem, & iterum tertiam: quartam

verò

24 verò non dabit nisi adhibita iuris solennitate, de qua in cap. vltra tertiam. 55. de testibus. & in Authen. de testibus. §. quia verò. versic. si verò deducens. collatione 7. Et hunc intellectum ad text. dict. cap. in causis. seq. ibi Cardi. & eundem assignant. glo. in cap. induciæ. 2. §. spatium. verbo, Quam semel. 3. quæst. 3. & gloss. in. l. fin. ff. de ferijs. & iste intellectus approbatur de iure regio per text. in. l. fin. titu. 15. & in. l. 33. titu. 16. part. 3. & in. l. 15. titu. 8. lib. 2. Fori. Et iuxta hunc intellectum est accipiendus text. in dict. l. oratione. & text. in. l. interdum. ff. de iudic. Nec obstat text. in dict. l. fin. ff. de ferijs: nam respondetur illud olim statutum fuisse, postea verò vtilitatis gratia introductum fuit plures dilationes posse dari, secundum Innocen. & Bald. in dict.
25 cap. in causis, tamen id non procederet, quando pars renuntiaret productioni testium, pendente prima, vel secunda dilatione, secundum glos. in dict. cap. in causis. quam omnes sequuntur ibi, & probatur eius opinio in cap. de testibus. 29. &. c. constitutus. 46. de testibus. & notat Barto. in Authen. at qui semel. num. 12. C. de probat. intelligens quòd hoc esset ve-
26 rum, quando renuntians productioni testium sciret se alios testes habere, secus esset si hoc ignoraret. & doctrinam Barto. dicit communem Paul. Castrens. in dict. Authen. at qui semel. Aretinus nu. 6. & Felin. num. 3. in dict. cap. in causis.
27 De iure tamen huius regni licèt pars renuntiaret productioni testium, posset alios testes producere. vt in. l. 34. titul. 16.
28 part. 3. Pari modo secunda & tertia dilatio non esset concedenda quando pars didisceret testificata in prima, vel secunda dilatione, iuxta text. in dict. cap. vltra tertiam. Quòd tamen sublimita, vt per Belame. ibi. num. 8. Hodie verò de iu-
29 re huius regni tres dilationes simul dantur sub vna & non successiuè iuxta text. in. l. 15. titu. 8. libro. 2. Fori. & ibi tradit Montaluus in gloss. 1. & ita in praxi receptum est, quanuis. l. 33. titul. 16. part. 3. disponat, has dilationes successiuè dan-
30 das esse. Et quanta debeat esse vnaquæque dilatio, quam iudex ad probandum concedit, dicendum erit, quòd hoc relinquitur arbitrio iudicis, habito respectu ad distantiam loci, ad qualitatem personarum, & causæ: quibus consideratis, iudex poterit breuiorem, vel longiorem dilationem concedere, secundum Speculat. titu. de citatione. §. nunc de temporum. in fine. & habetur in cap. quo ad consultationem, in fin. de re iudi. & facit text. in. l. 1. vbi Bart. C. de dilat. Et quòd ad prædictas tres causas sit reducendum, an dilatio prorogari, vel coarctari debeat, resoluit Ripa in. l. 2. num. 26. ff. de re iudi. & prædictarum trium causarum exempla ponit Menochius in lib. 2. de arbitra. centu. 1. casu. 52. à num. 10. In hisce verò regnis praxis quæ magis viget, & frequentatur, est, quòd si causa est magna, dantur tres termini inclusi sub prima dilatione, De nueue en nueue dias, &c. & si causa est media, De seys en seys dias, &c. & si causa est minima, (Como quando ay alguna confession de parte, y la cantidad no esta liquida, o quando es sobre salarios de criados, moços de soldada, aprendizes de officios, alquileres de casas, y otras cosas desta calidad:) En tales causas se dan los terminos de tres en tres dias, y otras vezes se recibe a prueua con termino de quatro o seys dias, con toda carga de publicacion, conclusion, y citacion para sentencia: quod omne arbitrio iudicis relinquitur. Et hæc eadem praxis obseruatur in causis criminalibus, grauibus quãdo in eis ad instantiam partis proceditur: quando verò in causis criminalibus proceditur ex officio iudicis, vel per denuntiationem, tunc lo mas ordinario es, que los juezes hazen cargo de su officio a los Reos, y con lo que dixeren desde luego reciben a prueua con termino de quatro o seys dias, como les parece, con toda carga de publicacion, conclusion y citacion para sentencia

nota practicam

92 hæcca salarij. e summaria. Maran 4. p. nº. 81. Bouad. lib. 3. c. 14. n. 31. ubi nº. 29. ponit dd. q. p nunt cas. oes summarias.

tencia. &c. Et ita in cauſis criminalibus dilatio eſt arbitraria iudicibus, vt reſoluit Iulius Clarus libro. 5. Sentent. §. fi. Pract. crimi. quæſt. 48. numer. 2. Licèt de iure communi dandæ ſint duæ dilationes accuſatori, & reo tres, iuxta text. l. fin. ff. de feriis. & ibi gloſſ. mag. & not. Iulius Clarus vbi ſuprà. Quando el termino probatorio fue concedido ſin toda carga, ſino que ſe fueró dando tres terminos ſub prima dilatione de nueue en nueue dias, o de ſeys en ſeys dias, o de tres en tres dias, tunc elapſi illi tres termini ſub prima dilatione conceſsi, datur ſecunda dilatio, quæ vulgo, Quarto plazo, dicitur cum iuramento petentis, iuxta text. in l. 15. titu. 8. lib. 2. Fori. quod iuramentum neceſſarium erit, ſi à parte petatur ſecundum Felin. in dict. cap. in cauſis. de teſtibus. Et hanc ſecũdam dilationem iudex ſuo arbitrio concedit, habito reſpectu ad diſtantiam locorum, & ad qualitatem perſonarum, & cauſæ, & intra hanc ſecundam dilationem, quæ Quarto plazo, dicitur, petitur prorogatio de quarto plazo, quæ eſt vltima dilatio, vt in. l. 1. C. de dilat. & cum iuramento petentis conceditur arbitrio iudicis, habito reſpectu ad ſupradicta. Et prædicta praxis obſeruatur ferè ſemper in tribunalibus ſecularibus huius regni, & etiam in tribunali iudicis Metropolitani reſidentis in hac ciuitate Salmantina, at verò in tribunalibus eccleſiaſticis non conceditur prorogatio de quarto plazo, vt probatur, in dict. capit. in cauſis, & in dict. capit. vltra tertiam, & ibi Innocent. & Docto. communiter. Y lo miſmo ſe guarda en la audiencia Scholaſtica de Salamanca, y con los juezes Apoſtolicos della. Et eſt aduertendum quòd cum huiuſmodi termini probatorij, ſint arbitrarij, poterunt reſtringi, ſeu prolongari arbitrio iudicis, attenta qualitate perſonarum, & cauſæ, & diſtantia locorum, vt ſupra reſoluiſti: de iure tamen huius regni iudices non poterunt prolongare terminum probatorium vltra octuaginta dies, quando probatio fieri debeat aquende los puertos: vel vltra cẽtum & viginti dies, quando debeat fieri allende los puertos. Coarctare tamẽ hos terminos bene poterũt, habito reſpectu ad diſtantiam locorum, & ad qualitatem perſonarum, & cauſarum: & ita de iure iudices bene poterunt hos terminos concedere, & non longiores. Vnde prædicti tres termini incluſi ſub prima dilatione, & terminus incluſus in ſecunda dilatione, quæ vulgo, Quarto plazo, dicitur, & prorogatio de quarto plazo, non debent excedere terminum octuaginta dierum aquende los puertos, vel terminum centum & viginti dierum, Allende los puertos, iuxta tex. in cl. 1. tit. 6. lib. 4. Recop. Aliquãdo tamẽ probatio eſt facienda vltra mare, vel extra regnum in aliqua prouincia, & tunc partes petunt terminum Vltramarinum: & qualiter concedi debeat de iure communi, & in foro eccleſiaſtico tradit Innocent. receptus communiter ex Feli. ibi in dict. c. vltra tertiam. de iure tamen huius regni terminus vltramarinus peti & cõcedi debet, modo ſequẽti, ſcilicet, Que ſe da termino de ſeys meſes, dando las partes q̃ lo piden informacion de q̃ tienen los teſtigos vltra mar, y que ſe hallaron en el lugar a la ſazõ donde el fecho acaeſcio, y nombrando los por ſus nombres: la qual informacion han de dar dentro de treynta dias: Y mas han de jurar que el dicho termino no ſe pide de malicia: Y han de depoſitar luego dineros para las coſtas que la parte contraria hiziere en yr, o embiar a ver preſentar, jurar y conoſcer los teſtigos, ſi no probare en el dicho termino ſu intẽcion: el qual termino vltramarino, no ſe puede conceder ſi las partes no lo pidieren juntamente cõ el termino ordinario, y que deſde luego corra con el termino ordinario: de ſuerte que en tal caſo todos los terminos ſeã de ſeys meſes y no de mas, y q̃ vayan corriendo vno en pos de otro: y que no ſe pueda dar otro termino por quarto plazo, ni quinta dilacion, ni con reſtitucion

ni en

en otra manera: y quãdo la prouança ſe aya de hazer en las iſlas de Canaria, o en qualquier dellas, o en otras por eſtar en ellas los teſtigos, los juezes podran añadir, o méguar el dicho termino, teniẽdo conſideracion a la diſtãcia del lugar, y a la calidad de la cauſa. Hæc omnia procedunt ex diſpoſitione. l. 1. cũ duabus ſequẽ
39 tibus. tit. 6. lib. 4. Recop. Intellige tamen terminũ hunc vltramarinũ tunc dici quãdo factum cõtigit in his partibus, & probatio eius fieri debet vltra mare, vel extra regnũ, quia teſtes ibi ſunt: cæterùm quando factum contigit apud Indos, vel vltra mare, tunc terminus peti non debet tanquã vltramarinus, ſed potius tanquã terminus ordinarius, De vn año, o dos, ſegũ la diſtancia, porq̃ quando ſe ha de probar la coſa q̃ paſſo en las Indias, por termino ordinario ſe recibe a prueua con vn año y medio para la nueua Eſpaña, y para otras partes de las Indias: Y cõ termino de dos años para las otras prouincias del Peru. vt habetur in Pragmatic. 42. c. 15. l. 24.
40 de las Indias: & ſi in prima Inſtantia terminus iſte petitus non fuerit, in ſecunda Inſtantia appellationis, vel ſupplicationis poterit peti, & erit concedendus, qui terminus vltramarinus erit petẽdus forma ſequenti, vt iuuenes inſtruantur.

PETITIO TERMINI
Vltramarini.

41 PEdro, en la cauſa q̃ tratò cõ Geronymo, Digo, q̃ la dicha cauſa eſta recebida a prueua cõ nueue dias por. v. m. è yo tẽgo algunos teſtigos de q̃ pretẽdo aprouecharme para prouar mi intẽtion, los quales ſon fulano y fulano, por auerſe hallado preſentes en eſta ciudad al tiempo q̃ el dicho Geronymo ſe coſtituyo por pagador de los cien ducados q̃ me deuia el dicho Ioan, y auer viſto lo q̃ paſſo, y al preſente eſtã fuera deſtos reynos vltra mar en tales Indias o Iſlas. A. v. m. pido y ſuplico que auida informacion de lo ſuſodicho, me mande cõceder y conceda el termino vltramarino, que el derecho acerca deſto diſpone, para que corra con el ordinario: que yo eſtoy preſto de depoſitar luego los dineros neceſſarios para pagar las coſtas y eſpenſas q̃ la parte aduerſa hiziere en yr, o en venir, adõde eſtan los dichos teſtigos a verlos preſentar, jurar y conoſcer: y para pagar la pena que me fuere pueſta ſi no probare con los dichos teſtigos mi intencion, ſobre que pido juſticia, y el officio de. v. m. imploro, y pido lo por teſtimonio: y juro a Dios y a eſta Cruz † que no pido de malicia el dicho termino, &c.

42 Preſentada la dicha peticion, el dicho ſeñor juez dixo q̃ viſto que el dicho Pedro pedia el termino vltramarino, para que corrieſſe juntamente con el termino ordinario, y que auia jurado no pedirlo de malicia: que dando le informacion de lo ſuſodicho, y depoſitãdo luego dineros para pagar la pena que le fuere impueſta, y las coſtas, q̃ el eſtaua preſto de hazer juſticia.

43 Y luego el dicho Pedro q̃ pide el termino vltramarino, preſenta dos o tres teſtigos q̃ digan y depongan por el tenor del dicho pedimiento. Eſta informacion ſe ha

se ha de dar dentro de treynta dias (como arriba diximos) y dada, el juez pronuncia vn auto en la forma siguiente.

44 En Salamãca, a tãtos dias de tal mes y de tal año, el dicho señor Alcalde mayor, auiẽdo visto la informacion dada por el dicho Pedro, de como los testigos q̃ fueron por el nõbrados estan fuera destos reynos en tales Indias, q̃ mandaua y mãdo q̃ el dicho Pedro depositasse luego tantos marauedis para pagar las costas de la parte cõtraria, y la pena: para q̃ si no prouare con los dichos testigos lo por el alegado, pagara los dichos marauedis q̃ depositare, y desde luego sin otra condenacion ni informacion dixo que le condenaua en ellos, &c.

Y luego el dicho Pedro haze deposito del dicho dinero en quien el juez nombrare: y le concede el dicho termino por sentencia, en la forma siguiente.

En Salamãca, a tãtos dias de tal mes y año, el dicho señor Alcalde mayor auiendo visto este proceso, dixo q̃ deuia recebir, y recibio el dicho pleyto a prueua, cõ plazo y termino de seys meses primeros siguiẽtes: los quales corran y se cuẽten desde oy dia en adelãte, desde el qual dixo q̃ concedia y cõcedio el termino vltramarino, q̃ le fue pedido por parte del dicho Pedro, attento q̃ hizo las diligẽcias necessarias q̃ cõforme a derecho se deuen hazer: y dixo q̃ denegaua y denego otro qualquier termino que le fuesse pedido, y que se entiẽdan ser todos los terminos ordinarios de la ley que en este pleyto podrian ser concedidos, y que corriesse juntamente con el primero termino. Y dixo, que mandaua y mando q̃ ambas las partes gozassen del dicho termino, y fuessen citadas para ver presentar, jurar y conoscer los testigos que la vna parte presentare contra la otra, y la otra cõtra la otra. Y assi lo pronunçio, y mando, y firmo de su nombre. Testigos, fulano y fulano.

45 OMnibus supradictis adde q̃ si probatio recepta fuerit nullo termino à iudice assignato, benè valet secũdũ Bart. per tex. ibi in l. in crimine. n. 1. ff. ad l. Iul. de adult. Bar. Bald. & omnes in l. fi. ff. de ferijs. Panor. n. 17. Deci. & Feli. n. 14. in. c. licèt causam. de probat. & Marantã,
46 de ordine iud. 6. p. de dilatione. n. 13. Præfixio tamen termini operatur hunc effectũ, q̃ termino elapso non possunt amplius testes produci, vt probatur in. d. c. licèt causam. & in l. 34. tit. 16. p. 3. glo. in l. si
47 ea. C. cui accus. nõ poss. si verò testes fuerint producti, & iurati in termino, examinari poterũt elapso termino secũdum Felin. in suo repertorio. verb. Testes. in parte testes si sunt producti. &c. Et plures alios relatos à Didac. Perez in l. 5 tit. 8. lib. 3. Ord. in glo. verb. No seyendo legitimas las excepciones, &c. vers. sed tamen in cõtrarium. Et ita cõmuniter practicatur secundũ Feli. in. c. licèt causam. n. 19. in fi. de probat. & si ipse ibi n. 23. oppositũ teneat. In quo tamen articulo erit distinguẽdum, vt per Panorm. in. d. ca. licèt causam. de probat. quem explicat ibi Decius. n. 31. omnino videndus. Aduerte tamen q̃ in casibus, in quibus testes producti, & iurati intra terminũ examinari possunt post terminum, illud procedit in

termino

Lehoc vt para. to. 2. c. fin. §. p. s. lo. n. 2 y para ver los o cuenta dias no se pueden Examinar vt

48 termino à iudice assignato, cæterũ in termino ab ipso iure statuto nõ sufficiet testes esse ꝓductos, & iuratos in termino, sed etiã intra terminũ examinãdi erũt, secũdùm Felin. & plures alios, quos ipse refert in d.c. licèt causam. nu. 20. & firmat Didac. Perez vbi suprà, & hoc exẽplificat
49 in specie. l. 2. tit. 12. lib. 4. Recopil. Deinde intellige, ꝙ in illis casibus, in quibus termino elapso examinari poterũt, examen fieri debet ante publicationẽ testiũ: argumento text. in. c. constitutis, de testibus. in Lusitania verò quot, & quantæ dilationes ad probandum erunt cõcedendæ, disponitur in lib. 3. Ordi. tit. 41. cum suis §§.

50 Diximus in. d. sententia interlocutoria: *Saluo iure impertinentium & non admittendorum.* quia iudex admittere nõ debet probationes impertinẽtes, vt probat text. in. l. ad probationẽ. C. de probat. l. si defensor. §. fi. ff. de interrogat. act. & in. c. iudicantem. 30. q. vlti. ibi ad rei veritatem & text. in. c. per tuas. in fi. de simonia. & firmat gl. in. c. fi. verb. Absq; rationabili. de confess. in. 6. notat. gl. in. c. dilecti. verb. Interloquuti. de except. & explicat. ibi Dec. n. 4. & in. c. in præsentia. à. n. 16. vbi. n. 34. in fi. hoc limitat. & Guido Pap. decis. 347. & Alex. in cõsi. 166. n. 7. vol. 6. & probat tex. in. l. 2. tit. 12. p. 3. & l. 174. styli. & in l. 4. tit. 6. lib. 4. Recop. Sed si cum prædicta clausula admiserit, & in futurum apparuerit ꝙ non debebant admitti, pro non admissis habentur, & sunt nullę ipso iure, & iudex euitauit pœnã sibi inflictam à. l. 2. tit. 12. p. 3. secundum gl. 4. c. cum contingat. de officio delegat. firmat. Bald. in. l. momentaneæ. C. qui legitimã personam. Bart. n. 11. & Ias. n. 31. in. l. si duo patroni. §. Idem Iulianus. ff. de iure iur. Maran. de ordi. iud. 6. p. actu. 4. nu. 23. & probatur in. l. 4. tit. 6. lib. 4. Recop. Operatur alium effe
52 ctum prædicta clausula, nempè ꝙ licet testis, qui ob suam infamiam, vel alium defectum non debuit examinari, fuit examinatus, faciat indicium ad torturam, secundum Barto. communiter receptum in. l. maritus. nu. 3. ff. de quæstionibus. & Panor. cap. 1. nu. 9. de cõfess. & Anto. Gom.
53 3. Tom. Variarum. c. 12. n. 20. Tametsi apposita fuerit prædicta clausula, talis testis inhabilis nullũ indicium faciet, secũdum Bart. & Docto. vbi supra, & Areti. in cap. testimonium. col. 5. de testibus.

Diximus in dict. sententia interlocutoria. Y mando citar a las partes para ver presentar, jurar, y conoscer los te-
54 stigos, &c. quia prædicta citatione non præmissa, depositio testium erit nullius momenti, iuxta text. cap. 2. iuncta sua glos. verb. Audire. extra, de testibus. & ibi Docto. communiter, & in Anthent. sed etsi quis. C. de testibus. & in. l. 23. titu. 16. part. 3. Quòd tamen fallit quan-
55 do testis reciperetur super crimine sodomiæ: nam tunc propter immanitatem criminis parte non citata testimonium testis valet, secundum Ioan. Andr. & Archid. in cap. 1. de homic. in. 6. & Auenda. in responso. 31. num. 10. Fal-
56 lit etiam quando ex conuentione partium testis produceretur: nam tunc etiam parte non citata eius depositio valida erit, vt cum communi Docto. resolui. Couar. libr. 2. Variarum. cap. 13. num. 5. & quatuordecim casus in quibus possunt examinari testes absque citatione partis cumulat Felin. in dict. c. 2. de test. cõgerit duos Corsetus in suis notab. sub verbo, Testis. in notab. incip. in loco, alios duos posuit Marsil. in singul. 24. & in repet. l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. col. 15. versic. sed vltra eum. Prædicta tamen citatio operatur hunc effectum, ꝙ quælibet pars possit opponere obiectiones contra personas, & attestationes testiũ sui aduersarij, vt colligitur ex. d. c. 2. de test. & ex Bald. & alijs in. l. si quando. C. de testibus, Quo fit ꝙ licèt huiusmodi obiectiones de iure regio oppo-
57 nendæ sint intra sex dies post publicatas attestationes, vt probat text. in. l. 1. tit. 8. libr. 4. Recopil. tamen si tempore quo testes producérentur, pars aduersa
58 esset præsens, statim deberet illas obijcere in termino probatorio negotij principalis,

cipalis, vt optimè aduertit Ioan. Matieço in Dialogo relatoris. 3. p. c. 45. nu. 5. Quòd ibi sublimitat nisi vitia aut repulsæ corru
59 ptionis testiũ obijcerentur: vt putà si aduersus testes opponatur, ipsos aduersario pecunia, vel alia re eis data, corruptos fuisse, vt falsum deponerẽt: nã huiusmodi obiectiones post publicationẽ intra sex dies opponi poterunt, siue obijciens, vel eius procurator tẽpore productionis testium præsens absens ve fuerit. Et licèt extra predictũ casum pars præsens tẽpore productionis testiũ, in termino probatorio nõ oponeret repulsas aduersus testes pro
60 ductos tamẽ tenetur cõtra partẽ aduersam protestari suas exceptiones saluas fore, & cũ hac protestatiõe poterit postea facta publicatione intra sex dies opponere prædictas obiectiones: nam per talẽ protestationem videtur recedere à suo consensu tacito, vt notat Bald. in. l. si quis testibus. nu. 7. C. de testibus. per tex. cap. præsentium. de testibus. in. 6.

Postquam enim iudex protulerit prædictam sententiam interlocutoriam probationis, tabellio statim illã intimat vtrique parti: & tũc vnaquæq; pars concipit suos articulos, iuxta quos testes examinari debeant, actor scilicet, iuxta libellum suæ petitionis, diuidẽdo sigillatim, clarè, breuiter, & distinctè per verba affirmatiua, omnia & singula contenta in suo libello, secundum Specul. titu. de test. §. nunc videndum. nu. 18. Et ex diuerso reus cõci-
61 pit suos articulos iuxta libellos suarũ exceptionum: nam articulus est pars intentionis cõtinẽs id, quod quis probare intendit, per testes vel scripturas, secundũ Bald. in. l. generaliter. §. sed iura mẽto. C. de rebus creditis. nu. 3. glo. & Docto. in. c. 2. de testi. in. 6. & Marant. de ordi. iud. 6. part. actu. 4 depositione, seu articulorum productione. nu. 1. Et huiusmodi articuli sermone Hispano apud nos appellãtur, In-
62 terrogatorios de pregũtas: licèt de iure cõmuni articuli multum differant ab interrogatorijs, vt colligitur ex glos. in cap. 2. verb. Interrogatoria. de testib. in. 6. Sunt enim interrogatoria, quæ facit pars, præsentatis articulis, & testibus contrariæ partis, ad effectum veritatis indagandæ, & faciendi variare testes in altero ex illis decem prædicamentis congestis à Bald. in l. testium. C. de testib. secũdum glo. dict. cap. 2. de testibus. in. 6. & Marant. d. 6. par. actu. 7. de interrogatoriorum productione. Quæ interrogatoria apud nos sermone Hispano appellantur, Repreguntas. Et vt rectius articuli concipi possint, aduocatus vtriusq; partis præ oculis & manibus habere debet libellos vtriusq; partis, vt docet Curtius in Tract. positionũ. n. 23. Qui articuli modo sequenti pro instructione iuuenum erunt formandi.

Forma Articulorum ex parte Actoris.

63 PReguntas por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamanca, en la causa con Geronymo vezino de la ciudad de çamora, sobre y en razon de cierta deuda que el dicho Geronymo le deue por Iuan vezino desta dicha ciudad, &c.

j Primeramente seran preguntados los testigos por el conoscimiento de las partes litigantes, y si conocen al dicho Iuan, y tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben que el dicho Iuan deuia cien ducados al dicho Pedro, que por el mes de Março proximo passado deste presente año el dicho Pedro le auia empreſtado, y el dicho Iuan se obligo de darselos y pagarselos al dicho Pedro, &c.

iij Item ſi ſaben que deuiendo el dicho Iuan los dichos cien ducados al dicho Pedro, el dicho Geronymo vino al dicho Pedro è le dixo q̄ los cien ducados q̄ el dicho Iuan le deuia q̄ el los pagaria por el, è que los tomaua a ſu cargo y quenta, è ſe conſtituya por ſu pagador: lo qual todo paſſo a principio del mes de Mayo proximo paſſado deſte preſente año, Digan lo que ſaben, y declaren por que tiempo paſſo lo contenido enella pregunta, &c.

iiij Item ſi ſaben, que de mas de los dichos cien ducados que por razon de la dicha promeſſa, el dicho Geronymo deuia al dicho Pedro, le deuia otros dozientos ducados por razon de vna heredad que el dicho Pedro le auia vendido, &c.

v Item ſi ſaben que quando el dicho Pedro hizo pacto è conueniencia con el dicho Geronymo, en que le remitio y perdono duzientos ducados, fueron los que le deuia por razon de la venta de la dicha heredad, è le quedo deuiẽdo los cien ducados de la promeſſa, y anſi no ſe incluyeron en el dicho pacto y concierto: è ſi ſe incluyeran los teſtigos lo ſupieran, è no pudiera ſer menos por auerſe hallado preſentes al dicho concierto, &c.

vj Item ſi ſaben, que el dicho Pedro tiene pagados al dicho Geronymo dozientos ducados que le auia empreſtado, è dellos ſe ha dado por contento è pagado: los quales ſon los que al preſente le pide por via de reconuencion, &c.

vij Item ſi ſaben, q̄ todo lo ſuſodicho es la verdad, publica voz y fama, è comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por poſiciones al dicho Geronymo, a. v. m. pido le mande que los jure, abſuelua, è declare, conforme a la ley y ſo la pena della: y para ello, &c.

Expoſitio huius interrogatorij.

64 DIximus, *Preguntas por parte, &c.* Ponitur enim in quolibet interrogatorio caput eius per prædicta verba, vt iudex & tabellio intelligat interrogatoriũ illud eſſe ad inſtructionẽ teſtiũ ſuper tali re & cauſa, & inter quas perſonas, vt colligitur ex tex. in cap. 2. iuncta glo. verbo, Interrogatoria de teſtibus. in. 6.

65 Diximus in Primo Articulo, *Sean preguntados por el conocimiẽto de las partes. &c.* quia teſtes debent cognoſcere perſonas litigantium, à quibus, & cõtra quas producuntur, alioquin cõgruè teſtificari non poterunt, ſecundũ gio. in. c. cum cauſam. verbo, De cauſis. extra, de teſtibus. & glo. in cap. 2. verbo, Interrogatoria. eod. titu. in lib. 6. Panorm. d. c. cum cauſam. n. 16.

66 Quòd verum intellige quãdo factum ſuper quo teſtis deponere debet, ſumit effectum ex parte vtriuſq; litigantis: ſi verò effectum ſuſcipiat ex parte vnius, tũc ſufficiet illum cognoſcere, ſecundùm Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de teſt. §. 1. n. 55. in litera. M. Et idem eſt quando eſſet

teſtificãdum ſuper actione reali, cuius oppoſitum obſeruãdum eſſet quando ſuper actione perſonali eſſet teſtificãdum: tunc enim neceſſe erit quod vtrumq; cognoſcat, ſecũdum glo. in l. 3. §. 1. verb. Quanta fides. ff. de teſtibus. & Ioan. And. ſequuntur Panorm. n. 16. & Felin. n. 2. in d. c. cum cauſam. & Iaſ. in l. fi. in princ. n. 5. C. de iure deliberand.

67 Secundus & Tertius Articulus appoſiti fuerũt, quia ad hoc vt competat actio de cõſtituta requiritur, q; aliquod debitũ præcedat, vt reſoluiſti in Quarto Tempore, in libello petitionis actoris.

Quartus & Quintus Articulus appoſiti fuerunt ad excludendam exceptionẽ rei. aſſerentis, exceptionem pacti de non petendo cõpetere priori debitori, & per cõſequens actionem de conſtituta per illud

68 eliditnam ad hoc vt competat actio de cõſtituta neceſſe eſt, debitum non poſſe eliditi per aliquam exceptionẽ à prætore inductam, iuxta text. in. l. quod ſi maritus. ff. de cõſtituta pecunia, & in dicto Quinto articulo fuit adiecta illa clauſula, (Y ſi ſe incluyeran los teſtigos lo ſupierã y no pudiera ſer meno[illegible]auerſe hallado preſentes) ad denotandum q; teſtis deponens de negatiua tenetur reddere rationẽ, etiã non interrogatus, videlicet, q; nõ potuiſſet talis actus fieri quin ipſe vidiſſet, & audiuiſſet. iuxta gl. in Authen. de hæred. & falc. §. hinc nobis. verb. Et vidiſſe. collat. 1 quia q; non eſt non cadit in ſenſu, ideò rationis redditione opus eſt, ſecũdum Bal dum in l. 2. C. de reſcind. vend. & in iſtis proprijs terminis reſoluit Thomas Grãmati. in deciſ. Neapolit. deciſ. 73. nu. 29.

Sextus Articulus fuit appoſitus ad excludendam recõuentionem, quam reus allegauerat.

69 Vltimus Articulus fuit poſitus, nam licèt fama publica de per ſe nõ inducat plenam probationem, ſed ſemiplenam, ſecũdum glo. in c. 1. verb. Fama. extra, de appellationibus. per text. in c. prætereà. extra de teſtibus, & idem firmat gl. in c. veniens. 1. de teſtib. & glo. in l. 3. §. eiuſdem. verb. Confirmat. ff. de teſtibus. & cõmuniter omnes ex Decio in. d. c. 1. n. 11. in fi. extra, de appellationibus. tradit Bart. in l. de minore. §. plurimum. nu. 30. ff. de quæſtionibus. & ibi Hippolyt. nu. 27. Socin. in reg. 144. & Felin. in. d. c. veniẽs. 1. & approbatur. l. 3. tit. 30. p. 7. tamẽ fama publica cum vno teſte, & alijs adminiculis plenam probationem inducit ſecũdũm glo. & Doct. coiter. in. d. c. 1. ac ideo hodie cõmunis obſeruantia habet generaliter capitulare de fama publica in fine articulorũ, ſecũdum Panor. in. c. inter dilectos. nu. 2. de fide inſtru. per illũ text. vbi poſtquam fuerãt multa allegata, & articulata, in fine capitulatur de fama publica.

Diximus in fine interrogatorij, Los quales articulos pongo por poſiciones al dicho Geronymo, &c. poſitio enim eſt pars

71 intentionis cõtinens id, ſuper quo quis petit ab aduerſario reſpõderi, ſecũdum Bal. in l. generaliter. §. ſed iuramẽto. C. de rebus creditis. vnde poſitio recipit ſolã confeſſionẽ partis aduerſæ, & fit per verbũ, Ponit, ad effectũ, vt ponens releuetur ab onere probãdi, ſi pars aduerſa cõfiteatur, iuxta tex. in. c. ſtatuimus. de confeſſis. lib. 6. & tradit Speculator. titu. de poſitionibus. §. 2. & differt ab articulo: quia articu

72 lus fit per verbum, Probare intendit, reſpicit q; probationes faciendas per teſtes vel ſcripturas in caſu quo poſitiones negentur. Quo fit vt prius poſitiones fiãt, & ad eas producendas detur vnus terminus, & deinde detur terminus ad producendos articulos, ſecundum Cardin. in Clem. ſæpè. §. & quia. in. q. 6. & 7. de verb. ſignif. & Bald. in. l. 2. §. quod obſeruari, circa finẽ. C. de iure iur. propter calumniam dãdo. & probatur ex his quę tradit Speculator in tit. de teſte. §. nunc videndum. col. 1. & colligitur ex verbis Alex. in l. inter ſtipulantem. in princ. ff. de verb. Nihilominus tamen, vt circuitus euitetur, & breuiùs

73 cauſa expediatur, iam hodie praxis recipit, quod ſimul articuli, & poſitiones concipiãtur: ideoq; prędicta clauſula adiecta fuit in fine interrogatorij ad effectum

ctũ,quod ſi pars aduerſa ei reſpondendo aliquid confiteatur, ponens liberetur ab onere probãdi illud,iuxta tex.in.d.Clem. ſæpè.§.& quia.& not.glo.1.in.c.1.de con
74 feſsis.in.6. Quo caſu,ſcilicet, quãdo pars aduerſa confitetur aliquid ex eo quod articulatum eſt, tales articuli ſuccedunt loco poſitionum:ſi verò neget,tunc ſuccedunt loco articulorum, vt ſuper eis teſtes examinari poſsint, ſecundùm Card.in.d. §.& quia.& Speculatorem in tit.de teſte.
75 §.nunc videndum,poſt principium.poſitionibus,itaq; poſitis ab vna parte alteri, iudex præcipit eidem,q̃ iuramentum calumniæ præſtet, & poſitionibus reſpondeat,vt probatur in.l.1.tit.6.lib.4.Recopil.quod iuramẽtum appellatur calũniæ in tit.7.lib.4.Recop. quod tamen re vera eſt,de veritate dicẽda,vt aduertit Didac. Perez in.l.1.tit.4.lib.3.Ordi.glo.4. in fin. Quocirca pars cui poſitiones ponuntur, tenetur eis reſpondere ſimpliciter & ſine plica,per verbum,Nego,vel,Confiteor talem poſitionem,iuxta text.in.l.2. tit.7.
76 lib.4.Recopi.Et eſt ratio,quia reſponſio debet eſſe clara,vt probat text.in.l. de ætate.§.quod autem.& ibi Bart.ff.de interrogatorijs actionibus. & Alciatus in.l.1.§. ſi quis ſimpliciter.nu.24. ff. de verborum. Nec poterit reſpondere per verbum,Cre
77 do,vel, Non credo, iuxta text. in dict.l.2. tit.7.lib.4.Recopil. & eſt ratio, quia cùm poſitiones fiant ad certam probationem inducendam,quæ tamen induci non po-
78 teſt per verbum, Credo, vel,Non credo, quod dubitatiuũ eſt,nec regulariter probat,ſecundum glo.in teſtium.verbo,Præſto.C.de teſtibus.& in cap.quoties,extra de teſtibus.gloſſ.in.l.2.§.idem Labeo.ff. de aqua pluuia arcẽda.Card.in cap.ſacris. notabili.6. de his, quæ vi.& Hippolyt.in l.ex libero.n.14.ff.de quęſtionibus.Ideoq; text.in.d.l.2.tit.7.lib.4.Recop.Determinat, poſitionibus reſpõderi non poſſe per verbum,Credo, vel, Non credo.per quam.l.2.in hoc corrigitur.l.1.eiuſdem tituli.& libri,diſponens poſitionibus poſſe reſponderi per verbum,Credo, vel,Non
79 credo.Rurſus poſitionibus reſpõderi nõ poterit,Nego narrata,prout narrãtur, vt probat text.in.d.l.2.tit.7.libr.4.Recopil. Sed requiritur reſpõſio ſimplex & clara, vt ibi diſponitur,& docet Beroius in deciſ. 234.n.12.&.13.Alciat.vbi ſuprà.n.29.Vn-
80 de ſi iuſſus à iudice poſitionibus reſpondere,clarè,& ſine plica eis nõ reſpondeat, pro confeſſo habebitur,iuxta text.in.c.2. de confeſsis.lib.6.& in dict.l.1. &.2.tit.7. lib.4.Recop. vbi præſcribitur forma qualiter poſitionibus reſpondendum ſit, & ſub qua pœna: Ideoq; in prædicta clauſula dictum fuit, Los jure,abſuelua, y declare cõforme a la ley,y ſo la pena della, &c.& in foro eccleſiaſtico loco illorum verborum ſubrogantur verba ſequentia, Los jure, y declare cõforme à derecho,
81 y ſo la pena del,&c. Quæ tamen pœna ſolummodo locũ habet in cauſis ciuilibus, non verò in criminalibus,neq; vbi de dolo agitur,ſecundùm Bart.in.l.1.C.de pœ
82 na iudicis qui malè iudicauit. Cõtra quã tamen fictam confeſsionem probatio in contrarium admittitur, ſecũdùm Angel. Paul.Caſt.num.5.in.l.ſi is qui. C.qui teſtamenta facere poſſunt.& conſentiunt Anto.de Butrio in cap. ex parte. de cõfeſsis. Aret.conſi.146.nu.5.& Alex. conſil.145. num.4.lib.6.Nec obſtat,q̃ ſi probatio in contrarium admitteretur, videtur pœna
83 prædicta de nihilo ſeruire ac. l. illam impoſitam verbis fuiſſe,contra tex.in.l.omne verbum. C. cõmunia de legatis. & in
84 c.cõmiſſa.de electione in.6.Nam reſpõdeo adhuc prædictam cõfeſsionem fictã magni effectus eſſe,cùm ob eã onus probandi quod incũbebat actori poſitiones ponenti, transferatur in eum cui poſitio
85 nes ponuntur. Aduerte tamen quod ad hoc vt nolens poſitionibus reſpondere habeatur pro cõfeſſo, neceſſe eſt, q̃ ab ipſo iudice perſonaliter coram tabellione interrogetur,vt reſpondeat,iuxta tex.in.c. 2.de confeſsis. in. 6. ibi interrogatus,iuſſuſq; à iudice.& in.l.2.tit.7.lib.4.Reco-
86 pil.ibi,en preſencia del juez. Quo fit talẽ pro cõfeſſo non haberi, ſi à notario ex

iudicis cõmissione interrogetur, & positionibus nolit, veluti debet, respõdere, vt expressè probãt prædicta iura & firmat glo. in d. c. 2. verbo. Iussus. & sequitur ibi Anch. col. 2. quod est memoriæ tradendum secũdum Didac. Perez in l. 1. titul. 4. lib. 3. Ordin. col. mihi. 935. Et de his positionibus erit videndus Cinus. in. l. 2. §. qđ obseruari. n. 12. C. de iure iur. propter calumniam. & Speculator in tit. de positionibus. & glo. 1. c. 1. de cõfessis, in. 6. Lanfrancus de Oriano, & Curtius in tractatu de positionibus, & Marãta de ordine iudiciorũ. 6. p. 4. act. de positione seu articulorũ. vbi, num. 6. cũ pluribus resoluit discrimen esse inter positiones & articu-
87 los: nam qui ponit, censetur fateri illud, quod ponit, vt firmat gloss. in dict. cap. 1. de confessis, in. 6. Alex. in. consil. 71.
88 col. 1. volum. 3. Qui verò articulos facit, no cẽsetur fateri id quod dicit in articulis, vt nõtat Panor, in. c. cũ venerabilis de excep. Ioã. Andr. in. c. fi. de iure. iur. in 6. Ant. de Butrio, & Doct. in. c. fi. de cõfessis Barto. in dict. l. 2. §. quod obseruari. & Alex. in cõsi. 70. col. pen. versi. præterea. volu. 2. Quo fit. q̃ licèt nõ videatur quis
89 cõfiteri ea, quæ in articulis, vel in interrogatorio cõtinentur, tamẽ quãdo interrogatoriũ, & articuli ponũtur pro positionibus bene videtur ea confiteri, secundùm Bar. in. l. vbicunq; nu. 2. ff. de interrogatorijs actionibus. & Anto. Gomez tertio Tomo Variarum. c. 12. num. 14. Quo circa aduocatus aduertere debet, ne in interrogatorio, vel articulis ponat aliquid quod eius parti præiudicet: quod verum est, nisi pars aduersa positiones neget: nam tunc ex eis iuuari nõ poterit, argum. text. in. c. ex eo. de reg. iur. lib. 6. & in. c. cũ olim. de censibus. glo. in cap. cum veniss̃et. de eo qui mittitur. Bart. in. l. post legatũ. nu. 2. ff. de his quibus vt indignis.
90 & Alexãd. cõsi. 92. nu. 5. Quibus positionibus hodie interrogatus de iure huius regni tenetur respõdere statim absq; vlla termini præfixione, & sine cõsilio sui aduocati, vt disponitur in. d. l. 2. titu. 7. lib. 4. Recop. Quod tñ limitat Hostiens. in. c. dilecti. 1. de iudicijs. quẽ refert & sequitur Socinus in repet. l. 1. col. 4. ff. de vulgari. & Marant. de ordine iudiciorũ. 6. p. dicto actu. 4. num. 16. in rustico, vel idiota, qui quãdo examinatur in suo examine potest interesse eius aduocatus, vel procurator, ne ob eius simplicitatẽ decipiatur, quod æquum est, & adde, quòd licèt Maranta, vbi suprà. n. 17. firmet, quòd si principalis cum iuramẽto respõdendo posi-
91 tionibus falsum deponat, de periurio puniendus non erit, sed solùm Deum habebit vltorem: tamen de iure huius regni per dict. l. 2. tit. 7. lib. 4. Recopil. si ta-
92 liter positionibus respondens de periurio ex actis ipsius processus apertè conuictus fuerit, ita quòd appareat scienter falsum dixisse, vltra alias pœnas erit puniendus, si fuerit actor in amissione causæ, si verò fuerit reus, quòd pro confesso habeatur. Et quis ordo seruetur in articulis & positionibus faciendis in Lusitania, vide Ordi. Lusitanorũ. lib. 3. titu. 40. cum suis. §§.

Porrecto interrogatorio articulorũ iudex illud recipit, dicendo, que se admita: y ponga en el processo, Saluo in re impertinentium, & non admitendorum. &c. præcipitq; perillud testes exa-
93 minari: nam ad hunc effectum articuli dantur, vt per eos testes examinentur secundùm glo. 1. in Clem. 1. de officio de-
94 legat. Et aduerte quòd licèt de iure, copia articulorum (quos nos sermone Hispano appellamus, Interrogatorio de preguntas) dari debeat parti aduersæ, ad effectum præsentandi interrogatoria contra testes, partis aduersæ, ad veritatem indagandam, & ad faciendos illos variare, vt probat Panorm. in capit. per tuas. col. fi. de testibus. & Bald. in. l. 2. C. vt lite pendente per text. & ibi glo. verbo, Interrogatoria. in cap. 2. de testibus. libr. 6. & tradit Maranta in dict. actu. 4. num. 19. non verò copia interrogatoriorum, quæ nos semone vernaculo dici-
65 mus, Repreguntas, secundum Innocen. & Panor.

& Panor. nu. 2. in. c. per tuas. extra de teſtibus. glo. in. c. 2. verbo, Interrogatoria. de teſtibus. in. 6. Alex. in. l. 2. C. de edendo. Iaſ. in. l. 1. §. de edenda. num. 9. ff. de edendo. Maranta in dict. actu. 4. numer. 21. & in actu. 7. num. 3. Dueñas in Regula. 5. numero. 5. Tamen hiſce regnis apud tribunalia ſecularia iam praxis obti
96 nuit, quod nec copia articulorum, id eſt, del interrogatorio de preguntas: nec copia interrogatoriorum, id eſt, de repregũtas, danda ſit parti aduerſæ. In quo articulo conſulendus erit ſtylus cuiuſlibet tribunalis: Salmanticæ enim apud iudicia ſecularia nullatenus copia articulorum, id eſt, del interrogatorio de preguntas, parti aduerſæ datur: in foro tamen eccleſiaſtico Epiſcopi Salmantini copia articulorum parti aduerſæ exhibetur in cauſis beneficialibus, iuris patronatus, matrimonialibus, decimalibus, & criminalibus, in aliis vero de ſtylo non datur. In tribunali autem iudicis Metropolitani in ciuitate Salmantina reſidentis indiſtinctè, in omnibus cauſis copia articulorum parti aduerſæ datur. Cæterùm copia interrogatoriorum, id eſt, de repreguntas, in nullo tribunali conceditur, quod de iure procedit per text. & glo. in cap. 2. verb. Interrogatoria. de teſtibus. in. 6. & tradũt Innoc.
97 & Panorm. in. d. c. per tuas. Deinde vnaquæq; pars ſuos teſtes producit: nam ad hoc vt teſtis idoneus reputetur, & fides ei adhibeatur, requiritur quod à parte ſit productus in cauſis ciuilibus, & in criminalibus agitatis ad inſtantiam partis: vel q̃ à iudice ſit citatus in cauſis, in quibus ex officio procedit: Quinimo precibus partis teſtis produci poterit, iuxta text. in cap. cum in tua. ibi, offeruntur, de ſponſalibus. & ibi Panor. nu. 2. Imol. Panor. Feli. & Decius. in cap. 1. extra, de teſtibus: Poterit etiam pars teſtem inſtruere de ijs quæ dicturus eſt, ſecũdum Bald. in dict. l. data opera. n. 47. C. de his qui accuſare nõ poſſunt. & in. l. 8. titu. 6. lib. 4. Recopi. & nos etiam in iſto Tempore in expoſitione ſententiæ interlocutoriæ, in verſic. Recibio a prueua, &c. Latius reſoluimus.

Aduerte q̃ in cauſis etiam ciuilibus, te-
98 ſtes coram ipſo iudice produci debẽt, & coram eodẽ iurare, & ab eodem examinari, iuxta text. in. l. 3. §. Diuus. ff. de teſtib. & in. l. ſolam. iuncta. glo. C. de teſtibus. gl. in. l. iubemus. 1. C. de liberali cauſa. gl. in. l. hac conſultiſſima. §. fi. verbo, Depoſitiones. C. qui teſt. facere poſſ. & gl. in. l. cu
99 rent. ff. de teſtibus. Et eſt ratio, quia probatio fieri debet iudici, & nõ notario, iuxta text. in. l. quinquaginta. ff. de probationibus & ita pro regula ponit Bald. in. c. ſi quis teſtium. in princ. extra, de teſtibus, & latè proſequitur Felinus in cap. cum cauſam. n. 26. de teſtibus. Couar. lib. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Menoch. in Tract. de Recup. poſſ. Remedio. 15. q. 26. n. 344. & in conſi. 100. n. 43. vbi prædictam regulam limitant, niſi iudex expreſsè hanc facultatem committat notario cauſæ, inter
100 ueniente aliqua iuſta, & ſpeciali cauſa, vt probatur in. d. c. ſi qui teſtium. & in. c. 2. de iud. lib. 6. & in. l. ad egregias. ff. de iure iur. & in. l. 22. titu. 11. p. 3. Et regulariter hæc cõmiſsio fit ex generali impedimento multitudinis negotiorum ſecundum Salicetum in Authen. apud eloquentiſsimum. C. de fide inſtrum. & Felin. d. c. cũ cauſam. n. 28. Couar. & Menoch. vbi ſuprà. Et ita in praxi quotidie obſeruatur, q̃ pars producens teſtes, coram iudice petit eorum iuramentum, receptionem, & examen tabellioni committi, quam commiſsionem iudex facit, & de ea in proceſ-
101 ſu conſtare debebit, alioquin nullitas actus induceretur, vt docet Menochius in. d. conſi. 100. Limitant etiam prædictã regulam, quando teſtes eſſent in loco re
102 moto à loco iudicij: nã tunc iudex hanc commiſsionem faceret iudici illius loci, vel ſi iuſto impedimẽto teſtes detinerentur, ita q̃ ad iudicem venire non poſſent, iuxta text. in. l. iudices. C. de fide inſtrum. & in. d. c. cum cauſam. & ibi Felin. nu. 27. & 31. Menochius in dict. Remed. 15. q. 26
103 nu. 346. Pari modo ſi probatio per inſtrumenta fieri debeat, producenda erunt co-

ram iudice, nec ſufficiet coram notario, iuxta text.in.l.adoptio.ff.de adopt. & in cap.accepimus.c.contingit.& ibi glo. & Felin.de fide inſtrum. & latè Felin. in. c. quoniam contra.n.39.de probat. & Couar.lib.1.Variarum.c.1.nu.5. Quinimo ſi inſtrumẽta fuerint producta ante litem conteſtatam, poſtmodum debent reproduci in iſto Tempore coram eodem iudice ſecundum Felin.c.1.nu.28. de prob. & Couar.d.lib.1.c.1.n.5. Poſtmodũ teſtes
104 iurare debent, alioquin eorum depoſitio non valebit, iuxta tex.in.l. iuſiurandi. & in.l.ſi quãdo.C.de teſtibus.& in. c. de teſtibus.& in. c.fraternitatis.& in. c. tuis quæſtionibus.extra de teſtibus.& in. d.l. 23.tit.16.p.3.Speculator in tit.de teſte.§.ſequitur.nu.1.Iaſ.in.l.admonendi.n.216.ff. de iure iur. Niſi à partibus iuramẽtum remittatur teſtibus, vel niſi matrona aliqua ſuper inſpectione ventris deponat: nam tunc de veritate non iurat, quãuis de credulitate iurare debeat, ſecundum gl.l.iuſiurandi. C. de teſt. & in.l.1. ff. de ventre inſpi.& ibi communiter omnes. text. tamen.d.l. 23. non requirit iuramentum à matrona deponente de credulitate, quanuis Gregor.Lup.ibi, in glo.4. ad hoc non
195 aduertat. Quinimo ſatis non erit, ſi teſtis priùs deponat,& deinde iuret: nã neceſſe eſt, q̃ iuramentum præcedat, ſecũdum Panorm.n.8.& Doct.in.d.ca.de teſtibus.& Boerium, in deciſ.259.& probatur in. l. 3. & .23.tit. 16. p. 3. & tradit Abendanius in reſponſo.1.nu.12. poſt Couar.lib.2.Varia-
196 rum.c.13.n.2. Quod tamen intellige verum, niſi teſtis in continenti abſq; vllo interuallo poſt depoſitionem iuramentum præſtet, ſecũdum Bald.in.l. iuriſiurãdi. C. de teſtibus.& Tiraq.de retractu. §.1. gl.5. nu.8. Quod iuramentum teſtis præſtare
107 non poterit per procuratorẽ, iuxta text. in.c.licèt ex quadam.verbo, Proprio, extra de teſtibus.& ibi Felin.col.2. teſtatur hanc eſſe cõmunem opinionem. Et formam iuramẽti præſtandi à teſte præſcribitur à tex.in Authen.ſed iudex iũcta gl. ſi.ibi,& iuncta.l.presbyteri.C.de Epiſc.& cleri.& ibi ponit expreſsè Bald.n.4.& de iure regio ponitur in.l.24.tit.16.p.3. ſcilicet, Que poniendo ſu mano derecha ſobre vna ſeñal de Cruz, diga que iura à Dios y a aquella Cruz, y a Sancta Maria, y a los ſanctos, y a las palabras de los ſanctos Euãgelios, que dira verdad de lo que ſupiere en razon de aquel pleyto en que es preſentado por teſtigo: anſi por la vna parte como por la otra: y que no mezcla ra falſedad, ni por amor ni odio, ni miedo, ni coſa que le ſea dada ni prometida: y q̃ ni por daño ni prouecho, que entienda le ha de venir, no dexara de dezir verdad, ni la encubrira: y que todo lo que ſupiere de aquel pleyto lo dira, aunque no ſea preguntado dello. Et hoc vltimum dicit Gregorius Lupus ibi in glo.4. optimã practicam eſſe, ad quam non ſolent aduertere iudices, quando ſumunt iuramentũ à teſtibus: nam per eam non poterit obijci teſti, q̃ depoſuit extra articulum ſuper quo nõ fuit interrogatus, nec iuratus. Ac ideo tu iudex ad iſtam practicam aduerte & fac, q̃ teſtis iuret, q̃ dicet omne id, quod de illo negocio ſcit, quamuis de eo non interrogetur. Et iſto iuramento præſtito à teſtibus ipſi reſpondere debent, (que anſi lo juran) & tunc iudex iterum eis dicit: Si anſi lo hizieredes, Dios os ayude, y ſino el os lo demãde mal y caramẽte: & teſtes reſpõdent, (Amen.) & ferè eandem formam refert Simancas de inſtit.catho. tit.64.nu.8. Et in hac re velim iudices admonitos eſſe, vt per ſeipſos, & non per tabellionem hoc iuramentum teſtibus deferant, illos admonendo quòd veritatem dicant.

Poſtea teſtes erunt examinandi intra terminum probatorium à iudice præfixum, de quo iam ſuprà in iſto Tempore
108 diximus. Qui teſtes ſecretè & ſigillatim ſunt examinãdi, ita q̃ vnus nõ ſciat quid alter dicat, nec ipſa pars intelligat: ita probat tex.c.venerabili.de teſt.c.inquiſitionis.§. 1. de accuſ. l. nullum. C. de teſti. docet Speculator in tit.de teſte. §. nunc tractãdũ. in princ. gl.in.c.2.de teſtibus.verb.

Audire.

Audire. & Rojas in singul. 188. & examinator obseruare debebit omnia tradita ab Speculatore, in d. §. nunc tractandum. & si in primo termino cótinenti tres dilationes testes nó fuerint iurati, & examinati, peti poterit cum iuraméto secunda
109 dilatio, quæ Quarto plazo dicitur, quam * iudex suo arbitrio assignabit; & si eã absq; causa deneget, pars poterit appellare, iuxta tex. in. c. significauerũt. de testibus. & glo. in. c. in causis. eod. titu. receptam
110 cóiter à Panor. ibi. Poterit deinde peti prorogatio Quarti plazi cum iuraméto, dummodo petatur antea quàm finiatur
111 terminus ille, aliàs non esset prorogatio, vt in. l. sed etsi manéte. ff. de precar. & in l. bonorum. & ibi Bart. ff. rem ratam haberi. Panor. in. c. de causis. nu. 7. de officio delegat. & Didacus Perez in. l. 1. titu. 4. lib. 3. Ordi. glo. 1. versi. Vlterius. Quæ tamen prorogatio in foro Ecclesiastico non da-
112 tur, vt suprà resoluimus. Et elapsis terminis probatorijs, amplius non poterunt testes produci: nam hunc effectum operatur præfixio termini, vt in. c. licèt causam de probat. & l. 34. tit. 16. p. 3. & firmat gl. 1. in. l. si ea. C. qui accusare nó possunt: & nos resoluimus supra in isto Tempore, in expositione sententiæ interlocutoriæ
113 in fine secũdi articuli. Cæterùm si aliqua pars ex litigãtibus fuerit minor. 25. annis, vel alia persona, cui de iure cópetat beneficium restitutionis in integrum aduersus omissam probationem, & lapsum termini probatorij, restitutio erit petẽda, sibiq; cõcedenda, & à iudice assignabitur alius terminus probatorius, iuxta text. & ibi Panorm. in. c. auditis. de in integrum restitutione, & probat tex. in. l. minor. 25. annis. ff. de minoribus. & l. 3. titu. 19. p. 6. Bart. notat in. l. nam postea. §. si minor. ff. de iure iuran. Iaf. in. l. 1. §. nouatio. ff. de operis noui nunt. Felin. in. c. fraternitatis.
114 nu. 6. versic. tertiò in quantum. de testibus. Minor tamen non erit restituendus aduersus omissam allegationem, vel probationem contra reum criminaliter accusatum, secundum Alex. in. l. 1. §. nuntiatio.n.34. & ibi Iaf. nu. 10. versi. secũdo. ff. de noui ope. nũtia. & Anto. Gom. 3. tom. Varia. c. 1. n. 7. post. gl. pen. in Clem. non potest. de procurator. in fin. iuxta quam doctrinam est limitanda supradicta resolutio, & Regia. l. 3. titu. 8. libr. 4. Recopil. [*Rursus erit limitanda in repulsis obiectis contra testes, vel eorum dicta: nam aduersus terminum elapsum intra quẽ sunt opponendæ, nec aduersus omissam probationem restitutio non conceditur, vt resoluimus infra ista prima parte, Tempore. 9. nu. 8. & probat. l. 1. tit. 8. lib. 4. Cõpilat. & resoluit Azeuedo in. l. 3. tit. 8. lib.
115 4. Recop. n. 32.] Pari modo erit limitanda in minore iurisperito, cui restitutio denegatur aduersus omissam allegationẽ & probationem, secũdum glo. quam ibi seq. dicens eam singularem Ioan. de Plat. & vnicam & singularem reputat Anto. Gom. in secundo Tomo Variarum. c. 14. nu. 5. versi. Decimo. in fin. & ordinariam appellat, plures eam sequentes referẽdo, Dominus Franciscus à Sarmiento. libr. 3. Selectarum. c. 12. n. 1. vbi ipse contrariam opinionem optimis fundamentis nititur defendere per totum illud caput. glo. inquam, est in. l. professio. C. de muneribus patrimoniorum. libr. 10. Et illius glo. quam plures sequaces refert, & sequitur Rolandus à Valle in Tract. de confect. inuentarij. 2. p. q. 6. & auiles in capitibus prætorum. cap. 33. glo. in verb. A menos costa. num. 4. Insuper erit limitanda quando opereretur restitutio post publicatas attestationes ad probandam aliquam exceptionem dilatoriam, vel declinatoriã: nam tunc deneganda erit secundum Innocentium in cap. coram de in integrum restitutio. & plures alios, quos refert Couar. in pract. quæst. cap. 26. nu. 4. versic. Quinto, & Alex. l. 1. §. nouatio. nu. 33. ff. de oper. noui nuntia. Et tradit Marant. 6. part. tit. de Appellatione in secũdo actu principalli. nu. 83. De iure regio terminus iste probatorius per viam restitutionis concedendus, excedere non debet dimidietatem termini probatorij in causa

principali aſsignati: & in ſententia, in qua reſtitutio cõceditur erit deneganda alia reſtitutio petenti, iuxta tex. in l. 3. titu. 8. lib. 4. Recopilat. (* Et cenſebitur denegata in illa prima inſtantia, tam in ſecunda inſtantia iterum poterit peti & concedi. & ſi in prima inſtãtia fuerit ſemel conceſſa, vt colligitur ex l. 5. tit. 9. lib. 4. Recopil. & ibi tenet Azeuedo. n. 4. & ſemel vidi ſit iudicatum in audientia Galletiæ.)

116 Aduerte etiam q̃ aduerſarius maior poterit vti termino probatorio conceſſo minori ad probationem faciendam iuxta prædictam. l. Regiam, quæ opinio cõprobatur ex tex. in l. pen. C. de tẽp. in ingrum reſtit. petend. & ibi not. Bart. Bald. & Paul. & tenet Anto. Gomez. in dict. 2. Tom. cap. 14. nu. 5. verſic. Decimo infertur, in fin. Et quia frequenter caſus iſte in cauſis occurrit, vt iuuenes inſtruantur, petitio reſtitutiõnis & eius conceſsio erit formanda modo ſequenti.

Petitio reſtitutionis aduerſus omiſſam probationem.

FVlano curador ad litem de fulano mi menor, digo que por negligencia y deſcuydo de ſus fatores y procuradores ſe le ha paſſado el termino probatorio, que fue concedido en la cauſa q̃ trata con fulano, y ha dexado de alegar y prouar lo que a ſu derecho le conuenia: y por ſer menor de veynte y cinco años, como por ſu aſpecto parece, y en lo ſuſo dicho auer ſido enormemente leſo y damnificado, de derecho le compete el beneficio de la reſtitucion in integrum aduerſus omiſſam allegationẽ & probationem. Porende a. v. m. pido le mande conceder y conceda la dicha reſtitucion in integrũ aduerſus omiſſam probationem & lapſum termini, ſobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de. v. m. imploro, y juro a Dios y a eſta Cruz † en anima de mi menor, y la mia, que eſta Reſtitucion no pido de malicia, &c.

Expoſitio ſupradictæ petitionis.

117 DIximus, *Fulano curador ad litem, &c.* ad denotãdum quod minori non datur procurator, ſed curator, vt in §. inuiti. Inſtit. de curatoribus. & in l. 2. C. de in litem dando tutore, vel curatore.

118 Diximus, *Por negligencia y deſcuydo, de ſus fatores, &c.* ad denotandum quod propter hanc cauſam minor reſtituitur, vt in l. minor. 25. annis. ff. de minoribus. & in l. 3. titu. 19. p. 6. Bart. in l. nam & poſtea. §. quod ſi minor. ff. de minor. & Iaſ. in l. 1. §. nuntiatis. ff. de noui operis.

119 Diximus, *Enormemente leſo, &c.* ad denotandum, q̃ pro modica læſione non conceditur reſtitutio, vt notat glo. communiter approbata in cap. 1. de in integrum reſtitutione.

120 Diximus, *Le compete el beneficio, &c.* ad denotandum quòd reſtitutio minori cõceditur de iure ſpeciali, non vero de iure ordinario, vt probatur in l. in cauſæ. la ſegunda. in princ. ff. de minor.

121 Diximus, *Y el officio de v. m. &c*, ad denotandum q̃ reſtitutio officio iudicis nobili conceditur, vt probat tex. in cap. 2. de offi. iud.

Et oblata

Et oblata prædicta petitione reſtitutionis tunc ſummariè probatur, petentẽ reſtitutionem minorẽ eſſe. 25. annis, nec probatio læſionis ad hanc reſtitutionem
122 concedendam requiritur, quia eo ipſo minor cenſetur læſus per ipſum actum omiſsionis. quo caſu minor reſtituitur abſque probatione læſionis, vt probat text. in. l. ſi minor. 36. §. 1. ff. de minoribus. & tradit Panor. in. c. auditis. n. 7. de in integrum reſtit. & Aug. Beroius. in. c. 1. nu. 6. eodem tit. & Rodericus Suærez in allegatione. 20. nu. 8. Licèt enim ad
123 concedendam reſtitutionem in integrum probari debeat, petentem minorem, & læſum eſſe ex tali actu, iuxta tex. in. l. q̃ ſi minor. §. non ſemper. & in. l. ait prætor. §. non ſolùm. 1. verſi. mihi autẽ. & in. l. non oĩa. ff. de minoribus. & in. l. nã poſtea. §. ſi minor. ff. de iure iur. & in. l. minoribus. 1. C. de in integrum reſtitu. & in. l. 1. 2. &. 6. tit. fi. part. 6. & vtrobiq̃; Doct. notant. & Anto. Gomez. 2. Tom. Varia. c. 14. n. 5. verſi. quæro tamen. Tamen vbicũq̃; minor facit actum, ex quo
124 nulla vtilitas ſibi prouenit, ſed potuit ſibi damnum inferri, eo ipſo cenſetur lę ſus, & danda erit ſibi reſtitutio abſq̃; eo q̃ læſionem probet, ita probat text. in. l. interdum. 20. ibi. hoc enim ipſo. ff. de minor. & text. ſic intelligendus ſecundum glo. ibi in. d. l. ſi minor. §. 1. & in. l. ſi quis patrem. verſic. proinde. ff. ad Macedo. tex. ſic intelligendus. in. l. 1. C. de in integr. reſtit. ſecundũ Panor. Beroium, & Rodericum Suarez vbi ſupra, & Dominum Frãciſcũ à Sarmiento. lib. 3. Select. c. 13. nu. 2. Vnde cum ex ſolo actu omiſsionis, allegationis, & probationis, minor cenſeatur lęſus, cũ ex eo nulla vtilitas ſibi proueniat, ſed damnum poſsit inferri, nimirũ ſi reſtitutio ſit ei danda abſq̃; probatione læſionis, ſecundum Beroiũ vbi ſuprà, Aufrerium in addit. deciſ. ad Capell. Toloſ. deciſ. 53. n. 4. Rebuffum. 2. Tomo. Tract. de reſtit. art. 1. glo. 3. n. 16. & plures alios quos refert Deciſio Pedemontana. 158. n. 5. & ſi ipſe ibi. n. 13. cõtrarium dicat verius & receptiuseſſe. Cuius tamen reſulutionem arbitror veram eſſe quando actus ex ſui natura læſionem non includeret: tunc enim probatio læſionis neceſſaria aſſet ſecundum ſupradictos Doctores, & Capitium deciſ. 109 num. 8. Et hæc reſtitutio peti debet de
125 iure regio, elapſo termino probatorio in cauſa principali conceſſo, vel facta publitione teſtium intra. 15. dies, alioquin ſi reſtitutio petatur poſt quindecim dies cõnumerandos à die publicationis, deneganda erit, iuxta tex. in. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recop. Et quã pœnã incurrit minor petens reſtitutionẽ poſt publicationem ad probandã nouam exceptionẽ in prima Inſtantia, ſi eam non probauerit, determinat. l. fi. tit. 5. lib. 4. Recopil. & interrogatorium ad probandam minorẽ ætatem modo ſequenti formatur.

Interrogatorio ſobre el Articulo de la Reſtitucion.

126 PReguntas por parte de fulano en la cauſa que trata con fulano, ſobre el articulo de la reſtitucion.

j Primeramente ſean pregũtados los teſtigos por el cõnoſcimiẽto de las partes, litigãtes, y ſi tienen noticia deſta cauſa, &c.

ij Item ſi ſaben que el dicho fulano, antes y al tiempo que ſe concedio el termino probatorio en la cauſa que trata con el dicho fulano, y al preſente era y es menor de. 25. años, y tal por ſu aſpecto parece. Digan y declaren los teſtigos lo que ſaben, &c.

iij Item

iij Item si saben que lo susodicho es la verdad, y dello es fama publica, y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones a la parte aduersa: pido que los jure y declare cóforme a la ley, y so la pena della: y para ello, &c.

127 Et si pars aduersa has positiones negauerit, duo testes erunt producendi, & examinandi ex parte petentis restitutionem super prædictis articulis, & qualiter sit ætas probanda docet Barto. in. l. de ætate. ff. de minor. Et tunc iudex profert sententiam restitutionis per viam actus forma sequenti.

Sententia Restitutionis.

128 EN Salamanca a. 20. dias del mes de Iulio de. 1581. años ante mi el presente escriuano, y testigos de yuso escriptos, el dicho señor Alcalde mayor dixo, que deuia cóceder y cócedio la restitució pedida por parte del dicho fulano menor, con plazo y termino de tátos dias comunes a ambas las partes, para q̃ alege y prueue lo q̃ le conuenga, con denegació de otro termino: y que si dẽtro del dicho termino no prouare, que incurra en pena de leys mil marauedis, la mitad para la camara de su Mageſtad, y la otra mitad para gastos de justicia, y lo firmo de su nombre, testigos fulano y fulano.

Quæ sententia restitutionis procedit ex dispositione. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopil. Et transacto isto termino probatorio, in prædicta restitutione concesso, vel elapsis terminis probatorijs, quando restitutio non fuit petita, expletisq; ommnibus, quæ ad probationem iurium partium spectant, & sunt necessaria, iudex poterit interrogare partes, an aliquid amplius velint facere, & actitare: & si aliqua ex partibus dixerit, se velle aliquos actus facere, tunc iudex aduertat, an sint elapsa omnia tépora probatoria, & si elapsa fuerint, videat an illa quæ dixit pars velle facere, sint talia, quæ extra terminum probatorium fieri possint, veluti si per inspectionem oculorum iudicis velit pars aliquid probare de sua intentione, quia talis probatio nũquã censetur excluſa, & superat omnẽ speciẽ probationis, secundũ Azonẽ in summa. C. de lege Aquilia. & Bald. in. l. contra ne
* ganté. nu. 7. C. de lege Aquilia [*, quæ inspectio oculorũ fieri debet expẽsis,] sunt alia plura, quæ fieri possũt extra terminũ probatoriũ quæ cõgerit Maranta de ordi. iudi. 6. part. actu. 15. à nu. 2. & tũc iudex assignabit aliam dilationẽ ad illum actum expediendũ cum cóminatione q̃ illa dilatione trãsacta, amplius nõ audietur qa iudex tenetur curare, vt quàm citius fieri possit causa expediatur, vt in. l. properandũ. in princ. C. de iudic. capit. finẽ litibus. de dolo & contum. Hanc tamen interrogationem & diligentiam iudex aliquando facit elapsis terminis probatorijs, aliquando verò post publicationem testium factam: & si ante publicationem exhibuerit, vel ea non exhibita transacti fuerint termini probatorij, tunc aliqua ex partibus litigantibus comparet coram iudice petendo quod publicationem testium faciat, ac ideo pauca de publicatione testium annotanda erunt.

De pu-

De publicatione testium, & probationum, facienda.

ELapsis itaque terminis probatorijs publicatio testium, & probationum fieri debet ad petitionem vnius ex litigantibus, quæ petitio ex mandato iudicis intimatur parti aduersæ, & præcipi-
129 tur ei, vt ad primam audientiam veniat ad videndum publicationem testium fieri, vel ad allegandum, quare fieri non debeat publicatio: quæ citatio de iure præcedere debet, iuxta text. in l. gesta. cum ibi notatis. C. de re iudicata. & in c. consuluit. de offic. deleg. & in l. 37. tit. 19. p. 3. & ibi Gregorius Lupus in glo. 1.
130 Ad quam publicationem vnica tantum citatio sufficit, nec requiritur trina vel peremptoria, vt cum Ioan. Andr. resol-
131 uit Grego. Lupus vbi suprà. Et si in termino citationis pars citata non comparuerit, altera pars publicationem petens debet incusare contumaciam parti citatæ, per tex. vbi notat Bald. in l. properandum. §. & siquidem. C. de iudicijs. & tunc iudex iubet publicationem testium fieri per sententiam interlocutoriam pronuntiando depositiones testium esse publicatas & apertas, & quod ipse eas pro publicatis habet, præcipitq; copiam attestationũ partibus litigantibus exhiberi, vt disputent & allegent super eis intra terminum sex dierum, vt disponit. l. 1. tit. 8. lib. 4 Recop. Et forma huius publicationis faciendæ de iure communi traditur à Bart. in Authen. at qui semel. C. de probationibus. & à Bald. in. d. l. gesta. C. de re iud. nu. 17. de iure autem huius regni & de stylo fit forma sequenti.

Forma publicationis testium.

132 YDespues de lo susodicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de tal mes y de tal año, ante el dicho señor alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos de yuso escriptos parescio presente el dicho Pedro, y dixo, que la parte contraria auia lleuado termino para venir diziẽdo contra la publicacion de testigos por el pedida, y porque no deuia ser fecha: el qual no auia dicho cosa alguna contra ella, y le acusaua la rebeldia, y pedia y pidio a su merced mandasse hazer la dicha publicacion, y pidio justicia, &c. Testigos fulano, y sulano.

E luego el dicho señor Alcalde mayor dixo, q̃ mãdaua y mãdo hazer la dicha publicacion de testigos con termino de seys dias primeros siguientes: y mando dar traslado de las prouanças a ambas las partes. Testigos dichos. &c.

Quæ publicatio testiũ fit ad effectũ, vt partes possint recipere copiam examinis
133 testiũ, & tũc cẽsetur præcluſa via producendorum testiũ: nã regula est, quod publicatis attestationibũs testes non recipiã tur super eisdem articulis, vel directò cõtrarijs, iuxta text. in Auth. at qui semel, C. de probatio. & in. c. intimauit. c. fraternitatis. de testibus. Clem. 2. eod. tit. l. 34 tit. 16. p. 3. & tradit pro Regul. Ioan.

Matienzo

Matienzo in Dialego Relatoris. c. 46. nu. 1. niſi in caſibus congeſtis à Barto. in Authen. at qui ſemel. C. de probationibus. Panor. & Doct. in cap. fraternitatis. de teſtibus. & à Ioan. Matienzo vbi ſuprà: & eandem Regulam cum nonnullis fallentijs ponit Rojas in ſingul. 203. & Alex. Stiaticus in pract. iud. c. 18. à. nu. 40. nec attento iure communi eſt de ordine ſubſtantiali iudicij, ideoque eius 134 omiſsio non reddit proceſſum nullum, ſecundùm Barto. Bald. nu. 19. & Alex. in. l. prolatam. C. de ſententijs, & interlocutionibus. Guidonem Papã. q. 586. n. 1. & Capel. Tolo. q. 416. per tex. in. c. cum I. & A. extrà, de re iud. vbi tradit Panor. & Menoch. lib. 1. de arbitra. q. 33. & Alex. Stiatic. in. d. c. 18. à. n. 28. Quod 135 eſt verum niſi à parte publicatio petatur: nam tunc ſi iudex illam non faciat, erit de ſubſtantia iudicij, & proceſſus nullus iudicabitur, ſecundum glo. in. c. fin. verſic. ceſſante de hæreticis. in. 6. verb. Iudicijs. Quod intelligi debet dummodo à tali denegatione appelletur, vt cũ pluribus reſoluit Sebaſtianus Bantius in tract. nullitatum, ſub tit. de nullitate ex defect proceſſus. n. 40. & teſtatur communem Ioan. Aſinius in praxi. §. 3. c. 10. nu. 4. ita componens gloſſam in Extraua ganti, ad reprimendum verbo, Figura. Et gloſſam in. d. l. prolatam. cum glo. in d. c. fi. de hæreticis. in. 6. & idem teſtatur Didacus Perez in Rubr. tit. 11. lib. 3. Ordin. col. 1155. Hæc tamen reſolutio Bantij, Aſinij, & Didac. Perez mihi diſplicet, ac ex eorum dictis conſtat publicationem atteſtationum non eſſe de ſubſtantia ordinis iudiciarij, quanuis petita eſſet, & à iudice denegata, & à denegatione appellatum: nam ſi tunc eſſet de ſubſtantia iudicij, eius omiſsio eſſet nulla, nec denegatio indigeret appellatione, vt probat. l. 1. ff. quæ ſenten. ſine appel. reſcind. & in. c. 1. de ſenten. & re iud. quia tunc contra ius legũ & conſtitutionũ eſſet denegatio. Vnde cum ſupradicti Doct. à tali denegatiõe publicationis appellationẽ requirant, ſequitur inde publicationẽ non eſſe de ſubſtantia iudicij, ſed potius reſpicere ius, & iuſtitiam partis, & ab ea appellãdum fore, alioquin in autoritatem rei iudicatæ tranſire, & partem volentem impugnare ſententiam & proceſſum ex defectu publicationis non fore audiẽdam iuxta tex. in. d. c cũ. I. & A. quem ita inteligunt ibi Innoc. Panor. n. 10. & Felin. n. 1. & pro hac opinione vrget text. ſic intelligendus in. l. cum prolatis. ff. de re iud. vbi ſententia lata cõtra legem valet, & appellationem requirit quia lex illa contra quam lata fuit ſententia reſpiciebat merita cauſæ, id eſt, ius litigatoris, vt notant ibi Imol. n. 1. Alex. n. 10. & Zaſius. n. 11. & eodem modo intelligitur text. qui pro noſtra opinione etiã facit in. l. Præſes. ff. de re iud. vbi probatur ſententiam latam contra legem valere, & appellationem requirere, quoniam lex illa, contra quam lata fuit ibi ſententia, reſpiciebat ius litigatoris, licèt ex actis proceſſus conſtaret notorium errorẽ interueniſſe, ita intelligunt Alex. n. 2. Zaſius. n. 1. in. d. l. Præſes. & Matth. de Afflict. Deciſ. 28. nu. 8. Ergo conſtat publicationem non eſſe de ſubſtantia, nec eius omiſsionem proceſſum reddere nullum, cum ius petentis eam reſpi- 136 ciat. At verò de iure regio hãc publicationem eſſe de ſubſtantia proceſſus exiſtimo per tex. in. l. 1. tit. 8. lib. 4. Recopil. ibi, Hecha publicacion de los teſtigos, &c. quæ verba cum ſint ablatiui abſolu- 137 ti, conditionem planè inducunt, iuxta tex. in. l. à teſtatore. & ibi Bart. ff. de con- 138 ditionibus. & demonſt. Sed conditio inducit formam, vt in. l. qui hæredi. & in. l. Mæuius. ff. de cond. & demonſt. omiſsio 139 autẽ formæ reddit actũ nullũ. vt probat tex. in. c. cum dilecta. de reſcript. & in. l. diligenter. ff. mandati. ergo conſtat, de iure regio publicationem teſtium eſſe de ſubſtantia iudicij, præſertim ſi à parte petita fuerit, iuxta text. in. l. 10. tit. 17. libr. 4. Recopil. vel poterit etiam dict. l. 1. tit. 8. libr. 4. Recopila. intelligi iuxta ſupradictam

140 ctam resolutionem cõmunem, nempè quod tunc demum omissio publicationis inducat nullitatem processus, quando ab eius denegatione fuerit appellatum: non verò quando ab ea appellatum non sit: quanuis hæc interpretatio nimis restringat prædictã. l. 1. generaliter loquen
tem, maximè, quia stylus hanc publica-
141 tionem testium diu iam recepit. In causis criminalibus nulli dubium est, publicationem testium de substãtia iudicij esse, eiusq; omissionem nullitatem processus inducere, vt eleganter resoluit Iulius Clarus lib. 5. receptarum sentẽtiarum. §. fin. q. 40. nu. 1. & Auendanius in responso. 1. nu. 8. & post primam editionem huius operis inueni Ioannem Segura Daualos in suo Directorio iudicũ Ecclasiastic. c. 14. n. 8. resoluẽtem eandẽ opinionem, per quam publicationem cõcluditur, & renuntiatur productioni testium, nec partes amplius admittuntur ad aliquid probandum in negocio principali, nam didicitis testificatis alij testes nõ sunt recipiendi iuxta text. in cap. fraternitatis. de testibus. & firmat glo. in Clem. 2. de testibus. & in dict. Authen. at qui seme l. & in. l. 34.
37. & 39. tit. 16. par. 3. & ordinatio Lusitanorum lib. 3. tit. 4. in princ. Quanuis ali
142 quando iudices præcipiant, testes productos in termino probatorio examinari intra illos sex dies publicationis, secundum Monterrosum in sua practica ciuili. Tractat. 2. fol. 11. col. 2. in fin. Intellige rursus, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, quando probatio facienda esset per testes: Cæterũm si per instrumenta esset probatio facienda, nõ censeretur præclusa via probationis: nam instrmenta vsq; ad conclusionem causæ
143 produci possunt, iuxta tex. in cap. cum dilectus. de fide instrum. & in. l. 34. in fi. tit. 16. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in glo. fin. dum
144 modo pars producens cum iuramento asserat instrumenta de nouo fuisse reperta, vel in eius notitiam venisse: alioquin instrumẽta Actor. tenetur producere ante sententiam interlocutoriam probatio
nis. reus verò vsque ad diffinitiuam. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. & suprà resoluimus in Quarto Tempore. n. 58. & in. 7. Tempore. nu. 14. quod tamen erit intelligendum iuxta resolutionem quam tradidimus suprà, in. d. 7. Tempore. nu. 34. nam cum. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. Sit posteriori loco situata obseruãda erit & per eam erit intelligẽda. l. 1. tit. 2. & l. 1. titu. 5. lib. 4. Recop. vbi statuitur q̃ in quacunq; parte litis instrumenta recipiãtur cum iuramento producentis, q̃ de nouo in eius notitiã venerunt, & q̃ non potuit antea producere, nisi stylum quem ibi retulimus fundemus in illis duabus legibus primis, & q̃ sint obseruandæ tanquam maiori æquitate nitentes licèt primo loco sint situate, ac ideo dictæ legi. 2. tit. 5. lib. 4. Recopil. situatæ posteriori loco præferri debeant iuxta à nobis notata, suprà, in. 5. Annotatione. nu. 29. & æquitas illarum. il. consistit in hoc, ne veritas & ius partis pereat, si instrumẽta nõ fuissent admissa. & iuxta hanc declarationem est intelligẽda. l. 1. & 2. tit. 9. lib. 4. Recopil. & comprobatur ex. l. 3. eiusdem titu. & libr. vbi dicitur q̃ in secunda instantia instrumenta possint produci cum iuramẽto producentis, q̃ in eius notitiam nouiter venerunt, & reperta fuerunt, & Stylus suprà relatus, in 7. Tempore sic debet intelligi, vt cũ præ dicto iuramẽto instrumẽta recipiantur.

145 Insuper intellige, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, nisi aliqua pars ex litigantibus fuerit minor. 25. annis, ecclesia, vel alia persona priuilegiata, quæ beneficio restitutionis gaudere debeat: nam tunc etiam post publicationem testium intra
15. dies, restituitur ad probationem faciendam, vt supra resoluimus in isto. 8. Tempore. nu. 113. & 125. quòd tamen limitari debet prout ibi reloluisti in num. 114. & 115. & alias limitationes huius restitutionis colliges ex Alexand. de Imol. in l. 1. §. nuntiatio. num. 32. & Iass. col. pen. ff. de noui operis nuntia. asserentibus in hoc mulierem vel rusticum non esse restituen-

ſtituendos, quorum reſolutio comprobatur ex his quæ notat Rolandus à Valle in tract. de confectione inuētar. 2. par. quæſt. 8. & quæſt. 10. & idem tenet Mari. Soci. in Repet. cap. fraternitatis. nu. 32. de teſt. & Alciat. d. §. nuntiatio, intelligētes illud verū eſſe quādo læſio cauſaretur ex ſola fragilitate mulieris, vel ruſticitate, ſecus verò ſi ex probabili ignorātia: nā tūc ex clauſula generali. ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur, reſtitutio cōcederetur, & idē reſoluit Feli. c. intimauit. de teſt. n. 4. Salicet. in l. 1. col. 4. C. de iuris & fact. igno. Barbac. in repetitiōe cap. Raynaldus. col. 50. in fin. & col. 152. in fine ſecūdæ limitationis. & Rolandus in dict. quęſt. 10. quo in loco intelligit hanc probabilē ignorātiā, quādo ruſticus, vel mulier nō potuit cōſulere peritiores, quia erat in remotis partibus, vbi cū difficultate poterat eos cōſulere, ſecus ſi eſſet in loco vbi copia peritorū eſſet, tunc enim nō reſtitueretur ex illa clauſula generali, ſecundum Decium in l. iuris ignorātia. C. qui admitti. Tiraquel. in tract. de retract. §. 4. gloſ. 7. nu. 20. aſſerentē onus probādi incūbere aſſerenti, ruſticū, vel mulierē potuiſſe cōſulere peritiores, idē ſequitur Rolādus in d. quæſt. 10. in fine. & aliam limitationē ad hoc, vt nō reſtituatur minor, vel eccleſia ponit Alexan. Stiaticus in pract. iud. c. 18. nu. 47. quo in loco alias limitationes adducit ad ſupradictā Regulā, q̄ publicatis atteſtationibus amplius nō admittūtur teſtes, quas colligit ex Iaſ. l. qui per ſalutē. ff. de iure iur. & Felin. in d. c. fraternitatis. nu. 5. & Bald. in c. vltra tertiā. n. 4. & 5. de teſt. & ex Anto. de Butr. c. ad petitionē de accuſ. nu. 14. ex Panorm. in cap. iurauit. de prob. Felin. & alijs in c. Series. de teſt. limitātibus dictam Regulā in cauſa matrimoniali, & tu collige octo declarationes huius regulæ cōgeſtas per Menochiū libr. 1. de arbitrar. quæſt. 34. à. n. 5. & alias. 40. limitationes ad prædictam Regulā ex Matienzo vbi ſuprà, qui in dict. 3. p. Dialogic. cap. 51. n. 7. tractat. an prædictæ limitationes locum habeant ſtante

146 l. Regia. 3. tit. 8. libr. 3. Recopil. Denique intellige, hanc publicationem faciendam eſſe per iudicem, qui de cauſa principali cognouit: vnde quando ipſe iudex commiſit, ſeu delegauit alteri receptionem, & examē teſtium, delegatus ille non poterit hāc publicationem face-
147 re, ſed tenetur examē teſtiū clauſum remittere ad delegantem, coram quo publicatio erit facienda, ſecundum Bart. in l. cum ab initio. in fin. ff. quemadmodum teſtamenta aperiātur. & Marant. de ordine iudiciorum. 6. par. actu. 2. nu. 6. & plura de hac publicatione atteſtationum vltra Docto. in ſupradictis locis citatos. Vide apud Bald. in l. per hanc. C. de tempor. appell. col. pen. Ripam. l. 2. à nu. 30. C. de edend. & Alex. Stiaticum in ſua pract. iudi. c. 18. à nu. 16. & Couar. in pract. quæſt. c. 18. nu. 6. verſic. Sexto. Quæ pubicatio, vt ſuprà diximus, ſit ad effectum, vt copia
148 teſtium partibus detur, & partes opponere poſsint contra perſonas, & dicta teſtium, & ſuper eis diſputare, & de iure allegare, iuxta text. in cap. 2. de teſtibus. in 6. & in Auth. ſi teſtis productus. C. de teſtibus. & in extrauaganti, ad reprimendum. iuncta gloſſ. verbo, Figura iudicij. Quod partes facere debent de iure regio
149 intra terminum ſex dierū in ipſamet publicatione præfixum, vt probat text. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. Ideoq́, opportunè videndum erit de Nono Tempore.

Ex Nono Tempore.

SVMMARIA.

1 *ADuocatus vtriuſque partis quæ attendere debeat publicatione teſtium facta, ad allegationem & diſputationem faciendam, traditur.*

2 *Aduocatus vtriuſq́ partis diligenter inſpicere debet mandatum aduerſarij, an ſit ſufficiens, quando per procuratorem*

ratorem litigauit aduersarius.

3 Si aduocatus viderit aliquem articulũ probatum, debet eum signare in margine cum aliquo charactere.

4 Testium contrarietas, omnino vitanda est.

5 Fides vnius testis supplet fidem alterius minus idonei.

6 Aduocatus debet restitutionem petere aduersus omissam probationem, si pro tali persona patrocinium præstet, cui restitutio competit.

7 Repulsæ seu exceptiones sunt opponendæ intra sex dies connumerandos à die intimationis publicatiõis partibus factæ. repulsæ cõtra testes productos in prima instãcia, qualiter & quando possint opponi in causa appellationis. repulsæ in causa matrimoniali, cõtra testes primæ instantiæ objciuntur in qualibet instantia.

8 Etiam si sit persona, quæ de iure restitui possit, nihilominus tamen non potuit restitui aduersus termini lapsum ad opponendas testibus repulsas concessi.

9 Iudex cui de inhabilitate testium constat, potest eos, absque partium petitione, ex officio repellere.

10 Quando inhabilitas testis respicit non solum odium eius, verum etiam fauorẽ partis, iudex non potest eũ ex officio repellere.

11 Testium infamiam non sufficit aduocatum generaliter allegare.

12 Pars porrigere debet libellum disputationis, qui vulgo appellatur, Escripto de bien prouado.

13 Libellus disputationis qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, concipitur sermone Hispano.

14 Si pars non habeat repulsas aduersus testes, non addit clausulam illam in libello, per quam exceptiones testibus objcit.

15 Libellus disputationis sermone Hispano conceptus explicatur: & iure probantur singulæ eius clausulæ.

19 Contestes debent esse testes, vt admittantur.

17 Testis non debet de auditu deponere.

18 In antiquis factis fidem faciunt testes de auditu deponentes.

19 Testis de vana credulitate deponens non facit fidem.

20 Testis dictum non concludens, non facit fidem.

21 Testis debet reddere rationẽ suæ donis, alias fidem non facit.

22 Repulsæ sunt testibus in specie objciẽdæ cum protestatione, quòd non objciuntur animo eos iniuriandi.

23 Si repulsæ intra sex dies testibus oppositæ à iudice non admittantur, pars appellare potest.

24. & 25. In criminibus læsæ mageſtatis diuinæ, & humanæ blasphemiæ, & in causis summarijs non admittuntur testiũ repulsæ, præterquam repulsa inimicitiæ.

26 Adducens aliquem testem pro se, non potest eum contra se repellere.

27 Per solam testis productionem videtur testis approbatus à producente, quamuis eo non vtatur.

28 Si noua repulsa testibus superuenerit, potest pro se eos producens, contra se postea

postea reprobare.

29 *Dicta testium bene potest quis contra se reprobare, quãuis eosdem pro se antea produxerit.*

30 *Testes quibus probantur testium exceptiones, reprobari non possunt.*

31 *Infinitas est vitanda.*

32 *Ad probandas repulsas testium pars admitti non debet, nisi elapsis quindecim diebus post publicationem.*

33 *Iudex debet admittere partes ad exceptionum probationem.*

34 & 35. *Sententia, per quam partes recipiuntur ad probandas repulsas testiũ, Sermone Hispano composita.*

36 *Interrogatorium super repulsis testium sermone Hispano compositum.*

37 *Testes producti ad probandas repulsas testium, iurare, & examinari debent, sicut testes in negotio principali producti, & eorum publicatio fieri debet.*

38 *Repulsæ contra testes prouantes repulsas testium causæ principalis, admitti non debent.*

39 *Repulsis testium planè probatis, iudex curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium reprobatorum, nisi specifice bonitas probaretur, & repulsæ excluderentur coarctando negatiuam loco & tempore.*

40 *Quilibet præsumitur bonus, nisi contrarium probetur.*

41 *Testis de crimine emendatus, ad testificandum admittitur.*

42 *Omnibus concluſis, vtraq; pars conclusionem causæ petere debet.*

Nonum Tempus
Disputationis & Allegationis.

Acta testiũ publicatione, aduocatus vtriusq; partis diligẽter ꝓcessum videat, considerétq; allegationes & ꝓbationes vtriusq; partis, & super eis disputet, & alleget: in primis considerando an eius Clyentulus sit actor, vel reus, & an pars aduersa per procuratorem litigauerit: quo casu videre debet mandatũ, vtrum sit sufficiens, necne: & an pars aduersa habeat personam legitimam standi in iudicio. Deinde inspiciat probationem sui clyẽtuli, & an articuli eius positi fuerint propositionibus parti aduersæ: videatq; an pars aduersa fuerit confessa prædictos articulos. Post modum videat attestationes in articulis principalibus actionis, vel exceptionis, & si inuenerit aliquem articulum probatum, illum in margine signet aliquo charactere: & si testes suæ partis in aliquo articulo discordent, curet eos componere, quia contrarietas testium omnino vitanda est, iuxta text. & ibi Doct. in c. cum tamen. de testibus. Similiter aduertat, ꝙ si in fauorem sui clyentuli fuerit productus aliquis testis minus idoneus cũ alio teste omni exceptione maiori, concordante cum depositione illius testis minus idonei, quod tunc fides vnius supplet defectum alterius, secundum Hippolytum in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus. col. 2. in fi. per doctrinã Bald. & Ange. in. l. si quis ex argẽtarijs. §. 1. ff. de edend. & idem firmat Ias. in. l. dictantibus. col. 2. C. de testamentis. & Curtius in tract. de test. col. 1. Deinde aduertat aduocatus, an pars eius sit persona quæ beneficio restitutionis gaudere debeat, nam si eius intẽtio plenè probata

bata non fuerit, debet tũc reſtitutionẽ petere aduerſus omiſſam probationem, vt ſuprà reſoluimus in fine octaui Temporis. Poſtmodum aduocatus recurrat ad inſpectionẽ probationis partis aduerſæ, & ſi inuenerit intentionem ſuam probatam, curet eam deſtruere obijciendo repulſas contra perſonas, & atteſtationes
7 ſuorum teſtium: quæ repulſæ opponẽdæ ſunt de iure huius Regni intra ſex dies publicationis, connumerãdos à die intimationis factæ partibus, vel eorum procuratoribus; tam in prima quàm in ſecũda inſtantia: alioquin elapſis illis ſex diebus repulſæ non ſunt admittendæ, & ſi iudex viderit eſſe tales, quæ debeant admitti, ſententiam interlocutoriam proferre debebit, qua partes ad earum probationem ſuſcipiet, aſsignãdo terminum peremptorium non excedentem dimidietatem termini probatorij conceſsi in negotio principali, intra quem prædictæ repulſæ erũt probandæ, iuxta text. in l. 1. titu. 8. libr. 4. Recop. De iure tamẽ cõmuni, opponendæ erant ante publicationẽ teſtium iuxta formã præſcriptam in capi. præſentium. de teſtibus. tradũt Panor. n. 3. Decius. n. 2. & Mantua. nu. 9. in cap. 1. de except. poſt gl. 1. ibi. quam dicit cõmuniter receptam Lanfrancus de Oriano, tracta. de teſtib. nu. 65. volu. 5. tract. diuerſorum Doct. & Maranta de Ord. iud. 3. p. actu. 13. nu. 8. & erant probandæ ante ſententiam, id eſt, ante concluſionem in cauſa vt probatur in cap. 1. de excep. cap. cum dilectus de fide inſtrum. notant Panormit. & omnes dict. cap. 1. & Couar. in pract. quæſt. ca. 18. nu. 5. quo in loco diſputat an in ſecunda inſtantia appellationis poſsint obijci repulſæ contra teſtes productos in prima inſtantia, & in ea fuerunt omiſſæ, & in partem negatiuam magis ſe inclinat, certò certiùs affirmans in ſecunda inſtantia appellationis, nõ poſſe opponi obiectiones contra teſtes in prima inſtantia ante ſententiam productos, ſi velit quis eas obijcere intra terminum conceſſum in ſecunda inſtantia ad reprobandos teſtes productos in illa ſecunda inſtantia, nam illa dilatio datur tantum ad illos teſtes productos in ſecunda inſtantia reprobandos & non ad reprobandos teſtes primæ inſtantiæ, & ibi refert ſtylum Granatenſis prætorij, qui in hoc obſeruatur. Afferens in libello, quo, corã iudice appellationis grauamina proponuntur, & allegantur aduerſus ſententiam iudicis inferioris, poſſe obijci repulſas contra teſtes productos in prima inſtantia, vt probari poſsint, intra dilationem datam ad probanda ipſa grauamina ſententiæ, per iudicem appellationis, ſicque praxim Granatenſis prætorij obſeruare, & ad eam praxim reduces opinionem gloſſ. in cap. 1. de except. verbo, Poſt ſententiam. receptam à Panorm. num. 8. Decio nu. 5. Pariſio. n. 5. & Mantua. nu. 22. ibi. Matthæo de Afflict. in conſtit. Neapol. lib. 2. cõſtit. vltim. nu. 13. & à Guidone Papæ in deciſione Delphinatus. quæſt. 500. dum prædicta glo. & eius ſequaces probant repulſas contra teſtes productos in prima inſtantia poſſe obijci in cauſa appellationis, quæ opinio obtinet, & in praxi debet recipi, quando ſtatim in libello grauaminum opponuntur. Cæterùm ſi repulſæ opponerentur contra teſtes productos in prima inſtantia, intra terminum conceſſum in ſecunda inſtantia ad reprobandos teſtes productos in eadem ſecũda inſtantia, tunc non erunt admittendæ à iudice appellationis, & ad hanc ſpeciem reduces opinionem gloſſ. in cap. 2. verbo, Ad Kalendas. de teſtibus in ſexto. Andreæ de Iſernia in conſtit. Neapol. libr. 2. conſtit. vltim. num. 6. Aretini in cap. ex parte. A. num. 31. de teſtibus. Guidonis Papæ, vbi ſuprà. Corneiconſil. 319. num. 18. libr. 1. aſſerentium repulſas in teſtes productos in prima inſtantia non poſſe opponi in cauſa appellationis, quam opinionem in Neapolitano prætorio fuiſſe receptam aſſeuerat Matthæus de Afflict. in deciſione Neapol. deciſ. 266. & in praxi ſeruari firmat Maranta de ordine iudic. 6. part. actu. 13. num. 13. & veriorem eſſe teſtatur Couar.

vbi suprà, & tenẽdam fore credit Didac. Perez in.l.1.titu.4.lib.3. Ordina.col.943. versi.dubitatur. quã proculdubio in praxi recipere poteris, quando quis vellet repulsas contra testes productos in prima instantia obijcere in secunda instantia intra terminum datum ad reprobandos testes productos in illa secunda instantia.
* [* & in hanc resolutionem se inclinat Auendanius in suis Responsis in Responso.21.nu.7. in finalibus verbis.] At verò in causa matrimoniali exceptio falsitatis contra testes post sententiam. & in infinitum posse obijci firmat gl.in dict. ca. 1. de exceptio. verbo, Post sententiam. cum appareat, falsitate probata, ecclesiã fuisse deceptam, ac proinde sententia erit retractanda iuxta text. in cap. lator. cap. consanguinei. de re iudic. firmant Panormit. num.10. Decius nu.4. & Mantua. nu. 16. in dict. cap.1. imo exceptiones & repulsas in personas testium in causa matrimoniali posse obijci post sententiam, etiam à qua non fuit appellatum, tenet Panor. num.10. in dict. cap.1. cõtra Decium ibi, num. 4 & opinio Panor. verior videtur non ex ratione, qua ipse vtitur, scilicet, ꝙ in causa matrimoniali sentẽtia nunquam transijt in autoritatẽ rei iudicatæ, vt communiter omnes resoluunt in dict. cap. lator. post glo. ibi. verbo, Permanere: Nam verius est sententiam latam in causa matrimoniali à qua non fuit appellatum transire in authoritatem rei iudicatę, quia sententia dicitur transire in authoritatem rei iudicatæ à qua post decem dies non potest appellari, iuxta text. in capit. quo ad consultationem. de senten. & re iud. sed à sententia lata in causa matrimoniali post decem dies non potest appellari, nec per viam appellationis potest retractari, secundum Panorm. num.10. Felin. num.4. in dict. cap. lator. & tradunt alij plures quos refert & sequitur Couar. in.4. Decretal.2.part.cap.8.§.12. num.12. Sed noua querela, nouoque libello proposito agendum est de retractatione prædictæ sententiæ, vt argumento eorum quæ notat glo. in cap. ad reprimendum. de officio ordin. firmant Panorm. Felin. & Couarr. vbi suprà, ex quibus constat infirmam esse rationem Panorm. in dict. cap.1. num.10. ac proinde alia ratione dicendum est, exceptiones in personas testium in causa matrimoniali admittendas esse post sententiam, etiam à qua non fuit appellatum, scilicet, quia tale vitium est irremissibile consensu partium, cum matrimonium benè cõtractum dissoluere nequeant, iuxta illud Matth. cap. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet, & habetur in cap. licet ex quadam in fin. de testib. idcirco nouo iudicio incoato, coram eodem iudice post sententiam agendum erit de exceptionibus in personas testium, vt probatur in dict. ca. lator. cap. consanguinei. & resoluit Couar. in.4.2.part.c.8.§.12.num.12. & ita est obseruandum, quamuis glo. in dict. ca.1. de excep. verbo, Post sententiam, aliter teneat. Regulariter tamẽ repulsæ in dicta, & personas testium, obijci debent, vt su-
8 prà resoluimus. Quinimò minor. 25. annis, ecclesia, vel alia quæcũq; persona priuilegiata non poterit restitutionem petere aduersus terminum illum elapsum concessum ad probandas repulsas testiũ, nec talis restitutio eis dãda erit, vt firmat Capella Tolosana decisione.53. & Palatius Rubeus in Repet.c.per vestras.§.26. nu.13. de donationibus inter virũ & vxo.
* & Boerius in decis.245.n.7. [* & de iure regio disponitur in.d.l.1.tit.8.lib.4. Com-
9 pil. in finalibus verbis.] Tmen si ex actis ipsius processus iudici constet de inhabilitate testium, iudex ipse ex officio poterit testes repellere, quanuis repulsæ à parte non fuerint oppositæ, secũdùm Felin. & omnes in cap. intimauit. de testibus. & Ias. in repetitione. l. admonendi. n. 14. ff. de iure iurand. Quod intellige verum esse, quando inhabilitas testis concerneret solummodo odium eius, vt putà quia infamis, ebrius, furiosus, vel alium similem defectum pateretur: secus esset
10 quando inhabilitas concerneret non

attes q2 quotidie habebis .tam

tam odium teſtis, quàm fauorem partis aduerſæ obijcietis repulſas, vt quia inimicus, familiaris, vel aliũ ſimilẽ defectũ haberet, tũc enim iudex ex officio non repellet illũ, ſecundùm Bald. in. l. ſi quis teſtibus. n. 7. C. de teſtibus. & Ant. de Butr. in cap. bonæ. de electione. col. 6. Inſuper aduocatus aduertat, nó ſufficere repulſas
11 teſtiũ in genere obijcere, vtputà dicendo, teſtẽ eſſe criminoſum, infamẽ, p̃iurũ, aut excõmunnicatũ: ſed requiritur, q̃ in ſpecie exprimat & declaret delictũ, & cauſam, ex qua ſequuta fuit infamia vel excõmunicatio, & in quo negotio falſum teſtimoniũ dixit, iuxta text. in. c. præſentiũ. verſi. 1. tamẽ de teſtibus. in. 6. & tradũt communiter Doct. ſecũdùm Decium in c. 1. n. 6. de exceptióibus. Boeriũ in deciſ. 321. Marantã de ordine iudic. 6. p. actu 13. nume. 3. Expreſsè de iure regio probatur in. l. 2. tit. 8. libro. 4. Recop. vbi præſcribitur qualiter repulſæ teſtium ſint obijciẽdæ. Et omnibus ſuprà dictis, & alijs per ad
12 uocatos partiũ cõſideratis, tunc vtraque pars porrigit libellum diſputationis, ſeu allegationis ſuper ſuis p̃probationibus: quem libellum vulgò appellamus, Eſcripto de bié prouado, & erit formandus modo ſequenti mutatis mutandis.

ESCRIPTO DE BIEN PROVADO.

13 PEdro en la cauſa con Geronymo, Digo q̃ ſiendo viſto por vueſtra merced el preſente proceſſo, hallara mi intẽcion y demanda bien y cumplidamente prouada con eſcripturas autenticas, y con mucho numero de teſtigos mayores de toda excepcion: y en particular prueuo q̃ Iuan me deuia cien ducados q̃ por el mes de Março proximo paſſado deſte preſente año le empreſte, y el ſe me obligo de me los boluer y pagar, como conſta de lo q̃ los teſtigos por mi preſentados reſpõden a la ſegunda pregũta de mi interrogatorio. Prueuo tãbien como al principio del mes de Mayo proximo paſſado deſte preſente año vino a mi el dicho Geronymo y ſe me cõſtituyo por deudor y pagador de los dichos cien ducados que me deuia el dicho Ioan, y dixo que los queria pagar por el y yo lo acepte, como conſta de lo q̃ los teſtigos por mi preſentados reſponden a la tercera pregunta del dicho interrogatorio. Y aſsi miſmo prueuo, q̃ el dicho Ioan, de mas de los dichos cié ducados, me deuia otros dozien ducados, por razon de vna heredad q̃ le vendi: los quales le perdone y remiti por cierto pacto y conuenencia, y me quedo deuiendo los cien ducados del dicho empreſtido, como declaran los teſtigos por mi preſentados reſpondiendo a la quarta y quinta preguntas de mi interrogatorio. Otroſi prueuo, q̃ pague al dicho Geronymo los dozientos ducados que me empreſto, y agora menos bien me pide por recõuencion, como conſta de lo que declaran mis teſtigos reſpondiendo a la ſexta pregunta de mi interrogatorio. De lo qual conſta eſtar mi intencion y demanda bien y cũplidamente prouada. A lo qual no obſta ni prejudica lo que la parte cõtraria pretendio pro-

uar,que no prouo:porque ſus teſtigos ſon varios y ſingulares, deponé de oydas è vanas creencias, no concluyen ni dan razon de ſus dichos, ſon parientes,criados,familiares,y paniaguados, y intimos amigos del dicho aduerſo,y como tales no hazé fee ni prueua:y aſsi los tacho y cõtradigo. Y en particular no me daña ni prejudica el dicho de fulano, por que es mi enemigo capital, por auer reñido cõmigo por tal coſa,y me quiere mal de muerte, yſe preſume q̃ apaſsionadamẽte dixo cõtra mi ſu dicho:y aſsi lo tacho y contradigo,con juramẽto,y proteſtacion que ante todas coſas hago,q̃ la dicha tacha ni las de mas que puſiere cõtra los de mas teſtigos,no las pongo con animo de injuriar a alguno dellos,ſino porque aſsi cumple a mi juſticia. Tampoco me daña el dicho de fulano,por q̃ ſe perjuro en talcauſa,y por tal fue acuſado y dado por perjuro:y aſsi le tacho y contradigo,por que ſe preſume auer dicho en eſta cauſa lo contrario de la verdad. Itẽ no me daña el dicho de fulano, por que al tiempo que lo dixo eſtaua deſcomulgado de excommunió mayor por tal juez en tal cauſa,a pedimiento de fulano,y aſsi lo tacho. Otroſi no me prejudica el dicho de fulano,por ſer infame y frequẽta las tauernas,y ſe ſuele y acoſtumbra a embriagar: è finalmente no me daña el dicho de fulano,por q̃ es ſolo è ſingular en ſu dicho è por tal lo tacho è cõtradigo. Y hallara.v.m.q̃ los teſtigos por mi preſentados ſon fidedignos y legales, de mucha autoridad,fee, è credito,muy buenos Chriſtianos, temeroſos de Dios è de ſus cõſciẽcias, perſonas graues, è honradas,è tales q̃ debaxo de juramento no diran ni depondran lo cõtrario de la verdad. Porq̃ pido a.v.m. haga ſegũ è como en mi damãda pedido tengo,ſobre que pido cumplimiento de juſticia,è el officio de v.m. imploro, è las coſtas proteſto,è pido ſer recebido a la prueua de tachas de los teſtigos contrarios,è abonos de los mios,è juro a Dios è a eſta Cruz + q̃ las dichas tachas no põgo de malicia, ni por injuriar a alguno de los dichos teſtigos.&c.

14 QVando autem pars non habet aliquas repulſas contra perſonas teſtiũ, & eorũ dictain ſpecie,tũc non ponitur ſupradicta clauſula, per quã obijciũtur repulſæ teſtibus, ſed ſtatim ponitur alia clauſula,nẽpè, Y negãdo lo preiudicial cõcluyo para ſentẽcia diffiniua,&c. De qua clauſula dictũ fuit ſuprà,in ſeptimo Tẽpore,in libello duplicationis actoris. Et ſi aliqua pars ex litigantibus iudicẽ ſuſpectũ habuerit, aliquãdo eũ recuſat in fine ſupradicti libelli, forma ſequenti.

OTroſi,hablando con el acatamiento deuido,Digo que para la determinacion deſta cauſa tengo a. v. m. por ſoſpechoſo, y a las demas juſticias ſeglares deſta ciudad,è a fulano,è a fulano letrados,è por tales los recuſo è pido que. v. m. ſe acompañe conforme a la ley, dõde no, lo

no, lo contrario haziendo proteſto la nullidad dello, y lo que en tal caſo proteſtar me conuiene, y pido lo por teſtimonio. &c.

DE qua recuſatione erit reſoluẽdum infrà in decimo tempore, vbi latius erit dicendum. Sed ſi pars habuerit repulſas aduerſus perſonas & dicta teſtium, libellus erit concipiendus modò ſupradicto cum prædicta proteſtatione, qui erit explicandus modo ſequenti.

Expoſitio libelli de bien prouado.

15 * DIximus, Sõ variosy ſingulares, &c. Hæc repulſa probatur, [*ex eo q̃ teſtes debent eſſe conteſtes, vt admittantur, & fidem faciant, iuxt. text. in cap. li-
16 cèt cauſam. & in cap. tam literis, & ibi omnes, extrà de teſtibus. & in. l. ob carmen. §. fina. & in. l. qui falſo. ff. de teſtibus. tradit Boerius in deciſione. 342. poſt Bartol. in. l. eos. ff. ad. l. Cornel. de falſ. & Bald. l. teſtium. C. de teſt.

17 Diximus, Deponendo oydas, &c. Et hæc repulſa probatur in. l. teſtium. & ibi gloſ. C. de teſtibus. in cap. tam literis, capit. licet ex quadam. de teſt. & in. l. 28. tit. 16. part. 3. vbi dicitur, quòd teſtis deponere debet de viſu, & de ijs quæ in eius præſentia facta ſunt, & quæ aliquo ſenſu corporeo percepit, vt tradit Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. act. 6.
18 à num. 9. & actu. 12. num. 3. In factis autem antiquis teſtis de auditu fidem facit, ſecundum glo. in. l. ſi arbiter. ff. de probationibus. quam ibi teſtatur communiter receptam Florian. nu. 5. Deci. conſil. 148. nu. 5. 1. part. & in conſil. 321. n. 8. 2. part. Alexan. conſil. 116. nu. 8. vol. 5. & probatur in. l. 29. tit. 16. partit. 3. & ibi notat Greg. Lup. Et ad hunc caſum rediguntur plures alij, quos congerit Speculat. tit. de teſte. §. 1. nu. 54. ſecundum Gregor. Lup. dict. l. 29. in. gloſ. 3. Quod tamen intellige verum, ſi fama & alia adminicula concurrant cum teſtibus deponentibus de auditu, vt probatur in cap. cum cauſam de probat. & firmant Hoſc. & Ioan. And. dict. c. licet ex quadam. vbi hãc teſtatur cõmunem opinionẽ Aret. col. 3. ſequitur Grego. Lup. in. d. l. 29. in gloſſ. 2. & ibi ita intellectus probatur. Molineus tamen in Conſuet. Pariſienſibus. titu. 1. §. 5. num. 63. hanc communem interpretationem admittit, quãdo ſolummodo agitur de probando aliquid, cuius initij memoria hominũ nõ eſt in contrarium: tũc teſtimoniũ de auditu cum alijs adminiculis admittendum erit, non ſic quãdo ageretur de probãdo aliquo actu minus antiquo. benè verũ eſt q̃ teſtis de auditu facit aliqualẽ præſumptionẽ ſecũdùm Archid. in cap. hoc videtur. 22. q. 5. col. 1. ſeq. Alex conſ. 77. vol. 1. n. 4. & Gregor. Lup. in. l. 28. tit. 16. p. 3 gl. 1.

19 Diximus, *Y vanas creencias, &c.* Et hæc repulſa probatur in. c. tertio loco. de præſumptionibus. de qua erũt videndi Panor. Areti. & Feli. in. c. quoties, de teſtibus. Iaſ. in Rubri. ff. de iure iur. Boſsius Tract. cauſarũ crim. in ca. de oppoſitionibus cõtra teſtes. n. 42. & Vibius lib. 1. commu. opi. opinione. 372. quod eſt verũ niſi depones de credulitate cõcludentem rationẽ reddat, quia tũc benè probat. vt in. l. 1. §. 1. ff. de vent. inſpic. c. literis. de præſump. tradit Anto. de Butr. dict. c. quoties. col. penult. Et hinc eſt q̃ licet teſtis de credulitate ad probandam innocẽtiam alicuius, vt reſolvit Decius cõſil. 469. nu. 8. partit. 4. cõſil. id tamẽ verũ eſt ſi rationẽ concludentẽ reddat, ex Alex. conſi. 76. in fin. & conſil. 109. numero octauo. volmine. 1.

20 Diximus, *No cõcluyen. &c.* Et hæc repulſa probatur in cap. in præſentia, & ibi Felin. num. 13. & Aug. Beronus. num. 13. extrà, de probat.

21 Diximus, *Ni dan razon de ſus dichos, &c.* Hæc repulſa probatur in cap. cum cauſam. & ibi glo. verb. De cauſis. extra de teſtibus. & in. c. ſicut. de re iudicata. & in. l. 26. & .28. tit. 16. p. 3. & tradit latè Felin. in dict. c. ſicut. & in. d. c. cum cauſam.

Diximus (Y en particular no me daña, &c.) De his repulſis ſpecialiter oppoſitis erit vidēdus totus. tit. 16. p. 3. & ibi Greg. Lup. & apud Luſitanos tit. 44. lib. 3. & Simancas de catholicis inſtitutionibus. ſub titu. 84. de teſtibus. nu. 76. quæ repulſæ in
22 ſpecie opponendæ ſunt cum iuramento & proteſtatione, quòd non animo teſtibus iniuriam inferendi illas opponit, vt in prædicto libello diximus, ibi, (Con iuramento y proteſtacion que ante todas coſas hago, &c. & ita tradit Socinus in conſil. 118. col. 3. & .4. volu. 1. & Maranta de ord. iud. 6. par. act. 13. nu. 3. & .13. nam licet obijciens repulſam criminis, vel infamiæ teſti, & non probans, actione iniuriarum non teneatur, ſecundum Bald. & Ange. in. l. fin. ff. quod quiſque iuris. & ibi Zaſium lect. 1. numer. 5. & Didacum Perez in. l. 1. titu. 4. lib. 3. Ordinamen. col. 939. verſic. tertio. nam tamen plures alij relati atque recepti à Felin. in cap. 1. num. 18. de except. & Didac. Perez. vbi ſuprà, col. 938. contrarium tenent: ac ideo optima cautela erit, quòd repulſæ ſemper obijciantur, cum prædicto iuramento, & proteſtatione, ſecundum Bald. & Didac. Perez. vbi ſuprà, col. 942. præſertim quādo crimen obiectum pertinens ſit ad repellendum teſtem, quo caſu prædicta proteſtatio releuat proteſtantem ſecundum Iulium Clarum lib. 5. ſentent. §. iniuriarum. num. 3.

23 Aduertendum erit, quòd repulſæ teſtium in omnibus cauſis ſunt admittendæ à iudice ſi intra terminum ſex dierum oppoſitæ fuerint: nam licèt repulſa ſit odioſa, & reſtringenda, vt reſoluit Maranta vbi ſuprà, in loco proximè citato. num. 7. tamen regulariter eſt permiſſa ſecundum eundem Marantam in dict. loco. nu. 16. ac ideo pars obijciens appellare poterit à denegatione admiſſionis, iuxta tex. ſic communiter intellectum in cap. ex parte. 7. extrà, de teſtibus. In cauſis tamen hæreſeos, læſæ Maieſtatis humanæ,
25 blaſphemiæ, & in cauſis ſummarijs repulſæ teſtium non admittuntur, vt cum pluribus reſoluit Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. 13. actu. à num. 16. & Auiles in cc. prætorum. cap. 25. glo. 1. num. 8. Et de iſto articulo in cauſa hæreſis erit dicendum, vt reſoluit Simancas de Inſtitut. Catholic. tit. 64. de teſtibus. nu. 8. At verò in his cauſis exceptis repulſa inimicitiæ capitalis benè admittitur. iuxta text. in cap. per tuas. de ſimonia. & notat Bart. in. l. in quæſtionibus. ff. ad. l. Iuliam Maieſtatis. Thom. Grammaticus conſi. 15. nu. 12. Foleriusin pract. crim. 2. part. 2. partis. in Rubric. concedatur repulſa. nu. 4. Circa ſupradicta aduerte, quòd producēs teſtem
26 pro ſe non poterit illum reprobare, nec aliquam repulſam eidem obijcere: nam per productionem, viſus eſt illum approbaſſe: Ideo volēs poſtmodū repulſam opponere aduerſus eum, audiendus non erit, tanquam ſibi contrarius, iuxta text. & ibi Bald. in. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. & tex. in cap. de teſtibus. & ibi Panorm. & Felin. extra, de teſtibus. & cōmuniter omnes ex Maranta de ordine iudiciorū. 6. p. actu. 43. nu. 10. probat. l. 31. tit. 16. part. 3. & notat Rojas in ſingulari. 199. Quod verum eſt, etſi teſtis ille poſtea contra eundem producentem per aliam perſonam producatur, ſecūdùm Ioan. Andr. in additionibus ad Speculatorem. in tit. de teſte.
27 §. ſæpè verſic. quid ſi produxit. Et per ſolā productionem teſtis videtur approbatus à producente, quanuis poſtea eo non vtatur, vt tenet Felin. in capit. præſentium. col. 3. verſic. habet locum. extra. de teſti-
28 bus. & Ioan. Andr. vbi ſuprà. Quam tamē reſolutionem intellige veram eſſe, niſi poſt productionem oriretur noua cauſa, nam tunc reprobari poterit, iuxta text. in dict. l. ſi quis teſtibus. Rurſus intellige prædictam reſolutionem veram eſſe quo ād repulſas contra perſonas teſtium: cæterùm

29 terũ quòd ad repulsas depositionũ testiũ, producẽs benè poterit testes à se productos reprobare quòd ad eorũ dicta, nempè probãdo illos falsum dicere, secũdùm Panor. in d.c. præsentiũ. col. 3. & 4. & Marã
30 tam, vbi suprà. n. 12. Tandẽ aduerte, testes quibus probãtur repulsæ testiũ reprobari non posse, nec aduersus eos repulsas obij-
31 ci: nam esset procedere in infinitũ, prout probat text. in c. licet. 3. extra, de testibus. & ibi Panor. & Felin. Plures limitationes ponentes, & idem firmat Ioan. Monach.
32 c. præsentium. de test. in. 6. explicãt Aretinus & Decius in d.c. licèt. 3. & est text. in. c. 2. de testibus. in. 6. Aduerte deniq;, q̃ de iure regio pars obijciens repulsas contra testes nõ est admittẽda ad earum probationem, nisi elapsis quindecim diebus post factam publicationem, etiam quando restitutio in integrũ aduersus omissã probationem per aliquam personam priuilegiatam petita fuerit, iuxta text. in. l. 3. titu. 8. lib. 4. Recopil.

33 Oppositis repulsis contra personas, seu attestationes testiũ, si iudici visum fuerit eas legitimas esse, & admittẽdas, tũc debet partes recipere ad repulsarũ probationẽ, assignando terminũ peremptoriũ, qui terminus excedere nõ debet dimidietatẽ termini præfixi in negocio principali. iuxta d. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recop. & sententiam interlocutoriã proferet modo sequenti.

34 Sententia per quam partes recipiuntur ad repulsarum probationem.

35 EN Salamãca, a veynte y quatro dias del mes de Deziẽbre, de 1581. Años, el Señor Alcalde mayor auiẽdo visto lo pedido y allegado por parte de Pedro, sobre las tachas q̃ puso contra los testigos en esta causa presentados por parte de Geronymo, dixo q̃ deuia de recebir y recibio las dichas partes a prueua de las tachas, y abonos de sus testigos: y para ello le daua y assignaua, dio y assigno la mitad del termino probatorio que en este pleyto en la causa principal le fue dado, q̃ son tantos dias, ansi lo pronuncio y mando por su sentencia, testigos fulano, y fulano.

Hæc sententia intimatur per tabellionẽ vtriq; parti, & tũc quælibet pars porrigit suos articulos: pars opponens repulsas producit articulos super eisdem repulsis, & super fide, & bonitate suorum testium, pars verò aduersa producit articulos super integritate, & fide suorum testium, modo & forma sequenti.

Interrogatorio de tachas de testigos.

36 PReguntas por parte de Pedro sobre las tachas de los testigos presentados por parte de Geronymo, y sobre el abono de sus testigos, &c.

Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de
1 las partes litigantes, y si conocen a fulano y fulano, testigos en esta causa presentados por parte de Geronymo: y a fulano y a fulano testigos presentados en esta causa por parte del dicho Pedro. Y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Item ſi ſaben que fulano teſtigo preſentado por parte del dicho Geronymo es enemigo capital del dicho Pedro, y lo era antes, y al tẽpo q̃ dixo ſu dicho en eſta cauſa, por auerle dado el dicho Pedro vn boſeton: y anſi le quiere mal de muerte, y ſe preſume que diria ſu dicho en eſta cauſa apaſionadamente contra el dicho Pedro. &c.

iij Itẽ ſi ſaben q̃ fulano teſtigo p̃ſentado por parte del dicho Geronymo contra el dicho Pedro, antes y al tiẽpo q̃ dixo ſu dicho en eſta cauſa auia ſido perjuro, y juro falſo en tal cauſa, por lo qual tal juez le ſentẽcio a quintar los diẽtes, y a cien açotes, y es publico y notorio. &c.

Et ita de ſingulis repulſis erit articulandum.

iiij Item ſi ſaben q̃ fulano y fulano teſtigos preſentados por parte del dicho Pedro, antes y al tiẽpo q̃ dixerõ ſus dichos, eran hõbres hõrados buenos Chriſtianos, temeroſos de Dios y de ſus conſciẽcias y hijos dalgo, y tales q̃ debaxo de juramẽto no diriã ni depõdriã eneſta cauſa ni en otra lo cõtrario de la verdad: y anſi es publico y notorio, &c.

v Item ſi ſaben que todo lo ſuſodicho es la verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion, &c.

REus etiam producit ſuos articulos ſuper fidelitate, & integritate ſuorũ teſtium, & ſuper repulſis teſtiũ actoris, forma ſupradicta, mutatis mutãdis, & teſtes qui producuntur iurant, & examinantur prout in negotio principali dictũ fuit, & fit etiam publicatio eorũ teſtium elapſo termino probatorio, conceſſo ad faciendam probationẽ repulſarũ, prout ſuprà
38 dictũ fuit in negotio principali: nõ tamẽ admittũtur repulſę cõtra teſtes, quibus repulſæ teſtiũ fuerũt probatæ, vt ſuprà diximus. Et eſt aduertẽdum, q̃ ſi repulſæ teſtiũ fuerint plenè probatæ, iudex curare
39 non debet de generali probatione facta ſuper bonitate teſtium partis aduerſæ, id eſt, de la probança de abonos hecha en fauor de los teſtigos tachados, &c. nam poteſt ei dici de bono opere non tedilapidamus. Licèt enim quilibet in dubio
40 bonus præſumatur, vt in. c. fi. de præſumptionibus, tamen quando expreſsè probatus fuerit malus, huic probationi ſtandum erit, niſi ei in ſpecie bonitas & legalitas eius cõcludẽter probaretur, & repulſa excluderetur, coarctãdo negatiuam loco & tempore, iuxta glo. receptã in cap. bonæ. 1. de electione. & tradunt Docto. in cap. quoniã contra. de probationibus.
41 vel niſi probaretur teſtem iam diu de crimine emendatum fuiſſe, iuxta text. glo. & Docto. in cap. teſtimonium. & in cap. nuper. de teſtibus.

Elapſo termino probatorio ſuper repulſis teſtiũ, ſi quæ fuerint, conceſſo: & publicatione facta, tunc iudex poterit adhibere diligẽtiam, quam ſupra diximus in octauo tempore. nu. 164. nempè de interrogando partes, an aliquid amplius facere velint, ſi antea eam non exhibuerat. Quo facto, aliqua ex partibus litigantibus, vel vtraq; comparet coram iudice petendo, quòd cauſa pro cõcluſa habeatur ad ſententiam diffinitiuam. Quam concluſionem factam eſſe iudex interloquitur per actum in ſcriptis, & eam facere poteſt inuita vna ex partibus, vel ambabus inuitis, ſecundum Iaſ. l. admonendi. nu. 46. ff. de iure iur. Alex. Stiaticum in pract. iudic. c. 22. nu. 27. Ideo opportunè videndum erit de decimo Tempore.

Ex

Ex Decimo Tempore.

SVMMARIA.

1 Causæ cõclusio est renuntiatio omnium probationum, & defensionum, per quam partes dicunt se nolle amplius probare.

2 Hodie causæ conclusio est de substantia processus, & iudex eam facere potest vna parte, vel ambabus inuitis.

3 Causa, terminis omnibus transactis, pro conclusa habetur.

4 Petitio conclusionis ad diffinitiuam sermone Hispano composita.

5 Iudex facit conclusionem causæ per sententiam interlocutoriam.

6 Vtraque pars post causæ conclusionem citari debet, vt compareat ad sententiam diffinitiuam proferendam.

7 Sententia qua iudex causam pro conclusa pronuntiat sermone Hispano concepta.

8 Post causæ conclusionem potest aliquid de iure allegari.

9 Copia allegationis in iure pro vna parte factæ, alteri dari non debet, nisi in actis processus redigatur in scriptis.

10 Post causæ conclusionem potest peti restitutio.

11 Post causæ conclusionem potest deferri iuramentum in defectum probationis, dummodo ante conclusionem sit petitum, & nonnulla de isto iuramento traduntur remissiuè.

12 Confessio admittitur etiam post causæ conclusionem.

13 Confessio non est propriè probatio, & quæ confessio admittatur, traditur.

14 Post causæ conclusionem admittitur probatio per euidentiam rei, & aspectum loci.

15 Probatio per facti euidentiam omnem probationem excellit.

16 Ad rei veritatem indagandam etiam post causæ conclusionem iudex inquirere potest, et probationes admittere: quia iudici nunquam concluditur, & hanc interlocutoriam reuocare potest.

17 Omnis probatio ad rei defensionem in causis criminalibus etiam post causæ conclusionem admitti debet.

18 Partes post causæ conclusionem iudices frequenter recusant.

19 Recusatio iudicis ante litis contestationem fieri iure communi debet.

20 Regio iure quandocunque iudex recusari potest, dummodo sententia non fuerit recitata.

21 Iure canonico causa recusationis exprimi debet.

22 Regio & ciuili iure recusationis causa inferi non debet, nisi quando totum consistorium, vel omnes literati ciuitatis, vel vniuersitatis recusarentur.

23 In recusatione auditoris regis, vel præsidis requiritur causa legitima.

24 Recusatio facienda est in scriptis.

25 Iure canonico iudex vt suspectus recusatus desinit esse in ea causa iudex.

26 Iure ciuili, & regio si iudex suspectus dicatur, iudicare potest cum adiũcto.

27 Si iudex recusatus & socius discrepent ad superiorem recurrendum est.

28 *Socius debet assumi à iudice recusato, expensis eum recusantis.*

29 *Iudex recusatus & adiunctus iurare debent se iustitiam administraturos & seruaturos.*

30 *Recusatio generalis omnium iudicum literatorum non debet admitti.*

31 *Libellus recusationis iudicis sermone Hispano compositus.*

32 *Si pars iudicem recusans non deposuerit expensas, iudex pro recusato non est habendus.*

Decimum Tempus,

De conclusione in causa ad sententiam diffinitiuam.

1 CONclusio in causa est renuntiatio omnium probationum & defensionũ, per quam partes dicunt se nolle amplius quidquã probare, secundum glos. in. capit. significauerunt. 36. verbo liquere, de testibus. & in capi. cum dilectus. verb. Conclusum. extra, de fide instrumentorum. & gloss. in Authen. de testibus. §. quia vero. verbo, Concluserint. collatione. 7. Marantam de ordine iudiciorum. 6. part. 15. actu. nume. 1. & Matienzum in Dialog. relat. 3. par. cap. 53. n. 1. & Octauianum Vestium in Romanæ Aulæ actione, lib. 4. ca. 4. de dolo & contu. n. 7. & 25. & Menochium lib. 1. de arbitrarijs quæst. 35. n. 7. dicentem regulariter in omnibus causis necessariam esse conclusionem in causa, & in foro ecclesiastico esse de substantia iudicij, ibidem nume. 8. cum Felino in dict. cap. cum dilectus. num. 33. & cum alijs Doctoribus resoluit. & decem causas connumerat in quibus non concluditur, & eandem conclusionem in causa explicat. Didac. Perez. in. l. 6. titulo. 2. libro. 3. Ordinam. colu. mihi. 116. vbi in colum.

2 sequenti resoluit hanc causæ conclusionem attento iure Regio esse de substantia processus, si à parte petatur, iuxta ea quæ suprà resoluimus in octauo Tempore circa publicationem testium. Mihi autem videtur attento iure Regio de substantia processus esse, & si à parte non petatur, per text. in. l. 1. titul. 7. libr. 4. Recopil. ibi, Concluso el pleyto. &c.

3 iuncta. l. 9. titu. 6. libr. 4. Recopil. vbi dicitur, quod causa habeatur pro conclusa quamuis à parte non petatur, & postquam hæc scripsi inueni Matienzum in dicto capitulo. 53. Ita tenentem: Iudex enim ad instantiam partium, vel vnius tantum facit conclusionem in causa interloquendo, & etiam eam facere potest inuita altera ex partibus, vel ambabus inuitis, secundum Iaf. l. admonendi. numer. 46. ff. de iure iur. & Panormit. in capitul. pastoralis. colu. 2. de causa possess. & propriet. & quæ forma hodie sit obseruanda in hac conclusione facienda, præscribitur à. l. 10. titul. 6. libr. 4. Recopil. & plura concernentia hanc conclusionem congerit Speculator in titul. de renunt. & conclu. & Maranta de ordin. iud. in. 6. parte, actu. 15. Lancelot. in Tract. de prætore lib. 1. §. 2. capitul. 9. & Asinius in sua praxi. §. 23. pagin. 319. Didac. Perez. & Matienzo. vbi suprà: ac ideo facta publicatione testium, transactoq; termino eius, elapsisq; alijs omnibus terminis probatorijs, aliqua pars ex litigantibus comparet coram iudice petendo, quod causam habeat pro conclusa ad diffinitiuam, quæ petitio concipitur modo sequenti.

PETI-

PETITIO CONCLVSIO-
nis ad diffinitiuam.

4 PEdro, en la cauſa con Gerony mo, Digo que el termino probatorio de la publicacion de teſtigos, y los de mas terminos probatorios en eſta cauſa dados, ſon paſſados. A v.m. pido aya eſta cauſa por concluſa para diffinitiua, ſobre que pido juſticia, &c.

TVnc iudex præcipit copiam prædictæ petitionis parti aduerſæ exhiberi, & quòd ad primam audientiam reſpondeat: deinde profert ſententiã interlocutoriam, qua pronuntiat cauſam pro concluſa ad diffinitiuã, & in eadẽ ſentẽtia iubet, quòd vtraque pars citetur, vt ad primam audientiam cõpareat ad audiendã ſententã diffinitiuã, & deinde ad aliam quanlibet diem non feriatã. Quæ citatio peremptoria debet eſſe in cauſis ordinarijs, vt firmar glo. in Clem. ſæpè. verbo, Non peréptoriè. de verborum ſignificatione. & probatur in capit. conſuluit. & ibi Panorm. & Imol. vbi Felin. nu. 8. ponit vndecim limitationes, & plures alias cõgerit Anto. Nicenus in concord. gloſ. concordãtia. 52. col. 2. & ad idẽ eſt text. in. l. 5. & .11. titulo. 22. part. 3. Quia ſententia diffinitiua lata abſque citatione eſt nulla, vt. l. 1. §. item cum ex dicto. ff. quæ ſententiæ ſine appel. reſcind. l. fin. iuncta gloſſ. C. de. ll. & ibi Bald. & Decius in conſilio. 603. num. 11. & .12. vol. 2. & Ioan. Matienzo. in dialog. 3. part. cap. 44. num. 4. qui optimè loquitur de hac re. Et prædicta ſententia interlocutoria concipitur forma ſequenti.

Sentencia.

EN Salamanca, a tantos dias del mes y año, el dicho ſeñor Alcalde mayor, auiendo viſto el pedimiento de concluſion (fecho por el dicho Pedro) y q̃ auia ſido notificado al dicho Geronymo, y no dezia contra el coſa alguna, y que el termino de la publicacion, y los de mas terminos de prueua en eſta cauſa cõcedidos erã paſſados: Dixo q̃ auia y vuo el pleyto por concluſo para diffinitiua, y mandaua y mãdo citar a las partes para ver y oyr ſentencia a la primera audiencia: y para cada dia que feriado no fueſſe, y les aſsigno los eſtrados de la audiencia para ello. Teſtigos fulano, y fulano.

QVæ ſentẽtia vtrique parti intimatur per tabellionem, & poſt eam amplius partes nõ poterũt aliquid probare & allegare, cũ per eã cenſeatur renũtiatũ omnibus probationibus: poterũt tamẽ in iure allegare, ſecũdũm Bald. in Authẽ. 7 Iuuemus. C. de iudic. Et copia huius allegatiõis exhibẽda nõ eſt parti aduerſæ, cũ 8 talis allegatio fiat ad merã iudicis inſtructionẽ, ſecũdũm Innoc. in. c. per tuas. de teſtibus. & Alex. in dict. Authẽ. iubemus. & Matth. de Afflict. in cõſtitut. Neapoli. col. 12. etſi Iaſ. in. l. is. apud quem. C. de edẽd. col. 2. & in. l. 1. §. edẽda. ff. de edẽdo. cõtrariũ teneat: Cuius opinio procedere poterit quando ei, qui producit allegationẽ iuris, facit ſcribi præſentationẽ, & illam in actis regiſtrari in modum actorum proceſſus, ita intelligit Maranta de ordine iudiciorũ. 10. actu. 6. part. nu. 50.

*Hanc

* [* Hanc eandem interpretationem probarunt Decius.n.20.Curc.Iuni.nu.18. & Bolognetus.n.28.in.l.2.C.de edendo.hac tamen in re inuenj Menochium lib.2.de arbitrarijs.Cētur.2.caſu.175.quatuor opiniones referentem, & ſe inclinantem in eam opinionē,quæ habet hoc relinquendum eſſe iudicis arbitrio: apud nos nunquam vidi copiam allegationis iuris edi aduerſario,niſi quando in actis eſſet reda
9 cta.] Inſuper poſt concluſum rem reſtitutio in integrum per minores.25.annis,& alias perſonas priuilegiatas peti poteſt,ſe
10 cundùm Panorm. & reliquos Doctō. in cap.auditis.de in integrum reſtit. quod de iure regio procedit,dummodo nō ſint elapſi quindecim dies poſt publicationē teſtium factam, iuxta text.in.l.3.titul.8.
11 lib.4.Recop. Rurſus poſt cōcluſionem poteſt deferri iuramentum in ſupplemē tum probationis,dummodo ante cōcluſionem petitum ſit,ſecundum Iaſ.in repe titione.l.admonendi.col.154.ff.de iure iur.& Marant.de ordi.iud.in.6.p.actu.9. num.3.&.10.vbi nu.4.inquit, quod requiruntur ſex copulatiuè, ad hoc vt ſit locus delationi iuramenti ſuppletorij,& deiſta delatione iuramenti, quæ in foro multùm frequentatur loquitur text. in dict. l.admonendi. & in.l.in bonæ fidei. C. de rebus creditis.& ibi latè & elegantèr tradit Bald.& Deciſio Pedamōtana.10. n.2. & regulariter hoc iuramētum in ſupplementum probationis admittitur, vt probatur,in dictis iuribus.& in.l.2.tit.11. p.3. & ibi optimè Gregor.Lup.in glo.verbo, Vn teſtigo, &c. ſunt tamen plures caſus in quibus non eſt locus delationi huius iuramenti, quos congerunt Curtius Senior,& Iaſ. in Repet. dict. l. admonendi. Socin.in Reg.204.Lancelotus,Conrad.in pract.Tract.de prætore.lib.1.c.19.§.2.n.5. & Grego.Lup. vbi ſuprà. Debetq; huius iuramenti delatio à parte peti, nec iudex ex officio poteſt deferre ſecūdum Bart. & communiter omnes in dict. l. admonendi,ex Iaſ.ibi,nu.278. de iure tamen regio per.d.l.2.tit.11.part.3.etiam ex officio iudex poteſt deferre, vt contra Bart. pro Panorm.aduertit Gregor. Lup. in dict.l. 2.gloſſ. verbo, El judgador, &c. debetque hæc delatio fieri parte citatà ſecundum Bald.in capit.1.de Controuerſ.inueſtit. columna.3. & iudex non paſsim, nec ex abrupto, ſed præcedente cauſæ cognitione debet deferre, cum in pluribus caſibus non ſit locus delationi, vt colligitur ex gloſ.in dict.l.in bonæ fidei. & formam, qua à parte debet peti, & à iudice concedi,præſcribit Bald.in.l.2.ff. de teſtibus. & in dict.l. in bonæ fidei. & Alexand.Stiaticus in practic.iud.cap.20. à numero.3. quo in loco plura cumulat, quem omnino vide,quando caſus occurrerit tractat etiam Maranta de ordin.iudic.6.part.actu.9.à num.1. Item probatio per cōfeſsionem partis aduerſæ poſt
12 concluſionem admittitur, ſecundum Bald.& Paul.in Rubric. C. de probationibus.nam cum confeſsio nō ſit probatio,
13 ſed probationis releuatio,ſecūdum Ioan. And.Anto.Panorm. & Imol.in Rubric. extra de probat. & plures alios quos refert Hippolyt.de Marſil.in Rubric. C. de probat.num.71.vbi à nu.67.cum plurib. ſequentib. diſputat iſtum articulum, an confeſsio ſit probatio? & magis ſe inclinat probationem propriè non eſſe, ac ideo poſt renuntiationem probationum per concluſionem admittitur confeſsio,vt habetur in cap.cum Ioannes.de fide inſtrum.& tenet Marſil.vbi ſuprà,nu. 73.& Deciſio Pedamontana.10.num.3. ſed quid quid ſit, in actis iudiciarijs confeſsio attenditur tanquam probatio,ſecundum Alexand.Stiatic.in pract.iudic. capitulo decimonono. numero quarto. Aduertēdum tamen eſt,quòd non quælibet confeſsio ad effectum probationis eſt attendenda, ſed illa duntaxat quæ habet requiſita neceſſaria de iure, ſecundum Marſil. & Stiaticum,vbi ſuprà, qui Marſil.requiſita ibi congerit à num.77. & eadem tranſcribit Stiaticus vbi ſuprà à numer.7. & vterque plura in dictis locis de confeſsione cumulat, ad quos erit recurren-

recurrendum quando casus occurrerit. Admittitur etiam probatio per euiden-
14 tiam rei, & aspectũ loci: nam talis proba tio omnem probationẽ excedit, & superat, secũdum Bald. in. l. contra negãtem. in fin. C. ad. l. Aquiliam. & Bald. in. l. si
* quis testibus. [* quæ probatio erit facienda expensis.] deniq; post prædictam
15 conclusionem ad indagandam veritatem iudex potest inquirere, & probationes admittere, secundùm Imol. & Felin. in. c. cum Ioan. de fide instrumentorum. Panor. in. c. cum dilectus. de fide instru. seq. Decius nu. 2. & Mantua. n. 8. in. c. 1. de except. & Alex. in. l. 4. §. hoc autem iudicium. col. 4. ff. de damno infect. & Speculatorem in tit. de renuntiatione, & cõclusione. nu. 3. quia iudici nunquam concluditur, & semper eius officium viget post hanc conclusionem, secundum Angel. consil. 343. & hanc conclusionem reuocare potest, cum sit interlocutoria iuxta text. l. ꝙ iussit. ff. de re iud. & ibi Ripa, firmat Ias. l. cũ procurator. § si dominus. ff. de noui ope. Præsertim in causis summarijs, vt not. glo. in Clem. sæpè. verbo, Interrogabitur. de verborũ significatio-
16 ne. & Panor. in dict. c. cum Ioan. & etiã in causis criminalibus ad defensione Rei omnis probatio admittitur, vt docet Barto. in. l. diui fratres. ff. de pœnis. & in. l. 1. §. fi. de quæstionibus. & nos dicimus infrà in. 5. part. huius. 1. Tomi. §. 10. c. 3. nu. 3.
* [* Et iudex ex officio & non ad instantiam partis potest testes alios recipere ad offensam & punitionem rei, vt resoluimus infra, in. 5. parte. c. 3. §. 10. nu. 3.] Et hinc est ꝙ publicatis attestationibus, iudex ex officio potest quærere à teste interpretationem sui testimonij, & iterũ illum examinare, si cõfusè dixerat, vt docet gl. in cap. in præsentia. verbo, Dubiũ. de probat. non tamen dicetur iudex iniustè facere, si iterum testem non examinet; & interroget, nec eo prætextu poterit ab eo appellari, secundum cõmunem opinionem, teste Aretino in capit. cum clamor. de testibus. post Panor. ibi. Sed verius mihi videtur iudicem tali casu teneri ad iterum examinandum, & interrogandũ testẽ, æquitate suggerente, posseq; eo prætextu ab eo appellari, si non fecerit secũdum Cardin. in cap. per tuas. nu. 1. receptum à Felino. ibi. n. 5. de testib. Hippolyt. in. l. 1. §. si quid vitio. ff. de quæstio. num. 34.

18 Frequenter contingit, ꝙ postquam cõclusum est ad diffinitiuam, partes litigantes recusant iudices: quæ recusatio licèt de iure communi ante litis contestationem proponenda esset, vt in. l. apertissimi. C. de iudicijs. & in cap. cum speciali. extra, de appellationibus. & glo. recepta cõmuniter in cap. pastoralis. verbo, Protestata. extrà, de exceptionibus. & tradit Couar. in practicis quæstionibus. cap. 26.
19 num. 2. tamen de iure regio in quacunq; parte litis post conclusum in causa, quinimo postquam sententia fuerit scripta, & à iudice subscripta, traditq; tabellioni, vt pronuntietur, ante tamen eius pronuntiationem, recusatio iudicis fieri potest, & admitti debet, vt erudite resoluit Couarr. vbi suprà. num. 3. Et quid in isto artic. obseruandum sit in recusatione Auditoris regis disponit. l. 2. & 4. cum sequent. titu. 10. lib. 2. Recopil. Circa quam recusatio-
20 nem inferiorum aduertendum erit, quòd licèt de iure canonico causa legitima recusationis exprimi debeat; iuxta text. in cap. secundo requirit. §. 1. & ibi glo. & in cap. cum speciali. & ibi glo. verbo, Co-
21 ram. extra, de appellationibus. tamen de iure ciuili, & regio non requiritur causæ expressio, vt cum communi resoluit Couarr. vbi suprà in practicis quæstionibus. cap. 26. num. 10. sed sufficit quòd in libello recusationis recusans cum iuramento dicat, recusationem calumniosè non proponere, secundum gloss. in dict. l. apertissimi. verbo, Recusare. & gloss. in. l. quia poterat. verbo, Nec illud. ff. ad Trebellia. communiter receptam ex Couarru. vbi suprà, numero. 10. & de iure regio probatur in. l. 1. titu. 16. libro. 4. Recop. Quod iuramentum præstãdum

erit

erit,etsi à parte aduersa non petatur,& ita praxis obseruat,vt testatur Greg.Lup.in l.22.tit.4.p.3.in gl.3.Auẽd.in.cc.prętorũ. 2.p.c.23.n.13.Dida.Perez,in.l.1.tit.5.lib.3. Ordina.col.mihi.972. quanuis.d.lex.22. tit.4.p.3. disponat hoc iuramentum præ standum esse, quãdo ab aduersario,vel à iudice petatur,& quidquid cõtendat Carolus Ruinus consi.6.lib.4.nu.5. &.6. ta-
22 men de iure regio in recusatione prędis, vel Auditoris Regis expresio causæ legi timæ requiritur,vt disponitur in.l.1.&.2. cum sequentibus.lib.2.tit.10.Recopi. Similiter etiam quãdo coram iudicibus recusatur tota ciuitas,vel vniuersitas,vel cõ sistorium decurionum,tunc enim requiritur expresio iustæ causæ suspitionis, nec solum iuramentum sufficiet,qua iusta causa interueniente,recusatio admittitur, vt resoluũt communiter omnes ex Panorm.nu.14.Decio lect.1.nu.16.Ripa nu.40.Alciato.nu.17.Beroio.nũ.119.& Mantua.num.18.in.c.1.de iudic.alioquin sine iusta causa suspicionis recusatio generalis,vt putà omnium literatorum vniuersitatis,vel ciuitatis,vel omnium decurionum cõsistorij,tãquam in fraudem facta est reijcienda,secundũ Bald. in.l. hoc modo.ff.de cond.& demõst.Rebuffum. tract.de recusat.artic.9.glo. vnica.n.46. & Auend.de mandatis princip. exequendis.2.p.c.23.n.13.in fin.& q tunc non sufficiat iurare recusationem calumniosam non esse,sed necessariam esse iustam & probabilem causam suspicionis,docet Ripa,vbi suprà in tali casu limitans gloss.in dict.l.quia poterat.Et sic etiam est limitanda dict.l.1.tit.16.lib.4.Recopil.

23 Aduerte etiam, prædictam recusationem in scriptis ponendam esse,secũdum glo.in.c.quoniam contra.verbo, Recusationes. de probationibus. & resoluit Auend.vbi suprà.nu.12.& Didac. Perez, in.l.1.tit.5.lib.3.Ordinam.col. mihi.954.

24 Aduerte etiam, q licèt huiusmodi recusatio de iure canonico remoueat iudicem ordinarium suspectum in totum à
25 cognitione causæ,tamen de iure ciuili,& regio iudex recusatus non remouetur in totum à cognitione causæ, sed assumit secum socium probum, & candidum virum,iuxta text.in Authen. Si verò. C. de iudicijs. ita communiter intellectum, secundum Couar.vbi suprà,nu.1.proba tur.in.l.22.tit.4.part.3.& ita in causis ciuilibus nouissimè dispositum est,per text. * in.l.1.tit.16.lib.4.Recop.[*Præterquã in aliquibus casibus in quib⁹ iudex ordinarius põt in totum recusari quorũ aliquot congerit Greg.Lupus in. l.22.titu.4. p.3. glo.fin.] Et qualis debeat esse iste socius assumptus à iudice recusato optimè ex-
26 plicat Auend.vbi suprà.nu.14. resoluens, quod si in iudicando discordent, adeundus erit superior: in causis verò criminalibus aliter iudex recusatus associari de-
27 bet,vt suo loco dicemus. Quibus omnibus adde,quòd socius assumendus à iudice recusato in causis ciuilibus debet assumi expensis proponentis recusationem, & iudex recusatus ad hoc poterit eum cõ pellere per captionem pignorum, vt resoluunt Auend.vbi suprà,num.15.& Di-
28 dac.Perez vbi suprà,col.954. Et tunc iudex, & socius iurant iustitiam administrare,iuxta text.in.l.1.&.2.titu.16.lib.4.
29 Recop. Aduertendum est etiam recusationem generalem iudicum,vel literato
30 rum alicuius loci,tanquam vagam,& incertam non esse admittendam,vt notat Paul.Castr.in.l.sed etsi. §. cum vir. &ibi Bald.ff.de cond.& demonst. De quo articulo est videndus Rebuff.in Tractatu de recusationibus,artic.9.glo.5.num.46. quia in hoc quotidie in praxi erratur. Et quid in Lusitania obseruetur circa hanc recusationem iudicis traditur in libro.1. Ordinam. titul. 22. quæ recusatio concipienda erit forma sequenti.

RECV-

RECVSATIO IVDICIS.

31 GEronymo, en la cauſa con Pedro, Digo q̃ para la determinacion y ſentencia della (hablando con el acatamiento deuido) tengo por ſoſpechoſo a v. m. y a las de mas juſticias ſeglares deſta ciudad, y a los letrados della, excepto a los Cathedraticos de Canones, y leyes de ſta Vniuerſidad de Salamanca, y a fulano, ya fulano, y por tales ſoſpechoſos los recuſo: y pido y requiero las vezes que puedo y deuo, a v. m. y a los de mas recuſados, que no procedan en eſta cauſa, ni ſe entreme tan en ella, ni la ſentencien ſin ſe acompañar conforme a le ley: Y lo cõ trario haziẽdo proteſto la nullidad dello, y lo de mas que proteſtar me conuiene: y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſta recuſacion no hago de malicia, y pido lo por teſtimonio, &c.

de excusat. vbi si nõ deponat expensas &c. quando discedant à Iudic. à pos. nõ l. 1. tit. 16. lib. 4.

32 INterpoſita prædicta recuſatione, iudex recuſatus præcipit recuſanti, vt deponat expenſas ſocio aſſumendo, alioquin non habet ſe pro recuſato: depoſitiſq; expenſis, aſſumit ſocium, & vterque iurat de adminiſtranda iuſtitia, & de expediendo negotium diligenter, proceduntq; ambo ſimul in cauſa, ſententiãq; diffinitiuã proferunt. Et ſi in iudicãdo diſcordes fuerint, quilibet de per ſe proferat ſuam ſententiam, & adeunduserit iudex ſuperior, vt ſuprà reſoluimus: ſi verò iudex recuſatus non fuerit, poſt concluſionem cauſæ profert ſuam ſententiam diffinitiuam: ideo opportunè videndum erit de vndecimo Tempore.

† melius faciet ſi habeat pro recuſato & ſuperiora Cajet. Auend. & Cooq. man. Cap. 23. n. 15. Hæc. in leg. 1. t. 16. lib. 2. n. 11. Villadieg. in polit. Cap. 1. n. 59.

Ex Vndecimo. Tempore.

SVMMARIA.

1 *IVdex habito proceſſu, non debet in continenti proferre ſententiam, ſed tunc demum diligenter viſis omnibus actis proceſſus alias ſententia eſſet nulla.*

2 *Voluntas iudicis præcipitata in prolatione ſententiæ, eſt nouerca iuſtitiæ.*

3 *Iudex priuſquam pronuntiet cuncta & ſinluga acta proceſſus videat.*

4 *Iudex data paritate probationum actoris, & rei in fauorem rei pronuntiare debet.*

5 *Iudex data paritate probationum in iudicijs duplicibus quid facere debeat traditur remiſſiuè.*

6 *Iudex in iuſtitia ſeruanda ſolùm Deum præ oculis habere debet.*

7 *Iudex à muneribus abſtinere debet.*

8 *Munera excæcãt oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum.*

9 *Qui excutit manus ſuas ab omni munere habitabit in cœlis.*

10 *Iuſtitia auro violatur.*

11 *Iudex debet proferre ſententiam claram, & certam, & per verba intelligibilia, habentia ſuum proprium ſenſum.*

12 *Iudex ſententiam in ſcriptis proferre debet, fallit Regula iſta in aliquibus caſibus.*

13 *Iudex in iudicãdo debet ſeruare diſpoſitionem*

ſitionem legis. 13. titul. 4. part. 3. & aliarum.

14 *Sententia debet eſſe conformis libello, niſi in caſibus exceptis.*

15 *Materia ſententiæ diffuſa, & prolixa eſt, et de ea autor remittit ad eam tractantes.*

16 *Iudex intra viginti dies à die cauſæ cõcluſionis connumerandos ſententiam proferre tenetur.*

17 *Iudex, qui intra viginti dies non pronuntiat, pœnam duplicatam expenſarum & quinquaginta millium marauedis ſuſtinere debet.*

18 *Iudex qui intra viginti dies non pronuntiat, non ſuſtinet pœnam, niſi à parte fuerit requiſitus.*

19 *Requiſitio iudici facienda, vt ſententiam pronuntiet ſermone Hiſpano compoſita.*

20 *Iudex viſis & attentis vniuerſis, & ſingulis actis proceſſus, & conſideratis his, quæ autor aduertit profert ſententiam.*

21 *Sententia diffinitiua in fauorem actoris, ſermone Hiſpano compoſita.*

22 *Sententia diffinitiua in fauorem rei, ſermone Hiſpano compoſita.*

23 *Sententia abſolutoria ab inſtantia iudicij, ſermone Hiſpano compoſita.*

24 *Taxatio expẽſarum iudici reſeruari debet.*

25 *Sententia diffinitiua partibus intimanda eſt.*

26 *Si ſententia tranſeat in rem iudicatam executioni mandari debet.*

Vndecimum Tempus de ſententia diffinitiua.

POſtquam cõcluſum fuerit in cauſa ad diffinitiuam & proceſſus bene compoſitus, & ordinatus per tabellionem fuerit delatus ad iudicem, tũc iudex accedere debet ad prolationem
1 ſententiæ diffinitiuæ, non tamen debet feſtinare, nec habito proceſſu in continenti ſententiam proferre, alioquin præſumeretur malè inſtructus de meritis cauſæ, & ſententia eſſet nulla vt docet Domin. in ca. ponderet. 50. diſtinct. ſequitur Barbac. in cap. ſuper quæſtionum. §. intẽtionis. col. 4. de officio deleg. Bart. in l. prolatam. num. 10. C. de ſentent. & interloc. Hippoly. in pract. crimi. §. nũc videndum. nume. 33. Matienzo in dialogo. 3. part. capit. 39. nu. 9. vbi pluracumulant contra iudicem feſtinantem ad
2 prolationem ſententiæ. Cum voluntas iudicis præcipitata fit nouerca iuſtitiæ, vt ex Clem. paſtoralis. §. verum. de re
3 iudi. colligit ibi Cardinal. Vnde iudex priuſquam ſententiam proferat cuncta & ſingula acta proceſſus diligenter, & maturè videat, & inueſtiget, vt inquit text. in cap. iudicantem. 30. quæſt. 5. & cap. graue. 35. quæſt. 9. Et poſtquam fuerit inſtructus celeriter debet ad ſententiam procedere iuxta text. in. cap. iurgantium. ibi celeri ſententia; cum ibi notatis de ſentent. & re iudic. tradit Alexan. de Imola in conſil. 213. num. 3. volum. 3. Bald. in conſil. 204. col. 2. libro. 3. & Aymon Crauet. in conſil. 179. Et circa hanc viſionem proceſſus obſeruabitur iudex ordinem quẽ de videndo proceſſu ſcripſimus poſt vltimum Tomũ huius operis, vbi plura vltra tradita à Specula. titu. de renuntiat. & conclu. §. finitis. tradidimus;

4 mus: & si viso processu probatiões actoris, & rei conuentipares, & æquales inuenerit numero, & dignitate testium, in rei fauorem erit pronuntiandum, vt in c. inter dilectos de fide instrum. c. ex literis de probat. nam cum sunt iura partiũ obscura reo fauendum est, vt in Regul. cum sunt iura, de regul. iur. in 6. l. 40. in fin. tit. 16. par. 3. & cõmuniter omnes ex Iaf. in l. non est nouum. nu. 1. C. de edend. & Me
5 noch. in lib. 2. de arbit. Centuria. 1. casu. 98. sed si ista æqualitas probationum contingeret in iudicijs duplicibus, vt putà familiæ herciscundæ, cõmuni diuidundo, & finium regundorũ, & in interdictis duplicibus, nempè, vtrobiq;, vti possideris, in quibus quilibet litigantium est actor, & reus iuxta. l. in tribus. ff. de iudic. tex. in. §. tertia diuisio. Instit. de interdict tũc iudex recurrat ad Boerium in decis. 239. à nu. 1. & Tiraq. de iure primogen. q. 17. opin. 1. nu. 86. & 87. & ad Peraltã in. l. si quis seruũ. §. si inter duos. nu. 12. & 13. ff. de legat. 2. & ad Menochium in tract. de retinenda possess. Remed. 3. à n. 740. plura in isto articulo remedia congerentes: quorum illud tutius mihi videtur, q̃ iudex cõpellat partes ad concordiam secũdum Bald. in cap. cum ecclesia Vulterana. num. 5. de elect. sequitur Felin. in Rubri. de treug. & pace. nu. 5. & si non potuerit eligat aliud, q̃ forte controuersia dirimatur, & hoc videtur sequi Boerius, Tiraq. & Peral. vbi suprà & cũ fuerit satis instructus de meritis causæ, & perceperit pro qua parte ex li
6 tigantibus iustitia est, tunc debet esse constans in administratione iustitiæ, solum Deum præoculis habens, vt in cap. 1. de re iudic. lib. 6. & ad auxilium diuinũ recurrat, & inuocet Spiritum sanctum, qui illuminet intellectũ, & purget se à peccatis, & purificet cõsciẽtiam, quia propter peccata multoties nescimus soluere dubia causarum, ita post Bald. docet Matth. de Afflict. in decis. Neapol. decis. vltim. & Sylua Nuptialis in lib. 6. nu. 5. quo in loco, ipse Niuizanis plura elegãter, & latè scribit ad iudicum instructionem pro exer-
7 cendo officium iudicãdi. Debetq; iudex
8 à muneribus abstinere: nam munera excæcant oculos sapientium, & inuertant verba iustorum, vt habetur Deuteronomij. cap. 15. prõ quo facit text. in cap. quis rectè. 2. q. 3. vbi dicitur, quòd acceptio munerum præuaricatio veritatis est, & qui
9 excutit manus suas ab omni munere habitabit in cœlis. & facit text. in cap. pauper. 2. quæst. 3. vbi dicitur, quòd iustitia aurõ violatur. Sæpeq; ante oculos habeat doctrinam tex. in dict. cap. 1. de sententia & re iud. lib. 6. vbi pontifex alloquens iudicem dicit, caueant iudices & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vẽdicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet: præmium, aut expectatio
10 præmij iustitiam nõ euertat, sed stateram gestet in manibus, lances appendãt æquo libramine, vt in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in cõcipiendis, & ferendis sententijs præoculis solum Deum habeant, ad quod facit tex. in. c. 4.
11 & in cap. quicunq;. 2. q. 3. Obseruareq; debet iudex dispositum à. l. 13. tit. 4. p. 3. & in. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. & quæ notat Hippolytus in practica criminali in. §. fi. & alia multa, quæ congerit Ioannes Matienzo in dialogo Relatoris. 3. p. c. 36. cum pluribus sequentibus. Teneturq; e iudex
12 sententiam proferre claram, & certam, & per verba propria, & intelligibilia habentia suum proprium sensum vt in. §. curare. Instit. de actio. & debet eam in scriptis proferre, vt notat glo. pen. dict. §. curare. & ibi ponit quatuor casus in quibus sententia non fertur in scriptis, & ibi Iaf. nu. 60. remittit ad glo. in cap. fin. de sententia & re iud. in. 6. & in cap. Albericus
13 de testibus. & ad Panor. in cap. 1. de libel. obla. teneturque illam proferre conformem libello, vt in cap. licèt. de simonia. & in. l. fi. C. de fide cõmissarijs libertatibus, vbi inquit Bald. q̃ fatuus est iudex, qui super alijs quàm super petitis pronuntiat, sunt tamen plures casus in quibus fallit prædicta regula quos congerit Niconi
14 cius in Repeti. cap. quoniam contra fal-

sam deprobat. & Socin. in Regul. 357. Et
15 tamen quia materia sententiæ nimis prolixa est & integrũ Codicem requirit, habetq; titulos & tractatus peculiares, vt in ff. de re iud. & in. C. de sent. & in volumine Decretalium, & in. Lib. 6. & in Clemẽtinis, & in tit. 22. p. 3. & in tit. 17. lib. 4. Recopil. & apud Lusitanos in lib. 3. Ordin. & apud Marãtam de ordine iudic. in. 3. p. sextæ partis actu. 1. per totũ. & Rebuf. in repetitione. l. quod iussit. ff. de re iudi. & Grego. Lup. in. l. 1. tit. 22. p. 3. quibus in locis latissimo sermone agitur quid sit sententia, quibus verbis, in cuius personam proferenda sit & vltimum latè disputat Panorm. in ca. querelam. nu. 10. de elect. quid continere debeat, & in quo differat ab interlocutoria, ideo ex consulto sola remissione contentus omnia suprædicta
16 omitto, aduertens, sententiam diffinitiuam de iure regio à iudice proferendam esse intra. 20. dies à die conclusionis in
17 causa, alioquin iudex soluere debet expẽsas duplicatas in rẽtardatione litis factas, & insuper incurrit iudex pœnam quinquaginta millium marapetinorum fisco
18 applicandam, vt probat text. in. l. 1. tit. 17. lib. 4. Recopilationis quam tamen pœnam iudex incurrit si à parte fuerit requisitus ad sententiã proferẽdam, prout intelligit Didac Perez in. l. 1. tit. 15. libr. 3. Ordinam. col. mihi. 1262. in glo. 1. ideoq; pro instructione iuuenum formanda erit requisitio modo sequenti.

Requirimiento para que el juez sentencie.

19 EScriuano que presente estays, dad me por fe y testimonio en manera que haga fe en juyzio y fuera del (a mi Pedro) en como digo al señor Licẽciado fulano Alcalde mayor desta ciudad, que bien sabe su merced, è deue saber, que el pleyto que ante su merced ha pendido y pende entre mi y Geronnymo, ha muchos dias que esta concluso para diffinitiua, y su merced no lo ha sentenciado. Porende que con el deuido acatamiẽto pido y requiero a su merced las vezes que puedo y deuo, sentencie y determine el dicho pleyto, guardando me mi justicia: è si ansi lo hiziere haralo que deue y es obligado, en otra manera lo contrario haziendo, protesto contra su merced todos los daños, è intereſſes, costas, è menoscabos que por no lo sentenciar se me siguieren y recrecieren, y todo lo demas que conforme a derecho y leyes destos reynos protestar me conuiene: y pido lo por testimonio para en guarda de mi derecho, &c.

20 IVdex tunc viso processu, & attentis, & consideratis omnibus supra dictis in principio huius Temporis, profert sententiam diffinitiuam modo sequenti.

Sententia diffinitiua in fauorem Actoris.

21 VIsto este processo que ante mi pende, entre partes de la vna actor demandante Pedro, y de la otra reo defendiẽte Geronymo y sus procuradores en sus nombres, &c.

Fallo

FAllo attentos los autos y meritos deſte proceſſo, q̃ el dicho Pedro prouo bien y cumplidamente ſu intẽcion y demanda. Doyla è pro nũciola por bien prouada, è que el dicho Geronymo no prouo ſus excepciones è defenſiones como deuia: doy las è pronũciolas por no pro uadas. En conſequencia de lo qual deuo condenar è condeno al dicho Geronymo a que dentro de nueue dias primeros ſiguientes deſpues de la notificacion deſta mi ſentencia, de y pague realmente y con effecto cien ducados al dicho Pedro: y mas le condeno en las coſtas deſte proceſſo juſtamente hechas, cuya taſſacion en mi reſeruo. Anſi lo pronuncio è mando en eſtos eſcriptos è por ellos, juzgando diffinitiuamente, &c.

El Licenciado Fulano.

Sentencia Abſolutoria in fauorem Rei.

22 ¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo ſu intencion y demanda, è pronunciola por no prouada, è que el dicho Geronymo prouo bien y cumplidamente como deuia ſus excepciones: doylas è pronunciolas por bien prouadas. Porende digo que deuo abſoluer è abſueluo al dicho Geronymo, de la actiõ è demanda contra el pueſta por el dicho Pedro, è le doy por libre è quito della, è pongo perpetuo ſilencio al dicho Pedro, para que ſobre ella agora ni en tiempo alguno le pida coſa alguna. Anſi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia diffinitiua, juzgando, ſin coſtas, ſino que cada parte pague las que tuuiere hechas, &c.

Sententia abſolutoria ab inſtantia iudicij.

23 ¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo ſu intencion y demanda: doyla y pronũciola por no prouada, y que el dicho Geronymo prouo ſus excepciones y defenſiones: doylas y pronunciolas pro prouadas. En cuya conſequencia digo, que deuo abſoluer y abſueluo al dicho Geronymo de la inſtancia deſte juyzio, reſeruando como reſeruo el derecho a ſaluo al dicho Pedro, para q̃ pueda pedir è demadar al dicho Geronymo alli y donde mas viere que le conuiene: y anſi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia diffinitiua, ſin coſtas, &c.

24 ALiquando tamen ſententia pro parte eſt condemnatoria,& pro parte abſolutoria,& tunc debet inſeri ratio,quare in vno capitulo vnum pronũtiatur, & in alio aliud iuxta text.in cap.cum olim,& ibi Bald.not.4.extra de præſcript.

24 IN prædictis ſentẽtijs diffinitiuis quãdo fit condemnatio expenſarum, earum taxatio reſeruatur iudici proferenti ſententiam, de quibus expenſis diximus ſuprà in Quarto Tempore circa expoſitionem clauſularum libelli actoris. Et de prædicta taxatione expenſarum erit conſulendus Boerius deciſione.85. num.6.& Bald.in.c.cũ veniſſent.n.6.de eo qui mittitur in poſſeſsionem,& Didac. Perez in Rubr.tit.18.lib.3. Ordin. & eſt aduertendum q̃ nedum condemnatio expenſarũ fit propter calumniam litigantis, verumetiam propter temeritatem, à qua condemnatione non excuſabitur ex iuramento calumniæ,quod litigans præſtat ſecũdum Bart.in.l.eum quẽ temerè.ff.de iud. & Soci.in pract.c.27. nu.3.& licèt expenſarum condemnatio fieri poſsit, tam de expenſis in lite factis, quàm de expenſis perſonalibus,vt docet Bart.in.l. procurator.n.2.ff.rem ratam haberi.tamen in dubio cenſetur facta de expenſis litis ſecundum Grego.Lup.in.l.8.tit.22.p.3. in gl.1. quæ expenſæ probari debent per allegantem ſe illas feciſſe, quæ quandoq; probatio fit per ſacramentum petentis eas,& taxantur arbitrio iudicis ſecundum Bald. & Salicet.in.l.reſtituenda.C.de petit.hæred.& Rebuff.in Tract. de expenſ. artic. 5.nu.10.& Alex. Stiatic.in pract. iudic.c. 21.nu.49.& erit videndum quod nouiſsimè diſpoſitũ eſt in tit.22.lib.4.Recopil. & in Ordin.Luſitanorum. lib.3.tit.51.

25 Sententia diffinitiua lata, de mãdato iudicis.vtriq; parti intimatur: & ſi ab ea non fuerit appellatio interpoſita, vel ſi interpoſita fuerit, & non proſecuta intra terminum à iure præfixum,de quo dicendum erit infrà in. 6. Parte. huius Primi Tomi.ita quòd in authoritatem rei iudicatæ tranſacta fuerit, executioni mandanda erit. Ideoq; opportunè dicendum erit de vltimo Tempore.

Ex Duodecimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *MAndari debet executioni ſententia in rem iudicatã tranſacta.*
2 *Virtute ſententiæ debet à parte executio peti,& ſibi conceditur.*
3 *Sententia habet executionem paratam dum tamen à parte petatur executio.*
4 *Quam diligentiam debeat pars adhibere,vt ſententia exequi poſsit, traditur.*
5 *Agi poteſt de ſententiæ nullitate.*
6 *Iudex poteſt ſuam ſententiam nullam retractare.*
7 *De nullitate ſententiæ perpetuò agi poterat.*
8 *Regio iure aduerſus nullitatem ſententiæ intra ſexaginta dies tantum opponi debet.*
9 *Interim dũ agitur de nullitate ſentẽtiæ non currit tempus appellationis.*
10 *Nullitas quando dicatur tractari principaliter,& quando incidenter, traditur reuiſsiuè.*
11 *Petitio nullitatis ſententiæ, ſermone Hiſpano, compoſita.*
12 *Copia petitionis nullitatis ſentẽtiæ parti aduerſæ datur.*
13 *Sententia nullitatis ſermone Hiſpano compoſita.*
14 *Sententia qua declaratur non eſſe nullam ſententiam in negotio principali latam.*

Duo-

Duodecimum Tempus executionis sententiæ.

1 Ententia diffinitiua transacta in autoritatem rei iudicatæ executioni mãdatur, iuxta text. in.l.postrem iudicatam. vbi Doct. notãt, præsertim Roderic. Suarez. not. primo. ff. de re iud. & Asinius in praxi. §. 31. c. 2. per totum & in l. 1. & 2. cum alijs. tit. 21. lib. 4. Recopil. &
2 in Ordin. Lusitanorum. lib. 3. tit. 71. Et praxis quæ obseruatur est, ꝙ postquã sententia trãsacta est in rem iudicatã, vel appellatio deserta est, pars, in cuius fauorẽ lata est, cõparet corã iudice petẽdo, vt sibi detur prædicta sententia in forma publica signata, vt virtute eius executio fiat in
3 persona & bonis rei condẽnati. Nam licèt prædicta sentẽtia habeat executionẽ paratam, requiritur tamen quòd à parte exe-
4 cutio petatur, vt cum pluribus resoluit Asinius vbi suprà. n. 3. Et tũc iudex præcipit, vt parti aduersæ intimetur prædicta petitio, & quòd intra tres dies ostendat diligẽtias factas, & transacto illo primo termino, incusatur sibi contumatia, & datur alius secundus terminus trium dierũ, & accusatur contumacia: & deniq; datur tertius terminus trium dierum, & incusatur etiam contumacia: & si in tertio termino non ostendat diligentias factas in prosecutione appellationis, iudex præcipit tabellioni, vt det sententiam signatam in publica forma, & tunc virtute eius petit executionem, & in hac executione proceditur, eodem modo, & forma qua in executione instrumenti publici, de quo erit infrà dicendum in quarta parte huius primi Tomi. Et plura circa hanc executionem sententiæ erunt videnda per Marantam de ordine iudiciorum. 6. part. 3. partis, actu. 3. de executione sententiæ. & per Asinium in praxi. §. 31. cap. 2.

De Nullitate sententiæ.

5 COntingit aliquãdo ꝙ postquã sententia diffinitiua lata est, aduersus
6 eam agitur perviã nullitatis. etsi appareat nullũ esse, iudex qui eam protulit retractare poterit, iuxta tex. in. c. fraternitatis. de frigidis & maleficiatis. & in. c. 2. de purgatione canonica. & in. l. fi. C. de sentẽtijs, quæ sine certa quantitate. & in. l. 1. C. de sententijs & interlocutionib⁹ omniũ iudicũ quã notant Bart. & Paul. de Castr. ibi, & Lanfrancus de Oriano. c. quoniam cõtra. verb. Interlocutoriæ, nu. 54. de probationib⁹. &
7 est tex. in. l. 2. tit. 26. p. 3. Et licèt de iure communi nullitas aduersus sentẽtiam perpetuò opponi poterat, vt in. l. 1. C. quando prouocare non est necesse. &
8 in. l. 4. tit. 26. p. 3. tamẽ de iure regio nouissimo prædicta nullitate intra sexaginta dies cõnumerãdos à die intimationis sententiæ opponenda erit, iuxta text. in. l. 2. tit. 17. lib. 4. Recop. & tradit Auendanius in declaratione. l. 4. & 5. tit. de las excepciones. lib. 3. Ordin. n. 58. & Didacus Perez in. l. 2. tit. 5. lib. 3. Ordin. in gloss. 1. in principio. siue de nullitate agatur per viã actionis, siue per viã exceptionis, vt resoluit Couar. in pract. quæstionibus. cap. 25. num. 4.

9 Et aduerte, ꝙ interim ꝙ agitur de hac nullitate exprobabili ratione, tẽpus ad appellandũ cõcessum nõ currit secũdùm Bald. in. l. cõtra maiore. C. de inofficioso testamẽto. Ange. in. l. Paulus. §. heres. col. 1. in fi. ff. de vsuris. Hippolytũ in singulari
10 152. & Didacus Perez vbi suprà. Et quãdo nullitas dicatur tractari principaliter, & quãdo incidenter, & quãdo impedire debeat executionẽ sentẽtiæ, elegãter tradit Couar. in practicis quæstionibus. c. 24. num. 7. & 8. & in. c. 25. Et quia ista materia nullitatis est valde prolixa, & diffusa, requiritq; integrum tractatum, ideò

eam miſſam ex conſulto facio, cum de ea videndus ſit Sebaſtianus Bantius in illo integro Tractatu de nullitate ſententiæ, tradunt etiã Præpoſitus, & Franc. in. c. dilecto de appellationibus. Didac. Perez vbi ſuprà, & habetur in titul. 26. part. 3. & in. l. 12. &. 18. &. 25. titul. 2. p. 3. & aliqua per Monterroſum in ſua practica, in ſecundo Tractatu. fol. 13. in fi. Et pro iuuenum inſtructione forma petitionis nullitatis & ſententiæ erit concipienda modo ſequenti.

PETITIO NVLLITATIS.

11 GEronymo en la cauſa con Pedro, Digo que v.m. dio y pronuncio cierta ſentencia diffinitiua contra mi y en fauor del dicho aduerſo: y hablando con el deuido acatamiento, la dicha ſentencia fue ninguna, por que hallara v.m. que eſta cauſa ſe ha litigado por perſona del dicho Pedro: el qual es menor de. 25. años, y tal por ſu aſpecto parece, y aſsi cõforme a derecho no es perſona legitima para poder eſtar en juyzio ſin ſu curador, de mas que en el dicho pleyto no ſe hizo publicaciõ de teſtigos, aunque por mi fue pedida: ni ſe hizo cõcluſion para ſentencia, como del proceſſo conſta: por que pido a v.m. declare la dicha ſentencia por ninguna, y a mi me abſuelua y de por libre de la inſtancia y juyzio. Sobre que pido juſticia, y el officio de v.m. imploro, y las coſtas proteſto: è juro en forma de derecho que eſto no pido de malicia, &c.

12 EL juez manda dar copia deſta peticion a la parte contraria, y la parte contraria reſponde negando auer auido nullidad. Y ſi la nullidad allegada ſe ha de prouar por teſtigos, de manera que no conſte de los autos del proceſſo: el juez lo recibe a prueua con vn breue termino: y preſentan ſus interrogatorios, y por ellos ſe examinan los teſtigos y ſe haze publicacion y concluſion, y el juez pronuncia ſentencia en la forma ſiguiente.

Sententia Nullitatis.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

13 FAllo q̃ la nullidad pedida è allegada por parte del dicho Geronymo vuo è ha lugar, como cõſta por los autos del proceſſo: porẽde digo que deuo dar è doy por ninguna la ſentẽcia diffinitiua por mi dada en eſte proceſſo, è la deuo anullar è reuocar en todo è por todo como en ella ſe contiene: è haziendo juſticia abſueluo è doy y por libre al dicho Geronymo de la inſtancia deſte juyzio, condemno en coſtas al dicho Pedro, cuya taſſacion en mi reſeruo. Aſsi lo pronuncio è mando por eſta mi ſentencia, &c.

Senten-

Sententia in qua declaratur locum non esse nullitati.

¶Visto este processo, &c.

FAllo attentos los autos y meritos deste processo, que de la nullidad pedida y alegada por parte del dicho Geronymo, no ay lugar de derecho, por lo que deste processo resulta, y porque el dicho Geronymo no prouo lo que en este caso prouar le conuenia: en cuya consequencia deuo mandar, y mando, que la dicha mi sentencia se cumpla y guarde, y execute como en ella se contiene, y por causas que a ello me mueuen no hago condemnacion de costas. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, juzgando, &c.

SI verò à prædicta sententia diffinitiua appellatum fuerit, & à sententia in qua denegata fuit nullitas, & appellatio fuerit prosecuta, tunc pro cognitione praxis, quæ obseruatur in instantia appellationis, recurrendum erit ad Sextam partem huius primi Tomi, vbi agimus de secunda instantia: cæterùm si appellatum non fuerit, vel iam quòd fuit, remansit deserta appellatio, ita quòd sententia debeat executioni mandari, tunc pro cognitione praxis, quæ obseruatur circa prædictam executionem, recurrendum erit ad Quartam Partem huius Primi Tomi, vbi latè agimus de via executiua.

Finis Primæ Partis.

SECVNDA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE & forma procedendi contra Reum contumacem in cauſis ciuilibus.

SVMMARIA SECVNDÆ PARTIS PRIMI TOMI.

1 Actori contra reum contumacem quàm plura remedia à iure præſtantur

2 Si actori per vnum remedium quod elegit, non fuerit ſatis proſpectum, aliud eligere poterit.

3 Si actor elegerit capturam perſonæ, poteſt incuſata rei contumacia, mandatum petere, vt reus capiatur, vel eius bona vendantur.

4 Actor ſi eligat vt procedatur ad ſententiam, procedendum erit.

5 Communi iure, & eccleſiaſtico proceditur ad ſententiam (ſi actor velit) ita demum ſi contumax fuerit reus poſt litem conteſtatam.

6 In foro ſeculari, & regio iure proceditur ad ſententiam (ſi actor petierit) etiam ſi reus ante litis cõteſtationem contumax fuerit.

7 Differentiam inter forum eccleſiaſticum & ſecularem primi & ſecundi decreti ponit autor.

8 In foro eccleſiaſtico peremptoria citatio eſt neceſſaria, vt procedatur ad miſſionem in poſſeſſionem.

9 In foro ſeculari, vt procedatur ad miſſionem, vnica tãtum citatio requiritur.

10 In perſona rei debet fieri iſta citatio in foro ſeculari, vt procedatur ad miſſionem.

11 Iudices, qui Del crimen appellantur, cum cognoſcunt de cauſis ciuilibus, vt procedãt ad miſſionẽ, ſufficit quòd faciant citari reũ ad domum ipſius.

12 In foro eccleſiaſtico ſufficit quòd reus compareat intra annum & reſarciat expenſas vt audiatur.

13 Regio iure tenetur reus contumax intra vnum menſem comparere, & expenſas rẽſarcire, vt audiatur, quando actione perſonali fuit actum.

14 Quando actor fuerit miſſus in poſſeſſionem ex actione reali, reus comparere debet intra duos menſes.

15 In foro eccleſiaſtico, vt actor efficiatur verus poſſeſſor in actione perſonali, miſſus eſſe debet ex primo & ſecundo decreto.

16 Miſſio in poſſeſſionem ex ſecundo decreto non eſt neceſſaria de iure regio, quia elapſo vno menſe in actione perſonali

ſonali, & buobus in reali, miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto efficitur verus poſſeſſor à lege.

17 *Reus debet citari iterum ad interponendum ſecundum decretũ, ſicut fuit citatus ad primum decretum attento iure canonico, ſecus verò de iure regio.*

18 *Debiti cognitio, quæ præcedere debet interpoſitionẽ ſecundi decreti de iure canonico, non eſt neceſſaria de iure regio.*

19 *In foro eccleſiaſtico actor miſſus in poſſeſſionem rei petitæ ex actione reali expellit reum contumacem à detentione rei, vt actor ea poſſit potiri, ſecus verò ſi miſſus ſit ex actione perſonali: licèt contrarium ſeruetur de iure regio.*

20 *Actor mitti debet in poſſeſſionem rei petitæ per alguacelum & miniſtrum iudicis attento iure regio.*

21 *Miſſio ex primo decreto de iure communi non poteſt fieri cõtra minorem: ſecus verò de iure regio*

22 *Stylus qui ſeruatur in via procedendi in primo & ſecundo decreto in foro ſeculari.*

23 *Actor in tribus audientijs ſucceſſiuè debet incuſare contumaciam rei non comparentis, vt perueniatur ad interpoſitionem primi decreti.*

24 *Actor, accuſatis tribus cõtumacijs reì non cõparentis, tenetur libellum ſuæ actionis offerre, ſi ante Rei citationẽ eum non obtulit, & petere in eo miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto, & iurare quod petit ſibi debitum eſſe.*

25 *Actor offerens libellum ſuæ actionis ante citationem Rei, poterit poſtea petere per viã actus, incuſatis prius tribus contumacijs Rei non compareutis, ſe mitti in poſſeſſionem rei petitæ ex primo decreto.*

26 *Sententia qua iudex pronuntiat actorem mittendum eſſe in poſſeſſionem ex primo decreto, quid continere debeat.*

27 *Miſſio ex primo decreto prius fieri debet in rebus mobilibus, & eis deficiẽtibus in immobilibus, quando agitur actione perſonali.*

28 *Actor ante quam mittatur in poſſeſſionem ex primo decreto debet cautionem præſtare de re reſtituenda cum fructibus ſi reus intra terminum legis comparuerit.*

29 *Miſſio ex ſecundo decreto non eſt neceſſaria de iure regio, quando reus nõ comparuerit intra terminum legis, cum ab ipſa lege fiat.*

30 *Reo in cuius bona actor fuit miſſus ex primo decreto, nõ tenetur ipſe actor reſpondere ſuper poſſeſſione, ſi termi nus legis fuerit tranſactus.*

31 *Reus eſt citandus, quando bona, in quorum poſſeſſionẽ actor eſt miſſus, venduntur ex iudicis decreto.*

Secunda Pars Primi Tomi.

DIXIMVS ſuprà in Prima Parte huius Primi Tomi, in fine. 3. Temporis, quòd ſi Reus citatus comparere noluierit, vel ſine licẽtia iudicis à iudicio contumaci-

ter receſſerit, actorē poſſe eligere vnum ex remedijs à nobis in præſenti cōgeſtis: ſunt enim plura remedia à iure prodita actori aduerſus Reum cōtumacem, quibus ius ſuum cōſequi valeat, quorū latiſſimo ſermone meminimus in.2.p.Secū-
1 di Tomi ſtatim poſt principiū. Quo in loco aſsignauimus rationē, quare cōtra Reū inuitū proceditur, & quibus remedijs, quæ præſenti tractatui etiā conducūt: & ibi diximus quæ remedia magis in tribunalibus eccleſiaſticis frequētantur. In foro tamen ſeculari cōmunius practica-
2 tur remediū capturæ perſonæ Rei, vel remedium procedendi in cauſa vſq; ad ſententiam diffinitiuā, vel remedium miſsionis in poſſeſsionem ex.1. &.2. decreto, quod Hiſpano ſermone, Via de aſſentamiento, dicitur, & in electione actoris eſt vti quo maluerit, vt probatur in.l.2. tit.11.lib.4.Recopil. & vno electo ſi per illud non fuerit ſatis ſibi conſultum, ad aliud redire poterit, argum.text.in.l.1.§. quid ergo.ff.de ventre inſpiciendo.& tradit Barto. in.l.conſentaneum.num.17. C.quomodo & quando iudex.& Panor. in cap.prout.de dolo & contumacia.nu. 20. etiam ſi procedatur aduerſus minorem contumacem, vt in.l.3.titu.11. lib. 4.Recopil.& de ſupradictis tribus remedijs fit mentio in.l.cōſentaneum. C.quo modo & quando iudex. & ibi notant Barto.Bald. & Salicetus. & Boerius in repetitione illius.l. volum.8. diuerſorum Docto. & Panormit.in dict. cap. prout.
3 num.18. Et ſi actor elegerit primum remedium capturæ perſonæ, pignorum, vel mulctæ, incuſata contumacia Rei in tribus audientijs, datur alguazelo mandatum, vt reum perſonaliter capiat, & in carcerem mittat donec Reus iudicio ſiſtat: vel ad hoc vt pignora eidem capiat, & diſtrahantur in publica ſubhaſtatione, & ex pretio creditoribus ſatis fiat.
4 Sed ſi actor elegerit ſecundum remedium de procedendo in cauſa vſque ad ſententiam diffinitiuam, tunc in eo erit procedendum, vt diximus in dict.2.part. Secundi Thomi paulò poſt principium, ibi tunc poterit actor eligere. Qua in re aduertendum eſt, quòd licèt de iure cō-
5 muni, & in foro eccleſiaſtico non detur actori, niſi quando Reus fuit cōtumax
6 poſt litem conteſtatam, tamen de iure regio & in iſto foro ſeculari, datur etiam actori quando reus fuit contumax ante litem conteſtatam, iuxta text. in.l.1.titu. 11.libro.4.Recopil. & idem de ſtylo obſeruatur in Gallia, ſecundum Boerium in dict.l.conſentaneum.num.33. Cæterum ſi actor elegerit tertium remedium miſsionis in poſſeſsionem, ex.1. &.2. decreto, id eſt, via de aſſentamiento, tunc circa illud erunt animaduertenda omnia illa, quæ reſoluimus in dict.2.part.Secundi Tomi, quæ etiam ad iſtum tractatum
7 conferunt: & ſolummodò in præſenti erunt conſtituendæ differentiæ inter forum eccleſiaſticum & iſtum ſecularem circa prædictum remedium. Et in primis
8 quatenus ibi reſoluimus neceſſariam eſſe peremptoriam citationem ad miſsionem in poſſeſsionem ex.1. decreto,
9 in iſto tamen foro ſeculari de iure regio neceſſaria non eſt peremptoria citatio, ſed ſufficit citatio vnica, qua Reus citatus fuit in cauſa principali, ad hoc vt libello actoris reſponderet, vt probat tex. in.l.1.titu.11.libr.4. Recopil. per quem ſublata ſunt verba illa quæ olim apponebantur in.l.1.titu.9.libr.3. Ordinam. ibi, Por tres emplazamientos, &c. Et iuxta dict.l. Recopilat. intelligenda eſt.l.108. titu.18.part.3. Secunda differentia eſt, q̄ quamuis de iure communi & in foro eccleſiaſtico illa peremptoria citatio fieri debeat in perſona Rei, ſi inueniri poſsit,
10 aliàs ſufficiat ad domum Rei fieri: tamen iſto foro ſeculari ad interponēdum primum decretum requiritur illa q̄ vnica citatio (quæ in cauſa principali fieri debet) in perſona ipſius Rei fiat, per text. in dict.l.1.titu.11.lib.4.Recop. Quidquid contradicat Auendanius in Tract.1.&.2.
11 decreti.3.part.nu.21.verſic.& non putet quis, cuius tamen opinio ſaluari poteſt:

& pro-

& procedit in iudicibus criminũ exiſten
tibus in cancellarijs Regis Valleſoleti, &
Granatæ, quos vulgo (Alcaldes del cri-
men) dicimus, hi enim in cauſis ciuilibus
de quibus cognoſcere poſſunt ad miſsio-
nem faciendam ex primo & ſecundo de-
creto non requirunt quòd reus ſit citatus
in perſona, ſed tantum ad domum, quam
praxim prædictos iudices ſeruare teſta-
tur Monterroſus in ſua practica, Tract. 2.
fol. 29. pag. 1. iudices tamen tribunalium
inferiorum obſeruare debebũt rigorem
12 dict. l. 1. Tertia differentia eſt, quòd licèt
in foro eccleſiaſtico ſufficiat quòd reus
intra vnum annum compareat, præſtan
do expenſas & cautionem de ſtando &
parendo, ad hoc vt recuperet poſſeſsio-
nem bonorum, in quam fuerat miſſus
13 actor tamen in foro ſeculari de iure Re-
gio reus tenetur comparere intra vnum
menſem cum expenſis & cautione, quan
do actor fuerit miſſus in poſſeſsionem ex
14 actione perſonali: quando verò fuerit
miſſus ex actione reali, reus comparere
debet intra duos menſes, vt probat tex. in
dict. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. per quam le-
gem corrigitur text. in l. 6. titu. 9. part. 3.
vbi dabantur Reo quatuor menſes ad cõ
15 parendum. Quarta differentia eſt, quòd
etſi de iure communi & in foro eccleſia-
ſtico neceſſaria erat miſsio in poſſeſsio-
nem ex ſecundo decreto in actione per-
ſonali, ad hoc, vt actor efficeretur verus
poſſeſſor, & in actione reali ad effectus
quos ibi notauimus in fine ſecundæ præ-
notationis, quando reus intra terminum
iuris vniusanni, vel intra terminum à iudi
ce aſsignatum non comparuit cum cau-
16 tione & ſolutione expẽſarum: tamen in
iſto foro ſeculari de iure Regio neceſſa-
ria non eſt iſta miſsio in poſſeſsionem ex
ſecũdo decreto, ſed ſtatim elapſo vno mẽ
ſe in actione perſonali, & duobus menſi-
bus in actione reali miſſus in poſſeſsionẽ
ex primo decreto efficitur verus poſſeſſor
ab ipſamet lege, ita probat text. in l. 6. ti-
tu. 8. part. 3. & in l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. &
ita firmat Auendanius, vbi ſuprà, nu. 9. in
verſi. item per iſtam. l. Ex qua differentia
17 ſuboritur alia differentia, nempè quòd li-
cèt in foro eccleſiaſtico ad interponen-
dum ſecũdum decretum reus debeat ite-
rum citari, ſicui citatus fuit ad primũ de-
cretum: tamen in foro ſeculari de iure re-
gio hæc ſecunda citatio neceſſaria nõ eſt,
cùm interpoſitio ſecundi decreti non re-
quiratur, vt colligitur ex dict. l. 1. titul. 11.
18 lib. 4. Recopil. Conſequitur etiam quòd
quanuis in foro eccleſiaſtico ad interpoſi
tionem ſecundi decreti requiratur ſemi-
plena cognitio de debito, tamen in foro
ſeculari de iure regio hæc ſemiplena co-
gnitio neceſſaria non eſt, quia ipſamet
lex miſsionem ex ſecundo decreto facit,
vt conſtat ex dict. l. 1. titu. 11. lib. 4. Recop.
19 Septima differentia, q̃ & ſi in foro Eccle-
ſiaſtico actor miſſus in poſſeſsionem rei
petitæ ex actione reali expellat reum con
tumacem à detentatione rei, vt actor ea
potiri poſsit (quod ſecus eſt ſi miſſus eſ-
ſet ex actione perſonali, ſecundum gloſ.
in capit. quoniam frequenter. §. in alijs.
verbo, Tædio. & ibi Panorm. num. 24.)
tamen in foro ſeculari actor miſſus in
poſſeſsionem tam actione reali quàm
perſonali expellit Reum à poſſeſsione
rei, & aufertur de manu eius, & tradi-
tur actori, vt colligitur ex verbis. d. l. 1.
ibi, Que ſea puesto el demandador en te-
nencia de tantos bienes, &c. & hanc dif-
ferentiam agnouit Auendanius vbi ſu-
prà. 3. part. num. 5. Octaua differentia eſt,
quòd licèt de iure communi controuer-
ſum eſſet, an de licentia & commiſsio-
20 ne iudicis actor propria autoritate intra
re poſſet in poſſeſsionem rei, tamen de
iure regio prædicta controuerſia ſubla-
ta eſt ad obuiandas rixas, & ſcandala: &
ſtatutum eſt, quòd per alguacelum & mi
niſtrum iudicis actor ponatur in poſſeſ-
ſionem, vt colligitur ex text. in l. 2. tit. 8.
part. 3. & ex dict. l. 1. ibi, Sea puesto, &c.
21 Vltima differentia eſt, quòd quanuis de
iure communi miſsio ex primo decre-
to fieri non poſsit contra minorem, vt
reſoluit Vzcurrus in l. ſi finita. §. Iulia-

nus.

nus.col.83.ff.de damno infect. & Auendanius de primo & ſecundo decreto.3.p. num.8.tamen in foro ſeculari de iure Regio miſsio ex primo decreto contra minorem fieri poteſt in caſu.l.3.tit.11.lib.4. Recopil.Hæ ſunt differentiæ, quæ breui cõpendio cumulari potuerunt,& quæ ex reſolutis in dict.2.part. ſecundi Tomi colliguntur:in reliquis verò in vtroq; foro obſeruanda erũt, quæ ibi reſoluimus circa hanc materiam primi & ſecundi decreti.

Vnde condeſcẽdendo ad ordinem & formam procedẽdi, & fulminandi proceſſum in iſta via primi & ſecundi decre-
22 ti,apud tribunalia ſecularia, dicendũ erit, quod poſtquam reus in perſona fuit citatus ad reſpondendum actori in negocio principali,actor in termino citationis cõparere debet coram iudice incuſans contumaciam Rei,& iudex reſpondet quòd pro incuſata habet:& deinde in alia audientia actor comparet coram iudice,& incuſat ſecũdam contumaciam Reo,iudexq; reſpondet pro incuſata habere: & denique actor in alia audientia comparet incuſans tertiam contumaciã Reo, quam etiam iudex pro incuſata habet:
23 & ita ſucceſsiuè actor in prædictis tribus audientijs incuſat tres contumacias Reo, ſecundum magis communem ſtylum tribunaliũ huius regni, vt inquit Monterroſus vbi ſuprà,pag.2. Sed mihi videtur ipſum loqui iuxta.l.antiquam.1.tit.9.lib.3. Ordin.ibi,Por tres emplazamientos,&c. ac ideo mirum non eſt, ſi tres incuſationes contumaciæ requirat: ſed cùm iam hodie per dict.l.1.titu.11.libr.4.Recopil. vnica tantum citatio in perſona Rei ſufficiat, crederem vnicam etiam incuſationem contumaciæ ſufficere, quain re tamen ſtylus vniuſcuiuſque tribunalis obſeruandus erit.Factis igitur prædictis incuſationibus contumaciæ, ſi actor ante
24 citationem Rei nõ obtulerat iudici ſuũ libellũ actionis,tenetur ſtatim illũ offerre,in quo proponere debet ſuã actionem aduerſus Reum, petereq; miſsiſionẽ in poſſeſsionẽ ex primo decreto,& in fine iurare rem,vel quantitatem,quam petit, debitam ſibi eſſe: & tunc libellus concipiendus erit forma qua diximus in dict.2. part.2.Tomi.in libello per viam petitionis ſermone Hiſpano ibi deſcripto, muta
25 tis mutandis. Si verò actor libellum ſuæ actionis ante citationem Rei coram iudice propoſuerat, tunc incuſatis prædictis contumacijs,per viam actus petere debet,ſe mitti in poſſeſsionem ex primo decreto in illa re, vel quantitate quam petijt,& in illo actu iurare debet,illam rem, vel quãtitatem ſibi debitam eſſet. Quam petitionem per viam actus formabit eo modo,quo in dict.2.part. diximus,in petitione per viam actus incipienti, En la ciudad de Salamãca.&c. mutatis mutãdis:& tũc iudex viſis citatione incuſatione cõtumaciæ,& iuramento actoris,profert ſententiã interlocutoriã,qua pronuntiat reum cõtumacem eſſe, & illum con-
26 demnat iuxta petitionem actoris: decernit & mãdat,q̃ actor mittatur in poſſeſsionem illius rei, quã petebat,ſi actione reali agebat,declarãt quòd ſi illa res inueniri non poſsit, quia forte reus dolo deſijt poſsidere, quòd miſsio fiat in vera æſtimatione rei ad inſtar actionis perſonalis,argumento eorum quæ notantur in Authent. de exhibendis reis.§. ſi verò quidam.collatione.5.& eſt text.in.l.2.titu.8.part.3. Si autem actor agebat actione perſonali. iudex tunc in ſua ſententia decernit actorem mittendum eſſe in poſſeſsionem bonorum contumacis pro quantitate debiti & expenſarum,& committit alguazelo ſuo,quòd actorem mittat in detẽtationem actualem bonorum contumacis, & quòd intimet reo, ſi inueniri poſsit, vel in domo eius, ſi non inueniatur, q̃ ſi comparuerit coram iudice intra triginta dies(ſi actum fuerit actione perſonali) aut intra ſexaginta dies (ſi actũ fuerit actione reali) reficiendo expenſas, & præſtando cautionem deſiſtendo, & parendo q̃ eum audiet,&c.Hanc praxim præſcribit Monterroſus, vbi ſuprà. Ego

verò

verò existimo, hanc vltimam citationẽ superfluam esse. nec à. d. l. 1. requiri, sed si eam stylus audientiæ obseruauerit, omittenda non erit, & sententia interlocutoria iudicis de mittendo actorem in possessionem ex primo decreto erit formanda sicut diximus in. d. 2. p. 2. Tomi, in versi. Sentencia interlocutoria de assentamiento exprimo decreto, mutatis mutãdis, præterquam q̃ in hac sententia non erit coarctãdus terminus vnius, vel duorum mensiũ in. d. l. 1. præscriptus, cũ satis breuis sit, licet iudex illum breuiare possit, sicut scripsimus in. d. 2. p. 2. Tomi, Et lata prædicta sententia à iudice, minister eius & tabellio causæ accedunt ad locũ vbi est respetita, quãdo agebatur actione reali: vel quando agebatur personali, accedunt ad domum contu-
27 macis, & faciunt prædictã missionem in rebus mobilibus, & in eorum defectũ in immobilibus, & eis deficientibus in iuribus & actionibus, iuxta ordinẽ positum in. l. 2. tit. 8. p. 3. & in. d. l. 1. titul. 11. lib. 4. Recopil. & prędicta bona alguacelus deponit penes aliquem tertium corã tabellione. Quo facto actor comparet coram iudice petens q̃ mittatur in possessionẽ illorum bonorũ, in quibus facta fuit missio ab alguacelo: & tunc iudex præcipit,
28 q̃ mittatur in possessionem eorum, vt ea detineat & custodiat præstita prius abeo cautione de illa restituendo cum fructibus, si reus intra terminum legis cõparuerit. Quam cautionem actor præstat, cùm eam præstare teneatur, ex resolutis in. d. 2. p. 2. Tomi. post prædictam sententiam interlocutoriam. Et cautione præstita, mittitur actualiter in prædictã possessionem, & si reus intra terminum vnius mensis in actione personali, vel duorum mensium cõparuerit præstans cautionem de stando & parendo, & soluens expensas, tunc proceditur, vt diximus in. d. 2. p. 2. Tomi, post prædictam sententiam interlocutoriam. Si verò nõ
29 comparuerit intra terminũ legis in isto foro seculari non est necessaria missio in possessionẽ ex secundo decreto, cùm ab ipsamet lege fiat, iuxta ea, quæ supràre soluimus: & ita elapsis terminis dictæ le-
30 gis efficitur actor verus possessor, & non tenebitur respondere reo super possessione rei petitæ, in qua fuerat mussus, si agebat actione reali, sed tantum super proprietate rei respondere debebit: si verò ex actione personali missus fuerit actor, in eius optione erit, vel prædicta bona possidere pro suo debito, vel à iudice petere, q̃ vendantur, & ex pretio soluatur sibi debitũ cũ expẽsis. Et si bona minus debito valuerint, reus ex alijs bonis teneatur supplere & soluere, iuxta text. in. l. 6. tit. 8. p. 3. & in. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. & facit. l. 6. titul. 27. part. 3. Ad quam
31 vendicionem faciẽdam reus erit citãdus, si inueniri possit, alioquin ad domũ sufficiet citationem fieri, vt probat tex. in. d. l. 6. & fi. tit. 8. p. 3. & tenet ibi Gregorius Lup. iuxta quam legem erit inteligenda d. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. dum ea non requirit citationem contumacis ad hanc venditionem bonorũ faciendam. Quæ venditio fieri debet præcedente probatione de debito per publicum instrumentum, vel per duos testes, secundum Gregor. Lup. in. l. 6. tit. 8. p. 3. verbo, Deuelo fazer, &c. & tunc bona vendi debent in Publica subhastatione, sub tribus præconijs in rebus mobilibus: & tertio quoq; die, quodlibet præconium dari debet, ita q̃ transactis decem diebus, bona dentur plus offerenti, iuxta text. in. l. 52. tit. 5. p. 5. & ibi Greg. verb. Diez dias, &c. In bonis verò immobilibus, nono quoq; die, quodlibet præconium dari debet, ita q̃ tarnsactis triginta deibus, bona plus offeréti dẽtur, iuxta text. in. l. 6. tit. 8. p. 3. & facit tex. in. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop.

Et hæc sufficiant pro ista Secunda parte.

Finis Secundæ Partis Primi Tomi.

TER-

TERTIA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE & foma procedendi contra abſentem non contumacem in cauſis ciuilibus.

SVMMARIA TERTIÆ PARTIS PRIMI TOMI.

1 HÆreditas dicitur vacans, & defertur fiſco cum aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex teſtamento, vel abinteſtato: vel non relicta vxore.

2 Vxor ſuccedit viro de iure regio in omnibus ſuis bonis, deficientibus ſibi agnatis & cognatis, & alijs hæredibus.

3 Si hæreditas vacans alicuius defertur fiſco, & alicui in illius bonis competat aliquod ius, nõ eſt curator dandus illis bonis, ſed fiſci procurator ea adminiſtrat, & aduerſus ipſum actor debet ſuam actionem intendere.

4 Si hæredes defuncti ſint, & nullus reperiatur qui hæreditatem adiri velit, & creditores pro debitis ſuis vrgeãt, curator eſt bonis dandus qui actiones mouere poſſit, & creditoribus ſatisfacere, citatis illis, quibus prius ſucceſsio contingit.

5 Curator bonis eſt dandus quando aliquis habet actionem aduerſus aliquem captiuum, vt cum eo actor in iudicio agere poſsit.

6 Curator eſt bonis abſentis vltra mare vel in partibus remotis dandus, vt cũ eo agi poſsit.

7 Curator non eſt bonis abſentis dandus, quando procuratorem relinquit, vel ſperatur de proximo venire.

8 Abſentia illius, cuius bonis curator eſt dandus, prius cõſtare debet apud acta proceſſus antequam curator detur.

9 Abſens cuius bonis curator eſt dandus magis præſumi debet viuus, quàm mortuus.

10 Bonorum curam petens ſibi decerni, probare debet abſentem viuere.

11 Abſentis hæreditatem petẽs ſibi dcerni probare debet abſentem mortuũ eſſe.

12 Mortuus quis intelligitur ex eo, quòd abſens per quinquennium viuere ignoratur.

13 Abſentis hæreditatem prætendens de iure regio probare debet per famam publicam loci, illum mortuum eſſe, et ab eſſe vltra decem annos.

Bona

14 *Bona absentis qui viuere ignoratur, eius propinquioribus parentibus, vel consanguineis sunt danda cum fideiussoribus, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, & hoc qualiter procedat.*

15 *Quando creditores postulant curatorẽ bonis absentis dandum sufficit constare illum absentem esse in partibus remotis, ita quòd non speratur de proximo venturum.*

16 *Curator bonis absentis dandus debet esse masculus, & non fœmina, nisi sit mater.*

17 *Curator bonis dandus debet esse maior vigintiquinq; annis, & diligens, integræq; fidei, absq; vlla suspicione.*

18 *Curator bonis dandus non præsumitur suspectus ex eo quòd ipse desideret & affectet, se curatorem dari.*

19 *Curator bonis dandus antequam administrationem bonorum suscipiat, tenetur satisdare & bono per inuentariũ recipere.*

20 *Consanguinei, & ex eis illi qui sunt proximiores præferri debent in suscipiẽda bonorum alicuius absentis cura.*

21 *Curatores bonis absentis vel captiui tunc sunt dandi consanguinei, quando sint probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum.*

22 *Praxis & stylus qui seruatur in fulminando processu, quando curator datur bonis absentis vel captiui, vel defuncti absq; hæredibus decedẽtis.*

23 *Acta omnia processus sunt nulla, quãdo actor hæreditate iacente ante curatorem bonis datum actionem intentauit, vel executionem instrumenti guarentigij petijt.*

24 *Libellus quando aliquis petit curatorem bonis absentis, vel captiui dandum, vt contra eum ipse agere possit Hispano sermone compositus.*

25 *Forma actus in quo iudex prouidet de curatore bonis absentis vel captiui.*

Tertia Pars Primi Tomi.

SEpissimè contingere solet, q̃ alicui actio cõpetat contra aliquẽ defunctũ vel absentem, ende operæ pretiũ erit, prescribere formam & ordinẽ in tali casu procedendi, vt actori cõsultum sit. Ad cuius rei explicationẽ non nulla prænotanda erunt, & in primis q̃ quando aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex testamento vel abintestato,
1 hæreditas dicitur vacans, & defertur fisco, iuxta tex. in. l. 1. §. diuus. ff. de iure fisci. & in. l. 1. & 4. C. de bonis vacantibus. lib. 10. & in Authentico de hæred. & Falcidia. §. si verò institutio. & conuenit. l. 12.
2 tit. 8. libr. 5. Recopila. De iure tamen regio deficientibus agnatis & cognatis & alijs hæredibus, vxor succedit viro in omnibus suis bonis, vt in. l. 6. tit. 13. p. 3. quod etiam de iure cõi erat, vt in. l. 1. C. vnde vir & vxor. Et sic constat q̃ supradicta iura intelligenda sunt, quòd deficientibus hæredibus ex testamento & abintestato, & etiam vxore, bona vacantia defuncti occupat fiscus, & ita tenet gl. in. d. l. 1. C. de bonis vacantibus. Vbi enumerat personas excludentes fiscum à bonis vacantibus defuncti. & idem tenet Didacus Perez in. l. 20. titu. 19. libr. 8. Ordi. col. 371. vbi refert tallas
3 personas fiscum excludentes. Et in hac specie quando hæreditas vacans alicuius defertur fisco, si alicui in illis bonis

nis competat aliquod ius, tunc non eſt dandus curator illis bonis, ſed procurator fiſci illa adminiſtrat, & aduerſus eum actor debet ſuam actionem intendere, vt probatur in. l. 1. §. cui bone. ff. de iure fiſci. & in. l. 1. in principio. ff. de ſucceſſ. edict. & ita cum Angelo & Decio tenet Menochius libr. 2. de arbitrijs. Centuria. 2. caſu. 150. nu. 2. quo in loco. n. 4. &. 5. reſoluit, quid agendum erit quando de præſenti bona non habent ſucceſſorem, ſed ſperatur de proximo, & quid erit cum ambigitur, an ſucceſſor ſit, nec-
4 nè. Et ibidem. nu. 6. tractat quid erit quã do hæredes defuncti ſunt, & de præſenti nullus reperiatur, qui hæreditatem adire velit: quo caſu opinatur, ſi creditores pro debitis ſuis vrgeant, curatorem bonis dandũ eſſe, qui actiones mouere poſsit, & creditoribus ſatisfacere, citatistamen prius nominatim illis, quibus prima cauſa ſucceſsionis contigerit. & vltra relatos à Menochio idem tenet Bart. in. l. 1. num. 3. ff. de curatore bonis dando. & Grego. Lup. in. l. 12. titul. 2. p. 3. in glo. verbo, Sin herederos. Sed text. in l. 12. titu. 2. p. 3. generaliter & indiſtinctè determinat, curatorem bonis defuncti nullis relictis hæredibus dandum eſſe, aduerſus quẽ creditores defuncti agant, & ita nos reſoluimus ſupra, in. 1. part. huius primi Tomi in ſecundo Tempore in verſi. Septimo aduertat actor, &c.
5 Secundò prænotandum eſt, q̃ quando aliquis habet actionem aduerſus aliquẽ captiuum tunc curator bonis dandus erit cum quo actor in iudicio agat, vt probat text. in. l. ab hoſtibus. ff. ex quibus cauſis maiores. & in. l. 4. titu. 29. part. 2. & in. l. 12. titul. 2. part. 3. Idemque obſeruandum eſſet, quando aliquis eſſet abſens vltra mare, ſecundum gloſſ. in dict. l. ab hoſtibus. cuius opinionem extendit Gregor. Lup. in dict. l. 12. in gl. 1. ad abſentem in partibus remotis, ita q̃ de proximo venire non ſperaretur: nam
6 inquit quod gloſſ. d. l. ab hoſtibus. gratia exẽpli loquuta fuit de abſente vltra mare, & quos bonis cuiuſcũq; abſentis in partibus remotis extra prouinciam curator dandus ſit, tenent Bald. in. l. cum proponas. C. de bonis auto. iudi. Barto. Paulus, Angelus, & Imola relati & recepti à Greg. Lopez, in dict. l. 12. &. Menochio vbi ſuprà, num. 15. & probatur expreſsè in dict. l. 12. titu. 2. part. 3. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando captiuus abſens & vagabundus nullum
7 procuratorem reliquiſſet: nam ſi relicto procuratore abijt, agendum non eſt de curatore dando, vt cum Socino in conſilio. 26. libr. 2. reſoluit Menochius vbi ſuprà, num. 17. & tunc procurator ille admittitur ad iurandum de calumnia ſecundum Bart. l. 2. C. vbi in rem act. & ſequitur Panorm. in capit. cæterum. num. 7. de iuramento calum. contra glo. ibi. verbo, Ab vtraq;. Rurſus ſupradicta procedunt, quãdo abſens venire de proximo non ſperaretur: nam ſi ſperaretur de proximo venire, expectandus eſſet, vt cum ſupradictis Doct. tenet Gregor. Lup. in
8 dict. l. 12. Inſuper intelligenda ſunt, quando conſtat apud acta proceſſus de abſentia illius, de cuius bonis agitur, iuxta text. in. l. hoc autem. §. non defendit. ff. ex quibus cauſis in poſſeſsionem eatur, & ita cum alijs Doct. tenet Menoc. vbi ſuprà. n. 18. & ibidem. nu. 19. cenſet ad dandum curatorem bonis in prædicto
9 caſu neceſſe eſſe, q̃ magis credatur abſens viuus eſſe quàm mortuus, per text. in. l. necnos. C. de capt. & poſt limi. reuer. nam qui petit curam bonorum ſibi
10 decerni, probare debet abſentem viuere, quia vita eius eſt fundamentum ſuæ intentionis, nec ſufficit præſumptio legis, quòd quis viuat vſq; ad centum annos, vt dixit gloſ. 1. in. l. 2. §. ſi. dubitetur. ff. quẽadmodum teſtam. aper. per text. in. l. fi. C. de Sacroſanct. eccle. & opinionem illius glo. ſequuntur Cepola in cautela. 118. Iaſ. in. l. vt inter diuinum. not. 7. col. fi. C. de Sacroſan. eccle. & Socin. in l. ſi inter virum. ff. de rebus dubijs. tamen opinionem illius gloſſ. improbant. Decius

cius in.l. fin. numer.28. C.de edict.Diui Adri.toliend. & in.l.si emancipati. nu.3. C.de collati. & ibi Carolus Molineus super litera. C. Nam dict. l. si solum modo dicit quòd vita hominum potest esse vsq; ad centum annos, non tamen inde inferri debet,quòd ita præsumatur,& quòd quando aliquis agit fundans se in vita alicuius,debeat probare eius vitam, nec sufficiat prædicta præsumptio, firmat per tex.ibi,Greg.Lup.in.l.14.tit.14.p.3. Sicut
11 etiam qui hæreditatem absentis petit sibi decerni, probare debet eum mortuum esse,secundum opinionem Odofredi & Guidon.De Suza: quam se cõiter vidisse seruari testatur Alberic. in Authen. hodie. C. de repudijs. quem refert cũ alijs pluribus Greg. Lup.in.d. l.14.in glo.1.in qua. l. prædicta opinio expressè proba-
12 tur. Qua in re illud obseuandum esset, q; si elapsum esset quinquẽniũ,quo ignoraretur viuere,ex eo satis illũ esse mortuũ probari creditur,secundũ Bart. in Tract. testi.nu.37.vers.de profugo. quem refert & sequitur Menochius vbi suprà. nu. 19. De iure tamen Regio per text.in. d.l.14.
13 titu.14.p.3.prætendens hæreditatem absentis probare debet per famã publicam loci,illum mortuum esse, & abesse vltra decem annos,alioquin si solũmodò quinquennium, vel citra elapsum esse, quo ille absens esset, tunc petens eius hæreditatem,plenè probare deberet, illum de-
14 cessisse: sed si neutrum probare posset, nec sciretur de vita iam diu absentis, bona eius tunc propinquioribus ipsius dantur cum fideiussoribus de consuetudine, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, secundum Gregor. Lup. in dict.l.14.in glo.2. Hoc quod dictum est de vita & morte absentis ad eius bonis curatorem dandum, crederem necessum esse, quando qui sperat eidem succedere ab intestato, curam & administrationem bonorum postulat, quam alius habebat, argumento text.in.l.cum cognatos. C. de capitiuis, & post limin. reuer. quam curam consanguineis propinquioribus, diligentibus, & fidelibus prius quàm alijs defert.l.4.titu.29.par.2.
15 Cæterùm quando postularetur à creditoribus pro suis debitis, exigendis, curatorem dandum esse, tunc sufficeret constare illum absentem esse in partibus remotis, ita quòd non speraretur de proximo venturus, in qua specie loquitur text.in dict. l. ab hostibus. & in dict. l.4. tit.29.p.2.& expressius in.l.12.titu. 2. p.3.
16 Tertio prænotandum est,q; curator bonis dandus debet esse masculus: nã fœmina incapax est huius curæ. tex.in. l.cuius bonis.ff.de curatore furiosi.per quem ita tenet Alex.cons.221.n.7. lib.6. & Decius in cons.575. num.4.&.Menoc.vb. supra, quod verũ est, præter quãin matre, quæ habilis est ad prædicta curam bonorũ, vt probat tex.iuncta gl.verb. Tutelam. in Authen.matri & auiæ.C. quando mulier
70 tutel.offi.Debetq; prædictus curator esse maior.25.annis,secudùm gl.in.l.2.verbo, Curatore.ff.de cura.bonis dan. & Alex. & Deci. vbi suprà. & debet esse diligens & integræ fidei, absque aliqua suspicione,secundum Decium vbi suprà. & de iure Regio probatur in dict. l. 4. titul. 29.
18 part.2. Neque ob id curator censebitur suspectus quod ipse desideret & affectet, se curatorem dari, secundum gloss. in.l. scire oportet. §. vlt. ff. de curatoribus & tutoribus datis. Insuper tenetur postquã
19 constitutus fuerit curator satisdare, antequam administrationem bonorũ suscipiat,iuxta text.in.l. cognatos. C. de captiuis. & post limini. & tenent Alexan. & Deci. vbi suprà. & Rolandus à Valle in cons.48.nume.16.libr.1. Deinde curator tenetur bona per inuentarium recipere, secundum Bart.post glo. ibi, in.l.1. nume.5. ff. de curat. bon. dando.& probatur in.l.1.in fin.ff. de ventre insp. & in l.15.titul.16.p 6. & in dict.l.4.tit.29.part. 2. & gl.in. l. si vacantia. C. de bonis vacant.libr. 10. verb. Monumentorum.gl. in. l. de creationibus. verb. Conscripto. C.de episcopali audi. Platea in. dict. l. si quando. C. de bonis vacant. Speculat.

in titu. de actore ab vniuersitate. nu. 10. quod verum esse intelligere quãdo curator daretur bonis, vt illa administraret, & simul in iudicio illa defendere., & liti responderet: cæterùm si datus esset solummodo, vt creditoribus respõderet, & à litibus defenderet, prout quotidie in foro fit, tunc non teneretur inuentarium conficere, cum nec bona recipiat, nec eorum administrationem, & sic potiùs censetur curator, vel defensor litis, quam curator bonis datus, quanuis vulgò curator bonorũ dicatur, & ita in praxi quotidie obseruatur, quòd talis nõ cõficit inuentarium quę praxis est antiquissima, & tẽpore Baldi obseruabatur vt ipse in propria specie firmat in consil. 172. prope finem, volu. 2. asserens hanc esse cómunem opinionem, tametsi Speculator vbi suprà, oppositum teneat: sed cũ talis curator videatur potius liti datus, quá bonis, nimirũ si dicta praxis defendi possit: nam curator liti datus non tenetur inuentariũ facere, secundum glo. d. l. de creationibus. & cõmuniter omnes, vt constat in. 3. Tomo commu. opin. Bald. conclu. 152. pag. 144. Et post primam huius operis editionem reperi Rolandum à Valle in Tract. de confect. inuentarij. 2. p. q. 45. disputãtem articulum istum ad vtrãque partẽ, resoluentemque quòd aut aliqua bona peruenerunt ad manus huius curatoris, aut nulla venerunt, primo casu, tenetur inuentarium conficere, secundo vero casu non inueni, etiam Ioan. Berberium in suo viatorio iuris. 2. p. Rubr. de tutel. & curis. folio 60. versi. & sciendum, quòd regulariter. 1. resoluentem curatorem ad litem, cui nulla bonorum administratio fuit commissa, teneri conficere inuentarium de instrumentis, & monumentis causæ sibi commissæ, pro ea instruenda, quæ doctrina placet mihi, & idem obseruarem in curatore bonis dando, quando nulla bona recepit, sed est nudus defensor. Et in hac cura bonorum suscipienda præferamur consanguinei proximiores absentis, & ex eis illi, qui in successione primum locum obtinent secundum Bart. in. l. 1. in princ. ff. de legitimo tutore. Salicetum in. l. vlti. in fin. C. eod. tit. & communiter omnes ex Decio in consi. 16. n. 3. in fi. & de iure Regio probatur in dict. l. 4. titul. 29. part. 2. quæ lex prædictam resolutionem intelligit veram esse, quando huiusmodi consanguinei essent probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum, nec cupidi successionis captiui, vel absentis, alioquin eis deficientibus, iudicẽ posse alios curatores bonis dare administraturos & defensuros bona absentis. Et circa hunc curatorẽ est aduertendum, quod ei non est prò administratione bonorum danda illa decima, quæ curatori, vel tutori minoris debetur, vt resoluit Baeza in Tract. de decima tutor. c. 16. per totum illud caput. His sic prænotatis atque constitutis deueniendum est ad ordinem & formam fulminandi processum in supradictis speciebus.

Quando contigerit aliquem habere actionem contra defunctum & eius bona, si defunctus decesserit relictis hæredibus ex testamento, vel abintestato, tunc actor comparere debet coram iudice petens mandatum contra hæredes, quo eis præcipiat, vt compareant sub breui termino ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem, & petitio erit formanda modo quo diximus suprà. 1. par. huius. 1. Tomi in. 2. Tempore. in versic. Septimo. aduertat actor, &c. & iudex concedit mandatum prout ibi dictum fuit, & actor inculat contumaciam in terminis à iudice præfixis: & si hæredes intra terminum hæreditatem adierint, vel nec adierint, nec recusauerint, quo casu pro adeuntibus habentur, vt ibi diximus, aduersus eos actor intentabit suam actionem. At verò si hæreditatem recusauerint, tunc actor petere debet à iudice mandatum contra reliquos hæredes sequentes in gradu, vt adeant vel repudient hæreditatem intra certum tempus: & si aliquis ex eis adierit, aduersus eum actio erit intentanda. Cæterùm si omnes

si omnes hæreditatem recusauerint, tunc actor comparere debet coram iudice, petens curatorem bonis dari: & iudex viso processu, & quòd hæredes noluerunt hæreditatem defuncti, tunc constituit curatorem bonis virum prouidum & solertem, atque integræ fidei. Qui curator iurat & cautionem præstat, se fideliter administraturũ & defensurum bona defuncti: quo peracto iudex decernit ei curam bonorum, & aduersus eum actor proponit suam actionem, & in negotio proceditur, sicut resoluimus in. 1. par. huius. 1. Tomi. in via ordinaria à libelli oblatione, vsque ad sententiam diffinitiuam, quo ordine procedendum erit, quando actor ad exactionem sui debiti, non haberet aliquod instrumentum publicum, habẽs executionem paratã: sed si instrumentum publicum haberet, petere poterit executioni mandari contra curatorem, & bona defuncti, & tũc procedendũ erit via executiua eo modo quo infra resoluemus in. 4. par. huius. 1. Tomi. alioquin si hæreditate iacẽte ante curatorem bonis datũ actor actionẽ intentaret, omnia facta processus nulla essent, vt probat text. in. l. 12. tit. 2. p. 3. quo in loco Grego. Lup. in glo. verb. No valdria cũ Angelo, Ioãne de Imola, & Iasone resoluit, executionem instrumenti guarentigij petitam iacente hæreditate curatore prius bonis non dato inualidam esse: ac ideo, inquit, cautos debere esse habentes instrumenta guarentigia contra defunctum, vt prius petant curatorem bonis dari, cùm quo litigare possint.

Quando verò aliquis mortuus fuerit nullis hæredibus relictis vel vxore (quo casu hæreditas defertur fisco) tunc aduersus fisci procuratorem actor agere debebit via ordinaria, vel executiua, prout ius habuerit ad exactionem sui debiti, sicut in superiori casu diximus, &c.

Quando autem alicui actio competeret aduersus aliquem viuum captiuum, vel absentem in partibus remotis, tunc actor ad exactionem sui debiti comparet coram iudice, & offert libellum petitionis forma sequenti.

FVlano vezino desta ciudad de Salamanca, digo q̃ fulano, otrosi vezino de la dicha ciudad, me deue y esta obligado a pagar doziẽtos ducados, y es ydo è ausentado desta ciudad y desta tierra, è no se sabe del ni se espera que boluera tan presto: y dexò ciertos bienes y hazienda, y derechas è actiones contra ciertas personas: è para q̃ yo pueda pedir los dichos bienes y hazienda, è cobrar dellos mi deuda, tengo necesidad de que se prouean de vn curador è defensor, porque el juyzio no se haga illusorio. Porende a. v. m. pido mãde proueer y prouea de vn curador è defensor, mãdãdo primero y ante todas cosas sequestrar y embargar los dichos bienes, y ponerlos de manifiesto en fiel deposito, porque me temo de que alguno los trasportara y escondera donde despues no parezcan, que yo estoy presto de dar informació de como el dicho fulano esta ausente, y no se sabe del ni se espera que vendra tan presto, y de que los dichos bienes son suyos, y de que a mi me es deuida la dicha deuda y no pagada: sobre que pido cumplimiento de justicia, y el officio de. v. m. imploro, y en caso de contradicion las costas protesto: y juro en forma de derecho que esto no pido de malicia, &c.

PResentada esta peticion, el juez responde que le dé informacion de lo suso dicho, que esta presto de hazer justicia.

Y luego el actor presenta dos testigos, que dizen sus dichos al tenor del pedimiento de arriba, y si tiene alguna escriptura por donde se le deua la dicha deuda, la presenta.

Y el juez vista la dicha informacion, manda dar su mandamiento de secresto y embargo de los dichos bienes, y que el alguazil vaya a hazer el dicho embargo con el escriuano, de todos los bienes que hallare del dicho fulano, o de tales y tales bienes, que por la dicha informacion parecē ser suyos: y que los deposite en persona lega, llana y abonada. Y el alguazil con el mandamiento del juez va con el escriuano, y haze el embargo, y deposita los dichos bienes por inuentario: y el depositario se obliga en forma, de los tener en fiel deposito y guarda, &c.

Y hecho esto, el actor parece ante el juez, y dize: Que attento que el tiene dada informacion de su deuda, y de la ausencia del dicho fulo: y de como tales y tales bienes son suyos, que pide a su merced los mande proueer del dicho curador, y defensor, con quien se haga el pleyto. Y el juez dize que se le lleue el processo, y que visto por el hara justicia: y auiendo se le lleuado prouee vn auto en la forma siguiente.

Auto en que el juez prouee de Curador a los bienes.

25 EN Salamanca a tantos dias de tal mes è de tal año, el señor Licenciado fulano auiendo visto este processo dixo, que mandaua dar y dio curador y defensor a los bienes del dicho fulano ausente, para q̄ los rija y administre, y defienda, y litigue con el dicho fulano, a cuya instancia se da el dicho curador, y con otro qualquiera que pretenda derecho a los dichos bienes a costa è misision dellos, y nōbraua y nombro por curador a fulano vezino desta ciudad, y mando que viniesse ante su merced a hazer juramento, y diesse fianças de regir y administrar, y defender bien y fielmente los bienes, derechos, y actiones del dicho fulano ausente: Anssi lo pronuncio y mando y firmo de su nombre, &c.

ESte auto, lo notifica el escriuano al defensor nombrado por el juez, el qual va ante el y el escriuano, y dize q̄ el accepta la dicha curaduria, y administracion de bienes: y haze el juramēto en forma de derecho, y da las fiāças q̄ el juez le mādo. Y luego el juez por vn auto dize, q̄ visto q̄ el dicho fulano defensor auia acceptado la dicha curaduria, y auia hecho el juramēto, y dado las fiāças q̄ por el le auia sido mādado, q̄ el le discernia y discernio la dicha curaduria y administraciō y le dio el poder y facultad q̄ de derecho en tal caso puede y se requiere. Y mādaua y mādo a fulano depositario de los dichos bienes, q̄ los de y entregue por inuētario (como los recibio) al dicho fulano defensor: y q̄ el mandaua se notificasse al dicho fulano, q̄ pusiesse demanda à los dichos bienes (si quisiesse) donde no que el haria en el caso justicia. Assi lo proueyo y mando, y lo firmio de su nombre, siendo testigos fulano y fulano, &c.

Este auto se prouee en esta forma, Quando al

do al tiempo que el juez proueyo el auto de arriba, en que dio curador a los bienes, no se halla presente el defensor que el nombro, y quando quiere que el defensor no solamente siga y defienda los bienes, pero tambien que los rija y administre, y por esso manda que el depositario se los de y entregue: empero quando al tiempo del sobredicho auto se halla presente el defensor, y solamente se da ad lites, luego alli en el mismo auto dize el escriuano que el dicho defensor accepto la dicha curaduria, y hizo el juramento en forma de defender bien y fielmente los dichos bienes, y sus pleytos y causas, y que para lo cumplir dio por su fiador a fulano, que presente estaua: los quales ambos a dos juntamente in solidum se obligaron en forma, &c. Y luego el juez manda notificar al actor, a cuya instancia se dio el dicho curador, q̃ ponga su demanda contra los dichos bienes, y el actor pone su demanda en forma, de la qual el juez manda dar traslado al defensor, y desde alli en adelante se procede en la causa en via ordinaria, de la misma suerte y manera, y por los dichos terminos q̃ diximos en la primera parte deste primer Tomo, quãdo se procede contra algun presente. Y si el actor tiene instrumento publico, o otro recaudo que trayga aparejada execucion, entonces pide execucion en los bienes, y procede se por via executiua, y hazese el pleyto con el defensor, y cita se para remate, y en todo se guarda el orden y forma q̃ diremos en la Quarta Parte deste primer Tomo, &c. Et hæc sufficiant pro iuuenum institutione.

Finis huius. 3. Partis. 1. Tomi.

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA & modo procedendi via executiua in cauſis ciuilibus.

SVMMARIA.

1 EXecutiua via quare inducta fuerit.

2 Sententia in rem iudicatam tranſacta, iuramenta voluntaria ſeu iudicialia, & confeſſiones in iudicio factæ executionem paratam habent.

3 Sententiæ arbitratoris, & amicabilis compoſitoris, executioni mãdari poſſunt iure regio, licèt de iure communi non poſſent, ſecundum Roderic. Suarez.

4 Inſtrumenta quæcunque publica, partium confeſſiones in iudicio factæ, iuramenta, & priuata ſcriptura à parte recognita executioni mandantur de iure regio abſque ſolemnitatibus iudiciorum, ſtatim captis pignoribus.

5 Inſtrumenta Authentica de iure communi executionem non habent paratam, exceptis quibuſdam caſibus remiſſiuè poſitis.

6 Executionem paratam quæ hodie habeant, & qualiter, & quo ordine in ea procedendum, & quæ eam impediant, tractant ab autore relati.

Summaria huius Tractatus.

1 VIA executionis inducta fuit, vt creditoribus conſuleretur, cùm per eam à prolixitate litiũ eripiantur, & omiſsis ſolemnitatibus ordinis iudiciarij, inſpecta ſolũmodò veritate, & æquitate, breuiùs ius ſuũ conſequãtur: ne inquietétur, & impediantur ab optimis exercitijs: & à cuſtodia familiæ, quod reipublicæ maximè intereſt. Ob idq; à iure diſpoſitũ fuit ſentẽtiã in autoritatem rei iudicatæ trãſactam, iuramẽta voluntaria, vel iudicialia, & cõ-

2 feſsiones in iudicio factas, executioné paratã habere, iuxta text. in l. poſt rem iudicatã. ff. de re iud. quẽ ibi elegãter explicat Roderi. Suarez. à notabili. 1. quinimo de iure Regio introductũ fuit nedum ſentẽ-

3 tiã iudicis, verũetiam ſentẽtiã arbitri, arbitratoris. & amicabilis cõpoſitoris executioni mandari poſſe: vt probatur in l. 23. & l. 34. tit. 4. part. 3. & in l. 4. titu. 21. lib. 4. Recopil. & ſi Rodericus Suarez poſt Barto. in dict. l. poſt rem iudicatam, in caſu

8. fir-

8. firmet de iure communi ſententiam arbitri executioni tradi non poſſe. & nedum de iure Regio ſententiam iudicis, vel arbitri, deciſum eſt, paratam exe
4 cutionem habere, ſed etiam quæcunque inſtrumenta publica, obligationes, & alias ſcripturas, confeſsiones partium in iudicio factas, iuramenta, & priuata inſtrumenta à partibus in iudicio recognita, iuxta text. in l. 1. 2. 4. & 5. titul. 21. lib. 4. Recopila. Quæ omnia executioni mandari poſſunt abſque ſolennitatibus iudiciorum, dilationibus, & libellorum formulis: ſed captis ſtatim pignoribus, nullis defenſionibus, aut exceptionibus obſtantibus, exceptis quibuſdam in prædictis. ll. enumeratis, & alijs à nobis paulò inferius congeſtis: idemque diſpoſitum extat in ordinationibus Portugaliæ in lib. 3. Ordinat. tit. 16. Quan-
5 uis de iure communi inſtrumenta authentica executionem paratam non habent, vt probat text. in. l. minor. 25. anniscui fideicommiſſum. ff. de minori. & in. l. 2. C. de executione rei iudic. & in. l. 4. 5. ſi ex conuentione. ff. de re iud. præterquam in quibuſdam caſibus cumulatis ab Alexand. in. l. fin. C. de edicto Diui Adriani, & in. l. ait prætor. §. ſi iudex. ff. de iud. & in. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimonio. Segurain. l. ſi ex legati cauſa. numer. 59. ff. de verborum obligat. Roderico Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. à caſu. 4. & Antoni. Gomez in. l. 64. Tau-
6 ri. Et quæ hodie executionem paratam habeant & qualiter, & quo ordine in via executionis procedendum ſit, & quæ executionem impediant tradunt Rodericus Suarez in repeti. dict. l. poſt rem iudic. vbi ſingulari commento legem Regiam agentem de executione contractuum illuſtrauit, Caſtellus, Antoni. Gomez, & reliqui in dict. l. 64. Tauri. Auileſius in Capit. prætorum. capitul. 10. in gloſſa. verbo, Execucion. & Auenda. in Capit. prætorum. 2. part. capitul. 30. & Tract. & declaratione ad l. quartam, & quintam. titulo de las excepciones. libro tertio Ordinamenti. Couarruu. libro ſecundo Variarum. capitulo vndecimo. Didac. Perez, in. l. quarta & quinta. titulo octauo. libro tertio Ordinam. & Rebuff. in Tract. de chirog. & ſched. recog. in præfatione à numer. 44. vbi nonnulla notatu digna circa executionem ſcripturæ priuatæ tradit, quæ multum conferunt ad noſtras. ll. regias. Nos vero pro aliquali cognitione praxis & vſus forenſis, qui frequentiùs verſatur in tribunalibus ſecularibus, circa cauſas via executiua expediendas aliqua annotauimus: & primò quænam executionem paratam habeant. Secundò quomodo procedatur in via executiua, Tertiò quæ exceptiones impediant executionem: & deinde proſequemur modum & ordinem procedendi in dicta via executiua, Quartò de tertio oppoſitore impediente executionem, Quintò de ceſsione bonorum, Sextò de dilatione quinquennij debitoribus præſtanda, Vltimo de proceſſu executiuo ceſsionis bonorum, & dilationis quinquennij vulgari ſermone, & Hiſpano fulminando.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 *SEntentia, quæ in rem iudicatam tranſiuit, paratam habet executionem.*

2 *Deus docuit, quòd executionem paratam habeat ſententia quando Adam poſt ſuam culpam de paradiſo eiecit.*

3 *De executione ſententiæ arguendum ad inſtrumenti executorij executionem, quia æquiparantur.*

4 *Sententiæ arbitri arbitratoris & amicabilis cõpositoris de iure regio executioni mandari possunt, & quæ requirantur, remissiuè.*

5 *Sententia arbitratoris de iure communi non habet executionem paratam.*

6 *Instrumenta publica habent executionem paratam de iure regio: quamuis eam non habeant de iure communi.*

7 *Instrumentum publicum executionem paratam habere constat iure regio: quod confecit notarius numerarius loci vbi conficitur: vel à tabellione regio vbi certus tabellionum numerus statutus non est.*

8 *Executioni non mandandum instrumẽtum à notario apostolico confectum.*

9 *Executionem paratam habet instrumentum publicum, dum tamen in eo apposita sit clausula guarentigia, secundum opinionem autoris, quam cõtra Caste. Pala. Rub. Gome. & Auẽ. defendit.*

10 *Forma clausulæ guarentigiæ solitæ instrumentis per tabelliones apponi.*

11 *L. 2. titulo. 21 libro. 4. Recopilationis qualiter intelligi valeat.*

12 *Concordia Didaci Perez inter eos, qui vt instrumentum publicũ executioni mandetur, clausulam guarentigiam exigunt: & inter eos, qui absque ea tale instrumentum executioni mandandum defendunt.*

13 *Instrumentum publicum vt executioni mandari valeat, debet esse ipsum originale, nec exẽplum sufficiet quantumcunq; autoritate iudicis extractũ nisi de manu notarij de ipso originali rogati.*

14 *Instrumentum debet executioni mandari, & si in eo non fuerit appositum verbum, Promitto, dum tamen in eo appareat aliquid receptum.*

15 *Instrumentum executioni mandãdum ne dum si certum aliquid, & liquidũ contineat, verùm etiam si non liquidum: dum tamen legitimè summariè prius liquidetur.*

16 *Praxis seruanda in executione instrumenti incertam & non liquidam continentis quantitatem.*

17 *Actor caueat, ne petat à iudice proferri sententiam interlocutoriam super liquidatione instrumenti cõtinentis aliquam quantitatem non liquidam.*

18 *Praxis, quæ seruatur circa executionem instrumenti non liquidi, eadem obseruanda, si in eo contineatur aliquid in diem vel sub conditione debitum, vt prius conditionem extitisse, aut diem venisse summariè probetur.*

19 *Legatarius vel fidei commissarius particularis, vigore testamẽti, præcedente iussu iudicis facto hæredi de soluendo legato, petere potest via executiua legatum, vel fidei commissum secundùm veriorem opinionem praxi receptam.*

20 *Qualiter practicetur, quod legatarius aut fidei comissarius particularis petant legatum aut fidei commissum.*

21 *Scriptura priuata ab ipso debitore coram iudice recognita executionem paratam habet.*

22 *De iure communi scriptura priuata quantumcunque à parte cognita non mandanda executioni: nec etiam de iure antiquo regio.*

Quæ

23 *Quæ ratio mouit legislatorem ad condendam legem, qua scriptura priuata & recognita habeat vim executiuã.*

24 *Recognitio priuatæ scripturæ coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest.*

25 *Scriptura priuata habita pro recognita propter rei contumaciam præcedẽte personali citatione, vel ad domum, si dolo vel fraude reus latitet, executioni mandari potest, secundùm Rebuff. Couar. & alios, contra quos tenet autor in præs.*

26 *Quando scriptura priuata negatur, scripta à reo, vel eius mandato, quid agendum.*

27 *Comparatio literarum semiplenam probationem inducit.*

28 *Actor qui per literarum comparationem semiplenè probauit, sibi in supplementum deferri iuramentum petere debet, nec ob id tũc executionem paratam instrumentum habebit.*

29 *Scriptura priuata de manu tertij scripta, & subscripta de mandato debitoris, non habebit executionem paratam, & si ab illo tertio recognita sit.*

30 *Scriptura priuata etiam trino teste notata, à debitore tamen non recognita executionem non habet.*

31 *Scriptura priuata & recognita retrotrahitur ad diem datæ in præiudiciũ recognoscentis, in præiudicium tamẽ aliorum creditorum à die recognitionis vendicat sibi prælationem.*

32 *Scripturæ publicæ & priuatæ quæ habent executionem paratam, etiam respectu cessionary petentis executionem habent.*

33 *Cessionarius creditor dicitur.*

34 *Cessionarius petens instrumenti cessi executionem, id sibi cessum esse prius liquidare debet.*

35 *Hæres creditoris, vel qui ab eo ius habeat executionem instrumenti petere valet: dum tamen hæres vel alter suam personam legitimet.*

36 *Instrumenta publica & priuata recognita etiam contra hæredem debitoris exequi possunt, hæredem eum esse priùs liquidato.*

37 *Executio contra hæredes debitoris facienda pro hæreditarijs portionibus.*

38 *Facta melioratione aut aliquo prælegato alicui ex hæredibus, facienda est cõtra ipsum executio pro rata & æstimatione rerum prælegatarum.*

39 *Petita executione contra rem specialiter hypothecatã in ipsius possessorem facienda est executio in solidum licet plures sint hæredes.*

40 *Executio fieri nequit in hæredem intra tempus conficiendi inuentarij, nec etiam post, secundum Auendan. cuius opinio ab autore reprobatur.*

41 *Consilium Cœpolæ (ne hæredes inuentarium perficiant ante tres menses, vt ita solutio creditoribus differatur) animæ periculosum est.*

42 *Text. in Authen. vt cùm de appellatione cog. § sancimus quomodo intelligẽdus secundùm Rodericum Suarez cuius intellectus reprobatur ab autore.*

43 *Text in l fi. § donec. C. de iure deliberand. correctum esse existimat autor per text. in Authen. vt cum de appel. § sancimus.*

44 L.7.tit.6.part.6.qualiter componatur cum.l.fi.tit.13.part.1.& cum.l.13. tit.9 part.6.

45 Text.in.l.fin.§.donec.C de iure delib. & text.in Authen.Vt cum.de appell. §.ſancimus.partim iure regio corriguntur,partim confirmantur

46 Ioannes Gutierrez laudatur.

47 Executio non petenda contra eum cuius affinis,vel conſanguineus deceſſit,intra nouem dies luctus.

48 Praxis obſeruanda in petenda executione cõtra hæredem poſt tempus conficiendi inuentarij.

49 Inſtrumenta publica executioni mandari poſſunt,etiam cõtra ſingularem poſſeſſorem rei ſpecialiter hypothecatæ, ſi actum ſit ſpecialiter tempore hypothecæ rem non alienandam eſſe: ſecus ſi id actum non eſt.

50 Ratio aſſignatur, quare executio fieri nõ poſsit cõtra ſpecialẽ rei hypothecatæ poſſeſſorẽ:cuius alienatio pacto prohibita non fuit tempore contractus.

51 Inſtrumenta publica aut priuata recognita,etiam in contractu ſpeciei executioni mandari poſſunt.

52 Iuramentum deciſorium à parte parti delatum executionem paratã habet.

53 Confeſsio partis facta in iudicio executionem paratam habet.

54 Confeſsio etiam ficta per contumaciã habet paratam exceptionem, autor contrarium reſoluit,

55 Tranſactio inter partes facta coram iudice habet executionem paratam,

56 Tranſactio etiam coram tabellione facta,de iure regio habet executionem paratam.

Caput.1. De his quæ executionem paratam habent.

1 DRimò igitur dicendum eſt, ſententiam in autoritatem rei iudicatæ tranſactã executionem paratã habere, iuxta text.in.l. poſt rem iudicatã.ff. de re iudic.& in.l.1.titu.21.libr.4.Recop. de qua videndus eſt Maranta de ord.iud. in.3.p.6.partis.actu.3.n.2.Roderi.Suarez in d.l.poſt rẽ iudicatã.à notabili.1.latè explicãs hãc executionẽ ſententiæ.& Rebuf. de hac executione ſententiæ fuſiùs agit per totũ tract.de ſententijs executorijs:in
2 cuius præfactione.n.31.inquit,quòd Deus optimus maximus docuit nos,hanc executionẽ ſententiæ, qui poſt culpã ſtatim Adam de paradiſo eiecit, & ſic ſententiã executioni in continẽti miſit.c.Adam.de pœnitentia.diſt.1.& Geneſ.c.3. & Coua. nõnulla de iſta executione tract.in pract.
3 quæſt.c.16. & de hac executione ſententiæ licitũ eſt arguere ad executionẽ inſtrumenti executorij,quia æquiparantur,ſecundũ Bar.in.l.cum vhus.in fi.ff. de bon. autho.iud.poſsid.& Bald.l.fi.col.2.eod. tit.& Romanũ in conſil.76.n.4. Angel. in.l.1.C.quando prouocar.non eſt nec.& Quintilianus Mandoſius in tractatu de inhibitionibus. quæſt.49.num.2.

4 Quinimò ſententia arbitri arbitratoris, & amicabilis compoſitoris de iure noſtro regio executioni mandari poteſt,per text.in.l.4.tit. 21.lib.4.Recopil. quam eleganter explicat Auendanius in Tracta.& declaratione ad.l.4.&.5.tit. de las exceptiones.lib.3. Ordina.à nu.35. vbi congerit requiſita neceſſaria ad hoc, vt compromiſſum ſeu ſententia arbitri exequi poſsit,& Auilesin c.præto.c.10. glo.verbo,Execucion.num.9. & prædictæ.l.4.titul.21.libr.4.Recopil.meminit

Grego.

Gregor.Lup.in.l.23.titu.4.part.3.in gloſ. verbo, De aquel lugar, &c. Et Roderic. Suarez in dict.l.poſt rem iudicatam.in ca
5 lu.8.inquit,ꝙ licèt de iure communi ſententia arbitratoris non mereatur executionem, tamen de iure regio iam expeditum eſt,ꝙ exequi poſsit,citãs ad hoc text. in.l.fi.tit.4.part.3.qui tamen eius concluſionem non probat, quia loquitur in arbitro, vt optime aduertit Grego.Lup. in proprio loco,in glo.fi. ſed iam hodie clarè deciſum eſt per prædictam.l.4.Quam Rodericus non vidit.

6 Secundò, quòd inſtrumenta publica hodie de iure Regio habent executionem paratam, per text.in. l.1.&.2. titu.21. lib.4. Recopil. quanuis dè iure communi executionem non mererentur,vt in.l. minor. 25. annis cui fideicommiſſum. ff. de minoribus. niſi in quibuſdam caſibus connumeratis ab Alexand.in.l.fin. C. de edicto Diui Adriani. & in. l. ait prætor. §.ſi iudex.ff.de re iudic. Roderic. Suarez in dict.l.poſt rem iudicatam.à caſu.4. Antonio Gomez in.l. 64. Tauri. & à Rebuffo in Tractat.de literis oblig. artic. 6.
7 gloſſ.3.à num.8. Intellige tamen, quòd non quodlibet inſtrumentum publicum de iure regio habet executionem paratam, ſed tantum illud quod confectum fuerit à tabellione numerario ciuitatis, vel loci illius,in quo contractus celebratus fuerit, qui vulgo dicitur Eſcriuano del numero: niſi in tali loco certus numerus tabellionum deputatus non fuerit, quia tunc coram publico tabellione Regio inſtrumenta confici poterunt, &
8 executionem paratam habebunt: alioquin inſtrumenta confecta à notario apoſtolico exequi non poterunt, vt probatur in.l. 1. iuncta.l.19.tit.25. lib.4. Re-
9 copil. Rurſus intellige, quòd non quodlibet inſtrumentum publicum confectũ à Tabellione numerario vbi certus numerus deputatus fuerit, vel à tabellione Regio, vbi certus numerus defuerit, (vel in locis in quibus tabellio Regius conficere inſtrumenta poteſt,etiam itan te numero tabellionum,vt in.l.1.titul.25. libro.4. Recopil.) executionem meretur ſed tantum illud, in quo à tabellione numerario vel Regio appoſita fuerit clauſula guarentigia, quæ apud ſcribentes Italicos diuerſis nominibus nuncupatur, vt videre eſt apud Alexand. de Imola in. l. ait prætor. §. ſi iudex. col. 2. ff. de re iud. Ange. Areti. & Iaſ. in.l.1 §. ſi quis ita. ff. de verbo. obligat. Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. in euidencialibus. nu. 1. Rebuff. in Tract. de literis oblig. in præfatione. nu. 13. & Gaſparem Cabali. 1. p. milleloquiorum iuris. in milleloquio. 362. Quæ tamen clauſula guarentigia apud Hiſpanos ex ſtylo notariorũ in inſtrumentis apponitur in hæc
10 verba, Damos poder a todos y qualeſquier juezes y juſticias, ante quiẽ la preſente carta fuere preſentada, para q̃ ſobre lo contenido en la dicha carta hagan execucion en nueſtras perſonas y bienes, aſsi y tan cumplidamente como ſi contra noſotros fueſſe dada ſentencia diffinitiua por juez competente, y fueſſe por noſotros conſentida, y paſſada en autoridad de coſa juzgada, &c. Quæ clauſula ſi in inſtrumentis appoſita non fuerit non poterunt inſtrumenta executioni mandari: quod vſu forenſi totius huius Reyni receptum eſſe, firmant Segura in Repet. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum. fol. 101. column. 3. verſi. Tertia differentia. Roder. Suarez, in dict.l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni in euidentialibus. numer. 10. Couar. libr. 2. Variarum. capi. 11. num. 3. verſi. illud ſanè, & ita in Hiſpania obſeruari inquit Rebuff. in dict. Tract. de lit. obli. in præfatione. nu. 18. Quanuis Caſtellus, Ioan. Lup. in.l. 63. Tauri. &. Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. num. 4. & Auend. in Tract. ſeu declaratione ad. l. 4. &. 5. titul. de las excepciones. libr. 3. Ordin. nu. 1. contendant, ſufficere inſtrumentum publicum confectum eſſe à tabellione numerario, licèt in eo appoſita non eſ-

ſet

set prædicta clausula guarentigia, idque praxi receptum esse per.l.4.tit.8.lib.3.Ordinam.quæ habetur in.l.2.tit.21.lib.4.Recop.ibi,Cartas y contratos publicos. &c. quibus verbis probari videtur ad executionem faciendam sufficere instrumentum publicum confectum absq; prædicta clausula.Sed sustinendo priorem opi
11 nionem Seguræ,Roderic. Suarez, & Couar.(quæ in praxi obseruatur) ad dict.l.2. tit.21.lib.4.Recop. in qua autores posterioris opinionis fundantur,respõdendum erit,q̃ illa.l.2. intelligi debet per text.in l.5.tit.21.lib.4.Recop.nã dum illa.l. mentionem facit de instrumentis exequendis,se refert ad contractus habentes executionem paratam, de quibus dispositũ fuerat in dict.l.2.ergo prædicta.l.5. intelligit dictam.l.2.in instrumẽtis publicis habentibus prædictam clausulam guarentigiam. [* de quibus dict. l.5. loquitur in finalibus verbis, ibi, De los contractos
12 guarentigios.] Hastamen opiniones conatur componere Didacus Perez in.l.4. titu.8.libr.3.Ordinam.in glo.1.versi.probari tamen,scilicet,quòd cùm ex formis traditis à tabellionibus in contractibus conficiendis prædicta clausula solita sit apponi,semper apposita censetur,quamuis omissa fuerit,argum.text.in. l. fin. C. de fideiussoribus,& notat Segura in.l.3.§. fin. versic. Sextodecimo. ff. de liberis & posthumis.Menchaca lib.1. de successionum creatione. §. 6. num.53.versic. denique. ideoq̃ instrumentum publicum in quo omissa fuerit prædicta clausula, executioni mandari poterit, quia præsumitur ex fictione legis prædicta clausula apposita:& in hac specie saluari potest posterior sententia Castelli, Ioannis Lupi,& Antonij Gomez atque Auendanij. Rursus intellige de instrumento publico originali, nõ verò de exemplo etiam extracto autoritate iudicis, ita resoluit Barto.in.l.probatorias. C.de diuersis officii.lib.12.Alexand.in authent. si quis in aliquo num.3.C.de edendo.nisi extractũ fuerit manu notarij de instrumento originali rogati, secundum Auiles in capit. prætorum.cap.10.verbo,Execucion.numero.58. vel nisi originale ruptum, vel deperditum esset,& de mandato iudicis fuerit extractum per successorem notarij mortui adhibitis requisitis in tali casu præscriptis à.l.10.titulo.19.part.3. & à Monterroso in sua practic.in Tract.7.fol.220. pag.2.

13 Tertiò dicendum est, q̃ instrumentum publicum à tabellione numerario confectum, vbi numerus tabellionum fuerit: vel à tabellione publico regio, vbi nũmerus defuerit habens prædictam clausulam guarentigiam, executioni mandari poterit,licèt in tali instrumento non fuerit appositum verbum.Promitto:vtputà,
14 si in tali instrumento apparuerit, debitorem recepisse certam quantitatem pecuniæ ex dotis causa vel mutui, absque eo, q̃ promittat se redditurum, vt eleganter resoluit Rodericus Suarez in dict.l. post rem iudicatam.in declaratione.l.Regni, in versic.Secundò extende.

15 Quartò dicendum est, quòd nedum instrumenta publica, de quibus suprà executioni mandari possunt pro quantitate certa & liquida, verumetiam pro quantitate certa & non liquida, vt pro interesse damnorum, vel expensarum, dummodò summariè citato prius reo illa quantitas incerta liquidetur & probationibus ab vtraque parte productis super hac liquidatione executio fiat, deturq̃ mandatum à iudice de capiendis pignoribus, vel in eorum defectum de detrudendo reum in carcerem: itaq̃ ante prædictam summariam quantitatis definitionem illud præceptum iudi-
16 cis dari non debet. Qua in re praxis obseruanda erit, quòd habens instrumentum publicum incertũ & non liquidum, producat illud coram iudice petens eius executionem, asserensq̃; quòd in primis & ante omnia iudex citato reo recipiat summariam informationem super certitudine & liquidatione illius contractus, quam incontinenti probare paratus est:

& q̃.

& q̃ præcipiat reo reſpondere cum iuramento poſitionibus ab eodem actore poſitis ſuper liquidatione, & certitudine quantitatis contractus: & liquidata quantitate pro ea iudex mandet executioni prædictum inſtrumentum, quod
17 tunc exequi poterit. Caueat tamé actor, ne ſuper tali liquidatione petat à iudice, q̃ ſententiam interlocutoriam pronuntiet. Supradictam praxim & reſolutionem colliges ex Roderico Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. limitatione. 4. & Auiles in dict. cap. 10. gloſſ. execucion. num. 53. & Couarr. libr. 2. Variarum. c. 11. num. 1. verſi. in ſumma. poſt Bart. Bald. & alios contra Paulum Caſtrenſ. & ex Antonio Galeſio in Tract. ad formulam obligationis cameratiæ, in. q. de liquidatio-
18 ne. à nu. 2. Quæ reſolutio & praxis etiam obſeruanda erit circa exquendum inſtrumentum conditionale, vel in diem, cuius conditionem purificatam eſſe, vel diem veniſſe, ſumariè priùs citato reo actor probare debebit, ſecundum Rodericum vbi ſuprà limitatione. 5. & Couarru. in dict. cap. 11. num. 2. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. gloſ. verbo, Execucion. num. 57. Et iuxta ſupradictam reſolutionem intelligi debent, quæ reſoluit Gaſpar Caual. in. 2. parte. milleloquiorum iuris, in milleloquio. 625. Quã praxim & reſolutionem limitatin vno caſu Roderic. Suar. vbi ſuprà in dict. 4. limitatione. num. 9. & ſententiam eius tenet Guido papain Tract. de vſuris in prin. c. nu. 10. volum. 4. diuerſorũ Doct. & opinion. Paul. Craſſt. in alio caſu procedere arbitratur Couarr. in. d. c. 11. num. 1. verſi. quarto.

Quinto quòd legatarius, vel fideicommiſſarius particularis vigore teſtamenti petere poterit ab hærede via executiua legatum, vel fideicommiſſum, præcedenti tamen iuſſu vel præcepto iudicis facto hæredi de ſoluendo legatum vel fideicommiſſum, ſecundum Angelum in Authen. de hæredibus & falcidia. §. illud. colla. 1. iuncta gloſ. verbo, Decreto. receptum ab Alexand. & Iaſ. in. l. fi. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Alexand. in. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iudi. Paul. Caſt. conſil. 91. vol. 1. col. 4. Socino conſil. 183. volu. 3. Segura in. d. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum obl. Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. notab. 6. vel caſu. 6. Peralta in. l. 1. num. 35. ff. de legat. 3. quanuis oppoſitam ſententiam, imò legatum via executiua, etiã præcedenti iuſſu iudicis non poſſe peti, firment Albericus in. l. quoties. C. de hæredibus inſtituendis. Alex. ſibi contrarius in. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimonio. Vincentius de Herculanis in dict. l. ait prætor. §. 1. Decius in. l. fin. num. 6. C. de edicto Diui Adriani tollendo. & Anto. Gomez in. l. 45. Tauri. num. 137. Quibus non ſuffragantur iura pro ſe adducta, nempè tex. in. l. minor. 25. annis. cui fideicommiſſum. ff. de minor. & text. in. d. l. ait prætor. §. 1. & text. in. l. 1. C. communia de legatis, vbi dicitur, quòd legatum vel fideicommiſſum fuit petitum via ordinaria tunc reſpondeo quòd licèt illud verum ſit, iura tamen illa non negant viam executiuam, etiã competere legatario vel fideicommiſſario. Priortamen
20 ſententia in praxi recepta eſt, & ita practicatur, quòd legatarius vel fideicommiſſarius producit teſtamentum coram iudice petens ab eo quòd hæredem compellat reſpondere & de plano confiteri, q̃ teſtamentum illud eſt ſui defuncti, cuius eſt hæres: qui ſi confeſſus fuerit, tunc legatarius petit, vt fiat hæredi iuſſus vel præceptum de ſoluendo legatum: & virtute illius præcepti & confeſſionis in iudicio factæ executio fit, ſecundum Bald. in Authen. hoc amplius. C. de fideicommiſſis, quem ſequitur Rodericus Suarez, vbi ſuprà in dict. caſu. 6. num. 6. & Auiles vbi ſuprà, nu. 8.

21 Sexto, quòd ſcriptura priuata ab ipſo debitore recognita coram iudice habet executionem paratam de iure huius Regni,

Regni, per tex. in l. 5. titu. 21. lib. 4. Reco. ideq; apud Lusitanos dispositũ est in lib. 3. Ordinationum. titu. 16. §. fin. & etiam apud Gallos, vt refert Rebuffus in Tractat. de chirographorum & schedularum recognitione in summa à num. 44. & notat Couar. libr. 2. Variarum. cap. 11. num. 4. Auend. in. cc. prætorum. 2. part. c. 31. num. 1. versic. aliquando tamen. & Auiles in cc. prætorum. c. 10. in gloss. verb. Execucion. num. 33. Et nisi ita decisum esset per prædictas. ll. Regias, scriptura priuata in iudicio à parte recognita de iure communi exequi non posset, nec etiam eandem vim haberet ex alijs legibus huius Regni disponentibus, instrumenta publica executionem mereri: nam licèt scriptura priuata in iudicio à parte recognita habeat vim publici instrumenti, vt in. l. Publia. §. fi. ff. depositi. & in. l. cum de indebito. ff. de probatio. & in. l. 119. tit. l. 18. part. 3. Bald. in Authentic. contra quæ propriam. C. de non numerata pecunia. Rebuff. vbi suprà à num. 25. vbi plures conclusiones scripturæ priuatæ ponit, non tamen ex eò scriptura priuata habebit executionem paratam, quia non omnia instrumenta publica possunt executorii mandari, sed illa tantum, de quibus supra in isto cap. diximus in. 1. & 2. versic. Potuit tamen prædicta ratio mouere legislatorem ad condendam. d. l. Regiam, qua vim executiuam scripturæ priuatæ à parte in iudicio recognitæ tribuit. quanuis solidior ratio illius l. Regiæ esset, quòd ideò hoc ibi dispositum est, quia in iudicio confessus pro iudicato habetur, vt in. l. vnica. C. de confessis. Sed iudicatum habet executionem paratam. l. à Diuo Pio. §. 1. & sequenti. ff. de re iud. ergo nimirum si scriptura priuata in iudicio à parte recognita executionem meretur: cuius recognitio nedum coram iudice verum etiam coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest, vt probatur in. l. 6. titul. 21. libr. 4. Recopil. Quinimo scriptura priuata habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis respondere, vel recusantis comparere, iuxta speciem text. in capit. fin. de confessis. libr. 6. exequi potest, vt cum Rebuffo & alijs resoluunt Couar. libr. 2. Variarum. c. 11. num. 4. in fi. Auend. in. cc. prætorum. 2. par. cap. 30. num. 4. & Didacus Perez. in. l. 4. titul. 8. libr. 3. Ordin. col. 1090. Quod verum esse intelligunt, dummodo ad recognitionem faciendam personalis citatio præcederet, nisi dolo, vel fraude reus effugeret citationem, & latitaret: nam tunc citatio ad domum sufficeret. Ego verò oppositam sententiam veriorem esse existimo, imò scripturam priuatam pro recognita habitam ob contumaciam rei non posse executioni mãdari: ad quod tenendum, moueor ex dispositione. d. l. Regiæ. 5. titu. 21. lib. 4. Recop. tribuentis vim executiuam scripturis priuatis à parte recognitis, quæ lex cum sit exorbitans, & cõtra dispositionem iuris communis extẽdi non debet, nec verba eius impropriari: sed illa lex loquitur de vera & propria recognitione scripturæ priuatæ facta in iudicio à parte, vt constat ex illis verbis, ibi, Reconocidos por las partes ante el juez que manda executar: o las confessiones claras, fechas ante juez competente, &c. quibus verbis dilucidè apparet necessariam esse veram recognitionem, claram & apertam confessionum coram ipso iudice factam, nec fictam per rei contumaciam sufficere, vt prædicti Doct. arbitrantur. Et pro hac mea opinione, quæ verior & æquior videtur, facit quod notat Rebuffus vbi suprà, num. 68. quanuis ipse ibidem. in. 98. oppositum teneat, quem sequuntur Couarr. Auend. & Didac. Perez vbi suprà, vrget etiam pro hac nostra opinione q̃ prædictæ. ll. Regiæ, & aliarum prouinciarum tribuentes vim executiuam instrumentis publicis, & priuatis à parte recognitis, corriguntius commune, ac ideo sunt strictè interpretandæ vt tradunt

23 24 25

q° Laniega partad. lib. 2. fol. 160. n. 14. et seqq.

dunt Didacus Perez. l. 4. titu. 8. libr. 3. Ordinam. gl. 1. colum. 1079. & Menochius lib. 2. de arbit. centu. 2. casu. 17. num. 2. & iuxta hanc meam opinionem contra prædictos Doctores, iudices superiores solent executionem ex tali confessione
26 ficta factam à iudicibus inferioribus annullare, & irritare. At verò si debitor in iudicio compareret, & negaret, scripturam priuatam à se, vel ex mandato suo scriptam, vel subscriptam esse, & actor testibus careret, quibus veritatem probare posset: tunc actor à iudice petere debebit, quòd debitorem compellat ad similem scripturam manu propria scribendam, vt ex ea comparatio literarum fieri possit, iuxta text. in Authent. de instrumentorum cautela & fide. §. si quis igitur. per quem ita tenet Bald. in. l. comparationes. num. 10. C. de fide instrumentorum. Panorm. num. 13. & Deci. num. 25. in cap. 2. de fide instrum. & Hippolyt. in Rubric. C. de probatio. & Gregor. Lup. in. l. 119. titu. 18. part. 3. & postquam debitor eam scripserit, iudex eligere debet scribentes peritos in arte, & sub iure iurando eos astringere ad deponendum super comparatione, vt notat Bald. in dict. l.
27 comparationes. num. 17. Aduerte tamen quòd prædicta comparatio non inducit plenam probationem, sed semiplenam tãtùm, vt probatur in dict. Authent. de instrumentorum cautela. §. sed si quis. & in dict. l. 119. & docet Barto. in. l. admonendi. num. 26. & Rip. num. 113. ff. de iure iurand. Hippolyt. in Rubric. C. de probat. num. 297. Roland. à Valle in consil. 26. num. 12. & Couarr. in Pract.
28 quæst. cap. 22. num. 6. ac ideo actor tunc petere debet, quòd iuramentum sibi deferatur in supplementum probationis, iuxta text. in. l. in bonæ fidei. & ibi Bald. num. 11. C. de rebus cred. & Roland. à Valle vbi suprà, non tamen habebit tunc executionem paratam, vt ex infra dicendis constat. Cæterùm si scriptura priuata
29 sit scripta, & subscripta manu cuiusdam tertij de mandato debitoris, non sufficit, si ille tertius eam recognoscat, dicendo se illam scripsisse & subscripsisse de mandato debitoris, si debitor eam neget: nam tunc executioni mandari non poterit, secundum Imol. in consil. 91. Hippolyt. in Rubric. C. de probat. num. 288. quæ opinio probatur de iure regio in. l. 5. titul. 21. libr. 4. Recopil. ibi, Reconocidos por
30 las partes, &c. Quibus verbis ostenditur, approbationem & recognitionem ipsius debitoris principalis necessariam esse, imò & scriptura priuata trino teste notata, negata tamen à debitore, executioni mandari non poterit: nam licèt habeat vim publici instrumenti, iuxta text. in. l. scripturas. C. qui potio. in pig. & in l. 31. titu. 13. part. 5. non tamen habere executionem paratam, nisi ab ipso debitore recognoscatur, iuxta formam text. in dict. l. 5. titu. 21. libr. 4. Recopil. ideoque tunc agendum erit via ordinaria: & ad probationem intentionis producenda erit talis scriptura, quæ fidem facit, vt probatur in. l. 114. titu. 18. part. 3. & in. l. 118. eodem titul. & part. & Matthæus de Afflict. in decisione. 181. ita concludit decisum fuisse. & in specie ita resoluit Auend. in. cc. prætorum. 2. part. cap. 30. num. 4. &. 5. vbi alia requisita congerit ad hoc vt scriptura priuata exequi possit, cumulat etiam Auiles in. cc. prætor. capit. 10. verbo, Execucion. à num. 27. ac ideò non transcribo, sed ad ibi dicta occurrendum erit, quando casus se obtule-
32 rit. Aduerte tamen quòd scriptura priuata à debitore recognita retrotrahitur ad diem, qua fuit celebrata, in præiudicium ipsius recognoscentis: in præiudicium tamen aliorum creditorum habentium scripturas publicas huiusmodi scriptura priuata non vendicat sibi prælationem, & alia priuilegia prioritatis ab illa die qua in iudicio fuit recognita. Vnde creditores habentes scripturas publicas, sunt præferendi & prius debet eis solui, quanuis scriptura priuata fuerit prior tempore, secundum Molin. in Consuetu. Paris. §. 5. num. 16. Couar. lib. 2. Variarum.

att° multum quotidie practicatur.

att°

riarum. cap. 11. num. 4. in fine. & Didacum Perez in l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordinam. col. 1090. in fine. quæ omnia adde Ordinat. Lusitan. lib. 3. titu. 16. §. fin. Quod tamen intellige nisi scriptura priuata esset trino teste notata, & propria manu eorũ subscripta cum hypotheca alicuius rei: nam tunc prælationem habet & præferri debet habenti instrumenta publica. l. 31. tit. 13. par. 5. Quòd tamen eleganter est plicat Negusancius in tract. de pignor. in membro. 2. 5. part. à num. 47. & post eum elegantius Couar. in pract. quæst. c. 22. à num. 5. vbi plura huic articulo adaptanda opportunè adducit.

32 Septimò, quòd instrumenta publica & priuata, de quibus suprà diximus, executioni mandari poterunt, nedum ad petitionem creditoris nominati in instrumentis prædictis, verùm etiam ad peti-
33 tionem cessionarij: nam cessionarius dicitur creditor, vt in. l. ab Anastasio. C. mandati, quem ad hoc notat Bald. ibi
34 notabi. 3. Quod verum est dummodo priùs summariè liquidetur, ius creditoris cessum & translatum fuisse in cessionarium, ita cum Ioan. Andr. & alijs resoluit Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Reg. limit. 7. & Boerius plures referens in decisione 10. Hippolyt. in singulari. 26. & Rebuffus in Tract. de literis obligat. artic. 3. gloss. 2. numero. 17. & Gaspar Cabal. in 2. part. milleloquiorum iuris in milleloquio. 632. Quo etiam fit emptorem hæreditatis posse petere, quòd instrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cum in eum tranfusæ sint actiones vtiles, vt in l. venditor. C. de hæred. vend. docet Bart. l. 1. num. 22. ff. de actio. & oblig. Fit etiam quòd licèt mulier acceptans lucra quæsita à marito constante matrimonio (iuxta dispositionem. l. 1. & 2. titu. 9. lib. 5. Recopil. & quæ tradunt Palac. Rub. in repe. Rubr. §. 60. in fin. de donat. inter vir. & vxor. & Roderic. Suarez. in. l. 1. titu. de las ganãcias. lib. 3. For. à nu. 1. & Ioan. Garcia, in Tract. de Expensis. cap. 13. num. 11.) non possit petere executionem ex instrumentis nomine mariti, & in eius fauorem confectis, sibique adiudicatis ab hæredibus mariti pro dimidia parte lucrorum, quia in prædictis instrumentis mulier non continetur, nec nominatur, & ita in specie resoluit Didacus Perez in l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordinamen. colum. 1085. versicul. deducitur, citans Rupellanum, Masuerium, & Rebuffum, idem tenentes. Tamen si ab hæredibus mariti actiones mulieri fuerint cessæ, quo ad illa instrumenta, quæ pro suis lucris fuerunt sibi tradita, bene poterit executionem petere, cum sit cessionaria hæredum mariti, debebit tamen tunc mulier probare cedentes fuisse hæredes mariti defuncti, & ius ab eis fuisse sibi cessum, & translatum iuxta ea quæ resoluimus in numero
35 præcedenti, & sequẽti. Pari modo prædicta instrumenta executioni mandari poterunt ad petitionem hæredis creditoris, vel alterius successoris habentis causam legitimam ab ipso creditore nominato in tali instrumento, dum tamen executionem petens, probet se hæredem esse creditoris, & personam suam legitimet, secundùm Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. num. 10. & 11. & Gasparem Cabal. plures alios Docto. referentem in secunda parte milleloquiorũ. in milleloquio. 627.

36 Octauò quòd supradicta instrumenta publica & priuata nedum executioni mandari possunt contra debitorem in eisdem contentum, & nominatum, verùm etiam contra eius hæredem: nam ad id quod defunctus compelli poterat, eius hæres etiam cogi potest. l. postulante. ff. ad Trebellianum. l. ex contractu. ff. de re iudic. Debet tamen prius reus citari & liquidari, quòd hæres sit debitoris, secundum Bald. in. l. per diuersas. q. 10. C. mãdati. Rode. Suar. in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. & 2. Decium in capi. quia. C. de iud.

de iudi. nume. 7. Ias. in. l. cum debitoris. nume. 1. in fi. C. de iudicijs. Gregor. Lup. in. l. 11. titu. 2. part. 3. verbo. Non valdria. Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. nu. 5. Dueñas in Regul. 276. Gaſpar Cabal. in. d.
37 millel oquio. 627. Quæ executio pro hæreditarijs portionibus fieri debebit, ſi plures fuerint heredes, iuxta tex. in. l. 1. & 2. C. de hæreditarijs actionibus. & in. l. 1. C. ſi cert. pet. Quod verum eſt, & procedit, etiam ſi debitor inſtrumento contractus apponat clauſulam, & conditionem, nempè, quòd creditor poſsit quãtitatem debitam & promiſſam in ſolidum & integraliter ab vno ex ſuis hæredibus exigere tantum, prout quotidie tabelliones ſolent apponere maximè in contractibus annui cenſus, adhuc enim à reliquis hæredibus pro portionibus hæreditarijs creditor tenebitur exigere, & ita vidi iudices peritia pollentes in praxi obſeruare, quæ praxis probatur expreſsè in l. eum qui. §. te & Titium. ff. de verb. obligat. & ibi laſ. n. 2. rationem aſsignat, & elegãter explicat, fundamentis in contrarium adductis ſatisfaciens. Ex quibus conſtat inutilem & ſuperuacaneam eſſe prædictam clauſulam & conditionem ſolitam à tabellionibus apponi. Idque ex rationem aſsignata in. d. §. te & Titium. intelligi debet, niſi aliquod prælegatum
38 vel melioratio fuerit facta: nam tunc pro rata & æſtimatione rerum prælegatarum de iure Regio executio contra hæredes fieri debebit, iuxta text. in. l. 21. Tauri. quæ habetur in. l. 5. titu. 6. libr. 5. Recopil. quam explicat Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus. ampliatione. 7. num. 8.
39 C. de inofficioſo teſtamento. Cæterùm ſi executio petatur in ipſa re ſpecialiter hypothecata, tunc fieri poterit cõtra eius poſſeſſorem in ſolidum, licèt plures ſint hæredes: quia tunc hypotheca ria intentatur, iuxta text. in. l. pro hæreditarijs. C. de
40 hæred. action. tenet Suarez in dict. l. poſt rem. in declaratione. l. Reg. limit. 1. n. 14. Debes tamen intelligere, executionem contra hæredem peti non poſſe intra tempus conficendi inuentarium, ideſt, intra tres menſes: nam tunc executio in hæredem fieri non poteſt, iuxta tex. in. l. fi. §. donec. & §. etſi prefatã. C. de iure delibe. & in. l. 7. tit. 6. p. 6. & notant Paulus, Corneus & ſcribẽtes in. d. l. fi. §. donec. & Roderic. Suarez in. d. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni extẽſione. 1. n. 5. vbi hoc tripliciter limitat, & Dueñas in Reg. 277. [* Rolandus à Valle in Tract. de confectione inuentarij. verſ. Quarta eſt vtilitas fol. 84.] limitatione. 1. tranſacto tamen tempore cõficiendi inuetariũ executio cõtra hæredẽ modo ſupradicto fieri poterit vſque ad vires hæreditarias, & non vltrà, ſecundũ Doct. vbi ſuprà, & Dueñas in dict. Reg. 277. limitatione. 2. tametſi Auend. in Tract. ſeu declaratione ad. l. 4. & 5. titul. de las excepciones. lib. 3. Ordin. nu. 25. contẽdat, executionẽ nullo tẽpore fieri poſſe aduerſus, hæredem adeuntẽ hæreditatem cum beneficio inuentarij legitimè confecti, ſed tantùm via ordinaria contra eum eſſe procedendũ. Cui non ſaffragatur tex. in dict. l. fi. §. donec. nam verbũ, Donec in illo text. appoſitum ſatis indicat quòd durãte tẽpore confectionis inuẽtarij executio contra hæredem peti nõ poteſt: ergo elapſo prædicto tẽpore planè text. ille probat executionẽ peti poſſe. Rurſus via executiua in fauorem Reipublicæ & actoris inducta eſt, vt in ſumma huius Tractatus diximus, & firmat Rodericus Suarez in dict. l. poſt rem iudic. in declaratione. l. Regni. limitatione. 4. n. 7. ac proinde reſtringẽda non erit, vt perperam opinatur Auend. vbi ſu
41 prà. Ex quibus Cæpola in cautela. 224. cõſulebat hæredibus, ne ante finitum totum tempus trium menſium perficerent inuentarium: nam ita ſolutio creditoribus, vel legatarijs facienda differretur. Quam tamen cautelam animæ pernicioſam eſſe teſtatur Rebuffus in 3. Tomo ad. ll. Gallicas. in Tract. de appellat. artic. 16. gloſ. 1. num. 26. Sed omnibus ſupradictis obſtat text. in Authent. vt cum de appellatione cognoſcitur. §.

ſancimus.colla. 8.cui conuenit.l.fi.titul. 13.par.1. &.l.13.titul.9.par.7. quibus iuribus probatur, quòd poſt nouem dies à tempore mortis defuncti hæredes eius conueniri poſſunt ſuper debitis ipſius defuncti,& alijs actionibus: ergo executio contra hæredes fieri poterit poſt nouem dies à morte defuncti, nec expectandus erit tranſcurſus temporis conceſsi ad conficiendum inuentarium, & ita ſibi contrarius tenet Roderic. Suar. in dict.l. poſt rem iudicatam. in declaratione.l.Regni.limit.9. & Petrus Dueñas in dict.l.Reg.277.limit.4. Quare Didacus Perez in l.4.titu.8.lib.3.Ordinam.in glo.1.verſi. quæro vtrùm. col.1077. inquit, de iure huius Regni executionem contra hæredem fieri poſſe elapſis nouem diebus,immemor.l.7.tit.6.p.6.determinantis intra tempora conficiendi inuentarium hæredem cõueniri non poſſe. Quamobrem Roderic. Suar. in dict. limitatione.9.(cum quo ſimpliciter tranſit Dueñas in dict. Regu. 277. limit. 4.) forſan ſentiens prædictã difficultatem, vt ei occurrat, videtur ſentire, quòd tex.
42 in dict.Authen. vt cum de appella. cognoſ. §. ſancimus.procedit & loquitur in illis perſonis. quæ habent conſanguinitatem vel affinitatem, vt hæ intra nouem dies à morte defuncti non poſsint conueniri nec exequi,nedum pro debito deſcendẽte ex perſona defuncti, verùm etiam nec pro debito deſcẽdente ex propria earum perſona. Et iſte videtur eſſe ſenſus Roderici, alioquin excuſari non poſſet à contrarietate eorum, quæ reſoluerat in dict. l. poſt rem iudic. in declaratione. l. Regni extenſione. 1. nume.5. quo in loco dixerat, hæredes defuncti non eſſe conueniendos, nec inquietandos via ordinaria, ſeu executiua pro debitis defuncti intra tempus inuentarij. Quæ tamen interpretatio falſa eſſe conuincitur ex verbis dict. §. ſancimus. ibi, Aut hæredes, aut parentes, &c. & ibi, Quod à defuncto deſcendit, ſiue alterius cuiuſcunque cauſæ.&c.& ex verbis dict. l.fi. titu. 13. part.1.ibi,Emplazar a ſus herederos. &c. & ibi,Sobre las deudas del muerto.&c.& ex verbis.d.l.13.tit.9.par. 7.ibi,Por deudas que el muerto deuieſſe. &c.&ibi,A ſus herederos. &c.ex quibus conſtat, tam contra hæredes cõſanguineos & affines defuncti quàm contra hæredes extraneos ipſius defuncti executionem fieri poſſe prodebitis,quæ defunctus
43 debebat elapſis nouem diebus. Vnde veriorem & genuinum ſenſum eſſe exiſtimo,q̃ text. in dict.l.fi.§. donec. C.de iure deliberand. correctus ſit per text. in.d. Auten. vt cũ de appella. cognoſ.§.ſancimus. At verò prædictas.ll.Regias. ita cõ-
44 ponendas eſſe opinor, nempè quòd text. in dict.l.7.tit.6.par.6.intelligatur, & procedat in caſu quo loquitur,ſcilicet, in legatarijs,& fideicommiſſarijs, vt hi legata & fideicõmiſſa à teſtatore ſibi relicta petere nõ poſsint intra tempus confiiendi inuentarium,nec pro eis hæredes cõueniri, & exequi debeant: qui ſenſus deprehenditur ex verbis eiuſdem.l.ibi, Aquellos a quien ouieſſe mandado algo en ſu teſtamento,&c. Cæterùm.l.fi.tit. 13.p.1. &.l.13.tit.9.p.7.intelligãtur, & procedãt in creditoribus defuncti quibus defunctus aliquid debebat, hi enim intra nouẽ dies à morte defuncti pro ſuis debitis conuenire non poterunt hæredes defuncti: nec contra eos executionem petere: elapſis verò nouẽ diebus, bene poterũt pro debitijs defuncti eius hæredes conuenire & aduerſus eos executionẽ petere. Qui intellectus colligitur ex verbis.d.l.fi.ibi, Mas paſſados nueue dias puede los llamar a derecho ſobre las deudas del muerto,&c.& ex verbis.d.l.13. ibi, Por deudas
45 que el muerto deuieſſe,&c.ex quibus apparet,quòd text.in.d.l.fin.§. donec. C.de iure delibe.& tex. in. d. Authen. vt cum de appel.cognoſ.§.ſancimus. partim corriguntur,& partim confirmãtur: corrigitur enim text.in.d.§. donec. in eo, quod diſponit, creditores teſtatoris non poſſe hæredes defuncti cõuenire, niſi poſt tempus inuentarij: nam hoc correctum eſt

per

per text.in dict. §. ſancimus, & per prædictam.l.Regiam fin.tit.13.p.1.&.l.13.tit.9. par. 7. quibus probatur, creditores poſſe conuenire hæredes defuncti ſtatim elapſis nouẽ diebus. Confirmatur verò text. in.d. §. donec. per.l. Regiã in eo, q̃ diſponit legatarios & fideicómiſſarios etiam de iure Regio non poſſe intra tempus inuentarij cóuenire hæredes defuncti ſuper legatis, & fideicómiſsis, vt probatur in.d.l.7.tit.6.p.6. per quam in hoc corigitur.text.in. d. §. ſancimus. quiſolũmodo confirmatur quantum ad creditores teſtatoris, qui conuenire poſſunt hæredes defuncti poſt lapſum nouem dierum, vt in.d.l.fi.tit.13.p.1.&.d.l.13.tit.9.p.7. Quã interpretationẽ ad prædicta iura aſsignaui anno. 1570. duplice Salmanticæ diſcipulis dictarem quendam tractatum de ſententia excommunicationis ſuper c. Engeltrudam.3.q.4. in illa queſt. An ex cõicatio iniuſta effectũ habeat illatione 6. vt videre eſt apud notulas & cõmentarios diſcipulorum. poſtmodum autem editus fuit quidam tractatus cuiuſdam vi
45 ri alioquin doctiſsimi, ac diligentiſsimi, nempè Ioannis Gutierez, de iuramento confirmatorio. 2.p.ca. 4.n.20. quo in loco eãdem interpretitionem ad prædicta iura ſcriptam inueni. Sed licèt tũc prædictum intellectum aſsignarem ad text. in dict.l.fin.§. donec. C. de iure deliber. & ad text.in Authent. vt cum de appellatio. cognoſ.§.ſancimus collat.8. tractu temporis maturiori iudicio hanc rem conſiderans, vt legum correctio euitetur, exiſtimo aliter illa iura accipi poſſe, ſi dixerimus iura illa non ſibi contradicere, ſed vnumquodque in ſuo caſu diuerſo loqui, nempè quòd tex. d.l.fi.§.donec, procedat quando hæres vult gaudere termino illo conceſſo ad inuentarij confectionem, & vti velit iure illo ſpeciali. At verò text.in.d.§.ſancimus. procedat de iure communi & ordinario, quando hæres nec confecit inuentarium, nec termino ad id conceſſo gaudere voluit. Supradicta tamen interpretatio à nobis aſsignata ſuſtineri poteſt ad dictas. ll. Regias, quæ etiam iuxta hãc vltimam intelligentiam
47 accipi poſſunt. Ex prædicto tamen intellectu Roder Surez. colligitur, executionẽ peti non poſſe contra eum, cuius affinis, vel conſanguineus mortuus fuit, intra nouem dies à morte defuncti, quod probari videtur in.d.§. ſancimus. ibi, Siue alterius cuiuſcunque cauſæ nomine, &c. & ita expreſsè tenet idẽ Roder. Suar. in dict. limitatione. 9. & Dueñas in Regul. 277. limitatione. 4. Et eſt aduertendum quòd quando aduerſus hæredẽ trãſacto tẽpore confectionis inuẽtarij, vel elapſis nouem diebus executio fuerit petenda, priùs citato hærede & liquidato, quod ſit hæres ne iudicium dilatetur, tunc praxis ſequẽs ſeruanda erit: nempè, quòd executio à creditore contra hæredem petatur, & q̃ hæres iuramẽto declaret, ſe hæredem defuncti eſſe, alioquin creditor offerat ſe probaturum & liquidaturum in cõtinenti, reum hæredem defuncti eſſe: & intra decem dies, qui reo ad exceptiones ſuas obijciẽdas conceduntur, creditor probabit reum hæredem eſſe: quam praxim ſe ſemper obſeruaſſe teſtatur Roder. Suar.
49 in.d.extenſione. 1.n.2. Nonò, quòd ſupra dicta inſtrumenta publica & priuata executioni mãdari poterũt contra tertiũ ſingularem ſucceſſorem, vel poſſeſſorẽ alicuius rei ſpecialiter hypothecatæ, pro debito conſtituto in tali inſtrumẽto, quãdo debitor promiſit, illã rem ſpecialiter hypothecæ traditam ſe non venditurum, nec alienaturum: nam tunc venditio vel alienatio illius rei facta, eſſet nulla, ſecundum Barto. in leg. creditores. nu. 10. C. de pignor. per text. in leg. ſi creditor. §. fi. de diſtract. pignor. reſciſſa enim alienatione illius rei ab ipſa lege executio fieri poſſet aduerſus ſingularẽ tertium poſſeſſorem. Ita cum Bart. & alijs reſoluit Rode. Suar. in.d.l. poſt rem iudicatã. in declaratiõe. l. Regni, limit. 1. n. 5. quẽ ſequitur Coua. lib. 3. Varia. c. 7. nu. 6. verſ. hinc. etiã in fi. & vltra eos hanc opinionẽ teſtatur magis cõiter receptam Iaſ. in conſi. 211. lib.

nota. Sanc. pro

2.col. 6. & Parladorius in lib. rerũ quotidianarum. ca 10. nu. 10. reſoluens cautius tunc eſſe, tertium poſſeſſorem citãdum fore ad ſententiam addictionis, id eſt, para trance y remate. licèt, ſufficeret principalem debitorem fuiſſe citatum, vt ſententia illa addictionis veniret cõfirmanda per ſuperiorem, iuxta notata ab Angelo in §. quadrupli. n. 46. Inſtit. de acti. Iaſ. in l. fi. n. 18. C. de edicto Diui Adria. & ad hoc allegat text. in l. fin. §. vltim. ff. quòd metus cauſa. & in. l. 1. C. de fide inſtru. & iure haſtæ fiſcalis. lib. 10. quia tũc creditor dicit nihil intereſſe tertij poſſeſſoris, citatum fuiſſe vel non: nam licet citatus fuiſſet; adhuc poſſeſsio eſſet ei auferenda, ego ſemper in praxi obſeruaui, & practicari vidi, quod in tali caſu tertius ille poſſeſſor citetur ad vltimam executionem, idcircò aduocatus creditoris diligenter aduertat, an in tali inſtrumento appoſita ſit clauſula illa, de non alienando rem ſpecialiter hypothecæ ſubmiſſam: Aduerte tamen hodie per motum proprium Pij Quinti ſummi Põtificis præſcribens formam cenſibus annuis conſtituendi eſſe, prohibitum in inſtrumento cenſus apponi clauſulam auferentem, aut reſtringentem facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, & nullum robur firmitatis habere, ergo in inſtrumentis cenſuum poſt motum proprium confectis, clauſulam de non alienando rem cenſui ſubmiſſam nullam eſſe conſtat, & ſic etiam ſtante dicta clauſula, inſtrumentum cenſus confectum poſt motum proprium non poterit executioni mandari contra tertium ſingularem ſucceſſorem, vel poſſeſſorem, niſi intelligamus motum proprium, q̃ ibi ſolũmodo interdicitur pactum reſtringens, vel auferens facultatem alienandi, quo quis adſtringebatur ad ſolutionem laudem ij, ſeu quinquageſimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, ſi rem cenſui ſuppoſitã alienaret, nõ tamen prohibet pactum de non alienando ſine in curſu alicuius pœnæ apponi, ſed huic intellectui repugnant verba illius motus proprij ibi pactum auferens vel reſtringens, & ibi ſemper & liberè? Vnde poterit dici quo ad iſtum articulum non fuiſſe receptum motum proprium: nam extrauagãs pontificis pro parte ſolet recipi, & pro parte nõ, ex lapſo allegatiõe. 8. Rocho de Curte in. c. fin. de conſuet. col. 3. Nauar. in manuali Hiſpano. cap. 27. nu. 55. & nu. 149.

* [*Aduerte tamen q̃ effectus & diſpoſitio illius proprij motus ſuſpenſus eſt per ſupplicationem ab eo interpoſitam per Regem noſtrum Philippum inuictiſsimum, vt conſtat ex quædã. c. de cortes.] cæterum ſi in prædicto inſtrumẽto omiſſa fuerit clauſula illa, de non alienando rem hypothecæ traditã, tunc inſtrumentum illud executionem paratã nõ haberet cõtra ſingularem ſucceſſorem, & tertium rei poſſeſſorem, ſed tertius ille poſſeſſor via ordinaria & actione hypothecaria cõueniendus erit, facta executione in bonis principalis debitoris vt in auth. hoc ſi debitor. C. de pignor. & eſt ratio, quia obligatio perſonalis ſingularem ſucceſſorem nec fundi poſſeſſorem ſequitur, vt in. l. ea lege. C. de cond. ob cauſ. & in. l. vt pomum. ff. de ſeruitut. & firmat Ange. receptus ex Alex. ibi in. l. 1. §. ſi hæres. ff ad Trebellia. facit etiam, quòd ius exequendi contra ſingularem ſucceſſorem, etiã ſi ex ſententia procedat, nõ tranſijt, vt probatur in. l. ſi mater. §. fin. & in. l. iudicatis. § fin. ff. de exceptione rei iudicatæ. & tradit Bart. in. l. creditores num. 22. C. de pignor. facit etiam doctrina Bald. in. l. 2. col. 2. verſi. Sed quid dices. C. de exceptio. rei iudic. ad ſtipulantur etiam ea quæ notat idem Bald. per gloſſ. ibi in. l. 1. C. communia delegat. & in propria ſpecie firmat Anchar. in capi. canonum. ſtatuta de conſtitutionibus in. 6. verſicul. circa iſtam extenſionem. & plures alij, quos refert & ſequitur Dueñas in Regu. 277. limita. 2. & Gaſpar Cabali. in. 2. p. milleloquiorum iuris, in milleloquio. 633. Roder. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione legis regni, limitatione. 1.

ne.1.à.n.1.& Attend.ad.l.4.&.5.Tract.de las exceptiones.lib.3.Ordi.n.26. quod tamen intellige verũ esse nisi ius executiuũ erat iam ineſſe productũ antea quam res illa trãsiret ad tertiũ possessorem, vt quia erat sentẽtia lata,vel in actu producẽdi,& pẽdebat litigiũ iuxta tex.in.l.si superatus. §.per iniuriã.ff. de pignor. l. si mater.§.1. ff.de except.rei iudic.l.2.C.de litigijs.docet Bart.in repet.l.creditores.à.n.23.C.de pignor.qui meliuscæteris loquitur, omnino vidẽdus pro huius articuli explicatione,tunc enim locus est executioni cõtra singularem tertium rei hypothecatæ possessorẽ, quod etiã licèt confuse, tenet Roderic.Suar.vbi suprà dict. limit.1. n.4. & Ioan.Matienz.in.l.1.tit.17.gl.3. n.5.& 6.libr.5.Recop.& iam ego in praxi obtinui,& quãdo casus occurrerit, recurre ad * Bartolum,vbi suprà. [*Et vide decisionem Pedamõtaneam. 65. & Ioannẽ Assinium in praxi iudiciorũ.§.31.c.2. ampliatione.38.limitatione.30.]

51 Decimò, q; prædicta instrumẽta publica vel priuata executioni mãdari poterũt in cõtractu speciei:nã si in venditione alicuius rei celebratum fuerint instrumentũ,vẽditor cõpellendus erit via executiua ad rẽ tradendã,nec liberabitur prę stãdo interesse, cũ tale instrumẽtum habeat vim sentẽtiæ,& venditor ex sententia præcisse cogatur ad rem tradendum iuxta text.in.l.qui restituere.ff.de rei vẽdic.quẽ ad hoc mirabilẽ dicit Bald.ibi & hanc opinionem expresse firmat idẽ Bal. in.l.vnica.col.penul. C.de sententijs quæ pro eo. & hæc est famosa interpretatio ad.ll.Regias de executione agẽtes, secundum Roder.Suar.in.d.declaratione.l.Regni.extẽsione.3. Obseruãdum etiam erit q; quamuis instrumẽta publica & priuata nudo pacto essent cõfecta adhuc executioni erũt mãdanda ex his quæ notat Rebuffus in Tract.de literis obligatorijs.artic.2.gl.1.n.15.& quia de iure Regio nuda conuẽtio parit actionẽ & obligationem, vt in.l.2.tit.16.lib.5.Recop.tradũt Antonius Gomez,in.2.Tomo Variar.c.9.n.3. & plures alij quos refert & sequitur Didacus Perez. in.l.4. titul.8.lib.3.Ordi.in glos.2. col.1094. vbi refert Rebuff.Roderic. Suar.& alios,& de intellectu.d.l.2. titul.16.lib.5. Recopil.agit etiam Couar. lib.1.Varia.c.14. num.13.& Auiles in.cc. prætorum.c.10.verbo,Execucion.nu.20.

52 Vndecimo, quòd iuramentum decisorium à parte parti delatum habet executionẽ paratam,vt probat text.in.d.l.post rẽ iudicatã. & ibi firmant Bart. Ange.& oẽs,& facit text.in.l.2. ff.de iure iur.dũ dicit, iuramentũ habere maiorẽ autoritatẽ quãrem iudicatã.facit etiã tex.in.l. actori.C.de iureiur.quatenus inquit,iuramentũ decisoriũ immediatè trãsire in rẽ iudicatã.& explicat Roder.Suar.in. d.l. post rem iudicatam.notab.2.& Auiles in. cc. prętorũ.c.10.glo.verb. Execucion. n.36.

53 Duodecimò,quòd cõfessio partis in iudicio facta habet paratam executionem,vt probat text.in. d.l. post rem iudicatã. & in.l.vnica.C.de cõfessis. & in. l.proinde. §.notãdum. ff. ad.l. Aquil. & de iure Regio probatur in.l.5.titu.21.lib.4. Recop. & explicat Roder.Suar.in. d.l. post rem iudicatã. notabili.3. & Auiles in.cc. prætorum.c.10.glo.verb.Execució.n.10. vbi plura de cõfessione cũmulant. Resoluentes confessionẽ in iudicio factã,ad hoc vt executionẽ mereatur, debere esse certã, & à parte acceptatã,& quãdo possit confessio pro parte acceptari,& pro parte repudiari. & an tunc quãdo pro parte acce-
54 ptatur,& pro parte repudiatur, agi debeat, vel possit via executiua? Quinimò cõfessio ficta ob contumaciã rei nolentis cõparere in iudicio, vel recusantis recognoscere scripturam priuatã, executionem paratam habet vt resoluit Couar. cũ Rebuffo,lib.2.Variar.c.11.n.4.in fi.& nos suprà diximus in. 6. corollario. & in isto art.idem obseruandum erit, quod ibi resoluimus contra Rebuff.& Couar.

55 Vltimò, quòd transactio inter partes facta coram iudice habet executionem paratam, vt resoluit Roder.Suar.in.d.l. post rem iudicatam. in casu. 10. Auiles

vbi ſuprà.n. 45. & explicat Ioannes Gutierrez in repet. l. nemo poteſt. nu. 439. ff. de legat. 1.

56 Quinimò nedum tranſactio coram iudice facta, verùm coram tabellione de iure huius Regni executioni mandari poteſt, vt deciſum extat in. l. 4. in fi. titul. 21. libr. 4. Recop. Alia plura, quæ executionem paratam habent, conſulere poteris apud Rodericũ Suar. Couar. Auend. Dida. Perez, Dueñas, Auiles, & Caballinum in locis ſuprà citatis, Caſtellũ & Doct. in l. 64. Tauri, quæ hic non tranſcribo ob breuitatis cauſam, & ſuprà relata pro iuuenum inſtructione ſufficiant. [*interim tamen nota quòd materia ſalarij & mercedis eſt executiua, vt reſoluit Quintilianus, Mandaſius, Tract. de monitorijs. quæſt. 59.]

Ex Capite Secundo.

SVMMARIA.

1 *VIa executiua acturus, nec libellũ offerre, nec litem conteſtari tenetur, ſed per viã actus executionem petet.*

2 *Via executiua agere potens, ſi ordinaria agat, poterit reſilire refectis expenſis, & executiuè procedere, & in ſrà. c. 3. num. 37. de hoc agitur.*

3 *Qui executionem petere vult, coram iudice rei eam petat.*

4 *Via executiua coram vno & diuerſis iudicibus ſimul intentari poteſt, nec litis pendẽtia coram vno impedit executionem petitam coram alio.*

5 *Quando ſententia lata ab aliquo iudice venit exequenda extrà eius territorium, iudex proferens requirat alium iudicem, quòd ſuam ſententiam exequatur per literas requiſitorias.*

6 *Vnus iudex alterius iudicis ſententiam exequi valet.*

7 *Executio peti poteſt coram iudice loci cõtractus, ſi reus ibi reperiatur: aliàs ibi conueniri non poterit.*

8 *Reus non remittendus per iudicem domicilij ad requiſitionem iudicis loci contractus, niſi ſe ſummiſerit eius iuriſdictioni renuntians proprij fori domicilij: aut in alijs caſibus locus ſit remiſſioni.*

9 *Quando remiſſioni eſt locus ad iudicem loci contractus, coram ipſo eſt petenda executio: qui reum verbaliter citare non poterit, ſed per requiſitionem ad iudicem domicilij directam.*

10 *Iudex requiſitus ab aliquo proprio iudice rei, ei parere tenetur & requiſitionẽ adimplere, aliàs ſuperior adeundus qui eum compellat.*

11 *Quid agi ſoleat, quando iudices requiſiti ſunt per literas requiſitorias, quibus non obtemperant, nec eas adimplent.*

12 *Pragmatica quædam noua ſanctio Philippi inuictiſſimi huius nominis II. Regis, obſeruanda hodie in his regnis, circa executionem cõtractuum faciendam, in quibus contrahentes ſe ſubmiſerunt foro aliorum iudicum, renuntiantes ſuo proprio domicilio: quæ expenditur hic per authorem.*

13 *L. 27. tit. 1. lib. 3. Recop. quomodo hodie obſeruanda.*

14 *Qui habet ſcripturam priuatam contra aliquem, qualiter eius executionem petere valeat.*

15 *Si reus priuatam ſcripturã negauerit*

via

via ordinaria agendum erit.

16 *Habens inſtrumentum conditionale, vel non liquidum, cuius executionem petere vult adire debet iudicem, vt faciat citari Reum ad liquidandam quantitatem, & purificandam conditionem.*

17 *Volens petere executionem aduerſus hæredem debitoris, petat à iudice liquidari an ſit hæres nec ne: & ſi adierit, petat executionem: ſi verò repudiauerit, ſequentes in gradu citentur, quibus repudiantibus dabitur bonis curator contra quem executio intendatur, & in primis ſuam perſonam legitimet.*

Creditor executionem petens in primis debet legitimare perſonam ſuam, & ſui debitoris.

Inſtrumentum exequendum non erit ad petitionem excommunicati, banniti, minoris, filij familiàs mulieris coniugatæ, & ſimilium, niſi prius perſona legitima fuerit.

18 *Petens executionem producere debet inſtrumentum liquidũ, vel illud quod vult executioni mandari, coram iudice & tabellione, & per viam actus eam petet pro quantitate debita, & non ſoluta, & pro expenſis cum proteſtatione recipiendi in rationibus quidquid ſolutum apparuerit: & iurabit vt hic.*

19 *In petitione executionis quare apponatur proteſtatio recipiendi in ſolutione debiti quidquid ſolutum conſtiterit.*

20 *Petens executionem pro quantitate plus ſibi debita, illud plus ſoluet cum duplo pro pœna.*

21 *Iuramentum de malitia appoſitum in petitione executionis à iudice exigendum erat: ſed praxis obſeruat, quod in petitione ponatur à creditore.*

22 *Iudex priuſquam executionem mandet fieri, plura perpendere debet hîc enumerata.*

Iudex mandatum executorium petitum ad inſtantiam procuratoris alicuius, decernere non debet, prius quam de mandato ſufficienti conſtet.

Perſona petentis executionẽ plenè priùs legitimanda eſt in iudicio executiuo, & in quocunque alio quantumcunq; ſummario.

23 *Mandatum executorium qualiter decernere debet iudex.*

24 *Preceptum executionis manu iudicis & tabellionis ſubſcriptum nulla debitoris præcedente citatione creditori traditur: à quo executor illud recipere debet.*

Exponitur mandatũ iudicis executoriũ.

25 *Praxis Regnis Caſtellæ obſeruat, mandatum executorium abſque citatione debitoris decernendum, quia poſtmodum citatur, ad vltimam executionem de trance y remate, quæ praxis iure regio probata eſt contra plures aliud ſuſtinentes de iure communi.*

26 *Executio in perſona & bonis debitoris tunc facienda quando debitor eſſet in inſtrumento contẽtus, vel eſſet hæres contenti in eo, vel aliter obligatione perſonali teneretur.*

27 *Executio facienda in re hypothecata, & eius poſſeſſor ad vltimam executionem citãdus, quando hypothecaria intentatur.*

28 *Executione facta solutio debiti, & expensarum fieri debet.*

29 *Expensarum appellatione contentarũ in mandato executorio, salaria, quæ secundum consuetudinem vnuscuiusque loci debentur executori, etiam veniunt: modo non excedant decimam partem debiti principalis, traditur remissiuè.*

30 *Executoriæ sportulæ non debentur donec integrè satisfactum sit creditori, de principali & expensis.*

Quæ.ll. Regiæ agant de sportulis executori soluendis.

31 *Sportulæ executori non debentur, si tempore quo debitor requiritur cum præcepto executorio, velit in continenti soluere, vel se soluisse ostendat: soluentur tamen factæ in itinere vel in expeditione mandati executorij.*

Quando debitor dicatur soluere in continenti; remissiuè: quòd iure regio iam innouatum est, quòd si intra spatium vigintiquatuor horarum soluerit quis, non teneatur soluere sportulas executori.

32 *Praxis, quòd deficiente fideiussore de euictione reus executioni datus realiter capiatur, unde ortum habuit.*

33 *Nobiles, Doctores, vel Licentiati graduati Salmãticæ, Pinciæ, Complati, et collegiales graduati in collegio Bononiensi, etiam si fideiussorem de euictione non præstiterint realiter non sunt capiendi.*

34 *Coniugatæ mulieres pro debitis non capiendæ.*

35 *In quibus rebus executio fieri nequit.*

36 *Boues, & instrumenta aratoria capi non possunt pro pignore, etiam si alia bona non reperiantur, nisi pro debito fisci, & prædij dominorũ, quod de iure regio procedit secus de iure cõmuni.*

37 *Arma & equi militum & nobilium, & libri scholariam immunes sunt, vt in eis executio fiat.*

38 *Mandatum executorium si prius executori quàm creditori detur, executio nulla erit: & à tali mandato non appellatur.*

39 *Bona mobilia in executione capta publicè subhastanda tribus præconijs tertio quoq; die, immobilia verò decimo quoque die, & ita in mobilibus trãsactis decẽ diebus, in immobilibus triginta debitor ad vltimam executionem citandus erit.*

40 *Executione facta pro debitis fiscalibus tria præconia facienda tribus diebus in rebus mobilibus & in immobilibus nouem diebus.*

41 *Præconia quæ præstantur in executione, vel dies eorum currunt à die captionis pignorum.*

42 *Duo menses, qui de iure communi dabantur debitoribus ad soluendum, restringuntur de iure regio, ad decem dies in pignoribus mobilibus, & ad triginta immobilibus.*

43 *Citatio ad vltimam executionem personaliter facienda, vel ad domũ si reus inueniri nequeat.*

44 *Si debitor absit, vel defunctus absque hærede sit, bonis dandus est defensor, cum quo acta iudicij celebrentur.*

45 *Citatione ad vltimã executionem præmissa,*

missa, debitor intra tres dies, suas exceptiones allegare debet: aliàs iudex profert sententiam, & iubet creditori solutionem fieri

46 *Libelli oppositionis copia danda creditori, & debitor intra decem dies, allegatas excepciones omnino probare debet.*

47 *Decem dies concessi, vt reus probet defensiones suas currũt à tempore oblati libelli oppositionis earum: etiam si reus se opponat ante præconia, vel ante quam ad vltimam executionem citetur: quibus terminis iam non gaudebit.*

48 *Terminus decem dierum qui reo executioni dato ad probandas exceptiones cõceditur, communis est vtríque parti.*

49 *Sex dies duntaxat in Lusitania conceduntur executatis reis, vt suas valeat opponere exceptiones: quæ nostro in regno debent esse legitimæ.*

Caput Secundum.

De ordine procedendi in via executiua.

VISIS aliquibus, quæ executionem paratam habent nunc oportet expendere, quo ordine, & qualiter in via executiua procedi debeat: & in primis aduertendum est, quòd

1 quando per viam executiuam agendum erit, libellus nec offerendus, nec lis contestanda erit, sed per viam actus executio erit posteà ita, secundum Bart. in l. intra. ff. de re iudicata. Alex. in l. sicùm dotem. §. eo autem tempore. col. 2. ff. soluto matrimonio. & Rebuffum in tract. de literis

2 obligatorijs artic. 6. glos. 3. nu. 5. Et si aliquis habens instrumentum executoriũ inceperit ab agendo via ordinaria, poterit postea habito consilio resilire & desistere à via ordinaria, & capere viam executiuã, reficiendo expensas parti aduersæ factas in via ordinaria: quod verius esse existimat Rebu. vbi suprà n. 7. Et ita vidi iã practicari: & pro ista parte faciunt quæ resoluit Marant. in disputatione. 4. à n. 1. post Tract. de ord iudi. & quòd de remedijs. l. n. 34. & consentaneũ C. quomodo & quando iudex resoluit ibi Bar. n. 17. & Panor. in cap. prout. n. 20. de dolo & contum. & nos docemus infrà, in. 2. part. 2. Tomi. n. 9. quia via ordinaria & executiua sunt diuersæ, & ita electione non tollitur, vt dicemus infrà isto Tract. c. 3. n. 31. ac proinde quotiescunq; quis habuerit cõtra aliquem sententiam in autoritatem rei transactã, vel aliquod aliud instrumentum publicum, aut priuatum, cuius vigore intendit exe-

3 cutionem fieri aduersus reum, tunc comparere debet coram iudice ordinario ipsius rei, cùm actor sequi debeat forũ rei, vt in. l. iuris ordinem. & l. in criminali. C. de iurisdict. omniũ iud. & in l. 2. C. vbi & apud quem. & in c. si clericus laicum. & in c. cum sit generale. de foro competenti. & si debitor plures Iudices habuerit quod contingere potest iuxta ea quæ resoluimus in prima parte, huius primi Tomi. primo Tempore à num. 75. vel casus sit curiæ tunc datur electio actori adeundi quem maluerit, vt ibi diximus. Quinimo plures vias executiuas simul com-

4 petentes aduersus eundem intentare poterit simul vel successiuè coram eodem iudice, & etiam coram diuersis iudicibus competentibus eiusdem debitoris, & litispendentia coram vno non impedit executionem coram alio petitam, ita firmat Anto. Gallesius in Tract. ad formam cameralis oblig. particula. 3 quæst. 2. num. 2. citans Iasonem in l. nulli. C. de iudic. nume. 8. sed Iason ibi hoc cogitandum reliquit: tamen hanc opinionem ipse Iass. à Gallesio non relatus, tenet asserens esse meram veritatem sicut euange-

lium in Conſi.9.vol.1.verſic.3.nu.2.& in
* conſi.28.n.3.vol.1.*[& poſt hanc ſecundam æditionem vidi Quintilianum Mãdoſiũ in tract. de inhibitionibus quæſt. 121.numer.6. eandem opinionem tenentem autoritate Iaſo.vbi ſupra & Ioannis de Neuizancis in conſil. 4. incipienti de
5 vultu,col. vlt.n.13. &.vide Lancelotum in Tract.de attẽtatis.2.p.c.4.de attent.lite pend.limit.3.n.76.pag. 118. & pag. 116. n.50.& Azeuedum in.l.1.tit.21.lib.4.recopil.gloſ. verb. que no ſea admitida.n. 155.] Tamen ſi ſentẽtia à iudice vnius loci lata exequenda ſit extra eius territorium,putà quia reus ibidem commoratur,vel bona eius ſita ſint in territorio alterius iudicis,tunc petita executione prædictæ ſententiæ coram iudice qui eam protulit,iudex proferens debebit requirere iudicem alterius territorij, vt exequatur eius ſententiam, & decretum: & ſic per literas requiſitorias, quas vulgò Carta de juſticia y Requiſitoria dici-
6 mus,executio fiet. Nam vnus iudex poteſt ſententiam alterius exequi, ſi ab eo pro eius executione fuerit requiſitus, iuxta text.in.l.à Diuo Pio.§.ſententiam. ff.de re iudi. & in Authentico. de exhibendis reis. §. ſi verò, & in Authentico. vt differentes ſint iudices. & notatur in cap. Romana.§. contrahentes. de foro competenti.libro.6.& tenent plures relati ab Aſinio in ſua praxi. §. 31. cap.9. nu. 2.& probatur in.l.1.titulo. 7.parte.3. Pari modo ſi executio petenda fuerit virtute alicuius inſtrumenti publici, vel priuati habentis executionem paratam, & ratione celebrati cõtractus(ob quam quis ſortitur forum, vt in. l. hæres abſens. §.
7 proinde.& ibi gloſſ. verbo.debebit.ff.de iud.& in capit.fi.de foro compet.)Actor velit eam petere coram iudice loci contractus, vtique poterit, ſi reus in illo loco inueniatur: nam licet ratione contractus quis ſortiatur forum, conueniri tamen non poterit apud iudicem illius loci,vbi contraxit, niſi ibi inueniatur, iuxta text. in capit. Romana §. contrahentes.de foro compet. libr. 6.& ibi notant Docto.communiter.& in cap.fin.extrà, de foro compet. glo. & Docto. in dict.l. hæres abſens.§.1. & communiter omnes ex Couarru.in Pract.quæſtionib.cap.10.
8 numer. 3. Nec ad requiſitionem iudicis loci contractus reus remittendus erit per iudicem ſui domicilij, niſi in dicto contractu reus ſe ſubmiſiſſet foro illius loci contractus,renuntians expreſſè pro prij domicilij foro: vel niſi renuntians proprio foro deſtinaſſet ſolutionem in certo loco faciendam: aut niſi in alijs caſibus, in quibus locus eſſet remiſsioni, quos optimè congerit & reſoluit Co-
9 uarr. vbi ſuprà. Nam tunc quando locus eſſet remiſsioni ad iudicem loci contractus,coram eo peti poterit executio illius contractus: qui tamen iudex non poterit etiam verbaliter citare, & ad ſuum tribunal vocare reũ commorantẽ extrà eius territorium: ſed poterit requirere iudicem loci,vbi reus domicilium habuerit,vt reum ſibi remittat,& executionem
10 faciat in eius perſona & bonis. Qui iudex requiſitus erit tunc executor ſententiæ,& decreti iudicis requirentis, ſicuti in executione latæ ſententiæ fieri debet, dict.l. à Diuo Pio. §. ſententiam. & reſoluit Couarr. vbi ſuprà.nume. 7.tenebituŕque requiſitionem adimplere, & eidem conſentire,& decretum requirentis exequi,alioquin eius ſuperior adeundus erit, petenduḿque ab eo, compellat iudicem requiſitum adimplere litteras requiſitorias iudicis requirentis: qui ſuperior cogere debet iudicem requiſitum ad prædictam executionem faciendam, vt probatur in dict. l. à Diuo Pio.§.ſententiam. iuxta literam Florentinam, in qua legitur, Si hoc iuſsi fuerint,&c.& ita ex illo text.tenent Barto. Iaſ.col.1. & communiter omnes ibi. Et
11 hinc iudex requirens, vel pars cuius intereſt, quotidie ſuas querelas proponunt coram auditoribus Regijs aduerſus

ſus iudices renuentes executioni mandare ſententias iudicum requirentium, aut eorum mandata de exequendis contractibus: qui auditores Regij mandata decernunt nomine Regio aduerſus iudices requiſitos, quibus præcipiunt eiſdem, vt adimpleant requiſitionem, & exequutionem faciant: & quandoque inferiores pœnis puniuntur arbitrio auditorum, ſi in dolo & malitia fuerint. Si verò iudices requiſiti iuſtè denegauerint ſuum auxilium requirentibus, tunc querelæ aduerſus eos in audientijs non admittuntur, nec ſupradicta mandata Regia eiſdem diriguntur: quam praxim reſoluit Couarr. vbi ſuprà. num. 2. 12 in fin. Hodie verò circa executionem contractuum faciendam, in quibus contrahentes ſe ſummiſerunt foro aliorum iudicum, renuntiantes proprij domicilij foro obſeruandum erit quod diſpoſitum extat per quandam Pragmaticam ſanctionem noſtri inuictiſsimi Regis PHILIPPI SECVNDI, promulgatam Madritij, die. 21. menſis Februarij. Anni. 1573. quæ habetur in noua impreſsione Recopila. in. l. 20. titulo. 21. libro. 4. Recopil. qua diſponitur, quòd ſi in contractibus, & ſcripturis cen ſuum, aut alteriusrei, contrahentes renuntiauerint proprio foro & domicilio, & ſe ſubmiſerit iuriſdictioni iudicum criminum reſidentium in Cancellarijs & audientijs Regijs, executio in perſona contrahentis ab vno ex dictis iudicibus fieri poſsit, ſi intra circuitum quinque leucarum vbi audientia reſidet perſona contrahentis inueniatur, quamuis in illo circuitu bona non habeat: & idem iudex, coram quo petita fuerit executio, in illo caſu poterit procedere ad executionem faciendam in bonis contrahentis exiſtentibus extra dictum circuitum quinque leucarum, dummodo hanc executionem bonorum faciat per literas requiſitiorias dirigendas ad iudicem illius loci, in quo ſita ſint bona. Similiter vnus ex dictis iudicibus poterit prædictam executionem facere in bonis contrahentis exiſtétibus in illo diſtrictu quinque leucarum, quamuis ibi contrahens non inueniatur: & ſi bona non fuerint ſatis pro creditoribus ſatisfaciendis, executio meliorari poterit ab eodé iudice in bonis, quæ contrahens habuerit extra illum circuitum, dummodo prædictam melioratione iudex ille faciat per literas requiſitorias, dirigendas ad iudicem loci bonorum. Pari modo diſponitur, quod vnus ex dictis iudicibus, quo caſu contrahens proprio foro renuntiauerit, & ſe ſubmiſerit eorum iuriſdictioni, poſsit prædictam executionem facere in perſona & bonis contrahentis per literas requiſitorias, quanuis contrahens in illo diſtrictu quinque leucarum non inueniatur, nec bona ibi habeat: &, quòd in nullo ex dictis caſibus talis iudex poſsit mittere executionem pro illa executione facienda: nec prouiſio Regia ſubſcripta manu omnium iudicum illius Cancellariæ, vel audientiæ pro illa executione facienda detur: nam hoc fieri omnino prohibetur in illa pragmatica. Statuitur etiá in dicta Pragmatica quòd ſi contrahentes renuntiauerint proprio foro, & ſe ſubmiſerint iuriſdictioni Præſidentis & Auditorium Cancellariarum & Audientiarum, & ipſi contrahentes vel res, ſuper quibus contraxerunt, fuerint tales, de quibus tanquam de caſibus curiæ Auditores in prima inſtantia cognoſcere poſsint, quòd in tali caſu Præſes & Auditores poſsint mittere executorem expenſis debitoris pro illa executione facienda, vel concedere prouiſionem Regiam manu omnium ſubſcriptam, cuius virtute executio fiat in loco contrahentis: &, quòd idem obſeruetur in regno Galleciæ à Regente & à iudicibus maioribus illius audientiæ in prædictis caſibus curiæ. Cæterùm extra dictos caſus curiæ Regens & iudices maiores Galleciæ, extra cir-

tra circuitum quinque leucarum vbi audientia fuerit, non possint in executione procedere, quanuis contrahentes se submiserint eorum iurisdictioni, & quòd iuxta hanc limitationem sit obseruan-
13 da l.27.titul.1.libr.3.Recopil. Ordinatur insuper quòd Regens & Auditores Hispalensis Audientiæ circa executionem contractuum, in quibus renuntiatio fori, & submissio fuerit, obseruent idem, quod supra dispositum est in iudicibus & Auditoribus Cancellariarum. Disponitur præterea in dicta Pragmatica, que los Alcaldes de los adelantamientos extra circuitum quinque leucarum, vbi ipsi residentes fuerint, non possint executionem facere, non obstante quacunque submissione eisdem facta, nisi personæ, aut bona contrahentium intra illum districtum quinque leucarum inueniantur: aut nisi contrahentes fuerint domini alicuius iurisdictionis: aut iudices, aut concilium alicuius loci: nam tunc procedere poterunt ad executionem intra districtum iurisdictionis de su adelantamiento. Rursus disponitur in dicta Pragmatica quòd iudices ordinarij tribunalium inferiorum Regni nó possint procedere ad executionem contra aliquem, qui proprio foro renuntiauit, & eorum iurisdictioni se submisit, nisi persona contrahentis, aut eius bona inueniantur intra iurisdictionem talium iudicium, aut nisi contrahens ratione contractus, quem celebrauit, in loco illius iudicis, aut ratione destinatæ solutionis in tali loco faciendæ, vel alia ex causa fortitus esset forum illius loci: nam tunc talis iudex ad executionem poterit procedere per literas requisitorias, quando nec persona contrahentis nec eius bona inueniatur in iurisdictione illius iudicis. Et denique in prædicta pragmatica præcipitur, quòd vigore submissionum generalium, quæ in contractibus fieri solent, quibus contrahentes se submittunt cuicunque foro, iurisdictioni, & iudici coram quo contenti fuerint, quamuis renuntiatio proprij fori adsit, & aliæ quæcunque clausulæ à tabellionibus ponantur, ad executionem procedi non possit, nisi tantummodo quando persona aut bona contrahentis inueniantur intra iurisdictionem illius iudicis, coram quo executio petita fuerit. Ex quibus verbis constat quòd si bona, aut persona conuenti reperiantur intra iurisdictionem eius coram quo productum fuit instrumentum, quod executio ab eodem fieri poterit virtute generalis submissionis in instrumento contentæ, & ita per hanc pragmaticam approbatur opinio Iasonis in l.si conuenerit. num.39. quem sequitur ibi, Oroscius. ff. de iurisdict. omnium iudic. per text. in l. Titium. §.1. ibi neque Romæ prædia habeat. ff. de admin. tut. & improbatur opinio contraria Roderic. Suarez. Et tandem præcipitur, dispositum in dicta pragmatica omnino obseruari, non obstantibus quibuscunq; pactis cõditionibus & renuntiationibus, etiam prædictæ pragmaticæ in cõtractu appositis: & q̃ aliter nec alio modo procedatur ad executionem contractuum, in quibus contrahentes renuntiauerint proprio foro, & se submiserint foro alte-
14 rius iudicis. Ex quibus suprà resolutis constat coram quo iudice executio peti debeat: vnde habens scripturam priuatam contra aliquem, comparere debet coram eius iudice petereq́ue ab eo virtute illius scripturæ, quòd iussum & suum mandatum eidem concedat ad hoc: quòd reus quantitatem in scriptura priuata contenta soluat, vel compareat ad illam recognoscendam: & si soluere noluerit & in termino comparuerit, & prædictam scripturam recognouerit, tunc actor petet quod iudex eam executioni mandet, quam iudex facere mandabit, sicut de in-
15 strumento publico dicendum erit. Si verò reus scripturam priuatam neget, via ordinaria agendum erit, vt suprà, in ca.1.

corolla-

corollario. 6. resoluimus. Cæterùm si reus in districtu illius iudicis non inueniatur, nec sit suæ iurisdictionis, si tamen ratione contractus in loco iudicis celebrati, vel ratione destinatæ solutionis ibi faciendæ, vel alia de causa sortitus fuerit eius forum, seque submiserit suæ iurisdictioni, renuntiauerit que proprio foro in prædicta scriptura priuata, nec persona debitoris, nec eius bona ibi inueniantur, tunc actor comparere poterit coram iudice loci contractus celebrati, vel destinatæ solutionis, petereque ab eo literas requisitorias dirigendas ad iudicem loci, in quo reus commoratur, vt ipse mandet reo quantitatem soluere, vel scripturam priuatam recognoscere: eaque recognita, pro quantitate & expensis executionem faciat in persona & bonis debitoris: & tunc iudex visa priuata scriptura, & quòd iuxta supradictam pragmaticam ad executionem procedere possit, concedit prædictas literas requisitorias, vt suprà diximus. idemque obseruandum erit, quando similis casus contigerit circa executionem faciendam virtute alicuius
16 sententiæ, vel instrumenti publici. Aduertendum etiam erit, quòd quando quis habuerit instrumentum publicum, vel priuatum conditionale, vel non liquidum, volueritque eius executionem petere contra debitorem in eo nominatum: tunc comparebit coram iudice, petetque ab eo reum citari ad purificandam conditionem, vel liquidandam quantitatem, vt suprà diximus in cap. 1. in versiculo, Quartò dicendum est, &c. quo summariè facto, statim actor petere exe-
17 cutionem fieri. Pari modo quando aduersus hæredem debitoris petere voluerit executionem, comparebit actor coram iudice petens, quòd reus prius citetur, & liquidetur q̃ est hæres, & quòd hæreditatem adeat, vel repudiet: & si eam adierit, tunc actor executionem petet, vt suprà resoluimus in dict. cap. 1. versiculo, octauò. At verò si hæreditatem repudiauerit, actor petere debebit, quòd hæres sequestes in gradu ad idem citetur: quibus omnibus repudiantibus, actor tunc petet, quòd bonis curator vel defensor detur, aduersus quem via executiua intentanda erit. Obseruabit etiam creditor quòd personam suam & debitoris prius legitimet iuxta ea quæ resoluimus suprà in. 1. part. huius primi Tomi, secúdo Tempore, à num. 4. quia in primis legitimanda est persona agentis in iudicio, secundum glo. & Iaff. in Rubric. C. qui admit. glo. l. 2. C. de edict. Diui Adriani. nam si creditor sit minor, aut bannitus, aut excommunicatus, aut filius familias, aut mulier coniugata, aut alia persona inhabilis ad eius petitionem instrumentum non erit exequendum, vt post Bart. in. l. 1. §. parui refert num. 6. ff. quòd vi aut clam. tradunt Auend. in declaratione dict. l. 4. & 5. num. 23. Antonius Canarius in Tracta. executionum. quæst. 15. & Antonius Gallesius in Tract. ad formulam camera lis obli. 4. particula. quæst. 1. num. 3. Cæ-
18 terùm quando quis instrumentum publicum purum & liquidum, vel sententiam transactam in autoritatem rei iudicatæ habuerit cõtra aliquem, & eius executionem petere voluerit coram iudice, in cuius territorio reus domicilium, vel bona habuerit, tunc actor coram iudice in præsentia tabellionis producet sententiam, vel instrumentum illud: & per viam actus petet, quòd executioni mandetur contra personam & bona debitoris pro quantitate sibi debita, & non soluta, & pro expensis, protestãs, separatim esse in solutionem debiti recipere quidquid solutum esse apparuerit, & in fine petitionis petet iustitiam sibi exhiberi, iurabitque prædictam quantitatem sibi debitam, & non solutam esse, & executionem illam de malitia non petere. Quam petitionem executionis formabis, vt habetur infrà in processu executiuo sermo-
19 ne Hispano fulminato. Et est aduertendum, q̃ ideo in prædicta petitione apponitur illa protestatio, quia per eã petitio executionis restringitur ad id quod verè

deberi

deberi apparuerit, quando prolata fuerit ſentẽtia vltimæ executionis, quæ vulgò,
20 De trance y remate, dicitur, & etiam per eam euitatur pœna impoſita contra petentes executionẽm pro quantitate plus ſibi debita, quæ eſt, ꝙ illud amplius ſoluat cum duplo, iuxta text. in l. 9. titu. 21. lib. 4.
21 Recop. apponitur etiam in dicta petitione iuramentum de malitia, quia illud exigi debet à iudice, vt diſponitur in dict. l. 9. praxis tamen hodie obſeruat, quòd in ipſa petitione executionis à creditore præſtetur.

22 Et facta prædicta petitione executionis à creditore, tunc iudex inſpicere debet, an executionem petens habeat perſonam legitimam ſtandi in iudicio, & an qui petit ineptè petat, & excludat executionem, & an ipſe iudex ſit competens debitoris & an petens iuramentum præſtiterit in ipſa petitione executionis quòd quantitas eſt ſibi debita & non ſoluta, & ſi executio petita fuerit à procuratore nomine creditoris inſpicere debet an mandatũ ſit ſufficiens & de eo in proceſſu cõſtet: nam donec iudici conſtet de mandato, præceptum executorium dare nõ debet, in iudicio enim quantumcunq; ſummario requiritur plena legitimatio perſonæ, ſi petatur, ſecundum Bald. in l. 2. C. de edicto Diui Adriani. & in terminis tenet doctor Caſtellus in l. 64. Tauri. glo. verb. De los acreedores. nu. 81. Roder. Suarez dict. l. poſt rem iudicatam. q. 3. Didac. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ord. col. mihi. 1085. verſic. vtrum executio, deinde inſpicere debet iudex inſtrumẽtum an ſit ruptum, raſum cãcellatum, vel in aliqua parte vitioſum & abſq; ſuſpicione: & an qui executionẽ petit, & ille contra quem petitur ſint in eo contenti, ita ꝙ tale inſtrumen
23 tum executionem paratã habeat: & ſi tale illud repererit nulla præcedente citatione debitoris, decernit ſuũ mandatum, quo præcipit alguacelo, vel alicui executori, ꝙ executionẽ faciat in perſona & bonis ipſius debitoris pro quãtitate debiti, & expẽſarum, priùs in bonis mobilibus, & in eorum defectũ in immobilibus, & ꝙ fideiuſſorem de euictione à debitore recipiat, quo cautũ ſit, bona executioni mãdata tempore vltimæ executionis ſuffice re pro ſolutione debiti, & expẽſarum: & ꝙ in defectũ fideiuſſoris perſonam debitoris realiter capiat: præcipitque iudex in eodẽ præcepto ꝙ executor citet debitorem ad videdum præconia publicæ ſub-
24 haſtationis dari. Quod præceptum manu iudicis & tabellionis ſubſcribitur, & abſq; citatiõne debitoris datur ipſi creditori, vt eo vtatur quoties voluerit, & de manu crediroris executor recipere debet. quæ praxis colligitur ex l. 1. C. de fide inſtru. iure haſtæ fiſcalis. lib. 9. & ex l. 19. titu. 21. lib. 4. Recop. & eã dicit in iſto Regno cõmuniter obſeruari Roder. Suarez in. d. l. poſt rem iudicatã. lim. 12. & Couar. lib. 2. Variar. c. 11. nu. 3. & Didac. Perez in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. col. 1070. Quod præceptum erit concipiendum, vt infrà habetur in proceſſu executiuo ſermone Hiſpano fulminato.

Expoſitio ſupradicti præcepti executorij.

DIximus, ad præceptum executorium concedendum priùs iudicem debere inſpicere, an inſtrumentum eſſet tale quòd executionem paratam haberet, iuxta reſoluta ſuprà in cap. 1. huius tractatus: hoc enim iudex priùs quam præceptum decernat facere debet, vt probat. l. 19. titu. 21. libr. 4. Recopilat. debet reliqua inſpicere vt diximus ſuprà in iſto cap. num. 22. & ea explicat Auend. in declaratione dict. l. 4. &. 5. à. n. 23. ac proinde ea non explico.

Diximus

25 Diximus deinde, prædictum præceptum à iudice decernendum fore absque vlla citatione debitoris, quia praxis huius Regni ita obseruat, ex eo q̃ postmodum debitor citari debet ad vltimam executionem, id est, para trãce y remate. Ideoq; debitori non tollitur defensio cum illud tempus sibi reseruetur, quam praxim notant Auend. in Tract. vl. l. 4. &. 5. titu. de de las excepciones. lib. 3. Ordina. num. 26. versi. constituto ergo. Dueñas in Regul. 94. limit. 4. & Didac. Perez. in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. col. 1074. quamuis Bald. in. l. ab executore. col. 2. C. quorum appellat. non recip. & alij plures relati à Didaco Perez, vbi suprà teneant, de iure necessariam esse citationem debitoris ad decernendum præceptum executionis faciendæ. Sed iam hodie supradicta praxis huius regni approbata est per. l. Regiam. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. vbi statuitur, q̃ iudex viso instrumento habenti executionem paratam, præceptum executorium decernat sine citatione debitoris, & quãdo statutum ita disponit citatio nõ erit necessaria, vt docet Antonius Canarius in Tract. de executione instrum.

26 Diximus, executorem debere executionem facere in persona & bonis debitoris, ad denotandum ita fieri debere, quando debitor esset contentus in instrumento, vel esset hæres debitoris principalis cõtenti in instrumento, vel aliter obligatione personali teneretur, alioquin si
27 intentaretur hypothecaria, executio facienda esset in re hypothecæ tradita, & eius possessor citandus ad vltimam executionem, iuxta ea, quæ suprà in isto Tract. resoluimus in cap. 1. versic. octauò. & in versi. nonò. & tradit Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus. ampliatione. 7. nu. 8. C. de inoffi. testam. & in. d. l. post rẽ. in declarat. l. Regni. limit. 1. n. 14.

28 Diximus, executorem debere executionem facere pro quantitate debiti & expensarum, quia creditori, facta executione virtute alicuius instrumenti executionem paratam habentis, solutio debiti & expensarum priùs fieri debet, iuxta text. in. l. 7. &. 8. titu. 21. lib. 4. Recopil.
29 & appellatione expensarum in dict. præcepto contentarum, veniunt etiam sportulæ & salaria, quæ secundum consuetudinem vniuscuiusque loci executori debentur, dummodo decimam partem debiti principalis nõ excedant, iuxta tex. in l. 7. tit. 21. lib. 4. Recop. & explicat Auẽd.
30 in. cc. prætorum. 1. p. c. 17. per totum. quæ sportulæ executori non debentur, donec integrè satisfactum sit creditori de debito principali, & de suis expensis, vt probatur in dict. l. 7. &. 8. & in. l. 10. titu. 6. libr. 3. Recop. Et de istis sportulis executori soluendis agit. l. 7. &. 8. cum alijs sequentibus. titu. 21. lib. 4. Recop. &. l. 13. tit. 13. lib. 2. Recop. &. l. 10. 31. &. 32. titu. 6. lib. 3. Recop. & in tit. 29. cap. 8. cum nonnullis sequentibus. libr. 4. Recopil. Aules in. cc. prætorum. c. 10. in glo. verb. Derechos. & latius Auend. vbi suprà in dict. c. 17. & Didac. Perez in. l. 21. gl. 1. tit. 14. lib. 2. Ordin. Aduertẽdum tamen est q̃ si debitor tempore quo executor eum requirit cũ præcepto executorio, velit in continenti soluere creditori in pecunia numerata, vel ostendat scripturam solutionis factã etiã post decretũ præceptum, sportulæ execu
31 tori non debẽtur, nisi in itinere factæ, vel in expeditione præcepti, iuxta text. in. l. si fideiussor. ff. de doli except. tradit Aules in. cc. prætor. c. 9. in glo. verb. Derechos. & est tex. in. l. 18. tit. 21. lib. 4. Reco.

* [*Et quid debeat habere executor tũc pro sportulis ratione itineris, & etiam tabellio, prę scribit. l. 65. tit. 4. lib. 3. Recop.]

32 Et quãdo in cõtinẽti dicatur soluere colligitur à gl. & ibi Decio in. c. an sit, verb. in cõtinẽti. de appell. hodie verò per pragmaticam Philippi. II. promulgatam Madrit. anno. 73. petitione. 32. quæ hodie habetur in. l. 21. tit. 21. lib. 4. Recop. in noua editione statuitur, q̃ si intra spatium. 24. horarũ debitor soluerit, sportulæ executori non debeantur. quæ decima executori debetur post executionem factam licèt terminus solutionis prorogetur

debitori

debitori à creditore iuxta.d.l.7.tit.21.lib. 4.Recop.Facit etiam.l.10.tit.6.lib.3.Recop.ibi,O las partes se concertaren.& tradit Didac.Perez.in.d.l.21.in glo.1.

32 Diximus,Executionem in bonis mobilibus,& eis deficientibus in immobilibus cum fideiussore de euictione faciendam fore per.l.à Diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudi.l.3.titu.27.p.3.l.19.titu.21. libr.4.Recopil.& si executio facta esset prius in immobilibus esset nulla tãquam * contra formam legis facta. [*Qui ordo procedendi censetur introductus in fauorem ipsius debitoris, vt sentit glo. in.d.§. in venditione.verb.Animalia,ibi,quæ minus debitori nocent.& Barto.nu.5.ff.de re iudicat.& firmat Panorm.in cap. quoad consultationem. num.27.de re iud.& hinc est q̃ si debitor maluerit,q̃ prius executio fiat in rebus immobilibus in eis fieri debebit, vt resoluit Gregor.Lup.in.l.3. titu.27.part.3.glo.3.]

Diximus, q̃ deficientibus bonis & fideiussore de euictione, debitorem realiter capiendum esse, quæ praxis ortum habuit à glo.in.l.3.§.tutores. verb.Vinculis. ff.de suspect.tutor.quam dicit memorabilem Couarr.lib.2. Variarum. c.1.nu.2. 33 & eam ponit text.in.d.l.19. titu.21. lib.4. Recop.vbi dicitur, personas priuilegiatas capiendas non esse, vt putà nobiles, iuxta tex.in.l.3.titu.2.lib.6.Recop. Et tradit Dueñas in Regul.275.limit.3.Et Otalora de nobilitate.5.p.c.vlt.nu.2. & Baeça de inope debitore.c.16.nu.7.Quo priuilegio gaudent etiam Doctores, vel licentiati graduati Salmanticæ, Vallisoleti, Complutí, vel collegiales graduatiin collegio Bononiensi examine riguroso, & non alias,cum tales debeant gaudere priuilegijs militibus armatæ militiæ concessis,vt resoluit Didac. Perez. in. l.1. titu. 1. lib.4.Ordin.in glo.verbo, En los Doctores,&c.& in.l.20.tit.4.lib.4.Ordi.in gl.1. 34 in versi. ex quibus infertur.Similiter nec mulieres coniugatæ pro aliqua executione realiter erũt capiẽdæ, iuxta tex.in.l.8. &.10.tit.3.lib.5.Recop.Quinimo nec mulier soluta capi potest pro debito ciuili: iuxta text.in.l.1.C.de offic.diuersor.iudi. & in.l.10.titu.3.lib.5.Recop.& latè tradit Ioan.Baptist.Cacialup.in Tract.de debitore suspecto.q.5.à num.22. Rursus prædicta executio fieri nõ debet in rebus contentis.in.l.3.tit.27.part.3.& in.l.23. tit. 21. part.2.& in.l.16.tit.21.lib.4. Recop.& in l.5.& 6.titu.17.lib.5.Recop.& in.l.12. eo dem tit.& lib. [* Et cum mulat ista bona Quintilianus Mandosius in Tract. de inhibitionibus. q. 71. à nu.15. & Asinius in praxi iudiciorum.§.32. cap. 2. ampliatione.38.limitatione.32.cum pluribus sequentibus.] 36 Et prædictæ res exemptæ, in quibus executio fieri nõ debet, sunt boues,& animalia,& instrumenta aratoria, iuxta tex.in. l.executores. C. quæ res pignori.etiam si alia bona,in quibus executio fiat non reperiantur:nã etiam tũc capi non possunt, vt resoluit Marant.de ordi. iud.6.par.actu.3.& vlti.à num.28. præterquàm pro debitis fisci , & dominorum prædiorum : nam tunc si alia bona non inueniantur in eis executio fieri poterit pro soluẽdis debitis fisci, & dominorum prædiorum,quod attento iure Regio procedit per text.in.l.5.&.6.tit.17.lib.5.Recop.At verò de iure communi,si alia bona non reperirentur in eis executio fieri posset, etiam pro quibuscunque debitis priuatis,vt cum pluribus resoluit Dueñas in Regu.275.limit.1.cum quatuor sequentibus. Similiter arma militũ & libri scholarium, capi non possunt secundum glos. 37 in.l.neposproculo.verb.Dignitate.ff.de verb.signific. & in.l.23.titu.21.part.2.& l.3.tit.27.part.3.& in.l.9.titu.1.& in.l.3.tit. 2.& in.l.1.versic.6.titu.6.lib.6.Recop.& & in.l.25.tit.13. lib.8.Recopi.& in.l.6.tit. 17.lib.5.Recopil.vbi dicitur, Eodem priuilegio equos nobilium gaudere. quod etiam explicat Dueñas in dict.Regu.275. limitatione.3.&.5.vbi cõstituit regulam generalem cum limitationibus, scilicet, quòd executio contra omnes & in omnibus rebus regulariter fieri potest : quod priuilegium procedit etiam si alia bona non

non inueniatur, & ita practicatur ſecundum Didacum Perez in.l.12.titul.1. libr. 4.Ordinam. per text. in.l.23.titul. 21.p.2. & per quandam pragmaticam quam citat Perez. vbi ſuprà quæ pragmatica habetur in.l.5. &.6.titul.17. libr.5. Recopil. & facit etiam.l.1. verſi. 6. titul. 6. libr. 6. Recopil.quæ expreſsè loquitur in armis, & ita eſt tenendum, etſi oppoſitũ teneat, Baeza Tractat. de inope debitore. capit. 16.numer.119.Quinimo nec in domo nobilis in qua habitat executio fiet, vt in.l. 3.titul.2.lib.6.Recopila.notat.Baeza.vbi ſuprà.nu.10.Et Otalora de nobilit.c. vlt. 5.part.num.3. reſoluit in executione facienda nobilibus pro debito ciuili, non eſſe penitus eis omni bona auferenda, ſed eſſe eis relinquenda arma, veſtes, equum,lectum quotidianum, & domũ habitationis, citans ad hoc leges regias, quæ eius opinionem probant, aſſerenſque hoc raro practicari, quo ad domum habitationis,quanuis fuerit valdè dubitatum in Cancellaria Valliſoletana. Cæterùm quantum ad arma, equum, ſiue mulam, veſtes, & lectum quotidianum teſtatur omnino obſeruari, quotidianumque eſſe. Quæ omnia procedunt, niſi pro debitis fiſco debitis vt in dictis.ll. dicitur, vel niſi debitum ex delicto deſcendat argu. tex.in.l.6.tit.2.lib.6. Reco. Et in caſibus in quibus huiuſmodi nobiles poſſunt incarcerari, debet illis aſſignari honeſtus & decens locus, veluti, palatium poteſtatis, vel tota ciuitas, ſecundum Angel. in.l. qui in carcerem. ff. quòd metus cauſa.l.4.in fi.titu.29.par.7. tradit Otalora vbi ſuprà. nu. 2. & Baeça vbi ſuprà.c. 16. num. 27. Pari modo in libris ſcholarium executio fieri nequit ſecundum gloſſ.d.l.nepos Proculo. quam ſequuntur plures quos refert & ſequitur Dueñas in Reg.275. limit.5. quòd verum eſſe intelligit, niſi alia bona nõ inueniantur ſecundum Gomicium en. §. item Seruiana. num. 30. Inſtit. de act. tenet etiam Auiles in.cc. prætorum. c.1. numer.13. & 14. contra Rebuff. de priuil. ſchol. priuil. 113. & quod in prædictis rebus executio fieri non debeat obſeruatur etiam apud Luſitanos. lib.3. Ordin.titu.71. §.11. & lib.5.titu.67.in prin. In officijs publicis tabellionatus, decurionatus. & ſimilium executio fieri poteſt, & quotidie fit, & poſſeſſor compellitur eis renũtiare: quia huiuſmodi officia publica vendi & pignori dari poſſe reſoluit Couarr. libro.2. Variar.cap.19.n.61.Auendanius in reſpõſo. 38. & Ioannes Garcia vir ſingulari eruditione prædictus in tract. de expenſis & meliorat.capi.4. à nu. 14. & vnanimiter hoc ab omnibus teneri, & in prætorio Granatenſi fuiſſe ſic iudicatum teſtatur Tellus Fernandez in. l. 26. Tauri. num. 12. qui tamen ab hac opinione recedit contendens executionem fieri non poſſe in his officijs publicis, & eandem opinionem ſentit Rojas in epitome ſucceſ.cap. 7. num. 51. praxis verò obſeruat,
38 executionem fieri poſſe. ¶ Aduerte inſuper,quòd prædictum præceptum executionis ipſi creditori priùs dari debet, vt eo vtatur, quoties voluerit, & deinde de manu ipſius creditoris executor illud recipere debet: alioquin ſi priùs executori detur, executio nulla erit, vt deciſum extra in.l.17.titul.21.lib.4.Recopil. Rurſus aduerte quòd ab iſto mandato de exequendo debitor appellare non poteſt ſecundum gl.in.l.ſi cum exceptione.§.hæc autem.ff. quod metus cauſa: & ſequũtur plures alij quos refert & ſequitur Felinus in capit. quo ad conſultationem. col. 8. de re iudi. & eſt communis opinio ſecundum Alexan. in conſi. 95. num.4.volum.2.&.in.conſil. 181. nu.12. volum. 6. ſequitur Bernardus Diaz de Lugo in Reg. 43. Rodericus Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. In declaratione.l.Regni. quæſt. 6. numer.3. & Didacus Perez in.l.5. titulo.8. libr.3. Ordin. gloſ. 2. colum. mihi. 1113. & Dominus Franciſcus à Sarmiento. libo. 3 Select. capit. 8.nume. 4. Hanc tamen communem opinionem tribus modis limitat Felin. vbi ſuprà quem ſequuntur Bernadus

Diaz de Lugo, & Rodericus vbi suprà, limitabis etiam quando negatiuè pronuntiatum esset à iudice, vt putà sententiam, vel instrumentũ non esse exequendum: nam huiusmodi grauamen reparari non potest per appellationem interpositam à diffinitiua, quia nulla alia sentẽtia speratur. ita tenet Rodericus Suarez vbi suprà. d.q.6.n.4. post Angelum in l. quisquis. C. quorũ appellat. nõ recip. & ita est tenendum quanuis gol. in l. ab executore. C. quorum appel. & in l. ab executione. ff. de appell. & plures relati à supradictis cõtrarium teneant. optima tamen erit cautela Angeli quam sequuntur Cæpola. cautela. 44. & Socinus in Regul. 26. Fallẽtia. 5. & Rodericus Suarez in dict. quæst. 6. n. 2. nempè quiudex realiter mãdet executioni sententiam, vel instrumentum sine pronuntiatione super executione, præcipiendo quòd mandatum detur actori ad hoc vt Alguaceli & ministri iudicis capiant pignora & personam debitoris pro quantitate debita & expensis, & consulo iudicibus quòd ita obseruent ad euitandam dictam appellationem, & sedan das opiniones Doctorum.

39 Executione facta ordine supradicto, bona executioni mandata publicè debent subhastari sub tribus præconijs in rebus mobilibus tertio quoque die: in rebus verò immobilibus decimo quoque die, & licèt hæc præconia ex consensu debitoris remittantur, & pro emissis habeantur, quòd vulgò dicitur, Haber por dados los pregones, ad huc tamen dies præconiorum à lege concessi transire debent, vt locus sit vltimæ executioni, cum pro forma à. d. l. 19. concedantur; si verò præconia emittantur in termino breuiori, vel absque cõsensu partium non dentur, & omittantur, executio erit nulla cũ contra formam legis fiat, vt tradit Couar. lib. 2. Variarũ. c. 11. n. 3. ita quòd transactis decem diebus in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus elapsis triginta diebus præconiorum, debitor citandus erit ad vltimam executionem, id est, Para ver hazer trance y remate en los bienes executados, &c. quæ praxis oritur ex l. 1. tit. 20. libr. 3. Fori. & ex l. 19. titul. 21. libr. 4. Recopilat. & tradit Couar. libr. 2. Variar. capit. 11. num. 3. & Didac. Perez in l. 4. tit. 8.

40 lib. 3. Ordi. col. mihi. 1070. At verò si executio pro debitis fiscalibus fiat, tria præconia in tribus diebus celebrari debent in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus in nouem diebus, vt disponit text. in

41 l. 18. tit. 7. lib. 9. Recopil. & prædicti dies præconiorum currũt à die captionis pignorũ, secundùm glo. fi. in l. debitoribus. ff. de re iudica. receptam à Bart. ibi & à Montaluo, in l. 1. titul. 20. libr. 3. Fori. ver

42 bo, Fasta nueue dias. & ita terminus duorum mensium, qui de iure cõmuni post captionem pignorum debitoribus dabatur ad soluendũ, per text. in. d. l. debitoribus. hodie restringitur ad decẽ dies in rebus mobilibus, & ad triginta dies in rebus immobilibus.

43 ¶ Aduerte præterea, quòd citatio quæ debitori fit ad videdam vltimã executionem, id est, de trance y remate, in persona ipsius debitoris fieri debet, si inueniri possit: alioquin si latitet, aut cõtumaciter absit, ita quòd inueniri nequeat, tunc citatio ad domum sufficiet, iuxta text. in dict. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil. Explicat Auend. in d. declaratione ad l. 4. &. 5. num. 27. sic intelligens text. in l. 6. par. 3. & in l. fi. eod.

44 titul. Cæterùm si debitor à loco absens sit, vel absque hærede defunctus, ad hoc vt executio in bonis suis pro debito peti possit, dandus erit defensor bonis suis, cum quo acta iudicij celebrentur, vt suprà diximus.

45 Qua citatione præmissa, ad vltimam executionem debitor tenetur compare intra tres dies obijciendo suas exceptiones ad impediendam prædictam executionem: & si non comparuerit, tunc iudex profert suam sentẽtiam vltimæ executionis, iubetque solutionem creditori fieri, iuxta tex. in dict. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. At verò si intra prædictos tres dies comparuerit, suas exceptiones obijciẽdo,

iudex

iudex præcipit copiam libelli oppositio-
46 nis creditori exhiberi, imponitq; debi-
tori decē dies, vt prædictas exceptiones
probet: quod omnino facere tenetur, iux-
47 ta tex. in. d. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. Qui
decē dies currūt à die, quo porrectus fuit
libellos oppositionis, iuxta tex. in. l. 3. tit.
21. lib. 4. Recop. Et ita si Reus antea quā
præconia subhastationis fiant, vel antea
quam ad vltimā executionem citetur, cō
paruerit se opponēdo executioni, & suas
exceptiones cōtra eam allegando, prædi-
cti decem dies currunt à die prędictæ op
positionis, & non gaudebit terminis præ
coniorum & citationis ad vltimam exe-
cutionē. Et cum prędictus terminus decē
dierum probatorius sit debet esse com-
munis vtriq; parti: in Lusitania verò solū
modo sex dies conceduntur debitori ad
opponēdas suas exceptiones cōtra execu
tionem: quæ exceptiones legitimæ debēt
esse, iuxta text. in. l. 1. cum duabus se-
quentibus, tit. 21. lib. 4. Recop. quo circa
opportune videndum erit, quænam ex
ceptiones executionem impediant.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 EXceptio solutionis, pacti de non petendo, vsurarū, quòd metu aut vi contractus fuit celebratus: & exceptio falsitatis contra substantiā instrumenti, executionem impediunt.

2 *Exceptio nullitatis instrumenti executionem impedit.*

3 *Exceptio nullitatis etiam prouenientis ex defectu solennitatis contractus impedit executionem, vt in pluribus hic positis exemplis.*

4 *Exceptiones quæ iuris sunt sufficit quòd allegentur, & si intra decem dies non probentur, veluti exceptio nullitatis prouenientis ex defectu solennitatis contractus.*

5 *Exceptio nōnumeratæ pecuniæ, impedit executionem oppositā infra biennium.*

6 *Exceptio rei non traditæ contra executionem admittitur.*

7 *Exceptio reconuentionis executionem impedit, & quomodo intelligendus sit Auendanius, qui cōtrarium sustinet.*

8 *Exceptio compensationis impedit executionem.*

8 *Restitutionis in integrum petitio executionem impedit contra Auend.*

10 *Exceptio quod causa debiti in instrumento non continetur impedit executionem.*

11 *Exceptio elapsi decennij à die contractus purè celebrati, vel aliàs à die solutionis impedit eius executionem.*

12 *Debitū peti potest via ordinaria etiam trāsacto decennio: licet per eius lapsum executiua præcludatur.*

13 *Lapsus decennij à die celebrati contractus, vel solutionis non tollit eius vim ad probandum debitum, sed vim executiuam amouet.*

14 *Actio personalis indistinctè 20. annis durat contra Pala. Rub. Gome. Couar. & Menchacam.*

15 *Lex. 3. titul. 13. libr. 3. Ordin. vet. ex presse abrogatur per. l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop.*

16 *Instrumentum quod de falso redargui tur si intra decem dies non comproba tur, impeditur eius executio.*

17 *Impedit executionem exceptio, quòd dies solutionis nondum cessit.*

18 *Iudex ex officio petentem ante diem*

ſolutionis repellere poteſt ſi id ex inſtrumento ſibi conſtet.

19 *Contra debitorem ſuſpectum de fuga, vel ob aliam iuſtam cauſam creditor ante diem agere valet.*

20 *Propter pendentiam compromiſſi impeditur ſententiæ, aut inſtrumenti executio.*

21 *Executionem petitam virtute alicuius ſententiæ arbitrariæ, quæ exceptiones impediant.*

22 *Quæ neceſſaria ſint, vt arbitrariæ ſententiæ executioni mandari valeant, remiſſiuè.*

23 *Exceptio quòd ſumma de qua executio petitur non comprehenſa reperitur in inſtrumento executionem impedit: vt in tatita reconductione.*

24 *Contra executionem ſententiæ criminalis omnes exceptiones legitimæ admittendæ, etiam ſi non ſint ex contentis in dict. l. 1. & 2. titul. 21. libr. 4. Recopil.*

25 *Exceptio appoſiti iuramenti in contractu alias valido inter laicos celebrato, executionem impedit.*

26 *Excepto quæ oriri poteſt in ipſa executione ſecundum mentẽ iudicis proferentis mandatum, executionem impedit.*

27 *Si principale inſtrumentum non præſentetur, licet de eo & eius tenore teſtes deponant etiam parte citata nõ fiet executio.*

28 *Quælibet exceptio, quæ in aliqua prouincia contra inſtrumentum aut ſententiam opponi ſolet, impediet executionem.*

29 *Stylus Caſtellæ quo ad ordinem executionis faciendæ inſpiciendus: ſed quo ad cauſæ deciſionem inſpiciendum ius regionis, ciuitatis, aut loci vbi cõtractus celebratus, aut ſententia lata fuit.*

30 *Litiſpendentiam coram iudice eccleſiaſtico ſuper relaxatione iuramenti in contractu appoſiti, eius executionem coram laico nõ impedire verius reſoluitur.*

31 *Litiſpendentiam cõram iudice eccleſiaſtico ſuper validitate contractus vſurarij executionem eius coram laico petitam impedire cum Alexand. & Suarez verius reſoluit autor.*

32 *Quælibet exceptio quæ de iure communi obiici poteſt, executionem impediet, ſi regiarum legum expreſſa renuntiatio facta ſit à creditore.*

33 *Quidquid euidenter appareat, quòd inſtrumẽtum reddat inefficax, contra ipſum opponi poterit, & eius executionem impediet.*

34 *Quæcunque aliæ exceptiones legitimæ, quæ intra decem dies probentur opponi poſſunt contra inſtrumentum, legibus regijs & Auend. non obſtantibus quibus per autorem ſatis fit.*

35 *Exceptiones quæ contra executionem ſententiæ admittendæ ſunt, admitti non debent, ſi ante prolationem ipſius ſentẽtiæ in negotio principali obiectæ ſunt, & eis non obſtantibus ſequuta fuit condemnatio.*

36 *Porrecti libelli oppoſitionis copia creditoris danda: & vterq; debitor & creditor*

creditor articulos & instrumenta producere possunt.

37 Exceptiones in executione oppositæ intra decem dies probandæ: nec sufficit intra illos decem dies testes iuratos esse: sed intra eos examinati esse debent.

38 Si culpa iudicis, aut notarij testes in termino examinati non fuerunt, post eum examinari poterunt, si à parte tamen eis fuit facta protestatio super examine eorum intra terminum.

39 Debitor etiam elapso termino potest suas exceptiones probare per confessionem partis aduersæ secundum Roderic. & Didac. Perez, sed contrarium cum Auend. defendit autor.

40 Si testes (quibus reus executioni datus intendit suas exceptiones probare) sint extra diocesim, vel regnum, quid agendum præscribitur.

41 Si reus suas exceptiones probauerit intra decem dies, annullanda erit executio, & creditor in expensis condemnandus.

42 Reo executioni dato intra decem dies exceptionem non probante confirmanda erit executio, pro principali & expensis, & dandum quartum præconium, & bona licitanti adiudicanda, & inde creditori soluendum, etiam si reus appellauerit, dum cautionem l. Toleti præstet creditor.

43 Si causa executionis ad superiorem per appellationem delata fuerit, & interim quòd auctio non fuit facta iuxta legis formam, aut morem regionis, reuocatur pronuntiatio, & bona absque vllis expensis debitori restituuntur, dum ipse creditori soluat, quòd instrumento continetur: & creditor cautionem præstet, de iuditio sistendo: quam aliquando iudices remittunt.

44 Praxis, quæ obseruatur apud suprema tribunalia circa causas executiuas ad ea deuolutas, etiã seruanda per decuriones ciuitatis quando ad eos causa executionis non excedens decem millia marapetinorum deuolueretur.

45 Auditores Regij quãdo negotium executiuum ad eos per appellationem deuoluitur, qualiter procedant remissiuè.

46 Iudex coram quo executio petitur recusari potest antè quàm vltimæ executionis sententiam proferat.

47 Si bona rei non sufficiant ad solutionẽ debiti, & expensarum, tunc fideiussor eius de euictione soluere astringendus erit.

48 Debitor ex consuetudine huius regni bona mobilia subhastata intra triduũ, immobilia intra nouem dies retrahere valet: sed iudices supremi longiorem retrahendi terminum ex causa concedere solent absque fructuum restitutione.

49 Terminus quatuor annorum, quem credunt vulgares habere ad retrahẽdam rem subhastatam, nec de iure, nec de consuetudine procedit.

50 Creditori satius est licitatorem non subrogare, vt fraudis præsumptio euitetur: & vt sibi bona sine circuitu applicentur.

Caput Tertium, De exceptionibus impedientibus executionem.

1 EXecutionem impedit exceptio ſolutionis debiti, vel pacti de non petendo, vel exceptio vſurarum, id eſt, quòd contractus eſt vſurarius, vel exceptio quòd metu aut vi contractus fuit celebratus: vel exceptio falſitatis, dummodo falſitas ſit contra ſubſtãtiam inſtrumenti, ſecus vero ſi contra acceſſoria inſtrumenti, nempè contra hypothecam, vel pœnam, iuxta text. in l. ſatis apertè. iuncta glo. verbo, Obijcitur. C. ad l. Cornel. iam. de falſis. & tradit Iaſ. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata. nu. 9. vel ſi exceptio falſitatis opponeretur cõtra inſtrumentum, cuius virtute lata fuit ſententia, & ante ſententiam de illa falſitate non fuiſſet actum: nam tunc talis exceptio non impediret executionem ſententiæ in autoritatẽ rei iudicatæ tranſactæ iuxta text. in l. fin. in fine. C. de fide inſtrum. cap. accepimus. eodem tract. l. ſatis apertè. C. ad leg. Cornel. de falſ. nam exceptiones requirentes altiorem indaginem non impediunt executionem ſententiæ, iuxta text. in l. fin. in fin. C. de ordin. cogni. notat Barto. in dict. l. 4. §. condemnatum. num. 3. vnde ſi in continenti offeratur probatio falſitatis, tunc executio ſententiæ ſuſpendetur, vt probat text. in l. fin. C. ſi ex falſis inſtrum. & tenet Panorm. in cap. ſuſcitata, de in integrum reſtitu. & in cap. ſuper eo. de offic. delegati. Deci. in cap. ex parte. col. 2. eodem tract. & Couar. in pract. qq. cap. 16. num. 2. & quod ſupradictæ exceptiones executionem impediant, probat text. in l. 1. & 2. titu. 21. libr. 4. Recopil. & eas explicat Auend. in declaratione. l. 4. &. 5. à
2 num. 29. ¶ Item exceptio nullitatis inſtrumenti admittitur, & executionẽ impedit: nam annullatio contractu principali, cenſetur clauſulæ in eo contentæ annullatæ, & ſic clauſula guarentigia ſecundum gloſſ. in l. 3. verbo, Fabiana. ff. ſi quid in fraudem patroni. quam notat Palatius Rub. in Repet. rubricæ. §. 76. num. 6. & Iaſſ. in §. fuerat. numero 76. Inſtitutis, de actionibus. & firmat ex preſsè Bartol. in l. Diuus Traianus. ff. de teſtamento militis. nume. 1. receptus ab Hippolyto in l. vnius. §. cogniturum. nu. 5. ff. de quæſtionibus. & Rip. in l. 1. §. ſi quis ita. numer. 39. ff. de verborum obliga. & Auiles in. cc. prætо. cap. 10. gloſſ. verb. Execucion. nume. 61. inſtrumentum enim inualidum executioni mandari non poteſt vt probatur in dict. l. 4. §. condemnatum. & in. l. 2. ff. quemadmodum teſtam. aperiantur. & ita conſuluit Romanus in conſil. 42. & tradit Rebuffus in tract. de literis oblig. artic. 1. glo. 9. num. 4. Quinimo exceptio nullitatis
3 prouenientis ex defectu ſolẽnitatis ipſius contractus executionem impedit, vtputà ſi in obligatione facta à filiofamilias, vel ab alio conſtituto ſub poteſtate alterius: autoritas patris, vel curatoris non interuenit, vel cum ſolutio debiti deſtinatur in tempus quo debitor ſtiterit hæres alicuius, aut vxorem duxerit, iuxt. in l. 22. tit. 11. libr. 5. Recop. vel ſi in obligatione ab ſcolari facta, non interuenit autoritas patris, vel eius ſub cuius cuſtodia in vniuerſitate eſſet, iuxta text. in l. 4. titu. 7. libro 1. Recopil. vel ſi obligatio debiti ex ludo procederet iuxta text. in l. 8. titu. 7. lib. 8. Recop. vel ſi in obligatione facta à muliere coniugata licentia mariti non interuenit iuxta text. in. l. 2. titu. 3. libr. 5. Recopil. Quod confirmatur ex congeſtis ab Hyppolito in Rubric. C. de probationibus. num. 159. verſic. & ideo dixit. & in l. vnica. C. de raptu virgi. num. 167. & probat Auend. in declaratione. d. l. 4. &. 5. à nu. 39. & Auiles in. cc. prætorum. c.
4 10. in glo. verbo, Execucion. n. 68. Et aduerte, quod huiuſmodi vltimæ exceptiones neceſſe, non eſt quod intra decem

dies

dies probentur, sed sufficit illas allegare in tra illum terminum, dũmodo notorium sit, contrahentes esse filios familias, vel minores, seu scholares, aut mulieres coniugatas: quia prædictæ sunt exceptiones iuris, vt resoluit Rod. Suar. in dict. l. post rem iudicatam. in. 2. p. declarationis. l. Regni. in. §. sed pro euidentia. nu. 49. &. 50. Quinimo iudex ex officio in supradictis casibus poterit repellere actorem absq; eo quòd debitor petat, quia aduersus agẽtem absq; actione iudex potest imperturi officium suum ad vtilitatem priuatam secundum glos. in. l. vbi pactum. verbo, Pœna. C. de transact. cõmuniter recepta ex Tiraquel. in. l. si vnquam. verbo, Reuertatur. num. 281. C. de reuoc. donat. & Rebuffus Tract. de liter. oblig. art. 1. gl. 9. nu. 28. ¶ Item executionem impedit, exceptio quòd is qui eam petit, vel is contra quem petitur nõ est nominatus, nec contentus in instrumento, tunc enim repellitur. vt probatur in. l. ad probationem. 1. C. de proba. l. Iuliam. & ibi Ias. ff. de verbo. obligat. qi intellige iuxta ea quæ resoluimus suprà in hac. 4. p. c. 1. à. n. 32. ¶ Item executionem impedit exceptio, quòd res in qua fuit facta executio est penes tertium singularẽ possessorẽ, vt resoluimus suprà in hac eadem. 4. p. c. 1. n. 50. & iusta
5 ibi resoluta, intelligi debet. ¶ Item exceptio nonnumeratæ pecuniæ executionẽ impedit, vt resoluit Roder. in dict. §. sed pro euidentia. n. 12. vbi à. n. 1. istũ articulũ
* latè disputat. & idẽ tenet [*Anto. Gomez. 2. tomo Variarum. c. 6. n. 3.] Did. Perez in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. in gl. 1. col. michi. 1085. Quod tamẽ intelligi debet, si infrà bienniũ opponatur, quo casu probatio cõtrarij incũbit creditori, secundum Auẽd. de exequẽd. mãd. 1. p. c. 16. n. 11. asserentẽ, ita accipiẽda esse notata à Rod. Suar. in prædict. arti. sed ipse Rode. & reliqui Doct. suprà citati in eisdẽ terminis expresse loquũtur. & eãdẽ opinionẽ plures alios referẽs tenet Petrus Dueñas. Regul. 260. nu. 7. Et de isto articulo est videndus Rebuff. in Tract. de chirographorũ, & schedularũ recognitione. arti. 2. à. n. 10. pag.
6 208. ¶ Item exceptio rei non traditæ executionẽ impedit, secũdũ Bald. in. l. ex prædijs. C. de euictionibus. Dec. in cõsi. 421. n. 2. & Palat. Rub. in. l. 64. Tauri. & Didi Perez, vbi suprà. col. 1081. & Rebuff. vbi
7 supra. n. 35. ¶ Item exceptio reconuentionis executionẽ impedit, si durante iudicio executorio, de ea iudici cõstare possit: nã omnis exceptio probabilis in continenti cõtra executionẽ admitti debet, secũdũ Palac. Rub. in. l. 64. Tau. in finalibus verbis. & in specie firmat Didac. Perez, vbi suprà. col. michi. 3081. Et iuxta hanc modificationẽ intelligi potest Auend. qui in Capitibus prætorum. 2. p. c. 30. n. 6. & in declaratione ad. l. 4. &. 5. n. 51. tenet, exceptionẽ reconuentionis non impedire executionẽ: Cuius opinio procedere potest, quando durante iudicio executorio, de reconuẽtione non constare, vel altiorem
8 indaginem requirerent. ¶ Item exceptio compensationis executionem impedit: quia compensatio solutio est, & loco solutionis habetur, vt in. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi. & in. l. si cum militi. §. cũ intra diem. ff. de compensationibus: & in specie tractat Roma. cons. 76. col. 3. & firmat Cifuentes in. l. 64. Taur. q. 10. Auiles in Capitibus prætorum. c. 10. verbo, Execucion. n. 7. Grego. Lup. in. l. 20. tit. 14. p. 5. Ias. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. nu. 18. ff. de pactis. Castellus. d. l. 64. Taur. verbo, La dicha excepcion. Rebuff. in tract. de liter. obl. art. 1. glo. 9. nu. 39. & Auend. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. &. 5. n. 30. versi. itẽ compẽsatio. & nouissimè Petrus de Salazar in Tract. de vsu. &
9 consuetudine. c. 1. n. 77. ¶ Item petitio restitutionis in integrum per minorem facta, contra instrumentum, vel sententiam, executionẽ impedit: quia executio sententiæ per petitionẽ in integrum restitutionis impeditur, vt probatur in rubro, & nigro. C. de in integrum restitutione postulanda. & est communis opinio secũdum Alex. & Ias. num. 26. in. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & facit text. in. l. 2. ver

sic. Otrosi dezimos, &c. tit. 25. part. 3. & in specie firmat Cisuentes. in l. 64. Tauri. quæst. 28. & resoluit, Roderic. in. d. §. sed pro euidentia. num. 44. in fine. Couar. in pract. quæstionibus. cap. 25. num. 7. & Didac. Perez. vbi suprà. col. mihi. 1011. tametsi oppositum teneat. Auend. in Capitibus prætorum. 2. part. capi. 30. nu. 7. & in. d. declaratione ad. l. 4. & 5. num. 45. & Rebuff. in Tract. de literis ciuil. arti. vnico. glo. 6. nu. 13. ¶ Item exceptio, quòd causa debiti in instrumento non contineatur, impedit executionem, vt resoluunt Auend. in Capitibus prætorum. 2. part. cap. 30. numer. 5. versi. 7. requiritur. & Did. Perez. in leg. 5. titul. 8. libr. 3. Ordinamenti. col. 1019 Nam ad hoc, vt quis obligatus censeatur per promissionem, vel pactum, requiritur quòd causa apponatur, iuxta text. in. l. 2. §. circa. ff. de dol. exceptione. & in. l. generaliter. iuncta glossa. verbo, Causam. C. de non numerata pecunia. & glo. in. l. nunquam nuda. ff. de acquirendo rerum dominio. & tradit Pan. in. cap. si cautio de fide instrumentorum. Fel. numer. 15. & Fortun. Gratia. nume. 34. in. cap. 1. extra de pactis. & Rebuff. in Tract. de chirog. & sched. in summa. nu. 66. & vide Anton. Gallesiũ in Tract. ad formulas oblig. camera. 4. particula. q. 1. n. 12. & tenent plures alij, quos refert & sequitur Couarru. in. cap. quanuis pactum. 2. part. §. 4. num. 14. de pactis. in. 6. & Ioannes Matienzo in. l. 2. tract. 16. lib. 5. Recopila. glos. 1. nu. 8.

¶ Item exceptio elapsi decennij à die celebrati instrumenti puri quo statim agi potuit, alioquin si instrumentum fuerit sub conditione, vel in diem, decennium currerem incipit à die impletæ conditionis, vel quando dies venit, & in iudicio agi potest, vt resoluit Doctor Castellus in. l. 63. Tauri. in glos. verbo, Diez años. & ibi Palat. Rub. nume. 16. executionem impedit, quia per transcursum decem annorum ius exequendi extinguitur, iuxta text. in. l. 63. Tauri. & ibi Anto. Gomez quæ lex habetur in. l. 6. titulo. 15. lib. 4. Recopil. & facit. quia virtus, quæ à. l. regni, conceditur instrumentis publicis & priuatis recognitis bene tolli potest per alias leges Regias, si intra certum tempus non agatur, vt docet Bar. in. l. planè. ff. quòd cum falso tutore. Imola in cap. fin. de præscriptionibus. Balb. in Tractatu de præscriptionibus. 2. par. 3. partis. fol. 47. & hanc opinionem tenet Auilesius in. cc. prætorum. capitul. 10. in glo. verb. Execucion. nume. 69. vbi hanc conclusionem multipliciter limitat. Quo circa trãsacto decennio debitum peti poterit via ordinaria ex actione personali, quæ durat per spatium aliorũ decem annorum, & instrumẽtum illud poterit produci ad probandum debitum: nam licet lapsus primi decennij impediat, executionem, non tamen impedit, quòd instrumẽtum illud producatur in modum probationis, ita in specie docet Bald. in. d. l. plane. cuius opinio recipitur à Roderic. in dict. l. post rem iudicatam. limitatione. 6. nume. 3. asserente, meliorem determinationem in toto mundo inueniri non posse, idem tenent Castellus Cisuentes, & Antoni. Gomez. in. l. 63. Tauri. Couar. in Regul. possessor. 2. part. §. 11. numer. 4. & idem consensit Didac. Perez. in. l. 4. titulo. 8. libr. 3. Ordinam. in glo. 1. dubio vltimo. Et est ratio, quia actio personalis durat per spatium. 20. annorum, siue contineatur in instrumento guarentigio, siue sola de per se absque instrumento, vt expressè deciditur in. l. 6. titul. 15. libr. 4. Recop. & ita iam cessat distinctio Palatij Rub. nu. 13. & Anton. Gomez. in. l. 63. Tauri. & Couarru. in Regula possessor. 2. part. §. 11. numero. 2. de regulis iuris. in. 6. & Menchacensis in libro. 1. de Successionum creatione. §. 10. numero. 21. qui omnes asserebant, quòd quando actio personalis contineretur in instrumento guarentigio elapso vno decennio, quo ius exequendi præscribitur, intra alium decennium via ordinaria intentari posset. At verò quando actio personalis competeret de per se absque instrumento,

tunc

tunc elapſo primo decennio actio illa ex tingueretur, per tex. in. l. 3. titu. 13. lib. 3. Ordin. vbi diſponitur, quòd actio perſonalis per lapſum decẽnij præſcribitur: nam hodie illa lex. 3. ordinamenti expreſsè abrogata eſt per text. in dict. l. 6. titu. 15. lib. 4. Recop. qua deciſum extat, actionem perſonalem ſpatio viginti annorum præſcribi, & ita obſeruandum eſſe, non obſtante diſpoſitione Regis Alphonſi conditoris. d. l. 3. quam interpretationem ad dict. l. 6. titu. 15. lib. 4. Recopilationis. ita ſummariè, & reſolutiuè dum publicè Salmanticæ hunc tractatum dictarem anno. 1572. aſsignaui, & in voce pluribus fundamentis corroborauì: poſtmodum eandem ſingulari commento à Parladorio illuſtratam inueni in ſuo lib. rerum quotidianarum cap. 1. à. §. 12. cum alijs quinque ſequentibus, quem omnino conſule pro illius. l. intellectu: qui in. §. 12. nu. 41. contẽdit præſcriptionem iuris exequendi per decennium inductam habere etiam locum in annuis redditibus debitis ex contractu cenſus, vel ex alia cauſa, ita quòd ſi nulla annua penſio per totum decennium eſſet ſoluta quòd ius exequendi cenſeretur præſcriptum nedum quo ad exigendos, via executiua, annuos reddditus præteritos, verumetiam quo ad redditus futurorum annorum: nam amplius illud inſtrumentum exequi non poſſet, * ad idque mouetur ex reſolutis à glo. Baldo, & ab alijs quos refert & ſequitur Antonius Gomez in Tomo ſecundo Variarum. cap. 11. numero. 44. verſic. quartus effectus. Ego verò oppoſitum verius eſſe credo, & ſemper practicari vidi, nam licèt redditus annuos præteritos via ordinaria petantur, ſequentes futuros via executiua peti poterunt, longè enim diuerſa eſt hæc ſpecies ab ea de qua loquuntur gloſſ. Anto. Gomez, & reliqui nam contractus annui reddditus habet tractum ſucceſsiuum, & quolibet anno debetur, ac ideò pendente dilatione cõuentionali cum ante diem ſolutionis exigi non poſsint, præſcriptio non procedit, ita in terminis tenet Doctor Caſtellus in dict. l. 63. Tauri. in gl. verbo, Diez años. benè verum eſſet, quòd ad hanc difficultatem effugiendam, & vt eius exequendi præſcribi non poſſet, quòd tutius erit in ſimilibus contractibus apponere clauſulas & cautelas quas notant, Caſtellus & Ciſuentes in dict. l. 63. Tauri. & Parladorius, vbi ſuprà, in. §. 13. quæ præſcriptio iuris exequendi per decennium inducta procedit etiam contra eccleſiam, aut clericum, vt cum Bald. in. l. de quibus. quæſt. 6. ff. de. ll. & Franciſco Balb. Tractat. præſcript. charta. 42. colum. 1. verſi. quinto fallit, reſoluit Gregorius Lopez * in. l. 22. titu. 29. part. 3. in gloſſ. 1. [* Et cum eis Auileſius, vbi ſuprà, quo in loco reſoluit aduerſus minorem. 25. annis hãc præſcriptionem decennij non currere, & ſequitur Parlador. in dict. §. 13. num. 46.] 16 poteris tamẽ vti quadam cautela, vt debitu via executiua poſsit elapſo exigi decennio, nempè quòd creditor in iudicio petat, quòd cum iuramento debitor declaret, ſe illam quantitatem debere creditori, qui ſi confiteatur debitum, virtute huius confeſsionis executio fieri poterit iuxta. l. 5. Tract. 21. libr. 4. Recopilat. & ita in ſpecie tenet Auiles in cap. Prætor. cap. 10. num. 69. & Ioann. Gutierez in Repet. l. nemo poteſt. num. 488. ff. de legat. 1. [* Et ſi contrariam opinionem defendat Azeuedo in. l. 6. titu. 15. libro. 4. Recopilat. num. 42.] ¶ Item executionem impedit exceptio, quòd inſtrumentum non eſt publicum, nec authẽticum, ſed falſum: nec intra decem dies producẽs illud comprobauit, iuxta tex. in. l. 115. tit. 18. par. 3. & tradit Suarez in dict. l. poſtrem. in declaratione. l. Regni. 2. par. verſic. ſed pro euidentia. num. 34. niſi ageretur de modico præiudicio, vt ibi notat Suarez.

¶ Item executionem impedit exceptio, quòd dies ſolutionis nondum ceſſit, vt 17 probatur in. l. 2. titul. 21. libr. 4. Recopilationis. ibi, Seyendo paſſados los plazos de las pagas. Quibus verbis conſtat,

executioni locum esse termino soluendi elapso: idem etiam probatur in. l. 1. C. de condictione ex lege. & in. l. si mandauero in princip. ff. mandati. & in. l. eum qui calendis. ff. de verborum obligationibus. Quinimò etiam si hæc exceptio à
18 Reo non opponeretur, iudex ex officio repellere posset creditorem ante diem agentem, si ex instrumento sibi constaret, diem nondum venisse, secundum Ange. in dict. l. 1. C. de condictione ex lege. & Barto. in. l. lecta. col. 4. ff. si certum peta. Et pro hac opinione facit, quia ipso iure non competit potestia exigendi ante diem, iuxta text. in. l. 1. C. vt actiones ab
19 hæred. & contra hæred. Quæ resolutio vera est, nisi debitor suspectus esset de fuga, vel alia iusta causa interueniret: Nam tunc ante diem creditor agere poterit. argum. text. in. l. quæsitum. iuncta gloss. verbo, Quia interest. ff. de pignor. & in. l. 17. titu. 13. part. 5. & in specie resoluit Roderic. in. d. l. post rem iudicatam. limit. 7.
20 num. 2. ¶ Item exceptio pendentiæ compromissi impedit executionem, quæ petita fuerit virtute alicuius sententiæ, vel contractus habentis executionem paratam, vt constat ex text. in. l. 4. titu. 21. libr. 4. Recopil. ibi, Y las sentencias dadas en juyzio ordinario en fauor de las partes, quedan frustradas, y no se executan. Et firmat Auenda. in Tract. ad. l. 4. & 5. nu. 34. & pro hac opinione faciunt notata à Paulo Castr. in. l. 3. §. fin. ff. de iure iurando.
21 ¶ Item executionem petitam virtute alicuius compromissi, vel sententiæ arbitrariæ (quod fieri potest per text. in dict. l. 4. titu. 21. lib. 4. Recopil.) impediunt exceptiones, quæ colligi possunt ex contextura. d. l. 4. titu. 21. lib. 4. Cuius forma obseruari debet, alioquin sententia arbitraria exequi non poterit: nam si omittatur aliquid, quod ex forma actus requiritur, in contrarium factum erit nullius momenti, vt in. l. cum hi. §. prætor. ff. de transf
22 actionibus. Et quæ requirantur pro forma, ad hoc vt sententia arbitraria exequi possit, notat Auend. in. d. Tractat. ad. l. 4.
23 &. 5. à num. 35. ¶ Item executionem impedit exceptio, quod summa de qua executio petitur, non est comprehensa in instrumento, vt suprà, si contractus conductionis expirasset, & alius tacitus in eiusdem locum subrogaretur, & sic conductor tacitè pro eadem summa videtur reconduxisse, vt in. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. nam virtute primi contractus conductionis non poterit procedi pro summa & prætio tacitæ reconductionis, quia secunda pensio non est inclusa in primo instrumento executiuo, secundum Bald. in. l. etiam. C. de fideicommissis, & sequitur Montaluus in. l. 20. titul. 8. part. 5. & Auenda. in dicto Tractatu ad. l. 4. &. 5. num. 46. & communiter omnes secundum Ias. in. l. certi conditio. nu. 21. ff. si certum petat. & Anto. Gom. in. l. 64. Tauri. nu. 6. & Didac. Per. in. l. 4. titul. 8. libr. 3. Ordin. col. 1080. ver.
24 est tamen dubium. ¶ Item contra executionem alicuius sententiæ criminalis quælibet exceptio legitima opponi potest, & admitti debet licèt non sit ex contentis in. l. 1. &. 2. titu. 21. lib. 4. Recopil. nam prædictæ leges non loquuntur de executione sententiæ criminalis, quæ cum irretractabilis sit, ideò eam impedit quælibet exceptio legitima, vt notant Paul. & Doct. in. l. 4. §. condemnatum. ff.
25 de re iudicata. ¶ Item executionem impedit exceptio iuramenti appositi in contractu aliàs de se valido, inter laicos celebrato, iuxta text. in. l. 11. titu. 1. libr. 4. Recopil. & in specie firmat Didacus Perez in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. col. mihi. 1089. versic. vtrum autem impediatur, & de iusticia illius. l. diximus in. 2. Tomo huius operis præludio. 2. num. 52. in fine. cæterum in curia ecclesiastica & in casibus in quibus iuramentum potest apponi hæc exceptio non impediret executionem, imò ius exequendi perpetuaret, nec decennio præscriberetur, secundum Castellum in. l. 63. Tauri. ¶ Item executionem impedit exceptio. quæ oriri potest in ipsa executione, secúdum mêtem iudi

cis

cis proferentis mandatum, vt putà si minister, vel Alguazelus excesserit, vel quando præconia non fuerunt debitis temporibus facta, vel stylus tribunalis non fuit seruatus, nec forma à lege tradita circa executionem faciendam fuit adimpleta: nam tunc prædicte exceptiones non opponuntur, contra contractum, aut sententiam, sed cõtra ipsummet factum executionis, ideoq; admitti debent, secũdum Bald. in l. ab executione in fine. C. quorum appellationes non recipiantur.

27 ¶ Item executionem impedit exceptio, quod illud instrumentum (quod præsentatur, non est principale instrumentum) quod inter partes celebratum fuit, quãuis de eius tenore testes deponant: quia talis depositio non habet executionem paratam, sicut principale instrumentum, vt notat Barto. in l. 1. ff. de ijs, qui in testamẽto delentur, & Roderic. in dict. l. post rem iudicatam. & Hippoly. in Rubric. C. de probationibus. num. 338. quod procedit & si testes de tenore instrumenti citata parte deponant, quod ipse partes potestatem exequẽdi iudicibus dederũt, cum solum modo ea exequi possint, quæ numerantur in l. 1. 2. 4. & 5. tit. 21. lib. 4. Recop. & de quibus suprà mentionem fecimus, tametsi oppositum teneat Roder. in dict. limit. 3. & cum eo trãseat Auiles, vbi
28 suprà. n. 59. ¶ Item executionem impedit quælibet exceptio, quæ obijci poterat in illa prouincia in qua celebratum fuit instrumentum. vel sententia lata de qua petitur executio in hisce Regnis Castellæ:
29 nam licèt quoad ordinem executionis faciendæ seruari debeat forma & stylus Castellæ, tamen quo ad decisionẽ causæ inspicitur ius illius prouinciæ, in qua instrumentum fuit confectum, aut sententia lata. pro qua opinione facit cõmunis doctrina omnium Doct. in l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & in specie ita concludit Roder. in dict. l. post rem, in declaratione. l. Regni. q. 5. & Hippolyt. in l.
30 fin. ff. de iurisd. omni. iudic. fol. 32. ¶ Item executionem impedit litispendentia coram iudice ecclesiastico super relaxatione iuramenti in contractu de se inualido appositi, secundùm Federicum in cõsil. 126. & in alijs locis, vt refert Alexan. in l. 4. §. condemnatum. n. 17. ff. de re iud. Oppositam tamen sententiã resoluit Matthæus de Afflict. in decis. Neapol. decis. 30. per doctrinam Ange. in d. §. condemnatum. & Auend. in d. declaratione. l. 4. & 5. n. 31. versi. quartò fallit. in fin. Pro qua vltima opinione facit quòd sæpissimè in praxi iudices seculares rescindunt contractus iuratos de se nullos, nulla præmissa absolutione iuramenti, secũdùm Panor. in c. cum contingat. col. 2. de iure iur. & refert Couar. libro. 1. Variar. cap. 4. nu. 7.

31 Hinc etiam fit, quòd litispendẽtia coram iudice ecclesiastico super contractu vsurario, & validitate eius non impedit executionem petitã coram iudice seculari, secundum Angel. in d. §. condemnatum. cuius contrarium tenet Alex. vbi suprà, & eius opinionem dicit veriorem in nostro proposito Roderic. Suar. in dict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Reg. in
* quæst. 5. num. 15. [*& vide Azeuedum in l. 1. titu. 21. lib. 4. Recopil. num. 185. & an cognitio vsurarij contractus expectet ad iudicem ecclesiasticum vel secularem, vide quæ resoluisti infrà in. 2. Tomo. 2. Præludio. num. 25. & 26.

¶ Item executionem impedit exceptio litispendentiæ viæ ordinariæ intentatæ ab actore, vt putà si actor habens duas vias agendi ordinariam, scilicèt, & executiuã, prius viam ordinariã intentauerit, & deinde voluerit redire ad executiuam, & opposita fuerit exceptio litis cœptæ in via ordinaria: tunc enim talis exceptio executiuam impediet, quia intentando ordinariam censetur actor renuntiasse executiuæ, ita resoluit Maranta in disputatione 6. nu. 24. post Tract. de ord. iud. ex glos. fi. in l. proinde. §. notandũ. ff. ad. l. Aquil. & ex notatis à Roman. in consil. 133. & idem Marant. de ord. iud. in. 2. p. 6. partis iudicij, actu. 8. de instrumentorum productione. num. 114. ex doctrina Bald. in

l. 2.

l.2.col.5.verſic.decimo quæro. C.de ſer-
* uit.& aqua. [* & nouiſsimè hãc opinio
nem defendit Caualcanus in deciſione.1.
& Burgos de Paz in conſil.39.n.7.& Mo
lina de Hiſpanorum primog. in additio-
nibus poſitis ad finem operis in adnot. ad
c.13.lib.3.n.31.] nihilominus tamen oppo
ſitam ſentẽtiam verioré eſſe reſoluimus
ſuprà in iſtà.4.p.c.2.n.2. cum Rebuffo, ſi
actor à via ordinaria deſiſteret expenſas
reficiendo partiaduerſæ: tũc enim ad viã
executiuã redire poterit, quia ex eo ſolo
q̃ ordinariam intẽtauit non fuit vſus re
nuntiare executiuæ priuilegiatæ, argum.
eorũ quæ notat Bald.in l.3. ff. de teſtam.
milit. via enim ordinaria, & executiua
ſunt diuerſæ, & non cõtrariæ cum ad eũ-
dem finẽ tendant, & donec ſatisfactum
ſit creditori eligere poterit viã per quam
magis ſibi conſultũ ſit, ac ideo per electio
nẽ vnius altera non tollitur, iuxta ea quæ
tradunt Alex. Iaſſ. Ripa, & oẽs in.l.natu
raliter.§.nihil cõmune. probatur in. l. cũ
quæritur. ff. de except.rei iud. Decius in
cõſil.460. volu.2.nu.6.cum ſequent.quo
in loco multa adducit ex quibus planè
hæc noſtra opinio probatur, faciunt etiã
expreſsè quæ in terminis viæ executiuæ
tradunt Alexan.in conſi.130.nu.15.&.16.
lib.4.conſiliorum.& expreſsius Iaſ. idem
reſoluit in conſil.9.in ſecunda reſponſio-
ne ad motiua.n.2.&.3.prima parte.cõſil.
& in.conſil.28.in eadẽ prima part.quem
omnino vide, & in terminis tenet Carol⁹
Molineus in cõſuetudinibus Pariſiẽſibus.
§.166.prout ipſe ſe impſum refert in addi
tionibus ad Alex.in dict.conſil.130. ſuper
litera. E. & hæc opinio probatur ex eo
quòd renuntiatio eſt ſtricti iuris & in ea
non veniunt, niſi quæ exprimũtur, vt do-
cet Calderinus in conſil.5. in titu. de præ-
bend.& Cardinalis. in conſil. 120. in fin.
& in dubio non præſumitur quis iuri ſuo
renuntiare, vt in cap. ſuper eo. de renunt.
& not. Bald. in. l. 1. notab.1. C.de edicto
Diui Adria.& Decius in dict. conſil.460.
nu. 6. & in noſtra ſpecie nullum verbum
fit de renuntiatione expreſſa, præſertim
quòd in materia prorogationis iuriſdi-
ctionis requiritur expreſſus conſenſus
ambarũ partium, nec ſufficit tacitus vt pu-
ta ſi nó opponatur exceptio: imò nec ſuf-
ficeret expreſſus conſenſus vnius partis
iuxta text. iuncta gloſ. verb. Expreſſus.
in.c.ſtatutum.§. in nullo quoq; de reſcri-
ptis in. 6. Ergo ex eo ſolo quòd creditor
cõparuit, & intentauit viam ordinariam
vſus non eſt expreſsè conſentire illi viæ,
& renuntiare viæ executiuæ, nam per ta-
lem actum ſolum modo inducitur tacitus
conſenſus iuxta gloſ. dict. cap. ſtatutum.§.
in nullo. ex quibus conſtat pro hac no-
ſtra opinione facere doctrinam gloſ. in
Clem. ſæpè. de verb. ſignifica. verbo, Par-
tibus, quæ pro contraria parte ſolet addu-
ci, nam gl. illa tenet neceſſarium eſſe ex-
preſſum conſenſum ambarum partium,
vt viſum ſit renuntiari viæ ſummariæ &
ita etiam tradit Romanus in dict. conſil.
133. ergo non ſufficiet tacitus, & ad hæc
ſunt reducenda quæ in iſto articulo ad-
ducit Anto. Galleſius. Tract. ad formul.
oblig.camer.3.particula. quæſt.2. nu. 4.

32 ¶Item executionem impedit quælibet
exceptio, quæ de iure communi opponi
poterat, quando renuntiatio beneficij di
ctarum legum Regni facta fuit à credito
re tempore, quo contraxit: nam propter
talem renuntiationem quælibet exce-
ptio opponi poterit, cum quilibet poſ-
ſit fauori ſuo renuntiare, vt in.l.ſi quis
in conſcribendo. C. de pactis: nam quod
lege fieri poteſt, pacto etiam partium fie-
ri poterit, vt in. l. fin. C. de fideiuſſori-
bus. & notat gloſſ. in Rubric. C. de decre
tis ab ordine faciendis. libr. 11. ſed per le-
gem induci poteſt, quòd vltra exceptio-
nes in prædictis legibus contentas alia
quælibet obijci poſsit, ergo & per pactũ
33 partium. Et facit etiam, q̃ ſi aliquid cui-
denter ex inſtrumento appareat, quod
illud reddat inefficax, poterit contra in
ſtrumentum opponi, & executionẽ im-
pediet, vt cum pluribus reſoluit Roder.
in.d.l. poſt rem iudicatã. iu declaratione
l. Regni. in. §. ſed pro euidentia. num. 51.

¶Item

34 ¶Item executionẽ impedit exceptio offerendi rationes, quãdo tutor vel curator instrumẽto publico promisit reddere rationes cum consignatione reliquorum, quod vulgo dicitur, Dar cuẽta con pago, prout quotidie in instrumẽto tutellæ vel curæ à tabellionibus apponitur, ita cõsulit Alexander in cõsil. 192. lib. 7. sequitur Baeça in Tract. de decima tutoris. c. * 2. nu. 168. [* Item executionem impediet exceptio, scilicet, q̃ à tabellione non fuit apposita hora in qua facta fuit executio q̃ requiritur alioquin executio nulla iudicatur iuxta l. 21. tit. 21. lib. 4. Compilationis.] ¶Item executionem impediunt, nedum exceptiones suprà relatæ verumetiã quæcũq; aliæ exceptiones legitimæ intra decem dies probatæ, quæ colligi poterunt ex Roder. vbi suprà, Castel. Cifuentes, Anto. Gomez. l. 64. Tauri. Couarru. d. c. 11. Didac. Perez. vbi suprà, Cabal. vbi suprà, & Gallesio vbi suprà, particula. 4. q. 1. Nam per prædictas leges. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop. Non remouentur exceptiones legitimæ, sed solũmodo friuolæ, vt constat ex verbis. dict. legis. 1. ibi, Tal que de derecho se deua recebir, &c. & ex verbis. d. l. 2. ibi, O legitima excepciõ. & ita planè apparet, in prædictis legibus legitimas exceptiones non reijci, sed tantum restringi terminum, intra quẽ probari debeant, secundum Roder. in. d. §. pro euidẽtia. nu. 13. & 44. Didac. Perez in. l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glo. verb. Que de derecho se deua recebir, &c. & in. l. 5. eod. titu. & lib. in gl. verb. No seyẽdo legitimas las excepciones. quidquid contradicat Auend. in Capitibus prætorum. 1. p. c. 16. nu. 4. & in Tract. ad. l. 4. & 5. nu. 27. Cuius opinio cõfunditur ex verbis dictarum legum suprà ex pẽsis, quibus non satisfacit. cum aliæ plures exceptiones præter contentas in. d. l. 1. & 2. cognitæ sint à legibus Castellanorum, & satis ex suprà resolutis cõstat. ¶Aduerte tamen q̃ supradictæ, & aliæ legitimæ exceptiones contra executionẽ admitti debẽt, nisi anteaquam proferretur sententia (cuius virtute executio petita fuit) fuerint allegatæ per reũ in processu, & eis nõ obstãtibus sequuta fuit cõdemnatio: nã postmodũ, si in executione prædictæ sentẽtiæ oppositæ fuerint, admitti nõ debẽt: nã obstabit res iudicata, & repulsus agẽdo debet repelli excipiendo, secũdum Innocẽtium in. c. fi. de ordine cognitionũ. & Paul. Cast. in. l. 1. C. de ordine cognitionũ. col. 4. & Alex. in. l. ex diuerso. §. fi. ff. soluto matrim. quos refert & sequitur Auẽda. in Tract. ad. l. 4. & 5. * nu. 49. [* Et resoluit Cauallcanus in decisione. 45. nu. 64. & 65. & Ioan. Gutierrez de Iuram. Confirm. 1. p. c. 2. n. 9. & Azeuedo in. l. 4. tit. 21. lib. 4. Recop. n. 152.] & de exceptionibus impedientibus executionẽ sat dictũ est pro instructione iuuenũ.

36 Porrecto libello oppositionis à debitore coram iudice, modo & forma vt habes in processu executiuo infrà sermone Hispano fulminato, iudex præcipit copia eius creditori exhiberi: cui creditor satisfaciet, & deinde debitor debet producere articulos super suis exceptionibus probãdis, & testes, & instrumẽta: ideóq; faciet creditor, si sibi necesse fuerit aliquid
37 probare. Teneturq; debitor intra illos decẽ dies suas exceptiõnes probare, nec sufficiet, testes iuratos esse intrà terminũ decem dierũ, sed requiritur intra illũ terminum examinatos esse: nam termino illo elapso examinari nõ poterũt, vt cũ Bald. & Dominico resoluit Auend. in Capitibus prætorũ. 1. p. c. 16. ante numerum primum. Palac. Rub. nu. 4. & Castellus, verbo, Passados. in. l. 64. Tauri. Et ratio est, quia terminus iste absq; ministerio iudicis cõcessus est à iure: secus tamẽ est in termino probatorio à iudice concesso, iuxta ea quæ retulimus supra in. 1. p. huius tomi in. 8. Tempore circa declarationem sentẽtiæ interlocutoriæ. in versic. con plazo y termino. & in specie ita resoluit Didac. Perez, in. l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordi. col. 1110. quam tamen opinionẽ verã esse oppinor alia ratione, nẽpè quia terminus ille decẽ dierũ pro forma à. d. l. 19. assignatur, & est tã breuis, q̃ nulla ex causa breuiari, & restringi

ſtringi poſsit: quod eſt verum quãdo culpa debitoris intra decẽ dies teſtes non fue
38 rũt producti, & examinati: ſecus verò eſſet, quando culpa iudicis vel notarij intra terminũ non fuerũt examinati: nã tũc elapſo termino examinari poterũt ſecundũ Palaç. Rub. Caſtellũ & reliquos Docto. vbi ſuprà. Requiritur tamẽ ad hoc vt præſumatur culpa iudicis, vel tabellionis id cõtigiſſe, q̃ fuerit eis à parte proteſtatum: alioqui abſq; proteſtatione in termino facta non præſumitur culpa in iudice vel notario, ſecundum Bald. in l. properandũ. §. ſinautem alterutra. C. de iudicijs. Areti. nu. 51. & Felin. nu. 23. in c. licèt cauſam. de probationibus. practicam Ferrarienſem in Rubrica de forma opponẽdi contra te
39 ſtes. §. ſunt quæ. n. 17. At verò ſi debitor ſuas exceptiones probare velit per cõfeſſionẽ partis aduerſæ elapſo termino decẽ dierum bene poterit id facere, vt latè reſoluit Rodric. in d. l. poſt rem. §. ſed pulchrũ dubium eſt. & Didac. Perez. in l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. 1108. Oppoſitam tamen ſententiam erudite optimis fundamentis defendit Auend. in Capitibus prætorum. 1. p. c. 16. n. 2. & ibi ſatisfacit fundamentis in contrarium adductis & in ſuis reſponſis in reſponſo. 18. Cuius opinioni conſentio, & vltra eum pro hac vera opinione expẽdo verba text. in d. l. 2. tit. 21. libro. 4. Recop. ibi, (Saluo ſi dentro de diez dias moſtrare la tal paga o legitima excepciõ, por otra tal eſcriptura, o por aluala, que haga fe, o por confeſsion de parte, o por teſtigos, &c. quibus verbis ſatis conuincitur elapſo termino decem dierum nedũ aliud genus probationis excluſum, verumetiam cõfeſsionem partis aduerſæ, præſertim quod in actis iudiciarijs cõfeſsio attenditur tanquam probatio, vt tradidimus ſuprà, in. 1. Parte, huius primi To
40 mi. 10. Tempore. n. 13. quam. l. regiam in prædictis verbis poſt primam huius operis editionem vidi expẽſam pro dicta noſtra opinione ab Auendanio in ſuis reſpõſis, reſpõſo. 18. n. 5. in fi. & hæc noſtra opinio probatur ex doctrina Pauli Caſtrenſis in l. in cõtractibus. §. illo, videlicet. n. 4. C. de non numer. pecu. dum docet q̃ ſi datus fuerit terminus alicui ad probãdum, & intra illum non probauerit, poſtea nõ erit audiendus ponens poſitiones aduerſario, ſicut non eſſet audiendus qui poſt terminum offerret teſtes, quia confeſsio illa eſt quędam ſpecies probationis, & huiuſmodi poſitiones admittendas non eſſe poſt lapſum certi termini aſsignati ad producendas quaſcũq; probationes, reſoluit Iacobus Menochius libr. 1. de arbitrarijs. q. 35. n. 25. referẽs Angel. Geminianũ, Bald. Curtium ſeniorem, idem tenentes.

* ¶ Huic tamẽ reſolutioni repugnat text. in l. 72. tit. 4. lib. 3. Compilationis, vbi diſponitur q̃ ſi debitor petierit in quacũq; parte litis etiam poſt lapſum decem dierum, q̃ creditor præſtet iuramentum calumniæ cõpellendus erit à iudice ad illud præſtãdum. Quæ obiectio omiſſa fuit in hac ſecunda editione ex obliuione typographi, & ſubſtinendo noſtram opinionem prædictæ legi. 72. non ſatisfacit dicere, dictam. l. ſitam eſſe ſub titulo ſpeciali De los adelãtados. & per conſequens nõ extẽdi ad alios iudices, Corruit enim hæc interprætatio ex his quæ annotaſti infrà huius. 4. p. c. 4. nu. 2. Diſplicet etiam alia interprætatio, ſcilicet. l. illam. 72. correctã eſſe per prædictam. l. 2. tit. 21. lib. 4. Cõpilationis: Nam licet. d. l. 72. prior ſit in ſituatione eſt tamẽ poſterior in promulgatione. Quare defendendo noſtram opinionem ad dictã. l. 72. erit dicendũ q̃ licet actor poſsit cõpelli ad præſtandum iuramentum calũniæ ad inſtantiam rei executati, quãuis petitum ſit poſt lapſum decem dierũ, non tamen erit ſuperſedẽdum executiõi, licet exceptio rei per illud probetur, nec executio impedietur, cum iam reus probaret ſuas exceptiones per confeſsionẽ actoris extra debitum tempus factã, quia lex. 72. hoc nõ dicit, & tamen. d. l. 2. expreſſe prohibet exceptiones rei cõtra executionẽ obiectas probari non poſſe poſt lapſum decẽ dierũ, etiam per confeſsionẽ actoris, præſertim q̃ melius eſſet

tale iura-

tale iuramẽtum calũniæ tolli propter periuria vitãda, vt cũ iudicio cõsulit Marãta de ordi. iudi. 2. p. sexti partis. actu. 1. n. 11.]

¶ Sed si teus dixerit, testes (quibus suas exceptiones probare debet) extra diœcesim vel regnũ esse, tenetur statim exprimere locũ, in quo testes prædicti sunt, eos nominãdo, & iuramẽtum calumniæ præstãdo: & si adfuerint extra diœcesim, aquende los puertos, conceditur ei, terminus vnius mensis: si verò adfuerint allẽde los puertos, intra regnũ tamen cõceditur terminus duorũ mensium. Sed si adfuerint extra regnũ, datur ei terminus sex mensium, præstareq; debet cautionẽ de soluendo tantundem debiti principalis, si intra dictum terminũ præfixum suas exceptiones non probauerit: nihilominus tñ interim, quia prædictæ exceptiones probatæ non fuerũt intra terminũ decem dierum iudex præcipit fieri vltimam executionem de trãce y remate, & quod creditori soluatur præstãdo cautionem: quod si debitor probauerit suas exceptiones intra terminũ præfixũ in sententia vltimæ executionis, solutũ debitori reddet cum duplo nomine interesse. Hæc praxis præscribitur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Reco. & notat Ioan. Gutierr. in Repet. l. nemo potest. n. 437. ff. de legat. 1. nec intelligas q; si debitũ contẽtum sit in instrumento publico q; debitor teneatur eius solutionẽ probare per aliud instrumẽtum publicum, vel per quinq; testes iuxta speciem text. in. l. testiũ. C. de test. & in. l. 32. tit. 16. p. 3. nam. d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. disiunctiuè requirit q; solutio debiti probetur, vel per aliud instrumẽtum, vel per cõfessionem, vel per testes, qui duo sufficient,
41 vt in. c. in omni negotio de testibus. ¶ Cęterùm si debitor suas exceptiones intra decẽ dies probauerit, iudex proferet sentẽtiam annullando executionẽ factã, cõdẽnandoq; creditores in expensis, cuius sententiæ absolutoriæ formã habes infra in processu executiuo sermone Hispano
42 fulminato. ¶ Si verò debitor intra decẽ dies exceptiones nõ probauerit, iudex proferet sentẽtiam vltimæ executionis, cõfirmãdo executionem factã, condẽnandoq; debitorẽ ad solutionem debiti principalis, & expensarũ. Cuius sentẽtiæ condẽnatorię formã habes infra, in. d. processu sermone Hispano fulminato. Et tunc datur
43 quartũ præconiũ, & bona sic vẽdita adiudicãtur licitãti, & ex eorũ prætio creditori soluitur: & si debitor à tali sentẽtia appellauerit, nõ obstãte appellatione iudex præcipiet solutionẽ creditori fieri, dũmodo creditor præstet cautionẽ secũdũ formã. l. Toleti, id est, q; si apud suprema tribunalia sentẽtia executionis reuocata fuerit, restituet debitori bona executioni mãdata cum duplo. quæ lex Toleti habetur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. nam appellatio interposita à sentẽtia vltimę executionis, id est, de trãce y remate, nõ habet effectũ suspensiuũ, sed deuolatiuũ tantum. Et ita si causa executionis delata fuerit ad suprema tribunalia per viã appellationis post solutionem creditori factã, & ibi inuentũ fuerit q; auctio publica non fuit facta secundum formã præscriptã in. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. vel secundum aliam formã more regionis receptã, quamuis iure optimo & iustè executio facta fuit, tunc reuocatur ipsa iudicis pronũtiatio, & tota executio facta: mãdaturq; omnia bona iure executionis capta debitori restitui, absq; vllis expensis, dũmodo debitor prius soluat creditori quãtitatem nominatim expressam in instrumẽto præstita cautione fideiussoria ab ipso creditore de iudicio sistẽdo, & iudicato soluẽdo quo ad receptionem indebitæ pecuniæ, iuxta formã
44 d. l. Toleti. Aliquando tamen omitti solet illa clausula de fideiussoribus, quoties supremi iudices suspicãtur, nullam defensionem aduersus iustrumentum competere debitori, & ista praxis ortum habuit à. l. fi. §. fi. ff. de co q; metus causa, quã ad hoc citãt Alex. & Ias. num. 12. in. l. à Diuo Pio. §. in vẽditione. ff. de re iudicata. & eã agnoscit Couar. lib. 2. Variar. c. 11. nu. 3. & trãscribit Didac. Perez, in. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordi. gl. 1. col. mihi. 1071. vbi in col. sequẽti re-

ti reſoluit eãdem praxim obſeruãdam fo re, quoties ad cõſiſtoria ciuitatum cauſa executionis defertur per appellationẽ, in cauſis nõ excedentibus decẽmillia marapetinorũ, iuxta text. in l. 7. tit. 18. lib. 4. Recop. Et qualiter in gradu appellationis auditores Regij procedant quãdo ad eos defertur proceſſus executiuus, ponit Monterroſus in ſua pract. Tract. 5. ca. 5. fol. 85.

45 pag. 2. ¶ Solet etiã iudex, coram quo executio petita fuit, antea q̃ proferat ſententiam vltimæ executionis, tanquã ſuſpectus recuſari: quæ recuſatio de iure fieri poteſt, qa huiuſmodi iudex eſt plus quã merus & nudus executor cũ habeat facultatem pronũtiandi, & per cõſequens iuris

46 cognitionem, ideoq; recuſari poterit, ſecundum glo. in c. nouit de appellationibus. verbo. Debuiſſet. & ibi notãt Imola, Panorm. & Præpoſitus, nu. 7. Archidia. & Præpoſitus in. §. ab executore. 2. q. 6. quæ recuſatio erit formãda eo modo quo dixim⁹ in. 1. p. huius. 1. Tomi. in. 10. Tẽpore.

47 Aduerte etiã, q̃ ſi bona executioni mãdata (in publica ſubhaſtatione diſtracta) nõ ſufficiant ad ſolutionẽ debiti, tũc datur præceptum iudicis cõtra fideiuſſorem de euictione, id eſt, de ſanea mento, vt debitum cum expenſis ſoluat, aliàs in carcerem detrudatur: quod præceptum aliàs dari nõ debet, quia fideiuſſor de euictione datus fuit in ſubſidium.

48 Aduerte inſuper, q̃ debitor poterit ex cõſuetudine huius Regni bona mobilia diſtracta in publica ſubhaſtatione ad inſtãtiam creditoris retrahere intra triduũ: bona verò immobilia intra nouẽ dies, ſecundum Didac. del Caſtillo in. l. 70. Tauri. verbo, El remate. Tamen ſupremi iudices ſolẽt longioré dilationẽ debitoribus cõcedere ad extrahendam rem legitimè vẽditam in publica ſubhaſtatione abſq; fructuũ reſtitutione, cum id potius ex gratia, quàm ex iuris rigore faciant, ſecũdum Couar. in lib. 2. Variarũ. c. 11. n. 3. Vnde cõ

49 ſtat, q̃ terminus quatuor annorũ, quem vulgares ſolent dicere ſe habere ad retrahendam rẽ in publica ſubhaſtatione venditam nõ procedit, nec de iure, nec de cõſuetudine: quia talis retractus fieri non poteſt, niſi iudicibus ſupremis ex aliqua iuſta cauſa viſum fuerit, aliquã dilationẽ debitori cõcedendam fore, vt putà quando res diſtracta fuit non iuſto pretio, vel quãdo illa venditio pignorũ facta fuit alicui licitatori, vt ſtatim pignora traderet creditori, ſecũdum Couar. vbi ſuprà, & ſequitur Dida. Perez. in. d. l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. mihi. 1072. vbi in col. ſequenti inquit, in hac ſpecie melius cautum eſſe cre

50 ditori, q̃ non ſubroget licitatorẽ, vt præſumptio fraudis euitetur, & vt ſibi bona diſtracta ſine circuitu applicẽtur ſi vtatur cõſilio Iuriſcõſulti in. l. à Diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iudicata. nẽpè q̃ petat addictionẽ bonorũ, & non ſupponat tertium licitatorem, mihi autẽ videtur magis cautum fore creditori, ſi ipſemet emat pignora capta pro executione iuxta text. in. l. 2. C. ſi in cauſa iudicati pignus captũ ſit & ita cõſuluit Paulus Caſtrenſis in. l. à Diuo Pio. §. ſi pignora. n. 1. ff. de re iudi. & ſic fieri poſſe tenet gloſ. in. d. §. ſi pignora, & ibi Barto. & cæteri Bald. in. l. ordo. n. 5. C. de execut. rei iudic. ſic enim euitatur illud incõueniens reſurgens ex ſimplici addictione pignoris pro re debita, facta à iudice, quod ſi minus valet, reſiduũ petere non poterit victor iuxta glo. Bart. & reliquos in. d. §. ſi pignora. ſi autem pignus ſit maioris æſtimationis, & ſimpliciter adiudicetur victori, in totũ adiudicatio viciabitur ſecundum Bart. in. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. n. 6. ff. de cõdict. indebit. & ibi Iaſ. n. 1. & in. l. ſi is ad quem. n. 17. ff. de acquir. hæred. idcirco cautius erit emere pignus publicè, quàm petere illud ſibi dari in ſolutum: ſi tamẽ quis remedio adiudicationis maluerit vti eã petere debebit, vel à iudice factam acceptabit ſub proteſtatione Iaſſonis in. l. non ſolum. §. morte. n. 48. ff. de operis noui renuntat. nempè q̃ proteſtetur, q̃ ſi pignus minus valebit, reſiduũ poſſit petere, vel ſi ſibi ab alio euincatur, q̃ nõ diſcedit à prima obligatione. Ordo ſupradictus obſeruatur quando

quando proceditur via executiua inter ipsum creditorem, & debitorem principalem, vel eius hæredem: aliter tamé proceditur, quando alius tertius cóparet pro suo interesse, ideò opportunè agendú erit qualiter in tali casu procedi debeat.

Ex Capite Quarto.

SVMMARIA.

1 *Tertius oppositor, qui alicui executioni pro suo interesse opponitur, ad probationẽ sui iuris cum termino ordinario admittendus erit: & executioni interim supersedetur.*

2 *Tertius oppositor de iure cõmuni summatim de iure suo docere debet, sed de iure regio nõ adstringitur statim de iure suo docere, sed via ordinaria.*

3 *Quæ habẽt locũ in tertio oppositore, qui sententiæ executioni mãdatæ se opponit, habent etiam locum in eo, qui instrumenti executioni se opponit.*

4 *Vxor habens specialem hypothecam in aliqua re, & in reliquis generalem, non potest impedire executionem posterioris creditoris factam in alijs bonis ab illa speciali nisi eam ad solutionem dotis non sufficere prius constiterit.*

5 *Excussio in hypothecis de qua in Authen. hoc si debitor, habet etiã locum in hypotheca dotali.*

Tertius oppositor nõ impedit executionem à posteriore creditore petitam, quando debitor haberet bona sufficientia ad solutionem prioribus & posterioribus creditoribus faciendam, si petens id probet.

6 *Creditor prior in obligatione, & posterior in solutione præferendus est ei, qui posterior est in obligatione, licet prior in solutione.*

7 *Creditor ex iusta causa ante diem agere valet.*

Caput Quartum, De Tertio oppositore.

Curia. 2. p. §. 26.

SVpradictus modus procedẽdi in exequendis instrumentis publicis, & priuatis recognitis obseruatur inter ipsum creditorẽ petentẽ executionem, & inter debitorẽ principalem vel eius hæredẽ: Cæterùm quando alius tertius oppositor comparet pro suo interesse, asserés bona executioni mandata sibi cõpetere, & in eis ius efficatius habere, seque præferendũ esse cæteris creditoribus in prædictis bonis executioni mandatis, vt putà si vxor pro sua dote, vel alij creditores magis priuilegiati cõpareant, statim, & incontinenti iudex admitti oppositionem, teneturque causam ad probationem cum termino ordinario recipere, & via executiua efficitur ordinaria: copiaq; oppositionis primo creditori, & alijs datur, articuli porriguntur, testes & instrumenta producuntur, executioniq; interim supersedetur. Et licèt de iure communi tertius oppositor summatim & intra breue tẽpus de iure suo docere deberet, & quod ex prędicta executione damnũ sibi fieret, iuxta text. in c. veniens secũdo, de testibus. & ibi Panor. & Felin. cómuniter omnes ex Couar. in Practicis quæstionibus. c. 16. n. 1. hodie tamẽ de iure regio tertius oppositor cõpellendus non erit statim docere de iure suo, sed causa recipienda erit in continenti ad probationẽ cum termino ordinario, & de via executiua ordinaria efficitur, iuxta tex. in l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopila. quæ l. licet situetur sub titulo speciali de los adelantamientos, eius tamen dispositio extẽditur ad quoscũq; alios iudices, cũ nulla

alia maior ſpecialitas verſatur in illis, quã in alijs: præſertim q̃ quando Rex reſcripſit vni præſidi, omnibus cẽſetur reſcripſiſſe, ſecundũ Bartol. in. l. relegatorum. ff. de interdict. & releg. §. interdicere. n. 3. & ita prædictam. l. regiã intelligit Ioannes Gutierrez in repetit. l. nemo poteſt. nu. 391. ff. delegat. 1. Et quãdo iſte tertius oppoſitor admitti debeat, tradit elegãter & copioſè Doctor Caſtellus in. l. 64. Tauri in verbo, Appellaciõ. & reſoluit Couar. in Practicis quæſtionibus. c. 16. vbi nu. 4. firmat hunc tertium oppoſitorẽ impedire executionẽ ab alio petitam, & pignorum venditionẽ, vel poſſeſsionem, in quibus facta fuit executio, quãuis ſe oppoſuerit poſt ſententiã vltimæ executionis latam, & hanc opinionẽ prius tenuit Gregorius Lupus in. l. 11. tit. 14. part. 5. in gloſſa. 1. qui ſatisfacit text. in. l. is à quo. ff. de rei vend. & in. l. penultima. ff. de petitione hæredi. & latius tradit Caſtellus in dict. l. 64. Tauri gloſſa verbo, Appellacion. verſicul. Se allegue, & iuxta hanc oppinionẽ reſpõdidi dũ de iſto articulo Madritij fuiſſem interrogatus à quodã peritiſsimo cauſidico eum in praxi habente, quidã enim iudex criminum curiæ nolebat admittere oppoſitionẽ cuiuſdam coniugatæ factam pro ſua dote exigenda cõtra executionẽ in bonis mariti factã virtute inſtrumẽti publici, ex eo quòd ſe oppoſuit illa coniugata poſt ſententiã vltimæ executionis ante venditionem pignorum, & ſolutionẽ factam petenti executionem, cauſidicus vxoris allegabat iudici dictam. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopilat. iudex verò aſſerebat. l. illam intelligendam eſſe quando tertius ſe opponeret ante ſentẽtiã vltimæ executionis, deinde aſſerebat legẽ prædictam procedere ſolummodo in executione facta virtute ſententiæ, non verò quãdo virtute inſtrumenti, Reſpondidi cauſidico quòd ſatisfaceret primæ difficultati iudicis pernotat à Gregorio Lõpez in dict. l. 11. & à Couar. in dict. c. 16. ex cuius doctrina poſſet etiam ſatisfacere ſecundę difficultati: nã in dict. c. 16. in fin. inquit, 3 omnia contenta in illo capitulo procedere, quando tertius ſe opponit executioni inſtrumentorũ: nam executio inſtrumẽti æquiparatur executioni ſententiæ, ſecundum Bartol. in. l. cum vnus. in fine. ff. de bonis autor. iudic. poſsid. & Bald. in l. fin. col. 2. eod. tit. quod eſſe notandum dicit Rebuffus in Tracta. de literis obligat. ar. c. 1. gl. 9. n. 42. Et quãdo vxor pro dote præferenda ſit reliquis creditoribus traditur in. l. aſsiduis. & in. l. fin. C. qui potiores in pignore habeantur. quibus conuenit. l. 33. tit. 13. par. 5. & latiſsimè reſoluit Coua. omnino videndus in libr. 1. Variarum reſolutionum, cap. 7. Circa quem articulum aduerte, quòd ſi vxor habuerit 4 ſpecialem hypothecam in vna re mariti pro dote, & generalem in reliquis bonis mariti, non poterit impedire executionem poſterioris creditoris factam in alijs bonis, ſed tantum factam in illa re ſpecialiter ſibi hypotecata niſi prius conſtiterit, rem illam ſpeciali hypotheca obligatã ad ſolutionem dotis non ſufficere iuxta 4 text. in. l. 2. C. de pignoribus quem text. etiã in hac ſpecie hypothecæ dotalis procedere firmat Bald. ibi. & Romanus in conſil. 187. Rippa. in. l. priuilegia. n. 19. ff. 5 de priuilegia. creditorum. & Aimon Cravet. in conſi. 77. nu. 15. Nam diſcuſsio requiſita, in alijs hypothecis, de qua in Authentica hoc ſi debitor. C. de pignoribus. neceſſaria etiam eſt in hypotheca dotali, ſecundùm gl. in. l. vbi ad huc. verbo, Qui potiora. C. de iure dotium. quam teſtatur cõmuniter receptam. Iaſſ. in. l. ſi conſtante. num. 201. &. 208. ff. ſoluto matrimonio. & ita fuiſſe pronũtiatum in Granatenſi prætorio ſemel & iterum concordi iudicum ſuffragio dicit Couarru. lib. 3. Variarum. cap. 18. num. 3. omnino addendus. d. l. 2. C. de pignoribus. ex quibus fit quòd ſi debitor contra quem petita fuit executio habeat bona ſufficientia ad ſatisfaciendũ prioribus creditoribus, & etiam petenti executionem; & iſte petens executionem hoc probet, quòd tunc exceptio tertij oppoſitores tanquam malitiosè oppo

ſe oppoſita non erit admittẽda, ita dum glo. & communiter in cap. ſuſcitata de offi cio delegat. tradit Couar. in pract. quæſtionib. cap. 16. nu. 2.

Aduerte etiã ad ſingularẽ ſpeciẽ facti de iſto tertio oppoſitore quotidie in praxi cõtingentẽ, vt putà vnus habebat obligationem cõtra aliquem cũ hypotheca bonorũ, quę fuit celebrata vltima die mẽſis Ianuarij, anni. 1581. & ſolutio eius deſtinata fuit in diem Parchatis Reſurrectionis eiuſdẽ anni. 1581. & ceſsit dies ſolutionis, debitor q. petijt executionẽ aduerſus debitorẽ, & facta fuit in bonis eiuſdẽ, & in iſto debito cõſumebatur totũ patrimoniũ debitoris: & alter tãquã tertius ſe opposuit executioni aſſerens ſe præferri debere in illis bonis, quia cõtra debitorẽ aliã obligationem habebat cũ hypotheca bonorũ celebratã prima die mẽſis Ianuarij, anni. 1581. cuius ſolutio deſtinata fuerat in diem Aſcenſioni Dei Optim. Maxim. eiuſdẽ anni. 1581. ac ideo cum eius obligatio eſſet prior in tẽpore, & per cõſequens potior in iure, aſſerebat ſe præferendum eſſe in prædictis bonis. Ex aduerſo tamen obijciebatur ei quod non erat audiendus: nam licèt eius obligatio eſſet, prior in tẽpore, tamen dies ſolutionis nõdum ceſſerat, quo circa audiri non debebat, iuxta text. in. l. 1. C. de cõditione ex lege. & in. l. qui mandauero. in princ. & in. l. eum qui calendis. ff. de verb. oblig. Vide pro reſolutione huius articuli dicendum eſt, q. in 6 propoſita ſpecie is, qui prior fuit in obligatione quãuis poſterior in ſolutiõe præferẽdus eſt ei, qui poſterior fuit in obligatione licèt prior in ſolutione, per text. notabilẽ in. l. 1. ff. qui potiores in pignore habeantur. vbi, Non vtiq; ſolutionũ ſeruanda ſunt tẽpora, ſed dies cõtractæ obligationis, cui text. addendus eſt Rippa in. l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorũ. Ad idem eſt melior text. in. l. qui balneũ. §. 1. ff. qui potiores. facit etiã text. in. l. potior. §. videamus. & in. l. nuntius. ff. q. potiores. Neq; huic veræ reſolutioni obſtat, q. dies ſolutionis nõdũ ceſſerat, & ſic videbatur 7 ante diem nõ poſſe agi: nã reſpõdeo, q. data legitima cauſa, putà quia debitor erat ſuſpectus de fuga, vel quia eius patrimonium cõſumebatur in debito poſteriori, tunc enim ante diẽ agi poterit, iuxta text. in. l. quęſitũ. ff. de pignorib. & in propria ſpecie ita reſoluit Roderic. aſſerẽs ſe ſemper ita obtinuiſſe in. d. l. poſt rem iudicatam. limitatione. 7. nu. 4. & Papus de pignor. 4. p. nu. 15. tametſi oppoſitum teneat Didac. del Caſtillo in. l. 64. Taur. in glo. fin. aduertẽdum tamẽ eſt q. licèt quãdo tertius ſe opponit pro ſuo intereſſe executioni factæ in bonis debitoris de via executiua efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedendi iuxta dictam. l. 41. titul. 4. lib. 3. Recop. tamen quo ad deciſionem cauſæ ſi is qui petit executionẽ fuerit præferendus, iudex inuenit q. in executione petita procedatur pronũtiando ſentẽtiam vltimę executionis de trance y remate, & idem obſeruãdum erit in quocunq; loco in quo inter creditores qui ſe oppoſuerũt fuerit poſitus ille, qui executionem petijt, nam reſpectu eius, & quo ad ſolutionẽ ſui debiti ſemper iudex pronuntiare debebit, q. in executione procedatur & ſibi ſoluatur, nec appellatio ab alijs creditoribus interpoſita impediet executionẽ vltimã, ſed ei erit ſatisfaciendum: nec obſtat doctrina Panorm. in. c. ſuper eo de offic. deleg. qua docet ſtatutum remouens appellationem quo ad inſtrumentũ guarentigium non cenſeri remouere quo ad tertium oppoſitorem: nã d. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recop. loquitur tatum quo ad ordinem procedendi, vt ſupra diximus. Aduerte etiam q. ille tertius oppoſitor poterit ſe opponere coram iudice requiſito pro executione alicuius inſtrumẽti, vel ſententiæ facienda, ab alio iudice requirente, vel coram mero executore, & erit admittendus, nec debet remitti ad iudicem requirentem, vt coram eo ſe opponat, ita reſoluit Couarr. in pract. qq. c. 16. num. 5. & iam ego ſic ſemel & iterum in praxi obtinui.

Contingit aliquando, aliquem plures

creditores habere, nec bona sibi suppetere ad satisfaciendum omnibus, & pro debitis est in carcere detentus: tunc enim est proditum sibi quoddam remedium à lege, vt dimittatur à carceribus, nempè cessio bonorum, de qua opportunè erit videndum.

Ex Capite Quinto.

SVMMARIA.

1 *Ex duodecim tabularum lege petilia sublata est, & ea cautum, liberum hominem ob creditam pecuniam in vinculis non detineri.*

2 *Homines liberos non dandos in seruitium aut pignus creditoribus.*

3 *Debitor bona possidens nunquam ad carcerem ducitur eis tamen carens vinculis detinendus.*

4 *Debitor redituum regalium, & si bona possideat carcerem mãcipandus erit: nec cessione bonorum vti poterit.*

5 *Debitor nisi in carcere detentus bonis cedere non potest.*

6 *Cessio bonorum illius qui ad vnius creditoris instantiam carcere detentus est, cæteris omnibus creditoribus nocet, qui nec tunc citandi erunt.*

7 *Cessio bonorum absque aliquo ignominioso actu fieri debet.*

8 *Debitor vt bonis cedere valeat, debitũ prius confiteri, aut de eo condemnari debet.*

9 *Cedens bonis ea omnia creditoribus dimittere tenetur præter quotidianas vestes, & instrumenta necessaria suæ artis.*

10 *Cedens bonis cautionem iuratoriam præstet de soluendo ære alieno, quando ad pinguiorem deuenerit fortunã.*

11 *Effectus cessionis bonorum est, quòd deueniens ad pinguiorem fortunam soluat debitum alimentis necessarijs prius sibi seruatis.*

12 *Debitor qui cedit bonis nec naturali nec ciuili obligatione liberatur, sed exceptionem sibi parat.*

13 *L. 3. titul. 15 part. 5. qualiter intelligenda.*

14 *Cedens bonis licèt actibus ignominiosis in animæ iudicio soluere tenetur cum potuerit.*

15 *Beneficio cessionis bonorum renuntiari non potest, etiam si cum iuramento renuntiatio fiat.*

16 *Beneficio cessionis bonorum non gaudet cedentis fideiussor.*

17 *Debitor alicuius obligationis descendentis ex delicto non gaudet cessionis beneficio.*

18 *L. 9. tit. 16. lib. 5. Copi. quomodo intelligenda.*

19 *Commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem, non procedit in nobilibus.*

20 *Olim debitor tradebatur creditoribus, vt eis inseruiret, donec debitum solutum esset arbitrio iudicis.*

21 *Debitor in carcere detinetur donec cedens bonis catenæ renuntiet, & tunc creditori tradendus, vt ei inseruiat collo torque ferreo apposito.*

22 *Qui per sex mensiũ spacium in carcere remansit cessionem bonorum censetur ipso iure fecisse, vt creditori tradi valeat cum torque ferro.*

23 *Circa cessionem bonorum vniuscuiusq; loci consuetudo seruanda.*

Caput

Caput Quintum, De cessione bonorum, quæ vulgo dicitur, cession de bienes.

1 IEge Petilia sublata fuit lex duodecim tabularum, qua fuit cautum, ne quis ob pecuniam creditã in vinculis detineretur, sed eius bona nó corpus essent obnoxia debito, & creditori, vt refert Titus Liuius Decadé. 1. lib. 8. & inde Imperatores decreuerũt ne debitores liberi darentur in seruitium aut in pignus creditoribus, vt in. l. ob æs. & in Authẽtica. Imò. C. de actionibus & oblig. & in Authent. vt nulli iudicum. §. quia verò. colla. 9. & in. l. 2. C. quæ res pignori obligari possunt. & in ca. 2. de pignoribus. tradit Baeza in Tract. de inope debitore. cap. 1. nu. 6. in quo 3 Tract. plura de hac materia congerit, Sed circa solutionẽ debitorũ faciendã autoritate iudicis obseruatur, q̃ si debitor bona possiderit nuunquam ad carcerẽ ducatur iuxta tex. in. l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de. re iudicata. & in. c. peruenit de fideiussoribus. si tamen bonis caruerit, publicis vinculis detinẽdus erit, iuxta gl. in. l. 3. §. tutores. ff. de suspectis tutoribus. quã testatur cõmuniter receptam Alex. in. d. §. in vẽditione. & Aret. in. l. martũ. §. elegãter. n. 7. ff. solu. matri. & Rippa. in l. in obligatione. ff. de pigno. nu. 20. & plures alij relati ac recepti à Baeza, vbi 4 suprà, in. d. c. 1. n. 26. tamen si debitũ fuerit ratione reddituũ regaliũ quanuis debitor bona habuerit pro solutione mittendus erit in carcerẽ, donec soluerit iuxta text. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactoribus tributorũ, nec poterit vti beneficio cessionis, vt in. l. 5. tit. 19. lib. 9. Reco. Et si plures habuerit creditores, nec bona sibi suppetant ad eis satisfaciendũ, & in carcere fuerit detentus, tunc proditũ est quoddã sibi remediũ à. l. 1. C. qui bonis cedere possint. Cui cõuenit. l. 4. tit. 15. p. 5. nẽpè cessio bonorũ: & quid sit cessio bonorũ. & quæ requirãtur ad eius validitatẽ, & quid operetur, & quis possit bonis cedere, tradit Matthæus Brunus in Tract. de cessione bonorũ, qui per sexaginata & septẽ quæstiones hanc materiã cessionis copiosissimè tradit ad quẽ recurrendũ erit quando casus occurrerit, est Tract. ille inter Tractatus de pignoribus & assecurationibus. in fine. & anteaquam illum viderem decreueram latiori sermone tradere hanc cessionis materiam, postmodum autem ab institutio recessi & solum aliqua eius principia attingere proiuuenũ institutio necurabo, in primis aduertẽs hanc cessionem 5 facere nó posse nisi eũ, qui carcere fuerit detentus ad instãtiam creditorum, vel saltim ad petitionem vnius ex pluribꝰ: quæ cessio omnibus præiudicabit, secũdum Doct. cõmuniter, præsertim Henricũ 6 in. c. Oduar ius de solutionibus. & in. l. 4. & ibi Doct. ff. de cessione bonorum. & in. l. 3. titul. 15. par. 5. Salicetus in. d. l. 1. n. 4. Guido Pap. consilio. 124. nu. 7. nec tunc alij creditores necessario citandi erunt, secũdum Petrum Iacob. in practica. rubrica de cessione bonorũ. & Couar. libr 2. Varia. c. 1. n. 5. quæ cessio absque aliquo 7 actu ignominioso fieri debet, iuxta tex. & ibi glo. & Docto. in. l. antepenultima. C. qui bonis cedere possunt. requiritur tamen, quòd priusquam debitor bonis cedat, condẽnetur, vel confiteatur debitum 8 in iudicio, secundum cõmunem sensum & veriorem literam text. in. l. penultima, & finali. ff. de cessione bonorũ. & firmat gl. 1. in. d. l. 1. tex. in. l. 1. tit. 15. par. 5. & communiter omnes ex Ioanne Gutierrez de Iuramento confir. 1. par. c. 17. nu. 3. Tenetur q̃; debitor omnia sua bona creditoribus 9 dimittere, vt vendantur, nil penitus sibi relinquens præter vestes quotidianas, iuxta tex. & ibi glo. in. l. penult. ff. de cessione bonorum. & in. l. 1. tit. 15. par. 5. & resoluũt Anto. Gom. in. l. 79. Tauri. n. 1. & Couar. vbi suprà, & Ioan. Gutierrez de Iuramento Confirmatorio. 1 p. c. 16. n. 11. dimittuntur etiam eidem instrumenta necessaria suæ artis ad victum quærendum, secundum Med. in lib. de Contractibus. q. 3. cau

ſa.3.&.q.5.& Nauar.in Manuali.c.17.nu. 86.q̃ dubium reputat Couarru. vbi ſuprà
10 apud forenſia tribunalia. Tenebitur etiã debitor præſtare cautionẽ iuratoriam de ſoluẽdo ære alieno, cũ ad pinguiorẽ fortunam deuenerit, ſecundũ.gl.Hoſt.Ioan. Andr.Henricum & alios in.d. c. Oduardus.& Iacobũ Menochiũ lib.2. de arbitrarijs. cẽturia.2. caſu.183.n.20. Et quãdo ad pinguiorem fortunam deuenerit, te-
11 nebitur debitũ ſoluere deductis ſibi alimẽtis neceſſarijs.& iſte eſt effectus huius ceſſionis, vt probatur in. l.4.ff. de ceſsione bonorũ.& in.§.fi. Inſtitutis de actionibus. & in.l.3.tit.15.p.5. tradit. Couar. vbi ſupra.
12 n.6.& Anto.Gom. in. d.l.79. Tauri. & Menoch. vbi ſupra.n.21. Itaq́, debitor per prædictam ceſsionẽ non liberatur à naturali & ciuili obligatiõe, ſed tãtum acquirit exceptionem, ſecũdum Cinum, Bald. & alios in.d. l.1. & cõmuniter omnes ex Iaſ. in.§.vltimo.col.1. Inſtitutis, de actionibus. tametſi gl. in.l. vbicumq́;. ff. de fideiuſſoribus. teneat, debitorẽ per ceſsionẽ liberari à Ciuili obligatione. Vnde licèt
13 tex.in.l.3.tit.15.p.5. dicat, debitorem cedentem bonis conueniri poſtea non poſſe, & conuentum reſpondere non teneri: tamen illud debet intelligi procedere cũ effecto, benè tamen tenebitur cõparere ad allegãdam ſuam exceptionẽ, & ſi ad pinguiorẽ fortunã deuenerit, nõ liberabi
14 tur à Ciuili & naturali obligatione ope exceptionis, ideoq́; in animæ iudicio tenebitur, etiã ſi actibus ignominioſis ceſſio facta fuerit, ſecundũ Sotũ lib.4. de Iuſt. & iur. q. 7. arti. vlti. & Couar. vbi ſuprà. n.6. quãuis Menoch. vbi ſuprà. n.22. defendat tunc in totum debitorẽ liberari. Nec
15 beneficio ceſsionis à debitore renũtiari poterit, imò renunciatione facta, prædicto beneficio poterit vti, ſecundũ Bart. & Imol. in.l. alia.§. eleganter. ff. ſoluto matrim. Additionatorẽ, Alex. in conſi. 37.n. 6. in verb. Bonorum. vbi hanc opinionẽ dicit cõem. Panor. Henric. & alios in.d. c. Oduardus. Matthæũ Brunũ in tract. de ceſsione bonorũ in. q. 20. principali. nu. 1.5.9.12.&.15. & Couar. vbi ſuprà. n.7.& Ioannem Gutierrez. vbi ſuprà. c.18. nu.1. vbi.n.4 cum cõi reſoluit, beneficio ceſsionis cũ iuramento renũtiari poſſe adducẽs pro hac opinione text. in.l.5. titu.9. libr.9. Recop. vbi ponitur caſus in quo bonis cedi nõ poteſt, & q̃ cõtrahentes iurent, ſe renuntiatione ceſsionis non vti, cuius tñ contrariũ tradit Baeza. d. c. 1. n. 41.&
16 42. cum Couar. vbi ſuprà. n.7. fideiuſſor etiã non liberabitur per hanc ceſsionẽ factam à debitore principali, nec gaudebit eius beneficio, cum ſit perſonale, iuxta text. in.l. hæres à debitore.§. quod ſi ſtipulator. in fi. ff. de fideiuſſoribus. & ibi tradunt Bart. & alij, & in.l.3.tit.15.par.5.& no
17 tat Anto.Gom. in.d.l.79. Taur.n.2. Hoc tamen beneficio ceſsionis non poterit vti debitor alicuius obligationis denſcẽdentis ex delicto, vt reſoluunt cõiter omnes ſecundum Iulium Clarum. lib.5. Sententiarum.§. fi.q.95.n.5.& Couar. vbi ſuprà, n.8.& Didac. Perez, in.l.3. tit.1. lib.3. Ordin. gl.1. verſi. quæro vtrum. [* & Ma-
* tienzo in.l.9.tit.16.lib.5. recop. gl.2. n.3.]
18 fatisfacẽtes text. in.l.9.tit.16.lib.5. Recop. vt dum illa lex diſponit, q̃ damnatus cauſa criminis ad pecuniæ ſolutionem pro dano accuſatori illato poſsit bonis cedere, intelligi debeat in caſu quo loquitur: Secus verò eſſe, ſi pœna pecuniaria impoſita fuiſſet pro ipſo crimine ad eius vindictam: nã tunc in corpore deberet luere, vt probatur in.l.1. in fine. ff. d. pœnis, & in.l. fi. ff. de in ius vocando. & ibi gl. text. in.c. ad liberandum. de Iudæis. Tradit Decius in.l. ſi quis id quod. n.18.&.21. ff. de iuriſd. omn. iud. & in hac noſtra ſpecie docet Bald. in.§. ſunt præterea. n.3. Inſt. de act. quo in loco plura de ceſsione bonorũ cõgerit, idq́; obtinet etiam ſi reus ſoluerit integram ſummã præter vnum denariũ, ad huc enim luere debet in corpore, vt cum pluribus reſoluit Tiraquelus in Tract. de retract. conuẽtional. §.4. gl.6. n.28.& iſta opinio tanquam vera & cõmunis tenenda eſt, quanuis Panor. in.c. referẽte. n.5. extra de delict. puerorũ. teneat ceſsionem in

delictis

delictis admittendã fore, quãdo reus non habeat vnde ſoluere poſsit, per tex. in l. cum & filiusfamilias. C. qui bonis cedere poſſ. qui tamẽ tex. de delictis nullã mentionem facit, nec tex. in c. 1. c. referente de delict. pueror. ſuffragatur Panormitano,
19 cum ibi nulla mentio ceſsioni fiat. Aduertetamen quòd illa cõmutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem non procedit in nobilibus, ſecundũ Couar. lib. 2. Variarũ.
* c. 9. n. 4. verſi. 8. [*Intellige præterea pœnã pecuniariam etiã pro delicto impoſitã à iudice ad vindictã ipſius delicti remitti, vel minui poſſe per iudicẽ, etiã ſi fiſco eſſet talis pœna applicata iuxta text. in l. 4. tit. 22. p. 3. & reſoluit Auend. in cc. prætoro
20 rũ. 1. p. c. 7. n. 7.] ¶ At verò ex huius regni legibus ſancitũ erat, debitorẽ tradendum eſſe creditoribꝰ ipſis, vt eis ſeruiret, donec debitũ ſolutũ foret arbitrio iudicis vt in l. 12. &. 17. tit. 20. lib. 3. Fori. & in l. 2. tit. 8. lib. 3. fori, quæ hodie habẽtur in. l. 4. tit. 16. lib. 5. Recopi. Deinde pragmaticis con
21 ſtitutionibus ſtatutũ fuit, q̃ debitor in carcerẽ miſus detineretur quouſq; bonis cederet, & catenæ renuntiaret, & tũc creditori traderetur in eius ſeruitiũ, cuius æſtimatio loco ſolutionis habetur: & tũc debitor debet ferre torquẽ ferreũ, vt in l. 78. pragmaticarũ. quæ habetur in. l. 5. &. 6.
22 tit. 16. lib. 5. Recop. Quinimò ſi per ſpaciũ ſex mẽſiũ debitor in cacere maneat, ipſo iure cẽſetur facta ceſsio bonorum, ac tradẽdus eſt creditori cum torque ferreo, vt in l. 79. &. 89. pragmaticarũ. quę habetur
23 in l. 7. tit. 16. lib. 5. Recop. In hoc tamẽ cõſuetudo vniuſcuiuſq; loci obſeruãda erit, ſecundum Couar. lib. 2. Variar. c. 1. num 5. & an tũc vxor præferri debeat, & maritus eidẽ tradi, vide infrà in. c. 8. huius. 4. part. n. 4. & qualiter tũc fulminandus ſit proceſſus, & peti & petitio ceſsionis formãda, habes infrà poſt proceſſum executiuũ ſermone Hiſpano fulminatum. c. 8. ¶ Aliquãdo debitor incarceratus, vel abſens pro debitis nõ vult vti remedio ceſſiõis bonorũ, ſed alio remedio, nẽpè vt dilatio ſibi detur à creditoribꝰ. Vnde opportunè videndũ erit de prædicta dilatione.

Ex Capite Sexto,

SVMMARIA.

1 *DEbitor bonis cedere nolens quinquenalem dilationem petere poteſt, & ſibi danda, concurrentibus de quibus hic.*

2 *Ad dandam debitori dilationem quinque annorum creditorũ omnium conuocatio in vnum locum fieri debet, vt inter ſe de negotio diſcutere valeant.*

3 *Si aliqui creditorum, à quibus dilatio ſolutionis petitur abfuerint, vocandi ſunt, & ſi non venerint, abſque eis danda dilatio.*

4 *Maior quinquennio dilatio dari poteſt.*

5 *Debitor, cui datur dilatio ad ſoluendũ, non tenetur præſtare cautionem de ſoluendo intra tempus dilationis, licèt aliud Caſtrenſ. velit.*

6 *Poſt terminum dilationis conceſſæ debitor ad bonorum ceſsionem non admittendus.*

Caput Sextum, De Dilatione quinquennij debitoribus præſtanda.

BEneficiũ aliud proditũ eſt debitoribus inopia laborãtibus in eorum fauorẽ, per text. in l. fin. & ibi Doct. cõmuniter. C. qui bonis cedere poſsint, & in l. 5. titu. 15.
1 par. 5. vt putà q̃ ſi debitor nolit cedere bonis, dilatio ſpatij quinquẽnalis detur ſibi abſoluẽdũ creditoribus. Quod beneficiũ obtinebit, quãdo omnes creditores ſimul cõſenſerint in dãda ſibi dilatione: vel quãdo maior pars eorũ ſecundũ debiti quãtitatẽ cõſenſerit, vel quãdo æquales fuerint in numero perſonarũ, & in quantitatẽ debiti: vel quãdo in quãtitate debiti fuerint

æquales, in personis inæquales, si maior numerus personarũ consenserit, vt probatur in dict. l. fin. versic. Et si quidẽ. & in l. & si suum hæredẽ. §. fin. cum. l. sequẽti. ff. de pactis. & in. l. 5. tit. 15. par. 5. Et ad hoc vt cõpetat hoc beneficiũ vltra supradicta
1 2 requiritur, quòd coadunatio & conuocatio omniũ creditorũ prius fiat in vnum locum, vt de re ipsa discutere valeãt, vt probat tex. in dict. l. fi. ibi, vt omnibus in vnũ coadunatis. & notant ibi Bald. in princip. & Alex. consi. 205. volumine. 2. & probatur in. d. l. 5. tit. 15. par. 5. ibi. Los jũtasse en
3 vno. etsi aliqui eorũ absentes fuerint vocari debẽt: & si nõ venerint, absque eis fieri poterit, iuxta notata in. l. rescriptũ. ff. de pactis. & tradit Gregor. Lup. in. d. l. 5. in gl. 1. in fine. Et licet dicta. l. finalis loquatur de dilatione quinquẽnij debitori danda: tamẽ dicta lex Partitæ simpliciter lo-
4 quitur de dilatione, quasi velit maiorẽ dilationẽ à creditoribus dari posse, vt optimè aduertit Gregor. Lup. ibi, in gl. verbo,
5 Vn plazo asseñalado. Nec tũc debitor tenetur præstare aliquã cautionem de soluendo intra tẽpus dilationis, secũdum Alberici in dict. l. fin. quem sequitur Gregor. Lup. in. dict. l. 5. in. gl. fin. quantis. cõ
9 trariũ velit Paul. Castren. in dict. l. fi. Et aduerte, quòd elapso termino dilationis præstitæ debitori ad soluendũ, postmodum debitor non poterit vti beneficio cessionis bonorũ, secundũ gl. fi. in dict. l. fi. receptam cõmuniter, sed erit incarcerandus, secũdũ Angelũ, & nouiores in. l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio. Et qualiter in isto casu processus fulminari debeat, habes infra post processum executiuũ, sermone Hispano fulminatum. Et an hodie non obstãtibus his conuentionibus, factis à debitoribus versuram facientibus fallendo suos creditores, contractus possint executioni mandari, & quid sit faciendum disponit. l. 6. titu. 19. lib. 5.

Recopila. in noua impressione.

Ex Capite Septimo.

SVMMARIA.

1 *FOrma petẽdi executionem per priuatam scripturam sermone Hispano concepta.*

2 *Quando mandatur fieri recognitio scripturæ priuatæ coram alguacelo non poterit eã exequi alguacelus, nisi producat eam coram iudice, & ab eo mãdatum executorium decernatur.*

3 *Si debitor recognoscit scripturam priuatam, licet neget, se aliquid inde debere, in eum fit executio.*

4 *Forma petendi executionem alicuius deplici instrumenti Hispanè concepta.*

5 *Forma mandati executorij Hispanè concepta.*

6 *Forma Hispana primi præconij, quòd in bonis executioni traditis datur.*

7 *Forma Hispana secundi præconij circa bona executioni data, & etiam tertij præconij.*

8 *Si bona executioni data sint immobilia, qualiter præconia danda.*

6 *Mandatum iudicis, vt debitor citetur para remate,*

10 *Forma libelli oppositionis rei executioni dati modo Hispano.*

11 *Forma sentẽtiæ absolutoriæ in via executiua.*

12 *Forma Hispano sententiæ vltimæ executionis de trance y remate.*

13 *Lata sententia de trance y remate, statim in publica audientia quartum præconium præstandum, & qua forma.*

14 *Licèt reus executioni datus appellet, debet ſoluere creditori, qui cautionẽ l. Toleti prius præſtare debet.*

15 *Præſtita cautione. l. Toleti, ſolutio creditori faciẽda, ſi bona ſufficiant; aliàs mandatum in fideiuſſorem dirigendum vt ſoluat.*

16 *Forma Hiſpana ſententiæ de remate, quando ſimul partes recipiuntur via ordinaria ad probationem, quia teſtes abſunt.*

17 *Forma libelli oppoſitionis tertij oppoſitoris.*

18 *Libelli oppoſitionis tertij oppoſitoris dandaeſt copia creditoribus, & reo executato, & partes recipiendæ ad probationem in via ordinaria.*

19 *Interim quòd pendet via ordinaria inter tertios oppoſitores, executiua dormit, quæ poſtea reuiniſcit & reaſſumitur ab eo ſtatu, in quo erat quando oppoſitores comparuerunt.*

20 *Praxis (quòd dormiat via executiua dum cauſa tertij oppoſitoris tractatur) etiam ſeruanda, quando debitor petit creditores ſuos conuocari, vt eis ſatisfiat ſecundum eorum prælationem.*

Caput Septimum.

PROCESSO EXECVTIVO EN Romance fulminado.

Peticion de execucion por conoſcimiento.

1 EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y año, ante el ſeñor Alcalde mayor, y en preſencia de mi el preſente eſcriuano parecio ſente fulano, è dixo, que fulano le deuia tãtos marauedis de plazo paſſado por vn conocimiento firmado de ſu nombre, de que hizo preſentacion, con el juramento y ſolennidad neceſſaria: pidio a ſu merced mandaſſe dar ſu mandamiento contra el dicho fulano, para que le pagaſſe los dichos marauedis, o pareciеſſe a reconocer el dicho conocimiento: y reconocido mandaſſe hazer execucion en la perſona y bienes del dicho fulano por los marauedis en la dicha execucion contenidos, è por las coſtas: è pidio juſticia, è juro a Dios en forma de derecho que los dichos marauedis le eran deuidos, y no pagados, y que lo ſuſo dicho no pedia de malicia. Teſtigos fulano y fulano. &c.

Y luego el dicho ſeñor Alcalde mayor, viſto el dicho conoſcimiẽto mãdo dar ſu mãdamiento cõtra el dicho fulano, para q̃ pagaſſe los dichos marauedis al dicho fulano dẽtro de ſeys dias, o al plazo pareciеſ-

se ante el a reconoscer vn conoscimiento contra el presentado. Testigos fulano y fulano. &c.

Y si no pagare dentro del dicho termino, ni pareciere a reconoscer el dicho conoscimiéto, da se mandamiéto de prisió contra el. Y otras vezes se da mãdamiento sin plazo, para q̃ pague luego, o venga a reconocer ante el juez, o haga el reconocimiento ante el alguazil y el escriuano: y entonces el alguazil no puede executar el dicho conoscimiento, hasta que lo trayga reconoscido ante el juez, para que lo vea y mande executar, per text. in L. 6. tit. 21. lib. 4. Recop. Pero si parece, y reconosce el dicho conoscimiento, aunq̃ alegue que no deue nada, el juez le manda hazer execucion en su persona y bienes, segun y de la manera que se haze por virtud de qualquier instrumẽto publico, la qual se haze en la forma siguiente.

Peticion de execucion por instrumento publico.

EN Salamãca, a tantos dias de tal mes y año, ante el señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuado y testigos infra escriptos, parecio presente fulano vezino desta dicha ciudad, è hizo presentacion de vna escriptura publica de obligacion, signada de fulano escriuano publico del numero desta ciudad, y por virtud della dixo, q̃ pedia è pidio execució en la persona è bienes de fulano por quãtia de tatos mrs, q̃ por la dicha escriptura el dicho fulano le deuia de plazo passado, y por las costas, con protestacion q̃ hazia è hizo de tomar y recebir en quẽta lo q̃ pareciesse auerle pagado de la dicha deuda, y juro a Dios en forma de derecho, los dichos marauedis ser le deuidos y no pagados, è pidio justicia y costas. Testigos fulano y fulano, &c.

Y luego el dicho señor Alcalde mayor auiendo visto el dicho contrato y pedimiento de execucion, dixo: que mandaua è mando hazer la dicha execucion cõforme a derecho, y para ello mãdo dar sus mandamientos, y lo firmo de su nombre. Testiges los dichos.

Mandamiento executorio.

ALguazil mayor desta ciudad, y qualquier executor de justicia, yo os mando que hagays entrega y execucion en la persona y bienes de fulano, por quantia de tantos marauedis que es obligado a dar y pagar a fulano, y por las costas desta execucion: y la hazed en bienes muebles si los huuiere, y si no en rayzes, con fiador de saneamiento: y en defecto de no os los dar, prẽdedle el cuerpo, è citad le, y apercebid le desde luego para ver dar los pregones, y ver hazer el remate. Fecho en Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, &c.

Aduierta se

Aduiertaſe acerca deſte mãdamiẽto q̃ el executor vaca el a caſa del reo, y dize le q̃ nóbre bienes muebles en q̃ haga la execucion, y ſi dize q̃ no los tiene, dize q̃ nóbre rayzes: y ſi no los quiſiere nóbrar, ha lo de prender, y cópelerle q̃ los nombre, como reſuelue Paris de Puteo, de ſindicatu, verbo, Executio. per gl. in. l. penul. ff. de ceſsione bono. notat Felinus. c. quoad cõſultationẽ de reſcid. col. 7. Y ſi el reo le nóbrare bienes, podra le el executor dezir: A mi no me conſta q̃ eſtos bienes ſon vueſtros, venid conmigo a la carcel, o dad me fiador de ſaneamiento, como dize Miranta de ordine iudic. 6. p. actu. 3. principali de executione ſententiæ. n. 23. Yanſi miſmo ſi le nóbrare bienes rayzes le ha de pedir fiador de ſaneamiẽto, o prẽderlo ſi no lo diere como dize el mandamiento: y la razõ espor q̃ el executor no ſabe ſi ſon ſuyos, o no, o ſi valdran al tiempo del remate el pricipal y coſtas: y por eſta razon ſe pratica eſto de dar fiador, ſegun Couarruuias lib. 2. Variar. c. 1. num. 2. Auend. in Dictionario. verbo, Almoneda. & Baeza in Tract. de inope debit. c. 1. nu. 27. vbi duas rationes huius praxis dan di ſi leiuſſorem de euictione aſsignat. Y de aqui nace otra pratica que ſe vſa, q̃ ſi el executado no tiene fiador de ſaneamiento que dar, con citacion de la parte da teſtigos que digan que los bienes que nombro ſon ſuyos y valen la quantia, le ſueltan, aunque no de fiador. Verdad es que aquellos teſtigos ſon como fiadores. iuxta text. in. l. cum oſtendimus. §. fin. ff. de fi leiuſſ. tutor. & firmant Auendanius & Baeza, vbi ſuprà, num. 28.

Aqui entra como el Alguazil haze la execucion conforme al mandamiento del juez, y cita y apercibe para los pregones y remate al executado.

6 EN Salamãca, a tantos dias de tal mes y tal año, ante mi el preſente eſcriuano, y teſtigos de yuſo eſcriptos, eſtãdo en audiẽcia publica fulano pregonero de pedimiẽto de fulano dio el primero pregõ en los bienes muebles executados de fulano, diziendo, Si ay alguno q̃ quiera cõprar tales y tales bienes muebles, q̃ ſon de fulano, q̃ le vẽden por execucion q̃ en ellos fue fecha por cierta quantia de marauedis, venga los a poner en precio, y rematar ſe le han en lo que juſto fuere: Eſte es el primero pregon. Teſtigos fulano y fulano.

7 Y de ay a tres dias ſe da el ſegũdo pregon en la forma y orden del primero, y al fin dize el pregonero: Eſte es el ſegundo pregõ. Y de ay a otros tres dias ſe da el tercero pregõ de la manera y ſuerte del primero, y al fin del dize el pregonero: Eſte es el tercero pregon. Y luego parece vn tercero el qual dize, que el pone los dichos bienes en tãtos marauedis, y el juez le recibe la poſtura.

8 Y ſiendo bienes rayzes los executados, ſe dan los pregones de nueue en nueue dias, y dado el primero en la forma q̃ arriba diximos, al decimo dia ſe da el ſegũdo pregon, y al otro decimo dia el tercero pregon: y paſſados los diez dias de los pregones q̃ ſe dieron en los bienes muebles, y los treynta dias de los pregones q̃ dieron en los bienes rayzes, parece ante el juez y eſcriuano el actor, y dize:

EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y año, ante el dicho señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos infra escriptos parecio el dicho fulano, è dixo: que el termino de los pregones era passado, q̃ pedia a su merced mandasse citar para trance y remate al dicho fulano.

9 Y luego el dicho señor juez mando citar al dicho fulano, para que viniesse a ver hazer el trance y remate al de los dichos bienes executados, que estauan puestos en tãtos marauedis, y que diesse ponedor de mayor quantia, y pareciesse dentro de tres dias a lo ver fazer, y se oponer si quisiesse, con apercibimiento q̃ se mandaria hazer el dicho trance y remate. Testigos fulano y fulano.

Ha precise deben se oponer intra hb. Dec. Cast. lep. 19. t. 21. l. 9. Cast. Acc. n. 121.

Y dentro de los dichos tres dias de la dicha citacion, al vltimo dellos, por mas mas dilatar el negocio, el reo executado parece y presenta su escripto de oppossicion cõtra la dicha execucion. Y aduierte se, que desde el dia que presenta la dicha oppossicion, le corren los diez dias para prouar sus excepciones, como arriba tenemos dicho: y anssi si pareciesse antes de ser citado personalmente para remate, y se opusiesse, no gozaria de los tres dias que se le dieron en la citacion para remate: la qual dicha citacion para remate se ha de hazer en su persona, saluo si maliciosamente se escondiesse: porque entonces bastaria hazerse en su casa, como arriba queda dicho. Y la oppossicion se haze en la forma siguiente.

Escripto de oppossicion del executado contra la execucion.

10 FVlano vezino de Salamanca, en la causa executiua cõ fulano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v. m. oponiendo me como me opõgo a la execucion contra mi persona y bienes por v. m. mandada fazer a pedimiẽto del dicho aduerso: cuyo tenor auido aqui por inserto, y a el me refiriendo: Digo q̃ de justicia v. m. me deue absoluer è dar por libre a mi è a mis bienes de la dicha execucion, declarãdo no auer lugar de derecho, y cõdenando en costas a la parte aduersa: lo qual anssi pido, y v. m. deue hazer por lo siguiẽte. Lo primero por todo lo general q̃ se suele dezir y alegar, q̃ he aqui por expresso, y porq̃ la dicha execucion no fue pedida por parte ni cõtra parte, en tiẽpo ni en forma: y el cõtracto y escriptura por virtud de que se pidio no trae aparejada execucion. Lo otro, porque en hazerse la dicha execuciõ no se guardo el orden del derecho: porque auiendo se de hazer en bienes muebles, auiendo los como los auia, se hizo en bienes rayzes. Lo otro, porque en el dar de los pregones no se guardo el orden del derecho, y el stylo desta audiencia. Lo otro, porque no fuy citado personalmẽte

para

para remate, como por leyes deſtos reynos ſe requiere. Lo otro, porq̃ el dicho aduerſo eſta pagado de los dichos marauedis porque pide la dicha execucion. Por las quales razones, y la que mas en mi fauor haga a v. m. pido ſegun de ſuſo pedido tengo, y ſobre ello pido ſer me fecho entero cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y el officio de v. m. imploro, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſta oppoſicion no hago de malicia, &c.

Y en eſte dicho eſcripto, el reo allega las de mas excepciones, que viere que le competen, ſegun y de la manera que van alegadas las del dicho eſcripto: y luego el juez manda dar traſlado del dicho eſcripto a la parte del actor, y encarga los diez dias de la ley al dicho reo para que prueue ſus excepciones y defenſiones, y el dicho reo dentro de los diez dias preſenta ſu interrogatorio y teſtigos, y haze ſu probança: y lo miſmo haze el actor ſi tiene que prouar. Y paſſados los diez dias, ſi el actor parece ante el juez, y dize que los diez dias ſon paſſados, que ſu merced mande hazer el trance y remate en los bienes executados, y dellos hazerle pago: y el juez viſto el proceſſo da ſu ſentencia, y ſi el reo prouo ſus excepciones da le por libre en la manera ſiguiente.

Sentẽcia en que ſe da por libre el executado.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

11 FAllo, que deuo de declarar y declaro, no auer auido lugar de derecho la execucion pedida contra la perſona y bienes de fulano, en cuya conſequencia declaro y doy por ninguna è de ningun valor y efecto la dicha execucion, y abſueluo y doy por libre della a la perſona y bienes del dicho fulano: y condeno en coſtas al dicho fulano, cuya taſſacion en mi reſeruo. Anſi lo pronuncio è mando por eſta mi ſentencia.

Y ſi el dicho reo dẽtro de los diez dias no prouo ſus excepciones, el juez da ſentencia de remate contra el en la manera ſiguiente.

Sentencia de trance y remate.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

12 FAllo, attẽtos los autos y meritos deſte proceſſo, que deuo de declarar y declaro auer auido lugar de derecho la execucion en el pedida por fulano contra fulano. Porende que deuo mandar y mando abiuar la voz del pregon, è yr por la dicha execucion adelante, y hazer trance y remate en los bienes executados, y pago dellos al dicho fulano, y le cõdeno en las coſtas deſte proceſſo, y en los derechos deſta execuciõ: y los aplico a quien y como es coſtumbre en eſta ciudad. Anſi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia.

Y luego

13 Y luego en continente en la aúdiencia publica se da el quarto pregon, diziẽdo el pregonero a altas y intelligibles vozes: tãtos marauedis dã por los bienes executados de fulano, Ay quiẽ los puje? quien de mas por ellos? sino yo hago trãce y remate dellos en fulano, como en mayor ponedor: y pues no ay quien de mas por ellos, buena, buena, buena pro le tẽga. Testigos fulano y fulano.

Aduierte se que destos bienes q̃ se venden por execucion al pregon, se deue alcabala, como lo pruena la. l. 9. tit. 11. lib. 5. Recopil. que habla en las cosas que se venden en publica almoneda: y la razon es, porque aquella es verdadera cõpra y venta, quando la cosa se remata en el mayor ponedor, como lo resuelue Tiraquelo de retractu linag. §. 1. glo. 1. n. 8. & Greg. Lup. in. l. 55. tit. 5. p. 5. verbo, Vender. Y en nuestros terminos lo tiene Parladorio libr. rerũ quotidianarum. c. 3. §. 2. n. 29. Y aunque la execucion por el superior se reuocasse y diesse por ninguna con lo de mas hecho, la alcabala se deue, y no se puede repetir al alcabalero: quia ius fuit sibi quæsitum, & absque eius facto non potest tolli iuxta text. in. l. id quod nostrũ. ff. de reg. iur. l. fin. ff. de pact. nam venditio pignorũ tenuit, etiam si creditor dolo malo vel mala fide vẽdiderit, nisi emptor malæ fidei particeps esset iuxta text. in. l. si cessante. C. de distractio. pig. & in. l. 1. C. si vẽdito pignore, tenebitur tamen tunc creditor hanc Gauelam & totale interesse debitori soluere, vt dicitur in dictis. ll. ac ideo prestat cautionem. l. Toleti. Empero si los bienes executados se adiudicaran al acreedor por su deuda porque no huuo ponedor, entõces no se deue alcabala porq̃ no es propria venta. iuxta. l. si prędium. C. de euict. gl. in. l. à Diuo Pio. § si pignora. ff. de re iud. l. fi. tit. 27. p. 3. tradũt. Tiraq. & Parla. vbi sup. Sed licet hoc de iure sit, tñ Salmanticæ contrariũ seruatur.

14 Y si el reo executado appela de la dicha sentẽcia de remate, el juez mãda que sin embargo de su appelacion se haga pago al dicho actor, dando primero y ante todas cosas la fiança de la ley de Toledo. Y luego el dicho actor da la dicha fiança, en que se obliga que si por el superior o otro juez competẽte fuere dada por ninguna la dicha execucion, y mandado boluer los dicos bienes executados al dicho reo executado, que luego sin dilaciõ alguna no los boluiendo el dicho actor, el los daria y pagaria llanamente, &c.

15 Y dada la dicha fiança se le haze pago al actor de su deuda, y si los bienes executados no son bastantes para pagar la dicha deuda y costas, y derechos de la execuciõ, el actor pide mãdamiento cõtra el fiador de saneamiẽto, para q̃ pague la resta, y en defecto de no lo hazer, le prẽdan: y el juez mãda dar luego el dicho mãdamiento.

Se cede, como arriba diximos en lo de Latin, que el reo executado en su escripto de opposicion, despues de auer alegado sus excepciones, dize que los testigos con que las ha de probar estan fuera del Obispado o del Arçobispado aquende los puertos, o allẽde de los puertos, o fuera del Reyno, y entonces ha los de nombrar quien son, y dõde viuen, y jurar que no lo dize de malicia: y el juez attẽto que no prouo sus excepciones dentro de los diez dias, porque dixo el reo tener sus testigos ausentes, da sentencia de trance y y remate cõtra el dicho exetutado, y mãda hazer pago al actor, dando fianças, que si el reo prouare sus excepciones legitimas, que impidã la execucion dentro del termino que el juez le asseñalare que ha de ser conforme a la. l. 2. tit. 21. lib. 4 Recopilitionis. que en tal caso probando las dichas excepciones el dicho actor, boluera al reo lo que assi pagare con el doblo por pena, en nombre de interesse. Y assi mismo el reo ha de dar fianças que sino prouare sus excepciones dẽtro del dicho termino, pagara en pena otro tanto como lo que pago, applicada cõforme a la dicha. l. 2. Y en este caso el juez da la dicha sentẽcia de remate en la forma siguiente, &c.

Sentencia

Sentencia de remate, en que el juez recibe la prueua en via ordinaria al reo, quando sus testigos estan ausentes.

¶ Visto este processo, &c.

16 FAllo auer auido lugar de derecho la execucion pedida por fulano cótra fulano, en cuya consequencia mando auibar la voz del pregon, y que se vaya por la execucion adelante, y se haga trance y remate en los bienes executados, y dellos pago a fulano executante, y condeno al dicho fulano executado en las costas y derechos desta execucion, aplicados conforme a la costumbre desta ciudad, con que primero y ante todas las cosas el dicho fulano executante de fianças conforme a la ley de Toledo que si esta mi sentencia fuere reuocada por el superior, o por otro que de la causa deua conoscer, boluera lo que recibiere, y que si el dicho reo executado pronare sus excepciones dentro del termino q̃ por mi en esta sentencia le fuere señalado (attẽto q̃ dixo tener sus testigos fuera destos reynos) q̃ el dicho fulano executãte boluera cõ el doblo en pena por nõbre de interesse lo q̃ recibiere: y para el dicho effecto recibo a prueua a ambas las dichas partes, cõ termino y plazo de seys meses. Y mando q̃ sean citadas para ver presentar, conoscer, y jurar los testigos. Lo qual mando dãdo primero y ante todas cosas el dicho fulano executado fianças, q̃ si dentro del dicho termino de los seys meses no prouare sus excepciones pagara en pena otro tanto como pago de la deuda principal, aplicada conforme a la ley. Ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiua juzgando.

Y dẽtro del dicho termino de los seys meses se presentã interrogatorios y testigos, y se examinã, y se haze publicacion dellos, y se ponẽ tachas, si las huuierẽ, y se haze cõclusion, y en effeto se substãcia el processo, segun y de la forma q̃ diximos en la via ordinaria. Y si dẽtro del termino de los seys meses, o de otro q̃ fuere asseñalado el reo prouare sus excepciones, el juez da su sentẽcia, en q̃ absuelue de la execucion al dicho reo, y cõdena al actor y su fiador a q̃ boluerã y restituyrã lo recebido, con mas el doblo al dicho reo, cõ las costas. Y desta suerte se puede hazer vn pleyto executiuo y ordinario ante vn mismo juez, y vn mismo tribunal: y este ordẽ se guarda en el processo q̃ se haze entre el executante y el executado, &c.

Succede empero, q̃ hecha execucion contra vno, sale vn tercero oppositor, diziendo q̃ los bienes executados le pertenecen a el, por ser su deuda anterior, o por otra razõ, ansi como es la muger del executado, que parece por su dote, o otra persona alguna, que pretenda derecho a los dichos bienes: y presenta su escripto de opposicion en la manera siguiente.

Opposicion de tercero.

17 FVlano, en nombre de fulano, con licencia, expressa que para ello tiene de fulano su marido, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. y me oppõgo a vna execucion por v.m. mandada fazer, a pedimiento de fulano, en la persona y bienes de fulano marido de la dicha

dicha mi parte: cuyo tenor auido aqui por repetido, digo que la dicha execucion no ha lugar de derecho, y que en los dichos bienes executados, la dicha mi parte ha de ser preferida al dicho fulano, y a otro qualquier accreedor, por ser primera en tiempo, y mas priuilegiada en derecho: attento que la dicha mi parte es casada y velada como lo manda la sancta madre Iglesia con el dicho fulano su marido, y al tiepo que con el se caso y velo, traxo a su poder en dote y casamiento, y el con ella recibio mill ducados, como costa de la escriptura de dote y pago de q̃ hago presentacion con el juramento necessario, &c. De los quales mill ducados no ay de que la dicha mi parte sea pagada, saluo de los bienes executados. Porque pido a v. m. pues que en ellos la dicha mi parte tiene tacita y expressa hypotheca, y es primera en tiempo, y mas priuilegiada en derecho, por razon de su dote, que. v. m. la mande preferir y prefiera y entre en los dichos bienes executados, amparando la en ellos, para que los tenga jure pignoris vel hypothecæ, hasta que sea pagada y enterada de su dote, declarando no auer auido lugar la dicha execucion: y caso no confessado que lo aya auido, que la dicha mi parte deue ser preferida en los dichos bienes a qualesquier acreedores, sobre que pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro, y juro a esta Cruz † en anima de mi parte y la mia que esta oppositio no hago de malicia, &c.

Y conforme a este tenor se ha de ordenar la oppositio de otro qualquier tercero mutatis mutandis. Y presentada la dicha oppositio el juez manda dar copia della a los de mas acreedores, y al executado, y ha de recebir luego las partes a prueua con termino ordinario, sin mandar q̃ den primero y ante todas cosas information summaria de sus derechos, como arriba diximos, en lo del Latin. in. c. de tertio oppositore. Y ansi la via executiua se haze ordinaria, y se procede en ella como diximos en la via ordinaria, hasta q̃ el juez viene a dar su sentẽcia diffinitiua, en q̃ manda pagar a los acreedores por sus anterioridades: y hasta tãto la via executiua queda suspensa. Y dada la dicha sentencia por el juez, en que declara el lugar en que cada vno de los acreedores ha de ser pagado, y ha de entrar a cobrar: El q̃ tenia pedida la dicha execucio buelue a proseguirla desde aquel punto en q̃ estaua al tiempo q̃ los terceros oppositores salieró. Y esto mismo se practica en el processo y pleyto que se haze de acreedores, quãdo vn deudor los llama, y les quiere pagar por sus anterioridades: el qual en el entretanto no puede ser executado por ningun acreedor, porque la via executiua esta suspensa hasta tanto que se determina el pleyto de acreedores, y se sentencia en que lugar y quando ha de ser pagado cada vno dellos. Y esta practica esta recebida por los tribunales supremos de las chancillerias.

Ex Capite Octauo.

SVMMARIA.

1 *MOdus petendi cessionem bonorũ forma & stylo Hispano.*
2 *Forma procedẽdi in cessione bonorũ.*
3 *Modus*

3 *Modus pronuntiandi diffinitiuam sententiam cessionis bonorum.*

4 *Vxorem cedentis bonis præferendam aljs creditoribus verius apparet.*

5 *Si post sex dies primus creditor cedentis bonis ei non imposuerit torquem ferreum, ius suum perdit, & in sequentem creditorem transit.*

Caput Octauũ, Del processo de cesion de bienes.

DIximos arriba in cap. de cessione bonorum, que quando vn deudor esta preso por deudas a instancia de sus acreedores, o de alguno dellos, y no tiene con que los pagar, y dessea salir de la prision: que en tal caso el derecho introduze en su fauor vn remedio, que es hazer cession de bienes y traspassarlos en sus accredores. Y presenta para ello vna peticion en la forma siguiente.

*

Peticion de cesion de bienes.

1 FVlano preso en la carcel publica desta ciudad, como mas aya lugar de derecho, por persona de mi procurador parezco ante v. m. y digo, q̃ ha tantos dias q̃ estoy preso a pedimiento de fulano por tãtos maranedis q̃ le deuo: y de fulano por tãtos q̃ le deuo: y tengo otros acreedores q̃ son los contenidos en este memorial, de q̃ hago presentacion, y en ninguna manera les puedo pagar, por no tener mas bienes de los contenidos en este memorial, de q̃ ansi mismo hago presentaciõ: y juro en forma de derecho q̃ es bueno y verdadero, y q̃ en el no ay fraude ni colusion. Y vsando del remedio q̃ la ley me da quiero hazer cesion de bienes, y para ello renũcio la cadena, y quiero salir de la prision en q̃ estoy. Por ende a v. m. pido mande notificar este mi pedimiento a todos los dichos mis acreedores, para q̃ dentro de vn breue termino aleguen lo q̃ vieren q̃ mas les conuẽga: y desde luego les cedo, renuncio y traspasso todos los dichos mis bienes, que al presente tẽgo, y de aqui adelante tuuiere, hasta que sean pagados cõforme a las leyes que en este caso hablan: y en lo necessario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto en caso de contradicion. Y juro a Dios y a esta Cruz + que este pedimiento no hago de malicia, sino porque ansi cumple a mi derecho y justicia, &c.

2 Presentada esta peticiõ, el juez la mãda notificar a los acreedores, y para mayor ãbundamiento mãda q̃ se pregone publicamẽte por tres pregones, y se põgan edictos en las puertas de la audiencia, co apercebimiẽto q̃ en su ausencia procedera en la causa, y determinara lo q̃ hallare por justicia: Y el escriuano notifica lo susodicho, y haze dar el primero pregõ, y poner edictos diziẽdo como fulano preso en la carcel publica por deudas, q̃ se pan como haze cesion de bienes y renũcia la cadena, y pide ser entregado a sus accreedores, q̃ qual quiera q̃ a el derecho tuuiere, lo vẽga mostrando dentro de nueue dias, donde no q̃ passado el dicho termino el señor juez

ñor juez procedera y hara lo que por ju ſticia hallare: y deſde luego les ſeñala los eſtrados de ſu audiencia, donde ſeran fe chos, y notificados los autos haſta dar ſen tencia diffinitiua. Y paſſado el dicho ter mino de los nueue dias, el preſo acuſa la rebeldia a ſus acreedores, y el juez la ha por acuſada, y da ſegundo pregon cõfor me al primero: y paſſado ſu termino ſe acuſa la ſegunda rebeldia, y el juez la ha por acuſada: y daſe tercero pregon con forme al primero, y le acuſa la tercera re beldia. Y ſi en alguno deſtos terminos pa recen los acreedores moſtrando ſus de rechos, mãdaſe dar copia dellos a los de mas acreedores: y ſi ay neceſsidad d̃ prue ua, ſe recibe a ella con vn breue termino, y ſe haze publicacion y cõcluſion, y ſe da ſentẽcia diffinitiua: pero ſi los acreedores no parecierõ, el preſo parece ante el juez, y dize q̃ el ha hecho todas ſus diligẽcias, y q̃ ſu petició ſe ha notificado a los acree dores, y dados los pregones, y pueſto edi ctos: y les ha acuſado las rebeldias, y que no han parecido a moſtrar ſus derechos, que pide al ſeñor juez aya la cauſa por concluſa para diffinitiua. Y el juez dize que viſtas las diligencias auia y huuo la cauſa por concluſa, y mando citar las par tes para diffinitiua.

Sentencia diffinitiua de ceſsion de bienes.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

3 FAllo attentos los autos y meritos del, q̃ fulano deue de gozar del beneficio de la ceſsiõ de bienes por el pedido, y que ha auido y ha lugar de derecho, en cuya conſequẽcia digo, q̃ deuo de mandar y mãdo que el dicho fulano ſea entregado a ſus acreedores con vna argolla de hierro al peſcueço de grueſſo de vn dedo, y la trayga cõtinuamente deſcubierta ſobre el collar del jubõ ſin cobertura alguna, de ſuerte q̃ ſe vea: Y ſi no la traxere en la manera q̃ dicho es, q̃ cada è quando q̃ fuere hallado ſin ella, o la truxere cubierta ſea preſo y pueſto en eſta carcel pu blica, y ſe haga la execuciõ en ſu perſona y bienes, y no goze de la dicha ceſsiõ, y renũciacion de cadena. Y mando q̃ ſea entregado en la forma ſiguiẽte: A fulano primero acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano ſegũdo acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano tercero acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano quarto acreedor por deuda de tãtos marauedis: y anſi vaya de vno en otro por ſu anterioridad ſegun por mi van declarados: y le mando que los ſirua y eſte con ellos haſta tanto que le ſea deſcontado lo que anſi les deuia. Y declaro que por quanto fulana muger del dicho fulano ſe opuſo a ſu dote, y prouo auer recebido cõ ella tãtos marauedis en dote, y auer ſe los conſumido y gaſtado el dicho ſu marido, mando que a ella ſea primero entregado como a primero acreedor en tiempo y mejor en derecho: y mando q̃ el tiempo que con ella eſtuuiere haſta q̃ ſea entera da de ſu dote, no traga la dicha argolla por ſer ſu marido. Anſi lo pro nuncio y mando por eſta mi ſentencia diffinitiuamente juzgando.

Y eſto

Esto de la muger algunos juezes lo practican y vsan, y otros no, por dezir q̃ no puede ser entregado a la muger, attento q̃ es el su cabeça, y ella no le puede tener en prision, y parece ser mas cómforme a derecho, y lo q̃ mas cómunmente resuelué los doctores, como dize Móterroso in sua practic. in. 2. Tract. fol. 33. pag. 1. in margine. Pero la contraria opinió parece mas verdadera y mas comun, de q̃ la muger aya de ser preferida y entregarse le el marido, como en la sentencia se dize: y ansi lo resuelue Anto. Gomez Tom. 2. Variarũ. c. 11. n. 53. & Baeza in Tracta. de inope debitore. c. 3. & ita obseruari testatur Villalobos in suo lib. cómu. oppi. in litera. d. n. 215. & Ioannes Gutierrez de Iuramẽto Confir. 1. p. c. 18. n. 7. inquit se ita semel obtinuisse, & Ioan. Matienzo in l. 6. Tract. 16. lib. 5. Recop. glo. 3. n. 3. resoluens tunc maritum tradendum fore vxori suæ sine torque ferreo cótra Auilesiũ in cap. prætor. c. 18. glo. magna. n. 7. Imò si el deudor fuesse hijo familias, el padre auia de ser preferido como resuelue Antonio Gomez. 2. Tom. c. 15. nu. 11 & Ioann. Gutierrez, vbi suprà. d. c. 18. nu. 8. Y si el primero acreedor a quien fue entregado dẽtro de seys dias despues q̃ fuere requerido, no le hiziere echar la argolla de hierro en la forma q̃ diximos, pierde el derecho que el tiene, y passa al segundo acreedor, y le le entrega: y ansi cõsecutiuamẽte passa a los demas, como lo dispone la ley. 8. titu. 16. lib. 5. Recop.

Ex Capite Nono,

SVMMARIA.

1 *Dilatio solutionis duplici modo solet debitoribus concedi.*

2 *Forma petendi dilationem quinquennalem solutionis.*

3 *Post præsentationẽ petitionis quinquennalis solutionis, quid agendum sit.*

4 *Forma pronunciandi sententiam dilationis.*

5 *Forma sententiæ, per quam dilatio solutionis denegatur.*

Caput Nonum, Del processo de espera de acreedores.

DIximos arriba in cap. de dilatione quinquennij debitoribus præstanda, q̃ el derecho introduxo otro remedio en fauor de los deudores q̃ no quisiessen hazer cession de bienes: y es q̃ se les da espera de cinco años, mas o menos como los acreedores se conuienen, para q̃ los dichos deudores puedan pagar a sus acreedores: la qual espera se acostumbra a dar en vna de dos maneras. La primera es, q̃ quando vn deudor esta preso por deudas, o ausente, o retraydo, y no tiene bienes sufficiẽtes para poder pagar todas sus deudas: En tal caso juntan se todos sus acreedores, y ponen el negocio y cõprometen lo en manos de algunas personas, para q̃ determinen como y de que suerte, y por que orden han de ser pagados los acreedores, y que quita y espera se ha de hazer al tal deudor, y por lo q̃ las tales personas determinaren, han de passar y passan los acreedores. ¶ La otra manera de espera se haze en esta forma: que quando todos los acreedores no vienen ni quieren dar espera al deudor, ni hazer le quita, antes lo tiene preso, y algunos dellos mouidos de compassion le quieren hazer alguna quita o espera, entonces si la mayor parte dellos en numero de personas, o siendo mayores en numero las deudas, o siendo mayor la cantidad q̃ a ellos se deue que a los demas acreedores que no quiere venir en la espera, o quando fueren yguales en numero de personas, y en quantidad de deudas, juntan se los q̃ aguardan, y siendo de vn acuerdo hazẽ vna escriptura de

esperaal deudor firmada de sus nóbres, o otorgãla ante el escriuano publico, en q̃ dizé: que atento q̃ fulano esta preso,o ausente por tantos marauedis q̃ les deue, y q̃ no tiene bienes sufficiétes con q̃ les pagar,mouidos de piedad y cõpasion le dã esperapara q̃ dentro de tantos años les pague. Y esta esperacomunmente suele ser de cinco años: y puedé la dar de mas tiempo si quisieren, conforme la ley de la partida,que arriba alegamos en el dicho cap. Y esta escriptura de esperapresenta se ante el juez por el deudor con vnapeticion en la forma siguiente.

2 FVlano preso eneste carcel por deudas(o ausente por ellas)digo q̃ yo deuo muchas deudas,y tengo muchos acreedores,que son los contenidos eneste memorial de que hago presentacion,y fulano y fulano,que son la mayor parte de mis acreedores,o a quien se les deue la mayor parte de las dichas mis deudas,viendo que no tẽgo con que les pagar,mouidos a compassion con zelo piadoso,me esperan è aguardã por espacio de cinco años, para que dentro dellos les pague las dichas sus deudas,como consta por esta carta de esperafirmada de sus nombres,o por esta escriptura publica otorgada ante fulano escriuano publico del numero desta ciudad,de que hago presentació,con juramento y solennidad necessario, &c. Y los de mas mis acreedores no quieren venir en la dicha esperasiendo a ello obligados. Porende a v. m. pido mande notificar esta dicha carta de esperaa todos los dichos mis acreedores,ansi a los q̃ me la dan,como a los q̃ no quieren venir en ella, mandando les que dentro de vn breue termino presenten ante. v. m. los derechos, recaudos,è obligaciones que cõtra mi tienen: y constando a v. m. que la dicha esperame es concedida por quien conforme a derecho puede, a v. m. pido cõdene,compela y apremie a los de mas mis acreedores a que passen por la dicha esperay a mi me mande soltar de la prision en que estoy,sobre que pido justicia, y el officio de v. m. imploro,y las costas protesto en caso de cõtradicion,y juro a Dios y a esta Cruz † que esta dicha esperano es fingida ni simulada,y que deuo la dicha quantia a los acreedores que la otorgaron.

3 El juez mãda notificar a todos los acreedores la dicha esperay q̃ los que la hazen dentro de tãtos dias presenten ante el los derechos,recaudos, y obligaciones que contra el dicho preso,o ausente tienen,y que juren q̃ las dichas deudas les son deuidas y no pagadas,ni fingidas, ni simuladas, y q̃ de todo ello se de traslado a los de mas acreedores q̃ no hazen la dicha esperay. Lo qual se notifica por el escriuano a los acreedores q̃ hazé la esperay juran ante el q̃ las dichas deudas les son deuidas y no pagadas,y q̃ son ciertas y verdaderas,no fingidas, ni simuladas, y que la dicha esperala hazen mouidos de cõpassion,por hazer buena obra al deudor: y presentan los recaudos y obligaciones q̃ de las dichas deudas cõtra el dicho deudor tienen. Y de todo ello se da traslado a los de mas acreedores q̃ no hazen la dicha esperay,los quales alegan cõtradiziendo la dicha esperay, los contratos y juramentos

mentos de los que la hazen, y recibe se la causa a prueua ſummariamẽte, y haze ſe publicacion, y cõcluſion, y da ſe ſenten cia diffinitiua en la forma ſiguiente.

Sentencia porque ſe concede eſpera al deudor.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

4 FAllo atẽtos los autos y meritos del, q̃ la eſpera cõcedida a fulano, q̃ hũuo è ha lugar de derecho ſegũ y como enella ſe cõtiene, y q̃ fulano y fulano q̃ la cõtradeziã, no prouaró lo q̃ prouar les cõuenia, en cuya conſequencia digo q̃ deuo de mandar y mãdo que los dichos y fulano y fulano q̃ la contradezian, eſten y paſſen por ella, pues los q̃ la hizieron ſon mayores en numero de perſonas, o en cantidad de deudas, o yguales en deudas o perſonas: y les mando q̃ aguarden otro tãto tiempo al dicho fulano deudor, como le aguardan los de mas que le hazen la eſpera: è anſi miſmo les condeno a que de ſus deudas pro rata remitan y quiten al dicho fulano otro tanto como le quitan de ſus deudas los acreedores q̃ le hazen la dicha eſpera y remiſsion, y mando que el dicho fulano ſea ſuelto de la priſion en que eſta. Anſi lo pronuncio y mando en eſta mi ſentencia, juzgando diffinitiuamente, ſin coſtas.

Acaeſce a las vezes, que conſta al juez ſer la dicha eſpera fingida y ſimulada, o tal que conforme a derecho no deua gozar della el deudor: de manera que el juez da ſentencia en que la deniega en la forma ſiguiente.

Sentencia por la qual ſe deniega eſpera al deudor.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

5 FAllo que el dicho fulano preſo no prouo lo que prouar le conuenia, para gozar de la eſcriptura de eſpera, que ante mi preſento, y que fulano y fulano ſus acreedores prouaron ſus excepciones, y contradiciones: en conſequencia de lo qual digo que deuo declarar y declaro no auer auido lugar la dicha eſpera, y que fulano y fulano que la contradezian puedan vſar y vſen de ſus obligaciones y recaudos que tiené contra la perſona y bienes del dicho fulano preſo, y no hago condenacion de coſtas por cauſas que a ello me mueuen. Anſi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia.

Finis. 4. Partis.

QVINTA PARS

PRIMI TOMI, DE MODO ET FORMA procedendi in cauſis criminalibus apud tribunalia ſecularia.

SVMMA HVIVS QVINTAE PARTIS.

1 *POtiſſima pars puniendorum maleficiorum eſt eorum inueſtigatio.*

2 *In criminalibus per modum inquiſitionis, denuntiationis, aut accuſationis proceditur.*

IN PRAESENTI tractatu erit agendum qualiter, & quo ordine procedi debeat in cauſis criminalibus in foro ſeculari agitandis: qui labor valde vtilis, & neceſſarius Reipublicæ erit cum potiſſima pars puniẽdorum 1 maleficiorum, & benè regẽdi Rempub. aliorumque mores corrigendi in eo verſetur, quòd opera detur, vt delicta inueſtigentur, moreſque deprauati, atque peccata ciuium perſcrutentur, & coerceantur. Vnde Iureconſultus in. l. congruit. ff. de officio præſidis, inquit, ad Præſides & iudices ſpectare, delicta inquirere & punire, & in concilio Tridentino Seſsio. 14. de reformatione cap. 4. dicitur: Quod omnes eccleſiarum prælati diligenter intendere debent ad corrigendum ſubditorum exceſſus. Pro cuius rei explicatione conſtituendum erit, quòd in cauſis criminalibus triplici modo proceditur, vel per modum inquiſitionis, aut per modum denuntiationis, aut per modum accuſationis, iuxta text. & ibi gloſſam penultimam, & Panormit. in capit. qualiter & quando el. 2. extra de accuſationibus. & textum in extraua ganti ad reprimendum. & ibi Bart. & text. in capit. licèt Heli. de Symonia. & text. & ibi Grego. Lup. in proœmio. 7. part. in gloſſ. verbo, En tres maneras: licet Iulius Clarus libr. 5. receptarum ſententiarum. §. fin. quæſtio. 3. numero. 1. cõtendat duobus tantum modis in cauſis criminalibus ſolum modo procedi: & antiquitus aliter in criminũ punitione proceſsiſſe deſcribat Iacobus Rebardus libr. 2. Variarũ. c. 18. & de vnoquoque modo procedendi, qui hodie obſeruatur videndum erit in ſequentibus.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 *EX mero iudicis officio non ad inſtantiam partis per modum inquiſitionis proceditur.*

2 *Inquiſitio generalis aut ſpecialis eſt: et generalis definitur.*

3 *Quid ſpecialis inquiſitio ſit?*

4 *In-*

4 *Inquisitio generalis quãdo permissa, tam de iure canonico, quam ciuili & regio.*

5 *Inquisitio facta de certo genere delictorum contra incertas personas respectu delicti specialis, & respectu personæ generalis dicitur: quam iudex in territorio facere tenetur,*

6 *Præcedente infamia de quocunque genere delicti, de iure regio iudex inquirere valet.*

7 *Nulla etiam præcedente infamia poterit iudex de delinquentibus inquirere facta inquisitione de certo, & notorio genere delicti, contrà Sotum.*

8 *Si aliqua inditia contra personam certã inde resultẽt, procedet specialis inquisitio, & punitio contra eam.*

9 *Iudex inquirendo generaliter, de notorijs & manifestis criminibus, & non occultis inquirere debet, & iurati testes hæc detegere debent.*

10 *Testes de occultis interrogati subterfugio verborum vti, & iudicem eludere possunt absque periurio, & intelligitur. cap. quacunq; arte. 22. q. 5.*

11 *Si testes occultos delinquẽtes detegat ex eorum depositione non puniuntur.*

12 *Quando crimina occulta dicantur.*

13 *Si occulta crimina probata sint in generali inquisitione, bene poterit iudex specialem formare inquisitionem contra sic infamatum, & eum condemnare.*

14 *In generali inquisitione generaliter omnes testes etiam minus idonei admittuntur & quarè.*

15 *Specialis inquisitio regulariter prohibita & quando permissa.*

16 *Plures differentiæ inter generalem & specialem inquisitionem, & qui latè pertractant remissiuè ponuntur.*

Caput Primum, De modo procedendi per viam inquisitionis.

1 PER MODVM inquisitionis iudex procedere dicitur, quãdo ex mero eius officio & non ad instantiam partis procedit, secundum Bartol. in. l. 2. §. si publico. ff. ad. l. Iulian de adulterijs. Panormita. numer. 21. & Marian. Socin. in capit. qualiter & quando el. 2. de accusationibus. AEgidium Bosium in practica criminali. tit. de inquisitione. numero. 2. Folerium in praxi criminali in. 1. part. 3. partis. Aretinum in dicto capit. qualiter & quando el. 2. Marant. de ordine iudiciorum. 6. parte, titulo de inquisitione. & Gregor. Lup. in l. 1. titul. 17. part. 3. in glossa. fin. & Didacum Perez in. l. 24. titul. 11. libro. 4. Ordinamenti. Cuius inquisitionis plures sunt species, quas prosequitur Socinus vniuscuiusq; definitionẽ constituẽs in dicto cap. qualiter & quando. & Gregor. Lup. in summa titul. 17. parte. 3. verb. Pesquisa. Quoad nostrũ tamen attinet institutum, inquisitio diuiditur in generalem & in specialem: rursus generalis inquisitio plures habet species, vt tradit Socinus vbi suprà. num. 56. Quæ generalis inquisitio est, quando ex iudicis officio fit, ad inuestiganda & inuenienda delicta & delinquẽtes, nulla nominata persona, nec delicto, inquirendo super statu totius prouintiæ, ciuitatis, aut loci inquirentis, vt deinde ad specialẽ inquisitionem deueniatur. De qua generali inquisitione loquitur text. in. capit. sicut olim. de accusationibus. & in. l. congruit. ff. de

ff. de officio præſidis: & in.c.1.de officio ordinarij.& in. c. Romana. de cẽſibus.in 6. & Ioãnes Maria Mõticelli in praxi criminal.regula.1.num.24.

3 Specialis verò inquiſitio eſt,quæ fit ad condemnandũ & puniendum aliquem, quãdo inquiritur contra certã perſonam præcedente aliqua infamia, præſumptione,vel inditio, ſecudum Bart.Marianum, & Boſium vbi ſupra, & de hac ſpeciali inquiſitione loquitur.text.in capitu.poſtquàm.c.cum dilecti.c.nihil de electione. & capit.fin.de clandeſtina deſponſatione. Vnde quando inueſtigãtur delicta, & delinquentes, inquiſitio appellatur generalis:inuẽto aliquo delicto, dicitur ſpecialis reſpectu delicti, & generalis reſpectu delinquentium. Habitis vero inditijs contra certam perſonam,inquiſitio ſpecialis aduerſus eam formatur ſecũdum Boſium vbi ſupra in.tit.de delinquente. numer.3. & Grego. Lup. in dict. ſumma. titul. 17. par. 3. verbo. Peſquiſa. Aduerte tamen, 4 quòd inquiſitio generalis de iure canonico in omni caſu permiſſa eſt,vt probatur in capit.1.de officio ordinarij. & in capit. qualiter & quando el.2.de accuſationibus.de iure verò ciuili prohibita eſt, niſi vbi infamia,præſumptio, vel aliquod inditium præcedit, ſecundum Salicetum in.l.ea quidem.C.de accuſationibus.Folerium in praxi criminali. 1. part.3. partis principalis. & in.3. part. numer. 9. & ita ex conſuetudine in praxi obſeruari firmat Boſius in praxi criminali.titu. de inquiſitione. numero. 8. & hanc differentiam inter ius canonicum,& ciuile agnoſcit etiam Ioannes Maria Monticelli in praxi criminal. in Regula. 1. numero.1. & .2. quo in loco latè proſequitur quæ requirantur ad hoc, vt inquiſitio procedat, & ibidem in.8. Requiſito congerit plures caſus in quibus iudex ex officio inquirere poteſt. Sed nullam differentiam conſtituendam eſſe inter virumque iusteſtãtur Aretin. nume. 67. & Socinus. n. 396. & 399. in dicto cap. qualiter & quando el.2. & Alciatus in cap.1.nume.12.de officio ordinarij , aſſerentes vtroque iure neceſſum eſſe , quòd infamia, præſumptio,vel indicium præcedat ad inquiſitionem generalem faciendam. Cæterũ de iure regio inquiſitio generalis, quæ vulgo dicitur , Peſquiſa cerrada . prohibita eſt,nec fieri poteſt , niſi de mandato principis.iuxta text.l.2.titul.17.part.3.& in.l. 5 3.&.4.titu.1.libro.8.Recopil.Quando verò inquiſitio fit de certo genere delictorum,tamen contra incertas perſonas, dicitur ſpecialis reſpectu delicti, & generalis reſpectu perſonarum: eamque iudex in ſuo territorio ex officio ſibi iniuncto facere tenetur, etiam de iure regio in delictis congeſtis à.l.36.tit.6.lib.3.Recop.nullo mandato Principis præcedente, vt tenet Gregor. Lup. in.l.2. titul.17. part.3.in 6 gloſſ.1.quinimò de quocunque genere delicti præter delicta connumerata in dicta.l.36.de iure regio iudex inquirere poterit,dummodo infamia præcedat,iuxta text.in dict.l.2.titul.17.part.3.& ibi Gregor. Lup. in gloſſ. 2. & pari modo quando inquiritur de certo genere delicti, ſi illud notorium ſit poterit iudex generaliter inquirere de delinquentibus, etiam 7 ſi infamia non præcedat contra aliquem, ſecundum Bartol. in dicto. §. ſi publico, numero. 17. quam oppinionem tenet Innocen. aſſerens totum mundum eam obſeruare in capit. bonæ el. 1. numero 5. de electione. & ſequitur Nauarr. in cap. inter verba. 11. quæſtione. 3. coroll. 16. numero. 50. quidquid contrarium teneat Sotus, in libr. de tegendo, vel detegendo ſecreto. membr.2. quæſtio.6. Et 8 ſi aliqua inditia contra certam perſonam ex illa generali inquiſitione ne reſultent, iudex procedere poterit ad ſpecialem inquiſitionem , & ad punitionem delinquentis,ſecundum Bart.in praxi communiter receptum , in dicto. §. ſi publico.num.9.

9 Aduerte inſuper, quòd iudex procedendo in inquſitione generali interrogare

rogare debet teſtes ſolummodo de delictis notorijs, & manifeſtis, non tamen de occultis: nec teſtes iurati debent detegere occulta, ſed tantum notoria, iuxta text. in cap. qualiter & quando, el. 1. in fine, de accuſationibus, alioquin ſi de occultis interrogentur poterunt vti ſubterfugio, & amphibologia verborum, iudicemq; eludere, reſpondendo, ſe illud neſcire, eo ſenſu intra ſe retento, vt alijs detegant, vt probat tex. in dict. cap. qualiter & quando, el. 1. in fine. iuncto tex. in cap. erubeſcant. 32. diſtinctione. & firmant Adria. in. 4. de Sacraméto confeſsionis. §. ad argumenta. dub. 9. Sylueſt. in ſumma. verbo, Accuſatio. q. 13. & Nauar. vbi ſuprà. corol. 64. pag. 222. Neque obſtat, quòd in propoſita ſpecie teſtis interrogatus mentiri videtur, vtendo ſubterfugio verborum cũ iuramentum intelligi debeat ad mentem eius, cui iuratur, iuxta text. in cap. quacunque. arte. 22. quæſt. 5. quod mendacium nó permittitur, etiam pro rediméda vita, vt probat text. in cap. ſuper eo. extra, de vſuris. ergo teſtes iurati, & de occultis interrogati non poterũt vti ſubterfugio verborum. Nam reſpondeo prædictam argumentationem procedere, quando quis iuſtè, & debitè iuris ordine ſeruato, interrogaretur, tũc enim ſubterfugio verborum vti non poſſet: cæterum ſi iniuſtè & tyrannicè interrogaretur, tunc ſufficeret, reſponſionem veram eſſe ex verbis æquiuocis ad ſenſum interrogati, quamuis ad ſenſum interrogantis falſa eſſe. Quinimò ſi teſtes interrogati de occultis, ea detegerent, ex eorum depoſitione delinquentes non deberent puniri, iuxta text. in cap. inquiſitionis. §. tertiæ dubitationis. extra de accuſationibus. & ibi glo. verbo, Solummodo. & Nauarr. vbi ſupra, coroll. 61. n. 648.

Dicunturque crimina occulta, etiam ſi duobus vel tribus teſtibus probari poſſint, dummodo infamia de eis non eſſet, vt probatur in dict. cap. inquiſitionis. §. tertiæ. & reſoluit Nauar. vbi ſupra, corol. 49. Et licèt ex depoſitione teſtium facta ſuper generali inquiſitione, delinquentes non poſsint de occultis puniri, tamen ſi occulta probata ſint in generali inquiſitione aduerſus aliquem, bene poterit iudex inquiſitionem ſpecialem formare cõtra illum ſic infamatum, & eum condemnare, ſecundum Bart. in. d. §. ſi publico. nu. 9. & alios communiter ex Aretino in. d. c. qualiter & quando, el. 2. n. 56. & ita in praxi obſeruari firmat Nauarr. vbi ſuprà. Rurſus aduerte quod in generali inquiſitione omnes teſtes etiam minus idonei recipiuntur, quia iudex in ea procedit ſolũmodo quo ad ſe inſtruendũ, & inquirendum de facto, nó tamen ad inquirendum, vt ſuſpectus puniatur: nam tunc fama deberet eſſe orta à beneuolis, & non à maleuolis, vt probat tex. in dict. c. qualiter & quãdo, el. 2. & ibi Socinus colum. 3. verſi. aduerte. & tradit Boſius vbi ſup. in tit. de inquiſition. nu. 4. & 41. Specialis verò inquiſitio regulariter prohibita eſt, niſi in aliquibus caſibus, ſecundum Salicet. in. l. ea quidem. C. de accuſationibus. Nauarrum vbi ſuprà. coroll. 62. & Anto. Gom. in. 3. Tomo. Variarũ. cap. 1. num. 49. & ratio eſt, quia regulariter non procedit abſque legitimo accuſatore, vt probat text. in. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorem. ff. de muneribus & honoribus. & ita eſt tenendum: quamuis Panor. in. d. c. qualiter & quando, el. 2. n. 13. communiter receptus ex Nauar. in dict. corol. 62. teneat de iure canonico ſpecialem inquiſitionem permiſſam eſſe. Et nouem caſus in quibus inquiſitio ſpecialis procedit congerunt Nauarrus in dict. corollario. 62. Soto in libro de ratione tegendi vel detegendi ſecretum. membr. 2. quæſtio. 6. quorum primus eſt, quando iudex ex generali inquiſitione inuenit aliquem culpabilem: tunc enim contra eum poterit deſcendere ad ſpecialem inquiſitionem. Secundus eſt, quando in aliqua cauſa ciuili, vel criminali, quis coram iudice delinquat, vt puta ſi

tasi testis falsum dicat, vel pars falsos testes producat, aut aduocatus fraudem perpetret: tunc enim ob grauem offensam iudici illatam formari poterit specialis inquisitio contra delinquentem. Tertius est, quando præcessit denuntiatio publici fiscalis adhoc deputati contra aliquem. Quartus est, quando delictum est notorium, vt putà si aliquis hominem occidat, vel aliud delictum publicè committat coram populo, vel maiori parte populi, ita quod facti euidentiam contineat. Quintus est, quando delictum fuit in ecclesiæ commissum, vel cõtra personas ecclesiasticas. Sextus est, quãdo delictũ fuit proditoriè cõmissum. Septimus est, quãdo delictũ peruenit ad notitiam iudicis per accusationẽ à parte propositã, à qua postea desistit. Octauus est, quando præcessit aliqua infamia, præsumptio, vel indicium contra aliquem. Nonus est, quãdo delictum est enorme, & grauissimum, vt puta hæresis, læsæ maiestati, falsæ monetæ, & contra naturam. Et vltrà prædictos casus erit alius, scilicet, quando propter incidentem cognitionem iudex nouit aliquod delictum: de illo tunc inquirere poterit, secundum Barto. in dicto. §. si publico. numero. 8. & in Extrauagante, ad reprimendum. verbo, Per inquisitionem. Et plures differentias inter inquisitionem generalem, & specialem ponit Marianus Socinus in dict. capitul. qualiter & quando, el. 2. artic. 1. col. 3. Et hæc principia de inquisitione generali & speciali pro instructione iuuenũ sufficiat annotasse: nam de inquisitionibus longum tractatum scribit Socinus in dict. cap. qualiter & quando, el. 2. quem videre poteris. & Iulium Clarum, lib. 5. Recept. § fi quæst. 5. & 6. & Bosium vbi suprà.

16

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *STylus fulminandi processum per modum inquisitionis.*

2 *Eadem forma obseruatur in fulminando inquisitionis processum, quæ in accusationis: & vnde hic stylus oriatur, & differentiæ inter modum accusationis & inquisitionis remissiuè.*

§. De stylo fulminandi processum per viam inquisitionis.

1 STYLVS, qui obseruatur in fulminãdo processum, quando per viam inquisitionis proceditur talis est, quòd iudex mandat tabellioni, vt caput processus scribat in eo, asserendo in eius notitiam peruenisse diuersa crimina commissa fuisse, committitque in illa ciuitate vel loco, & quod ad ea inuestigãda & inquirẽda vult inquisitionẽ facere, & de eis informationẽ sumere, debetq; statim incipere à reptione testiũ, interrogãdo eos sub iuramẽto de notorijs criminibus, & præcipiẽdo q illa detegãt. Et si ex dicta inquisitione cõstiterit fuisse aliquod crimẽ commissum, & inditia cõtra certã personã resultauerint, iudex inquisitionem faciet aduersus illam personam: & si ex summaria informatione persona illa culpabilis apparuerit, personaliter erit capienda, & in carcerem detrudenda, assignando ei carcerem, & vincula injiciendo, secundum qualitatem delicti, & personæ: & deinde iudex facies

ciet confiſcationem bonorum delinquentis per inuentarium deponendo illa penes aliquem. Poſtmodum iudex ſuſcipere debet confeſsionem delinquentis,& ex officio imponit delinquenti capitulum de delicto reſultante ex proceſſu, vt ſe compurget per ſuas exceptiones: dantur que ei nomina teſtium, vt aduerſus eos obijcere poſsit repulſas,ſi quas habuerit. Quod omne ſub breui termino fieri debet, intra quem iudex etiam quærit aliquas probationes contra reum,& publicatio teſtium fit:& publicatis atteſtationibus allegatur & concluditur in cauſa,vel ad definitiuam ſententiam, vel ad torturam, vt dicemus in modo procedendi per accuſationem:
2 nam ferè eadem forma & ſtylus obſeruatur in fulminando iſtum proceſſum, qui obſeruatur in fulminando proceſſum accuſationis, qui ſtylus oritur ex dicto cap. qualiter & quando, el.2. verſic. Debet. & notat ibi Socinus à nu. 721. & Speculator in tit. de inquiſitione.§.nunc tractemus. num. 6. &. 7. & Socinus vbi ſuprà à nume. 701. ponit ſtylum & praxim, quæ obſeruatur in diuerſis inquiſitionibus.& plures differentias inter modum inquiſitionis, & modum accuſationis tradit idem Socinus vbi ſuprà,in articulo.1. principali.numer.67.&.68.& Boſius in praxi criminali.titu. de inquiſitione.num.21.

Ex Cap. Secundo,

SAMMARIA.

1 *Modus procedendi per viam denuntiationis ordinarius eſt.*

2 *Variæ denuntiationes in iure reperiuntur, & ea de qua hic diffinitur.*

3 *Denuntiatio ex duplici cauſa fit, & ibi exempla.*

4 *Iudex, vel quælibet ciuitas merum imperium habens officiales publicos ad denuntianda crimina creare poterit.*

5 *Si non ſit fiſcalis publicus iudex in aliqua cauſa certa & delicto eum creare poterit,*

6 *Fiſcalis creatur, qui accuſare non prohibetur.*

7 *Fiſcales quaſcunque perſonas, & quæcunque delicta denuntiant de iure canonico: & quid de iure regio: quod hodie de iure canonico obſeruãdũ eſt.*

8 *Fiſcalis nõ probans crimina, quæ denuntiant in expenſis condemnandus eſt.*

Caput Secundum, De modo procedendi per viam denuntiationis.

1 MODVS procedendi in cauſis criminalibus per viam denuntiationis ordinarius eſt, vt probat text. in cap. licet Heli. de Symonia. & in extraua ganti ad reprimẽdum.& in l. ea quidem. vbi latè Salicet. C. de accuſationibus. tex.
2 in.l.27.titul.1.p.7.Et licet in iure variæ ſpecies denuntiationis reperiantur, vt conſtat ex Henrico, Panor. & Nauar. notabili.5.in.capit. nouit.de iudicijs. & ex Præpoſito in ſumma. 2. q. 8. tamen quo ad noſtrum attinet inſtitutum denuntiatio nihil aliud eſt, quam delatio alicuius criminis apud iudicem competentem ad pœnam vel correctionem inferendam delinquenti, ſecundum Præpoſitum vbi ſup.& Bernard. Diaz in practica criminali.c.6.& Boſium in praxi criminali,tit.de denũtiatione:& Simãcas de inſtit.catho. tit.19.n.1.Vel poteſt dici,q; denũtiatio eſt delatio criminis ad iudicẽ,ſine legitima inſcriptione ad pœnitentiã,vel reſtitutionẽ eius,quod illa exigit, vel ad remotionem officij, quo crimina ceſſent, vel ad hæc omnia

omnia, vel aliquot ex his. Quam definitionem omnium aptissimã reputat Nauar. in. d.c. nouit. notabili. 5. n. 2. singula
3 eius verba explicans. Quæ denũciatio dupliciter fit, aut ratione publici delicti (quo casu quilibet de populo denuntiare poterit, sicut & accusare, si prohibitus non inueniatur) aut ratione alicuius muneris, & officij peculiaris, vt putà quando custos agrorum denuntiat de criminibus in agro cõmissis, vel quãdo AEdilis denũtiat de his, qui transgrediuntur ordinationes ciuitatis, vel quando fiscalis publicus
4 denuntiat de aliquo crimine: quos officiales publicos ad maleficia denuntiãda creare poterit iudex, vel quælibet ciuitas merum imperiũ habens, iuxta tex. in. l. 1. §. fi. ff. de officio præfecti vrbi. & text. in. l. ea quidem. C. de accusationibus. tradunt Bat. & alij in. l. Diuus Adrianus. ff. de cu-
5 stodia reorum. Similiter iudex fiscalem creare poterit in certa causa & delicto, quando non esset generalis fiscalis constitutus, vt probat text. & ibi notãt Bart. & Platea. in. l. 2. C. de delatoribus. libro 10. Et hinç oritur praxis, que el juez dize: que por que esta causa no quede indefensa para que mejor se siga, criaua y crio por fiscal a fulano, &c. Et quilibet creari poterit fiscalis, qui prohibitus non reperiatur accusare, secundum Bart. in dicta l. Diuus Adrianus. nu. 7. & Salicetum in dicta l. ea quidem. nume. 11. Quo. fit infamem creari non posse fiscalem, secũdum Bernar. Diaz in practica criminali. ca. 6. numer. 2. in hoc tamẽ distinguit Socinus in. d.c. qualiter & quando el. 2. nu. 244. referens & sequens Angelum. Qui fiscales denũtiare poterunt quascũq; personas & quæcunq; delicta, vt firmat Salic. vbi supra. n. 14. & Præpositus in summa. 2. q. 8. num. 170. & 174. & ita in foro ecclesiastico praxis obseruat, secũdum Bernard. Diaz in d.c. 6. n. 3. de iure tamen regio in foro seculari fiscalis nõ admittitur ad denuntiãdum, nisi de notorijs criminibus, vel nisi delatorẽ assignauerit, vt probat tex. in. l. 6. tit. 13. lib. 2. Reco. q etiam in foro ecclesiastico obseruandum erit: ideoque in Concilio Compostelano, actione 3. decreto. 23. & in Toletano actione. 2. decreto. 12. statutum est, fiscalem admittendum non esse ad denunciandum, nisi præcedente infamia & informatione: qui fiscalis probare debet crimina, quæ denuntiat, secudum Bart. in dict. l. Diuus. & Salicetum in dict. l. ea quidem. nume. 23. alioquin in expensis condemnandus erit, si reus venerit absoluendus, secundum Salicet. vbi suprà. num. 28.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *Denuntians coram iudice competente & tabellione per viam actus inscriptis suam denũtiationem redigit.*

2 *An libellus in denuntiatione offerẽdus.*

3 *Solemnitates in accusatione requisitæ, in denuntiatione necessariæ non sunt.*

4 *Qui calumniam in denuntiatione commiserit, puniendus erit.*

5 *Libellus denuntiationis.*

6 *Denuntiationis modus per viam actus inscriptis.*

7 *Oblata denuntiatione, data & recepta summaria informatione, & denuntiato culpabili inuento, vel indicijs in eũ emergentibus, iudex denuntiatum personaliter capit, & confessionem ab eo recepit.*

8 *Denuntiationis copiam denuntiato datur, qui litem contestari tenetur, & partes ad probationem recipiuntur, & testium fit publicatio.*

9 *Publicatis attestationibus adhuc possunt testes examinari de nouo: & deinde*

inde proceditur ſicuti quando per viã acuſationis.

§. De ſtylo fulminandi proceſſum per viam denuntiationis.

1 QVando aliquod peccatum publicum, vel aliud crimen venerit denuntiandũ per fiſcalem, AEdilem, cuſtodẽ, aut per alium de populo, denũtians comparet coram iudice competente, & coram tabellione, & per viam actus in ſcriptis redigit ſuam denuntiationem, & aliquando dicta libellum porrigit, qui in denuntiatione neceſſarius eſt, ſecundum Speculatorẽ in titu. de inquiſitione. §. viſo igitur. num. 6. Sed plures doctores relati à Socino in. d. c. qualiter & quãdo el. 2. n. 73 1. firmant libellũ in denuntiatione non eſſe neceſſarium: ac ideò in praxi obſeruatur, denuntiationem aliquãdo per libellum deferri, aliquando verò per viam actus. Et quomodocunq; proponatur, ſolẽnitates in accuſatione requiſitæ, neceſſariæ nõ erunt in denũtiatione: nec denuntians debebit ſe inſcribere, ſecundum Salicet. in. l. ea quidẽ. nu. 17. C. de accuſa. & Socinum in. c. ſuper his. nu. 1. de accuſa. Et ſi calumniam in denuntiatione commiſſerit puniendus erit pœnis, de quibus per Doct. in cap. 1. de calumniatoribus. & per Bernard. Diaz, in practica criminali. cap. 6. quæ denuntiatio per libellum vel per viam actus proponitur formã ſequenti.

2

3

4

Libellus denuntiationis.

5 FVlano fiſcal deſta audiencia, o fiel, o guarda, o como vno del pueblo, en la mejor forma q̃ aya lugar de derecho parezco ante v. m. denunciando como denuncio de fulano vezino deſte lugar: y contado el caſo, digo que es aſsi, que el ſobredicho reo denunciado, cõ poco temor de Dios y menoſprecio de ſu conſciencia y en deſacato de la juſticia tiene conſigo en ſu caſa a fulana por manceba, durmiẽdo juntos en vna cama y comiendo y beuiendo a vna meſa, como ſi fueran marido y muger: y ha mucho tiempo que eſtã en eſte mal eſtado, y pecando publico, viuiendo deshoneſtamẽte, y dando mal exemplo de ſu vida, y eſcandalizando al pueblo: de lo qual ſe ſigue gran deſſeruicio de Dios nueſtro Señor. En lo qual ha perpetrado y cometido graue y enorme delicto digno de punicion y caſtigo, y incurrido en muchas y graues penas, eſtablecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas deſtos Reynos. Por ende a v. m. pido, que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte del ſobredicho denũciado, haga entero cũplimiento de juſticia, condenando le en las mas graues penas pueſtas contra los tales amancebados, por fuero, derecho, leyes è pragmaticas deſtos reynos, è executãdolas en ſu perſona è bienes, para que a el ſea caſtigo, è a otro exemplo: è en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, pido juſticia è coſtas: è juro en forma de derecho que eſta denunciacion no hago de malicia, &c.

De-

Denunciacion por via de auto.

6 EN Salamanca, a tãtos dias de talmes y año, ante el Señor Licencia do fulano, teniente de Corregidor en la dicha ciudad, y en presencia y por ante mi el presente escriuano, y testigos d̃ yuso escriptos parescio fulano fiscal desta audiẽcia, o alguazil desta ciudad, o fiel desta ciudad, o guarda del cãpo y caça, o como vno del pueblo, y dixo: que estando prohibido por leyes è pragmaticas destos Reynos, è por ordenãças desta ciudad, que no se hiziesse tal cosa, o se vẽdiesse tal mercaduria, fulano vezino desta ciudad, auia hecho, o mandado hazer tal cosa, è assi que denunciaua del, por auer cometido el dicho delicto, è por ello ha incurrido en graues penas. Porende que pedia è pidio a su merced del sobredicho hiziesse entero cumplimienno de justicia condenando le en las penas mas graues, puestas contra los tales delinquentes, è executãdo las en su persona è bienes, y pidio justicia, y el officio de su merced imploro, y juro en forma de derecho que la dicha denunciacion no hazia de malicia, &c. Testigos fulano y fulano.

7 Et tũc oblato libello denũtiationis, vel per viã actus facta prædicta denũtiatione, iudex inquit, quòd detur sibi informatio, & statim producitur vnus testis vel plures, & recepta summaria informatione, si iudex inuenirit denũtiatũ culpabilẽ, vel aliqua inditia aduersus eum emerserint, præcipit eum citari, aliquãdo verbaliter, aliquando verò personaliter capi. secundũ qualitatẽ negotij, & delinquentis: nam citatio denũtiati, vel inquisiti necessaria est, argumento text. in. d.c. qualiter & quãdo el. 2. & probatur in authentic. vt nulli iudicũ. §. si verò quis collat. 9. & tradit Socinus. d.c. qualiter, n. 725. & deinde confessionẽ ab eo sub iuramento recipit, & ita praxis obseruat, quãuis Speculator in tit. de inquisitione. §. viso igitur. n. 19. & 24. & Socinus dicto. c. qualiter & quãdo el. 2. dicant iudicẽ non posse hanc confessionẽ à denũciato sumere, nisi præ
8 cedentibus sufficientibus inditijs ad torturã. Post modum copia denũtiationis datur denuntiato, qui debet litem contestari, secundum Speculatorem in dict. §. viso igitur. num. 6. & Socinum dict cap. qualiter el. 2. num. 966. & deinde partes recipiũtur ad probationem, & fit publicatio testium, & publicatis attestationibus, iudex si voluerit poterit de nouo alios, te-
9 stes examinare, secundum Doct. in cap. cum clamor. de testibus. & Bart. in. l. 2. §. si publico. nu. 15. ff. de adulterijs. & postea concluditur ad diffinitiuam, vel ad torturam, & denique pro ceditur, sicuti quando per viã accusationis, vt infra dicemus, & sententia diffinitiua profertur.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *QVando procedatur per viam accusationis: & quid sit accusare.*

2 *Quid sit accusatio.*

3 *Accu-*

3 *Accusatio est res licita, & aliquando de præcepto necessaria.*

4 *Tuta conscientia quis accusat omissis his de quibus hic.*

5 *Quo sensu accipiendi sint Matth. cap. 6. & Paul. ad Rom. cap. 12.*

6 *Accusatio in priuatis delictis non est necessaria de præcepto: in publicis autẽ sic, vt hic.*

7 *Accusatio nec per viam actionis, nec per officium iudicis, sed per quoddam ius de per se competens pro exigenda vindicta expeditur.*

8 *Accusatio cui competat in priuatis, & cui in delictis publicis.*

9 *Inteligitur text. in c. 1. de accus.*

10 *Quare aliqui prohibentur accusare.*

11 *Accusare prohibiti, suam vel suorum iniuriam, prosequentes admittuntur.*

12 *Consanguineus vsq; ad. 4. gradum suorum iniuriam persequi dicitur de iure regio.*

13 *Consanguineus vsq; ad. 6 gradũ admittitur pro cõsanguineo de iure cõmuni, iuxta receptiorem sententiam.*

14 *Maritus inter suos connumeratur: & in accusando, seu remittendo præfertur filijs & alijs coniũctis eius vxor.*

15 *Ille in accusatione præfertur: qui maiori dolore iudiciũ exacturus est: quod in muliere præsumitur.*

16 *Inter dispares gradu proximior ad accusandum admittitur.*

17 *Consanguineis pluribus concurrẽtibus in eodem gradu, omnes simul ad accusandum admittitur.*

18 *Consanguineorum aliquo accusante qui post litem cruntestatam supernenerit non admittitur.*

19 *Accusatoribus pluribus extraneis ad accusandum concurrentibus, iudex magis idoneum eliget*

20 *Quod de accusandis criminibus dicitur etiam de illis remitendis dicendum est.*

21 *Clericus aliâs prohibitus laicum accusare, suam vel suæ ecclesiæ iniuriam prosequendo eum accusare poterit, si pœna sanguinis non venit infligenda.*

22 *Clericus vbi pœna sanguinis infligenda venit laicum accusare potest cum protestatione quod ad eam non deueniatur.*

23 *Protestatione prædicta non obstante, iudex ad sanguinis pœnam procedat, nec ob id clericus irregularis efficitur.*

24 *Clericus propter prædictam protestationem irregularitatem effugit, si etiam certò sciat, iudicem mortem illaturum, & eam desideret.*

25 *Inquisitores tradentes curiæ seculari hæreticos irregularitatem non incurrunt, in fidei laborem.*

26 *Accusatio duplex oritur ex quocunq; crimine.*

27 *Accusatio etiã duplex ex quolibet crimine, & iniuria priuata oritur.*

28 *Accusatio criminalis quid: & quid ciuilis.*

29 *Offensus quocunq; agat modo ad damna & interesse agere poterit.*

30 *Offensus si labore & industria sua victum quærebat, poterit agere ad operas quibus caruit, & cariturus sit toto tempore vitæ suæ.*

31 *Offensus quomodo criminaliter, & ciuiliter*

uiliter eodem libello agere ualeat.
32 Intellectus ad .l. 1. C. quando actio ciui. præiudi. criminali.
33 Crimina publica aut priuata.
34 Crimina publica quæ dicantur.
35 Publicorum criminũ accusatio cuilibet de populo competit.
36 Crimen in Dei, aut principis offensam commissum publicum est.
37 Accusatio falsi cuiuscunq; instrumenti etiam non testamenti, publici iudicij est.
38 Crimina priuata quæ dicantur.
39 Crimina priuata ea sunt quæ inter publica non connumerantur.
40 Accusatio priuati delicti illi, cuius interest, competit.
41 Consequentia hæc non procedit semper, quilibet potest de tali crimine accusare, ergo crimen publicum est.
42 Accusare potest quilibet de populo pro illa pœna quæ fisco aplicanda uenit ex crimine priuato.
Accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit.
43 Accusatio de suspecto tutore publici iudicij non est.
44 Crimẽ publicum tripliciter dicitur, & quando latissimè.
45 Crimen quando latè publicum dicatur.
46 Crimen quando strictè publicum sit.
47 Damnatus de crimine publico strictè sumpto efficitur infamis.
48 Crimina quæ puniuntur ex aliqua Rubri. incipiẽti ad .l. & c. dicũtur descendere ex lege publicorum iudiciorum.
49 Crimen publicũ esse uel priuatũ magni effectus est, & cuius effectus sit.
50 Crimina omnia de iure canonico publica sunt.
51 Per inquisitionem iudicis saltim ad imponendam pœnam extraordinariam iam hodie pro quolibet crimine priuato procedi potest.
52 Delictorũ materia iam statutis & consuetudinibus immutata est: ut dix publica à priuatis discernantur.
53 Delicta leuia, grauia, grauiora, & grauissima esse.
54 Delicta leuia quæ dicantur.
55 Delicta ex paruitate causæ, & qualitate pœnæ leuiæ iudicantur.
56 Delicta grauia quæ dicantur.
57 Delicta grauiora quæ.
58 Delicta grauissima quæ.
59 Delicta undecunque claruerint punienda.
60 Pœna delictorum quare requiritur.
61 Praxis præconizãtiũ, para q̃ a el sea castigo y a otros exẽpl. & c. unde orta.
62 Delictorum publicatio, pœnæq; eorum executio publicè & nõ noctu faciẽda.
63 Causa iusta facit licitũ recedere à iure communi.
64 Iudex qui absque iusta causa secretò executionem iustitiæ facit in syndicatu tenetur.
65 Delicta qualiter cognoscentur esse leuia, grauiora, &c. quod arbitrio iudicis relinquitur.
66 Delicta qualia sint, ex qualitate pœnæ iudicanda.
67 Philippum .II. interrogasse à suo Senatu quæ delicta attrocia essent refert Iulius Clarus: & quid responsum
68 Delicta quæ grauia, & quæ grauissima aut attrociora secundum Iulium Clarum.

69 *Delicta quædam ordinaria, quædam extraordinaria, & quæ illa sint.*
70 *Delicta quædam nominata, & quædã innominata, et quæ illa sint.*
71 *Delicta quare innominata appellẽtur.*
72 *Delicta quædam capitalia, quædam non capitalia.*
73 *Homo triplex caput habet.*
74 *Crimen capitale quando dicatur.*
75 *Crimen propter quod quis ciuitatem amittit, capitale dicitur.*
76 *Crimen capitale dicitur tribus modis.*
77 *Delicta quædam ecclesiastica, quædam secularia, quædam mista.*
78 *Delicta merè ecclesiastica quæ sint.*
79 *De crimine hæresis ecclesiasticus iudex solus cognoscit.*
80 *De symonia solus ecclesiasticus iudex cognoscit.*
81 *Delicta merè secularia quæ dicantur.*
82 *Crimina mista quæ dicantur.*
83 *Accusatio cuiuslibet delicti viginti annis præscribitur.*
84 *Accusatio adulterij quinquennio præscribitur.*

Caput Tertium, De modo procedendi per viam accusationis.

1 PER viam accusationis proceditur in causis criminalibus, quãdo iudex ad instantiam alicuius accusatoris procedit: est enim accusare aliquẽ reum criminis in libello deferre, vt in.l. libellorum.3.ff.de accusat.& inde accusatio est delatio criminis ad vindictam
2 publicã in iudicio, legitima interueniente subscriptione. & hanc definitionem dicit receptiorem Felin.in Rubrica. extra de accusationibus. Ex qua definitione infertur, quòd accusatio est res licita,
3 & aliquãdo necessaria de præcepto: nam si delatio criminis ad publicam vindictam, quæ in cognitione criminum versatur, licita est, ergo & accusatio, quia si singulis prodesse bonum est, à fortiori bonum erit prodesse vniuersis. Vnde
4 tuta conscientia poterit quis aliquem accusare prosequendo suam, vel suorum iniuriam, dum tamen id faciat motus zelo iustitiæ, omisso odio, rancore, & ira, & animo vlciscendi remoto, iuxta text.& ibi gloss.in cap.si is, qui prælatus 23.quæstio.4.& gloss.cap.si quis contristatus.90.distinctio. text. & ibi gloss. in cap.2.de homic. in. 6. vbi dicitur quòd offensus tenetur remittere rancorem, non verò satisfactionem, & damnum iniuriæ,& notat Panor.in cap. 1. de iniurijs.Innocent. Ant. Aret. & alij in capit. accusasti de accusat. & in hunc sensum
5 est accipiendum illud Matth. capit. 6.& Pauli ad Romanos cap. 12. non vos defendentes, id est, non vos vindicantes fratres charissimi: sed date locum ire. In
6 priuatis verò delictis accusatio non est necessaria de præcepto, & in eis intelligi potest.text.in.l.vnica.C. vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur. Cæterùm in publicis criminibus tendentibus in pernitiem Reipub. cuius proximum obiectum est bonum commune, quando probari possunt, nec per aliam viam, quàm per accusationem bono cõmuni consuli potest, tunc accusatio necessaria erit de præcepto, secundum D. Thom. 2. 2. quæstione. 68. articulo. 1. quem explicat Caietan.ibi.& Soto.libr. 5.de iustitia & iure. quæstio. 5. articul.1.
7 Secundò infertur ex dicta definitione accusationem non expediri, nec per viam actionis, nec per officium iudicis, cum ad vindictam publicam intendatur: sed iudicia publica nec per actionem ordinantur, nec quicquam simile ha-

bent cum cæteris iudicijs, vt probatur in princip. Inſtit. de pub. iud. ergo nec per viam actionis, nec per officium iudicis accuſatio expeditur. Vnde dicendum erit, quòd accuſatio eſt quoddam ius de per ſe, competens parti pro exigenda vindicta, ſecundum Bald. in l. imperium. lectura. 1. num. 2. & ibi Iaſ. num. 17. ff. de iuriſdict. omnium iudic. & hanc ſententiam defendit Anto. Gom. in. 3. tomo Variarum, cap. 1. num. 30. contra Barto. Alexand. & Aret. aſſerentes, accuſationem eſſe officium iudicis nobile reſidens in parte.

8 Accuſatio verò in priuatis delictis competit ei, cuius intereſt: in delictis autem publicis competit cuilibet de populo & forenſi, dummodo aliqua lege prohibitus non ſit, vt probat text. in. l. qui accuſare. & ibi Docto. ff. de accuſat. & in cap. prohibentur. 2. quæſt. 1. & in. l. 2. titu. 1. part. 7. & in. l. 1. titu. 20. libr. 4. fori. & probatur in principio Inſtit. de public. iudic. & in. l. 14. tit. 8. part. 7. tradunt Speculator in titu. de accuſatore. §. item refellitur. Gandinus in Tract. maleficiorum. 2. quæſt. princip. & Anto. Gom. dicto cap. 1. num. 28. & 31. Et hinc inquit text. in cap. 1. de accuſat. quòd accuſator debet eſſe legitimus, id eſt, qui aliqua lege non ſit prohibitus accuſare, legitimus enim dicitur, qui ſecundum leges eſt, vt in. l. actus legitimi. 78. ff. de regul. iuris. & ratio eſt, quia ſicut non eſt ſalutare Reipub. omnia crimina accuſando proſequi, vt in cap. ſi omnia. 6. q. 1. ita non erit ſalutare ab omnibus accuſationem proponi, alioquin contingeret aliquando priuato odio & calumnia innocentes iniqua accuſatione fatigari: & aliquando nocentes pœnam euadere præuaricatione, vel tergiuerſatione accuſatoris, iuxta text. in cap. ſi quem pœnituerit. 2. quæſt. 3. Cõtingeret etiam criminis reum accuſare criminoſum, contra illud Lucæ cap. 6. qui trabem geſtat in oculo, feſtucam de oculo fratris eruere non poteſt, vt in. c. qui crimen. 6. quæſt. 1. ob idque in ſupradictis iuribus variæ perſonæ arcentur ab accuſando.

11 Perſonæ tamen prohibitæ legibus accuſare, bene admittuntur ad accuſandum proſequẽdo ſuam vel ſuorum iniuriam, iuxta text. in. l. hi tamen omnes. ff. de accuſat. & in. l. nõ prohibẽtur. & in. l. non ignorat. & l. ſi crimen. & l. de crimine. C. qui accuſare non poſſunt. & in. l. 2. titul. 1. part. 7. Et ſuorum iniuriam proſequi dicitur de iure regio conſanguineus

12 vſque ad quartum gradum, vt probatur in. l. 2. & in. l. 26. titulo. 1. part. 7. De iure verò communi ſunt variæ opiniones in iſto articulo: nam glo. 1. in. l. ſi fœmina. C. ad Senatuſconſult. Turpil. recepta ibi à Barto. Ang. Fulgoſ. & Saliceto, tenet quod conſanguineus vſque ad ſeptimum gradum admittitur ad accu-

13 ſandum pro conſanguineo: tamen vera & magis recepta opinio de iure communi eſt, quòd conſanguineus admittatur pro conſanguineo vſque ad ſextum gradum, vt probatur in. l. 4. ff. de teſtament. iuncta. l. Iuriſconſultus. §. quinto gradu. & §. ſexto gradu. ff. de gradibus. vbi dicitur quòd nemo cogitur teſtificari contra conſanguineum vſque ad ſextum gradum, ſed ſuorum iniuriam dicitur proſequi qui inuitus non cogitur dicere teſtimoniũ in cauſa criminali, iuxta text. in. l. 2. ff. de accuſat. ergo de iure cõmuni ſuorum iniuriam dicitur proſequi conſanguineus vſq; ad ſextum gradum. Et hanc opinionem cum pluribus defendit Boerius in deciſionibus. 1. p. deciſione. 220. Aymon Craueta conſi. 230. 1. part. conſil. & Folerius in pract. crimi-

14 nali. 2. part. 2. partis. pag. 150. & Ant. Gomez. 3. tomo Variarum. cap. 10. num. 34. Plaça vero in epitome delict. cap. 39. numero. 13. reſoluit, de iure communi frequentiorem opinionem eſſe, vſque ad decimum gradum conſanguineis competere ius accuſandi, & remittendi necem defuncti. Quibus adde maritum connumerari inter ſuos, de cuius morte vxor poterit accuſare, quinimo in ac-

cuſando & remittendo delictum præferenda erit filijs & reliquis conſanguineis mariti: nam cum ſit vna caro reputatur magis coniuncta perſona, vt probatur in cap. gaudemus. §. quia verò de diuortijs. & in l. 14. tit. 8. par. 7. & tradit Anto. Gom. in dict. 3. tomo. cap. 1. num. 32. & in cap. 3. num. 66. & Dominus Antonius à Padilla. l. tranſigere. num. 57. C. de tranſactio. & Plaça in epitome delict. cap. 40. num. 2. & Iulius Clarus lib. 5. ſenten. §. fi. q. 14. nu. 8. Præſertim quia in accuſatione
15 præfertur ille, quem ſcimus maiori dolore iudicium exacturum, argumento tex. in l. 2. ff. ad l. Iuliam de adul. quod in muliere præſumitur à communiter accidentibus, licet Albericus in l. pen. §. fi. nu. 7. ff. naut. caup. firmet contrariũ eſſe præſumendum.

16 Sed ſi plures conſanguinei diſpares in gradu concurrerint ad accuſandum aliquem proſequendo iniuriam ſui conſanguinei, tunc proximior conſanguineus admittendus & præferendus erit, argumento text. in l. ſi plures. ff. de accuſationibus. & probat expreſsè text. in l. 2. §. ſi ſimul. ff. ad l. Iuliam. de adulterijs. & ibi notat Bart. & alij: ſi verò conſanguinei ſunt in eodem gradu, & ſimul con-
17 currerint omnes, ſimul erunt admittendi, iuxta text. in l. 3. §. ſi ad plures. ff. de ſepulchro violato. vbi firmant gloſſ. Bart. & Ang. & communiter omnes. Si tamẽ vnus ex eis prius accuſauit, & poſt litem conteſtatam alius ſuperuenerit, etiam
18 in eodem gradu, admitti non debet, ſecundum Salicetum. in l. qui de crimine. C. de accuſat. oppoſitione. 5. & 7. At verò ſi plures extranei concurrant ad accuſandum delictum publicum, non erunt omnes admittendi, ſed iudex eliget magis idoneum, iuxta text. in dict. l. ſi plures. & in l. ſi verò. §. hæc autem. ff. de his
19 quid eiecerũt. vel effud. Et idem ius obſeruandum erit circa remiſsionem delicti faciendam: nam proximior erit præferendus, & ſi omnes in eodem gradu fuerint, ab omnibus remiſsio erit facienda, ſecundum Anto. Gom. 3. Tom. ca. 1. nu. 35. in fi. Ex ſupradictis etiam infertur quòd licèt clericus prohibitus ſit accuſa-
20 re laicum coram iudice ſeculari de delicto publico, vt probatur in cap. ſacerdotem. 2. quæſt. 7. tamen ſi proſequatur propriam iniuriam, vel eccleſiæ ſuæ, benè poterit laicum coram iudice ſeculari accuſare, ſi ex tali delicto pœna ſanguinis
21 imponẽda nõ venerit, vt probatur in. c. cum ſit generale. de foro comp. ſi verò pœna ſanguinis ex tali delicto infligenda venerit, benè poterit clericus laicum accuſare coram ſeculari cum proteſtatione, quod iudex ob ſuam accuſationem ad pœnam mortis mutilationis mẽbri, vel ſanguinis nõ procedat: & prædicta proteſtatione non obſtante, iudex infligere poterit pœnã mortis, mutilationis
22 membri, vel ſanguinis. Nec ob id clericus irregularis efficietur, vt probatur in. c. 2. de homicid. in. 6. & notat. Panor. in. c. cum P. Mãconela, nu. 8. de accuſat. quam irregularitatem clericus ex prædicta proteſtatione effugit, etiam ſi animo deſideret, vel certo ſciat, iudicem illaturum eſſe mortẽ accuſato etiam iniuſtè, ſecun-
23 dum glo. verbo, Iuſtitia. in dict. ca. 2. & communiter omnes ex Couar. in Clement. furioſus. 2. p. §. 5. nu. 1. cum duobus ſequentibus: quia text. in dict. cap. 2. tantũ agit de proteſtatione expreſſa, de animo verò nihil dicit: & hinc dicitur,
24 quòd ob prædictam proteſtationem inquiſitores hæreticæ prauitatis tradentes curiæ ſeculari hæreticos, effugiunt irregularitatem, quia rogant iudices ſeculares, vt non afficiant damnatos morte, vel mutilatione, iuxta text. cap. nouimus de verborum ſignificatione. & in l. 60. tit. 6. part. 1. & affirmat Couarruuias vbi ſuprà. num. 6. Verùm enimuerò exiſtimo, inquiſitores non euadere irregularitatem ob dictam proteſtationem: nam ſi hoc eſſet verum ſequeretur, quòd non effugerent irregularitatem, quãdo pro hæreticis damnatis non rogarent, vt putà quando tradunt hæ-

reticos relapſos, pro quibus non rogant vt probatur in cap. ad abolendam. capit. excommunicamus. §. damnati. extra de hæreticis. & in cap. ſuper eo. de hæret. in ſexto. & tradit Simancas in lib. de Inſtitut. catholic. cap. de iudicibus ſecularibus: ſed tunc non incurrunt irregularitatem, ergo non illam euadunt ob dictam proteſtationem. Quamobrem verius erit dicere, inquiſitores tradentes curiæ ſeculari hæreticos irregularitatem non incurrere, quia hoc ſpecialiter fuit inductum in fidei fauorem, ſecundum Archid. in ſumma. 23. quæſt. 8. in fine. & ſummam Aſteſanam. 2. part. lib. 6. tit. 14. artic. 3. in fine.

26 Aduerte, quòd ex quocunq; crimine duplex accuſatio oritur, vna criminalis ad vindictam Reipūb. & altera ciuilis in factum ad intereſſe, vel damnū parti applicandum, vt probat text. in. l. qui nomine. ff. ad. l. Cornel. de falſ. & ibi Bartol. & omnes, & notat gloſſ. in. l. defuncto. ff. de public. iudic. & ibi Barto. & reſoluit Anto. Gom. 3. tomo. capit. 3. nu.

27 37. Et pari modo ex quolibet crimine & iniuria priuata oritur duplex accuſatio, criminalis, & ciuilis, vt probatur in l. prætor edixit. §. poſſe. ff. de iniurijs, & in. §. in ſumma. Inſt. de iniurijs & in. l. 21.

28 titul 9. part. 7. Criminalis accuſatio dicitur, quādo paſſus iniuriam accuſat delinquentem ad pœnam criminalem: ciuilis verò eſt, quando agit ad pœnā pecuniariam ſibi applicandam, in qua æſtimat offenſam & iniuriam illatam ſibi.

29 Et hinc conſtat, offenſum agere poſſe criminaliter vel ciuiliter, & quocunq; modo intentet agere poterit ad damna, expenſas, & intereſſe pro iniuria eidem illata, & ad omnes ſumptus, quos in cura fecit, & ad omne lucrum, quod lucrari poterat, ſi talis iniuria non fuiſſet ſibi illata, vt probatur in dicta. l. qui nomine. & in. l. item apud Labeonem. §. ſi quis ſeruo. ff. de iniurijs. & in. l. qui ſeruum. ff. de actio. & obligatio. & ibi gloſſ. firmat etiam gloſſ. & Docto. communiter in cap. 1. de iniurijs. Vnde ſi offenſus erat officialis et perſona quæ ſuo labore & induſtria acquirebat victum, & reliqua neceſſaria poterit agere ad operas, quibus caruit dum eſſet infirmus, & ad eas quibus cariturus eſſet toto tempore vitæ ſuæ, ſi remanſit claudus vel debilitatus, ita quod laborare non poſſet, vt probat text. in. l. fina. ff. de his, qui deiec. vel effud. & in. l. ex hac lege. ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. & in. §. ob hominem. Inſtitut. de

31 obligatio. quæ ex quaſi delict. naſc. Quo fit, offenſum poſſe ſimul in eodem libello agere criminaliter & ciuiliter, ſi ciuilem intentet incidenter, implorando officium iudicis pro intereſſe & damnis, argumento text. in. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furtis. quem text. notat ibi Bartol. & omnes. & ad hanc concluſionem not. Angel. in dicta. l. apud Labeonem. §. ſi quis ſeruo. ff. de iniurijs. & Bald. in. l. Dominum. C. de injurijs. & Maranta de ordine iudiciorum. 4. part. diſtinctione. 1. numero 20. & ita in praxi quotidie obſeruatur. Nec obſtat text. in. l. 1. C. quando actio ciuilis præiudicet criminali, vbi dicitur quod vtraque actio ciuilis & criminalis, non poteſt ſimul intentari, quia vna eſt præiudicialis ad aliam. per quem text. ita firmant Bartol. in. l. 2. §. hoc edicto. ff. de vi bonorum rapt. & AEgidius Boſius in practica criminali. titulo de accuſatione. numero. 11.

32 Nam reſpondeo quòd dicta. l. 1. loquitur & intelligitur, quando vtraque accuſatio principaliter ſimul in eodem libello intentaretur, quod fieri non poteſt. iuxta text. in. l. interdum. ff. de publicis iudic. qui ſemper ad hoc allegatur, ſecundum Iulium Clarum, libro. 5. receptarum. §. fina. quæſtione. 2. numero. 1. tamen incidenter implorando officium iudicis, ciuilis poteſt intentari in libello accuſationis criminalis, vt ſuprà diximus, & reſoluit cum communi Iulius Clarus in dicto libr. 5. §. fina.

quæſt. 2.

quæstione.2.numero.2. quem ad istum articulum omnino vide. Ex quibus constat,libellum accusationis tripliciter concipi posse, vel criminaliter tantum, vel ciuiliter, vel criminaliter & ciuiliter simul.

33 Aduerte insuper, quòd crimina quædam sunt publica, quædam verò priuata, vt constat ex titul.ff. de publicis iudicijs iuncto titutlo.ff. de priuatis delictis. Publica enim sunt, quæ ex lege publicorum iudiciorum descendunt, vt putà
34 crimen læsæ maiestatis, adulterij, homicidij, parricidij, peculatus, falsi testamenti, vis publicæ vel priuatæ, ambitus repetundarum, annonæ, quorum meminit.l.1. & ibi gl. ff. de publicis iudicijs. & dicuntur publica, quia cuilibet de po-
35 pulo eorum accusatio competit, vt in principio Inst.de public. iud. & firmant DD. communiter ex Socino in cap. veniens. num. 40. de accusat. Anto.Gom. 3.tomo Variarum cap.1. post numerum primum. & Iulio Claro lib.5.receptarum sententiarum.§. 1.nume. 1. qui numero 2.cum duobus sequentibus resoluit cũ
36 communi doctorum, crimen commissum in offensam Dei & in offensam principis publicum esse, eiusque accusationem permissam esse cuilibet de populo
37 & similiter accusationem falsi alterius instrumenti,quàm testamenti,etiam esse publici iudicij, cuilibetque de populo competere, ex gloss. & Bartol.numero. 2. in dicta. l.1. de publicis iudicijs. & Angel. in.§.item lex Cornelia ante numerum primum Instit. de publicis iudicijs. & Rub. consilio. 12. numero. 7. Et hanc resulutionem deductam ex principio Instit. de publicis iudicijs, defendit Ioannes Robertus libr. sententiarum.c. 10. ab impugnatione Duareni lib. 1. disputat. cap.36. Octomani de verbis iuris, verb. Iudicia. & Brisonij, verbo, Publica. de verbo. signific. & aliorum. Cui resulutioni obstare videbãtur ea,quæ infra in isto cap. adijcimus à numero. 41. sed eis erit satisfaciendũ per ea quæ in eodem cap. dicimus. num. 44. Priuata
38 verò delicta dicuntur sicuti crimen furti,iniuriarum,arborum furtim cessarum, abigeatus, bonorum raptorum, & alia huiusmodi, de quibus in libro. 47. digestorũ à titulo de priuatis delictis, vsque ad titulum de publicis iudicijs. Et denique priuata dici possunt illa omnia, quæ
39 non connumerantur inter publica delicta,& ideò priuata dicuntur,quia eorum accusatio regulariter non competit nisi
40 illi,cuius interest, pro sua iniuria, non pro aliena, vt in. l.3. ff. de priuatis delictis.& in. l. 3. §. si is.ff. de sepulchro violato.& notant gloss.& Docto.in.l.fin.ff. de priuatis delictis. & resoluunt Docto. communiter ex Socino, vbi suprà, numero.41.& Anto.Gom.in dicto capitulo.1.num.9.& Iulio Claro, vbi suprà, nu-
41 mero. 5. Circa quam tamen resolutionem oportet considerare, quòd non semper est necessaria consequentia, ꝙ quilibet potest accusare de tali crimine, ergo crimen publicum est: nam de crimine priuato,propter quod venit impo-
42 nenda pœna pecuniaria applicanda fisco, quilibet de populo accusare potest pro illa pœna, & tamen crimen publicum non dicitur,vt notat gloss. singularis in Rubrica. ff. de popularibus actionibus.& idem ibi tenet Barto. ad hoc allegans text. in. l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato.& in.l.1.ibi, Vel ab accusatione recessum. ff. de iure fisci. iuncta l.3.§.fi.ff.de priuatis delictis.& facit tex. in dicta.l.1.ff.de iure fisci. ibi dum dicit, rem litigiosam venundari,iuncta. l. fin. C. de litigiosis. & ibi idem sentit gloss. & tenent Bartol. & Bald. Præterea accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit, etiam si agatur ad purgationem, vel remotionem, vt in.l.1.§. consequens. &.§.fin. ff. de suspectis tutoribus. & in. §. consequens. Instit. eodem titul. quæ iura indistinctè loquuntur,& sic indistinctè intelligi debent,vt in. l. de precio.ff.de public.in rem acto.& in cap. si Romanorum.19. distinctione. & ta-

men iudicium accuſationis de ſuſpecto
43 tutore publicum non eſt, vt tenet Barto. in dict. l. 1. ff. de publicis iudic. cuius opinionem ſequitur Socinus vbi ſuprà nume. 43. dicens eam meliorem eſſe, quãuis glo. & Ange. in dict. l. 1. oppoſitam teneant. Quamobrem Barto. in dict. l. 1.
44 num. 7. inquit, quod crimen publicum tribus modis dici poteſt, primo modo latiſsimè, vt eo ipſo quòd publica vtilitas intenditur. ne delicta remaneant impunita, vt in l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquiliam. nempè, vt corporaliter quis puniatur, vel pœna fiſco applicetur, licèt aliàs accuſatio de tali crimine cuilibet non competat, vt ſi tale crimen priuatũ ſit, & hoc modo ſumitur in. l. quod ſenatus. & in. l. prætor. §. ſi dicantur. ff. de iniurijs. & in. l. locatio. §. quod illicitè. ff. de publicanis. vbi crimen iniuriarum, quod priuatum eſt, dicitur publicum, intelligi debet in latiſsima ſignificatione: nec obſtat huic reſolutioni text. in. l. 2. §. deinde Cornelius. ff. de orig. iur. vbi inter alia crimina publica connumeratur crimen iniuriarum: nam reſpondeo quod illud quod ibi dicitur de iniurijs, deeſt in pandectis Florentinis ſecundum notulam poſitam ſuper illo text. Et iſto modo poteſt etiam intelligi glo. fin. in cap. 1. de colluſione detegenda, quatenus tenet de iure canonico omnia crimina publica dici. Secundo modo
45 crimen publicum dicitur latè eo ipſo quòd accuſatio cuilibet competit ciuiliter tamen, vt in. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iure iurand. l. 1. & 2. ff. de popularibus actio. & in. l. fi. ff. de termino moto. & hoc etiam modo ſumitur in dict. l. 1. §. conſequens. ff. de ſuſpectis tutoribus. cum ſimilibus. & in dict. l. quod Senatus.
46 in principio. Tertio modò crimen publicum ſtrictè ſumitur: & hoc modo ſumitur in. l. 1. & toto titulo. ff. de publicis iudic. ad effectum vt damnatus de eo
47 ſtatim infamis efficiatur, vt in. l. penultima. §. ad crimen. & in. l. infamem. ff. de publicis iudic. & tunc illud ſolum dicitur crimen publicum quòd expreſsè de iure cautum eſt, quòd publicum ſit. Et hinc Angel. in dict. l. 1. inquit, quòd om-
48 nia crimina, quæ puniuntur per ea, quæ habentur in aliqua rubrica incipienti, Ad legem, &c. vt putà ad. l. Iuliam maieſtatis. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & ad. l. Iuliam. de ſicarijs, & ſic de alijs, talia dicuntur deſcendere. ex. l. publicorum iudiciorum: quod apparere dicit ex dicta l. 1. ff. de public. iudic, rectè intellecta, & in illis inquit, quòd non eſt neceſſe quòd ſint publica. Et eſt magni effe-
49 ctus, an crimen ſit publicum vel priuatum: nam damnatus de crimine publico regulariter infamis efficitur, non ita condemnatus de priuato, vt in dicta. l. infamem. rurſus in crimine priuato ſolummodo admittitur ad accuſandum ille, cuius intereſt, In publico verò quilibet de populo, vt ſuprà diximus. Quæ
50 omnia procedunt de iure ciuili, cæterùm de iure canonico omnia crimina publica dicuntur, ſecundum gloſſ. in cap. infames. verbo, Fures. 6. quæſtio. 1. & ita canoniſtas tenere firmat Bald. in Rubrica. C. qui accuſare non poſſunt. numero. 10. in fine. & Anania in capit. ſtatuimus. poſt numerum. 19. de maledicis, Et hinc practica Milei. folio. 147. numero. 32. inquit, quòd hodie titulus de priuatis delictis non eſt in vſu. Ex quo infert Iulius Clarus, vbi ſuprà, numero 6. pro quolibet crimine priuato poſſe
51 procedit etiam ex iudicis officio, & ſic per inquiſitionem, ſaltem ad imponendam pœnam extraordinariam: &
52 tandem ibi reſoluit, quod materia delictorum in tantum eſt hodie immutata à ſtatutis & conſuetudinibus locorum, & vix diſtingui poſsint publica crimina à priuatis, & quod tutius eſſet adhærere ſtatuto vel cõſuetudini illius loci, in quo fuit crimen commiſſum, & ſecundum illa declarare quæ ſint publica & priuata delicta.

53 Aduerte rurſus, quòd delictorum quædam ſunt leuia, quædam grauia

quædam

quædam grauiora, & quædam grauissima, vt docet Barto. in l. leuia. ff. de accusationibus. & Bald. in consil. 412. libr. 4.

54 Leuia enim dicuntur in quibus non interuenit dolus, aut damnum iniuria datum, secundum Bartol. in dict. l. leuia.

55 quia ex paruitate causæ, & qualitate pœnæ, leuia iudicantur, secundum Bald. in dicto consil. 412. numer. 1. Carerium in repetitione. l. obseruare. C. quorum appellationes non recipiantur. numer. 104. & Paridem de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 73. verbo, Iudex. num. 28. & facit text. in capit. Felicis. §. cæterùm. ibi, quia dignum est propter enormitatem culparum. de pœnis. libro. 6. & text. in

56 l. 20. titu. 9. part. 7. Grauia dicuntur crimina priuata, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum, vt in l. respiciendum. §. furta. ff. de pœnis. & in l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. tradit Bald. in dicto consilio. 412. & Florianus in. l. liber homo. numer. 7. ff. ad. l.

57 Aquiliam. Grauiora nuncupantur, quæ ex animo prouenũt, siue publica siue priuata sint, vt in dicta. l. auxilium. §. in delictis. & ibi glos. verbo, Attrocioribus. & in. l. 1. §. si quis. & ibi glos. verbo, Attrociora. ff. de suspectis tutoribus. & in. l. 20. titu. 9. part. 7. & tradit Ang. in. §. attrox.

58 num. 1. Instit. de iniurijs. Grauissima verò sunt crimina publica, pro quibus imponitur pœna mortis, secundum Florianum, vbi suprà, quia impunita remanere non debent, vt in. l. ita vulneratus. §. si quis absurdè. ff. ad. l. Aquiliam. & in. l. si longius. §. 2. ff. de iudicijs. & in. l. per omnes. C. de defensoribus ciuitatum. Et ita vnde-

59 cumque claruerint, puniri debent, vt in cap. in Ecclesia. 23. quæst. 3. & hinc Cicero, lib. 1. officiorum, inquit, nescio an satis sit eum pœnitere iniuria, vt cæteri sint ad iniuriam tardiores, & vt ipse nec post hac tale crimen committat, & Vlpianus in. l. si quis sit fugitiuus. & ibi glos. ff. de

60 ædilitio edicto. ob idque pœna requiritur, vt sit in delinquentis supplicium, & in aliorum terrorem, & exemplum, vt metu pœnæ à similibus delictis arceantur.

61 Et hinc fuit orta praxis, quæ in istis regnis obseruatur à præconizantibus, nempè. Para que a el sea castigo, y a otros exem-

62 plo, &c. Ideoque diu, & non noctu, & per publicas vias executio & publicatio delicti fieri debet, causa iusta non existente, quæ impedire possit executionem iustitiæ: Nam ob prædictam causam licitum

63 est à iure communi recedere, secundum Cagnollum in repetitione prœmij. ff. nu. 98. & in repetitione. l. 2. num. 7. ff. de origine iuris. & in. l. quæ propter necessitatem. num. 297. ff. de regulis iuris. & Tiraquelum libr. 1. de vtroque retractu. §.

64 26. num. 18. & cessante iusta causa executio iustitiæ publicè fieri debet, alioquin iudex in syndicatu tenebitur, vt in. l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de pœnis. & in l. 5. titu. 27. part. 3. & in. l. 11. titu. 31. part. 7. & ibi. Gregor. Lup. verbo, El pregonero. & Didac. Perez. in. l. 5. titu. 1. lib. 1. Ordinam. in glos. 1. versic. Infertur etiam.

65 Sed in isto articulo qualiter cognosci debeant delicta, an sint leuia, grauia, grauiora, & grauissima, certa regula tradi non potest: & ita nonnulli Docto. dicunt, hoc relinquendum esse arbitrio iudicis: & hanc opinionem refert Bernardus Diaz in sua practica criminali canonica. cap. 11. & testatur cõmunem Alciatus in cap. cum nõ ab homine. post numerum. 28. de iudicijs. quem refert Villalobos in sua collecta communium opinionum in li-

66 tera. D. num. 56. Alij verò dicunt, quòd ex qualitate pœnæ, quæ pro delicto imponitur cognoscitur quantitas delicti, ita tanto grauius delictum iudicari debet, quanto grauior pœna pro eo impo fita reperitur. & hanc opinionem tenet Barto. in dict. l. leuia. in principio. & dicit communem Socinus in consil. 157. nu. 5. libr. 2. de quo est videndum consilium Barbatiæ. 48. lib. 2. & Detij consil. 65. In quo articulo refert Iulius Clarus. lib. 5. receptarum sententiarum. §. 1. nu. 9. ferè enis-

67 simum & inuictissimũ Regem nostrum Philippum. II. à supremo senatu interrogasse, quæ essent delicta attrocia: cui se natus respondit, sibi videri attrocia delicta esse sequentia, rebellionis, læsæ maiestatis, homicidij ex proposito cõmissi, falsæ monetæ, tertij homicidij, scilicet, commissi ab eo, qui alia duo cõmisserat, etiam si pro eis condemnatus non fuisset, vulneris illati proditorie cum sclopo rotato, etiam si mors sequuta non fuerit, tertiæ tonsationis seu diminutionis monetarum, raptus virginis honestis parentibus ortæ, etiam si copula sequuta nõ fuerit, vsus venereus cum sacra Virgine in habitu intra monasterium degente, Sodomia, famosorũ latronum in vijs grassatio, & falsificatio sigilli Principis aut Senatus. Quod responsum Senatus placuisse Regi nostro, testatur Iulius Clarus: quã
68 uis ipse opinatur aliter dicẽdum esse, nẽpè quod omnia delicta pro quibus à lege vel statuto imponitur simpliciter pœna mortis naturalis, vel ciuilis, nẽpè tirremiũ perpetuò, & talis pœna in vsu est, vt à iudicibus imponatur & exequatur, talia enim delicta dicuntur grauia & attrocia: attrociora autem siue atrocissima existimat, esse pro quibus à lege vel statuto imponitur pœna grauior q̃ simplicis mortis, in ipso genere mortis, vt putà quia lex vel statutum vult pro talibus delictis reos in sui culeo, vel igne comburi, vel in frustra scindi, vel rotæ inferi, vel ad caudam equi trahi, vel huiusmodi, vt in crimine hæresis, parricidij, assassini, latrocinij ad viam publicam, sodomiæ, incendarij, falsæ monetæ, vel quãdo lex addit alias qualitates vltra pœnam mortis, vt quando extendit pœnam etiam in filios, vt in crimine læsæ maiestatis, vel concedit aliqua specialia aduersus delinquentes, vt in crimine raptus virginum, & honestarum mulierum. quæ opinio Iulij Clari in effectu reincidit in opinionem Bartol. superiùs relatam in dicta. l. leuia. quam diximus communem esse ex Socino in dicto consilio. 157. cum Barbatia, & Decio, vbi suprà.

69 Aduerte præterea, delictorum quædam esse ordinaria, quibus lex statuit certam pœnam, vt in crimine adulterij, & alijs, de quibus in. l. 1. ff. de publicat. iudi. quædam verò extraordinaria, quibus certa pœna à lege non est statuta, sed arbitrio iudicis puniuntur, vt crimen iniuriarum, stellionatus, & similia, vt in. l. hodie. ff. de pœnis. tradit Barto. in. l. 1. §. 1. ff. de fractoribus, & expilatoribus. Iasson in. l. non dubium. num. 6. C. de legibus. & Panorm. in cap. ex literis. col. 4. de constitutionibus.

70 Aduerte etiam, quòd delictorum quædam sunt nominata, quædam innominata: nominata sunt, quæ à lege habent peculiare nomen iuris, vt furtum, adulterium, & similia: innominata verò dicuntur, quibus lex non imposuit specificum nomen iuris, sed tantum facti, vt est verberare, percutere, ingredi domum alienam, & similia: quæ quandoque sine maleficio fieri possunt,
71 quandoque cum maleficio, ob idque innominata dicuntur, secundum Barto. in. l. nunquam plura. numero. 4. ff. de priuatis delictis. communiter receptum ex Blanco in practica criminali. folio. 52. num. iii.

72 Aduerte deinde, quòd delictorum quædam sunt capitalia, quædam non capitalia: & ad cognoscendum, quæ sint capitalia & quæ non capitalia oportet attendere doctrinam Bal. in. l. reos. nu. 2. C. de accusat. asserentis, hominem habe
73 re triplex caput, primum naturale, secundum ciuile, nempè quando quis amittit libertatem, & tertium caput, est quando amittit ciuitatem: & quando committitur crimen propter quod caput naturale veniret abscindendum, tale crimen ca
74 pitale dicitur. Similiter quando quis committeret crimen, propter quod amitteret libertatem, & seruus pœnæ efficeretur quia damnatus esset in metallum,

tunc

tunc etiam tale crimen capitale dicitur, quia seruus reputatur mortuus, vt in. l. intercidit.ff.de conditionibus & demonstrationibus.& in.l.quod attinet. & in.l. seruitutem.ff.de.regulis iuris, item quan
75 do quis committeret crimen, propter quod amitteret tertium caput, scilicet ciuitatem tale crimen etiam capitale dicitur.ita eleganter docet Anania in capit qualiter.§.ad corrigendos.nu.15. de accusationibus.& quod crimen capitale prædictis tribus modis dicatur, probat text.
76 in. l. 2. ff. de pœnis. & in. l. 2. ff. de public.iudic.& in.§.cum autem.Instit.quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. & tradit Iass.in.l.Titia.n.13.ff.de verb.
77 Aduerte denique, quòd delictorũ quædam sũt merè ecclesiastica, quædam me-
78 rè secularia, & quædam mista: merè ecclesiastica sunt, quorum cognitio ad solos iudices ecclesiasticos espectat, nec iudex laicus de eis potest se intromittere, etiam si commissa sint à laicis, vt est cri-
79 men hæresis, de quo solus ecclesiasticus cognoscere potest, vt cum communi resoluit Alciat.in ca.1. nu.73 de officio ordin.& Iulius Clarus lib.5. receptarum.§.
80 hæresis.nu.4.Similiter crimen symoniæ, de quo solus ecclesiasticus cognoscit, vt tenet gl.fi in.c. cum sit generale.de foro comp. & cõmuniter doct. ex Anania in ca.1.nu.9.de symonia. & Iulio Claro in dicto lib.5.§. symonia. nu.7. & similiter
81 reliqua crimina à personis ecclesiasticis commissa. merè secularia dicuntur, de quibus si à laicis committantur, soli seculares iudices cognoscunt, vt est homici-
82 dium, furtum, & similia. Crimina mista sunt, de quibus si à laicis committantur, vterque iudex ecclesiasticus & secularis cognoscit, prout crimen adulterij, concubinatus, sodomiæ, vsurarum, sacrilegij, vt resoluit Iulius Clarus vbi supra.§. fi.quæstio.37.& docto. in ca. cum sit generale. de foro compet. & nos latè. in. 2. tomo. in.2.præludio infrà.
83 Aduerte vltimò, quòd accusatio cuiuslibet relicti regulariter præscribitur spatio viginti annorum, nisi contrarium aliqua lege dispositum reperiatur, iuxta tex. in. l. quærela. C. ad. l. Corneliam de falsis.& in.l.5.tit.7.p.7.& tradũt doct. cõmuniter ex Iulio Claro, libr. 5. receptarum.§.fina.quæst.51.num.1.qui omnino
84 in isto articulo erit videndus in aliquibus tamen casibus accusatio criminalis minori cursu temporis præscribitur, vt putà accusatio adulterij, quæ quinquẽnio præscribitur, iuxta text. in. l. quinquennium.ff.ad.l. Iuliam, de adulterijs. & in l.4.titul.17.part.7. & ibi Gregor. Lup.in gloss. magna. alios plures etiam casus congerit gloss. in dict.l. quærela. & glo. in.l.fin.ff.ad.l. Pompeiam. de parricidijs & est videndus Decius in capit.licet causam.num.23.de probationibus.

Ex § Primo,

SVMMARIA.

1 *IVdex vtcunque super delicto procedat, prius sibi constare debet, delictum commissum esse.*

2 *Praxis & stylus procedendi ex mero iudicis officio, quando dicitur aliquod delictum commissum esse.*

3 *Delictum commissum esse vt verificetur sufficiunt fama vel testes minus idonei.*

4 *Delictum si constet commissum, proceditur ad inquisitionem delinquentis summariè: confessione prius ab offenso sumpta.*

5 *Ordo quem iudex & tabellio obseruabunt in examinatione testium super aliquo delicto.*

6 *Verba testificantis non immutanda,*

7 *Testis interrogari debet, ita vt facilè intelligi possit quis fuerit aggressor.*

8 *Testis interrogetur coram quibus delictum commissum fuerit, & alia de quibus infrà.*

9 *Iudex non debet testem extra casum interrogare.*

01 *Accusati innocentes periclitari solent testibus in summaria malè examinatis.*

§. Primus, De stylo fulminandi processum per viam accusationis.

1 VOTIES iudex in aliquo delicto procedere voluerit, siue per viam inquisitionis, siue denuntiationis, siue accusationis, in primis & ante omnia curare debet, vt de delicto constet: nunquam enim iudex ad aliquem actum procedere debet, nisi prius illi constet, de delictum fuisse commissum per famam, aut alias coniecturas, vt probatur in l. 1. §. item illud. ff. ad. Sillanianum. & in tot. necessarios. §. 1. ff eod. tit. & in l. inde Neratius. §. fin ff. ad l. Aquiliam & in l. 1. §. si quis vltrò. ff. de quæstionibus. & in l. 1. C. vbi causæ fiscales. docet Barto. in dict. §. item illud. Hippolytus in practica criminali in principio. Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ. rubrica. 1. verbo, Archidiaconus. § 3. nu. 4. Bosius in practica criminali, tit. de delicto. nu. 1. & 2. & in tit. de tortura accusatoris. nu. 5. & Iulius Clarus libr. 5. receptarum. § 5. quæsti. 4. præscribens praxim obseruandam, qualiter constare debeat de delicto facti transeuntis, & de delicto facti permanentis.

2 Apud nos tamen praxis quæ magis frequentatur est, quòd quando iudex à principio procedit ex mero eius officio, putà quando in eius notitiã peruenit aliquod fuisse delictum commissum, nempè homicidiũ, furtum, vel simile, statim mandat tabellioni, quòd in capite processus scribat per viam actus, in eius notitiam peruenisse tale delictum fuisse commissum, in tali loco ciuitatis, & quòd ad eruẽdam veritatem, & iustitiam administrandam vult inquirere, & informationem sumere de prædicto delicto, & tunc personaliter cum tabellione adire debebit ad videndum, & verificandum hominem fuisse mortum, vel furtum commissum: & si offensus solum modo vulneratus fuerit, ad videnda vulnera, in qua parte corporis sint, quæ omnia in actis redigi facere debebit. Et si iudex impeditus fuerit multitudine negotiorum, vel alia causa, mittere debebit officialem, cum tabellione, ad supradicta verificanda. & hanc praxim obseruari testatur Anto. Gom. 2. tomo Variarum. cap. 9. numero. 1. ad

3 quam verificationem faciendam sufficiunt fama, vel aliæ coniecturæ, & testes minus idonei, secundum Bosium in practica criminali. titulo. de delicto numero. 1. & Folcrum in practica criminali. 2. part. titul capiet informationem. numero. 3. Et postquam de delicto commisso constet, iudex diligentes debebit pro-

4 cedere ad inquisitionem delinquentis, per summariam informationem, & testium depositionem, recipiendo prius confessionem ipsius offensi vulnerati. ad se instruendum, in qua informatione capienda, iudex & tabellio sequentem or-

5 dinem obseruabunt, nempè, quòd generaliter & simpliciter interrogent testem, qualiter rixa illa, vel illud delictum fuerit commissum, & quid de eo sciat, & quicquid testis deposuerit, in actis redigi debebit, eisdem verbis grossis, vel alegãtibus turpibus, vel honestis, quibus testis ipse vsus fuerit in suo responso, & depositione, absque eo quod verba illa

la immutentur, vel emendentur à iudice, vel tabellione. Deinde teſtis interrogandus erit, quomodo illa rixa fuerit cepta, & inchoata, vt ita facilè intelligi poſsit, quis fuerit aggreſſor, & an reus accuſatus prouocatus fuerit, re, vel verbis, vt ſic neceſſe habuerit ſe defendere. Poſtmodum iudex & tabellio interrogent teſtem, coram quo, & quibus perſonis delictum fuerit commiſſum, & an qui ibi adfuere præſtiterint opem reo vel cui eorum: & vbi erat teſtis, quando delictum fuit commiſſum, & qua hora contigit: & an delinquens venerit à tergo, vel facie ad faciem, armatus, vel ſine armis, èx deliberato animo, vel caſu: & an offenſus obuiam iuerit reo, ita quòd opus fuerit ſibi vim vi repellere: & an reus ipſe percuſerit offenſum, vel alius ex inter eſſentibus caſu illum percuſſerit, pro pace, & concordia conſtituenda inter rixantes. neque in ijs interrogationibus iudex, vel tabellio terminos querelæ excedere, neque extra caſum interrogare teſtem debebunt. Quæ omnia ſupradicta oportet interrogare ad eruendam & inueſtigãdam veritatẽ: ſæpiſsimè enim contingit accuſatos innocentes periclitari, & maxima nocumenta pati, ex eo quòd teſtes in ſummaria informatione malè examinati fuerunt, non inquirendo quis fuerit agreſſor, & à quo concertatio inchoata fuerit, & an offenſor ad ſui defenſionem fecerit: nam poſtmodum prædicti teſtes in iudicio ſummario examinati, quãuis de innocentia accuſati ſciant, & in iudicio plenario interrogentur, tempore ratificationis non audent veritatem detegere, ſed ſolum modò ſe ratificant in ſua ſummaria depoſitione. Quare ſummam diligentiam in hac ſummaria informatione recipienda iudicem adhibere debere, cùm ferè ſemper ſit totius cauſæ fundamentum, multum commendat Bernardus Diaz in pract. crimi. cano. c. 112. Et in hac ſummaria informatione ipſemet iudex teſtes examinare debet, nec eorum examinationem committere poteſt: vt probatur in l. 28. titul. 7. lib. 3. Recopil. & reſoluit Couarruu. libro. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Iulius Clarus libro. 5. ſententiarum. §. fin. quæſtione 26. & Rojas in ſing. 205. aſſerens conſuetudinem in contrarium inductam non valere vt reſoluit Felin. capit. cum cauſam. 1. nume. 21. de teſtibus. quia probatio iudici & non notario fit. l. quingenta: ff. de probatio. l. ſi quando. C. de teſtib. nullus enim magis ſcire poteſt quam iudex quanta fides ſit adhibenda teſtibus vt inquit. l. 3. §. 1. ff. de teſtib. Iudex enim conſiderare debet an teſtes ad interrogata reſpõdeant, vel ex tẽpore, vel præmeditato ſermone, vel qui veriſimiliora deponũt, vel qua fronte, quo vultu, quo rubore, vel qua trepidatione: cautus iudex omnia rimari & inſpicere debet, & alia ſigna vultus teſtium, an ſint triſtes, ridentes, lachrymantes aut pallentes: quia difficile eſt crimen nõ prodere vultu. Et quæ in hac informatione ſummaria iudex attendere debet vide apud Iul. Clar. lib. 5. receptarũ. §. fi. à. q. 20. vſque ad. q. 27. & poſtquam iudex ſummariam informationem cœperit, ſi ex ea aliquis culpabilis reſultauerit, ad capturam eius procedet.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *Delinquente vtcunque culpabili reperto, eum iudex in carcerem detrudit, etiam ſi per vnum teſtem minus idoneum de culpa conſtet.*

2 *Abſque informatione vel iudicio ad capturam non perueniendum.*

3 *Iudex abſque inditio vel informatione aliquem capiẽs in ſindicatu tenetur, ſi captus repertus fuerit innocens.*

Incar-

4 *Incarceratus absq; culpa, absque impensa relaxandus.*

5 *Incarceratum absque inditio priuatus impunè poterit à carcere eximere, & ipse incarceratus fugiens pro confesse non habebitur.*

6 *Quando pœna criminis est corporis afflictiua is, contra quem præsumptio, vel indicium ex summariæ informatione resultauit, verbaliter citandus nõ est antequam capiatur.*

7 *Delinquens capiendus non est absq; mãdato iudicis.*

8 *Delinquens capi poterit absque iudicis mandato in fraganti delicto.*

9 *Captus à carcere fugiens fractis carceribus pœna capitis punitur, & pro cõfesso habetur.*

10 *Delinquentibus carcer assignatur arbitrio iudicis.*

11 *Carcer ad custodiam non ad pœnam cõstitutus est.*

12 *Mulier dilinquens in diuerso & separato carcere à carcere virorum includenda est.*

13 *Mulier nobilis & honesta delinquẽs in aliquo monasterio, aut honesta domo deponenda, inhonesta verò seu ignobilis in publico carcere ab alio virorũ separato.*

14 *Custos carceris carceratam mulierem carnaliter cognoscens acriter puniendus, & de consuetudine Franciæ pœna mortis: etiam si publica meretrix fuerit.*

15 *Custos carceris metetricem publicã carnaliter cognoscens sponte sua mitius puniendus, quam si per vim.*

16 *Pœna custodis carceris coeuntis cum incerata arbitrio iudicis imponenda.*

17 *Custos carceris curet, ne necessaria captis desint: & ne molestia, aut iniuria irrogetur eis.*

18 *Index capto delinquente, vel absente, eius bona confiscet & penes tertium, custodienda deponat: maximè si cõfiscationis bonorum pœna pro delicto imponenda venit.*

19 *Pœna confiscationis bonorum iure regio solum in casibus ab eo expressis imponenda.*

20 *Clerici an confiscationis bonorum pœnam patiantur remissiuè.*

§. 2. De captura delinquentis.

1 REcepta summaria informatione, si ex ea aliquis culpabilis apparuerit, vel contra eum resultauerit aliquod inditium vel præsumptio, iudex debebit illũ personaliter capere, & in carcerem detrudere: ad quã capturam sufficiens erit qualis qualis probatio, vel præsumptio, etiam per vnũ testem minus idoneũ, secũdũ cõmuniter DD. in cap. si clericos. de sententia excõmunicationis. in. 6. & Anto. Go. 3. tomo. Variarum. cap. 9. n. 1. in fi. & Iulium Clar. in. d. §. fi. q. 20. n. 2. &. q. 28. n.

2 2. absque aliqua tamen informatione vel inditio ad capturam non peruenitur, vt probat tex. in. l. 2. C. de exhibendis reis. & tradit Ang. in tract. de maleficijs. ver

3 bo, Fama publica. colũ. 2. & Iul. Clar. in d. q. 28. nu. 2. alioquin si absq; informatione vel inditio iudex aliquem personaliter ceperit in sindicatu tenebitur, si captus postmodum repertus fuerit innocens, secundum Bald. in. l. 2. n. 3. C. de his qui latrones occultauerunt, & Hippolytum in practica criminali. §. costante. nu. 3. relaxandus q; absq; impensa erit, secundum Bal. & Ias. in. l. si pacto quo pœ

q̃ yntor̃ haberet p̃ rendere nam. dff Cur. phil. 3. p. §. 11. n. 1 ubi Bouad.

nã. C. de pactis. per text. in l. fi. §. nullo tẽ pore. ff. de libero homine exhibendo. & Ange. vbi sup. versi. sexto quẽrit. Quinimo tũc quilibet priuatus impunè poterit illum à carceribus eximere, vt probatur in. l. 1. §. Offilius. cum duabus sequentib. ff. ne quis eum, qui. & cõmuniter docto. ex Iaſ. in. l. 3. §. quod prætor. col. 3. ff. ne quis eum, qui. & Iul. Claro in. d. q. 28. n. 4. nec tunc captus fugiens à carcere pro confesso habebitur, vt docet Bar. in. l. vix eius. C. de probationibus. & Feli. in cap. 1. col. 14. de constitutionibus. sic limitantes tex. in. l. ad cõmentariensem. C. de custodia reorum. & est cõmunis opinio secundum Rolandum à Valle consilio. 7. num. 47. lib. 1. & Couar. lib. 1. Variatum. cap. 2. num. 11. & Dueñas in regula. 393. limitatione. 4. & Iul. Clar. in dict. §. fin. quæst. 21. num. 26. & 27. & aduerte quòd quando contra aliquem præsumptio vel indicium ex sumaria informatione resultat, quòd non debet præcedere verbalis citatio propter timorem fugæ, sed statim realiter erit capiendus, alioquin nec captura sequeretur, nec delicta punirentur, vt probat text. in. l. nullus. C. de exhibendis reis. & probatur ex. l. 1. & toto titul. ff. & C. ad custodia reorum. & in. l. 1. titu. 29. part. 7. quam ita intelligit Gregor. ibi in gl. 1. & tradit Roderic. Suar. in allegatione de fideiussore in causa criminali. num. 5. super. l. 4. titul. 3. lib. 2. fori. versi. practica iuridica. & Ant. Gom. in dict. cap. 9. nu. 1. Quod tamen intelligit verum Greg. Lup. in. l. 18. tit. 8. part. 1. in glo. 2. quando pœna criminis esset corporis afflictiua, alioquin verbaliter citari delinquens poterit, vt ex illa. l. colligitur, & ex text. in Authentico. vt nulli iudicum. §. si quis verò comprehẽsorum. & idem resoluit Bernardus Diaz in practica criminali. cap. 113. per text. in cap. 1. de iud. lib. 6. Aduerte insuper, quòd prædicta captura absque mandato iudicis fieri non potest, etiam si officialis publicus illam facere voluerit, iuxta text. in. l. fi. C. de exhibendis reis. & ibi notat glo. recepta communiter à Barto. & ab alijs, & probatur in. l. 2. titu. 29. part. 7. Quod intelligi debet nisi delinquens repertus fuerit in fraganti delicto: nam tunc absque mandato iudicis capi poterit, argumento text. in Authentico. de defensoribus ciuitatum. §. audiens. collatione. 3. & firmat Paris de Puteo in Tractatu sindicatus. fol. 188. num. 15. & Iulius Clarus in dict. quæst. 28. num. 7. & idem dicendum erit in alijs casibus exceptis per text. in. l. 12. titu. 17. part. 7. & in l. 2. tit. 29. part. 7. Atque ideo postquam ex summaria informatione constiterit
6 aliquem culpabilem esse, iudex concedit mandatum alguazelo ad capiendum delinquẽtem, vel ipse iudex illum capit, & in carcerem detrudit: qui carceratus
7 à carcere fugere non debet, alioquin fugiens fractis carceribus pœna capitis punitur, vt probat text. in. l. 1. in principio. ff. de effractoribus. & in. l. milites agrũ.
8 §. eum tamen. ff. de remilitari. & tenet. Bart. in Tractatu. de carceribus. col. 3. & hanc conclusionem pro regula ponit cũ tribus ampliationibus, & nouem limitationibus, Petrus Dueñas in regula. 393. & Iul. Clar. in dict. §. fi. q. 68. n. 6. & q. 21.
9 nu. 25. & talis fugies pro confesso habetur, vt resoluit Dueñas in regula. 389. limitatione. 2. & Iul. Clar. in dict. quæst.
10 21. num. 25. Qui carcer. delinquentibus assignandus erit arbitrio iudicis, secundum qualitatẽ delicti & personæ ipsius delinquentis, vt probat text. in. l. 1. C. de custodia reorum. & in. l. fi. C. de accusa-
11 tionibus, quia carcer non ad pœnam, sed ad custodiã constitutus est, vt probatur in. l. aut damnũ. §. solent. ff. de pœnis. & in. l. 4. & 6. tit. 29. p. 7. & in. l. 16. tit. 1. p. 7. & tradit Roder. Suar. in. dicta allegatione de fideiussoribus in causa criminali. n. 8. & Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum cap. 9. n. 6. Et hinc est, quòd si delin-
12 quens fuerit mulier, includi debebit in carceribus separatis à carceribus virorum, iuxta tex. in. l. quoniã. & in Authẽtica. hodie. C. de custodia reorũ. quibus

conue-

cõuenit lex.5.tit.29.p.7.&. l.2.tit.24.lib. 4.Recop.quæ iura intelliguntur,q̃ mulier pro delicto custodiẽda erit in carceribus separatis à carceribus hominũ,non tamen in carceribus publicis, sed potius erit mittẽda in aliquo monasterio,vel tra
13 denda honestis mulieribus,vt eam custodiant,sub idonea fideiusione, vt prædicta iura probãt:quæ procedũt,quando talis mulier nobilis esset vel honestæ cõditionis:cæterũ si inhonesta esset, in carcere publico, separato tamẽ à carcere hominum detrudẽda erit, vt probatur in.l. 62.Tauri.quæ habetur in. l.10.tit.3.lib.5. Recop.& notat Gre.Lup.in.l.5. tit.29.p. 7.verbo,Cõ los varones.& Menoch.lib. 1.de arbitr.q.88.à. nu.13. Et cauere debet custos carceris,ne carnaliter mulierẽ car
14 ceratã cognoscat: nam si eam cognouerit,acriter erit puniendus:imò de consuetudine regni Frãciæ pœna mortis punire tur,vt firmat Faber in. §.itẽ lex Iulia. Instit.de adulterijs.quod procedit etiã si talis mulier inhonesta & publica meretrix esset,vt expræssè tenet Hippolytus in.l.1.ff.ad.l.Corneliã, de sicarijs. dũmodo inuita & per vim cognosceretur: secus verò si spõte,nam tunc mitius puniri
15 deberet,secũdũ Cifuentes in.l.62.Tuari. Sed cũ isto casu certa pœna nõ sit expressa in iure,dicẽdum erit,custodem carceris puniẽdum esse arbitrio iudicis,secundũ qualitatẽ personarũ, ita tenet Anto.
16 Gom.in.l.80.Taur.nu.25.& notat Iul. Clar.lib.5.receptarũ.§.fornicatio.n.24.
* [*& Menoch.lib.2.de arbitrarij cẽtur.2.
17 casu.292.nu.3.] Curare etiã debet custos carceris, ne aliměta. & reliqua necessaria deficiãt incarceratis,nec pmittere debet,q̃ aliqua molestia,vel iniuria eis irrogetur,vt pbatur in.l.3.&.6.tit.24.libr.4.
18 Recop.Delinquẽte verò capto,& in carcere detruso,vel absente,bona eius à iudice corã tabellione erũt cõfiscãda, & deponẽda penes aliquẽ tertium, ne pereãt, vel occultẽtur,iuxta text.in.l.fi.ff.de requirẽdis reis. vbi Bart. & alij. & idẽ probat tex.in.l.1.&ibi Salicet.n.5. C.de requirendis reis.& tex. in.l.fi quis intra.C. de bonis præscrip.vbi notãt Bal.Salic.&
19 alij.& plura de confiscatione bonorum tradit Anto.Gom.3.tom.Variarũ.c.14. & Iul. Clar.lib.5. receptarũ.§. fi.q.78.& 79. quòd maximè procedit quando pro delicto veniret imponẽda pœna cõfiscationis bonorũ, quæ de iure regio locum nõ habet,nisi in casibus à iure expressis, vt probat.l.5.titu.31.p.7. Et an tali pœna
20 clerici puniri valeant latè examinat omnino videndus Bernardus Diaz in practica criminali. c. 124. Sed quia aliquando delinquens personaliter capi nõ potest, & ad ecclesiam confugit, ideò videndũ erit de delinquentibus ad ecclesiam confugientibus.

Ex §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *IMmunitas locis sacris in eorum honorem concessa.*

2 *Immunitate ecclesiæ si notoriè constiterit aliquem non gaudere, ab ea extrahi poterit per laicũ iudicẽ absq; episcopi aut rectoris licentia.*

3 *Immunitate an quis gaudeat si dubium sit, non extrahendus est, antequã cognitum sit de dubio ab vtroq; iudice ecclesiastico, et seculari: et interim de consuetudine ab vtroq; vincula delinquenti injicienda.*

4 *Confugiẽs ad ecclesiã non debet de iure catenis ligari.*

5 *Delinquentibus ad ecclesiã cõfugiẽtibus in aliquibus locis custodes circũponuntur, & obsideatur ecclesia dũ causa immunitatis decernitur.*

6 *Ecclesia de iure non debet obsideri, si cõstet delinquentes immunitate gaudere debere: sed si dubitetur custodes*

ponã

poni poterunt.

7 Victus & requies non deneganda illi, qui est in ecclesia obsessus, donec causa immunitatis terminetur.

8 Vterq; iudex secularis et ecclesiasticus simul cognoscunt super dubio immunitatis, & hic probatur.

9 Iudex causæ præparantis etiam causæ præparatæ debet esse iudex.

10 Iudicibus ambobus decernentibus immunitate delinquentem non gaudere extrahendus est.

11 Iudex ecclesiasticus caueat ne seculari, delinquentem tradat, sed tantum toleret, quod extrahatur.

12 Iudicibus discordibus in dubio immunitatis terminando tertius eligendus.

13 Iudicibus nolentibus tertium eligere superior adeundus, qui eos compellat, vel ipse tertium præstet.

14 Iudicibus vno ordinario, et altero delegato principis existẽtibus ad principẽ recurrẽdum erit, qui tertiũ præstet.

Delegatus principis dignior & potentior est ordinario.

Magis dignũ trahit ad se minus dignũ.

Iudices discordes, si ambo ordinarij existant, ad principem, vel eius cõsilium recurrendum.

Index regius ordinarius potentior est ordinario ecclesiastico.

Iudicũ, si alius ordinarius ecclesiasticus sit, & alius ordinarius alicuius particularis domini temporalis ad superiorem ecclesiasticum est recurrẽdum.

Index ordinarius ecclesiasticus maior est ordinario alicuius dñi temporalis.

Index ordinarius secularis si dumtaxat fuerit in aliquo loco, vel si nullus index fuerit quid agendum cum delinquente confugiente ad ecclesiam.

Si iudices de facto tulerunt cõtrarias sentẽtias super immunitate, quid agẽdũ.

Si duæ sententiæ contrariæ proferantur nec apparet quis sit actor vel reus, sententia vtraq; à confirmatione superioris pendet.

15 Immunitatis dubio pẽdẽte, si index delinquẽtẽ extraxerit ab ecclesia, eum iudex ecclesiasticus cẽsuris repetet.

Immunitatis dubio pendẽte, extractio delinquentis ex subsequenti cognitione non iustificatur.

16 Ecclesia spoliata ante oĩa restituenda.

Clerici non possunt armis defendere delinquentẽ, ne de facto extrahatur.

Iudex de facto aliquem extrahens ab ecclesia puniẽdus, & qua pœna, tam de iure ciuili quam canonico.

Pœnas iure impositas extrahentibus de facto delinquẽtes ab ecclesiis Concilio Trid. innouat.

Pœnã triginta librarũ qua iudices nõ seruantes immunitates coercebantur ecclesia per desuetudinem perdidit.

17 Immunitas duplex confugientibus ad ecclesias concessa, & quæ sit.

Delinquentes qui voluntariè exeunt ab ecclesia, vel à prælatis eius tradũtur amplius pœnam corporalem non patientur, sed pecuniariam.

Immunitate ecclesiæ qui gaudere debet, si voluntariè extrahitur, non morte puniendus, nec pœna corporali, & de hoc cautionem præstabit iudex.

Immunitate qui gaudere debet si sponte sua extrahatur: pœna mortis & alia corporis afflictiua puniri valet.

Text.

18 Tex.in.c.inter alia de imm.eccl.expẽditur.& difficultas quæ contra eum opponi potest soluitur.

19 Pœna constituẽda iuxta proportionem delicti.

20 Immunitas conueniẽter à iure concessa ratione de qua hîc.

21 Immunitas secũda licet de iure procedat iã ab vsu recessit in Hispania.

22 Immunitas prima hodie solùm manet.

23 Immunitas qua ratione tẽplis, & locis sacris concessa.

24 Immunitate gaudẽt ecclesiæ, in quibus cõtinuè seruatur Eucharistiæ sacramentum, & etiam ecclesiæ nondum consecratæ, & in quibus nondum diuina officia sint celebrata, dũ antoritate, superioris fuerint fundatæ.

Tex.in.c. Ecclesiæ.de immu. Eccles. exponitur.

25 Consuetudines plurimum attendendæ in materia immunitatis ecclesiarũ.

26 Audatiam eorum qui immunitate freti crimina cõmittunt reprimenda.

27 Immunitate gaudẽt hospitalia autoritate episcopi constructa.

28 Hospitale episcopi autoritate constructũ, religiosum efficitur: & ad vsus humanos redire non potest.

29 Immunitate gaudẽt hæremitæ, & oratoria autoritate episcopi constructa.

30 Immunitate non gaudent, priuata oratoria, licet ibi diuina officia celebrentur.

31 Immunitate gaudent monasteria.

32 Immunitate gaudent omnia cõtenta intra sepia monasterij, et quæ vna clausura claudũtur, quæ appellatione monasterij veniunt.

33 Immunitate etiam gaudet cœmeteriũ ecclesiæ.

34 Immunitas concessa ecclesiis extenditur ad circuitũ quadraginta passuum in ecclesia matrice: et triginta passũ in reliquis ecclesiis inferioribus.

35 Immunitate etiã gaudet palatium, seu domus episcopi intra quadraginta passus ab ecclesia matrice existens, secundum forensem vsum.

36 Immunitate etiam gaudet confugiens ad sacerdotem Eucharistiam manibus portantem.

37 Immunitate non gaudet qui dum est in carcere cõfugit ad Eucharistiam, quæ ad ipsum ducitur, vel quãdo corpus Christi suscipit.

38 Immunitate gaudet ecclesia sine autoritate superioris destructa, si aliqua sit spes eius reparationis: secùs si cum eius autoritate absque reparationis spe.

39 Immunitate gaudet ecclesia etiam interdicto suppositæ.

40 Immunitate gaudet ille, quem iudex ad oculum et cursu prosequebatur, et ecclesiam ingressus fuit, nec inde euelli potest.

41 Immunitate gaudet qui captus à familia iudicis ab eius manibus se exemerit, & ad ecclesiam confugerit.

42 Immunitate etiam gaudet qui carcere fracto ad ecclesiam confugit.

43 Immunitate gaudet qui detentus in carcere præstito iureiurando de redeundo exijt de licentia custodis, et confugit postea ad ecclesiam.

44 Immunitate gaudet qui paratus est ad mortẽ, vel aliã pœnã corporalẽ euasse

rit

rit à carcere, vel à manibus satellitũ, & locum sacrum ingressus est.

45 Immunitate gaudet delinquẽs ductus ad supplicium per ecclesiam, vel locum sacrum à quo inuitus extrahendus non est.

46 Immunitate gaudet, qui dum confugit ad locum sacrum clausum, manu portas, ansam, vel vectes apprehendit.

47 Immunitate gaudet qui intra ecclesiã existẽs per extẽsam vestẽ extractus est ob ea, quia ad eam restituẽdus est.

48 Immunitate similiter gaudet, qui ductus ad supplicium habet obuiam cardinalem cuius pileus purpureus super imponitur capiti delinquentis.

49 Sententia particularis Iulij Clari.

50 Immunitate gaudet confugiens ad personam principis, vel regis.

51 Immunitate gaudet, qui ad statuã principis confugit, nisi malicie se confugiat, vel aliud velit consuetudo.

52 Immunitate gaudet delinquens ad domum regiam confugiens à qua nisi de expresso regis mandato, vel quia commisit proditionẽ extrahendus nõ est.

53 Immunitas non conceditur nobilium seu dominorũ palatijs: nisi de consuetudine, vel statuto eis sit concessa.

54 Immunitas palatijs infançorum, in regno Nauarræ concessa est.

55 Delinquens ad ecclesiam confugiens non debet regulariter inde extrahi quantuncunq; delictum attrox sit.

56 Regula præcedens duas exceptiones patitur.

57 Casus exceptus regulam in cõtrarium firmat.

58 Tex. in authentico de mand. princ. §. sed neque. vers. neque. opponitur contra prædicta.

59 Tex. in d. authentico de mand. principum, & similes sunt correcti de iure canonico.

60 Ius canonicum & eius dispositionem circa immunitates cõsuetudine probari testatur Faber.

61 Tex. in cap. inter alia exponitur circa quædam verba.

62 Discrimen nullum versari inter ius canonicum & ius Codicis circa immunitates ecclesiarum.

63 Ius canonicum quare correctionem iuris ciuili circa immunitatem inducere potuit.

64 Immunitate nõ gaudet publicus latro.

65 Latro publicus quis dicatur.

66 Immunitate etiam non gaudet nocturnus depopulator agrorum.

67 Depopulator nocturnus agrorũ quis.

68 Immunitate non gaudent publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum si delinquant insidiose.

69 Immunitate quare nõ gaudeãt publicꝰ latro, & nocturnus agrorũ depopulator, magis quam alij malefactores.

70 Immunitate etiam simplex non gaudet fur attenta consuetudine.

71 Simplex fur de iure immunitate guadet.

72 Simplex fur si tria vel plura furta commisserit, immunitate etiam de iure non guadet.

73 Immunitate etiam non gaudet delinquens intra ecclesiam.

74 Qui ecclesiam delinquendo offendit, eius beneficio gaudere non debet.

75 Qui ea spe delinquit, vt ab ecclesia defendatur,

fendatur, ei grauẽ iniuriam irrogat.

76 Indistinctè seruatur quòd intra ecclesiam delinquens ab ea extrahatur.

77 Necessum est secundum communem quòd quis intra ecclesiam delinquat spe, et fiducia quod ab ea defendatur, vt immunitate gaudere non valeat.

78 Quando videatur delinquens intra ecclesiam, fiducia quòd ab ea defendatur deliquisse.

79 Delinquẽs intra vnam ecclesiã, et confugiens ad aliã ab ea extrahi poterit.

80 Consuetudo est apud aliquos, quòd delinquens intra aliquã ecclesiam si ad aliam cõfugerit ab ea nõ extrahatur, licèt apud nos contrarium seruetur.

81 Immunitate non gaudet delinquẽs grauiter intra ecclesiam, secus si leuiter delinquat.

82 Committens delictũ graue intra ecclesiam non solum quoad illud priuatur immunitate, verumetiam quoad alia delicta prius, vel posterius commissa extra ecclesiam, secundum communem opinionem.

83 Quãdo delictum intra ecclesiam commissum non fuit punitum, priuatur delinquens immunitate etiam quoad omnia commissa extra ecclesiam.

84 Verius est indistinctè cum Couar. delinquentem intra ecclesiam gaudere immunitate, quoad alia delicta extra eam commissa.

85 Immunitate non gaudet, committens adulterium intra ecclesiam.

86 Immunitate etiam non gaudent raptores virginum intra ecclesias.

87 Immunitate non gaudet surripiens monialem.

88 Committens furtum intra ecclesiam eius immunitate non gaudet.

89 Hodie committens furtum extra ecclesiam non gaudet immunitate.

90 Immunitate nõ etiam gaudet, qui committens furtum extra ecclesiam cum re furtiua ad ecclesiam confugit.

91 Mutatione iurisdictionis nouum furtum committitur.

92 Verius videtur, quòd qui cum re furtiua confugit ad ecclesiam ab ea non extrahatur de iure.

93 Ecclesia non habet territorium, & qui ad eam confugit cum re furtiua extrahitur de consuetudine.

94 Delinquens propè ecclesiam vel cœmeterium deliberatè nõ gaudet eius immunitate.

95 Qui spe absolutionis consequendæ virtute indulgentiarum peccat, ex earũ vi nõ potest absolui, si virtute & confidentia earum mouetur ad peccandum, in quo aliàs non peccaret.

96 Apud Lusitanos vtcumque quis propè ecclesiam delinquat ab ea extrahitur.

97 Qui existens intra ecclesiam percutit existentem extra, non gaudet immunitate.

98 Existens intra ecclesiam si mandauit delictum cõmitti extra eam, & agatur de delicto commisso in mandando non guadet immunitate.

99 Existens extra ecclesiã percutiens existentẽ intra eã aliquo iaculo vel alio modo, non gaudet immunitate.

100 Existens extra ecclesiam qui mandauit percutere existentem in ecclesia, si de mãdato agatur immunitate non gaudet.

Qui

101 *Qui per vim extrahit in ecclesia existentem, & eum percutit non gaudet immunitate.*

102 *Qui mandauit alicui extrahere existẽtem in ecclesia, & postea percutere, nõ gaudet immunitate, quantũ ad delictum commissum in mandato.*

103 *Sacrilegus non gaudet immunitate.*

104 *Sacrilegus quis dicatur.*

105 *Sacrilegiũ cõmittẽs in ecclesia nõ gaudet immunitate, secus si extra eam.*

106 *Infidelis confugiens ad ecclesiam propter delictum commissum non gaudet immunitate.*

107 *Duæ cõmunes opiniones cõponuntur.*

108 *Hæreticus non gaudet immunitate.*

109 *Apostata, hoc est, renegado, immunitate non gaudet.*

110 *Blasphemus Dei & Virginis Mariæ non gaudet immunitate.*

111 *Maleficus percutiens imagines, & mala sacrificia faciens nõ guadet immunitate,*

112 *Excommunicatus, interdictus, & suspensus gaudent immunitate secundum communem sententiam.*

113 *Occidens aliquem proditorie & insidiosè non gaudet immunitate.*

114 *Verus sensus. c. 1. de homi.*

115 *Homicida proditorius & aleuosus quis dicatur.*

116 *Text. in. c. 1. de homi. optimus ad hoc quod proditor est, qui per insidiosam industriam alium occiderit.*

117 *Qui offendit inimicum suum à tergo, & aleuosè non est proditorius homicida, secundum Bart. & alios.*

118 *Qui inimicum suum à tergo et aleuosè per industriam insidiosam occidit proditorem esse, defendit Couarr. contra Bartol. cuius opinio. l. Regia improbatur.*

119 *Prædicta Bart. et Couarr. et legis Regiæ opiniones qualiter componat Ant. Gom.*

120 *De iure regio etiam inimicus inimicum suum securè offendens proditor et aleuosus est.* 830

121 *Occidens veneno non gaudet ecclesiæ immunitate.*

122 *Homicidium veneno commissum dicitur mors secura.*

123 *Occidens patrem, vel pater occidens filium non gaudet immunitate.*

124 *Ducens aliquẽ insidiosè ad locum vbi occidatur non gaudet immunitate.*

125 *Socius consocium in itinere occidens, non gaudet ecclesiæ immunitate.*

126 *Vulnerans aliquem proditoriè animo accidendi, etiam morte non sequuta non gaudet immunitate*

127 *Vulnerans proditoriè absque animo occidendi gaudet immunitate.*

128 *Animus occidendi, vel non occidendi ex instrumento percussionis deprehenditur.*

129 *Apud Lusitanos vulnerans proditoriè, siuè animo occidendi, siue non immunitate non gaudet.*

130 *Qui ex deliberatione animi ex interuallo, post repentinum iræ motũ absq; proditione aliquem occiderit non gaudet immunitate, secundum vnam communem opinionem.*

131 *Homicidam ex proposito et deliberatione absque proditione gaudere immunitate Panormitanus tenuit, quãquam plurimi hîc relati sequantur*

contra ſupradictam communem, hũc etiã communẽ, et veriorem credẽtes.

132 Homicida ſimplex qui caſu, culpa, vel dolo nulla animi deliberatione præcedente aliquem occiderit, immunitate gaudet.

133 Aſſaſſinus immunitate non gaudet.

134 Aſſaſſinus dicitur qui precio quocũq; aliquem occidit, vel percutit.

135 Tex. in c. 1. de homi. in. 6. intelligitur in his qui hominem Chriſtianum, etiã ſi mandatarij Chriſtiani ſint, mandant occidi per homines ad id pecunia conductos.

136 Crimen aſſaſſinatus dicitur tam quoad mandantem cõductorem vè, quam quoad mandatarium, & locatorem,

137 Crimen aſſaſſinatus grauiſſimum eſt, vt patet ex eo, quod maior pœna imponitur fœminæ, quæ ob pecuniam ſumpto potu infantis nondum animati ab ortum fecit, quam ei quæ abſque pecunia et mandato eum fecit.

138 Aſſaſſini ſecundum Couarr. & alios dicũtur, qui aliquem Chriſtianũ occidunt opera quorũdam, qui proprio nomine ita appellantur, & in his intelligendus tex. d. c. 1. de homi. in. 6.

139 Aſſaſſini ſunt quidam infideles qui ſubſunt principi infideli, qui ab eo ita edocti ſunt, vt facilimè occidant quos ille inſſerit occidi, &c. & ſi de his intelligatur text. in dict. c. 1. non gaudebunt immunitate.

140 Qui ſecundum communem dicuntur aſſaſſini, ſi proditorie ſimul fecerint, non gaudebunt immunitate nec mandans, fautor et receptor.

241 Clerici et religioſi de conſuetudine non gaudent immunitate.

242 Raptor virginum ſecundum veriorem opinionem immunitate gaudet.

143 Concrematur eccleſiæ non gaudet immunitate.

144 Spoliator eccleſiæ per vim, non gaudet immunitate.

145 Deſtructor, vel frangens portas eccleſiæ non gaudet immunitate.

146 Transfuga nõ gaudet immunitate, ſecundum Bart. et Mantu. licèt cõtrarium Boeri. et Nauar. ſuſtineant.

147 Exul per iudicis ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, non gaudet immunitate, ſed contrarium verius.

148 Qui ſe iniuſtè in eccleſia defendit non gaudet immunitate.

149 Qui arma prohibita intra eccleſiam habuerit, quo ad ea non gaudebit immunitate, quibus à iudice laico priuari poterit.

150 Validum argumentum de tempore ad locum.

151 Expreſſo iure regio extat deciſſum, quòd debitor pecuniarius non gaudeat immunitate.

152 Debitor pecuniarius de iure communi gaudet immunitate.

153 Etiam ſtante ſtatuto, quod debito poſſit capi, et tradi creditoribus gaudebit immunitate vt ab eccleſia non extrahatur.

154 Non datur verum ius ſeruitutis creditori in debitorem.

155 Debitor obnoxius publicis tributis non gaudet immunitate, ſed contrarium verius reſoluitur de iure communi.

Mer-

156 *Mercator, & campſor vſuram facientes et creditores ſuos fallentes immunitate non gaudent eccleſiæ, ad quam confugiunt.*

157 *Nauar. credit campſores fallitos gaudere immunitate, licet proculdubio eorũ bona in eccleſijs abſcondita extrahenda ſint, vt inde creditoribus fiat ſatis.*

158 *Obligatus ad ratiocinia non gaudet immunitate ſecundum Remigium, ſed gaudet ſecundum Nauarr. autor tamen vt in præcedenti caſu reſoluit.*

159 *Seruus immunitate non gaudet, cum diſtinctione de qua hic.*

160 *Seruus cõfugiens ad eccleſiam, vt ingrediatur religionem, intra triẽnium repetitus à dño ei reſtituẽdus eſt, cautione præſtita de eo non offendendo.*

161 *Seruus confugiens ad eccleſiam, propter magnam ſeuitiam dñi gaudet immunitate, ad hoc vt dominus compellatur eum vẽdere: ſi verò propter leuem erit extrahendus ab eccleſia, & domino reſtituendus præſtita cautione à domino, quod eum non puniet.*

162 *Seruus confugiens ad eccleſiam propter delictum puniendum à iudice gaudet immunitate, ſicut quilibet liber homo.*

163 *Effractor carceris nõ gaudet immunitate. ſed contrarium praxis obſeruat.*

164 *Relaxatus à carcere præſtito iuramento de redeundo non gaudet immunitate, ſecundum aliquos, ſed verius eſt quod gaudeat.*

165 *Qui exiſtens in loco ſacro voluntariè exijt ab eo, captus nõ erit reſtituẽdus.*

166 *Qui verbis doloſis inductus à iudice exijt ab eccleſia, non eſt ei reſtituendus ſecundum plures, ſed contrarium verius eſſe hic apparet.*

167 *Qui exiſtẽs in eccleſia ab ea exijt propter terrorem incuſſum à iudice, vel eius familia: ſi capiatur reſtituendus eſt: & ita verius reſoluitur.*

168 *Qui de mandato Papæ extrahitur ab eccleſia per iudicem eccleſiaſticum non gaudet immunisate.*

169 *Laicus clericum occidens, & ad eccleſiam confugiens non gaudet immunitate.*

170 *Verius reſoluitur laicum occidẽtem clericum gaudere immunitate.*

171 *Immunitas locis ſacris cõceſſa eſt, & non perſonis.*

172 *Euellens limites non gaudet immunitate.*

173 *Exeuntem ab eccleſia propter metũ famis immunitate gaudere verius eſt.*

174 *In caſibus, in quibus confugiens ad locum ſacrum immunitate gaudet, nec eccleſia obſideri, nec alimenta denegari debent.*

175 *Immunitatem eccleſiæ violat, qui alimenta denegat confugientibus ad eccleſiam, nec conſuetudine excuſatur.*

176 *Eccleſia de bonis proprijs alimenta miniſtrat confugientibus ad eam, nec bona habentibus, nec victum manibus proprijs quærere valentibus.*

177 *Confugientibus ad eccleſiam non debent vincula ibi injci.*

178 *Vincula ab vtroq; iudice eccleſiaſtico & ſeculari ſunt injcienda confugientibus ad eccleſiam, interim quod terminatur quæſtio, an confugientes gaudere debeãt immunitate eccleſiæ.*

176 *Iudex à ſindicatu recedens, & ad eccleſiam confugiens, propter delicta de quibus accuſatur, vel propter æs alienum immunitate gaudet, iuxta veriorem opinionem autoris contra Puteum & Anileſium.*

180 *Si conſtitutio loquens in materia iuris cõmunis, aliquos caſus excipit non firmat per hoc regulam, in contrarium in non exceptis, imo in eis ſuppletur per ius commune.*

181 *Cognito aliquem non gaudere immunitate eccleſiæ, ab ea extrahi poterit impugnè per ſecularem iudicem.*

182 *Iudex ſecularis poterit appellare à cẽſuris illatis per eccleſiaſticũ, cõtra eũ iuſte extrahentem aliquẽ ab eccleſia.*

183 *Iudex ſecularis quando appellat à cẽſuris cõtra ſe illatis, iuſtè extrahentẽ aliquem ab eccleſia, proteſtetur auxilium regium, quod vim patiẽtibus impartitur, ſi ſibi denegata fuerit appellatio modo & forma de qua hic.*

184 *Cauſa incarcerati eſt pia.*

185 *Delinquente capto, eius confeſſio ſtatim recipienda, & ante quam recipiatur monendus eſt cuſtos carceris, ne aliquem cum aliquo alloqui patiatur.*

§. 3. De delinquentibus ad eccleſiam confugientibus.

SAEPE contigit, q priùs quàm delinquens perſonaliter capiatur, ad eccleſiam confugit: quandoq; poſtquam à familia captus eſt, ſe ab ea eximit: quandoque verò poſtquam in carceribus detentus eſt, effractis carceribus ad eccleſiam confugit, pro immunitate eius conſequenda, & iudex ſecularis tunc vult eum extrahere, & ex diuerſo eccleſiaſticus iudex delinquentem defendit, cenſuriſque eccleſiaſticis aduerſus ſecularem procedit, vt immunitas incolumis ſeruetur eccleſiæ. Et quia generaliter immunitas conceſſa eſt templis ob reuerentiam, & honorem, locis ſacris diuino cultui dicatis debitum, vt ad ea confugientes inuiti non extrahantur, niſi in quibuſdam caſibus exceptis: ideò opportunè præſcribendus erit ordo à iudicibus obſeruandus in extrahendis delinquentibus ab eccleſia, nempè quòd quando notoriè conſtiterit delinquentem ad eccleſiam confugientem gaudere non debere immunitate eccleſiæ iudex ſecularis tunc poterit illum extrahere, nulla licentia epiſcopi, vel rectoris eccleſiæ petita: nam cum eccleſia non tueatur illum, nulla iniuria ei irrigatur, ita firmant Capella Toloſana. 422. Boer. in deciſio. 110. Remigius de Goñi in Tractatu de immunitate eccleſiarum. quæſtione. 1. & ita in praxi receptum eſſe teſtatur Couarruuias libro 2. Variarum. capitulo. 20. numero. 18. & Auend. de exequendis mandatis Regum. 1. part. capit. 22. numero. 9. & Iulius Clarus. lib. 5. receptarum. §. fin. quæſtione. 30. numero. 20. tametſi contrarium teneant plures DD. relati à Couarr. vbi ſuprà. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum, cap. 10. numero. 2. in fine. Quando verò dubitaretur, an delinquens ad eccleſiam confugiens deberet gaudere eius immunitate, tunc priusquàm ſecularis iudex velit eum extrahere, cognoſcendum erit ab vtroque iudice eccleſiaſtico & ſeculari, an delinquens gaudere debeat immunitate eccleſiæ: & interim quòd articulus iſte deciditur erunt vincula inijcienda delinquenti intra eccleſiam ab otroque iudice. quod ita de conſuetudine in aliquibus locis receptum eſſe teſtantur Ioannes Igneus in repetitione

petitione. l. 1. in principio. colum. 3. ff. ad Sylanianũ. Remigius in. d. Tract. quæſt. 5. Couarr. in dicto cap. 20. num. 17. verſi. Triceſimo primò. & communiter omnes ex Iulio Claro libr. 5. receptarum. §. fin. quæſt. 30. num. 21. Alioquin de iure
4 confugiens ad eccleſiam, non debet ibi neruis, compedibus, aut catenis ligari: nam eſſet contra eccleſiæ libertatem, vt probatur in. l. præſenti. C. de ijs, qui ad eccleſias confugiunt. & in cap. diffiniuit. 17. quæſtione. 4. & in l. 2. titulo. 11. part. 1. In aliquibus tamen locis non injiciun-
5 tur vincula delinquentibus intra eccleſiam ſtantibus, ſed eccleſia poſitis cuſtodibus, obſidetur, donec à iudicibus terminetur, an delinquens gaudere debeat immunitate eccleſiæ, & hoc magis frequentatur. Quod etiam de conſuetudi-
6 nè procedit: nam de iure eccleſia obſideri non debet, vt probatur in dict. l. præſenti. & in dicto capit. diffiniuit. & in dict. l. l. 2. titulo. 11. part. 1. quæ iura intelligi poterunt, quando conſtaret, delinquentem debere gaudere immunitate eccleſiæ: tamen quando dubitaretur, interim cuſtodes poni poterunt, ne delinquens inde exeat, donec cauſa decidatur, dummodo victus aut requies ei non denege-
7 tur, ſecundum Greg. Lup. in dicta. l. 2. verbo, Cercarlo. Et quòd vterque iudex
8 ſimul cognoſcere debeat, & terminare prædictum articulum, firmat Igneus, Remigius Couarruu. Iulius Clarus: & reliqui
* DD. vbi ſupra, *[& Rebuf. in tractatu immunitatis eccleſiaſticæ artic. 1. gloſ. 1. n. 34.] & probatur ex eo quòd ſi ab vtroq; iudice injcienda ſint vincula, & cuſtodes ponendi, interim quòd cauſa decidatur
9 ſequitur inde, quòd cum ſint iudices cauſæ præparantis, debeant etiam eſſe iudices cauſæ præparatæ, ſecundum gloſſ. in cap. parochianos. de ſententia excommunicationis. & ibi Felin. & eundem Felin. in cap. cùm ſit generale. columna. 5. de foro comp. Peruſinum in cap. fin. columna. 3. de foro comp. in. 6. & Lecium in Rubrica, extra de iudicijs. numero. 2.

10 Et ſi iudices vnanimiter determinent, delinquentem non gaudere immunitate eccleſiæ, tunc extrahendus erit: cauebit
11 tamen iudex eccleſiaſticus ne delinquentem tradat iudici ſeculari, ſed diſſimulet, vel tolleret quòd eum ſecularis extra-
12 hat. Si verò iudices fuerint diſcordes in determinatione huius articuli, tertius ab eis eligendus erit, argumento text. in. l. offerendis. C. de appellationibus. & ibi notat Bartol. & Felin. poſt Panor. & alios in cap. fin. de re iudicata. columna. 2. verſic. prima declaratio. & Iaſſ. in l. ſi duo iudices. & in. l. inter pares. ff. de
13 re iudicata. Si tamen prædicti iudices noluerint tertium eligere, compellendi erunt per ſuperiorem ad illum eligendum, vel ſuperior illum dabit, argumento eorum, quæ notantur à gloſſ. & DD. in cap. ſuſpitionis. de officio delegati. & in cap. cum ſpeciali. §. 1. de appellationibus. text. in. l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. de arbitris. Et tunc adeundus erit
14 ſuperior illius iudicis, qui dignior fuerit vt putà ſi vnus eſt ordinarius, & alter delegatus principis, erit recurrendum ad principem, quia delegatus principis potentior & dignior eſt ordinario, vt in capit. ſanè. de officio delegati: & in capitu. paſtoralis. §. 1. de officio ordinarij. & ita docet Barto. in dicta. l. ſi duo. Nam magis dignum trahit ad ſe minus dignum, vt ſup. 1. de conſecratione eccleſiæ. lib. 6. & notat gloſſ. & ibi Panormit. in cap. quod in dubijs. de conſecratione eccleſiæ & facit text. in cap. per hoc. de hæreticis. lib. 6. Felin. notat in cap. fin. de re iudicata. columna. 2. verſiculo. quarta declaratio. & Iaſſ. in dict. l. ſi duo. columna fin. verſiculo. extra gloſſam. Sed ſi prædicti iudices fuerint ambo ordinarij, putà iudex regius & ordinarius eccleſiaſticus, tunc recurrendum erit ad regem, vel eius concilium: nam iudex regius ordinarius potentior eſt ordinario eccleſiaſtico, ex rationibus allegatis per Barto. in dicta. l. ſi duo. Tamen ſi vnus eſſet ordinarius eccleſiaſticus,

& alter ordinarius alicuius domini temporalis, qui ponit iudicem ordinarium in ſua villa, vel loco tunc in hac diſcordia recurrendum erit ad ſuperiorem iudicis eccleſiaſtici, quia eccleſiaſticus eſt dignior, & maior tali domino habenti iuriſdictionem ordinariam, vt in cap. ſolitè. de maioritate & obedientia. Et ſi in illo loco non fuerit iudex ordinarius eccleſiaſticus, ſed ſecularis tantum, tunc delinquens cuſtodiendus erit à rectore, vel vicario illius eccleſiæ: qui rector vel vicarius ſtatim conſulere debebit ſuum ſuperiorem. Etſi in illo loco nec eccleſiaſticus nec ſecularis ordinarius fuerit, vt in locis ruralibus, vbi tantùm ſunt iurati, tunc ab illis iuratis, & à rectore eccleſiæ delinquens erit cuſtodiendus, & ſtatim vterque debebit conſulere ſuum ſuperiorem. At verò ſi ambo iudices fuerint diſcordes in ſententia lata, quia de facto tulerunt ſententias contrarias, tunc videtur ſeruanda regula text. in capit. fin. de re iudicata. cum ſuis fallentijs, ſcilicet, quòd valeat ſententia in fauorem rei lata. Sed quia in hoc caſu ex vna parte verſatur fauor Reipublicæ & ex altera fauor eccleſiæ, & non apparet quis ſit actor vel reus, tunc vtraque ſententia pendet à confirmatione ſuperioris, ſecundum Bartol. in dicta. l. ſi duo. & Felinum in capit. fin. de re iudicata. verſicul. ſecunda declaratio. Et ſi
15 interim iudex ſecularis de facto vel abſque aliqua diſcuſsione, an delinquens gaudere debeat immunitate, illum extraxerit: tunc eccleſiaſticus iudex illum repetet, & ſuis cenſuris aduerſus ſecularem procedet, ſecundum Panormit. in capit. inter alia. numero. 26. de immunitate eccleſiarum poſt Bartol. in dicta. l. præſenti. per text. in capit. miror. 17. quæſtione. 4. Clauaſium in ſumma. verbo. Immunitas. verſiculo, quæro. columna 4. & Sylueſt. in ſumma. verbo. Immunitas. 3. quæſtione. 7. Nec talis extractio
16 iuſtificari poterit ex ſubſequenti cognitione: nam eccleſia ſpoliata ante omnia erit reſtituenda, iuxta text. in capit. conquerente. & in capit. item cum quis. de reſtitutione ſpoliatorum. & reſoluit Remigius vbi ſuprà in quæſtione fin. Nec tunc clerici poterunt armis defendere delinquentem ad eccleſiam confugientem, ne de facto extrahatur: ſed tantum cenſuris eccleſiaſticis erit defendendus per text. in capit. 1. de officio delegati. & in cap. fin. de rebus eccleſiæ non alienandis. & in cap. dilectus. de pœnis. & in capit. ex parte. 1. de verborum ſignificatione. tradit Collectarius in dicto capitulo inter alia. Et Remigius vbi ſuprà quæſt. 12. Et tunc iudex ſecularis tanquam violator immunitatis eccleſiæ, puniendus erit, ſi delinquentem abſque prædicta diſcuſsione, vel ea pendente, delinquentem inuitum ab eccleſia extraxerit: de iure enim ciuili erit puniendus tanquam committens crimen læſſæ maieſtatis, vt in dicta. l. præſenti. de iure verò canonico puniendus erit excommunicatione, & pœna pecuniaria triginta librarum argenti puriſsimi, & imponenda erit ſibi pœnitentia publica, neque abſoluendus erit, donec extractum delinquentem eccleſiæ reſtituat, iuxta text. in capit. miror. & in cap. ſi quis contumax. & in cap. quiſquis. 17. quæſt. 4. & tradit Panormit. in cap. penultim. columna fin. de immunitate eccleſiarum. ſequitur Mainerius in. l. nemo de domo. ff. de regulis iur. Ioann. Idneus in repetitione dict. l. 1. fol. 14. ff. ad Silanianum. & Remigius vbi ſuprà quæſtione. 9. & probat. l. 4. titulo. 11. par. 1. & ibi notat & ſequitur Grego. Lupus. in gloſ. fi. quaspœnas in prædictis canonibus ſtatutas, innouat Concilium Tridentinũ, Seſsione. 25. de reformatione cap. 20. Verùm tamen eſt, quòd prædicta pœna pecuniaria triginta librarum hodie ab eccleſia non exigitur, quia per deſuetudinem eccleſia perdidit ius eam exigendi, vt firmat gloſ. in cap. cum multæ. verbo. Connubio. 15. qnæſtione vltima. recepta ab Angel. de Caſtro inter conſilia Pauli de Caſt. conſilio. 438. cir-

ca finem. libr. 2. & Iulio Claro in. d. quæ-
ſtione, 30. numero. 1. Vnde vt iudices ſe-
culares & eccleſiaſtici faciliùs intelli-
gant, quando immunitas eccleſiæ ſit ſer-
uanda ed eam confugientibus, & quan-
do licitum ſit reos extrahere ab eccleſia,
quando que violatores eccleſiaſticæ im-
munitatis dicantur: opere prætium du-
ximus in præſenti reſoluere, quæ immu-
nitas conceſſa ſit delinquentibus ad ec-
cleſiam confugientibus, & quæ loca præ
dicta immunitate gaudeant, & in quibus
caſibus ab eiſdem extrahi inuiti poſsint
delinquentes.

17 Quoad primum dicendum erit, quod
duplex immunitas conceſſa eſt delin-
quentibus ad eccleſiam confugientibus,
vna vt non poſsit delinquens inde extra-
hi: altera vero quòd licet inde non fue-
rint violenter extracti, ſed voluntariè
exierint, vel ſponte à prælatis eccleſiæ
fuerint traditi iudicibus ſecularibus, non
tamen ex illo delicto amplius erunt con-
demnandi ad mortem, vel ad aliam pœ-
nam corporalem, ſeu corporis afflictiu-
am, ſed tantum erunt pecuniariter pu-
niendi, & cogendi ad pœnitentiam, & ad
aliam ſatisfactionem faciendam. Quæ
duplex immunitas delinquentibus con-
ceditur per text. in cap. inter alia. de im-
munitate eccleſiarum, in illis verbis, ibi
Non eſt violenter ab eccleſia extrahen-
dus, nec inde damnari debet ad mortem,
vel ad pœnam, &c. ex quo text. ita no-
tant communiter omnes ſecundum Pa-
normit. ibi numero. 8. citantem ad hoc
gloſſam, ibi, verbo, Puniendus, & gloſſ.
in capit. reum. 17. quæſtio. 4. & eandem
concluſionem tenent communiter om-
nes ex Angel. in ſumma, verbo. Immu-
nitas. numer. 16. Sylueſt. in ſumma. ver-
bo, Immunitas. 3. verſiculo. 4. Et ratio
eſt, quia ex eo quod delinquentes ad ec-
cleſiam confugerunt, ſtatim conſequu-
ti fuerunt eius immunitatem, vt proba-
tur in cap. id conſtituimus. 17. quæſtio.
4. Quam tamen concluſionem intelli-
gendam veram eſſe exiſtimo in delin-
quente ad eccleſiam confugiente, qui
gaudere debebat eius immunitate: tunc
enim ſi voluntariè extrahatur, caſu quo
inuitus non erat extrahendus, puniен-
dus non erit ad mortem vel ad pœnam
corporalem, ſed iudex ſecularis præſta-
bit iuramentum & cautionem de vita,
& membris eius ſeruandis, vt inquit tex.
in dicto capit. inter alia. Cæterum ſi de-
linquens confugiens ad eccleſiam non
deberet gaudere eius immunitate, imò
poſſet licitè ab ea extrahi, ſi extrahatur
vel ſponte tradatur, bene puniri poterit
pœna mortis, & alia corporis afflictiua:
ita prædictam concluſionem intelligit
Caſſaneus in conſuetudinibus Burgun-
diæ. titulo. des iuſtices. §. 5. verſicu. deci-
mo ſextò. caſu. 54. & ſequitur Remigius
vbi ſuprà quæſtione. 3. in fin. pro qua in
18 terpretatione expendo text. in dito ca-
pit. inter alia. quatenus text. ille inquit,
quòd in illis duobus caſibus exceptis,
delinquens poteſt extrahi ab eccleſia im-
punitate non præſtita à iudice ſeculari,
ergo idem iuris erit in reliquis caſibus,
in quibus delinquens non gaudet immu
nitate eccleſiæ, ſed aduerſus hanc ſecun
dam immunitatem conceſſam delin-
quentibus ad eccleſiam confugientibus
obſtat, quòd attento omni iure diuino,
naturali, & humano pœna commen-
ſurari debet delicto, vt conſtat Deute-
ronom. capit. 25. ibi, Pro menſura pecca
ti erit & plagarum modus. Et lege etiam
Moſaica cautum erat, oculum pro ocu
lo, dentem prodente in pœnam eruen
dum eſſe, vt conſtat Exodi cap. 21. & le
ge duodecim tabularum, titul. de in-
iurijs dicebatur, ſi membrum ruperit
meum epato talio eſto. Lege etiam di-
uina conſtat etiam hoc ſtatutum eſſe, vt
Geneſ. capit. 9. Leuit. cap. 24. Numero
rum. capit. 25. Matthæi. cap. 26. omnes
enim qui acceperint gladium gladio pe-
ribunt. Et habetur in capit. duo iſta 23.
quæſtione. 4. Lege etiam humana idem
cautum eſt. vt in l. 3. C. de epiſcopali au-
dientia. in l. vnica. C. de raptu virginum.

in.l.3.§.legis.ff. ad.l. Corneliam de ſicarijs.& in.l.15.titul. 8.part.7. Ergo videtur quòd prædicta immunitas delinquentibus ad eccleſiam confugientibus conceſſa (vt ſi exinde violenter extrahantur, vel voluntariè exeant, ſeu ſponte à prælatis tradantur, non debeant ad mortem vel ad aliam pœnam corporis afflictiuam condemnari,) contraria ſit omni iuri. Quamobrem pro ſolutione huius difficultatis dicendum erit cum Ariſtotele, lib.5. Ethicorum cap.5. quòd licet exactè proportione obſeruata ſcelera delinquentium punienda ſint, iuxta menſuram & qualitatem criminis, non tamen id ſemper obſeruare conuenit
19 Reipublicæ. Sed potius pœna erit conſtituenda iuxta proportionem delicti attenta qualitate iniuriam inferentis, & eiuscui fuerit illata, vt putà ſi magiſtratum quis gerens iniquè percuſſerit alterum, non erit repercutiendus: & ſi quis percuſſerit gerentem magiſtratum, non tantùm percutiendus erit, ſed etiam maiori pœna afficiendus. hæc Ariſtot. Cui conſentit D. Thom.2.2.quæſtione.61. articulo.4. & quæſtione.68. articulo.4. & latè proſequitur Couarruuias lib. 2. Variarum.capit.9.numero.2. Ac proin-
20 de conuenienter à iure fuit conceſſa prædicta immunitas propter honorem Templis ſacris exhibendum, vt ad ea confugientes, ſi voluntariè exierint, vel violenter extrahantur, aut ſponte à prælatis tradantur, damnandi non ſint ad mortem, nec ad aliam pœnam corporalem, vt probatur in dicto capitulo. inter alia. Hæc tamen ſecunda immunitas, prout
21 ſupra intelleximus, licet de iure procedat, in vſu & praxi hodie non recipitur, nec in Hiſpania obſeruatur, imò ſi confugiens ad eccleſiam voluntariè exierit, vel ſponte à prælatis traditus fuerit, aut per vim licitè extractus fuerit, damnari poterit ad mortem, vel ad aliam corporalem pœnam, prout teſtantur Boerius deciſione. 109. numero.8. Remigius vbi ſuprà. quæſtione. 3. in fine. & Iulius Clarus in dicto. §. fin. quæſtione. 30. numero primo. in fin. Vnde
22 hodiè ſolùm remanet prima immunitas, nempè quòd delinquens ad eccleſiam confugiens inuitus non ſit inde abducendus, quantumcunque graue crimen perpetrauerit, vt probat textus in dicto capitul. inter alia. & in cap. reum. & in cap.miror. & in capit.conſtituit. & in cap.definiuit. 17. quæſtione. 4. & in.l. 2.titulo.11.part.1. & in.l.2.&.3. titulo. 2.libro.1.Recopil. & notant omnes frequentiſsimè ex Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 20. numero. 6. verſiculo ſeptimò. & pro regula ponit Remigius in Tractatu de immunitate eccleſiarum. & Didacus Perez in.l. 6. titulo. 2. gloſſa 2.lib.1.Ordinamenti Anto. Gom.3.tomo Variarum.cap. 10. numero. 1. & eſt communis omnium doctrina ſecundum Iulium Clarum. libro. 5. receptarum. §. fin. quæſtione. 30. numero. 1. Et ratio
23 quare hæc immunitas fuit conceſſa ſacris templis eſt, propter honorem, & reuerentiam, quæ locis ſacris diuino cultui dicatis debetur, & propter charitatem & pietatem proximi, vt refugium & tutamen loca ſacra præſtarent miſeris, qui fragilitate humana, aut caſu in aliquod crimen incidiſſent, ſecundum Ioannem Bichis in Tractatu de immunitate eccleſiarum. columna fina. verſic. trigeſimò ſecundo quæro. Remigium, Couarru. & Iulium Clarum in locis ſuprà proximè citatis. A qua tamen regula plures caſus excipiuntur, in quibus reus delinquens gaudere non debet immunitate eccleſiæ, de quibus dicemus infrà in tertio membro. Nunc autem de ſecundo membro agendum erit.

Quoad ſecundum nempè quæ loca ſacra prædicta immunitate gaudere debeant, vt ad ea confugientes non ſint inde abducendi, dicendum erit, quòd nec-
24 dum eccleſia, in quibus ſeruatur continuè ſanctiſsimum euchariſtiæ ſacramentum, & diuina miniſteria celebrantur, gaudere debent prædicta immunitate

(vt

(vt in prædicto cap. inter alia. cum ſimilibus probatur) verùm etiam eccleſiæ nondum conſecratæ, & in quibus diuina officia non eſſent celebrata, gaudere debent prædicta immunitate, dum tamen autoritate ſuperioris prædictæ eccleſiæ fuerint fundatæ, vt probat text. ſic intellectus in capi. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum, ſecundum Hoſtienſem, Ioan. Andr. Panorm. Card. & omnes ibi. & conſentiunt Remigius vbi ſuprà, ampliatione. 1. Couarruuias. libr. 2. Variarum. cap. 20. numero. 4. & Iulius Clarus in dicta quæſtione. 30. nume. 4. tamétſi gloſſ. in dict. capit. eccleſiæ. requirat diuinorum officiorum celebrationem per textum illum ibi, in qua diuina miniſteria celebrantur. & Rebuffus in Tractatu de immunitate eccleſiarum in glo. 1. numero. 10. quæ verba ſuſtinendo prædictam communem intelligentiam, ſunt exponenda, id eſt, celebrari poſſunt, ſecundum Panormit. ibi numero. 9. qui tandem concludit, hac in re ſtandum eſſe conſuetudini. Cuius opinioni ſe ſubſcribit Mainerius in l. nemo de domo. ff. de regulis iuris. numero. 21. & Remigius & Couarruuias, vbi
25 ſuprà. Nam in hac materia immunitatis conceſſæ ſacris templis plurimum ſunt obſeruandæ conſuetudines: opor-
26 tet enim reprimere audaciam eorum, qui hac immunitate freti crimina paſſim committunt, alioquin de facili crimina committerentur, & eſſet contra mentem eorum, qui prædictam immunitatem ſacris locis præſtiterunt, non vt eſſent refugium & ſpelunca latronum, ſed vt præſtarent tamen miſeris, qui fragilitate humana, aut caſu, in aliquod crimen incurriſſent, ſecundum Couarruuiam in dicto capit. 20. num. 4. & Iulium Clarum in dicta quæſtio. 30. numero. 1. uerſiculo, ſciasautem. Pari
27 modo eadem immunitate gaudet hoſpitale autoritate epiſcopi conſtructum, ſecundum Archid. in capit. definiuit. 17. quæſtione. 4. Felin. in cap. de quarta de præſcriptionibus. Barbatiam in capit. 1. de probationibus. columna. 23. Iaſſonem in. l. plerique. columna. 3. ff. de in ius vocando Rodericum Suarez. in. l. 2. titu. de los gouiernos. quæſtione. 5. & Remigium, vbi ſuprà, ampliatione. 17. Nã
28 ex eo quòd hoſpitale fuit autoritate epiſcopi conſtructum, religioſum fuit effectum, nec ad vſus humanos reddiri poteſt, vt probatur in cap. ad hæc de religioſis domibus. prædictaque immunitate gaudere debet, vt probat text. in dicto cap. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum. & facit text. in. l. omnia priuilegia. C. de epiſcopis & clericis. Similiter
29 eremitæ, & oratoria conſtructa autoritate epiſcopi gaudent prædicta immunitate, ſecundùm Hoſtienſ. & Panorm. in dicto cap. eccleſiæ. columna. 2. & Remigium, vbi ſuprà, ampliatione. 1. num. 2. & ampliatione. 2. &. 3. Qua in re ſtandum erit conſuetudini, ſecundum Panormit. in dicto cap. eccleſiæ numer. 7. idque veriſsimum eſſe cenſet Couarru. in dicto cap. 20. numero. 4. in fine. Non tamen idem dicendum erit de orato-
30 rijs priuatis, licet ibi diuina officia celebrentur: nam cum non ſint autoritate epiſcopi ædificata, ad voluntatem domini domus hodie erit oratorium & cras camera, ſecundum Panorm. in capit. fin. numero. 4. de cenſibus. & communiter omnes ſecundum Iulium Clarum in dicta quæſtione. 30. numero. 6. verſiculo, ſed quid dicendum. Simili-
31 ter monaſterium eadem immunitate gaudet: nam cum conſtrui non poſsit ſine autoritate epiſcopi, vt probat text. in Authentico, de monachis. in principio. collatione. 1. & in capit. quidem. 18. quæſtione. 2. conſequitur locum religioſum eſſe, diuinoque cultui dicatum, ac per cóſequens gaudere debere prædicta immunitate, vt probatur in dicto capit. eccleſiæ. in ſui ratione. Quinimo
32 omnia contenta intra ſepta & ambitus monaſterij, & quæ vna clauſura claudantur, vt putà dormitorium, refectorium,

Boual lib. 2. c. h. 20.

rium, clauſtrum, horti, atria, & areæ prædicta immunitate gaudent: nã hæc omnia appellatione monaſterij veniunt, ſecundum gloſſ. in capit. 1. verbo, Exempto. de priuilegijs. libro. 6. & ita expreſſè reſoluit Remigius vbi ſuprà, ampliatione. 3. numero. 11. Similiter cœmeterium eccleſiæ prædicta immunitate
33 gaudet, iuxta text. in cap. fin. de immunitate eccleſiarum. & in cap. cum eccleſia, eodem titul. vbi glo. verbo, Cœmeterijs inquit, cœmeterium gaudere eodem priuilegio, quo eccleſia & idem probat text. in cap. quiſquis. 17. quæſt. 4. & facit text. in cap. ciuitas. & in capit. is cui de ſententia excommunicationis. lib. 6. & ita cum pluribus Doctoribus ab eo relatis reſoluit Remigius vbi ſuprà, ampliatione. 4. numer. 9. verſiculo, His non obſtantibus. Similiter prædicta im-
34 munitas nec dum cõceſſa eſt ipſis eccleſijs, verùmetiam quadraginta paſsibus circum eccleſiam matricem, vt probatur in cap. ſicut antiquitus. 17. quæſtione 4. & triginta paſsibus circa reliquas eccleſias inferiores, vt probatur in capit. definiuit. & in cap. quiſquis. 17. quæſtione. 4. & firmit Panorm. Henricus, & omnes in capit. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum. quod tamen vſu receptum non eſt, ſecundum Ioannem Igneum in l. 1. numero. 58. ff. ad Sillanianum. cuius opinioni conſentiunt Couarruuias in dicto capit. 20. numero. 5. & Iulius Clarus in dicta quæſtione. 30. numero. 2. Si-
35 militer prædicta immunitas conceſſa eſt Palatio epiſcopi, vt probat text. in capitul. id conſtituimus. 17. quæſtione. 4. & firmant communiter omnes ſecundum Barbatiam in conſilio. 33. numero. 7. libro. 4. quod procedit etiamſi palatium epiſcopi ſit extra quadraginta paſſus eccleſiæ matricis, ſecundùm gloſſam primam in dict. capit. id conſtituimus. quam teſtatur communiter receptam Couarru. in dict. capit. 20. numero. 5. in fine. Nihilominus tamen oppoſita ſententia, imò quòd palatium epiſcopi debeat eſſe intra quadraginta paſſus eccleſiæ matricis, ad hoc vt gaudeat immunitate, recepta eſt in praxi forenſi, ſecundum omnes teſte Couarru. in loco ſuprà proximo citato, & Iulio Claro in dicta quæſtione. 30. numero. 3. Si-
36 militer confugiens ad ſacerdotem portantem ſacram euchariſtiam, prædicta immunitate gaudet: nam illa cõceſſa eſt templis propter honorem & reuerẽtiam debitam locis diuino cultui dicatis, à fortiori conceſſa erit ſacratiſsimo Dei corpori, argumento text. in Authentica, multo magis. C. de ſacroſanctis eccleſijs. & ita expreſsè firmat Archid. in capit. quæſitum. 13. quæſtione. 2. & communiter omnes ſecundum Anto. Gom. 3. tomo Variarum. capitulo 10. numero. 1. Plaçam libro. 1. delictorum. capit. 34. numero. 16. Menchaçam libro. 3. de teſtamentis. §. 22. numero. 55. Remigium vbi ſuprà ampliatione. 18. nume. 3. & plures alios, quos refert Couarr. in dicto capit. 20. numero. 6. licet ipſe de hac opinione dubitet: & ſequitur Doctor Azebedo vir tam doctus quam diligens in l. 2. Tractat. 1. libro. 1. Recopi. Quæ tamen opinio non procedit quan-
37 do captus in carceribus ad euchariſtiam, quæ ad eum ducitur, confugerit, vel quando corpus Chriſti ſuſceperit, vt omnes ſupradicti D D. fatentur, approbantes gloſſ. in capit. quæſitum. 13. quæſtione. 2. Similiter eccleſia totaliter abſque
38 autoritate ſuperioris deſtructa, quando eſſet ſpes reedificationis eadem immunitate gaudet: quia tunc omnia priuilegia retinet, ſecundum gloſſ. in cap. priuilegium, de regulis iuris. in ſexto. & in capit. & hoc diximus. verbo, Deſtructa. 16. quæſtione. 7. & gloſſ. in capit. ſtatutum. de electione. lib. 6. quod tamen non procedit, quando deſtructa eſſet autoritate ſuperioris, vel per rerum naturam ſine ſpe reparationis: nam tunc non retinet priuilegium immunitatis, nec reliqua priuilegia, ſecundum communiter omnes ex Remigio vbi ſuprà. ampliatione

20. &

20. & ſubſcribit Iulius Clarus in dicta quæſtione.30.numero. 6. Similiter ec-
39 cleſia interdicta gaudet prædicta immunitate: nam honor, qui eccleſijs debetur,eiſdem præſtatur propter honorem Dei, ergo non debet eis auferri propter hominum culpam, ſecundum Gofredum & communiter omnes, teſte Angelo in ſumma.verbo, Immunitas.quæſtione. 27. & Iul.Clar. in dicta quæſtione.30. numero.5. Similiter confugiens ad eccleſiam, quando iudex ſecularis,
40 vel eius familia ad oculum & curſu proſequebatur,ingreſſuſque eccleſiam fuit, prædicta immunitate gaudet, nec inde euelli poteſt: nam eadem ratio militat in hac ſpecie, vt firmãt Bald. Romanus. Alexand.& Iaſſ. in.l.plerique. ff. de in ius vocando. Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ.Rubrica.1.§.5.verſiculo, Archidiaconus.numero. 116. Rodericus Suarez in.l. 2. titulo, De los gouiernos. quæſtione. 5. numero. 3. & Palatius Rub. in in repetitione Rubricæ. de donationibus inter virum & vxorem §.28.& Ioãnes Igneus in.l.1.in principio.column.2.&.3 ff.ad Sillanianum. & nouiſsimè Salazar Tractatu de vſu & conſuetud. cap. 6. numero. 19. quamuis contrarium teneant Cinus in Authentica.ſi quis ei. C. de adulterijs. Alexand. in conſilio.24.numero.26.libro.2.& Hippolytus in.l.vnica.numero.111. C.de raptu virginum. Quo fit, idem dicendum eſſe, ſi captus à iudicis familia ab ea ſe
41 exemerit, & liber ad eccleſiam confugerit, nam tunc non erit inde extrahendus, ſecundum Ioan. Igneum in dicta.l. 1. columna. 3. & Boerium in deciſione 110. columna penultima. & Salazar vbi ſupra. quinimò ſi captus in carceribus
42 carceres confregerit,& ad eccleſiam cõfugerit, non poterit inde euelli,imò immunitate gaudebit,ſecundum Boerium in dicta deciſione.110. columna penultima.& Caſſaneum vbi ſuprà. & Iulium Clarum in quæſtioue.30. numero. 19. Quorum opinio comprobatur ex eo,
43 quòd ſi in carceribus detentus, præſtito iuramento de redeundo exierit de licentia cuſtodis,& deinde ad eccleſiam confugerit,non poterit inuitus abduci,ſecundum Albericum in.l.fideli. C.de his,qui ad eccleſiam confugiunt. Henricum in capit. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum. Præpoſitum in capit.ius gentium. numero.10.diſtinctione.1.& Aufrerium in additionibus Capellæ Toloſanæ, deciſione. 422. à fortiori idem dicendum erit, quando quis effractis carceribus ad
44 eccleſiam confugerit. Idemque dicendum erit, quando delinquens iam paratus ad mortem, vel ad aliam pœnam corporis afflictiuam à carceribus ſe exemerit, vel è manibus ſatellitum aufugerit ad eccleſiam, vel ad ſacerdotem portantem ſacratiſsimam euchariſtiam, etiam ſi ad ſupplicium duceretur. Quinimò
45 idem erit, quando ſi ad ſupplicium duceretur, per eccleſiam vel cœmeterium tranſiret: nam non poterit inde violenter extrahi, vt cum communi reſoluit Remigius vbi ſuprà fallentia.30. & plures alij, quos refert & ſequitur Iul. Clarus in dicto libro. 5. receptarum. §. fina. quæſtione. 30. numero. 22. & quæſtione.98.numero.1. &.2. & Salazar vbi ſu-
46 prà. Similiter ſi delinquens ad eccleſiam cõfugiens inueniat eã clauſam, & manu portas, earum uae anſam, aut vectes apprehendat, immunitate eius gaudebit, neque poterit inde extrahi ſecundum Ioannem Igneum in dict. l. 1. nume. 57. & Couarruuias in dicto cap. 20. num. 18. & iam in praxi vidi ita obſeruari in cauſa cuiuſdam conſanguinei mei. Idem
47 que dicendum erit, quando delinquens intra eccleſiam exiſtens per veſtem eius extenſam extra eccleſiam à familia apprehenſus fuerit, & ab eccleſia extractus, reſtituendus eidem eccleſiæ erit, ſecundum Igneum & Couarru. in locis ſuprà proximè citatis. Similiter prædicta immunitate gaudebit ille, qui dum ad
48 mortem & ſupplicium ducitur, obuiam ſibi habet Cardinalem, qui pileũ ſuum

ſiue

ſiue galerum purpureum in capite condemnati poni faciat, ſecundum Bald. in l. addictos. C. de appellationibus. & Gomez Arias in. l. 2. Tauri. numero. 85. & tota ferè vtriuſque iuris ſchola in hoc conſentit, ſecundum Plaçam. libr. 1. delictorum. cap. 34. numero. 1. & hanc teſtatur communem opinionem Gom. in. §. pœnales. nume. 50. Inſtitu. de actionibus. & ita in practica obſeruari teſtantur Paul. de Caſtr. & alij relati à Tiraquelo in Tractatu de pœnis temperandis, cauſa. 55. & ita de conſuetudine eſſe firmat Remigius vbi ſuprà. ampliatione. 19. & Dueñas in regula. 81. Iulius Clarus tamen in dicto. §. fina. quæſtione. 98. numero. 5. inquit, ſe nunquam vidiſſe hoc in practica contingere, tamen ſi ca-
49 ſus eueniret, eſſet in ſententia vt poſſet pœna mortis mitigari, & reus ad tirre-
50 mes remitti. Similiter confugiens ad perſonam principis, ſeu regis immunitatem & ſecuritatem habebit ſecundum Caſſaneum in conſuetudinibus Burgundiæ. fol. 57. colum. 3. verſiculo. 8. & Caſtaldum Peruſinum in Tractatu de Imperatore. quæſtione. 96. fol. 166.
51 & Remigium. ampliatione. 24. vbi ſuprà: idemque dicendum erit de confugiente ad ſtatuam Principis, per text. in l. 1. ff. de officio præfecti vrbis. in principio. & facit text. in. l. 2. §. ideoque. ibi, ad ſtatuam confugerunt. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. & text. in. §. nam Antonius. & in. §. fin. Inſtitutis. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. vbi æquiparantur ædes ſacra & ſtatua principis, & probat text. in. l. vnica. C. de his, qui ad ſtatuas confugiunt. vbi idem notant Salicetus, Hoſtienſis, & Cardin. in capitulo penultimo. de immunitate eccleſiarum. & Caſtaldus Peruſinus vbi ſuprà. & communiter omnes ex Remigio vbi ſuprà. ampliatione. 23. quod tamen procedit niſi malicioſè quis ad ſtatuam principis confugeret, ſecundum Paulum Salicetum, & Remigium, vbi ſuprà, vel niſi conſuetudo in contrarium eſſet, quæ multum hac in re attendi debet, ſecundum Guillelmum de Monte Lauduno in Clement. 1. de pœnitentijs & remiſ-
52 ſionibus. quem ſequitur ibi Imola & Remigius in dicta ampliatione. 23. Idemque obſeruandum erit, quando delinquens ad palatium regis confugerit: nam non erit inde extrahendus, niſi de ſpeciali mandato regis, vel niſi commiſſerit proditionem, vel aleue, ſecundum Montaluum in. l. 7. titu. 5. libro. 1. fori. in gloſſ. penultim. & Remigium vbi ſuprà, ampliatione. 25. numero. 1. Non tamen
53 eadem immunitas conceſſa eſt palatijs nobilium, ſeu dominorum, ſecundum Bald. & Alexand. in. l. plerique. ff. de in ius vocando. niſi de conſuetudine, vel ſtatuto municipali prædicta immunitas cõceſſa eſſet palatijs dominorum, ſecundum Bartholomæum Socinum in dicta l. plerique. Et in regno Nauarræ hanc immunitatem conceſſam eſſe palatijs
54 de los infançones, per quandam legem illius regni teſtatur Remigius, vbi ſuprà, ampliatione. 21.

55 Quoad tertium conſtituenda eſt regula generalis, quod omnis delinquens ad eccleſiam confugiens non debet inde violenter extrahi, quantumcunque graue & attrox crimen perpetrauerit: quæ regula probatur in capit. inter alia. de immunitate eccleſiarum. & in capit. penult. & cap. fin. eodem titu. capit. ſicut antiquitus. cap. reum. capit. miror. cum alijs. 17. quæſt. 4. in. l. 2. titu. 11. p. 1. l. 2. & 3. titul. 2. libro. 1. Recopila. & eam notant Panormit. in dict. ca. inter alia. notabili. 3. Remigius, vbi ſuprà, Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 10. nu. 1. & communiter omnes ex Couarru. libr. 2. Variarum. cap. 20. nu. 6. verſi. ſeptimò. Didac. Perez in. l. 6. tit. 2. lib. 1. Ordinamen. in gloſ. 2. & Iulio Claro. lib. 5. receptarum. §. fi. quæſt.
56 30. num. 1. A qua tamen regula duo tantum caſus excipiuntur, in quibus ad eccleſiam confugiens extrahi poterit, nempè publicus latro, & nocturnus depopulator agrorum, per text. in. d. c. inter alia.

& ita

& ita in reliquis casibus regula remanet firma: quia casus exceptus firmat regulam in contrarium, iuxta text. in l. hæ
57 reditarium. §. sed neque. ff. de fundo instructo. & in cap. 1. de confessis. Neque obstat text. in Authentico de mandatis principum. §. sed neque. versic. neque, collatione. 3. vbi dicitur, quòd adulteri,
58 raptores virginum, homicidæ, & reliqui delinquentes ad ecclesiam confugientes possint inde extrahi: nam ibi fit mentio generaliter de delinquentibus. Cum quo text. concordat text. in l. vltima. titu. 11. part. 1. ergo videtur quòd omnis delinquens regulariter fit extrahendus. Nam, omissis pluribus interpretationibus, relatis à Panorm. in dict. cap. inter alia. num. 14. verius dicendum est, quòd
59 text. in dicto Authentico, de mandatis principum & iura similia sunt correcta de iure canonico per text. in dict. cap. inter alia: quam interpretationem satis veram esse dicit Panorm. in dict. cap. inter alia. num. 18. & communem testantur Remigius, vbi suprà, fallencia. 28. Couarru. in dict. cap. 20. num. 7. in fine. Gregor. Lup. in dict. l. vlti. titu. 11. part. 1. & Iulius Clarus vbi suprà. versic. quæro nun-
60 quid. Et prædictam dispositionem iuris canonici cõsuetudine esse approbatam testatur Ioan. Faber in. §. sed hoc tempore. Instit. de ijs, qui sunt sui vel alieni iuris. dicit communem Alexan. consi. 145. num. 4. libr. 7. practica Iodoci. cap. 106. num. 12. Et ita seruari à iudicibus Deum timẽtibus ait Bosius titu. de captura post numerum. 21. Neque huic versiculo, & communi interpretationi refragantur
61 verba text. in dict. cap. inter alia. in principio. ibi, Iuxta sacrorum canonum statuta, & traditiones legum. quibus verbis ostenditur summum Pontificem non improbare ius ciuile, imò illud approbare: nam respondeo, quòd summus Pontifex in illo text. respexit ad traditiones legum Codicis, inter quas & ius canoni-
62 cum nullum discrimen est, vt constat ex text. in l. fideli. & in l. præsenti. & in toto titu. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt. vbi idem quod iure canonico statutum erat in cap. sicut antiquitus. cap. minor. cap. definiuit. ca. reum cum alijs. 17. quæstione. 4. statuitur etiam in prædictis legibus. & prædictam correctionem
63 iuris ciuilis ius canonicum inducere potuit: nam cum ista materia immunitatis concernat honorem & reuerentiam exhibendam sacris templis, quorum cura spectat ad Põtifices & Prælatos ecclesiæ, ideo standum erit dispositioni iuris canonici, neq; curandum erit de iure ciuili, etiam in foro seculari, secundum Panorm. in dict. cap. inter alia. nu. 15. & 24. & communiter omnes ex Couarruuias lib. 2. Variarum. cap. 20. nu. 3. Ex quibus constat, standum esse prædictæ regulæ generali, nempè ꝙ omnis delinquens ad ecclesiam confugiens, non debeat inde violenter extrahi à qua tamẽ regula excipiuntur casus sequentes.

64 Primo excipitur publicus latro, qui si ad ecclesiam confugerit extrahi poterit, per text. in dict. cap. inter alia. & in dicto cap. sicut antiquitus. 17. quæstio. 4.
65 & in. l. 4. titul. 11. part. 1. in ordinatione Lusitanorum lib. 2. tit. 4. §. 1. & publicus latro dicitur, qui publicè furatur, vt pũtà pirata, & stans in stratis, & vijs publicis, vel hãbens arcem, aut castrum, vt vi & armis prædetur transeuntes, secundum Panormitanum in dicto cap. inter alia. notabili vltimo. & facit text. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & ibi gloss. & ita interpretatur dict. l. 4. titu. 11. par. 1. & Couarru. libr. 2. Variarum. ca. 9. num. 7.

66 Secundo excipitur nocturnus depopulator agrorum, per text. in dict. cap. inter alia. & in. d. l. 4. titu. 11. par. 1. & no-
67 cturnus depopulator agrorum dicitur, qui segetes in nocte destruit, vel comburit, & in loco occulto latet, propter homicidia & rapinas, quas facit, secundum Innocen. in dict. cap. inter alia. Hostiensem in summa. titul. de immunitate ecclesiarum. versiculo, in quantum.

& Maine-

& Mainerium in. l. nemo. ff. de regulis iuris. numero. 17. & ita explicat. text. in l. 8. titu. 5. lib. 1. fori. & l. 4. titulo. 11. part. 1. & text. in ordinatione Lusitanorum libro. 2. titu. 4. §. 3 Intellige tamen quòd
68 ad hoc vt publicus latro & nocturnus depopulator agrorum reddantur indigni beneficio immunitatis, necesse est quòd prædicta delicta insidiosè perpetrent, vt manifestè probatur in dicto capit. inter alia. & communiter ita intelligitur à tota caterua canonistarum, secundum Igneum in l. 1. §. subuenitur. numero. 107. ff. ad Sillanianum. & testatur cómunem interpretationem esse Remi-
69 gius, vbi suprà, fallentia. 2. numero. 4. Et ratio, ob quam magis isti duo casus à iure excipiuntur quam alij malefactores, potissima est, quia isti duo sunt deteriores, & plurimum interest illos puniri, quàm alios, cùm pluribus plura exitia cogitent, quam alij argumento, text. in cap. est iniusta. 23. quæst. 4. quam rationem assignauit glo. fi. in cap. de immunitate Ecclesiarum.

70 Tertiò excipitur simplex fur, qui attenta consuetudine consensu clericorum & laicorum inducta nó gaudet immunitate, & ita passim ab ecclesijs abducitur, vt resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 20. num. 13. versiculo decimononò, & sequitur Iulius Clarus vbi suprà, versic. quæro an fures. quæ consuetudo, cùm sit legitima & præscripta obtinet contra prædictam regulam. text. in dict. cap. inter alia, ex text. in capit. fina. de consuetudine. Et in hac materia immunitatis consuetudines sunt obseruandæ, vt suprà resoluimus in. 2. mem-
71 bro in principio. De iure verò, simplex fur immunitate ecclesiæ gaudet, neque inde extrahi potest secundum communiter omnes ex Anto. Gom. 3. Tomo. Variarum, cap. 10. numero. 2. Couarr. & Iulio Claro in locis suprà proximè citatis quod verum est, nisi talis fur tria vel plura furta committeret, quia per talem
72 consuetudinem efficeretur famosus, iuxt. in text. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & in Authentica. sed nouo iure. iuncta glos. ibi recepta communiter. C. de seruis fugitiuis. & ita in hoc casu. nedum de consuetudine verũ etiam de iure fur extrahi poterit secúdum Anto. Gom. vbi suprà.

73 Quintò excipitur committens homicidium, mutilationem membrorum, vel aliud quodcunque crimen intra ipsam ecclesiam: nam talis extrahi poterit, per text. in capitul. final. de immunitate ecclesiarum. & in. l. 4. titulo. 11. part. 1. & in ordinatione Lusitanorum. libro. 2. titulo. 4. §. 2. & expressè firmat Panormit. in dicto capitulo fina. numero 9. & Couarruuias in dicto capitulo. 20. numero. 15. Nauarrus in Manuali capitulo. 25. numero. 20. & Remigius vbi suprà, fallentia. 3. & Iulius Clarus in dicta quæstione. 30. versiculo, item quæro, quamuis Cardinalis in dicto capitulo fina. contrarium teneat, asserens solummodo committens homicidium vel mutilationem membrorum intra ecclesiam non gaudere eius immunitate, cómittens verò alia delicta gaudere. Contra cuius opinionem facit, quòd rationes illius textus in capitulo fin. generales sunt ab omnia delicta saltim enor-
74 mia: Prima enim ratio est, quia indignũ esset, quòd qui ecclesiam delinquendo offendit, eius beneficio iuuaretur, argumento text. in capitulo de viro. 12. quæstione. 2. in cap. an sit. de appellationibus. & in cap. quia frustra de vsuris. Secun-
75 da ratio illius textus est, quia qui intra ecclesiam delinquit videtur ea spe & fiducia deliquisse, vt ab ipsa ecclesia defenderetur: alioquin crimen non commissurus, ideoque grauem iniuriam ecclesiæ facit. Quo fit, committentem quodcumque graue crimen intra ecclesiam, etiam sine spe & fiducia cósequendi eius immunitatem, iustè ab ea extrahi posse: nam licet in isto casu cesset secunda ratio illius textus prima tamen remanet firma, secundum Panormitanum in dicto

cto capitulo fina. nume. 8. sic illum text. intelligendo. cuius opinio in praxi obseruatur secundum Stepha. Aufrerium in capella Tolosana. 422. Nauarrum in Manuali capit. 25. num. 20. Couarru. in dict. capit. 20. num. 15. versiculo, vicesimo secundo. & Iulium Clarum vbi suprà. versiculo, item quæro. asserétem, semper se vidisse indistincte seruari, quod qui in ecclesia delinquit, inde extrahatur. 76 Tametsi communis opinio Doctorum sit in contrarium, imò necessarium esse quod quis committat delictum in ecclesia sub spe & fiducia consequendæ immunitatis ad hoc vt ea non gaudeat, alioquin deficiente illa spe, quod bene gaudeat secundum Hostiensem communiter receptum ex Panorm. in dict. capit. fin. num. 8. Remigio in Tractatu de immunitate ecclesiarum. fallentia. 3. amplia tione. 1. num. 4. Nauarro & Iulio Claro vbi suprà. Quæ communis distinctio iure & ordinatione Lusitanorum compro batur in dict. titu. 4. §. 2. & apud Lusitanos obseruatur, secundum Nauarrum in dict. cap. 25. num. 20. Vnde necesse erit, quod spe consequendæ immunitatis ecclesiæ quis committat delictum intra eam, ad hoc vt non gaudeat: quod collige 78 tur, quando ex proposito & ex veteri odio quis committeret crimen intra ecclesiam, cæterum si casu fortuito, & ex verbis contumeliosis, ibidem inter rixantes ortis homicidium commissum fuerit, tunc committens bene gaudebit immunitate, secundum Hostiensem, Ioannem Andream, Cardin. & Anchatra. in dict. capit. fin. & Remigium, vbi suprà, nihilominus tamen prior opinio in pra- 79 xi recepta est. Intellige insuper, quod si committens delictum graue in vna ecclesia ad aliam confugerit, ab ista secunda ecclesia extrahi poterit: nam cum vna sit per totum orbem vniuersalis ecclesia, qui facit iniuriam vni parriculari, omnes offendisse videtur. ita post alios resoluit Henricus in capit. ecclesiæ. de immunitate eccleſiarum. columna. 3. & est communis interpretatio secundum Remigium. vbi suprà fallentia. 11. num. 2. & Couarruuias libr. 2. Variarum. cap. 20. num. 15. verficulo, vicesimo tertiò. quan 80 uis Siluest. in summa. verbo, Immunitas. 3. q æstione. 2. dicat, apud aliquos de consuetudine contrarium seruari: tamen apud nos communis opinio in praxi seruatur secundum Iulium Clarum, vbi suprà, versic. sed quid. Rursus intelli- ge, quod adhoc vt committens crimen 81 intra ecclesiam non debeat gaudere eius immunitate, necesse erit, quod crimen sit graue, alioquin propter crimen leue intra ecclesiam commissum non erit inde delinquens euellendus, secundum Panormitanum post alios, in dict. cap. fin. & Henricum in dict. cap. ecclesiæ. columna. 3. Siluest. in summa. verbo, Immunitas. 3. §. 20. & hanc testatur communem opinionem Ange. Castrensis in consilio. 459. columna. 1. libr. 2. consiliorum 82 Pauli Castrensis. Præterea intellige quod committens delictum graue intra ecclesiam nedum priuatur eius immunitate quo ad illud delictum, verum etiam quo ad omnia delicta priùs aut posterius commissa extra ecclesiam, ita quod si ob illa ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, per text. in capit. ad episcopos. 17. quæstio. 4. quia puniri debet in eo, in quo deliquit: frustra enim legis auxilium implorat, qui in legem committit, & ita in specie fuit decisum in Capella Tolosana. 422. & sequitur Callaneus in consuetudinibus Burgundiæ. Rubrica. 1. §. 5. versic. Archidiaconus. nu. 112. & Iul. Clarus in dict. quæst. 30. versic. sed quid. Quod intelligit verum esse Boe- 83 ri. decisione. 110. num. 10. quando delictum in ecclesia commissum non esset punitum: & eo non relato idem firmat Remigius vbi supra fallentia. 11. num. 2. Sed Couarr. lib. 2. Varia. cap. 20. nu. 15. versiculo, vicesimo quarto. inquit, quod indistincte verius est, quod committens de-

lictum intra ecclesiam, quoad alia delicta extra ecclesiam commissa gaudet
84 immunitate ecclesiæ ex supra dicta regula generali, & quod ita respondet Boerius in.d. decisio.110. num.10. in fine. qui tamen loquitur quando delictum intra ecclesiam commissum, esset iã punitum.

85 Quintò excipitur adulterium cõmittens intra ecclesiam, secundum Ancharranum, & Anto. in.c. fina. de immunitat. eccles. per text. ibi prout in.4. casu inde lexisti. & firmat Remig. fallentia.3. n.8.

86 Sexto excipiuntur raptores virginũ intra ecclesiam secundum Anton. Ancharranum, & Remigium in dicta fallentia.3.

87 Septimò excipitur surripiens monialem à monasterio, secundum Cassanæ consuetudinibus Burgundiæ folio. 56. num.24.

88 Octauò excipitur committens furtum intra ecclesiam, secundum Hostiensem in dict. cap. fin. per text. ibi. & text. in capit. frater. 17. quæstione. 4. resoluit Remigius vbi supra, fallentia.3. ampliatione.3. & communiter omnes, secundum Angelum Castrénsem consil. 938. numero. 1. lib. 2. consil. Paul. de Castro & Naua. c. postulasti. de foro comp. quid quid contrarium teneat Gofredus in.d. si quis hoc genus. C. de episcopis & clericis. & Bald. in. l. si quis ad declinandũ. C. de episcopis & clericis. & Cardinalis in dict. c. fin. imo hodie de consuetudine
89 etiam si extra ecclesiam furtum cõmittat, non gaudet, vt resoluisti. in.3. casu.

90 Nonò excipitur commitens furtum extra ecclesiam, si cum re furtiua ad ecclesiam confugerit: nam tunc de iure poterit extrahi, quia ex illa contrectatione, quæ in ecclesia fit, nouum furtum committitur, & cẽsetur commissum intra ecclesia: mutatione enim iurisdictionis nouum furtum committitur, secun-
91 dum Bartolum. l. si dominum. ff. de furtis. & ibi Alexand. & in terminis firmat Angel. Castren. cons. 459. libro. 2. consilio. Pauli Castren. Anania cap. fi. colũna penultima in fine de furtis. Barb. capi. postulasti. colum. 47. de foro compet. &
92 communiter omnes ex Boerio decisio-
93 ne. 13. numer. 47. Contrarium tamen verius est imo quod in tali specie non sit extrahendus, secundum Fulgo. consil. 149. & Barb. dicto cap. postulasti. columna. 48. & ibi Socinum colum. 5. quæst. 8. & Couar. dict. cap. 20. num. 15. versic. vicesimo octauo. & ratio potest esse, quia in tali casu non contingit mutatio territorij, cum ecclesia territorium non habeat secundum Panor. capit. cum sit. n. 27. de foro comp. de cõsuetudine extrahitur, vt supra diximus.

94 Decimò excipitur delinquens propè ecclesiam vel cœmeterium deliberate, quia ex vicinitate loci præsumitur, quod fecit sub spe consequendæ immunitatis, secundum Anchar. dicto capit. fi. Alciat. de præsump. regula.3. præsump.37. num.3. & Couar. dict. cap. 20. num. 15. versic. vicesimo sexto. Et facit in comprobationem doctrina Ioan. Lupi. de Pala. Rub. in repetitione cap. per vestras. §. 10. nu. 2. versic. intellige, de donat. inter virum & vxorem. dum docet, quod peccans spe
95 consequendæ absolutionis virtute indulgentiarum Apostolicarum, non potest absoluit ex vi ipsarum, argumento. tex. in. l. 1. §. hæc autem actio. ff. si quis testamento liber esse iussus. fuerit, capit. quando. 1. de cõsecrat. dist. 1. sequitur Couarr. dit. capit. 20. num. 15. versic. vicesimo sexto. Quod intellige verum, quando ex confidentia talis facultatis, quis mouetur ad committendum id, ad quod non moueretur sine ea, secundum Antonio. Cordub. tractatu de indulgentijs. quæst. 34. propositione. 3. Nauar. vero. in. d. cap. 25. numero. 22. inquit, quod apud Lusitanos non refert, quod prope ecclesiam
96 delinquat quis cum illa spe: sed quod casu vel deliberatione, vt in ordinatione Lusitanorum. lib. 2. tit. 4. §. 2. nec etiam inquit, quod ad ius cõmune idem refer-

re,

re, cum nullus text. ita distingat.

97 Vndecimò excipitur qui existens in ecclesia percutit existentem extra ecclesiam, quia delictum fuit principiatum in ecclesia, licet alibi consummatum, secundum Panorm. dict. c. fi. n. 11. & facit tex. c. 1. de præsump. & quæ notat Ioan. Andr. in regula in obscuris de regul. iur. in. 6. & sequitur Siluest. in summa, verb. Immunitas. 3. quæst. 6. & Nauar. in Manuali. c. 25. num. 21.

98 Duodecimò excipitur, qui existens in ecclesia mandauit delictum committi extra ecclesiam, si agatur contra ipsum de delicto commisso in mandando: secus verò si agatur de ipso delicto sequuto extra ecclesiam, secundum Remig. vbi supra fallentia. 5. & Nauar. in cap. 25. num. 21.

99 Decimotertiò excipitur, qui existens extra ecclesiam percusserit sagitta, iaculo, lapide, vel alio modo existentem in ecclesia, secundum Panormi. & alios communiter in dict. cap. fina. Couarru. dict. cap. 20. num. 5. versiculo vicesimo septimo. & Nauar. in Manuali. c. 25. nu. 21. & Remigium fallentia. 6.

100 Decimoquartò excipitur, qui existens extra ecclesiam mandauit percutere existentem in ecclesia, si de illo mãdato agatur, vt intellexisti in. 12. casu. & firmat Marian. Socin. capit. postulasti. col. 5. de foro compet. & Felin. cap. 1. de præsump. Remig. fallentia. 7.

101 Decimoquintò excipitur, qui per vim extrahit aliquem existentem in ecclesia, & postea percussit, quia ex illa extractione ecclesia violatur, secundum Hostiens. & Panorm. num. 10. dict. cap. fin. de immunitate eccles. Remigium fallentia. 9. & 10. & Nauarr. in Manuali. cap. 25. num. 21.

102 Decimosextò excipitur, qui mandauit alicui, vt extraheret existentem in ecclesia, & percuteret, quantum ad delictum commissum in mandando non verò quantum ad delictum commissum in percussione sequuta, secundum Remig. fallentia. 10. nu. 4. & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 21. Et idem dicendum esse de ipso mandatario firmant dicti Docto.

103 Decimoseptimò excipitur sacrilegus, secundum Collectarium in cap. fin. de immu. eccles. per text. & ibi glo. 2. c. frater. 17. quæst. 4. firmat Boerius decisione. 110. nu. 3. & Remigius, vbi suprà,

104 fallentia. 34. Et sacrilegus dicitur tollés sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vt capit. quisquis. cap. siquis contumax. 17. quæst. 4. & notat Iulius Clarus, lib. 5. receptarum. §. sacrilegium. Intelli

105 ge tamen, hunc casum verum esse, quando intra ecclesiã sacrilegium commissum fuisset, secus si extra ecclesiam, secundum Nauar. dict. cap. 15. nu. 19.

106 Decimooctauò excipitur infidelis confugiens ad ecclesiam propter delictum ab ipso commissum, per text. & ibi glossa. l. 1. C. de his, qui ad ecclesiam confugerunt. glossa in Authentico. de mandatis principum. verbo, Cogetur. §. publicorum. collatione. 3. Boerius decisi. 110. Panormit. dict. cap. inter alia. num. 6. & hanc testatur communem opinionem Hippolytus. l. ex Senatusconsulto. num. 10. ff. de siccariis. Contrariam tamen opinionem tenet glos. dict. cap. inter alia. verbo, Extrahendus. Hostiensis, Ioannes Andreas, & Cardin. ibi. Siluest. verbo, Immunitas. 3. quæstione. 3. & frequentiori calculo autorum receptam videri firmat Couarruias libro 2. Variarum, capitulo. 20. num. 11. ipse tamen priorem probat, & à priori communi opinione tãquam veriori, & communiori non esse recedendum testatur Iulius Clarus. libro. 5. receptarum. §. fin. quæstio. 30. versic. Præterea. Poterunt tamen componi prædictæ opiniones, vt prior procedat, quando infidelis & Iudæi confugiunt non propter zelum fidei, sed propter euasionem delictorum, tunc non gaudét: posterior opinio pro-

cedat quando confugiunt ad ecclesiam
107 & petunt baptismum, & volunt effici Christiani, tunc gaudebunt. quæ concór dia colligitur ex gl.d.c.inter alia. Pan.& Boerio vbi supra. & eam probat Remig. fallentia.18.n. 4. & Nauarr.in Manua.cap.25. n.20.

108 Decimononò excipitur hæreticus, quia ecclesiam offendit, secundum Villadiegum in Tractatu de hæreticis. q. 11.nu.15. Hippolytum.l. ex Senatusconsulto.ad finem.ff.de siccarijs. Gigãtem, Tractatu de crimine læsæ maiestatis. rubrica. de varijs quæstionibus, quæst. 3.nu.19.Simancas de institu.cathol.titu. 46.nu. 65. & Couarru. d.capitu. 20. nu. mero.11.

109 Vigesimò excipitur apostata, id est renegado, secundum Boerium decisio. 110.n.6. & glos.in pragmatica sanctione. titu. de interdictis indifferenter non ponendis. refert quãdam extrauagantẽ Martini, circa Apostatas confugientes ad ecclesiam & sequitur Remigius fallentia.18.nu.3.

110 Vigesimoprimò excipitur blasphemus Dei & Virginis Mariæ: nam si committens contra ecclesiam, & sponsam Dei, gaudere non debet immunitate, vt.c.fi.de imm.eccl.à fortiori, qui offendit sponsum ecclesiæ, & eius caput. ca. vergentes.de hæreticis. Si enim propter honorẽ Dei templis sacris concessa est hæc immunitas, multo fortius ipsi Deo deferendũ erit, argumento text. in Authética. multo magis. C. de sacro sanct. eccles. & ita firmat Boerius decisione.110. Remigius fallentia. 24. nu.2. Couarru.lib.2.Variarum.cap.20. num. 11. in fin. quidquid teneat Nauarr.in.d. cap.25.nu.20.

111 Vigesimosecundò excipitur maleficus, & percutiens imagines, vel mala sacrificia faciens, secundum Hippolytum in.l.ex Senatusconsulto. ff. de siccarijs.

Vigesimotertio excipitur excommunicatus, interdictus, vel suspensus: nam si delictum committat, & ad ecclesiam confugiat, poterit extrahi, secundum summã confessorum. titul. de immunitate ecclesiarum quæstione.5. & Feli-
112 num.cap.2. columna.2. de excep. Contrarium tamen verius est, imò quòd gaudet hac immunitate, quia delictum excommunicati non attenditur: sed potius amor Dei, cui competit iste honor, & ita tenent Guillelmus, Imola, Bonifacius, & omnes in Clementina. 1. de pœnitentijs & remis. & hanc opinionem dicit communem Boeri. decisione. 110. num.7. Nauarrus in Manual.cap.25. nu. 19.& Couarruuias libr.2. Variarum.ca. 20.num.11. & Remigius vbi supra. fallentia.19. à qua in praxi non est recedẽ dum, licet in puncto iuris non sit sine difficultate, secũdum Iul.Clar.vbi supra, versic.quæro etiam.

113 Vigesimoquartò excipitur qui proditore, & insidiosè aliquem occidit. per text.cap.1.de homicidio. quem tex. in hunc sensum accipiunt ibi, glossa
114 Anania, & Felin. Aret. capit. cum non ab homine. colum.10. de iud. Et iste est verus sensus illius capit. 1. & communiter receptus à cõsuetudine totius orbis Christiani, ex Couarruuias libr. 2. Variarum.cap.20. numer.7. & comprobatur.l.vltima.tit.11.par.1.& ordinatione Lusitanorum libro. 2. tit. 4.§. 1. tenent Nauar.in Manuali.cap.25. nu. 21. Anto. Gomez.3. tomo Variarum cap. 10. n.2. versiculo, quinto limita. & Iulius Clarus vbi supra, versiculo, sciastamen. & si contrarium teneant Panor.dicto capitulo. 1. & Henricus cap. fin. col.2. infra isto titulo, intelligentes tex.dict.cap. 1. non in laico proditorie occidente, cõfugiente ad ecclesiam, sed in clerico proditorie aliquem occidente, vt is causa cognita à iudice ecclesiastico degradatus tradatur iudici seculari, vt eum occidat. Quem intellectum refutat Couarruuias vbi supra. & Anto. Gomez

vbi

vbi supra, inquit, in puncto juris veriorem esse opinionem Panormi. licèt à communi non esse recedendum in iudi
115 cando & consulendo. Et aduerte, quod homicida proditorius & aleuosus dicitur, qui veneno alterum occiderit, secundum Bald. l. nemo. C. de summa Trinit. columna. 3. Ananiam. & Felin. dict. cap. 1. de homicid. Item dicitur qui occiderit eum, qui eius inimicus non esset, nullaque causa rixæ, vel discordiæ inter eos esset, vt in cap. si cupis. 16. quæstio. 1. notat gloss. cap. clericus. 46. distinctione. Bar. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Felin. in capit. 1. de homicid. vbi
116 est text. optimus dum eum proditorem appellat, qui per industriam alium occiderit, id est per insidiosam industriam. ita illa verba exponuntur ex gloss. Bar. & Iaff. l. 1. in principio. ff. de pactis. verbo, Placitum & consensum. vnde Bart. dicto. §. delinquût. infert eum, qui in-
117 terfecit, vel offendit suum inimicum, à tergo, & aleuosè modis prædictis, non esse proditorium homicidam, quia inimicus debuerat caute præuidere, & præcauere ab inimico: idem firmat Bald. in capitu. 1. quibus modis feudum amittatur, Ancharranus capit. 1. de homicid. & Gerald. in singulari. 14. Aduersus quos tenet Couarruuias in dicto capit. 20. numero. 7. per text. in dict. capit. 1. de homi
118 cid. vbi solùm sufficit, quod homidium sit cõmissum per industriã insidiosam. & opinio Barto. expressè improbatur ex. l. 1. titul. 25. libro. 8. Recopil. & l. 10. titulo. 26. libro. 8. Recopil. vbi proditor vel aleuosus dicitur, qui secure alium interficit, id est non in prælio, bello, aut rixa, sed à tergo, & non facie ad faciem, ita vt obscure occidat vel offendat, taliter quod offensus non possit se defendere. & Ant. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 3. numero. 5. in effectu idem tenet,
119 sic componens, quod aut erant inuicem amici, & tunc offensor qualitercunque occidat, siue facie ad faciem, siue à tergo dicitur proditor, quia offensus non poterat sibi præcaueri, ac ideo mors secura dicitur: & talis præsumitur semper, nisi probetur quod in prælio, bello, vel rixa fuit, iuxta tex. in. d. l. 1. titulo. 25. lib. 8. Recopil. aut erant inimici, & tunc offensor qualitercunq; non committit proditionem secũdum Bart. & sequaces vbi supr. illos tamen optimè refutat Couarruuias dicto capitul. 20. nu. 7. De iure tamen regio per dictas leges etiam inimicus offendens secure, id est non in
120 prælio, vel rixa, sed à tergo vel taliter, quod offensus non possit se defendere, & præcauere, proditor appellatur. ba. h
121 Vigesimoquintò excipitur, qui veneno aliquem occiderit, quia huiusmodi homicidium reputatur proditorium, secundum Bald. capitu. 1. quibus modis feudum amittat. & Ananiam, & Feli. ca
122 pit. 1. de homicid. & quia est mors secura ac ideo proditorie facta cènsetur, vt. l. 10. titu. 26. lib. 8. Recopil.
123 Vigesimosexto excipitur occidens patrem, vel è contra pater occidens filium, quia huiusmodi homicidium secure commissum censetur, & quia occisus non potuit sibi præcaueri, secundum Paris. consil. 96. vol. 1.
124 Vigesimoseptimo excipitur qui aliquem ducit insidiosè ad locum vbi occidatur secundum Igneum. l. 1. §. si dominus. column. 9. in fine. ff. ad Sillania num. argumento text. in. l. item. si obstetrix iũcta gloss. verb. In factum. & l. qua actio. §. sed si quis de ponte. ff. ad. l. aquiliam gloss. in. §. penult. Instit. de lege acquil. & in. l. in pecoribus. C. ad. l. aquil. tradit Remigius Tractatu de immun. eccles. fallentia. 14.
125 Vigesimooctauo excipitur socius qui in itinere occidit consocium, quia occisus non debebat sibi præcauere, & securè censetur factum homicidium, secundum Bart. dicta. l. respiciendum. §. 1. ff. de pœnis. & Remigiũ dicta fallẽtia. 14.
126 Vigesimnonò excipitur, qui pro-

ditoriè aliquem vulneraverit animo occidendi, licet mors sequuta non fuerit, secundum Ioannem Igneum pro vtraque parte disputantem. in l. 1. §. si dominus. verbo. 7. ff. ad Sillanianum. Remigium vbi suprà sallenti. 13. numero. 4. Couarruuias libro. 2. capit. 20. numer. 7. & Nauar. in Manuali cap. 25. numer. 21.

127 Cæterùm si absque animo occidendi proditoriè percusserit, confugiens ad ecclesiam gaudebit, secundum Doct. vbi

animus occidendi instrumento quo fuerit percussus est iudicandus

128 suprà. & animus occidendi vel non occidendi deprehenditur ex instrumento percussionis iuxta tex. in. l. 1. §. diuus. ff. ad. l. Corneliam. de siccarijs. & text. cap. significasti. 2. de homicid. notant Igneus & Remigius vbi suprà. Apud Lu-

129 sitanos indistinctè vulnerans aliquem proditorie, siue animo occidendi, siue animo non occidendi, immunitate non gaudet, vt ordinatione Lusitan. lib. 2. titul. 4. §. 3. constat.

130 Trigesimò excipitur, qui ex deliberatione animi ex interuallo post repentinum iræ motum absque vlla prodition ne alium occiderit: nam is immunitate non gaudebit, quia per insidias censetur tunc homicidium commissum, & sub spe consequendæ immunitatis, secundum Ancharranum capi. 1. de homicid. Alexand. consilio. 145. libro. 7. numero. 5. Speculat. Tractatu de concil. 2. part. titulo. 45. Guidonem Papam decisione. 121. Boerium decisio. 109. Cassan. in consuetud. Burgundiæ, rubrica 1. §. 5. versiculo, Archidiaconus. numero. 113. & Alciat. de præsump. regul. 3. præsumptione. 33. numero. 4. & ita tenent fere omnes. propter quorum autoritatem ita sæpissime fit, secundum Couarru. libro. 2. Variarum. capit. 20. numero. 7. versi. in his. qui secundum hanc communem opinionem tanquam magis communem, & à consuetudine approbatam se vidisse pluries iudicari, & ab ea in practica non esse recedendum testatur Iulius Clarus libr. 5. receptarum. §. fin. quæstio. 30. versiculo. punctus est. & comprobatur. l. vltima. titulo. 11. part. 1. & ordinatione Lusitanorum, libro. 2. titulo. 4. §. 3. Oppositam tamen sententiam, imò quòd homicida ex pro-

131 posito & deliberatione absque proditione tamen debet gaudere immunitate, firmat Panor. d. c. inter. numero. 18. & in dicto capitul. 11. de homici. per text. in capit. fin. de immun. per. locum ab speciali, & per text. in dict. cap. intèrabam, vbi generaliter dicitur quòd committens quantumcunque atrox crimen, si ad ecclesiam confugerit, non debebit inde extrahi, & facit etiam quia homicidium manifestè distinguitur ab homicidio proditoriè commisso, & sic non comprehenditur in capitul. 11. de homicid. Et hanc opinionem testatur communem Alex. consilio. 145. numero. 46. &. 11. libro. 7. vt refert practica Conradi. folio 268. numero. 6. in fine. & hanc opinionem iure veriorem esse existimat Couarruuias in loco supra proxime citato, & in practica seruari firmat Blancus in practica criminali. folio. 4. numero. 26. & Marian. Socinus. capitul. 1. de homicid. & in tractatu de citatione articulo. 17. quæst. 6. columna. 1. & Bosius in practica criminali tit. de captura post numerum. 21. & ita paucis ab hinc diebus iudicatum fuit in supremo Senatu inuictissimi Regis nostri Philippi Secundi, in fauorem cuiusdam nobilis occidentis ex proposito in quodam duelo alium, qui confugit ad ecclesiã & inde fuit extractus, & senatus præcepit illũ ecclesiæ restitui. Ex quibus constat, simplicem ho-

132 micidam, id est, qui casu, culpa, vel etiam dolo, nulla tamen deliberatione animi precedente aliquem occiderit, immunitate gaudere. quam opinionem testatur communem Couar. vbi supra. & Iulius Clarus vbi supra. versiculo, scias tamen. & colligitur sumpto argumẽto ex casibus exceptis in. d. c. inter alia. & in cap. fin. de immu. eccle. &. c. 1. de homicid.

Nec

Nec obstat text. in Authentico, de mandatis principum. §. sed neque, versiculo, neque. collatione. 3. & in. l. fin. titu. 11. part. 1. vbi contrarium apertè probatur. quia illa iura sunt ablata iure pontificio, vt resoluisti supra.

131 Trigesimo primò excipitur assassinus, quia frequentius insidiosè delictum committit, secundum Marcum Mantuam. lib. 5. observationũ legalium. observatione. 41. tit. de assassinis. sequitur Remigius. fallentia. 15. num. 7. argum. text. cap. 1. de homicid. in. 6. vbi assassinus est inimicus diffidatus Reipublicæ, & potest vbicunque occidi, argumento text. in. l. 3. §. 1. de siccarijs. l. 3. titu. 27. p. 7.

* [* Plura de assassino resoluunt AEgidius Bosius in practic. criminali, titu. de mandato ad homicidium. à num. 13. Iulius Clarus libr. 5. recept. §. Assassinus. à num. 1. & Plaza lib. 1. de delictis. cap. 19.] Et pro explicatione huius articuli videndum erit, quis dicatur assassinus & dicendum erit, quod secundum vulgarem & communem modum dicendi dicitur ille, qui pecunia alioue pretio conductus

134 aliquem occidit vel percutit nil ab eo præcauentem, ita Domi. Ancharranus, Francus, Archidia. & Probus in cap. 1. de homicid. in. 6. intelligẽtes illum text.

135 in his qui aliquem hominem Christianum mandant occidi per homines ad id pecunia conductos, etiam si mandatarij Christiani sint. Idem tenet Bart. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniurijs. nu. 14. Barto. l. Cicero. ff. de pœnis. Paul. Castr. l. 1. §. vltim. ff. de eo per quem factum erit. & communiter omnes ex Aretino consil. 165. colum. 11. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 3. num. 11. secundum quos hoc crimen assassinatus dicitur,

136 tam quo ad mandantem conductorem ue, quam quo ad mandatarium, & locatorem. Quod crimen grauissimum est,

137 vt constat ex eo, qui potum causa abortionis dedit, & sequuta fuit mors infantis iam animati: nam is pœna mortis erit puniendus, vt. l. diuus. ff. de varijs & extraord. crimi. l. penultima. C. de siccarijs. l. 8. titu. 8. part. 7. Si vero abortus fuerit factus infantis nondum animati, pœna extraordinaria exilij erit puniendus, v. l. si mulierem. & ibi Hippolytus. ff. de siccarijs. Igneus. l. 1. §. occisorum. col. 3. ff. ad Sillanianum. Et si nec mors, nec abortus fuerit ex potatione sequutos, vilis persona damnanda erit in metallũ, & honesta persona in insulam relegan-da, text. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. Tamen fœmina quæ ob pecuniam receptam fœtũ nondum animatum sumpto potu fecit abortire, mortis pœna est puniendа, iuxta text. dict. l. Cicero. ff. de pœnis. quem ad hoc notant Anania, & Felinus cap. si aliquis, de homicid. Decius consi. 535. Et quod assassinus dicatur is qui pecunia conductus aliquem occidit, & quod in eo sit accipiendus textus dict. cap. 1. de homicid. in. 6. communis opinio est absque dubio, & pauci refragantur, secundum Couarru. lib. 2. cap. 20. num. 10. Cui tamen nõ placet hæc communis opinio, & asserit decisionem text. dict. cap. 1.

138 non esse intelligendam in eo, qui mandat aliquem occidi pecunia ad id præstita, nec in eo, qui operas suas pecunia ad id locauerit, sed tantum in eo, qui aliquem Christianum occidit opera & industria quorundam hominum infidelium, qui proprio nomine assassini dicuntur, secundum Archid. & Ioannem Andream in cap. 1. de homicid. in. 6. Aretin. consil. 165. colum. 11. Siluest. verbo, Assassinus. & Caieta. in summa. verbo, Assassinus. & verbo, Excommunicatio. casu. 16. vbi prædicti doct. dicunt quod assassini sunt quidam infideles, qui subsunt principi infideli. qui ita ab eo edocti sunt, vt quos ille occidi iusserit, facil-

139 lime occidant, & arbitrentur mortem ex hoc non esse timendam, nec pœna aliqua esse afficiendos, imò existiment se obsequium præstare Deo. Et sic intel-

ligendo text. dict. cap. 1. de homicid. in 6. dicendum erit, quòd committens tale crimen non gaudebit immunitate eccle siæ, sed per laicum iudicem poterit ex-
140 trahi, & puniri vt constat ex text. dict. cap. 1. Cæterum si intelligamus prout cō munis opinio intelligit, in eo qui pecunia accepta Christianum occidit de mā dato alterius non gaudebit, si simul proditorie fecerit: nec etiam mandans, fautor, & receptator, vt ex dict. cap. 1. constat, & firmat Remigius fallentia. 16. nu. 8. &. 9. & Couarr. in. d. c. 20. nu. 10. in fi.

141 Trigesimo secundò excipiuntur personæ ecclesiasticæ, puta clerici & religiosi: nam si delinquant, & ad ecclesiam confugiant, extrahi poterunt a suo iudice ecclesiastico, vt puniantur secūdum Panorm. dict. cap. inter alia. num. 13. sex fundamenta pro hac opinione adducentem. cuius opinionem moribus & consuetudine obtineri testatur Bernardus Diaz in practica criminali. c. 115. & ita seruari & practicari indistinctè firmat Remigius vbi suprà, fallentia. 21. & Nauarr. in. d. c. 25. Manuali. nu. 22. & Iulius Clarus. lib. 5. receptarum. §. fi. quæst. 30. versic. vlterius. Tametsi oppositam sententiam, post Innocent. Cardin. & alios teneat Romanus consil. 227. & consi. 234. cuius opinionem de iure veriorem, & communiorem esse dixit Bernardus Diaz, vbi suprà, tamen de consuetudine obseruatur opinio Panorm.

Trigesimo tertiò excipitur raptor virginum: nam si ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, iuxta text. in. l. vnica. de raptu virginum. & in Authentico, de mandatis principum. §. sed noque, versiculo, neque, columna. 3. & in l. fina. titul. 11. part. 1. & firmat Hippolytus dicta. l. vnica. numero. 100. & sequitur Couarruuias libro. 2. Variarum capitul. 20. numero. 8. propter criminis atrocitatem. Nihilominus tamen oppo-
142 sita sententia verior & tenenda est, quā probat textus in capit. lex illa. in fine. & in cap. de raptoribus. 36. quæstione. 1. & comprobatur ordinatione Lusitanorum libr. 2. titul. 4. §. 7. Et hanc opinionem testatur communem Cassaneus in consuetudini. Burgundiæ. fol. 57. Abb. d. c. inter alia. & Iul. Clar. lib. 5. receptarum. §. fin. quęstione. 30. numero. 10. Neque obstant iura superius adducta: nam iure canonico in hac materia standum erit, vt supra resolui mus.

143 Trigesimo quarto excipitur concremator ecclesiæ, secundum Henricum in cap. fin. de immunit. eccles. Ioannem Fab. l. 1. C. de his, qui ad ecclesiam confug. argumento cap. conquesti. de sententia excommunicationis. & cap. canonica. 11. quæstione. 3. Remigium fallentia. 33. & Igneum. l. 1. §. si dominus. columna. 3. ff. ad Sillanianum & Nauarr. in Manua. cap. 25. num. 22.

144 Trigesimo quintò excipitur spoliator ecclesiæ per vim, secūdum Marcum Mantuam consilio. 91. Remig. & Nauar. vbi supra.

145 Trigesimo sextò excipitur destructor vel frangens portas ecclesiæ pertex. in capit. conquesti. & ibi Panor. & Doct. de sententia excommunicationis. & Nauar. dicto cap. 25. nume. 22. in fine.

146 Trigesimo septimo excipitur transfuga, id est qui ab eo, sub cuius imperio est, desistit, & in hostes: se transfert: nam iste talis rebellis & proditor patriæ est, vt. l. qui omissione. §. qui deserant. ff. de capit. dimi. & Bartol. in. q. incipiente, Lucanæ ciuitatis. numero. 18. & in specie firmat Marcus Mantua, consi. 91. Contrarium tamen tenet Boerius decisione 109. & Nauarr. in capit. 25. numer. 19. in fine. reprobans supra relatos pro contraria opinione.

147 Trigesimo octauo excipitur exul per iudicis sententiam, cui consensit, & in autoritatem rei iudicate trāsiuit, secundum Odofredum decisione. 422. contrarium tamen verius est, secundum Nauar. d. c. 25. n. 19. in fine.

Ydem esta demandado a 148 Tri-
stan. to o de Sierro Vez sta. deau. 179

148 Trigesimononò excipitur ille, qui se in ecclesia iniuste defendit, secundum Remig. fallentia. 22. & Nauar. dict. cap. 25. num. 22.

149 Quadragesimo excipitur, qui arma prohibita intra ecclesiam habet: nam quo ad arma non gaudebit immunitate, & sic armis priuandus erit à iudice laico, quia deferendo arma prohibita intra ecclesiam committit delictum in ea, ac ideo priuari eisdem poterit. quia vsus armorum vetitus est tam laicis quâ clericis, tam intra ecclesias, quam foris, vt l. 1. C. vt armorum vsus. libro. 10. cap. clerici arma. 1. de vita, & honesta. cleric. & firmat Couarr. lib. 2. Variarum capi. 20. n. 18. in fine.

Quadragesimoprimò excipitur debitor ære alieno grauatus, fugiens ad ecclesiam propter debitum: nam poterit inde extrahi, quia debitor fugitiuus potest capi die feriato, secundum glossam celebrem in. l. vltima. C. de feriis. quam sequitur Bald. capit. fin. de feriis. Baptista de sancto Seuer. Tractatu de debitore suspecto, & fugitiuo. quæstio. 8. Bar. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. si quid in fraudem creditoris. Angel. & Iasso. numero. 77. in principio Instit. de act. Sed validum est argumentum de tempore
150 ad locum. l. vinum. ff. si certum petatur. l. vltim. ff. de triticar. l. ratio. §. si per venditorem. ff. de actio. emptio. ergo & in loco sacro capi poterit. ita in specie firmat Iasso. dict. l. vinum. col. 4. & in. l. plerique. limitatione. 10. ff. de in ius vocando. Præsertim si statuto alicuius loci cautum sit, quod debitor capiatur pro debito, & in seruitute creditoris detur: quia immunitas non censetur concessa in præiudicium creditoris, qui est quasi dominus, argumento eius, quod de seruo dicitur in. d. c. inter alia. & ita firmat Oldraldus consil. 54. Aufrer. in capella Tolosana. 422. Panormit. in dict. capit. inter alia. numero. 22. in fine. Boerius decisione. 215. numer. 7. & ita apud nos constitutum est. l. 5. 6. & 7. titu. 16. libro. 5. Recopil. Vnde cum seruus fugiens ad ecclesiam possint inde extrahi, vt domino seruiat, vt probat text. dicto ca. inter alia. & tex. in. l. si seruus. C. de his, qui ad ecclesiam confugi. ita debitor
151 pecuniarius poterit extrahi. & ita expresse decisum est in. l. fina. titulo. 2. libro. 1. Recopi. & ita fuisse prouisum in supremo senatu huius regni anno. 1530. firmat Couarru. dicto capitulo. 20. nu-
152 mero. 14. in fine. Nihilominus contrarium verius est de iure communi, imo quod debitor pecuniarius fugiens ad ecclesiam debeat eius immunitate gaudere: nam cum homo liber de iure communi non possit capi pro debito, nec creditoribus tradi, vt in. l. ob æs. Authentica, imo. C. de actionibus & obligatinibus. in cap. lator. de pigno. text. in Authentico, vt nulli iudicum. §. quia verò collatione. 9. & in. l. 2. C. quæ res pignori obligari poss. & tradit Couarruuias libro. 2. Variarum. capitulo. 1. numero. 1. non debebit ab ecclesia extrahi: nam si esset extra, non caperetur, si vellet bonis cædere, vt. l. 1. C. qui bonis. cædere possint. Et hæc opinio probatur ex regule generali dict. capitul. inter alia. & in. l. præsenti. C. qui ad ecclesiam confug. & in. l. 2. titulo. 11. part. 1. & ita tenent communiter omnes secundum Remigium fallentia. 27. & Couarru. in dicto capitulo. 20. numero. 14. Quamuis Docto. communiter hoc limitent, quando statuto municipali cautum esset, vt debitor posset capi, & tradi creditoribus, vt illis seruiat secundum Oldraldum & sequaces vbi sup. tamen contrarium verius est,
153 imò quod etiam stante illo statuto non posset extrahi ab ecclesia, secundum Rodericum Suarem. l. 2. titu. de los gouiernos. libr. 2. for. quæst. 5. Remig. dicta fallentia. 27. Nauar. in Manuali. cap. 25. numer. 19. & Couarruuias vbi sup. asserentes sic in praxi obseruari: alioquin sequeretur q̃ statutum municipale posset tolle

re immunitatē ecclesijs concessam iure Pontificio, contra ca. quæ in ecclesiarū cap. ecclesiæ Sanctæ Mariæ. de constit. ac ideo text. in dicta. l. fina. titul. 2. lib. 1. Recopil. non potuit disponere contra ius canonicū cuius. l. meminit Auendanius longo commento eam ornans in tract. ad. l. 4. &. 5. tit. de las excepciones lib. 3. ordin. à. num. 53. Nec obstant. ll. huius regni de tradendis debitoribus in seruitutem creditoribus, ac ideo posse extrahi, sicuti serui, vt in dicto cap. inter alia. &. l. si seruus. C. qui ad ecclesiam cōfug. nam respondeo quod text. dict. cap. inter alia. & dicta. l. si seruus loquuntur in
154 vero seruo, & in iure veræ seruitutis: quòd ius non datur creditori in debitorem, vt manifestè constat ex dictis. ll. huius regni, secundum Suar. & Couarru. vbi supr. Non etiam obstat quod debitor fugitiuus possit capi die feriato, ergo & in loco sacro: nam dispar ratio est, quia die feriato homicidæ & alij delinquentes capiuntur, & tamen ad ecclesia hi non possunt extrahi, quia locis sacris hæc immunitas concessa est, & ita hac ratione ab opinione Iassonis discedunt Decius numero. 8. Purpuratus. numero. 10. & Alciatus dicta. l. vinum. ff. si certum petatur.

155 Quadragesimo secundò excipitur debitor, obnoxius publicis tributis, is enim ob debitum principis, si ad ecclesiam confugerit extrahendus erit, iuxta text. in Authentico, de mandatis principum. §. publicorum. collatione. 3. & in. l. fina. titulo. 11. part. 1. Salicetus in. d. l. præsenti. opposita temen sententia verior est, secundum Cinum dicta. l. præsenti. Panorm. in. d. c. inter. Aufrerium in Capella Tolosana. 422. & communiter obseruatur secundum Socinum, tractatu de citatione. articulo. 17. quæstione. 5. folio. 22. columna. 2. Gregor. Lup. in. l. 2. titulo. 11. part. 1. verbo, por deuda: Remigium fallentia. 27. numero. 3. & Couarru. dicto capitulo. 20. numero. 14. Nec obstant iura in contrarium adducta, quia tanquam contraria iuri Pontificio accipienda non sunt.

156 Quadragesimo tertiò excipiūtur mercator, & campsor versuram facientes, postquam operam vsuris dantes ex pecunijs & rebus alienis lautè & opiperè vixerunt, & postea ad ecclesias confugiunt creditores suos fallendo: nam indefunt extrahendi, secundum Boerium decisione. 215. numero. 7. sequitur Remigius vbi supra fallentia. 38. & probat Dueñas in regula. 389. numero. 18. Et facit quia huiusmodi mercatores. & campsores falliti, appellantur latrones publici à. l. 1. &. 2. titul. 19. libro. 5. Recopil. obidque hos se vidisse violenter ab ecclesijs euelli ad criminalem punitionem firmat Couarru. dicto. capitulo. 20. numero. 14. quod an iuste fiat relinquit alio
157 rum iudicio. Nauar. tamen in Manua. capitulo. 25. numero. 19. firmat hos debere gaudere immunitate ecclesiæ, sed quā uis personæ eorum immunitate gaudeant, res absconditæ & depositæ in ecclesijs procul dubio sunt extrahendæ, vt ex eis satisfiat creditoribus, vt in. l. præsenti. §. sanè. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt & in. l. 2. tit. 19. libr. 5. nouæ Recopil. Et quid hodie faciendum sit disponit. l. 6. titu. 19. lib. 5. Recopil. in noua impressione.

158 Quadragesimo quartò excipitur obligatus ad ratiocinia: nam si aufugerit cum bonis ad ecclesiam, poterit inde extrahi, secundum Remigium vbi suprà fallentia. 37. Nauar. tamen contrarium tenet in dict. capit. 25. nume. 19. Sed tu die vt in casu præcedenti.

159 Quadragesimo quintò excipitur seruus, confugiens ad ecclesiam: nam tunc præstito iuramento à domino de immunitate ipsius, erit extrahendus domino, vt eidem seruiat, vt probat text. dict. cap. inter alia. in fine. & tex. in. cap. definiuit. & capit. metuentes. 17. quæstione 4. l. presenti. §. sanè. C. de his, qui ad ecclesiam

cleſiam confugiunt. l. 3. titulo. 11. part. 1.

160 Quta in re erit diſtinguendum, quod aut ſeruus confugit ad eccleſiam cauſa religionis, quia vult eam ingredi, & tũc ſi repetatur à domino infra triennium, debet ei reſtitui præſtita cautione à domino quod eum non offendet, iuxta text. in Authẽtico de monachis. §. ſi verò collatione. 1. & in Authentico de ſanctiſsimis epiſcopis. §. ſiquis autem. collatione. 9. Aut confugit ad eccleſiam cauſa conſequendæ immunitatis, & tunc aut propter magnam ſæuitiam domini, & non eſt ei reſtituendus, ſed dominus compellitur illum vendere, vt in. §. fin. Inſtitut. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. l. 3. tit. 5. part. 5. aut fugit ad eccleſiam propter modicam ſæuitiam domini, vel propter modicum delictum, quod in dominum commiſit, vt puta quia ſurripuit aliquam rem leuem, & tunc erit extrahendus, & tradendus domino præſtita cautione iuratoria à domino quod eum non puniet, per text. dict. cap. inter. & ſimiles ſupra relatos. Aut fugit propter aliud magnum delictum, & ſi timet puniri à domino, & non ab alio erit dicendum vt in text. dict. cap. inter. ſi tamen timeat ab alio puniri, vt à iudice,

162 tunc gaudebit immunitate eccleſiæ, ſicuti homo liber, per regulam generalem text. dict. cap. inter. ita reſoluit Panormitanus in dicto cap. inter alia. Cinus in dicta. l. præſenti. Marianus Socinus Tractatu de citatione. artic. 18. fol. 22. col. 3. verſic. ſecundo caſu. Gregor. Lup. in. l. 3. titu. 11. part. 1. in glo. 2. & Remigius vbi ſupr. fallentia. 17. & Nauarr. in Manua. cap. 25. num. 19.

163 Quadrageſimoſextò excipitur effractor carceris, confugiens ad eccleſiam qui erit extrahendus, ſecundum Archidiaconum cap. ſicut antiquitus. 17. quæſtione. 4. & Caſſaneum in conſuetudinibus Burgundiæ, titulo: Des juſtices. fol. 54. colum. 4. Contraria tamen opinio in praxi ſeruatur, imo quòd gaudere de beat, ſecundum Boerium deciſione. 110. colum. penult. Remig. fallentia. 29. & Couarru. in dict. cap. 10. num. 13. verſic. decimooctauò.

164 Quadrageſimoſeptimò excipitur qui relaxatus à carceribus præſtito iuramento de redeundo, ſi ad eccleſiam confugerit, poterit extrahi ſecundum Aufrerium in Capella Toloſana. 422. Nihilominus contrarium verius eſt, ſecundum Nauar. in Manuali. c. 25. nu. 21. & Couar. dict. cap. 20. nu. 13.

165 Quadrageſimooctauò excipitur, qui exiſtens in eccleſia voluntariè & ſponte exijt ab ea, & captus eſt à iudice: nam non erit reſtituendus, quia tunc nulla violentia eccleſiæ fit, argumento capit. ſcienti. de regul. iuris, in ſexto, & facit text. in cap. frater. verſiculo, reluctante. 17. quæſt. 4. & firmant Hoſtienſ. Ioann. Andr. Anto. Cardin. Panor. & Hentic. in cap. fi. de immu. eccleſ. & communiter omnes ex Nauarr. in Manua. c. 25. nu. 21. in fin. & Remig. fallentia. 12.

166 Quadrageſimonono excipitur qui verbis dolosis inductus à iudice præſtita ſecuritate exijt ab eccleſia: nam iſte talis non erit reſtituendus: nec iudex tenebitur ſeruare illi fidem præſtitam de non puniendo illum, ſecundum Archid. in cap. definiuit. 17. quæſt. 4. Felin. cap. afferte. nu. 3. de præſumptionibus. Iaſſ. l. ſi mora. colu. 3. ff. ſoluto matrimonio. & plures alios, quos refert Couarru. libr. 1. Variarum. capit. 2. num. 14. & Nauar. in Manuali. cap. 25. num. 22. Contraria tamen opinio magis placet & verior eſt ſecundum plures, quos refert & ſequitur Remig. fallentia. 26. & Anto. Gom. 3. Tomo Variarum. cap. 12. nu. 7. & Couar. dict. cap. 2. nu. 16. & Plaça de delict. lib. 1. c. 37. & Iulius Claruslib. 5. recept. §. fi. q. 55. circa princ.

167 Quinquageſimò excipitur, qui exiſtens in eccleſia propter terrorem ſibi incuſſum à iudice, vel ab eius familia exijt: nam ſi capiatur, non erit reſtituendus,

tuendus, ſecundum Ioann. Igneum. in l.1.nu.4.fol.8.col.3.ff. ad Sillanianum. Contraria tamen opinio verior eſt, imo quod tunc ſit reſtituendus. & probatur in cap. definuit. 17. quæſt. 4. ibi, inde vi extrahere, aut quodcunq; nociuilitatis, vel damni, vel ſpolij reſidentibus in loco ſacro inferre, & ita firmat Remigius vbi ſuprà, in quæſt. 15.

168 Quinquageſimoprimò excipitur, qui de mandato Papæ extrahitur ab ecclesia per iudicem eccleſiaſticum, per text. ſecundum vnũ intellectum in cap. vxor. 17.q.4.& facit quia papa eſt ſupra ius poſitiuum. cap. propoſuit. de conceſſione prębend. & firmat Ioann. Bichius Tractat. de immunit. eccleſ. col. 6. verſi. fallit. 1. & Nauarr. in Manuali. c. 25. n. 21. in fine.

169 Quinquageſimoſecundò excipitur laius occidens clericum, ſecundum Ioannem de Bichis Tractatu de immunitate eccleſiarum. columna. 14. verſiculo, ſeptimo. citans pro ſua opinione Archidiac. capit. frater. 17. quæſtione. 4. per tex. in capit. fina. de immunitate eccleſ. Nam ſi delinquens in eccleſia non gaudet, à fortiori nec delinquens in perſona eccleſiaſtica. citat etiam text. in capitulo nullus. 17. quæſtione. 4. vbi probatur ſecundum vnum intellectum quod clericus percutiens clericum, & ad eccleſiam confugiens debet per epiſcopũ abduci & puniri. allegat gloſſ. & Innocen. in cap. fin. de immunit. Sed contraria opinio tenenda eſt, vt reſoluit Boerius deciſione. 109. num. 3. & Remigius vbi ſupra. fallentia. 3 2. Nauarr. in Manuali. capitulo. 25. num. 19. Nec obſtat text. in cap. fin. nam reſpondeo, quod hæc immunitas ipſis templis ſacris conceſſa eſt, non verò perſonis eccleſiaſticis. Non etiam obſtat text. dict. capit. nullus. nam reſpondeo, quod text. ille loquitur de clerico percutiẽte clericum, qui non gaudet immunitate eccleſiæ, vt reſoluiſti ſupra, in caſu. 32. nec huius contrarium tenẽt Archid. glo. & Innoc. ſupra relati à Ioanne Bichis.

172 Quinquageſimo tertiò excipitur euellens limites, iuxta text. in l. 8. titu. 5. lib. 1. Fori. quæ habetur in l. 3. tit. 2. lib. 1. Recop. & tradit Didac. Perez. in l. 6. tit. 2. lib. 1. Ordin. glo. 2.

173 Quinquageſimoquartò excipitur, qui propter metũ famis ab eccleſia exijt attenta cõſuetudine, qua inductũ eſſet, quod cõfugientibus ad eam alimenta denegentur: tunc enim ſi capiatur, nõ erit
174 reſtituendus eccleſiæ. Nihilominus tamen contrarium verius eſt, quia in caſibus in quibus confugiens ad eccleſiam immunitate gaudere debet, iure Pontificio non poteſt eccleſia obſideri, nec alimenta, victus aut veſtitus confugientibus denegari: nam hoc eſſet immunita-
175 tem violare, iuxta text. in l. præſenti. C. de his qui ad eccleſiam confug. cap. definuit. 17.q.4.l.2.titu.11.p.1. tradunt Hoſtienſ. Anto. Card. & Panor. in dict. cap. inter alia. nu. 13. Guido Pap. q. 121. nec cõ ſuetudo in contrarium valer, ſecundum Ioan. Igne. l. 1. in prin. col. 3. ff. ad Sillania. Remig. Tracta. de immunit. eccleſ. q. 3. & Couar. lib. 2. Variarũ. c. 20. n. 17. verſi.
176 triceſimoprimo: & tunc eccleſia de bonis ſuis prouidebit de alimẽtis ipſis confugientibus, ſecũdum glo. dict. cap. diffinuit per text. in dict. l. præſenti. ſequuntur Guillel. de Monte Laud. in Clem. 1. de pœniten. & remiſ. quæſt. 2. & ibi Ancharra. quæſt. 2. Cardina. quæſt. 4. & Bonifacius concluſione. 7. Verum illa glo. procedit, quando delinquens non habet bona, nec proprijs manibus poteſt laborare, & victum quærere, ſecundum Archidiaconum ibi receptum à Panormit. dict. cap. inter alia. num. 28. Felin. capit. ex reſcripto. de iure iurand. Silueſtro. in ſumma verbo, Immunitas. 3. quæſt. 5. Igneo alios referente in. l. 1. verſic. 13. colum. 4. ff. ad Sillania. & Mai
177 nerio. l. nemo de domo. ff. de regul. iur. num. 30. Quinimò confugiens ad eccleſiam

cleſiam non debet ibi neruis, compedibus. aut catenis ligari: nam eſſet contra libertatem & immunitatem eccleſiæ vt in capi. diffiniuit. 17. quæſtione. 4. dicta. l. præſenti. & in. l. 2. titulo. 11. part. 1. & ſi de conſuetudine in aliquibus locis
178 contrarium receptum ſit. Quod tamen erit obſeruandum, quando dubitaretur, an deberet gaudere immunitate eccleſiæ, interim quod cognoſcitur, vincula ab vtroque iudice eccleſiaſtico & ſeculari injciuntur, ſecundum Ioannem Igneum, Remig. & Couar. vbi ſupra. & communiter omnes ex Iul. Claro lib. 5. receptarum. §. fin. quæſt. 30. n. 21.

179 Quinquageſimoquintò excipitur iudex qui tempore ſindicatus receſsit à ſindicatu, & ad eccleſiam confugijt, tum propter delicta, de quibus accuſabatur, tum etiam ex eo quod ære alieno grauatus erat: is enim immunitate eccleſiæ non gaudet, ſed ab ea extrahi poteſt, iuxta text. in. l. vnica. in verſiculo, non domi. & in verſiculo, vbicunque repertus fuerit. C. vt omn. iudi. proba tur etiam quia iudex fugiens à ſindicatu æquiparatur ſeruo, ſecundum gloſſ. in dicta. l. vnica. verbo, Inferre. ſed ſeruus confugiens ad eccleſiam immunitate non gaudet, vt probatur in dict. capitulo inter alia. in fine. & in capitu. diffiniuit. & in capitu. metuentes. 17. quæſtione. 4. & in. l. præſenti. §. ſanè. C. de his qui ad eccleſ. confug. & in. l. 3. titulo. 11. part. 1. & nos ſupra reſoluimus in. 45. caſu. numero. 159. ergo iudex à ſindicatu fugiens non gaudebit immunitate eccleſiæ. Facit etiam quia talis iudex confugit ad eccleſiam tanquam debitor, nolens reſpondere, & ſatisfacere ſuis creditoribus: ſed debitor æris alieni immunitate non gaudet, ergo iudex à ſyndicatu ad eccleſiam confugiens eius immunitate non gaudet. Maior nota eſt, & minor probatur quia validum eſt argumentum de tempore ad locum vt probatur in. l. vinum. ff. ſi certum petatur. l. vlt. ff. de triticar. At verò debitor fugitiuus die feriata poteſt. cap. ſecundum gloſſ. in vlti. C. de ferijs. ergo & in loco ſacro poterit capi, vt firmat laſſ. d. l. vinum. colu. 4. & in. l. plerique. limitatione. 10. ff. de in ius vocan. nam immunitas non cenſetur conceſſa in præiudicium creditoris qui eſt quaſi dominus argumen. text. d. cap. inter alia. vbi de ſeruo agitur. Quo fit quod cum ſeruus poſſit extrahi ab eccleſia, vt domino ſeruiat iuxta text. d. l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccleſiam confugi. & in. d. cap. inter alia. ita debitor pecuniarius poterit extrahi, & quod debitor æris alieni non gaudeat immunitate, de iure regio deciſum extat in. l. fin. titul. 2. libr. 1. Recopil. igitur iudex à ſyndicatu recedens & ad eccleſiam confugiens non gaudet immunitate. Et in ſpecie hanc opinionem tenet Paris de Puteo in Tractatu ſyndicatus. §. viſo de modo procedendi. numero. 6. & Auiles. in capitul. Prætorum capitul. 1. in gloſſa. verbo, Dadiuas. numer. 25. Ego vero exiſtimo contrariam opinionem veriorem eſſe per regulam tex. in dicto capit. inter alia. à qua non eſt recedẽdum, niſi in caſibus à iure expreſsis. Præterea, quia talis iudex tãquam debitor cõfugit: ſed debitor de iure communi immunitate gaudet, vt reſoluimus ſupra in iſto. §. 3. 41. caſu. Nec huic vere opinioni obſtat text. in. d. l. vnica. verſiculo, non domi. & in verſicu. vbicunque repertus. nam verus ſenſus illius textus eſt, quod iudex tempore ſyndicatus habitare non debet in eccleſijs, & alijs locis ſacris, cum in eis ceſſare debeat omnis ſtrepitus iudiciorum, cauſa per laicos ibidem agitari nõ debeat, iuxta textum in capit. decet. de immunitate eccleſ. l. 6. & ita in. l. dict. vnica, in effectu prohibetur, ne cauſa ſyndicatus intra eccleſiã agitetur. Non etiam obſtant alia fundamenta propriori opinione adducta, nam eis ſatisfieri poteſt, ex ſupra reſolutis in. d. 41. caſu. num. 154.

Quibus

Quibus casibus supra exceptis non obstat regula generalis text. in dicto. c. Inter alia. à qua solummodo excipiuntur ibi duo casus. vnde videbatur in reliquis prædictam regulam firmam manere, iuxta text. in. l. hæreditarium. §. sed neque. ff. de fundo instructo. & in cap. dominus, 32. quæst. 7. & in. cap. 1. de
181 confessis. Nam respondetur, quod quando aliqua constitutio loquitur in materia iuris communis, & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam in non numeratis, imò suppletur à iure communi in casibus in ea non exceptis secundum Panor. in dicto capit. inter alia. numer. 15. per tex. in capitu. ad audientiam. de cleri. non residen. vbi numer. 2. idem firmat. tenent gloss. & Bar. in. l. serui. ff. de vsucapionibus. & facit text. iuncta glossa in cap. quoniam frequenter in principio. vt lite non constata. & ibi latè Felinus num. 3. & Couarr. libro 2. Variarum. c. 5. num. 6.

Ex quibus omnibus iudices facillimè intelligere poterunt, quando reus ad ecclesiam confugiens immunitate eius gaudere debeat, & quando inde extrahi possit: vnde quoties casus occurrerit, in quo confugiens gaudere non de-
182 beat, iudex secularis impunè (cognito prius quod reus gaudere non debet) poterit illum extrahere. Et si iudex Ecclesiasticus suis censuris impedire velit, ab eo appellare poterit ad iudicem Ecclesiasticum superiorem, Protestando el auxilio Real de la fuerça, y ha de embiar
183 luego a la Chancilleria por la Prouision ordinaria, para que por via de fuerça se lleue el processo original, y ha se de embiar poder a vn procurador de la Chancilleria con vna relacion del caso: la qual Prouision se da luego, para que se lleue el dicho processo, y para que el juez Ecclesistico absuelua los descomulgados, y alce el entredicho, si estuuiere puesto, por espacio de sesenta dias. Y si en la Chancilleria se remitiere el negocio al juez seglar, delarando auer auido lugar su appellacion del Ecclesiastico, el dicho juez seglar procede contra el delinquente.

Et redeundo vnde digressi fuimus, nempè quando reus fuit deprehensus, & in carcere detrusus vel ab ecclesia iustè extractus, tunc iudex aduertere debet quod causa incarcerati pia est, secundum Barto. & Cinum, quos refert & sequitur Tiraquelus in Tractatu de priuilegijs plæ causæ in præfatione, ac proinde celeriter erit expedienda, iuxta textum in. l. finali. C. de custodia reorum. Et quàm primum iudex visitabit delinquentem incarceratum, & eius confessionem recipiet, monebitque prius custodem carceris, ne ante confessionem receptam permittat aliquem cum delinquente loqui, ne eum instruat ad negandum secundum Grego. Lupum in. l. 6. tit. 29. part. 7. in glos. finali.

Ex §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *Delinquente incarcerato iudex statim coram tabellione confessionem eius assumere debet, & in scriptis eam redigi facere.*

2 *Tabellio solus confessionem delinquentis incarcerati assumere non potest.*

3 *Capto delinquente statim ante confessionem quærere debet iudex ab eo, cuius status, conditionisue sit, & ætatem quam habeat.*

4 *Si delinquens maior vigintiquinque annis sit, recipiendum ab eo iuramentum de veritate dicenda, & interrogationes, secundum circunstantias negotij faciendæ.*

5 Si

5 Si delinquens minorem vigintiquinque annis se dixerit, & talis appareat, dandus sibi curator est.

6 Confessio minoris absque curatore etiam sponte facta nullius momenti est.

7 Iudex antequam à delinquente minore confessionem recipiat, præstat ad litẽ curatorẽ aliquem ex procuratoribus audientiæ: qui acceptat, & iurat, & fideiussorem præstat, coram tabellione ipsius causæ.

8 Iudex recipit à delinquente minore iuramentum de veritate dicenda coram suo curatore: quod iuramentum præstare tenetur, & ad interrogata respondere.

9 Tam maior, quam minor, à quibus iuramentum de veritate dicenda iuste petitur, eam proferre tenetur.

10 Resoluuntur plurima, quæ obstare videntur, cõtra magis communẽ opinionem: quæ habet, cum à quo receptum est iuramentum de veritate dicenda debere eam dicere.

11 Qui iniuste interrogatur à iudice de delicto à se commisso ei verum dicere non tenetur: cæterum si iuste, tenetur se prodere, & veritatem fateri.

12 Iuste interrogatur quis à iudice de delicto, quando de eo semiplena probatio adest: & de ea innotescit interrogato.

13 Delinquens sciens iuste à se inquiri veretatem, eam fateri tenetur: & quæ contra eum sunt indicia sibi manifestanda sunt.

14 Tabellio debet legere delinquẽti à quo recipitur confessio vnã, duas de testificationes receptas in summaria informatione, testiũ nominibus tacitis: vt ex eis delinquens intelligat qualiter delictum probetur.

15 Delinquens iniuste interrogatus, vel quia semiplene de delicto non cõstat, vel à iudice incompetenti interrogatus, aut à legitime recusato, aut ab eo à quo legitime appellatum extat, potest declinare versutiam iudicis alia adhibita fraude.

16 Delinquens iniuste interrogatus à iudice non potest simpliciter veritatem negare: licet subterfugio verborũ iudicem fallere possit.

17 Mendacium prolatũ ab iniuste interrogato à iudice super delicto, si sine iuramento veniale peccatum, si cum iuramento mortale est.

18 Delinquens qui confitetur delictum, in carcerem reducendus, confessione in scriptis redacta, donec sententia feratur.

19 Confessus in ciuilibus pro condemnato habetur: in criminalibus autẽ sententia iudicis declaratoria adesse debet.

20 Delinquens ex sola sua confessione cõdemnandus non est.

21 Clericus ex sola sua confessione absque alia probatione condemnandus, secundum Bernardum Diaz.

22 Minori confitenti delictum cum iuramento curatore præsente, an cõpetat in integrum restitutio aduersus confessionem.

23 Delinquenti confitenti delictum assignandus terminus trium dierum vel alius maior vel minor ad allegandas suas exceptiones, & eo elapso fertur sententia, & executioni mandatur.

24 Si

24 *Si delinquens neget, intimari debet parti offensæ, quod accusationem proponat.*

§. Quartus. De confessione delinquentis.

POstquam delinquens fuerit in carcerem detrusus, statim iudex recipere debet eius confessionem coram tabellione, facereque quod in scriptis à tabellione confessio redigatur, iuxta text. in.l. 1. in principio. ff. de custodia reorum. & in.l. 4. & .6. titulo. 29. part. 7. Nec solus tabellio confessionem delinquentis assumere poterit, secundum glossam receptam in.l. iubemus. verbo, aliud iudicium. C. de liberali causa: quam notat Ripa in practica crimin. §. postquã. num. 17. Florianus in.l. proinde. numer. 112. ff. ad.l. Aquiliam. & Matthæus de Afflictis in decisione. 182. numer. 6. Quamobrem iudex illico accedere debebit ad carcerem cum tabellione, & mandabit quod coram se delinquens compareat, interrogabitque eum cuius status, conditionis, & ætatis sit: qui si responderit se maiorem esse vigintiquinque annis, iuramentum de veritate dicenda ab eo recipiet, & interrogationes faciet secundum circunstantias negotij: si vero delinquens responderit, se minorem esse vigintiquinque annis, & ita ex eius aspectu apparuerit, iuxta text. in.l. minor vigintiquinque annis ex aspectu. ff. de minor. tunc iudex ante omnia curatorem ei dabit, quia minor vigintiquinque annis non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat textus in. l. Clarum. C. de authoritate præst. alioquin confessio minoris absque curatore facta, esset nulla, etiamsi spome minor eam fecerit, vt probatur in.l. cum & minores. C. si aduersus rem iudicatam. & notat Bartolus in.l. finali. §. in pupillo. columna. 2. ff. de verborum obligationibus. & Hippolytus in practica criminali. §. nunc videndum. numero 31. & probat text. in.l. 11. titulo. 2. part. 3. & ita resoluit Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum capitulo. 1. numero. 64. Et hanc testantur communem opinionem, & in regnis Hispaniarum vsu receptam, & in praxi obseruatam plures Docto. relati ac recepti à Iulio Claro, libro. 5. sententiarum. 6. finali. quæstione. 51. numero. 2. & quæst. 55. num. 12. Y assi luego el juez le ha de proueer de curador ad litem, y de ordinario le da por su curador vn procurador de la audiencia, el qual luego accepta la curaduria, y haze juramento en forma, de que como bueno y fiel curador defendera la causa de su menor, segun de derecho es obligado, y da alli fiador de que lo cumplira: y el curador y su fiador se obligan en forma ante el escriuano de la causa. Y hecho esto, el juez le discierne la curaduria: & tunc iudex coram curatore recipit iuramentum à minore de veritate dicenda, quod iuramentum minor præstare tenetur, & ad interrogata respondere, iuxta text. in dicta.l. clarum. & firmat expresse gloss. in.l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramento calumniæ. verbo, scire pussum. & ibi notant Bartol. Cynus, & Paulus. numero. 7. idem firmat glossa magna in l. 2. C. de edendo. & glossa in capit. 1. de iuramento calumniæ. quarum gloss. opinionem testatur communiter receptam Hippolytus in. l. penultima. ff. de quæstionibus. numero. 72. & Rodericus Suarez in. l. 4. titulo de las juras. versiculo, vnum nota. libro. 2. fori columna. 7. Pro qua opinione Anton. Gomez eam sequens in. 3. tomo Variarum capitulo. 1. numero. 65. expendit text. in.l.

in.l.4.titulo finali part.6. Et ita obſeruatur, licet contrarium teneat plures relati per Iaſſo.in.l. ambiguitatis. C. de in dicta
9 viduitate tollenda. Et tam iſte minor q̃ maior interrogatus à iudice tenetur veritatem confiteri: nam cuicũque reo iuramentũ de veritate dicenda deferendum eſt, ſecundum Bartolũ in.l. inter omnes. §. rectè in fine. ff. de furtis. cuius opinionem magis cõmunem eſſe firmat Iulius Clarus lib.5. ſententiarum. §. fi. quæſt.45.
10 nu.9. Nec obſtat textus in c. quis aliquando. verſiculo, item illud. de pœnitentia. diſtinctio.1. vbi dicitur, quod nemo tenetur ſuũ delictũ patefacere: & illud Eſayas. cap.3. ibi, reprehenduntur qui peccata ſua tanquã ſodoma prædicant, nec abſcondunt: & facit text. in. c. nullo. 12. quæſt.1. & in cap. nõ ſunt audiendi. 11. quæſt.3. vbi dicitur, quod vita & conſciẽtia nobis ſunt neceſſaria, & proximo fama bona: facit illud Matthæi. c.11. vbi dicitur, quod iugũ Domini ſuaue eſt, & præcepta eius leuia, ſed grauiſsima eſſet lex, quæ obligaret aliquẽ ad ſe prodendũ, quinimò & eſſet contra ius naturale, cũ perinde eſſet ac ſi eũ obligaret ad ſe occidẽdum, ergo videtur quod delinquens nõ tenetur veritatẽ delicti fateri. Nam reſpondeo, quod in contrariũ adducta procedunt, quãdo aliquis
11 iniuſtè interrogaretur à iudice: nos autẽ loquimur, quando debitè & iuſtè interrogatur: nã tunc tenetur veritatem fateri, & ſe prodere, ſecundum Diuum Thomã ſecunda ſecundæ quæſtione.69. articul.1. & ibi Caietanũ, Paludanũ in.4. diſtinctione.19. quæſtione.4. col.3. & Nauarrum in capit. inter verba.11. quæſtione.3. concluſione.6. & in Manual. capit.18. num.
12 57. & capit.25. nume.35. Iuſtè autem dicitur quis a iudice interrogari, quando in actis proceſſus delictum aduerſus eum ſemiplenè probatum eſt per vnum teſtem occulatum, & omni exceptione maiorem, vel famam publicam, aut vnum inditium, vel plura illi æquipolentia plenè probata, & hoc eſt notificatum eſt à iudice ex D. Thom. vbi ſupra articulo.2. & ibi Caietan. conſentit Soto in Tractatu de ratione tegẽdi & detegẽdi ſecretũ. membro.2. quæſt.7. pag.62. col.1. & Nauarrus in cap. inter verba. 11. quæſtion.3. nu.730. & in manual. cap. 18. num.57. &
13 in cap. 25. numer.36. Ac ideò delinquens non tenetur veritatem fateri, niſi quando ſcit ritè & rectè poſſe à iudice interrogari: quo circa manifeſtari debent delinquenti indicia, quæ ſunt contra eum & copiam eorum eis tradi ſecũdum Sotum & Nauarrum vbi ſuprà, & Greg. Lup. in
14 l.4. titul. 29. partit.7. in gloſſa magna. Y aſsi el juez deue mandar al eſcriuano de la cauſa, que lea vno o dos teſtigos de la ſummaria informacion, de los que dizen contra el que eſta declarando ſu confeſſiõ, ſin dezir los nombres dellos: y entonces el juez ha de dezir al confeſſante, que crea lo que aquellos teſtigos dizen contra el: por tanto que diga la verdad de lo que ſabe en aquel negocio: non tamen erit neceſſum copiam inditiorũ ipſi reo, eius ve aduocato decernendam fore, vt opinabatur doctor Segura Daualos vir alioquin doctus in ſuo directorio iudicium eccleſiaſticorum. 2.p.c.14.n.34. per tex. in c. quoniam contra falſam. de probat. quem voluit allegare, dum citauit tex. in capit. quoniam frequenter: Nam cum à tabellione cauſæ ex mandato iudicis legãtur & referantur depoſitiones teſtium teſtificantium contra reum confitentem, iam non ſolum verbo iudicis ſtatur, imo obſeruatur forma à Pontifice præſcripta in. d. c. quoniam contra falſam. Cæterum ſi iniuſſe & indebite præ-
15 dictis deficientibus delinquens interrogetur vel ſi iudex incompetens ſit, aut legitimè recuſatus, ſeu legitime ab eo ſit appellatum, tunc delinquens non tenetur veritatem fateri, ſed poterit declinare verſutiam iudicis alia fraude adhibita, ex traditis per gloſſam in ſimili in capit. cupientes. verb. Malignantium. de electione. lib.6. & poterit vti ſubterfugio: & ob-

curitate, & amphibologia verborum, nẽpe negando interrogationem, prout in ea continetur, aut negando interroga tionem prout sibi proponitur, eo sensu in tra se retento, quòd sibi proponitur ac si ad delictum confitẽdum teneretur, cùm tamen nõ teneatur, vt colligitur ex text. in. c. qualiter & quãdo el. 1. de accusatio-nibus. ibi, exceptis occultis. iuncto text. in cap. erubescant. 32. distinctio. & tradit Adrianus in. 4. de sacramento confessio-nis. §. ad argumenta. dubio. 9. asserens, hanc esse communem opinionem, cui consentit Nauarrus in dicto Corollario.

16 64. à nu. 765. Non tamen delinquẽs pote rit simpliciter negare veritatem absque subterfugio verborum: nam tunc men-dacium committeret, quod non permit-titur, vt probatur, in cap. nequis arbitre-tur. 22. quæstio. 2. & in capit. super eo. de vsuris. & resoluit Nauarrus in dict. Corol

17 lario. 64. nu. 765. Quod mendacium pro-latũ ab iniustè interrogato sine iuramẽ-to peccatũ veniale est, si vero prolatum fuerit cum iuramento peccatum morta-le erit, vt resoluunt Soto in Tractatu de ratione tegendi & detegendi secretum. membro. 3. quæstione. 3. conclusione. 6. Nauarrus in cap. fina. de pœnitẽtia. distin ctione. 5. nu. 13. & Couarruuias in libro. 1. Variarum resolutionum. cap. 1. numer. 2.

18 Si verò delinquens delictum confi-teatur, statim eius confessio in scriptis redigenda erit, & ipse in carcerem redu cendus donec sentẽcia feratur, iuxta text. in. l. si confessus. ff. de custodia reorum.

19 & in. l. 4. tit. 29. part. 7. nam licet in causis ciuilibus confessus habeatur pro condem nato, tamen in criminalibus requiritur sententia declaratoria iudicis, secũdum glossam receptam in l. vnica. C. de cõfes-sis. & glossam. in dicta. l. si cõfessus. ff. de custodia reorum. & ibi notant Bartolus,

20 & omnes. Quinimò ex sola confessione delinquentis condemnatio fieri non de bet, sed requiritur quod de delicto com-misso cõstet, secũdum Bald. n. 7. Barbac. nu. 57. in. c. at si clerici. de iudic. Paulum Castr. in auth. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & communiter DD. ex Simancas de institutionibus catholicis. tit. 13. nu. 2. & Iulio Claro in libr. 5. sententiarum. §. fina. q. 55. numer. 10. per text. in. l. 1. §. item illud. ff. ad Syla. ne contingat innocentes falsa confitentes damnari, contra tex. in. l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæst. & in. l. ablen tem. ff. de pœnis. quia in manu cuius-dam non est, vitam profundere, vt in. c. si non licet. 23. q. 5. nec famam, seu hono-rem prodixeré, vt in. ca. nolo. 12. q. 1. quod in clericis obseruandum etiam est, qui ex sola confessione, sine eo quòd constet de delicto perpetrato condemnandi non sunt: nam ratio quæ in laicis militat, ma-gis perstringit in clericis, quorum fama integra necessaria est reipublicæ, cum in altiorem locum sint sublati, vt reliqui in eos, tanquam in speculum oculos conij ciant, & ex eis summant quod imitẽ-tur, iuxta. tex. capit. qualiter & quando. 2. de accus. c. cleros. 21. dist. in Concil. Trid. Sess. 14. de reformat. c. 1. & hanc opinio-nẽ tenent Bald. & Barbac. vbi supra, dum ad tex. in. d. cap. at si clerici. agentem de clericis, supplent, modo confiterentur de crimine commisso, & ita existimo renen dum esse, Quanuis Bernard. Diaz, in pra-

21 ctica criminalica. 119. resoluat, clericum cõdemnari posse ex sola eius confessione absque eo ꝙ de delicto commisso con-stet: quo in loco alias plures specialitates resultantes ex confessione clerici conge rit. Et plura alia vtilia circa confessionem delinquẽtis refert Iul. Cla. in. d. quæst. 55. Aduertẽdum tamen erit, quòd si delin-quẽs sit minor vigintiquinque annis, & delictum confiteatur, statim quod sibi datus fuerit curator, caute iudex agere de bet, quod non eo momento temporis, quo datus fuit curator, autoritatem præ-stet curator confessioni factæ per mino-rem: quia tunc non valeret talis actus tan quam factus absque causæ cognitione propter modicitatem & breuitatem tẽpo

ris, ex

ris, ex qua apparet cognitionem causæ non præcessisse, nec interuenisse, quæ ad validitatem actus deberet interuenire: ita in proprijs terminis firmat Hipolytus de Marsilijs in practica criminali. §. nunc vi dendum. num. 32. & 33. ex doctrina Ancharrani in consil. 72. & in consil. 35. columna. 1. & in consil. 115. col. 2. & sequitur Iasso. in. l. iudices. C. de iudic. & pro hac resolutione plura alia refert Hipolytus in loco proximè citato. Aduertendum etiam erit circa supra dicta, quod si delinquens fuerit minor, & autoritate curatoris cõfessus fuerit delictum, eidem competere poterit restitutio in integrum aduersus confessionem etiam cum iuramento factam, secundum Angelum. & DD. in. l. certum. §. in pupillo. ff. de confessis. Alexand. in consilio. 115. nu. 6. libr. 3. & plures, quos refert Menochius. libr. de arbit. casu. 268. num. 4. & in consilio 100. num. 283. Oppositam tamen sententiam, imò tunc restitutionem minori non competere, tenet Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum. ca. 1. nu. 66. & eius opinionem indistinctè sequitur Iulius Clarus. lib. 5. sententiarum. §. fi. quæst. 60. n. 4. & eam veram esse intelligit Menochius in dicto consil. 100. nu. 306. quando illa confessio minoris alijs indicijs & coniecturis comprobaretur ex doctrina Iasso. in l. nam & postea. §. si minor. nu. 7. ff. de iure iurando. & Ruini in consilio. 135. nu. 8. lib. 1. Et prædictam opinionẽ ad vtramque partem disputat D. Franciscus à Sarmiento. lib. 3. select. ca. 13. & quodam fœdere distinctionis eam dissoluit. Deinde
23 iudex delinquẽti confesso assignat terminum trium dierum, aut alium, maiorem vel minorem ad allegandas suas exceptio
24 nes, & defensiones, & termino elapso peruenitur ad sententian, & eius executionem, vt resolvit Hipolytus in practica criminali. §. postquam: sed si delinquens delictum neget peruenien dum est ad accusationem, & intimari debet parti offensæ, vt accusationem proponat.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *IVdice, ex officio procedente contra delinquentem, recepta summaria informatione requirendi sunt offensus, vel qui suorum iniuriam persequi possunt, an querelare velint, & si voluerint interponant querelam per viam actus coram tabellione, & post recipitur confessio.*

2 *Iudice procedente cõtra delinquentem ad instantiam partis, querela proponitur per viam actus, vel ab aduocato subscripta, & sibi data summaria informatione, per semiplenã probationẽ decernitur mandatum captionis.*

3 *Querela per viam actus.*

4 *Querala ad requisitionem iudicis proposita iudex recipit confessionem delinquentis, & facit notificari parti: vt intra certum tempus accusationem proponat in forma.*

5 *Iudice ex officio nõ requirente partẽ delinquẽs petit, quòd præcipiat parti offensæ, vt accusationẽ proponat intra terminum etiam intentando remediũ l. diffamari.*

6 *Iudex præfigit terminum prætendenti aliquod ius contra delinquentem, post quem non audiatur.*

7 *Non proposita accusatione à parte intra terminum incusatur eius contumacia, & iudex præcipit quod amplius non audiatur, & quod fiscalis causam assumat.*

8 *Vnica monitio sufficit vt transacto termino amplius pars offensa contra delinquentem non audiatur.*

§. 5. De intimatione parti offensæ facienda, vt accusationem proponat.

1 AVertêdum est, quod quando iudex à principio procedit ex officio, recepta summaria informatione de delicto, & eius delinquente, antequam ad vlteriora procedat requirit offensum vel eos, qui possunt prosequi suorum iniuriam, an velint querelare, [* quam praxim probat glo. in. c. præsbyter si à plebe, 2. q. 4. & eam dicunt singularem & cómuniter receptam plures quos refert & sequitur Auiles in cc. prætorum. ca. 1. glo. verb. Fiel. nu. 34. AEgidius Bosius in pract. crim. titu. de inquisitione. nu. 68. & Iulius Clarus omnino videndus. lib. 5. receptarum. § fin. q. 13. à nu. 4.] & si respondeant q̃ sic, tũc per viam actus coram tabellione interponunt querelam, & deinde iudex recipit confessionem de delinquentis, vt supra resoluimus. Non tamen poterit iudex cogere offensum ad accusandum delinquentem, secundũ glo. in. l. siquis homicidij. verbo, coges. C. de accusa. quam testatur communiter receptam Couar. lib. 1. Variarũ ca. 11. circa fin. nec etiã poterit compellere hæredem offensi ad accusandũ, & ita in praxi obseruatur secundum Iulũ Clarum lib. 5. sentẽ. § fin. quæst. 15. nu. 5. bene tamen offensus compellitur sub iuramento declarare, & narrare seriem facti. Quando verò iudex à principio procedit ad instantiam partis offensæ, tunc pars offensa proponit querelam coram tabellione per viam actus, vel subscriptam ab aduocato, vt in. l. siquis le iniuriam. C. de accusationibus. & iudex inquit, quod sibi detur informatio, & data semiplena probatione, datur mandatum de capiendo personam delinquentis, & querela vtroque casu proponitur modo sequenti.

2

3

QVERELLA.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año ante el Señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuano, y testigos, parecio presente Ticio vezino desta ciudad, y dixo que en la mejor via y forma que de derecho podia, se querellaua, y querello criminalmente de Seyo, y de los de mas que parecieſſen culpados en la prosecucion desta causa, y contando la causa de su querella dixo, que auidas por premissas las solennidades del derecho, en vn dia deste presente mes, que se contaron veynte y siete dias del, el suso dicho reo acusado, con poco temor de Dios, y menosprecio de su cõsciẽcia, y en desacato de la justicia Real, vino a el, y sin le dezir cosa ni hazer por do mal ni daño le huuiesse de venir, le dio vna muy grã cuchillada en la cabeça, de que le corto cuero y carne, y le salio mucha sangre: en lo qual ansi auer fecho, auia cometido y cometio graue y atroz delicto digno de punicion y castigo. Porende que pedia y pidio a su merced, que auida summaria informacion de lo contenido en su querella, mandasse prender al dicho reo accusado y a los de mas que parecieſſen culpados, y tenerlos presos y a buen recaudo

en la

en la carcel publica desta ciudad, dõde protestaua y protesto acusarle mas en forma para q̃ fuesse castigado por todo rigor de derecho, y para ello el oficio de su merced imploro, pidio justicia y costas y juro en forma, &c.

Porrecta & interposita hac querela, quando à principio ad instantiam partis proceditur, datáque summaria informatione, & delinquẽte capto, vel interposita prædicta querela à parte, quãdo ad requisitionem iudicis fuit proposita, tũc iudex recipit confessionem delinquentis, vt suprà resoluimus: & deinde præcipit notificari parti offensæ, vt intra certum tempus accusationẽ in forma aduersus delinquẽtem proponat. Et ista praxis obseruatur in nostro Regno, vt firmat Anto. Gom. in. 3. tomo. capitulo. 1. nu. 17. cum sequẽtibus. & eam vnico tantũ verbo porposuit Bald. in. l. quanuis. l. 2. C. ad. l. Iuliam. de aduterijs. & idem disponit text. in. l. 17. tit. 1. par. 7. & in. l. fina. tit. 26. lib. 4. fori. & ordinatione Lusitanorum lib. 5. tit. 1. in principio. Et si iudex ex officio nó requirat partem offensam, tũc delinquens detentus in carcere petit à iudice, quod præcipiat parti offensæ vt accusationem proponat, intra certum terminum, intentando si opus fuerit remediũ. l. diffamari. C. de ingenuis, & manumissis. vt resoluit Anton. Gomez. vbi supra, nu. 17. & Couarruuias lib. 1. Variarum. c. 18. & tunc iudex præfigit terminũ pretẽdenti aliquod ius, vt intra illũ proponat accusationem, alioquin postea nó audiatur. Qua accusatione intra terminum non proposita, delinquens incusat contumatiã parti offensæ, & iudex præcipit eã amplius non esse audiendam, iubetque fiscali, acúsam assumere, accusationemq; proponere. Et ad hoc quod post lapsum terminum præfixum à iudice, offensus non audiatur, sufficit vnica tantum monitio, & termini assignatio, iuxta tex. in. l. Titia. ff. de accusationibus. iũcta doctrina Bart. ibi. & text. in. l. si ea. C. qui accusare non possunt. vbi DD. cõmuniter. & firmat. Bartolus in rex trauaganti ad reprimendum. verbo, super directo crimine, in fine. & concludit Antonius Gom. in dicto. c. 1. nu. 24. vbi satisfacit fundamentis in contrarium adductis, resoluens quando lapso termino offensus poterit admitti. Et tunc fiscalis vel offensus si in termino comparuit mutatis mutandis proponit suam accusationem in forma.

Ex. §. Sexto.

SVNMARIA.

1 *Accusatio solennis inscriptis proponenda est.*

2 *Accusatio accusatoris & accusati personas contineat, & nomẽ imperatoris aut regis, diẽ & mẽsem, & locũ cõmissi delicti, & ipsummet delictum.*

3 *Libellus seu forma accusationis solennis Hispano sermone concepta.*

4 *Forma intentandi incidenter actionem ciuilem, damna, & interesse sermone Hispano concepta.*

5 *Libellus seu forma intentandi accusationem ciuiliter Hispano sermone.*

6 *Quare ponatur in libello accusationis, Titio vezino de tal lugar, &c.*

7 *Accusatio nomen accusatoris continere debet.*

8 *Absque accusatore nemo damnandus.*

9 *Accusator ipse, & non per procuratorem proponere debet accusationem criminalem,*

10 *Persona illustris per procuratorem ac-*

cusare, & se defendere potest in crimine iniuriarum, secus in alijs grauissimis delictis.

11 Procurator admittitur ad accusandum delictum, ex quo solummodo veniat imponenda pœna relegationis, infamiæ, vel pecuniæ.

12 Procurator non admittitur ad accusandum si veniat imponenda pœna relegationis perpetuæ iure regio.

13 Praxi introductum quod mulier, vel alia honesta & nobilis persona, infirmus, vel in carcere detentus petat à iudice facultatem accusandi per procuratorem vel se defendendi.

14 Processus gestus cum procuratore super accusatione criminali est nullus etiam parte non opponente.

14 Clausula, Como mejor aya lugar de derecho, acuso criminalmẽte, &c. quomodo intelligenda.

15 Clausula, Presidiendo en la yglesia de Dios, &c. de iure est necessaria, licet de consuetudine non.

16 In delictis atrocibus superior clausula solet apponi per aduocatos: cæterum in paruis solum dicitur, Auidas aqui por premissas las solemnidades del derecho &c.

17 Nomen iudicis coram quo accusatio proponitur, an in ea apponi debeat.

18 Clausula, En vn dia de tal mes deste presente año, &c. & ibi. En la plaça. apponitur, ad denotandum quod accusatio debet cõtinere annum, mensem & locum commissi delicti.

19 Libellus mensem, & annum & locum commissi delicti non continens nõ est admitendus.

20 Si non probetur tali mense, & anno, & loco expressis in libello cõmissum delictum, reus absoluendus venit.

21 Dies & hora commissi delicti non est de substantia accusationis, nec apponi debet.

22 Si pars petat diem & horam apponi in accusatione, vt possit se defendere coarctãdo negatiuã exprimenda est.

23 Clausula, Saluo y seguro, apponitur vt denotet accusatũ fuisse aggressorẽ.

24 Aggressor grauius punitur, quam qui in rixa deliquit.

25 Clausula, Postpuesto el temor de Dios apponitur ad magis prouocandum iudicem.

26 Clausula, Acompañado de muchas personas, y armado de todas armas, nõ est necessaria: sed apponitur ad aggrauãdum delictum, & vt delinquentem prius delictum excogitasse constet.

27 Armatus præsumitur prius rixam parasse.

28 Clausula, Con animo diabolico sobre pensado, quare ponatur in accusatione.

29 Delictum ex proposito commissum magis puniendum, quàm id quod repente, & calore iracundiæ perpetratur.

30 Mens, & animus distingunt maleficia.

31 Clausula, A traycion y aleuosamente, &c. quid importet.

32 Proditoriè occidit vel offendit, qui retro, non facie ad faciẽ in prælio, vel rixa offendit aliquem, etiam suum inimicum.

33 Quis dicatur proditor de iure cõmuni.

35 Clau-

34 *Proditoriè occidens qua pœna puniendus.*

35 *Clauſula, Y me tiro muchos glopes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada &c. quare ponitur.*

36 *Non ſolum de delicto & delinquente, verumetiam de vulnere conſtare debet.*

37 *Caluſula, Lo qual hizo con animo de me injuriar, y la prouoq̃ en mi animo. quare poſita.*

38 *Animus iniuriandi requiritur in delictis, quia mens & animus ea diſtinguunt.*

39 *Offenſus debet iniuriam ſibi illatam ad animam reuocare, vt accuſare valeat.*

40 *Clauſula, La qual injuria y delicto es graue y atroz, quare poſita.*

41 *Atrocem iniuriam eſſe, ex quibus contingit.*

42 *Clauſula, Y por ello incurrio en graues, &c. quare poſita.*

43 *Delictum pluribus pœnis & diuerſis ſolet inueniri punitum.*

44 *Si pluribus pœnis delictum reperiatur punitum, & non conſtet: quæ illarum aliam corrigat, omnes infligendæ, ſecundum communem & ſecundum quod praxis recepit, illa duntaxat quæ à poſteriori lege impoſita reperitur.*

45 *Pluribus pœnis diuerſis cumulatiuè impoſitis à pluribus legibus pro vno delicto, ſi ab eis exprimatur, omnes infligendas eſſe, & habere locũ: omnes imponendæ ſunt.*

46 *Conſtito quod vna pœna tollat aliam, illa infligenda.*

47 *Si vnica pœna reperiatur delictũ vna vel pluribus legibus punitum, illa eſt infligenda.*

48 *Si nulla pœna delictum reperiatur punitum, arbitrio iudicis extraordinariè erit puniendum,*

49 *Clauſula, Porende a V.m. pido, &c. quare poſita in libello,*

50 *In criminalibus concluſio libelli de iure non eſt neceſſaria: licet ea vtantur de conſuetudine practici aduocati.*

51 *Clauſulæ, Y en lo neceſario el officio de V.m. &c. & ibi, y juro a Dios, &c. quare ponantur.*

52 *Licet de iure accuſator teneatur ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, tamen de conſuetudine talis ſubſcriptio neceſſaria non eſt.*

53 *Accuſator tenetur de iure canonico ſe ſubſcribere ad pœnam talionis, ſecundum Iulium Clarum.*

54 *Iudex ex arbitrio ſuo calumnioſum accuſatorem punire poterit.*

55 *Accuſator calumnioſus qualiter de iure canonico puniatur remiſſiuè.*

56 *Clauſula, E incidẽter de ſu officio, &c. quare poſita in libello.*

57 *Æſtimatio iniuriæ in libello alternatiuè ponenda ad lucrum, aut ad damnum.*

58 *Iudex taxare debet ſummam petitam à parte pro iniuria ſibi illata, attenta qualitate iniuriæ, & perſonæ.*

59 *Clauſula, Saluo en todo la taſſacion, &c. quare poſita.*

60 *Oblata accuſatione ſtatim intimatur accuſato, vt ad primam audientiam reſpondeat.*

61 *Libellus reſponſorius reiad accuſatio*

nem contra se positam Hispanè conceptur.

62 Clausula, Por persona de mi procurador, con licencia, &c. apposita in libello responsorio rei, quare posita.

63 Clausula, En que en effecto dize. quare posita, & quomodo explicanda.

64 Clausula, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser muy buen Christiano, &c. quare posita.

65 Semel bonus semper præsumitur bonus.

66 Nobilis non præsumitur malum committere.

67 Quod bonus præsumatur semper bonus, & nobilis quod malum non committet sunt præsumptiones iuris tantùm: quæ per probationem contrariã cessant.

68 Clausula, Lo otro porque al tiẽpo que el dicho aduerso, &c. quid importet.

69 Si locus in quo accusatus dicit, se fuisse parum distet à loco commissi delicti, dicere debet in libello, quòd continuè per totum id tempus quo dicit accusator commissum delictum, adfuit in illo loco nec inde recessit.

70 Si locus commissi delicti multum distet à loco, in quo accusatus dicit eo tẽpore fuisse: non est opus dicere se nunquam recessisse ab eo loco.

71 Clausula, Hazer lo ya para mi propria defensa, &c. quare apposita.

72 Delictum commissum ad defensionem necessariam, non est punibile, quia omni iurè permissa.

73 Qui ad sui necessariam defensionẽ clericum occidit: nec in excomunicationem nec irregularitatem incidit.

74 Defensio necessaria etiam pro rebus propriis consanguineis & vicinis permissa.

75 Defensio permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ, & quando tale moderamẽ adesse dicatur.

76 Qui aduersarium videt ad se venientem gladio nudo, dicitur in vitæ discrimine cõstitutus, nec tenetur expectare quod ab eo prius percutiatur.

77 Inuasus modum defensionis excedens, non est ordinarie puniendus, sed mitius.

78 Ignoscendum ei, qui prouocatus voluit vlcisci.

79 Homo dolore intenso promotus, non est in plenitudine intellectus.

80 Reus qui delictum negauit, si postea habita copia processus, videat se cõuictum, poterit allegare, & probare ad sui defensionem fecisse.

81 Accusatus non debet dicere simpliciter, se commisisse crimẽ ad sui defensionẽ, sed præmissa negatiua, vt in libello, Por que caso no cõfessado, &c.

82 Accusator potest pro parte acceptare accusati confessionem, & pro parte repudiare.

83 Accusatus ex sola confessione sua de cõmisso delicto nõ punitur ordinariè.

84 Ad probandam defensionem necessariam admittuntur coniecturæ, & probationes præsumptiuæ, & testes familiares & consanguinei.

85 Iniuria priuata per pactum remitti potest.

86 Iniuria priuata remissa, an iudex ex officio procedere possit aduersus delinquentem.

87 *In omnibus criminibus pœnam ſanguinis ingerẽtibus excepto crimine adulterij tranſactio licita eſt.*

88 *Offenſus ſimpliciter iniuriam remittens, non ceuſetur remiſiſſe damna, expenſas, & intereſſe.*

89 *Clauſula, Alomenos dar en fiado, quare poſita.*

90 *Reus poteſt à carcere relaxari, ſub fideiuſſoribus quotiens ex delicto pœna corporalis non venit imponenda: & fallit in caſibus hic poſitis. Si verò corporalis, imponenda veniat, non eſt relaxandus.*

91 *Etiam vbi veniret imponenda corporalis pœna, ſi conſtat de innocentia rei, etiam abſque fideiuſſoribus abſoluendus erit.*

92 *Innocentia rei conſtabit teſtium facta publicatione.*

93 *Iudex qui in caſibus, in quibus reus ſub fideiuſſoribus relaxari poteſt, & debet, eum non relaxauerit, irrogat ei iniuriam, & in ſindicatu tenebitur.*

§.6. Qualiter accuſatio concipienda ſit.

1 ACcuſatio ſolennis contra delinquentem in ſcriptis proponenda eſt: continens perſonam accuſatoris & accuſati, & nomen imperatoris, & regis, & 2 diem & menſem, & locum cõmiſſi delicti, & ipſum delictum de quo accuſatio fit, iuxta text. in cap. 1. iuncto text. in cap. quiſquis. & in cap. fin. verſic. libellorum. 2. q. 8. quæ iura ad hoc notant Archidia. & omnes ibi. & probatur in l. libellorum. ff. de accuſationibus. vbi glo. & Docto. in l. fin. C. eodem titu. & ibi glo. quibus conuenit lex. 14. titu. 1. part. 7. & l. 5. titu. 20. libro. 4. fori. Et vt aptius ſingulæ clauſulæ accuſationis explicentur, operæpretium duxi, in formâ concipere accuſationem, tam criminalem, quam ciuilẽ, & vtramq; ſimul.

Libellus accuſationis criminaliter intentatæ.

3 TItio vezino deſta ciudad de Salamanca, como mejor aya lugar de derecho, accuſo criminalmẽte a Seyo vezino otroſi deſta ciudad, preſo en la carcel publica della, y contando el caſo digo, que preſidiendo en la yglefia de Dios nueſtro muy Sãcto Padre Gregorio Decimotertio, y reynãdo en eſtos Reynos la Catholica Mageſtad del Rey Don Phelippe nueſtro Señor, y ſiẽdo ſu Corregidor en eſta ciudad el Señor Don Henrique, y v. m. ſu Teniente, en vn dia del mes de Abril proximo paſſado deſte preſente año de mil y quiniẽtos y ſetẽta y tres, eſtando yo en la plaça mayor deſta ciudad ſaluo y ſeguro, ſin hazer ni dezir coſa alguna por donde mal ni daño me huuieſſe de venir, el ſuſodicho reo acuſado poſpueſto el temor de Dios, y menoſprecio de ſu cõſcien cia, y en deſacato de la juriſdictiõ Real, acompañado de muchas perſo

nas para ello conuocadas, ſobre caſo penſado, a traycion y aleuoſamente con animo diabolico de me matar, ſe vino para mi armado de todas armas offenſiuas y defenſiuas con la eſpada deſembaynada, tirãdo muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna herida en la cabeça, è otra en vna mano: de las quales me corto cuero è carne, è me ſalio mucha ſanſangre, è me ſacaron muchos hueſſos, è dellas eſtoy en la cama a punto de muerte: è a buen librar quedare manco, y el dicho reo me acabara de matar ſi pudiera, ſino por Dios principalmente que me quiſo guardar, è por las buenas gentes que ſe metieron de por medio: lo qual hizo cõ animo de me injuriar, como me injurio, è yo prouoque la dicha injuria en mi animo para me querellar delante de. v. m. la qual injuria è delicto es graue, è atroz, è por ello incurrio en graues è diuerſas penas eſtablecidas por fuero è derecho, leyes è pragmaticas deſtos Reynos. Porende a v. m. pido que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte al vencimiento deſta cauſa, pronuncie y declare al dicho reo acuſado por hechor y perpetrador del dicho delicto, è anſi declarado le cõdene en las mayores y mas graues penas eſtablecidas por fuero, derecho, leyes y pragmaticas deſtos reynos contra los ſemejantes delinquentes: las quales execute en ſu perſona è bienes, para que a el ſea caſtigo è a otros exemplo: y en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſta acuſacion no pongo de malicia.

Et ſi in iſto libello accuſatorio criminaliter intentato offenſus ſimul voluerit intentare actionem ciuilẽ ad dãna intereſſe, & ad alias expenſas in fine eius ſucceſsiuè poſt illa verba. Y a otro: exemplo, debet apponere clauſulã ſequentem.

4 E incidenter de officio de v. m. (el qual para ello imploro) pido condene al dicho reo acuſado en mil ducados, que eſtimo el daño de la mãquedad, ſiendo como ſoy buen official de canteria, de edad de veynte y ſeys años, y q̃ ganaua cada dia ſeys reales, y mas le cõdene en treynta mil marauedis, q̃ he gaſtado en medicos y çurujanos y botica è manjares delicados de enfermo, los quales mil ducados è gaſtos quiſiera mas auer dexado de ganar en caſo q̃ pudiera, o perderlos de mi hazienda, en caſo q̃ los tuuiera, antes q̃ auer recebido la dicha mãquedad, y hecho los dichos gaſtos por cauſa de las dichas cuchilladas, y anſi lo juro a Dios y a eſta Cruz † ſaluo en todo la judicial taſſacion de v. m. y para ello. &c.

Libellus

Libellus accuſationis ciuiliter intentatæ.

CAyo en nombre y como procurador de Ticio, como mejor aya lugar de derecho, acuſo a Seyo vezino deſta ciudad de Salamanca, y preſo en la carcel publica della, y auidas por premiſſas las ſolennidades de derecho, &c. Digo que en vn dia del mes de Abril proximo paſſado deſte preſente año de mil y quinientos y ſetenta y tres, eſtando el dicho mi parte en la plaça publica deſta ciudad ſaluo y ſeguro, ſin hazer ni dezir coſa por do mal ni daño le huuieſſe de venir, el dicho reo accuſado con poco temor de Dios y menoſprecio de ſu conſciencia, en deſacato de la juſticia real, ſe fue para el dicho mi parte ſobre caſo penſado, con la eſpada deſembaynada, y le dio muchos golpes y cuchilladas, y le hirio en la cara, y en vna mano, y le acabara de matar, ſino fuera por Dios y las buenas gentes. De las quales heridas le corto cuero y carne, y le ſaco mucha ſangre, y queda mãco de la mano, lo qual todo hizo por hazer daño è injuria al dicho mi parte, la qual injuria y daño fue y es graue y atroz, por ſer en la plaça publica, y atenta la calidad de la perſona de mi parte, por ſer como es hõbre honrado y de buenos parientes, y muy buen official de canteria, y el dicho aduerſo ſer hombre de baxa ſuerte. Y juro a Dios y a eſta Cruz + en anima de mi parte y la mia, que el dicho mi parte no quiſiera auer recebido la dicha injuria, y daño de manquedad por mil y quiniẽtos ducados, por ſer hombre honrado, y muy buen official de canteria, de edad de veynte y ſeys años, y ganaua cada dia ſeys reales, y quiſiera antes auer perdido de ſu hazienda los dichos mil è quinientos ducados, o dexado de ganarlos en caſo que pudiera que no recebir la dicha injuria y daño de manquedad. Y anſi miſmo ha gaſtado en la cura de las dichas heridas treynta mil marauedis, y mas. Porende a. v. m. pido que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte al vencimiento deſta cauſa, declare al dicho aduerſo por hechor y perpetrador del dicho delicto, y anſi declarado, le condene en los dichos mil y quinientos ducados, y mas en los treynta mil marauedis de gaſtos de cura, ſaluo en todo la judicial taſſacion de v. m. Y en lo neceſſario el officio de v. m. implo-ro, y pido juſticia y coſtas, y juro a Dios y a eſta + en anima de mi parte y la mia, que eſta acuſacion no la pongo de malicia.

Expoſitio

Expoſitio cuiuſlibet clauſulæ omnium libellorum.

6 IN libello criminaliter concepto diximus, Ticio vezino de Salamanca,&c. ad denotandum, quòd in accuſatione nomen accuſatoris contineri debet, vt in dict. l. libellorum. in principio. ff. de accuſationibus. & in cap. fin. verſi-
7 culo libellorum. iſta. 2. quæſtione. 8. &
8 in. l. 14. titu. 1. part. 7. quia abſque accuſatore nemo damnatur, vt in. l. reſcripto. §. ſiquis accuſatorem. ff. de muneribus & honoribus. & notat Boſius in practica criminali. titu. de accuſatione. num. 1. ad denotandum, quod in propria perſona & non per procuratorem accuſator
9 interponere debet accuſationem criminalem, iuxa text. in. l. penultima. §. ad crimen. ff. de publicis iudicijs. & in. l. tunc conuenit. C. de accuſat. l. de fide. C. ad. l. Cornel. de falſ. & in cap. veniens. & ibi latè Marianus Socinus de accuſationibus,& eſt text. in cap. in criminalibus 5. quæſt. 3. & in cap. qui accuſare. 3. quæſtione. 9. & in. l. 12. titu. 5. part. 3. & in. l. 6. titu. 1. part. 7. & vtrobique Docto. & Didac. Perez in. l. 1. titu. 11. libr. 2. Ordinam. col. 505. & Anto. Gomez. in. 3. tomo. cap. 1. num. 12. & hanc regulam, ſcilicet, procuratorem in criminibus publici iudicij pro accuſatore non deberi admitti conſtituit Iacobus Menochius lib. 1. de arbitrarijs quæſt. 79. num. 2. congerens quatuor caſus in quibus pro accuſatore procurator non admittitur. Primum, in accuſationibus publicorum iudiciorum per dict. l. penult. §. ad crimen. cum ſimilibus. triplicem rationem referens, & publica crimina dicuntur ea quæ ſupra in hanc. 5. part. huius. 1. tomi. cap. 3. in princ. à num. 34. connumerauimus. Secundum, in iudicijs quaſi publicis, vt in accuſatione ſuſpecti tutoris, vt in. l. 1. §. conſequens. ff. de ſuſpect. tutor. tradit Barto. in dict. §. ad crimen. num. 3. & Socinus in dict. cap. veniens col. 12. quod intelligunt quando agitur contra tutorẽ ſuſpectum vt puniatur, ſecus ſi ſolũ agatur vt ab adminiſtratione amoueatur. Tertiũ caſum in delictis priuatis de quibus egimus ſupra in iſta. 5. p. 1. tom. ca. 3. in principio à nu. 38. Quartum, quando ſeruus proclamat in libertatem contra dominum vt in. l. 1. C. de aſſertor. tollend. & ibi Salic. aliam regulam, ſcilicet, procuratorem pro reo non poſſe interuenire in cauſis criminalibus in quibus pœna corporalis venerit infligenda, conſtituit idem Menochius eodem libr. 1. de arbitr. quæſt. 80. à num. 1. quo in loco rationem huius regulæ adducit, & decem & nouem caſus cõnumerat, in quibus non admittitur procurator pro reo, & decem declarationes congerit, in quibus procurator admititur. Hanc tamen reſolutionem intellige veram niſi eſſet
10 perſona illuſtris, quæ per procuratorem poteſt accuſare, & ſe defendere, vt in. l. fina. C. de iniurijs. & in. §. in ſumma. Inſtituris de iniurijs. & in. c. abſens. 3. quæſt. 9. quæ limitatio eſt vera in crimine iniuriatum, ſecus tamen eſt in alijs delictis grauiſſimis, vt in. l. tunc conuenit. C. de accuſationibus. & ibi Bald. & Salſi-
11 cetus. Secundo prædictam reſolutionem intellige veram niſi ex tali dolicto ſolum modo veniat imponenda pœna relegationis, infamiæ, vel pecuniæ: quia tunc procurator admittitur, vt in. l. 1. verſiculo, ſint autem. ff. an per alium cauſæ appellationis, reddi poſsint. & notat gl. in dicto cap. veniens. verbo, criminali. & ibi late Socinus. numero. 100. atque ideò libellum criminaliter conceptum nomine proprio formauimus. At verò
12 attento iure Regio ſi pœna relegationis prepetuæ eſſet imponenda, tunc non admittitur procurator, vt in. l. 12. titulo. 5. in parti. 3.

part. 3. Vnde cum in criminalibus procurator non admittatur regulariter, ſecundum gloſſam dict. ca. veniens. verbo, criminali. & ibi Socinus à numero. 273. vbi ponit hanc regulam cum. 39. fallentijs. & Iulius Clarus libr. 5. ſententiarum. §. fin. quæſtion. 32. à numero. 1. & Villalobos in ſuis communibus oppinionibus. verbo, Abſens, numero. 10. praxis iam obſeruat, quòd quando accuſator eſt mulier, vel alia honeſta & nobilis perſona, vel eſt infirmus, vel detentus in carcere, vel eſt vnus ex caſibus exceptis petit licentiam à iudice ad accuſandum, vel defendendum per procuratorem alias proceſſus cum procuratore geſtus eſſet nullus, etiam ſi à parte non opponatur exceptio nullitatis, ſecundum Bartolum in dict. §. ad crimen. cuius oppinionem teſtantur veriorem, & communem eſſe Marianus Socinus. numer. 256. Aret. num 87. & 89. in dict. cap. veniens. Antonius Gomez. 3. tomo Variarum. cap. 1. num. 16. Iulius Clarus libr. 5. ſententiarum §. fin. quæſt. 32. num. 24. licet gloſſ. in l. quamuis. C. de adulterijs. communiter recepta ex Felino in cap. meminimus. nu. 15. de accuſationibus. teneat, ad annullandum huiuſmodi proceſſum requiri, quòd exceptio nullitatis à parte opponatur. & idem defendant plures alij relati ab Anto. Gomez. & Iulio Claro, vbi ſuprà in quo articulo Marianus, Iulius Clarus, & alij locis ſupra citatis diuerſimo dè loquuntur.

In eodem libello ibi, Como mejor aya lugar de derecho acuſo criminalmente a Seyor, y contando el caſo, digo, &c. Hanc clauſulam explica per ea quæ reſoluiſti in prima parte huius primi tomi in quarto tempore, in explicatione libelli petitionis principalis.

15 In eodem libello ibi, Preſidiendo en la igleſia de Dios, &c. iſta clauſula, in qua nomen Pontificis & Regis apponitur, licet de iure ſit neceſſaria iuxta glo. in dicta. l. libellorum, verbo, conſul. tamen de conſuetudine neceſſaria non eſt, vt docet Bart. in dict. l. libellorum. pro quo facit text. in l. 14. titulo. 1. part. 7. vbi præſcribitur ſolennitas neceſſaria accuſationis. & tamen de prædicta clauſula nihil dicitur. Cæterùm in delictis atro-
16 cibus aduocati ſemper eam apponunt, ſecundum Gregorium Lup. in dicta. l. 14. in glo. 3. in alijs verò iniurijs & delictis paruis ſolummodo dicitur, Auidas aqui por præmiſſas las ſolenidades del derecho. vt ſupra diximus in libello ci-
17 uiliter intentato. Nomen tamen iudicis, coram quo accuſatio proponitur, licet in libello de iure apponi debeat, iuxta text. in dict. l. libellorum. & in capit. fin. verſiculo libellorum. 2. quæſtione. 8. & in dict. l. 14. tamen hodie praxis & conſuetudo obſeruat id, quod reſoluiſti ſuprà in prima parte huius primi tomi, in quarto tempore, in verſiculo, quinto requiritur.

18 In eodem libello apponitur illa clauſula, En vn dia del mes deſte preſente año. & ibi, En la plaça, &c. ad denotandum, quod accuſatio continere debet annum, menſem, & locum commiſſi delicti, vt probat text. in dict. l. libellorum. & in dict. cap. fin. §. libellorum. & in
19 dict. l. 14. alioquin non eſſet admittendus, ſecundum Romanum in conſilio 191. & Alexand. in. l. 1. num. 31. ff. de eden do. & Iulium Clarum lib. 5. receptarum.
20 §. fi. quæſt. 12. num. 9. Vnde ſi accuſator in libello dicat, delictum fuiſſe tali menſe, anno, & loco, & poſtea non probet tempore illo, & loco, ſed alijs fuiſſe commiſſum reus abſoluendus erit, vt cum Baldo, & Saliceto reſoluit Anto. Gom. in 3. tomo Variarum. cap. 11. nume. 2. & Boſius in pract. crim. titu. de inquiſitione. num. 93. Iulius Clar. tamen vbi ſupra nu. 14. dicit, nunquam ſibi hanc opinionem
21 placuiſſe. Dies autem & hora commiſſi delicti non eſt de ſubſtãtia, nec apponi debet vt probatur in dict. l. libellorum. & in dict. cap. fi. verſic. libellorum. & in dict. l. 14. &

l. 14. & in l. 4. titu. 2. libr. 4. Recopil. ac ideo in libello diximus: En vn dia del mes de Abril. non specificando, quo die
22 fuerit commissum. Tamen si à parte aduersa petatur quòd dies & hora commissi delicti exprimatur, vt reus possit se defendere coarctando negatiuã, dicendo se alibi esse, tunc debet ab accusatore exprimi, alias defensio tolleretur accusato, secundum Barto. in l. 15, qui reus. ff. de publicis iudicijs. & resoluit Bosius vbi supra, numer. 92. & Gregor. Lup. in dict. l. 14. in verbo, El mes. & ita praxis obseruat, quanuis Anto. Gomez. in dicto cap. 11. ab hac communi opinione recedat. & Iol. Clar. libr. 5. recept. §. fin. quæst. 12. num. 13. nec supra dictis obstat lex 10. titu. 17. libr. 4. Recop. vbi dicitur, quod procedatur attenta sola veritate, vt aduertit Auend. in Responso. 1. nu. 23.

23 In eodem libello, ibi, Saluo y seguro, &c. Hæc clausula apponitur ad de-
24 notandum accusatum fuisse aggressorem, quia aggressor grauius puniri debet, quam illi, qui in ipsa rixa deliquit, iuxta text. in. l. quoniam. C. ad. l. Iul. de vi publica. & in l. 1 §. cum artetes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

25 In eo libello ibi, Postpuesto el temor de Dios. Ista clausula necessaria non est, sed apponitur ad magis prouocãdum iudicem.

26 In eodem libello ibi, Acompañado de muchas personas, y armado de todas armas. clausula ista necessaria non est, sed apponitur ad aggrauandum delictum, & vt constet delinquentem paratum accessisse, & prius delictum excogitasse: nam armatus præsumitur se prius
27 ad rixam parasse, iuxta gloss. in l. licet, verbo, Pergẽtes. C. de Pactis. & ibi notat Bald. & quæ veniant appellatione armorum constat ex. l. armorum, & ibi Alciat. ff. de verb. signifi. & ex l. 4. & 5. titu. 6. libro. 9. Recopilat. & tradit Anto. Gom. in l. 45. Tauri. & nos resoluimus infra in octaua parte huius primi tomi. cap. 1. num. 9.

28 In eodem libello ibi, Con animo diabolico sobre caso pensado. Ista clausula apponitur ad magis incitandum animum iudicis, quia grauius puniri debet
29 delictum, ex proposito & deliberatione commissum, quàm id quod repentè & suborta rixa calore iracundiæ atque impetu perpetratum fuit, vt cum pluribus Docto. resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 26. num. 7. versic. in his. & facit text. in. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Corneliam. de siccarijs. & in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Nam mens &
30 animus distinguunt maleficia, iux. text. in l. qui iniuria. versic. nam maleficia. ff. de furtis,

31 In eodem libello ibi, A traycion y aleuosamente, &c. Quæ sit proditio attento iure regio explicat. l. 1. titu. 2. part. 7. in fine. & ibi Gregor. Lup. Et proditoriè occidere vel offendere dicitur qui retro, & non facie ad faciem in prælio
32 vel rixa occidit, vel offendit aliquem etiam si offensus esset suus inimicus, iuxta text. in l. 1. in fin. titu. 25. libro. 8. Recopil. & in l. 10. titu. 26. libro. 8. Recopilat. quod attento iure Regio obseruari debet, vt resoluit Anton. Gomez. 3. tomo. Variarum. cap. 3. num. 5. & Couarr. lib. 2. Variarum. cap. 20. num. 7. quanuis de iure communi proditor dicatur ille, qui
33 cum esset amicus alicuius nulla interueniente causa rixæ, securè eum occidit vel offendit, iuxta text. in l. propter insidias. C. qui accusare non possunt. & ita colligitur ex gloss. 2. in cap. clericus qui. 46. distinctione. & notat Barto. in l. respiciendum. §. deliquunt. ff. de pœnis. Et qui aliquem proditoriè occiderit, ducendus erit
34 ad caudam animalis per vias publicas, & furca suspendendus, & dimidietas bonorum eius erit fisco applicanda, iuxta text. in l. 10. tit. 23. lib. 8. Reco. & in l. 10. tit. 26. lib. 8. Recop.

35 In eodem libello ibi, Y me tiro muchos

chos golpes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quod nedum de delicto & delinquente constare debet, verum etiam de vulnere illato, iuxt. text. in l. fin. ff. ad l. Corneliam. de sicarijs. & notat AEgidius Bosius in praxi criminali in titu. de delicto. num. 24. & de ista clausula agit Socinus cap. qualiter & quando. el segundo. num. 864.

37 In eodem libello ibi, Lo qual hizo cõ animo de me injuriar, y la prouoque en mi animo. Ista clausula apponitur ad
38 denotandum, quod animus iniuriandi in delictis requiritur, iuxta text. in. l si non conuitij. C. de iniurijs. cum mens & animus distinguant maleficia, iuxta text. in
Bo l. qui iniuria. versic. nam maleficia. ff. de
39 furtis. & requiritur quod offensus illam iniuriam ad animum suum reuocauerit, vt probat text. in. §. fin. institutis de injurijs. & notat Anto. Gom. 3. tomo. c. 6. numero. 15. in fine.

40 In eodem libello ibi, La qual injuria y delicto es graue y atroz. Ista clausula apponitur ad aggrauandum delictum,
41 quæ aggrauatio & atrocitas contingit vel ratione ipsius facti, vel ratione personæ, vel ratione temporis, aut loci, vt probatur in. l. prætor edixit. ff. de iniurijs. & in. §. atrox. Institut. de iniurijs. & in. l. Pedius. ff. de incendio, ruina. & in. l. 20. titu. 9. part. 7.

42 In eodem libello ibi, Y por ello incurrio en graues y diuersas penas, &c.

43 Ad denotandum, quòd delictum reperitur aliquando pluribus pœnis punitum vt probatur in. l. quoties. ff. de actio. &
44 obliga. & tunc si non constet expresse, quæ illarum corrigat aliam, omnes infligendæ erunt secundum Docto. communiter: praxis tamen obseruat, quod solum modo sit imponenda pœna, quæ à lege noua & posteriori reperiretur imposita, ita cum Cino, Saliceto, & Alberico, resolùit Anton. Gomez. 3. tomo. c. 1. nu. 38. Si verò diuersæ pœnæ cummulatiuè pro vno delicto impositæ reperiuntur à plu-
45 ribus legibus, & expressè caueatur quod vtraque pœna locum habeat, tunc vtraque infligenda erit, iuxta text. in. l. qui sepulchra. C. de sepulchro violato. & in. l.
46 in eum. C. de furtis. Sed si constet, quòd vna pœna aliam tollat, tunc illa infligenda erit, iuxta text. in. l. 1. ff. ad l. Aquiliam.
47 Si verò vnica tantum pœna reperiatur imposita pro vno delicto, illa sola erit infligenda, siue per vnam legem siue per plures inueniatur impositæ, iuxta text. in. l. senatus. ff. de accusat. qui text. sic intelligi potest ex gloss. & communiter
48 alijs ibi. Cæterum si delictum nulla pœna expressa in. l. reperiatur punitum: tunc pœna extraordinaria arbitrio iudicis infligenda erit iuxta text. in. l. hodie. ff. de pœnis. & in. l. 1. §. expilatores. ff. de effractoribus. & in. l. 2. ff. de crimine stellionatus. & vtrobique notant Docto. & in. l. 21. titu. 9. part. 7.

49 In eodem libello ibi, Porende a. v. m. pido, &c. Per hanc clausulam inducitur libelli conclusio, quæ licet in crimina-
50 libus de iure non sit necessaria, tamen de consuetudine ea vtuntur aduocati in praxi, vt cum communi resoluit Anton. Gomezius in. 3. tomo capit. 11. num. 3. & Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 12. num. 21.

51 In eodem libello ibi, Y en lo necessario el officio de. v. m. &c. & ibi, Y juro a Dios, &c. Istæ clausulę erunt explicandæ per ea, quæ resoluisti in prima parte huius primi tomi, in quarto Tempore circa explicationem clausularum libelli actoris.

52 Aduerte tamen, quòd licet olim de iure accusator tenebatur se subscribere ad pœnam talionis, iusta tex. in dicta. l. libellorum. & in. l. qui crimen. C. qui accusare non possunt. hodie tamen de generali consuetudine talis inscriptio necessaria non est, vt cum Bartolo & alijs resoluit Antonius Gomezius. 3. tomo Variarum. cap. 11. nume. 3. in fine. & Iulius

lius Clarus in libro. 5. receptarum. §. fin. quæst. 12. num. 15. cum sequentibus. qui num. 18. testatur de iure canonico prædi
53 ctam inscriptionem necessariam esse iu-
54 dex verò suo arbitrio punire poterit calumniosum accusatorem, vt resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum capitulo. 9. num. 1. & vltra eum Panorm. in cap. accepimus. numer. 7. de fide instrumentorum. & qualiter de iure canonico calu-
55 mniosus accusator puniri debeat, tradit Bernardus Diaz in sua practica criminali canonica. capit. 59.

56 In eodem libello ibi, E incidenter de su officio, &c. Ista clausula procedit ex ijs, quæ supra resoluimus in cap. de modo procedendi per viam accusationis. in versiculo, aduerte quòd ex quocunq; crimine.

57 Aduerte insuper, quod æstimatio iniuriæ in libello accusationis ab offenso facienda erit alternatiue, referendo se ad damnum, aut ad lucrum, prout in vtroq; libello diximus, ibi, Quisiera mas dexar de ganar o perder. & ista est communis praxis secundum Antonium Gomezium. 3. tomo Variarum. cap. 6. nu. 7.

58 Et tunc iudex taxare debet & moderare summam à parte petitam attenta qualitate iniuriæ, & personæ, iuxta text. in. l. constitutionibus. ff. de iniurijs. & in. §. pœna. Institut. de iniurijs. & in. l. 21. tit. 9.
59 part. 3. ac ideo in prædictis libellis diximus, Saluo en todo la judicial taſſacion de. v. m. &c.

60 Oblata prædicta accusatione coram iudice statim iudex præcipit eam reo accusato intimari, & quod ad primam audientiam eidem respondeat, vt diximus in prima Parte huius primi Tomi, in Quarto Tempore, in fine. & tunc reus accusatus respon
det forma se-
quenti.

Libellus responsorius rei.

61 SEyo vezino desta ciudad de Salamanca, y preso en la carcel publica della por persona de mi procurador, con licencia que para ello tengo, respondiendo a vna acusacion contra mi presentada por Ticio vezino desta dicha ciudad, en que en effecto dize yo auerle herido de ciertas heridas que tiene, a cuya causa queda manco, y ha hecho grandes gastos, segun y que mas largamente en la dicha su acusacion se contiene, cuya forma auida aqui por repetida, y a ella me refiriendo, digo que de justicia v. m. me deue dar por libre de la dicha acusacion, è de lo enella cõtenido, condenando en costas al dicho aduerso por lo siguiente. Lo primero por todo lo general, que se suele dezir è alegar que he aqui por expresso, porque la dicha acusacion no es puesta por parte ni cõtra parte, en tiempo ni en forma, carece de relacion verdadera, y de las solennidades de derecho, y ansi la niego en todo y por todo segun y como enella se contiene, affirmando me en la confession por mi hecha. Lo otro porq̃ niego auer yo herido al dicho Ticio ni tal cõ verdad se prouara, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser como soy buen Christiano, temeroso de nr̃o Señor, hõbre hon

rado

rado, y hijo dalgo, y quieto y pacifico y de buena fama, y por tal soy auido y tenido, y cómunmẽte reputado. Principalmẽte q̃ yo y el dicho Ticio eramos muy intimos amigos, y entre nosotros no precedio enojo por do se ouiesse de seguir la dicha question. Lo otro porque al tiẽpo q̃ el dicho aduerso dize auerle herido enla plaça mayor desta ciudad, estaua yo en la Vega, y conforme a la distancia del lugar en vn mismo tiempo, esta claro estar yo sin culpa, y ser imposible auerle yo herido. Lo otro porque caso no confessado que yo huuiera cometido el dicho delicto, y que contra mi se prouara, hazer lo hia para mi propria y necessaria defensa, con la moderacion requerida del derecho porque el dicho Ticio o seria el aggressor, y el me acometeria primero para me matar, de tal suerte que para defender mi vida seria necessario el yo herirle. Lo otro porque el dicho Ticio me perdono, y remitio el derecho que contra mi podia tener por razon de la dicha question. Lo otro porque en loque toca a la estimacion de la injuria, daños de manquedad, y cura quel dicho aduerso pide, no ha lugar: porque en caso negado que yo huuiera cometido el dicho delicto, la dicha estimació no se deue hazer en tanta cantidad, attento la calidad de su persona, y lo que podia ganar el dicho aduerso a su officio, que serian treynta ducados cada año poco mas o menos. Por las quales razones y la que mas en mi fauor haga, a v.m. pido segun de suso pedido tengo, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto.

¶ Otrosi a v.m. pido, y necessario siendo con el deuido acatamiento requiero las vezes que soy obligado, que pues del processo no resulta culpa alguna contra mi, me mande soltar libremente de la prision en que estoy, o alomenos me mande dar en fiado, y para ello, &c.

Expositio clausularum huius libelli responsorij.

62 Diximus, Por persona de mi procurador, con licencia que para ello tengo, &c. Ista clausula procedit ex his, quæ supra resoluimus circa expositionem primæ clausulæ, libelli accusatoris.

63 Diximus, En que en effecto dize, &c. Ista clausula vsque ibi, lo otro, erit, explicanda iuxta ea, quæ resoluimus in prima parte huius primi tomi, in septimo Tempore, circa explicationem libelli responsorij rei.

64 Diximus, ni se puede, ni deue de mi presumir, por ser muy buen Christiano, &c. Ista clausula apponitur ad effe-

ctum, quod si contra accusatum sint aliqua indicia leuia, & præsumptiones minus idoneæ ad torturam, per eam
65 purgentur: quia semel bonus semper præsumitur bonus, iuxta text. in cap. miramur. 61. distinctione. & in cap. mandata. & in capit. fina. de præsumptio-
66 nibus. Et similiter nobilis honoratus non præsumitur aliquid mali facere, argumento text. in. l. non omnes §. à Barbaris. ff. de re militari. & in. l. 2. titulo. 9.
67 part. 2. & faciunt quæ Doctores notant in capit. de multa. de præbendis. & in. l. nobiliores. C. de commertijs, & mercatoribus. quæ tamen præsumptiones sunt iuris solum modo, secundum glossam in regula semel malus. de regulis iuris. lib. 6. & ita per probationem in contrarium adductam cessant, ac ideo accusatus tenetur eas allegare, articulare, & probare, vt in pristinum statum reponatur, vt probatur in cap. illud. de præsumptionibus. & in capit. inquisitionis. & in capit. qualiter & quando. el segundo, de accusationibus & praxis huius clausulæ orum habuit ex Angelo de maleficijs. versic. fama publica. Et de ista clausula vide omnino Iul. Clarum lib. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 60. num. 23. & in quæstione. 21. num. 1.

68 Diximus, Lo otro porque al tiempo que el dicho aduerso. &c. Ista clausula apponitur ad probandam exceptionem negatiuam loco & tempore coarctatam, iuxta text. in capit. 3. loco de probationibus. & notat gloss. capit. bona. verbo, facti naturam. de electione. & probatur in. l. 1. & 2. titulo. 14. part. 3. & resoluit Lanfrancus de Oria. in capit. quoniam contra falsam. de probationibus. Et si locus vbi reus accusatus dicit, se fuisse tempore commissi delicti, parum abesset à loco commissi delicti, ita quod tempo-
69 re illo potuisset ire, & redire, tunc accusatus dicere debet, quod continue per totum id tempus quo accusator dixit, commissum fuisse delictum in illo loco accusatus fuit, nec vnquam ab eo recessit, secundum Ioannem Andream & alios in capi. ex tenore de testibus. Bald. in. l. optimam. C. de contrahenda & committenda stipulatione. & glossam. in. §. item verborum. verbo, quo. Institutis.
70 de inutilibus stipulationibus. Sed si locus commissi delicti multum distaret à loco vbi accusatus tempore illo fuerat, ita quod nullo modo tempore illo accusatus posset ibi adesse, tunc necesse non est, quod reus dicat se continue toto tempore illo fuisse in alio loco, secundum Albericum & Bald. in dict. l. optimam. & AEgidium Bosium in praxi crimin. li. tit. de defensionibus reorum. num. 24.

71 Diximus, Lo otro porque caso no confessado, que yo huuiera cometido el dicho delicto, hazerlo hia para mi propria defensa, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quod quando deli-
72 ctum commissum fuit ad necessariam defensionem delinquentis, quòd non est punibile, quia defensio iure diuino, naturali, & humano quælibet permissa est, iuxta text. in. l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & in. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. in. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. Aquiliam. in. l. 1. C. vnde vi & in. §. quod vero. Institutis. de iure naturali, gentium & ciuil. & in capit. significasti, el segũdo. versic. si verò. de homicidio. & in Clementina. 1. de homicidio. & vtrobique hanc conclusionem notant Docto. & probat etiam text. in. l. 2. titulo. 8. part. 7. & in. l. 3. & 4. titulo. 23. libro. 8. Recopil. & in ordinatione Lusitanorum libro. 5. titulo. 10. in principio. & pro regula eam ponit Petrus Dueñas in regula. 192. & latè explicat Iulius Clarus libro. 5. receptarum sententiarum. §. homicidium. à
73 numero. 24. quæ in tantum procedit, quod offendens vel occidens clericum ad sui defensionem non incurrit excommunicationem, neque irregularis efficitur, iuxta text. capit. si verò el. 1. versi-

culo,

culo, ſi verò. de ſententia excommunicationis. & in Clementina. 1. de ho-
74 micidio. & necdum defenſio licita eſt pro ſe, verum etiam pro rebus ſuis, & pro conſanguineis, & vicinis, iuxta text. in. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. & in. l. ſecunda & tertia. ff. de liberali cauſa. & in. l. ſi quis in ſeruitute. ff. de furtis. & in capit. dilecto. de ſententia excommunicationis. libro ſexto, & in capit. non inferenda. & in capit. fortitudo. 23. quæſtione. 3. & in capit. error. 83. diſtinctione. & vltra D D. ibi notat Petrus Dueñas in Regula. 191. Nauarrus in dicto capitulo non inferenda. in fine Manualis Hiſpani. & in Manuali Latino capitulo. 24. à numero. 15. &
75 Iulius Clarus, vbi ſuprà. Quæ defenſio permiſſa eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta text. in. l. 1. C. vnde vi. hoc eſt quando inuaſus eſſet, ita in periculo vitæ conſtitutus, quod ſi non ſe defenderet, mortem vel iniuriam euadere non poſſet, iuxta text. in dicta Clementina. 1. de homicidio. & in. l. is, qui aggreſſorem. verſic. in diſcrimine vitæ conſtitutus. C. de ſiccarijs. &
76 notat gloſſa magiſtra. in. l. 1. C. vnde vi. Et dicitur quis in diſcrimine vitæ conſtitutus eo ipſo quod videret aduerſarium ad ſe venientem armatum cum gladio euaginato, nec teneatur expectare quod priusab eo percutiatur, vel offendatur, iuxta gloſſam in dicta. l. 1. & notat Petrus Dueñas cum pluribus in dicta regula. 192. limitatione. 1. & Iulius Clarus in dicto. §. homicidium. numero. 33.

77 Aduerte tamen, quod ſi inuaſus modum defenſionis excedat, puniri non debet pœna ordinaria, ſed mitius propter exceſſum, quia non videtur fuiſſe in tanta culpa qui iuſtum dolorem temperare non potuit, argumento text. in. l. ſi adulterium. §. imperato-
78 res. ff. de adulterijs. Et facit, quia ignoſcendum eſt ei, qui prouocatus voluit vlciſci, iuxta text. in. l. qui cum maior. §. ſi libertus. ff. de Bonis libertorum. Facit etiam quia imputandum eſt aggreſſori, qui cauſam delicti præbuit, vt in. l. quoniam multa. C. ad. l. Iuliam. de vi. Facit etiam quia
79 homo intenſo dolore promotus, non eſt in plenitudine intellectus, ſecundum Bald. columna final. Iaſſon columna. 2. Decium columna. 4. Fortunium Gartiam. columna. 3. numero. 8. in dicta. l. vt vim. & Panormita. in capitulo. 1. de iniurijs. & in capit. dilecti de exceptionibus. & Felinum in capitulo ſignificaſti. el ſegundo, de homicidio. & ante eos tenet gloſſa in capitulo. 1. verbo, Ptopulſandam. in fine. 23. quæſtione. 1. & reſoluit Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum. capit. 3. numero. 24. & Couarruuias in Clementina vnica. 3. parte. §. vnico. numero. 3.
80 de homicidio. Quibus adde, quod ſi reus in ſua confeſsione negauerit, ſe delictum illud commiſiſſe, & deinde habita copia proceſſus viderit ſe de illo delicto conuictum eſſe, adhuc poterit probare ſe illud feciſſe ad ſui defenſionem, & erit audiendus ſecundum Bartolum in. l. nemo ex his. ff. de regulis iuris. cuius opinio communis eſt, teſte Decio in capitul. Paſtoralis. numero. 15. in fine. de exceptionibus. Boerio in deciſione. 164. numero. 12. & Boſio in praxi criminali in titulo de defenſione reorum numero. 4. Et eſt ratio, quia reus pluribus & diuerſis exceptionibus uti poteſt, vt in regula nemo pluribus. de regulis iuris libro. 6.

81 Et aduerte quod acuſatus non debet ſimpliciter dicere ſe commiſiſſe delictum ad ſui defenſionem, ſed debet dicere præmittendo negationem eius, vt in libello diximus, ibi, Lo otro porque caſo no confeſſado que yo huuiera cometido el dicho delicto, &c. ita conſulit Decius in

cap.cum venerabilis.nu.20.in fin.de excep.eſt communis opinio ex AEgidio Boſio in practica crimin.titul. de confeſſ.numero.36. & Iulio Claro lib.5.ſententent. §. finali. quæſt. 55. numero.17. & refert Menoch. libr.ſecundo de arbitrar. cauſ. 279. numero. 7. Alioquin ſi ſimpliciter diceret, ſe ad ſui defenſionẽ
82 feciſſe, accuſator poſſet acceptare ſuam confeſsionem pro illa parte, qua cõfeſſus fuit delictum, & eam repudiare pro ea parte, qua dixit ſe ad ſui defenſionem feciſſe, ſecundum Bartolum receptum communiter in.l. Aurelius. §. idem. ff. de liberatione legata. & ita cum pluribus reſoluit Anto.Gomezius tom.3.Variarum. capitulo.3. numero. 26. & Alciat. in Tractatu de præſumptionibus. regula.3.præſumptione.39.nume.7.Boſius in praxi criminali.titul. de cõfeſsione.numer. 19.& Iulius Clarus in dict. q. 55.num.15.Didac.Perez in.l.1. tit.4. lib. 3.ordin.col.929.& Menoch. lib. 2.de arbitr. cauſ.93. nu.37. Non tamen ex hac
83 ſola confeſsione reus erit puniendus pœna ordinaria, ſed alia extraordinaria ſecundum Panor.c.auditis.nu.32. de præſcript. Decium in cap. cum venerabilis. nu.20.de except. & Antonium Gomezium in dicto capitulo.3. numer. 26.& Tiraquel. in Tractat. de pœnis temperandis cauſa.27.n. 7. Gramma.deciſi.5. numero.14.Didacum Perez in.l.1.tit.4. lib.3. ordin. col. 932. Menochium lib.2. de arbit.caſu.279.nu. 6. Iulium Clarum vbi ſupra.num.16.& deciſionem Pedamontaneam.60.nu. 9. Alexan. Stiat. in pract.iud.cap. 20. numer. 42. Quidquid contrarium reſoluat Socinus in. l. non vtique ff.de except. & aliter contra Panormit.& Socinum reſoluat Dominus Franciſcus à Sarmiento libr. 1. Selectarum.cap.1.num. 11. &. 12. ac proinde ad vitandas has contrarietates optima erit ſuprà dicta cautela, vt præmiſſa conditione, proteſtatione, vel negatione, ex qua mendacium non inferatur, reus dicat ad ſui defenſionem commiſiſſe, tunc enim ex tali confeſsione euitabit torturam, & mortem, vt notat Panormitanus in dicto capitulo. auditis. columna penultima. Alexander de Imola.in.l.non ſolum. §.ſciendum. columna prima. ff. de operis noui nuntiatione. Hippolytus in ſingul. 185. Iaſſ. in dicta.l.vt vim. columna prima & ſecunda.& Rebufus in repetitione. l. Diuus. ff. ad Senatuſconſult. Syllanian. ſuper gloſſ.1.numer.53.

84 Aduerte etiam, quòd ad probandam hanc defenſionem admittuntur conjecturæ, & aliæ probationes præſumptæ, & teſtes familiares & conſanguinei, vt cum communi doctorum reſoluit Anton.Gomezius in dicto capitulo.3. numero,27.

Diximus, Lo otro porque el dicho Ticio me perdono y remitio, &c. Iſta clauſula appoſita fuit ad excuſandum
85 ſe reum à pœna delicti, quia iniuria priuata per pactum remittitur, iuxta text. in.l.ſi tibi decem §. primo. ff. de pactis. & in.l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. eodem.& in.l. non ſolum. §. 1. ff.de iniu-
86 rijs, & an tunc iudex ex officio procedere poſsit aduerſus delinquentem, reſoluit Anton. Gomez in tertio tomo capitul.primo.numero decimo, & capitul. tertio. numero. 55. & Dominus Antonius Meneſius in. l. tranſigere à numero. 41. C. de tranſactionibus.
87 Quinimo in omnibus criminibus capitalibus pœnam ſanguinis ingerentibus, excepto crimine adulterij tranſactio licita eſt, iuxta text. in. l. tranſigere. C.de tranſactionibus.& in. l. 21. titulo primo. part. 7. Et an tunc facta tranſactione iudex ex officio procedere poſſit, reſoluunt Anto. Gom. & Dominus
88 Meneſ. vbi ſuprà. Et eſt aduertendum, quòd ſi offenſus remittat ſimpliciter iniuriã ſibi illatam, non ex eo cenſetur remiſiſſe damna, expenſas & intereſſe, ſecundum Baldum in dicta. l. ſi tibi decem

cem. §. 1. & ibi Alexan. numero. 2. & Panormit. & omnes communiter in capitulo. 1. de iniurijs. & Iaſ. in. l. 1. numero 16. ff. de pactis.

89 Diximus in fine libelli, Alomenos dar en fiado, &c. Pro cuius explicatione reſolue, quòd quotieſcunque ex delicto venit imponenda pœna pecuniaria, & non corporalis, reus poterit relaxari à carceribus ſub fideiuſſoribus, vt in. l. 1. §. Diuus. ff. de cuſtodia reorum. & ibi communiter DD. & in. l. eos. la 1. §. ſuper his. C. de appellationibus. & in l. 10. titul. 29. part. 7. Fallit tamen hoc in caſu legis. 2. titul. 10. libro. 8. Recopil. & in caſu. l. 1. & 2. titul. 7. libro. 8. Recopil. & in caſu. l. 5. titul. 4. libro. 8. Recopil. At verò ſi pœna corporalis imponenda ſit, tunc ſub fideiuſſoribus relaxari non poteſt, vt in. l. 3. ff. de cuſtodia reorum, & reſoluit Suar. in allegatione de fideiuſſore in cauſa criminali. numero. 13. Hippolytus in practica criminali. §. attingam. numero. 1. cum ſequentibus. Bolius in practica criminali. titulo de incarcerato fideiuſſoribus relaxando. numero. 1. Antonius Gom. in. 3. tomo. capitulo. 9. numero. 8. & probatur in. l. 16. titul. 1. part. 7. & ibi Gregorius Lupus. verbo, Sobre fiador. Et quotieſ-
91 cunque conſtiterit de innocentia rei, poterit ſub fideiuſſoribus relaxari, quinimo & abſque eis, iuxta text. in dicta. l. 1. ff.
92 de cuſtodia reorum. & conſtare hoc poterit facta publicatione teſtium, vt in. l. 2. in fine. C. de exhibendis reis. & notat Bald. in. l. ſed ſi is. C. de in ius vocando. Alexand. In additionibus ad Barto. in. l. 1. ff. de cuſtodia reorum. colum. 2. Rodericus Suarez in allegatione de fideiuſſore in cauſa criminali. numero. 26. & Hippolyt. in dicto. §. attingam. numero. 16. & Anto. Gom. in dicto capit. 9. nume. 7. ac ideo in dicto libello prædi-
93 cta clauſula fuit appoſita. Et aduerte, quòd ſi in caſibus, in quibus reus poteſt ſub fideiuſſoribus relaxari, iudex nolit eum relaxare, irrogat ei iniuriam, & in ſyndicatu tenebitur actione iniuriarum, iuxta text. in. l. ſi verò pro condemnato. §. 1. ff. qui ſatiſdare cogantur. Et ita firmat Ange. in tractatu de maleficijs. verbo, pro quibus Antonius fideiuſsit. & in verſic. & nota quod ſi aliquis, & Hippolytus in dict. §. attingam. num. 17.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Libelli reſponſorij rei danda eſt accuſatori copia Vt intra certum tempus reſpondeat: & vtraq; parte replicante concludendũ ad probationẽ.*

2 *In cauſis criminalibus breuiores termini arbitrio iudicis præſtandi ſunt quã in ciuilibus.*

3 *In criminalibus cauſis etiam feriatis diebus procedendum.*

§. 7. De replica accuſatoris & duplica rei.

POſtquam prædictus libellus reſpõſorius rei fuerit porrectus, iudex præcipit eius copiam exhiberi accuſatori, & quod intra certum tẽpus reſpondeat, & tunc vtraque pars allegat cum replica & duplica, & concluditur ad probationem. Circa quæ obſerua omnia reſoluta ſuprà in prima parte huius primi tomi, in ſeptimo Tempore, circa explicationem libellorum replicationis & duplicationis. Et aduer-
2 te, quod licet in criminalibus procedatur ad inſtar cauſarum ciuilium, vt in. l. abſentem. ff. de pœnis. tamen termini
3 breuiores in criminalibus arbitrio iudicis debẽt aſsignari, & in eis poteſt proce-

di diebus feriatis, cùm cauſa incarceratorum ſit pia, vt ſupra diximus, & firmat Romanus ſingulari. 694.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *IVdex recipit partes ad probationem pro lata ſentẽtia interlocutoria, poſtquam ab eis concluſum eſt: & intra terminum ab eo aſſignatum interrogatoria adducenda ſunt.*

2 *Interrogatoria in criminalibus ſolummodo ex parte accuſatoris, aut fiſci propoſitionibus ponuntur reo, quibus reſpondebit, ex eius tamen parte nullæ poſitiones recipiendæ de conſuetudine.*

§. 8. De ſententia interlocutoria ad probandum, & de termino probatorio.

1 POſtquam concluſum eſt per partes, iudex profert ſententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem, eodem modo quo diximus ſuprà in prima parte huius primi tomi, in octauo Tempore. & infrà terminum aſſignatum à iudice in hac ſententia, partes producunt ſua interrogatoria eodem pacto, quo diximus in dicto octauo tempore. Et licet in cauſis ciuilibus vnaquæq; pars ponat ſuum interrogatorium pro poſitionibus alteri, vt reſoluimus in dicto octauo Tempore. Tamen in cauſis criminalibus ſolummodo reſpectu accuſatoris, vel fiſci poſitiones ponuntur reo, quibus reſpondere cogitur: ex parte verò rei accuſati poſitiones non ponuntur accuſatori vel fiſco, & ita de conſuetudine obſeruari firmat Iulius Clarus libr. 5. receptarum. §. fin. quæſtione. 45. numero. 4. Deinde in prædicto termino probatorio vtraque pars producit ſuos teſtes, qui debent iurare & examinari in termino dicto, vt diximus in dict. octauo Tempore. 2 Teſtes tamen in his cauſis criminalibus ipſi iudici ſunt producendi, & iuramentum præſtare, & ab eo debent examinari, nec ipſe poterit tabellioni, vel alteri hoc committere, vt reſoluimus ſuprà in iſta. 5. parte. c. 3. §. 1. poſt num. 10. Et probat etiam. l. 26. tit. 16. part. 3. & vltrà ea quæ ibi allegauimus in iſto articulo eſt videndus Alexand. de Imol. in. l. ſi quis autem. C. de teſta. num. 2. cum ſequentibus. & Alexan. Stuticus in pract. iudiciaria. cap. 16. à nu. 4. vbi plura congerit.

Ex. §. Nono.

SVMMARIA.

1 *TEſtes examinati in ſummario iuditio reproducendi ſunt in plenario: vt fidem faciant.*

2 *Quia teſtes in ſummaria recepti ſunt parte non citata: & ante litem conteſtatam non probant in iudicio plenario abſque noua reproductione.*

3 *Etiam ſi delinquentis conſenſus interueniat, non probant teſtes recepti in ſummaria niſi verè ratificentur, & repetantur in ſummario iudicio.*

4 *Reus in criminalibus non poteſt renũciare ſuis probationibus, & defenſionibus, quia tendit in præiudicium perſonæ.*

5 *Quæ ſunt de ſubſtantialibus iudicij cõſenſu partium tolli nequeunt.*

6 *Quando*

6 *Quando ex delicto pœna pecuniaria, vel alia quæ non irroget infamiã inneda venit, reus suis defensionibus renuntiare potest, & habere testes pro reproductis, & ratificatis, secus si alia pœna.*

7 *Reus in quacunque litis parte vsque ad realem executionem sententiæ innocentiam suam probare nõ prohibetur.*

§. 9. De repetitione, & ratificatione testium.

Accusator diligenter aduertere debet, quod in termino probatorio faciat reproducere testes, in summaria informatione examinatos: & quod ratificentur in plenario iudicio, alioquin idem non faciunt in iudicio plenario, secundum Angelum in Tractatu de maleficijs. verbo, Fama publica. Bartol. in. l. fin. ff. de quæstionibus. Panormitanum post Innocentium in capit. bonæ. el. 1. Hippolytum in practica criminali §. nunc videndum, numero. 29. Folerium in practica criminali. prima parte secundæ partis in Rubrica demum repetantur testes, numero. 1. Et est ratio, quia testes in summaria informatione fuerunt recepti parte aduersa non citata, ac ideo fidem non faciunt, iuxta text. in cap. 2. de testibus, & quia recepti fuerunt ante litem contestatam, iuxta tex. in cap. 1. & in cap. quoniam frequenter in principio. vt lite non contestata, nec sufficit si consensu, & approbatione delinquentis, testes in summaria informatione recepti habeantur pro productis in plenario iudicio: sed requiritur, quod re vera repetantur, & ratificentur in plenario iudicio. Et ratio est, quia reus non potest in causis criminalibus renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio sibi assignato, iuxta glos. singularem in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. verbo, cum hiceat. Nam huiusmodi renuntiatio non valet, cum tendat in præiudicium personæ, vel status, argumento text. in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquiliam. & in. l. Cornelia. §. fin. ff. de siccarijs. Et hanc opinionem in proprijs terminis tenet Auend. in responso. 11. numero. 5. & Ioann. Redin. in lib. de maiestate principis in parte, sed per legitimos calumniantium limites. numero. 114. & Dueñas in Regula. 23. limitatione. 1. Ex alia ratione, scilicet, quia cum prædicti testes in summario iudicio, recepti fuerint ante litem non contestatam, & sic in casu non permisso attestationes eorum inualidæ consensu partium validari non potuerunt secundum Baldum in. l. 1. ff. de ferijs. & in Authentic. si quis in aliquo. C. de ædendo. Nam litis contestatio. & similes actus sunt de substantialibus iudicij, ac ideo cõsensu partium tolli non possunt, secundum glos. in capit. de causis. de officio delegati. Et eandem opinionem sequitur eam dicens communiter receptam Antonius Gomez in. 3. tomo. Variarum. capitulo. 13. numero. 33. & Rojas in singulari. 203. in medio: quæ opinio vera est, quando ex tali delicto veniret imponenda pœna corporalis, aut infamiæ. Cæterum si esset imponenda pœna pecuniaria, vel alia, non irrogans infamiam, reus bene poterit renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, habereque testes pro reproductis & ratificatis, secundum Ioannem de Imola in l. custodias. ff. de publicis iudicijs. quem sequuntur Ioan. Redin. & Anto. Gom. vbi supra. Qui testes recepti & examinati in summario iudicio, ne postea in isto plenario varient, & vacillent, possunt se ad primam depositionem referre, & iudici petere primam attestationẽ sibi exhiberi. ita docet Bar. in. l. eos qui, numer. 6. ff. de falsis. Bal. in. l. iusiurandi. C. de test. numero. 3. Hippolytus in. l.

in.l. ex libro homine. à numero. 13. ff. de quæstionibus. Alexand. in consil. 56. columna. 2. n. 2. volumine. 2. & quotidie, ita in praxi obseruatur. Baldus tamen in. l. fin. num. 7. C. de testibus. tenet quod testis iterato deponens debet in repetitione ad extensum, & clare deponere, nec sufficit se ad primam depositionem referre, cuius opinionem pluribus confirmat decisio Pedemontanea. 128. à n. 7. & tandem cõcludit, quod si prior examinatio facta fuit diligenter in iudicio plenario, tunc valebit secunda depositio relatiua ad primam testificationem, & in isto casu intelligit doctrinam Bartoli & Sequacium, si vero prior examinatio facta fuerit in iudicio summario, in quo tanta diligentia adhiberi non solet, tunc secunda examinatio ad extensum fieri debebit, nec sufficiet si testis se referat ad primum testimonium, & in hoc casu intelligit doctrinam Baldi, quæ compositio rationi, & æquitati congrua mihi videtur, & iudicibus consulo quod ita obseruare faciant, quamuis opinionem Bartoli semper vidi obseruari, in praxi. Bene verum est, quod in crimine hæresis testes tenentur iterum in plenario iudicio testificari non exhibito nec ostenso primo testimonio secundum Simancam de institutionibus catho. titulo. 64. numero. 24. vbi citat ad idem Boerium in decisione 108. Sed certe hæc praxis quam dura videtur, ex eo quod si longum interuallũ fluxerit postquam primum testimoniũ dedit, iam illius immemor esset testis: cũ memoria hominis fragilis sit. cap. porrecta. de confir. vtil. vel inutil. cap. præterea. 23. distinctione. tamen cum causa hæresis, super qua testimonium præstitum fuit, sit res, tam memorabilis, & ardua, non facile oblitioni tradi potest: ac proinde vt rectiùs intelligi possit, an vera vel falsa fuerint testificata prædicta praxis obtinuit. Erit tamen tunc tutum consilium, quod tester protestétur, quod si apparuerit se aliter in prima attestatione dixisse, quam in ista, quod ex tunc istud testimonium reducant ad illud, cũ tunc temporis magis memores huius rei essent, & hoc consilium tradit Bart. in dicta. l. eos. & Menochius in libr. 2. de arbitrar. censur. 2. casu. 109. numero. 13.

7 Aduerte tamen quod reus poterit probare suam innocentiam, & defensionem in qualibet parte litis vsque ad realem executionem sententiæ, vt eleganter resoluit Antonius Gomez omnino videndus. in. 3. tomo. Variarum. capi. 13. numer. 33.

Ex §. Decimo.

SVMMARIA.

1 *Elapso termino probatorio est facienda publicatio testium.*

2 *Publicatis attestationibus probationes partium excluduntur, & amplius nõ admittuntur.*

3 *In causis criminalibus iudex ex suo officio poterit recipere probationes quascunque etiam publicatis attestationibus, et causa concluſa.*

4 *Admistantiam accusatoris non poterit iudex post conclusionem in causa probationes alias admittere.*

5 *Admittuntur probationes etiam post lapsum termini probatorij, et post cõclusum in causa ad defensionem et rei innocentiam: etiam postquam renuntiatum fuerit termino probatorio ex parte rei.*

6 *Etiam post sententiam diffinitiuam admittitur reus ad probandam suam innocen-*

nocentiam, quando de ea per euidentiam facti constare poterit.

7 *Licet iudex non possit de iure reuocare sententiam suam, tamen quando eidē constet de innocentia rei, debet in eius executione supersedere, et principi rescribere: quod secus est de iure regio, iuxta quod sententia reuocari poterit in consulto principe.*

§. 10. De publicatione testium.

1 LApso termino probatorio publicatio testium facienda erit eodem modo, quo diximus in prima parte huius primi tomi, in fine octaui temporis.

2 Et licet ibi resoluimus, per prædictam publicationem probationes vtriusque partis excludi. & non posse amplius admitti, de qua regula vltra ibi posita est videndus Socinus in regula. 498. & Ioann. Matiençø in dialogo relatorum. 3. part. cap. 46. tamen in causis criminalibus iudex ex officio ad offensam & punitionem rei, etiam post publicationem testium, & conclusionem

3 in causa ad definitiuam sententiam, potest testes & omnes alias probationes recipere, secundum Barto. in l. 1. §. si quis vltro. columna. 1. ff. de quæstionibus. & eundem Barto. in l. vnius. §. 1. ff. eodem titul. Salicetum in Authentica: at qui semel. C. de probationibus. Hippolytum in practica criminali. §. sequens numer. 7. & Anto. Gom. in 3. tomo. Variarum. cap. 13. num. 34. & hanc testatur communem opinionem Iul. Cla. lib. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 61. nume. 2. At

4 vero ad instantiam accusatoris hoc minime fieri posset, secundum. DD. vbi supra. Similiter ad defensionem & innocētiam rei accusati probandam, testes & probationes admittuntur post lapsum termini probatorij & post publicationē testium & conclusionem in causa, iuxta text. in. l. vnius. §. cogniturum. versiculo, quamuis. & ibi glos. ordinari Bart. & alij communiter. Feli. in. capit. cum clamor colum. 3. de testibus. & etiam postquam renuntiatum fuerit à partibus termino probatorio ex parte rei probationes admitti poterunt, secundum glos. singularem in. l. pactum inter hæredem. ff. de pactis in glossa fina. recepta communiter ex Bald. Paul. & Iaff. ibi. & Antoni. Gomez vbi supra. & Rojas in singulari. 40. quinimo ex parte rei testes & probationes admittuntur ad probandam suam innocentiam & defensionem, etiā

6 post sententiam diffinitiuam aduersus eum latam, quando per euidentiam facti de eius innocentia constare posset, prouando negatiuam, & ostendendo delictum non fuisse commissum, vt putà probando hominem viuere, quem se interfecisse dicebatur, vel quid simile, iuxta text. sic intelligendū in. l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæstionibus. vbi hanc opinionem tenet Bart. & communiter DD. & Salicet. in. l. 2. C. de requirendis reis. numero. 2. & ita illum textum intelligit Antoni. Gom. in dict. capit. 13. numero 33. prope finem vbi satisfacit textui in l. 4. ff. de confessis. qui prædicto intellectui refragari videbatur. Et ibidem resoluit, quod licet de iure communi per textum. in dicto. §. si quis vltro. quando manifestè constat de innocentia rei post sententiam diffinitiuam iudex non possit reuocare prædictam suam sententiam, sed in executione eius debet supersedere, & principi rescribere, tamen attento iure regio per text. in. l. 4. titul. 3. part. 7. iudex bene poterit in tali casu suam sententiam reuocare in consulto principe, & idem firmat Greg. Lup. in dict. l. 4. in verbo, Deue lo quitar.

Ex. §. Vndecimo,

SVMARIA.

1 *TEstium publicatione facta, libellus disputationis seu de bien probado porrigendus est.*

2 *Libellus de bien prouado quomodo concipiendus.*

3 *Si accusator inspiciat suam intẽtionem plene probatam, concludat in libello, reum diffinitiue condemnandum: si vero semiplene, ad torturam.*

§. II. De disputatione & allegatione vtriusque partis.

1 ACta prædicta publicatione testium, vtraque pars diligenter inspicere debet processum, & tunc libellus disputationis, qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, porrigendus erit, & in eo repulsæ erunt obijciendæ aduersus personas, & dicta testium. Circa quæ omnia erunt obseruanda, quæ resoluimus in prima parte huius primi tomi, in nono tempore: qui libellus concipiendus erit forma de qua ibi diximus, mutatis mutandis. Et est aduertendum, quod accusator inspicere debet, an sua intentio sit plene probata: quo casu in tali libellõ concludere debet, quod reus definitiuè condemnetur ad pœnam delicti. At vero si accusator inspexerit suam intentionem, nõ esse plene probatam, tunc in illo libello concludere, debet quod reus ad torturam condemnetur.

2

3

Ex. §. Duodecimo.

SVMARIA.

1 *PVblicatis attestationibus, si semiplene constet de delicto peti debet reus condemnari ad torturam, quæ ante publicationem testium adhiberi non debet.*

2 *Ante publicationem testium non potest constare de meritis causæ.*

3 *Forma concludendi quod reus condemnetur ad torturam Hispano sermone concepta.*

4 *Quare apponatur clausula, Y caso no confessado que no aya para ello bastãte prouança.*

5 *Torturæ locus non est, delicto legitime probato.*

6 *Semiplene delicto probato, vel aliquo indicio habito tortura locus est.*

7 *Tortura inuenta in subsidium probationum.*

8 *Si legitime probato crimine reus torqueatur, iudex tenetur in syndicatu ad damna, & interesse.*

9 *Reijcitur opinio Baldi asserentis reum torqueri posse etiã legitime cõuictum ad effectum vt confiteatur delictum, & appellationi locus non sit, quia cõuictus & cõfessus nõ auditur appellãs.*

10 *Reum, qui legitime conuictus torturæ adhuc traditur, & negat, puniendũ & legitimas probationes non elidi verius resolutur. Et vnde orta praxis quod in sententia torturæ potest etiam iudex, legitimas probationes contra reũ in suo robore remanere velle.*

11 *Clausula. V. m. mande poner y ponga. quare apposita.*

12 Reum

12 Reum absque petitione partis torqueri posse verius resoluitur.

13 Clausula, Reyterando se la tantas vezes, &c. quare apposita.

14 Si reus non fuerit sufficienter tortus, iterum torquendus.

15 Etiam reus sufficienter tortus torquendus est: si primæ torturæ indicia vrgẽtissima sint, secundum veriorem contra magis communem opinionem.

16 Tortura repetẽda ꝓpter noua indicia.

17 Tortura iteratur si in ratificatione suæ confessionis reus neget.

18 Torturæ etiam tertio subdi poterit, qui in prima ratificatione negans, et secundo tortus etiam negauerit.

19 Tortura quarta non est adhibẽda, etiã si reus in tertia confessus in ratificatione negauerit.

20 Vltra tertiam torturam non est procedendum, nec vltra secũdam secundũ Simancam.

21 Tortura bis iterari potest post primam de iure regio in criminibus proditionis, falsæ montæ, furti, et rapinæ. in alijs semel tantùm.

22 Si reus in tortura negauerit, vel nõ perseuerauerit in confessione diffinitiuè absoluendus est, vel ratione indiciorũ extraordinariè puniendus.

23 Clausula, Hasta que lo confiesse, y enel se ratifique, quare posita.

24 Confessio facta in tortura non sufficit nisi post eam ratificetur et duret.

25 Torturam legitima indicia præcedere, et perseuerantia confessionis subsequi debet.

26 Perseuerãtia post torturam opus esse, quanuis ante eam extra iudiciũ rens crimen confessus sit verius est.

27 Ratificatio cõfessionis in tortura facta post viginti quatuor horas fieri debet.

28 Inquisitores ratificationẽ vsq; in tertiũ diem differunt, & benignius apparet

29 Si dolor tormentorum duret ratificatio eorum metu facta præsumeretur.

30 Porrecti libelli petitionis torturæ copia reo exhibẽda est, vt intra certum tempus eidem respondeat.

31 Libellus allegationis ex parte rei sermone Hispano conceptus.

32 Clausula, Attenta la calidad de la causa, quare apposita.

33 Reum non torquendum nisi in graui, & atroci causa.

34 Causæ graues & atroces quæ dicantur remissiuè.

35 Clausula, Ay indicio bastãte para ello, &c. quare apposita.

36 Reum non torquendum absque sufficientibus indicijs.

37 Indicia legitima, & sufficientia quæ dicantur, remissiuè.

38 Clausula, Ni que sufficientemente este prouado, quare posita.

39 Indicia probanda legitimè per vnum testem deponentem per actum visus de ipso facto, & delicto.

40 Testis probans indicia omni exceptione maior debet esse,

41 Testis deponens de indicio remoto non sufficit vnus, sed duobus opus est qui omni exceptione maiores sint.

42 Clausula, Por ser como soy hijo dalgo, &c. quare apponatur.

43 Quilibet torqueri potest qui non reperitur prohibitus.

44 Nobilis torqueri non potest.

45 Impubes

45 *Impubes torqueri non potest.*

46 *Senex decrepitus non potest torqueri.*

47 *Miles & doctor torqueri nequeunt, nec decurio.*

48 *Mulier prægnans, & aliæ plures personæ torqueri non possunt.*

49 *Clericum contra quem infamia, & indicia insurgunt torquendum esse, cõmunis opinio obseruat: quam in praxi non seruari Iul. Clar. asserit. Et sufficere sola indicia tenet cum alijs quos refert autor.*

50 *Qui in crimine læsæ maiestatis torqueri possunt, & in crimine hæresis torqueri poterunt: ideò minores viginti quinque annis propter suspicionẽ hæresis torquentur, et minores quatuor decim annis terreri possunt.*

51 *Personæ priuiligiatæ ne torqueantur terreri possunt.*

52 *Clausula, Para la determinacion, &c. quæ apponitur in fine libelli, quare apponatur.*

53 *Iudex recusatus in criminalibus in foro seculari de iure regio associatur duobus decurionibus habentibus assessorem, qui per consistorium nominantur qui omnes simul procedunt in causa vsque ad sententiam inclusiuè.*

54 *Si iudex recusatus in causa criminali dissentit ab assessore decurionum, qui sibi assotiantur, requirit eum ipsi vt se componat, aliàs proferãt sententiã cum suo assessore: et aditur superior.*

55 *Votum decurionũ qui in criminalibus recusato iudici iunguntur, non præualet eius voto, quia votum eius solius reputatur pro vno, et votum eorum pro vno alio duntaxat.*

56 *Si votum alicuius ex decurionibus, qui recusato iudici in criminalibus faciantur, concordat cum voto iudicis, eius sententia præualebit.*

57 *Si in loco recusati iudicis in criminalibus, non sint decuriones, tunc index assumit quatuor viros prouidos, inter quos sorte dirimitur, qui duo eorũ in causa procedant cum iudice recusato.*

58 *Porrectis libellis allegationis ab vtraq; parte: si repulsas contra testes legitimas esse iudex repererit, partes ad probationem recipiet.*

59 *Iudex plura obseruare debet, priusquã ad torturã deueniat: et quæ remissiuê.*

60 *Iudex ad torturã deuenire volẽs Deũ ante oculos habeat: & neminem torqueat priusquã id iura fieri permittãt*

61 *Qui torserit extra casum à iure expressum propter imperitiam, tenetur læso reo vtroque in foro pro modo damni & culpæ satisfacere.*

62 *Iudex qui dolo malo hominem torserit, arbitrio iudicis seuerius puniendus.*

63 *Iudex qui dolo malo hominem torserit qui moriatur, vel membrum amittat: Similẽ pœnãde iure regio patietur vel maiorẽ, attẽta qualitate eius, et torti.*

64 *Si tortus dolo malo, nec vitam, nec mẽbrum amittat, arbitraria pœna iudex puniendus erit.*

65 *Iudex quibusdam attentis adhibere debet torturam, ita vt tortus illæsus à morte et membri alicuius amissione remaneat.*

66 *Iudices cauere debent ab exquisitis tormentorum speciebus: illæ nanq; et non vsitatæ imponendæ sunt propter crimen læsæ maiest. homicidij, parricidij, &*

dij, & similia atrocia crimina.

67 Propter atrociora crimina acerrima indagatio facienda.

68 Quæ tormenta in his Hispaniarum regnis magis in vsu sint, connumerãtur.

69 Forma pronuntiandi sententiam torturæ aquæ & funium, concepta Hispano sermone.

70 Forma sentẽtiæ torturæ de garrucha.

71 Forma sententiæ torturæ de ladrillo y sueño Hispano modo.

72 Practica torquendi Italo modo, torturæ del sueño y tablillas.

73 Pratica torturæ de tablillas.

74 Iudices aliquando suis in sententijs non explicant genus tormenti, nec eius qualitatem, sed simpliciter reum condemnant modum sibi reseruando.

75 Modus proferendi sententiã torturæ genere eius nõ expresso, nec quantitate.

76 Pesquisitores communiter vtũtur forma sententiæ torturæ quæ non explicet modum, nec eius quantitatem.

77 Ordinarij iudices primo & secundo genere tormentorum quæ suprà retulimus magis frequenter vtuntur.

78 Sententia torturæ lata, statim reo maiori intimanda, minori verò cum eius curatore intimanda est.

79 Reus qui in sententia torturæ senserit se grauatum appellare poterit ab ea.

80 Appellationi interpositæ à sententia torturæ deferendum: nisi fuerit manifestè friuola.

81 Sententiam torturæ non exequetur iudex, priusquam à iudice superiore cõfirmata fuerit, vel ab ea interposita appellatio friuola declaretur.

82 Si reus sententiæ torturæ acquieuerit, vel ea fuerit per superiorem cõfirmata, vel tanquam friuola reiecta, iudex debet præcipere ducere reum ad locũ destinatũ corã se, tabellioe et tortore.

83 Iudex caueat ne tempore torturæ, procurator, aduocatus, vel alij adsint.

84 In alijs regnis delinquẽtes publicè torquentur in hisce Hispaniarũ non, sed secreto.

85 Tortura inchoanda ab eo qui ex delinquentibus minor sit ætate vel à creato in delitijs.

86 Ab eo, qui paruæ ætatis est, & qui in delitijs vixit citius veritatem eruendam per torturam.

87 A filio prius incipere debet tortura, quam ab eius patre.

88 Tortura prius à fœmina quam à masculo incipienda.

89 Tortura inter pares à magis suspecto ineunda.

90 Torquendus ex plurib⁹ ab eis separãdus, cuius dicta in scriptis redigenda sunt eisdem verbis quibus protulit.

91 Iudex benignè admoneat torquendum vt veritatem confiteatur absque tormentis sibi paratis: alioquin protestetur iudex vt hic, & omnia in scriptis redigi faciat.

92 Torquẽdus generaliter, & non specialiter & designatiuè est interrogãdus.

93 Forma executionis sententiæ torturæ sermone Hispano concepta

94 Forma ratificationis torturæ.

95 Conuicto aut confesso reo proferre debet iudex cõdemnatoriã sententiã ex primẽdo pœnam, quam reus pessurus est, vt praxis obseruat.

96 De iure sufficit quod iudex pronũtiet delictum

delictum commissum: quamuis eius pœnam taceat, tunc enim ea imposita censetur, quæ iure decreta est.

97 Iudex pœnam ordinariam à iure impositam ex causa temperare valet.

98 Iudex in prolatione sententiæ quid præ oculis habere debet.

99 Iudex pronior ad lenitatem, quam ad seueritatem esse debet.

100 Iudex in dubijs absoluat potius quam reum condemnet.

101 Iudex maiorem honorem consequitur ex absoluendo, quam condemnando.

102 Iudex in condemnando minorem pœnam eligat.

103 Versus quidã qui clemẽtiam suadent.

104 Iudici satius est in misericordia peccare, quam in seueritate.

105 Iudex dolose condemnans qua pœna puniendus.

106 De iure regio iudex dolose condemnans puniendus eadem pœna, qua delinquentem puniuit.

107 Iudex qui ignorantia iratus condemnauerit reum & modum excesserit pœna arbitraria puniendus.

108 Forma sententiæ diffinitiuæ condemnatoriæ in criminalibus.

109 Iudex imponere potest pœnam exilij, quam si delinquens nõ obseruauerit tẽpus quod supererit duplicandum erit.

110 Iudex qui pœnam exilij ad decennium imposuit, si reus eam non obseruauerit, exilium perpetuabit.

111 Si reo imposita fuerit perpetua pœna exilij, quam non seruauerit mortis pœna puniendus erit.

112 Iudex qui reum condemnauit in pœna exily ad tempus, censetur eum ad decẽnium condemnasse: si vero eum cõdemnauit nulla temporis mentione facta, vt condemno in pœna exilij, censetur reus exul factus perpetuo.

113 Exilium debet esse continuum, & nõ interpolatum.

114 Materia exilij vbi videnda.

115 Clausula posita in sentẽtia condemnatoria, videlicet, pague dentro de nueue dias, quare posita.

116 Condẽnatus in pecunia in ciuilibus habet quatuor mẽses vt soluat: in criminalibus autem terminus arbitrio iudicis relinquitur.

117 Terminus quo quis debet in criminalibus pecuniariam pœnam soluere de consuetudine decem dierum est.

118 Reus condemnatus ad pecuniam, si inopia laboret, & eam non valeat soluere incorpore eam luat.

119 Reus qui pecuniam in qua condemnatus est soluere non valet. nec cessionem bonorum facere poterit, siue pœna fuerit imposita pro vindicta delicti, siue prò satisfactione dãni illati.

120 Hodie de iure regio damnatus ad pecuniam pro vera damni æstimatione, qua soluere nõn potest, poterit vti beneficio cessionis bonorum, secus si illa pecunia soluenda sit pro vindicta publica delicti: quia tunc corpore luet condemnatus.

121 Commutatio pœna pecuniariæ in corporalem fieri non debet, si pars cui illa venit applicanda in parte vel in toto non consentiat.

122 Pecuniaria pœna non commutatur in corporalem priuato accusatore, cui venit applicanda non consentiente: secus

cus si fisco applicetur: quo renitente commutatio fit.

123 Commutatio pœnæ pecuniariæ fit etiã si reus in vno dumtaxat nummo contumaciter deficiat à solutione.

124 Cõmutatio pecuniariæ pœnæ in corporalem non faciẽda, qñ reus esset soluẽdo, et malet corporalem subire pœnã.

125 Forma sentẽtiæ diffinitiue vbi imponitur pœna mortis, concepta semone Hispano.

126 Sententiæ condemnatoriæ statim reis intimandæ per tabellionem, & etiam executioni mandandæ.

127 Sententiæ condemnatoriæ delinquentium ita demum mandandæ executioni si in rem iudicatam trasierint, idque de iure, de consuetudine tñ statim executio earum facienda quacunque appellatione non abstante.

128 Consuetudine propter quam in criminalibus sententiæ statim non obstante appellatione exequentur intelligit Iul. Clar. in casibus, in quibus non licet appellare: secus vbi appellationi deferre debet iudex.

129 Sententiæ condemnatoriæ exequendæ præterquam in casibus, in quibus executio earum impediri suspendi ve potest: qui duodecim sunt.

130 Executio sententiæ condemnatoriæ faciendã in casibus, in quibus appellationi locus non est: qui plures sunt vt hic remissiuè.

131 Admonitio autoris, vt iudices procliues & faciles sint ad reorum appellationes admittendas.

132 Reus criminis iuste appellãs, interim non soluendus, sed remittendus ad superiorẽ cum custodibus suis expẽsis.

133 Executio sententiæ corporalis publice de die, & non de nocte faciẽda, & in loco ad id deputato.

134 Propter criminum grauitatem solet executio condemnatoriæ sentẽtiæ eorum fieri in locis, vbi cõmissa fuerũt.

§. 12. De tortura reorum.

1 SI accusator post publicationẽ testium factã inspexerit suã intẽtionem & accusationẽ nõ esse plene probatam, tunc in cõclusione libelli allegationis, vel segregatim petere debebit, reũ condẽnandum esse ad tortu-

2 ram, quæ post publicationẽ testiũ adhiberi debet: nã antea liquere, & cõstare non potest de meritis causæ, secundum Bartolũ in l. vnius. §. reus. ff. de quæstionibus. n. 1. Bald. in l. milites. C. de quæstionibus. Salicetũ. in l. fi. C. eodem tit. & Anto. Gomez in 3. tomo Variarum. c. 13. n. 19. Quæ petitio torturæ faciẽdæ erit forma sequenti. Postquã enim accusator in suo libello allegationis dixerit suã intentionẽ bene probatam, & intentionem rei male probatam esse, obiecerit quæ repulsas contra personas & dicta testium rei in prædicto libello debet concludere hac forma.

3 ¶ Porende a v. m. pido condemne al dicho aduerso diffinitiuamente a la pena ordinaria del dicho delicto, y a lo de mas que pedido tengo: y calo no confessado [a] que no aya para ello bastante probança v. m. mande poner, y ponga [b] al dicho aduerso a rigurosa question de tormento, reyterando se la tantas vezes [c] hasta que confiesse el dicho delicto y se ratifique [d] en su confession, y le hagan las preguntas conforme

conforme al interrogatorio por mi presentado, y las demas que v.m. viere ser necessarias. Y para ello el officio de v.m. imploro, y pido justicia, Y si assi v.m. lo hiziere, hara justicia y lo q̃ deue: en otra manera lo contrario haziendo, contra v.m. y sus bienes y fiadores protesto, lo que en tal caso protestar me conuiene, y pido lo por testimonio.

Expositio huius petitionis torturæ.

Diximus, Y caso no confessado que no aya para ello bastante prouãça, &c. Ista clausula fuit apposita ad denotandũ, quod tortura adhiberi non potest, quando delictum legitimis probationibus plene probatum est: sed solum modò quãdo semiplene est probatũ, vel quãdo aliquod indicium probatum est: quo casu proprie tortura locum habet, iuxta tex. in. l. 1. & ibidem tt. ff. & C. de quæstionibus. quia tortura inuenta fuit in subsidium & defectum probationũ pro veritate eruenda. Alioquin si stantibus legitimis probationibus reus torquere tur, iudex tenetur ei in syndicatu ad damna & interesse, vt probat text. in. l. 1. in fine. & in. l. edictum. versiculo. 1. & in. l. Diuus pius. ff. de quæstionibus. & in l. quoties. & in. l. finali. C. de quæstionibus. & in. l. 1. titulo. 30. part. 7. Quanuis Bald. in. l. obseruare. numero. 9. C. quorum appellationes non recipiantur. teneat legitime conuictum torqueri posse ad hoc, vt delictum confiteatur & non sit locus appellationi. iuxta regu. iuris quæ habet, quod conuictus simul & confessus non auditur appellans, vt probatur in. l. 2. C. quorum appellationes non recipiãtur. & opinionẽ Bald. ipse Bald. teneat in. l. 1. nu. 9. C. de iuramento calumniæ. & Thomas Grãmaticus nota. 1. colũna. 1. Quam tamen opinionem falsam esse testantur Angel. & Ioã. Ign. in. l. & si certus. ff. ad Sillanianũ. & Augin additionibus ad Ang. in Tractatu. de maleficijs. in verbo, Fama publica. quorũ opinionẽ contra Baldũ fatetur communem esse eam sequutus Couarr. in practicis quæstio. ca. 23. nu. 5. quia non est locus tormento vbi de crimine legitimis probationibus constat, vt cõmunis opinio firmat secundum Couarruuiam vbi supra qui resoluit duobus casibus, conuictum torqueri posse. sequitur etiam Iulius Clarus in praxi criminali. §. fi. quæstione. 64. nu. 4. Quinimo si stantibus legitimis probationibus reus torqueretur, & in tortura delictũ negaret, ex tali negatione eneruarétur & elidérentur legitimæ probationes aduersus eum receptæ, secundum Hippolytum in dicta. l. edictum. n. 2. & in sua practica criminali. §. nunc videndum. nu. 26. Quã opinionem testatur communem Thomas de Ferrara in cautela. 5. columna. 3. Iulius Clarus vbi supra nu. 7. & num. 43. Ob idque orta fuit praxis, quòd iudex in sententia torturæ protestatur, quòd legitimæ probationes contentæ in processu aduersus reũ in sua firmitate remaneant. Sed licet prædicta opinio cõmunis sit, cõtraria tamen verior est, imò quod & si stantibus legitimis probationibus reus torqueatur, negetque delictũ, nec iudex protestetur quod legitimæ probationes in suo robore remaneant, adhuc tamẽ legitimæ probationes non eliduntur, nec eneruãtur, vt contra prædictam communem opinionẽ resoluunt Anto. Gom. in 3. tomo. capitulo. 13. n. 20. Couarruuias in practicis quæstionibus. capitulo. 23. nu. 5. Auẽda. in suo dictionario. verbo, Tormẽto. versiculo. vndecimo. & Villalobos in Antinomia iuris, litera T. num. 12.

11 Dixi.

11 Diximus, V. m. mande poner y ponga, &c. Ista clausula fuit apposita ad denotandum, quòd reus torqueri non potest, nisi ad petitionem partis, iuxt. tex. iũcta gl. in l. quanuis. la. 1. verb. quæstionibus. C. ad l. Iuliam de adulterijs. & in l. quicũque. iuncta gl. verb. oportet. C. de seruis fugitiuis. & in l. fin. ff. de calũniatoribus. & ita expressè cũ Baldo resoluit Paris de Puteo in tractatu syndicatus. in parte, officiali. n. 6. & Hippoly. in l. 1. ff. de quæstionibus. col. 3. vers. requiritur & quinto. & in sua practica criminali. § nũc videdum. nu. 27. & Cisuentes in l. 79. Tauri. col. fin. Simãcas de catholicis institutionibus. tit. 65. nu. 18. & 19. In hoc tamen contrarium

12 verius est, imò q̃ absq̃ petitione partis iudex ex officio possit reũ subijcere torturæ, & ad hoc præcisse tenetur, vt resolũit Antonius Gom. in d. c. 13. n. 22. quãuis Cisuẽtes vbi supr. col. fi. contrariũ teneat.

c Diximus, Reiterando se la tantas vezes, &c. Ista clausula fuit apposita ad de-

13 notandum, q̃ si reus non fuerit sufficienter tortus in prima tortura, & delictum in ea negauerit, iterum torqueri poterit, vt probat. text. in l. repeti. ff de quæstionibus. & ita cum Baldo & alijs resoluit Hippolytus in practica criminali. §. quoniam. nu. 2. & Gregorius Lupus. in l. 4 titul. 30.

15 part. 7. verbo, Otra vez. Imò etiam si reus sufficienter tortus fuisset, posset iterum torqueri, si in dicta, ex quibus fuit prima vice tortus, essent vrgentissima & grauissima, secundum Bartol. in l. vnius. versiculo primo. ff. de quæstionibus. Salicet. in l. 2. C. de custodia reorum. & Greg. Lup. in dict. l. 4. verbo, E si por auentura negasse. Et ista est verior opinio secũdum Antonium Gomeziũ in dict. c. 13. n. 26. quãuis contrariam opinionem magis communem esse dicat. Similiter si post primam torturam noua indicia superuene-

16 rint, reus poterit iterum torqueri, iuxta text. in dict. l. vnius. versiculo primo. Bartol. Salicetum, Anton. Gom. & Gregor. Lup. vbi supra, & resoluit Menochius li-

17 bro. 2. de arbit. Cẽturia. 3. casu. 272. Parimo do si reus in tortura confessus fuerit delictum, & postmodum ductus ad ratificandum neget delictum, dicens se confessum fuisse propter dolorem torturæ, poterit iterum torqueri, secundum Bartolum in dict. l. vnius. versiculo, primo, & Bald. in l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. columna. 2. in fin. Hippolytum in l. repeti. num. 11. ff. de quæstionibus. & pro

18 batur in dicta l. 4. titul. 30. part. 7. Quinimò dicendum est, quod quando reus in prima tortura delictum confiteretur, & postea in ratificatione negaret, & idem

19 faceret in secunda tortura, poterit tertio torqueri: tamen si in tertia tortura delictum confiteretur, & in ratificatione ne-

20 garet, non poterit quarto tortura repeti: nam vltra tertiã vicem pro vno delicto non potest quis torqueri, secundum Angelum in l. fin. C. de quæstionibus. & Alexand. in additionibus ad Barto. in l. 1. §. Diuus Seuerus. versic. quæro, vtrũ item l. ff. de quæstionibus. Hippolytũ in pract. crimin. §. quoniam. num. 4. vers. sed successiuè. Cisuentes in l. 79. Tauri. versic. item quibus vicibus. & Bosium in pract. crimin. tit. de tortura. num. 43. vbi asserit, quod sic in practica seruatur, nec vltra tri nam vicẽ reus torquetur, nisi à carnificibus. Simancas verò de catholicis institutionibus titu. 65. num. 76. testatur, reum bis tantum pro vno delicto torquendum esse: nec sibi placere opinionem asserentium ter torqueri posse, quia nec lege aliqua nec probabili ratione opinio eorum fulcitur: quinimo in num. 81. firmat quod reus bis tortus & bis confessus, & bis reuocans confessionem, nõ erit tertio torquẽdus, & si multi Doct. oppositum teneant, quorum opinionem dicit recipiendam esse cum reus bis fuerit leuissimè tortus & in posteriori illa cõfessione, aliqua noua signa confessioni addiderit. Sed vltra

21 prædictos Doct. aduerte q̃ de iure regio in criminibus proditionis, falsæ monetę, furti, & rapinæ vltra primã torturã reus poterit bis torqueri: tamen in alijs delictis tortura sẽmel debet repeti, iuxta tex.

in.l.4. titulo. 30. part. 7. & in his casibus
22 quando reus negauit delictum in tortura, vel non perseuerauit in confessione tempore ratificationis absoluendus est definitiuè, vel saltim ratione indiciorum, vel præsumptionũ condemnãdus est aliqua pœna arbitraria, secũdum Bartolum in.l. finali. num.1.ff. de quæstionibus.& consentit Cifuentes in dicta. l. 79. Tauri. versiculo, sed si non perseuerauerit.& Antonius Gomezius in dict. ca.18. num.28.

d Diximus, Hasta que lo confiesse, y en
23 el se ratifique, &c. Ista clausula apposita fuit ad denotandum, quod nõ sufficit confessio facta in tortura, nisi sequatur perse-
24 uerantia & ratificatio eius post torturam, vt probat text.in.l.1.§. Diuus Seuerus. & ibi gloss.Bart. Hippolyt.& alij.ff.de quæstionibus.text. in.l. 2. C. de custodia reorum. & ibi glo.& omnes, & in capit.1.15. quæstione.6.& in.l.7.tit.29.part.7.resoluit Cifuentes in.l.79.Tauri.versiculo, sed si non perseuerauerit,& Bosius in practice criminali.titulo de confessis per tortu ram. numer. 1. & Simancas de catholicis institutionibus.titul.65.numero.67. Qui
25 nimo requiritur, quòd indicia legitima præcedant torturam,& perseuerãtia confessionis subsequatur eandem, vt latè resoluit Iaff.in.l. quin aliena.§. Celsus columna.5.ff. de adquirenda hæreditate. & Decius in capit.At si clerici.in principio. numer.3. versiculo, octauo limitatur. de iudicijs. Quorum resolutio vera est, ni-
26 si reus extra iudicium prius fuisset confessus delictum, & posteà in tortura iterum illud cõfiteretur: nam tunc non esset necessaria perseuerantia, & ratificatio post torturam, secundum glossam finalem in.l.capit.quinto.ff.ad.l. Iuliam. de adulterijs.quam sequitur Iaff. in.l.magistratibus. nume. 4. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & Cifuentes cum pluribus ab eo relatis. in dicta. l. 79. Tauri. versiculo, sed si non perseuerauerit. Prædicta tamen opinio optimis fundamentis refutatur ab Antonio Gomezio in 3.tomo Variarum. capitu. 13. numero.8. propè finem.& à Blanco. in.l. vltima. ff. de quæstionibus. numero. 208. Displicet etiam AEgidio Bosio in practica criminali titul.de confessis per torturam numer. 5. asserenti in practica non obseruari. & prædictam opinionem glos. nec iure, nec ratione fundari, imò crudelem, inhumanam,& iniquam omnino esse testatur Si
27 mancas in.d.titul.65.numer.70. Quæ ratificatio confessionis fieri debet post spaciũ vnius diei naturalis vigintiquatuor horarum, & ita communiter in praxi obseruatur ex Anto.Gom.in.d.capit.13. num. 24.per text.in.l.4.tit.30.par.7.& Simancas in.d.titulo.65. numero.71.vbi asserit,
28 quòd inquisitores in tertium diem solent differre prædictam ratificationẽ, & quòd id benignius est, quia dolor tormẽtorum & vehemens animi perturbatio non du-
29 rat: nam quando dolor tormentorum duraret, præsumeretur ratificatio facta fuisse metu tormentorum, vt cum Cino & Bald. resoluit Cifuẽtes in dict.l.79. Tauri. versicul. decimo sexto requiritur. & Simancas in.d.tit.65.num.71. Et quibus verbis iudex alloqui debeat reum tortum ad prædictam ratificationem faciẽdam paulò inferius dicemus.

30 Porrectò ex parte accusatoris prædicto libello, allegationis & petitionis torturæ, iudex mandat eius copiam reo exhiberi, & quod intra certum terminũ eidem respondeat, qui suum libellum allegationis producit forma sequenti.

Libellus allegationis ex parte rei.

31 S Eyo preso en la carcel publica desta ciudad, en la causa criminal cõ Ticio por persona de mi procurador digo, q̃ visto por v.m. el presen

te pro-

te processo, hallara mis excepciones y defensiones biẽ, y cũplidamente prouadas con mucho numero de testigos mayores de toda excepcion, y en particular prueuo como soy buen Christiano, honrado, quieto y pacifico, y de buena fama, y tal q̃ no se pueda presumir demi semejãte delicto, de q̃ soy acusado: prueuo ansi mismo q̃ al tiempo que hirieron al dicho Ticio en la plaça publica desta ciudad, estaua yo en la Vega, y q̃ conforme a la distãcia del lugar, fue imposible en vn mismo tiempo poderle yo herir. Y tambien prueuo q̃ el dicho Ticio fue el agressor, y que si yo le heri, fue para mi defensa, por q̃ se prueua, q̃ el dicho aduerso se fue para mi cõ la espada desembaynada. Otrosi prueuo q̃ el dicho Ticio hizo pacto y transactiõ comigo, y me remitio todo el derecho q̃ podia tener cõtra mi, por razõ de la dicha questiõ. Y finalmẽte prueuo q̃ conforme a la calidad de la persona del dicho aduerso, y a lo q̃ a su officio ganaua, y a la manera con q̃ se trataua, q̃ tan solamente merece dozientos ducados por la manquedad y gastos: y ansi por mi prouança se excluye la intencion del dicho aduerso, el qual no prueua cosa alguna q̃ me pueda dañar, y perjudicar: por q̃ los testigos por el presentados, son varios y singulares, deponen de oydas y vanas creencias, no concluyen ni dan razon de sus dichos, son parientes, criados, y amigos del dicho aduerso, y tales q̃ se presume q̃ en esta causa diran cõ afficiõ lo contrario de la verdad, y ansi los tacho y contradigo. Y en especial no me daña el dicho de fulano testigo por la parte contraria presentado, por quanto es mi enemigo capital, por tal causa, y por tal lo tacho y contradigo. Nime daña el dicho de fulano, por ser hombre infame, frequentador de tabernas, y acostrumbrado a jurar temerariamẽte, y por tal le tacho y cõtradigo. Conforme a lo qual consta q̃ deuo ser dado por libre de la dicha acusaciõ y demanda. Y en lo q̃ toca al tormento pedido por el dicho aduerso, digo q̃ no ha lugar de derecho, atento q̃ la calidad de la causa [a] no lo requiere, y por q̃ no ay bastante indicio para ello [b] q̃ sufficientemẽte este prouado [c]: y caso no confessado q̃ lo huuiera, no puedo ser puesto a question de tormento, por ser como soy hijo dalgo [d] de solar conoscido, de vengar los quinientos sueldos, segun fuero de España, y siẽdo tal, cõforme a derecho no puedo ser puesto a torméto. Porẽde a v.m. pido lo pronũcie ansi, y me mãde dar por libre de todo lo por el dicho aduerso pedido, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, pido justicia y costas, y juro a Dios y a esta Cruz † que las tachas de los dichos testigos, no las pógo de malicia ni por injuriarlos, y pido ser recebido a prueua dellas.

para tor mento.

¶ Otrosi para la determinacion desta causa [e], y los de mas autos della

tengo por ſoſpechoſo a v.m. y a los de mas juſticias ſeglares deſta ciudad, y a fulano y fulano letrados, y por tales ſoſpechoſos los recuſo. Y pido y requiero a v. m. y a los demas recuſados, las vezes que puedo è deuo, que no ſentẽcien eſta cauſa, ni v.m. proueа otro auto alguno ſin acompañado, y locontrario haziendo proteſto la nullidad dello, y lo que proteſtar me conuiene, y pido lo por teſtimonio, y juro en forma que eſta recuſacion no hago de malicia.

Expoſitio ſupra dicti libelli.

a DIximus in iſto libello, Attenta la
32 calidad de la cauſa. Iſta clauſula appoſita fuit ad notandum, quòd non in qualibet cauſa criminali reus debet
33 torqueri: ſed tantum in atroci & graui, iuxta text. in. l. editum. ff. de quæſtionibus. & ibi notant Bartolus & communiter alij ex AEgidio Boſio in pract. criminali. titulo de indicijs. & conſiderationibus ante torturam. numero. 92. Simancas de catholicis inſtitutionibus. titulo. 65. numero. 62. Et quæ dicantur cauſæ graues
34 & atroces explicat Bart. in. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs. & Platea. in l. ſi grauius. C. de dignitatibus libro. 12. Felinus in cap, cum illorum. columna. 4. verſic. in eadem gloſ. de ſententia excommunicationis. Boſius in dict. titu. de indicijs. num. 93.

b Diximus, Ay indicio baſtante para
35 ello, &c. Iſta clauſula appoſita fuit ad denotandum quòd reus non debet tor-
36 queri, niſi præcedentibus legitimis indicijs, vt in. l. 1. in principio. & in. l. fin. ff. de quæſtionibus. & vtrobique Bart. & communiter Doct. Hippolytus in. l. quæſtionis. col. vltima. ff. de quæſtionibus. & in practica criminali. §. diligenter. Simancas de catholicis inſtitutionibus. titulo. 65. à numero. 13. Menochius libro. 1. de arbitr. quæſtione. 84. numero. 1. Et
37 quæ dicantur legitima inditia & ſufficientia explicat Boſius in pract. criminali. titu. de inditijs, & conſiderationibus ante torturam. & Gomezius. in. 3. tomo. c. 13. nu. 7. & Menoch. libr. 2. de arbi. Centuria. 3. caſu. 270. à numer. 2. & quod hoc relinquatur arbitrio iudicis firmat Rojas in ſecunda parte. de hæret. numero. 291.

c Diximus, Ni que ſufficientemente
38 eſte prouado, &c. iſta clauſula appoſita fuit ad denotandum, quod inditia legi-
39 tima debent probari: quæ probantur per vnum teſtem deponẽtem de ipſo facto, & delicto per actum viſus, ſecundum gl. in. l. 3. C. ad. l. Iuliam maieſtatis. verb. conuictus. receptam communiter à doctoribus ibi, & ab Ant. Gom. in dicto capitulo 13. numero. 7. &. 18. & à Boſio in dicto titulo de intijs numero. 8. Quod intellige
40 verum dummodò ille vnicus teſtis ſit omni exceptione maior, vt in. l. 1. verſiculo, idem Cornelio. ff. de quæſtionibus. & ibi notat Bart. & alij cõmuniter. idem Bart. & alij in. l. maritus. ff. de quæſtionibus. & probatur in. l. 3. titulo. 30. part. 7.
41 & in. l. 10. titu. 11. part. 3. Sed ſi teſtis deponat de circunſtantijs facti, & ſic de inditio remotò, ex quo præſumitur delictum tunc per duos teſtes conteſtes inditium probari debet, ſecundum gloſſam ſingularẽ in. l. fi. verbo, vel inditijs. C. familiæ hereiſcundæ, receptam à Bartol. Baldo, & Saliceto, ibi & notat Hippolytus in. l. fi. num. 6. ff. de quæſtionibus. & Iaſſ. in. l. admonendi. ff. de iure iurando in ſecunda lectura. nume. 153. & Boſius in titulo de inditijs. nume. 5. Qui duo teſtes deponentes de inditio remoto debent

bent esse omni exceptione maiores, vt eruditè resoluit Anto. Gom. in. d. n. 18. cõtra alios Doct. alias confessio facta in tormentis, non præcedentibus legitimis indicijs & probatis, non præiudicat confitenti, nec ex ea condemnari debet, vt probatur in. l. penult. ff. de quæstio. secundum lecturam, quam Barto. & omnes communiter sequũtur, & omnes moderni in ca. at si clerici. in proprio, extra de iudic. quos & alios sequitur Decius ibi. numero. 3. versiculo. octauo limitatur. etiam si confessus perseueret in illa confessione, secundum magis communem opinionem, à qua non esse recedendum probat Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 55. numer. 14. & in quæstione. 64. numer. 9. testatur quod ab hac opinione nemo discrepat, quæ obtinet etiam si post illam confessionem factam in tormentis, non præcedentibus indicijs, legitima indicia superueniant, ad hunc enim illa confessio non conualidatur, vt Decius & Iulius clarus vbi supra resoluunt.

d Diximus, Porser como soy vnjo de al
42 go, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quòd licet regulariter quilibet
43 possit torqueri, qui non reperiatur prohibitus, vt in l. 1. iuncta communi opinione doctorum. ff. de quæstionibus. tamen multi excipiuntur, qui non
44 possunt torqueri, vt puta nobilis, ex Ripa in. l. Centurio. numer. 14. ff. de vulgari. & probatur de iure regio. in. l. 2. titul. 30. part. 7. l. 24. titul. 21. part. 2. & in. l. 4. & 5. titul. de los hijos dalgo. nouæ Recopil. & in. l. 13. titul. 7. libr. 2. Recopil. & resoluit Otalora de nobilitate in. 5. part. cap.
45 fin. numer. 4. Item impubes non potest torqueri, vt in. l. 1. §. occisorum. versic. impuberi. ff. ad Senatus consultum Syllanianum. & in. l. de minore. ff. de quæstionibus. Similiter senex constitutus in
46 ætate decrepita non potest torqueri, vt in. l. liquis in graui. ff. ad Syllanianum.
47 Pari modo miles, & doctor, non possunt torqueri, vt in. l. milites. C. de quæstionibus. nec etiam decurio, vt in. l. Diuo Marco. & in. l. decuriones. ff. de quæstionibus. & tradit Bernardus Diaz in practica criminali. capitul. 117. Petrus Dueñas in Regula. 190. limitatione. 3. & Iulius Clarus libro. 5. sententiarum. §. finali. quæstione. 64. numero. 24. Nec etiam mulier
48 pregnans, vt in. l. pregnantis. ff. de pœnis. nec aliæ plures personæ exceptæ à lege. 2. titulo. 30. partit. 7. & à Cisuente in. l. 79. Tauri. & à Bosio in dicto titulo de indicijs. numero. 102. cum sequentibus, vbi resoluit clericum posse torqueri, iuxta
49 rex in cap. 1. depositio. & hãc testatur communem opinionem Panormita. in capit. cum in contemplatione extra de regulis iuris in libro decretalium, resoluentes clericum torqueri non posse, nisi infamatus sit de crimine, & indicia simul contra eum sint, & eorum opinionem dicunt communem Simancas de institutionibus cathol. tit. 65. nu. 47. & Didacus Perez in. l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. col. 106. verbo, non debet. tamen prædictam communem opinionem in pract. non obseruari credit Iulius Clarus vbi supr. asserens sola indicia sufficere vt clericus torqueri possit. cuius opinionem ante eum tenuit Alcia. in. c. 1. de offi. ord. num. 43. quem refert & sequitur Simancas. in. d. tit. 65. num. 48. cuius opinionem veriorem & probabiliorem esse dicens, & adijciens clericos & monachos præsertim sacerdotes rarius & mitius esse torquendos propter dignitatem sacerdotij, & periculum excommunicationis. si modus quæstionis excederetur, ad hanc opinionem citàs præpositũ in cap. illi qui. 5. q. 5. Siluestrum in summa verb. inquisito. 2. §. 9. & Bern. Diaz in. d. capit. 117. qui omnes resoluunt quod quando clericus torturæ subijciendus fuerit non à ministro seu torture laico torqueri debebit, nisi clerici inueniri non possent, qui id facere sciant aut velint, nam tunc à ministris
50 laicis clericus torqueri poterit. Tamen in crimine hæresis omnes illi torquẽdi sunt, qui in crimine læsæ maiestatis humanæ torqueri possunt: quia longè grauius est diuinam, quã temporalem lædere maiestatem,

ſtatem, ac proinde nobiles, milites, decuriones, doctores, & omnes, qui quantalibet prærogatiua præfulgent, in crimine hæreſis, & in crimine læſæ maieſtatis humanæ torqueri poſſunt, iuxta text. in. l. 3. & 4. C. ad. l. Iuliam maieſtatis. & in. l. decuriones. C. de quæſtionibus. & in. l. de minore. ff. de quæſtionibus. & in. l. proditores. ff. de re militari. & in Authen. Gaçaros. C. de hæreticis. & in c. vergentis. de hæreticis. Hippolytus in l. edictum. ff. de quæſtionibus. Couar. lib. 2. Variarum. c. 9. Grillan. in Tractatu de quæſtionibus & tortura. quæſtio. 6. Gregorius Lupus in dicta. l. 2. titulo. 30. part. 7. verb. cauallero. Boſius in practica criminali. titu. de indicijs. numer. 121. & in titulo de tortura reorum. numer. 20. Anton. Gom. in. d. capitu. 13. numer. 4. Quo fit, quod minores vigintiquinque annis propter ſuſpitionem hæreſis, & læſæ maieſtatis torqueri poſſunt, minores etiam quatuordecim annis terreri poterunt, & habena vel ferula cædi, vt. l. 1. §. impuberi. & in. l. excipiuntur. ff. ad Syllanianum. & in. l. de minore. & ibi Hippoly. ff. de quæſtionibus. gl. in. l. 3. §. idē Diuus. ff. de teſtibus. Grillādus in Tractatu de quæſtionibus. Fit etiam, quod clerici, monachi ſanctimoniales, & cæteri omnes religioſi torqueri poterunt, propter crimen hæreſis, iuxta text. in. cap. 1. de depoſito. & in cap. ad abolendam. §. vltimo. de hæreticis. & reſoluit Simancas in. d. tit.
51 65. numer. 44. cum duobus ſequentibus. Et an prædictæ perſonæ priuilegiatæ poſſint terreri, iam quod non poſsint torqueri, reſoluit Boſius in. d. num. 121. & in d. titu. de tortura reorum. num. 20. & Antonius Gomezius in dicto capitu. 13. numero. 4.

e Diximus in fine libelli, Otro ſi para la
52 determinacion, &c. Per hanc clauſulam iudex ſuſpectus recuſatur: de qua recuſatione erunt videnda, quæ reſoluiſti in prima parte huius primi Tomi in Tempore decimo. Et vltra ibi poſita, aduerte quod licet in cauſis ciuilibus ipſemet iudex recuſatus poſsit aſſumere ſecum ſocium probum, & candidum, vt ibi diximus tamen in cauſis criminalibus de iure regio
53 in foro ſeculari iudex recuſatur non aſſumit ſecum ſocium, ſed nominantur per conſiſtorium loci duo decuriones, cum quibus iudex recuſatus aſſocianduseſt, & prædicti decuriones debent ſecum habere aſſeſſorem literatum, & omes ſimul
54 debent procedere in cauſa criminali vſque ad ſentētiam incluſiue: & ſi iudex recuſatus non ſe componat cum aſſeſſore decurionum, decuriones debent requirere iudicem, vt ſe concordet: qui ſi noluerit, tunc debent cum ſuo aſſeſſore proferre ſententiam, & adeundus erit ſuperior.
55 Nec votum duorum decurionum præualebit voto vnius iudicis recuſati: nam votum duorum reputatur pro vno, & vo-
56 tum iudicis pro alio: ſi vero cum voto iudicis recuſati concordaret votum vnius decurionis, tunc præualebit ſententia iudicis cum iam ſit maior pars, ita colliges ex. l. 1. titul. 16. libr. 4. Recopilati. & explicat Auen. in capitibus prætorū in. 2. part. capitul. 23. nume. 12. & Didac. Perez in. l. 1. titul. 5. libr. 3. Ordin col. 966. Quæ forma & praxis verſatur loco, vbi ſunt
57 decuriones, id eſt, donde ay regimiento. At vero in loco vbi non eſt cōſiſtorium, tunc iudex recuſatus etiam in cauſa criminali aſſumit ſecum quator viros prouidos, qui inter ſe ſortiri debent, qui duo eorum procedere debeant cum iudice recuſato, vt expreſſè probat text. in. l. 1. titu. 16. lib. 4. Recopilationis.

Porrectis prædictis libellis allegationis ab vtraque parte, iudex animaduer-
58 tere debet, an repulſæ oppoſitæ contra perſonas, & dicta teſtium legitimæ ſint necne: & ſi inuenerit legitimas eſſe, recipiet partes ad probationem ſuper eiſdem, eodem pacto, quo diximus in prima parte huius primi tomi, in nono Tempore. Inſpicere etiam diligenter debebit iudex, an ad torturam peruenire poſſit, & debeat. Circa quem articulum, ob-
59 ſeruare debebit plura, quæ requiruntur ad hoc,

adhoc, vt ad torturam peruenirì posit, quæ congerit Hipolytus in. l. 1. in princip. ff. de quæstionibus. Cifuentes in. d. l. 79. Tauri. col. 6. & Simancas in titul. 65. à num. 13. Animaduertere enim iudices semper debent, vt ante oculos Deum
60 habentes, neminem prius torqueant, quam id fieri iura permittant, nec leuiter moueri debent ad homines torquen
61 dos, alioquin si per imperitiam non seruatis ad vnguem omnibus requisitis, extra casum à iure expressum torserint hominem, tenentur pro modo dãni, & culpæ reo satisfacere, nedum in foro exteriori, verùm etiam in foro conscien-
62 tiæ: si verò dolo malo torserint hominem propter inimicitias, aut donum, vel pretium, iuris ordine prætermisso, arbitrio iudicis seuerius puniri debet, iuxta tex. in. l. vltima. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus. & in. l. vltima. C. de pœn. iudi. qui malè iudicauerunt. & in. §. 1. inst. de oblig. quæ ex quasi de licto. Felin in. ca. tua nos. de homicidio. & Simancas in dict. titul. 65. nu. 21. & de
63 iure regio iudex, qui dolo malo propter inimicitiam, donum, aut pretium torserit aliquem, & ex tortura moriatur, vel membrum amittat, iudex similem pœnã patietur, vel maiorem, attenta qualitate personæ iudicis & torti, vt probatur in. l.
64 4. titu 30. part. 7. Si verò ex tortura nec vitam nec membrum tortus amisserit tunc pœna arbitraria erit puniendus iudex, vt resoluit Gregor. Lup. in. d. l. 4. in glo. fin. Sed si iudices licitè torserint aliquem, excedendo tamen modũ torturæ, erunt puniendi pœnã, de qua per Grego. Lup. in. d. gl. fi. & Anto. Gom. in. 3. tomo Variarum. c. 13. n. 6. Nam iudex adhibere debet torturam, attenta qualitate per-
65 sonæ delinquentis, ipsius delicti, indiciorum, & tẽporis, ita quod verisimiliter reus tortus remaneat saluus, illæsus, & non amittat viam, vel aliquod mẽbrum iuxta text. in. l. quæstionis modum. & in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus.
66 & in. l. 5. tit. 30. p. 7. Et si iudex ex actis processus inuenerit ad torturã peruenirì posse, tunc cauere debet ne nouas, & inusitatas species, & exquisitas tormẽtorum imponat, sedilla, quę magis in vsu versantur: nam licet varia sint genera tormẽtorum quæ congerit Hippolytus in. l. 1. nu. 27. ff. de quæstionibus. & aliqua connumerat lex. 1. tit. 30. p. 7. iudices tamen vti debent magis cõmuniter vsitatis, non verò nouis & exquisitis: quia illa tantum sunt imponẽda propter crimen læsæ maiestatis, homicidium, parricidium, & alia attrecia
67 crimina, in quibus accerrime fieri debet indagatio, iuxta tex. in. l. 3. C. de episcopali audientia. & in. l. 2. C. quorum appellationes non recipiãtur. & tradit Paris de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 114. col. 3. quem sequitur Greg. Lup. in. l. 1. tit. 30. part. 7. glo. penult.

68 Y en estos reynos los generos de tormentos que mas se vsan, son: el primero, de agua y cordeles: el segundo, de garrucha: el tercero, es del sueño: y el otro de ladrillo. y el otro de tablillas, en los quales el juez pronuncia su sentencia en la manera siguiente.

Sentencia de tormento de agua y cordeles.

¶ Visto este processo, &c.

69 FAllo attentos los indicios que del resultan contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y cõdeno a question de tormento, de agua, toca, cordel, y garrote: el qual le sea dado en esta forma, que sea puesto y atado de pies y manos en el potro del tormento, y le sean dados

en cada pierna dos garrotes, vno en el muslo, y otro en la caña de la pierna, de la rodilla abaxo, y otros dos garrotes en cada braço, el vno en el morzillo del braço, y el otro del codo abaxo, por manera que sea ocho garrotes: y le sean echados siete quartillos de agua por la boca sobre vna toca delgada: la qual este metida parte della en la boca, de suerte que la agua pueda entrar en la boca. Y reseruo en mi otra qualquier manera de tormento que mas necessaria sea de le dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça y vigor las prouaças è indicios deste proceso. Anssi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Sentencia de tormento de garrucha.

¶ Visto este processo, &c.

70 FAllo atentos los indicios que del resultan contra el dicho Seyo, que le deuo de condenar y condeno a question de tormento, y atento que el delicto es graue y atroz, y el dicho Seyo es hombre fuerte y robusto mando le sea dado y executado en esta manera: que de la techumbre mas alta de la carcel donde esta preso, sea puesta y colgada vna gruessa soga de cañamo o esparto doblada por medio, q este asida a vna polea y viga de la dicha techumbre, de manera que pueda correr, y el dicho fulano sea atado por las muñecas de los braços que bueluan a las espaldas: y anssi atado desta forma, sean atados los pies ambos juntos, è de las gargantas dellos sean puestas y colgadas cien libras de hierro o piedra poco mas o menos: è anssi puesto è atado tiren fuertemente por la dicha soga, de manera que leuanten el suso dicho de la tierra vn estado de hombre poco mas o menos, y leuantado, estando anssi colgado con el peso del dicho hierro, le pregunten, si es verdad de lo que es acusado, y sea tornado a baxar negando, de manera que no afienten las pesas en el suelo. Y anssi este colgado todo tirados los braços por las espaldas atados los pies como esta dicho, y le sean dadas doze estropadas mas o menos, de la manera susodicha. Y reseruo en mi otra qualquier forma de tormento para se lo dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça las prouanças deste pleyto. Y anssi lo pronuncio y mando en estos escriptos è por ellos.

Sentencia

Vt supra fol. 171

Sentencia de tormento de ladrillo y sueño, al estilo Español.

71 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, estando en la carcel publica della, el dicho señor juez ante mi el dicho escriuano y testigos, dixo q̃ por quanto el auia reseruado en si en la sentencia de tormento de garrucha, que auia dado al dicho fulano, de lo reyterar y darle otros mas en su tiempo y lugar, que vsando de lo susodicho de mas y allende que auian parecido nueuos indicios, que eran indubitados, que atento que el dicho fulano no auia dicho ni confessado nada, que mandaua y mando que le fuesse dado otro seguro tormento. El qual mandaua y mando que le fuesse dado en esta forma, que en la carcel donde esta preso, de vna viga della sea atada vna soga, con la qual sean atados ambos braços, enhiesto el cuerpo arriba, los braços puestos a las espaldas y atado a la dicha viga, y tenga los pies juntos y descalços encima de vn ladrillo frio, y este desta manera veynte y quatro horas, y le esten guardando, de manera que no le dexen dormir. Y ansi dixo el dicho señor juez q̃ mandaua y mando, q̃ passadas las dichas veynte y quatro horas, se le diesse fuego con el dicho ladrillo algo encendido al dicho fulano por las plantas de los pies. Y dixo que reseruaua y reseruo la forma de dar el dicho torme̅to, y otra qualquier forma que mas necessaria sea, quedando en su fuerça y vigor las prouanças deste pleyto. Y ansi lo pronunciaua y pronuncio.

Practica de los tormentos del sueño Italiano y de las tablillas.

72 EL torme̅to del sueño, q̃ se acostumbra a la vsança de Italia, es muy mejor, y por muy mejor estylo q̃ el Español y es ansi, q̃ tiene hecha la justicia cierto ingenio a manera de vn relox de arena, de estatura de vn hõbre poco mas, q̃ tiene nueue o diez vergicas, todo redõdo, y por todo el sembrados muchos clauos, las puntas para dentro, del largo de vn geme, y las pũtas muy agudas, y al q̃ han de atormentar le desnudan en carnes, saluo vnos paños menores, y le meten dentro del dicho torme̅to, el qual es tã angosto q̃ no cabe mas de solo el atormentado, y viene tan justo con las puntas de los clauos, que tocan con las carnes algũ tãto, y tiene atadas las manos atras, y son tantos los clauos que el artificio tiene, q̃ pueden auer de vno a otro quatro o cinco dedos, y desta manera le tienen alli metido el tiẽpo q̃ al juez le parece, y como esta en pie, que no se puede sentar ni arrimar de vna parte a otra, sin metersele los clauos por el cuerpo, el juez le esta preguntãdo de rato en rato, si quiere dezir verdad, y en ninguna manera no puede dormir, si no antes da voces, y gritos porque es torme̅to brauo, y muy cruel.

Tormento de tablillas.

73 YEn quanto al tormento de tablillas, es desta manera, que los juezes los dan raras vezes: y es la manera del tormento como de agua y cordeles. Por que pone el juez al que ha de atormentar en el potro de tormento, y auiendo le dado los garrotes, que por su sentencia mando, sino confiessa el delicto, toma quatro tablillas pequeñas quadradas, del tamaño de vn palmo cada vna poco mas o menos, y en ellas cinco agujeros que passen de vna parte a otra, tan angostos, que no cabe mas de vn dedo en cada vno: por los quales agujeros meten los dedos de las manos y de los pies al dicho atormentado, y para darle graue dolor, meten vna cuña entre cada dedo, y agujeros de pies y manos, y van apretando poco apoco con vn martillo cada vno por si, y es tan graue y brauo tormento que se le ponen al atormentado los dedos tan delgados, que quedan dessemejados, q̃ no parecen dedos: y es tan penetratiuo el dolor deste tormento, que raras vezes los juezes acaban de apretar las cuñas, porque algunos desmayan, y otros confiessan luego el delicto.

Supra dicta genera tormentorum refert & congerit Monterrosus in sua practica, in quarto tractatu. folio. 50. pagina. 2. & in tractatu octauo. folio. 231. pagina. 1. cum sex sequentibus. Et est ad
74 uertendum, quod iudices in sententia torturæ multoties non explicant genus tormenti, nec quantitate eius, nec qualiter & quomodo reus torquerem debeat, sed simpliciter condenant reum ad quæstionem torturæ, sibi reseruando genus, & quantitatem tormenti, & qualiter præstare debeat, & tunc sententia profertur modo sequenti.

Sentencia de tormento sin declarar el genero del.

¶Visto este processo, &c.

75 FAllo que deuo condemnar y condeno a question de tormento, el qual se le de en la forma y manera que a mi biẽ visto me sea, y reseruo en mi el genero del tormento, y la cantidad del, y la forma en que se le ha de dar. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, &c.

76 Desta forma de sentencia de tormento vsan mas los juezes pesquisidores, que los ordinarios. & iudices ordinarij ma-
77 gis vtuntur primo, & secundo genere tormentorum, quam alijs supra relatis.
78 Et lata prædicta sententiã torturæ intimanda erit reo, & eius curatori, si reus
79 minor fuerit: qui si senserit se grauatum ab ea appellare poterit, cum contineat talis sententia grauamen irreparabile per diffinitiuam, vt resoluisti supra. Et pro-
80 batur in. l. 13. titul. 23. parti. 3. & appellationi deferendum erit, dummodo, non sit manifestè friuola, nec prius sententia
81 torturæ exequenda erit, quam à iudice superiore fuerit confirmata, vel appellatio

latio tanquam friuola reiecta, iuxta text. in. l. ante ſententiam. ff. de appellationibus recipiendis. & in. l. per hanc. C. de téporibus appellationum. & in cap. cum appellationibus friuolis. de appellationibus. libr. 6. & ita firmat Simancas in di-
82 cto titu. 65. num. 20. Sed ſi reus ſententiæ torturæ conſenſerit, vel appellatio tanquam friuola à iudice fuerit reiecta, vel ſententia torturæ à ſuperiore iudice fuerit cõfirmata, iudex præcipere debet, reum ad locum deſtinatum torturæ duci
83 coram ſe, & tabellione, & tortore, nec permittere debet iudex procuratorem, vel aduocatum rei, aut alias perſonas
84 præſentes eſſe: nam licet apud alias nationes publicè delinquentes torqueantur: tamen in hiſce regnis in loco ſecreto torqueri debent, nec quiſpiam præſens debet eſſe, niſi iudex tabellio, & tortor, vt probatur in. l. 3. titu. 30. part. 7. & ibi notat Gregorius Lupus. verbo, Non otro. & Simancas in dict. titu. 65. num. 55. Ad-
85 uertereque debet iudex, quod ſi pro eodem crimine plures ſint torquendi, incipiat, ab illo qui ſemel tale delictum cõmiſiſſet, ſecundum Salic. in. l. fin. C. de quæſtionibus. Hippolytum in. l. 1. nu. 75. ff. de quæſtion. & in practica criminali. §. diligenter. num. 101. & in. l. 1. §. Diuus. num. 40. C. ad. l. Cornel. de ſiccarijs. & hoc dicit dictum ſingulare & literis aureis ſcribendum Rebuffus in repet. l. Diuus. num. 47. ff. ad ſenatus conſult. Syllania. & ſi inter illos plures torquẽdos non ſit aliquis, qui ſemel commiſiſſet ſimile crimen, vel ſi fuerit, poſt eum incipiendum erit à minori ætate, vel à creato in
86 delitijs, quia citius veritas ab eo eruetur, iuxta text. in. l. 1. §. 1. & in. l. vnius. ff. de quæſtionibus. & in. l. 5. titu. 30. part. 7.
87 Similiter ſi pater & filius ſint torquendi incipiendum erit à filio: quia pater torquetur in filium, iuxta text. in. l. iſti quidem. ff. quòd metus cauſa. & in. §. fina.
88 Inſtit. de noxalibus. Pari modo fœmina prius erit torquenda ſecundum Gandinum in Tractatu de quæſtionibus. colu-

mna. 2. Cuius opinionem probat Couarru. contra Hippolytum in libr. 4. Decretalium, ſecunda parte. cap. 3. §. 4. num. 10. & 11. & Gregorius Lupus in. l. 5. titulo. 30. partit. 7. in gloſſa. 2. Alioquin autem incipiendum erit à magis ſuſpecto, ſecun-
89 dum Bartolum & Hippolytum in. l. 1. ff. de quæſtionibus. & Gregor. Lup. in dicta. l. 5. titulo. 30. part. 7. in gloſſa. 2. & eſt
99 aduertendum, quod quando plures ſunt torquendi, quilibet ſeparatim torqueri debet, ne alterius dicta perpendere poſsit. Et dicta vniuſcuiuſque torti in ſcriptis ſunt redigenda à tabellione eiſdem verbis & forma, quibus tortus dixit, non ea in aliquo immutando iuxta text. in. l. 30. titulo. 30. part. 7. vbi ita expreſsè diſponi-
91 tur. Et poſtquam reus ductus fuerit ad locum torturæ, iudex benignè admonere eum debet, vt veritatem ſimpliciter confiteatur, nec velit pertinaciter negando tam dura tormenta pati, quam parata eſſe videt, vt probatur text. in. l. 3. titulo 30. part. 7. Alioquin iudex proteſtari debet, quod ſi in tortura reus amiſerit vitam, vel ſuſtinuerit fracturam brachij, cruris, vel aliquam læſionem corporis, quod ipſi iudici non imputetur, ſed ipſi reo, qui prius quam torqueatur non vult planiſsime veritatem dicere. Quod omne iudex facere debet in ſcriptis à tabellione redigi, ita reſoluit Antonius Gomezius in tertio tomo Variarum capitulo. 13. numero. 6. & Simancas in dicto titulo. 65. numero. 56. Et ſi reus abſque tortura noluerit veritatem fateri, tunc quæſtio erit eidem infligenda: & iudex cautè debet eum interrogare generali-
92 ter, an ſciat, quis illud delictum fecerit: non autem ſpecialiter, & deſignatiuè dicendo, commiſiſtitu hoc delictum, vel ſcis quod illud commiſit Titius: quia facile aperiretur via mendacijs, & reus id confiteretur, quod quæſitor velit audire, iuxta text. in. l. 1 §. qui quæſtionem & ibi Bartolus. & Hippolytus. ff. de quæſtionibus. Angel. in Tractatu de maleficijs. in parte, fama publica, circa finem.

finẽ. verſiculo. &. 3. Gregor. Lup. in. l. 3. titulo. 30. partita. 7. verbo, En eſta manera. per text. ibi, Et omnia quæ reus dixerit, à tabellione in ſcriptis erunt redigenda. Et vt iudices tyrones magis inſtruantur, executio ſententiæ torturæ ſermone Hiſpano concipitur forma ſequenti.

Execucion de la ſentencia de tormento.

93 EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, el ſeñor Licenciado fulano, Teniente de Corregidor deſta dicha ciudad, eſtando dentro de la carcel publica della, hizo parecer ante ſi a Seyo acuſado preſo en ella, y le dixo que el queria executar en el la ſentencia de tormento contra el dada, que ſin que le dieſſe tormento le rogaua dixeſſe la verdad, como auia paſſado la muerte o heridas que ſe dieron a fulano, que lo declaraſſe todo, que el le prometia que le auria bien con el, y no le haria ſinjuſticia. Y el dicho Seyo dixo, que no ſabia nada, que lo que ſabia, ya lo tenia dicho y declarado en ſu confeſsion. Y luego el dicho ſeñor juez le mando meter donde eſtaua el potro del tormento, y le dixo: Veys aquí el potro hermano, dezid verdad, ſi no aſſentara eſcriuano, que le requiero vna, dos, y tres y mas vezes, que diga la verdad, donde no, que proteſto que ſi alguna pierna o braço ſe le quebrantare, o algun ojo ſe le ſaltare, o leſion de algun miembro le viniere, o muriere en el tormento, ſea a ſu culpa y cargo, y no a la mia. A los quales dichos requerimientos, el dicho Seyo ſiempre reſpondio y dixo, que no ſabia nada. Y viſto por el dicho ſeñor Teniente que no queria dezir ni confeſſar nada, le mando deſnudar en carnes, excepto vnos paños menores con que quedaſſen tapadas ſus verguenças: y anſi deſnudo le mando poner y atar en el dicho potro, y le mando echar los garrotes en ſu ſentencia contenidos: y mando al verdugo los apretaſſe, y anſi apretados pregunto al dicho Seyo, ſi ſabia quien huuieſſe cometido aquel delicto, que lo dixeſſe y declaraſſe, que le haria quitar del potro, y el dicho Seyo dixo, &c.

Y ſi confieſſa, o niega el delicto en todo o en parte, el eſcriuano lo ha de aſſentar aqui, y la forma y manera que el juez tuuo en darle el dicho tormento, y los quartillos de agua que le echaron y quantos garrotes le dieron, y como le puſieron la toca en la boca conforme a la ſentencia del tormento. Y ſi confeſſo el delicto, y ay otros delinquentes que en ſus confeſsiones lo negaron, entonces el juez ha de hazer carearlos con el atormentado que confeſſo, y el eſcriuano

escriuano lo ha de assentar en el processo despues que se dio el torméto al que confesso, y despues de auer firmado el juez la dicha confesion, y el escriuano dado fe de la execucion del dicho tormento y de lo que en el passo, diziendo assi.

Y luego in continente el dicho señor teniente hizo parecer ante si a fulano preso en la dicha carcel, compañero del dicho Seyo atormentado, y le dixo: Ya sabeys como estays condenado a tormento, y que no puedo dexar de daros lo, por tanto dezid la verdad.

El qual o niega o confiessa: y lo que dixere ha de assentar el escriuano. Y si negare, el juez le ha de dezir como su compañero cófesso el delicto, por tanto q̃ el diga la verdad, donde no que le dara tormento, y si no quisiere confessar, entóces el juez ha de dezir, q̃ atento que no quiere confessar el delicto, para mayor aueriguacion de la verdad hazia y hizo parecer ante si al dicho fulano atormentado: y ha de mandar al escriuano, que en presencia del dicho su compañero le lea la confesion que hizo en el tormento: y leyda, si el dicho compañero dixere q̃ no es verdad lo q̃ el atormentado confesso, si el dicho atormẽtado dixere q̃ es verdad, y para q̃ lo niega, entonces el juez viẽdo que no quiere confessar la verdad, haze lo desnudar, y poner en el potro, y haze le dar torméto, segun y de la manera que al otro se dio. Y lo que confessare, y todo lo que passare en el dicho tormento, el escriuano lo ha de assentar en el processo: y el juez lo ha de firmar de su nombre, y el escriuano ha de dar fe de todo ello, segun y de la forma q̃ se dio el dicho tormento, y lo que en ello passo, para que el juez no pueda exceder el modo de dar el tormento, in del tenor de la sentencia que del tormento dio. Y si los atormentados confessaren el delicto en el tormento, o qual quiera dellos, es necessario como arriba diximos se ratifiqué en su confession: la qual aatificacion se ha de hazer por lo menos passadas veynte y quatro horas. Y si el atormentado es menor de veynte y cinco años, ha se de hallar presente su curador a ver hazer la dicha ratificacion, la qual se haze en la forma siguiente.

Ratificacion del tormento.

94 Y Despues de lo suso dicho en la dicha ciudad de Salamãca a tantos dias de tal mes y de tal año, el dicho Señor teniẽte, estãdo en la carcel publica, hizo parescer ante si al dicho Seyo preso en ella, y hizo llãmar a fulano su curador, y estando presentes, mãdo a mi el dicho escriuano leyesse la dicha confesion de verbo ad verbum, y auiẽdo se la leydo, y el dicho Seyo, è su curador entendido la, el dicho señor Teniente le dixo: es verdad esto que dixistes en el tormento, passo assi.

Si el dicho Seyo atormentado respondiere que si, y que assi passo como se le ha leydo, el dicho Señor Teniente le ha de dezir. Affirmays os, y ratificays os en ello, y bolueys lo ha dezir de nueuo: el dicho Seyo ha de dezir, si Señor, que me affirmo

affirmo y ratifico en ello, y neceſſario ſiendo lo bueluo a dezir de nueuo: y el juez lo ha de firmar de ſu nombre, y el dicho atormentado ſi ſupiere eſcreuir lo ha de firmar, y ſu curador ſi fuere menor, y el eſcriuano ha de dar fe dello, y poner teſtigos, porque a la ratificacion ſe han de hallar.

Y aduierte ſe, que quando ſe hiziere la ratificacion, no ſe ha de hazer donde ſe dio el tormento, porque con miedo del tormento el atormentado no confieſſe lo que no hizo. Y ſi en la ratificacion negare el delicto, y no perſeuerare en ſu confeſsion, podra ſe le reiterar el tormento, ſegun y de la forma que arriba declaramos. Y eſto baſta auer dicho en la materia de tormentos para inſtruction de los nueuos juezes.

95 Sed ſi delinquens in tortura confeſſus fuerit delictum, & poſtmodum confeſsionem ratam habuerit, aut delictum aduerſus eum plenè fuerit probatum: tunc iudex proferre debebit ſententiam condemnatoriam exprimendo in eadem ſententia pœnam, quam reus pati debet, ſiue pro illo delicto certa pœna impoſita ſit à iure, ſiue nulla certa pœna expreſſa reperiatur, ſed ſolummodo ſit arbitraria: & ita in hiſce regnis praxis
96 obſeruat. Et hoc tutius eſt, licet de iure ſufficiat iudicem pronuntiare delinquentem commiſsiſſe delictum, quamuis in ſententia pœnam non exprimat imponendam, quia tunc cenſetur impoſita pœna, quæ per legem reperitur determinata, vt probat text. in l. 1. §. nam ſiquidem. ff. ad Turpilianum. quem text. ad hoc notant glo. & alij docto. communiter ibi. & Panormit. in cap. niſi ſpecialis. de officio delegati. & Ancharranus in
97 capitulo. 1. de homicidio, libro. 6. Quam pœnam ordinariam à. l. impoſitam iudex temperare poterit ex aliquibus cauſis congeſtis à Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus. cap. quæ ſint cauſæ. folio 201. & Carrerio in practica criminali. §. circa itaque ſecundum. folio. 243. & Auenda. in capitibus Prætorum prima part. cap. 7. num. 7. & in ſecunda parte
* cap. 16. à num. 11. [* Et à Tiraquelo in Tract. de pœnis temperandis. à num. 16.]
98 Debetque iudex in prolatione talis ſententiæ Deum præoculis habere, & obſeruare omnia contenta in cap. 1. de ſententia & re iudicata. lib. 6. & quæ notat Hippolyt. in practica criminali. §. occurrunt.
99 Debetque eſſe magis pronus ad lenitatem, quam ad ſeueritatem, iuxta text. in l. Arrianus. ff. de actionibus & obligationibus. & in cap. eos verò. 50. diſtinctione. & in. l. reſpiciendum. ff. de pœnis. & ca-
100 pit. fina. de tranſact. Debet enim iudex magis peccare in pietate, & clementia quàm in crudulitate, & atrocitate: & in dubijs potiùs debet abſoluere quam con-
101 demnare reum: Nam maiorem honorem conſequitur iudex in abſoluendo, quam in condemnando, ſecũdum Paul. Caſtrenſem in conſilio. 197. in finalibus verbis. & Ancharranum in conſilio. 25. & Philippum Decium in conſilio. 189. columna fina. & Bald. in conſilio. 403. volumine. 3. aſſerentem, quod iuſtius ſpectatur in abſoluendo, quam in condemnado, iuxta text. in. l. item mella. §. ſi plures. ff. ad. l. Aquiliam. Debetque iudex
102 in condemnando minorem pœnam eligere, iuxta text. in. l. penultima. & fin. ff. de pœnis. & firmat Cardin. in capit. rurſus. qui cleri. vel vouentes. & Ioann. de Niuizanis in Sylua nuptiali in vltima charta. col. 1. Debetq; eſſe memor illius Carminis.

103 *Si quoties peccant homines ſua fulmina mittat*
Iupiter, exiguo tempore nullus erit.

104 Melius eſt enim peccare in miſericordia quam in ſeueritate, vt probat text. in cap. alligant. 36. quæſtione. 7. vbi inquit text. Si Deus eſt benignus in miſericordia eius, miniſter non debet eſſe tenax. Et facit text. in cap. licet. 45. diſtinctione ibi, Plus erga corrigendos agat

beneuo

benevolentia quam seueritas, plus cohortatio, quam comminatio, plus charitas quam potestas: & facit text. in capit. vera iustitia. 45. distinctione. vbi dicitur quod vera iustitia est misereri delinquentibus. & facit text. in cap. Plerumque. §. illi enim. 2. quæstio. 7. vbi dicitur, quòd qui de sua iustitia præsumunt, & misericordiam peccantibus negandam putant, à Domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus, cui per Salomonem dicitur: Noli esse nimis iustus. [* & not. Simancas de
105 institut. catholic. titu. 46. num. 85.] Aliquim si iudex dolo se condemnauerit reu ad pœnam mortis, eadem pœna puniendus erit, & si ad aliam pœnam corporalem condemnauerit, tenebitur pœna deportationis, vt probatur in. l. penultima, versic. fi. ff. ad. l. Iuliam repetundarum. & ibi notant Bart. & alij Doct. communiter, & Paris de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 84. versiculo, quidam iudex. De iure
106 verò regio talis iudex erit punié dus pœna qua fuit punitus reus, vt probat text. in. l. 25. titulo. 22. part. 3. Cæterum si iu-
107 dex non dolo, sed ignorantia reum condemnauerit, vel calore iracundiæ modum excesserit, puniendus erit pœna arbitraria, iuxta modum culpæ argumento text. in. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adulterijs. & in. l. ita apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniurijs. & resoluit Antonius Gomezius in. 3. tomo Variarum. capit. 13. numero. 6. & visis & diligenter omnibus perpensis per iudicem, ex quibus reus veniat condemnandus, iudex proferre debebit sententiam forma sequenti.

Sentencia diffinitiua condenatoria.

108 VIsto este processo, que ante mi pende, entre partes de la vna actor acusante Ticio vezino desta ciudad de Salamanca, y su procurador en su nombre, y de la otra reo acusado Seyo vezino desta dicha ciudad, y su procurador en su nombre: y vistos los autos y meritos del, y lo que mas de derecho verse deuia, a que me refiero, &c.

¶ Fallo, que por la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y condeno en quatrocientos ducados, los trezientos dellos para el dicho Ticio, por la manquedad, y gastos que se le siguieron de la dicha herida, y los otros cien ducados, la mitad dellos para la camara de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia. Y mas le condeno en dos años de destierro [a] desta ciudad y su jurisdicion, el vno dellos preciso, y el otro voluntario: y que no los quebrante, el preciso so pena de que sea obligado a cumplirlo doblado en las galeras de su Magestad, siruiendo al remo de por fuerça, sin sueldo alguno: y el voluntario no lo quebrante hasta tanto que por mi o por otro juez competente le sea alçado, so pena que sea obligado a cumplirlo doblado preciso. La qual cõdenacion de dineros mando q̃ pague dentro de nueue dias [b] desde el dia de la notificacion desta mi sentencia:

sentencia: y dentro de tres dias desde el dia que fuere suelto de la prision en que esta, mando que salga a cumplir el dicho destierro: y mas le condeno en las costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Ansi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

Expositio prædictæ sententiæ.

a Diximus, Y mas le cōdeno en dos
109 años de desuerro. &c. ad denotandum, quod iudex potest imponere delinquentibus pœnam exilij ad certum tempus, & si delinquens eam non obserseruauerit, tempus quod supererit, duplicandum erit sibi, vt probat text. in. l. aut damnum. §. quisquis. ff. de pœnis. & ibi notant Barto. & alij. Si verò iudex pœ-
110 nam exilij imposuerit ad decennium, & reus eam non obseruauerit exilium perpetuabitur, & si imperpetuum fuerit exulatus à iudice, & reus pœnam perpetuam exilij non obseruauerit, puniendus erit pœna mortis vt probatur in. l. relegatorum. ff. de interdictis, & relegatis. & in. l. relegati. ff. de pœnis. & in. l. 10. tit. 31. p. 7.
111 Si verò iudex imponat delinquenti pœnam exilij ad tempus nullo determinato tempore, vt puta dicendo: Condemno Titium in pœna exilij ad tempus, tunc enim censebitur exulatus per decēnium, vt in. l. sine præfinito. & ibi notat Barto. ff. de pœnis. tenet etiam Bald. in cap. ex literis. de constitutionibus. & ibi Felin. nu-
112 mero. 9. Sed si iudex imponat pœnam exilij, nulla facta mentione temporis, vt puta dicendo: Condemno Titium in pœnam exilij: tunc censebitur reus exulatus in perpetuum, argumento text. in. l. seruus. C. de pœnis. vbi ad hoc notant illum textum Barto. Bald. & Angel. Salicet. &
113 alij. Quod tempus exilij debet esse continuum, & non interpolatum, argumento tex. in. l. cap. 5. ff. de adulterijs. & firmat glo. in Rubr. ff. de diuersis & temporali-
114 bus præscriptionibus. Reliqua de materia exilij erunt videnda apud Celsum in suo Repertorio, verb. Desterrados. & Antonium Gomezium in. 3. tomo Variarū. cap. 8. & AEgidium Bosium in practica criminali. titul. de executione sententiæ à num. 22.

b Diximus, Pague dentro de nueue
115 dias, &c. Ad denotandum, quod licet in
116 causis ciuilibus condemnatus in pecunia habeat terminum quatuor mensium ad soluendum. iuxta text. in. l. 2. C. de vsuris rei iudicatæ. & in capit. quod ad consultationem. de re iudicaca. & in capit. quærenti. de officio delegati. Tamen
117 in criminalibus condemnatus ad soluendam pœnam pecuniariam non habebat prædictum terminum quatuor mēsium, sed arbitrio iudicis erat condemnandus ad soluendum statim vel intra modicum tempus, quod de consuetudine redactum fuit ad spacium decem dierum, iuxta gloss. fin. in. l. si debitori. ff. de iudicijs. & hanc testatur communem opinionem Iass. in. l. debitoribus. numero. 16. ff. de re iudicata. & Bosius in practica criminali in titulo de sententijs. numero. 111. & Iulius Clarus libro quinto receptarū. §. fina. quæstione. 95. numero. 1. & de iure regio ita fuit determinatum in. l. 5. titulo. 27. part. 3. & in. l. 7. titulo. 3. part. 3. & ibi notat Gregorius Lupus in glossa 2. & probatur in. l. 6. titulo. 17. libr. quarto Recopil. & notat Didacus Perez in. l. 13. titulo. 16. libro tertio Ordinamenti. & facit text. in. l. 1. titulo. 20. libro tertio fori. & ibi notat Montaluus. Et est ad-
118 uertendum quod si reus condemnatus inopia

v.e. I fol. 177.

inopia laboraret, ita quod prædictam pœnam pecuniariam ſoluere non poſſit, quòd tunc in corpore luere deberet, iuxta regulam vulgarem iuris, quòd qui non habet in bonis, luat in corpore, quæ probatur in.l.1.in fine. ff. de pœnis. & in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum. & in.l.vltim. ff. de in ius vocando. facit text.in.l.vltima in fine. C. de ſepulchro violato. & in.l.illicitas.§. vltimo. ff. de officio præſidis. quæ iura ad prædictam regulam notant vltra Doct. ibi Angel. & Iaſſ.numer. 43. in.§.pœnalis. Inſtit. de actionibus. & communiter omnes ſecundum Beroium in capit. cognoſcentes. nu. 42. de conſtitutionibus. Couarruuias libro ſecundo Variarum. capitulo. 1. numero. 8. & Iul. Clarus libro
119 quinto receptarum.§. fin. quæſtione. 95. numero. 2. Nec tunc reus condemnatus poterit vti beneficio ceſsionis bonorum, nedum quando prædicta pœna pecuniaria eidem impoſita eſſet pro vera & propria delicti pœna, & loco vindictæ, verũ etiam quando impoſita eſſet pro emenda & ſatisfactione damni illati ipſi offenſo, iuxta tex. in capitul. finem litibus. de dolo & contumacia. vbi Panormit. columna. 2. eum ad hoc commendat, & dicit ſingularem Francus in capit. reprehenſibilis. de appellationibus. columna. 3. Et quòd non ſit locus ceſsioni bonorum firmant plures Doct. relati à Couarruuias vbi ſuprà. hanc opinionem communem
120 dicentes. Tamẽ hodie attenta lege regia damnatus ad pecuniæ ſolutionem pro damno accuſatori illato, & pro vera damni æſtimatione bene poterit vti beneficio ceſsionis bonorum, nec talis pœna pecuniaria eſt commutanda in corporalem per text. in.l.9. titul.16. libro quinto Recopila. per quem ita reſoluit Couarruuias vbi ſupra. & Didacus Perez in.l.3. titulo. 1. libro tertio Ordinamenti in gl. 1. verſiculo, quæro vtrum. Cæterum quando pœna pecuniaria impoſita eſſet reo pro ipſomet delicto adpublicam vindictam, tunc non eſſet locus ceſsioni bonorum, ſed eſſet commutanda in pœnam corporalem, etiam ſi talis pœna applicaretur ipſi parti læſæ, vel fiſco, nec in hac ſpecie haberet locum tex. in dicta. l.9. titulo.16. libro quinto Recopil. ſecundum Couarruuiam & Didacum Per. vbi ſuprà. Quæ tamen commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri non de-
121 bet, quando pars, cui in totum vel in partem pœna pecuniaria venit applicanda, conſentire noluerit, quod condemnatus in corpore luat. Nam tunc omittenda eſt commutatio, ſecundum Panormitanum in capit. Oduardus. columna. 2. de ſolutionibus. & communiter omnes ex Boerio in deciſione. 349. poſt numerum octauum. verſiculo ſecundo ſi is. Quod verum eſt, quando pœna pecuniaria ap-
122 plicatur priuato accuſatori. Cæterum ſi ea fiſco adiudicaretur, commutanda eſſet in corporalem, etiam fiſco uolente, ſecundum Panormitanum in dicto capitul. Oduardus. receptum à Couarru. vbi
123 ſupra. Et prędicta commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri debet etiam ſi reus in ſoluenda prædicta pœna in vno tantum nummo contumaciter deficiat, ſecundum Bal. in. l. fin. C. de ſepulchro violato. in fine. & communiter omnes ſecundum Viuium libro communium opinionum. in verbo, Cedere volens. & Iulium Clarum vbi ſupra. numero. 6.
124 Non tamen prædicta commutatio erit facienda, quando reus eſſet ſoluendo & mallet ſubire pœnam corporalem: nam tunc cogendus eſſet ſoluere prædictam pœnam pecuniariam, ſecundum communiter Doct. ex Decio in. l. ſi quis id quod. nomero. 22. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Cæterum ſi delictum eſſet eius qualitatis, vt pro eo pœna mortis veniret infligenda, tunc iudex proferre debebit ſententiam forma ſequenti.

Sentencia diffinitiua in cauſa mortis.

125 VIſto eſte proceſſo que ante mi pende, entre partes de la vna actor acuſante y ſu procurador en ſu nombre, y de la otra reo acuſado Seyo menor, y ſu curador ad litem en ſu nombre.

Fallo attentos los autos y meritos del, que por la culpa que del reſulta contra el dicho Seyo, que le deuo condenar y condeno en pena de muerte, y la juſticia que ſe le manda hazer es, que ſea ſacado de la carcel donde eſta preſo, cauallero en vna beſtia de albarda, con vna ſoga de eſparto al peſcueço, atados pies y manos, e con voz de pregonero que manifieſte ſu delicto, e ſea anſi lleuado por las calles publicas acoſtumbradas a la picota deſta ciudad, y de alli ſea colgado por el peſcueço, y ahorcado haſta que muera naturalmente, e de alli no lo quite perſona alguna ſin mi licencia, ſo la miſma pena. Y mas le condeno en la mitad de ſus bienes, applicados la mitad para la Camara de ſu Mageſtad, y la otra mitad para la parte que rellante. Aſsi miſmo le condeno en las coſtas deſte proceſſo cuya taſſacion en mi reſeruo, Anſi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia, diffinitiuamente juzgando.

126 Prædictæ ſententiæ condenatoriæ in timaridebent reo per tabillionem, & in continenti debent executioni mandari, iuxta tex. in. l. ſi quis forte. ff. de pœnis. & in. l. cum reis. C. de pœnis. & in cap. ſicut. 2. q. 1. & in. l. 5. tit. 27. part. 3. & in. l. 1. titu. 15. lib. 2. fori. Quod tamen primo intelligevè
127 rum eſſe, poſtquam prædicta ſententia tranſacta fuit in autoritatem rei iudicatæ, vt puta, quando tranſactũ eſſet tempus, intra quod à tali ſententia potuit appellari, iuxta tex. in. l. ad dictos. C. de appellationibus. & ita firmat Bar. in. l. q vltimo ſupplicio. in fine. ff. de pœnis. & notatur exglo. in. l. 1. ff. nil nouari appellatione pendente. & in cap. non ſolum. de appellationibus. lib. 6. & hanc opinionem teſtatur comunem Fel. in ca. quærenti. de offi. de leg. Pan. & alij in ca. 2. de re iudicata. Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus, fol. 162. poſt numerum vndecimũ. Ang. & Imola in. l. non tantum. ff. de appellat. Montaluus in. l. 1. tit. 15. lib. 2. for. in verbo, Juſticia. & Greg. Lup. in. d. l. 5. titu. 27. par. 3. in verbo, Deue ſe luego. et Boſius in pract. crim. in tit. de executione ſententiç. n. 1. Couar. in practicis quæſtionibus. cap. 23. nu. 4. verſicul. ſexto eſt omnino. & Iul. Clar. lib. 5. receptatum. §. fi. q. 96. num. 1. Quæ tamen opinio de iure procedit, de conſuetudine tamen ſententiæ capitales vel corporis afflictiuæ ſtatim ſunt exequendæ, non expectato lapſu temporis conceſſi ad appellandum, ſecundum Bart. in. d. l. qui vltimo. & plures alios, quos refert Iul. Clar. in. d. q. 96. num. 1. & Coua. in. d. cap. 23. nu. 5. verſicul. huiustamen forenſis. aſſerentem vſum forenſem apud Hiſpanos,

ſpanos & ferem in toto orbe Chriſtiano hactenus obtinuiſſe, in cauſis criminalibus pœnam corporalem ſtatim exequendam eſſe, non obſtante quacunque interpoſitione appellationis, iuxta l. 101. ſtyli, quem tamen vſum & conſuetudinem ipſe dicit non poſſe ſe illum probare: & opinatur quod nullo iure probari poſsit, & admonet iudices, vt prius quam exequantur ſententias criminales cautiſsime ſingula expendant, & Iul. Clar. vbi ſup num. 2. intelligit prædictam conſuetudinem obſeruandam eſſe in caſibus, in quibus appellari non poſſet, vel iudex non teneretur appellationi deferre. Cæterum in caſibus, in quibus iudex teneretur appellationi deferre obſeruanda non eſſe exiſtimat, ſed potius executionem differendam eſſe, donec lapſum ſit tempus conceſſum ad appellandum. Secundo intellige, executionem ſententiæ condemnatoriæ ſtatim fieri debere, præter quam in caſibus in quibus executio impediri vel ſaltim ſuſpendi poſsit, quorum duodecim connumerat Ant. Gom. in 3. tomo Variarum. capitu. 13. num. 36. cum ſequentibus. & Iul. Clar. vbi ſup. q. 97. & 98. [*Et quinquaginta caſus congerit Rebuffus in repetitione l. prægnantis. ff. de pœnis.] Tertio intellige ſententiam condemnatoriam ſtatim exequendam eſſe in caſibus, in quibus non eſt locus appellationi: nam licet regulariter condemnatus appellare poſsit iuxta tex. in l. 1. & totum tit. ff. & C. de appellationibus. & in l. 1. & totum titulum. 23. partit. 3. ſunt tamen plures caſus, in quibus appellatio non admittitur: quos caſus congerit Speculator in titul. de appellationibus. §. in quibus. Hippolytus in l. vnica. C. de raptu virginum. nu. 138. Nicellus in concordia gloſſarum concordia. 6. Maranta de ordine iudiciorum. 6. part. in capi. de appellatione. à num. 269. Bernar. Diaz in regula. 38. Anto. Gomez. in 3. tomo Variarum. cap. 13. num. 31. & aliquot connumerat Couar. practicis quæſtion. cap. 23. num. 5. Admo-

neo tamen iudices, quòd ſemper faciles ſint in admittenda appellatione, & quod ſtatim eam executioni non mandent: poterit enim contingere reum falſis probationibus conuictum eſſe, vel crudeli tortura coactum de ſe fateri falſum, & apud iudicem appellationis rei veritatem detegi, & patefieri, & ita iudicibus conſulunt Marian. Socinus in capit. qualiter & quando, el. 2. num. 113. extra de accuſationibus. & Couarru. in dicto capit. 23. numer. 5. in fine. Intellige tamen quod condemnatus de crimine in carcere detentus. & iuſtè appellans in caſu permiſſo interim detineri debet, nec erit relaxandus, ſed remittendus ad iudicem appellationis cum eiuſdem ſuis expenſis, ſecundum Bal. in l. ſi clericus. n. 9. C. de epiſcopali audi. & in l. generaliter. §. his de præſentibus. n. 4. C. de rebus creditis. reſoluit Petrus Ducñas. in regula. 42. fallentia. 11. & probatur in l. fin. tit. 18. lib. 4. recop. Et eſt aduertẽdum, quod executio talis ſententiæ debet fieri publice de die, & non de nocte, vt ſupplicium ſit delinquẽti, & exemplum alijs, iuxta tex. in l. 5. tit. 27. part. 3. & in l. fi. tit. 31. p. 7. debetque fieri in loco conſueto, & ad id deputato, ſecundum Doct. per tex. ibi in l. pen. ff. de iuſtitia & iure. Aliquando tamen propter grauitatem criminis, & eius exaggerationem, & aliorum terrorem iudex facere poterit executionem in proprio loco, ibi delictum fuerit commiſſum, & ibi furcas erigere, & delinquẽtem ſuſpendere. iuxta tex. in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. & ibi notant Doct. & Ang. in tractatu de maleficijs, in parte, vſque ad locum iuſtitiæ conſuetum.

Supradictus modus procedendi in cauſis criminalibs obſeruandus erit, quando delinquentes adſunt præſentes: ſed quia aliquando contingit quod poſtquam delictum fuit perpetratum reus ſe abſentat, & capi non poteſt, ideo videndum erit, qua-

liter procedendum ſit contra abſentem.

Ex capite Quarto.

SVMMARIA.

1 Accuſatio nec in abſentẽ proponi, nec contra eum procedi poteſt.

2 Accuſatio de iure ciuili contra abſentẽ non procedit, quãdo ei eſſet imponenda maior pœna, quam relegationis: ſecus ſi minor, quia etiam non cõteſtata lite proceditur.

3 Iure canonico attento proceditur in abſentẽ in criminibus, quibus inferior pœna relegatione imponitur: ſi lis prius cõteſtata fuerit: ſecus ſi ea conteſtata non ſit.

4 Iure etiam canonico poteſt procedi contra abſentem lite non cõteſtata in criminibus minoribus, quando per viam inquiſitionis proceditur.

5 Iure regio attẽto indiſtincte proceditur in abſentẽ in quibuſcũq; criminibus ſeruata forma quam remiſſiue tradit autor

6 Ley. 3. tit. 10. lib. 4. Recop. ponit nouã formam procedendi contra abſentẽ, & hic expenditur.

7 Ley. 4. tit. 3 li. 2. for. & pragma. de Alcala anni. 1503. & l. 206. pragmaticarum regum catholicorum innouatur per aliam. l. nouæ Cop.

8 Intimatio & citatio in criminalibus facienda neceſſario ad domũ delinquentis, nec ſufficiunt publica præconia.

9 Pœnam del deſprez appoſuit. l. 4. tit. 3. lib. 2. fori.

10 Pœna quinque marapetinorum quam ponit. l. 4. tit. 3 lib. 2. fori. reducitur hodie ad ſexaginta marapetinos eorum quæ ſunt in vſu communi.

11 Solidi quingenti ſoluendi propter homicidiũ ex. l. 4. tit. 17. lib. 4. fori. qui ſolidi reducti in communes huius tẽporis marapetinos conficiunt ſexcentos eorum.

12 Licet plures committant homicidium vna duntaxat pœna pro eo ſoluenda eſt ex. l. 4. tit. 17 lib. 4. fori. ſi omnes præſentes ſint vt cõdemnentur: ſecus ſi abſint, & non compareant, quia quilibet eorum in ſolidum pœnam ſoluet homicidij.

13 L. 3. tit. 10. li. 4. cop. quatenus ait quod qui venerit tertio & vltimo termino, ſoluat priuſquam audiatur, pœnam del deſprez, & homicidij, & expenſas, intelligenda eſt, niſi comparens probet iuſte impeditum antea non veniſſe.

14 Abſens vt contumax dicatur, ſibi incuſanda eſt contumacia coram iudice.

15 Accuſato abſente admittitur procurator in eius defenſionem ſecundum cõmunem quorundam.

16 Vt delinquentis abſentis pateat innocentia non admittitur quis, vt procurator, ſed vt defenſor, ſecũdum Bart. cuius opinio practicatur.

17 Si ex probatis in proceſſu conſtet de innocentia rei abſentis accuſati, abſoluendus eſt.

18 L. 7. tit. 8. par. 3. reuocatur per. l. 3. tit. 10. lib. 4. cop.

19. Mon-

19 *Monterroſi locus quidam qualiter intelligendus.*

20 *Practica & modus procedendi contra abſentem accuſatum.*

21 *Si delinquẽs culpabilis reperiatur, & ob id iudex mandatum capiendi eum præſtiterit, & non reperiatur: ſi iudex ex officio procedat mãdat alguazelo, quod coram tabellione teſtificetur, qualiter reum non inuenit, & ſtatim eum inquirit per præconia.*

22 *Si iudex contra delinquentem ad partis petitionem procedit, qui non reperitur comparet pars coram iudice à quo petit accuſatum vocari per præconia.*

23 *Forma & modus quo accuſator petere debet accuſatum abſentem præconibus vocari.*

24 *Accuſatore petente reum præconibus vocari iudex efficit alguazelũ coram tabellione teſtificari qualiter reum non inueniat, & ſtatim præcipit reũ vocari vt intra nouem dies compareat, & quod ædictum ſolito in loco apponatur.*

25 *Modus præconizandi reos abſentes vt compareant.*

26 *Copia primi præconij, quo delinquens abſens vocatur affligendus in loco vbi ædicta publica affigi ſolent.*

27 *Accuſator ſeu fiſcus tranſactis nouem diebus datis reo abſenti ad comparendum contumaciam eius coram iudice accuſare debet.*

28 *Forma incuſandi primam rei accuſati contumaciam.*

29 *Contumacia prima incuſata cuſtos carceris adducitur coram iudice & notario vt declaret an delinquens comparuerit in dicto carcere & ſi nondum comparuerit condemnatur ad pœnam del deſprez. & ſecreſtantur eius bona, & iterum ſecundo præconio vocatur.*

30 *Forma ſententiæ del deſprez.*

31 *Pronuntiata ſententia del deſprez, ſecreſtantur delinquentis bona per alguazelum facto inuentario coram tabellione, & apponuntur apud aliquẽ virum bonum, vt cuſtodiat qui obligatur corã tabellione & iterum præconio ſecundo vocatur in primo ſupra viſum eſt.*

32 *Contumacia abſentis delinquentis iterum ſecũdo accuſatur ſi intra nouem dies non compareat.*

33 *Forma accuſandi ſecundam contumaciam rei delinquentis abſentis.*

34 *Contumacia ſecunda incuſata cuſtos carceris deponit coram iudice & tabellione, delinquentem abſentem non comparuiſſe in carcere, & ſtatim pœna homicidij pronuntiatur cõtra eum, & quod iterum tertio præconio vocetur.*

35 *Forma ſententiæ del homicillo.*

36 *Si tempore comparitionis rei conſtet proceſſum retroactum nullum fuiſſe, pœnæ del deſprez & homicidij non debentur.*

37 *Sententia homicidij prolata tertium præconium dandum eſt: & eius ædictum fixandum, & nouem diebus trã ſactis, tertio incuſatur contumacia, et datur copia ſummariæ informatio-*

nis, vt possit accusatio sollenniter proponi, & comparet tertio custos carceris, vt supra, qui si asserit reum non comparuisse, sententiam iudex vt infra pronuntiat.

38 *Forma sententiæ qua præcipit iudex accusationem in delinquentem proponi.*

39 *Concessa copia summariæ informationis, ponitur accusatio, cui reus absens intra tres dies respondere debet: & ita notum fit in publica audientia: quibus elapsis cõtumacia insultatur, & concluditur ad probationem: quod querelanti & in audientia insinuatur: & accusator exhibet interrogationes, per quas testes examinantur, & ratificantur, qui in summaria deposuerunt, & ita proceditur vsque ad sententiam.*

40 *Forma sententiæ quæ profertur in reũ absentem.*

41 *Pronuntiata sententia contra reum absentem nota fit in audiẽtia publica.*

42 *Forma procedendi contra delinquentem absentem seruanda per iudices ordinarios dumtaxat, vt sup. tradita est.*

43 *Iudices curiæ chancilleriæ & commissionis quomodo procedant contra delinquentem absentem traditur.*

Caput. 4. De modo procedendi contra reum absentem.

1 COntra delinquẽtem absentem nec accusatio proponi, nec contra eum procedi potest iuxta textum in. l. absentem. ff. de pœnis. & in. l. absentem. C. de accusationibus. & in cap. 1. & in. c. præscripta. 2. quæst. 8. & vtrobiq; notant Doctores cõmuniter secundũ Aegidium Bosium in practica criminali, titu. de fauoribus defensionis. numero. 8. & Antonium Gomez in. l. 76. Tauri. & Simancas de institution. catholic. titulo. 2. numer. 1. & Iulium Clarum libro quinto receptarum. §. fin. quæstione. 44. nu-

2 mero. 2. Quæ opinio de iure ciuili procedit, quando ex tali delicto veniret imponenda maior pœna, quam pœna relegationis: secus tamen si alia pœna inferior relegatione imponenda esset: nam tunc aduersus absentem procedi posset, etiam lite non contestata secundum glossam receptam in dicta. l. absentem. verbo, Ad relegationem. ff. de pœnis. si delinquens fugeret & latitaret neque denunciationibus, neque ædictis iudicum obtemperaret iuxta tex. in dicta. l. absentem. de pœnis. & ista est verior & communior opinio ex Bosio in practica criminali, in titu. de requirendis reis nu. 1. & Iulio Claro in dict. quæst. 44. n. 2. tamen Simancas vbi supra. nu. 4. & 5. inquit, hanc opinionem Vlpiani explosam esse ab omnibus tribunalibus. & numero. 6. resoluit qualiter contra hæreticum absentem procedatur. At vero de iure canonico lite contestata in criminibus, in quibus venit

3 imponenda pœna inferior relegatione, bene poterit contra absentem procedi: tamen lite non contestata, etiam

4 in criminibus inferioribus non poterit contra absentem procedi, vt firmat glossa in summa. 3. quæstione. 9. & gloss. in capitul. veritatis. verbo, Probatum. de dolo & contumacia. vbi Panormitanus numero. 20. hanc testatur communem opi-

opinionem. Quæ opinio vera eſt, niſi per viam inquiſitionis procedatur: nam
4 tunc etiam de iure canonico lite non conteſtata aduerſus abſentem procedi-tur in criminibus minoribus, per tex. ſic intellectum in dict. capit. veritatis à
5 gloſſ. ibi, verbo, probatum in verſi. vel melius dic. receptam communiter ex Panorm. ibi. num. 23. & firmat Socinus in cap. qualiter & quando. el. 2. num. 9 3 4. de accuſationibus. Sed licet prædicta reſolutio vera ſit de iure communi, & in foro eccleſiaſtico obſeruanda: tamen de iure huius regni indiſtincte contra abſentem procedi poteſt in quibuſcunque criminibus, vocando eum per præconia, & tria edicta, ſeruando omnino formam & praxim præſcriptá à. l. 3. titu. 10. libr. 4. Recopila. cuius praxis meminit Anto. Gomezius in dict. l. 76. Tauri. & Auenda. in Reſponſo. 15. & Didacus Perez in. l. 1. titu. 2. libr. 3. Ordinamenti. in gloſſ. 1. in verſiculo, quæro decimotertio. Et prædictam praxim latè proſequitur fulminando proceſſum in forma Monterroſus in quarto Tractatu, in titulo del proceſſo en rebeldia. fol. 53. pagin. 2. cum ſequentibus. Ad cuius explicationem referam deciſionem prædictæ. l. ſermone Hiſpano, aliqua circa ea annotando, & praxim eius in forma deſcribendo modo ſequenti.

6 La ley tercera en el titulo decimo, libro quarto de la nueua recopilacion, pone la nueua forma que ſe ha de tener en proceder contra los abſentes: la qual diſpone que ſi el contra quien ſe huuiere de proceder criminalmente, no pudiere ſer preſo ni auido, y el delicto fuere de calidad que ſe deuan ſecreſtar los bienes del delinquente, que luego ſe les ſecreſten ſin eſperar que ſea llamado a pregones, en lo qual eſta ley innoua y declara la ley quarta, titulo tercero, libro ſecundo fori. Y la pragmatica de Alcala del año de. 1503. y la ley. 206. de las pragmaticas y leyes de los Reyes Catholicos Don Fernando y Dóna Iſabel. Y el juez que del delicto conoſciere ha de mandar emplazar por tres plazos de nueue en nueue dias, agora eſte el delinquente dentro de ſu juriſdicion, agora fuera della. En lo qual anſi miſmo eſta dicha ley de la nueua Recopilacion corrige la dicha ley del fuero, y las dichas pragmaticas, porque la ley del fuero dezia: que ſi el delinquente eſtuuieſſe fuera de la juriſdicion del juez, que los plazos fueſſen de treynta en treynta dias: y la pragmatica de Alcala dezia q̃ fueſſen de veynte en veynte dias. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que el juez a cada plazo de los ſuſodichos lo haga pregonar publicamente, y lo haga notificar en caſa del delinquente ſi ay la tuuiere. Porque en las cauſas criminales no baſta la citació
8 que ſe haze por pregones, pero es neceſſario que en caſa del delinquente ſe haga la tal citacion y emplazamiento, conforme a la doctrina de Bartolo in. l. dies captioni. §. prætor ait. ff. de damno infecto. y lo q̃ reſuelue Montaluo in dicta. l. quarta, titulo tercero, libro ſegundo del fuero. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que de mas de lo ſuſodicho, el juez ha de mandar fixar vn edicto y carta de emplazamiento en cada vno de los dichos tres plazos en las puertas del Conſiſtorio, o de otro lugar publico de la ciudad, villa, o lugar: en el qual edicto ſe cõtenga el delicto de que es acuſado, y el termino y pregones que eſtuuieren dados, y rebeldias que a la ſazon le fueren acuſadas, y la acuſacion que le fuere pueſta para que venga a ſaluarſe del delicto que le es oppueſto. Et ita eſt obſeruandum quidquid Auiles in capitibus prætor. c. 15. gloſſ. verb. Homicillos. nu. 3. cum Baldo aſſerat in iſto edicto non eſſe exprimendum crimen, de quo abſens impetitur. Y que ſi ſiendole acuſada la rebeldia, al pri-

mer plazo no pareciere, que ſea condemnado en la pena del deſprez: la qual pena del deſprez puſo la dicha ley quarta titulo tercero, libro ſegũdo fori. que dizen que ſon cinco marauedis al Rey, y cinco a los alcaldes, que reduzidos a los marauedis que agora vſamos, ſon ſeſenta marauedis. Y mas dize la ſobredicha ley de la Recopilacion, que ſi el dicho abſente pareciere ante el juez al ſegundo plazo, que pague el dicho deſprez y las coſtas, y luego le oya ſus deſcargos, y defenſiones: y que ſi no pareciere al ſegundo plazo, ſiendo le acuſada la ſegunda rebeldia, ſi el edicto fuere ſobre muerte, o tal que merezca pena de muerte, que el juez le condene en la pena del homicillo, que
11 es de la que habla la ley. 4. titulo. 17. de los homicillos, libro quarto del fuero, que dize que ſe paguen quinientos ſueldos por el homicillo, que reduzidos a los marauedis que agora vſamos, ſon ſeyscientos marauedis, como ſe collige de lo que reſuelue Couarruuias in Tractatu, de veterum collatione numiſmatum, capitulo. 5. numero. 7. & Otalora in Tractatu de nobilitate, ſecunda parte, capitulo. 4. à numer. 11. Y aduierte ſe,
12 que aunque la ley. 4. titulo de los homicillos, libro. 4. fori, dize que no ſe pague mas de vn homicillo aunq̃ ſean muchos los delinquentes, pero aquello entiendeſe quando todos los delinquentes eſtauan preſentes y fueron condenados, pero ſiendo rebeldes cada vno dellos ha de pagar ſu homicillo, iuxta. l. 70. ſtyli, & ita tenet Montaluus in dicta. l. 4. in gloſſ. 3. quem refert & ſequitur afferens ſic practicari Auiles in cap. prætor. cap. 15. in glo. verbo, Homi-
13 cillos. num. 34. Y mas dize la dicha ley de la Recopilacion, que ſi el dicho delinquente viniere al tercero plazo, que pague la pena del deſprez, y la del homicillo, y las coſtas: y luego ſea oydo ſobre ſus deſcargos, y defenſiones. Y aunque la dicha ley quarta, titulo de los emplazamientos. libro. 2. fori. dize, que ſi el emplazado pareciendo a alguno de los plazos prouare impedimiento baſtante, por el qual no pudo venir, que cobre y le ſean bueltas las dichas penas y coſtas. Y parece que anſi ſe deue de entender la dicha ley de la nueua Recopilacion, por ſer conforme a derecho, iuxta notata per Montaluum ibi, in gloſſ. verbo, Embargo derecho. cum duabus ſequentibus. Pero ſi al dicho tercero plazo no pareciere el delinquente, dize la dicha ley de la Recopilacion, que ſiendo le acuſada la tercera rebeldia que le ſea pueſta la acuſacion en forma, como ſi fueſſe preſente, mãdando le que reſponda a ella dentro de tres dias. Y
14 aduierte ſe que la dicha ley quiere que en qualquiera de los tres plazos ſe acuſe la rebeldia al delinquente, porque para que vno ſe diga contumaz y rebelde, requiere ſe que le ſea acuſada ſu contumacia y rebeldia, ſecundum Bartolum in. l. inter accuſatorem. & in. l. is qui reus. ff. de publicis iudicijs. & reſoluit Aſsinius in ſua praxi. §. 17. capitulo. 3. verſiculo, vndecimo lis non conteſtatur. & Montaluus in dict. l. 4. titu. de los emplazamientos. in gloſſ. verbo, Y ſi no viniere. & Antonius Gauacius in Annotationibus ad Octauianum Veſtrium libr. 4. cap. 4. num. 17. Quod verum eſſe intelligit Auiles, vbi ſuprà, nu. 6. quando ad inſtantiam partis procedi-
tur, ſecus quando ex iudicis officio: nam tunc incuſatio contumaciæ non requiritur, vt reſoluimus in. 1. par. 2. Tom. huius operis. c. 3. nu. 6. Y dize la dicha ley de la Recopilacion, que ſi dentro de los tres dias el delinquente no pareciere a reſpõder a la dicha acuſacion, que ſiendole acuſada la rebeldia, que el juez aya el pleyto por concluſo, y lo reciba a prueua, aſſeñalando termino para ello, con tanto que no exceda el termino probatorio q̃ en las cauſas ciuiles por leyes de

de la dicha Recopilacion ſe manda dar, del qual diximos in prima parte primi tomi in octauo Tempore, y que dentro del dicho termino ſe reciban y examinen los teſtigos que huuiere y ſe pudieren auer, contra el tal delinquente, y que el juez de ſu officio en eſſe termino ſe informe de la innocencia del tal acuſado por todas las partes que pudiere. Acerca de lo qual ſe aduierte, que en auſencia del acuſado ſe puede admittir procurador para ſu defenſa, ſegun la commun opinion de los Doctores, que dize Ioan. de Imola in. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudic. columna. 8. al qual ſigue Angelo alli, columna. 2. Empero Barto. in extrauaganti ad reprimendum in glo. verbo, Legitime. Y in dicto §. ad crimen. dize, que en tal caſo para prouar la innocencia del delinquẽte abſente no ſe ha de admittir alguno como procurador, ſi no como defenſor: y aſsi ſe practica la opinion de Barto. ſegun dize Gregorio Lopez in. l. 12. titulo quinto, part. tertia in gloſſa. verbo, No podria demandar. Nam procurator pro reo abſente & cõtumace nunquam admittitur, ſecũdum Bartolum in dict. §. ad crimen &. in. l. ſeruum. §. publice. & ibi Bald. ff. de procurat. Panormitan. in capit. veniens. de accuſat. etiam ſi delictũ mitiorem pœnam relegatione mereatur, ſecundum Bartolum in. l. qui bona. §. ſi alieno. numer. 16. ff. de damno infecto. receptus à Iaſſ. & ab alijs. in. l. fina. C. de procurato. defenſor, tamen ad allegandas cauſas innocentiæ ipſius rei abſentis benè admittitur: nam quilibet de populo ad rei abſentis defenſionem admittendus eſt, non vt procurator, ſed vt defenſor. Cuius officium erit oſtendere coram iudice innocentiam rei abſentis, producendo teſtes, & alias probationes. Quæ reſolutio probatur in dicta. l. ſeruum. §. publice. & ibi Bartol. & in dict. §. ad crimen. & veram communẽ teſtatur Iaſſ. in. l. is, qui, numer. 7. C. qui teſta. facere poſſ. ſequitur Cæpola. in conſilio. 40. & vſu receptam & communem dicit Alexand. in conſilio. 4. volumine. 6. & Maranta de ordine iudic. 4. par. diſtinctio. 1. numero. 42. & Gregorius Lupus vbi ſupra, & Menoch. lib. 1. de arbitr. quæſt. 80. num. 58. quicquid aliter teneat Auenda. in reſponſo. 15. Et quas cauſas defenſionis allegare poſsit iſte defenſor, tradit Bartol. in. l. abſentem. numero quarto. ff. de pœnis. & Antoni. del Canario in Tractatu de excuſatore. quæſtione 9. Et articulum iſtum latius diſputat Marian. Socinus. in dicto capitulo veniens, à numero. 100. Hæc tamen opinio non procedit de iure regio in iudicibus fraternitatis, qui vulgo De la hermandad dicuntur per tex. in. l. 9. titulo 13. libro. 8. Recopil. nam coram eis nec procurator, nec defenſor admittitur, præterquam ſi aliquis pro ſuo intereſſe compareat, vt pater pro filio, dominus pro ſeruo, vt notat Bartol. dicto. §. ad crimen. numero. 8. & in alio caſu Iaſſonis in. l. vbi pactum. C. de tranſact. numero. 13. Prætereà excuſator ad proponendas cauſas abſentiæ ipſius rei bene admittitur: iuxta tex. dicto. §. ad crimen & in. l. interdum. ff. de publicis iudicijs. & notat Bar. in dicta extrauaganti, ad reprimendum. verbo, Neglexerit. & Meno. lib. 51. de arbit. q. 80. n. 48. & in. l. 12. tit. 5. par. 3. & de hoc excuſatore cũ mandato eſt accipienda. l. 25. titul. 17. libro. 3. Recop. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion: que paſſados los terminos probatorios, ſe preſentẽ en el proceſſo las tales prouanças, y ſe haga publicacion con termino de tres dias, para alegar de bien probado, y poner tachas de teſtigos, y que el pleyto ſea concluſo para diffinitiua. Y ſi por el proceſſo pareciere que ay probança baſtãte para condemnar al abſente, ó que de mas de la fuga ay informacion baſtante para cõdemnar a tormento al acuſado, ſi eſtuuiera

presente el juez deue le de pronunciar por hechor, y perpretador del dicho delicto, y condenar le en la pena que por
17 el merece, y en las costas. Acerca de lo qual se aduierte, q̃ si el juez por el processo hallasse que el tal absente acusado no tenia culpa, y estaua innocente del delicto, que lo deue absoluer, y dar por libre, vt post Ioan. Andr. notat Ant. de Butrio in capit. veniens de accusationibus. & Decius in. l. nemo qui. ff. de regulis iuris. numero. 3. & Anto. Gom. in. l. 76. Tauri. numero. 14. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que si el tal delinquente acusado se viniesse apresentar, o fuesse preso antes de auerle dado la sentencia diffinitiua, que purgando las costas, y pagãdo el desprez, y homecillo, que sea oydo de nueuo sobre sus descargos, y defensiones, quedando en su fuerça y vigor las prouanças hechas como si se hizieran en juyzio plenario. Y aunq̃ si despues de dada la sentẽcia diffinitiua se presentare a la carcel, o fuere preso dentro de vn año primero siguiẽte desde el dia q̃ fue dada la sentẽcia, pagãdo primero las costas, del desprez y homicillo, y quedãdo en su fuerça las dichas prouanças, como esta dicho sea el tal delinquente, oydo, assi acerca de las penas corporales, como de las pecuniarias: y si passado el dicho año no se auiendo presentado, ni sido preso dentro del dicho año, que la dicha sentencia se execute en las penas de dineros, o de bienes, assi en las que se applicaren para la camara y fisco de su Magestad, como en las que se applicaren a la parte acusante. Pero que en quanto toca a las penas corporales tan solamente sea oydo, aunque se presente, o sea preso passado el dicho año: y que dentro del dicho año las penas de dinero o de bienes no puedan ser executadas: y que aun que el delinquẽte muera dentro del año sin se presentar ni ser preso, que sus herederos sean oydos sobre las penas de dineros o de bienes. Y en quanto a esto la dicha ley de la Recopilacion reuoca
18 la ley. 7. titulo. 8. de los assentamientos. part. 3. la qual disponia, que passado el dicho año el delinquente rebelde perdiesse todos sus bienes, y manda que solamente se guarde lo en ella contenido, Y dize que si hecho el secresto y embargo de los bienes del absente no pareciere dentro de treynta dias, y los dichos bienes fueren de suerte, que no se puedan conseruar ni guardar sin se deteriorar, que el juez los haga vender, y venda en publica almoneda pregonando los de tres en tres dias, y haziendo los rematar al vltimo pregon en el mayor ponedor: y que el dinero que por ellos se diere, se ponga en el dicho secresto y embargo. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que la forma que ha dado de proceder contra los absentes, en lo que toca a los terminos de los emplazamiẽtos y pregones, se ha de entender con los juezes ordinarios, pero no con los alcaldes de Cortes, Chancillerias, ni con los juezes de commission, porque estos tales han de proceder por los terminos que otras leyes de la nueua Recopilacion declaran, que es ley. 7. titul. 6. libro. 2. Recopil. y la ley. 2. titul. 3. libro. 4. Recopil. donde se pone la forma y orden que han de tener los alcaldes de Corte, y Chancillerias, y juezes de commission en proceder contra los delinquentes absentes. De lo qual vlti-
19 mo se puede colegir lo que Monterroso in sua practica in quarto Tractatu in titulo del processo en rebeldia. fol. 54. pagina. 2. in medio, dize, que los alcaldes del crimen de la Chancilleria de Valladolid acostumbran hazer, que si el delinquente se presenta ante ellos passado el año despues de dada la sentencia, le oyen de nueuo, no solamente sobre las penas corporales, pero aun sobre las pecuniarias, teniendo consideracion a que se presento, y a la culpa que contra el re

sulta

ſulta del proceſſo, y a que la ſentencia no eſte executada, y a que ellos le pueden condenar por ſu ſentencia en lo que fuere juſticia.

Eſta es la forma que la dicha ley de la Recopilacion pone acerca del proceder contra los abſentes, y ſe reduze a practica y orden en la manera ſiguiente.

Practica y orden que ſe tiene en el proceder contra el abſente.

20 DEſpues que la parte querellante dio informacion ſummaria contra el reo, o el juez de officio procedio, y de la informacion ſummaria reſulto
21 culpa o indicio contra el dicho reo, y el juez dio ſu mandamiento para que fueſſe preſo, el qual ſe auſento o acogio a alguna yglesia, porque no lo prendieſſen: y auiendo lo ydo a buſcar el alguazil para lo prender, y no lo auiendo hallado, por ſe auer auſentado, o retraydo a alguna yglesia, ſi el juez procede de ſu officio, haze que el dicho alguazil ante el eſcriuano de la cauſa de fe de como el fue a buſcar al dicho reo para le prender anſi a ſu caſa, como a otras partes: y auia hecho todas las diligencias poſsibles, y que no le auia podido hallar. Y dada la dicha fe, el juez manda llamar a pregones al dicho reo
22 en la forma que abaxo diremos: pero ſi procede a inſtancia de parte querellante, le miſma parte parece ante el juez, y pide que mande llamar a pregones al dicho reo: lo qual pide, o por auto ante el eſcriuano, o por pedimiento en la forma ſiguiente.

Pedimiento del querellante para que el juez mande llamar a pregones al reo.

23 TIcio en la cauſa criminal con Seyo, digo que el dicho reo acuſado es ydo y auſentado deſta ciudad, y no parece, porque no le prendan, y ſu delicto no ſea caſtigado, y el alguazil mayor de v. m. le ha ydo a buſcar muchas è diuerſas vezes a ſu caſa, y a otras partes, y ha hecho todas las diligencias poſsibles para le prender, y no lo ha podido hallar, a v. m. pido le mande llamar a pregones, y por edictos por los terminos del derecho, ſobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de v. m. imploro.

24 Preſentada eſta peticion, el juez manda parecer ante ſi a ſu alguazil mayor, y ante el eſcriuano le manda que de fe, diga y declare ſi ha ydo a buſcar al dicho reo para le prender a ſu caſa y a otras partes, y que otras diligencias ha hecho, el qual alguazil reſponde q̃ es verdad q̃ le ha ydo a buſcar a ſu caſa y a otras partes, y ha hecho las diligencias poſsibles para le prender, y no lo ha podido hallar.

Y luego

Y luego visto por el juez la fe y declaracion del alguazil, dixo que mandaua y mando, que el dicho reo sea llamado a pregones por pregonero publico, para que dentro de nueue dias parezca ante su merced a se saluar de la querella que contra el esta dada, y que dello sea fixada carta de edicto en las puertas del Consistorio desta ciudad, o donde se suelen poner semejantes edictos: el qual pregon es en la forma siguiente.

Primero pregon.

25 SEpan todos los vezinos è moradores desta ciudad, y de otras partes, como el señor fulano teniente de Corregidor, cita, llama, y emplaza a Seyo vezino desta ciudad, y le manda que parezca ante su merced dentro de nueue dias, a se compurgar y saluar de la querella que cõtra el tiene dada Ticio vezino desta dicha ciudad, sobre las heridas que dize que le dio, con apercebimiento que le haze, que si pareciere dentro del dicho termino, le oyra y guardara su justicia, donde no passado el dicho termino, auida su ausencia y rebeldia por presencia, procedera cõtra el como hallare por derecho, y le asseñala los estrados de su audiencia donde le seran notificados todos los autos, que citacion y notificacion requieran, hasta la sentencia diffinitiua inclusiue, y tassacion de costas si las huuiere. Este es el primer pregon y llamamiento, y manda se pregonar publicamente, porque venga a noticia de todos. Fecha en Salamãca, a tantos dias de tal mes y año.

26 Vn traslado deste pregon firmado del juez y escriuano, se ha de fixar en las puertas de las casas del Consistorio, o donde se acostumbran a poner semejantes edictos, diziendo el dia que se fixa: y passados los nueue dias en el pregõ y edicto contenidos, el fiscal o la parte querellante (si el reo no huuiere parescido) han de parescer ante el juez, y acusarle la rebeldia en la forma siguiente.

Primera rebeldia.

28 TIcio en la causa criminal con Seyo ausente, digo que el dicho aduerso ha sido llamado y citado por primer pregon y edicto de vuestra merced, y el termino de los nueue dias

dias del dicho pregõ y edicto es passado, y el dicho reo no ha parecido, ni se ha presentado, acusole la primera rebeldia, y. a vuestra merced pido le mãde condemnar y condene en la pena del desperez, por ser rebelde y cõtumaz, y le mãde secrestar todos sus bienes, y q̃ sea llamado por segũdo pregon y edicto, sobre lo qual pido cumplimiento de justicia, &c.

29 Presentada esta peticion, el juez manda llamar ante si y ante el escriuano al carcelero de la carcel publica, y se manda que diga y declare si el dicho Seyo delinquente se ha presentado en la dicha carcel, y esta preso, y si el carcelero responde que no, el juez pronuncia sentencia, en que condena al ausente en la pena del desprez, y le manda secrecrestar los bienes, y que sea llamado por segundo pregon y edicto en la forma siguiente.

Sentencia de la pena del desprez.

30 EN Salamanca a tantos dias del mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el termino del primer pregon y edicto era passado, y que el dicho Seyo no auia parecido ni presentado se en la carcel, y que auia sido acusada la rebeldia, que le condenaua y condeno en la pena del desprez, y que mandaua y mando dar su mandamiento de secresto y embargo, para que sean secrestados todos los bienes muebles y rayzes que el dicho Seyo tiene en esta ciudad y su jurisdicion, y que sean puestos y depositados en personas legas, llanas, y abonadas: y mãdo que fuesse llamado por el segundo pregon, con termino de otros nueue dias, y que fuesse fixada segunda carta de edicto en el lugar acostumbrado, y firmolo de su nombre. Testigos fulano y fulano.

31 Pronunciada esta dicha sentencia y auto, da se mandamiento para que el alguazil vaya a secrestar los bienes del delinquente por inuentario, y los deposite en persona lega, llana, y abonada. Y en cumplimiento del mandamiento va el alguazil con el escriuano a casa del delinquente, y busca donde tiene mas bienes, y haze inuentario dellos, y deposita los en persona llana, y abonada, y haze que el depositario se obligue en forma ante el escriuano, de que tendra en guarda y fiel deposito los dichos bienes, y no acudira con ellos a persona alguna sin licencia del dicho juez, o de otro competente que de la causa conozca. Y luego da se el segundo pregon, y fixa se segunda carta de edicto, segun y de la manera que se dio el primero, excepto que al fin del se dize: Este es el segundo pregon y segunda carta de edi
32 cto. Y passados los nueue dias deste segundo pregon y segunda carta de edicto, el fiscal o parte querellante parecen ante

ante el juez, y acusan la segunda rebeldia por peticion, como arriba dixímos de la primera rebeldia, o por auto en la forma siguiente.

Segunda rebeldia.

33 Y despues de lo susodicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el dicho señor Teniente, y en presencia y por ante mi el presente escriuano, y testigos infra escriptos, parecio presente el dicho Ticio, y dixo que el dicho Seyo reo acusado auia sido citado y llamado por su merced por segundo pregon, y segunda carta de edicto con termino de nueue dias, y que el dicho termino era passado, y el dicho Seyo no auia parecido ni presentado se en la carcel, que el le acusaua y acuso la segunda rebeldia, por no auer parecido ante su merced, y le pedia y pidio condenasse al dicho Seyo en la pena del homecillo, pues el delicto lo requiere, y que le mandasse citar y llamar por tercero pregon y tercera carta de edicto, y pidio justicia. Testigos, fulano y fulano.

34 Y luego el juez manda llamar ante si al carcelero de la carcel, y pregunta le si el dicho Seyo se ha presentado, y esta preso: y si responde que no, el juez pronuncia sentencia en q̃ condena al dicho Seyo en la pena del homicillo, y manda le llamar por tercero pregon, y tercera carta de edicto en la forma siguiente.

Sentencia de la pena del homicillo.

35 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y tal año, el dicho señor Teniente, auiendo visto que el dicho Seyo auia sido llamado por segundo pregon y segunda carta de edicto, y que el termino era passado y que la segunda rebeldia le auia sido acusada, y que auia sido condenado en la pena del desprez, dixo que le deuia de condenar y condeno en la pena del homicillo, y que la aplicaua y aplico a quien de derecho deuia ser aplicada, y le mandaua y mando llamar por tercero pregon, è fixar contra el tercera carta de edicto, y lo firmo de su nombre. Testigos fulano, y fulano.

36 Aduierte se, q̃ si al tiempo que el reo se presenta sse, constalle el processo auer sido nullo, que estas penas de los desprezes, y homicillo no se deuerian, vt resoluit Auendan. in Tractatu de primo & secundo decreto. 3. part. num. 13. & 14.

Pro-

Pronunciada eſta ſentencia, daſe el tercero pregon, y fixaſe tercera carta de edi
37 cto, ſegun y de la manera que diximos del primero y ſegũdo, excepto que al fin ſe dize: Eſte es el tercero pregon. Y paſſado el termino de los nueue dias contenido en eſte tercero pregon y edicto, el fiſcal o la parte querellante han de parecer ante el juez, y acuſarle la tercera rebeldia al reo, y pedir q̃ ſe le de traſlado de la ſummaria informacion, para poner acuſacion en forma, y pedir ſu juſticia: lo qual hazen por peticion, o por auto, como diximos de la primera y tercera rebeldia. Y el juez anſi miſmo manda luego parecer ante ſi al carcelero, y le pregunta ſi el dicho reo ha parecido, y ſi ſe ha preſentado en la carcel, y ſi eſta preſo: y ſi reſpõde que no, el juez pronuncia vna ſentencia y auto en la forma ſiguiente.

Sentencia y auto en que ſe manda poner la acuſacion.

38 EN Salamanca a tantos dias del mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo viſto que el dicho Seyo auia ſido llamado por tercero pregõ, y tercera carta de edicto, y q̃ el termino era paſſado, è q̃ le auia ſido acuſada la tercera rebeldia, y que auia ſido condenado en las penas del deſprez y homezillo, dixo que mandaua è mando dar traſlado de la ſummaria informacion al dicho Ticio querellante, y que ponga acuſacion en forma al dicho Seyo auſente, como ſi fueſſe preſente, y firmolo de ſu nombre. Teſtigos fulano y fulano.

39 Dado el traſlado de la ſummaria informacion al dicho Ticio, pone la acuſacion en forma, ſegun y como arriba diximos in. § qualiter accuſatio concipienda ſit. Y preſentada la dicha acuſacion el juez manda que el dicho reo abſente reſponda a ella dentro de tres dias, y que ſe notifique en los eſtrados de ſu audiẽcia: y notificado a los dichos eſtrados, el acuſante paſſados los tres dias ha de parecer ante el juez, y acuſarle la rebeldia, que el reo no reſponde a ſu acuſacion, y que el cõcluye y pide a ſu merced aya la cauſa por concluſa, y el juez da el pleyto por concluſo, y da ſentencia en que recibe a prueua con el termino que diximos en la primera parte deſte primero Tomo, en el octauo Tempore. Y notificaſe eſta ſentencia al querellante, y al auſente en en los eſtrados: y el querellante preſenta ſu interrogatorio de preguntas, y el juez manda q̃ ſe reciba, y q̃ ſean examinados los teſtigos por el, y jurã los teſtigos dentro del termino probatorio, y ratificanſe los de la ſummaria informaciõ, ſegun arriba diximos. Y paſſado el termino probatorio, la parte querellante pide ſe haga publicacion de teſtigos, y el juez manda que ſe de traſlado a la parte contraria, y que reſponda a la primera audiencia: y notificaſe eſto a los eſtrados, y el querellante le acuſa la rebeldia, y el juez manda hazer publicacion de teſtigos con termino de tres dias, para alegar de bien probado, y poner tachas: y notificaſe al querellante, y al auſente en los eſtrados.

Y paſſa-

Y passados los tres dias de la publicacion, el querellante presenta escripto de bien prouado si quisiere, y concluye para diffinitiua y el juez ha la causa por concluſa, y da sentencia difinitiua en la manera siguiente.

Sentencia en absencia del reo.

40 ¶ En el pleyto que es entre partes de la vna Ticio acusador, y de la otra Seyo acusado, en su ausencia y rebeldia, &c.

FAllo attẽtos los autos y meritos deste processo, y la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, y attẽta su fuga, contumacia y rebeldia, que le deuo condenar y condeno, a que en qualquier parte destos Reynos y señorios de su Magestad, donde pudiere ser auido, sea preso è traydo a la carcel publica desta ciudad, y de alli sea sacado cauallero en vna bestia de albarda, atado pies y manos, con vna soga de esparto a la garganta, è con boz de pregonero que manifieste su delicto por las calles publicas acostumbradas, è sea lleuado hasta el rollo desta ciudad de dõde sea ahorcado del pescueço hasta q̃ muera naturalmente. Condeno le ansi mismo en la mitad de sus bienes, aplicados a quien y como las leyes è pragmaticas destos reynos los aplican. Y ansi mismo le condeno en las armas, y en la pena de la sangre y costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Ansi lo pronuncio è mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

41 Y dada y pronunciada la dicha sentencia, notifica se a los estrados de la audiencia, y de ay adelante procede se segun y en la forma que dispone la dicha ley. 3. titu. 10. libro quarto Recopila. Y porque acaesce que de lo que determina despues el juez ante quien se presento, o fue preso el ausente y rebelde, se suele apellar, aura se de ver el orden que en esto se tiene en la parte. 6. deste primer tomo donde tratamos de las apelaciones.

42 La forma y orden que arriba auemos puesto en proceder contra los delinquentes absentes, se ha de guardar tan solamente por los juezes ordinarios: pero

43 el orden que se ha de tener por los Alcaldes de Corte y Chancillerias y juezes de commission en dar los pregones y poner edictos es differente del de arriba, porque solamente dan tres pregones de tres en tres dias, para que dentro de nueue dias el absente se presente ante ellos, y fixa se carta de edicto, y no se ha de acusar rebeldia alguna hasta el postrero de los nueue dias: y si en el vltimo plazo no pareciere, a essotro dia se pone la accusacion, y se notifica a los estrados, y se recibe a prueua con termino de nueue dias, y de ay adelante se procede por la forma y orden que los juezes ordinarios tienen, y arriba diximos de proceder contra los absentes: y de la misma suerte dan sentencia diffinitiua, excepto,

cepto, que en ella añaden mas que condemnan al delinquente en la pena del homicilio, y desprezes: la qual forma de proceder pone la ley.7.titul.6.lib.2. Recopil.

Ex Capite quinto.

SVMMARIA.

1 *REus in delictis, ex quibus sibinõ venit imponenda corporalis pœna, aut quæ inroget infamiam, potest suis defensionibus, & termino probatorio renuntiare.*

2 *Modus procedendi in criminalibus per renuntiationem terminorum.*

Caput. 5. De modo procedendi in causis criminalibus per renuntiationem terminorum.

DIximus sup.in hac.5. pa.in.§.9. de repetitione, & ratificatione testium, quod licet reus in causis criminalibus non possit renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, iuxta glos. singul.in pactum inter hæredem: verbo, cum liceat.ff.de pactis, quia talis renuntiatio est in præiudicium suæ personæ vel status.argumento tex.in l.liber homo.ff. ad.l. Aquilam. & in lege Cornelia. §. fin.ff.de sicarijs. Tamen in delicto, ex quo pœna corporalis vel infamiæ non veniret imponenda, reus bene potest renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, secundum Ioannem de Imola in.l.custodias.ff.de publicis iudicijs.quem sequuntur Antonius Gomezius in tertio tomo Variarum capitul. 13.nume.33.& Ioan.Rédin.in libro.de maiestate principis.in parte, sed per legitimos calumniantium limites. numer. 114. Et ita in praxi multoties obseruatur, præsertim in tribunali scholastici Salmantini, vbi quotidie vidi practicari, & modus, & forma taliter procedendi est sequens.

2 Presentada ante el juez la querella de la parte, o la denunciacion del fiscal, y recebida la informacion summaria del delicto, y dado mandamiento de prisió, y siendo preso el delinquente, y siendo le tomada la confesion, en lo qual todo se guarda el orden que arriba diximos in capitul. de modo procedendi per viam accusationis: luego el juez hecho esto manda dar traslado del processo, y summaria informacion al querellante: o el fiscal, o el mismo juez de officio haze cargo al delinquente de la culpa, que contra el del processo resulta, para que se descargue dentro de tres dias, y entonces el querellante o el fiscal dizen, que le ponen por acusacion la querella que contra el tienen dada en la summaria, y la culpa que contra el del processo resulta, y el juez manda q̃ el delinquente responda a la primera audiencia, o que se descargue (si procede de officio) dentro de tres dias: y entonces el delinquente responde, que el da por descargo, y respuesta de la acusacion su confesion, y que concluye: el juez dize que ha la causa por concluſa y que la recibe a prueua con termino y plazo de nueue dias, y manda citar a las partes para ver presentar, jurar y conoscer los testigos, &c. Y entonces el querellante, o fiscal, dizen que reproduzen los testigos de la summaria, para que se ratifiquen en la plenaria, y el reo respõde que el renuncia el termino probatorio, y que ha por reproduzidos y ratificados los testigos de la summaria, y que no queria gozar del termino probatorio, y pedia publicacion de testigos: el

querellante o el fiscal dizen que cõsienten en la publicacion, y luego el juez dize que mãda hazer publicacion, con termini de seys dias: y lugo el reo dize que renuncia el termino dela publicacion, y no quiere gozar del, y concluye para diffinitiua, y luego el querellãte, o el fiscal dizen ansi mismo q̃ cõcluye el juez dize que lo ha por concluso, y da luego su sentencia difficinitiua, segun le pareciere conforme al derecho.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

IVdices curiæ, & chancilleriarum qualiter procedant in causis criminalibus remissiué.

Caput. 6. De modo procedendi in causis criminalibus por los alcaldes de corte y chancillerias, remissiue.

1 SVpradictus modus procedendi in causis criminalibus contra delinquentes, tam presentes quam absentes obseruandus erit solummodo â iudicibus ordinarijs locorum: forma tamen, & ordo procedendi in causis criminalibus in prima instantia (por los alcaldes de corte) contra delinquentem præsentem ponitur â, l. 6. titu. 6. lib. 2. Recopil. Et forma procedendi ab eisdẽ iudicibus in prima instantia contra delinquentes absentes ponitur in. l. 7. titu. 6. lib. 2. Recopil. Forma vero procedendi in prædictis causis criminalibus in prima instantia por los alcaldes del crimẽ de las Chancillerias. ponitur etiam in prædictis. l. 6. &. 7. tit. 6. lib. 2. Recopil. tam contra delinquẽtes præsentes, quã contra absentes. Y que forma y orden han de tener en proceder contra los delinquentes, que ante ellos se presentan por delictos cometidos en otra parte fuera donde los dichos alcaldes residen pone la ley. 8. y. 9. tit. 7. li. 2. Recopi. Y el orden que han de tener en proceder contra los delinquentes, que ante ellos se presentan personalmente de mandado de la justicia ordinaria, por alborotadores o desacatados, o en otra manera ante ellos se presentan, y han de mandar antes que inhibã a los juezes inferiores, pone la ley. 11. titulo. 7. libro. 2. Recopilationis.

(**)

Finis Quintæ partis primi tomi.

SEXTA PARS.

PRIMI TOMI, DE MODO ET FORMA PROcedendi in cauſis ciuilibus in ſecunda inſtantia apud ſecularia tribunalia.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 Appellationis remedium oppreſsis, & grauatis commune refugium eſt.

2 Appellatio ſicut ſol mortalibus, ita & mundo grande, & generale bonum eſt.

3 Appellatio eſt tanquam theriaca contra venenum primi iudicis, & ſicut portus ſecurus nauigantibus atque arx tutiſſima militibus perſecutionem patientibus.

4 Appellationis deffinitiones variæ reijciuntur & aptior traditur.

5 Appellationis congrua deffinitio ab autore præſcribitur.

6 Appellatio quò iure ſit inuenta demonſtratur.

7 Appellatio quoad ſubſtantiam de iure naturali (cum ſit defenſio) quoad ſolemnitatem vero, & formalitatē de iure ciuili eſt inducta.

8 Appellatio eſt duplex iudicialis, ſcilicet, & extraiudicialis.

9 Appellatio extraiudicialis eſt, quæ interponitur ab extraiudicialibus actibus.

10 Extraiudicialis appellationis duplex eſt ſpecies, altera quæ interponitur à iudice extraiudicialiter procedente, altera quæ á parte priuata, quæ proprie dicitur prouocatio.

11 Appellatio duos habet effectus ſuſpenſiuum, & deuolutiuum.

12 Appellationis ſuſpenſiui effectus ideò quia per appellationem iuriſdictio inferioris iudicis ſuſpenditur.

13 Appellationis effectus deuolutiuus ideo dicitur, quia per appellationem cognitio cauſæ ad ſuperiorem deuoluitur.

14 Appellationis interponendæ biduum, vel tridnum olim à iure reſtrictum, poſtea fuit prorrogatum ad decennium â die notificationis ſententiæ dinumerandum, quod hodie in foro eccleſiaſtico, & in Luſitania obſeruatur.

15 Appellatio de iure regio nouiſſimo intra quinque dies dinumerandos â die intimationis ſententiæ interponi debet, ſiue iudicialis, aut extraiudicialis fuerit appellatio.

16 Lex noua correctoria loquens in vno ex caſibus æquipartis de iure antiquo, extenditur

extẽditur ad alium casum equiparatum.

17 Appellatio in omnibus causis interponi potest.

18 Appellare omnibus personis licet regularite, & ideo appellationibus omnibus iudex deferre debet, nisi prohibeatur.

19 Appellari potest ab omnibus iudicibus, tam ordinarijs quam delegatis,

20 Appellatio non interponitur à sententia interlocutoria.

21 Appellari potest à sententia interlocutoria continenti grauamẽ irreparabile per diffinitiuam.

22 Grauamen irreparabile per sententiã diffinitiuam multis modis infertur.

23 Appellari potest ab interlocutoria habẽti vim diffinitiuæ.

24 Bartoli generalis sententia de admittẽdis appellationibus á sententijs interlocutorijs tam negatiuis quam affirmatiuis impugnatur.

25 Appellatio ab interlocutoria de iure Canonico admittitur: quod hodie per Concil. Trident. sublatum est, nisi interlocutoria habeat vim diffinitiuæ, vel grauamen irreparabile per diffinitiuam sententiam.

26 Intellectus, & declaratio Cõcil. Trid. Sess. 24. c. 20. de reformatione. circa appellationes ab interlocutorijs sententijs nõ interponendas.

27 Lex declaratoria extenditur ad casum similem.

28 Quando maior fauor vertitur in legis extensione quam restrictione, extensio eius fieri debet ex identitate rationis.

29 Appellatio pluribus põt interponi modis, verbaliter, scilicet, & in scriptis.

30 Appellari verbaliter dicitur, quando viua voce grauatus appellat, & facit appellationem redigi in actis processus per notarium.

31 Appellari in scriptis dicitur, qñ grauatus ex interuallo appellat, & porrigitur libellus appellatorius scriptus.

32 Appellari potest á sentẽtia diffinitiua, vel interlocutoria, vim diffinitiuæ, aut grauamen irreparabile per diffinitiuam habente, viua voce incõtinenti, sed ex interuallo appellãdum est in scriptis, nec sufficit viua voce, nisi in causis breuioribus.

33 Appellandum est in scriptis á sentẽtia interlocutoria in casibus, in quibus ab ea potest appellari, siue in continenti, siue ex interuallo interponatur appellatio nisi vim deffinitiuæ interlocutoria habuerit, quia tunc in continenti viua voce appellari poterit.

34 Quemadmodum in appellatione â diffinitiua causa grauaminis nõ oportet exprimi, ita & in appellatione ab interlocutoria vim diffinitiuæ habente.

35 Appellatione prohibita à iure, vel â Principe in aliquo casu, exprimi debet causa siue appellatio interponatur á diffinitiua, siue ab interlocutoria, vim diffinitiuæ habente, si autem appellatio interponatur ab interlocutoria continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam. specialiter & nominatim causa grauaminis debet exprimi.

36 Appellatio continere debet appellantis & appellati nomen, continentiamque senten-

ſententiæ, â qua appellatur cum relatione iudicis à quo, & ad quem.

37 In appellatione ſufficit officij iudicis à quo nomen exprimere, licet proprium non apponatur, ſicut ſufficit quòd iudicis ad quem nomen proprium non exprimatur, ſed ſolum dicatur appello ad iudicē competentem.

38 Ratio vera, quare ſufficit dicere in appellatione appello ad iudicem competentem.

39 Appellatio alternatiua non valet cum à iudice recipitur, & aſſignat terminum ad eius proſecutionem, ſecus vero ſi nō fuerit recepta, nec terminus proſecutionis præfixus, & vtriuſque concluſionis ratio traditur.

40 Apoſtoli peti debent in appellatione, vt valeat: petique debent inſtanter, inſtātius, & inſtantiſsimé, & ſæpè ſæpius, & ſæpiſsimè.

41 Apoſtoli, qui in appellatione petūtur ſunt quædam miſsio, quæ fit per tabellionem in teſtimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipſe inſtruatur ex actis proceſſus.

42 Apoſtoli appellationis alij ſunt reuerentiales, alij teſtimoniales, & alij refutatorij.

43 Appellatio interponi debet de minori ad maiorem iudicem.

44 Libellus appellationis Hiſpano ſermone conceptus.

45 Appellans non debet conuitiari iudici á quo alias punitur.

46 Appellationis clauſula illa, es ninguna y de alguna iniuſta, vnde procedat dicitur.

47 Appellationis clauſula: por las quales cauſas, y por las que ante el ſuperior protesto dezir y alegar. quid operetur oſtēditur.

48 Appellatio á diffinitiua ſententia non ſolum ex actis, & cauſis deductis in prima inſtantia, ſed etiam ex nouis cauſis & probationibus in ſecunda deductis poteſt iuſtificari.

49 Appellatio ab interlocutoria ex cauſis in prima inſtantia deductis non etiam in ſecunda iuſtificari debet.

50 Appellationis clauſula illa, Saluo el derecho dela nullidad. quare in libello apponatur, traditur.

51 Sententia nulla per appellationem ab appellante non cenſetur confirmata.

52 Appellationes de iure regio à quibus, & ad quos iudices interponi debeant.

53 Libellus appellationis porrigi debet coram iudice á quo, niſi copia eius non poſſit haberi, quia tunc perrigi poterit coram honeſtis perſonis, vel coram ſuperiori.

54 Appellationis teſtimonium (hoc eſt apoſtoli) quod á tabellione ab appellante petitur, debet continere relationē petitionis actoris, & eius quantitatis, & relationem ſententiæ, & eius quantitatis cū expreſsione cauſæ, an ſit ciuilis vel criminalis,

55 Tabellio teſtimonium appellationis concedere nolens poteſt requiri ab appellante coram alio tabellione tertio qnoque die, vt ſibi teſtimonium appellationis præſtet.

Prooemium.

1

Voties âiudice lata fuerit ſententia, & aliqua pars ex litigãtibus ſenſerit ſe oppreſſã, ſeu iniuſtè graua tã, aut læſam, ab eadẽ ſententia appellare poterit, iuxta tex. in l. à ſententia. ff. de appellationibus. & in cap. omnis oppreſſus. & in ca. ideo. 2. quæſ. 6. remedium enim appellationis eſt valde frequẽs, & neceſſariũ, vt inquit Iureconſultus in. l. 1. in principio ff. de appellationibus. & Bernardus in lib. de cõſideratione ad Eugeniũ reſtatur, appellationẽ eſſe grãde & generale bonum mundo, idque tam neceſſarium hominibus quam ſol mortalibus: nam ſol iuſtitiæ eſt prodens, & redarguens opera tenebrarum. Quo circa Bald. in l. 1. in fine. C. ſi de momentanea poſſeſsione fuerit appellatum, aſſerit appellationem eſſe theriacam cõtra venenum primi iudicis, & in proœmio titu. 23. part. 3. appellatio dicitur portus ſecurus nauigantibus, arx & refugium tutiſsimum militibus perſecutionem patientibus. Quo fit materiam appellationis plenius quam aliam tractandam eſſe ſecundum gloſſam in. l. 1. in principio. in. 1. ſcholio. ff. de appellationibus. nos vero in iſto tractatu ſolum modo attingemus magis quotidiana, & in praxi neceſſaria circa modum & formã procedendi in iſta ſecunda inſtantia nõnulla prius præmittendo profaciliori expeditione.

2

3

4 Et primo de definitione appellationis. Et omiſſa definitione gloſſę. 1. in capit. 1. 2. quæſt. 6. reiectaque alia deffinitione gloſſ. in. capit. 2. verbo. Officiali. de conſuetudine. libro. 6. etſi deffinitio Barto. in. l. 1. in princip. num. 3. ff. de appellationibus. & alia Panorm. in Rubr. extra de appel. & ibi Mantua. nu. 10. & 11. ſuſtineri poſsit: tamen exiſtimo aptius deſcribi poſſe, ſcilicet, quod appellatio eſt prouocatio à minori iudice ad maiorem, ratione grauaminis illati, vel inferendi, qua iniquitas ſententiæ, ſeu imperitia, vel malitia iudicis corrigitur interim eius poteſtatem ſuſpendens.

5

6 Secundo videndum erit quo iure ſit inuenta appellatio, & dicendum erit appellationẽ quoad eius ſubſtantiã de iure naturali inductam eſſe, quia eſt defenſio, iuxta tex. in cap. cum ſpeciali. §. porrò. ibi, ad præſidium innocentiæ, extra de appellationibus. quem textum ad hoc notant Doctores, præſertim Panormitan. in Rubrica. nume. 6. & ibi Mantua. nume. 13. extra de appellationibus. quoad ſolemnitatem vero & formalitatem eius de iure ciuili inductã eſſe probat text. ſic intelligendus in. l. 2. verſic. exactis inde regibus. ibi, lege lata. ff. de origine iuris. & tex. in. l. 1. ibi, legum ad minicula. C. de ſententijs præfectorum prætoriorũ, & ita tenẽt Panor. n. 6. Beroius. num. 49. Mantua. nu. 13. in dicta Rubrica. & Damhoũderius in praxi. capit. 229. num. 3. Et an huiuſmodi appellatio à lege vel principe tolli poſsit, reſoluit Mantua. numer. 13. & communiter omnes in Rubrica extra de appellationibus. Rebuffus in ſecundo tomo, titulo de reſcriptis. in præfatione. numero. 161. Couarrubias in practicis quæſtionibus. capit. 23. numero. 6. & Pinelus in repetitione. l. 2. C. de reſcindenda vendi tione prima. part. Rubricæ. capit. 2. numero. 21.

7

8 Tertio videndum erit, quotuplex ſit appellatio: & dicendũ erit, appellationẽ duplicẽ eſſe iudicialẽ & extraiudicialẽ, vt colligitur ex c. 1. de appellationibus, lib. 6. iudicialis enim eſt, quæ interponitur in iudicio poſtquã iudicium cœptum eſt per citationẽ, ſecundũ glo. verbo, Iudicio, in dict. cap. 1. receptam communiter ex Ioan. Andr. & alijs ibi. Extraiudicialis vero eſt, quæ interponitur ab actibus

9

bus extraiudicialibus, vt puta ab electionibus, postulationibus, præsentationibus, & ab alijs similibus, vt in.ca. cõcertationi de appellationib.in. 6.& in.l.1.§.tolent.ff.de appellationib.recipiendis. Rursus appellatio extraiudicialis duplex est, vna, quæ interponitur à iudice extrãiudicialiter procedẽte, altera quæ interponitur à parte priuata inferenti aliquod grauamen alteri parti, quas duas species ponit gl. in d.c.1.verb.extra.& glos. 1.in dict.cap. concertationi.& notant Panormi. numero.20. Decius numero.28, in.c. cum sit Romana. extra de appellationibus. & Perusinus in cap.bonæ.numero.17. eodem titulo. Quæ appellatio extraiudicialis non est proprie appellatio, sed prouocatio ad causam inchoandam, iuxta tex.in dict. cap. cum sit Romana. in principio de appellationibus. quẽ adhoc notat ibi Perusinus.numero.4. Frequenter tamen appellatio & prouocatio confunduntur, & vna pro alia accipitur, vt probatur in.l. talepactũ. §. qui prouocauit. ff. de pactis.& in.l.si quis prouocatione. C. de appellationibus.& de ista appellatione extraiudiciali agitur in ordinatione Lusitanorum.lib.3.§.32.tit.62.

Quarto videndum erit, quos effectus appellatio habeat, & dicendum erit appellationẽ duos effectus habere suspẽsiuum, & deuolutiuum, vt notat glos. in cap.ad reprimendum.verb.conquestus. de officio ordinarij. & res soluũt Panormit. numero.4. Decius numero 7.in rubrica.extra de appellationibus Damhouderius in praxi cap.242. nu. 1.& Ducẽas in regula.42. Effectus enim suspensiuus dicitur, quia per appellationem iurisdictio inferioris suspenditur, vt probat tex.in.c.ii à iudice.de appellationib.lib. 6. Quod intelligi verum esse respectu futuri euẽtus tamen respectu præsentis status appellatio iurisdictionẽ inferioris extinguit, iuxta tex. sic intelligendum in l.1.§.ii.ff.ad Turpilianum. secundũ Decium cum communi in dict. rubr. numero.7.& ibi Beroium nume.40, consentit Iaſ.in.l.si causa cognita. num.7. C. de transactionibus. Effectus vero deuolutiuus dicitur, quia per appellationem cognitio causæ deuoluitur ad superiorem, etiam in his causis, a quibus appellari non potest, vt probat text.in cap.per tuas.& ibi Panor.numer.2.de sententia excommunicationis. Perusinus in cap.Pastoralis.nu.5.de appellationibus.& Couarr.in pract.quæstionibus.cap.23.n.7.

Quinto erit videndum intra quod tempus appellatio interponi debeat, & dicendum erit, olim appellationem interponendam esse intra viduum, vel triduũ, vt probat text. in.l.1.§.biduũ. ff.quando appellandum sit. & in ca.biduum.2.quæst.6.& in.l.1.tit.15.libr.2. fori. post modum vero id tempus prorogatum fuit vsque ad decimum diẽ, & ita intra decem dies connumerandos à die notificationis sententiæ appellatio interponenda erat, iuxta tex. in authen.de appellationibus,& intra quæ tempora in princ. collatio.2.& in authen.hodie. C. de appellationibus. & in.l.22.titu.23.parti.3. Quod etiam hodie obseruatur in foro ecclesiastico vt in cap. anteriorum. 2. quæstione.6. & in cap. significauerunt. de testibus. & in.c.quoad cõsultationem.de re iudicata.& idem hodie obseruatur in Lusitania libro tertio ordinationum.titu. 54.in principio.de quo articulo est videndus Robertus Lancelotus tractatu de attentatis.2.p. cap.12.limitatio.50 numero. 57. At vero in foro seculari de iure regio nouissimo appellationem interponendam esse intra quinque dies determinat tex.in.l.1.titu.18 libr.4.recopil. qui quinque dies a die intimationis sententiæ currunt, ex his quæ notat glos. per tex. ibi in cap. con

certationi. verbo, sciuerit. de appellationibus. libr. 6. & ibi Dominicus numero. 15. Ioan. Baptiſt. Ferretus. conſilio. 217. numero. 4, volumine. 1. & Ant. Brandus in tractat. de tempore vtil. capit. 3. numero. 4. & gloſſ. in dicto capitulo antetiorum, in verbo. à recitatione. & expreſſe reſoluit Didacus Perez in. l. 1. titul. 16. libro tertio. ordinamenti. colum. mihi. 1281. Quod hodie procedit, ne dum in appellatione iudicia li, de qua loquitur dict. l. 1. tit. 18, libro quarto recopilation. verum etiam in extraiudiciali: nam vtraque in foro ſeculari intra quinque dies interponi
16 debet, lex enim noua correctoria loquens in vno ex caſibus æquiparatis de iure antiquo, extendi debet ad aliũ caſum æquiparatum ſecundum gloſſ. finalem, in. l. ſi quis ſeruo. C de furtis. & glo. in. l, quod vero contra. ff. de legibus. quas glo. ad hoc notat Iaſſ. in. l. Marcellus, nu. 27. ff. ad Trebellianum. & in. §. ex maleficijs. numero. 39. inſtitutis de actionibus. & Barbatia in cap. At ſi clerici. in principio, num. 97, extra de iudicijs. Sed ius antiquum æquiparat appellationem iudicialem & extraiudicialem, quoad tempus interponendi eas, vt in dicto capitul. concertationi. ergo prædicta lex. 1. recopila loquens in appellatione iudiciali extendi debet ad extraiudicialem.

Sexto erit videndum in quibus cauſis appellatio interponi poſsit, & erit
17 dicendum, quod appellatio in omnibus cauſis interponi poteſt, vt firmat gl. in. l. qui reſtituere ff. de reiuendicatione. & hanc regulam conſtituit Maran. de ordine iudiciorum, ſexta part. tit. de appellatione, numer. 267. pagi-
18 na 518. & pari modo omnibus perſonis regulariter licet appellare, vt in. l. a ſententia. ff. de appellationib. inſuper regulariter omnibus appellationibus deferendum eſt per iudicem, ſecũdum Alexan. in. l. 1. ff. ſi quis cautionibus, & reſoluit Maranta vbi ſupra numero. 388. pagin. 642. & probatur iſta regula in. l. 13. tit. 18. libr. quarto recopilation. & denique regulariter ab
19 omnibus iudicibus, tã ordinarijs qnã delegatis appellari poteſt, vt in. c. omnis. & in cap. ad Romanam. 2. quæſtione. 6. & Maranta vbi ſupra numer. 235 pagi. 610. Petrus Dueñas in regul. 45. Et prædictis regulis adde plures limitationes, in quibus appellatio non procedit congeſtas per Doctores vbi ſupra & per Bernard. Diaz in regula. 35 & per Damhouderium in cap. 130. cũ ſequentibus in praxi, & per Dueñas in regula. 41. cum ſequentibus. & aliquas per Couatruuias in practicis quæſtionibus cap. 23. nu. 5. & 6. & per Didac. Perez in. l. 1. tit. 16. libro. 3. ordinamenti. colum. 1280. & aliquas ponit lex, 13 & 16. titulo. 23. par. 3. & l. 3. 4. 6. & 9. titulo. 18. libro. 4. recopilationis. Et inter alias limitationes cõnumeratur præcipue illa, quod à ſententia interlocutoria non ſit appellandum, vt in. l.
20 1. in princip. ff. de appellationib. & in l. ante ſentẽtiæ. C. quorum appellationes non recipiantur. & in. l. 13. titul. 23. par. 3. & in. l. 3. titul. 18. libro quarto recopilationis, & in. l. 10. titu. 7. libro ſecundo recopilationis, vbi in cauſis criminalibus prohibetur appellatio à ſententijs interlocutorijs, & l. 5. titu. 5. lib. ſeptimo recopilationis & notat Barto. in. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, vbi intelligit hoc eſſe verum niſi interlocutoria cõmineret grauamẽ irreparabile per diffinitiuã nã tũc
21 bene appelatur ab ea, vt puta in ſentẽtia tormẽtæ, iuxta tex. in. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, & in ſententia capturæ, ſecumdum Peruſinum, num 2. & Præpoſitum num. 9. in capi. ſuper eo. el. 2. de appellationibus. s. Et grauamen irreparabile dicitur prædictis modis, & etiam quando gratuaus ex interlocutoria, & ſi obtinuerit in diffini

tiua

tiua, non desinet esse læsus, secundum Bald. in. l. 2. numero. 5. C. de episcopali audientia, & consentit Cosmas in pragmatica sanctione. titul. de causis.
23 verū. ne quidem. colu. 3. Similiter inquit Bartol. vbi supra, qnod quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ ab ea potest appellari: & exemplificat hoc in sententijs interlocutorijs negatiuis, vt puta si iudex pronuntiet nō esse procedendum ex eo, quod accusator nō egit intra tēpus ei præfixum, vt in. l. Titia. ff. de accusationibus. vel si pronuntiet se non esse iudicem, vt in ca. significantibus, de officio delegati. quem ad hoc notat Bald. in. l. 2. nume. 12. C. de episcopali audiētia. vel si pronuntiet non esse procedendum propter exceptiones obiectas, ita docet Bart. vbi supra numero. 13. & numero 16. & ibidem testatur numero. 16. & numero. 17. appellationem interponi posse etiam à sententijs interlocutorijs affirmatiuis, vt puta si iudex pronūtiet procedendum esse in causa, reiecta exceptione dilatoria, qualis est exceptio inepti libelli, aut illa quæ respicit inhabilitatem agentis, vel si perēptoria opponatur, quæ impediat litis ingressum qualis est exceptio rei iudicatæ, transactionis, aut iurisiurandi: nā in his speciebus inducitur vexatio irreparabilis aduersus opponētem exceptiones & Bartolo in hoc consentit Bald. vbi supra nu. 5. &. 6. & Angel. in. l. 2. n. 6. ff. de appellationibus recipiendis. & cum hac opinione Bartoli & sequacium transit Alexander Stiaticus in practica iudiciaria. cap. 4. numero. 6.
24 Sed ista vltima opinio Bartoli & sequacium non est admittenda alias passim deferēdum esset appellationi interpositæ ab interlocutoria super omni exceptione dilatoria, quia facile posset cōsiderari vexatio facti. Præterea Bart non iuuatur text. in. l. 4. ff. de appellationib. recipiendis. quia non debet sumi argumentum à contrario sensu ad correctionem regulæ prohibentis appellationem ab interlocutoria iuxta text. in. c. ánobis. el. 2. de sententia excōmunicationis, & huiusmodi impugnatio Bart. deprehenditur. ex. l. 3. tit. 16. libro quarto recopilationis, vbi disponitur, appellationem ab interlocutorijs affirmatiuis super exceptionibus dilatorijs solummodo admittendam esse in tribus casibus, ergo manifeste cōstat in aliis denegatam esse, argumen. text. in. l. cum prætor. ff. de iudi. & supradictæ limitationes Bartoli cōprobātur iure regio in. d. l. 10. titu. 7 libro. 2. recopi. De iure autem canonico appellatio ab interlocutoria indistincte admittebatur. vt in. c. super eo. el. 2. de appellationibus, cum mille complicibus. Hodie vero per concilium Tridentinū Sessione vigesima quarta de reformatione cap. 20. in principi. etiam in foro canonico appellatio ab interlocutoria sublata est, nisi interlocutoria habeat vim diffinitiuæ, vel contineat grauamen irreparabile per diffinitiuam, & idem dispositum est in causis criminalibus ab eodem Cōcilio sessione. 13. de reformatione, c. 1. in fi.
26 Quæ decreta concilij procedunt in interlocutorijs latis tā à iudice ordinario quā à delegato, tā in prima instancia quam in secunda: quia nō sunt correctoria iuris communis sed potius declaratoria, cum ius canonicum antiquum declarent: nempe quod in quātum simpliciter disposuerat. ab interlocutorijs esse appellandum intelligatur verum, quando interlocutoriæ haberent vim diffinitiuæ, vel inducerent grauamen irreparabile, & lex declara-
27 toria extendi debet ad casum similem secundum Barto. receptum in. l. si constante, numero. 43. ff. solut. matrimonio. Rursus & si fateamur, prædicta decreta correctoria esse, adhuc tamen exteedenda sunt ad similem casum ex

identitate rationis aſsignatę in eis, ſecundum. DD. in auth. quas actiones. C. de ſacroſanctis eccleſijs. ſed in dicto decreto vigeſsimo diſponitur, q̃ cauſa in prima inſtantia terminetur biēnio, & quod ab interlocutorijs non appelletur, ergo mens & ratio concilij eſt, ne bienniū illud conſummatur in interponendis appellationibus ab interlocutorijs: ſed in ſecuuda inſtātia vertitur eadem ratio, imo maior cum vno ānno terminari debeat, vt in. c. cū ſit Romana. de appellationibus. ergo etiam appellatio cenſetur prohibita ab interlocutorijs latis in ſecunda inſtantia: nā quando eadē ratio vertitur in ſecunda inſtancia diſpoſitum in prima inſtantia extenditur ad ſecundam inſtantiam ex reſolutis per Aretinū, in cap. fraternitatis. num. 7. de teſt. lib.

28 Præterea quando maior fauor vertitur in extēſione legis, quā in reſtrictione, eius extenſio fieri debet ex identitate rationis. ſecundum Alexan. in dict. l. ſi conſtante. numer. 5. ſed in hac ſpecie maior fauor verſatur in extenſione, nempe fauor reipublicæ cū eius interit, quod finis litibus imponatur quam in reſtrictione, in qua tantum fauor priuati appellantis vertitur. ergo. &c. deprehenditur etiam intellectus iſte ex regul. 35. cancellariæ à Summo Pōtifice Gregorio decimo tertio poſt concilium Tridentinum promulgata & ad eiuſdem Concilij explicationē emanata. vbi indiſtinctē diſponitur, quod in cauſis in Romana curia pendentibus, & quæ in poſterū contigerit agitari non licet ante diffinitiuam appellare. Ex quibus plane conſtat, ſublatam eſſe appellationem ab interlocutoria lata etiam in ſecunda inſtantia cum attento Concilio Tridentino in dicto cap. 20. in princip. in Curia Romana cauſæ eccleſiaſtice non debeant agitari, niſi per appellationem a diffinitiua. ergo cenſetur ſublata appellatio ab interlocutoria lata ne dum in prima inſtantia, verum etiam in ſecunda. Et de hac appellatione ab interlocutoria habetur apud Luſitanos in ordi. lib. 3. tit. 53. per totum.

Septimo erit videndum qualiter appellatio interponi debeat, & erit dicē

29 dum, quod appellatio aliquando interponitur viua voce verbaliter, vt puta quando in continenti poſt prolatio

30 nē ſentētiæ grauatus viua voce appellat, & facit eā redigi in actis proceſſus

31 per notariū: aliquādo vero in ſcriptis interponitur: quādo poſt latam ſentētiam grauatus ex interuallo appellat, iuxta text. in. l. litigatoribus. C. de appellationib. & cap. ei qui. 2. quæſtione. 6. & reſoluit Maranta de ordine iudiciorum, 6. part. titulo de appellatione. numer. 124. & Damhouderius in praxi. cap. 236. Et in ſcriptis dicitur appellari, quando porrigitur libellus appellatorius ſcriptus, alias quādo viua voce appellans dictaret, & tabellio ſcriberet nō diceretur appellatio in ſcriptis, ſed potius viua voce facta, ſecundum Maran. in dict. tit. de appellatio.

32 num. 127. Et eſt aduertendum, quod à ſententia diffinitiua vel ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ viua voce incontinenti appellari poteſt, ſecūdum Peruſinū in. c. vt debitus honor. columna. 8. verſiculo ſeptimo quæritur. extra de appellationib. & Maran. in dicto titulo de appellatione. numero. 124. & numero. 130. tamen ex interuallo a quacunque ſententia appellādum eſt in ſcriptis, nec ſufficit viua voce, vt in dict. l. litigatoribus. & in. l. 1. § fin. ff. de appellationibus. Quod eſt verū, niſi in cauſis breuioribus, a quibus etiam ex interuallo viua voce poterit appellari, ſecundum Baldum in. l. maioribus. C. de appellationibus. Et quę dicantur cauſæ breuiores, habetur in authentica niſi breuiores. iuncta gloſ. in ibi. C. de ſententijs ex breui loco re

citan-

citandis. & in iſto noſtro rẽgno quæ cauſæ dicantur breuiores obſeruat Didacus Perez in Rubrica. titulo. 1. libro tertio ordinamenti. column. 750. cum
33 ſequentibus. At verò à ſententia interlocutoria in caſibus, in quibus poteſt appellari, ſemper appellandũ eſt in ſcriptis, ſiue in continenti, ſiue ex interuallo, vt in capitulo. 1. de appellationibus. in. 6. & docet Speculator tit. de appellationibus. §. qualiter. & Barto. in. l. eius. ff. de appellationibus recipiendis. Peruſinus in dicto capitulo, vt debitus. colũna. 7. verſicul. ſecundo queritur, & notat Caſtrenſis in conſilio. 270. volumine. 2. in principio. & Romanus conſilio. 4. tamen ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ in cõtinenti poterit appellari viua voce, vt ſupra proxime reſoluiſti. Rurſus in appellatione à diffini
34 tiua cauſa grauaminis non debet exprimi, vt in. l. ſcio. & ibi gloſſa. fin. ff. de appellationibus. gloſſ. & communiter Doctores in capi. cum in eccleſia. extra de appellationibus. Similiter in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ expreſsio cauſæ non requiritur, arguẽdo ab æquiparatis, & ita in terminis firmat Peruſinus in capit. 1. numero. 6. de appellationibus. in. 6. & teſtatur communem opinionem Decius in capit. peruenit, el. 2. extra de appellationi-
35 bus. Quæ reſolutio eſt vera, niſi quando appellatio in aliquo caſu prohibita eſt à iure, vel à Principe: tunc enim cauſa debet exprimi tã in appellatione â diffinitiua, quam in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, ſecundum gloſſam in capit. Romana. §. ſi autem. verbo. Mandetur. de appellationibus in. 6. communiter receptam ex Decio in capit. ad noſtram. numero. 13. extra. de appellationibus. Cæterũm in appellatione à ſententia interlocutoria continente grauamen irreparabile, ſpecialiter, & nominatim cauſa grauaminis debet exprimi, per text. in capitul. 1. de appellationibus in. 6. iuncta Clemẽtina. appellanti. eodem titulo. & ita reſoluit Baldus in. l. minoribus. numero. 5. C. de his, quibus vt indignis. In quo caſu ſolum modo hodie habet locum textus in dicto capitul. 1. in foro Eccleſiaſtico, tamen in foro ſæculari etiam habet locum in illis trib⁹ caſibus, in quibus ab interlocutoria poteſt appellari, vt habetur in. l. 3. titulo. 18. libro. 4. Re-
36 copilationis. Præterea à appellatio continere debet nomen appellantis, & appellati, continentiamque ſententiæ, â qua appellatur cum relatione iudicis à quo, & iudicis ad quem, vt in. l. 1. §. finali. &
37 ibi Bartol. ff. de appellationibus, ſufficit tamen in appellatione apponere nomẽ officij iudicis à quo, licet nomen proprium non apponatur, vt docet Barto. in dicta. l. 1. §. final, numero. 6. Similiter ſufficit quod appellatio generaliter fiat non expreſſo nomine proprio iudicis ad quem, vt puta ſi ſolum modo dicatur, appelio ad iudicem competentem, iuxta text. in. l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verborum obligationibus. Quæ reſolutio procedit tã de iure ciuili, quã de iure Canonico, vt contra Panormit. reſoluit Decius in capitul. inter cætera. numero. 4. de appellationibus, & Peruſinus in capitul. dilecti. el. 2. quæſtione. 17. extra de appellationibus. & ſubſcribit Alexand. in dicto. §. Seia. numero. 3. & ita praxis obſeruat. Quæ opinio procedit non ea ratione videlicet, quia ſecundum iuris ordinem cenſetur appellatio interpoſita ad proximum ſuperiorem, vt communis opinatur (ſic enim cenſeretur appellatus Papa, qui eſt maximus omnium ordinarius, vt optime pungit Socinus. nume. 3. & Iaſſ. num. 17 in dicto. §. Seia.) ſed ex alia ratione prædicta opinio procedit, nẽpè quia in pe-
38 tendis Apoſtolis exprimitur iudex ad quem, vt in capit. poſt appellationem. verſiculo. forma. 2. quæſt. 6. vel quia ſaltim proſecutio appellantis ſequuta citatione

ratione declarat iudicem, vt colligitur
39 ex Rota noua.209.alias.303.ſub titulo. de appellationibus. Appellatio vero alternatiua, vt puta, ſi dicatur appello ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, nõ valet, ſecundum gloſſam in capit. ſi is, qui verbo. Durante, de officio delegati. in lib. 6. receptam à Decio in cap. 2. num. 6. & ibi Felino. numero. 2. extra de appellatiouibus. & Peruſino in cap. dilecti. el ſegundo. eodem titul. quæſtione. 19. & Aretino in dicto. §. Scia. numero. 19. Quæ opinio vera eſt, quando appellatio fuit à iudice recepta, & iudex aſsignauit terminũ ad eius proſecutionem: quia cum talis aſsignatio termini habeat vim peremptorij, in tantum quod contra abſentem poterit procedi ac ſi peremtoriè fuiſſet citatus, vt in capit. ſæpè. de appellationibus. Intereſt appellãtis ſcire coram quo iudice debeat comparere: ſed ſi appellatio non fuit recepta à iudice, nec terminus proſequutionis fuit præfixus, tunc bene valet, cũ exigatur citatio ex qua appellatus certior efficiatur, coram quo iudice comparere debeat, ita colligitur ex text. ſupra citato. & firmat Dominicus in capit. ſi is qui. numero. 3. receptus à Præpoſito in capit. ſi quis. 2. quæſtione. 6. numero. 1. Requiritur etiam, quod in
40 appellatione Apoſtoli petantur, alioquin appellatio non valebit, vt cũ Innocentio reſoluit Maranta in dicto titulo. de appellatione. numero. 119. debentque peti inſtanter, inſtantius, & inſtantiſsimè, & ſæpè, ſæpius, & ſæpiſsimè, vt in capit. ab eo. & in capit. vt ſuper. de appellationibus. in libro. 6. Sufficit tamen, quod vnico actu ſæpius petatur in vno, & eodem libello, vt in Clementina. quanuis. de appellationi-
41 bus. Dicuntur enim Apoſtoli quædam miſsio, quæ fit per tabellionem in teſtimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipſe inſtruatur ex actis proceſſus, vt in dicta Clementina quanuis. & ibi gloſſ. verbo, Apoſtoli. appellanturque ab Apò, id eſt, De, & Stolon, id eſt,
42 miſsio, quam facit vnus vnus iudex ad alium: & huiuſmodi Apoſtoli, id eſt, literæ demiſſoriæ ſunt, aut reuerentiales, aut teſtimoniales, aut refutatoriç, quod colligitur ex reſponſo præſtito à iudice â quo quando appellatio interponitur. Nam ſi reſpondeat, ſe non intuliſſe grauamen appellanti, tamen propter reuerentiam ſuperioris defert appellationi, tunc iſtæ literæ demiſſoriæ dicuntur reuerentiales, quando vero iudex à quo nec defert appellationi, ne ceam denegat, ſed dicit quod audit, tunc dicuntur literæ teſtimoniales, ſed ſi expræſsè appellationem deneget, dicuntur refutatoriæ. Ita colliges ex Speculatore in Quarta Parte. titulo. de Apo-
43 ſtolis. Denique appellatio fieri debet de minori ad maiorem iudicem, vt in. l. 1. §. ſi quis. ff. de appellatio. & in capit. non putamus. de conſuetudine. in lib. 6. reſoluunt Panormitan. & Felin. in Rubrica de appellationibus. debetque gradatim ad iudicem maiorem immediatum, & non omiſſo medio interponi, vt in. l. Imperatores. ff. de appella. l. præcipimus. C. eodem titul. in cap. dilecti. 3. de appellat. cap. Metropolitanũ. 2 quæſtione. 7. tamẽ de iure regio ad ipſum regem omiſſo modio appellari poteſt iuxta text. in. l. 18. titulo. 23. parti. 3. Quo fit quod licet Domini oppidorũ ex legitimo titulo habeant ius primarum appellationum, tamen eorum ſubditi liberè poterunt omiſſo medio ad regem, vel eius curiam, aut cancellarias appellare iuxta text. in. l. 1. titulo. 1. libr. 4. Recopilationis. & reſoluit Couarru. in practic. quæſtioni. capit. 4. numer. 9. & libellus appellationis concipitur forma ſequenti.

(.?.)

LIBEL-

Libellus appellationis.

44 HIeronymo Hernandez en la causa con Hernan Rodriguez, digo que la sentencia que vuestra merced dio y pronuncio contra mi, y en fauor del dicho aduerso, en que en effecto me condemno, a que diesse y pagasse al dicho aduerso cien ducados, segun en la dicha sentencia se contiene, en yo tenor auido por repetido, y a el me refiriendo, hablando con el acatamiento deuido, a es ninguna, b (y do alguna) in justa, y muy agrauiada, digna de ser reuocada por lo siguiente. Lo primero, por todas las razones de nullidad, y agrauio que del processo resultan, y se pueden collegir que he aqui por insertas. Lo otro, porque no fue dada a pedimiento de parte, ni contra parte, en tiempo ni en forma. Lo otro, porque yo no fuy citado c para la verdad, ni el processo estaua en tal estado, ni en darla se guardo el orden del derecho. Lo otro, porque yo proue bien bien y cumplidamente mi intencion, y mis excepciones, y defensiones, y deuiendolas vuestra merced dar por tales bien prouadas, y absoluerme dela demãda, las dio por no prouadas, y me condemno. Por las quales causas, d y qualquier dellas, y por las que ante el superior protesto dezir y alegar, sintiendome agrauiado, saluo iure nullitatis, e y otro deuido remedio, apelo de vuestra merced, y dela dicha sentencia, en quanto contra mi haze, y no en mas, ni allende para ante los señores f Presidentes y Oydores, que residẽ en la Real Chãcilleria de Valladolid, so cuya protection y amparo pongo mi persona y bienes, y esta causa, y pido los apostolos desta mi apelacion, sæpe, sæpius, instanter, instantius, & instantissimè, con todas las instancias y affincamientos que de derecho se requieren. Y si esta apelacion tacita, o expressamente denegada, me fuere añadiendo agrauio a agrauio, y fuerça a fuerça, y apelacion a apelacion, iterum, apelo dela dicha denegacion, segun y para ante quien apelado tengo, y pidolo por testimonio, y a los presentes ruego dello me sean testigos, para en guarda de mi derecho y justicia.

Expositio libelli appellationis.

a DIximus, con el deuido acatamien-
45 to, &c. ad denotandum, quòd appellans non debet conuitiari iudici à quo, alias puniri debet, vt in.l. illud. la. 1. ff. de appellationibus. & in. l. 12. titulo. 18. libro quarto, Recopilationis. nec ex diuerso iudex à quo conuitiari debet appellãti, vt in. l. iudici ff. de iniurijs. & in. l. & in maioribus. C. de appellationibus. & in. d. l. 12.

b Diximus. Es ninguna, y do alguna in
46 justa. &c. Quæ clausula procedit ex gl. fina.

fina.in.l.1.C. quãdo prouocare non eſt neceſſe,& tradit ibi Bald.num.13.Bart. in.l.ſi expreſsim.num.4.ff. de appellat. Decius in cap.Paſtoralis nume.2.de exceptio.& in c.dilecto.num.6.de appellat.Bantius.tract.de nullitat.text.quot & quibus modis num.11.

c Diximus, Y no fuy citado, &c. Quæ clauſula procedit ex his quæ reſoluiſti in prima parte huiꝰ primi tomi in decimo tempore,paulò poſt principium.

d Diximus, Por las quales cauſas,y las 47 que ante el ſuperior, &c. ad denotandum, quòd appellatio â diffinitiua ſententia, nedum iuſtificari poteſt ex actis & cauſis deductis in prima inſtantia,verum etiam ex nouis cauſis & nouis probationibus deductis in ſecunda inſtantia, vt in.l.per hanc. & ibi Doctores.C. de temporibus appellationum. & in. l. eos. §. ſiquid autem,C. de appellationibus,& habetur in capitu.fraternitati. extra de teſtibus. & pro regula conſtituit Dueñas in Regula.48.At vero ap- 49 pellatio ab interlocutoria nõ poteſt iuſtificari ex nouis cauſis,ſed ex primis deductis in prima inſtantia iuſtificari debet,vt in Clementina.appellanti de appellationibus.& docet Barto.in.l.eius. qui.numero.8.ff.de appellationibus recipiendis.& pro regula cum. 7. fallentijs tradit Dueñas in regul.47.& iuxta text.capit.Romana.§.cum autem.cum duobus ſequentibus.de appellationibꝰ. in.6.quod comprobatur in Concilio Tridẽtino,Seſsione.22.de reformatio. cap.3.

e Diximus, Saluo iure nullitatis, &c. 50 ad denotandum, quod appellans non vult confirmare ſententiam nullã per appellationem. Quæ clauſula attento communi ſtylo & praxi, & pro cautela apponitur in appellatione,ita docet Butrius in capitulo.i.nu.6. de ſententia & re iudicata,tamen attento iure hęc clau- 51 ſula non eſt neceſſaria. nam regulariter de iure ſententia nulla per appellationem non efficitur aliqua,vt firmat glo. fina.in capit.1.de ſententia & re iudicata.& glo.in c.fin.verbo. Neceſſe.de ſententia & re iudicata.in.6.& gloſ.fin.in Clementina ſi appellationem.de appellationibus. pro quibus gloſsis eſt text. in.l.ſi expreſsim.ff. de appellationibus, & ita reſoluit Peruſinus in ca. dilecto, quæſtione.8.& ibi Felinus.num.17.extra de appellationibus.

f Diximus.Para ante los ſeñores Preſi 52 dente y Oydores, &c. Per hanc clauſulam exprimitur nomen iudicis ad quẽ, & ſufficeret dicere. Para ante quien, y con derecho deuo,vt ſupra reſoluiſti in iſto capitulo.numero.38. in medio. Y aduierteſe que las appellationes de las ſentencias diffinitiuas, y de las interlocutorias,en los caſos que han lugar, dadas por los juezes ordinarios, en las cauſas ciuiles han de yr,y van a las Chãcillerias,vt in.l.12.titulo.5.libro ſecundo,Recopilationis,excepto algũas cauſas, cuya appellation va para Conſejo Real,quas congerit lex.20. tit.4. lib.2. Recopila. Anſi miſmo las appellaciones de las ſentencias en cauſas ciuiles dadas por los ordinarios en los adelantamientos de Caſtilla,Leon, y Campos, de ſeys mil marauedis, y de ay abaxo han de yr y van alos Alcaldes mayores de los dichos Adelantamiẽtos, vt in.l. 76.titulo.4.libro.3.Recopila. Item las appellationes de las cauſas ciuiles de diez mil marauedis para baxo,van alos ayuntamientos,y regimientos delos lugares,adonde ſe dan,vt in.l.7. titul.18. lib.4. Recopil. excepto las appellationes de las cauſas ciuiles de ſeys mil marauedis para baxo, que ſe comiençã en los Adelantamientos ante los Alcaldes mayores,las quales no van a los ayuntamientos, ſino a las Chancillerias, vt in.l.49.tit.4.lib.3. Recopilationis. Similiter las appellationes de las ſentencias que ſe dan dentro de ocho leguas do reſide la Chancilleria, aunque ſean

de

de menor quantia de diez mil maraue-
dis, van ala Chancilleria, vt in.l.7. titu.
18.libr.4.Recopil.Las appellationes de
las cauſas criminales no van a los oydo
res de las Chanchillerias, ſino a los alcal
des del crimen, que reſiden en ellas, vt
in.l.1, per totum.titu.7. lib.2. Recopil.
Los quales nō admitten appellaciō de
interlocutoria, ſaluo ſi tiene fuerça de
diffinitiua, o grauamen irreparabile, vt
in.l.10.titul.7.lib.2. Recopilla. & ſunt
videndæ leges remiſsiue poſitę in noua
Recopil.poſt.l.fin.tit.18.lib. 4.Recop.
ex quibus conſtat appellationes cauſa-
rum apud quos iudices ſin interponen
dæ. Huiuſmodi libellus appellationis
53 forma ſupra dicta conceptus, porrigi
debet corā iudice à quo, vt probat tex.
in clement. 1. ibi coram ipſis de appel-
latio. deciſio Rotæ. 50. de appellat. in
nouis. Innocen. relatus à Baldo in cap. 54
cum olim colum.1.de dolo & contum.
& hanc teſtatur communem opinio-
nem Nauarrus in relect. cap.cum con-
tingat de reſcriptis.cauſa ſexta nullita-
tis. numero.10.& reſoluit Peruſinus in
capit.fin.colum. 4.de appellationibus.
† Et poſt hanc meā reſolutionem, idem
reſoluit Ioannes Gutierrez in libro. 1.
Practicarum.qq.quæſt.102. nu.1. &. 2.
alioquin appellatio ſolummodo intra 55
poſita coram notorio, & non coram iu
dice non ortit admittenda quia non va
let vt reſoluit Addictio Capellæ Tolo
ſanę in deciſsione.429.& pluries ita iu
dicaui,& fuit deciſſum in audientia Re
gali Galeciæ, & tunc pronunciandum
erit appellationem non fuiſſe deuolu-
tam nec admitendā eſſe ſecundū Rabu
fum titu.de appellationibus arti. 5. gl.
vna.n.10.† & ſi copia iudicis non poſ-
ſit haberi, quia eſt abſens, vel proter me
tum eius tunc libellus porrigi debet co
ram honeſtis perſonis, dummodo poſt-
modum intra decendium intimetur iu
dici, ſecundum Speculatorem.tit.de ap
pellat.§.qualiter, verſicu.hoc etiam, ſe-
quitur Decius in ca. ſuggeſtum. de ap-
pel.& Nauar.vbi ſupra ſufficitque hu-
iuſmodi intimationē iudici fieri à quo
cunque etiam non habente mandatum,
vt reſoluit Nauar.vbi ſup.n.12.citās ad
hoc gl.in clemen.cauſam.de elect, verb.
plena.in fin,& text.in. ca.ſi duobus.de
appel.& plures alios doctores aut ſupe-
rior poteſt adiri.& coram eo offerti, ſe-
cundū Bald. in. l. apertiſsimi.col.1. C.
de iudicijs.& eſt glo.in Clemen. 1.verb.
Maiori.de appel.& tradit Deci° in.c.fi.
n.4.de appel.& Maranta de ordine iudi
ciorum.6.par.tit.de appel.nu.121.Quæ
appellatio interponi debet in foro ſecu
lari intraquinque dies, & in foro eccle
ſiaſtico intra decem comnumerandos
à die notificationis ſententiæ, vt ſupra
reſoluiſti in iſto proœmio.nume. 14.&
15.Et prædicto libello appellationis o-
blato, pars appellans petit à tabellione
teſtimonium ſuæ appellationis, quod
vulgo dicitur (los apoſtolos) literæ de-
miſſoriæ: & hoc teſtimonium contine-
re debet relationem petitionis actoris,
& eius quantitatis, & relationem ſen-
tentiæ, eius quantitatis, cum expreſsio-
ne cauſæ, an ſit ciuilis vel criminalis, vt
diſponitur in.l.10.titul.18.libro.4.Re-
copil. Et ſi tabellio cauſæ noluerit teſti
monium concedere requiri debet ab
appellante coram alio tabellione, tertio
quoque die, vt ſibi teſtimonium appel-
lationis præſtet: quod pro teſtimonio
petere debet, cum quo teſtimonio ſe
præſentabit coram ſuperioribus, mit-
tendo mādatum alicui procuratori chā
cellariæ, ſimul cum prædicto teſtimo-
nio appellationis, vel cum alio teſtimo
nio literius tabellionis, quod tabellio
cauſæ noluit ſibi teſtimonium appella-
tionis concedere, & tunc procura-
tor nomine appellātis ſe præ-
ſentat coram ſuperiori-
bus forma ſe-
quenti.

(.·.)

Ex Ca-

Sextæ partis primi Tomi

Ex Capite primo

SVMMARIA.

1 APpellans debet se præsentare cum testimonio appellationis coram superiori, intra terminum præfixum per iudicem á quo.

2 Iudex á quo potest assignari appellanti terminum ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem coram superiori, siue iudex à quo admittat appellationem siue eam deneget.

3 Intellectus ad textum in cap. ex eo. de regulis iuris lib. 6.

4 Iudice á quo non præfigente terminum appellanti ad se præsentandum coram superiori, tenebitur appellans se præsentare intra terminum á iure statutum.

5 Tepus á iure, uel iudice appellanti cõcessum ad se præsentandum corã superiori currit attento iuris rigore à notificatione sententiæ, sed attento communi stylo currit à die appellationis.

6 Testimonium appellationis de iure canonico peti debet intra triginta dies, computandos à die sententiæ.

7 Appellatio remanet deserta si appellãs nõ se præsentauerit corã superiori intra terminũ á iure uel iudice præfixũ, remanetque sententia iudicis à quo firma.

8 Libellus, & forma presentandi testimonium appellationis coram superiori sermone Hispano conceptus.

9 Appellati præsentato corã auditoribus regis cum testimonio appellationis datur prouisio regalis, quæ uulgò mejora dicitur.

10 Prouisio regalis appellanti data (quæ uulgò Mejora dicitur) quid contineat & quid impetrans facere debeat.

11 Appellans debet notificare prouisionem sibi datam (quæ Mejora uulgo appellatur) parti aduersæ ut intra terminũ in ea præfixum eat ad prosequendum appellationem.

12 Appellans exemplum processus á tabellione sibi traditum simul cum prouisione regali (Mejora uulgò nuncupata) & eius notificationibus debet præsentare coram secretario causæ in regali cancellaria intra terminum in ipsa regali prouisione contentum.

13 Libellus grauaminum in causa appellationis coram regis auditoribus præsentatus Hispano sermone conceptus.

14 Libellus appellati contra libellum grauaminum ab appellante præsentatum sermone Hispano compositus.

15 Forma relationis in causa appellationis quam relator facit, ut partes ad probationem admittantur.

16 Testes non possunt produci in secunda instantia super eisdem articulis uel directo contrarijs, super quibus in prima instantia fuerunt adducti.

17 Aduocatus faciens articulos super eisdẽ articulis uel directo contrarijs primæ instantiæ, puniri debet [illegible] rapetinorum de iure [illegible]

18 Probatio admittitur in secunda instantia super eisdem articulis uel directo contrarijs in tribus casibus, attento cõmuni stylo.

19 Testes producti, & non examinati in prima instantia possunt examinari in secunda

secunda super eisdem articulis, vel directo contrarijs super quibus fuerunt producti in prima instantia.

20 *Terminus ad probandam à iure datus potest à iudicibus coarctari & prorogari secundum negotij qualitatem & locorum distantiam.*

21 *Relationis forma cum aguntur instrumenta de falso.*

22 *Testium examinatio extra cancellariã receptori non committitur, nisi testiũ sit magnum periculum in perueniendo ad cancellariam propter summam eorum senectutem vel alium morbum aut legitimum impedimentum.*

23 *Forma relationis cum instrumẽta dicuntur non esse authentica, nec à tabellione assignata.*

24 *Forma relationis cum petitur terminus vltra terminus.*

25 *Stilus qui seruatur in regijs chancellarijs post quam partes recipiuntur ad probationem in causa appellationis.*

Cap. 1. De modo procedendi per viam appellationis in chancellarijs regijs.

BLATO libello appellationis coram iudice à quo, vt diximus supra in proœmio. nnmero. 53. receptoque testimonio appellationis
1 à tabellione, pars appellans debet se præsentare cum prædicto testimonio coram superioribus intra terminum præfixum per iudicem à quo, nam iu-
2 dex à quo assignare potest appellanti terminum ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem coram superioribus, tam in foro ecclesiastico, quam in seculari, vt probatur in capit. 1. de appellationibus. libro. sexto. & in. l. 2. titulo 18. libto quarto Recopilationis. Quod verum est, siue iudex à quo admittat appellationem, siue eam deneget, vt probat text. in dicto capit. primo. sic eum inducendo: nam post quam in versiculo præcedẽti dixerat de appellatione admittenda, vel reijcienda, statim in versiculo sequenti subijcit de assignatione termini facienda per iudicem a quo, & ita plane probat, iudicem a quo posse præfixere prædictum terminum appellanti, siue admiserit, siue appellationem reiecerit. Et per illum textum: ita firmat Ioannes Andreas, Dominicus, & Perus. in capitu. cum appellationibus. de appellationibus. libro sexto, Perusinus & Moderni in capit. personas. extra de appellationibus. & testatur hanc communem opinionem esse Felinus in capitulo cum Bertoldus. numero. 16. de re iudicata. & probatur in capitulo personas. & in capitulo cum sit Romana. & in capitulo. sæpe. extra de appellationibus. & in. l. secunda. titulo. 18. libro quarto recopilationis. quatenus in prædictis iuribus generaliter disponitur iudicem a quo posse præfixere terminum appellanti ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem. ergo siue iudex a quo admittat appellationem, siue eam reijciat, poterit prædictum termiuum præfigere, & ita est tenendum, quidquid oppositum teneat Innocentius Panotmitanus, & alij relati atque recepti a Decio in dicto capitulo cum
3 sit Romana. numero. sexto. quibus non suffragatur tex. in capitulo. ex eo: de regulis iuris, libro sexto, per quem

prædict. Doct. firmant, iudicem à quo denegantem appellationem non posse prædictum terminum præfixere, ex eo quod illam impugnauit, nam text. ille procedit, quando quis impugnat aliquid in vtilitatem propriam, tunc enim ex eo quod impugnauit, non poterit commodum consequi, tamen appellatio non reijcitur à iudice in sui fauorem, sed in vtilitatem appellantis & in commodum reipub. vt citius lis finiatur. Sed si iudex à quo non præfixerit terminum appellanti ad præ-
4 sentandum, tunc tenebitur appellans se præsentare coram superioribus intra terminum à iure statutum nempe in foro seculari intra quindecim dies, sies aquende los puertos, y si es allende intra quadraginta dies: y si la causa pende en algun lugar, adonde esta la audiencia, o donde aya otro alcalde mayor que pueda cognoscer en grado de appellacion: huiusmodi præsentatio debet fieri intra tres dies, vt dispositum est in l. 2. & in l. 15. titu. 18. libro quarto recop. per quæ iura intelligitur text. in l. 23. tit. 23. p. 3. Et istud tempus præsentationis, attento iuris
5 rigore, currit a notificatione sententiæ tamen attento communi stylo currit a die appellationis, sed tutius est, ꝙ pars appellans se præsentet intra prædictũ terminũ, cõnumerandũ à notifi-
6 catione sententiæ. De iure autẽ canonico testimonium appellationis, id est apostoli, debet peti intra triginta dies vt in c. ab eo. de appellatio. in 6. quod tempus currit a die sententiæ, secundum glossam in Clementina. sicut, verbo, a die, de appellationibus. Et ista est magis communis opinio, teste Maranta de ordine iudiciorum in sexta parte titulo de appellatione. numer. 209. Et intra annum vel biennium ex causa tenetur se præsentare & prosequi appellationem, vt in capit. cum sit Romana. de appellat. & in Clementina. sicut. eodem titulo. Alioquin si appellans fuerit negligens in se præsentando intra terminum iudicis, vel iuris, appellatio
7 censebitur deserta, & a iudice talis pronũtiari debebit remanebitque firma sententia iudicis a quo, vt expresse deciditur in l. 22. tit. 23. par. 3. & in l. 2 titulo. 18. libro quarto recopil. & probatur ex textu. & ibi gloss. in l. si præsens. C. quo modo & quando iudex. & in Clementina sicut. de appellationibus. & in Rota in antiquis. decisio. 690. & resoluit Didac. Perez, in l. 2. titulo. 16. lib. 3. ordinamen. in gloss. 2. & 3. Et ad hoc vt appellatio a iudice pronuntietur deserta debent adhiberi diligentiæ, de quibus diximus in 1. p. huius primi tomi in. 12. tempore. Et tũc appellans si personaliter se præsentauerit coram superioribus, tenetur constituere procuratorẽ numeri illius cãcellariæ, cum quo causa agitetur, & ita ei per tabellionẽ intimatur: alioquin dicitur quod acta processus fient cum auditorio. Sed si per procuratorem se præsentauerit, necesse non erit quod a tabellione intimetur, vt procuratorem constituat, alias quod cum auditorio acta processus fient. Et præsentatio fit in forma sequenti.

Muy poderoso Señor.

8 ALonso Sanchez en nombre de Hieronymo Hernandez me presento ante V, A, en grado de appellacion de la sentencia que contra mi parte dio y pronuncio el teniente de Salamanca, en fauor de Hernan Rodriguez, en que en effecto condemno a mi parte, a que le diesse e pagasse

gaſſe cien ducados, de la qual ſintiendoſe agrauiado, appelo para ante V.A. como conſta deſte teſtimonio de que hago preſentacion con el juramento e ſolemnidad neceſſaria, &c. A V.A, pido e ſupplico mande dar ſu prouiſion real, inhibitoria, y compulſoria, en la forma acoſtumbrada, y para ello, &c.

Viſo prędicto libello prędentationis cum teſtimonio appellationis, & mandato procuratoris per ſuperiores, tũc auditores regij prędipiũt, quod prouiſio regalis detur appellanti, quę vulgo Mejora dicitur. & eſt citatoria, quia per eã pars appellata citatur ad prolequendam appellationẽ iuxta tex. in.l. 5.ti.18.lib.4.recop. & explicat Didac. Per.in.l.8.tit.16.lib.3.ordinamẽ. Item eſt cõpulſoria, quia per eam tabellio cauſæ compellitur ad tranſmittendũ, proceſſum exhibito ſibi ſalario, niſi appellans ſit pauper. nam tunc recepta ſummaria informatione paupertatis, oblitaq; coram ſuperioribus ſimul cũ teſtimonio appellationis præcipitur tabellioni in prędicta prouiſione regali, quod gratis proceſſum tranſmittat prędtita cautione ab appellante, quod ſi in cauſa obtinuerit, expenſas ſoluet tabellioni, vt probat tex.in.l.2.titu.18. lib.4.recop. & tradit Didac.Per.in.l.2 tit.16:lib.3.ordinamen.in gl.fin. Quæ prouiſo regalis intimatur tabellioni, para que la cũpla y de el proceſſo dẽtro del termino en ella contenido, y ſi no le diere ha le de requerir el appellante por otro, o otros dos requerimientos, que le de el prpceſſo, y ſiempre offreciendo le dinero de ſus derechos, ſaluo ſi fuere pobre: y ſi el eſcriuano toda vía no le quiſiere dar el proceſſo, el appellante con los dichos requerimientos bueluc al ſuperiór, y pide ſobre carta contra el eſcriuano, y daſele con coſtas: y notificada la dicha prouiſion, o ſobre carta al eſcriuano, y dada el proceſſo, luego el appellante ha de hazer notificar la ducha prouiſion a ſu contrario. y citarle, para que dentro del dicho termino en ella contenido vaya en proſecucion de la cauſa. Y aduierteſſe que primero que la dicha prouiſion ſe notifique a la parte contraria, ſe ha de notificar al eſcriuano de la cauſa, porque podria ſucceder, que ſi ſe notificaſſe primero a la parte, pareceria al termino ante el juez ſuperior, y deſpues el eſcriuano no daria el proceſſo, y como el appellante no pareciesſe cõ el proceſſo, quedaria circũducto el termino y cõdẽnarle han en coſtas, vt reſoluit Monter.in tract.5.de las chãcellerias fo.79.col.2.no ſolo en las proceſſales pero en perſonales. vt.l.5.tit.3.li4.recop.In qua prouiſione regia iudices ſuperiores nõ cõcedũt appelanti inhibitionẽ cõtra iudicẽ inferiorẽ, quia ſuperioribus prohibitum eſt inferioribus inhibere, donec acta proceſſus primæ inſtantiæ ad ſuperiores delata ſint & ex eis videant an inferioribus inhibere debeant ita probatur in.l.55,tit.5. libro.2.recopil.vbi in omnibus cauſis hoc ſuperioribus prohibetur. probatur etiam in.l.54.ciuſdẽ tit.& lib. vbi prohibetur ſuperioribus inhibere inferioribus, quando ab eorũ ſentẽtijs appellatũ fuerit in cauſis eõcernentibus rectam gubernationẽ reip.taxationem alimentorum, vel obſeruantiam conſtitutionum ciuitatis, anteaquam ab inferioribus recipiant rationem, & informationem eorum quæ decreuerant, & ordinauerant. Probatur inſuper in.l.5.t.5.li.7.recop.vbi idem prohibetur quando appellatũ fuerit in cauſis cõcernẽtibus proprios redditus publicos ciuitatis.villæ, aut opinidi. Probatur etiã in.l.1.9.10.&.11.ti.7.li.2.recop.vũi iudicibus ſuperioribus crimi-

num existentibus in audientiis regijs prohibetur inhibitionē dari, nisi prius acta processus ad eos fuerint deducta eiac ideo quãdo appellans comparet coram superioribus cum testimonio suæ appellationis solummodo datur à superioribus mandatum regium citationis contra appellatum, & compulsionis contra tabellionem. quod mandatum eisdem intimatur. vt supra diximus.

12 Y despues que al appellante le sea entregado el traslado del processo, ha lo de presentar con la dicha prouision y sus notificaciones ante el secretario de la causa en la dicha real Chancilleria dẽtro del termino en la dicha real prouision contenido, y presentado el dicho processo y la dicha prouision real, el secretario hade poner en el processo la presentacion, para que conste del dia que se presento, por causa de la desercion, y en la prouision real ha de poner las rebeldias, y todo lo ha de coser en el processo con el poder y testimonio de la appellacion cõ que antes se auia presentado, y ha de embiar a tassar el processo. Y si el procurador lo quisiere llevar a su letrado o a la parte lo quisiere ver, el secretario se lo podra dar pagandole a quatro marauedis cada oja de las en que fue tassado, pero si el procurador no lo quisiere llevar al letrado, ni la parte ver lo no le puede compeler a que le pague la reuista, sino fuere la presentacion, que es doze marauedis de cada signo, presentando se en nombre de vna persona, y veynte y quatro marauedis si es en nombre de dos o mas concejos, y entonces la parte si quiere alegar agrauios, presentava escrito en la forma siguiente.

Scrito de agrauios.

Muy poderoso Señor.

13 ALonso Sanchez en nombre de Hieronymo Hernandez en la causa con Hernan Rodriguez, en grado de appellacion parezco ante V. A. y alegãdo agrauios por mi parte, digo que la sententio en este processo dada por el Teniente de Salamanca en fauor del dicho aduerso, y contra mi parte, es ninguna, y do alguna injusta, y agrauiada, y digna de ser reuocada, y el dicho mi parte justamente y en tiempo appello de lla, en consequencia de lo qual V. A. deue mandar dar la dicha sentencia por ninguna, y en caso que alguna fuesse, la deue reuocar, pronũciãdo por bien appellado, y mal sentenciado dando por libre al dicho mi parte de lo contra el pedido, y poniendo perpetuo silencio a la parte contraria, lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio, que del processo resultan y se pueden collegir, que he aqui por expressadas. Lo otro porque mi parte no fue citado para ver dar sentencia, ni el processo estaua en estado dello. Lo otro porque prouo bastantemente sus exceptiones y

nes y defensiones, y en particular prouo tal cosa y conforme a derecho deue ser dado por libre. Lo otro porque de nueuo alego tal cosa, y lo protesto prouar, Por las quales razones, y la que mas en fauor de mi parte haga a V. A. pido segun de suso pedido tengo, y en lo necessario a vuestro real officio imploro, pido cumplimiento de justicia, y costas, y ser recebido a prueua.

Et si iudex inferior non obstante appellatione & pendencia eius coram superioribus in causa processerit, tunc in isto libello grauamen appellans petit inhibitionem, vel quando act. processus producit coram superioribus, & cum iam sint ad eos deducta, datur ei prædicta inhibitio, quam appellans intimat inferiori cum aliquo tabellione, requiriturque inferior quod inhibeatur à cognitione causæ, & oblato isto libello iudices superiores præcipiunt copiam eius exhiberi parti aduersæ, & ei respondet forma sequenti.

Respusta al escrito de àgrauios.

Muy Podero Señor.

14 PEro Diaz en nombre de Hernan Rodriguez en la causa con Hieronymo Harnandez respondiendo a vn escrito de agrauios por el asserto procurador de la parte contraria presentado, cuya forma auida aqui por repetida, digo que sin embargo de las razones a manera de agrauios por la parte contraria alegadas: V. A. deue confirmar la sentencia dada y pronunciada por el teniente de Salamanca contra el dicho aduerso, e en fauor de mi parte condemnandole en las costas, e declarando mal appellado, e bien sentenciado, lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todas las razones que de la dicha sentencia e processo se pueden collegir, y porque fue dada conforme a derecho attento lo alegado, e prouado, e la parte aduersa fue citada para ver la dar. Lo otro porque el dicho aduerso no prouo cosa alguna q̃ prouada le aprouechasse. Lo otro porq̃ niego lo que de nueuo dize e alega, e lo demas q̃ alega lo tiene ya dicho, e articulado en la primera instancia, e conforme a derecho, leyes, e pragmaticas destos Reynos no ha lugar de lo alegar en esta segunda, antes por ello deue ser castigado, por las quales razones, y las que mas en fauor de mi parte hagan, a V. A. pido segun de suso pedido tengo, e en lo necessario vuestro Real officio imploro, pido justicia e costas, &c.

Oblato prædicto libello responsorio, copia eius exhibetur appellanti, & vtraque pars allegat cum republica, & duplica, sicut in prima instantia, obseruando ea quę resoluimus in prima parte primi tomi in septimo Tempore circa expositionem libelli responsorij rei, & libelli duplicationis. & replicationis: & vtraque pars in hac secunda instantia debet statim producere instrumenta quæ habet ad probandam suam intentionem, iuxta text. in l. 2. & 3. tit. 9. libro. 4. recopilationis. & nos diximus in dicta prima parte primi tomi in septimo Tempore. & per partes concluditur ad probationem, vt in prima instantia secundum ea quæ resoluimus in dicto septimo tempore. circa quod tamen aduertendum erit. quod in hac secũda instantia conclusio fit ad sententiam probationis, vel ad diffinitiuam vnica tantum contumacia incusata, nec requiritur quod tres contumaciæ incusentur, vt regulariter sit in prima instantia. vt probat text. in l. 51. titulo. 4. libro. 2. recopilationis. Y siendo concluso para prueua, el relator lleua el processo ala audiencia para ver si se ha de recebir a prueua, y haze relacion en la forma siguiente.

Relator.

35 ANte la justicia de Salamanca se trato pleyto entre Hieronymo Hernandez e Hernan Rodriguez, sobre que el dicho Hernan Rodriguez pide cien ducados al dicho Hieronymo Hernandez, e el Licenciado fulano, teniente de corregidor de la dicha ciudad, dio sentencia diffinitiua en que condemno al dicho Hieronymo Hernandez, a que pagasse los dichos cien ducados al dicho Hernan Rodriguez, de la qual appelo el dicho Hieronymo Hernandez para ante V. S. y ha alegado agrauios contra la dicha sentencia, y offrecesse a prouar, y alega de nueuo, y ay testigos publicados en la dicha ciudad de Salamanca.

Expositio prædictæ relationis.

a 16 DIxit relator, Y alega de nueuo, &c. ad denotandum quod in secunda instantia partes litigantes non sunt recipiendæ ad probationem super eisdem articulis, vel directo contrarijs, super quibus in prima instantia fuerunt adducti & recepti testes, nisi solum modo velint probationem facere per instrumenta, vel per confessiones partium, alioquin probatio super eisdem articulis primæ instantiæ, vel directo contrarijs facta esset nulla, iuxta text. in Clementina. 2. de testibus. & notat Bartolus in. l. per hanc. C. de temporibus appellationum. numero. 4. Bartol. & Doctores, in Authentica qui semel. C. de probationibus. Panormita. & Felinus. in capit. fraternitatis de testibus. & expresse disponitur in. l. 4. titulo. 9. libro quarto recopilationis, & resoluit Couatruuias. in practicis quæstionibus, cap. 18. numer. 6. & Didacus Perez in l. 4. titu. 19. libro tertio ordinamenti in glo.

in gloss.1.& Ioan.Matiençoin Dialogo relatorum.3.part.capit.46.num.2.quem omnino vide & prædictam regulam ponunt per text.ibi Ioan.Andre.Panorm.Aret.Socin.Felin.& omnes in cap.fraternitatis,de test.& Mattheus de Afflictis in decisio.Neapo.decisio.216.& decisio.Pedamont.14.à nu.2. Nam licet regula generalis sit, quod in secunda instantia non allegata allegabo, & non probata probabo.iuxta tex.in dict.l.per hanc.cuius regulam explicat Rebuff.in tit.de rescriptis.artic.3.glo.4.n.2.cum sequentibus.illud tamen verum est super nouis articulis dependentibus à veteribus faciētibus ad causam & respicientibus primam actionem secundum prædictos Doctores. vbi supra, per text.in dicta.l.per hanc. ibi quæ non ad nouum.& in cap.cum Ioannes.ibi, quod si nouum capitulū de fid.inst.ex quo text.colligit. quis dicatur nouus articulus dependens à veteri, & explicant,Pan.numero.7.Felinus numero.11.in dicto capit. fraternitatis. & Speculator in titulo. de teste §. satis vtiliter. numero. 7. vbi omnes resoluunt super nouis articulis omnino diuersis & separatis nō posse testes produci & qui sint isti articuli noui omnino diuersi tradūt *DD.* vbi supra & ideo relator dixit.Y alega de nueuo. Vnde
17 si aduocatus partis articulos facit super eisdē articulis primę instantię,vel b directo cōtrarijs,pro vnaquaquevice puniri debet pœna mille marapetinorū applicāda auditorio audiētiæ, iux text.in.d.l.4.titulo.9.libr.4.recopilationis. & qui sint articu.directo contrarij tradit glo.in Clemen.2.de test. De qua tamen re erit videnda singularis cautela tradita per Bal.in.l.amplio rem.C.de appellationibus.numero.5 recepta per Lanfrancum in cap.quo- c niam contra falsam.verbo, testium. nu.75.extra de probationibus.Est tamen aduertendum,quod licet suprà-
18 dicta vera sint attento iuris rigore,tamē de cōmuni stylo in tribus casibus admittitur probatio in secūda instantia super eisdē articulis,vel directo cō-
19 trarijs:primus est,quādo in prima instantia super eisdem articulis vel directo cōtrarijs testes nō fuerunt examinati,licet fuerint producti secundum Innocē.Card.& *Felin.*num.34.in cap. cum Ioannes. de fide instrumentorū. per text.ibi. Quod satis iuri consonū est,secundum Couarruuiam in dicto capitulo.18.numero.6.Secundus casus est quando vtraque pars in secunda instantia offert se probationi:nam tunc super eisdē articulis primæ instātię,vel super directo contrarijs ijs allegationibus, quas eius aduersarius in iudiciū deduxerat,bene probatio admittitur,quia tūc fit vtraque parte volente,iuxta glos.in Clementina.2.verbo, producere. de testibus. & tradit Didac.*Perez* vbi supra. Tertius casus est,quando alicui ex partibus competit restitutio de iure, & offert se probationi petendo restitutionem ad probandum super eisdē articulis, vel directo cōtrarijs:& ad supradictam resolutionē sunt omnino videndi Ioan. Matiençó vbi supra in dict.capitu.46 cum sequentibus. & Felinus in dicto cap.fraternitatis. nam plures alias limitationes adducunt.

Dixit relator, Y ay testigos publicados,ad denotandū,quod in prima instātia partes fuerūt receptę ad probationem,& quod publicatio testiū fuit facta ad hoc, vt præses imponat pœnam parti offerenti se probationi, si nihil probauerit, qnæ pœna semper imponenda erit qnando facta fuerit publicatio testium, nisi vtraque pars probationi se obtulerit.

Dixit relator,En la ciudad de Salamāca,&c.ad hocvt præses iuxta distātiam loci assignet terminū ad proban

dum: nam licet de iure certus terminus assignatus sit ad probandum, tamen iudices illum poterunt coarctare, & prorogare secundū qualitatem negotij, & distantiam locorum vt resoluimus supra in prima parte primi tomi in octauo tempore, & facta relatione de supradictis per relatorem, responde el presidente.

Respuesta del Presidente a la relacion.

Recibese a prueua, pena tantos ducados, y juren, &c.

Sed si relator in sua relatione nō dixerit. Y alega de nueuo, &c. vel, pide restitucio para ser admitido a prueua sobre los mismos articulos o derecha mēte cōtrarios, vel nō dixerit. Y pidē ambas las partes ser recebidas a prueua, o pide ser recebido a prueua por no auerse examinado los testigos enla primera instātia, sobre los articulos q̄ presento, tūc Præses respōdet, Ala sala en diffinitiua. Et si vltra prædictos casus inter partes fuerit cōtrauersum super aliquo articulo iuris, an negotiū debeat recipi ad probationē, tunc Præses facta prædicta relatione à relatore dicit, A la sala la prouision: Y aduierte se q̄ la sala original se llama aquella dōde el secretario del tal pleyto reside, porq̄ el secretario es el q̄ haze la sala cōforme a vn auto de acuerdo, fecho a 18. đ Octubre đ 1531. años.

Cōtingit etiā, q vnaquęq; pars ex litigātibus opponit de falsitate contra instrumēta partis aduersæ, & tūc siue se offerat probationi prædictę falsitatis, siue se nō offerat, el relator ha de lleuar el processo ala audiēcia, y ha de hazer relaciō en la manera siguiente.

Relator.

ANte vuestra Señoria pende pleyto ante fulano e fulano sobre tal cosa: en la qual por parte del dicho fulano se presentaron tales escripturas, e el dicho fulano parte contraria las redarguye de falsas ciuilmente, e dize ser falsamente fabricadas, &c.

Et tunc Præses respondet, A prueua sobre la falsedad, con termino de tantos dias e pena de tantos ducados, e para la prueua de la falsedad vengan los testigos personalmente e juren, &c.

Y mandase q̄ vengā personalmēte los
22 testigos q̄ han de dezir sobre la falsedad, de las escripturas por ser el negocio de grā perjuyzio ansi para el escriuano ante quiē passarō como para la parte q̄ las presento, excepto si los testigos, por su mucha vejez no pudiessen venir sin peligro de sus personas, porq̄ entōces se comete la probanza a vn receptor dela audiēcia. Pero quā do la parte no dize q̄ las escripturas son falsas, sino solamente q̄ no son authēticas ni signadas de escriuanos publicos, entonces el relator dize assi.

Rela-

Relator.

23 ANte vueſtra Señoria pende pleyto entre fulano e fulano, ſobre tal coſa, e el dicho fulano preſento tales e tales eſcripturas, para en prueua de ſu intẽcion, e el dicho fulano parte contraria dize, que no ſon authenticas, ni ſignadas de eſcriuanos publicos. Eſtan para recebirſe a prueua ſobre la verificacion dellas. Y en tal caſo el Preſidente reſponde: A prueua ſobre la verificacion, con tantos dias, e juren.

Y aqui no manda que los teſtigos vengan perſonalmente por ſer negocio de poco perjuyzio, y porq̃ el que ha de verificarlas y cõprobarlas es la parte que las preſento, vt probatur in l. 115. titul. 18. par. 3. & ibi notat Greg. Lup. y por eſta razon tampoco el Preſidente pone pena al que no prouare. Y ſi quando alguna de las partes alega agrauios, y ſe offrece a la prueua, pide termino vltra marino, entonces el relator dize aſsi.

Relator.

ANte la juſticia de Salamanca ſe trato pleyto entre fulano e fulano, ſobre tal coſa, e la dicha juſticia dio ſentencia diffinitiua contra el dicho fulano, de la qual appello para ante vueſtra Señoria, e ſe preſento en tiempo, ha alegado agrauios, offrece ſe a prouar, e pide termino vltra marino. *Y entonces el Preſidente reſpoude.* A prueua con tantos dias en lo del termino ordinario, e pena tantos ducados, e en quanto al termino vltra marino, A la ſala.

24 Y en lo del termino vltra marino, el Preſidẽte remite la determinaciõ a la ſala original, por ſer coſa odioſa, y auerſe de mirar de eſpacio por los juezes de la dicha ſala, q̃ eſtan mas inſtructos de la cauſa, y porq̃ para conceder ſe el vltra marino ſe han de hazer las diligencias q̃ reſoluimus in prima parte primi tomi in octauo Tempore: las quales no puede verificar la audiẽcia por los muchos negocios q̃ alli ſe offrecẽ de proueer, y por eſta razõ ſe remitte a la ſala original, para q̃ alli con mas deliberacion los juezes lo determinen. 25 Y recebidas las partes a prueua, en alguna de las maneras arriba dichas dentro de los terminos probatorios han de preſentar ſus interrogatorios, y ponerlos por poſitiones la vna parte a la otra ſi quiſiere, y danſe cartas receptorias cõ el termino aſſeñalado, y paſſados los terminos probatorios ſe ha de pedir publicaciõ de teſtigos, y ſe haze cõ el termino ſegũ y de la manera que diximos in prima parte primi tomi in octauo, & nono Tempore. Y alegan las partes ſi quieren de bien prouado, y poñẽ tachas a los teſtigos, y recibenſe a prueua dellas, de la ſuerte que diximos in dicto. 9. Tempore: niſi repulſæ contra dicta, & perſonas teſtium oppoſitæ, & nõ probatæ fuiſſent in prima inſtantia, porq̃ entonces no ſe ha de recebir a prueua de tachas, iuxta tex. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recopilatio. Y ſi paſſados los ter-

minos probatorios, y hecha la publicaciõ de testigos a alguna de las partes le cõpete el beneficio de la restituciõ por ser menor de veynte y cinco años Iglesia, o cabildo o otra persona priuilegiada, por auersele pasado los terminos probatorios sin auer hecho prouança, o tanta como le conuenia, podra pedir la dicha restituciõ cõtra el lapso del dicho termino probatorio, cõ juramẽto q̃ no la pide de malicia, y ha la de pedir dẽtro de quinze dias despues de hecha la dicha publicaciõ de testigos, como diximos in dict. 8. Tempore: * quæ restitutio poterit peti & erit concedenda quamuis in prima instantia alia restitutio fuisset concessa vt colligitur ex. l. 5. tit. 9. libr. 4. recop. & ibi tenet Azeuedo. nu. 4. & ita iam semel vidi iudicatum in audiẽcia Galeciæ. * Y entonces el relator lleua el processo ala audiencia, y haze relacion, como arriba auemos dicho, diziẽdo q̃ fulano pide restituciõ cõtra el lapso: y el presidente rel põde q̃ se o torga. y se de niega otra, y se recibe a prueua cõ la mitad del termino y se de positẽ tãtos ducados de pena, y q̃ jurẽ las partes, y passado el termino probatorio de la restituciõ, pidese publicaciõy dãse las petitiões q̃ diximos en lavia ordinaria, y cõcluyese para difinitiua y eloydo rresp̃de cõcluso.

Acaesce q̃ alguna de las partes tiene por sospechoso alguno de los oydores, o al presidente y cõforme a derecho puede lo recusar como resoluimos in dict. prima parte primi tomi in decimo Tempore. Pero acerca de la recusacion de los señores del cõsejo, presidẽte y oydores de las audiencias y alcaldes de cortey de las audiencias es necessario que la parte recusante expresse y declare especialmente las causas porq̃ lo recusa: porque sin causa los tales juezes no puedẽ ser recusados. iuxta tex. in. l. 1. &. 2. ti. 10. li. 2. recopilationis. & tradit Couar. in practicis quæstionibus. c. 26. n. 3. * & iustas causas ob quas iudex vt suspectus recusari possit congerit Maranta de ordine iudi. 6. p. actu. 2. à num. 27. post Perusinum. c. postremo. de appell. n. 7. & Bertachin. ob iudex suspectus & Aufrerius tit. de recusat. tradit Menochius lib. 2. de arbit. centur. 2. casa. 152 & Rebuffus in. 3. tomo. comment. 3. tomo. tit. de recusa. artic. 9. gl. vni. à. n. 9. Y la practica que se tiene en recusar alguno de los dichos oydores y presidẽtes es la cõtenida en el. §. siguiẽte.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *AVditor vel præses regius cancellariæ non potest recusari absque causæ expressione.*

2 *Supplicatio non habet locum in pœna in qua condemnatur qui causas recusationis præsidis vel auditorum non regis probauit.*

3 *Supplicatio admittitur quando causæ recusationis præsidis vel regis auditorum ab alijs iudicantur iniustæ, vel non sufficientes.*

4 *Recusans præsidẽ vel auditores regios tenetur deponere certam pœcuniæ quãtitatem, in qua condemnatur si causas suæ recusationis non probauerit,*

5 *Auditor regius recusatus tenetur respõdere positionibus à recusante sibi propositis dummodo non sint criminosæ.*

6 *Sententiæ diffinitiuæ reuocatoriæ forma in causa appellationis.*

7 *Sententiæ confirmatoriæ in causa appellationis forma.*

Executio sentẽtiæ cõfirmatoriæ remitti de-

ri debet ad iudicem à quo.

9 *Appellans uenit condemnandus in expẽsis si nõ obtinet sententiã in sui fauorẽ.*

10 *Appellatione interposita ab interlocutoria in casibus, in quibus de iure potest appellari si exactus processus superior uiderit bene appellatum ante omnia debet pronuntiare esse iudicem retinendo cognitionem negotij principalis.*

§. De praxi recusandi presidentes & auditores regios.

Lestylo que se tiene en recusar a los presidentes y oydores, es que la parte recusante, ha de hazer peticion de la recusacion, y en ella expressar las causas de sospecha, y ha de yr firmada de la misma parte, o de su procurador, que para ello tenga especial poder, y ha la de jurar. 1 Nam absque causa probabili tales iudices recusari non possunt, iuxta tex. in dict. l. 1. & 2. titulo. 10. libro secundo recopilationis. Antes la tal recusacion ha de yr firmada del abogado. como nuevamente lo dispone la pragmatica de su Magestad dada en Madrid. a. 10. de Octubre de. 1574. años. quæ potest haberi in. l. 19. tituli 10. libro secundo recopilationis. in noua impressione. Y antes que la presente la ha de entregar al señor presidente, y no la ha de dar al secretario, ni ella ha de recebir, ni se ha de leer en audiencia publica, sino despues la ha de presentar en el acuerdo, y alli se ha de ver y proueer, vt determinat. l. 9. titu. 10. lib. secundo recopilationis. Y luego los oydores que quedaron por recusar, veen y examinan el escripto de la recusacion, y pareciendoles que las causas en el contenidas no son justas ni probables, ni tales que prouadas seria justa la dicha recusacion, pronũcian auto en que las dan y declaran por tales, y condemnan a la parte recusante en seys mil marauedis por cada juez recusado, la mitad para la camara de su Magestad, y la otra mitad para el presidente, o oydor recusado, q̃ procedit ex. l. 3. tit. 10. lib. 2. recopil. en la qual se ponian tan solamente tres mil marauedis de pena, y despues por su Magestad del Rey don Phellippe nuestro Señor se acrescento a seys mil marauedis. per. l. 17. tit. 10. libr. 2. 2 recopilatio. Y en quanto a la condenaciõ desta dicha pena, no ha lugar supplicaciõ ni se puede supplicar, vt determinat. d. l. 3. ci. 10. li. secũdo recop. 3 Pero quanto a no dar por justas y bastantes las dichas causas de recusaciõ bien se podra supplicar del dicho auto, porque dict. l. 3. hoc non prohibet, mayormente si en la supplicacion se alegan otras nueuas causas de sospecha, y en tal caso el escripto de supplicaciõ se vee luego en el acuerdo por los señores presidente y oydores no recusados y si toda via les pareciere q̃ las dichas causas no son bastãtes pronũciã auto, en q̃ cõfirmã el primero. Empero si en el dicho acuerdo declaran las dichas causas de sospecha por bastãtes, pronũciã auto en q̃ las declarã por tales, y q̃ deuẽ ser admitidas, y mãdã al recusante cũpla cõ la ordenanza dẽtro del tercero dia, y esq̃ ha 4 de depositar en el depositario general cient oy veynte mil marauedis fiẽdo el recusado el presidẽte, y si el recusado es oydor, ha de depositar sesenta mil marauedis, y si es alcalde de corte o de audiẽcias, ha de depositar treynta mil marauedis. en la qual pena ha de ser cõdẽnado el recusante en caso q̃ no prueue las dichas causas, q̃ procedit ex. l. 1. & 4. tit. 10. lib. 2. reco. Y aũq̃ en las dichas leyes se ponia d̃ pena al recusan-

cusante, q̃ no prouase las causas de sospecha treynta mil marauedis, siendo el recusado oydor, y quinze mil marauedis siendo el recusado alcalde, y sesenta mil marauedis siẽdo el recusado el presidente: pero despues por su Magestad del Rey Don Phelippe nuestro señor las dichas penas se acrecentaró, a que el q̃ recusasse a Presidente. y no prouasse las causas de sospecha fuesse cõdẽnado en ciento y veynte mil marauedis y esto fue por vna cedula real dada en Madrid a. 29. de Março de. 1563. años. y el q̃ recusasse oydor de cõsejo, o de audiẽcia, y no prouasse las causas fuesse condẽnado en pena de sesenta mil marauedis, y si recusasse al calde en pena de treynta mil marauedis, per. l. 17. tit. 10. lib. 2. recop. reparti da la dicha pena segũ y de la manera q̃ determinã las dichas leyes. 4. &. 17. titul. 10. lib. 2. recop. Y por tanto los oydores no recusados auiendo dado las causas por bastantes, mandan que el recusante cumpla con la ordenança que es q̃ deposite los marauedis de las dichas penas, los quales es obligado a depositar cõforme a las dichas leyes, excepto si el tal recusante fuere pobre porque en tal caso cumplira con obligarse, que quãdo tuuiere bienes pagara la tal pena, si fuere condẽnado en ella como expressamente lo dispone la. l. 5. tit. 10. lib. 2. recop. la qual declara la ley. 4. del mismo titu. y lib. que dispone, que quando el recusante fuesse pobre, cũpliesse con dar fianças de la dicha pena, porque ya el dia de oy cũplira cõ solamẽte obligarse el mismo por la. d. l. 5. Y assi mismo si el recusante fuere el fiscal no se ha de mandar q̃ deposite los marauedis de la dicha pena, sino q̃ el receptor de penas de camara se cõstituya por depositario de la mitad de la dicha pena, por quãto la otra mitad pertenece a la camara y fisco de su. M. en caso que el dicho fiscal fuesse condẽnado en la dicha pena. Y como dicho tengo los marauedis de la dicha pena se han de depositar en el depositario general, o en la persona q̃ los señores del consejo, o presidente y oydores nõbraren iuxta tex. in. d. l. 4. tit. 10. lib. 2. recop. con tãto que no mãden hazer el dicho deposito en el escriuano de la causa, por q̃ en el no se puede hazer, vt probat. l. 13. tit. 10. lib. 2. recop. Y auiendo el recusante depositado la dicha pena, o obligado se a ella siendo pobre, auiendose el receptor de penas de camara constituydo por depositario de la mitad della, siẽdo el recusante el fiscal, ha luego el recusante de presentar vn escripto en el acuerdo siguiente, juntamẽte con vna cedula del depositario en que diga el ha cumplido con lo que su alteza le ha mandado q̃ le pide le mãde recebir a prueua por las pregũtas que por el fuerẽ presentadas y que se mande al oydor recusado q̃ primero y antes todas cosas jure las posiciones q̃ le pusiere. Y luego los oydores no recusados pronũcian auto en q̃ mandan al recusante q̃ para el primero acuerdo presente las pregũtas y posiciones, y assi el recusãte las ha de presentar en el dicho primero acuerdo. Y si fuesse por los señores oydores parece que ay alguna desacatada, o impertinẽte, mãdan la testar por auto, y dizen q̃ el dicho fulano oydor recusado responda a las demas posiciones clara y abiertamente. El qual es obligado a responder a las dichas posiciones el mismo dia, todo lo que acerca dellas supiere sin encubrir cosa alguna no siẽdo criminosas, como lo dispone la. l. 4. iuncta. l. 7. tit. 10. lib. 2. recopil. Y assi el escriuano de la causa va a casa del dicho señor oydor recusado, y recibe del el juramento de calumnia, y la declaracion q̃ haze a las posiciones, y a otro acuerdo el escriuano lleua la dicha declare-

claracion para que por ella se determine si se ha de dar por recusado el tal oydor o no, o si se recibira a prueua sobre ello. Y si visto por los dichos señores del acuerdo q̃ el oydor recusado confesso las posiciones, pronuncian auto en q̃ declaran q̃ el tal oydor se abstenga de la vista y determinaciõ del pleyto en q̃ fue recusado, del qual auto no se acostũbra supplicar, ni es justo q̃ el tal juez suppliq̃e por darle por recusado. Pero si el juez nego las positionns, los dichos señores oydores no recusados en el dicho acuerdo en q̃ veen su declaraciõ, dã auto en q̃ reciben a prueua al recusante con el termino q̃ les parece conuiene, con que no exceda de los puertos aquẽ de de quarẽta dias, y de los puertos allẽ de sesenta dias, y que sobre cada pregunta no se puedan presentar mas de seys testigos, y q̃ para prouar las causas de sospecha se aya de dar el termino en la manera dicha, disponelo assi la l.6.tit.10.lib.2.recopilationis. Y mãdan assi mismo en aquel dicho acuerdo, q̃ vaya receptor a hazer las dichas prouanças, y siendo fechas se presentẽ en acuerdo y sin pedir dellas publicacion, ni cõcluyr el negocio se veen en el acuerdo por los señores oydores y presidẽte no recusados, y si les parece q̃ el tal recusado deue de ser dado por recusado pronũcian auto en q̃ dizen q̃ el señor fulano se abstẽga de la vista y determinaciõ del tal negocio y q̃ no tenga voto en el. Del qual auto no se acostũbra a supplicar como arriba auemos dicho, ni la otra parte contraria puede supplicar, porque de ninguna cosa se le da traslado, antes el recusante en el acuerdo siguiẽte presenta peticiõ, en q̃ pide q̃ mandẽ al depositario le buelua lo q̃ en el deposito, y luego assi se prouee. Pero si de las dichas prouanças no resultan prouadas las causas de sospecha pronũcian los dichos señores oyderes auto, en que las declarã por no prouadas, y dã por no recusado al tal oydor, y cõdemnã al recusante en la dicha pena: del qual auto el recusante puede supplicar, vt probat.l.7.tit.10.libr.2.recopil. Pero luego se vee de los mismos autos en reuista, y siendo confirmado el primer auto se executa la dicha pena: oy por la dicha pragmatica de Madrid. año 1574. se dize q̃ podra el supplicãte allegar causas nueuamẽte nascidas despues de la recusaciõ, y aun las antes nascidas, jurãdo q̃ de nueuo vinierõ a su noticia, y probandolas por sola la cõfessiõ del recusado, las antes nascidas. Y si entre los señores del cõsejo, o oydores de las audiencias no recusados huuiese discordia sobre el votar, porq̃ vnos dizẽ las causas de sospecha ser justas, otros dizẽ ser injustas, de tal suerte q̃ aya tres votos cõformes que hagã sentẽcia diffinitiua, en tal caso ha se de hazer lo que dispone la dicha l.4.tit.10.lib.2.recop. Aduierte se que la practica arriba referida acerca de las recusaciones de los presidentes y oydores y alcaldes de corte y audiencias se goarda y ha de guardar quãdo la recusaciõ se pone antes de ser el pleyto cõcluso para sentẽcia diffinitiua y quando la causa de sospecha fue nueuamẽte nascida despues de ser el dicho pleyto cõcluso para diffinitiua, vt expresse probat.d.l.4.ti.10.lib.2.recop. que cõuenit cũ opinione Imol.in c.iudex de officio delega. Felin, n.17. & Decij.n.9.in.c.pastoralis. de exceptionibus. & Franci in.e.cũ speciali. n. 21. de appellationibus. & Coua.in practicis quæstionibus.cap.26.nu.3. Pero si la causa de sospecha fue nascida antes de la cõclusion del pleyto aunque el recusante jure q̃ agora de nueuo viene a su notitia, Y la recusacion propusiere despues de la conclusion del pleyto, en tal caso no ha de ser admit-

mittido a prueua de la tal cauſa, ſaluo ſi la quiſiere prouar por ſola cõfeſsiõ del juez recuſado, como lo prueua la dicha.l.4. y la pragma. de ſu Mageſtad en Madrid a.10. de Octubre de.1574. años. La qual ſe ha de ver por dar declaraciõ a las leyes de la recopilacion en eſto de las recuſaciones de los preſidentes, y oydores, quæ hodie habetur in.l.19. tit.10. lib.2. recopilationis. in noua impreſsione. Y entõces viſtas por el acuerdo las cauſas de recuſaciõ ſi fuerẽ dadas por ſufficientes, mãdan al recuſante depoſitar los marauedis de la pena, como arriba diximos ya aſsi lo diſpone la dicha.l.4. y hecho el depoſito, en otro acuerdo el recuſante da peticiõ cõ cedula del depoſitario, diziẽdo, que el ha cũplido con lo que le fue mandado, como cõſta por aquella cedula, que pide manden al recuſado que jure y declare las poſiciones q̃ por el le fuerõ pueſtas, las quales eſta obligado a poner en el miſmo eſcripto de recuſaciõ, que preſento, quãdo huuiere de prouar las cauſas por ſola la confeſsion del recuſado, y aſsi lo diſpone la dicha.l.4. Y que por ſola la cõfeſsion del recuſado ſe ayan de prouar las cauſas de ſoſpecha, deſpues de la cõcluſion del pleyto, de mas de que aſsi lo diſpone la dicha.l.4. lo tienen tambien Ioan. Andr. & Ioan. de Imola in.c.2. de ordine cognitionum. n.19. & Coua. vbi ſupra.

Aduierteſe tãbien, que los tales preſidente, oydores, y alcaldes no puedẽ ſer recuſados deſpues que ayan firmado la ſentencia para la pronunciar, como lo diſpone la.l.6. tit.10. libro ſecũdo recopilationis, & reſoluit Couarruuias vbi ſupra in verſiculo, cęterum. Lo contrario de lo qual ſe guarda en las recuſaciones de los juezes inferiores, los quales puedem ſer recuſados deſpues de tener eſcripta y firmada la ſentencia antes de la pronũciar como lo reſoluimos in dicta prima parte primi tomi in decimo tempore.

Item ſe aduierte que la recuſacion de los ſeñores de conſejo (en los pleytos en que no ay cõcluſiõ como es en reſidencias, y en ſegunda ſuppliccaciõ y en los de la tenuta, y en los remitidos que ſe veen en conſejo y en las audiencias) ſe ha de proponer dentro de treynta dias deſpues q̃ los tales pleytos ſe començaren a ver en el dicho cõſejo, y audiẽcias, y el lapſo y trãſcurſo de los de los dichos treynta dias es auido por cõcluſion en tales pleytos, para la forma y orden de proponer la recuſaciõ de los tales juezes aſsi lo diſpone expreſſamẽte.l.12. tit.10 lib.2. recop. ad quã erit reducendũ id q̃ notat Cou. vbi ſupr. Hodie vero ay pragmati. de ſu Mageſtad publicada en Madrid a.10. de Octubre de.1574. dõde ſe dize in.1.ca. q̃ aſsi en los pleytos en q̃ ay cõcluſiõ como en los q̃ no lo ay en eſto de las recuſaciones, ſe tẽga rã ſolamẽte reſpecto a la viſta lapſo y tranſcurſo de los treynta dias deſpues que ſe començare a ver el pleyto, y no a la concluſion.

Aduierteſe tambien, que aunque el recuſante ſea menor de veynte y cinco años, o yglesia, o otra perſona priuilegiada, a quien cõpeta el beneficio de reſtitucion, ſi la cauſa de ſoſpecha fue nacida antes de la concluſion del pleyto, q̃ el tal recuſante no ſera admitido a prouar por teſtigos la tal cauſa de ſoſpecha, proponiẽdo la recuſaciõ deſpues de cõcluſo el pleyto para diffinitiua, aunque pida la dicha reſtitucion in integrum, ſino tan ſolamente ſera admitido para prouarla por ſola la cõfeſsiõ del recuſado, como expreſſamente lo diſpone la.l.16. titu.10. lib. ſecundo recop. Por la qual ſe cõprueua la opinion, que por muchas razones refiere Coua. vbi ſupra numer.4. y ſe prueua la otra opinion mas com-

mum,

mun, que alli refiere. Aduierteſſe final mẽte, q̃ quãdo algun oydor fuere nõbrado para ver algũ pleyto cõ los alcaldes, en defecto de no auer numero cũplido de alcaldes, o en diſcordia de los alcaldes, o ſi viſto el tal pleyto por los dichos alcaldes, y oydor nombrado, ſe remitiere el negocio para que ſe vea en ſala de oydores, ſi en alguno de los dichos caſos el tal oydor nõbrado, o alguno de los de mas oydores fuere recuſado por alguna de las partes, q̃ de tal recuſaciõ han de conoſcer ſolamẽte el Preſidẽte y oydores y en ninguna manera los alcaldes puedẽ conoſcer de ila, ni hallarſe preſentes a la viſta y determinaciõ, cõmo expreſſamẽte lo diſpone la. l. 8. tit. 10. li. 2 recop. por la qual ſe reprueua lo q̃ en cõtrario deſto reſoluio Mõterroſo in ſua pract. in tract. 5. fo. 99. p. 2. in princip. Y ſicomo auemos dicho, algunas de las partes recuſo algũ oydor deſpues de eſtar cõcluſo el pleyto principal para diffinitiua: y viſto el articulo de recuſaciõ de la ſuerte que acabamos de dezir, o ſino huuo recuſaciõ alguna, entõces eſtando ya cõcluſo el pleyto, el relator le lleua ala ſala original para q̃ ſe vea en diffinitiua: y los oydores pronuncian ſentencia diffinitiua, ſegũ y como les parece en la forma ſiguiẽte.

Sententia diffinitiua reuocatoria.

6 EN el pleyto y cauſa entre Geronymo Hernaudez, y ſu procurador de vna parte, y Hernan Rodriguez y ſu procurador de la otra: &c.

FAllamos que el tenieute de Salamanca en la ſentencia diffinitiua que pronuncio contra el dicho Geronymo Hernandez, y en fauor del dicho Hernan Rodriguez, hizo agrauio e pronuncio mal, e que el dicho Geronymo Hernandez appelo bien, porende dezimos que deuemos reuocar e reuocamos la dicha ſentencia e abſoluemos al dicho Geronimo Hernandez de la demanda contra el pueſta. Anſi lo mãdamos e pronunciamos en eſta nueſtra ſentencia juzgando ſin coſtas.

Sentencia confirmatoria.

7 EN el pleyto que es entre partes de la vna Hieronymo Hernandez appellante, e de la otra Hernan Rodriguez appellado e ſus procuradores en ſus nombres, &c.

FAllamos que el teniente de Salamanca en la ſentencia diffinitiua que dio y pronuncio en fauor de hernan Rodriguez y contra Geronymo hernandez que hizo juſticia, y lo que de derecho deuia hazer, y que el dicho Geronymo hernandez appello mal. Porende que deuemos confirmar y confirmamos la dicha ſententia cuya execucion deuemos remitir y remitimos al dicho teniente para que la execute y lleue a

ue a deuido effecto, y condenamos en las costas desta instantia al dicho Hieronymo Hernandez, cuya tassacion en nos reseruamos. Assi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

8 In hac sententia confirmatoria eius executio remittitur ad iudicē inferiorē quod procedit ex text. in. l. 6. & 7. tit. 17. lib. 4. recopilationis. Præterea
9 appellans condemnatur in expensis, quæ condemnatio non fit in sentētia reuocatoria, quia vtraque pars censetur habere iustam causam litigandi, quod procedit ex doctrina Pauli Castrē. in. l. fin. numero. 3. ff. de re iudicata. & ex. l. 7. tit. 17. libro. 4. recop. & in pradictas formas sententiarum, quibus iudex appellationis confirmat, vel reuocat sententiam inferioris. ponit text. in. l. 110. tit. 18. par. 3. & explicat ibi Gregorius Lupus. Et est aduertendum, quod ista secunda instantia appellationis intra annuum debet terminari, de quo dic vt resoluitur in annotationibus ad totum opus annota. 2. nu. 13.

10 Aduerte etiam, quod quando appellatio est interposita à sententia interlocutoria in casibus, in quibus de iure potest appellari, quod si ex actis processus superiores viderint bene appellatum esse ante omnia debent pronunciare se iudices, retinendo cognitionem negotij principalis, vt probat text. in capitulo. 1. de appellationibus in. 6. & in. l. si quis prouocatione. C. de appellationi. & tradit Cynus in. l. per hanc. C. de temporibus appella. quæst. 7. Bart. in. l. eius qui. ff. de appel la. recip. quæstione. 6. & firmat gloss. penultima. in capit. vt debitus honor. & ibi DD. extra de appellationibus. Et de iure regio probatur in. l. 6. titu. 15. libro. 2. fori. ll. & ibi notat Montalus in gloss. 6. & est. l. 7. tit. 17. libro. 4 recopilarionis, & tunc neutra pars condemnari debet in expensis iuxta doctrinam Pauli Castren. in. l. fin. numero. 9. ff. de re iudica. & ita resoluit Montaluus vbi supra in gloss. fina. & probat text. in dict. l. 7 tit. 17. libro. 4. recopilationis. & ita praxis obseruat tam in foro ecclesiastico quam seculari: si vero viderint male appellatum esse, debent remittere cognitionem causæ ad inferiorem condemnando in expensis appellantem. Vt probatur in. l. intra vtile. ff. de minor. & in dicta l. 6. titulo. 15, libro. 2. fori. & ibi Montaluus in gloss. 4. & probat text. in dict. l. 7. tit. 17. lib. 4. recopila. tamen Montaluus in dict. gloss. 4 intelligit hoc verum esse, si appellatus voluerit, scilicet, quod cognitio causæ ad inferiorem remitatur, alias secus esse per tex. in cap. 1. de appell: in. 6 ubi si voluerit appellatus & petierit, ex quibus verbis apparet appellatum posse operari quod per appellationem ab interlocutoria, cognitio totius causæ principalis deuoluatur ad iudicem appellationis, inuito appellante, si hoc voluerit appellatus, simul & petierit, quod tamen appellans facere non posset, in uito appellato, & ratio discriminis assignatur a Ioann. Andr. in cap. 1. recepto communiter.

Ex capite secundo.

SVMMARIA.

1 *Casus sunt plures, in quibus non est locus supplicationi primæ.*

2 *Suplicatio sententiæ diffinitiuæ debet interponi intra decē dies cōputando à die late sententiæ si partes sint præsentes.*

3 *Supplicatio interposita ab interlocutoria in casibus permissis debet interponi intra*

ni intra tres dies, & grauaminis cau 1
sæ debẽt exprimi in ſupplicatione, quæ debet porrigi coram tabellione cauſæ niſi ſit abſens uel aliter impeditus.

4 *Supplicationis forma ſermone Hiſpano concepta.*

5 *Libelli forma cõtra ſupplicationem ſermone Hiſpano concepta.*

6 *In prima ſupplicatione quando partes ad probãdum admittuntur traditur.*

7 *In gradu primæ ſupplicacionis procedi-tur forma & modo quo in gradu appellationis.*

8 *Sententiæ diffiuitiuæ forma in cauſa ſupplicationis.*

9 *Prouocare ſiue appellare non licet tertio.*

10 *Supplicare ſemel de iure licet ad eoſdem iudices.*

11 *Supplicare licet bis in duobus caſibus ad eoſdem iudices, & quis ſtylus in eiſdem ſeruetur.*

12 *In cauſis arduis ſecundo ſupplicari poteſt cum pœna mille quingentarum duplarum quãdo cauſa de nouo fuit cœpta in conſilio uel in chãcellarijs, & ibi latæ fuerunt duæ ſententiæ diſinitiuæ.*

Caput. 2. De prima ſupplicatione.

SVpradicta ſententia reuocatoria vel confirmatoria intimatur vtri que parti, & pars que ſentit ſe grauata ad eoſdem iudices ab ea ſupplicat, non tamen in omnibus cauſis: nã plures ſunt in quibus nõ eſt locus ſupplicationi, quarum text. in. l. 2, cum ſequentibus meminit, titul. 19. lib, 4. Recopil. & congerit etiam Monterroſus in ſua practica, in. 5. Tractatu, de chãcillerias tit. del ſegundo proceſſo, por appellacion. ca. 2. fo. 83. col. 2. in cauſis autẽ, in quibus ſupplicatio admititur ſi à ſententia diffinitiua interponatur debet interponi intra decem dies connumerãdos à die latæ ſententiæ, quando partes erant præſentes tẽpore prolationis ſententiæ, quando verò erant abſentes cõnumerari debent à die notificationis ſententiæ. Cæterũ ſi ſupplicatio fiat ab interlocutoria in caſi- 3
bus à iure permiſsis, interponi debet intra tres dies, & cauſæ grauaminis debent ex primi in eadem ſupplicatione ſiue à diffinitiua, ſiue ab interlocutoria inter ponatur, debetq; porrigi in ſcriptis corã tabellione cauſæ, & non corã alio, niſi ſit abſens vel aliter impeditus: aliter enim ſupplicatio cenſetur deſerta. Hæc omnia colliges ex. l. 1. & 2. titu. 19. li. 4. Recopil. & quo ordine fulminandus ſit proceſſus determinatur in titu. 9. lib. 4. Recop. & tunc ſupplicatio fit forma ſequenti.

Forma ſupplicationis.

Muy Poderoſo Señor.

4 PEro diez en nõbre de Hernan Rodrigez, digo que la ſentencia dada en viſta por V. A. ablando cõ el acatamiẽto deuido, es ninguna, y do alguna injuſta, y muy agrauiada por todas las razones de nullidad, y agrauio que del proceſſo reſultã, y ſe pueden collegir, y porq̃ no fue dada a pedimiẽto de parte, ni cõtra parte, en tiẽpo ni en forma. Lo otro porq̃ deuiẽdo ſe confirmar la ſentẽcia dada por el Teniẽte de Salamãca fue reuocada. Lo otro por tal y tal cauſa, q̃ alego de nueuo. Porẽde ſintiẽdome

agrauiado, ſupplico dela dicha ſentẽcia para ente V.A.y pido y ſuplico la mande reuocar cõfirmãdo la ſentencia dada por el dicho Teniẽte y para ello, &c.

Reſpueſta ala ſupplicacion.

Muy poderoſo Señor.

5 ALonſo Sãchez en nõbre de Hieronymo Hernãdez digo que la ſupplicació preſentada por parte de Hernã Rodrigez de la ſentẽtia q̃ V.A.dio en fauor de mi parte, no ha lugar de derecho, ni dello ſe ſuppli co por parte ni cõtra parte, y la dicha ſentẽcia era paſſada en coſa juzgada, y en caſo q̃ lo ſuſo dicho ceſſara, q̃ no ceſſa, digo q̃ la dicha ſentẽciaes valida, juſta, y legitimamẽte dada y por tal deue ſer cõfirmada, y anſi lo ſuppllico a V.A.o q̃ de los miſmos autos mãde dar otra tal q̃ como qui er q̃ ſea mãde librar ſu carta executoria, lo qual ſe deue hazer por lo ſiguiẽ te. Lo primero porque la dicha ſentencia es tal, qual dicha tẽgo, y ſe dio a pedimiento de parte y contra parte, en tiempo y en forma, y no tiene nullidad ni coſa delo encõtrario alegado. Lo otro no obſta lo nueuamẽ te alegado, porque a ello ſe ſatisfaze en la manera ſiguiente, &c. Porende a V.A. pido y ſupplico que ſin embargo de lo en contrario dicho y alegado lo qual no conſiſte en hecho, ni ha lugar de derecho haga ſegun de ſuſo pedido tengo, y para ello, &c. innouatione ceſſante concluyo.

6

Oblata hac reſponſione ſine replica & duplica, condcluditur ad probatiõnẽ, & iudices recipiunt partes ad probandũ ſi pars ſupplicãs ſe obtulit probationi, & aliquid de nouo allegauit, alioquin partes nõ recipiuntur ad probationẽ, niſi in illis tribus caſibus ſupra notatis poſt libellũ reſponſorij appellati, & tũc in iſta inſtantia ſupplicationis proceditur eodem modo & forma qua diximus ſupra in hac ſecunda inſtantia appellationis, & fit publicatio teſtium & coucluditur ad diffinitiuam quæ profertur modo ſequenti.

7

Sentencia diffinitiua en reuiſta.

8 ENel pleyto entre partes dela vna Hernan Rodrigez ſuplicante, y de la otra Hieronymo Hernandez y ſus procuradores, &c.

FAllamos q̃ la ſentẽcia eneſte pleyto dada por alguno de nos los oydores deſta real audiẽcia, de q̃ por el dicho Hernã Rodrigez fue ſuppli cado, es buena, y juridicamẽte dada y pronũciada, y anſi la deuemos con firmar, y cõfirmamos en grado de reuiſta, y condẽnamos en coſtas al di-
9 cho Hernan Rodrigez, anſi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

Prædicta ſentẽtia intimatur vtriq; parti, nec ab ea ſecũdo ſupplicari potest ad coſdẽ iudices, quia nõ licet tertio puocare vt in tit. C. ne liceat tertiò

prouo-

prouocare.& probat tex.in c.ſua de appel.&.l.25.ti.23.p.3.&.l.5.ti.17.&.l.2. tit.19.li.4.Recop.& tradit Hippolyt. in.l.extra territoriũ.n.49.ff. de iuriſdictione omniũ iud.& in.l.vnica.nu. 160.C.de raptu virginũ.&Paul.Pariſ. cõſil.109.n.15.volũ.4. & Decius in.c. ſua nobis.n.13.extra de appel.& Gregor.Lup.in.l.4.&.6.tit.24.p.3. & Maranta de ord.iud.6.pa.act.2.n.269. & Didac.Perez in.l.8.tit.4.li.2.Ordina. Dueñas in Reg.50. Semel enim ſupplicare licet,tã de iure cõmuni quã regio iuxta text. in.l. ſiquis aduerſus.& ibi Bal.C.de precibus imperati offerẽdis. & in.l.4.titu.24.par.3.niſi duę ſententiæ confirmatoriæ ab inferioribus eſſent latæ & poſtea cõfirmatæ. vt dict. l.5.in duobus tamen caſibus licet ſecũdo ſupplicare ad eoſdem iudices,quos congerit Móterroſus in ſua pract. in. 5.tractat.fol.84.c.3.in finẽ,t. pa. El primero es quãdo enla ſentẽtia de reuiſta huuo nueua condẽnacion, o declaracio ſobre nueuo pedimiento, o huuo caſo omittido ſobre el qual no ſe hauia ſentẽtiado. El ſegũdo es ſi deſpues de dada la ſentẽcia de viſta ſe oppuſo alguno por ſu intereſſe o fue nueuamẽte llamado al pleyto, porque en tal caſo eſte tercero oppoſitor o el llamado podra muy bien ſupplicar de la ſentẽcia de reuiſta,y lo miſmo podra hazer ſu parte cõtraria, pues reſpecto de los que ſalen,la tal ſententia es en viſta. Y lo miſmo ſe pratica en algunos pleytos de acreedores,quãdo ſalẽ al pleyto deſpues de dada la ſentencia de viſta, porque quãto a ellos la ſentẽcia de reuiſta es en viſta. Pero la practica q̃ en eſtos caſos ſe tiene,es differente:porq̃ enel primer caſo,que es quando huuo nueua condemnacio o declaracion ſobre nueuo pedimiẽto, o caſo omitido ſobre q̃ no ſe huuieſſe ſentenciado en reuiſta,ſi la otra parte pide executoria ſuele proueer el ſemanero que ſe le de en aquello que eſta ſentenciado en reuiſta,y que ſobre lo de mas ſe proſiga el pleyto, y aſsi de lo ſentenciado ſe libra carta executoria. Enel ſegundo caſo que es quando ay oppoſitor alguno o llamado no ſe ſuele dar carta executoria,haſta que ſe ſentencie en reuiſta cõ todos,pero en los pleytos de acreedores,ſi alguno ſale deſpues de dada la ſentencia de viſta, ſentenciando ſe el tal pleyto en reuiſta cõ los primeros y en viſta con eſte q̃ ſalio,ſi ſe pide carta executoria ſe manda lleuar el pleyto ala ſala, y alli ſe ſuele dar auto en q̃ ſe manda librar la carta executoria cõ los que la ſentencia fue dada en grado de reuiſta, dando fianças que ſi pareciere, que el acreedor que nueuamẽte ſalio o otra perſona tuuiere mejor derecho,que el que pide la carta executoria reſtituyra todo lo q̃ por virtud della cobrare. In reliquis verò cauſis 21 non erit locus ſecundæ ſupplicationi niſi quando cauſa per nouã litem fuerit cœpta in conſilio ſupremo regio vel in chancillarijs fuerint duæ ſentẽtiæ diffinitiuæ,nempe de viſta y reuiſta latæ,& cauſa fuerit ardua, & magnæ quãtitatis:Nam tunc poterit ſecũdo ſupplicari adipſammet perſonã regiam,cũ pœna mulle quingentarũ duplicarum. De qua tamen ſecunda ſupplicatione paulò inferius latius erit agendum,quia quotidie in praxi ſe offert. Supradictus tamen modus procedendi in iſta inſtantia appellationis & ſupplicationis obſeruatur in chãcellarijs & audientijs regalibus,& in ſupremo conſilo regio: ſed quia aliquando appellatio nõ poteſt interponi ad chãcellarias ſed interponi debet ad cõſiſtoriũ,vt diximus ſupra in expoſitione libelli appellationis,in verſiculo.diximus para ante los Señores Preſidentes, &c. Ideo opportune dicendũ erit de praxi interponendi apellationẽ ad decuriones ciuitatum,& locorum.

Ex Capite tertio.

SVMMARIA.

1 STylus qui seruatur in interponenda appellatione ad decuriones.

2 Appellatio non admittitur iure regio in causis non excedentibus summam quatuor centorum marapetinorum, & in eis proceditur summariè, simpliciter, & deplano absque aliquo libello sola facti ueritate attenta.

3 Appellatio in causis non excedentibus summam decem millium marapetinorum interponi debet ad consistorium loci præter aliquos casus exceptos.

4 Appellatio quando interponitur ad consistorium debet intra quinque dies computandos á die notificationis sententiæ interponi.

5 Appellans ad consistorium debet se præsentare coram eo intra quinque dies concessos ad appellandum.

6 Forma præsentationis in consistorio in causa appellationis.

7 Decuriones denominantur in consistorio ad decidendam causam appellationis coram eo interpositam.

8 Consistorium nolens decuriones deputare ad decidendam causam appellationis punitur unusquisque ex decurionibus pœna decem millium marapetinorum, & priuatione sui officij.

9 Appellans ad consistorium tenetur causam concludere intra triginta dies numerandos à die interpositæ appellationis.

10 Decuriones tenentur sententiam proferre intra decem dies postquam conclusum fuerit in causa appellationis, aliás puniuntur in expensis, & in pœna decem millium marapetinorum applicanda parti requirenti, & in super in summa causæ à qua fuit appellatum.

11 Sententia lata à decurionibus post quadragintaquinquæ dies instãtiæ appellationis ad consistorium interpositæ est nulla.

12 Decuriones debent secũ assumere assessorem ad proferendam sententiam, & assessor à decurionibus assumptus debet communicare sententiam proferendam cum iudice à quo.

13 Appellatio non admittitur á sententia lata à decurionibus in causa appellationis.

14 Assessor non tenetur communicare sententiam á iudice á quo quando uenit confirmanda á decurionibus.

15 Sententiæ reuocatoriæ in causa appellationis ad consistorium interpositæ forma.

16 Decuriones non possunt cognoscere de maiori summa decem millium marapetinorum nisi ex consensu tacito uel expresso.

17 Sententia decurionum lata super maiori summa decem millium marapetinorum non ualet usque ad illam summam.

18 Regula iuris quod utile per inutile non uitiatur procedit in diuiduis non etiam in indiuiduis.

Cap.

Cap. 3. De praxi interponendi appellationem ad decuriones.

1 ATtento iure noſtro regio, nulla appellatio admittitur in cauſis nõ excedẽtibus ſummã quatuorcentorũ marapetinorũ: ſed in eis ſummariè ſimpliciter, & de plano abſq; aliquo libello ſola veritate attenta procedi debet, niſi in cauſis, & pœnis alicuius ordinationis loci agẽtis de adminiſtratione eiuſdẽ loci, quia in illis ordinariè proceditur, & appellatio admittitur, vt expreſſe cauetur in. l. 19. tit. 9. li. 3. Recopil. Quod tamen intellige verũ, niſi cõdemnatio ex prædictis ordinationibus ſit ſummam milliũ marapetinorum, & infra: nã tunc licet appellatio admittatur vt in d l. 19. tamen appellatione nõ obſtante cõdemnatio exequi debet, & poſtmodũ appellatio proſequi, vt expreſſe cauetur in. l. 9. tit. 18. lib. 4. Recopil. At vero in cauſis ex- 4
3 cedentibus dictã ſummam quatuorcentorũ marapetinorũ, & vſq; ad ſummam decem milliũ marapetinorũ appellatio admittitur, & debet interponi ad cõſiſtoriũ loci, vt expreſſè cauetur in. l. 7. titu. 18. lib. 4. Recopil. Quod eſt verum ſi ibi vigeat conſuetudo appellandi ad cõſiſtoriũ vt d. l. 7 expreſſè dicit noluit enim. l. illa præiudicare iudicibus appellationũ deputatis in aliquibus locis dominorum particulariũ vel regis ad cog- 5
noſcendũ de appellationibus nam tũc ad eoſdem iudices appellationũ, & non ad cõſiſtorium erit appellandũ niſi conſuetudo ſit in cõtrariũ vt inquit prædicta. l. 7. ita reſoluit Azeuedo in li. 4. c. 6. n. 61. in tractatu, decurio. Piſana, exceptis aliquibus cauſis, nempe quãdo ſententia profertur in locis diſtantibus ab audientia regia octo paraſanguis: nam tunc ad eandẽ audientiam appellandũ eſt, vt in. d. l. 7. Simliter quando la ſentencia ſe da por los alcaldes ordinarios en los adelãtamientos de Caſtilla, Leõ, y Campos, de ſeys mil marauedis, y de ay abaxo no ſe appella para el Reigmiento, ſino para los alcaldes mayores delos adelantamientos, vt in. l. 76. tit. 4. li. tertio Recopil. Anſi miſmo la appellacion de las ſentencias en las cauſas que ſe comiençan ante los alcaldes mayores de los dichos adelantamientos de ſeys mil marauedis, y de ay abaxo, va a las Chancillerias. y no a los Conſiſtorios, vt in. l. 49. tit. 4. li. 3. Recopil. Præterea appellatiõ à ſententia diffinitiua in cauſis criminalibus, cuius condemnatio eſt pecuniaria & parti applicanda, etiã ſi ſit ſumma ſex milliũ marapetinorũ & infra interponi debet ad iudices criminis exiſtẽtes in cancellaria regia, & nõ ad cõſiſtoriũ, vt expreſſe cauetur in. l. 8. tit. 18. li. 4. Recopil. quanuis Bernar. de Biſgel ſub tit. de appel cõtrarium obſerbet, cuius obſeruantiã inuenies in fine volumi nis deciſionũ Rotæ fo. 85. colum. 4. Et aduerte quod in cauſis in quibus ad cõſiſtorium appellandũ eſt, interponi debet appellatio intraquinq; dies connumerandos à die notificationis ſentẽtiæ, vt expreſſe diſponitur in dict. l. 7. & debet cõcipi & porrigi eodẽ pacto quo ſupra annotauimus in iſta iſtãtia in. c. de forma appellationis. mutatis mutandis nam quatenus ibi dicitur. Appello para ante los Señores Preſidentes y Oydores, &c. in hac appellatione dicitur, Appello para el Illuſtre Cõſiſtorio. Deinde appellans debet ſe preſentare in conſiſtorio intra illos quinq; dies conceſſos ad appellandũ, vt expreſſe probat text. in dict l. 7. ibi. Luego que por el appellante fuere requerido dentro de los dichos cinco dias, &c. & poſtmodũ appellans porrigit libellũ præſentationis ad cõſiſtorium coram tabellione eiuſdem conſiſtorij cum titulo congruenti dignitati conſiſterij, ſecundum ſtylum regionis forma ſequenti.

Sextæ partis Primi Tomi

Forma præsentationis in Consistorio.

6 FVlano en nombre de fulano, me presento en grado de appellacion ante vuestras mercedes de vna sentencia que el señor Teniente desta ciudad dio contra mi parte, y en fauor de fulano, en la qual se me hizo agrauio porende supplico a vuestras mercedes máden nóbrar dos Caualleros deste su consistorio, para que me desagrauien, y hagan justicia, y para ello, &c.

Oblata hac petitione in consistorio legitur à tabellione eiusdem cõsistorij, & tunc nominantur ibi duo decuriones, qui iurant quod bene, & fideliter causam decident, daturq; à tabellione cõsistorij testimoniũ de hoc cum decurionibus deputatis parti appellanti, & istud testimonium ponitur in processu causæ, & si cõsistoriũ noluerit decurio 7 nes deputare, vnusquisq; ex decurionibus puniri debet pœna decem millium marapetinorũ, priuariq; debent suis officijs, vt expresse cauetur in. l. 7. tit. 18. li. 4. Recopil. & ista secũda instantia agi 8 tari debet corã tabellione causæ, corã quo agitata fuit in prima instantia qui tabellio statim tenetur deferre processum originaliter decurionibus, iuxta tex. in. l. 9. tit. 25. li. 4. Recopil. & dict. l. 7 tit 18. eodẽ li. 4. Recopil. & tũc appellans porrigit libellũ grauaminum, & interrogatorium: procediturq; in hac instantia sicuti diximus in secunda instãtia agitata coram auditoribus: & appellans tenetur concludere causam ad diffinitiuam intra triginta dies connume- 9 randos à die interpositæ appellationis. Itaq; si in prima die quinq; dierũ concessorum ad interponẽdam appellationem appellauit, tunc triginta dies incipiunt currere ab illa die appellationis, si verò in vltima die quinq; dierũ appellauit, tunc triginta dies incipiunt currere ab illa vltima die, ita firmat Paul. Castr. in. l. si quis hæres. l. 2. ff. de acquirenda hæreditate. nu. 7. & Auiles cũ pluribus ab eo relatis in forma secretæ syndicationis, in art. 49. in gl. verb. Cõdenar. nu. 15. & Peralta in. l. statu liber. §. Stichum. nu. 4. ff. deleg. 2. & Azeuedo post hanc ẽditionem titu. de curia Pisans lib. 4. c. 6. n. 93. & sic appellans habet quinq; dies ad appellandũ, & triginta ad probandũ, & ad prosequendã appellationẽ, vt expresse cauetur in. d. l. 7. 10 Deinde decuriones deputati tenentur intra alios decẽ dies sententiã proferre alioquin si intra dictũ terminũ nõ protulerint, puniri debent in expensis, & in pœna decẽ mille marapetinorũ, applicãda parti requirẽti, & in super debẽt soluere summã causæ à qua fuit appellatũ, quã pœnam corrector seu iudex loci illico debet executioni mãdare, alias si ita nõ fuerit executus, eandẽ pœnã cum quadruplo soluere debet fisco, & in sindicatu poterit ei poni pro capitulo, vt expresse disponitur in. d. l. 7. quã tamẽ pœnã decuriones deputati incurrũt, si prius à parte fuerint requisiti, vt sentẽtiã proferant intra terminũ iuris, ita firmat Panor. in. c. venerabilis. n. 19. de iudic. & Auiles vbi sup. nu. 16. Didac. Perez in. l. 6. tit. 16. li. 3. ordi. col. 1293. Vnde cõstat hãc instantiã cõsistorij terminandã esse intra quadragintaquinque dies, hodie autẽ praxis obseruat, quod licèt tres vel quatuor dies solũmodo supersint decurionibus ad prolationem sententiæ, sufficiũt tamẽ & poterũt pronũtiare intra illos tres vel quatuor dies nisi stylus aliter se habeat. Cæterũ sen- 11 tẽtia lata à decurionibus deputatis post illos quadragintaquinq; dies, est nulli momen-

mométi vt firmat Alex. cõſ. 82. n. 1. vol. 3. & cõſil. 24. col. 1. lib. 6. Abb. conſ. 16. vol. 2. Quod procedit etiam ſi ex conſenſu partium ſentẽtiam proferãt, vt reſoluit Auiles vbi ſup. n. 5. Et aduerte q̃ in hac inſtãtia cõſiſtorij decuriones de 13 putati debent ſimul procedere, & cognoſcere cum iudice à quo fuit appellatum, & aſſumunt ſecum aſſeſſorẽ literã 14 12 tum, qui aſſeſſor tẽpore prolationis ſentẽtiæ ſecreto debet cõmunicare ſententiam cum iudice ordinario, à quo fuit appellatum, quando prima ſentẽtia venerit reuocanda, vel in aliquo emẽdanda, & ſi nõ ſe concordẽt in pronunciãdo, tunc decuriones ambo ſimul cũ ſuo aſſeſſore proferunt ſentẽtiam reuocando vel emendando primam iudicis ordinarij, & in fine eius omnes ſe ſubſcribunt, & iſta ſententia lata à decurionibus exequi debet per iudicem ordinarium ſub pœna viginti mille teruntiorũ, nec ab ea admittitur appellatio iuxta tex. in. d. l. 7. & reſoluit Auiles vbi ſupra. nu. 4. & 18. quando vero ſententia iudicis ordinarij venit confirmanda, aſſeſſor non communicat cum iudice ordinario, ſed dẽ per ſe profert ſentẽtiam cum vno vel ambobus decurionibus, & poſtea ordinarius ei ſe ſubſcribit, & ſententia reuocatoria concipitur forma ſequenti,

Sententia reuocatoria.

Viſto eſte proceſſo, &c.

15 Fallamos atento lo nueuamente alegado, y prouado q̃ la ſentencia en eſte proceſſo dada y pronũciada por el Señor Teniente deſta ciudad en fauor de fulano, y contra fulano que la deuemos reuocar y reuocamos, en conſequencia de lo qual dezimos que deuemos abſoluer y abſoluemos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido, y demandado. Anſi lo pronũciamos y mandamos por eſta nueſtra ſententia ſin coſtas juzgando.

Circa prædictam. l. 7. tit. 18. lib. 4. Recopil. erit vidẽdum, an decuriones poſſint cognoſcere de maiori ſumma decẽ mille marapetinorum. In quo articulo dicẽdum eſt, decuriones nõ poſſe, in. l. 16 fina. ff. de iuriſdictione omnium iudic. niſi ex conſenſu tacito vel expreſſo, vt in. l. de qua re. §. iudex. ff. de iudic, & ibi Pau. Caſtrenſ. in fin. † Huius cõtrarium reſoluit Ioãnes Gutierrez in tit. de iuramen. confirmatorio. 3. p. c. 5. nu. 20. & Azeuedus in titu. de curia. Piſana lib. 4. c. 6. à nu. 30. † Similiter ſententia decurionum lata ſuper maiori ſumma de- 17 cem mille marapetinorum non valet vſque ad illam ſummam, ſecundum gl. fina. in. l. fina. C. de re iudic. Nec obſtat tex. quod vtile per inutile nõ debet vitiari, vt. l. ſancimus. C. de donationibus nam ibi procedit in rebus diuiduis, nõ autem in indiuiduis ſecundũ Bart. receptum cõmuniter in. l. fina. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. vt eſt iudiciũ vt in. l. in hoc iudicio. ff. familiæ herciſcundæ. Quod eſt verum niſi ſententia 18 contineat diuerſa capitula: nam tunc in capitulis nõ excedentibus ſummam, de qua iudex cognoſcere poteſt, ſententia valet & tenet, argumento text. in. l. etiam. §. 1. ff. de minoribus, & docet Bartol. in. d. l. fin. receptus cõmuniter ex Iaſ. ibi nu. 27.

Finis Sextæ partis huius primi tomi.

SEPTIMA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA ET MODO PROCEDENDI IN SECUNDA SUPPLICATIONE CUM PŒNA MILLE QUINGENTARUM DUPLARUM.

EX CAPITE VNICO SUMMARIA.

1 SVmma & diuisio tractatus secundæ supplicationis.

2 Supplicationis secundæ definitio.

3 Supplicationem secundam quæ personæ interponere possint.

4 Supplicatio secunda non est admittenda a procuratore nõ habente speciale mãdatum ad eam interponendam.

5 Procurator habent mandatum non potest aliquid facere ex quo dominus eius ad pœnam obligetur.

6 Procurator habens mandatum ad lites & causas, & ut possit appellare á quacunque sententia non poterit appellare ab executione, nisi habeat speciale mandatum ab ea appellandi.

7 Quamuis procurator, ad omnia quæ speciale mãdatum requirunt, constitutus sit secundam supplicationem interponere non poterit, etiam si in mandato expressum sit, quod de calumnia, & ueritate dicenda iuret.

8 Si procuratori in mandato datur facultas aliquid agendi ex quo maior pœna mille quingentarum duplarũ incurri possit, tunc admittetur etiam ad interponendam secundam supplicationem.

9 Procurator non admittitur ad interponendam secundam supplicationẽ etiã si in mandato expressum sit, quod eam interponere possit, & dominum pœna subdere: nisi persona aduersa, & causa in mandato specificentur.

10 Procurator ab executione appellare non potest absque speciali mãdato ab ea appellandi.

11 Procurator constitutus etiam cum libera, generali administratione bonorũ secundo supplicare non poterit.

12 Si legitimus procurator ad interponendam secundam supplicationem intra uiginti dies non doceat de mãdato, ad huc eius mandatum sufficiet, & supplicatio admittenda est, si postea doceat.

13 Procuratori, qui in præfixo sibi termino aduersus electum crimina obiecit, non nocet quod intra illũ terminũ de mandato propter obliuionẽ non docuerit, dum tamen illud postea producat.

14 Pro-

14 Procurator certioratus de mandato licet illud non receperit, pro mandante agere poterit.

15 Certificatio mandati & non eius receptio, seu præsentatio opus est, ut quis officium procuratorium exercere ualeat.

16 Quando quis litigat tanquam procurator, & non produxit mãdatum quod re uera habebat ualet iudicium, si producat parte aduersa petente.

17 In dubio an appellatio sit deserta nec ne: desertam non esse pronuntiandum est.

18 Ponderatur. l. 1. titulo. 20. libro. 4. Recopil.

19 Coniuncta persona absque mandato speciali nõ admittenda ad interponendã secundam supplicationem.

20 Coniunctus non admittitur ad ea, quæ speciale mandatum exigunt sine illo.

21 Si coniunctus ratam habeat intra uigin ti dies supplicationem á coniuncto interpositam, & cætera quæ circa eam fecit, secunda supplicatio locum habebit.

22 Supplicationi secundæ locus est in causis cœptis in consilio regio, & chancellarijs.

23 Per nouam litem, & petitionem, & non alio modo, debent causæ incipere in regijs consilijs & chancellarijs, in quibus locum habeat secunda supplicatio.

24 In casibus curiæ dicitur cœpta petitio in consilio, seu chancellarijs.

25 Verba. l. regiæ ciuili modo intelligenda.

26 Si causa de facto incipiat in consilio regio seu chancellarijs, habebit etiam in ea locum secunda supplicatio secundũ Auendan.

27 A sententia confirmatoria lata per consilium supremum, per quam confirmata est quæ lata fuit á iudicibus curiæ, Alcaldes de corte, non posse secundo supplicari praxis obseruat, licet Greg. Lup. aliud de iure uideatur.

28 Caute aduocati consulunt clientulis: ut reos coram iudicibus curiæ conueniant, ut secundam supplicationem euitent.

29 Reo cõuento coram inferiori iudice, & litem prætimore. l. contestante, & prosequente declinatoriam usque quo causa ad supremos consiliarios remittatur, poterit apud eos locum esse secũdæ supplicationi non obstante lite contestata coram inferiori.

30 Per litis contestationem coram iudice cõpetenti factam non dicitur lis ibi cœpta.

31 Præscriptio non interrumpitur per litis contestationem coram iudice incompetenti.

32 Litis contestatio inualida non excludit terminum dilatoriarum, nec iurisdictionem perpetuat.

33 Supplicationi locũ non esse contra Auẽd. uerius uidetur, in causa cuius petitio cœpta fuit coram inferiori iudice, & deinde per appellationem, aut remissionẽ ad curiam causa fuit deuoluta, & ibi retentus processus, & prima, & secunda fertur sententia.

34 Secunda supplicatio non est admittenda, quam interponit is qui habet priuilegium, ut in curia conueniri debeat, & conuentus coram inferiore iudice litem contestatus est: cuius iurisdictionem

nem ad eius petitionem ſuperiores poſtea ſibi aduocarunt, niſi coram inferiori conuentus proteſtationē obtulit.

35 In cauſa cœpta coram ſupremis ordinū conſiliarijs non eſſe locum ſupplicationi uiueriusuidetur, & ita practicatur.

36 Conſilium ordinum non eſt regium.

37 Hiſpaniarum rex perpetuus eſt militarium trium ordinum administrator.

38 In cauſis cœptis in audientijs Galleciæ, & Canariæ non eſt locus ſecundæ ſupplicationi, & quid in audientia Hiſpalenſi obſeruetur, traditur.

39 In cauſis nobilitatis agitatis coram iudicibus nobilitatum, non admittitur ſecunda ſupplicatio.

40 Nobilitas genere, uel tempore acquirenda, non æſtimatione numeraria.

41 Secunda ſupplicatio admittenda etiam in cauſis cœtis in conſilio de contaduria.

42 Conſilium de Contaduria conſilium ſupremum dicitur.

43 Conſilium de Contaduria ſuper uectigalibus, gabellis, & redditibus regijs iudicat.

44 Expenditur.l.5.tit.12.lib.2.Recopillationis.

45 Excluſio generalis remediorum intelligitur de his quæ iure ordinario competunt, & non extraordinario, & ſpeciali.

46 Lex excluſiua remediorum loquens per uerbum uniber ſale. Nullum non cenſetur excludere remediū ſpeciale alia lege inductum.

47 Diſpoſitum in.l.5.tit.12.lib.2.Recopil. quid operetur.

48 In cauſis cœptis coram iudice uulgo dicto, De Vizcaya, admittitur ſecunda ſupplicatio.

49 In cauſis inchoatis in audientijs Indiarum admittitur ſecunda ſupplicatio.

50 Audientiæ Indiarum ſuas proprias habent ordinationes, & quando in eis aliquid non reperitur deciſum recurritur ad modum procedendi qui Pinciæ, & Granatæ obſeruatur.

51 In audientijs Indiarum interpoſita ſecunda ſupplicatione non ſuper ſedetur executioni prout in Hiſpania.

52 In audiētijs Indiarum in cauſis poſſeſſoris nunquam admittitur ſecunda ſupplicatio.

53 In chancellarijs Indiarum ut ſit locus ſecundæ ſupplicationi in cauſa proprietatis, proprietas decem mille peſos de oro tangere uel excedere debet.

54 Qui apud Indos ſecundam interpoſuit ſupplicationem debet coram rege comparere intra metam unius anni á tempore notificationis ſententiæ.

55 In partibus Indorum, qui ſecundo ſupplicat nec pœnæ alicui ſe ſubdit, nec fide iuſſorem præſtat.

56 Exceptis quinque differentijs congeſtis ſup.á nu.51.inter audientias Indiarū, & Hiſpaniæ circa interpoſitionē ſecundæ ſupplicationis, in omnibus alijs ſimilis ordo obſeruandus erit inter eaſdem.

57 In cauſis cœptis in conſilio ſupremo Indorum locum eſſe ſecundæ ſupplicationi (ſeruata omni modo forma quæ in ſupremo regali obſeruatur) iuri conſo-

cõsonum uidetur, & praxis obserbat.

58 Consilium supremum Indorum consiliũ regum est, & ab eo nullus recursus ad aliud relictus est.

59 Lis quando cœpta dicatur expenditur.

60 Quæsit uerior resolutio, circa quando lis cœpta dicatur.

61 Vt secundæ supplicationi locus sit lis dicitur cœpta per litis contestationem.

62 Litem non dici cœptam in consilio supremo seu cancellarijs ab actibus, & petitione, quæ ibi fiunt, sed á litis contestatione, contra Auendanium defenditur.

63 Causa debet esse ardua, ut in ea locus sit secundæ supplicationi.

64 Causa ardua dicitur: quæ in proprietate tria millia duplarum in possessione sex milia excedit, nulla facta summarum coaceruatione.

65 Resoluitur quando, An si unus actor agat contra plures reos diuersarum summarum, qua de per se nõ attingũt trium millium duplarum ualorem: & eorum aliquis supplicauit secundo suo nomine, & consortium, prosit etiam cæteris correis, & sit bene supplicatũ.

66 Causa non solum ardua, sed continens rem æstimabilem tribus millibus duplarum auri de cabeça del et esse, ut in ea locus sit secundæ supplicationi.

67 Plures causæ arduæ reputantur, in quibus non est locus secundæ supplicationi ut causæ criminales,

68 In causis nobilitatum non est locus secũdæ supplicationi.

69 In causa super priuilegio exemptionis tribulatorũ æstimabili, & aeduo secũda supplicatio est admittenda.

70 In causa super diuersis iuribus iurisdictionis quæ simul iuncta excedunt delitam summam, potest, & debet admitti secunda supplicatio.

71 Causa super iurisdictione absque aliqua taxatione semper ardua censetur, ut in ea admittenda sit secunda supplicatio.

72 Specie posita, & genus necessario ponitur.

73 Cognitio generis debet præcedere cognitionem specierum.

74 Posito genere, & eius species appositæ censentur, saltim affirmatiuè.

75 Valor causæ in qua potest interponi secunda supplicatio attendendus tempore petitionis, quo tempore causa iam ardua esse debet: nec sufficit quod tempore sententiæ creuerit.

76 Valor unius duplæ de cabeça, est eiusdẽ ualoris cum Castellano, qui sex decim argenteis constat.

77 Valor trium millium duplarum auri de cabeça reducitur ad quadraginta octo millia argenteorum, & ad quatuor millia trecẽta sexaginta quatuor ducatorum, quatuor argentis exceptis.

78 Sex mille duplæ de cabeça conficiunt nouaginta sex millia regalium, & octo millia septingenta uigintiocto ducatorum, exceptis argenteis octo.

79 Mille quingentæ duplæ de cabeçã conficiunt numerum uiginti quatuor milliũ argenteorum, quibus Castellæ hoc tempore utimur, & ducatorum duorum millium centum octuaginta sex,

duobus

duobus argenteis exceptis.

80 Vt secunda supplicatio interponi ualeat opus est duas diffinitiuas sententias latas esse, nec sufficit si interlocutoriæ sint uim diffinitiuarum habentes.

81 Sententia interlocuteria quæ dicatur.

82 Sententia interlocutoria habens uim diffinitiuæ quæ sit.

83 Verius est sententiam super possessorio diffinitiuam esse.

84 Intellectus ad text, in cap. 2. & capit. cum uenissent. ille, de ord. cog. hic, de institut.

85 Intellectus ad l. 8. & .9. titul. 20. lib. 4. Recopil.

86 In causis criminalibus non admittitur secunda supplicatio.

87 Quando principaliter aliqua causa criminaliter intentatur, coram consilio supremo, & incidenter petitur ratione huius interesse aliqua magna summa trium millium duplarum ratione huius interesse admittendam secundā supplicationem contra Auendan. defenditur.

88 Appellatione, uel in integrum restitutione aliquo statuto sublatis, in criminalibus, censentur sublatæ respectu principalis causæ, & non respectu emergentis.

89 Expenditur text. in l. 3. tit. 20. li. 4. Copi. in fine.

90 Qui principalis causæ non potest esse iudex, non poterit & accessorij, quando par ratio impotentiæ militat in principali, quæ militat in accessorio.

91 Super liquidatione fructuū primæ, & principalis sententiæ, cadit secunda supplicatio: si causa liquidationis summam trium millium duplarum excedat.

92 Supplicatio secunda intra uiginti dies á die notificationis sententiæ de reuista est interponenda, & contra eorum lapsum non datur restitutio contra Didacum Perez.

93 Supplicans secundo tenetur intra uiginti dies publico instrumento se obligare, & cautionem sufficientem præstare coram auditoribus regijs á quibus interposita fuit supplicatio, alias non auditur.

94 Procurator etiam fisci secundo supplicans obligationem, & fideiussionem conficere tenetur, eo discrimine inter priuatum, & fiscum constituto: quod procurator fisci duntaxat ad mille duplas soluendas se, & fideiussores obligat.

95 Supplicans secundo si pauper reperiatur non compellitur cautionem aliam quā iuratoriam præstare.

96 Qui secundo supplicans & intra uiginti dies se obligans, & cautionem præstans, non exhibuit intra eos instrumētum obligationis: & fideiussionis non admittendus erit si post eos exhibeat.

97 Qualitas uerbo adiuncta regulanda secundum tempus uerbi.

98 Forma á lege data ad aliquem actum seruanda, alias actus erit nullus.

99 Habens mandatum ut rem de abolengo retrahere ualeat, & intra annum petens rem retrahi, & non docens demandato, nisi post annum, non erit admit-

admittendus elapso anno intra quem non docuit de mandato,

100 Doctrina Speculatoris titulo de procurator. §. 1. num. 18. uersic. sed si receptum, qualiter intelligenda.

101 Si supplicans secundo dedit fideiussores intra uiginti dies, quos auditores, quia non idoneos reppellerunt, & alios post uiginti dies dari præceperunt, non admittitur ad secundam supplicationē, nec per auditores id fieri potest.

102 Doctrina Baldi in l. 1. in princip. de fide inst. quo modo accipienda.

103 Supplicationem secundam illius qui supplicauit, & se obligauit, & satisdationem dedit, nō prodesse aduersæ parti non supplicanti si sententia in melius reformetur, praxis recepit: licet de iure contrarium defendatur.

104 Supplicans (parte quæ non supplicauit etiam reluctante) á supplicatione secunda recedere ualet.

105 Appellatio ab uno interposita, non appellanti etiam prodest, si simpliciter interponatur.

106 Appellatione uictoris deserta, potest uictor uicti appellationi adhærere, & inde suæ desertioni remedium quærere.

107 Actor bis appellans, si reus postea appellet, admittitur ex persona rei etiā tertio appellans quamuis tertio appellare regulariter prohibitum sit.

108 Appellatio & supplicatio parificātur, ubi contrarium dispositum non reperitur.

109 Ratio. l. 1. titulo. 20. libro. 4. Copila. requirentis obligationem, & fideiussionem in secunda supplicatione, quæ fuit.

110 Aduersus lapsum uiginti dierum intra quos quis se obligare, & fideiussionem præstare tenetur, non datur restitutio, quod contra Didacum Perez defenditur.

111 Secunda supplicatio, obligatio, & cautio coram auditoribus á quorum sententia supplicatur interponendæ sunt.

112 Latæ duæ sententiæ conformes super alicuius rei proprietate executioni mādandæ sunt, cum fideiussione, quod si retractentur, res cum fructibus reddetur, non tamen secunda supplicatio deneganda.

113 Intellectus. l. 1. in fine. titulo. 20. lib. 4. Recop.

114 Si super alicuius rei possessione, duæ conformes proferantur sententiæ, per auditores non admittitur amplius secunda supplicatio, sed mandantur executioni cum fideiussione, quod si in proprietate obtinuerit aduersarius, sibi reddatur reipossessio.

115 Ponitur ratio discriminis inter proprietatis causas & causas possessionis quo ad interpositionem secundæ supplicationis.

116 Latis duabus etiam non conformibus sentētijs super possessione alicuius maioratus, non admittitur secunda supplicatio.

117 Si duabus conformibus sententijs latis super proprietate quis uoluerit supplicare secundo admittitur cum cautione, sed nō super sedetur executioni: & est intelligendum de sententijs omni modo

modo conformibus, alias in ea parte quæ fuerint disformes executioni erit superſedendum.

118 Quando duæ ſententiæ conformes dicantur.

119 Princeps qui ordinario iudici præcipit aliquid ab eo fieri, & obſeruari pro forma eum facit delegatum quanuis illud facere poſſet ex ſua iuriſdictione ordinaria.

120 Sententia ſecunda, quæ aliquid addit aut à prima detrahit, non dicitur conformis ſi in prima nec tacite nec expreſſe de additione aut de tractione aliquid actum fuerit.

121 Secunda ſupplicatio ad regem dirigenda eſt, & interponenda.

122 Suplicans ſecundo tenetur coram rege, uel regni gubernatore intra quadraginta dies comparere cum teſtimonio ſuæ ſupplicationis, alioquin ſupplicatio deſerta efficitur.

123 Aduerſus lapſum quadraginta dierũ (intra quos ſecundo ſuplicans coram principe tenetur ſe repreſentare) datur ex iuſta cauſa reſtitutio.

124 Cauſam ſecundæ ſupplicationis rex quinque ex ſuis ſupremis anditoribus committit: ex quibus, & ſi aliquis decedat, ceteri ad determinationem procedunt.

125 In ſecunda ſupplicatione ex eiſdẽ actis proceſſus procedendum, nec aliquid ultra admittendum.

126 In cauſa ſecundæ ſupplicacionis ſtatim procedendum, & ea omnibus anteponenda.

127 Licet in cauſa ſecundæ ſupplicationis nouæ allegationes excludantur, non ſunt excludendæ, quæ de nouo emerſerunt, dum id pars iure iurãdo aſſerat.

128 Sententia de reuiſta confirmata in ſecunda ſupplicatione ſupplicans pœna, cui ſe obligauit, etiam condemnandus erit, & applicabitur fiſco, parti, & ipſis auditoribus qui ſententiam protulerunt de reuiſta.

129 Iudices deputati ad cauſam ſecundæ ſupplicationis ſupplicantem qui nõ obtinuit minime á pœna mille quingentarum duplarum abſoluere poſſunt: pro qua & pro principali executoriæ literæ in cancellaria expediendæ ſunt.

130 Si ſecunda ſententia de reuiſta confirmata non fuerit per iudices ſecundæ ſupplicationis, tunc executoriæ coram eis decernendæ ſunt, & non in chancellaria.

131 Licet in totum ſententia de reuiſta fuerit confirmata per iudices ſecundæ ſupplicationis, pœna ſoluenda eſt: licet infructibus aut expenſis modificata aut correcta ſit.

132 Moderamen reſpectu fructuum aut expenſarum in ſecunda ſupplicatione tanti habitum, quod propter ipſum ſolum liceret ſecundo ſupplicare, liberat ſupplicantem á pœna mille quingentarum duplarum.

133 Secundo ſupplicans nulla incurſa pœna poteſt á ſupplicatione recedere ante lapſum trium menſium, poſt uero non niſi pœnam exoluat.

134 Super dubio, an ſecũda ſupplicatio admittenda ſit nec ne, iudices ad eam deputati inquirent, & iudicabunt.

135 Quan

135 *Quando dubitatur an admitenda sit appellatio cognitio ad superiorem spectat, ad quem appellatum extitit.*

136 *L. 5. titulo. 20. libr. 4. Recopilationis enucleatur.*

137 *In dubio an admittenda sit supplicatio nec ne, eilocum esse decernendum est.*

138 *Princeps explenitudine suæ potestatis requisita ad secundam supplicationem pro forma, in aliam formam mutare poterit.*

139 *L. 4. titu. 24. par. 3. ubi expendatur.*

140 *Forma interponendæ secundæ supplicationis, & Hispane eam concipiendi.*

141 *Supplicationis secundæ danda copia alteri parti.*

142 *Pars quæ non supplicauit contra eam quæ secundo supplicauit ab ea præstitam cautionem sufficientem non esse, solet obijcere corã auditoribus à quibus supplicatio interponitur.*

143 *Super articulo, an sufficienter cautum sit ab ea parte, quæ secundo supplicauit: admittitur supplicatio.*

144 *Remissio decima posita in fin. titulo. 19. libro. 4. Recopilationis intelligitur.*

145 *Pars quæ secundo supplicauit si ab aduersa opponatur fideiussores minus idoneos curet intra uiginti dies idoneos dare, uel quod sententia terminetur, eos quos præstitit, idoneos esse, aliás post uiginti dies nec etiam auditoribus præcipientibus, eos præstare poterit.*

146 *Finito articulo super fideiussione danda ab eo, qui secundo supplicauit, is ab ipso secretario petit testimonium suæ supplicationis, & obligationis, & fideiussionis, quod sibi statim concedit.*

147 *Forma qua secundo supplicans debet coram regia maiestate comparare, & quid ab ea petere.*

148 *Comparenti in gradu secundæ supplicationis coram rege quid respondi soleat & qualiter ultra procedendum.*

149 *Ab eo quod decernunt regij auditores (quibus causa secundæ supplicationis commissa est) circa articulum, an locus sit supplicationi uel non, non admittitur supplicatio.*

150 *Quæ circa materiam secundæ supplicationis, autor scripsit cum practicis, & aduocatis peritis consuluit.*

CAPVT Vnicum.

POST appellationis & primæ supplicationis tractatum, non incongruum erit secũdæ supplicationis cum pœna mille quingẽtarum duplarũ tractatũ describere, prout pollicitus fuimus supra in sexta parte huius primi tom. in §. sentẽtia diffinitiua en reuista, in fine: qui tractatus per quam vtilis, necessarius, praxiq; accõmodatissimus erit: in quo differendum erit de his, quæ frequentius vsu forensi accidũt. Pro cuius perfecta cognitione imprimis dicendũ erit, quid sit secunda supplicatio: secundò quæ personæ illam

illam interponere posſint: tertio quæ requirantur, vt ſecundæ ſupplicationi locus ſit: quarto coram quibus, & ad quem proponi debeat, vltimo quo ordine, & forma in ea procedendum ſit, & de alijs in materia neceſſarijs.

Ad primum dicendum eſt, me hactenus non reperiſſe definitionem ſecundæ ſupplicationis ab aliquo deſcriptam, licet in genere quid ſit ſupplicatio deſcribatur in.l.1.tit.24.par.3.quo in loco Grego.Lup.ex dict.l. colligit, quod ſupplicatio eſt petitio principi porrecta, vt rigor iuſtitiæ reparetur. Aliam definitionem ibi ponit Montaluus,& aliter Didacus Perez definit in.l.25.titul.3. libro ſecundo Ordinamenti in gloſ.2.ex quibus tamen non cognoſcitur, quid ſit hæc ſecũda ſupplicatio, de qua agimus. Vnde exiſtimo ſic poſſe aptius definiri, ſcilicet, quod eſt petitio principi porrecta, per quam datur regreſſus ex eiſdem actis proceſſus contra iudicatum in prima ſupplicatione, quod per appellationem, nullitatem, ſeu aliud remedium ordinariũ retractari nequit: & de hac ſecunda ſupplicatione agit integer titulus.20. libri quarti Recopilationis. & aliqua de ea tradit Auẽdan.in Tractatu de ſecunda ſupplicatione & Didacus Perez in dicta.l.25. titulo 3. libro ſecundo Ordinamenti in gloſſ. ſecunda.

Ad ſecundum dicendum eſt, quod ſupradictam ſecundã ſupplicationem interponere poſſunt ipſę partes grauamen ſentientes, vt probat.l. 1. titu.20. libro quarto Recopilationis.ibi. Que remos que la parte que ſe ſintiere agraviada,&c. quam etiã poterit interponere procurator, vt ex dict.l.1.colligitur,ibi, O en cuyo nõbre fuere ſuppli cado,&c. dummodo talis procurator habeat ſpeciale mandatum ad eam interponendam, ita ſentit Auendan. in dicto Tractatu. de ſecunda ſupplicatio.num.14. Móte.in ſua practic. Tractatu.5.ca.8.in principio,ibi. Y poder eſpecial. Qui intellect9 ex eo ſuadetur quod procurator habens generale mãdatũ non poteſt aliquid facere, ex quo dominus eius ad pœnã obligetur, iuxta text. in Clementina non poteſt. de procurat. firmat Bartol. in.l.ſi procurator.num.7.& ibi Iaſſ. numer.5.ff.de condictione indebiti. Bartol. per tex. ibi in.l 3.§.ſi procurator.&ibi Alexã. ff.quod quiſq; iuris Felin.in ca.1.nu. 8.poſt Panormit.vt lite non conteſtata.& cap. quoad conſultationem. de re iudicata.& Auenda.in dicto Tractatu nu.14. col.1. in fine,& hinc docuit Angel.in.l.ab executore.columna.4. ff.de appellatio. quem ſequitur Felin. in dicto capit.1.& in dicto capit,quoad conſultationem,nume.21.Iaſſ.in.l. inuitus.numero.5.C.de procurato. & in dicta.l.ſi procurator.num.10 quod licet procurator habeat mandatum ad lites & cauſas, & vt poſsit appellare à quacunque ſententia interlocutoria,ſeu diffinitiua, non tamen poterit appellare ab executione, niſi habeat ſpeciale mandatum ab ea appellandi, ex eo nempe quod ſi appellet ab executione,& ſuccumbat,incidet in pœnam quinquaginta librarum argenti, iuxta tex.in.l.ab executione. C.de appel.ad quam pœnam obligare non poteſt dominum ex ſupradictis. quibus relinquitur, quod ſi procurator ſine ſpeciali mandato hanc ſecundã ſupplicationem interponat, admittenda nó erit,ne per eam dominus obligetur,& poſsit incidere in pœnam mille quingentarum duplarum, quæ imponitur ſupplicantibus, & non obtinentibus in dicta.l.1.titu.20.libr.4. Recopil. Et ita praxi receptum eſt, procuratorem non admitti ad interponendam hanc ſupplicationem, niſi ſpeciale mandatum adhoc habeat.

7 Quod

7 Quod etiam extenditur ſi in mandato à domino dictum ſit. Et te conſtituo procuratorē ad iurandum de calūnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia ea quæ ſpeciale mandatum exigant: nam virtute talis clauſulæ nō poteſt procurator facere graviora expreſsis in ipſo mandato, iuxta text. in Clementina nō poteſt. de procurato. & nos ſupra diximus in quarta annotatione totius operis. numero. 16. Vnde cum grauius ſit interponere hanc ſupplicationem & dominum prædictæ duplarum pœnæ ſubdere, quam præſtare iuramentum de calumnia, non eſt extendendum mandatum ad illud quod grauius eſt, iuxta tex. in dict. Clementina non poteſt. Hinc verum erit, quod ſi in mandato daretur facultas procuratori aliquid agendi, ex quo dominus poſſet incidere in majorem pœnam ſeu æqualem pœnæ dictarum mille quingentarum duplarum, tunc procurator vigore talis clauſulæ admitteretur ad interponendam hanc ſecundam ſupplicationem.

9 Rurſus extenditur, procuratorem admittendum non eſſe ad interponendam hanc ſecundam ſupplicationem etiam ſi in mandato ſpecialiter expreſſem ſit, quod poſsit interponere ſupplicationem a quacunque ſententia etiam cum pœna & fideiuſſione mille quingentarum duplarum, & earū pœnæ & obligationi dominum ſubdere, niſi ſpecialiter cauſa ipſa & perſona aduerſa in mandato ſpecificetur, & exprimatur: quia quando requiritur ſpeciale mandatum principaliter in fauorem aduerſarij, qui dubitat ne forte poſtea dominus reuerſus dicat, ſe non intellexiſſe dare ad illud ſpeciale mandatum, neceſſum eſt, quod exprimatur ſingulariter, & fiat in indiuiduo mentio cauſæ & perſonæ, vt colligitur ex dicta Clementina non poteſt. ibi niſi, &c. ideo exigitur expreſſum mandatum, ne dominus poſtea dicat ſe nō ſenſiſſe de iſta cauſa, & eui tet pœnas poſitas in cap. 1. §. 1. de electione in. 6. & aduerſarius damnificetur. Ita concludit *Bart.* in l. filius familias. numero. 10. ff. de donationibus. & in l. ſi quis mihi bona. §. ſed vtrum. numero. 1. ff. de acquirenda hæreditate. & ibi Alexander & Iaſ. numero. ſecūdo. *Bart.* & Paulus, in l. vnica. C. etiam per procurator. cauſam in integ. reſtitut. Barto. in l. illud. §. ſi talis. ff. de minor. & in l. qui bona. §. qui aliena. ff. de damuo infecto, & ſequitur dicens cōmunem Romanus in conſilio. 241. numero: 11, Caſſaneus in conſuetud. Burguddiæ. rubrica. 10. §. 1. numero. 5. fol. 333. colu. 2. Et fulcitur hæc opinio ex doctr. in Angeli. in l. ab executore. ff. de appellat. vbi docet, quod ad hoc quod procutator nomine domini ab executione appellare poſsit, opus eſt ſibi ſpeciali mandato: nec ſufficiet ſi in eo dicatur, quod ab omni ſententia diffinitiua aut interlocutoria appellare poſsit: ſed expreſsim in ſpecie danda eſt procuratori facultas appellandi ab executione. Quam doctrinam ſequuntur Decius in cap. nouit. de appellationibus. numero. 6. Felin. in dicto capitulo. quoad conſultationem. numero. 21. & Iaſ. in. d. l. inuitus. Idem ergo dicendum erit in hoc caſu, cum ſit eadem ratio, & idem periculum verſetur vt ſupradictum eſt.

11 Inſuper extenditur, etiam ſi procurator cōſtitut' ſit cū generali & libera adminiſtratione bonorū. adhuc enim hanc ſecundam ſupplicationem interponere nō poterit, quia non cenſetur talis adminiſtratio cōceſſa vt dominiū ad penam obligare poſsit, nec id in tali generali mandato includitur, iuxta tex. in l. ſi pater. ff. quæ in fraudē creditorū. in l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. l. ſi procurator poſt mediū. ff. de cōdictione indebiti. & ibi tenet Bartol.

numero.6. &.7. sequitur Iass.in. l.ius iuran.§.final.numero.4.versiculo.2.limita.ff.de iure iurando.& Socinus.in regul.320. Ad quam pœnam prout diximus, procurator cum libera administratione obligaret dominum si hanc secundam supplicationem interponeret, ergo eam interponere non poterit quantuncunque generale & liberũ mandatum, & administratio sibi concessa sit. & ita practicatur.

Aduertendum tamẽ est, quod si procurator habens huiusmodi speciale mandatum sufficiens ad interponendam secundam supplicationem compareat & eam interponat & obligationem domini & satisdationem ad pœnam exhibeat coram iudicibus intra
12 terminum viginti dierum concessum a.d.l.1.tit. 20. libro quarto recopilationis non tamen intra illud tempus mandatum domini producat, sed postea elapsis viginti diebus de eo doceat, adhuc mandatum sufficiens erit, & eius supplicatio admittetur. non enim necessum est intra illum terminũ mandatũ exhibere. quę opinio probatur argumẽ. ext. in.c.1.de electio.libro sexto vbi dicitur, quod si quis tã
31 quam procurator alicuius in termino sibi pręfixo crimina aduersus electum obiecerit, & intra illum terminum de mandato quod iam habebat, non docuerit (quia forte non venerat sibi in mentem) non nocebit ei, dum tamen mandatum postea producat. ita docet Speculator in titul.de procuratore. §. 1.num.18.versiculo, sed si receptum erat, quem referunt & sequuntur Alexand.in consil.78.num.8,&.11.&.12. volumine. 5. & Ripa. in cap. cum M. Ferrariensis.n.137, de constit.

14 Secũdo prædicta opinio suadetur, quia si procurator certior factus sit à domino de mandato, licet ipsum non recipiat, poterit officium procuratorium exercere ex doctrina Bartoli in consilio.73.num.2. sequitur Cardi. in dict. Clementina, non potest. quæstione.18. & ita certificatio mandati, &
15 non receptio requiritur seu præsentatio. Item & tertio prædicta opinio pro
16 batur ex eo, quod quando quis litigauit tanquam procurator alicuius & nõ produxit mandatum, si re vera illud habebat, valet iudicium & tenet, dum modo producat, si à parte aduersa petatur. ita de iure communi esse notatur in cap. licet. de procuratoribus. & in.l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procuratoribus. glo.in.c.1. verb. absentia, de electione.in.6. Alexand. in
17 dict. consilio.78. nu.12. Quarto facit pro dicta opinione, quod quando dubitatur an appellatio sit deserta, necne & pro vtraque parte rationes vrgent, iudex in dubio pronuntiare debet desertam non esse ex Paul. Castrẽsi in.l.1.num.4.ff.si quis caut. quem sequuntur Alexan.ibi nume.21. &.22.& Iaf.numero. 17. Pari etiam modo in hoc dubio, an esset necessarium præsentare mandatum intra viginti dies, iudicandum esset non esse necessum, eum inde pendeat, deserta sit suppli-
18 catio necne. Vltimo prædicta opinio præmaxime fulcitur ex eo, quod dict. l.1, titulo.20. lib. quarto recopilationis. non requirit pro forma, quod intra illos viginti dies vel aliquod aliud tẽpus de mãdato domini procurator doceat: dumtaxat requirit quod procurator tempore, quo egerit actũ tam secundæ supplicationis, quam alium quẽcunque habeat sufficiens mandatũ, & quod de eo sit certificatus. nec etiam hoc.l.expressit, sed in terminis iuris cõmunis reliquit, & si aliud pro forma voluisset seruari, vtique expressisset, sicut & cætera expressit. Quæ opinio verior & æquior apparet, & seruanda non obstantibus fundamentis in contrarium adductis per Tiraq. de retractu linagier.§.1.glo.10.n.93.

Quo

Quo fit, quod cũ tam ſpeciale & ſufficiens mandatum exigatur ad interponendam hanc ſecundam ſuppliçationem, conſequitur quod coniuncta perſona abſque ſpeciali mandato etiã præſtita cautione de rato, admittenda non erit ad interponendam hanc ſupplicationem: nam in his, quæ ſpeciale mandatum requirunt, coniunctus non admittitur ſine illo. l. patri. iuncta. l. illud. §. ſi talis. ff. de minor. tradunt moderni in. l. exigendi. C. de procurator. & in. c. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcriptis. Socinus. in conſ. 120. col. 3. verſic. poſtremo. lib. 1. & in conſ. 231. lib. 2 & Bernar. Diaz in reg. 130. Quod ego limitarem. niſi coniunctus interponat hanc ſupplicationem & alter coniunctus, pro quo fuit interpoſita, intra viginti dies à tempore latæ ſententiæ ratam eam habeat, & obligationem ad pœnam & ſatiſdationem legitimo tẽpore & modo factam & exhibitam approbet: quia tunc ſecunda ſupplicatio per coniunctum interpoſita locum habebit: ex congeſtis per Tiraq. in. d. §. 1. glo. 10. n. 61. 62. 96. &. 97.

22 Ad tertium dicendum eſt, plura requiri ad hoc vt ſecunda ſupplicatio interponi valeat: primo enim requiritur quod cauſa illa ſuper qua interponitur ſit cœpta in conſilio regio vel in regijs cãcellariſs ſeu audientijs, vt in. d. l. 1. tit. 20. lib. 4. recopi. in princi. l. 7. eodem. l. 4. titu. 24. partit. 3. Quod intel-

23 lige ſi cauſa fuerit ibi cœpta per nouã litem & petitionem, & non aliter, nec alio modo, hoc eſt, quod petitio illa non ſe referat ad aliud prius actitatũ ſuper illo negocio, petẽdo reſtitutionem, vel reclamando, vel de nullitate agendo, vel alio quouis ſimili modo proſequendo priora acta, quæ nõ habent originem de nouo in dictis curijs vt in. d. l. 7. ibi, por nueua demanda, &c. hoc enim his verbis ſignificari aſſerit Auen. de ſecũda ſupplicatio. num. 10. Dici autem præſenti caſu cœpta debet dicta petitio, in caſibus, in quibus omiſsis alijs inferioribus tribunalibus, petitio potuit poni in curia: quia caſus erat curiæ, de quibus loquitur tex. in. l. 8. tit. 3. lib. 4. nouæ recop: l. 5. tit. 3, par. 3. Couar. in pract. quæſt. c. 6. &. 7. Si ergo lis aliqua ciuilis in caſibus curiæ ibi notatis mota fuerit in curia regis, tunc poſt duas ſententias habebit locũ ſecũda ſupplicatio, nam illa verba legum huius regni quæ di-

25 cunt. Que ſe començaren. debent intelligi ciuili modo, id eſt in caſibus, in quibus cauſa poteſt incipere in curia, alijs omiſsis tribunalibus, & ita aduertit & reſoluit Auen. vbi ſup. n. 9, Vnde ſi caſus qui non poſſunt tractari in prima inſtantia apud curiam forte de facto tractentur, & retineatur cauſa & iudices primam & ſecundam proferant ſententias, in tali caſu non habebit locũ ſecũda ſupplicatio: quia ille caſus non erat talis de ſui natura, qui poſsit apud curiã incipi. ſed in propoſito ca-

26 ſu contrariũ reſoluit Auen. d. num. 9. quia eo ipſo quod ſine vlla declinatione partes litigant in curia, & iudices regij de cauſa cognoſcunt, valent ſententiæ in prima & ſecunda inſtantia, & hoc ſufficit vt locum habeat ſecunda ſupplicatio, vt ibi per eum.

27 Ex quibus primo infertur, quod à ſententia cõfirmatoria, lata per domi nos de conſilio, in qua confirmarunt ſentẽtiam alicuius ex iudicibus curiæ uulgo. alcaldes de corte, nõ poteſt intetponi hæc ſecunda ſupplicatio: quia cauſa nõ fuit cœpta corã illis, ſed potius venit de gradu in gradum: quo caſu (vt prænotamus) nõ admittitur ſupplicatio. & ita practicatũ teſtatur Gregor. Lupus in. l. 4. tit. 25. part. 3. verſic. o del adelantado. licet iuri & æquitati magis conſentaneum contrarium exiſtimet. ſed primum ſequitur Auendanius, vbi ſupra. numero. 11. co-

lumna. 3. Didacus Perez in, l. 8. titu. 4. libro ſecundo ordinamenti. verb. no ſea hecha execucion. verſicu. dubitat etiam, pagin. 394, *Hinc* inoleuit quod cauti aduocati, vt ab inſtantia ſecundę ſupplicationis fugiant, ſuis clientibus conſilium hoc ſalutare præſtēt, vt cur rent reum coram his iudicibus curiæ conuenire.

29 Secūdo ex prędictis infertur, quod ſi reus conuentus coram inferiori iudi ce declinet iuriſdictionem: & tamen conteſtetur litē præ timore penæ cōtentæ in. l. 1. rit. 4. libr. quarto recopila tionis. & proſequatur declinatoriam vſquequo iudex ſe incōpetentem pro nuntiet, & cauſam ad regios conſiliarios remittat, quod tūc poterit inter uenire ſecunda ſupplicatio ad perſonā regiam, nō obſtāte lite conteſtata coram inferiori iudice per quā lis videtur corā eo cæpta, & inchoata, & ab initium ſumit, vt in. c. ex parte. el. 2. de verborum ſignificatio. Et litis conteſtatio dicitur exordium litis, vt in Authentico de litigio. §. ſi vero apud iudi cem &, ç. 1. de iur. calum. nam cum lis
30 fuerit conteſtata coram iudice incom petenti, & cauſa deuoluta ad regium conſiliū ſeu cancellariā, nullū habuit effectum, nec per talem litis conteſtationem dicitur cæptum iudicium, iuxta tex. in Clem. 2. vt lite non conteſt. facit glo. c. vt debitus honor. de appel latio. & in. l. ſi pater. C. ne de ſtatu defunct. vbi dicitur quod ſi lis non fue-
31 rit conteſtata coram iudice competēti, nō interrumpitur præſcriptio. Con ducit ꝙ docet Guillier. Lug. in. l. eum qui in princip. ff. de conſtituta pecun. vbi ait, quod quamuis litis conteſta-
32 tio ſit terminus excluſiuus dilatoriarū, vt in. ca. paſtoralis. de exceptio. illud tamen eſt verū, ſi conteſtatio valida ſit, & eodē modo citatio nulla non perpetuat iuriſdictionē gl. in. c. paſtoralis. ver. qui poteſt. de offi. deleg. in. 6

33 Tertio ex ſuperioribus videbatur dicendū, ꝙ non poſsit interponi ſecū da ſupplicatio, ſi cæpta ſit petitio corā iudice inferiori, & dum coram eo pro ſequitur cauſa, iudex per interlocuto riam intulit grauamen, & cauſam per appellationem deuoluit ad curiam, & ibi retinetur proceſſus, vel ſaltim per remiſsionem retinetur & proferretur prima & ſecunda ſentētia, quia nec in cōſilio aut cancellaria fuit petitio pri ma propoſita, quæ qualitas cum deffi ciat, diſpoſitū in dict. l. nouæ recopila. etiam deficeret: quia cui nō cōueniūt, verba legis non conuenit eius diſpoſi tio, vt in. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. Contrarium tamen licet dubius, imo quod interponi poſsit ſecunda ſuppli catio, expendit Auend. vbi ſupra num. 11. folio. 96. ſed licet æquior videatur eius opinio, prima tamen magis conſona ex diſpoſitioni. l. 7, titulo. 20. libro. 4. recopilationis. qua cauetur ſecundam ſupplicationem locum habere in cauſis & litibus, ſcilicet, que ſe encomiençan en el conſejo o en las audiencias por nueua demanda y no por via de reſtitucion ni reclamacion, ni nullidad, ni en otra manera alguna. Quibus verbis præcluditur aditus ad ſecundam ſupplicationem in omnibus cauſis, quæ principaliter & nouiter non fuerint iuchoatæ in cancellarijs, quam opinionem tenuit Auend. vbi ſupra nu. 11.

34 Quarto infertur, non eſſe admittendam ſecundam ſupplicationem ab eo interpoſitam, qui (cum eſſet minor, vidua, pauper, aut ex his, qui habent priuilegium vt cōueniantur in curijs, in prima inſtantia, iuxta tex. in. l. 5. tit. 3. part. 3. & in. l. 8, 9, & 11. tit. tertio. libro quarto recopilationis. & Couarru. in pract. quæſtiouib. c. 6. 7.) fuit conuentus coram iudice inferiori, & timore penę præſcriptæ in. l. tit. 4. libro. 4. recopila. litem fuit conteſtatus, & poſtea

com-

cõparuit in cancellaria seu curia, vbi auditores regij auocauerunt sibi cognitionẽ causę ad petitionem cõparentis, eà nempe ratione, quia causa prius fuit cœpta coram alio proprio iudice ipsius comparentis, licet inferiori, qui incompetens non erat: quamuis reus cõparens eligere posset inferiorẽ aut superiorem iudicem, quem maluisset iuxta text. in Auth. habita. C. ne filius pro patre. Quod tamen intelligo verum esse, si reus ille simpliciter fuit litem contestatus coram inferiori absque aliqua protestatione, scilicet q̃ in illũ iudicem inferiorem cõsentire nõ intendebat, tunc enim non erit admittenda secunda supplicatio, cum in effectu fuerit jam lis cœpta coram illo iudice inferiori: cęterũ si quando litem cõtestatus fuit coram inferiori, protestationem fecit, quod timore pœnæ d. l. 1. tit. 4. libro 4. recopilationis contestabatur litem, & non animo & volũtate tribuendi aliquam iurisdictionem iudici inferiori, aut in eũ consentiendi, & deinde superiorem adiuit à quo causa fuit auocata, tunc existimo secũdam supplicationem admittendam esse: quia licet lis fuerit cœpta per litis contestationem coram iudice inferiori, fuit tamen coram iudice incompetenti, & ita ex ea tanquam ex nihilo nullus oritur effectus prout diximus supra in proxima. 2. illatione. Et huic opinioni conducunt plura quæ congerit Auend. vbi supra nu. 10.

35 Quinto infertur, quod si lis fuerit cœpta coram supremis consiliarijs ordinum in eorum consilio, ab eorũ sententijs licebit secundo supplicare cũ pœna & fideiussione mille quingentarum duplarum: nam inquit tex. in d. l. 1. tit. 20. libro 4. recopilationis hanc supplicationem habere locum, quando causa fuerit cœpta in consilio aut cancellarijs. sed consilium ordinum est consilium, ergo in causa ibi cœpta secunda supplicatio locũ habebit. Cuius tamẽ contrariũ verius est, & practicatur: quia in eo nũquã hæc secũda supplicatio interponi solet, nec potest. nã illud consiliũ nõ est regiũ sed est con-

36 siliũ deseruiens tribus ordinibus militaribus, quorum rex Hispaniarum est

37 perpetuus administrator, vt patet ex tit. prouisionum. quæ in prædicto consilio decernuntur, & expediuntur. Et ita mandatum & decretum huius consilij eam vim & facultatẽ habent, quã magistri ordinum habebant, qui regibus subditi erant: at vero prædict. l. 1. & 3. titulo 20. lib. 4. recopilationis. & reliquæ de hac materia secũdæ supplicationis agentes, loquuntur quando sententia lata fuerit in regio consilio seu cancellarijs, y assi dicen: Ante los nuestros oydores, y por los de nuestro consejo, &c. Secus igitur erit dicendum quando supplicatio interponeretur à sententijs latis in aliis consilijs, & audientijs.

38 Sexto infertur in audientijs Galleciæ & Canariæ non esse locus huic secundę supplicationi, cum prædicta pœna & fideiussione, 1500. duplatũ licet ibi lites & causæ de nouo inceperint, quia nõ sunt cancellariæ nec suprema regia cõsilia, prout requirit d. l. 1. titu. 20. libro quarto recopilationis ab eis enim appellatio interponitur ad regias cancellarias Vallisoletanam & Hispalensem in quibusdã casibus congestis à. l. 1. 9. & 15. titul. 1. lib. 3. recopilationis. & l. 4. titu. 3. lib. tertio. recopilationis. Idque maxime constat, quia in causis ciuilibus excedentibus in audientia Galleciæ centũ millia marapetinorũ, & in audientia Canariensi trecentum millia marapetinorum appellatio interponi potest ad Vallisoletanã & Hispalensem audiẽtiam, vt in d. ll. dicitur ergo si appellatio admittitur in causis tã paruæ summæ & quantitatis, frustra interponẽda erit secun-

da ſupplicatio, quæ ſolũ interponi poteſt in cauſis arduis & magnæ quãtitatis, in quibus nullum aliud ſupereſt remedium ordinarium, vt infra apparebit. Pari modo in audientia Hiſpalenſi nõ eſt locus ſecũdæ ſupplicationi, licet auditores in prima inſtãtia cognoſcant de caſibus curię vicinorũ, de los lugares del ſeñorio y abbadengo, iuxta tex. in l. 43. cap. 10. titu. 2. libr. 3. recopilationis, quia ex priuilegio particulari cõceſſo illi ciuitati audio hanc ſecundam ſupplicationem ſublatam eſſe, in ſupradictis caſibus.

Septimo infertur, quod in cauſis nobilitatis quas vulgo, de hidalguias dicimus, admittenda non erit hęc ſecunda ſupplicatio quia huiuſmodi cauſę non incipiuntur in regio conſilio, aut in cancellarijs, ſed apud iudices nobilitatũ, qui vulgo alcaldes de hijos dalgo dicuntur, vt cõſtat ex toto titul. 9. libro ſecundo recopilationis, & ex titulo ſecundo libro nono recopilationis, numero. 4. Nec id mirum eſt, quia nobilitas acquiri non debet ęſtimatione nummari, ſed vel genere vel tempore, l. 2. & 12. tit. 21. partita. 2. & facit l. illud. C. de excuſati. mun. libro. 10. videandecens eſſet eam pretio nummario ęſtimare, vt inde appareat, an locus ſit huic ſecundę ſupplicationi necne, quod neceſſarium eſt vt interponi poſsit iuxta tex. in l. 9. titulo. 20. libro quarto recopilationis. Quare merito praxis recepit, in huiuſmodi cauſis nobilitatis ſecundam ſupplicationem non habere locum, & ita reſoluit Auendanius vbi ſupra. numero. 17.

Octauo infertur hanc ſecundam ſupplicationem habere locũ etiã in cauſis & litibus quę inceptę fuerint in conſilio de contaduria, ſuper quibus prima & ſecũda ſententia lata fuerit. quia cum conſilium illud eſt regium, & ſupremum, & ita conſilium regium appellatur & eius auditoribus eadem auctoritas tribuitur, quę conceſſa eſt auditoribus reliquarum audientiarũ, vt conſtat ex l. 3. tit. 1. lib. nono recopilationis. Quare in eo idem obſeruandum erit, quod obſeruatur in regio ſupremo cõſilio circa huius ſecũdæ ſupplicationis interpoſitionem: quia in eo idẽ modus & ordo procedendi obſeruantur, qui in alijs audiętijs huius regni, vt in l. 13. tit. 1. dib. 19. recopilationis.

43 Nec obſtat, quod cum cõſilium iſtud cognoſcat & iudicet ſuper vectigalibus, gabellis & alijs redditibus regijs vt conſtat ex tit. 2. libro. 9. recopilationis. à numer. 3. ſi in eo duæ proferantur ſententiæ conformes, amplius ab eis non erit appellandũ, nec ſupplicandum, nec reclamandum aduerſus eas iuxta tex. in l. 5. tit. 12. libro. 2. recopilationis. Idque generaliter promulgatũ eſt in illa. l. vbicunque ſuper redditibus regijs duæ ſententiæ cõformes prolatæ fuerint, ergo ſaltem in hoc caſu hi regij auditores de Contaduria, ſuas ſentẽtias conformes executioni mandare debẽt, quocunque remedio excluſo, etiã ſupplicationis ſecundæ cũ pœna & fidei iuſione mille quingẽ
44 tarũ duplarũ. Nam reſpondeo quod dict. l. 5. tit. 12. lib. 2. recopilationis. noluit excludere hoc extra ordinarium remedium ſecundæ ſupplicationis, quia generalis excluſio remediorum intelligitur de his, quæ iure communi & ordinario competunt, ſecus de his, quæ iure ſpeciali extraordinario cõceſſa ſunt, ſecundũ laſ. in l. poſtquã litem, numer. 15. C. de pact. ſed hoc remedium ſecũdæ ſupplicationis extraordinarium eſt, & iure ſpeciali competit, vt ex modo extraordinario procedendi in eo conſtat, & ex titul. 20. libro quarto recopilationis, ergo dict. l. 5. noluit prædictum remedium extraordinarium excludere, ſed alia remedia ordinaria appellationis, reclamatio

nis,& similia.secundo prædicta interpretatio corroboratur ex eo,quod licet lex exclusiua remediorũ loquatur per verbum vniuersale. Nullum. non tamen censetur excludere remedium speciale per aliam legem inductum,secundum glossam finalem in dicta.l. postquam litem. & ibi Iasso. numero. 14.& ita dicta.l.5. non dicetur excludere istud remedium secundæ supplicationis alia lege inductum, nempe per.l.1.tit.20.libro. quarto. recopilationis. Vlterius probatur ex eo, quod clarum est hoc remedium secũdæ supplicationis introductũ esse, vt causis grauibus & magnæ quantitatis subueniatur,quamuis nec appellationis nec supplicationis aliud remediũ supersit prout est quando in cancellarijs lata est.1.&.2.sententia de vista & reuista, à qua sententia de reuista nõ licet amplius appellare seu supplicare.l.2.&.3 titulo.19.libro.quarto.recopilationis &nihilominus tamen conceditur secũda supplicatio cũ pæna & fideiussione mille quingentarum duplarum per l.1.titulo. 2.libro quarto recopilationis.ergo etiam per interpositionẽ prædictæ secũdæ supplicationis debet succurrum esse causis grauibus &magnę quantitatis,agitatis super regijs reddi tibus, licet in eis denegetur remediũ supplicationis latis duabus sentẽtijs conformibus. Vnde existimo q̃ dispo
47 sitio dictę.l.5.titulo.12.libro.2. reco pilatio.id operabitur quod latis duabus sententijs conformibus in dicto consilio de Contaduria, amplius non admitatur hæc secunda supplicatio, quæ impedire valeat earum executionem, sed quod executioni mandẽtur data sufficienti fideiussione ab eo in cuius fauorem latæ fuerint: quod si reuocẽtur per iudices secundæ supplicationis,reddet rẽ cũ fructibus,iuxta terminos.l.fin.tit.20.libro quarto.recopilationis. & hoc respectu dictæ.l.5. nullum continet speciale, illud tamẽ continet in eo quod corã quibuscunque iudicibus latæ sint duæ sententiæ conformes in causis super reddìtibus regijs,non expectatur tertia sententia etiam si lata sit prima sententia coram inferiori iudice,& ab ea appelletur ad notarios prouinciarum,seu consilium de Contaduria,& ibi confirmetur, nõ admittetur amplius appellatio seu prima supplicatio quæ in alijs causis admitti solet vt in titulo.19.libr.4.recopilationis & multo minus ista secunda supplicatio cum pæna & fideiussione mille quingẽtarum duplarum,quia causa fuit cæpta coram iudice inferiori.

48 Nono infertur,quod in causis, de quibus cognoscit iudex ille, qui vulgo dicitur,Iuez de Vizcaya, secunda supplicatio locum habet si causæ coram eo cæptę fuerint,quia illud tribunal superius est,& in cancellaria continetur, nec ab eo ad aliud recursus appellationis est, & ita decisum extat in.l.68.titulo.5. libro secundo recopilatio.

49 Decimo infertur,quod in causis cæptis in cancellariis & audientiis noui regni Indorũ locus erit huic secundæ supplicationi, quia sunt suprema tribunalia & lites & causæ expediũtur, prout in nostris cancellariis Hispaniarũ,vt in.l.15.in ordinationibus factis
5 oad Indorũ gubernationẽ quas ordinationes obseruant prædictæ audiẽciæ, & vbi in eis aliquid non reperitur decisum recurrendũ erit ad modum & ordinẽ procedendi in cancellariis Vallisoleti,& Granatæ,iuxta.l.18.in dicta ordinatione. Quare latis duabus sententiis in dictis audientiis, admittẽda erit hæc secunda supplicatio, & ita ordinatum fuit in.l.13.&.17.in dictis ordinatio. Et interposita prędicta secun
51 da supplicatio nõ erit superstedẽdum executioni sentẽtię de reuista,sed exe

cutioni mandabitur pręstita cautione sufficienti ab eo in cuius fauoré lata fuit. Quod si reuocetur, reddet rẽ cũ fructibus alteri parti, iuxta tex. in. d. l. 13. & in hoc differat secunda supplicatio interposita in illis partibus Indorũ ab ea, quæ in hoc Castellæ Regno interponitur, quia in his partibus interim quod pendet lis, interposita secũda supplicatione, non traditur sententia executioni, ni si ambæ conformes sint, vt in. l. 1. & fin. tit. 20. libro. 4. recopillationis. Sunt & aliæ differentiæ nam in illis partibus siue sententia prima & secunda de vista & reuista sint conformes, siue non in causis possessorijs nunquam admittitur secnnda supplicatio, vt in dict. l. 13. in his vero Hispaniarum cancellarijs non denegatur dummodo proprietas excedat, vel accedat ad summam sex millium duplatũ, vt in. l. 9. tit. 20. lib. 4, recopilla. Tertia differentia est, quod in illis partib⁹ in causis super proprietate alicuius rei excedẽte, vel tangente decem mille pesos de oro, secunda supplicatio interponi potest, vt in. d. l. 23. at vero in istis regnis Hispaniarum sufficit, q proprietas rei æstimetur trium mille duplarum, vt in. d. l. 9. tit. 20. libr. 4. recopillationis. Quarta differenaia est, quod qui in illis partibus hanc secundam supplicationem interponunt, cõparere debent apud regem intra spacium vnius anni connumerandi à die notificationis sententiæ, factæ parti vel suo procuratori, vt in. d. l. 13. in Hispania vero intra quadraginta dies connumerãdos à die interpositæ supplicationis supplicans comparare debet coram rege, vt in. l. 4. tit. 20. lib. 4. recopillationis. Quinta & vltima differentia est, qnod in illis partibus supplicãs non obligatur alicui pœnæ, nec cautionem aliquam præstat, quia illa supplicatio non habet naturam, quam habet supplicatio, de qua loquitur. l. 1. tit. 20. libr. 4. recop. vt colligitur ex d. l. 13. Ordin. ind. at vero secundo supplicans in his regnis se subdit pœnæ mille quingentarum duplarum, & præstat fideiussores in euentum. quod prima supplicatio & sentẽtia de reuista cõfirmetur, vt in. d. l. 1. tit. 20. lib. 4. recop. & ita practicatur. Et exceptis his quinq; differentijs in omnibus alijs, quæ pertinent ad expeditionẽ causa tũ in hac secunda supplicatione simi-
lis ordo obseruandus erit, & eadem requisita necessaria erũt in audientijs noui regni Indorũ, quæ sunt in nostris cancellarijs, & consilio supremo Hispaniæ (de quibus præsens est tractatus) nam vltra hoc q sic veniunt intelligendæ ll. 14, & 17. Indo. ordina clare constat ex. l. 16. d. ordin. vbi expressse dicitur, quod quicquid per dictas ordinationes decisum non fuerit, decernatur per ordinationes cancellariarũ Pinciæ, & Granatæ. Vnde cũ in dictis ordinationibus Indorum solum supradicta decreta sint circa secundam hãc supplicationem, recurrendum erit ad ordinationes Vallisoletanas, & Granatenses circa id quod in illis non reperiatur decisum.

Ex quibus adnotandum erit, hanc secundam supplicationem interpone re posse eos, qui litigant in consilio supremo Indorũ, in quo causę exordiũ sumserunt, nam si in illis Indorum cãcellarijs supplicationi locus est, à fortiori debet esse in consilio supremo, quod consilium regium est, & ita nuncupatur, & ab eo nulla appellatio seu recursus ad aliud conceditur: & ideo dispositum circa consilium regale, cõprehendit etiam hoc Indorum supremum consilium, & ita in eo obseruandus erit ordo, qui obseruatur in consilio regali circa interpositionem huius secundæ supplicationis cum pœna & fideiusione duplatum & non erit obseruandum id quod dispositum est in

dict.

dict.ordin.Indorum. Quod probatur ex eo quod consilium supremum Indorum venit appellatione supremi cõsilij regij, vt traditur in.l.5. in ordinatione Indorum; vbi cum daretur forma procedendi in cõsilio supremo Indorum præceptum fuit, quod obseruarentur ordinationes & statuta tradita consiliarijs regalibus. Vnde constat, quod hoc consilium Indorũ sequitur naturam consilij regalis. Quod hic conijcio, quia illa discrimina supra relata inter supplicationem secũdam in illis partibus interpositam, & inter eam, quæ in Hispania interponitur, prodita sunt, quia distantia locorum aliud non patitur, & quia pluris vel tãti habentur in Hispania tria millia ducatorum, quam apud Indos decem millia ducatorum, seu pesos monetæ illarũm partium. quod in consilio supremo Indorum cessat; & ita praxis obseruat, quod in eo interponatur supplicatio prout in consilio regali.

Superest tamen nunc videre pro intelligentia supradictorum, per quem actum dicatur cœpta lis in casibus, in quibus actio & petitio poni & intentari potest in prima instantia coram auditoribus supremi consilij regalis vel cancellariarum, quorum meminit.l.5. tit.3.part.3.&.l.8.9.&.11.tit.3.libr.4. recopil.& Couar.in pract.quæst.c.6. &.7. ad hoc vt secundæ supplicationi
59 locus sit. Et videtur dicendum quod lis cœpta dicatur per citationem partis intimatam, iuxta text.in.l.more.& in l.& quia. ff.de iurisdictione omnium iudicum. vbi iurisdictio delegati perpetuatur per citationem, & lis dicitur cœpta & non integra. secundo facit text.in Clementina.2. vt lite pendente. vbi lis pendere dicitur per citationem à iudice emanatam. Tertio suadetur ex.l.si quis post quam.ff.de iud. vbi dicitur, quod per solam citationẽ præuenitur iurisdictio, per quem tex. Fulgosius, Paulus, Alexand. & Iaſ. in l.cum quædam puella.ff.de iurisdictione omnium iud.& Bar.in.l.si pluribus ff.de legat.1.& ibi Iaſ.nu.24.&.25. dicunt, quod per solam citationem inducitur præoccupatio, & præuentio iurisdictionis. & idem disponitur in capitul.proposuisti.de foro comp. vbi notat glo.& probat glo.in.l. vbi cœptũ. ff.de iud.& ibi Bart. & Paul. & magis communiter omnes secundum Didacum Perez, in Rubrica tit.1.lib.3.ord. colu.729. Sed oppositam sententiam (imo quod à litis contestatione iudicium cæptum esse dicatur) probat late Felin.in cap.super quæstionum. nu.6. de offi.deleg.& est communis opinio secundum Paulum Castren.in.l.1.C. de iud.& facit text.in.d.Clemen.2. vt lite pendente. ibi, litem quoad hoc pẽdere censemus. quibus verbis constat citationem operari pendentiam litis, non vero effectum litis cæptæ; Est etiã text.in dict.l.cum quædam puella. vbi iurisdictio dicitur prœoccupari persententiam, aut litis contestationem, ergo non per solam citationem, & ita ibi tenent Bart. Alberic. Ang. quamvis Fulgos. Paul. & Alexan. ibi dicant illum text. intelligendum esse per alia iura: quę tamen suppletio displicit Iaſ. ibi nu.6. & Aret. in dict.l.si pluribus. & hanc partem tenet glo.in.d.l.1. verbo cæpto. C.de iud.& in.l.apertissimi. verbo, inchoetur. C.de iud.& in.l.fin. §.illud.verb.exordium. C.de tem.appella, & glo.1.in.l. vinum. ff.si certum petatur. Et est optimus text. in.l. amplius non peti.in principio. ff. rem ratam haberi.& text.vbi Iaſ.in.l.si cum fundus.in principio.iuncta glo.ff.si certa peta. Quã in re existimo, veriorem re-
60 solutionem esse, quam supra tradidimus in annotationibus ad totũ opus, in fine annotationis primæ, n.39. scilicet, litem propriè cæptam dici à litis contestatione, impropriè vero à cita-

61 tione. Sed in hac ſpecie, & in terminis propoſitæ quæſtionis, ad hoc vt locus ſit ſecundæ ſupplicationi, intelligo de lite cæpta, proprie per litis conteſtationem coram auditoribus conſilij regalis aut cancellariæ: & ita opinor accipiendas eſſe, ll. regias agẽtes de hac ſecunda ſupplicatione. Ad quod moueor, nam ſi prædictæ. ll. permittunt hanc ſecundam ſupplicationem, intelligi debet, interponendam fore à ſententia primæ ſupplicationis, quæ coram auditoribus præceſſit, ad quam ſententiam abſque litis conteſtatione peruenire non poſſent: lite enim non conteſtata regulariter ſententia ferri non poteſt, vt in titul. vt lite non conteſtata. & in. l. fi. tit. 10. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in verb. lo que no ſe podria. Vnde verius erit dicendum, quod. ll. volentes, litem incohoari per litis conteſtationem in cõſilio ſeu cancellarijs regijs ſuadent quod ad hoc, vt hæc ſecunda ſupplicatio denegari valeat coram alijs iudicibus inferioribus, lis fuerit cæpta per litis conteſtationẽ. nam dum ſtatuunt, quod cauſæ incipiãtur & conteſtentur in conſilio & cancellarijs regijs, vt admittatur ſecunda ſupplicatio per conſequẽs, eam denegãt in cauſis, quæ coram inferioribus cæptæ fuerint per litis conteſtationem. Patet igitur, quod licet quis citetur coram iudice inferiori, ſi tamen coram eo non fuerit conteſtatus litem, ſi eã poſtea conteſtetur in conſilio ſeu cancellariis, peruenire poterit ad hanc ſecundam ſupplicationem, & ita practicatur.

62 Ex qua vera reſolutione conſtat, perperam aliquem affirmare proceſſum incipere à petitione, & ab actibus quę fiunt in ſupremo conſilio, vel in cancellariis, quando cauſa & lis cæpta coram inferiori, deuoluta fuit ad regios auditores, ex eo quod ab aliquo actu interlocutorio appellatũ fuerit, & cauſa grauaminis coram auditoribus iuſtificata fuerit, & ob id ab eis retenta: vel quando lite conteſtata coram inferiori, appellatio ab aliquo actu interlocutorio interpoſita fuiſſet, & iudex inferior appellationi friuolæ, & nullæ detuliſſet, & ita in ſuperiorem tranſmiſiſſet, & totus & integer proceſſus coram ſuperioribus videretur poſitus, & per conſequens locus eſſet ſecundæ ſupplicationi, tanquam ſi cauſa nouiter cæpta eſſet coram eiſdem ſuperioribus, quia inchoari & incipi cenſeretur à petitione & actibus, qui in dicto cõſilio & cancellariis fierent, prout in hac ſpecie reſoluit Auend. vbi ſupra. Sed id perperam & male quis affirmaret, quia ex ſupradictis dilucide appareret, à litis conteſtatione litem cæptam dici, vt ſecunda ſupplicatio interponi valeat, quæ lis ſi coram inferiori conteſtata fuerat, vt in propoſitis caſibus extat, manifeſte ſequitur, quod ea deuoluta ad ſuperiores ſecunda ſupplicatio ceſſabit.

63 Secundo principaliter requiritur, ad hoc vt ſecunda ſupplicatio cum pæna & fideiuſsione mille quingentarũ duplarum interponi poſsit, quod cauſa ſit ardua, & magnæ quantitatis, vt probatur in. l. 1. 7. & 9. tit. 20. lib. 4. recopil. & ea cauſa ardua & magnæ quãtitatis olim iudicabatur, quæ mille quingentas duplas de cabeça excedebat, vel tanti res, ſuper qua cauſa pendebat. æſtimabatur iuxta text. in. d. l. 7 Cæterum cum poſtea quantitas valoris bonorum excreuerit, decretũ fuit,

64 alia. l. cauſam arduam & magnæ quãtitatis cenſeri, quæ trium millium duplarum valorem & æſtimationem attigerit, ſi ſuper proprietate rei controuertatur: ſi vero ſuper eius poſſeſsione arduam cauſam cenſeri, quãdo proprietas rei ſuper cuius poſſeſsione litigatur ſex millium duplarum auri, de cabeça ſit, & tanti habeatur prout Im

Imperator noster Carolus Quintus sua pragmatica sanctione promulgauit, quæ habetur in d.l.9.tit.20.lib.4. recopilationis. & pro hac differentia valoris proprietatis, & possessionis, faciunt quæ resoluit Arias Pinelus in l.2.C. de rescind. vend. 3.p.c.4.n.26. & 27. Quod intelligo verum esse, nulla facta coaceruatione summarum, vel iuri si plures rei confidenti ab vno actore fuerint condemnati super diuersis summis: quarum quælibet de per se non attingeret prædictam summam, & simul iunctæ excederent, quo casu non debet fieri coaceruatio, & computatio illarum summarum, vt locus sit huic secundæ supplicationi, ita resoluit Auendanius vbi supra, nu. 14. in fi. vbi eodem numero resoluit illam quæstionem, si vnus actor agat contra
65 plures reos pro diuersis summis, & quantitatibus, quarum quælibet de per se non attingit dictam summam & valorem trium millium duplarum, & simul iunctæ excedunt, & vnus ex correis supplicat à secunda sententia de reuista, & ipse solus dat fideiussionem suo nomine, & consortium, an hoc sufficiat & prosit cæteris omnibus reis, & bene supplicatum dicatur. Et tandem Auendanius ibi resoluit, quod si quilibet fuit condemnatus de per se in summa, quæ non sit trium millium vel sex millium duplarum, tot sunt sententiæ quot condemnationes: & ita plures appellationes sunt interponendæ. Quare si vnus solus supplicauerit, nec bene supplicauit, quia non erat causa ardua, nec consortibus prodesset eius supplicatio: quamuis causa ardua & debitæ quantitatis esset. nam cum plures sint condemnationes, plures etiam deberent esse supplicationes. Cæterum si ex vna actione & defensione fieret condemnatio etiam in viriles portiones tunc vna causa reputaretur & vna appellatio seu supplicatio sufficeret, 9 verum esse Auendanius concludit in appellationis & primæ supplicationis gradu. At vero in gradu secundæ supplicationis, vbi pœna mille quingentarum duplarum venit imponenda aliud dicendum esse existimat: quia sicut non potest talis supplicatio nocere reo condemnato, ita nec ei prodesse debet. Vnde in prædicto loco per plura fundamenta concludit Auend. quod quando plures rei condemnantur in solidum, si vnus ex eis tantum supplicauit, cum prædicta pœna, alter vero vel acquieuit sententiæ, vel non supplicauit, contra hunc sententia secunda de reuista erit, qui potest, non obstante supplicatione alterius.

66. Vlterius cõsidero, quod causa hæc ardua & magnæ quantitatis debet cõtinere rem æstimabilem, & quæ æstimari possit trium millium duplarum auri de cabeça, vt colligitur ex l.7. tit. 20. libro 4. recopilationis, ibi siendo
67 tan ardua la causa, y sobre tan grande cantidad, que sea de tanto valor y estimacion, &c. & ex d.l.9. eiusdem tituli & libri, non enim sufficit quod causa sit ardua, quia plures causæ arduæ reputantur prout sunt criminales, & tamen in eis non est locus secundæ supplicationi vt probatur in l.11. tit.20. libro 4. recopilationis. sed necessum est quod sit ardua & æstimabilis copulatiue, vt notat Auenda. vbi supr. n.16. Quo fit, verum esse quod supra resoluimus in 1. requisito. illatione 7. nempe
68 in causis nobilitatis locum non esse secundæ supplicationi cum non recipiant æstimationem nummariam.

69 Cæterum si causa esset super aliquo priuilegio exemptionis tributorum cõcesso aliquibus personis, locis, aut alicui cassariæ, & in ea habitantibus, & negocium esset arduum, & tale quod si emeretur talis exemptio (quia ex tali onerosa causa potest acquiri, iuxta doctrinam Bald. & DD. in l. qui te patris.

C. vn-

Tivilde liberi. & in. l. vacuatis. C. de Decurionibus. lib. 10.) excederet summam trium millium duplarum, si de eius proprietate ageretur, vel sex millium si de possessione, & esset casus qui coram supremo consilio seu cancellarijs tractari possit prout quotidie fit in nobilitatibus pertinentibus ex priuilegio in huiusmodi casu lata prima, & secunda sententia in gradu de vista, & reuista, bene haberet locum secunda supplicatio cũ pœna & fideiussione mille quingentarũ duplarum: quia tam ex instantia quàm ex æstimatione priuilegij causa est æstimabilis. Quod maxime procederet si contributio à qua priuilegiati liberantur, excederet futuris tẽporibus summam dictarum duplarum, & peteretur quod virtute priuilegij ab illa contributione in futurum liberentur, nam huiusmodi causæ sine dubio excedunt dictam summam, & in eis locum habet secunda supplicatio, iuxta notata per Alber. post. Bart. in. l. si idẽ. in principio. num. 7. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & facit text. in. l. firmio. §. fin. ff. quando dies leg. ced. & ita in terminis resoluit Auend. vbi supra. nu. 17. Et hinc etiam fit, quod in controuersijs & litibus super eo, quod aliqui admittantur ad aliqua officia in populis, quorũ æstimatio accedit ad prædictam summam, locus erit huic secundæ supplicationi, & ita in consilio supremo fuit decisum. fit insuperq; in lite super aliquo iure patronatus est locus secundæ supplicationi. Nam licet ius patronatus sit annexum spiritualibus: vt in. c. quanto de iudic. & c. de iure de iure patro. & spiritualia nõ recipiãt, æstimationẽ tamẽ illud interesse proueniẽs ex illo iure patrona. bene recipit æstimationẽ iuxta gl. 1. c. coram de officio de leg. & ibi Panorm. n. 12. & Felin. n. 10. vers. nota ibi glo. & Panor. in. c. 1. n. 21. vers. item aduerte. ex. de eo qui mit. in possess. causa rei seruand. & ita fuit iudicatum in consilio supremo in lite & causa vniuersitatis de Zumarraga cum domino Philippo Lezcano suo patrono anno. 1586.

70 Fit etiam ex supradictis, quod si aliquis habens iurisdictionem alicuius loci. aut cõciliũ alicui⁹ oppidi. litigat super diuersis iuribus sibi competentibus ratione iurisdictionis, quæ in illis locis sibi competit, veluti si expẽriatur super decimis executionum sibi debitis, aut supẽr pœnis & calumniis aut super aliis quibuscunque diuersis iuribus, & præeminentiis, quæ iurisdictionis fructus & effectus sunt, & valor vniuscuiusque iuris separatim non attingit valorem & æstimationem triũ millium duplarum in proprietate vel sex millium in possessione, & tamen si simul iungantur superant vel saltim attingunt prædictam summam, tunc lata secunda sententia de reuista ab ea secunda supplicatio interponi poterit, nam si vna actione vel sententia sint comprehensæ plures species vel summæ, quarum singulæ de per se non accedunt ad valorem necessarium & requisitum: vt ad principem interponi possit, appellatio, tamen omnes simul iunctæ faciunt notionem principis (id est, quod accedunt ad valorem necessarium vt ad principem interponi possit appellatio) tunc bene poterit appellatio ad principem interponi, iuxta text. in. l. si qui separatim. §. 1. ff. de appellationibus. ergo idem dicendum erit in casu nostro. cum præpicta iura & præeminentiæ vna actione, & eodẽ iure proueniente à iurisdictione comprehendantur, & eadem sit lis & sentẽtia promulgata super omnibus, & omnia simul erunt attendẽda ad secundã supplicationem admittendam. Confirmatur hoc corolarium. ex. l. si idem cũ eodem in prin. ff. de iurisdictio. omniũ iudicum iuncta glos. 1. ibi vbi dicitur,

quod

quod ſi inter eoſdem pluribus actionibus actum ſit, quarum ſingularũ quantitas ſit intra iuriſdictionem iudicãtis, eis autem ſimul iunctis excedit, non erunt ſimul coaceruandæ, ſed potius debet iudex de eis cognoſcere: & ſubdit glo. 1. ibi illud verum eſſe, quando pluribus actionibus actum eſſet, ſecus vero ſi vna tantum actione, licet in ea de pluribus quæratur: quam gloſſ. ſequuntur ibi Bart. & communiter omnes ex Decio ibi, ante numer ũ. 15. Preterea aduerte, quod quoties agitur ſu-
71 per iuriſdictione, ſemper cauſa cenſetur ardua abſque aliqua taxatione ſeu æſtimatione, ad hoc q̃ interponi valeat, ſecũda ſupplicatio, ſed genus prædicatur de ſuis ſpeciebns, vt late declarat Bart. in l. qui vſufructum. ff. de verborum obligation. & poſita ſpecie, genus neceſſario ponitur, nam animal eſt genus, homo, æquus, bos, & ſimilia ſpecies ſubiectiuæ quæ ſubijciuntur dicto generi, & eius prædicamento: quia ſi dico eſt homo neceſſario conſequitur, eſt animal, l. ſi quid earum. §. interẽptum. ff. de legat. 3. Iaſ. in rubri. ff. de legat. 1. n. 7, & ita remoto genere remouentur & eius ſpecies, ſecundũ Iaſ. in l. ſi filius à patre. ff. de libe. & poſthum. n. 10. & l. ſi cauſa. n. 8. poſt Paulum, n. 5. de tranſactionibus. & l. ſcien-
73 dum. n. 3. de lega. 1. & ad cognitionem ſpecierum debet præcedere cognitio generis. text. & omnes in l. 1. ff ſi cert. petat. notat Paul. Caſtr. in. l. 1. n. 6. ff.
74 de iuſt. & iur. & ad poſitionem generis ſequitur poſitio ſpecierum ſaltim affirmatiue. Paul. in l. non videt. nu. 5. C. de in integ. reſtit. Vnde quando lis tractatur de ſpeciebus iuriſdictionis, etiam tractatur de ipſa iuriſdictione, & debet iudicari cauſa ardua, & quod in ea locum habeat ſecunda ſupplicatio. Facit etiam quia valet argumentũ de toto ad partem. l. quæ de tota. ff. de rei vendica. l. quiſcit. in princip. ff. de vſuris. & cuius effectus omnibus prodeſt, & partes ad vniuerſos pertinent. l. cuius effectus. ff. de regul. iur. & ibi Decius.

75 Aduertendũ tamen erit, quod æſtimatio & valor requiſitus, vt poſsit interponi ſecunda ſupplicatio, conſiderari debet tempore petitionis rei, quo tempore cauſa iam debet eſſe ardua, & res petita aſcendere debet ad prædictam millium duplarum ſummam, nec ſufficit quod tempore ſententiæ creuerit valor, vt notant Bald. & Angel. in l. ſi idem cũ eodẽ. §. fi. ff. de iuriſdictione omniũ iudicũ. & ibi laſ. in princ. num. 6. Vnde ſi anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo fuit petitus fundus, qui tunc æſtimabatur duarũ millium duplarum, licet nõ excedat tria millia, non habebit locum ſupplicatio cum pœna, & licet in petitione plura petantur, quarum valor tempore petitionis excedebat valorẽ trium millium duplarum & cõdemnatio fit in rebus omnibus, ſi tamen ſupplicatio ſecunda fit tantum à cõdemnatione alicuius rei, debet haberi reſpectus ad valorem eius tantum, & nõ ad petitionem vel condemnationem ita ex Angel. Felin. & Decio reſoluit Auenda. vbi ſupra. n. 15.

Supereſt videre pro explicatione ſupradicti requiſiti, quot ducatis ſeu argenteis æſtimanda ſint illa tria millia duplarum in proprietatis cauſis, & ſex millia in poſſeſſorijs, quod etiam conferet ad intellectum penæ mille quingentarum duplarum ſoluendæ, quando ſententia à qua fuit ſupplicatum, confirmaretur. Et pro reſolutio-
76 ne huius articuli dicendũ erit, q̃ valoꝛ vnius duplæ de cabeça eſt eiuſdem valoris cum Caſtellano, prout reſoluit Couar. tractatt. de veter. nummiſ. collat. c. 6. n. 3. & Caſtellanus conſtat ſex decim argenteis, tantique communiter habetur: vnde conſtat quod cauſa

ſuper

77 ſuper proprietate, cuius valor æſtima
ri debet triũ milliũ duplarum, excede-
re debet vel atingere quadraginta
octo millia argentorũ, ſeu regaliũ, &
ducatorũ quatuor millia trecenta &
ſexaginta quatuor, exceptis quatuor
argenteis: cauſa vero ſuper poſſeſſione
78 eius proprietas æſtimanda eſt ſex mil-
liũ duplarum, quæ nonaginta ſex mil
lia regalium conficiunt, & octo mil-
lia ſeptingenta viginti octo ducatorũ
conſtituunt, exceptis octo argenteis.
Et in hũc modum intelligendum erit
quãti habenda ſit illa pœna mille quin
79 gentarum duplarum, nam mille quin-
gentæ duplæ de cabeça cõficiũt nume
rũ viginti quatuor millium argẽteorũ
ſeu regalium, quibus hoc tempore in
Caſtella vtimur, qui reducti in duca-
tos communes vndecim argentorum,
conſtituunt duo millia centum octua
ginta ſex ducatorũ, duobus exceptis
argenteis, quod ita practicatur, vt in-
quit Couarr. vbi ſupra. quamuis non
ſic particulatim reſoluat.

80 Tertio principaliter requiritur, vt
interponi poſsit ſecunda ſupplicatio
cũ pœna mille quingentarum duplarũ
quod litæ ſint duæ ſententiæ diffiniti
uæ in ipſo regio conſilio ſeu cancella
rijs, nec ſufficit eas eſſe interlocuto-
rias habentes vim diffinitiuarum, vt
clare diſpoſitum eſt in. l. 7. tit. 20. libr.
4. recop. per illam dictionem taxatiuã
Solamente, & expreſsius in. l. 6. eiuſ-
dem tituli & libri, vbi omnino hoc au
xilium ſecundæ ſupplicationis dene-
gatur, & prohibetur interponi ab acti
bus & ſententijs interlocutorijs, quã-
uis diffinitiuarum vim habeant, & re
parari nequeant per diffinitiuam, &
ita tenet Auenda. vbi ſupra. nu. 18. &
Rebuffus in tractatu de ſupplicatione
articulo. 1. gloſ. 26. & intellige ſenten-
81 tiam illam dici interlocutoriam, quæ
non diffinit principalem articulum,
ſed media cauſæ reſpicit, ſecundum
gloſſ. in clemen. ad compeſcendas: de
ſequeſtratione poſſeſ. & fruct. verb.
Diffinitiua. & glo. in cap. ei qui. verb.
diffinitiua. 2. quæſtio: 6. verb. diffiniti-
ua. gloſ. in authentico. de litigioſis. §.
ad excludendas. verb. interlocutioni-
bus. tradunt Abbas, & Felinus in Ru-
brica. de ſententia & re iudicata. Aui
les in. c. prætor. cap. 6. verb. ſententias
n. 10. Similiter ſententia, quæ poſt ſe
aliam diffinitiuam expetat. interlocu-
toria dicitur, vt notatur in. l. poſt ſen-
tentia. C. de ſententijs. & in. l. 1. C. quã
do prouocare non eſt neceſſe. Simili
modo ſententia, quæ non efficit iudi-
cem eſſe functum officio ſuo, interlo-
cutoria eſt, vt in. c. in literis. de offi. de
82 legati. Sententia autem interlocuto-
ria habens vim diffinitiuæ eſt ea, quæ
quaſi diffinit negocium principale, nõ
tamen in totum diffinit, ſecundum Pa
uor. in. d. rubri. de ſententia, & re iud.
n. 6. &. 8. & hæc reuocari non poteſt
per iudicem proferentem gl. ca. fi. verb
bo Inanes. de electione. in. 6. quam no
tat Bald. in Authen. habita. C. ne filius
pro patre. Iaſ. in. l. minores. C. de his.
quibus vt indig. pro gloſ. eſt tex. in. c.
ſignificantibus. de offi. delega. ab hac
etiam ſententia licet appellare ante-
quam diffiniatur principale negociũ
vt in glo. 1. l. intra vtile. ff. de minor. ſe-
quitur Due. reg. 52. n. 3. & nihilomi-
nus ab his interlocutorijs ſententijs
vel vim diffinitiuarum habentibus nõ
datur raditus, ad ſecũdam ſupplicatio-
nem cum pœna & fideiuſsione, vt ſta-
tuitur prædictis. ll. Sed eis obſtare vi-
detur. l. 8. & 9. tit. 20. lib. 4. recopilatio
nis. vbi ſi ſententiæ duæ proferantur
ſuper aliquo poſſeſſorio quæ tamen
non ſint conformes, & concurrãt alia
requiſita, poterit interponi ſecunda
ſupplicatio: ſed ſententiæ ſuper poſſeſ
ſorio prolatæ non ſunt diffinitiuę, ſed
quaſi diffinitiuæ, & diffinitiuarum vim
habentes, quia non diffiniunt nego-

cium

ciũ in totũ, si quidẽ postea super petitorio agi potest, ꝙ probatur in c. 2. de ordine cogni. & in. c. cũ venissent. de institutionibus vbi cũ ageretur super quodã spolio, & super possessorio interloquendo pronuntiauit põtifex, significans sententiã in illo possessorio interlocutoriã esse; ergo falsum erit dicere, ꝙ à sentẽtia interlocutoria nõ possit quis secũdo supplicare. sed his non obstantibus seruanda est decisio dictarũ. ll. 6. &. 7. nouæ recopil. quia verius & receptius est sententiã super
83 possessorio diffinitiuam esse, quia diffinit in totũ causam illam super possessione, ita gl. in d. Clem. ad cõpescẽdas. verb. possessorio. gl. capit. cum ad sedẽ. verb. interdictũ. de resti. spoli. glo. in. c. fi. de iud. Bero. in. c. licet causam. n. 68. de probatio. cõmunis ex Decio c. consultationibus. n. 9. de offi. de leg. pro qua est tex. in. c. accedens. in prin. vt lite non contestata. Nec huic cõmuni nocent tex. in. d. c. 2. &. c. cum venissent. qui procedunt quando quæstio possessionis inducta est per viam exceptionis. prout ibi fuit mota: cæterum si per viam principalis quæstionis, & de per se mota fuerit causa possessoria, sententia super ea lata diffinitiua erit, ita Ant. in. d. c. fi. de iud. & ibi Andre. Sicul. Rubeus in. l. naturaliter. §. nihil commune. n. 345. de acq. possess.
85 Ex qua resolutione cõmuni declarantur prædict. ll. regiæ. 8. &. 6. locum habere quando possessorium intentatũ fuerit principaliter, & super eo prolatæ fuerint duæ sentẽtiæ diuersæ, seu cõtrariæ, à quibus tanquam à diffinitiuis interponi poterit secũda supplicatio: cæterũ si possessoriũ incidenter & per viã exceptionis tractaretur, licet duæ fuerint prolatæ sententiæ de vista & reuista, nõ poterit ab hac vltima de reuista supplicari cũ pœna & fideiussione mille quingẽtarũ duplarũ, quia sentẽtia interlocutoria est, à qua supplicari nequit, vt in. d. l. 6. &. 7.
86 Quarto principaliter requiritur vt secundæ supplicationi locus fiat, quod causa debet esse ciuilis non vero criminalis, nam in criminali secunda supplicatio denegatur per. l. 11. tit. 20. lib. 4. recop. Quod etiam de iure communi obseruatur, vt resoluit Rebuf. in. d. tracta. de supplica. n. 71. Et quæ sit causa ciuilis, & quæ criminalis iam suprà exposuimus in annotationibus ad totũ
87 opus, annotatione. 1, nu. 19. sed hoc in loco oppoꝛtune illud dubiũ examinãdum erit, scilicet, quid si aliqua causa intentetur in prima instantia criminaliter in consilio supremo, & incidenter petatur aliqua magna summa ratione interesse, iuxta doctrinam Bar. in. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & habetur in. c. cum oporteat. & ibi DD. de accusat. an ratione huius interesse ꝙ incidẽter petitur. si excedat summã triũ milliũ duplarũ, locũ habeat secũda supplicatio? Qua in re videtur dicendũ, locum non habere, nam si consideremus ꝙ principaliter illa est causa criminalis, in qua non admittitur secunda supplicatio, & qui non potest esse iudex causæ principalis non potest esse causa incidẽtis. l. quoties. C. de iud. notatur in. c. tuam. de ordine cogn. & Couar. in pract. quæst. c. 4. in fi. sed in proposita specie respectu causæ criminalis principalis non potest interponi secunda supplicatio: ergo nec debet posse interponi respectu interesse incidentis, & causæ subordinatæ. ita concludit Auend. vbi supr. n. 18. A qua tamen opinione libenter recedo, imo quod respectu illius interesse admittenda sit secunda supplicatio, motus ex doctrina Baldi & Guillier. in. l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de minor. vbi annotauit, quod si statuto sublata
88 sit appellatio in quæstionibus criminalibus, vel restitutio in integrũ, censetur sublata respectu principalis causæ,

sæ, & non respectu emergentis, seu incidentis in eam. quos sequũtur Alex. n. 2. Iasin, 7. qui Plumbinum refert in rubr. ff. de re iud. Auil. in. cc. præt. c. 6. n. 4. & 6. in glo. verb. sententias. & Bosius in praxi criminali, tit. de appellationibus. n. 11. & faciunt per eum ibidẽ adducta. n. 8. conducunt etiam quę adducit Didacus Perez in l. 8. tit. 4. lib. 4 ordinamen. in glos. verbo. Dentro en otros veynte dias. col. 403. ergo idem dicendum erit in supradicta proposita quæstione, quod licet sublata sit supplicatio secunda in criminalibus non censeatur sublata in depẽdentibus, & incidẽtibus, dum in eis cætera alia requisita adsint. Pro qua opinione satis
89 est tex, in l. 3. tit. 20. lib. 4. recopil. vbi decernitur quod licet sententia à qua fuit secundo supplicatũ respectu interesse, seu expensarũ aut cuiusuis causæ incidentis & accessoriæ ad principalẽ sentẽtiam fuerit modificata, reuocata seu correcta adhuc pars, quæ supplicauit tenebitur soluere pœnam mille quingentarũ duplarũ nisi articulus & causa incidẽs tam ardua esset, & tantæ quantitatis, ꝙ propter ipsam duntaxat, nullo habito respectu ad causam principalẽ esset locus huc secũdæ supplicationi, & debuisset de iure admitti. Ex qua lege subtiliter perpensa elicitur, mentẽ eius esse, quod posset dari casus, in quo principale negociũ nõ esset tam arduũ, nec tantæ quantitatis quod posset ab eo interponi secunda supplicatio, & tamen posset aliquis casus accessorius expensarũ vel fructuũ emergere tantæ arduitatis, & quantitatis, qui excederet trium millium duplarũ summam & æstimationẽ, prout si centum equæ petantur, quæ ablatæ fuerunt ab hinc viginti annis, & prima & secunda sententia de reuista præceptum sit eas reddi, vel earum æstimationem, & partus & post partus earũ: ecce casus principalis qui non erat arduus nec quantitatis debitæ & requisitæ vt interponeretur secunda supplicatio: tamen ratione accessorij incidẽtis partus, posset supplicari, si quidem partus & post partus incidens quęstio tantę arduitatis est: sed causa ciuilis paruæ quantitatis & causa criminalis partibus passibns ambulant, & ęquiparantur quoad hoc, quod sicut ab illa ciuili, quia non est ardua, non potest interponi secũda supplicatio, ita nec poterit ab hac criminali, quia criminalis est, & tamen si ab illa sit aliquis casus dependens arduus & debitæ quantitatis triũ milliũ duplarum poterit interponi secunda supplicatio ratione accessorij dependentis: ergo idẽ dicẽdum est si in causam criminalẽ incidat aliqua quæstio, & causa tantæ summę & arduitatis. quod eius respectu dumtaxat absq; consideratione causę principalis possit interponi supplicatio, & debeat admitti. Quibus rationibus & hac. l. sic animaduersa, non dubitarem asserere in proposita quæstione admittendã esse secundã suplicationem cũ pœna mille quingentarũ duplarum, & sufficientibus fideiussoribus. Nec aliud suadent fundamenta Auen. nã licet verum sit ꝙ qui principalis causæ
90 non potest esse iudex, non poterit & accessorij: illud est intelligendum quãdo militat eadem ratio impotentiæ & incapacitatis in accessorio, quæ militat in principali, veluti si tractetur causa super recissione alicuius cõtractus iurati ab aliqno laico, qui eius rectssiõnem prætendit ex alio iure, cuius conitio non est propria iudicis ecclesiastici, tunc iudex ecclesiasticus causam principalem recissiouis non pertractabit, nec se ingereret, licet accessoria scilicet absolutionis iuramenti sibi præsumat. quia ratio propter quam non est cõpetens ad causam principalem recissionis contractus, est quia cõtrahentes erant laici & fori secularis,

& cog-

& cognitio cauſæ, ex qua prætendebatur reciſsio. nõ pertinebat ad tribunal eccleſiaſticũ, eſt tamẽ cõpetens ad acceſſoriã, ſcilicet ad abſolutionẽ iuramenti ratione ipſius & ita colligo ex cõgeſtis per Cou. lib. 1. var. c. 4. n. 7. Et ita dicendũ eſt in noſtræ quæſtionis ſpecie, quod diuerſa ratione in criminali principali cauſa nõ eſt locus ſecũdæ ſupplicationi, ab ea quæ militat in accеſſoria fructuũ & intereſſe: nã in criminali quæſtione nõ eſt locus ſupplicationi, quia cauſa criminalis non eſt æſtimabilis pecunia, prout neceſſum eſſe, ſupra reſoluimus. & aduertit Auẽ. vbi ſup. n. 16. Cæterũ quæſtio incidẽs fructuũ & intereſſe ſatis eſtimari poteſt vt inde apparcat an ſit requiſitę quãtitatis triũ milliũ duplarã, & poſsit vel debeat admitti ſecunda ſupplicatio.

91 Et ex ſupradictis nec mihi etiam placet quod ſi ſententia de reuiſta trãſiuit in rẽ iudicatã, & agitur nouũ iudiciũ ſuper liquidatione fructuũ, qui excedũt ſũmam triũ milliũ duplarum, ſuper qua liquidatione prolatæ ſunt duæ ſentẽtiæ, quod nõ poſsit interponi ab ea ſecũda ſupplicatio: eo, quia ſecunda hęc inſtantia videatur eadẽ cũ prima, & ab ea dependẽs. & ſicut à prima executoria, & à ſententijs ibi latis nõ poterat ſupplicari, ita nec deberet poſſe ſupplicari à ſententijs latis in ea rũ declaratione. Quod diſplicet, nã ſicut propter hãc rationẽ nõ liceret, ſupplicare ſecũdo eodẽ modo nõ liceret ſupplicare primo: ſiquidẽ iã in prima cauſa ſupplicatũ eſt. Sed cõtrariũ ſupponitur, ſcilicet. q̃ poſsint proferri duæ ſentẽtiæ ſuper liquidatione, ergo & tertia p̃ ſupplicationẽ ſecũdã poterit proferri. Vnde patet q̃ diuerſa eſt cauſa ſupplicationis, quæ interponitur ſuper liquidatione, a ea, quę interponitur in prima cauſa, & fortiter probatur, quia ſi in eadem cauſa principali, vbi eius ratione non poterat interponi ſecũda ſupplicatio, oſtendimus poſſe interponi ratione emergentis quæſtionis arduæ, & requiſitæ quantitatis, ut in præcedẽti quęſtione à fortiori cõcludimus eã poſſe interponi vbi iam nõ eſt eadẽ cauſa, cũ in ea duæ poſsint ferri ſententiæ diffinitiuæ.

92 Quinto principaliter requiritur, vt ſecunda ſupplicatio locũ habeat q̃ interponatur intra viginti dies cõnumerandos à die notificationis ſententiæ de reuiſta, iuxta tex. in d. l. 1. tit. 20. lib. 4. recop. quibus elapſis nõ poterit amplius hæc ſupplicatio interponi, nec aduerſum lapſum viginti dierũ reſtitutio cõpetit, nec peti poteſt à minori, eccleſia, ſeu ciuitate, vel ab alijs quibus de iure beneficiũ reſtitutionis cõpetit, iuxta text. in l. 4. titulo. 20. lib. 4. recop. & tenet Auend. vbi ſup. n. 19. & Monterro in ſua pract. Tracta. 5, c. 8. in prin. Ex qua. l. deſtruitur opinio Dida. Per. in l. 8. tit. 4. lib. 2. ordi. in gl. verb. Dentro en ottos veynte dias, colũ. 394. reſoluentis minoribus & reliquis perſonis priuilegiatis reſtitutionem aduerſus lapſum viginti dierum cõcedendam eſſe cũ in d. l. 4. expreſſe cautũ ſit. denegandã eſſe, & ita iã ceſſat lõga & prolixa diſputatio Dida. Perez, & q̃ iſti viginti dies cõnumerari & currere debeant à tẽpore notificationis ſententiæ de reuiſta (licet. d. l. 1. nõ aperiat) cõſtat ex his, quæ circa interpoſitionẽ appellationis reſoluimus ſupra in. 6. p. huius. 1. tomi in proœmio. n. 15. per gl. celebrem. in. c. cõcertioni. verb. Sciuerit. de appell. in. 6. & per ea quę DD. ibi citati cõgerũt: & vltra eos idẽ reſoluit Iaſ. in cõſ. 159. n. 4. volu. 2. verſi. 3. principaliter. & verſi. 3. facit. & verſi. 4. vbi ad idẽ citat Ancharr. in cõſ. 372. n. 5. in fi. & Feli. idẽ tenet in. c. contingat quoad conſultationẽ. n. 32 de re iud. Roma. conſi. 343. n. 18. & Moline. in cõſuetud. Pariſ. tit. de materia feu. §. 13. gl. 12. n. 1. & 2. Tiraq. de retra.

§.36.glo.2.n.31.&.32.ſed appellatio & ſupplicatio à pari procedũt quãdo contrariũ nõ reperitur diſpoſitũ vt reſoluit Rebuf.tract.tatu.de ſupplicatione.nu.89.&.95.ergo idem in ſupplicatione, quod in appellatione dicendũ erit: imo maior ratio verſatur in ſupplicatiõe cumad aliud remediũ pro iuſtitia cõſequenda recurri nõ poſsit.

93 Sexto priucipaliter requiritur:vtlocus ſit ſecũdæ ſupplicationi, quod intra ſupradictos viginti dies connumerandos a die notificationis ſententiæ de reuiſta publico inſtrumẽto ſupplicans ſe obliget,&ſufficientẽ cautionẽ fideiuſſorũ coram auditoribus regijs, a quibus fuit ſupplicatum præſtet de ſoluendis mille quingentis duplis auri de cabeça,ſi ſententia â qua ſupplicauit,cõfirmata fuerit,alioquin elapſis.20.diebus ſupplicatio admittenda nõ erit,ſi inter eos obligatio cũ fideiuſsione celebrata nõ fuerit, prout expreſſe cauetur in.d.l.1.tit.20.lib.4.recop.vbi etiã ſtatuitur quibus prædicta

94 pœna applicanda ſit. Quam obligationẽ & fideiuſsionem nõ ſolũ priuatus, verum etiam fiſci procurator præſtare tenetur eo ſolo ſibi cõceſſo (vt circuitus euitetur)quod duntaxat ſe& ſuos fideiuſſores adſtringat ad perſoluendas mille duplas ea nẽpe ratione,quia ſi ſententia de reuiſta cõfirmaretur,& per cõſequẽs pœna incurreretur,quingẽtæ duplæ ex prædictis mille & quingentis fiſco venirent applicandæ,vt dicitur in.d.l.1.idcirco in omnem euentum ſufficiet perſoluere reliquas duas partes,ſcilicet mille duplas. Ita cautũ reliquerunt Ferdinandus & Eliſabet inuictiſsimi,atq; catholiciſsimi principes & cõfirmauit noſter Philippus. II. eorum pronepos,& acerrimus iuſtitiæ imitator,& auctor,vt cõſtat ex.l.10.titu.20.lib.4.recipi.vbi deciſum extat, procuratorẽ fiſci regij teneri omnino obſeruare omnia requiſita ad hanc ſe cũdã ſupplicationẽ interponẽdã,quæ

95 priuatus quilibet tenetur. Aduertendũ tamen erit, q; ſi ſupplicans ſit pauper,& de eius paupertate cõſtet, nec fideiuſſores habeat, eius ſupplicatio admittẽda erit,dũmodo ſe obliget & cautionẽ iuratoriã præſtet intra.d.20. dies deſoluẽda pœna.1500. duplarũ, inuentũ quod ſentẽtia de reuiſta cõfirmata fuerit. Quæ interpretatio fulcitur ex notatis per *Hippol.in.l.1.§.præterea.n.83.ff.de quæſtionibus.*& ſuadetur ex eo,quod ſi ſecunda ſupplicatio inuenta fuit ex æquitate, vt rigor iuſtitiæ tẽperaretur, iuxta gl.in ſumma tit.24.part.3.fortius admittenda erit in fauorem pauperũ, quam in fauorem diuitũ,alioquin nũquam pauperes poſſent gaudere auxilio huius ſecundæ ſupplicationis, quorum pietate praxis recepit obligationẽ, & cautionem iuratoriam eis ſufficere. & ita tenet Rebuf.vbi ſupr.artitic.5.gloſ.1. in prin.& Monterro.vbi ſupra.n.8.

96 Ex quoſexto requiſito infertur dies quod ſi aliquis ſupplicãs intra viginti ſe obligauit &ſatiſdedit de perſoluẽda pœna mille quingentarũ duplarũ non tamen intra prædictos dies exhibuit coram auditoribus regijs ſcripturam inſtrumenti publici, ſuper obligatione & fideiuſsione confecti,ſed poſt viginti dies inſtrumentũ obligationis & fideiuſsionis eis tradidit,nõ erit tũc admittenda eius ſupplicatio,vt probare videtur.l,1.tit.20.lib. quarto recopilati.ibi, Dentro de los dichos veynte dias ante los dichos oydores, &c. quibus verbis plane conſtat, prædictã obligetionem &ſatiſdationem preſentandam vel præſtandam eſſe coramipſis auditoribus intra viginti dies. Pro

97 qua opinione etiam facit,quia qualitas adiũcta verbo, eſt regulanda & intelligẽda ſecundũ tẽpus verbi,cui adijcitur,tx.in.§.proximus.inſt. de legi. agna.ſucceſ.in.l.in delictis.§.ſi extra-

neus. ff. de noxalibus. & ibi Barto. & Bal. & in l. Titius. & ibi Bart. ff. de mili. testamento. Dueñas in Regula. 18. num. 4. & Tiraquellus de iure primogenitur. quæstione. 40. num. 172. igitur prædicta qualitas, coram dictis auditoribus adiuncta, verbo. Se obligue, y de fiadores, intelligi debet secundum tempus verbi, scilicet vt coram auditoribus dicta obligatio & cautio & instrumentū, quo omnia continentur dentur vel præsententur: præsertim quia omnia illa requisita ad interponendam, & admittendam secundam supplicationem pro forma traduntur à dict. l. 1. Sed forma à. l. vel statuto tradita ad aliquem actū seruanda est ad vnguem. & ea non seruata reditur actus ipso iure nullus, vt in. l. cū hi. §. prætor. ff. de transactio. tradit Hippolytus in consilio 117. numer. 14. & in consilio. 29. numero. 10. & in consilio. 64. numero. 22. Segura. in. l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. nu. 9. ff. de leg. 2. Tiraqu. in. ll. connubialibus. glo. 4. super tex. consentemente. num. 3. & num. 26. & in gl. 5. super verbo, expresse. nume. 181. ergo si non seruetur forma tradita à dicta. l. 1. nempe quod coram auditoribus intra viginti dies obligatio, & cautio præstentur, vel ptæsentetur, actus erit nullus & non admittetur supplicatio, Vrget in super pro prædicta opinione, quod si habens mandatū expressum ad retrahendam rem de auo lengo, & intra annum compareat petens nomine domini rem retrahi, non tamen doceat de mandato, nisi elapso anno, admittendus non erit, vt per plura fundamenta notat Tiraquellus de vtroque retractu. titul. de retractu linagier. §. 1. gloss. 10. nume. 90. Nec obstat supradictæ illationi, quod cum re vera intra tempus viginti dierum supplicans se obligauerit, & fideiussores præstiterit, licet instrumentū super eo confectum coram auditoribus nō produxerit, videatur satisfeciſſe intētioni legis, quæ hoc introduxit timere dilationis supplicātis, qui dilationis timor cessat confecta obligatione, & præstita cautione fideiussoria, licet non præsentata corā auditoribus. Nam respondeo quod cū præsentatio seu præstatio obligationis fideiussionis coram auditoribus, sit de forma supplicationis, & sit de eius substātia, sequitur quòd ad vnguē seruari debet, Nonetiā obstat doctrina Speculatoris in tit. de procuratore. § 1. num. 18. versic. sed si receptum dum doceat, quod si in specie. capit. 1. de electione. in. 6. procurator habens mandatum obiecerit crimina aduersus electum in termino præfixo, & intra terminum non docuerit de mādato, quod re vera habebat, non nocebit ei, dum tamen illud postea producat: cuius doctrinam sequitur Alexander in consilio. 78. numero. 8. 11. & 12. volumine. 5. Cardinalis in Clementina, non potest. de procuratoribus. in quæstione fin. & Ripa in cap. cum M. Ferarienſis. de constitu. nomero. 137. Nam respondeo, illud procedere quoad mandatum præstitum ad aliquem actum gerendū, secus vero est, quando pro forma aliud requireretur, vt in proposito casu, vbi pro forma exigit, l. quod instrumentum exhibeatur intra viginti dies, & coram auditoribus præstetur. Eodem modo respondendum erit doctrinæ Bart. in consilio. 73. numero. 2. docentis quod procurator certus de mandato poterit vti officio procuratoris, licet mandatum procuratorium non recepit quem sequitur Cardinalis vbi supra. Pari modo satisfaciendum erit, quod si quis obiecerit, rationem finalem dictę. l. 1. decidentis, obligationem, & fideiussores à supplicante dandos fore eam esse, vt supplicans obligatus maneat ad soluendam pœnam, si condemnatus fuerit, sed ita remanet obligatus efficaciter, dando satisdationem, intra termi num, ac si coram auditoribus eius in-

ſtrumentum præſentaret. ergo videtur ſufficere. Nam reſpondeo, quod cũ alia forma tradita ſit â.d.l.1. videlicet, vt intra viginti dies coram auditoribus præſentetur, vel detur, ſeruanda erit, alias actus erit nullus.

101 Ex quibus conſequitur, veram eſſe reſolutionem Didaci Perez, in.l.8. titu. 4. libr. ſecundo Ordinamenti in gl. verbo. Dentro en otros veynte dias, columna. 408. dum propoſita quæſtione quid dicendum eſſet, ſi ſupplicans dedit fide iuſſores intra viginti dies, & auditores forte putant eos non idoneos, & iubét alios fideiuſſores idoneos dari poſt viginti dres, an id per dictos auditores fieri poſsit, & ab eiſdem admitti ſupplicatio. concludit quod nõ, & meritò: quia pro forma (vt diximus) introductum eſt, quod fideiuſſores intra viginti dies dentur, & neceſſario eſt intelligendum de fideiuſſoribus idoneis, & quorum facultates prædictæ pœnæ mille quingentarum duplarum ſufficiant: nam alias idem eſſet non præſtare fideiuſſores, & minus idoneos, & inutiliter eos præſtare, paria enim ſunt non proponere vel minus bene & inutiliter proponere. text. in capit. inter corporalia de tranſlatione epiſcopi. ergo idoneis fideiuſſoribus in tempore non præſtitis ſupplicatio admitti non debet, ac proinde auditores regij non poterunt præcipere, quod poteſt tempus viginti dierum fideiuſſores idonei de nouo præſtẽtur, non enim eis licet à forma. l. recedere. Nec me mouer aliud dicere, quod licet non credatur exemplis non producto exemplari (id eſt) originali ſcriptura, dum tamen intra terminum peremptorium datum ad producenda inſtrumenta producatur exemplum, & poſt terminum elapſum producatur originale, productio exempli confirmatur, & facta in termino cenſetur, vt docet Baldus in cap.1. in principio. de fide inſtrumentorum. quem ſequitur Decius in conſilio. 467. numero. 15. Felinus in dicto capitul.1. & in capitul. licet cauſam. nu. 18. de probationibus. verſic. limita quinto. & Decius in Authentica. ſi quis in aliquo. num. 3. C. de edendo.

102 Nam reſpondeo, quod prædicta doctrina Baldi procedit quando per legem non eſſet introducta forma, quod illud originale intra terminum peremptorium exhiberetur, vel produceretur: nã tunc ſufficeret poſtea ante tempus ſententiæ producere, ſecus verò eſt in propoſita quæſtione, vbi pro forma requiritur, quod fideiuſſores idonei intra viginti dierum ſpacium dentur, alioquin ſatisfactum non eſſet menti dict.l.1. omnia coarctantis, & volentis legitime fieri intra viginti dies, vt litigantium malitijs, & dilationibus occurreretur, vt patet ex illis verbis. Pero es nueſtra merced que porque la malicia de aquellos que ſupplican por alongar los pleytos no aya lugar, &c. quibus verbis ſatisfactum non eſſet ſi poſt illud tempus viginti dierum fideiuſſores idonei dari poſſent: contingeret enim quod aliquis, vt in executionem ſententiæ impediret, ſupplicaret, & ſe obligaret & fideiuſſores minus idoneos præſtaret: quos cum poſt illud tempus viginti dierũ noluiſſet, vel non potuiſſet idoneos præſtare, remaneret fruſtrata. dicta.l.1. & eſſet tanquam ſi à principio nulli fideiuſſores interueniſſent. Vnde rectius erit iuxtamentem, & intentionem dictæ.l.1. quod à principio intra viginti dies ſufficiens cautio prẽſtetur, nec poſtea admittatur.

103 Ex quo ſexto requiſito etiam infertur, quod ſi aliqua pars ex litigantibus ſupplicationem interpoſuit, & obligationem, & ſufficientem cautionem intra viginti dies coram auditoribus præſtitit, & altera pars nec ſupplicauit, nec ſe obligabit, nec ſatiſdedit intra prædictum terminum, quod talis ſupplicatio ſupplicantis non proderit aduerſæ par-

ti nõ supplicanti. nec ex ea cõmodum aliquod reportare poterit, si iudices superiores repererint in melius reformandã esse sententiam in fauorem nõ supplicantis latã, à qua altera pars supplicauit, etiã si nõ supplicans post modum ex supplicatione aduersarij velit se iuuare, & eidem acquiescere: nã cũ nec supplicauit, nec se obligauit, nec satisdedit de præstanda pœna mille quingentarũ duplarũ, supplicatio alterius partis non debet sibi prodesse, si quidẽ nec ex ea aliquã pænam & damnum reportare debet. Præterea pro isto corollario facit, quod ista secũda supplicatio est remedium exorbitans & extraordinarium secundũ Marant. de ordine iud. 6. part. actu. 2. num. 18. & ita solum competere debet ei qui se obligauit. & satisdedit de prædicta pæna soluenda, ergo istud remedium secundæ supplicationis cõpetere non debet ei, qui non supplicauit, nec se
104 obligauit, nec satisdedit. Quo fit, ꝙ si supplicans voluerit recedere, & supplicationẽ deserere: nõ erit sibi impedimento altera pars nõ supplicans quominus ea reluctante impunè intra tres menses, & post eos cũ pæna mille quingentarum duplarum recedere à prædicta supplicatione possit, & ita semper practicari audiui. Cæterum licet praxis ita obseruet, opposita tamẽ sentẽtia verior & æquior mihi videtur imo talem supplicationem cõmunem esse, & ambabus partibus supplicãti,
105 & non supplicanti prodesse: nam in causa appllationis si ab vno interponatur simpliciter & non limitate, talis appellatio prodest alteri parti nõ appellãti, vt in. l. ampliorẽ. l. in offerẽdis. C. de appellatio. l. fi. C. quando prouocare non est necesse, & ibi DD. Barto. Bald. & Paul. & Bart. in. l. si quis libellos. C. de appellatio. Bal. in. l. per hanc C. de temporibus appellat. Panormitan. Felin. numero. 7, & alij in cap. ex parte, el segundo. de rescriptis, & Felinus in. c. significauerunt. numer. 5. de exceptio. & Rota in decisione. 65. de appel, in nouis. Quod in tantum verũ
106 est, quod si appellatio victoris efficiatur deserta, forte propter omissã apostolorum petitionem poterit victor adhærere appellationi victi, quæ sola sufficiebat etiam si ipse non appellasset, ita ex Bal. tenet Felinus vbi supra. n. 5 & facit doctrina Bald. Imolæ, & Præpositi. in cap. sua. de appellationibus. scilicet, quod quamuis regulariter nõ liceat tertio prouocare ab eodẽ grauamine, & ab eadem parte, si tamen
107 actor bis appellauit, & reus postea appellet, actor admittitur, etiam tertio appellãs, nõ ex sua persona, sed ex persona, & beneficio rei appellantis:
108 sed appellatio & supplicatio à pari procedũt, nisi contrariũ reperiatur dispositũ, vt resoluit Rebuf. in dicto. tracta. de supplicatio. num. 89. & 95. ergo sicut appellatio ab vno interposita est, communis alteri qui non appellauit, & ab eo peti potest, vt rescindatur sententia, si in aliquo eũ læsit, parietiã modo dicendum est in hac secũda supplicatione, quod prosit non supplicanti, si sententia reformetur in melius, in eo puod eum læsit. Nec huic veræ opinioni obstat quod is, qui nõ supplicauit, nec se obligauit, nec satisdedit, nõ debeat commodum reportare ex supplicotione alterius partis, nec pęnam mille quingentarũ duplarum, aut aliquod damnũ pati, præsertim cũ hoc remedium secundæ supplicationis extraordinarium sit. Nam respondeo ꝙ
109 ratio & mens. d. l. 1. tit. 20. libro quarto recoptlationis. prohibentis hanc sedam supplicationem admitti, absque obligatione, & satisdatione pænę mille quingentarum duplarũ fuit, ne causa & occasio daretur litigantibus differẽdi lites prætextu interponẽdę supplicationis vnde vt eorum malicijs oc-

curreret, id introduxit, vt cõstat ex verbis eius ibi, pero es nuestra merced, q̃ porque la malicia de aquellos que suplican por alõgar los pleytos, no aya lugar. &c. Quæ tamen ratio & malitia cessat in parte non supplicante: si enim nõ supplicauit, noluit litẽ differri, sed potius sententiæ executionem desiderauit, ergo æquũ est, q̃ alterius partis supplicatio, de cuius malicia timor erat, prosit non supplicanti, qui ea malitia carebat. Rursus ex supplicatione alterius partis damnũ sequi potest nõ supplicanti, veluti si sententia in eius fauorẽ lata reuocaretur, vel in aliquo reformaretur per iudices supplicationis, ac proindæ æquum est, vt commodum etiam ex ea reportet. Et pro hac mea opinione faciunt ea, quæ prope in nostris terminis resoluit Rebuff. in dicto tract. de supplicatione. artic. 5. gl. vnica. versiculo contrarium autem. Nec existimes huius contrarium nos supra resoluisse in isto tractatu in. 2. requisito. dum ibi docuimus, supplicationem vnius ex duobus correis non prodesse alteri correo non supplicanti: nã in tali correo non cessat ratio. & mens prohibitionis dicta. l. 1. cum correus condemnatus intendat litem differre & executionem sententiæ aduersus eum latæ subterfugere, & ita cum non careat malitia, nõ poterit se iuuare ex supplicatione alterius correi.

110 Infertur deinde ex dict. 6. requisito. quod vsque adeo obligationem & sufficientem satisdationem de soluenda pœna mille quingentarum duplarum supplicans præstare tenetur coram auditoribus regijs intra dictos viginti dies q̃ eisdem elapsis nõ dabitur eidẽ restitutio in integrũ etiam si sit minor ecclesia, vel alia persona priuilegiata, cui alias de iure cõpetat restitutio, sicuti etiam nõ dari aduersus lapsum viginti dierum ad supplicationẽ interponendã probauimus supra isto Tractatu in. 5. requisito, per l. 4. titu. 20. libro quarto recopilationis. quidquid oppositum anxiẽ substinere velit Didacus Perez in. l. 8. tit. 4. libro. 2. ordinamenti. in glo. dentro en otros veynte dias. col. 406.

111 Ad quartum dicendum est, hanc secundam supplicationem interponendam esse coram ipsis auditoribus regijs, qui secũdam sententiam de reuista protulerunt & coram eisdẽ obligationẽ & satisdationẽ pœnæ mille quingentarũ duplarũ dandã esse iuxta tex. in d. l. 1. titul. 20. libro. 4. recopilationis.

112 Quibus sic actitatis, si latæ fuerint ab eisdem auditoribus duæ sententiæ omnimodo conformes, super proprietate, tunc auditores eas executioni mandabũt data fideiussione sufficienti: q̃ si retractentur per iudices secũdę supplicationis rem cum fructibus reddet, is. in cuius fauorem fuerunt latæ, non tamẽ auditores denegabũt hanc secũdam supplicationẽ iuxta formam traditam in. l. fi. tit. 20. libro. quarto recopilatio. per quam intelligitur & limitatur. l. 1. eiusdem tituli & lib. in fine. quæ omnino prohibet secundam sententiam executioni tradi (interposita secunda supplicatione, & obligatione, & cautione sufficiente præstita) vt illa. l. 1. intelligatur quãdo secũda sententia nõ fuit conformis primæ, nam si conformis esset auditores eã exequi possent, quanuis secũdam supplicationem admittere debeãt, iuxta tex. in. d. l. fin. Cæterum si á prædictis auditoribus latæ essent duæ sententiæ conformes super possessione, tũc hanc secũdam supplicationem non admittent nec supplicans audiendus erit, sed poterũt suas sentẽtias executioni mandare, præstita prius cautione sufficiẽti coram eisdẽ auditoribus ab eo, in cuius fauorem latæ fuerunt: quod si aduersarius in proprietate obtinuerit sibi rẽ in cuius possessionem missus fuerit restituet,

ſtituet, iuxta tex. in l. 8. tit. 20, libro. 4.
115 recopilationis. Quod diſcrimen inter cauſas proprietatis, & poſſeſsionis æquum videtur, ex eo; quod poteſt haberi recurſus ad petitorum: & ſic ad remedium ordinarium, vt ceſſet extraordinarium, & quia cauſa poſſeſſorij parui momenti, & præiudicij eſt. poteſtq; in petitorio reuocari, vt optime notat Rebuffus in dict. tractatu de ſupplicatione articulo. 3. gloſſ. vnica. Id tamen
116 quod de poſſeſſorijs diximus, tollit ingitur in poſſeſſorio ſuper bonis alicuius maioriæ, ſuper quo latis duabus ſententijs, etiam contrarijs, aut alio modo difformibus, adhuc non erit locus huic ſecundæ ſupplicationi; quæ omnino in cauſis ſuper poſſeſsione bonorum maioratus ceſſat; iuxta l. 14 d; tit. 20. lib. 4. recopil.

117 Aduertendum etiam erit, quod id, quod de ſententijs cõformibus dictũ eſt, accipio, ſi ſententia ſecunda omni modo conformis fuerit ſententiæ primę; quo caſu in proprietatis cauſa executioni mandabitur data fideiuſsione vt ſupra. & ſi in aliqua eius parte difformis fuerit, in ea duntaxat parte executioni eſt ſuperſedendum, & in alia parte conformi ſententiã iudices exequẽtur, vt in. d. l. fin. in poſſeſſorijs vero litibus duæ ſententię conformes executioni mandantur (vt diximus) nulla
118 ſupplicatione admiſſa. Et intelligẽ cõformes ſententias dici, quando ambæ cõſonãt, & ſecũda primę fuerit cõfirmatoria, in qua nihil additur, vel mutatur. Cæterum ſi ſecunda ſit cõfirmatoria prioris, & tamen in ea aliquid additur, vel datur forma exequẽdi primã, veluti quod aliquid fiat, vel omittatur antequam executioni mandetur prima, tunc ſententiæ diſſonant inter ſe nec cõformes reputãtur, nec in eis locum habebunt ſupradicta quod probatur in l. ius ciuile. ff. de iuſtit. & iure. ibi, ideoque cũ aliquid additur. &c. & ibi Paulus in fi. & Laſ. nu. 2
119 qui concludunt, quod quando papa princeps fuerit in commiſsione quam dat ordinario præcipit aliquid pro forma vt illud ſeruet, videtur ex hoc illum de legatum iudicem cõſtituere, quamuis illud ex ordinaria ſua iuriſdictione facere poſsit. Item facit, quod quãdo factus libellus mutatur in ſubſtantialibus, dicitur nouus libellus, & à priori diuerſus, ita Laſ. ibi nu. 11. & in l. edita. num. 21. C. de eccend. Ex quibus eodẽ modo dicendum eſt, quando in ſecũ-
120 da ſententia aliquid additur, vel detrahitur à prima, quod nõ dicantur cõformes, nec in eis ſupradicta locũ habeant, ita reſoluit Couarruuias, pluribus citatis, in pract. c. 25. nu. 6. Quod tamen cum eo limitari poteſt, quando in prima ſententia ſuper adiectione, vel detractione, facta in ſecũda nil actum fuit tacite vel expreſſe, cæterũ ſi noua vltimæ ſententiæ adiectio vel detractio tacite vel expreſſe fuit in prima ſententia tractata, examinata, & diffinita iam ſecunda ſententia, nõ dicetur diuerſa, & alia à prima, ſed eadẽ cum ea cenſebitur, & eidem conformis. Et hanc ſententiam remiſsiue approbat Auenda. vbi ſupra. numero. 1. in fin. quod conducit pro intellectu. l. 5. titu. 12. libr. 2. recopilationis & eorũ quæ circa eam animaduerti in primo requiſito ad ſecũdam ſupplicationem, in octaua illatio. Cognito igitur corã quibus ſupplicatio ſecũda interponi debeat, opportune videndũ erit ad quem ſit dirigenda. In quo articu-
121 lo dicendum erit ad ipſum regem interponendam eſſe, vt probatur in dict. l. 1. tit. 20. libr. quarto recopilationis. ibi, pueda ſupplicar para nos. & in. l. 2 eiuſdem titu. & lib. & cum teſtimonio ſupplicationis intra quadraginta dies connumerandos à die interpoſitæ ſup-
122 plicationis, ſic ſupplicans debet ſe repreſentare & comparere coram ipſo

rege, vel regni gubernatore, si rex ab
iis regnis absit, vt aduertit Monterr.
in sua practica tracta. 5. cap. 8. n. 9. fol.
77. alioquin supplicans patietur pœ-
nam de tertionis, vt disponit. l. 4. tit. 20
123 libro quarto recopilationis. Potest
tamen aduersus lapsum quadraginta
dierum in integrum restitui ex iusta cau
sa, veluti si partes tantum distent à cu-
ria, quod eam adire nequeant intra il-
lum terminum, vel si itinere aliqua
eueniant, quæ supplicantem iustissi-
me detineant, ne regi se opiq; sentent,
vel si pestis aut latronum incursus, seu
similia accidant. Et facta repræsenta-
124 tione coram rege, tunc rex causam cõ-
mittit, quinq; auditoribus, eorũ qui
suo alsistunt consilio, iuxta tex. in. l. 2.
tit. 20. libro quarto recopilationis. & si
aliquis ex quinque auditoribus viso
processu decedat, reliqui quatuor ad
determinationẽ causæ procedent, vt
probatur in. l. 12. tit. 20. libro. 4. recopi-
125 lationis, qui ex eisdẽ actis processus
sententiam proferre debent, nullo ad
misso libello, petitione, allegatione,
probatione, scriptura, & dilatione, etiã
per viam restitutionis in integrũ, vel
aliquo alio modo intentata, vt proba
tur in dicta. l. 12. tit. 20. & prædictam cau-
126 sam ibi cõmissam statim debẽt præui
dere, decernere, & alijs omnibus cuiuf
dunque qualitatis præferre, vt in. d. l.
2. dicitur, & tenet Rebuf. in tracta. de
supplicationẽ, in præfatione. quæstio-
127 ne. 20. numer. 80. Quam exclusionem
nouarum allegationum intelligerem
procedere, nisi de nouo emergerent,
vt aduertit Ioannes Matiençoid Dia-
logo relut. 3. part. cap. 48. numero. 3.
vbi in terminis proprijs nostræ. l. 2. ait
quod licet in ea caueatur, nullam no-
uam allegationem, aut probationem,
seu instrumentorũ productionem ad-
mitti, sed vt ex eisdem actis per iudices
quibus cõmissa fuerit, causa cognoscã
tur. posse nihilo setius allegationes &
instrumenta admitti de nouo emergẽ
tia. Quæ opinio æqua est & seruanda.
iniquum enim esset, & satis miserum
notam litigantium iustitiam propter
nouas allegationes, & instrumenta de
nouo reperta præoculis iudicum peri
re, sed tunc hæ probationes, allegatio
nes, & instrumenta nouiter emergen-
tia admittenda erunt, præstito prius
iure iurando ab allegante, probante,
seu producente, se de nouo ea inuenis
se, quæ proponit, quodq; in alijs inti-
tijs ea proponere versare non omisit
argumento. l. 4. titu. 10. libro secundo
recopilationis. &. l. 2. titulo. 5. libro. 4
recopilationis.
128 Et prædicti regij auditores ad cau-
sam deputati per regem, si sententiam
à qua fuit secundo supplicatum cõfir
mauerint. debent supplicantem con-
demnare, aut eũ qui eius nomine sup-
plicauit, vt exoluat mille quingentas
duplas auri de cabeça, iuxta eius obli-
gationem. quarum tertiam partem fis-
co, aliã partẽ quæ obtinuit, & aliã ter-
tiam ipsis auditoribus, qui sententiam
de reuista protulerunt, reddi iubent
iuxta. l. 1. tit. 20. lib. 4. recop. & memi-
nit. l. regiæ, Rebuff. tractatu de suppli-
cationibus. quæst. 9. in præfatione. nu
mero. 58. & ab hac pœna absoluere sup
129 plicantem omnino vetuit: & hoc casu
deuoluitur negocium ad cancellariam,
vt ibi executoriæ literæ expediantur
tã super principali quam super pœna
mille quingentarum duplarum.
130 Si vero non confirmauerint senten
tiam, à qua fuit supplicatum, tunc lite
ræ executoriæ coram eis decernũtur,
ita Monterrosus tractatu. 5. c. 8. nu-
mero. 10. & vide. l. 13. titulo. 20. lib. 4.
recopilatio. vbi literæ executoriæ pro
dicta pœna præstantur in cancellarijs.
l. 4. titulo. 20. libro quarto recopilatio
131 nis. etiam si confirmata in totum sen-
tentia secũda de reuista, fuerit eadem
modificata, aut correcta respectu fru-

ctuum,

Quum, aut expensarum, aut alicuius accessorij, adhuc enim supplicationē qui interposuit pœnam summamque duplarum exoluet, ita disputando cō cludit Rebuf. vbi supra, num. 60. qui
132 nostræ. l. regiæ mentionem fecit, nisi moderamen illud factum circa tractus expensas, aut aliud accessorium, tam arduum sit, & tanti habitū, quod absque respectu ad causam principalem propterea solum esset locus secūdæ supplicationi, cum pœna duplarū & necessario admittenda esset, quo casu æquissime cautum est, pœnam duplarum in totum vitari. & ab ea regios auditores ad causam deputatos absoluere posse. iuxta. l. 3. tit. 20. lib. 4. recopil. Auend. vbi supra. n. 9.

133 Eadem etiam pœnam duplarum euadet, qui ante lapsum trium mensiū à tempore interpositæ supplicationis resipuerit, & supplicationem deserere contigerit: licet enim supplicanti ante tres menses recedere a supplicatione secunda à se interposita, post vero non licet, nisi solutis mille quingentis duplis, ac si sententia iterum cōfirmata esset, iuxta dict. l. 4. recop. Nihilominus tū elapsis tribus mēsibus, & alio lōgiori termino pars supplicans solet petitionem porrigere in consilio, qua dicit se supplicationem deserere, & tunc consilium regium remittit ad cōsultationem, & regem consulit, & ipse ex speciali gratia habet supplicantē pro deserto, & remittit ei pœnam, & ita practicari solet.

134 Et prædicti regij auditores deputati ad causam in gradu secundæ supplicationis, inquirere, & cognoscere debent an in ea causa sibi cōmissa, sit locus secūdę supplicationi, quādo aduersarius supplicantis eidem locum esse
135 negat: na quando dubitatur, an appellatio sit admittenda, necne, cognitio spectat ad iudicē superiorem, ad quē appellatum fuit, iuxta tex. quē ad hoc notat ibi Bar. in. l. quirographis. §. fin. ff. de administratio. tuto. Iaſ. consilio, 60. numer. 4. volum. 1. tex. in cap. Romana. §. si autem. & ibi Franc. notat. 1. de appellationibus. lib. 6. & probatur
136 in. l. 5. dict. tit. 20. ibi los del nuestro consejo, juezes de commission. vbi vt lex statueret, ne esset locus supplicationi ab actu & sententia, in qua pronuntiatū id fuit, præsupponit, iudices illius causæ, an sit supplicatio admittēda necne, esse eos qui à rege deputati fuerant ad causam principalem supplicationis secundæ, & ait quod siue pronuntient interponi posse siue non, ab eis amplius non est supplicandum: & sic duo deducuntur ex illa. l. primū auditores deputatos à rege ad causam secundæ supplicationis esse iudices illius dubij an sit locus secundæ supplicationi necne: secundum quod ab eo quod pronuntiauerint, non est ad-
137 mittenda supplicatio. Hi tamen iudices in dubio an sit locus supplicationi secundæ vel non, decernere debent ei locum esse secundum Paul. in. l. 1. n. 4. ff. siquis caut. & ibi Alex. nu. 21. Iaſſo. numero, 17. & 18. Decium consili. 49 numero, 1. versiculo quarto, suadetur. Auenda. responso. 2. numero. 3. in fin. Speculator. 2. parte. tit. de appellationibus. part. 3. versiculo, nunc dicamus numero, 6. Rebuff. tractatu. de sententijs execut. articulo. 7. gloss. 1. nume. 3. pag. 359.

138 Omnia in supradictis articulis resoluta circa interpositionem huius secūdæ supplicationis cessabunt, quādo princeps ex plenitudine suæ potestatis, & ex certa sciētia aliud voluerit, nā cū forma interponēdę secūdę supplicationis ab ipso principe emanauerit, ab eodē remitti, mutari corripi, extēdi & in aliam formā reduci poterit, ex reg. tex. in. c. ꝓposuit. de conce. præb. & in terminis tertię appellationis, probant Bal. & Perusin. 2. & 3. quæstion.

& Decius.numero.9.in cap.ſua nobis, de appellationibus: & Socin.in conſilio.158.colu.1. & ſuadetur ex notatis a Decio in conſilio.191.a numer3. & in conſilio.198.numero.2.volumi.1. & tenet Auendanius vbi ſupra nume ro.19.referẽs caſuum quo princeps ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis viginti illos dies conceſſos ad interponendam ſecũdam ſupplicatiõ nem iam elapſos, ea non interpoſita reparauit, & poſt eos admitti ſupplicatiõe imperauit, & probat hanc opi-
139 nionẽ.l.4.tit.24.par.3.quam optimè expendit, & explicat Auenda.omnino videndus vbi ſupra.n.3.

Ad vltimum articulum, ſcilicet, ad ordinem & formam interponendi ſecundam ſupplicationem, & in ea procedendi dicendum eſt quod lata vltima ſententia, quæ de reuiſta dicitur, intimataque parti læſæ, ſi eadem pars ſecundo ſupplicare voluerit, tenebitur ſupplicrtionẽ interponere intraviginti dies connumerandos a die intimationis prædictæ vltimæ ſententiæ, coram eiſdem auditoribus in audientia publica ſimul cum obligatione, & fideiuſsione pœnæ mille quingentarũ duplarũ vt iam ſupradiximus, quã ſupplicationem ſermone Hiſpano formabit modo ſequenti.

Secunda ſupplicatio Hiſpano ſermone concepta.

Muy poderoſo ſeñor.

140 FVlano en el pleyto que trato con fulãno, digo q̃ la ſentẽtia en reuiſta dada y pronũciada por vueſtra Alteza cõtra mi, y en fauor del dicho aduerſo, hablãdo cõ el acatamiẽto deuido es ninguna, y do alguna iniuſta y muy agrauiada por todas las razones de nullidad, y agrauioq̃ del proceſſo reſultã, y ſe puedẽ y deué colegir: porque no fue dada a pedimiẽto de parte ni cõtra parte en tiẽpo y forma: y por todo lo de mas general, que he aqui por expreſſo: y por tal y tal rãzõ, &c. por lo qual ſintiendo me agrauiado, ſupplico della para ante vueſtra Catholica Real perſona, cõ la pena y fianza de las mil y quinientas doblas, que diſpone la ley de Segouia, de la qual obligaciõ y fiãzas hago preſentaciõ cõ la ſolẽnidad, y iuramẽto neceſſario: &c. Y de como alsi ſupplico de la dicha ſentencia a vue Alteza pido melo mãde dar por teſtimonio, y al preſente ſecretario requiero me de teſtimouio dello para en guarda de mi derecho. &c.

141 De la qual ſupplicaciõ obligacion y fiança mandan los ſeñores oydores dar traſlado ala parte cõtraria para q̃ reſponda a ella, porq̃, como arriba diximus, los ſeñores del conſejo real a quiẽ ſu mageſtad comete la cauſa, no admitten alegaciõ alguna, porque el pleyto ſe ha de ver y determinar por los miſmos autos cõ q̃ ſalio de la real chancilleria, y la parte cõtraria, reſpõdiendo a la dicha ſupplicaciõ y a lo demas no ha de opponer diziendo q̃ no ay grado de ſegũda ſupplicacion en el dicho pleyto, porque eſto tan ſolamẽ

te ſe

re se ha de tratar ante los dichos seño
142 res juezes de consejo real, y lo q̃ an
te los señores de chancilleria la parte
suele y acostumbra alegar est cõtradi
ziẽdo las fianças, diziẽdo que no son
bastantes: y deste articulo conocẽ los
dichos señores de chancilleria y man
dã a las partes q̃ dẽ informaciõ el vno
de q̃ son bastantes, y el otro de q̃ no,
143 y sobre este articulo pronũcian auto
los dichos señores de chancilleria de
144 vista y reuista. De lo qual se sigue q̃ la
decima remissiõ puesta al fin del tu.
de lib. 4. recop. en q̃ dize q̃ no aya lu-
gar supplicaciõ de declarar los oydo-
res por bastantes o no las fianças q̃ die
re la parte q̃ quiere suplicar cõ las mil
y quinientas, no se puede entẽder en el
auto q̃ se da destas fianças, sino en el au
to q̃ de otras fianças differẽtes habla
la ley q̃ la misma remissiõ alega, q̃ son
las q̃ esta obligado a dar el q̃ tiene dos
sentẽcias cõformes en possessiõ, y pi-
de execuciõ dellas: las quales manda
la ley q̃ se executẽ dando primeramen
te aquel en cuyo fauor fuerõ dadas fiã
ças sufficientes a cõtento de los iue-
zes q̃ dierõ la vltima sentẽcia, de q̃
restituyan las cosas en q̃ fuere fecha
execuciõ, si fuere cõdenado en la pro
priedad, y q̃ del auto q̃ los tales juezes
dierẽ, sobre si las fianças son bastãtes
no se puede supplicar ni appellar, y an
si cõsta q̃ son differentes de las q̃ nosо
tros hablamos. Y aduiertase, q̃ la par-
145 te supplicante procure q̃ dentro de
los. 20. dias, en q̃ esta obligado a sup-
plicar, se acabe el articulo sobre si las
dichas fianças sõ sufficiẽtes o no, por
q̃ si acaescidsse, q̃ passados los dichos
20. dias, los señores de hancilleria de
clarassen las fianças por no sufficiẽtes
no podra dar otras, aũq̃ los señores de
chacilleria en su auto se las mãdan dar
y por el cõsiguiẽte cessaria el grado de
la segũda suplicaciõ, pues fue suya la
culpa, q̃ no guardo la forma de la ley
dentro de los. 20. dias, como todo ello
lo resoluimos arriba en este tratado:
146 n. 102. Y acabado de determinar este
articulo por los señores de chancille
ria, aora aya auido la dicha cõtradiciõ
de las fianças, aora no, la dicha parte su
plicante, pide y requiere al secretario
de la causa, q̃ le de testimonio de la di
cha suplicaciõ y fiança y de lo prouey
do por los dichos señores de chanci-
lleria acerca del abono y approbaciõ
de las fianças: y el dicho secretario se
lo da, cõ relaciõ de las sentẽcias dadas
en el dicho pleyto, y como tiene supli
cado dellas segũda vez, cõ la pena y fiã
ça de las mil y quinientas, para an te la
psona de su M. y q̃ tiene hecha obliga
ciõ, y dadas fianças de la dicha pena,
las quales estan auidas por bastantes
por los dichos señores de chancelleria
Y cõ este testimonio q̃ el secretario da
la parte suplicante se va dõde esta la
persona Real de su Magestad, y cõ el
se presenta ante su Magestad: lo qual
ha de hazer dentro de quarenta dias,
desde el dia que supplico, so pena de
desercio; como arriba resoluimos en
este tractado. n. 123. Y a se de presen-
tar ante su Magestad, o ante el gouer
nador del Reyno en su ausencia, dan-
do vna peticiõ en la forma siguiente:

Señor.

147 Fulano en nõbre de fulano me presento ante. V. M. en grado de segũ
da appellaciõ, cõ la pena y fiãça de las mil y quinietas doblas, que dispo-
ne la iey de Segouia, de ciertas sẽtẽcias dadas y pronũciadas por vro presi

dente

dente y oydores que residen en la villa de Valladolid, en el pleyto que el dicho mi parte trata con fulano a vuestra Msgestad supplico me aya por presentado en el dicho grado, y mãde nõbrar iuezes que vean y determinen el dicho pleyto, en lo qual recebire muy gran merced. &c.

148 Su Magestad responde a esta peticion que lo remite a los de su Consejo, y el supplicante con la dicha peticion, y lo en ella proueydo y su testimonio se presenta en consejo, pidiendo le manden dar la ordinaria paraq̃ el secretario de Chancilleria donde pendio el dicho pleyto embie el processo al consejo, citada la parte cõtraria y en el cõsejo suele la parte cõtraria opponer, diziẽdo que en el dicho pleyto no ay grado de segunda supplication, por no cõcurrir los requisitos necessarios, que araiba diximus en el tercero articulo deste Tratado, desde el numero. 22. Y de alli adelante se procede en el pleyto por los dichos señores del Consejo, y del auto q̃ pronunciã sobre si ay grado de segũda supplicaciõ, o no, no se puede suplicar, ni se admite suplicaciõ, como lo dispone la l. 5. tit. 24. lib. 4. recopi. Y declarando auer lugar el dicho grado de segunda supplicaciõ los dichos señores del cõsejo veen el processo en el articulo principal, y por los mismos autos del q̃ vinierõ de la chancilleria lo determinan sin admitir allegaciõ alguna, 150 como esta ya dicho. Quæ omnia circa interpositionẽ secundę supplicationis sat erit me dixisse, & ea quidẽ non solũ meo, verũ etiam aduocatorum, & iurisperitorum huius nostrę tempestatis maturo præmeditato consilio.

Finis septimæ partis huius Primi Tomi.

OCTAVA

OCTAVA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE MODO ET formà procedendi a iudicibus in syndicatu.

EX PROEMIO SVMMARIA.

1 *IVdices durante tempore administrationis conueniri nequeunt super rebus à se male gestis.*

2 *Iudices omnes tenentur rationem reddere suæ administrationis post eorum officium depositum, quod á sacra scriptura originem habet.*

3 *Iudices a principe creati ad aliquem magistratum tenentur præstare cautionē fideiussoriam de bene administrando, & stando syndicatui finita eorum administratione intra triginta dies á die suæ receptionis in concilio loci, quātunuis facultatibus abundent.*

4 *Fideiussores à iudicibus dati non tenentur ad pœnam delicti á iudicibus commissi, sed tantum ad interesse respectu damni Reipublicæ illati, non uero pro damnis illatis priuatis personis, nec pro male gestis extra officium uel tempore prorogationis, nisi generaliter in omnē causam se obligauerint.*

5 *Fideiussores iudicum uel magistratuum non debent prius conueniri, quam ipsi iudices uel magistratus licet beneficio excussionis rennuntiauerint.*

6 *Magistratus cuiuslibet admistratio per unum annum durat, & ex principis prorogatione per biennium.*

7 *Syndicatus dicitur quasi de querelis singulorum sermo, & quis proprie dicatur syndicus, traditur.*

8 *Syndicatores iudices tenentur obseruare omnia contenta in literis suarum cōmissionum, & capitula correctorum qui resyndicari debent.*

9 *Magistratus & reliqui officiales Reipublicæ tenentur syndicatui stare per triginta dies á die quo iudices syndicatores se presentauerint cum literis suarum commissionum.*

10 *Termini omnes possunt cumulari in causa syndicatus propter instantiæ breuitatem.*

11 *Syndicatus causæ intra triginta dies sunt pertractandæ, quibus elapsis magistratus, & reliqui officiales non possunt conueniri super occultis causis ex officio tractandis, & quid de causis ad instantiam partium motis. traditur.*

12 *Magistratus & eorū officiales duran*

te

te termino triginta dierũ ſyndicatus non debent recedere à loco officij ſui, & per ſe non per procuratores cauſas agere debent, niſi intra triginta dies cauſæ non fuerint finitæ, alias eius fuga facit indicium ad torturam.

13 Magiſtratus fugiens intra triginta dies ſyndicatus, habetur pro confeſſo in omnibus, quibus in ſyndicatu eſt accuſatus: per iuramentum tamen accuſatoris debent crimina probari contra eum ſi tamen timore alicuius inimici capitalis fugerit, talis fuga non inducit præſumptionem contra eum.

14 Syndicatus tempore fauendum eſt magiſtratibus per iudices ſyndicatores, nec facienda eſt per eos ſcrupuloſa inquiſitio in reuerentiam prioris officij.

15 Offendens magiſtratum finito officio, ratione officij præteriti, puniendus eſt eiſdem pœnis, quibus puniretur ſi durante officio cum offenderet.

16 Magiſtratus tempore ſyndicatus non ſolum querelantibus de ſe, uerũ etiam de ſuis officialibus & familia reſpondere tenetur ſi ciuiliter, non etiam criminaliter agatur.

17 Magiſtratus in caſibus in quibus pro ſuis officialibus, & familia tenentur non debent prius conueniri quam ipſi officiales, & familia.

18 Magiſtratus exhibẽs officialem pro quo tenetur liberatur à ſua obligatione etiã ſi eũ exhibeat poſt ſententiã condemnatoriam ante eius executionem.

19 Magiſtratus defunctus qualiter ſyndicari debeat, & an eius hæres in ſyndicatu teneatur.

Prooemium huius tractatus.

CVm regulariter durante tempore adminiſtrationis, iudices conueniri nequeant ſuper rebus à ſe male geſtis, vt probatur in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. fin. in fin. iuncta gl. verbo. Reus. ff. ad. l. Iuliam. de adulterijs, & in. l. Senatus conſulto. ff. de officio præſidis. & in. l. hos accuſare. in principio. ff. de accuſat. & in. l. 2. & 11. titu. 1 part. 7. & ibi notat Gregor. Lup. & Panormit. in c. 2. legebatur. de maior. & obedi. & ſecundum euangelicam doctrinam vnuſquiſque teneatur rationem reddere ſuæ vocationis. iuxta illud Luc. c. 16. & habetur in c. qualiter & quando. el ſegundo verſic. legitur extra de accuſat. ideo merito iure cautum eſt, omnes iudices, & magiſtratus cuiuſcunque conditionis, & ſtatus teneri rationem reddere ſuæ adminiſtrationis, poſt eorum officium depoſitum, vt probatur in l. vnica. C. vt omnes iudices tam ciuiles quam militares. & in Authẽ. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. §. neceſsitate. & in. §. interdicimus. verſiculo, oportebit. collatione. 2. & in. l. 6. titulo. 4. part. 3. & in. l. 1. 2. 4. 22. & 23. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. æquum enim eſt quod officialis, id quod comedit tẽpore ſui officij, digerat tempore ſyndicatus ad inſtar cibi, iuxta gloſſ. in. l. ſolita. verb. primi pili. C. de coactalibus. libro. 12. & notat Iaſſo. in dict. l. vnica. numero. 6. & Paris de Puteo in Tractatu ſyndicatus folio. 1. Quæ iuris diſpoſitio originem trahit à ſacra Scriptura, vt conſtat ex illo. 1. Regum. ca. 12. vbi Propheta Samuel depoſito regno, dixit ad vniuerſum Iſrael, conſtitui ſuper vos regem, ego autem ſenui, & incanui: & filij mei vobiſcum ſunt· conuerſatus coram vobis

bis ab adoleſcẽtia mea vſque ad hanc diem, ecce prẽſto ſum, loquimini de me coram domino, vtrũ bouem cuiuſquam tulerim, aut aſinum ſi quẽpiam calũniatus ſum, ſi opreſsi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & cõtemnam illud hodie reſtituamq; vobis. Quo in loco Samuel finita ſui regni adminiſtratione voluit eius rationẽ reddere, ſilla etiam Romanorum dux primo quoq; anno dictaturũ deponebat, & in ſubditorum poteſtatẽ ſe tradebat: quo maius ſpecimen humanitatis & iuſtitiæ ſuæ eiſdem præberet, vt eſt apud Tranquill. vt refer Ambroſius Calepinus in dict. verb. Sylla.

3 Hinc etiam inductũ fuit, quod quoties iudices a principe creandi ſint ad aliquem magiſtratũ præſtare tenẽtur cautionẽ fideiuſſoriam de bene adminiſtrando, & ſtando ſyndicatui finita eorũ adminiſtratione, iuxta tx. in l. fideiuſſores magiſtratuũ. 69. in princ. ff. de fideiuſſ. & ibi notat Bart. & in l. vnica. C. de periculo eorum qui pro magiſtratibus. & in l. 6. tit. 4. p. 3. & ibi notat Grego. Lup. ver. tomar fiadores. & probatur in l. 23. tit. 7. lib. 3. recop. vbi noue diſponitur, prędictam fideiuſsionẽ præſtandam fore à correctoribus, iudicibus, & reliquis officialibus, intra. 30. dies cõnumerandos a die, quo ipſi ſe præſentauerint cũ prouiſione regia ſuę creationis in cõcilio illius loci, ad cui⁹ regimẽ fuerint electi & ab eodem cõcilio recepti, & notant Did. Per. in l. 6. tit. 16. lib. 2. ord. in gl. verb. Eden fiadores. & Auen. de exequen. mãd. reg. 1. p. c. 2. n. 15. Idem etiã diſponitur in l. 13. tit. 5. lib. 3. recopi. quo in loco certæ perſonæ prohibentur pro magiſtratib⁹ fide iubere. Quinimo prædictam cautionẽ fideiuſſoriã iudices aſſumpti præſtare tenentur, quantũcũq; manifeſte facultatib⁹ idonei ſint arg. tex. in l. 1. in prin. ff. vt legatorũ ſeu fideicõmiſſorum. & in l. 1. § ſi magiſtratus. ff. de magiſt. cõueni. & in princ. inſti. de ſatisdatione tuto: Quibus iuribus probatur quod quando quis ex diſpoſitione legis ſatisdare tenetur, non liberatur, ab onere ſadandi ex eo, quod facultatibus idoneus ſit, & ita obſeruat Alnxan. in l. 1. ff. qui ſatisdare cogantur, n. 12. & 13. receptus a Greg: Lup. in l. 6. tit. 4. p. 3. ver. fiadores. & ab Auileſio in. c. 3. iudicum ſyndicatus in glo. verb. pregonar. num. 20. quam opinionem praxis obſeruat quamuis Bar. in l. quicunque la ſegunda: C. de fund. patrim. lib. 11. argumento illius textus firmet, iudicem facultatibus idoneum non teneri fideiuſsionem præſtare. Pro cuius opinione adducitur etiam tex. in l. ſciendum. in princ. ff. qui ſatisda. cogantur, cui tamen non ſuffragatur text. in dicta. l. quicunq; nam intelligi debet vt ipſe Bart. intelligit in l. priuatæ. C. de muri legulis. lib. 11. nec etiam pro eius opinione facit tex. in dict. l. ſciendum nam reſpondetur, tex. illum non procedere in ſatisdatione legali, ſcilicet, quando ex diſpoſitione legis quis ſatisdare tenetur. Qui fideiuſſores ſolũ 4 modo tenentur ad intereſſe reſpectu damni reipublicæ illati, nõ vero ad pœnam quam iudices delinquendo incurrunt, vt in l. libertus. §. fi. ff. ad municipalem. & in l. fideiuſſores magiſtratuum. ff. de fideiuſſ. & in l. vnica. C. de periculo eorum qui pro magiſtra. vbi hoc notant Bar. & Pla. nec etiam tenentur pro extorſionib⁹ damnis, & violentijs illatis priuatis perſonis, iuxta text. in l. 1. §. 1. in prin. ff. de magiſt. conuen. & ibi notat Bal. nec ad id quod magiſtratus debent ſingularibus perſonis, nec etiam de male geſtis extra officiũ ſuum. ſecundum Hippoly. in Rubrica de fideiuſſoribus. numero. 182. Nec etiam tenentur pro male geſtis tempore prorogationis ſui officij, vt cum Baldo & alijs reſoluit Auend. de exequen.

quen.mand.reg.1.par.cap:2.num.16. verſicul.fideiuſſor autem. quamuis in contrariam partem videatur inclinare Auiles.in.cc.prætо.c.22.n.22. Quæ omnia vera ſunt & procedunt, niſi promiſsio fideiuſſoris recepta eſſet in omnem cauſam, & tam generaliter & late quod apta eſſet cõprehendere omnia ſuprадicta. nam tũc in omnibus prædictis caſibus fideiuſſores tenerentur, vt docent Bart. & Platean. in dict. l. vnica C. de periculo eorũ qui pro magiſtratibus. & in. l. 1. C. de conueniendis fiſci debitoribus. & Auiles in cc. prætorũ. cap. 4. in gloſſ. verbo. ſea obligado. numero. 20. & in cap. 3. iudicum ſyndicatus. in gloſſ. verbo, pregonar. numero 19. & Auendanius vbi ſupra, in dicto capitulo. 2. numero. 15. Non tamen fideiuſſores magiſtratuum debẽt prius cõueniri quam ipſi magiſtratus etiam ſi beneficio excuſionis renuntiauerint, iuxta text. in. l. 3, §. fin. ff. de adminiſtratione rerum ad ciuitatem pertinentiũ. per quem tex. ita tenent Bart. ibi & Alexan. in additionibus, & Bertachinus in repertorio, verbo, fideiuſſor. Roderic⁹ Suarez, in. l. 2. titul. de los emplazamientos. lib. 2. fori. §. quæritur vlterius, numquid fideiuſſor. verſic. ex prædictis infero. nu. 11. & Ioannes de Platea in dict. l. 1. in principio. C. de conue. fiſci. debitor. & Auenda. vbi ſupra, in dicto capitulo. 2. numero 15. verſiculo, & inſpectis. Aduertendũ etiam erit, hos fideiuſſores nõ poſſe compellere magiſtratus pro quibus interceſſerũt de ſtando ſyndicatui, vt eos liberẽt à fideiuſsione, & nouos fideiuſſores de indẽnitate eis dẽt, priuſ quam fideiuſſores pro eis aliquid ſoluant, vel magiſtratus bona ſua dilapident, vel tranſportent, iuxta rex. in. l. fi pro ea. C. mandati. & ibi DD. & in. l. Lucius. ff. mandati. & tenet Montal. per text. ibi in. l. 8. titulo. 18. lib. 3. fori & Palacios Rubeus in repetitione. ca. per veſtras, §. 9. nume. 15. de donatio. & Auiles in cap. 3. iudicum ſyndicatus. in gloſſa. verbo pregonar, numero. 22.

6 Vnde finita vniuſcuiuſq; magiſtratus adminiſtratione (quę ſpacio vnius anni durat, vt docet Barto. in. l. omnes populi. nume. 52. ff. de iuſtitia & iure, vel ex prorogatione principis biennio iuxta tex. in. l. neminẽ. C. de ſuſceptor præpoſ. & arcarijs. lib. 10. & ita iure huius regni diſpoſitum eſt per. l. 4. tit. 5. libr. 3. recop. in Luſitania tamen triennio durat, vt in lib. 1. ordinationum. titu. 42. §. 1.) creantur à principe iudices ſyndicatores, coram quibus magiſtratus rationem ſuę adminiſtrationis reddant, appellanturque ſyndicatores ad inſtar ſyndici vniuerſitatis: nam ſicuti in vniuerſitate cõſtituitur ſyndicus ad defendendas eius cauſas. ita ſyndicus conſtituitur ad reuidendam & iudicãdam rationem digeſtionis, ſyndicatus enim dicitur quaſi de querelis ſingulorũ ſermo, ſecundum DD. antiquos ex notatis à glo. in. l. 1. §. 1. verbo ſyndicum. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. Quis autem proprie dicatur ſyndicus tradit Budeus in annotationibus ad. l. fi. §. defẽſores. ff. de mune. & honor. & Calapinus in dictionario. 8 verb. ſyndicus. Qui iudices ſyndicatores durante officio ſyndicatus tenentur obſeruare omnia cõtenta in literis ſuarum commiſsionum, & omnia capitula correctorum, vt probat. l. 8. titulo. 7. libro tertio recopilationis, quo finito ipſi reſyndicantur, vt reſoluit Amodeus in tractatu ſyndicatus. verb. ſyndicos & ſyndicatores, & ita expreſſe diſpoſitũ eſt in. l. 21. titulo. 7. libro tertio recopilationis. coram quibus magiſtratus & reliqui officiales Reipublicæ reddere debent rationẽ ſuæ adminiſtrationis, nedum de rebus geſtis ab eis tanquã iudicibus ordinarijs, verũ etiam de geſtis ex aliqua cõmiſsione, vel

vel delagatione, vt probatur in l. 3. ti
to. 7. lib. 3. recop. Teneturq; syndica-
tui esta re per integrū spacium triginta
dierū à die quo iudices syndicatores
se præsentauerint cū literis suarū cō-
missiōnū in cōcilio illius loci probat
l. 23. tit. 7. lib. 3. recop. &; l. 3. tit. 9. lib.
3. recopi. per quæ iura spacium quin-
quaginta dierum concessum adeundē
effectum à. l. vnica. C. vt omnes iudi-
ces tam ciuiles. & â. l. 6. tit. 4. p. 3. iam
hodie coarctatū est ad spaciū triginta
dierum q; tempus cōtinuum est, cum
de interesse reipublicę agatur, argum.
tex. in. c. fin. de ferijs, & ita causæ offi-
cialium die feriato agitari possunt, se-
cundū Pari. de Pute. in tracta. syndica
tus. verb. feria. n. 123. & Amode. in eo.
tract. in parte inchoata & formata. n.
182. Ac proinde propter breuitatem
instantiæ, omnes termini videlicet, ad
excipiendū probandū, & probatum ha
bendum, & ad similia cumulantur, se-
cūdum Bal. in l. properandum, in prin.
& ibi Ios. nu. 14. C. de iudicijs. & facit
tex. in. c. pastoralis. de exceptio. tradit
Chataldinus in tractat. syndicatus. q.
76. n. 4. & 6. & intra prædictum tem-
pus triginta dierū magistratus: & reli
qui officiales cōueniri debent, & cau-
sæ quę occulte ex officio iudicis per
inquisitionem expedirūtur terminari
debent, intra prędictū tēpus: alioquin
elapso prędicto termino conueniri nō
poterunt super occultis causis ex offi
cio tractandis, etiam in propria patria
officialiū secundum Baldum in. l. ob-
seruare. §. proficisci. ff. de officio pro
consulis. causæ vero publice deducte
ad instantiam partium; etiam durant
& terminari possunt post terminum
triginta dierūdummodo intra dictum
terminum in iudicio deductæ fuerint.
ita resoluit Chataldinus vbi supra. q.
71. & ita praxis obseruat ex Monterr.
in sua practica, in tract. 9. de la residen
cia. cap. fin. Quod verum est & proce-

dit, quando in loco officij factum fuit
fet proclama, vt omnes qui vellent ali
quid contra magistratum & eius offi-
ciales petere, cōparerēt intra tempus
triginta dierum; cum commination e,
quod si termino elapso non venirent,
audiendi non essent. & post terminum
prædictum in contumaciam non com
parentium syndicatores protulissent
sententiam absoluentes magistratum
& eorum officiales, & pronuntiantes
amplius querelantes audiendos non
fore ita docet Bald. in dict. l. obseruare. §. proficisci. & Additionator Bart.
in l. datur. num. 6. ff. ad. l. Iuliam repe-
tundarum. & tradit Paris de Puteo in
tracta. syndicatus. in parte. officialis fi
nito officio. & Auiles in dict. cap. 3. iu
dicum syndicatus numero. 11. Cæte-
rum si prædictum pręconium non fuis
set factum, tunc magistratus & eorū
officiales etiam elapso termino trigin
ta dierum perpetuo conueniri pote-
sunt in patria & proprio foro, vt docet
Bar. id. d. l. datur. n. 6. cuius doctrinam
sequitur Dida. Perez in. l. 6. tit. 16. lib.
2. ordi. in gl. 1. Et iuxta hanc resolutio-
nē intellige debet. d. l. vnicā, ver. scien
te autem. C. vt omnes iudices tam ci-
uiles. & gl. in dict. l. datur Quod proce
dit etiam si elapso prædicto termino
syndicatus in præconio præfixo abso
lutio nō fuerit sequuta secundū com-
munē opinionem ex Boesio in practi.
criminali in titu. de officiali corrupto
pecunia. n. 32. & ita quotidie practica
ri testantur Ant. Gomez tertio tomo.
var. cap. 1. numero. 23. in fine. & Iulius
clarus libr. 5. senten. §. fin. quæstio. 51
numero. 6. Et durante termino trigin
ta dierum magistratus. & eorum offi
ciales â loco officij recedere non de-
bent sed per seipsos, & nō per procu
ratorem causas agere tenentur, iuxta
tex. in. l. 12. tit. 5. par. 3. & Grego. Lup.
ibi in gl. fi. & probatur in. l. 23. ti. 7. lib.
3. recopi. praxis tamen obseruat quod

per procuratores posſint cauſas agere dummodo ipſi permaneant in loco officij per ſpacium triginta dierum, vt reſoluit Auiles in.d.c.3.n.18. & ſi cauſæ non finiantur intra prædictum terminum poterunt recedere, & eas per procuratores proſequi, vt firmat Chatald. d.tract.q.71. Auiles in.d.c.3.n.18. Sivero magiſtratus ad aliam adminiſtrationem vocaretur per principē tunc intra terminū triginta dierū poterit recedere à loco officij dimittēdo procuratorem, qui cauſas ſyndicatus agat, iuxta auth. de collatoribus. §. fi. col. 9. tradit Paris de Pur. vbi ſup. in parte procurator officialis. & Greg. Lup. in.l.6.ti.4. p.3.ver. ellos deſpus. Quod tribus modis limit. Auil. in.d.c.3.n.18. in medio alioquin ſi magiſtratus fugeret á loco officij durante d. termino triginta dierū, eius fuga faceret indiciū ad torturā ſecundū Ang. in.l. quæſitum. ff. de pign. & Pure. in.d.tract. verſ. dicit & in.p. an officialis aufugit, nā fuga indiciū facit ad torturā, vt in.l. D. Adri. ff. de cuſt. reo. & in.l. raptores. C. de epiſcop. & cler. & firmat gl. in.l. admonēdi. verb. exacto. & ibi Laſi. lect. 2. n. 137. ff. de iu. iur. Imo extali fuga magiſtratus pro cō
13 feſſo haberetur in omnib⁹, de quib⁹ in ſyndicatu accuſabatur, & ſine alia probatione cōdēnari poſſet iuxta tex. in.l. 3. verſi. pro cōfeſſo autē. C. de aſſeſſoribus. & notat ibi Bar. & tenet Panor. in.c. veritatis. de dol. & cōtum. n. 30. & eius addition. in.c. aduerſus. de immu. eccleſ. ſuper. n. 4. Hippo. in pract. crim. §. diligēter. n. 47. & Ant. Go. in.l. 76. Tau. n. 12. in princ. quia tūc fuga ipſa eſt crimē & delictū de per ſe, qua probata ſtatim imponitur pœna, & punitio eius ſequitur, iuxta tex. in.l. deſertorē. & in.l. pdi. ff. de re mili. & in d.l. 3. & ibi gl. & cōiter dd. C. de aſſeſſ. quando vero fuga eſt ſuſpitio, præſūptio vel inditium alterius delicti principalis, veluti homicidij, furti, vel ſimilis, tūc indiciū ad torturā ſolūmodo inducit, & ita intelligitur tex. cū ſimili. in.d.l. D. Adria. bene tñ verū eſt q licet magiſtrat⁹ fugiēs habeatur pro cōfeſſo. & cōdēnari poſsit de criminib⁹ de quibus fuerat accuſat⁹. tñ per iuramentū accuſatoris probari debēt crimina illa à magiſtratu cōmiſſa fuiſſe, iuxta tex. in authen. de collato. §. fi. verſi. ſi vero tradūt An. & Imol. in c. fi. de his, quę vi la. ſi in.l. vni. n. 3. C. vt oēs iudices tā ciuiles. & in repe.l. admonēdi. n. 146. de iur. iur. Debēte; magiſtrat⁹ à ſyndicatu fugiētes plecti alijs pœnis de quib⁹ in authen. vt iudices ſine quoquo ſuffragio, & ibi notat gl. ver. furti, Nec ſi ad eccleſias cōfugerint, gaudebūt earū immunitate. vt probari videtur in d.l. vni, C. vt omnes iudices. in verſ. nō domi. & in verſ. vbicūq; repert⁹ fuerit in quo tamē arti. dicē dū erit, vt ſup. reſolum⁹ in. 5. p. huius. t. to. §. de delinq. ad eccleſiā cōfugiētibus. caſ. 55. n. 179 Sivero magiſtrat⁹ à ſyndicatu fugeret timore alicui⁹ inimici capitalis, qui minat⁹ fuerat q depoſito officio eſſet eidē illatur⁹ iniuriā tūc em̄ fuga licita eſſet, nec faceret aliquā probationē, vel præſūptionē aduerſus eū arg. tx. in.l. quod ſi fugitiuus. §. apud Labeo. ff. de edilict. edict. & tradit Amod. in tract. ſynd. in p. itē in eo q dictus poteſtas, in verſi. 3. & Aui. in.cc, præt. c. 1. in gl. ver. dadiuas. n. 24. vbi alios caſus refert, in quibus licet magiſtratui à ſyndicatu fugere. Cæterū ſi magiſtratus & corū officiales tēpore ſyndicatus nō fugerint, probationes cōtra eos debebūteſſe claræ & euidētes, quia multū pro iu dice præſumitur, vt in.l. ſi quis. C. de offic. ciuiliū iudicū. & firmat Bal. in.l. obſeruare. §. proficiſci. q. 20. ff. de offi: proco. iudex enim omnia iuſte & recte facere præſumitur, iuxta tx. in.c. bonæ memoriæ. de appellatio. & in.l. non cogendū. §. 1. ff. de procur. & in dubio nō
14 præſumitur cōtra eū dolus, ſed potius imperitia. l. 1. in princ. ff. de appell. Ac proin-

Del Respecto q̃ se le ha de guardar en la residencia y despues Bouad. tit. 5. c. 1. n. 50. ubi Auil. d. dd. tra. l. et c. et d. et n. 54. et seqq. et 55. q. Caput Vnicum. Le ofenden

proinde tẽpore syndicatus magistratib⁹ seuendũ erit per sindicatores, nec faciẽda erit aduers⁹ eos scrupulosa inquisitio in reuerentiã prioris officij arg. tx. in. l. diuo Marco. C. de quæst. & tener Paris de Puteo in tracta. syndicatus. in parte per syndicatores. fol. 18. nec de minimis erit syndicandus, secundũ Bal. in c. cum te in princip. de reiudicata. & facit tx. in. l. penul, ff. de quæs. vbi dicitur, quod in decurione amoto de officio absque turpitudine durant reliquiæ prioris dinitatis, acideo si finito officio magistra
15 tus ratione officij præteriti ab aliquo offẽdatur, offendẽs puniendus erit eisdem pœnis, quibus puniretur si durãte officio eum offenderet, secundũ Bal. in c. 1. §. 1. de pace tenenda, & eius violatores. & in. l. solet. §. fi. & in. l. obseru. §. proficisci. ff. de officio ꝓconsulis. quinimo iniuriam irrogãs officiali tẽpore syndicatus pœna mortis plectẽdus erit. vt resoluit Iul. Cla. li. 5. sentẽtiarũ. §. fi. quæs. 68. n. 21. Magistrat⁹ tamẽ tẽpore sui syn
16 dicatus tenebitur nedũ respõdere omnibus de sequerelantibus, vt in Authẽtico, vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatẽ, & in Authẽtico. de coll. §. fin. & in. d. l. vnica. C. vt omnes iudices & in. l. 6. ti. 4. p. 3. & in. l. 23. ti. 7. li. 3. Recop. & in. l. 3. ti. 9. eodẽ li. verũ etiã respõdere tenetur querelãtibus de suis officialibus, vuore, & familia, vt probatur in. l. agẽtes in rebus. C. de agẽtibus in rebus. l. 12, & in. l. neminẽ. C. de decuri. li. 10. & in. l. obseruare. §. proficisci. & ibi gl. ff. de officio proconsulis nã officialis substitutus gerit periculo substituentis, vt in. l. nullus qui nexu. C. de decuriõ. li. 10. & quod de prędictis personis teneatur respõdere expresse dispositũ est in. l. 4. ti. 6. li. 3. Recop. Quod tamen verũ intelligitur si ciuiliter ad interesse, & non criminaliter agatur, cõtra officiales, & familiam magistratus, secundum glo. in d. §. proficisci. receptã communiter ev Amodeo in tracta syndicatus. n. 198. & ita licet magistrat⁹ se obligauèrit ad soluendã omnẽ pœnã ciuilẽ & criminalẽ pro suis officialibus, debet tamẽ intellegi de pœna criminali pecuniaria, nõ vero corporali, quã alius pro alio soluerẽ. nõ debet, arg. tx. in. l. qui seruũ in prin. ff. de interrogatorijs octionib⁹. & in. l. sancimus. C. de pœnis. & in. c. cũ homo. 23. q. 5. & ita cum Romano, & alijs resoluit Auiles. cc. præto. capi. 4. in gloss. verbu. Sea obligado. nu. 13. & Auendanius de mandatis exequẽtis. 1. pa. cap. 3. nume. 5. in fine. versiculo, & in quantũ litera, & nedũ magistratus de delictis in faciẽdo cõsistentibus, per suos officiales cõmissis tenetur, verũ etiam de his quę in negligẽdo cõsisterint: nã iudicũ negligẽtia dolus est. l. fideius. l. dolus. ff. mandati. l. magna. ff. de verborũ significatio. notat Bar. in. l. Titium. aut Meuiũ ff. d̃ administratione tutorũ & ob negligentiã iudex ab officio repellitur. l. 1. §. quis. ff. de officio pręfecti vrbis. notat Decius in. l. penulti. C. de pactis. & facit tex. in. l. fin. C. de administratione tutorũ. & talis culpa puniri debet, ac si in faciẽdo cõsisteret. l. mãcipia. C. d̃ seruis fugit. l. siquis in cõscribẽdo. C. de pactis. & in specie fimat Paris de Put. in tracta tu syndica. in parte negligẽtia, & facit.
17 l. nã & Seruius. §. fin. ff. de neg. gest. bene tamẽ verũ est, quod in casib⁹, in quibus magistratibus pro suis officialibus & familia tenetur, prius officiales & familia cõuenire debẽt, quã ipse magistratus. 2. gl. in. l. si quis ex corpore. C. de murile-
18 gulis. li. 11. & ibi notat Platea & Aui. in d. c. 4. in gl. verbo. Sea obligado. n. 1. in fine. satisfaciet etiã magistrat⁹ pro suo officiali, si eũ exhibeat, & ab obligatione per talẽ exhibitionẽ liberabitur, iuxta tx. in. l. post depositã. & ibi notat Bar. C. de assessor. & tx. in. l. 1. §. familiæ. & ibi Paulus & Angel⁹. ff. de publi. & vestig. & ꝓbatur in. d. l. 4. ti. 6. li. 3. Reco. & latè tradit Auil. in. d. c. 4. in gl. verbo. Entregare. quod procedit etiã si officialẽ

exhibeat poſt ſentẽtiã cõdẽnatoriã ante eius executionẽ, ita cũ Alex. reſoluit Auẽ. de exequẽ. mãd. 1. p. c. 3. n. 6. in fine. Et de quib⁹ rebus, & pro quibus perſonis magiſtratus & eorũ officiales in ſyndicatu teneãtur latiùs apparebit infra in artic. interogatorij, dela reſidẽcia ſecreta. Et ad quid iudex qui male iudicauit eximperitia, dolo, vel culpa teneatur in ſyndicatu parti leſæ, iã ſupra reſoluim⁹ 19 in. 1. pa. huius. 1. ton. 1. tẽpore, in verſi. in prædictis omnib⁹ magis. in fine. Et qualiter magiſtratus defunct⁹ ſyndicari debeat, & an eius hæres in ſyndicatu pro eo teneatur, tradit Bal. in. l. ſi fili⁹. n. 3. ff. de iud. Paul. & Angel. in. l. dies cautioni §. hęc autẽ. ff. d dãno infecto. Auil. in. c. 1. iudicũ ſyndicat⁹. in gl. 1. n. 16. Interim tamẽ nos pro iuuenũ & tyronũ iudicũ inſtructione decreuim⁹ præſcribere formã, & ordinẽ ꝓcedẽdi à ſyndicatorib⁹ in ſyndicatu, & fulminãdi proceſſũ, iuxta hodiernũ vſum & leges huius regni.

Ex capite vnico.

SVMMARIA.

1 STylus qui ſeruatur in fulminando proceſſu in ſyndicatu.

2 Corrector antiquus & eius officiales ſuſpẽdũtur à ſuis officijs per aduentũ noui iudicis, vel correctoris præſentata prouiſione regali in concilio loci, vbi præeſſe debet: nã tẽpus præſentationis literarũ & non data attenditur.

3 Teſtimonium dici, in quo nouus magiſtratus fuit receptus ad eius adminiſtrationẽ debet á tabellione exhiberi ipſi magiſtratui, vt ad ſupremum conſilium regium mittat.

4 Præconium quod pro ſyndicatu omnibus intimatur, & emittitur ſermone Hiſpano compoſitum.

5 Præconiũ de rebus tãgentibus bonũ publicũ prolatum in ſyndicatu, & vniuſeu iuſq; rei præconium latæ explicatur.

6 Armorum vſus de iure cõmuni regulari eſt prohibitus, & quid de iure regio ſit permiſſum circa armorũ delationem, & quibus pœnis ſit afficiendus arma prohibita deferens, & plura alia de armis traduntur.

7 Clericus prima torſura initiatus qui declinauit iuriſdictioni ſeculari, ſi inueniatur cũ armis, poteſt per iudicem ſecularem eiſpoliari abſque pœna excõmunicationis & num. 10.

8 Sententia declaratoria eſt neceſſaria ſuper amiſſione armorum.

9 Arma quis non amittit niſi actualiter fuerit cum eis deprehenſus, licet conſtet illũ arma prohibita portaſſe.

10 Ad iudicum officiũ ſpectat præcauere, ne damna & ſcandala in republica oriantur, & nu. 12. in fine.

11 Vagabundi diuerſis pœnis puniuntur, & vagabundi qui dicantur, traditur.

12 Contra concubinarios, lenones, ſortilegos, & maleficos qualiter procedendum ſit & ſimiliter contra ludentes ludis prohibitis.

13 Stabularij qualiter exercere debeant ſua officia.

14 Contra blaſphemos qualiter procedatur.

15 In ſyndicatu duplici via procedi poteſt, aut per viam accuſationis, aut per viã inquiſitionis.

16 Interrogatorium ſeu articuli, qui in ſyndicatu occulto, id eſt, en la reſidencia ſecreta, fiunt, contra magiſtratũ, & eius officiales, & ſinguli articuli explicantur.

17 Iu-

17 Iudex tenetur vnicuique suum ius tribuere, alias tenetur in syndicatu parti lesæ ad interesse, etiam si ex negligentia fecerit, & num. 20.

18 Iudex iniustam sententiam proferens in syndicatu potest conueniri, etiam si pars læsa non appellauerit, & sententia transierit in rem iudicatam, nisi expresse consenserit sententiæ iniustæ.

19 Iudex iniustè aliquem deprehendens, & in carcerem detrudens potest ad interesse in syndicatu conueniri.

20 Nobilis potest pro debito in carcere detineri donec probet suam nobilitatem.

21 Iudex ex dolo, culpa, vel negligentia, circa obseruantiam literarum sue commissionis potest in syndicatu conueniri.

22 Testes contra iudicem in syndicatu conuentum producti, debent deponere in particulari qua de causa non tribuit ius vnicuique, & in quibus omisit ad implerem mandata Regia.

23 Iudex non potest vltra quantitatem, sibi promissam aliquid percipere, alioquin in syndicatu ex eo poterit conueniri, in septuplo etiam si eius vxor, vel familia receperit, quamuis ipse ignorauerit.

24 Declaratio l. 8. tit. 6. lib. 3. Recopilat.

25 Vsurarum crimen mixti fori est, & quibus pœnis vsurarij sint afficiendi, & alia plura de eis traduntur.

26 Intellectus ad text. in capitu. præterea. de vsuris.

27 Testes singulares de diuersis actibus deponentes admittuntur contra vsurarios, ad hoc vt puniantur, & pro manifestis vsurarijs habeantur.

28 Testes deponentes se mutuum sub vsuris recepisse admittuntur contra dantem, quamuis sint singulares, dum tamen nullam vtilitatem ex suo testimonio consequantur, & qualiter de iure Regio fidem contra vsurarios faciant, traditur.

29 Syndicatores iudices quid obseruare debeant circa testium receptionem, & examinationem, quando in syndicatu procedunt contra magistratus & eorum officiales, explicatur.

30 Testium nomina sunt declaranda, & eorum copia danda magistratibus quando eos producuntur in syndicatu.

31 Stylus qui seruatur in imponendis culpis correctoribus in syndicatu, sermone Hispano compositus.

32 Libellus responsorius correctoris ad culpas sibi in syndicatu impositas.

33 Interrogatorium seu articuli à correctore facti pro excusandis culpis, sibi in syndicatu oppositis, Hispane compositi.

34 Testificari potest familia magistratus ad eius defensionem, quando contra eum in syndicatu procedituer in ijs, quæ testificantes non tangunt.

35 Testes tres singulares sufficiunt contra iudices, ad probandum crimen concussionis, sibi in syndicatu impositum.

36 Iudices dona recipientes debent in quadruplo puniri in syndicatu, & aliquid vltra salaria recipientes in septuplo, & quibus, & qualiter dicta pœna

sint applicandæ, traditur.

37 *Syndicatores qualiter se habere debeant in recipiēda ratione pœnarū cameræ, & bonorum communium ciuitatis, explicatur,*

38 *Sententia contra correctorem in syndicatu ferenda Hispanè composita.*

39 *A sententia in syndicatu lata contra magistratum, & eius officiales, non appellatur, nisi condemnatio excedat summam trium millium marapetinorū, deposita tamen prius condemnatione penes personam fidelem.*

40 *Appellari potest de iure communi à sententia lata contra magistratum in syndicatu.*

41 *Intellectus legis tertiæ. C. quorū appellat, non recip.*

42 *Syndicatores post lapsum triginta dierū, tenentur suis expensiis mittere omnia gesta in syndicatu ad consilium supremum.*

43 *Epistola mittenda ad supremum consiliū à syndicatoribus, cum relatione eorum quæ ab eis gesta sunt in syndicatu sermone Hispano composita.*

44 *Supplicatio non habet locum à sententia reuocaria, vel confirmatoria, lata in consilio supremo in causis syndicatus, nisi in ea contineatur condemnatio perpetuæ priuationis officij, vel corporalis pœnæ.*

45 *Libellus actionis, vel accusationis intentandæ in syndicatu ad instanciam partis, sermone Hispano compositus.*

Caput vnicum. De ordine procendi & fulmuandi processum in in syndicatu.

1 POstquam à Principe creatus fuerit iudex syndicator ad videndas rationes alicuius magistratus, & peruenerit ad ciuitatem, vel locū vbi reddendæ sint, facere statim debet quod cōciliū illius loci conuocetur, & congregetur, quo simul cōgregato, prouisionē regiā suæ commissionis ostendere, & offerre debet, & cum ea requirere correctorem antiquum, & eius officiales, & rectores illius loci, quod eidem obediant, & adimpleant omnia in literis suæ commissionis contenta. Et tunc corrector antiquus nomine concilij suscipit regiam prouisionem, & eam osculatur, & super caput imponit, & tabellio cōcilij eam legit: qua lecta, corrector antiquus inquit, quod in quātum attinet ad implementum regiæ prouisionis, ipse præsto est eam adimplere, dummodo iudex syndicator prius præstet iuramentum à lege Regia requsitum (quæ est. l. 2. titu. 7. libro tertio Recopilationis.) & ita in ipsamet prouisione regia commissionis præcipitur, quod iudex nouus illud iuramentum præstet in manibus antiqui. Quo iuramēto præstito, corrector antiquus tradit potestati de nouo venienti fasces, seu virgas eius, & officialium. pro vt in regia prouisione pręcipitur: tametsi aliquando rectores loci cōtendant ipsos tradituros fasces nouo iudici, quod tamen facere nequeunt, secūdum Paridem de Put. in Tractatu syndicatus. in parte, sequitur de modo. numero. 3. & est contra tenorem prouisionis Regiæ, & ita per aduentum noui

2

ui iudicis corrector antiquus, & eius officiales (actis præmissis) suspendun tur ab officio, iuxta text. in l. 5. titulo. 6. libro tertio recopilationis, & in pro uisione regia sic præcipitur, & nō abs re: alioquin astruerent testes & eis mi nas inferrent, secundum Puteū vbi su pra in parte officialis finito officio. num. 6. & in parte recusatus in officio num. 2. Intelligi tamen debet, correctorem antiquum ab officio suspendi per aduentum successoris post præsen tationem regiæ prouisionis in concilio loci factam, quia literarum præsen tatio, & nō data attendi debet, tex. in c. capitulum Sanctæ Crucis. de rescriptis. c. vt debitus honor. de appellatio nibus. & in cap. si qualiter. de cleri. nō resid. Susceptis itaq; facibus à nouo iudice, præstitoque ab eodē prædicto iuramento iudex, nouus statim debet saltim intra tres dies præcipere tabel lioni cōcilij, quod coram rectoribus, procuratore generali illius loci & reli quis personis illius cōcilij legat om nia capitula correctorū, & iudicū syn dicatus, & copiā eorū ponat in fine li bri cōcilij quę capitula cōtinētur tit, 5 6. & 7. libro tertio recopilationis. & hoc fieri præcipitur à l. 21. titu. 7. libr. tertio recopilationis & à. l. 40. titu. 6. libro tertio recopilationis. Quibus sic factis, iudex syndicaror deinde requi rere debet tabellionem, quod eidem exhibeat fidem, & testimonium illius dici, quo à concilio illius loci recep tus fuit a l eius administrationē, quod testimonium ad supremum consiliūm regiū mittere debet, iuxta dispositio nem tex. in l. 40. titu. 6. libro tertio re copilationis. & tunc procurator gene ralis illius loci nomine cōcilij, & loci, petit à iudice nouo, quod præstet cau tionem fideiussoriam de bene admini strando, & de standō syndicatui per spacium triginta dierum administra tione finita quam fatisdationem iu dex nouus præstare tenetur saltim in tra triginta dies connumerandos à die quo fuit admissus à concilio illius loci, iuxta tex. in l. 23. titulo. 7. li. 3. re copilationis. Quibus omnibus sic pe ractis iudex nouus in plateam & forū publicum loci exire debet, & præcipe re, quod publica banna & præconia per totam ciuitatem. & loca eius con sueta emittatur, quibus manifestetur syndicatus magistratus antiqui, & eius officialium & quod si aliquis voluerit querellam exponere aduersus magi stratum antiquum, eius officiales, vxo rem, & familiam rectores ciuitatis ta belliones, procuratores, & reliquos reipublicæ officiales, compareat in tra triginta dies, & quod ei institi administrabitur: alioquin prædicto ter mino elapso non audietur, debetque mittere tabellionem ad vicos, pagos. & villas territorij illius ciuitatis, vt prædicta banna & præconia syndica tus emittere faciat, secundum Amo deum in tractatu syndicatus: in parte, deinde dicti domini syndici. & Puteū in eodem tractatu in parte, deinde vero eliguntur. & Auiles in. c. 3. iudi cum syndicatus. in gloss. à. nu. 1. & ita dispositum est de iure regio in. l. 10. ti tu. 7. lib. 3. recop. Quæ præconia vul gari sermone emittuntur forma se quenti.

Pregon de residencia.

4 SEpan todos los vezinos y moradores desta ciudad, y de los lugares, de su iurisdiction, como por mandado de su Magestad es venido a

ella fulano por Corregidor y juez de reſidencia, y viene a tomar reſidencia a fulano Corregidor que ha ſido deſta ciudad, y a ſu Teniente, alcalde, e alguaziles, carcelero, y a otros qualeſquier officiales, y a los regidores, eſcriuanos, y procuradores, teſmeros, alcaldes de la hermandad, y a otros qualeſquier adminiſtradores de las coſas y rentas deſta ciudad, Porende quien contra alguno de los ſobre dichos quiſiere pedir o demandar algo, y acuſar ciuil o criminalmente de qualquiera ſin juſticia que le aya hecho, o de coſas que del aya recebido, o de cohechos de otro, plata, paños, ſedas, y otras coſas que aya lleuado, o derechos demaſiados que ayan recebido, o agrauios, injurias, o otros exceſſos que le ayan hecho, parezca ante el dicho ſeñor juez de reſidencia dentro de treynta dias, que corren dende oy en adelante a la hora de las diez, que en eſte termino le oyra, y hara juſticia, pagando le y ſatisfaciendo le los daños e injuſticias que le huuieren ſido fechas, donde no que el que no pareciere dentro del dicho termino no le oyra, ni admitira ſus demandas, e querellas, e lo aura por excluſo, e deſde luego le pronuncia por no parte, e ſus demandas e querrellas por excluſas. Y porque mas libremente ſe puedan quejar, e poner demandas, contra los ſobre dichos, el dicho Señor juez de reſidencia toma e recibe a las dichas perſonas querellantes, deſde agora para entonzes, e deſde entonces para agora, debaxo del ſeguro amparo y defenſion de la Mageſtad Real del Rey Don Phelippe nueſtro Señor, &c,

Simul cum prædicto banno debet iudex facere, quod aliud præconium ſuper rebus tangentibus ad rectam gubernationem reipublicæ emittatur in platea, & locis conſuetis ciuitatis: congruit enim bono præſidi, curare, vt ſua reſpublica pacata & quieta ſit. quod præconium ſermone Hiſpano datur forma ſequenti.

Pregon de las coſas tocantes al buen gouirno de la republica.

5 OTro ſi manda el dicho Señor Corregidor apregonar, que ninguno ſea oſado a traer armas ſino fuere conforme a la pregmatica de ſu Mageſtad, y leyes deſtos Reynos, ſopena que por el miſmo caſo ſin otra ſentencia ni declaracion las tenga perdidas.

6 Hoc

6 Hoc præconium de armis emittitur quia de iure regulariter vſus armorum prohibitus eſt, vt in. l. vnica. C. vt armorum vſus. libro. 11. & in authentico de armis. §. ſi autem. collatione. 6. & notant Bartolus, in. l. prima per textum. illum, ff. ad. l. Iuliam. de vi publica. Baldus in. l. data opera. C. qui accuſare non poſſunt. Panormitanus, & reliqui in capite. ſecundo. de vita & honeſtate clericorum. text. in capi. qui culpatur. 23. quæſtione prima, quam regulam ponit Rojas in ſingulari. 21. quæ regula procedit tam in armis offenſibilibus, quam in defenſibilibus, quoniam appellatione armorum etiam defenſibilia veniunt. l. armorum. 41. ff. de verborum ſignificatione. & notat gloſſa in Clementina. ne in agro. §. quia vero. verbo. arma. de ſtatu monachorum, & Guido Papa in deciſione. 473. Hippolytus in practica criminali. §. pro complemento. à numero. primo. Thomas Grammaticus in conſilio. 69. numero. 10. & in conſilio. 43. numero. quarto. & eſt. l. 7. titulo. 6. libro. ſexto. recopilationis. Et prædictam regulam cum ſeptem limitationibus ponit Socinus in regula. 30. Et eandem cum tribus ampliationibus & vndecim limitationibus conſtituit Petrus Dueñas in regula. 55. & notat Couarruuias libro. ſecundo Variarum. capit. 20. numero. 18. verſiculo triceſimo ſexto. & ſingulari commento, prædictam regulam octo, extenſionibus & ſeptem declarationibus illuſtrat Iacobus Menochius libro. ſecundo. de arbitrarijs cẽtu. 4. caſu. 394. vbi refert Plaçam libro 1. epito. delictorum. capit. octauo. Tiraquellum & alios pulres Doctores, de eadem re agentes, & pluribus etiã ornat Iulius Clarus libro quinto Sen 7
tentiarum. §. finali. quæſtione. 82 in ſtatuto. 6. de delatione. armorum. De iure tamen huius regni licitum eſt vnicuique enſem ſimul cum pugione portare. id eſt, eſpada y daga juntamente dummodo non portet cum pluribus ſocijs enſes deferentibus, id eſt, en quadrilla. Et plures ſocij armati cum enſibus id eſt, quadrilla, dicuntur quatuor homines cum enſibus armati. & dummodo enſem, & pugionem in lupanarijs non portent, id eſt, en las mancebias. & dummodo portans nõ ſit ex nouiter conuerſis regni Granatenſis. & dummodo enſem & pugionem nocte non deferat poſt horam prohibitam, id eſt, deſpues de tañida la campana de queda, quæ tangi debet poſtquam hora decima noctis ſonuit, niſi ſecum deferat lumen facis lanternæ. vel candelæ, vel niſi de mane ad laborandum vadat, nam tunc non poteſt ſibi familia arma auferre, ita diſponit text. in. l. 4. &, 5. titulo. 6. libro. ſexto, recopilationis, & de nouiter conuerſis regni Granatenſis prohibitis arma portare loquitur text. in l. 7. titulo. 2. libro. 8. recopilationis, & in ibi. l. 8. hoc declarat. & dummodo enſis non excedat menſuram, à lege præſcripta ſcilicet, q̃ no ſea eſpada demas de cinco quartas de vara de cuchilla en largo, alioquin ſi excedat, põt portãti auferri, & p̃ prima vice incidit in pœnã decẽ ducatorũ, & q̃ in carcere ſit detruſus per ſpaciũ decẽ dierũ & pro ſecũda vice prædicta pœna debet duplicari, & vno anno in exiliũ mitti, quæ pœna pecuniaria familiæ auferẽti applicatur, ita diſponitur in. l. 9. ti. 6 lib. 3. recop. vbi prædicta mẽſura enſis & pœna cõſtituitur. Inſuper delatio enſis & pugionis permittitur dummodo ſimul portẽtur. alioquin ſi abſq; enſe pugio portetur id eſt ſola daga opuñal auferri poteſt, iuxta tex. in. l. 10. ti. 6. lib. 6. recop. & dũmodo portãs enſẽ & pugionẽ prima tonſura initiatus iuriſdictionẽ regiã nõ declinauerit, gaudere volens priuilegio fori eccleſiaſti

ci, id est, sino huuiere resumido corona, nam is arma ferre non potest, alioquin possunt ei auferri, & vltra eorum omissionē incidit in pœnā sex mille 8
marapetinorū, iuxta text. in. l. 5. tit. 4. lib. 1. recop. & explicat Cou. in pract. quæst. c. 33. nu. 7. quo in loco resoluit cum Ioan. de Platea, & Palacios Rubios, pœnā pecuniariam lege seculari statutā aduersus arma portantem peti nō posse cōtra clericū apud iudicē secularē, sed petendam esse apud ecclesiasticum, imo existimat ipse iudicē ecclesiasticū non teneri exequi illā pœ- 9
nam aduersus clericū, sed posse clericū puniri pœnis iuris canonici, & pecuniaria mulcta eius arbitrio: censet tamen clericū cū ipsis armis deprehensum posse per iudicē secularē & eius familiā expoliari ipsis armis absq; vllo metu excōmunicationis, nec iudicē secularem compelli posse per ecclesiasticū illa arma restituere, & quod ita apud Hispanos iam vsus obtineit, vt clerici cū armis deprehensi per secularem eis expolientur, secundum eundē Couar. lib. 2. Variarum. c. 20. nume. 18 in fine. quem sequitur Menochius. vbi supra. numer. 34. Et tandem dummodo portans ensem cū pugione eis nō abutatur aliquē percutiēdo. nam tali casu amittit ea, etiamsi in fraganti delicto nō deprehēdatur, iuxta tx. in l. fi. ti. 23. li. 4. recop. per quam intelligi debet l. 1. c. 3. ti. 29. li. 4. recop. Et in eanbus, in quibus arma deportantib⁹ auferri possunt per familiam, tenetur auferēs ea manifestare, & exhibere die sequenti coram iudice, vt sententia declaratoria super eorum omissione profera tur, & vt constet qualiter, in quo loco & qua hora, & cui fuerūt ablata, iuxta tx in l. 5. ti. 6. li. 6. reco. & in l. 1. c. 3. tit. 29. lib. 4. recop. quo in loco cōstat, necessariā esse sententiā declaratoriā super amissione armorū. Et est aduertēdū q̄ familia quæ extra sup. dictos casus ensem & pugionē aufert alicui, debet eidē reddere cū quadruplo, iuxta tx. in d. l. 5. tit. 6. lib. 6. recop. est etiam aduertendū, q̄ non sufficit, quod quis sit inuctus cū armis, ad hoc vt ea perdat nisi actualiter capiatur à familia, argumen. tex. in l. fi Barsatorē. C. de fideiussoribus. & expresse firmat Pau. de Castro, in l. 1. numero. 4. C. vbi senatores vel clarissi. Ce, pola in repetitione l. si fugitiui. n. 37. C. de ser. fugit. Hippolytus in practic. criminali. §. pro cōplemento. numero. 24. Pala. Rubeus in repetitione, c. per vestras. notabili. 3. §. 21. num. 12. & Montalbus, in suo repertorio ordina, verſ. quæro nunquid verbp: arma. vbi resoluit, an in domo vel iuxta domum alicuius possint ei arma auferri, & hanc esse frequentiorem cōsuetudinem in toto ferè orbe Christiano, scilicet arma nō admitti, nisi quis fuerit deprehensus armatus etiā si cōstet illum arma portasse, refertur Cou. in pract. quæst. c. 33. n. 7. in fi. cuius opinionem sequitur Iuli. Clar. lib. 5 senten. §. fin. quæst. 82. in statuto. 6. circa delationem armorum.

Otro si manda pregonar el dicho señor Corregidor, que ningunas personas sospechosas anden juntas en compañia de quadrilla, so pena que qualesquier armas que truxeren de dia o de noche, las tengan perdidas. &c.

Hoc præconiū procedit ex dispositione l. 4. tit. 6. libro sexto recopilationis, ex qua. l. colligitur, quod quadrilla dicitur, quando andan quatro con armas, & ex his, quæ in præcedentibus diximus.

Otro si que ninguno traya espada, daga, puñal, o otro arma desembaynada, o sin contera en qualquier tiempo y lugar. &c.

Otro si que ninguno sea osado de meter armas en la carneceria, ni pescaderia, ni en la mancebia, ni en casa de cantonera. &c.

Otro

Otrosi por euitar in conuenientes que podriã resultar, mãda el dicho señor Corregidor apregonar que los que fueren al rio, o a fuétes, o al horno, dõde van las moças y las mugeres a lauar, cozer, no lleuen armas, ni tampoco las lleuen por la calle, yendo acompañando a mugeres sospechosas, so pena que las ayan perdido en los dichos lugares, y que sean traydos a la carcel, como a la justicia le pareciere, &c.

Ista tria capitula præcedentia huius præconij procedunt ex eo, quod ad iudicis officium spectat præcauere, ne dãna, & scandala in republica oriantur, & vt rixæ, & occasiones deliquendi euitentur: melius enim est in tempore occurrere, quam post exitum vidicare, vt in.l.1. C. quando licet vnicuique. & in.l.fin. §. ipsum autem. C. de bonis quæ liberis, & in.l.fin. C. in quibus causis in integrum restit. necess. nõ est, nõ enim expectandum est, vt insula ruat, vt inquit Iurisconsult° in.l. stipulationes nõ diuiduntur. §. plane. ff. de verborũ. & tradit Hippolitus in consil. 21. numer. 23. & probatur in.l.4. titu.6. lib.6. Recopilationis. & in.l.4. & .20. tit.23. li.4. Recop.

Otrosi, que todas las personas que se han llamado, o llamaren a la corona para se eximir dela jurisdiction Real, no traygan armas algunas, publicas ni secretas, so la pena delas leyes destos reynos.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l.5. titulo.4. libro primo, Recopilarion. vbi interdicitur delatio armorum clericis primæ tonsuræ se eximentibus â jurisdictione seculari, & vltra armorum amissionẽ puniuntur pœna sex mille marapetinorum; quæ prohibitio, etiam ex iure Canonico inducta est, ex c.2. de vita & honest. cleric. & ibi notat gl. & in Clementina.1. eodem tit. & in c. clerici. & quasi per totam. 23. quæstionem octauam. nam arma clericorum debent esse lachryme, vt in cap. conuenior. 23. quæstio. 8. & in capit. porrò. & ibi gloss. 16. quæstione. 4. gloss. in capit. ex multa. §. fin. de voto. Iass. in.l. Imperium. ff. de iurisdictione omnium iudicum.

Otrosi, q̃ ninguna persona de qualquier condicio y calidad q̃ sea, no ande disfraçado, ni en habito que no le conuenga, a pie ni a cauallo, so la pena de las leyes destos reynos, &c.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l.7. tit.15. lib.8. Recop.

Otrosi, que ninguno sea osado a echar mano cõtra otro a espada, so pena q̃ le sea enclauada la mano en el rollo desta ciudad. &c.

Supradictum præconium procedit ex.l. item apud Labeonem. versicul. si quis pulsatus. & ibi gloss. verb. actione. ff. de iniurijs. vbi Bartol. inquit, prædictum delictum puniendum esse arbitrio iudicis, & ita expresse probat. l.6. titu.9. partit.7. ac proinde ratione supradicti præconij illa pœna practicatur, in curia tamen regis, qui ensem euaginauerit, puniri debet pœna abscisionis manus, iuxta tex. in.l.1. tit.23. lib.8 Recopilatio.

Otrosi, que todos los vagamundos, y personas que no viuẽ de sus trabajos, ni tienen officios ni señores, salgã deste lugar dẽtro del tercero dia, so la pena de las leyes destos reynos, &c.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l.1. cum duabus sequentibus. & l.6.11. & .12. titul.11. libro octauo Recopilationis. vbi diuersæ pœnæ aduersus vagabundos imponuntur, & in dicta. l.11. explicatur qui dicantur vagabundi quod etiam docet gloss. in.l. hæres absens. §. proinde, verbo, debebit. ff. de iud. quam notat Nauar. dicens eam memorabilem in cap. placuit. numero. 80. de pœniten. distinctione. 6. gloss. & Bart. in.l.4. §. prætor. verb. habitationẽ habeant.

habeant. ff. de damno infecto. & plura de vagabundis tradunt. DD. in l. vnica. C. de mend. libro vndecimo. & Didacus Perez in l. 1. & 2. titulo. 14. libro octauo ordin. quæ omnia conducũt decreto Consilij Tridentini, Sessione vigesima quarta, de reformatione matrimonij, c. 7.

Otrosi, que todas las personas y vezinos desta ciudad, y alguno dellos no sea osada de estar amancebado, ni ser alcahuete, ni hechizero, y las personas q̃ lo fuerẽ se salgan della dentro de tercero dia, so pena que se procedera contra ellas conforme alas leyes destos reynos.

12 Quod præceptum quantum ad concubinarios procedit ex dispositione tituli. 29. libro. 8. Recop. & in Concili. Triden. Sess 24. de reformatione matrimonij, c. 8. & Sess. 25. de reformatione, ca. 14. & plura de concubinarijs tradit Didac. Perez. in l. 23. & 24. titul. 3. libr. 1. ordinamenti. & in l. 3. titulo. 15. libro octauo ordinamen. & Iulius Clarus libro. 5. senten. §. fornicatio. & Auiles in cc. prætorum in capit. 1. in gloss. verbo, Mugeres, & in cap. 47. in glossa. verbo. Manceba. & Auend. de exequen. mand. 2. par. c. 26. Et quãtum ad lenones procedit ex dispositione tituli. 22. par. 7. & tradit ibi Gregorius Lupus, Didacus Perez in l. 3. titulo. 14. libro octauo, ordinamen. in glossa verbo, Rufianes. Et quantum ad sortilegos, maleficos, procedit ex l. 5. cum duabus sequentibus. titu. 3. libro octauo, Recopilationis. & tradit aliqua de eis Auiles in cc. prætorum. cap. 53. in glossa verbo. Adiuinos. & Auendanius de mand. exequen. 2. p. capit. 32. & Didacus Perez in l. 9. titul. 1. libra octauo, ordinamenti in glossa. 1. & Simancas de institution. Catholic. titul. 30. à numero. 16. & in tit. 62. & Iul. Clar. libro quinto, sententiarum, §. hæresis, num. 27.

Otrosi, que ninguno sea osado de jugar dados ni naypes, ni otros juegos vedados por leyes destos reynos, ni tener tablero de juego, en publico ni en secreto, so pena de incurrir en las penas delas leyes destos reynos, &c.

Quod præconium procedit ex his, quæ disponuntur in titul. 7. lib. 8. Recopil. vbi plures sunt decisiones agẽtes de pœnis contra ludentes ad ludos prohibitos, & in l. 3. & 5. illius tituli se prohibe, que nadie tenga tableros de juego en su casa so las penas alli puestas. Et plura de ludo, & de ludentibus ad ludos prohibitos, & de habentibus in domibus suis tabularia ad ludos, cõgerit Auiles in. cc. præt. c. 29. in gl. verbo. juegos. & in gl. verb. ni tableros. & Auenda. de exequen, mand. 2. p. c. 9. Dida Perez in tit. 10. lib. 8. ordi. Couarr. in regula peccatum. 2. p. §. 4. & Soto lib. 4. de iusti. & iu. qu. 5. ar. 2. fol. 313. & F. Franciscus de Alcocer in singulari suo tract. de ludo, quẽ populari sermone edidit, vbi in ca. 7. refert leges iuris positiui cõmunis, & huius regni, prohibentes ludum, & in c. 12. agit qualiter peccent ludentes contra leges huius regni, ludum prohibentes, & in c. 61. & 62. agit depœnis imponendis tã de iure cõmuni, quã regio aduersus ludentes ludis prohibitis, & Iul. Clar. li. 5. sen. §. ludus. & plura de ludo, & lusoribus cõgerit Menoc. li. 2. de arbit. cent. 4. casu. 399. & 400.

Otrosi q̃ ningun mesonero ni bodegonero acoja ni reciba rufianes, ni malas mugeres que ganen por sus personas, ni ladrones, ni vagabũdos, ni a vezino del pueblo ni a otra persona sospechosa, so pena que por la primera vez pague seyscientos marauedis, y por la segunda mil marauedis, y mas sea desterrado desta ciudad y su jurisdiction, por espacio de medio año, precisamente. y por la tercera, les sean dados ciẽ açotes, y vn año de destierro preciso.

Hoc enim præconium procedit ex eo, quod bonus præses summa diligen-

tia

tia curare debet ſuam rempublicam malis homibus purgare, peccata punire, & receptores eorum coercere, iuxta txt.in.l.3.& in.l.congruit.ff.de offi præſid.& ita eidem præcipitur. in.l.36.titu. 6.lib.3.Recop. Et quod expurgare debeat rempublicam latronibus,lenonibus,vagabúdis, probatur de iure regio in.l.4.cum ſequentibus.tit.11.lib.8. Recopil.

51 Otroſi,que todos los meſoneros deſta ciudad y ſu juriſdiction guarden los arãzeles que les fueren dados, y conforme a ellos lleuen los dineros de los hueſpedes que poſaren en ſus poſadas,y tengan buenas camas limpias,y peſebres ſanos, y no tengã en las cauallerizas gallinas ni puercos, y que tengan buen aparejo de paja y ceuada, ſeruicio y limpieza,ſo las penas de las leyes deſtos Reynos y ordenanças deſta ciudad.

Hoc præconium procedit ex diſpoſitione.l.48. titulo.4. libr.3.Recopil.&.l. 21.titu.6.libr.3.Recop.& ex.l.6.&.7. ti. 11.libro.7.Recopilatio. Et de hoſpitatoribus & ſtabularijs aliqua tractat Auẽdani in.cc.prę.2.p.c.8.vbi leges regias de eis agentes explicat.& Auil. in.cc. prætorum.c.28.

Otroſi,que todos traygan a referendar y concertar ſus peſos y medidas dentro de quinze dias,ſo pena que el que no lo hiziere, ſeran enel executadas las penas delas leyes deſtos reynos.

Hoc præconium procedit iuxta diſpoſitionem tex.in.l.19.titulo.5.libro tertio Recopilationis, &.l.4.tit.13.lib.5. Recopilationis.

Otroſi,que ningũo ſea oſado a jugar bolos, ni otros juegos los Domigos y fieſtas de guardar antes de miſſa,ſo pena de ſeyſciẽtos maraũedis por la primera vez, y en defecto de no los tener,q̃ eſte ſeys dias en la carcel, y por la ſegũda vez la pena doblada,y por la tercera vn año de deſtierro preciſo.

Hoc præconiũ procedit ex eo, quod iudex precauere debet,quod peccata & res mali exempli puniantur, iuxta tex. in.l.36 tit.6.li.3.Recopi.

Otroſi,que los ropauejeros no vendan ropa alguna que compraren, ni la deshagan ſin tenerla primero colgada a ſu puerta,por termino de diez dias, ni cõpren coſa alguna delas almonedas,ſopena que ſeran enellos executadas las penas delas leyes deſtos reynos.

Quod præconium procedit ex diſpoſitione.l.16.&.17.tit.12.lib.5. Recop.

Otroſi,que ninguna perſona de ni fie coſas de comer, ni de otra qualquiera coſa a ningun criado del dicho ſeñor Corregidor,ni ſus officiales, ni juſticias, ſino fuere por ſus dineros a juſto precio,y a luego pagar,ſopena que lo tengan perdido.

Quod præconium procedit ex textu vbi notant DD. in.l.1. C. de contractibus iudicum.& in.l. principalibus.ff. ſi certum petatur. & notat gloſſ. & Bald. in.l.quiſquis. C. eodem.& ex.l.8.tit.6. libro tertio Recopilationis, & ex.l.12. titu.4.libro tertio Recopilationis,& ex l.13.tit.23.lib.4.Reco.& ex his,quæ notat Didacus Perez,in.l.9,tit.15. libr.2. ord & Auiles in.cc.prætorum. ca.2. in gloſſ.verbo.Heredad.numero. 6. & in glo.verb.Eſpecial mandado.numer.19. & Auend.de mand.exequen.1.par.c.2. num.22.

14 Otroſi,que nadie ſea oſado de blaſphemar,ni dezir mal de Dios, ni de ſu bendita madre,ni de ſus ſanctos,ſo las penas delas leyes deſtos reynos.

Hoc præconiũ procedit ex eo, quod correctoribus & iudicibus iniungitur â l.36.tit.6.lib.3.Recop.Et de pœnis quibus blaſphemi plecti debent agit. l.54. titul.4.libro tertio Recopilationis. & l.20.titul.6. libro tertio Recopilationis.l.1.&.2.titul.4.lib.8. Recopilat. & tractat Couarr.in capi. quanuis pactũ.

1.par.

1.pa.§.1.n.10.verſ.id vero.&.§.7.n.10. cũ ſequẽtibus, vbi quod ſit blaſphemia reſoluit.& Soto.li.2.de iuſtit.& iur.q.3. arti.11.col.4. & in li.5.q.2.arti.1.col.5. & quæ.3.art.3.col.4. Et Simancas de inſtitutio.cathol.in tit de blaſphemis.Didacus Perez in rubrica,& in.l.1.&.2.cũ alijs tit.8.li.8.ordin.& Iul.Cla.li.5.receptarũ.§.blaſphemia. & Iacobus Menochi.li.2.de arbitrarijs.centuria.4.caſu.375.& in caſu.376. & in li.2.de arbitrarijs.centuria.4.caſ.319.n.16.Et Maſcardus de probationib⁹,vol.1.cõcluſ.194.

Podra tambien en eſte pregon el dicho juez mandar apregonar otra qualquier coſa quele parezca conuenga al buen gouierno de la Republica,y al fin del pregon ſe dize, que ſe manda apregonar porque vẽga a noticia de todos. Emiſsis ſupradictis bannis, iudex ſyndicator incipit ſtatim in ſyndicatione
15 procedere, qua in re duplici modo proceditur, vel per viam accuſationis,quãdo publice ad inſtãtiam partium de aliquibus crimi.nibus accuſatur magiſtratus,& aduerſus eum querelę proponuntur,& cuilibet & populo licita erit accuſatio,cum delicta ſint publica,& reipublicæ interſit,iuxta text in dicta.l.vnica.C.vt omnes iudices tam ciuiles, quã militares.ibi,omnibus pateat. & in.l.iuſtiſsimos.C.de offi.rect.prouint. & ſermone Hiſpano, iſte modus procedendi dicitur,reſidencia publica. Proceditur ſecundo modo per viam inquiſitionis, & vulgari ſermone appellatur.Reſidencia ſecreta.licet emin inquiſitio de criminibus regulariter ſit prohibita, vt reſoluimus ſupra in quinta par.huius primi tomi.c.1. de modo procedendi per viam inquiſitionis.â numero.4. tamen aduerſus magiſtratus inſyndicatu bene proceditur per viam inquiſitionis, vt notat Bal.in.l.obſeruare.§.proficiſci.ff. de officio proconſ.& Angelus.in.l.ſi vacantia.C.de bonis vacantibus.lib.10.& probatur in.l.11.&.12.tit.7.li.3.Recopi. & explicat Auiles in.c.4.iudicum ſyndicatus in.gloſſ.1. Nec repugnat,quod ſemper pro iudice præſumẽdũ eſt,quod bene & fideliter adminiſtrauit, iuxta tex.in.l.2.C.de offic,ciuiliudi. & notat Iaſ.in.l.iuſtẽ poſsidet.ff. de acquirenda poſſeſsione.& Alciatus in regula.3.præſumptione.9.quia hæc inquiſitio nõ fit aſſertiue,ſed interrogatiue,ſcilicet,qualiter iudex adminiſtrauit.Et ita ſyndicator nedũ debet interrogare teſtes cõtra iudicem,verum etiam in eius fauorem, quia pro vtraque parte dicere debẽt:& inquiſitio fit tam boni quã mali,vt probatur in.d.l.11.ti.7.li.3.Recop. & notat Auiles in.d.c.4.iudicum ſyndicatus. in glo.verbo.Haga.cum ſequentibus. Et tũc iudex ſyndicator format articulos huius ſecretæ ſyndicationis, per quos interrogare debet teſtes forma ſequenti.

Interrogatorio de la reſidencia contra el Corregidor y ſus juezes.

16 POr las preguntas ſiguientes ſean preguntados los teſtigos que ſe tomaren en la peſquiſa y reſidencia ſecreta,contra fulano Corregidor, que ha ſido de eſta ciudad, y fulano ſu Teniente, y fulano ſu Alcalde, y los demas officiales, y contra los regidores y eſcriuanos de Conſiſtorio, y del numero, y Seſmeros, y Alcaldes de la hermandad, Procuradores que han ſido, y ſon.

Iſtud

Iſtud capud interrogatorij ponitur ob rationē, quā aſsignauimus in. 1. p. huius. i. to. 8 temp. in expoſitione interrogatorij ex parte actoris.

j Primeramente ſean pregũtados los teſtigos por el conocimiento de los cõtenidos en la cabeça deſte interrogatorio, y ſi tienen noticia deſta reſidencia.

Iſte primus articulus ponitur, quia teſtes cognoſcere debẽt perſonas, à quibus & cõtra quos producũtur: alias cõgrue teſtificari non poſſunt, ſecundũ gloſſam in cap. cum cauſam, verbo. de cauſis, extra de teſtibus. & gl. in cap. 2. verb. interrogatoria eodem tit. in 6. & nos explicuimus in prima par. huius. 1. tom. 8. tempo. in expoſitione interrogatorij ex parte actoris.

jj Ité ſi ſabẽ como y de q̃ ſuerte el dicho Corregidor y ſus officiales han administrado juſticia a las perſonas q̃ ante ellos la han pedido, y ſi hã dexado de cumplir algunas cartas o cedulas, o prouiſiones de ſu Mageſtad, y de ſu conſejo, y ſi dixeren que ſi, declaren porque cauſa no han guardado juſticia a las partes. y han dexado de cumplir las dichas cartas.

Iſte articulus procedit ex. l. 1. tit. 6. lib. tertio recopil. explicat Auiles, in ec. correctorum, cap. 1. in gloſ. verbo, Cartas cum octo gloſsis ſequentibus 17 & Auen. de mond. exequen. 1. part. ca 2. nu. 3. index enim tenetur vnicuiq; ius ſuum tribuere, vt in. l. iuſtitia. ff. de iuſt. & iur. & in. §. 1. inſti. de iuſt. & iur. & in. l. 1. tit. 1. part. 3. & ſi index non tribuat parti quod ſuũ eſt, tenebitur in ſyndicatu ad intereſſe parti leſę, vt notat Bald. in auth. ſtatuimus. C. de epiſcop. & cler. Bart. in. l. C. quomodo & quãdo iudex. n. 6. & in. l. fi. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus. q. 9 & probatur in. l. 2. tit. 2. lib. 2. fori & ibi Montaluus in gloſſ. verb. pierda lo q̃ huuiere, nã iudex qui ſententiã iniuſtã 18 protulit in ſyndicatu conueniri poteſt, vt in toto tit. inſti. de pæna iudicis qui male iudi. & in. l. fin. ff. de var. & extraor. cogni. & in princi. inſti. de obligationib. quę ex quaſi. Quod procedit etiam ſi pars læſa à tali ſententia non appellauerit, & in autoritatem rei iudicatæ ſentẽtia tranſierit, ſecundum gl. in. l. 1. in principio, verbo, nõ iniurijs, & ibi Bar. ff. quod quiſque iuris, Bart. in. l. item ſi res. numero. 3. ff. de alienatione iudicij mutandi cauſa, Panormitan. in cap. paſtoralis. §. quia vero. de offi. deleg. etiam ſi expreſſe pars læſa renunciauerit appellationi, ſecundũ communem opinionẽ DD. ex Panor. in dict. cap. paſtoralis. §. quia vero recta contraria opinione Bal. in. cap. 1. §. iudices. de pace iuramentõ firmanda in vſibus feudorum. Quæ reſolutio vera eſt niſi pars læſa expreſſe ſententiæ iniuſte cõſenſerit, nam tũc nõ habebit recurſum contra iudicẽ in ſyndicatũ, ſecundum Panormit. in. d. §. quia vero & Felinum in Rubrica extra de appellatio. & communiter omnes ex Auendanio in reſponſo. 11. numero. 2 Quod ſublimitatur niſi pars læſa exiſtens in carcere ad redimendam vexationem ſententiæ iniuſte, expreſſe conſquiſſet: quia tunc bene poterit in ſyndicatu iudicem conuenire ad ſuum intereſſe, ſecundum Auendani in dicto reſponſo: 11. numero. 4. nec ſupradictis obſtat, quod pars læſa à ſententia iniuſta nõ appellans per illam taciturnitatem cenſetur ſententiam illam approbaſſe, iuxta rex. in. l. 1. C. ſi ſæpius in integrũm reſtitutio poſtuletur, & in. c. ex parte. de appellationibus: nam reſpondetur quod per illam taciturnitatem ſententia iniuſta cenſetur approbata, tanquam ſic lata nõ vero tanqnã bene lata, vt colligitur ex Bar. in. l. 3. §. falſus. ff. rem ratam haberi & in. l. 1. §. 1. ff. de feriis, & ex Felin. in cap. 1. numero. 17. extra de ſententia & re iudi. Vel reſpondetur, quod ſententia cẽſe

tur approbata ad hunc effectum, vt re medio appellationis pars læsa agere non possit, nō autem quod effectū, vt remedio nullitatis & querelæ nō possit agere, cum ex diuersis illatio non fiat. l. Papinianus. ff. de minor. notat Couar. in pract. quæstionibus. c. 14. n. 8. Vel respondetur tertio, quod quoad partem aduersam sententia censetur approbata, non vero quoad iudi-
19 cem male iudicantem. Quo etiam fit, iudicem in syndicatu conueniri posse ad interesse ex eo, q̄ aliquem iniuste deprehendit, & in carcerem mancipauit, secundum glo. in. l. 2. §. fi. verb. retētus. ff. si quis cautionibus. & probat tex. in. l. sed actio. ff. eod. & in. l. nec magistratibus. ff. de iniurijs. & notat Cataldinus in tract. de syndicatu. n. 3. & Amode. in eod. tract. n. 10. veluti quādo iudex pro debito pecuniario ante captionē bonorū aliquem in carcerem detrusit, vel mulierē honestā pro debito pecuniario in carcere emancipauit, vel virū nobilē pro eodē debito ciuili deprehendit. De qua tamen re est videndus Iaco. Menoc. lib. 2. de arbitrari. s. q. 88. quo in loco per totam illam quæstionē fusissime tractat quādo iudex impune & ex suo arbitrio possit ob debitū pecuniariū, vel ob crimen viros & mulieres deprehendere, & in carcerē coniicere. & aliqua tractat Rode. Suar. in tract. de fide iuss. in causa criminali. uerfic. 2. limi. fo. 114. & de nobilibus nō incarcerādis disponit. l. 6. tit. 2. lib. 6. recop. & not. Ant. Gom. n. 1. l. 79. Tau. & Didac. Per. in. l. 3. tit. 8. lib. 4. ordina. & in. l. 5. eodem tit. & li.
20 in gl. 6. resoluit nobilem in carcere detineri posse donec de sua nobilitate probet & de mulieribus incarcerandis disponit. l. 8. & 10. tit. 3. lib. 5. recopil. & notat Ant. Gom. in. l. 62. Tauri. & Iuli. Clar. lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 28. n. 3. Quin imo etiam iudex in syndicatu tenetur ex eo, quod in reddenda iustitia partibus negligens fuit, vt in. l. 1. C. de susceptoribus & arcarijs. lib. 10. & in. l. placuit C. de conductione fundi. & nos supra resoluimus in summa huius tractatus prope finem.

Insuper videndum erit, ad quid iudex in syndicatu tenetur partibus ex vltra interesse. Qua in re dicendum erit, vt supra resoluimus in prima parte huius. 1. tomi. 1. tempore. in versi. in prædictis omnibus magis.

21 Rursus iudex tenetur seruare literas suæ cōmissionis & mandata regia. & eorū formam, & ex dolo, culpa vel negligentia circa eorū obseruantiam, cōmissa in syndicatu cōueniri poterit vt probatur in. l. 1. tit. 6. lib. tertio recopila. & explicat Auiles in. cc. prætor. c. 11. in gl. verb. cartas. & verbo. mandado. Et quod in supradicto artic. ponitur scilicet, quod testes specifice & in particulari deponere & declarare debent, qua de causa iudex non tribuit ius suum vnicuique, & in quibus omissit adimplere maddata & prouisiones regias, procedit ex. l. 11. tit. 7. lib. 3. recop. & explicat auiles in. c. 4. iudicum syndicatus in gloss. verb. y haga. cum glosis sequentibus.

22

iij Item si saben que el dicho corregidor ha residido todo el tiēpo de su officio en esta ciudad y su tierra, y si ha estado ausente algun tiempo, y estando ausente ha lleuado el salario, digan y declaren el tiempo que ha estado ausente. &c.

Articulus ite procedit ex dispositione. l. 6. & 7. tit. 5. lib. 3. recop. & explicat Auiles in. cc. præt. c. 1. in gl. verbo. mas salario. nu. 12.

iiij Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales por razon de su officio han lleuado mas salario del que les esta tasado, y por sus prouisiones se les māda dar y si han recebido algunas dadiuas y prometimientos desta ciudad y su tierra, de mas del dicho su salario.

23 Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.10.titul.5.libro.3. Recopilationis. &.l.11. &.8. titul.6 lib. tertio Recopilationis.&.l.5. titul. 9.libro tertio Recopilationis.& explicat Auiles in.cc.prę to.cap.1.gloſſ.verbo, Mas ſalario.& in verbo,Ni lleuaran.& in capit.8.gloſ.1. cum ſequẽtibus.& Auendanius de exequen.mand.1.par.cap. 2.numero. 4.& 7.iudex enim non poteſt vltra quãtitatem ſibi promiſſam aliquid percipere, alioquin in ſyndicatu ex eo cõueniri poterit,iuxta tex.in.l.1.ff. ad.l.Iuliam. repet.& in.l.1.C. eo.& in Authentica. ſed nouoiure.C.de pœna iud.qui malẽ iudi.& de iure regio probatur in præcitatis.ll. Alioquin in ſeptuplo condemnãdus erit,ſiue ipſe recipiat,ſiue vxor, vel eius familia, quanuis ignoret illud ab vxore,vel familiaribus receptum eſſe: quia ſatis conſentit non corrigens quos ex officio corrigere tenetur.capi. notum.& ibi gloſſ.2.quæſtio.1.& in capit.ſi rector.44. diſtinctio.nam diſpoſita in ſciente procedunt in ſcire debẽte l.penul.C.de peri.tuto.quæ pœna præſcribitur à dicta. l.1.titu.6.libro tertio Recopilationis.per quam quoad pœnã cenſetur correcta dict.l.5.titulo .9.lib.
24 tertio Recopilationis. Non tamen per præd. l. 1. remanet correcta.l. 8. titulo ſexto libro tertio Recopilationis. dum in quadruplo punit correctorem , & eius officiales recipientes aliquid vltra ſalaria ſibi debita,nã vltimo loco & ab eiſdem conditoribus promulgata fuit: loquitur tamen in diuerſo caſu , nempe quando prætextu, & colore conſuetudinis inductæ,aliquid ab ipſis communitatibus locorum dabatur, & ſubrogabatur in locum quorundam officiorum conſumptorum . Quæ lex in hunc ſenſum accipienda eſt : ne eodem contextu ab eiſdem legiſlatoribus in tam breui ſpatio legum correctio inducatur: intelligi tamen, & reſtringi poſſũt ſupra dicta iuxta ea,quæ ſupra reſoluimus in,5.adnot.totius operis.in verſicul. quinto obſeruet. aduocatus in fine.

V Item ſi ſaben, ſi el dicho Corregidor,y ſus oficiales han caſtigado,o ſido remiſſos en caſtigar los peccados publicos,aſsi de amancebados, hechizeros adiuinos, alcahuetes, juegos, reniegos, blaſphemias, vſureros,como otros ſemejantes delictos, &c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l. 36.titulo.6.libro tertio Recopilation.& de concubinarijs,maleficis,ſortilegis.ludis prohibitis,& blaſphemijs, iam ſupradiximus in iſto Tractatu , in verſiculo,pregon de las coſas tocantes al buen gouierno. numero. 12. & 13. in fine.Et de vſurarijs agunt Auiles in.cc. prætor.cap,50.gloſſ. verbo, Vſuras. & Auendanius de exequen.mand.2 part.
25 cap. 29. Quod crimen miſti fori eſt, vt reſoluimus infra in ſecundo tomo, in Præl.1.num.35.& Menoch.lib.2. de arbit.centu.4.caſu.398.nume.31.&.41.&
26 per tatum illum caſum plura diligentiſsimè circa pœnas fœneratorum à iure Pontificio & Cæſareo inductas explicat. ac ideo in dicta.l.36.præcipitur iudicibus ſecularibus , quod maxime curent illud coercere pœnis à iure ſtatutis.Quæ pœnæ variæ in iure reperiuntur: nam clericus vſurarius deponẽdus eſt ab officio & beneficio,iuxta tex.in cap.1.de vſur.& in capit.clerici.14.quæſtio.4.ibi,Mox à clericalibus officijs.facit tex.in cap.canonum.ca.ſiquis oblitus.cap.quoniam.14.q.4.& in cap. epiſcopus.cap. ſiquis clericorum. 47. diſt. & firmat gl.ſi.in dict.cap.clerici, recepta à Ioanne Andr. Panor. & Vero. nu. 86.in dict.c.1.de vſur.Nec obſtat tex.in ca.præterea.ibi,ab officio & beneficio ſuſpendas,de vſu. vbi tantum pœna ſuſpenſionis imponitur: nam reſpondetur,quod textus ille loquitur , quando prima vice clericus fuit vſurarius, nam

tunc tantum erit ſuſpendendus,& inſuper excommunicandus, vt in cap. miniſtri,14. quæſtione.4. cæterum ſi in illo exercitio prę ſiſtat,deponendus erit ab officio & beneficio& ita intelligi debent iura ſuperius adducta,vt cum Hoſtien.& Bern. Diaz intelligit Couarruuias libro tertio Variarum.cap.3.numero.3. Pro quo intellectu expendo verba text.in dicto cap.1.ibi vſurarum lucris inſiſtat.Et verba tex.in dict.cap.clerici.ibi,ſi ceſſare noluerint.quibus verbis ſatis ſignificatur frequentia clericorum vſuras exercentium. Nec huic intellectui refragantur verba tex,in dict. capit.præterea, ibi, parere contempſerint.quibus verbis eadem frequẽtia videtur indicari: nam non inde ſequitur, clericum multoties vſuras exercuiſſe, ſi poſt epiſcopi interdictionẽ eas exercuerit.Inſuper clericus vſurarius infamis efficitur,iuxta tex.in cap. inter dilectos.de excel.prælat.& ibi notat Panormit.quæ pœna etiam in laico vſurario procedit.l.improbum fœnus ibi, infamiæ macula.C.ex quib.cau,infam.irrog.cap. infames.verſic.porro.3.quæſt. 7.&.l. 5. titul.6 libro octauo Recopilationis.quæ infamia ipſo iure irrogatur, ſecundum gloſſam.2. in dicto capitulo clerici. receptam communiter ex Couar.in dict. cap.3. numero.2.Quæ pœna etiã ad mittẽda erit in ijs,qui exercent vſuras intra limites à iure ciuili permiſſos in.l.eos.§.1.C.de vſur.cum.indiſtincte iure naturali,& canonico vſuræ in quacunq; quantitate prohibitæ ſint ſecundum Couarruuiam vbi ſupra cõtra gloſſ.1.in dict.cap.clerici. quæ communiter reijcitur:quam tamen pœnam ſolus vſurarius publicus,& non occultus incurrit ſecundum Salicetum in dict.l. improbum,numero.4.quæſt. 3. Alfon. à Caſtro.libro.2.de poteſtate legis pœna.c.vltimo, & Couarruuias vbi ſuprà Rurſus clericum vſurarium manifeſtũ eccleſiaſticæ ſepulturæ non eſſe tradendum, inteſtabilemque eſſe, etiam ſi criminis pœnituerit, & vſuras reſtitui iuſſerit, nec debere abſolui, nec ad euchariſtiam admitti, nec eius oblationes recipi debere,niſi iuxta eius facultates ſuerit plene de vſuris ſatisfactum,aut de illis reſtituẽdis idoneè cautum, probat text.in cap.quanquam.de vſuris.lib.6. Qui vſurarius manifeſtus quatuor modis dicitur, vel per euidetiam facti, vel per confeſsionem in iudicio emiſſam, vel per ſententiam,qua de tali crimine fuit condemnatus, argumento text. in capit.veſtra.& in capit.fina.de cohabitatione cliricorũ & mulierũ. vel quarto modo per confeſsionem extraiudicialiter coram ſacerdote & teſtibus facta,ſecundum gloſſam. 1.in dicto capit.quanquam.& gloſſ.in cap.1.verbo: Manifeſtos.de vſuris, libro ſexto & ita reſoluit Couarruuias vbi ſupra.tametſi ipſe ibi in verſiculo. tandem. contendat non eſſe locum prædictæ pœnæ,niſi quãdo quis eſſet manifeſtus vſurarius primo modo, nempe per euidentiam facti. Veruntamen oppoſita ſententia verior eſt,imò quod manifeſtus vſurarius quocunque modo ex ſupradictis,prędicta pœna tenetur,ſecundum gloſſam 1. & communiter DD. ibi,in dict.c.quãquam. Quæ pœna & reliquæ â iure canonico inductæ contra vſurarios vendicant ſibi locũ in foro ſeculari, & cõtra laicos,ſecundum Bal.in conſil. 334. libr 2.& ſubſcribit Couarruuias lib.tertio Variarum.cap.3.numero. 9.& vltra prædictas pœnas de iure huius regni laicus vſurarius pro prima vice punitur amiſsione quantitatis mutuatæ, & illa quantitas efficitur mutuatarij recipientis, & inſuper tãtundem in pœnã ſolvere debet, cuius tertia pars erit applicanda accuſatori, & reliquæ duæ partes fiſco: pro ſecunda vero vice punitur amiſsione dimidietatis bonorũ ſuorum applicandæ ſupra dicto modo: pro tertia autem vice punitur amiſsione omniũ bono-

bonorum eodem pacto diuidendorũ, iuxta tex.in.l.4.tit.6.libro quarto recopilationis. Quæ tamen lex circa diuiſionẽ prædictæ pœnæ eſt immutata per.l.5.eiuſdem titu.& libri, qua diſpoſitum extat. quod ſors principalis mutuata efficiatur mutuatarij, & reliquæ pœnę diuidãtur inquatuor partes quarum duæ fiſco applicentur, & reliquæ duæ diuidantur pro æquis portionib⁹ inter accuſatorẽ & muros, vel ædificacia publica loci vbi cõtigerit. De iure tamen Portugaliæ pœna aduerſus vſurarios præſcribitur in lib.4.ordi.titu.
27 14. in principio. Et aduertendum eſt, quod cum huiuſmodi crimen ſit difficilis probationis teſtes ſingulares deponentes de actibus diuerſis admittũtur ad hũc effectum vt reus vſurarius manifeſtus cenſeatur, vel illius criminis infamia notatus, licet in actib⁹ particularibus ſingulares ſint, nec de eodem actu particulari cõteſtẽtur & plene probent ſecundum Bald.in.l.1.q.8 numero.14, C.de teſtamentis.& Lanfrancum de Oriana in Clemen. diſpẽdioſam.de iudiciis.columna antepen. verſic. tertia concluſio. ex gloſſ.celebri. in.l.ob carmen.ff.de teſtibus. Qui
28 nimo ad prædictum effectum admittuntur teſtes deponentes ſe ſub vſuris recepiſſe mutuum ab eodem, contra quem teſtificantur, quãuis ſingulares ſint, dũ modo ex ſuo teſtimonio nullã vtilitatẽ conſequantur. ſecundum Angel. in diſputatione ſteriſis miles: ac proinde caute diſpoſitum fuit in.l. 4.tit.6.lib.octauo recop. Quod quando generaliter agitur de puniendo aliquo obvſuraaũ crimen, teſtes ſingulares de diuerſis actibus deponentes admittuntur, & ſi teſtificentur ſe ſub vſuris recepiſſe ab eodem, contra quem teſtificantur, dummodo iudex fidem adhibeat prædictis teſtibus adhibitis alijs argumentis & adminiculis ex quibus ſimul cum integritate morum & vitæ ipſorũ teſtium iudex perſuaſum ſibi habeat, fidem eiſdem adhibendã fore, & quod tunc nulla pars pœnæ contra vſurarium ſtatutæ & à iudice inflictæ ad ipſos teſtes deueniat, niſi alias per alios teſtes plene crimen contra illum vſurarium probatũ fuerit quod etiam notat & explicat Couar. cum pluribus ab eo relatis libro tertio variarum.cap.3.numero.3.verſic. hinc profecto.

vj Itẽ ſi ſaben ſi el dicho corregidor al tiempo q̃ fue recebido al dicho officio ſe informo ſi auia aranzel y tabla de los derechos q̃ auian de lleuar las juſticias y eſcriuanos, y ſi no le auia, ſi fue negligente en no lo hazer de nueuo con los diputados para ello y ſi lo hizo y ſi ha ſido negligẽte en lo embiar a firmar al cõſejo, y ſi ha ſido remiſſo en no tener puẽſto el arãzel en el auditorio de ſu audiẽcia

Iſte articulus procedit ex.l.7.titulo, 6.libro tertio recopilationis, & explicat Auiles in.cc.prætorum.in cap.7. per totum.

vij Itẽ ſi ſaben ſi el dicho corregidor o ſu teniente han viſitado los terminos de ſta ciudad vna vez cadavn año, y los lugares, ventas y meſones della, y ſi ſe han informado como ſe ha adminiſtrado la juſticia en los dichos lugares, y ſi los dichos meſones y vẽtas han eſtado bien prouey dos, y ſi ſaben q̃ en la dicha viſita han hallado occupados por terceras perſonas algunos prados, montes, exidos, abreuedaros, y dehesas que pertenezcan a la dica ciudad, o proprios de los dichos lugares, y no lo han hecho reſtituyr, y en ello han ſido remiſſos, &c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.6.&.21.tit.5.lib.3.recop.& explicat Auil.in.cc.prætc,6.&.28.& Auẽde exequen.mand.1.p.c.4.à.n.42.

viij Itẽ ſi ſaben ſi el dicho corregidor y ſus officiales han ſido parciales, teniẽdo mas amiſtad cõ algunos caualleros y otras perſonas deſta ciudad: moſtrandoſe

mas fauorables a vnos que a otros. Y si sabē q̄ ayā hecho alguna cōfederaciō o aliança cō ellos, y por esta causa ayā hecho mas o menos justicia que deuian &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. tit. 6. libro. tertio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prætor. c. 2, in glo. verbo. no se ayuntaran. cum glossis sequentibus. & Auend. de exequen. mand. 1. p. c. 2. n. 20.

jx Item si saben si el dicho corregidor o sus officiales durante el tiempo de su officio, por si o por interpositas personas han comprado alguna heredad o han edificado casas en esta ciudad o su iurisdiction, o si han vsado tratos de mercadurias por si o por otro, osi han traydo ganados en los baldios desta iurisdictiō sin licencia de su Magestad, o del señor de la tierra. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. titu. 6. libro tertio recopilationis & explicat Auiles in. cc. prætor. ca. 2. in gloss. verb. Heredad. cum glo. sequentibus. & Auen. de exequen. man. 1. par. cap. 2. n. 22.

x Itē si sāben si el dicho Corregidor o sus officiales, han lleuado mas derechos por los autos y sentencias y otras cosas de los cōtenidos en el aranzel desta ciudad: y si el dicho corregidor los ha consentido lleuar a sus officiales. y si saben que sus officiales ayan lleuado algo de los derechos que pertenecen a los escriuanos, y sobre ello ayan hecho partido con ellos.

Artitulus iste procedit ex dispositione. l. 1. &. 7. titulo. 6. lib. tercio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prāt. cap. 1. glo. verbo Ni lleuaran. cum gl. sequen. & in cap. 7. gloss. fin. Et quod conuentio super sportulis â iudicibus cum tabellionibus fieri non debeat, probatur in cap. statutum. §. notarium. & ibi notant Anchar. & Peruf. de rescrip. lib. 6.

xj Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales han lleuado derechos de fiados de las executiones, y si se han pagado dellos primero, y antes que pagassen a las partes. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 10. tit. 6. lib. 3. recopi. & ex. l. 7. &. 8. titu. 21. lib. 4. recopi. & Auend. de exequen. mand. par. 1. cap. 17.

xij Item si saben si el dicho corregidor o sus officiales en tiempo de su officio ayan sido abogados, procuradores, o solicitadores de causas agenas, o de sus amigos, criados o familiares en algun tribunal desta ciudad, y por causa dello ayan lleuado alguna cosa, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 3. tit. 6. lib. tertio recopilationis. & explicat Auiles in. cc. præto. cap. 3. gloss. 1. cum sequentibus. & Auenda. de exequen. mand. 1. parte. capi. 2. numero. 23.

xiij Item si saben si el dicho corregidor en tiempo de su officio aya tenido alcaldes, tenientes, o alguaziles vezinos y naturales desta ciudad o de su tierra, o si los que ha tenido han sido parientes suyos dentro del quarto grado, o yernos, o cuñados, y si en la election dellos los busco tales, que conuiniessen al descargo de su cōsciencia y, administracion de la iusticia, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 4. titu. 6. libro. terto. recopi. & notat Auiles, in. cc. prætor. capi. 4. gloss. 1. cum septem gloss is sequentibus. & Auendanius de exequen. mand. 1. part. c. 3. numero. 5.

xiiij Item si saben si el dicho corregidor, o sus officiales ayan dado lugar a otra alguna persona que sin tener poder de su Magestad y de los señores de su consejo aya vsado de la iurisdiction ciuil y criminal, trayendu vara en esta ciudad y su termino. &c,

Arti-

Articulus iſte procedit ex.l.33. tit. 6.libr.3.Recopilationis. explicat Auiles vbi ſupr.c.5.& c.42. Auend. de exequen.man.2.par.c.21.

xv Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor ha lleuado,o cõſentido lleuar a ſus officiales aſſeſſorias,viſtas de proceſſos,por las ſentencias q̃ han dado,aunque ayan conoſcido por comiſsion de ſu Mageſtad,y ſi han ſido arbitros, y recebido en ſi cõ promiſſos,&c.

Articulus iſte procedit ex. l.9.titulo ſexto,libro tertio Recopilationis. & tradit Auiles vbi ſupra.capitulo nono.

xvj Itẽ ſi ſaben ſi el dicho Corregidor,o ſus officiales han lleuado o cobrado algunos marauedis delas penas de camara,o otras penas que diſponẽ las leyes deſtos reynos,y ordenanças deſta ciudad,ſin primero auerlas ſentẽciado, y las partes auer ſido primero oydas,y la ſentẽcia paſſada en coſa juzgada,y ſi hã hecho algũas ygualas con las dichas partes,&c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.11.&.35.tit.6.libro tertio,Recopilationis.& tradit Auiles vbi ſupra pit.11.& cap.45.

xvij Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor ha arrẽdado,o cõſentido arrendar el officio de teniẽte,o alcalde mayor,o alguazil mayor,o de otros alguazilazgos.o officios que hauia de proueer,o ſi ha hecho partido cõ ſus officiales,o lleuadoles los derechos,o parte dellos, &c.

Articulus iſte procedit ex.l.13.titul.6.lib.3. Recopilationis.& tradit Auiles vbi ſupra.capitulo dezimo ſexto.

xviij Item ſi ſaben ſi el Corregidor yſus officiales ayã tenido cuydado de que eſta ciudad y ſu tierra aya eſtado biẽ abaſtecida de carnes, peſcados, y otros mãtenimiẽtos a razonables precios y que los caminos,calles,carreras, y carnicerias eſtuuieſſen limpias y deſocupadas,y ſi han ſido remiſſos enello,&c.

Articulus iſte procedit ex.l.14.ti.6.lib.3.Recop.& tradit Auiles vbi ſup.c.17.

xix Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor y ſus officiales hã ſido negligentes en el plantar los montes y riberas,y cõſeruarlos,y en caſtigar a los que los hã cortado.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.5.tit.7.lib.3.Recop.

xx Item ſi ſaben ſi el dicho corregidor ha procurado que enel cõſiſtorio deſta ciudad aya arca en que eſtẽ los priuilegios guardados a buẽ recaudo debaxo dellaues,cõforme al cap.de Corregidores. Y ſi ha ſido negligẽte en tener libro de carcel en que ſe aſsienten los preſos. Y ſi por mala guarda ſe hã huydo, y ſi ha hecho los proceſſos ciuiles y criminales ante los eſcriuanos del numero, o ſi los ha hecho ante otros,&c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.15.&.26.ti.6.li.3.Recop.& ex plicat Auil.cc.prẽto.ca.18.&.19.& in cap.35.

xxj Item ſi ſabẽ ſi el dicho Corregidor,o ſus officiales,o regidores,jurados,o eſcriuanos de cõſiſtorio,o del numero deſta ciudad por ſi,o otros por ellos, hã tomado a rentã los proprios deſta ciudad,o las alcaualas de ſu Mageſtad,o las rentas,o han ſido fiadores enello,&c.

Articul' iſte ꝓcedit ex diſpoſitione. l.3.&.4.tit.5.li.7.Recop.vbi cõtra faciẽtibus pœna ꝓſcribitur: procedit etiam ex.l.23.tit.6.lib.3.Recop.& ex plicat Auil.in.cc.prẽto.c.32. & Auẽ. de exequẽ.man.2.p.c.12.nu.13.verſic. octauũ requiſitum. vbi per totũ.c.latè agit de locatione bonorũ ciuitatis;

xxij Itẽ ſi ſaben,ſi el dicho Corregidor,o ſus officiales y regidores, han librado marauedis delos proprios deſta ciudad a algũ menſajero, o procurador que embiaſ-

ſen ala corte,o a otra parte,ſin que el tal mẽſajero traxeſſe teſtimonio del dia que partio y llego ala corte,y fue deſpachado,y ſobre que coſa,y ſi el tal menſajero tenia negocio proprio ſuyo en aquel lugar donde le embiaron,&c.

Articulus iſte ꝓcedit ex diſpoſitione.l.39.tit.6.li.3.Recop.& ex.l.21.tit. 3.lib.7.Recop.& explicat Auiles vbi ſupra. c.54.

xxiij Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor a procurado, y tenido cuydado que las obras deſta ciudad ſe ayã hecho a menos coſta,y mas prouecho dlla,y ſi las penas que por ſus ſentẽcias aplicarõ para las obras publicas las diſtribuyeron cõ acuerdo,& interuencion del regimiento,o ſi ha ſido negligente enello,&c.

Articulus iſte ꝓcedit ex.l.24.tit.6. lib.3.Recopil.& ex.l.18.titu.5.libro.3. Recopil.tradit Auiles,vbi ſupra capitul. 33.

xxiiij Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor,o ſus officiales no hã guardado las leyes deſtos reynos,antes han diſpenſado enellas,y moderado ſus penas,&c.

Articulus iſte procedit ex.l.27.ti.6: li.3.Recop.& explicat Auil.in.cc.prẽto.c.1.gl.verb.Derechamente.à. nu.3. & in c.36.& Auend.de exequen.man. 2.part.cap.16.à numero.3. & ibidem à nu.11.diffuſè agit quando liceat iudici à pœnis legalib⁹ recedere.Iul.Clar. li.5.Sẽten.§.fin.q.60.& in.q.97. agit quando ex aliqua cauſa executio pœnæ legalis differri debeat.

xxv Item ſi ſaben ſi el Corregidor ha ſido negligẽte en tener libro en que ſe aſsiẽten las penas aplicadas para la camara o obras pias,y gaſtos de juſticia:y ſi lo ha tenido,ſi ha dexado de aſſentar enel las dichas penas, y ſi el receptor nombrado las ha recebido,&c. 28

Articulus iſte procedit ex.l.35.tit.6.lib.3.Recop,& explicat.Auil.vbi ſup. c.45.

xxvj Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor y ſus officiales no hã tomado por ſi miſmos los teſtigos en las cauſas criminales,y enlas ciuiles arduas,antes los hã cometido a los eſcriuanos,&c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.28.tit.6.lib.3.Recopilationis.vbi contra facientibus imponitur pœna, quinque mille marapetinorum pro prima vice: & tabellionibus duorum millium,& pro ſecunda vice duplicatur pẽna,& pro tertia officijs ſuis erũt priuãdi:quod explicãt Auiles vbi ſupra.c.37.& Auend.de exequen. man: 2.p.c.17.notat Couarru.lib.2.Varia.c. 13.nu.10.& Iul.Clar.lib.5.ſententiarũ. §.fin.q.26.

xxvij Itẽ ſi ſabẽ ſi el dicho Corregidor y ſus officiales hã lleuado parte delas alcaualas,ſiſas,impoſitiones delos moſtrencos deſcaminados,o por dar las ſentencias, y executarlas,o por firmar los recudimiẽtos delas alcaualas, y ſi han guardado las leyes delas alcaualas,y ſi han lleuado derechos de homicillos en rebeldia, no ſiendo caſo de muerte de hõbre o de muger,ni caſo en que el culpado mereciesſe pena de muerte,&c.

Articulus iſte procedit ex.l.12.titulo.6.libro tertio Recopilationis.& explicat Auiles vbi ſupra.c.12.cum.3.ſequentibus.

xxviij Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor, o ſus officiales hã conſentido predicar bullas è indulgencias,y admittido demãdadores de limoſnas,ſin ſer viſtas y aprobadas por el Conſejo,o por los para ello diputados, &c.

Articulus iſte procedit ex.l.37.titulo ſexto,libro tertio, Recopilationis.& tradit Auiles vbi ſupra. capitulo.51.

xxix Itẽ ſi ſaben ſi el dicho Corregidor y ſus officiales han ſido negligẽtes en guardar los puertos de ſu Corregimiẽto:y ſi por ſu negligẽcia ſe hã ſacado deſtos reynos

nos monedas, cauallos y otras cosas prohibidas, y si sobre ello ha hecho pesquisa dos vezes cada año.

Articulus iste procedit ex l. 38. titulo sexto, libro tertio recopilationis. & tractat Auiles vbi supra. capitulo 52.

xxx Item si saben si el dicho corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos desta ciudad y su tierra de mas de los tres mil marauedis que la ley permitte en cada vn año, y si en los repartimientos han sido mas agrauiados los pobres que los ricos &c.

Articulus iste procedit ex l. 25. titul. 6. libro tertio Recopilationis, & ex l. 15. titulo. 7. libr. tertio recopilationis. & ex l. 1. titulo. 6. libro septimo Recopilationis. & explicat Auiles vbi supra cap. 34.

xxxj Ité si saben si los regidores veynte y quatros y jurados desta ciudad, tengã o aya tenido alguno dellos dos regimiẽtos en esta ciudad, o en otro lugar, o tenga la escriuania del juzgado ordinario, o si está padre y hijo en el dicho regimiento jũtamẽte, o si viue cõ otro q̃ tenga voto en el dicho ayuntamiento, o viue cõ señor o perlado alguno, del qual lleua raziõ, quitaciõ, o ayuda de costa alguna, &c.

Articulus iste procedit ex l. 4. & 5. 9. & 10, tit. 3. lib. 7. recop.

xxxij Item si saben si los escriuanos de consistorio y del numero desta ciudad ayan hecho bien y fielmente su officio, o si han hecho alguna falsedad contra algunas personas en las escripturas que ante ellos han passado, o si han hecho perdidas las escripturas que ante ellos o sus predecessores se otorgaron, o si han recebido presentes, dadiuas, o otras cosas de los pleyteantes de mas de sus derechos, o si viuen con señores, o lleuado salario de yglesia, o monasterio, o si faltan a sus audiencias, y si no han querido yr siendo llamados, a hazer escripturas, o denegado su officio a quien se lo ha pedido, y si tienen sus régistros, conforme a las leyes destos reynos, y si han sido tratantes de recatonerias de mantenimientos o otras cosas, si han recebido y lleuado mas derechos de su aranzel, y si han sido arrendadores o fiadores de las rentas y proprios desta ciudad y su tierra.

Omnia in prædicto articulo contenta proce dunt ex titulo. C. de tabul. & scrib. lib. 10. & ex his quæ late supra resoluimus in annotationibus ad totum opus, annotatione & vltima. & poterũt colligi ex. ll. huius regni congestis in repertorio nouæ recopilationis, litera scriuanos publicos de los concejos y numero. ex quibus multa alia huic articulo addere poteris.

xxxiij Item si saben q̃ los abogados y procuradores desta ciudad han lleuado derechos o salarios demasiados a sus partes, o los han recebido de ambas las partes, o si han descubierto el secreto de la vna parte a la otra, y han sido negligẽtes en las causas, y por ello ha venido daño a sus partes, y si han faltado en sus audiẽcias, y si por no hazer los autos necessarios se ha seguido daño a su parte, y si por su poco saber han echado a perder los pleytos, y si los procuradores han recebido dinero de sus partes, para los escriuanos y letrados, y se han quedado cõ ellos. &c.

Contenta in supra dicto articulo procedunt ex his quæ supra resoluimus in annotatione ad totum opus in. 6. anno ta. & ex ll. huius regn. cõgestis in repertorio nouæ recop. litera abogados. & in litera procuradores de las audiẽcias.

xxxiiij Itẽ si saben si los seimeros desta ciudad y su tierra han vsado bien y fielmente sus officios a seruicio de Dios y de su Magestad, y al biẽ público no cõsintiendo cosa prejudicial a la republica ni permitiẽdo q̃ cualleroni otra persona vse passe los terminos desta ciudad y su jurisdiciõ, ni otra cosa tocãte a los proprios

della, y ſobre ello han hecho ſus diligencias, o ſi lo han dexado de hazer por odio, amor, o temor. &c.

Articulus iſte procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop.

xxxv Item ſi ſaben q̃ los alcaldes y carceleros de la carcel publica deſta ciudad q̃ han ſido han hecho bien y fielmente ſu officio, tratando bien a los preſos, y ſi han hecho lo cõtrario no dexando los viſitar, ni dar de comer a ſus horas ni negociar ſus negocios echandoles priſiones demaſiadas, o quitandoles las q̃ tenia õ o ſi les hã dexado yr a dormir a ſus caſas ſin licẽcia del juez, o ſi come cõ los preſos o a tomado dadiuas dellos, o ſi ha conocido carnalmẽte alguna muger preſa, o ſacadola de la carcel para q̃ fueſſe adormir cõ la juſticia, o cõ otra perſona o ſi ha pueſto las manos en los preſſos, dando les o iniuriandoles, y ſi ha tenido carcel apartada de hõbres y mugeres, y ſi ha lleuado derechos demaſiados de carcelaje, o ſi ha cõſentido iugar en la carcel, y ſi a tenido libro en q̃ aſiẽte el dia q̃ vino el preſo, y la cauſa y razon porque le prendierõ y quien le prendio. &c.

Contenta in ſupradict. articulo procedunt ex. l. iudices. C. de epiſcop. audiẽ. & ex. l. 1. & l. quoniam. C. de cuſt. reo. & ex. l. 5. & 11. cum aliis. titu. 29. par. 7. & ex. l. 2. cum ſequen. tit. 24. libro quarto recopilationis. & ex notatis per doctorem Bernardinum à Sandoual in ſuo tractatu ſermone Hiſpano edito de los preſos de la carcel. c. 12. & Thoma Cerdan. in tractatu de viſita de carcel. c. 7. n. 12. & c. 15. n. 1. & 2 & 3. & ex his, quæ notauimus ſupra in quinta parte huius primi tom. §. de captura delinquentis. à numero. 12. & ex ll. congeſtis in repertorio nouæ recopil. in litera carceleros.

xxxvj Itẽ ſi ſaben ſi el alguazil mayor deſta ciudad ha dexado de prender teniẽdo mãdamiento para ello alguna perſona por ruego o amiſtad, o diſimulando cõ el q̃ auia de prender, aun q̃ lo via y topaua, y hazia q̃ no lo conocia, y ſi ha prendido alguno no teniendo mandamiẽto para ello no le hallando en fragante delicto: o ſi ha hecho alguna iniuria por le prender affrentoſamente y ſi ha dexado de tomar las armas a algunos a hora, o en parte vedada, y ſi ha dexado de executar los mãdamiẽtos de los juezes y ſi ha lleuado algunos cohechos dadiuas o preſentes por no prẽder o tomar armas y ſi ha lleuado los derechos de las execuciõs antes q̃ las partes fueſſẽ pagadas, y ſi a hecho fuerça a algũa muger, y entrado por fuerça en ſu caſa ſo color de buſcar algũa coſa por affrentarla, o echarſe cõ ella. &c.

Articulus iſte procedit ex. l. 5. 7. 8. 9 & ex aliis pluribus titu. 23. libro quarto recopilationis. & ex. ll. congeſtis in repertorio nouæ recopilationis litera Alguaziles y merinos. Et ex his quę ſupra notauimus in quinta parte huius tomi. §. de captura delinquentis. numero. 7. & 8.

xxxvij Item ſi ſaben ſi los alcaldes de la hermandad han hecho bien y fielmente ſu officio adminiſtrando iuſticia a las partes que ante ellos la han pedido: y ſi han conoſcido de los caſos que ſon fuera de la hermandad. y ſi han lleuado derechos demaſiados o recebido cohechos de dineros dadiuas o promeſſas de otras coſas en el tiempo de ſus officios. &c.

Cõtenta in ſupradicto articulo procedũt ex diuerſis legibus huius regni cõgeſtis in dicto repertorio recopilationis litera, alcaldes de la hermandad Et quod iſti iudices fraternitatis ſyndicari debeant ſimul cũ reliquis iudicibus determinat. l. 2. tit. 7. lib. 3. recopilacionis.

xxxviij Itẽ ſi ſaben ſi los mayordomos de rentas y proprios deſta ciudad han vſado bien y fielmente ſus officios cobrando las dichas rentas con diligencia y pagando

do

do las libranças q̃ les hã sido fechas sin lleuar por ello dadiuas ni cohechos.&c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop. nouæ.

xxxix Item si saben si los fieles desta ciudad han dexado de executar las penas de las ordenanças desta ciudad por ruego, y si han lleuado algunas penas sin las assentar ante el Corregidor o su teniente, y si han tomado seruicios, dadiuas, o cohechos de los carniceros, bodegoneros, fruteras, panaderas, y de otras personas, porque les ayuden y fauorezcan a las posturas de los bastimentos que trahẽ a vender, y porque dissimulen las penas, y si han vsado fielmente su officio. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 14. tit. 7. lib. 3. recop.

xl Item si saben si el dicho Corregidor ha dexado de tomar las quentas de los propios y rẽtas desta ciudad, y repartimiantos y cõtribuciones della, y de su iurisdiciõ, y si ha sido remisso en executar los alcaces, y si ha permitido q̃ las rentas y proprios de la dicha ciudad se ayan gastado en cosas impertinentes al bien y prouecho della, y si se han gastado en prouecho e interesse de los mismos regidores o en dadiuas, o en ayudas de costa, o en presentes, o en fiestas y alegrias, o en comidas, o en bebidas no necessarias al bien comũ, digan y declarẽ lo q̃ saben. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 22. titulo 6. libro tertio recopilationis, & explicat Auiles in. cc. prætorum. capitulo. 30.

xlj Item si saben si el dicho corregidor, teniente o alcalde han sido remissos en no executar la pena de la ley contra los regidores que en el tiempo de su officio fuerõ diputados por el regimiento por juezes en las causas ciuiles de diez mil marauedis y dende abaxo, y no las sentenciaron dentro de los diez dias de la ley passados los treynta y cinco dias que se dan a las partes para poder appelar, prosegüir y fenescer la causa, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 7. tit. 18 lib. 4. recop. & ex his quę nos supra resoluimus in. 6. par huius. 1. tomi. c. de praxi interpon. appel. ad decurio. n. 10.

Et si iudex syndicator plures alios articulos concipere voluerit aduersus magistratum, & eius officiales, & reliquos ministros reipublicę consulat titulũ de los corregidores, y el de los alcaldes y el de los regidores, y el de los alguaziles, y el de los escriuanos y carcelero, y el aranzel de los escriuanos, & præsertim inspiciat ordinationes ciuitatis, & iuxta eas aliquos artículos ad rẽ pertinentes accipiat. Curet insuper inquirere à tabellione coram quo syndicatio præteriti magistratus fuit agitata, ciusdẽ syndicationis processũ & ex eo extrahere quidquid sibi videatur magis cõducere præsenti syndicationi. & statim incipiat testes examinare iuxta prædictos artículos. In qua inquisitione syndicator recipere debet testes idoneos, & non suspectos magistratui qui numero. 30, erũt, partim selecti ex decurionibus aduocatis, tabellionibus, procuratoribus partim ex alijs honestis virijs & personis illius ciuitatis vel oppidi, secũdũ Bal. in, l. si ipsius. C. famil. hercis. & Pari. de Put. in tract syndi. in par. procedũt autẽ in syndi. & Auil. in. cc. præt. c. 4. iudicũ syndicatus glo. verb. pesquisa & iudex syndicator per se ipsum quotidie tres vel quatuor testes examinare debet, & testis, qui generaliter aduersus magistratũ, & eius officiales depositurit parcialitate, vel receptione munerũ interrogandus erit à syndicatore, q̃ in specie declaret, & testificetur in quibus rebꝰ & causis fuerunt parciales, & quæ & à quibus munera receperũt. & idem obseruandum erit in reliquis testibus generaliter deponẽtibus de aliqua re iuxta ea, quę supra in hoc tractatu resoluimus in artic. 2. versiculo rursus iu-

dex in fi. Et ſi aliquis teſtis de auditu de poſuerit interrogandus erit, àquo audiuit: & tunc ſyndicator vocabit eum ad veritatem eruendam, & ſi abſens fuerit per literas requiſitorias dirigẽdas adiudicẽ illius loci, in quo habitauerit teſtimoniũ eius in publica forma erit redigendũ, & quod ſibi remittatur ſigillatũ, & clauſum iuxta diſpoſitionẽ tex. in l. 12, tit. 7. lib. 3. recop. Et poſquã vnuſquiſq; teſtis depoſuerit ab eo iuramentũ recipiet de ſecreto obſeruãdo, & nõ detegendo, quam informationem ſyndicationis ſecretæ terminare, & finire curabit intra quindecim dies. Y hecha la dicha informaciõ de alli a los veynte dias en los cinco dias reſtãtes el juez de reſidẽcia tomara vn memorial, y en vna parte dira juegos y en otra cohechos, y en otra fuerças. Y aſsi por eſte ordẽ ſacaralas de mas culpas, y los cargos q̃ de la dicha informaciõ ſecreta reſultarẽ cõtra el dicho corregidor y ſus officiales, diziẽdo q̃ tal cargo ſe le prueua cõ tãtos teſtigos, que ſon fulano y fulano, y eſtan tantas ſojas del proceſſo: y a les de mãdar dar copia de los nombres de los teſtigos, para q̃ ſi quiſierẽ tachar a alguno lo puedã hazer, porq̃ de otra ſuerte ſeria dar occaſion q̃ algũ teſtigo dixeſſe lo cõtrario de la verdad, entendiẽdo que no ſe ſabria ſu nombre, iuxta tex. in capitulo. qualiter & quando, el ſegundo, verſiculo, debet igitur. de accuſatio. & in. l. 4. titulo. 1. libro. 8. Recopilationis, & explicat Didacus Perez in. l. 11. tiaulo. 1. libro. 8. ordinamenti. gloſſ. 1. & Auiles in cap. 4. iudicum ſyndicatus gloſſ. verb. peſquiſa. numero. 9. Y juntamente ſe les ha de dar copia de los cargos que ſe les haze, para que ſe deſcarguen y defiendan, vt probatur in dicto. cap. qualiter & quando: & in. l. 13. titulo. 7. libro. 3. recopilationis. los quales cargos ſe han de hazer en la forma ſiguiente.

Cargos contra el Corregidor.

31 LOs cargos que reſultan contra. N. Corregidor que ha ſido deſta ciudad de la reſidencia ſecreta que por mãdado de ſu Mageſtad ſe toma a el y a ſus officiales por el licenciado. N. iuez de reſidencia ſon los ſiguientes.

Primeramente ſe haze cargo, que durante el tiẽpo de ſu officio ha hecho muchas auſencias deſta ciudad y ſu iuriſdictiõ ſin tener para ello licencia. el qual cargo ſe le prueua con dos teſtigos que ſon fulano y fulano, &c.

Itẽ ſe le haze cargo q̃ durãte el tiẽpo de ſu officio muy de ordinario jugaua a los naypes, y por ello dexaua de deſpachar los negocios, y que a ſi miſmo ha conſentido jugar a otras perſonas, el qual cargo ſe le prueua con fulano y fulano,

Y conforme a eſte orden ſe han de ſacar los de mas cargos, aſsi los que reſultan cõtra el corregidor como los q̃ reſultã contra ſus officiales. Y el dicho juez de reſidencia prouee vn auto en q̃ manda al eſcriuano que notifique los dichos cargos al corregidor y ſus officiales y les de traſlado dellos, paraque dentro de ſeys dias primeros ſiguiẽtes que les da y aſsigna por todo termino y plazo peremptorio alegue y prueben lo que vieren que les conuiene a ſu deſcargo, con apercebimiẽto que paſſado el dicho termino proueera iuſticia, y le manda que los cite en forma para todos los autos que de derecho requerẽ citacion. Y luego el dicho eſcriuano notifica el dicho auto y cargos, y les da copia de todo ello a los dichos corregidor, y ſus officiales, y les cita conforme

me le fue mãdado enel dicho auto. Y luego el Corregidor y ſus officiales reſpondé a los dichos cargos, y preſentã ſus interrogatorios, y teſtigos. y dan ſu deſcargo dentro delos dichos ſeys dias, y la reſpueſta a los cargos ſe da en la manera ſiguiente.

Reſpueſta del Corregidor a los cargos.

32 FVlano corregidor q̃ fuy deſta ciudad, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. en reſpueſta delos cargos q̃ v.m. me hizo, y dixo q̃ cõtra mi reſultauã dela reſidẽcia ſecreta, cuyo tonor auido aqui por expreſſo, y a el me refiriẽdo, digo q̃ de juſticia v.m. me deue abſoluer y dar por libre delos dichos cargos, y de lo enellos cõtenido, pronũciãdo me por buẽ juez, y q̃ enel dicho mi officio hize lo q̃ cõuenia al ſeruicio de Dios y de ſu Mageſtad, y al buẽ gouierno y pacificaciõ deſta ciudad: lo qual anſi pido, y v.m. deue hazer por lo ſiguiẽte. Por todo lo general q̃ he aqui por expreſſo, y porq̃ niego los dichos cargos, ſegũ y como enellos ſe cõtiene, ni cõ verdad cõtra mi ſe puedẽ prouar, y caſo negado q̃ alguna coſa ſe prouaſſe, los teſtigos q̃ cõtra mi deponẽſon varios, y ſingulares, deponẽ de oydas y vanas creẽcias, y ſon enemigos mios, y me tienẽ odio y mala volũtad, por auer yo hecho en mi tiẽpo juſticia cõtra ellos. Y aſsi los tacho y cõtradigo, cõ la ſolẽnidad y juramẽto neceſſario, &c. Y reſpõdiẽdo en particular a los dichos cargos, digo quanto al primero de q̃ hize auſencia, q̃ niego el dicho cargo, porq ſi alguna hize, fue yẽdo a viſitar la tierra y terminos deſta ciudad, y caſo no cõfeſſado que otra alguna hizieſſe, ſeria cõ licẽcia, y notificãdolo primero enel cõſiſtorio deſta ciudad. Y quãto al ſegũdo cargo de q̃ jugaua y cõſentia jugar a algũas perſonas juegos prohibidos, digo que niego el dicho cargo, ni con verdad ſe me puede prouar: porque antes yo con mucho cuydado y rigor caſtigaua a los que jugauã juegos prohibidos, y no me dañan los dichos de fulano y fulano, por quãto ſon mis enemigos, por auerlos caſtigado en tal y tal cauſa. Porq̃ pido a v.m. ſegũ de ſuſo pedido tẽgo, y ſobre todo ſerme fecho cumplimiẽto de juſticia, y en lo neceſſario el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, que las dichas tachas no pongo de malicia a los dichos teſtigos, &c.

Y enella miſma forma han de reſponder los de mas officiales a quien ſe hizo algun cargo (mutatis mutandis) y juntamente ſe ha de preſentar interrogatorio de preguntas, para ſus deſcargos en la forma ſiguiente.

Interrogatorio de deſcargos.

33 PReguntas por parte de fulano, Corregidor que fue deſta ciudad, para en deſcargo delos cargos que le han ſido pueſtos por el ſeñor fulano juez de reſidencia.

j Primeramẽte ſeã preguntados los teſtigos, ſi conocen los cõtenidos en la cabeça deſte interrogatorio, y ſi conocẽ a fulano y fulano, teſtigos q̃ han ſido en eſta reſidẽcia, y ſi tienen noticia deſta cauſa, y del tiẽpo que fue Corregidor el dicho fulano.

ij Item

ij Item si saben que el dicho fulano todo el tiempo que fue corregidor en esta ciudad vso bien su officio, guardando la justicia alas partes, y haziendo con mucha diligencia y cuydado lo que tocaua al seruicio de Dios, y de su Magestad, y al bué gouierno desta ciudad, teniendola en mucha paz y quietud, castigãdo los delictos que en su tiempo se cometieron.

iij Item si saben que la ausencia que el dicho fulano hizo desta ciudad porel mes de Mayo proximo passado, fue saliendo a visitar la tierra y terminos desta ciudad.

iiij Item si saben que el dicho fulano en el tiempo de su officio castigo con mucho cuydado y rigor a los que jugauan juegos prohibidos por leyes destos Reynos, y quê el enel dicho tiempo nunca jugo juego prohibido, y si lo jugara los testigos lo supieran, y no pudiera ser menos, por el mucho trato y communicacion que con el tenian.

v Item si saben que fulano y fuluno, testigos que han sido enesta residencia, antes y al tiempo que dixeron sus dichos contra el dicho fulano, eran sus enemigos capitales, por auer hecho justicia contra ellos en tal causa, y tal causa, y assi los testigos entienden, creen, y tienen por cierto que auran dicho sus dichos enesta causa, apassionadamente contra el dicho fulano, deponiendo lo contrario dela verdad, &c.

vj Item si saben que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y commun opinion.

Y presentado este interrogatorio, cada vno d̃ los afficiales presenta testigos para su descargo, y el juez de residencia los recibe y examina. Et in istis defẽsio
34 nibus, familia magistratus poterit proeo testificari in his, qui testificantes nõ tãgũt, vt resoluit Auiles in.c.6.iud.syndi.gl.verb. Descargos ex doctrina Bal. in.l.obseruare.§.proficisci. numero.12. ff.de officio proconsulis. Y que el juez de residencia haya de hazer los dichos descargos determinat.l.13.titul.7.libr. tertio Recopilationis. en la qual se dize que recebidos los descargos, el juez de residencia ha de tomar el processo para lo determinar, y si hallare culpante al que hizo el cargo, y no se descargo le condene y execute el derecho dela parte damnificada, y no tan solamente le ha de condemnar en la satisfacion de la parte, mas tambien en la pena que segũ leyes del reyno, en tal caso esta dispuesta, vt probat.l.12.titulo.7. libro tertio, Recopilationis. Y para la determinaciõ y sentencias desta residencia, ha de notar lo siguiente.

Lo primero, que los cargos de cohechos basta que se prueuen con tres testi
35 gos, aũque cada vno diga de su caso singular, iuxta text.in.l.6.titul.9.libro tertio, Recopilacion. Et tradit Didacus Perez in.l.octaua, titulo.15.libro secundo ordinamenti. Y si el cargo no fuere clá
36 ramẽte de cohecho, sino a manera dél, y de barateria, deuele cõdẽnar en el quatro tanto, vt determinat.l.18.titul.7.libro tertio Recopilationis. Y si fuere el cargo de que recibio derechos no deudos, deuele condénar en las setenas, vt in.l.1.titul.6.libro tercio Recopilationis. Las quales penas ha de aplicar para la camara de su Magestad, aunque la mitad dellas podra aplicar para gastos de justicia, y obras pias, vt probat.l.2.titu. 26 libro octauo Recopilationis. Y quá do la pena por el tal caso fuere arbitraria, o le podra condemnar, o remitirla a cõsejo Real, si tuuiere sobre ello alguna duda: y en q̃lquier cargo que huuiere condẽnaciõ de qualquier pena, toda via la reserue al cõsejo, para que alla se d̃ mayor, o menor, como viere que mas conuẽga, ita disponit.l.12.tit.7.lib.tertio Recopilationis. Y si el cargo fuere de otra manera, como de no visitar los terminos, o d̃ no auer castigado los pec

cados

cados publicos, o en otras cosas en q̃ no ay parte cõdenele el juez por culpado, y la pena remitala al cõsejo, vt probat. l. 13. tit. 7. lib. 3. recop. Y procure remittir al cõsejo las menos cõdenaciones q̃ pudiere, quia ita disponit. l. 41. tit. 4. lib. 2. recop. Y si el cargo fuere de fuerça, que se aya hecho a alguna muger, o de otro delicto graue, porq̃ merezca muerte, o perdimiento de miembro, ha lo de prender y embiar a buen recado al consejo, iuxta. l. 6. titu. 4. p. 3. in. l. 13. tit. 7. lib. 3. recop. Et, l. 3. tit. 9. lib. 3. recop.

37 Otro si deue tomar las cuẽtas de penas de camara por ante el escriuano q̃ fue diputado para ellas, y en presencia del corregidor passado, y a se de informar si estan todas assentadas, y si se hã cobrado, y de lo demas que dispone la ley. 19. tit. 7. lib. 3. recop. &. l. 35. titulo. 6. libro. tertio recopilationis. Y assi mismo ha de tomar las quentas q̃ estuuieren por dar de los proprios rentas, imposiciones y repartimientos de la ciudad y su tierra, no recebiendo en quenta lo mal gastado, y lo que no fuere en prouecho comum de la dicha ciudad. Y deue embiar la relacion dellas al consejo, juntamente cõ la residencia iuxta text. in. l. 42. titulo 4. libro. 2. recopilationis. & in. l. 20. titulo. 7. libro tertio recopilationis. Y hecho y aduertido todo lo de arriba, el juez de residencia deue pronunciar su sentẽcia dentro de los treynta dias como arriba diximos en este tratado in summa eius, en la forma siguiente.

Sentencia contra el Corregidor.

Visto este processo &c.

38 FAllo atento los autos y meritos del, q̃ por las culpas que resultan contra fulano corregidor q̃ fue desta ciudad le deuo cõdenar y condeno en la forma siguiente. En quanto al tercer cargo que se le hizo de auer lleuado derechos no deuidos en tal pleyto, del qual no se descargo como conuenia le deuo condenar y condeno en las setenas de todo ello, la mitad para la camara y fisco de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia, y q̃ buelua el interesse a la parte. Item en quanto al quinto cargo q̃ se le hizo sobre la fuerça que intẽto hazer a fulana, vezina desta ciudad de noche so color q̃ yua aprender vn delinquẽte, y por auer dado occasion a la muerte, o heridas de fulano, mando sea lleuado preso y a buen recado a su costa a la corte de su Magestad, y entregado a los señores de su muy alto cõsejo. Item en quãto al sexto cargo q̃ se le hizo por auer mandado talar y cortar mucha parte del monte de tal lugar, en q̃ interuino cohecho y barateria; le condeno en el daño que recibieron los vezinos del dicho lugar, y en el quatro tanto de lo que el recibio para la camara y fisco de su Magestad. Item en quanto al decimo cargo de no auer visitado los terminos, y de no auer castigado los peccados publicos, le condeno en tantos mil marauedis para la camara de su Magestad, y remito a su. M. y a su cõsejo la de mas pena q̃ fuere seruido de le dar. Y en quanto a todos los de mas cargos que le fuerõ fechos de los quales se descargo le deuo absoluer y absueluo y doy por libre de todos ellos, y digo q̃ le deuo pronũciar, y pronũcio por buẽ juez de quiẽ su. M. se pueda seruir en semejantes officios, y por esta mi sentẽcia jnzgãdo assi lo pronũcio &c.

Y

Y por este mismo orden se hã de dar las sentẽcias de los demas officiales y pronũciadas se les han de notificar; y
39 executar todas las cõdenationes de tres mil marauedis abaxo aũq̃ appelle el cõdenado, y aunq̃ no sea de cohechos ni baraterias y si fuere de tres mil marauedis aribale ha de otorgar la appelaciõ, depositãdo primero el cõdenado la dicha cõdenacion en persona fiable, qual el juez de residẽcia nõbrare, prout disponit. l. 17. tit. 7. lib. 3. recoñã de iure cõmuni à sentẽtia lata con
40 tra magistratũ in syndicatu appellari posset, secũdũ Specul. tit. de appel. §. 3 & Pari. de Put, in tract. synd. §. appel. n, 7. cũ in omnib⁹ causis, & à quibuscũq; grauaminibus regulariter quis appellare possit. secũdũ gl, fi. in. l. qui restituere ff. de reiuen. quà pro regula cõstituit Maran. de ord. iud. 6 p. act. 2. n. 267 i & probatur in. l, 2. tit. 23. p. 3. Cui
41 resolntiõi nõ refragãtur tex. in l. 3. C. quor. appel, nõ recip, vbi probari videtur prohibitã esse appellationẽ à sententia cõtra iudicẽ in syndicatu lata. ex quo tx. notant Bar. & Sali. ibi Ang. in Aut. de iud. §: nostris & Lucas de Pena in. l. si Colo, C. de agrico. & censi. li. 11, nam respõdetur tex. illũ. nõ loqui de appellatione interponenda à sententia iudicis syndicatoris, sed de appellatione interponẽda à sententia iudicis cõdẽnantis suũ officialẽ á qua merito appellatio interdicitur, cũ maxima prę sũptio sit, ꝙ iudex aduersus officialem suũ, sentẽtiã iniustam nõ proferat. ita illũ tx. intelligit gl. ibi & gl. in. c, ei qui. §. nulli quoq; 2. q. 6. quã interpretationẽ sequũtur ibi Bar. & Pau. Cast. & Auiles in, c. 10. iudic. synd. gl. ver. appelle. n. 1. & Mar. de ord. iu. 6. p. act. 2. n. 290 de iure tñ regio obseruãdũ circa hanc appellationẽ interponẽdam idꝙ sup. resoluimus ex. d. l, 17. ti. 7. lib. 3. recop.

42 Y hecho todo lo arriba resuelto, y passados los treynta dias de la residencia el juez ha de embiar a su costa la pesquisa secreta al cõsejo real, jũtamẽte cõ la relaciõ de las quentas y gastos de los proprios y rentas de la ciudad. y de las penas de camara, sicuti disponit. l. 20. tit. 7, lib. 3. recop. & l. 42. tit. 4 lib, 2, recop. y cõ la relaciõ de las sentencias q̃ hnuiere dado en la residencia publica, y tãbien ha de embiar los cargos q̃ puso al corregidor y a sus officiales, y las probanças q̃ se hizieron y sentencias q̃ sobre ello dio: lo qual ha de yr cerrado y sellado, y el escriuano ante quien passo la dicha residencia no ha de lleuar derechos algunos de la residẽcia secreta, pero de los processos de la residẽcia publica cada vna de las partes ha de pagar sus derechos y el que appellare ha de sacar el processo a su costa, y assi lo determina la. l. 20. titu. septimo lib. tertio recopila. y se ha de presentar con el dicho processo dentro del termino de la. l. 2. tit. 18 lib. 4. recopilationis. Y el juez de residencia ha de embiar la dicha pesquisa secreta con lo de mas que arriba diximos, y juntamente vna carta para su Magestad dirigida al consejo en la forma siguiente.

Carta para su Magestad.

Señor,

43 POr mandado de V. M. vine a esta vuestra ciudad de Salamanca, a tomar residẽcia a fulano corregidor q̃ fue en ella, y a los demas officiales que cõ el hã estado, la qual le tome cõ el mayor cuydado que pude, y

les

les puſe los cargos q̃ de la reſidencia ſecreta cõtra ellos reſultarõ, ſegũ ſe contiene en el proceſſo de la dicha reſidẽcia que cõ eſta embio, y vueſtra Mageſtad ſera ſeruido mãdar ver: y en la reſidencia publica eſtan pueſtas tantas demandas cõtra el Corregidor, y tantas contra cada vno de ſus oficiales, de las quales eſtã ſentenciadas tãtas, y las demas quedan en eſte pũto y eſtado. Y demas deſto tome las cuentas de los proprios y rẽtas deſta ciudad de los años paſſados q̃ el dicho corregidor tuuo el oficio, y halle q̃ tal año rentarõ tãto, y tal año tãto, y fue fecho alcãce de tãto: el qual tẽgo executado, y en poder de fulano. Y aſsi miſmo tome las cuentas de las penas de camara, y de gaſtos de juſticia, y obras pias y publicas, y ſe hizo de alcance tanto, y queda executado, y cobrado, y pueſto en poder de fulano. Y de la dicha reſidencia no reſulta otra coſa, de q̃ deua ſer hecha relacion a vueſtra Mageſtad, mas de q̃ eſta ciudad tiene neceſsidad de reparar los muros, los quales he viſitado con artifices de ſciencia, y cõſciẽcia, y parece que ſon meneſter dos mil ducados para el reparo dellos, y eſta ciudad tiene pocos proprios para poderle reparar con ellos, Vueſtra Mageſtad mandara hazer lo que mas conuenga a ſu ſeruicio. Y por eſte orden dara cuẽta en particular de las coſas q̃ conuengan a la ciudad, y luego dira. Y demas deſto no ſe offrece otra coſa de que V. M. deua ſer auiſado, Cuya real perſona nueſtro Señor guarde y proſpere con acreſentamiento de mayores Reynos y Señorios para ſu gloria y ſeruicio.

Muy humilde Vaſſallo de
Vueſtra Mageſtad.

El Licenciado Fulano.

Y en el ſobre eſcripto dira Al Rey nueſtro Señor.

Y entregada la reſidencia en conſejo, el ordẽ q̃ alli ſe tiene en verla, pone la.l.38.cum nonnullis ſequentibus.titulo.4. libro ſegundo Recopilationis. la qual ſe vee de la ſuerte que va, ſin mas alegar, ni mas recibir a prueua, de lo q̃ va hecho por el juez de reſidencia, iuxta.l.13. titulo. 7. libro tertio Recopila-
44 tionis. y de la ſententia confirmatoria, o reuocatoria q̃ alli ſe da, no ay ſuppli-cacio alguna, ſaluo en dos caſos. El vno es quãdo en la tal ſẽtẽcia huuiere priuacio perpetua de oficio, y el otro quãdo huuiere cõdenacio de pena corporal. vt diſponit.l 52.tit.4.lib.2.Reco. Y haſta tãto q̃ la reſidẽcia fuere viſta en cõſejo y cõſultada con ſu Mageſtad, los juezes q̃ la dieron no deuen ſer proueydos en otros oficios, iuxta dipoſitionem te x. in l.12.tit. 5.lib.3. Recop.

Eſta es la plactica q̃ ſe guarda en la reſidẽcia ſecreta: pero en la publica ay diferẽcia, porq̃ es demandas y q̃xas q̃ las partes agrauiadas ponẽ cõtra el corregidor y ſus oficiales, en las quales ſe recibe el negocio a prueua, y ſe fulmina el proceſſo como en via ordinaria, de la ſuerte q̃ diximos in.1.par.huius.i.to. Y aũ q̃ ſeã paſſados los treynta dias de la reſidẽcia, ſe puedẽ ſentẽciar, con q̃ dẽtro dellos ſe põgan las demãdas, como arriba reſoluimos in ſumma huius tractatus. Y las demãdas q̃ a inſtãcia de partes ſe ſuelẽ poner, ſon en la forma ſiguiẽte.

Deman-

Demanda y accusacion a instancia de parte contra el Corregidor en la residencia publica.

45 FVlano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v.m. y me quere llo, y acuso criminalmente a fulano, Corregidor que fue desta ciudad, y contado el caso de mi acusació, premissas las solẽnidades del derecho, digo q̃ assi es, que el sobredicho reo acusado con poco temor de Dios y menosprecio de su conciẽcia y en deseruicio de su Magestad, no ha vsado de su oficio, como deuia y era obligado, y por que por el mes de Mayo proximo passado deste presente año, en vn dia del dicho mes, q̃ se contaron veynte del, fue a mi casa cõ grande escandalo y alboroto, y sin causa ni razon q̃ bastante fuesse, me saco della y lleuo preso dãdome muchos empuxones, y haziẽdo me otros malos tratamiẽtos, y diziendome palabras feas e injuriosas, siendo como soy hombre honrrado, hijo dalgo, quieto y pacifico, y no auiendo hecho cosa por donde huuiesse de ser maltratado, y no contẽto cõ esto me metio en la carcel publica, y me hizo echar vna cadena, y me tuuo preso desta suerte mas de vn mes: las quales vexaciones y agrauios me hizo solo por complazer a fulano mi enemigo, cõ el qual el dicho reo ha tenido y tiene gran parcialidad, y amistad, y no me soltara de la dicha prisiõ sino fuera por q̃ le di vn cauallo, el qual recibio, y por virtud del me solto: en lo qual me hizo notorio agrauio e injusticia, e lo que no deuia a su oficio, y por ello es digno de grã punicion y castigo, porq̃ pido a v. m. que auida mi relació por verdadera en la parte que baste por su sentencia, que en tal caso lugar aya del sobredicho reo acusado me haga cũplimiẽto de justicia, declarãdole por hechor y perpetrador de los dichos delictos, y por hõbre que ha hecho y vsado mal su oficio, y assi declarado le cõdene, apremie, y castigue por las mayores y mas graues penas puestas por fuero y derecho, leyes y prematicas destos reynos contra los juezes que vsã mal su oficio, y cometẽ semejãtes delictos, para que a el sea castigo, y a otros exẽplo. Y para ello, &c. Otrosi incidenter de su oficio de v.m. el qual para ello imploro, pido condene al dicho reo a que me buelua, de, y restituya el dicho cauallo, que por redimir la vexacion de la dicha prision le di, o cien ducados por el, que a su justa y comũ estimació valia, cõ mas los daños, costas, e intereses que de la dicha prision se me siguierõ, que estimo en doziẽtos ducados, saluo en todo la judicial tassacion de v.m. sobre que pido justicia, y el oficio de v.m. imploro, y las costas protesto, y juro a Dios y a esta ✠ que esta acusacion y demanda no pongo de malicia. &c.

Desta accusacion se manda dar traslado, y se procede en via ordinaria como arriba diximos. & hæc sufficiãt protyronum instructione.

Finis huius Primi Tomi.

SECVNDVS TOMVS.

DE FORMA, ET MODO PROCEDENDI in foro Ecclesiastico circa causas, ibi pertractandas.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 SPiritualis potestas à seculari non perturbatur, sed fauetur, & è contra altera á, ab altera est distincta.

2 In subsidium iudex ecclesiasticus, qui propriis viribus suam sententiam exequi non potest, secularibus vtitur, hicq; ecclesiasticæ potestati, auxilium præbet. & num. 4.

3 Prædictum ius in delegato seruandum iudice.

4 Ecclesiasticus iudex potest secularem ad sibi exhibendum auxilium compellere, at, vt ipse præstet, non compellitur à seculari iudice: sed eo postulante á superiore suo.

5 An stetur processui à seculari iudice facto, quando reus ad Ecclesiasticum remittitur: & quid in praxi seruetur.

6 Secularis iudex ab Ecclesiastico inuocatus tanquam merus executor auxilium præstare, absque eo quod de causæ iustitia cognoscat, tenetur, secus quando ipse inuocat etiam. num. 6.

7 Quæ dicta sunt, non procedunt in causis criminalibus, quarum cognitio est mysti fori: quia tunc secularis iudex poterit de nouo cognoscere, cum sit suus subditus.

8 Si iudex Ecclesiasticus vult exequi suam sententiam, & simpliciter implorat à seculari, vt suam familiam sibi cõcedat, tunc secularis non potest cognoscere, sed tantum suam familiam debet accomodare.

9 In criminibus quorum cognitio nõ pertinet ad secularem, sed tantum ad Ecclesiasticum iudicem, si ab eo imploretur brachiũ seculare, non debet se intromittere iudex secularis in cognitionẽ huiusmodi crimmum, sed nullo alio quæsito sententiam Ecclesiastici exequi tenetur.

Proœmium.

1 QVm spiritualis, secularisq; potestates vsque adeo sint distinctæ, vt nõ debeãt ad inuicẽ se impedire, nec perturbare, vt ꝓbat tx. in c. cũ ad verùm c. duo sunt c. si Imperator. 96. d. & in c. causam quæ, el segũdo, qui filij sint legit. & in c. nouit.

de iudi.& in.l.4.&.5.tit.3.lib.1. Recop. & in.l.3.tit.1.li.4.Recop. & in ordinationibus Lusitanorum,lib.1.titu. 44.§. E sejan auisados.Quinimò prædictæ potestatès debent se adinuicem coadiuuare,vt prædicta iura probāt, & firmat gl.in.c.1.verb.Publicum.de officio ordinarij.& glo.in.c.2.de male.verb. Potestatem. & docent Panormitanus in. d.c.nouit.Villadiego in Tract.de hęreti.praui.q.19.col.fin.vers. ex quo poteris.& Couar.in pract.qq.c.10.numer.1.

2 Quod tamen auxilium & fauor ab vtraque potestate in subsidium præstatur,secundum Oldraldum in cons. 89. nu.5. Quo fit,quod postquam iudex ecclesiasticus aduersus Clericos,vel caicos suis censuris vsus fuerit,neque earum virtute potuerit suam sentētiam exequi, nec institiā ministrare,requirere poterit iudicem secularem, vt ipse captis rebus, & persona rei, sententiam ecclesiastici iudicis exequatur, vt expressè probat text.iuncta glo.verb.Publicum in.c.1. de offi.ord.per quem tex.ita tenent ibi Panorm.& Altiatus.probatur etiam in c.postulasti.de homici.& in c.2.de male.& in.l.Episcopalem.C.de Episcopali. audi.& in c.vt officium.§.compescēdi.

3 de hæret.li.6.Idemque iuris obseruandum erit in iudice delegato,argu. text. in c.dilecto.d̄ sent.excom,in 6.per quē & alia iura ita tenēt Specul.in tit.de iudi.deleg.§.sequitur.n.6.Inno. Ioannes Andr.Panor.n.8.& Felin. n.2.in c. significasti.de offi.deleg.& latè Naua.in c. cum contingat.remed.2. de rescript. & AEgidi⁹ Bosius in pract.crim.tit.de foro cōpet.n.92.& Auil.in.cc.prætorum

4 c.20. n.27. Similiter è diuerso secularis iudex inuocare poterit auxiliū ecclesiastici,pro sua sentētia exequēda, aduers⁹ eos, in quos cœrtionē nō habet, iuxta tex.Auth.sed hodie,C.ad.l.Iul,de adul. & facit tex.in.d.c.dilecto in fi.& tradit Socin.in c.cū sit generale.nu.24.de fo-

5 ro compet.Qua in re illud discrimē erit obseruandū, quod iudex ecclesiasticus, suis censuris & pœnis spiritualibus, cōpellere poterit secularem iudicē ad sibi exhibendum auxilium,vt probat text. d.c.2.de male.at vero secularis nō poterit ecclesiasticum compellere, sed adire debebit eius superiorem,ab eoque petere,vt iudicē ecclesiasticū inferiorem cogat,ad pręstādū sibi auxiliū pro suæ sententiæ executione, secundū Inno.Pan.

6 & Alcia.n.26.& n.213. in.d.c.1.de offi. ordi.Erit & aliud discrimen obseruandū,nempè,quod quādo secularis iudex remittit aliquem reū ad iudicē ecclesiasticum,vel inuocat eius auxiliū pro executione suæ sentētiæ,vt in exemplo posito per Alciatum in.d.c.1.n.25. de offi. ord.ecclesiasticus iudex non tenebitur stare processui facto coram seculari, sed de nouo debebit cognoscere,secundum cōmunem opinionē Doctorū,ex Decio in c.at si clerici.de iudi.& Thoma Grāmatico in cōsi.crim.42.n.1.& Viuio in lib.cōmun.opin. verb. Iudex laicus.& Auiles in.cc.præto.c.20. n.20. in praxi tamen obseruatur, quod processus gestus coram seculari extrahitur à protocolo tabellionis secularis, & coram ecclesiastico producitur, ad ei⁹ instructionem in causa, quod ita faciendū esse cōsulit omnibus iudicibus Ecclesiasticis Bernard⁹ Diaz in pract.crimi.Canonica.crii6.Cæterū quando iudex ecclesia

7 sticus inuocat brachiū seculare pro executione suæ sentētię in causis ciuilibus secularis iudex alio non requisito tenetur auxiliū exhibere, & sententiam ecclesiastici exequi,absq; eo,quod de eius iustitia cognoscat: competit tamen sibi illa cognitio,quęmero executori datur iuxta notata in.l.1.C.de iuris & facti igno.ita resoluit Ioānes de Imola in. d.c. 1.col.pen,& antepen.& sequitur AEgidius Bosius in practi.crim.titu. de foro cōpet.à n.87.resoluens, condemnatum saltim citandum esse per iudicē secularem,ad vidēdum,an aliqua exceptio si-

bi

8 bi competat ad impediendam, vel moderandam executionē. At verò in causis criminalibus, quarū cognitio ad secularē ſpectare poſſet, vt in criminib⁹ miſti fori, ſi auxiliū ſecularis petatur à iudice eccleſiaſtico, nō tenebitur ſecularis ſtare proceſſui facto corā eccleſiaſtico nec præſtare eidē auxiliū, ſed ipſe de nouo poterit cognoſcere, & facere, q̄ ſibi fiat fides de proceſſu, vt cognoſcat. & intelligat, an ſententia iuſtè lata fuerit: nā tūc ſecularis miſto caſu iudicat vt in ſubditū, ſecūdū Panor. in d. c. 1. & Alci. ibi. n. 119. de offi. or. p tx. in Auth. de ſāctiſſimis epiſcopis. §. ſi verò crimē. & reſoluit AEgidi⁹ Boſius vbi ſupra. n. 87. & Iu-
9 lius Clar. li. 5. ſent. §. fi. q. 69. n. 7. & Bernard⁹ Diaz in pract. crim. c. 133. Quod tamē limitāt Panor. & alij. DD. ſecūdū Alcia. vbi ſuprà. n. 120. quādo iudex eccleſiaſtic⁹ ipſemit vellet exequi ſuā ſententiā, & pœnis eccleſiaſticis punire, & ſimpliciter imploraret à ſeculari, vt ſuā familiā ſibi cōcederet, nā tūc ſecularis
10 nullo modo poterit cognoſcere; cū nō dicatur executor, ſed tātū debeat familiā occōmodare. In criminalib⁹ verò mere eccleſiaſticis, quorū cognitio nullatenus pertinet ad ſecularē, ſi auxiliū brachij ſecularis ab eccleſiaſtico poſtuletur ſecularis nō d̄bet ſe intromittere in cognitione illius criminis: ſed tenetur exequi ſentētiā eccleſiaſtici nullo alio quæſito, ſecūdū cōmunē opin. Doctorū ex
8 Alciato in d. c. 1. n. 100. & AEgid. Boſio vbi ſupra. n. 87. & Iul. Clar. in. d. q. 69. n. 7. Quod tamen limitat quatuor modis Alciat⁹ vbi ſupra à. n. 103. Quam reſolutionē exiſtimo, verā eſſe, quā⁹is Bernardus Diaz vbi ſupra, & Auth. in cc. prętor. c. 20. n. 20. tenāt, ſecularem cognoſcere poſſe in quocūq; crimine de iuſtitia ſententię iudicis eccleſiaſtici eius auxilium inuocātis: prętereā in crimine hereſis quidquid Didac. Perez. in l. 4. ti. 1. lib. 3. ordin. in gl. 3 indiſtinctè dicat, ſecularē iudicē debere ſummariè cognoſcere de iuſtificatione pręcepti iudicis eccleſiaſtici, prius quām auxiliū eidē exhibeat. † Sed ſi iudex requiſitus excedat, ita q̄ ab eo poſsit appellari ad quē erit appellandum, an ad ſuperiorem requirentis, an ad ſuperiorē iudicis requiſiti. in qua quæſtione Bart. in l. à diuopio. §. ſentē tiam Romæ. n. 6. ff. de re iudicat. diſtinguit, cuius diſtinctionem ſeq. Panor. in. c. quo ad conſultationem. nu. 28. & 29: dere iudicata, niſi in illo membro, ſcilicet, qñ iudex requiſitus preſtat auxiliū iuris nam tunc ſi excedat, ad ſuperiorē iudicis requirentis etiam eſt appellandū quicquid Bart. dicat, & Panormit. ſeq. laſſus in. d. l. à diuo Pio. §. ſententiam Romæ. n. 20. videtur tamen defendi poſſe, ſemper eſſe appellandum ad ſuperiorē iudicis requirentis. Nam executio illa, & exceſſus ipſi requirenti & ordinanti, non vero exequenti tribuitur, vt probatur argumento tex in. c. literis de reſcript. & not. Decius in. c. nouit. nu. 6. in fin. de appellat. Alex. vero in. d. §. ſententiam Romæ. n. 15. approbat intellectum Panormitani, quādo appellaretur ab imploratione iudicis requirentis, & tandem concludit, q̄ quando iudex requirens implorat auxilium alterius ſpecifice, vt tale quid faciat, & ille illud faciat, tunc grauamen conſiſtit in impetratione ipſa, ac ideo erit appellandum ad ſuperiorem requirentis. † Vnde cùm iuriſdictio eccleſiaſtica, & ſecularis debeant ſe ad inuicem coadiuuare, & in primo Tomo huius operis actum ſit de forma & ordine procedendi in tribunalibus ſecularibus, opportunē in iſto ſecundo Tomo agemus de modo, & praxi procedendi in eccleſiaſtico foro. qui ſex tantum partibus concluditur, pro quarum omnium elucidatione nonnulla prælūdia erunt præmittenda.

(¶.)

Ex primo Præludio.

SVMMARIA.

1 IVrisdictio ecclesiastica lege Euangelica mandata fuit Petro, & eius successoribus.

2 Iurisdictio Ecclesiastica à Pontificibus est commissa proprijs prælatis inferioribus priuatiuè, ita vt vnus prælatus non possit de alterius subdito cognoscere.

3 Episcopus sicut non potest alterius subditum ordinare, ita neq; iudicare.

4 Episcopus quilibet est superior in sua diœcesi, & ordinariam habet iurisdictionem, & in quibus casibus, & contra quas personas eam exercere possit traditur.

5 Prælati inferiores Episcopis possunt ex cõsuetudine, vel priuilegio habere iurisdictionem ordinariã in diœcesibus Episcoporum.

6 Sacerdos habens curam animarum nõ habet potestatem excommunicandi suos parrochianos, nisi ex consuetudine sibi competat.

7 Causæ Ecclesiasticæ possunt tractari corã iudicibus ordinum militiarum, D. Iacobi, Alcantara & Calatraua.

8 Causæ matrimoniales & criminales propter earum grauitatem solis Episcopis reseruantur, & inferioribus iudicibus interdicuntur, exceptis iudicibus dictarũ ordinum.

9 Iurisdictio inferioribus Episcopo competens: competit tantum cumulatiuè, non etiam priuatiuè, & ideò erit locus præuentioni.

10 Episcopus potest absoluere excommunicatum ab inferiori iurisdictionem habẽte.

11 Episcopus seruare debet iurisdictionẽ suis subditis competentem.

12 Intellectus ad tex. in c. cum ab ecclesiarũ, de officio ordinarij.

13 Intellectus regulæ l. non dubium. ff. de legibus.

14 Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in subditos Episcoporũ suffraganeorum, nisi per appellationẽ causæ eorum adipsum deuoluantur, & in alijs casibus exceptis.

15 Archiepiscopus habet iurisdictionem in suos Episcopos suffraganeos.

16 Cui plus competit, & quod minus est cõpetere debet.

17 Ordo ecclesiasticus peruertitur, si vnicuiq; sua iurisdictio non obseruetur.

18 Intellectus ad textu. in capitulo. 2. 9. quæstio. 3.

19 Archiepiscopus qualiter intelligatur habere iurisdictionem in sua prouintia.

20 Archiepiscopus non potest constituere officialem foraneum in diœcesibus suarũ suffraganeorum ad cognoscendum de causis per appellationem ad eum deuolutis, nisi ex consuetudine hoc ius acquisierit, vt habet Compostellanus in diocæsi Salmantina.

21 Praxis, quæ obseruatur in diocæsi Salmantina circa causas per appellationem ad Compostellanum delatas, qualiter procedat.

Primum Præludium.

PRimò erit præmittẽdũ. eccleſiaſticã iuriſdictionẽ lege euangelica mãdatã eſſe Beato Petro, & eius ſucceſſoribꝰ, vt cõſtat Matth. c. 16. & Ioànis. c. fi. & à Põtificibus cõmiſſam eſſe proprijs prẽlatis inferioribus priuatiuè, omnibus alijs excluſis, ita ꝙ vnus prælatus nõ poſſet de ſubdito alteriꝰ prẽlati cognoſcere, iuxta tx. in ca. ita dñs. 19. diſtinct. & in ca. ſi Imperator. & ibi. gl. verb. Diſcuti. 96. diſt. & tx. in c. cõtinua. 11. q. 1. & in ca. futura. 12. q. 1. & in c. quanquam. & ibi glo. verb. Et ipſarum. & verb. Diuino. de cenſi li. 6. & tradunt communiter omnes ex Couar. in pract. qq. c. 31. n. 1. & Victoria in relect. de poteſtate Eccleſiæ. in fine. & Rolando à Valle in conſi. 4. n. 3. vol. 1. & in cõſi, 23. n. 10. vol. 2. & probatur in ca.
3 nullus. el ſegũdo. 9. q. 2. vbi cõcluditur quod ſicut Epiſcopus nõ poteſt alterius ſubditum ordinare, ita neque iudicare, ac ideo in Cõcilio Trid. ſeſſ. 6. de reformat. c. 5. & ſeſſ. 14. de reformar. c. 2. prohibetur Epiſcopis in alterius diœceſi ſine expreſſa proprij Epiſcopi licẽtia Põ-
4 tificalia exercere. Quilibet enim Epiſcopus in ſua diœceſi ſuperior eſt, & iuriſdictionem ordinariam habet, vt probat tx. in c. de perſona. 11. q. 1. Quo circa in ſua diœceſi inquirere. & punire poteſt adulteria, & reliqua ſcelera ſuorum ſubditorum, nedũ Clericorum, verùm etiã laicorum, quando eſſent merè eccleſiaſtica, vel miſti fori, vel quando cognoſceret ad pœnitentiam imponendam, & peccatum prohibendum per denunciationem Euangelicam. Vel quondo delictum eſſet notorium: tunc enim propter negligentiam ſecularis iudicis poterit Epiſcopus cognoſcere, vt probat tx. ſic accipiendus, in. d. c. 1. de offi. ord. quẽ in hũc ſenſum intelligunt ibi Panormitanus. num. 6. Imol. num. 5. Barba. num. 66. & Alcia. num. 19. & in Concilio Tridẽtino ſeſſ. 14. de reform. cap. 1. in prin. dicitur, propriè Epiſcoporũ munus eſſe ſubditorum omnium vitia redarguere. & in cap. 4. eiuſdem ſeſsionis conceditur Epiſcopis poteſtas corrigẽdi & caſtigandi exceſſus, & crimina Clericorũ
5 ſuarum diœceſium quantumcunque exempti fuerint. Nonnulli tamen prælati inferiores Epiſcopis habẽt ordinariam iuriſdictionem in diœceſibus Epiſcoporum ex conſuetudine, priuilegio, vel alio iure ſpeciali, veluti Abbates prẽpoſiti & priores Eccleſiarum collegiatarum regularium vel ſecularium, quarum non ſint conſecrati, nec benedicti, dummodo ſint confirmati, & etiam alij qui iuriſdictionem ſibi compararũt vt probatur in cap. 1. ca. ad hæc, de offi. arch. & in c. cũ ab eccleſiarũ. & in c. irrefragabilis. de offi. ord. & in c. ſicut tuus. deſimonia. & in c. cũ in eccleſia. de maiorit. & obadiẽtia, qui habẽt poteſtatẽ excommunicandi ſubditos, vt probant prædicta iura & text. in capit. tranſmiſſam. capit. ſuffraganeis. extra de electione. capit. duo ſimul. de offic. ordina. lib. 6. & in capit. cum contingat. de foro compet. firmat. Sanct. Thom. in. 4. diſtinctione. 18. quæſtio. 2. artic. 2. ad. 1. Soto in. 4. diſtinctione. 18. quæſtio. 2. Nauarrus in Manual. Hiſpano & Latino. cap. 27. nume. 5. & Couarru. in capit. alma mater. 1. par. §. 11. nume. 1. de ſenten. excommuni. in. 6. Sacerdos tamen habens curam animarum & ſi impropriè prælatus dicatur in cap. tua. de Clerico ægrotante. Panorm. in. d. c. cum ab eccleſiarum nume. 1. excommunicare non poteſt ſuos parrochianos, quia poteſtas
6 excommunicandi ad contentioſam iuriſdictionẽ ſpectat. iuxta glo. receptã in d. c. trãſmiſſam, niſi ex cõſuetudine vel alio iure ſpeciali talis poteſtas cõpetat parrocho iuxta text. in d. c. cum ab ec-

cleſiarum,ſic intelligendum, ex Panormit.ibi num.1.& in capi. duo ſimul.de offi.ordin. tenent Collecta Cardina. & Panorm.num.10.in cap.Sacerdos.de offic.ordin. & Nauar. vbi ſupra. quanuis Henricus in d.c.Sacerdos.aliter diſtinguat,& Barbac.ibi â num.49.contẽdat Sacerdotem habentem curam animarum excommunicare poſſe parrochianos,& iſta iuriſdictio prælatorum inferiorum Epiſcopis cõprobatur ex Concilio Tridentino.ſeſſ.24.de reformatione cap.20.vbi approbantur iuriſdictio-
7 nes Decanorum,Archidiaconorum,& aliorum inferiorum. Similiter etiam in ordinibus militiarum Diui Iacobi, Alcantaræ,& Calatrauæ, coram proprijs iudicibus ordinum, & non coram Epiſcopis cauſæ Claricorum & merè eccleſiaſticæ,& reliquæ ad forum eccleſiaſti-
8 cum pertinentes,tractantur.Non tamẽ poterunt Archidiaconi, Decani,& reliqui prælati inferiores Epiſcopis in diœceſibus Epiſcoporum exercere ſuam iuriſdictionem ordinariam, circa cauſas matrimoniales.& criminales: nã propter earum grauitatem ad ſolos Epiſcopos refetuntur,& Decanis,& Archidiaconis,& alijs prælatis inferioribus prohibentur,iuxta text.in cap.viſis.16.qu. 2.ibi, Epiſcopi Sacerdotum piacula,& ita per illum text.firmat Panorm. in.d. c.cum ab eccleſiarum.num.8.& ſpeciatim hodie decidit ur à d. Concilio Tri- 11
dentino ſeſſ.24.de refor.cap.20.in verſic.ad hæc.& ita in conſilio ſupremo regali declaratũ eſt. Quę tñ declaratio nõ obtinet in iudicibus prædictarum ordinũ militiarũ ad quos etiã pertinet cog-
9 nitio cauſarũ grauiſsimarũ. Aduertẽdũ etiã eſt iuriſdictionẽ competentẽ in aliqua diœceſi Archidiaconis,Decanis,& reliquis prælatis inferioribus, intelligẽdum eſſe eis competere cumulatiuè tantùm,non vero priuatiuè ad excluſionẽ Epiſcopi,ad hunc ſcilicet effectũ,vt talis inferior illa iuriſdictione vti poſſet, ſicut Epiſcopus,& locus ſit pręuẽtioni, ꝙ probatur in c.per hoc.de hæreti.li.6. vbi per commiſsionẽ cauſæ alicui factã in aliqua diœceſi,nõ cenſetur derogata iuriſdictio ordinaria Epiſcopi. facit etiã tx.in.l.fi.C.de iuriſdictione om.iud.& tex.in Auth. de defenſoribus ciuitatũ. in prin.colla.3.vbi dicitur,defenſorẽ ciuitatis cui æquiparatur Epiſcopus cognoſcere poſſe de cauſis ſubditorum,
10 omiſsis magiſtratibus inferioribus. Et hinc conſtat veram eſſe opinionem, glo.fi.in dict.c.cum ab eccleſiarum. teſtantis,Epiſcopumpoſſe abſoluere excõmunicatum à prælato inferiori, talemque abſolutionem validam eſſe, quam glo. probant Panormit.Imola,& comiter omnes ibi.idem Panor.in c.de lecti.3.de appellat.& teſtatur eam communiter receptam Couar. in cap. alma mater.1.p.§.12.n.3.de ſententia excommunicationis.in.6.Quæ opinio procedit,etiam ſi iuriſdictio competat prælatis inferioribus ex præſcriptione: nam adhuc eiſdem cõpetere cenſetur cumulatiuè, & non priuatiuè, ſecundum Ioannẽ Andream, Hoſt. Anto.& Imolam in c.Paſtoralis.de offi.ord.quorum opinionem in praxi obſeruandam, & magis receptam eſſe teſtatur Couarru. vbi ſupra. Tametſi glo.1.in d.c.Paſtoralis.teneat,excommunicatum à prælato inferiori non deberi abſolui ab Epiſcopo,cum Epiſcopus ſeruare debeat iuriſdictionem competentem ſuis ſubditis, iuxta tex.in cap.quanto, de exceſsibus prælatorum. alioquin ſi vnicuique ſua iuriſdictio nõ ſeruaretur, eccleſiaſticus ordo confunderetur, vt probat text.in cap.peruenit.11.quæſt.1.Et quanuis Panorm.in cap.auditis.col.2.de præſcrip. & in d.c.irrefragabili.§.exceſſus.col.1. & in d.cap.Paſtoralis,& ibi Felin.col.3. & Balbus in tract,de præſcrip.in.1.par. 5.partis princip.quæſtione.11. & Cald. in conſi.2.de præſcrip.teneant, iuriſdictionem competentem prælatis inferioribus

12 ribus ex præſcriptione cenſeri eiſdem competere priuatiuè tantũ. Nec prædictæ communi opinioni obſtat tex. in. d. cap. cum ab Eccleſiarum. vbi prohibetur Epiſcopo conferre abſolutionem ab excommunicatione lata à prælato inferiori, ergo ſi talis abſolutio ab Epiſcopo conferatur, inualida videuitur, cùm ſit contra legem prohibentem id fieri. argum. text. in l. non dubium. C. de. ll. Nã reſpondeo, quod tex. in. d. c. cum ab eccleſiarum loquitur de bene eſſe, tametſi de facto Epiſcopus excommunicatum abſoluat. licet male faciat, ei' abſolutio validaerit, necideo cẽſebitur nulla, quia facta eſſet contra prohibitionem. d. ca. cum ab eccleſiarum. nam quando prohibitio reſpicit cõmodum alicuius priuati, vt in ſpecie illius text. vbi reſpicit vtilitatem prælatorum inferiorum, tũc enim factum contra talem prohibitionem bene valet: cæterum quãdo prohibitio legis, reſpicit commodum publi-
13 cum, factum contra eam, nullum eſt, & ita intelligitur tex. in dict. l. non dubiũ. ſecundum Cardinalem in dict. cap. cum ab eccleſiarum. q. 22. & in c. 1. de poſtulatione prelatorum q. 15. Vel verius reſpondeo, quod quando actus geſtus contra prohibitionem legis repugnat legi ſolummodo in accidentalibus ipſius actus, & non in ſubſtantialibus, bene valet, & tenet, ſecundum glo. in Authen. decreuit. verb. Sacramẽti. C. de receptis arbitris. Bal. & Paul. in d. l. nõ dubiũ. intelligẽtes tx. ibi quãdo actus geſtus contra prohibitionem legis repugnat legi in ſubſtantialibus ipſius actus. vnde cũ abſolutio excõmunicationis latæ à prælato inferiori, factaque ab Epiſcopo, nõ repugnet in ſubſtãtialibus eius, cũ Epiſcopus iuriſdictionem habeat, vt ſupra reſoluimus, ſequitur, tãlem abſolutionẽ validam eſſe. Ex ſupradicta reſolutione
14 etiam conſequitur, Archiepiſcopos, nõ habere iuriſdictionẽ ordinariam in ſubditos Epiſcoporum ſuorum ſuffraganeorum, niſi cauſæ eorum per appellationẽ ad Archiepiſcopos fuerint deuolutę, & in quibuſdam caſibus exceptis, iuxta tex. & glo. in ca. Paſtoralis. de offi. ord. & in cap. 2. 9. quæſt. 2. & in cap. nullus. Primas, & in capit. conqueſtus. 9. q. 3. & in cap. 1. in princ. de offi. ord. in. 6. & in
15 cap. 1. in prin. & §. 1. de foro compet. in 6. Neq; obſtat, quod Archiepiſcopi habent iuriſdictionem in Epiſcopos ſuos ſuffraganeos, vt probat tex. in d. ca. Paſtoralis. ſed Epiſcopi habẽt iuriſdictionem ordinariam in ſuos ſubditos, vt ſuprà reſoluimus, ergo videtur, Archiepiſcopos habere iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, ex regula iuris, quæ habet, quod ſi vinco vincentem te, à fortiori vincam te. de qua in l. acceſsionibus. ff. de diuerſis & temporalibus præſcrip. & in c. autoritate. de cõceſsione præb. in. 6. Quæ difficultas augeri videtur ex eo, quod cui competit
16 plus, id quod minus eſt, cõpetere debebit, vt in cap. ex parte. 3. de decimis. ergo videtur, quod Archiepiſcopi habentes iuriſdictionẽ in Epiſcopos ſuos ſuffraganeos, debeant eam etiam habere in ſubditos ſuorum ſuffraganeorũ. Nã reſpõdeo, prædictam regulam iuris ceſſare ex diuerſitate rationis. licet enim Epiſcopi ſubiecti ſint ſuis Archiepiſco-
17 pis, non tamen ſubditi Epiſcoporũ ſubſunt Archiepiſcopis, vt vnicuique ſua iuriſdictio obſeruetur, & ordo eccleſiaſticus non confundatur, vt in d. c. peruenit, & in c. duo. de offi. ord. Non obſtat tex. in c. 2. 9. q. 3. vbi dicitur, Archie-
18 piſcopum eſſe iudicem ordinarium totius ſuæ prouintiæ. ergo habere videtur iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum, nam gl. 2. in d. c. Paſtoralis. triplici ter reſpondet, cuius reſponſiones ſuſtineri poſſe teſtatur Cardinalis oppoſitione. 5. tamẽ Innocen. quem omnes ibi ſequuntur aliter reſpondet, ſcilicet, quod Archiepiſcopus habet iuriſdictionem Archiepiſcopalem in tota ſua prouin-

19 tia,& ita eã visitat, vt probatur in c. sopitæ.de censibus.& in c.1.eod. tit.in.6. & in Clem.2. de priuilegijs.non tamen habet iurisdictionem Episcopalem, nisi in sua diœcesi, Neque hoc est inconueniens nam etiam Episcopus est ordinarius suæ diœcesis,& tamen non est ordinarius omnimodæ diœcesis, cũ non habeat iurisdictionem in exẽptos, nec in eos,qui ita bene viuunt,quod neq; aliquẽ cõueniũt, nec ipsi cõueniũtur,iuxta tex.in c.de Constantinopolitana.22. dist.Quæ solutio cõfirmatur ex ratione tx.in.l.Modestinus.vbi glo.& Alcia.ff. de verb.signific.scilicet, quod libertæ meæ non est mea liberta, nec vasallus vasalli mei est meus vasallus, ita etiam subditus subditi mei nõ est meus subditus:quibus accedit gl.recepta cõmuniter in ca.1.verb.agant.de offi. ordin.in.6.asserens, Archiepiscopum intra diœcesim sui suffraganei non posse conferre ordines subditis sui suffraganei,quam gl.nutat Couar. in Practicis,
20 quæst.c.9.n.2. Quo fit Archiepiscopũ in diœcesibus suorum suffraganeorum non posse constituere officialem foraneum, ad cognoscendum de causis per appellationem ad eum deuolutis,vel deuoluendis,cùm in diœcesibus suffraganeorum iudicare nõ possit, vt expresse probatur in c.1. de offi.ord.in.6.nisi hoc ius constituendi vicarium foraneum in diœcesi sui suffraganei de cõsuetudine speciali, sibi competat: nam tunc bene poterit illum ponere, vt probatur in d. c.1.§.quia in causis de offi.ord.in.6. Ex qua consuetudine Archiepiscopus Cũpostellanus habet potestatem constituẽdi vicarium foraneum in diœcesi Salmãtina, qui cognoscit de causis subditorũ suorum suffraganeorum totius prouintiæ Compostellæ per appellationem ad Archiepiscopum deuolutis,vel alio modo ad eius cognitionem pertinentibus.
21 Qua in re hæc praxis obseruatur, quod à sententijs Episcoporum suffraganeorum,vel eorum officialium recta via appellatur ad istum vicarium foraneum Archiepiscopi Compostellani.Salmanticæ constitutum. Cæterum à sentẽtijs ipsius Episcopi Salmantini. vel eius officialis recta vja appellatur ad ipsum Archiepiscopum Compostellanum, & nõ ad prædictum eius vicarium foraneũ, qui Episcopus Salmantinus, nunquam consensit, quod ab eius sentẽtia vel sui officialis ad prædictum vicarium foraneum appellaretur,fundans se in rigore tex.dict.c.1, de offic.ord.in.6. & ita ab Episcopo Salmantino, vel eius officiali appellatur recta via ad ipsum Archiepiscopum, qui postmodum causam delegat. & committit suo officiali foraneo, Salmanticæ existenti. quam commissionem & delegationem facere potest, & debet iuxta tex.& ibi glo.verb.Possint in d.c.1.& in.c.vt litigantes.de offi.ordin.in.6.

Ex secundo Præludio.

SVMMARIA.

1 *IVdex ecclesiasticus de quibus causis cognoscere possit.*

2 *Clerici quoad causas spirituales sunt exempti de iure diuino,quoad temporales vero & criminales ecclesiarum de iure positiuo.*

3 *Laici possunt cognoscere de causis spiritualibus ex delegatione summi Pontificis.*

4 *Intellectus ad capit. decernimus. de iudicijs.*

5 *Causæ ciuiles, ecclesiastice & criminales clericorum antiquitus tractabantur coram secularibues iudicibus.*

6 *Iudex ecclesiasticus cognoscebat de clericis non coniugatis primæ tonsuræ, &*

de

de eorum rebus tam in ciuilibus quam in criminalibus secundum ius antiquū, hodie uero secus, & quid ex Trid. Cõcil. obseruetur.

7 Iudex ecclesiasticus quando possit cognoscere de causis criminalibus Clericorū coniugatorum.

8 Clerici primæ tonsuræ, qui amiserunt priuilegium fori si vltimo supplicio sint puniendi á iudice seculari, non sunt degradandi.

9 Iudex ecclesiasticus cognoscere debet, an reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, & remitti ad iudicē ecclesiasticum, & quæ praxis in hoc obseruetur, infra. nu. 10.

11 Clericus captus à iudice seculari si veniat remittendus ecclesiastico iudici, debet remitti spensis ipsius Clerici nisi sit pauper.

12 Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per iudicem secularē remittētem Clericum á se captum.

13 Iudex ecclesiasticus non debet inhibere seculari cognoscenti de crimine clerici præsentati coram ipso ecclesiastico, donec sibi constet, reum clericum esse.

14 Clericus præsentatus coram ecclesiastico iudice debet detineri in carcere cutissimè, dū tractatur causa, an sit clericus, vel non.

15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscūq; rei spiritualis vel quasi spiritualis, etsi nihil proprietatis annexum habeat.

19 Iudex ecclesiasticus cognoscit de bonis prophis Ecclesiæ, & patrimonialibus Clericorum aduersus laicum reum, nisi ipse laicus neget res esse Ecclesiæ, vel Clerici: quia tunc est remittendus ad secularem.

17 Laicus negans rem esse Ecclesiæ cum notorie constat contrarium, non est remittēdus iudici seculari.

18 Laicus negans rem esse Ecclesiæ, si Clericus actor replicat, se paratum esse incontinenti probare contrarium, non est remittendus iudici seculari: sed ecclesiasticus cognoscit, an sua sit iurisdictio.

19 Laici inuasores rerum Ecclesiæ, vel Clericorum, contra quos proceditur per iudicem ecclesiasticum, non sunt remittendi seculari, & si negent res esse Ecclesiæ, vel clericorum.

20 Iudex ecclesiasticus (attento iure Castellæ, & Lusitaniæ) nō cognoscit de bonis patrimonialibus clericorum aduersus laicū reum, nisi consuetudo (vt est Salmanticæ) sit in contrarium.

21 Datis causa est mixti fori, & potest cognoscere iudex ecclesiasticus inter laicos, de ea principaliter & per se mota, maximè cum petitur à vidua.

22 Decimarum causa tam quoad quæstionem iuris, quā facti tractāda est coram ecclesiastico iudice, etiam aduersus laicos.

23 Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare contra decimas non soluentem.

24 Laicus decimas non soluens potest compelli per iudicem secularem ad earum solutionem.

25 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos de crimine usurarum.

26 Vsurarum crimen est misti fori.

27 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine simoniæ etiam inter laicos.

28 Iudex ecclesiasticus solus cognoscit de crimine hæresis,

29 Iudex laicus non potest cognoscere de crimine hæresis, etiam quo ad quæstionem facti.

30 Seculares iudices tenentur exequi sententiã inquisitorum contra hæreticum latam, cum ad id requisiti fuerint.

31 Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio nisi agatur ad pœnã sanguinis, quia tũc secularis est competens iudex.

32 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi, circa literas Apostolicas, & de crimine concubinatus, sortilegij, diuinatoris, pacis fractæ, sacrilegij, & alijs huiusmodi.

33 Cognoscit ecclesiasticus iudex de crimine nefando sodomiæ, etiam inter laicos.

34 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de quocunque peccato, etiam inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad pœnitentiam, saltim per viam denunciationis.

35 Iudex ecclesiasticus cognoscit de periurio, etiam inter laicos, quando agitur ad pœnitentiam in foro conscientiæ, & in foro contentioso, vbi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus & validitate illius.

36 Iudex laicus potest punire periuros laicos, & compellere laicum ad obseruantiam iuramenti liciti.

37 Iudex laicus potest cognoscere, an relaxatio iuramenti sit nulla, quãdo id ponitur contra absolutum.

38 Praxis quæ obseruatur circa relaxationẽ iuramenti, qualiter procedat, & an sit necessaria partis citatio.

39 Iudex ecclesiasticus cognoscens de relaxatione iuramenti, potest cognoscere de rescissione contractus, si simul id in eodẽ libello petatur.

40 Iudex ecclesiasticus cognoscit de rebus & iuribus hæreditatis, quando clericus stetit hæres alicuius laici, dummodum lis non fuerit cæpta aduersus laicum defunctum coram iudice seculari.

41 Intellectus ad. l. hæres absens. ff. de iudicijs.

42 Clericus hæres institutus à laico, tenetur facere insinuationem testamenti coram iudice seculari,

43 Iudex ecclesiasticus cognoscit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate ecclesiæ.

44 Iudex ecclesiasticus cognoscit de executione testamentorum, & vltimarum voluntatem etiam laicorum.

45 Episcopi constituuntur à Concil. Trid. executores piarum dispositionum, & eis de conceditur potestas cognoscendi de commutationibus vltimarum voluntatum.

46 Testamentorum executio est misti fori, & inde laicus iudex potest exequi testamenta, etiam si ad pias causas fuint condita.

47 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine blasphemiæ etiam contra laicos, nisi Iudæus blasphemiæ crimen committat, quia tunc secularis tantùm cognoscit.

48 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de pluribus caſibus remiſſiuè.*

49 *Reus, cui pœna condigna non eſt impoſita in criminibus miſti fori poteſt iterum puniri ab altero iudice.*

50 *Intellectus ad capit. felicis, §. per hoc. de pœnis. lib. 6.*

51 *Sanguinis ſententiam Eccleſia nemini irrogat.*

52 *Pœnis duabus ad vindictam concurrentibus, vna per aliam tollitur, niſi prior pœna impoſita minor ſit propter naturam iuriſdictionis eam imponentis, vt quia maiorem pœnam imponere non poteſt.*

53 *Abſolutus aliquo crimine in foro pœnitentiali poteſt iterum accuſari in foro exteriori, etiam ſi ſit abſolutus per penitentiã publicam & ſolemnem.*

54 *Eccleſiaſticus iudex in caſibus, in quibus aduerſus laicos procedere poteſt, non poteſt propria autoritate capere bona, & perſonas eorũ, niſi implorando brachiũ ſeculare.*

55 *Conſuetudo, vt eccleſiaſticus iudex poſſit capere laicos & eorum bona, ſublata eſt per ius regium.*

56 *Eccleſiaſticus iudex in criminalibus poteſt capere bona laicorum, & eos in carcerem detrudere, ſecus in ciuilibus.*

Secundum Præludium.

1 SECVNDO erit præmittendum, quod iudex eccleſiaſticus cognoſcit de omnibus, quæ verè & propriè ſpiritualia, & eccleſiaſtica ſunt, & de ijs, quæ ſpiritualibus ſunt annexa, antecedenter & conſequenter: & ita cognoſcit de omnibus controuerſijs ſuper gradibus, ordinibus, ſacris obſeruationibus, beneficijs, iure patronatus, decimis, & ſimilibus, & etiam de cauſis tẽporalibus eccleſiarum & Clericorum, & de eorum criminibus, iuxta text. in capit. decernimus. capit. quanto capit. qualiter. cap. atſi clerici. & cap. clerici. de iud. & in capit. 2. de foro competenti. & in capit. continua. cum alijs illius cauſæ & quæſtionis. 11. quæſt. 1. & ind. 57. tit. 6. pa. 1. & in. l. 5. tit. 3. li. 1 Recop. & vtrobique notant Docto. Eſt tamen in hoc diſcrimen, quod exemptio clericorum à poteſtate ſeculari in cauſis verè ſpiritualibus competit eis de iure diuino, in cauſis vero temporalibus eccle
2 ſiarum, & Clericorum, & in criminalibus competit de iure poſitiuo, vt optimè reſoluit Couar. in pract. qq. capi. 31. n. 2. Bene verum eſt laicos poſſe cognoſcere de cauſis verè ſpiritualibus ex delegatione ſummi Pontificis, ſecundum gl. receptam in dicto cap. decernimus. quia licet laici ſint prohibiti de iure diuino cognoſcere de cauſis ſpiritualibus
3 intelligi debet autoritate propria, non tamen cẽſentur prohibiti de eis cognoſcere ex delegatione Pontificis, nã tunc videntur gerere vices eius, vt probatur in ca. ſanè. 2. de offi. deleg. videtur enim tunc Papam ſuam iuriſdictionem per eos exercere. argum. text. in capit. qui per alium de regulis iuris. libro. 6. non enim aliquo iure diuino inuenitur prohibitum laicis, cognoſcere poſſe de cauſis verè ſpiritualibus ex commiſſione Pontificis. Non etiam obſt tex. in dict.
4 cap. decernimus. vbi verbum illud, Decernimus, videtur ius nouum inducere, & tamen ibi agitur de ſpiritualibus. ergo tx. ille expreſsè probare videtur, cõtra prædictam reſolutionem, exemptionem

de õib⁹ hís cauſis dẽgq mis laícos eccleſiaſtic⁹ iudex cognoſcit v. Azor. p. 1. mſ. lib. 11. tit. 1. Lib. 4. recop. Salas. Tract. 1. tho. Lib. 2. c. 17. p. 119.

nem clericorum in ſpiritualibus non eſſe de iure diuino. Nam reſpõdeo, quod verbum illud quatenus reſpicit ſpiritualia, ſtat impropriè, & debet exponi, ideſt declaramus circa ſubiectam materiam, iuxta tex. in ca ad audientiam. de clericis non reſidentibus: quatenus verò reſpicit cauſas ciuiles Eccleſiarum, & clericorum, & etiam criminales ſtat propriè & inducit ius nouum. Nam cauſæ ciuiles eccleſiaſticæ, & criminales antiquitus fuerunt ſub iuriſdictione Principũ laicorũ, vt reſoluit Altiatus in Rubr. & in l. iubem⁹. C. de ſacroſanctis eccleſijs, poſtea verò Eccleſia ducta pia conſideratione, exemit eaſdem à iuriſdictione laicorum. in d. c. decernimus. & ita verbum illud ad diuerſa relatum, in diuerſo capitur ſignificatu, ſecũdum Panor. Dec. & Ripa. ibi.

6 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de clericis non coniungatis primę tõſurę, & de eorum rebus tam in ciuilibus, quam in criminalibus, iuxta tex. capit. cum non ab homine. & capit. clerici. de iud. & capitu. 2. de foro compet. & notat glo. in capit. vnico, verbo, Clericus. de clericis coniugatis. in lib. 6. explicat Couarrubias in practicis. ca. 32. num. 1. Hodie vero clerici non coniugati primæ tonſuræ, nec in ciuilibus, nec in criminalibus gaudent priuilegio fori eccleſiaſtici, niſi habeant beneficium eccleſiaſticum, aut clericalem habitum, & tonſuram deferentes alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiãt, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, ſeu vniuerſitate de licentia Epiſcopi verſentur, quaſi ad maiores ordines ſuſcipiendos, vt deciſum extat in Concilio Trid. Seſſ. 23. de reformatione. cap. 6. & comprobatum à l. 1. titu. 4. libr. 1. Recopila. & circa hunc articulum erit hodie obſeruanda forma & inſtructio poſita in fine, tit. 4. lib. 1. Recop. à Rege noſtro Philippo. II.

7 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſis criminalibus clericorum coniugatorum primæ tonſuræ, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter prædictæ cauſæ criminales intententur, dummodo prædicti coniugati deferant veſtes clericales, & tonſuram, & cum vnicis, & virginibus matrimonium cõtraxerint non tamẽ cognoſcit de cauſis ciuilibus horum clericorum, iuxta text. in capit. vnico. de clericis coniugatis in. 6. ſic intellectum ab Andrea, Domin. Anchar. & Banchelio, ibi, & à Couar. bene illũ text. explicante in practicis quæſt. c. 31. à num. 7. Hodie verò adhoc, vt coniugati gaudeãt priuilegio fori in criminalibus, vltra requiſita poſita in dict. capi. vnico. requiritur, quòd deputati ſint ab Epiſcopo ſeruitio, vel miniſterio alicuius eccleſię, & quod actualiter ſerviant, vel miniſtrent illi eccleſiæ, vt expreſſè deciſum eſt in Concilio Tridenti. Seſſ. 23. de reformatione. cap. 6. Et quales debeant eſſe veſtes, & tonſura, explicat Couar. dict. ca. 3. num. 8. quãuis hodie ſtandum erit declarationi factæ à l. 1. ti. 4. lib. 1. Recop. 8 Et aduerte, quod in caſibus, quibus Clerici primæ tonſuræ amiſerunt priuilegium fori, & vltimo ſupplicio ſunt puniendi à iudice ſeculari, non debent degradari, vt bene reſoluit Couar. in pract. quæſt. cap. 32. nu. 3. vbi num. 4. reſoluit illam quæſtionẽ, an qui poſt delictum commiſſum aſſumpſit ordinem eccleſiaſticum, puniri poſsit à iudice ſeculari, de qua quæſtione vide alia per Viuium in ſuis communibus. pag. 14.

9 Cognoſcit etiam eccleſiaſticus, an reus captus per iudicem ſecularem ſit Clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, remittiq́ue ad iudicem eccleſiaſticum iuxta tex. capit. ſi iudex laicus. de ſententia excommunicationis. in. 6. ibi dubitationes, &c. Et hanc opinionem tanquam communem probant omnes ibi, Francus & omnes in cap. vnico. de Clericis cõiugatis in. 6. Rota in nouiſ. deciſ.

deciſsione.202.Fulgoſ.conſil.124. quin imo in hoc caſu, nec de nuda quæſtione facti iudex laicus cognoſcit, ſecundum communem ex Nauar.capit. nouit.notabili.6.num.44.de iudi.& comprobatur ex argumento Decij in dict. cap.decernimus.numer.24. & Lanfranci, in Clementina diſpendioſam, de iudicijs.co.6.& ita in praxi ſeruatur apud Hiſpanos teſte Couar.in pract.capit.33. num.1. quanuis apud Gallos & Luſitanos,hæc cognitio pertineat ad iudicem ſecularem,vt de Gallis teſtatur Guido. quæſt.138.& Ioã.Gallus.q.38.& de Luſitanis extat ordinatio.li.2. titu.1. §.10. &.15. & qualiter clericat⁹,& reliqua requiſita debeant probari explicat Coua. in dict.cap.33.n.3.hodieverò ponitur in illa declaratione poſita,in fine. tit.4.li. 1.Recopil.verſic. quãdo occurriere. Interim tamen quod cauſa clericatus finita fuerit per ſententiam iudicis Eccleſiaſtici,vſus forenſis iam obtinuit, quod reus non remittatur ad iudicem Eccleſiaſticum, quanuis iudex ſecularis ſtatim debeat ſuperſedere cognitioni criminis,& ad hoc poterit cõpelli ab eccleſiaſtico iudice,recepta tamen ſummaria informatione,aut probatione clericat⁹ vt ſatis colligitur ex dict.c.ſi iudex laicus.in fine. Quo circa hodie in ipſa inhibitoria debet inſeri informatio clericatus,& titulus beneficij: & ſi non eſt beneficiarius debet inſeri teſtimonium, quod ille reus deputat⁹ eſt ab Epiſcopo ſeruitio alicui⁹ Eccleſię. vel quod verſatur in ſeminario clericorum, aut in aliqua vniuerſitate d̃ licẽtia Epiſcopi,iuxta formam traditam in fine.tit.4.libr.1. Recop.verſi.quando occurriere,Et aduerte,quod quoties reus captus remittendus eſt ad iudicẽ eccleſiaſticũ remitti debet,abſque dedecore,& aliquo actu ignominioſo ſecundum Iulium Clarũ, lib.5.ſentent.§.fi.q.38.nu.48. refutantem conſuetudines quarundam prouintiarum quibus inductum eſt, has remiſſiones fieri cum actibus ignominioſis, debetque hæc remiſsio fieri cum cuſtodibus,& expenſis ipſius clerici,ſecundũ Aufrerium in Clem.1.de officio ordinarij.quæſt.2.nume.22. Boerius deciſ.303. col.pen.ex Bal. l.generaliter.§.ijs.præſentibus.C.de rebus creditis:ſed ſi clericus fuerit pauper,tũc remitti debet expenſis iudicis eccleſiaſtici,ſecundũ præ dictos Doctor. & ita in praxi ſeruatur. Nec iudex eccleſiaſticus ſtabit proceſſui facto per iudicem ſecularem remittentem,ſecundum communem opinionẽ ex Decio in capit.at ſi clerici.de iudic. & Thoma Grammatico in conſil. crim.42.num.1.& Viuio libr. communium opinionum.verbo. Iudex laicus. quanuis in praxi obſeruatur,quòd extrahitur proceſſus à tabellione iudicis ſecularis,& coram eccleſiaſtico producitur ad ſe inſtruendum in cauſa. Cæterũ ſi iudex ſecularis cognouerit de aliquo crimine aduerſus Clericum, quem nondum tamen apprehenderit,ſed clericus is prius ſe præſentauerit corã ſuo iudice eccleſiaſtico,petendo ſe pronuntiari Clericum,& exemptum â iuriſdictione ſeculari,petendoq;,vt iudex eccleſiaſticus ſuis cẽſuris inhibeat ſecularia cognitione illius cauſæ:tunc eccleſiaſticus nõ debet inhibere ſeculari,nec cõtra eum procedere, donec prius,ſibi conſtet illum Clericum eſſe talem, qui gaudere debeat priuilegio fori.iuxta.l. 7.ti.4.li.1.Recop. & in ipſa inhibitoria debẽt inſeri omnia ſupradicta in præcedenti caſu,iuxta formam traditam in fine ti.4 lib.1.Recopil. Et in iſto caſu,interim quòd pendet lis ſuper Clericatu, Clericus præſentatus debet detineri â iudice eccleſiaſtico in publicis & tutiſſimis carcerib⁹,nec debet dimitti ſub fideiuſſorib⁹,nec detineri in eccleſia,aut monaſterio,alioquin poterit capi à iudice ſeculari,iuxta.l.7.ti.4.lib.1.Recopil. quod procedit nedum pendente lite ſuper Clericatu,verũ etiã pendẽte lite ſu

per

per punitione criminis, iuxta dicta.l. 7. quam ſic intelligit Couarrubias in Practi.capitul.33.numer.4.& tradit Bernardus Diaz in Pract.Crimin.Canoni. cap.116.

15 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſa poſſeſſoria cuiuſcunque rei ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis, etiá ſi nihil proprietatis annexum habeat,ſecundum Butrium.c.fi.de iud.& plures alios, quos refert,& ſequitur Ioan.Daima, in prooemio pragmaticæ ſanctio. §. poſthumo. fol. 112. Beroius in Rub. de iud. numero.51.Couarrubias in practicis,quæſtion. capite.33. nu.1. contra Panormitan.& alios in c.literas. de iuramento calumniæ.

16 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de bonis proprijs Eccleſiæ, & de bonis patrimonialibus Clericorum aduerſus laicum reum: nam bona patrimonialia Clericorum gaudent priuilegio bonorum Eccleſiæ,iuxta glo.3.capitu. Eccleſia de conſtitutio.& glo.fin.c.fin. de vita & honeſt.Clericorum.Quod intellige verum in caſibus à iure expreſsis,ſecundum communem ex Decio.d.c.Eccleſia.nume.18.Couarrubias.libr.1.Variar.cap.4.numero.3.Vnde cum iſte caſus expreſſus ſit in.l. decernimus. C.de Epiſcopali audientia.& cap. ſi Clericus laicum,de foro compet. per argum. ab ſpeciali,meritò bona patrimonialia Clericorum guadent priuilegio fori: & eſt ratio,quia in foro principaliter cõſideratur perſona Clerici,& non bona, ex mente Decij.d.nume.18.licet mordeat Couar.vbi ſuprà.nume.3. Limita tamẽ hanc reſolutionem veram eſſe,niſi reus laicus neget res illas eſſe Eccleſiæ, vel Clerici actoris: nam tunc remittendus erit ad iudicem ſecularem,iuxta dict.c. ſi Clericus laicum, quia per illam negationem res efficitur dubia,iuxta gl.1.c. veniens.de renuntiatione.& glo.cap.1. verbo. Conſeruatorés. de officio de legati.in.6.& glo.5.l.plures.C.de fide inſtrum. Acideo reus laicus in dubio non eſt trahendus ad iudicem Ecc eſiaſticũ, contra regulam.capit.cum ſit generale. 17 de foro compet. Sublimitabis hoc primo,quando notoriè conſtaret, rem illam eſſe Eccleſiæ,vel Clerici:nam tunc, etiam ſi reus laicus neget eſſe Eccleſiæ, vel Clerici , non erit remittendus ad iudicem ſecularem, quia notorium per negationem non efficitur dubium. capite ſuper eo. de teſtibus cog. & ita firmant Butrius, Panormitanus numero quarto Felin. columna.1. d. capit. ſi 18 Clericus. ſic limitando illum tex.Sublimitabis ſecundo,niſi Clericus actor replicet,ſe paratum eſſe incontinenti probare rem eſſe ſuam vel Eccleſiæ,nã tunc reus laicus non erit remittendus ad iudicem ſecularem, imò iudex Eccleſiaſticus ſummariè cognoſcet vtrum ſua ſit iuriſdictio, ſecundum Card. in fine. Panorm.n.14.&.15.Marianum. n.11. & 13.dicto.capite.ſi Clericus,& ſecundum cõem ex Curtio. in.l.2.ff.ſi quis in ius vocatus,nõ ierit. quidquid aliter dicãt Anton.num.9.dicto cap.ſi Clericus.& Alex.dicta.l.2.num.19. & quidquid aliter dicant Anchar.& Barba.dict.cap.ſi Clericus.Sublimitabis tertio,quãdo ab 19 eccleſiaſtico iudice procederetur aduerſus laicos malefactores,& inuaſores rerum Eccleſiarum:nam tunc reus laicus non erit remittendus ad ſecularem, vt cap.cum ſit generale. de foro comp. & ſi dubitetur de maleficio ſecundum Innoc.& communem.d.cap.ſi Clericus: & Marianum.d.c.cum ſit generale. nu. 18. Quod procedit etiã in inuaſoribus rerum Clericorum, vt poſt Collectariũ num.2.& poſt glo.1.cap. ſimiliter.16.q. 1.probant communiter omnes.dict.ca. cum ſit generale.& Panor.ibi. num.14. Felin.col.1.Barb.num.68.quanuis contrarium teneant Butrius,ibi notato fin. dict.num.68.& Aufrerius de poteſtate Eccleſiæ.verſic.38.nu.31.Couar.li.1.Variarum,cap.4. num.3. Hodie tamen de 20

iure

iute Regio Caſtellæ,& Luſitaniæ,iudex eccleſiaſticus non cognoſcit de bonis patrimonialibus Clericorum aduerſus laicum reum,iuxta.l.57. tit.6.part.1.& in li.2.Ordin.Luſitanorum.titu.1.§.17. Niſi cõſuetudo vigeret in aliquo tribunali eccleſiaſtico, quòd iudex eccleſiaſticus cognoſcat aduerſus laicos ſuper quibuſcunq; cauſis ad petitionẽ Clerici,vel Eccleſiæ.iuxta dict.ca. ſi Clericꝰ. in fine, quæ conſuetudo viget in audiẽtia Epiſcopali Salmãticenſi, in rebus tamen Eccleſiæ nihil immutatũ eſt de iure Regio. 22

21 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticꝰ de cauſa dotis principaliter,& de per ſe mota inter laicos. nã talis cauſa eſt mixti fori,ſecundum Innocen.Henricũ,Panorm.& alios cap.de prudentia.de donat.inter virum,& vxorem.quorũ opinio communis eſt ex Felino cap.licet, num.1. de foro compet. Decio in Authentica quod locum. numero.5.C.de collatio. Ripa in.l.1.numero.48. ff. ſoluto matrimonio.Aufrer. de poteſtate Eccleſiaſtica.numero.21.caſu.27.Gom. in capit.final. in principio.numero.22. de iud.Dida.Perez.l.2.titulo.1.libro.3. Ordin.columna.775.verſiculo dubitatur inſuper. Quæ opinio proculdubio recipienda eſt, quando dos peteretur â vidua,quæ miſerabilis eſt habitu, & dotis priuatio reddit eam oppreſſam, & ſic miſerabilem acta,ſecundum Bal.Nouellum in Tractatu de dote.par.9. priuilegio.16. Rubeum repetitione ca.per veſtras.notab.2.numero.13.&.24.quãuis gloſſ.penultim.dicto.capit. de prudentia. & Anton. ibi, & Iaſ.dicta Authent.quôd locum.numero.10.indiſtinctè firment cauſam dotis principaliter de per ſe motam tractãdam eſſe coram iudice ſeculari, quorum opinio communis eſt ex Felino ſibi contrario cap. Eccleſia. numero.58.de conſtit. In aliis verò caſibus crederem iudices ſeculares nequaquam permiſſuros, quod meri laici cauſam dotis principaliter,& de per ſe motã intẽtent corã iudice eccleſiaſtico, præcipuè quando ageretur de dote de nouo conſtituenda ex Anchar. conſi.21. ad finẽ recepto à Felino.d.c.licet.n.1.& à Rubeo vbi ſupra. nu.17. & Decio.d.c.Eccleſia.n.37.incidẽter tamẽ de cauſa dotis benè cognoſcit eccleſiaſticꝰ inter laicos,vt in.d.c.de prudẽtia. 22

Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſis decimarum,& aduerſus laicos tam quo ad quæſtionem iuris, quã quo ad quæſtionem facti, vt capit.peruenit. & capit.nuntios. & capit. cum homines. de decimis. & Clementi. 2. de iud. & capit. poſtulaſti. de homicid. capit. omnes decimæ. 16. quæſtione. 7. & in Concilio Tridentin.ſeſsione.25. de reformatione. capitulo. 12.quem text.ex 23 plicat Nauarr.in Manuali Latino. cap. 21. numero. 32. Et iudex eccleſiaſticus poterit implorare brachium ſeculare contra decimas non ſoluentem. dicto capit.poſtulaſti. & ibi Felin. & reliqui. & in quæſtione facti decimarum Eccleſia habet duos iudices eccleſiaſticum, 24 & ſecularem, nam laicus poterit compelli ad ſolutionem decimarum per iudicem ſecularem,vt reſoluit Feder.conſil.245.Couarr.in pract.capit.35.numero.2. vbi reſoluit, quòd in aliquibꝰ cauſis decimarum,ſecularis poterit cognoſcere, etiam de quæſtione iuris, & Rebuffus in Tracta.de decimis.qu.10.numero.3.quo in loco â numero.1. de iſto art.agit.

Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus 25 de crimine vſurarum inter laicos, ſecũdum gl.3.dict.c.cum ſit generale, & ibi communiter omnes,& plures, quod refert Couarr.lib.3.Variarum c.3. nu.1.& in.4.Decretal.2.p.c.8.§.12.n.4.&.5.Sed tu reſolue verius eſſe,quod hoc crimen 26 eſt miſti fori,& ſic quod iudex eccleſiaſticus cognoſcit de eo inter Clericos, iudex verò ſecularis inter laicos, & etiam de quæſtione iuris, ita reſoluit

Couar.

Couarr. vbi ſuprà, & Nauar. capite nouit. notab. 6. num. 44. illatione. 2. de iudi. & probatur ex. l. 4. titulo. 6. libro. 8. Recopilation. & ex Luſitanis libro. 4. titulo. 14. per totum, & titul. 27. §. 1. Tamen praxis obſeruat, quod eccleſiaſticus aliquando cognoſcit de iſto crimine, vt reſoluit Couar. vbi ſuprà, verſic. 4. & ita eſt tenendum, quicquid aliter dicat Iulius Clarus. lib. 5. Senſent. §. fin. q. 37. num. 2. † Et ad hanc reſolutionē eſt redigendus Auendanius in capitib⁹ prætorum. 2. part. cap. 29. numero. 1. & Didacus Perez in. l. 4. titul. 8 libro. 3. ordin. gloſſa penultima, & Dominus Ludouicus à Pegueyra in lib. quæſtionum criminalium. cap. 30. à nume. 19. & Azebedo in. l. 1. titul. 21. libro. 4. Recopilat. num. 185. †

27 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de crimine ſimoniæ, etiam inter laicos ſecundum glo. 3. in dict. capit. cùm ſit generale: tamen quoad quæſtionem facti huius criminis etiam iudex ſecularis cognoſcere poterit inter laicos, ſecūdum Antoni. num. 14. Imolam num. 8. Felin. num. 4. in dict. cap. cùm ſit generale: & Alex. in additionibus ad Bartol. in. l. 1. ff. de publicis iud. cōtra Panorm. num. 20. Marianum nu. 22. Barb. n. 180. d. c. cum ſit generale.

28 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de crimine hæreſis, quia crimē hoc aduerſus fidem & religionem committitur, ac ideò ſolus eccleſiaſticus de eo cognoſcere poteſt, ſecundum gloſſa. 3. in dicto capit. cum ſit generale. & tradit Maſuerus in capit. vt inquiſitionis. & in capit. prohibemus. Abba. & reliqui in dicto capit. cum ſit generale. Alciat. in cap. 1. de offi. ordin. numero. 73. Simanc. de inſtitutionibus cathol. titu.
29 36. à numer. 1. Nec etiam iudex ſecularis de iſto crimine cognoſcere poterit, etiam quo ad quæſtionem facti, ſecundum communem ex Nauar. in dicto capit. nouit. notab. 6. numero. 44. & Couar. in pract. quæſtion. capit. 33. numero. 3. in fine. per tex. in dicto capit. vt inquiſitionis. §. prohibemus. Quinimò nullus ſecularium iudicum quantacunque poteſtate & dignitate præditus vllo modo cognoſcere poterit de cauſis ciuilibus, aut criminalibus, quarum cognitio ad inquiſitores pertinet, etiam prætextu ſubleuandi vi oppreſſos: nam ſi aliquis grauatus appellare voluerit in ſupradictis cauſis, adire debebit ſenatum ſupremum ſanctæ generalis inquiſitionis, vt reſoluit Simanc. vbi ſuprà, numero. 2. Poterunt tamen & debebūt iudices ſeculares condemnare & punire illos, quos inquiſitores declarauerint
30 hæreticos eſſe pertinaces relapſos, aut impœnitentes, quia eorū officiū in prędictis cauſis non in cognoſcendo, ſed in exequendo conſiſtit: quam executionem facere tenentur cum ab inquiſitoribus fuerint requiſiti, & tunc tenentur ſententiam eccleſiaſtici in cauſa hæreſis exequi nulla de iuſtitia ipſius cognitione, vel fide facta, quia cenſentur meri executores, iuxta tex. in dicto capit. vt inquiſitionis. §. prohibemus. & eſt communis opinio Canoniſtarum, quā ſequuntur etiam Legiſtæ ſecundum Simanc. vbi ſuprà, & ita in Hiſpania vſu receptum eſſe teſtatur Iulius Clarus libro. 5. Sentent. §. fin. quæſtio. 96, numero. 7.

31 Cognoſcit inſuper iudex eccleſiaſticus de adulterio, ſecundum glo. 3. dict. cap. cùm ſit generale, quod intellige verum, quando agitur ad pœnitentiam, vel ad ſeparationē tori ſecundum communē in dicto c, cùm ſit generale. & ca. tuæ. de procuratoribus. & tradunt Panor. & communis in capit. 1. de officio ordinarij. reſoluit Couar. de ſponſalib. 2. part. cap. 7. §. 6. num. 8. quanuis Dec. conſil. 212. num. 2. exiſtimet, ſecularem eſſe competentem quo ad ſeparationē tori. Cæterùm quando agitur ad pœnam ſanguinis, ſecularis competens eſt:

ſi ve

si verò agatur ad alias pœnas, tunc vterque potest cognoscere secundum communẽ d.c.cùm sit generale.ex Panorm. Mariano.n.23.Felin n.11. cõsentit Dec. capit.consuluit.1. de appellatio. & Diaz in practica criminali, capitulo.79. & Iulius Clarus libro.5.setent.§.fina.quæstion.37.numero.3.& hodie expresse decisum extat in Concilio Tridenti. sess. 24.de reformatione matrimon. capit.8. vbi præscribitur ordo, quo ordinarij procedere debent ad punitionem huiusmodi criminis, vbi etiam probatur, de crimine concubinatus ecclesiasticũ cognoscere posse aduersus laicos, & tradit Iulius Clarus vbi supra,nu.4.quãuis Alciatus in c.1. de officio ordinarij.nu. 22.post alios cõtendat,quoad alias pœnas secularem solummodo competentem esse.

32 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de crimine falsi circa literas Apostolicas,concubinatus,sortilegij, diuinatoris,pacis fractę,sacrilegij, & alijs huiusmodi, etiam inter laicos, quæ crimina congerunt Panorm.numer.24.Marian. columna penultima, Felin.numer.13. in dicto capit. cùm sit generale.Aufrerius de potestate seculari regula, 4. fallentia. 12. Tamen de his criminibus etiam potest cognoscere secularis inter laicos,secundum prædictos Doct.vbi supra, & probatur de iure Regio,libro.8. Recopil.à titul.3.cum nunnullis sequẽtibus. † Sed an secularis possit cognoscere de concubina clerici, resoluit Iulius Clarus libro.5.sentent.§.fin. quæstione.37. numero.4.& Auiles in.cc.prętorum.capitulo.47.gloss.verb.ò Clerigo.â num. 1.& AEgidius Bosius in sua praxi.tit.de Coitu damnato, & punibili.à numero decimo.

33 Cognoscit etiã ecclesiasticus de crimine nefando sodomiæ, etiam contra laicos,iuxta text.capit.Clerici de excessibus prælat. & communiter omnes ex Bermond. Tract.de concubina.fol.128. numero.43.& Iulio Claro vbi supra numero.5.

34 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de quocunque peccato, etiam inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad pœnitentiam, liberandique animam eius à morte perpetua, saltim per viam denunciationis,secundum gloss.3. dict. cap.cum sit.& late soluit Nauar.d.c.nouit.notabili.6.

35 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de crimine periurij, etiam inter laicos secundum gloss.3.dicto capi. cum sit generale. Quod intellige verum, quando agitur ad pœnitentiam in foro conscię tiæ: & etiam in foro contentioso, vbi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus & de validitate illius:nam tunc laici ratione iuramenti efficiuntur de foro Ecclesiæ iuxta cap. fin. de foro cõpetent.in.6.& firmant Panormita. Marian.& Felin.numero.7.dicto cap. cùm sit. Aufrer.de potestate seculari. regul. 4 fallent.4.Selua in tractat. de iure iurand.2. part.quæstion. 5. Fortunius de
36 vltimo fine.numero.325. Cæterùm secularis iudex punire potest laicos periuros,iuxta text. in cap. Rex debet.23. quæstion.5.& probat Romanus in singulari.420.Couarrub.in capit.quanuis pactum.1.part.§.3.numero.11,in.6. &.l. 1.cum sequentib.titul.17.libro.8. Recopila.Potestque secularis cogere laicum cui turpiter est iuratum,vt remittat iuramentum, vt cum alijs resoluit Couar. lib.1.Variarum cap.4.num.5.versic.verum. Potest etiam secularis cogere laicum iurantem ad obseruantiam iuramenti liciti, vt capit. licèt mulieres.de
37 iure.iur.in.6. Et deniq; potest secularis videre,vtrum Episcopi relaxatio à iuramento sit nulla, quando id opponitur
38 cõtra absolutũ,secũdũ Anchar.in cõsil. 382.n.6.Et circa praxim,quę versatur in petẽda relaxatiõe iuramẽti,vltra ea quę tradit Cou.li.1 Varia.c.4.n.5.& Rolãd. in consil.34.num.7.lib.1.aduerte, quod

citatio ipſius creditoris præcedere debet,idque obtinere in quacumq; relaxatione iuramẽti turpis,ſeu illicita à maioribꝰ vel à minoribꝰ,ſiue à mulieribus pręſtiti,ex c.1.de iure.iur.c.tuas. de vſuris firmãt Federicus & Senis in cõſ.300. & Corneus in cõſ.45.vol.2. quia cõtra inauditã partẽ nil diffiniri debet, vt in: c.1.de cauſa poſ.& prop.ſequũtur Pan. col.pen.Felin.n.23.in d.c.1.& iur.iur.& plures alij relati à Couar.& Rolãdo vbi ſupra,ab Alciat.in c.cũ cõtingat.n.127 de iur.iur.à Ioãne Aſsinio in praxi.§.7. c.5.limitat.103.Menochio in cõſ.24.n. 11.&.12.& Did.Perez in.l.1.tit.2. li.3.ordi.gl.1.q.16.quã opinionẽ proculdubio verã eſſe,quãdo peteretur relaxatio, ad hoc vt ſimul reſcinderetur contractus, & ipſius vis prſus euaneſçeret, teſtatur Couar.vbi ſupra,paſsimq; hãç opinionẽ receptã eſſe firmãt Iaſ.in.l. nec quiquã.§.hoc decretũ.n.49.ff.de offi. proconſ.Decius & Alciatꝰ vbi ſupra.& tali caſu relaxationẽ ſine citatione cõceſſam nullã eſſe,cõtendunt Panor. & Felin.n.23.in c.1.& iur.iu. & Capella Tholoſana.q.62.quãuis Diuus Antonin. 2. p.ti.10.c.6.§.nouus caſus.in fine, dicat iniuſtã eſſe ſolũmodo,nõ vero nullam: quãdo vero relaxatio iuramẽti peteretur ſolũmodo ad effectũ agendi,vel excipiendi aduerſus contractum, allegata enormi læſione,quæ poſtmodũ in progreſſu cauſæ probata reſcinderet ipſum contractum,citationem creditoris non eſſe neceſſariã firmat Oldral.conſi.120. & Anchar. cõſi.18. & hanc opinionem reçeptam eſſe,dicit Alciat.vbi ſupra. & magis praxi cõuenientẽ appellat Coua. vbi ſupra.n.6.tamen in hoc caſu etiam citationem creditoris requiri ad hanc relaxationem concedendam tenent Federicus.Iaſ.& Felin.vbi ſupra & Gozadinus in conſ.69.num.22. quas tamen opiniones apud nos,memini me vidiſſe in praxi obtinere in hũç modum,quod quando relaxatio ad effectum agendi tantùm petitur à Reuerẽdiſsio Nuncio,tunc eam ſolitus eſt concedere nulla pręcedẽte citatione, quando vero petitur ab ordinario etiam ſolummodo ad effectum agendi nũquam ſolitus eſt illam præſtare ſine citatione partis aduerſæ.Quæ tamen relaxatio iuramenti peti,& concedi ſolet,quanuis in cõtractu iuramentum fuerit appoſitũ de nõ petenda relaxatione,nec ea vtẽda,ſi fuerit cõceſſa etiam motu proprio,vt quotidie â tabellionibus in ſcripturis apponitur, nam tale iuramentum cenſetur temerarium, cum per illud detrahatur iuri ſuperioris, cuius autoritas in quolibet iuramento cenſetur excepta iuxta tex.in c.venientes.de iur.iur.tenẽt Ricardus in.4.diſt.38.ar.9.quæſt.3.Felin. in c.conſtitutus.nu.9.de reſcript. Soto lib.8,de iuſt.& iur.quæſt.1. art. 9. col. pen. & Staphileus de literis gratiæ. pa. 168.tenetur tamẽn hanc relaxationem impetrans facere mentionem de iuramento, & quod iurauii ſe non petiturum relaxationem,ne ea vſurum, etiam motu proprio conceſſa,alioquin aliter præſtita ſubreptitia eſſet,ſecundum Felin.in d.c. conſtitutꝰ.n.13.&.14. Matth. de Afflict.in deciſ.220,n.11. & Paul.Pariſ.conſ.96.num.93.vol.1. Et eſt aduertendum quòd in eodem libello in quo petitur relaxatio iuramẽti ad effectum agendi ſimul peti poteſt, quòd ipſe iudex eccleſiaſticus, præſtita relaxatione annullet,& reſcindat ipſum contractũ: nam ad hoc etiam erit competens ſecũdum Bald.in.l.ordinarij. C. de rei vendic.ſequuntur Alexander in.l. quoties. C.de iudic. Felin.in c.cum ſit generale. col.4.de foro comp.& in c.1.col.10. de iur.iur.& in c.pręterea.col.11.de ſponſ. & hanc dicit communem à qua in praxi dificile eſſet recedere Deciꝰ in Rub. lect.1.nu.2.extrà de iudic.eandem probant plures relati à deciſione Pedamontanea.78.nu.6.defendunt Ripa,nu.29. & Alcat.n.1.&.2.in Rub. extra de iud.

&

& iſta opinio connumeratur inter cõmunes in.1.tomo cõmuniũ opin.li.3.ti.1.n.125.quæ opinio mihi ſẽper placuit, & ſemel & iterũ feci illã practicari in audiẽtia Epiſcopali Salmãtina,dũ eſſem patronus,& ſatis probatur in c.fi. de foro cõpet.in.6.quẽ tx adhoc recte perpẽ 40
dit Alcia.in d.Rub.de iudic.n.2.cui nõ faciũt ſatis Deciusin d.Rub.lect.1.n.2. & Coua.in d.c.4.n.7.&.8.& Nauar.in. d.Rub.de iudic.n.12.oppoſitã opinionẽ in pũcto iuris verioré eſſe aſſerẽtes, & in praxi iã corũ opinionẽ cõtra ſententiã Baldi obtinere firmãt Nauar.in. d.Rub.n.13. & Ioãnes Gutierrez de iuramẽto cõfirmat.3 p.c.12.n.6.pro opi- 41
nione Baldi cui libẽter ſubſcribo, & feci practicari,expẽdo l.11.&.12.ti.1.li.4. Recop.dũ ibi præcipitur tabellionibꝰ, ꝙ in cõtractibus de ſe validis inter laicos celebratis, iuramentũ nõ apponãt; redditurq; ibi ratio. ne rationẽ iuramẽti laici efficiantur de foro eccleſiaſtico, & iuriſdictio ſecularis d. fraudẽt, quas. ll.regias iuſtas eſſe defendũt Coua.in c. quanuis pactum.1.pa.§.3.nu.8. de pact. in.6.Pinelꝰ in.l.2.3.p.c.1.à n.11.C.de reſcind.vendit.& Ioan.Matiẽzo in.l.22. tit.11.li.5.Recop.gl.8.n.3. ſed licet opinio Bal.de iure verior ſit, & fecerim illam practicari,tamen iam magis expertus non conſulerem cliẽtulis meis deſiderantibus finem ſuis litibus imponere quòd coram iudice eccleſiaſtico ſimul cum relaxatione iuramenti peterent re 42
ciſsionem cõtractus,nõ ex eo ꝙ eccleſiaſticus incõpetens ſit ſed quia lites in curia eccleſiaſtica efficiuntur penè immortales,ꝓpter dilationes,& apellationes plures quas ius põtificiũ permittit, vt aduertit Paul.Caſtr.in d.l.ordinarij. num.4.& hac de re exclamat contra iudices eccleſiaſticos Palacius Rubios in repetit.c.per veſtras notab.2.nu.24.de donat.inter virum & vxor. aſſerens ſe multoties conſuluiſſe perſonis eccleſiaſticis habentibus iudices eccleſiaſticos coram quibus poſſent laicos cõuenire, quod illos conuenirent corã iudicibus ſecularibus, quoniam ſuam iuſtitiam citius ibi conſequerẽtur, quod ego antea quam Palacium viderẽ pluries amicis, & clientulis conſului.

Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de rebus,& iuribus hæreditatis, quãdo clericus extitit hęres alicuius laici, dũmodo lis nõ eſſet cœpta aduerſus laicũ defunctũ coram iudice ſeculari, ſecundum gl.receptam in ca.is qui in ius. de reg.iur.in.6.gl.& Doct.ca.clericus nullum.11.q.1.Panor.DD.& Dec.n.11.cap. quia.V.de iud.Bart. & cõmuniter alios in.l.hæres abſens.in prin.ff.de iud.Nec obſtat tex. dict. l. hæres abſens in princip.nam tex.ille loquitur de priuilegio particulari ipſius hæredis, non de priuilegio iure communi conceſſo, ſecundñ glo.ibi.& in.l.2.§.legatis.ff. de iud.vel loquitur,quando forus defuncti reſpectu loci in hærede mutatur, vt animad uertunt ibi Fulgoſ.& alij,& ita eſt tenẽdum, quanuis contrarium velint nonnulli antiqui relati à glo.dict.cap. clericus nullum.& Alber.dict.l. hęres abſens.quorum opinio approbat.l.57.ti.6 par.1.tamen illa.l.in praxi nõ ſeruatur. Cæterum ſi lis cœpta eſſet cũ laico defuncto,tunc clericus hæres teneretur illam proſequi coram ſeculari,argu.tex. l.venditor.ff.de iud.& ita cum alijs ex preſsè reſoluit Coua.in practicis queſt. c.8.nu.2.

Aduerte tamen,quod clericus hęres inſtitutus à laico tenetur facere inſinuationẽ,& publicationem teſtamenti coram iudice ſeculari, ſecundum Bald. & Corn.in.l.omnia teſtamẽta.C.de teſtamentis.Benedictus.c.Rainutius. de teſtamentis.verb.& vxorẽ.nu.420.Barb. c.ſi hæredes.de teſtamentis.nu.10. Couar.in dict.cap.8.num.1.& probatur in l.15.ti.4.li.5.Recop. alias hæres amittit commodum hæreditatis, & ita iam in praxi obtinui.

43 Cognoſcit etiã eccleſiaſticus, an laicus delinquẽs gaudere debeat immunitate eccleſiæ, ſecũdũ Remigiũ in tract. de immunitate eccleſiæ. q. 2. pag. 218. & Did. Perez in. l. 9. ti. 2. li. 1. Ordi. col. 71. in verſi. quæri tamẽ, & nos latè diximꝰ ſupra in primo tomo, in quinta parte. in §. dẽ delinquẽtibꝰ adeccleſiã cõfugiẽtibꝰ

44 Cognoſcit etiã eccleſiaſticus de executione teſtamentorũ, & vltimarũ voluntatũ, etiã laicorũ, ita vt hæredes & laicos quoſcũq; executores moneat, & cõpellat ad prædictã exɔcutionẽ. iuxta tx. in c. 3. c. ſi heredes. & in c. tua. & in c. Ioãnes de teſtamẽtis. etiã ſi teſtator interdixerit Epiſcopo prędictã cœrctionẽ, iuxta tx. in d. c. tua. & reſoluit ibi Coua. & Dñs Franciſcus à Sarmiento li. 1. Selectarum c. 11. n. 13. & prædictam cõcluſionem notat Coua. in d. c. 3. n. 5. & in d. c. ſi hæredes. n. 1. & 4. Et piarum diſpoſi-

45 tionum executores Epiſcopos cõſtituit Concilium Trid. ſeſſ. 22. de reformatione. c. 8. & in c. 6. eiuſdem ſeſſionis tribuitur Epiſcopis poteſtas cognoſcendi de commutationibus vltimarum volũtatum. Quam tamen facultatẽ exequendi teſtamenta, etiam iudex laicus habet quantunuis teſtamenta ad pias cauſas condita ſint: nam huiuſmodi munus faciendi exequivltimas voluntates miſti fori eſt, vt ex Panor. & Barb. notat Couar. in d. c. ſi hæredes. nu. 1. & probatur in Authen. de eccleſiaſticis tit. §. ſiquis ante ædificationem. collatione. 9. & in. l. hæreditas. ff. de petitione hære.

46 Cognoſcit etiam eccleſiaſticus de crimine blaſphemiæ etiam contra laicos, vt probatur in c. 2. de male. de quo etiã crimine ſecularis iudex cognoſcit quia miſti fori eſt, vt notant Cardinalis, Antonia, & reliqui docto. in c. 2. de maled. Auen. in. cc. prætorũ. 1. p. c. 5. n. 3. Auiles in. cc. prætorum. cap. 25. n. 9. Simancas de inſtitutionibus catholi. tit. 8. n. 4. & Iulius Clarus libr. 5. Sen. §. blaſphemia. n. 4. in fin. Sed ſi Iudæus crimẽ blaſphemiæ commiſerit, iudex ſecularis deco cognoſcere poſſet, non tamen eccleſiaſticus, ſecundum magis cõmunem opinionem Doctorũ ex Alexan. in cõſ. 99. n. 12. & 13. libr. 6. & Iulio Claro vbi ſupra. nume. 5. tametſi oppoſitum teneat Auendanius vbi ſupra, aſſerens, crimen blaſphemiæ à Iudæo commiſſum miſti fori eſſe, pro ſua opinione citãs Anchar ranum. in conſil. 15.

48 Cognoſcit denique eccleſiaſticus de pluribus alijs caſibus, congeſtis à Guilielmo Benedicto in c. Rainuntius. verbo. Et vxorem. 1. nu. 240. & verb. Vxorem. 2. numer. 125. & Aufrerio in tract. de poteſtate Eccleſiæ. ſuper laicis. à nu. 1. vol. 8. diuerſorum Doctorum vbi cumulat. 140. caſus. & è conuerſo plures caſus, in quibus iudex ſecularis habet cognitionem in perſonas eccleſiaſticas enumerat Caſſaneus in conſuetudinibus Burgun. Rubri. 1. §. 5. n. 47. verſi. prima. Regula, & Boerius in deciſione. 69. num. 28.

49 Aduertendum tamen eſt circa ſupra dicta, q̃ in criminibus, que ſunt miſti fori, & in quibus ab vtroque iudice pœna imponi poteſt, reus punitus à iudice eccleſiaſtico iterum de eodem crimine puniri poteſt à iudice ſeculari, iuxta text. in cap. felicis. §. per hoc. de pœnis li. 6. & firmant Panorm. Aretinus, Felinus, & ferè omnes in c. de his. de accuſationibus. Bal. in. l. placet. C. de ſacroſanctis Eccleſijs. Antonius Burgẽſis in ca. vt menſuræ. n. 9. de emptione & venditione. Alciatus in c. 1. n. 128. de offi. ord. aſſerens hanc eſſe communem opinionem. Quam tamen intellige veram eſſe, quando pœna à iudice eccleſiaſtico impoſita non eſſet condigna, & menſurata delicto: quia tunc ſecularis potetit iterum cognoſcere & punire, ſecundũ plures Doct. quos refert & ſequitur Couar. li. 2. Variarum. c. 10. num. 6. Simancas de inſtitu. catho. titu. 8. nu. 9. Auendanius in. cc. prætorum. 2. par. ca. 5. nu.

18. Alciatus vbi ſupra.n.134.& Did.Perez in.l.1.tit.8.li.8.ordin.Nec huic cõmuni intellectui obſtat tex.in d.c.felicis.vbi ſeueræ & grauiſſimæ pœnæ im-
50 ponũtur à iudice eccleſiaſtico,& nihilominus tamẽ ſecularis poteſt iterũ punire, vt in.d.§. per hoc. nã reſpõdeo q̃ licẽt in ſpecie illius tx.pœnæ à iudice eccleſiaſtico ſatis ſeuerę imponãtur,nõ tamẽ ſunt naturales & cõdigne tãto crimini:pœna enim naturalis & cõdigna illi delicto eſt quã cõſtituit tx.in.l.quiſquis.C.ad.l.iuliã maieſtaris.vnde cũ ab
51 eccleſiaſtico,ppter naturãiuriſdictionis imponi nõ poſſit,cũ eccleſia pœnã ſanguinis nõ irroget,vt in.c.ſententiã. ne clerici vel monachi.& in.c.fin.eodẽ tit. in.6.ideo recurrit ad ſeculare, quia eã imponere poteſt. Nec prędicta pœna per impoſitionẽ aliarũ minorũ tollitur, vt in.l.2.in fine. & ibi notat Bal. C. de ſportulis.Nec obſtat q̃ quãdo duæ pœ-
52 næ cõcurrunt ad vindictã, vna per aliã tollitur,iuxta tex.in.l.quòd ſenatus. & in.l.prętor edixit.§-ſi dicatur.ff.d̃ iniurijs.nam reſpondetur,illud verum eſſe, niſi prior pœna impoſita minor eſſet propter naturam iuriſdictionis eam imponentis,vt putà,quia maiorem imponere non poteſt : tunc enim vnam per aliam non tollitur ex Aretino in dicto
53 cap.de his.num.16. Quo fit abſolutum ab aliquo crimine in foro pœnitẽtiali, iterum poſſe accuſari & de eodẽ crimine puniri in foro exteriori, iuxta tx.in cap.admonere.33.q.2.verſi.quanto magis.& firmat gl.fin.in dict.ca.de his.& communiter omnes ex Decio in capit: quia diligentia.num.6.de electione. & Couar.in lib.2.Variarum cap.10. nu.3. Quod procedit etiã ſi à crimine abſolutus eſſet per pœnitentiam publicam & ſolemnẽ, ſecundum Panorm. Aretinum.Soci & Felin.in.d.cap.de his. Panorm.in ca.tuæ.de procuratoribus. & Anto.Vurg.in.ca.2.num.6.de emptione & vẽditione: tametſi Hoſtiẽ. Anto. Imola,& Annania in dict.cap.de his.intelligant tex.in dict.cap.admonere. in pœnitentia tantũ occulta, quaſi velint pœnitentiam publicam, & ſolemnem extinguere crimẽ,etiam quoad iudiciũ fori exterioris,cũ talis publicus pœnitens cẽſeatur offectus de foro Eccleſiæ ac proinde accuſari nõ poſſe coram iudice ſeculari,vt probari videtur in cap. aliud.11.quæſt.1.& tradit Aretin⁹ in.c. 2.de foro competenti. Nam tx.in d.ca. aliud. non ſuffragatur Hoſtiẽſi. Anto. & reliquis:agit enim tex. ille de pœnitentibus qui olim regulam quandã religionis profitebantur, quæ iam exoleta eſt,cuius religionis meminit text. in.c. de his.33.q.2. & declarat Simãcas de inſtitu.catho.tit.46.nu.18.

54 Aduerte etiã circa ſupradicta, quod in caſibus,in quibus eccleſiaſticus cognoſcit aduerſus laicos, non poteſt propria autoritate capere bona & perſonas eorum,ſed debet per cenſuras eccleſiaſticas aduerſus eos procedere pro executione ſuæ ſentẽtiæ,& deinde brachium ſeculare inuocare,ſecundum Oldraldũ in conſi.86.Ioãnem Andream ,& alios communiter ex Auiles in.cc. prætorũ. cap.20.num.14.Pala. Rub. in repet.ca. per veſtras.§.ſed eſt pulchra dubitatio. nu.18.Anchatrano in cap.cum Epiſcopus.de offi.ord.Felino in cap.ſignificaſti.de offi.delegat.& iſta opinio connumeratur intercommunes in.2.tomo.cõmun.opin.lib.9.titu.4. de requirendis reis.num.7. & ita expreſſè deciſum eſt in.l.14.&.15.ti.1.li.4.Recop. & in praxi obſeruatur ſecundum Iuliũ Clarum li.5.ſententiarum.§.fin.quæſt.37.nu.8.

55 Nec ſufficeret,ſi in aliquo tribunali eccleſiaſtico vigeret conſuetudo capiẽdi bona & perſonas laicorum,vt opinabãtur Bal.in dict.cap.ſignificaſti. & Pala. Rub.vbi ſupra.n. 26.Auiles in.cc.prætorum.c.1.num.12.& in.c.20. num.15. Couar.in pract.quæſt.cap.10.numer.2. verſi.primũ.& Iulius Clarus vbi ſupra. nu.8.

num.8.quia talis cõsuetudo iam hodie ſublata eſt per d.l.15.tit.1.li.4.Recopil. Supradictã tamẽ reſolutionẽ intellige verã eſſe,quando apud iudicẽ eccleſiaſticũ aduerſus laicos ꝓcederetur in cauſis ciuilibus, vel in criminalibus ciuiliter intẽtatis. At verò quãdo eccleſiaſticus iudicio criminali procederet aduerſus laicos ad punitionem culpæ, tũc bene poterit perſonas laicorum capere,& in carcerẽ detrudere,vt probat tx.in.c. attendendũ.17.q.4.&in c.contra idolorũ.26.q.5.& tradit Romanus in ſingulari.660,Felin.in c.cũ ſit generale.n.20. de foro competenti,& in d.c.ſignificaſti.col.fi. Aufrerius in Clem.1. de offic. ord.quæſt.5.& Couar.in d.c.10.num.2. verſic.ſecundo.& ita in praxi obſeruatur in tribunali Epiſcopali Salmantino: nec in hac ſpecie loquuntur, & procedunt prædictæ leges Regiæ.

56

Ex Tertio Praeludio.

SVMMARIA.

1 *Cauſæ omnes meri & miſti imperij poſſunt delegari iurẽ Pontifico ab Epiſcopis, & alijs iudicibus eccleſiaſticis,merum & miſtum imperium habẽtibus.*

2 *Delegari nõ poſſunt de iure ciuili cauſæ meri & miſti imperij.*

3 *Vicarij generales ab Epiſcopis in ſuis diœceſibus conſtituti, ordinariam, non delegatam habent iuriſdictionem,*

4 *Appellatio non poteſt interponi à ſentẽtijs vicariorum generalium Epiſcoporum ad ipſos Epiſcopos.*

5 *Vicarij foranei Epiſcoporum delegatam, non ordinariam cenſentur habere iuriſdictionem: vnde ad ipſos Epiſcopos appellari poteſt.*

6 *Beneficia conferendi poteſtas non cenſetur conceſſa ab Epiſcopo eius generali vicario, niſi ſpecialiter & expreſſim cõmittatur.*

7 *Vicarij generales Epiſcoporum poſſunt inſtituere præſentatos á patronis: & œconomum Eccleſiæ patronatæ vacanti cõſtituere ad fructus percipiẽdos ſi præſentatio differatur.*

8 *Cuſtodia Eccleſiæ vacantis ſpectat ad quem inſtitutio eius pertinet.*

9 *Vicarius generalis Epiſcopi non poteſt inquirere, corrigere, aut punire vel priuare ſubditos beneficio, aut adminiſtratione, niſi hæc ſpecialiter committantur eidem.*

10 *Vicarius generalis Epiſcopi poteſt cognoſcere de cauſis requirentibus ſpetialẽ commiſſionem quæ ſint minores cauſis ſpetialiter commiſſis.*

11 *Vicarius Epiſcopi non poteſt inquirere de ſubditorum criminibus ex generali commiſſione quoad eorum punitionem, ſecus vt Epiſcopo referat.*

Tertium Præludium.

TErtio erit præmittendum, iure pontificio cauſas omnes meri & miſti imperij, delegari poſſe ab Epiſcopis, Archiepiſcopis, & ab alijs iudicibus eccleſiaſticis merum & miſtum imperium habentibus,ſecundum glo.fin.in capit. in Archiepiſcopatu.de raptoribꝰ, & gl. in capit.quòd ſedem. verbo. Committere.de offi.ordin.& glo.in cap. peruenit:

nit.95.dist.quas testãtur cõmuniter receptas Pano.& Alciat.n.76.in d.c.q̃ sede.& Curtius Iunior.n.26.Alex.& Ias. in.l.1.ff.de offi.eius cui mãdata est, Licet de iure ciuili ea, quę sũt meri & mixti imperij indelegabilia esse, pbet tx.in d.l.1.in principio: & ibi cõmuniter omnes quidquid cõtrariũ vẽlint Fulgosius ibi,& Alciatus in d.c.q̃ sedẽ.n.99. Quã cõmunẽ in praxi difficilimè refelli posse testatur Coua.li.3.Variarũ.c.20.n.4. propẽ finẽ, tametsi oppositã sententiã in puncto iuris veriorem esse ipse existimet. Ex qua tamen communi opinione non sequitur, vicarios generales, quos Episcopi in suis diœcesibus constituũt, delegatam iurisdictionem habere, sed potius ordinariam, secundum glo. in c. 2.de offi.vicarij.li.6. & nos latius resoluimus supra in primo Tomo huius operis, in primo Tempore.nu.6, nam prædicti vicarij generales ex permissione iuris exercent iurisdictionem, sibi â prælatis cõmissam,& tacitè censetur iure Canonico permissum Episcopis, hos vicarios creare, vt eorum locum teneant, vicesque suas gerant, ex tex.in c.licèt. de offi.vica.li.6.& in cap.cum Episcopus. de offi.ord.lib.6. Vnde cum vicarij generales Episcoporum ordinariam iurisdictionem habeant,& eorum tribunal, & Episcoporum sit vnum & idem sequitur inde, quod à sententijs vicariorum generalium appellandum nõ est ad Episcopos, iuxta tex.in cap.2.de consuetu libro 6.& in cap. Romana. in principio, de appellationibus. libro. 6. Cæterum, vicarij foranei Episcoporum, quos Episcopi in aliquibus locis, vel partibus suarum diœcesum constituunt delegatam iurisdictionem habent, non verò ordinariam, secundum glo. recep tam in Clem.2.verbo. Foraneo. de rescrip. ac ideò à vicario foraneo appellari potest ad suum Episcopum, tanquam ad suum delegantem, argum.tx.in cap. super quæstionum.de offic.delegati.& in c.dilecti.3. & ibi gl.2.de appellat.& ita expressè firmat glo.in d.c.2.verbo. Officiali.de consuetud.in.6. & Robertus Maranta de ord.iud.6.part. mẽb.2.nu. 369.&.370.

Aduertendum tamen erit, ex cõmissione generali ab Episcopo facta suo vicario non censeri sibi commissam esse potestatem conferendi beneficia, nisi specialiter & expressim eidem ab Episcopo committeretur, vt probat text in ca.fin.de offic.vica.lib.6.& explicat late Rebuffus in praxi benefi.in additionibus in Regulas Cancellariæ in regul. 13.pag.452.versi.& is vicarius. Bene tamẽ poterit vicarius generalis ex generali commissione instituere præsentatũ à patronis, vt probat tex.in cap. ex frequentibus.de institu. secundum vnum intellectum, quem ibi assignat Panorm: receptus ab Imola & Doctor.& firmat glo.1.ibi.& glo.fin. in d.c.fin. de offic. vica.in.6.& vtrobique Doct. communiter,& glo.in cap. cum in illis.§. cum autem. de præbendis in libro. 6. quam sententiam veriorem & receptioré esse testatur Rochus de Curte in tract.de iure patronatus. verbo. Competens. nume.67.& Couar.in lib.3. Variarum. cap.20.num.7. Quo fit, vicarium generalem ex generali commissione posse constituere œconomum ecclesiæ patronatæ vacanti ad fructus cnstodiendos, si prouisio prædictæ Ecclesiæ differatur: quia custodia Ecclesiæ vacantjs spectat ad quem institutio eius pertinet, vt probat tex.iuncta glo.fin.in ca. cum vos.de offic.ord.& ita cũ vicarius possit instituere præsentatum in Ecclesia patronata, vt supra diximus, sequitur inde posse constituere œconomum ad custodiam fructuum.

Non etiam poterit vicarius Episcopi ex generali commissione inquirere corrigere, aut punire subditorum excessus nec priuare quenquam ecclesiastico beneficio, officio, aut administratione, nisi spe-

si specialiter prædicta sibi essét cõmissa vt probat tx.in c.licèt. de offi.vica.in. 10 6.sufficeret tamé q̃ expressis aliquibus casibus ex requirẽtibus specialẽ cõmissionẽ,cæteri cõmittentur sub clausula generali,secundũ gl.fi.in.d.c.licèt. quã probat Bernardus Diaz in pract:crim.Cano.c.3.Cuius gl.opinionẽ verã esse testantur Ioãnes Andr.& Dominicus ibi, & Socinus in.c.qualiter & quãdo.el segũdo.de accus.n.173. quãdo scilicet nõ expressa in generali cõmissione essent paria,vel minora expressis, secus si non expressa essent grauiora expressis: nam tunc sub clausula generali non comprehenderentur, argumento tex. in Clem. non potest.de procurato.

Rursus ex generali commissione vicarius Episcopi nõ poterit inquirere de subditorum criminibus,vt probat tex. in dict.ca.licèt. & expresse firmat Speculator in tit.de inquisitione.§.1.versi. quid de officialibus.& ibi Ioannes Andreas.Cuius contrarium tenent Monachus,Lapus,& Dominicus in d. cap. licét.asserentes,quod quãuis vicarius inquirere non possit de criminibus quoad eorum punitionem,bene tamen poterit de eis inquirere, vt Episcopo referat,& ipse delinquẽtes corrigat,& emẽdet. Quorũ opinionẽ sequitur eam disputans ad vtranque partem Socinus in dict.ca.qualiter & quando.el segundo. art.5.quæst.14.à num.192. vbi à nu.171. concludit, vicarium generalem Episcopi ex generali commissione,nedũ posse de criminibus inquirere, vt causam instructam Episcopo referat, quando viderit inquisitum condemnandum fore verùm etiam posse inquirere & inquisitum absoluere, quando viderit absoluẽdum fore.Cuius opinionẽ sequitur Felinus in cap non potest. de re iudicata. col.4.& Bernard° Diaz vbi supra, & si Ripa.in.l.qui condemnare.nu.penulti. ff.de re iudicata. opinionem Socini & sequatium improbet: cuius fundamento satisfacit Bernardus Diaz vbi suprà. Insuper aduerte, quod licèt olim ordinarij inferiores non possent dispensare, quòd denũciationes in matrimonio requisitæ per text. in cap. cum inhibitio, de clãdest.despon.omnitterẽtur,vt firmat Paludan° in.4.distin.28. q.2.col.3. cum contra dispositionẽ generalis concilij non possent inferiores dispensare, vt probat glo. in ca.cum dilectus. ver. in ætate.de electione.recepta cõmuniter à Felin.in cap.nulli. num. 2.de rescript.& Decio in Rubr. de iudic.col.4. hodie tamen concessa est facultas ordinarijs dispensandi in his denunciationibus per Cõcil.Trident.sess.24.de reformatione matrim.cap.1.ibi, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit. quibus verbis constat concessam esse potestatẽ ordinarijs locorum remittendi omnes denunciationes,iusta causa interueniẽte.vt explicat Nauar. in Manuali Latino,cap.22.nume.70.in fin. & nume.85. & iustas causas dispẽsandi ab Episcopo in isto articulo cõgerit Soto in.4.disti. 28.quæst.1.art.2. post Palud. in.4. dist. 28.quæst.2. arti.3. & refert Nauarr. in dic.cap.22. nume.70.in fin.alioquin sine iusta causa dispensans in his denũciationibus mortaliter peccaret: nam dispensatio in.l.superioris cum causæ cognitione,& summa maturitate fieri debet secundum Innocen. in ca. veniens. de filijs presby.num.2.Panorm.cap. extirpandæ.§.quia vero. de prębẽd.num. 43.& determinat Concil. Trident. sess. 25. de reformat.c.18. non tamen poterit vicarius generalis Episcopi.etiam iusta causa existente, in his denũciationibus dispensare:quia ordinarijs solis hãc facultatem concedit Concilium Tridẽtinũ,& ordinarius propriè dicitur summus Pontifex vt in ca.ita Dominus.19. distinct.cap mandata de præsump. tradit Torquemada de potestate Ecclesiæ li.2.cap.54.& etiam ordinarius dicitur legatus sedis Apostolicæ,vt in capitu.1:

de

de offi. legat. cap. 2. eodem tit. in. 6. Epiſcopus diœceſanus ordinarius etiam eſt vt in ca. cum Epiſcopus. de officio ord. in. 6. cap. cum perſonæ. de priuile. in. 6. nec ex generali commiſsione ab Epiſcopo facta ſuo vicario generali poterit vicarius has denunciationes remittere, niſi ſpecialiter fuerit ſibi commiſſum. Nã in generali cõmiſsione facta ab Epiſcopo ſuo vicario non venit facultas diſpẽſandi vt in c. quod tranſlationem. de officio legat. glo. in ca. quæ de cauſa. 2. q. 4. Rebuff. in praxi benefi. titul. de forma vicariatus. n. 44. & nu. 179. tradit Naua. in man. cap. 27. num. 255. tametſi contrarium teneat Veracruz in appendice ad Specula. coniug. fol. 4.

Ex Quarto Præludio.

SVMMARIA.

1 *Epiſcopi ſunt procuratores & adminiſtratores rerum Eccleſiaſticarum*

2 *Epiſcopi poſſunt agere pro rebus Eccleſiæ, abſque conſenſu capitulorum.*

3 *Epiſcoporum munus eſt ſubditos corrigere, & eorum crimina punire.*

4 *Fiſcales creantur ab Epiſcopis & eorum vicarijs, qui pro rebus eccleſiaſticis agãt & eas defendant, vitiaq; ſubditorũ accuſent, ac denuntient.*

5 *Fiſcalem creare poteſt iudex quotieſcunq; ex officio procedit.*

6 *Fiſcalis ab Epiſcopo, vel eius vicario cõſtituendus qualis eſſe debeat, & infra num. 9.*

7 *Laicus conſtitui poteſt procurator rerum Eccleſiaſticarum & ſpiritualium.*

8 *Laicis inter dictum eſt Clericos accuſare.*

9 *Fiſcales in principio ſui officij iurare tenẽtur.*

Quartum Præludium.

1 QVarto erit præmittendũ quòd cũ Epiſcopi ſint procuratores & adminiſtratores rerũ eccleſiaſticarũ ſuarũ diœceſum, vt probat tx. in c. 2. de donationibus. & ſint defenſores earũ, vt in c. in canonib⁹ 16. q. 1. habeãtq; liberã earũ adminiſtrationẽ, vt in c. cũ nobis. in fine. de electione. & in c. is cui. eodẽ tit. in. 6. & ita pro eiſdem rebus agere poſsint, abſque conſenſu ſuorum Capitulorum, ſecundum communem opinionem ex Panormita. numero. 6. & Felino num. 12. in ca. edoceri. de reſcriptis. & teneantur eas defendere, poſitique ſint vt aliorum errores corrigant, vt probat, text. in cap. 2 qualiter, el primero. de accuſat. & 3 eorum munus propriè ſit ſubditorum omnium vitia redarguere, vt dicitur in Cõcilio Tridentino. ſeſſione. 14. de reformat. cap. 1. ob idq́ue in ſuis diœceſibus poſſint inquirere, & punire adulteria & reliqua ſcelera ſubditorum iuxta text. in cap. 1. de offic. ordina. & notant ibi Card. Panormit. Imola. Barb. Felin. & Alciatus. nu. 11. & etiam Aretinus. nume. 70. & 78. & Socinus. num. 76. in c. qualiter & quando. el ſegũdo. de accuſ. ad idq́ue ex proprio munere teneantur: ideo Epiſcopi. vel eorum vicarij (vt rectiùs & faciliùs diœceſes regantur, & moderentur) conſtituunt, & creant fiſcales, qui pro rebus eccleſiaſticis agant & eas defendant, vitiaq́ue ſubditorum accuſent ac denuntiẽt, qui loco officij Epiſcoporum, ſeu eorum vicariorum

succedunt,& quod ipsi faciunt ex mandato Episcoporum, seu vicariorum ipsi Episcopi, vel vicarij censentur facere, vt notat Præpositus in cap. de accusatione. 2 quæstione. 8. col. 36. &. 39. & Bernardus Diaz in practica criminali Canonica. ca. 5. Quotiescumque enim iudex ex officio procedit fiscalem creare potest, vt resolvit Antonius Gomez, tertio Tomo Variarum. cap. 1. numero. 10. ampliatione. 1. & Iulius Clarus libro 6. Sententiarum. §. fin. quæstion. 10. nume. 3. & fiscalis, qui creandus erit, debebit esse sacerdos, vel in sacris cõstitutus vir probus, diligens, & industriosus: nã licèt laicus constitui possit procurator pro rebus ecclesiasticis & spiritualibus, iuxta tex, in cap. 1. in princ. de procuta. libro. 6. tamen quia fiscalis ab Episcopo vel eius vicario creatus, necdum vitia laicorum, verum etiam clericorum accusare seu denuntiare debeat, quod laicis interdictum est, vt in ca. laico. & in cap. sicut Sacerdotes, 2. quæstione 7. & in capitul. cum. P. de accusationibus, ideo creandus erit Sacerdos, vel in sacris constitutus. Debentque maximè prælati curare, vt ad huiusmodi muneris & officij exercitium, eligant viros prudentes, fideles, ac solertes, qui subditorum vitia inuestigent, & inuestigata prælatis seu eorum vicarijs diligenter reuelent. Qui in eorum creatione ante omnia iurabunt, quod summa diligentia & fidelitate officium suum exercebunt: nam cum publici denuntiatores reputẽtur, in principio sui officij iurare tenentur, vt notat Angel. in. l. si vacantia. C. de bonis vacantibus. libr. 10. & in tractatu. de maleficijs. folio. 38. col. 2. & Foler. in sua practica. pagin. 162. &. 730. & Præpositus in. d. c. de accusatione. col. 65.

(?)

Ex vltimo Præludio.

SVMMARIA.

1 *Causæ ecclesiasticæ, in prima instantia omnino sunt tractandæ coram iudicibus ordinarijs.*

2 *Causæ ecclesiasticæ intra biennium sunt terminandæ in prima instantia à die motæ litis computandum.*

3 *Superiores iudices nõ possunt cognoscere de causis ecclesiasticis, motis in prima instãtia ante appellationem à diffinitiua, vel interlocutoria vim diffinitiuæ habente, aut grauamen per eam irreparabile.*

4 *Superiores iudices non possunt cognoscere de causis ecclesiasticis motis in prima instantia ante appellationem ex mandato Apostolico, nisi subscripto manu propria Pontificis, & rationabili causa subsistente, vel nisi sit causa, quæ secundum ius apud sedem Apostolicam tractanda sit.*

5 *Nemo etiam legatus de latere, vel nũtius aut quacumque facultate fulgens potest impedire, quin causæ ecclesiasticæ in prima instantia coram ordinarijs tractentur, nisi prius requisitis ordinarijs, & negligentibus.*

6 *Iudex proprius ordinarius alicuius pluribus modis dici potest.*

7 *Reus habens plures iudices ordinarios: potest conueniri ab actore vbi ipse actor voluerit, & qui prius præuenerit, erit proprius iudex ordinarius.*

8 *Præuentio iurisdictionis per solam citationem acquiritur,*

9 *Com-*

9 *Conuentus coram non ſuo iudice, poteſt appellare, & inuocare protectionem ſupremi conſilij regij.*

10 *Hiſpaniarum Rex ex conceſſione Pontificis eſt conſeruator Concilij Tridentini, vt eius decreta obſeruentur, & in nihilo violentur.*

11 *Conuentus per literas Apoſtolicas, vt beneficium dimittat, & alteri concedat, antequam ſit conuentus in prima inſtantia, poteſt recurrere ad ſupremum conſilium, vt ſuperſedeatur in executione huiuſmodi literarum, & quæ praxis circa hoc obſeruetur traditur.*

12 *Prorogatio iuriſdictionis quid ſit.*

13 *Iuriſdictio non poteſt prorogari, niſi iudex aliquam habeat iuriſdictionem quæ extendi poſſit.*

14 *Superior poteſt adiri poſt biennium tranſactum, quod datur ad terminandã cauſam in prima inſtantia.*

15 *Auditor cameræ Apoſtolicæ nullam habet iuriſdictionem in prima inſtantia.*

16 *Conſenſus partium litigantium eſt de ſubſtantia prorogationis.*

17 *Clericus ſine licentia Epiſcopi non poteſt prorogare iuriſdictionem iudicis nõ ſui.*

18 *Conſenſus prorogandi iuriſdictionem tollitur litigantibus in prima inſtantia per Concilium Tridentinum.*

19 *Ius alteri quæſitum non debet ei ſubtrahi, neq; iniqua conditio alteri per alterium inferri.*

20 *Prorogando iuriſdictionem tollitur ius cõceſſum Epiſcopis per Concil. Tri. cognoſcendi in prima inſtãtia de omnibus cauſis.*

21 *Iudicandi honor omni lucro præfertur.*

22 *Auditor cameræ Apoſtolicæ eſt iudex delegatus.*

23 *Conſenſus expreſſus & non tacitus anrequiratur ad prorogandam iuriſdictionem iudicis delegati.*

24 *Comparitio alicuius coram aliquo iudice non inducit expreſſum conſenſum, per quem eius iuriſdictio prorogetur.*

Vltimum Praeludium.

1 VLtimò erit prẽmittendũ hodie omnes cauſas ad forũ eccleſiaſticũ quomodocũq; ſpectãtes, etiã beneficiales, experiẽdas eſſe in prima inſtãtia coram iudicibus ordinarijs,

2 terminãdaſq; eſſe infrã bienniũ connumerandũ àdie motę litis: nec ſuperiores iudices poſſe de eis cognoſcere ante appellationẽ àdiffinitiua, vel ab interlocutoria habẽti vim diffinitiuę, vel cõtinẽti grauamẽ per diffinitiuã irreparabile,

3 etiã ex mãdato Apoſtolico, niſi vrgẽti & rationabili cauſa tale mandatũ manu ꝓpria Romani Põtificis fuerit ſubſcriptũ: vel cauſa fuerit de his, quæ ſecundũ canonicas ſanctiones ſũt tractãde apud ſedẽ Apoſtolicam, de quibus habetur in capit. nec licuit, 17. diſtictione. & in capit. maiores. in principio de baptiſmo.

4 Nec etiam legatos delatere, nuntios, & alios quoſcunque iudices quacũq; facultate fulgentes poſſe in prędictis cauſis quãtũcunq; grauiſsimis, in prima inſtantia pręripere impedire, ſeu turbare

iuriſ-

iurisdictionē ordinariorū, nisi prius requisitus fuerit ordinarius, & negligens vt nouè decretū extat in Cōcilio Trid: sessione. 24. de reformatione. c. 20. Circa cuius tx. explicationē aduertendū erit,
6 propriū iudicē ordinariū alicuius pluribus modis dici, vel ratione originis, domicilij vel beneficij, vt in c. fin. de foro cōpetenti. Vel ratione cōtractus, vt in. c. dilecti, eodē titu. & in c. Romana. §. cōtrahētes. d̄ foro cōpetēti. in. 6. Quod intelligi debet iuxta pragmaticā sanctionem nouè editam & promulgatam Matritij. 21. die mēsis Februarij, anno. 1573. Vel ratione delicti, vt in cap. cum sit generale. de foro compatenti. Vel ratione rei sitæ, quæ petitur, vt in capitulo sanè. eodem titulo. Prædictis enim modis quis poterit habere plures iudices ordinarios, & coram vno ex eis conue
7 niendus erit ab actore, in cuius electione est reus conuenire, vel coram iudice originis, vel coram iudice cōtractus vel coram iudice rei sitæ: & iudex qui præuenerit iurisdictionem, ille erit pro
8 prius ordinarius in causa illa, quæ præuentio per solam citationem fit, vt in capit. proposuisti. de foro competenti. per quem text. ita notant. DD. ibi. Alio quin enim si coram alio iudice non ordinario quis conueniatur, præterquam
9 in prædictis casibus, appellare poterit, & inuocare protectionem supremi consilij Regij. Vbi cognoscitur quando decreta Cōcilij Tridentini in aliquo vio
10 lantur: quia Hispaniarum rex concessionibus Pontificū est cōseruator prædicti Concilij, ad hoc vt eius decreta obseruentur, & in nihilo violentur, & ita quoties aliquod monitorium, vel literæ Apostolicæ emanāt ab auditore cameræ Apostolicę, per quas literas sub grauissimis pœnis & censuris mandatur possessori, vt præbēdam, seu beneficium dimittāt, & alteri concedat, super quo nunquam fuit conuentus in prima
11 Instantia coram suo iudice ordinario, inter posita supplicatione ad sedē Apostolicam per prædictum possessorem, recurritur statim ad supremum regium consilium. vbi nomine promotoris fiscalis proponitur querela, in qua dicitur, quòd cum talis esset possessor cuiusdam beneficij ad instantiam talis literæ monitoriales fuerunt concessæ ab auditore camerę Apostolicę, quibus auditor mandat possessori, vt beneficium dimittat & alteri concedat, super quo nunquam fuit conuentus coram suo ordinario in prima instantia, & ita quòd prædictæ literæ Apostolicæ sunt cōtra dispositionem Concilij Tridentini, & quanuis ab eis per partem supplicatum fuit ad summum Pontificem, supplicatione non obstante executor in causa procedit. Vnde promotor fiscalis petit mandatum regium & prouisionem dari, vt quicūque iudices seculares prędictas literas Apostolicas, vbi, & in cuius potestate fuerint, capiant originaliter, & ad supremum Consilium remittant, & quòd iudices ecclesiastici, vel alij executores supersedeāt earum executioni, donec per Consilium examinentur, & de iustitia prouideatur. Et tunc consilium supremum concedit prædictum mandatum, iuxta tenorem petitionis promotoris fiscalis, quo mandat cuicū que iudici seculari, quòd prædictas literas capiat interposita prius supplicatione, ad summum Pontificem, & sub grauissimis pœnis mādat iudicibus ecclesiasticis, in quorum potestate fuerint, quòd earum executioni supersedeant, donec per consilium de iustitia prouideatur. Et tunc virtute Regiæ prouisionis ad instantiam alicuius procuratoris, ad id constituti per promotorem regium fiscalem à tergo prouisionis, iudices seculares requiruntur, vt capiāt, seu capere faciant prædictas litteras Apostolicas, in quacunque parte fuerint, & quod mandatum regium adimpleant sub pœnis eo contentis. Et iudices

dices ſeculares ſua mãdata dãt ſuis executoribus,& alguacelis,ad capiẽdas prę dictas literas vbicũq; fuerint. Qui cũ tabellione accedũt ad iudicẽ eccleſiaſticũ ſeu ad notariũ,vel ad aliũ in cuius poteſtate fuerin literæ,quas capiũt, & ſi ille qui habuerit eas,dare noluerit,capitur, & in carcerẽ detruditur,& ſtatim prouiſio regia intimatur iudici,vel executori eccleſiaſtico,requirituրq; per procuratorẽ fiſcalis, vt in earũ executione ſuperſedeat,interponiturque ab eodẽ procuratore ſupplicatio ad ſummũ Põtificẽ corã prædicto iudice vel exetore, eccleſiaſtico. Et tũc captis prædictis literis, viſiſq; à iudice ſeculari,an ſint cõtra diſpoſitionẽ Cõcilij Tridẽtini,viſaq; ſupplicatione ad ſummũ Pontificẽ, iudex ſecularis mãdat tabellioni, q̃ prædictas literas cũ proceſſu, & actis originalib⁹ ad ſupremũ conſiliũ regiũ remittat. Et tunc qui eas impetrauit,cõparet in cõſilio ſupremo regio dicẽs,prædictas literas mãdato cõſilij delatas fuiſſe ad inſtãtiã promotoris fiſcalis,petẽſq; quod ſibi reddãtur,vt eis vti poſſit, cuius petitionis copia datur fiſcali,qui reſpondet literas nõ eſſe reddẽdas, ſed potius retinendas,allegans rationes quibus retineri debeãt,& huius reſponſi copia datur petenti literas,qui etiam ſatisfacit rationibus allegatis per fiſcalẽ cuius ſatisfactionis copia datur fiſcali,cui ipſe reſpõdet,& concluditur. Et ſi negotium in probatione cõſiſtat recipitur ad probationem per conſiliarios regios, & in eo proceditur via ordinaria, donec ſententiam deffinitiuam proferant. Sed ſi in probatione nõ conſiſtat, ſtatim poſt allegationes partium proferunt ſuam ſententiam, qua vel pronuntiant, literas Apoſtolicas retinendas eſſe, donec ſummus Pontifex conſulatur, & melius de veritate informetur, & interim earum executionem ſuſpendunt,& interdicũt ſub grauiſsimis pœnis & comminationibus earum vlum impetrantibus. Quæ in re audio praxim in cõſilio ſupremo obſeruari,nẽpè quod ſi poſſeſſor beneficij,vel ille cõtra quem literæ Apoſtolicæ fuerunt impetratæ ſemel comparuit corã auditore camerę Apoſtolicę, allegans contra prędictis literas,& etiã proponens exceptionem declinatoriã, ex eo quod fuerunt impetratæ & conceſſæ contra decretum concilij,& poſt modum literæ deferantur ad conſiliũ regium per partem aduerſam, vel per promotorẽ fiſcalem,vt ibi retineantur, donec ſummus Põtifex conſulatur, & de veritate informetur: quòd tũc regij conſiliarij pronuntiant,literas reddendas eſſe impetranti,nec eſſe detinendas ex eo quod poſſeſſor beneficij, vel ille contra quem impetratæ fuerãt conſenſit iuriſdictioni auditoris cameræ Apoſtolicę,& eam prorogauit. Quæ praxis ſi ita obſeruatur,neſcio quo iure ſubſtineri poſsit: nam poſſeſſor beneficij conſentire non potuit in iudicem non ſuũ, 12 nec eius iuriſdictioni prorogare, cùm prorogatio iuriſdictionis nihil aliud ſit quam extenſio iuriſdictionis ordinarię ad caſum,vel ad perſonã ſub ea non expreſſam,vt colligitur ex l.1.&.2.ff.de iudic.& in cap.P.&.G.de offi.delegat. & extenſio fieri nõ poſsit, niſi ab eo quod eſt,argumento tex.in.l. ſed etſi manente.ff.de precar.& in.l.4.ff.de damno infect.& in capit.ad diſſoluendum.de deſponſatione impuberum.Sequitur inde 13 iuriſdictionem prorogari nõ poſſe,niſi iudex aliquam iuriſdictionẽ habuerit, quę extẽdi poſſet,vt probatur in.l.1.ff. ꝺ iud.& in.l.1.C.ꝺ iuriſdictione omniũ iudicũ.& in c.ſignificaſti.de foro cõpetenti.ibi,cum qui iuriſdictioni præeſſe dignoſcitur,ſed auditor camerę ppoſtolicę, neq;ali⁹ quacũq; poteſtate fulgẽs, in prima inſtãtia nullã iuriſdictionẽ habet circa cauſas beneficiales & circa omnes ad forũ eccleſiaſticũ quomodolibet pertinẽtes,præter iudicẽ ordinariũ, vt probatur in dict.cap.20.Cõcil.Tridẽti

ni,

ni ibi, in prima inſtãtia corã ordinarijs locorũ dũtaxat cognoſcãtur. Quib⁹ verbis omnino tollitur iuriſdictio in prima inſtãtia quibuſcũq; iudicibus, & ſolũmodo ordinarijs locorũ cõceditur. probatur etiã in eodẽ c.20.ibi, atque omnino ſaltẽ infra biẽniũ à die motę litis terminẽtur, alioquin poſt id ſpatiũ liberũ ſit partibus, vel alteri illarũ iudices ſuperiores, alias tamẽ cõpetẽtes adire. quibus verbis planè oſtenditur ſolũmodo poſt bienniũ iudicẽ ſuperiorẽ, alias cõpetentẽ per partes adiri poſſe ergo infra bienniũ iudex ſuperior quantũcunque cõpetens, prẽter qnã ordinarius locorũ & prędictis cauſis in prima inſtãtia cognoſcere nõ poteſt. Rurſus probatur in. d.c.20.in verſi.ab his, vbi ſolũmodo excipiũtur duo caſus, in quibus ordinarĩ⁹ nõ cognoſcit & nullus ex eis eſt caſus noſter. Prẽterea ꝓbatur in eodẽ.c.20.in verſi. Legati quoque vbi dicitur ꝙ legati delatere, nũtij, neq; alij quarũcunque facultatem vigore in prædictis cauſis non poſsint Epiſcopos impedire, & iuriſdictionem eorum præripere, aut turbare, nec cõtra clericos, aut perſonas eccleſiaſticas procedere, niſi eorũ Epiſcopo prius requiſito atque negligẽte. ergo ex prædictis conſtat, in prima inſtantia auditorem camerę Apoſtolicę nullã iuriſdictionẽ habere, & omnino in cõpetentem eſſe cognitionis prædictarũ cauſarum: & per conſequẽs iuriſdictionem prorogari non poſſe cum non ſit quid prorogetur. Secũdo pro hac mea opinione facit, ꝙ de ſubſtantia prorogationis eſt cõſenſus partiũ litigantiũ. iuxta tx. in.l.1.&.2.ff.de iudi. ſed clericus ſine licentia proprij Epiſcopi non habet conſenſum prorogandi iuriſdictionem iudicis non ſui, vt probat tex. d. c. ſignificaſti. ibi. conſentire nõ poteſt. ergo in noſtro caſu prorogatio fieri non potuit: præſertim quod cõſenſus prorogãdi in prima inſtantia tollitur partib⁹ litigantibus per Concil. Trid. in eodẽ.c. 20. ibi, alioquin poſt id ſpatium liberũ ſit partibus, &c. Quibus verbis conſtat in illo tantum caſu, ſcilicet, quando infra biennium cauſa non fuit terminata corã ordinario, conceſſam eſſe libertatem partibus adeundi iudicem ſuperiorem, alias competentem. ergo præter illum caſum ſublata cenſetur partibus libertas adeũdi ſuperiorem, alias quantũcunque competentẽ, & per cõſequens litigantes in prima inſtantia non habẽt conſenſum adeundi alium iudicẽ quã ordinariũ. Tertio hæc mea opinio probatur ex eo quod ius alteri quæſitũ nõ debet ei ſubtrahi, vt in.l.2.ff.de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, & in c.cum eccleſia vulte.de electione. neq; alteri per alterum iniqua conditio afferri debet, vt in.l.non debet.ff.de regul.iur. ſed ſi per partes litigantes iuriſdictio alterius iudicis in prima inſtãtia prorogari poſſet, iam ius quæſitum ordinarijs locorum (per Concilium Tridentino in dicto c.20.) eis ſubtraheretur, & iniqua conditio eiſdem afferretur, ſi ſine eorum conſenſu ſubditi ſui prorogarent iuriſdictionem alterius iudicis, cùm priuarent eos ſuis ſportulis, & honore iudicandi, qui omni lucro præferendus eſt, vt in.l.Iulianus.ff.ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti. Quarto, hæc opinio probatur ex eo, ꝙ auditor cameræ Apoſtolicæ eſt iudex delegatus, vt firmat glo.1. in Clem.auditor.de reſcriptis. quam dicit ibi veram Cardinalis.n.6.& Staphileus in Tract de ſignatura iuſtitiæ, in Prælud io.1.nume.6. ſed ad prorogandam iuriſdictionem iudicis delegati conſenſus expreſſus, & non tacitus requiritur iuxta text. in capit.ſtatutũ. §.in nullo. de reſcriptis. li.6. ergo per ſolam comparationem ſimpliciter etiam factam, abſque oppoſitione exceptionis declinatoriæ corã auditore camere Apoſtolicæ, prorogatio iuriſdictionis prædicti auditoris non inducitur: quia talis comparatio ſolummodò inducit conſenſum

ſenſum tacitum & non expreſſum, iuxta glo. receptam in dicto cap. ſtatutum §. in nullo. Ex quibus omnibus plane conſtat, prædictam praxim iure fulcitã non eſſe, imo etiam literas Apoſtolicas retinendas eſſe, quanuis ille, contra quẽ impetratæ fuerant, comparuerit coram auditore ſuas exceptiones allegans, & monitorio reſpondens: alioquin ſi partes litigantes ſine licentia ſuorum ordinariorum conſentire poſſent in alium iudicem, illuſorium maneret Decretum Concilij, & conceſsiones Pontificum Regi Hiſpaniarum conceſſæ, eiuſque ſummis ſumptibus impetratæ ad conſeruationem & obſeruantiam Concilij Tridentini fruſtrarentur.

(?)

Sequitur prima pars huius ſecundi Tomi.

PRIMA

PRIMA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORMA PROcedendi via ordinaria in prima inſtantia circa cauſas ciuiliter intentandas in foro Eccleſiaſtico.

EX CAPITE PRIMO SVMMARIA.

1 *IVdicem ordinarium diuiditur in duodecim tempora circa cauſas eccleſiaſticas.*

2 *Actor forum rei ſequi debet, niſi ſit cõſuetudo in contrarium, vt eſt Salmãticæ in Epiſcopali audientia,*

3 *Scholaſtici ex priuilegio poſſunt conuenire laicos coram ſuo iudice ſcholaſtico Salmanticenſi.*

4 *Actor poteſt eligere iudicem quem voluerit, ſi reus plures habeat iudices ordinarios.*

Cap. 1 De diuiſione huius primæ partis.

HOC iudicium ordinariũ etiam diuidẽdum erit in duodecim tempora, ſicuti diximꝰ in prima parte primi Tomi, in diuiſione eiuſdẽ primæ partis, & ꝙ ibi diximus in primo Tẽpora de iudice eligẽdo, etiã in præſenti erit repetendũ. Et ita actor prius cõſiderabit, corã quo iudice reũ cõuenire debeat, animaduertẽs ꝙ in prima inſtantia reus conueniẽdus eſt apud proprium iudicem ordinarium, vt reſoluimus in vltimo Prẹludio huius ſecundi Tomi. Et iudex ordinarius debet eſſe illius, qui conuèniendus erit, cúm rctor ſequi debeat forum rei, vt in. l. iuris ordinem. C. de iuriſdictione omnium iudicum, & in cap. cùm ſit generale. de foro competenti. niſi ex aliqua conſuetudine actor poſsit trahere reum ad ſuum proprium forum, vt in audientia Epiſcopali Salmantina, vbi viget conſuetudo, quod Clerici conuenire poſsint laicos coram ſuo iudice eccleſiaſtico. Vel niſi hoc ius actori competat ex aliquo priuilegio, vt in audientia ſcholaſtica Salmantina, vbi ſcholaſtici ex priuilegio poſſunt trahere laicos ad ſuum iudicem ſcholaſticum. Conſiderabit etiam actor, an reus conueniẽdus plures iudices ordinarios habeat, quos habere poteſt, vt ſupra diximus in vltimo Præludio huius ſecundi Tomi, tunc enim actor poterit ex eis iudicem eligere quem maluerit, vt in dicto vltimo Præludio adnotauimus. Obſeruandum etiã erit in hac prima parte, quod dictum fuit in ſecũdo Tempore primæ partis, primi Tomi, circa præparatoria ante citationem: ad quę actur attẽdere debebit, ac ideò & citatione dicẽdũ erit.

Ex

Ex Cap. Secundo.

SVMMARIA.

1 Citatio est fundamentum & principium ordinis iudiciarij, & ab ea institutio processus exordium capit.

2 Citationis materia á quibus præcipuè doctoribus tractetur remissiuè.

3 Citatio quandoq; fit per edictum, & quãdo & qualiter fiat, remissiué, & nũ sequent.

4 Citacio fit per edictum in electionibus præbendarum, & quando parochialis ecclesia vacat, vt compareant examinandi, qui eam prætendunt.

5 Forma quæ obseruatur cum ecclesia iurispatronatus vacat, vt præsentatus instituj possit.

6 Citatio per edictum fit cum est incertus cõtradictor.

7 Citatio fit per edictum cum beneficiarius curatus adest, & non residet in beneficio.

8 Citatio fit per edictum ab auditoribus contradictarum in Curia Romana ad singulos actus processus, postquam reus est citatus personaliter á principio, ad totã causam.

9 Citatio per edictum fit in pluribus casibus, remissiué.

10 Citatio per edictum non sufficit, si sit certus contradictor, sed habet personaliter citari si inueniri possit, aliàs processus erit nullus ipso iure.

11 Citatio vt per edictũ fiat, quæ requirantur.

12 Citatio quando fit per proclama, vt cum matrimonium est contrahendum, quia prius in Ecclesia publicantur contrahentes, ad hoc vt si adsit impedimentũ sciatur.

13 Citatio aliquando fit viua voce iudicis citandis partes ad aliquem actum.

14 Citatio aliquando fit per tabellionem, vt quando notificat de mandato iudicis libellum parti aduersæ.

15 Citatio quæ fit per nuntiũ, apparitorẽ vel cursorem, magis in foro ecclesiastico frequentes versatur.

16 Nuntio citandi non creditur sine commissione, & mandato iudicis in scriptis.

17 Citatio fit in scriptis in foro canonico præcipuè propter excommunicationem ferẽdam, si citatus contumax fuerit, quæ debet ferri in scriptis.

18 Monitio trina, vel vna pro tribus præcedere debet excommunicationem quãuis sine monitione lata excõmunicatio valida sit.

19 Citatio pro excommunicatione non debet fieri peremptorié nisi necessitas exposcat & quæ licatur citatio perẽptoria remissiué.

20 Nuntio asserenti, aliquem citasse, fides adhibetur, non tamen asserẽti sibi factam fuisse commissionem â iudice ad citandum.

21 Citatio, quæ est facienda extra ciuitatem intra diœcesim tamen datur ipsi parti, quæ facit parti aduersæ intimari eam.

22 Non creditur parti asserenti aduersarium citasse, nisi per testes probetur.

23 *Notificatio citationis quando fit ab ipſa parte, debet poni à tergo mandati citationis cum menſe, die, & anno, & teſtibus.*

24 *Praxis quæ obſeruatur cum aliquis citatur extra diœceſim vel intra vbi poſitus eſt vicarius foraneus ab Epiſcopo eiuſdem diœceſis.*

Caput Secundum.

De citatione.

1 Vm citatio ſit fundamentũ & principiũ ordinis iudiciarij ſecũdũ Speculatorẽ in ti. de citatione, in principio, & ab ea omnis inſtitutio proceſſuũ exordiũ capiat, iuxta tx. in. §. fi. inſtitutis de pœna temerè litigantiũ, & nos latè diximꝰ in tertio tẽpore prime partis, primi Tomi. ideò acturi de inſtitutione proceſſus ordinarij, ab ipſa citatione erit inchoandũ. Circa cuius materiã videnda erũt, quæ ibi reſoluimus in dicto ter
2 tio tempore, & quæ latè tradit Socinus in tractatu de citatione, per totum, & Robertus Maranta de ordine iudiciorum in. 6. parte membro. 1. de citatione, & Rebuffus in tractatu de citationibus in præfatione, & per totum Tractatum. Didacus Couarru. in practicis quæſtionibus capite. 3. numero. 6. Felinus in ſuo repertorio, verbo, citatio. Didacus Perez in. l. 1. titul. 2. libro. 3. ordinamenti. colum. 813. Ioannes Aſſinius in ſua praxi. §. 5. de citationibus cum ſequentibꝰ. Damhouderius in ſua praxi. capit. 54. Sed quoad noſtrum attinet inſtitutum, ſolummodo videndum erit, quibꝰ modis citatio in foro eccleſiaſtico fiat. Qua in re dicendum eſt, quòd primus modus citandi, qui in praxi ec-
3 cleſiaſtica obſeruatur, eſt citatio per edictũ. quæ fit quando reus inueniri non poteſt, vt perſonaliter citetur: tũc enim per edictum citandus erit, affigendo illun publicè in ſua Eccleſia, vt in ſpecie text. in capite. cauſam quę. & ibi gloſſ. verbo. Ad domum, & in cap. venerabilis, & ibi gloſſ. verbo. Eccleſiam de dolo & contumacia, vel quando ille, qui citandus eſt, procurat per ſe, vel per aliũ ne citatio ad eum peruenire poſſit, vel cuius domicilium ſiue locus tutè libere ve adiri non poteſt, vt probatur in Clementin. 1. de iudicijs. Vbi temperatur rigor cuiuſdam conſtitutionis Bonifacij VIII. quem text. & qualiter citatio per edictum in curia, & in partibus fieri debeat, explicat Caſiadorꝰ in deciſione. 1. numero. 2. in deciſione. 2. numero. 2. &
4 in deciſione. 3. cum tribus ſequentibus de dolo & contumacia. Inſuper fit citatio per edictum in electionibus prębẽdarum, iuxta tex. in capite. fin. §. fin. & ibi glo. de electione in. 6. vel quãdo aliqua eccleſia parochialis vacat: tũc enim per edictum publicum affigendum in valuis eccleſię cathedralis citantur omnes qui volent examinari ad regendam prædictam eccleſiam vacantem, vt compareant intra terminum in edicto præfixum, iuxta formam traditam in Concilio Tridentino. ſeſſ. 24. de reformatione. cap. 18. Et idem obſeruatur quando aliqua eccleſia iuris patronatus vacat. nam ſi aliquis præſentatus à patrono cõparet coram ordinario petens ſe inſtitui, ſtatim iudex præcipit, quòd per edictum citentur omnes illi, quorum interẽſt, quod edictum affigitur in valuis ipſius eccleſiæ vacantis. Et tranſacto tem
5 pore edicti, ille, cuius intereſt, comparet coram iudice iuſtificans alijs contumaciã, & petendo inſtitutionem, & ſi alij compareant inſtituitur proceſſus ordi-
6 narius. Et generaliter citatio per edictũ fit quando eſt incertus contradictor, quia tunc per edicta citantur omnes, quorũ intereſt, vt in. l. ſi eo tempore. C.

de

de remiſſione pignorũ. & in.l ſed ſi pupillus. §. de quo verſ. præſcribere. ff. de inſtitutoria actione. & tradit Felin⁹ in c. quoniã frequẽter. §. porrò. vt lite nõ
7 cõteſtata. Præterea citatio per edictũ fit quãdo beneficiarius curatus abeſt, nec reſidet in beneficio, vt in. c. ex tua. ꝺ cleri. nõ reſid. & ibi. DD. & in Cõcil. Trid.
8 ſeſſ. 23. de reform. c. 1. in fine. Rurſus dicta citatio fit ab auditorib⁹ cõtradictarũ in curia Romana ad ſingulos actus ꝓceſſus, poſtquã reus citat⁹ eſt perſona liter à principio ad totã, cauſã, vt ſentit gl. in. d. Clem. 1. de iudi. verbo, literarũ, & firmat Speculator in ti. de citatione. §. viſo. Caſtro in. l. ad peremptoriũ. ff. de iud. & tradit Octauian⁹ Voſtrius de introductione in Romanæ aulæ actionẽ. li. 4. c. 2. n. 3. & c. 3. n. 4. & c. 4. n. 1. & Se-
9 baſtian⁹ Bãtius de nullitatibus. c. 12. Et prædicta citatio per edictũ fit in pluribus alijs caſibus cõgeſtis à Socino tractatu de citatione artic. 23. & à Felino in cap. quoniam frequenter. §. porrò. vt lite non conteſtata, & à Marãt. de ordine iudiciorum. 6. part. memb. 1. nu. 83.
10 Circa quem modum citandi per edictũ aduerte, quòd quoties eſt certus contradictor & cõmodè inueniri poſſit, citari debet perſonaliter, & ſpecialiter, nec ſufficit citatio per edictũ, alias proceſſus eſſet nullus ipſo iure, iuxta tex. in capite fin. verſic. fi. de electione in. 6. quẽ ãd hoc vltra Doct. ibi notat Panor. in cap. fin. de vita & honeſtate clericorum & Lãbertinus de iure patronatus. 2. pa. lib. 2. quæſt. 6. art. 10. Felin. in capit. cognoſcentes. col. 7. de cõſtitutionibus. & in ſuo reportorio. verbo. Citatio per edicta nõ valet. & Valle in conſi. 18. n. 16. & iam ergo in praxi ob prædictũ defectum retractaui quandam ſententiam grauiſſimorum iudicum. Aduerte inſu-
11 per quòd ad hoc, vt legitimè citatio per edictum fiat, requiritur, primo quòd præcedat ſummaria informatio, quod ille reus latitat, & eſt abſens nec habet domum, nec dimiſit procuratorem, vel informatio alteri⁹ caſus, in quo citatio per edictũ habet locum, alias eſſet nulla, ſecundum Bar. in dict. extrauagãti verbo, per edictum. & Socinum in tractatũ de citatione, art. 23. numer. 5. Decium in conſil. 460. num. 26. Vancium de nullitate. numer. 127. Apud multos enim iudices ſufficit relatio nnntij, aſſerentis prædictos caſus. ſecundum Rebuff. in tertio Tomo conſtitutionum Regalius, in actu de citatione. nu. 96. & in concordata Rub. de conſtitut. verbi per edictum: in fine. Secũdo requiritur quòd prius illud edictum publicè legatur, tempore quo in eccleſijs ſtat multitudo populi congregati, ſecũdum Caſiadorum in deciſione. 1. de appellat. & notat glo. verbo. Solemniter. in Clem. cauſa. de electione. Octauianus Veſtri⁹ vbi ſupra, li. 4. c. 3. num. 5. Et poſtquam fuerit publicè lectũ, affigi debet in valuis eccleſiæ cathedralis, vel vbi eſt conſuetudo affigendi, & in ianuis illius eccleſiæ vacantis, aut vbi eſt beneficiũ clerici abſentis, debetq; per aliquas horas remanere ẽdictum affixũ inprędictis locis, ſecundum Millium verbo, citacio quando committatur. & Rotam in nouis deciſione. 213. & Vantium de nullitate ſententiæ ex defectu citationis. nu. 133. & Anto. Grauaciũ in annotationibus ad Octauia. Veſtr. vbi ſupra, lib. 4. c. 2. nu. 9. ſufficit tamen quod nuntius vel notarius referat edictum eſſe affixum in prædictis locis, quanuis non declarent per quantum tempus, ſecundum Bar. in dict. extrauaganti. verbo, Publicè, & Marantam vbi ſupra. nu. 96. Requiritur tertio, quod affigatur edictum originale, nec ſufficit copia eius, iuxta tex. in Clement. 2. de iud. & Rotã in nouis de dilationibus. deciſione. 223. Caſſadorũ deciſion. 4. de dolo, & cõtumacia. & Papã in additamẽtis ad deciſionẽ Rotæ quintæ, de reſcriptis, & in deciſione. 22. eodẽ titu. & latè Tiraquel.

de vtroque retractu.tit 1.§.9. gl.2.n.8. & glo.1.col.3.&.4.

12 Alius modus citandi versatur in praxi,scilicet,per proclama,& vnus casº est quãdo aliquod matrimoniũ est cõtrahẽ dum:nã tũc publicè citari debẽt ecclesia omnes qui cognouerint aliquod impedimentũ subesse,iuxta tx.in c.cũ inhibitio.declãdestina despósatione.& in c.cũ tua.qui matrimoniũ accusare possunt.& in Concil.Trid.sess.24.de reformatione matrimonij.c.1. & quãdo aliquis est,pmouẽdus ad maiores ordines, tũc publicè in ecclesia indiebus festiuis proclama fit à parocho,vt quicunq; sciuerit aliquod impedimentũ detegat, ꝙ procedit ex Concil.Trid.sess.23.de refor.ca.5. & alios plures casus congerit Maranta in dict.6.p.mẽbro.1.à nu.97.

13 Alius modus citandi versatur in praxi,scilicet, per viuam vocẽ ab ipsomet iudice,quando ore proprio iudex citat partes in iudicio, vel in quocunq; alio mandato interlocutorio,iuxta tx. in.l. 2.C.quomodo & quando iudex.& notat Matesilanus singulari,131.& Corset² in singulari citatio.2.

14 Alius modus citandi in praxi versatur,scilicet,per tabellionem, vel notarium, quando notificat libellum parti aduersæ de mandato iudicis, argumento tex.in c.cũ celiones.23.q.5.& fit per tres denunciationes: & ista praxis oritur.à cap.G.perpetuum. de fide instrumentorum.& ibi Doct.

15 Alius modus citandi, qui magis frequentatur in foro ecclesiastico est, scilicet per nuntium apparitorem,siue cursorem iuxta tex.in ca.prudentiam.primo responso.de offi.delegati.& in cap. 16 quoniam contra falsam.de probat.& in cap.cum parti.de appellationibus. Cui nuntio non creditur sine commissione & mandato iudicis in scriptis,vt in prædictis iuribus probatur, & in.l. sed si hac.§.prętor ait ff.de in ius vocãdo.& in.l.cum clericis.& ibi Bal. C. de Episcopis & cleri.atq; ideo in forõ canonico citatio fit in scriptis. Prętera fit in scriptis propter excommunicationem 17 ferendã,si citatus contumax fuerit,nec comparere voluerit. Nam cum sentẽtia excommunicationis debeat proferri in scriptis,vt in c.1. de sententia excõmunicationis.in.6.oportet ꝙ præcedat trina monitio,vel vna pro tribus,cũ interuallo dierum,& quod de eis cõstet, vt citatus cõtumax reputetur,iuxta tx. 18 in.c.de illicita.24.q.3. & in c.sacro. de sententia excommunicationis. & in.c. constitutionem. de sententia excõmunicationis in.6. & explicat Cou.in.c.alma mater.1.part.§.9.nume.4. cum sequenti.de sententia excommunicationis.in.6. Atque ideo in mãdato citationis semper apponitur clausula illa,præmissa canonica monitione,cũ termino sex dierũ,de duobus in duobº,pro quolibet termino,nisi celeritas negotij,vel distãtia loci maiorẽ vel breuiorẽ dilationem requirat:nam tũc iudex arbitrabi 19 tur iuxta tx.in d.cap. constitutionem. bene verum est quod si excommunicatio proferatur nulla præcedente monitione erit valida iuxta tx.& ibi gl.ver. iniustam in c.R.de senten. excommun. in.6.gl.2.in dict.ca.sacro.& ibi Panor. & Felin.glo.1.in summa.2.q.1.gl.in.c. 1.ver.iudiciario de exce.prel. sequũtur Panor.& Deci.in.c.ad audientiã de appel.firmat Caietanus.22.q.69.art.2.Nauar.in Manuali.c.27.n.8.&.11.dicit cõmunem Couar.in d.§.9.n.7. & probatur in c.1.de iud.nec refert tx. illum intelligere incontumace notorio in quẽ excommunicationem ferri posse sine monitione firmãt Pan.n.28. Dec.lect. 1.n.25.Ripa.n.8.& Bero.n.212.in.d.c.1. de iud.nam vltra id quod hunc intellectum optime improbat Alciatus. ibi. n.39.ex eo tamen retento prædicta opinio communis probatur, cum cõtumacia nihil aliud sit quã peccatũ,relinquitur ergo ob peccatũ mortale notorium latam

latam excommunicationem ſine moni tione valere, probatur etiam iſta cómu nis in.c.cũ ſit Romana.§.fi.de appellat· nec ſatisfacit intellectus doctorũ aſſerẽ tiũ Apoſtolũ prius admoniſſe illũ Co rinthiũ,nã intellect⁹ ille eſt diuinatori⁹ & repugnat literę illius tx.ibi irrequiſi tũ.Probatur deniq;in.c.quidã maligni ſpiritus 5.quæſt·1.& ita eſt obſeruandũ quãuis Soto in.4.diſt.22. quęſt.1.art.2. pag.103.col.1.prædictã cómunẽ refutet aſſerẽs excómunicationẽ ſine monitio ne latã nullã eſſe,& Victoria in tracta. de excómunicatione.n.6.quibus nõ ſuf fragatur illud Matth.c.18.in ver.Si autẽ peccauerit in te frater tu⁹, &c. nã in illo loco nõ præſcribitur forma excõ-municationis ferẽdæ,ſed tantũ declara tur ad quid de iure naturali teneamur quãdo peccator lapſus fuerit.quia tene mur illũ monitionibus erigere, & ſi nõ audierit,ei⁹ cõſuetudiné vitare,ne nos corrũpat. ꝙ in dicãt verba illa,ſit ibi ſi cut ethnicus & publicanus,id eſt publi cus peccator.Rurſus præceptũ illud eſt affirmatiuũ nõ negatiuũ.nõ enim ꝓhi-bet aliter fieri & actus geſtus cõtra legẽ præſcribentẽ aliquẽ ordinẽ & nõ pro-hibẽtem aliter fieri firmus eſt iuxta ea, quæ notat Iaſ.in.l.non dubium. nu.18. C.de.li.& Felin.in.c. Cum dilecti.n.10. de reſcrip.& de iſto præcepto Domini circa correctionem fraternam eſt acci-piendus text.in.ca. omnes decimæ. 16. 19 quæſtione.7.& in.c.presbiterorum.17. quæſtione.4.Et prędicta citatio nõ de bet fieri perẽptorię,niſi neceſsitas ex-poſcat.iuxta tex.in.cap.1,de dilationi-bus.& Panor.in. c. quoniã contra fal-ſam.de probat.n.10.tenet citationẽ per emptoriam ſine cauſa fieri poſſe,dũmo do nimis breuis nõ ſit, quem ſequitur Beroius ibi n.132.quicquid gl. ibi ver-bo dilationes,contrariũ teneat,& quæ dicatur citatio peremptoria optimè ex-plicat Dida.Perez in.l.1.tit.9.lib.3.Or-dinament.col.1119.verſi.dicitur.Et iſta citatio aliquando fit intra ciuitatẽ, & tunc datur nuntio publico adhoc deſti 20 nato,vt in.d.ca.prudentiam.2. reſpon-ſo.de offic.delegati.cui nuntio aſſerẽti ſe aliquem citaſſe, fides adhibetur cũ ſit perſona publica iurata, ſecundum Spe-culatorẽ.tit.de citatione.§.1.ver.ſed nũ quid credatur.& Imolam in.l.ex cõſen ſu.§.eũ qui.ff.de appel.& gl. in.c.cũ pa rati.verb Nuntius de appellat.& eſt cõ munis opinio ſecundũ Niconiciũ in re petitione.c.quoniã cõtra falſam.verbo Citationes.n.99.de probatio.tamen de commiſſione ſeu mandato iudicis de ci tando, nuntio aſſerenti, ſibi factã fuiſſe prædictã cõmiſſionem nõ creditur,iux ta tx.in dict.c.quoniã contra.Et reſol-vit Did.Perez in.l.1.tit.2.li.3.Ordi.col. 826.verſi.quæro.23. In foro ſeculari ali ter ſeruatur,vt reſoluiſti in.1. Tomo hu ius praxis.1.par.3. tẽpore.aliquãdo præ dicta citatio fit extra ciuitatẽ intra dioe 21 ceſim tamẽ,& tũc citatio datur ipſi par ti,& pars ipſa facit ꝙ illa citatio intime tur parti aduerſæ per aliquem clericũ, vel notarium,ſecundũ Ptæpoſitum in. c.cum ſit Romana.col.fin.& ibi.Pano. de appellationibus.& Bald.in.l. vt per-fectus.col.fi. C. de Annali exceptione. 22 & Marantam in dict 6.parte. membro. 1.num.44. Verumtamen in hoc eſt diſ crimen,quod tunc non creditur citan-ti,niſi probetur per teſtes,ſe illum citaſ-ſe, ſecundum Baldum in. l. ſicut pro-ponis, la. 2. C. quomodo & quando iudex.& Peruſinum in capit. cum para ſti.verſi.ſextò quæritur.de apppellatio. 23 Quo circa notificatio citationis poni-tur à tergo mandati citatorij cum die, menſe,& anno,& teſtibus iuxta tex. in 24 dict.cap.quoniam contra falſam.Quã-do vero prædicta citatio debet fieri in-tra dioceſim in aliqua villa, vel loco, vbi poſitus eſt vicarius forane⁹ ab Epiſ copo eiuſdem dioceſis in cauſis matri-monialibus, beneficialibus, & in alijs grauibus, tenor libelli debet inſeri in

ipſo mãdato citatorio, & ſimiliter quã do aliquis eſt citandus extra diœceſim ad requiſitionem alicuius iudicis eccleſiaſtici, tenor libelli debet inſeri in ipſa citatione. Quę praxis oritur ex tx. in. c. 2. de dilationibus. & ex ijs, quę in ſimili reſoluit Couar. in practicis quæſtionibus. cap. 10. num. 7. in finalibus verbis. & tunc pars porrigens libellum petitionis in ipſo libello petere debet, ꝙ mandatum citatoriũ intimetur parti aduerſæ cũ inſertione ipſius libelli, & quod eidem præcipiatur quod conſtituat procuratorem cognitum, ex numero illius auditorij, alias ꝙ in eius abſentia procedetur cum auditorio, quod iudex ſic præcipit, & praxis ita obſeruat. Et quia poſtquam mandatum citatorium intimatum eſt parti, contingit frequenter quod pars citata non comparet, imò eſt contumax, & iudicem contemnit, ideò videndum erit de contumacia rei citati.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *Contumacia rei eſt duplex, vna vera, & altera ficta.*

2 *Contumacia multis modis cõmitti poteſt.*

3 *Contumacia quando ſit delictum, remiſſiuè.*

4 *Propter delictum vel quaſi, etiam nobilis vel mulier poſſunt in carcerem detrudi.*

5 *Contumacia varijs pœnis punitur remiſſiuè, & quæ magis in tribunalibus eccleſiaſticis frequentetur.*

6 *Contumax quis non reputatur, niſi incuſata ante iudicem contumacia ab eo, ad cuius inſtantiam contumax fuit citatus.*

7 *Citatio remanet circunducta, ſi actor non comparuerit in termino ad incuſandam contumaciam citati.*

8 *Actor non comparens in termino ad incuſandam contumaciam rei citati condemnandus eſt in ſpenſis, nec eſt admittendus ad nouam citationem, niſi idoneè caueat de comparendo in termino, & perſeuerando in iudicio, vſq; ad finem litis.*

9 *Actor ita demum condemnatur in ſpenſis, quando non comparuit ad incuſandam contumaciam rei, ſi ipſe reus cõpareat in termino ad petendum ſe abſolui á iudicio.*

10 *Iudex poteſt prorogare terminum datum ad citandum reum, ſi ipſe intra ſibi cõſtitutum non compareat.*

11 *Citatio ad duo arctat ad comparendum in termino, & ad ſimpliciter comparendum.*

12 *Citatio ſublata cenſetur, cum nec citatus, nec citans in termino coram iudice cõparent, quia vna contumacia altera compenſatur.*

13 *Citatus cõtumax remanet ſtatim excõmunicatus eo ipſo, quod actor comparuerit ad incuſandam eius contumaciam.*

14 *Contumax excommunicatus comparẽs in iudicio non auditur donec refuſis ſpenſis abſoluatur, & quæ praxis circa hoc obſeruetur.*

15 *Contumacia creſcente, creſcere debet pœna.*

16 *Quæ praxis obſeruetur cum reus denuntiatus, clericus, ſcholaſticus, vel laicus non comparent in iudicio creſcente eorum cõ contumacia.*

17 *Literæ participantium, campanarum & anathematis non differunt quoad*

vim

Si verò citatus in termino citationis cõ paruerit, ita q̃ non incurrerit excommunicationem, nec denunciatus fuerit, tunc ſolummodo dicit, que haze parecencia, y pide copia y termino para reſponder al pedimiento contra el fecho, o que le mande ala parte contraria ponga demanda, vt in dict. petitione comparitionis diximus. Sed ſi reus citatus habuerit aliquam exceptionem dilatoriam, & fuit excommunicatus, quia in termino citationis non comparuit, tunc comparitionem facit forma ſequenti.

Comparitio rei citati habentis exceptionem dilatoriam.

6 FVlano con proteſtacion, que ante todas coſas hago, de no atribuyr. a v. m. mas ni mayor juriſdiction de la que de derecho le compete, o competer pueda, por eſte auto, o por otros q̃ en eſta cauſa ante v.m. faga, o diga por eſcripto, o por palabra, y ſo la dicha proteſtacion hago parecencia a la carta por v.m. dada contra mi, a pedimiento de fulano, a v.m. pido me aya por parecido, y purgando las coſtas me mande dar abſolucion de la excommunion en que eſtoy, y copia de lo contra mi pedido, y termino para alegar de mi juſticia: para lo qual, &c.

El juez dize que lo ha por parecido, y que purgando las coſtas ſe le de abſolucion y copia de lo pedido, y que para la
7 primera audiencia reſponda.

Si verò reus citatus habens exceptionem dilatoriam in termino citationis comparuerit ita quod non fuerit denũtiatus, tunc cõparitionem faciet dicendo, que haze parecencia a la citaciõ cõ proteſtacion de no atribuyr juriſdiciõ y que pide ſe le de copia y termino para alegar de ſu juſticia: la qual pide ſe le faga. &c. Y el juez dize q̃ lo ha por parecido, y q̃ ſe le de copia de lo contra el pedido, y ſe le notifique, que a la primera audiencia reſponda. Et hoc obſeruatur quãdo in mandato citatorio fuit inſertus libellus petitionis actoris, cæterũ ſi non fuit inſertus libellus petitionis in mandato citatorio, ſed ſolummodo fuit citatus, para verſe poner demanda, tunc iudex præcipit actori, q̃ para la primera audiencia põga demanda al dicho citado: elqual preſenta ſu libello de demãda, & ideò videndũ erit de libelli oblatione.

Ex Cap. Quinto.

SVMMARIA.

1 *REo citato comparente in iudicio, ſi libellus actoris non fuerit inſertus in mãdato citatorio mãdat iudex ipſi actori, vt libellũ ſuæ actionis ad primã audientiã offerat, qui illũ producere debet.*

2 *Cenſura eccleſiaſtica eſt gladius eccleſiaſticæ diſciplinæ.*

3 *Libellus in cauſa decimali ab actore in foro eccleſiaſtico præſentatus.*

4 *Condictio ex canone datur pro exactione decimarum.*

5 *Decimas eccleſiæ particulari tribuit ius canonicum, vniuerſali vero ius diuinũ.*

6 Deci-

Primæ partis ſecundi Tomi.

6 Decimæ aut ſunt prædiales, aut perſonales, aut miſtæ.

7 Decimæ prædiales ſolui debent vbi prædia ſita ſunt, niſi conſuetudo aliter ſe habeat.

8 Decimæ perſonales ſolui debent, vbi quis audit diuina officia, & recipit ſacramẽta.

9 Decimæ perſonales ſunt præſtãdæ illi eccleſiæ, in cuius territorio eſt domus illius, qui præſtare eas debet.

10 Decima diuiditur æqualiter, ſi quis in hyeme in vna eccleſia & in æſtate in alia audierit diuina, ſi tempus fuerit æquale aliàs pro rata temporis.

11 Decimas perſonales quis ſoluere debet, ſi plura domicilia habuerit, vbi principalius habet domicilium.

12 Domus ianua attẽdi debet vbi ſita eſt vt ſciat cuius parochiæ ſit, & ſi duas ianuas habuerit, quæ principalis ſit, & anterior.

13 Decimæ animalium vbi ſolui debeant, remiſſiuè.

14 Decimæ prædiales & perſonales ex omnibus bonis debentur.

15 Decima ex omni frumento & leguminibus terræ ſolui debet.

16 Decima de palliatiã ſolui debet, quia palleo in fructu dicitur eſſe.

17 Conſuetudo efficere poteſt, vt decima nõ ſoluatur de minutis.

18 Minuta qua dicantur, remiſſiuè.

19 Decima etiam debetur de fructibus arborum.

20 Decima debetur ex pluribus fructibus collectis in vno anno ex eodem prædio.

21 Decima debetur de molendinis ſiue ad ventum, aut in aqua conſtitutis ſiue de his quæ tractu hominum, aut beſtiarum mouentur.

22 Decima debetur de furnis.

23 Decima debetur de piſcarijs, ſiue ratione penſionis, ſiue ratione lucri.

24 Decima debetur de paſcuis, id eſt, de pretio quo paſcua vendita ſunt.

25 Paſcua ſi gratis comedantur dominus gregis, tenetur ſoluere decimas ex tali eſtimatione.

26 Decima debetur ex fœno, & lanis, caſeo, & butyro, quod ex lacte fit, non tamen ex eo quod fit de pinguedine animalium.

27 Decima debetur ex fructibus animalium.

28 Fructus triplex conſiderari poteſt in animalibus, vt ex eis decima ſoluatur.

29 Decima fructuum animalium quando ſolui debeat remiſſiuè.

30 Decima agnorum ſoluenda non eſt ſtatim cum naſcuntur, ſed cum iam ſint lactati, & nutriti, ita quòd congrui ſint ad vſum.

31 Decima debetur ex prædijs de nouo ad culturam redactis.

32 Noualia quæ ſint remiſſiuè.

33 Decima debetur ex omni negotio, artificio & militia.

34 Conſuetudo viget in Hiſpania, vt decima non ſoluatur ex lucris opificũ & negotiatorum.

35 Conſuetudo eſt legitimè præſcripta feré to to orbe Chriſtiano, vt decimæ perſonales non ſoluantur exceptij Salariorũ famulorum, & famularum in aliquibus Hiſpanis regionibus.

36 *Decima ex fructibus integre ſolui debet, non deductis ſpenſis operis, vel penſionis aut ſeminis.*

37 *Decimas integre non ſoluens mortaliter peccat.*

38 *Impenſæ deducendæ ſunt ex decima perſonali, vbi deficit conſuetudo non ſoluendi eam.*

39 *Decimas integre nõ ſoluens pluribus pœnis afficitur remiſſiue.*

40 *Rapere, & detinere iniuſte idem eſt.*

41 *Decimas non ſoluens eſt infamis, & in peccato dicitur eſſe conſtitutus, etiã ſi nõ ſoluat antequam ſibi petantur.*

42 *Copia libelli aduerſario dari debet, vt ad primam audientiam reſpondeat.*

43 *Iudex quid facere debeat cũ reus libello actoris non reſpondet, & quæ praxis circa hoc obſeruetur in tribunali Epiſcopali Salmantino.*

44 *Reo confitente quod in libello actoris petitur, iudicium finitur, cum pro condemnato habeatur ipſe niſi ſit cauſa in qua periculum animarũ verſetur, vt ſi agatur ad diſſolutionem matrimonij.*

Cap. 5. De libelli oblatione.

1 POſtquã reus citatus cõparet in iudicio, ſi in mãdato citatorio libellus petitionis non fuit inſert⁹, iudex mãdat actori q̃ libellũ ſuæ actionis ad primã audiẽtiã offerat: qui illũ producere debet, Et qualiter & quib⁹ clauſulis illũ cõponere debeat, explicuimus in prima parte, primi Tomi in quarto tẽpore. Quę omnia circa eius cõpoſitionẽ erunt obſeruanda in iſto foro eccleſiaſtico, præterquam, quòd dũ in fine libelli fori ſecularis dicitur. Por todo rigor y remedio de derecho, &c. in libello fori eccleſiaſtici poſt prædicta verba ſunt adijcienda alia, ſcilicet. Y cenſura eccleſiaſtica y otras penas que para ello le põga: quia
2 cenſura eccleſiaſtica eſt gladius eccleſiaſticæ diſciplinæ, vt in ca. dilecto. de ſententia excommunicationis in. 6. & in Cõcilio Tridentino ſeſſ. 25. de reformatione, cap. 3. Et exempli gratia formabis libellum modo ſequenti.

Libellus in cauſa decimali.

3 FVlano clerigo presbytero, beneficiado de la yglesia parrochial, de tal lugar desta dioceſi de Salamanca, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. y me querello de fulano vezino del dicho lugar, al qual põ go demanda, y digo q̃ aſsi es que siẽdo como yo soy beneficiado de la yglesia parochial del dicho lugar, y por el consiguiente ſerme deuidos de derecho canonico los diezmos, aſsi prediales como perſonales, y miſtos de los fructos que ſe cogen de todos los predios y heredades ſitas en el diſtricto y dezmatorio del dicho mi heneficio, y de las perſonas que ſon mis feligreſes, y adminiſtro los ſanctos Sacramentos: el dicho fulano ſiendo, como es, mi feligres, y oyendo los diuinos officios, y recibiẽdo los ſctõs Sacramẽtos cada año en la dicha mi yglesia, y teniẽdo como tiene muchas heredades de pã lleuar, paſtos de yerua, rios de mucha peſca, molinos,

molinos, huertas, ganados y otros muchos tratos y grangerias: y ſiẽdo obligado de ley natural, diuina y humana, a pagar diezmo delos dichos fructos de todos ſus bienes, cõ poco temor de Dios, y en graue daño de ſu conſciencia cõtra todo derecho, de dos años a eſta parte ſin titulo ni cauſa q̃ baſtante ſea, ſe ha ſubtraydo y ſubtrae, de pagarme los diezmos del trigo, cebada, cẽteno, paja, garuãços, garrouas, y otras legũbres q̃ en las dichas ſus heredades ha cogido, y delas peſcas y moliẽdas q̃ en ſu rio y molinos ſe hã hecho, y delas rẽtas de ſus yeruas, y delos ganados, y delas lanas, manteca, y queſo q̃ dellos ha ſacado, y dela hortaliza de ſus huertas, y del pã q̃ ha cogido enlas nueuas roturas q̃ en ſus deheſas a fecho, y delas ganãcias q̃ en ſus tratos y grãgerias ha tenido. Y aunq̃ por mi muchas vezes ha ſido requerido a q̃ me acuda cõ los diezmos de todas las dichas coſas, y los trayga ala cilla del dicho mi beneficio, por me ſer deuidos conforme a derecho, y eſtar en coſtũbre vſada y guardada de diez veynte, y treynta, quarẽta, y mas años a eſta parte, de lleuar diezmo de todas las dichas coſas, el dicho aduerſo no lo ha querido ni quiere hazer, ſin cõtiẽde de juyzio: porq̃ pido a v.m. que del ſobredicho me haga entero cũplimiẽto de juſticia, y ſi otro mas y mayor pedimiẽto es neceſſario, auido aqui por expreſſo, y pronunciãdo mi relaciõ por verdadera enla parte que baſte al vencimiẽto deſta cauſa, por ſu ſentencia que eneſte caſo lugar aya, cõdene al dicho fulano, a que me de y pague los diezmos de todas las dichas coſas delos dichos dos años que ha dexado de dezmar, q̃ eſtimo en dozientos ducados cada vn año, mãdandole q̃ de aqui adelante me pague los dichos diezmos ſo graues penas: y aſſi cõdenado a ello, le cõpella y apremie por todo rigor y remedio de derecho, y cẽſuras eccleſiaſticas, y otras graues penas q̃ para ello le impõga: ſobre q̃ pido juſticia y coſtas, y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, q̃ eſta demanda no põgo de malicia, &c.

Otroſi, a v.m. pido mande dar ſu mandamiento con inſercion deſta demãda, en que mande al dicho aduerſo parezca a reſponder y conteſter, y que nõbre procurador con poder baſtante acceptado, y en ſu defecto le aſſeñale los eſtrados de ſu auditorio con quien ſe hagan los autos, y para ello, &c.

Iſta clauſula apponitur quãdo à principio fuit porrecta petitio antea quam reus ſimpliciter citaretur.

4 In ſuprædicto libello fuit intẽtata à beneficiario actore conditio ex Canone, quæ datur pro exactione decimę, ſecundum glo. in cap. tua. el. 2. de decim. & ibi Panormitan. num. 12. &. 13. & in cap. commiſſum. num. 4. eodem. titu. & Probum in Rub. de decimis. lib. 6. & latè reſoluit Rebuffus in tractat. de decimis. q. 9. & ad ibi reſoluta eſt redigenda glo. in cap. moderamine. verbo. Sibi vendicent. 16. quæſt. 1. & glo. in cap. reuertimini. verbo. Suas. 16. quæſt. 1. & ad tex. in. l. 2. §. fin. ff. de pollicita. eſt addẽdus Rebuffus in dict. tract. de decimis. quæſt. 3. n. 16. Et cum in prædicto libello agatur contra debẽtem ſoluere decimas, intentatur actio perſonalis conditione

5 tione ex Canone, qa Canõ tribuit eccle
siæ particulari decimas, ius autẽ diuinũ
ecclesiæ vniuersali tribuit easdẽ, vt no-
tat Pan. in d. c. tua. n. 13. in fine. Quini-
mo in Cõcil. Trid. sess. 25. de reformat.
præcipit, q̃ qui decimas aut subtrahút,
aut impediũt, excómunicétur, neq; ab-
soluãtur nisi restitutione plena facta. q̃
intelligendũ est secundũ Naua. in Man.
Latino. c. 21. n. 32. & ob id dictũ fuit in
6 libello. Y porel cõsiguiẽte ferme deui-
dos de derecho canonico. Quę decimæ
sũt in triplici differẽtia, aut enim est prę
diales, aut personalis, aut mista vt docet
Nauar. in Manua. c. 21. n. 29. & ob id di
ctũ fuit in libello, Assi prædiales como
personales, y mistas. & si fuerint prædia
les solui debẽt, vbi prædia sita sunt, nisi
7 consuetudo aliter se habeat: nã in deci-
mis soluẽdis semper stãdũ est cõsuetudi
ni, vt ꝓbat tx. in c. cũ sint homines. &
in c. ad Apostolicę de decimis. & ideò
in dict. libello dictũ fuit. De los fructos
q̃ se cogẽ de todos los prædios y hereda
des sitas enel districto y dezmatorio dl
dicho mi beneficio. & etiã ob id dictũ
8 fuit in dic. libello. Estar en costũbre vsa
da y guardada, &c. Si verò decimæ fue-
rint personales, ibi solui debẽt vbi quis
audit diuina officia, & recipit sacramẽ-
ta, vt ꝓbatur in c. quęsti sunt. 16. quęst.
1. & in d. c. ad Apostolicę. & ita perso-
nales decimæ præstãtur illi ecclesiæ in cu
ius territorio sita est dom⁹, in qua quis
habitat, quia ibi tenetur diuina audire,
9 vt in c. 2. de parochijs. & in c. cũ quis.
§. 1. d̃ sepulturis. in 6. & ob id dictũ fuit
in libello. *Y delas personas q̃ son mis feli-
greses, y administro los sanctos Sacramẽ-
tos, el dicho fulano siẽdo mi feligres, y oyẽ
do los diuinos officios, y recibendo los sctos
Sacramẽtos cada año enla dicha mi yglesia, &c.* Sed si quis in hyeme audiret di
10 uina officia in vna parochia, & in æsta-
te in alia, tũc æqualiter decima diuide-
retur, si æquũ fuerit tẽpus, aliàs pro ra-
ta tẽporis erit diuidẽda secũdũ Innocẽ.
& Anto. in c. 2. de decimis. & si quis plu
11 ra domicilia habuerit in pluribus paro
chijs, ibi soluere debebit, vbi principa-
le domiciliũ habuerit, secũdũ Henricũ
in c. peruenit. de decimis, & si dubitare
tur cuius parochiæ esset domus, tũc in
spiciẽdus erit situs ianuæ, & illius paro
12 chiæ erit in qua ianua sita fuerit, secũdũ
Bart. in l. q̃ cõclaue. ff. de dãno infect.
n. 6. Et si domus habuerit duo ostia illud
erit in speciẽ dũ, q̃ est anterius, & tãquã
nobilius & principali⁹ iudicabitur esse
ex illa parochia, vbi situm fuerit, argu-
mento tx. in l. cum in diuersis. ff. de reli
giosis domibus. & in l. quæritur. ff. de
statu homi. & additionator Bar. in d. l.
quod conclaue, & Corsetus de potesta-
teregia. quęs. 37. Decimę vero animaliũ
13 ibi solui debent, vbi docet glo. in d. c.
ad Apostolicę. & Henricus in. d. c. pe-
uenit. colu. 1. Matthæus de Afflictis in-
consti. Neapoli. li. 1. Rubri de decimis.
n. 23. & Boerius in consuetu. Bituri §.
13. Quod ita accipiendum est, nisi aliter
consuetudo præscripta se habeat, quæ
in hac materia attẽdi debet, vt supra di
14 ximus. Quæ decima tã prædiales, quã
personalis ex omnibus bonis debetur,
vt colligitur ex ca. non est. ca. nuntios.
& cap. ex parte. el. 2. cũ alijs de decimis.
& in ca. reuertimini. c. decimę. 16. q. 1. &
notant Hostiensis in summa titu. de de
cimis. §. de quibus. num. 5. DD. in d. ca.
non est. & Henricus in. d. cap. peruenit,
col. 3. Marcus Mantua in consil. 1. n. 31.
S. Tho. 2. 2. quæst. 87. art. 2. Syluester in
summa verbo. Decima quæst. 16. Soto
lib. 9. de iustitia & iure, quæst. 4. artic. 2.
& Rebuff. in tract. de decimis. quæsti.
15 81. à num. 1. Quo fit quòd ex omni fru-
mento & ex omnibus leguminibus ter
ræ decima solui debet, iuxta text. in
capite. 3. cap. non est. cap. ex parte. el. 2.
16 de decimis. & ita de palea soluenda
est decima, quia palea dicitur esse in fru
ctu. vt in l. adeo. versic. cum quis. ff. de

aç

acquir.rer.domi.& in.c.multi.2.q.1. & tradũt Pano.in.d.c.peruenit.n.3. & Re
17 buff.in.d.q.8.n,3. Dũ modo cõsuetudo nõ sit in cõtrariũ, nẽpè q̃ decima nõ soluatur de minutis, secundũ Sanctũ Thomã.2.2.q.87.ar.2.& Antoniũ in.d.c.ad
18 Apostolicæ,in fine,& Felin. in.c. causã quæ col.1.de præscriptionibus. Et quæ dicãtur minuia explicat gl.in.c.cum in tua.de decimis.in quo tamẽ standũ erit cõsuetudini,secundũ Hostien. in.ca.ex
19 multiplici.col.2.vers.minutis.de decimis.Similiter de fructibus arborum decima debetur,vt in ca.decimæ. in fine. 16.quæst.1. & in dict.cap. non est. & in dict.ca.cum homines, & tradit Betran-
20 dus in cõsi.247.vol.3.Et intellige quod ex pluribus fructibus collectis in vno anno ex eodem prędio decima debetur vt probatur in dict.ca.ex parte. el.2. & ibi notant Ancar.&.DD. & glo.in ca.
21 reuertimini.verbo.annus,16.quęst.1.In super decima debetur de prouentibus molendinorum,siue sint in aqua, vt in ca.peruenit.& in cap.Pastoralis. de decimis,siue sint ad ventum,vt in cap. ex transmissa. siue sint quæ tractu hominum,aut bestiarum mouentur,secundũ Doct.in dict.cap.ex transmissa,& pro-
22 batur in.l.2.tit.20.par.1.Præterea decima debetur de furnis, secundum Doct: in dict.cap.peruenit.& in dict.cap. Pastoralis.& in dict.l.2.tit.20.par.1.& Re-
23 buff.in dict.quæst.8.nu.28. Quas decimas personales esse, contra nonnullos DD.per quinque fundamenta contendit Abulensis.6.Tomo super Matth.c. 23.quæst.163.col.2.Rursus decima debetur de piscarijs.in dict.cap.peruenit. quod intelligi potest dupliciter, vno modo,vt quis habeat flumina & stagna in quib⁹ piscatur,vel permittit piscari, & inde percipiat aliquam pensionem, tunc ex illis prouentibus decima debetur,& censetur prędiales.Secundo modo intelligitur,quando quis piscatur in flumine publico,vel priuato, ex cõcessione Domini:tunc enim decima debẽtur ex lucro,& nõ ex prouẽtibus,quia in piscando nõ est aliquis redditus, sed potest esse lucrum,& ita decima censetur personalis, secundũ Abulensem vbi supra.quæst.161.post Inno.Ioannẽ Andream,Henricum, & Panorm. in.d.ca. non est.Et iuxta hanc resolutionem est intelligenda glo.fin.in cap. licet. de ferijs.Pari modo de pascuis decima debe
24 tur,id est de pretio quo pascua vendita sunt,iuxta tex.in capit.commissum, de decimis.& ibi Innocen. Ioannes Andr. & Panorm. & tradit latè Abul.vbi supra.quæst.155.col.1. & probatur in. l.2.
25 tit.20.par.1.Si tamen gratis pascua concedantur, dominus gregis tenetur decimas soluere ex illa æstimatione, secundum Innocen.Panor.& omnes, in dict. cap.commissum.standum tamen erit in hoc consuetudini,secũdum Rebuff. in dict.quæst.8.nume.22. De fœno etiam decima debetur,vt in dict.ca.peruenit. Insuper de lanis decima debetur, vt in.
26 d.c.peruenit.& in.d.l.2.ti.20.p.1. Et de lacte & caseo, vt probat Abulensis vbi supra,q.164.& probatur in.d.l.2.ti.20. p.1.Quinimo ex butyro,quod fit ex lacte decima debetur, nõ tñ ex butyro q̃ fit ex pinguedine animalium,quia non est fructus pecoris, sed pars substantiæ eius,&cum animal.iam sit decimatum,
27 non debet iterum decimari, secundum Abul.vbi supra,quæst.166. Item ex fructib⁹ animalium decima debetur, vt in dict.ca.non est.& in dict.l.29.&.10.tit.
28 20.p.1.& in Clement.1. & ibi Cardin. quæst.15.de decim. Et aduerte quod in animalibus triplex est fructus, nempè
29 lac,& quod ex lacte cõficitur:fœtus,& lana,seu pillus,vt in.§.in pecudũ, insti. tutis de rerum diuisione.Et quando decima horum fructuum solui debeat, docet gl.in dict.cap. reuertimini. verbo, Annus. Panorm.in dict. cap. peruenit. num.3.& Rebuff.in Tract.de decimis.
30 quæst.12. Qua in re aduertendum est,

quòd

q̃ decima agnorũ ſoluẽda nõ eſt ſtatim cũ naſcũtur, ſed tũc demũ quãdo agnus eſt lactatus & nutritus, ita q̃ cógruº ſit ad vſum, ſecundũ Ioannẽ Andreã in additio ad Specularẽ. tit. d̃ deci. & Oldral. in cõſilio. 236. & Greg. Lup. in. l. 9. verbo. Vn mes. ti. 20. p. 1. & in. l. 10. eod. tit.
31 & par. in gl. 1 Itẽ decima debetur ex prę dijs de nouo ad culturã redactis, iuxta tx. in cap. cómiſſum. & in ca. ad audiẽtiã. de decimis. Et quæ ſint noualia pro-
32 batur in cap. quid per nouale. de verbo. ſignificatione. & notat gloſſ. fin. in dicto capitul. commiſſum. Speculator in titulo de probat. §, 1. verſiculo, ſed quid ſi vna pars. & latè Rebuff. in tractat. de decimis. quæſtione. 14. Debetur deni-
33 que decima ex omni negotio, artificio, & militia, vt probatur in capite. non eſt de decimis. & in capit. decimæ. 16. quæſtione. 1. & in. l. 3. titulo. 20. par. 1. In Hiſ-
34 pania vero viget conſuetudo non ſoluendi decimas ex lucris opificum, & negotiatorum, ſecundum Sotum libro nono de iuſtitia & iure. quæſtione. 4. articulo. 2. columna. 3. quinimo Nauarrus in Manuali. cap. 21. numero. 31. teſtatur
35 conſuetudinem legitimè præſcriptam eſſe, non ſoluendi decimas perſonales in toto orbe Chriſtiano, exceptis ſalariorum famulorum & famularum aliquarum regionum Hiſpaniæ. Et intellige, quòd decima ex fructibus prædiorum ſolui debet integre, non deductis expẽ-
36 ſis operis, nec deducto ſemine, aut penſione, quæ domino prædij ſoluitur, ſed prius ſolui debet ex integro aceruo, vt probatur in dicto capitulo. cum homines. capite ex parte. 2. capit. nõ eſt. & capite. tua nobis. de decimis, & conuenit. l. 13. & 14. tit. 20. part. 1. & firmat Matthæ. de Afflic. in cõſtitut. Neapoli. lib. 1. Rubric. 7. numero. 19. & Corſetus in ſingulari. 167. verbo. Integre. & Tiraquel. de vtroque retract. li. 1. §. 15. gloſ. 1. aliter enim decimas ſoluens mortali-
37 ter peccat, vt notat Nauarrus in Manuali. capitulo. 21. numero. 31. At verò ex decima perſonali, quæ ex negocio vel artificio ſoluitur, vbi deficit conſuetudo
38 non ſoluendi eam, impenſæ deducendæ ſunt, iuxta tx. in capite Paſtoralis. de decimis. & notat gloſſ. in dicto capit. non eſt. & probatur in. l. 15. titul. 20. parte. 1. & firmat Abulenſis vbi ſupra, quæſtione. 205. & cum pluribus alijs reſoluit Didacus Perez in. l. 1 titu. 5. libr. 1. Ordinamenti. columna. 207. in fine. Et quia ex omnibus ſupradictis decima debetur, dictum fuit in libello. Y teniẽdo como tiene muchas heredades de pan lleuar,
39 paſtos de yerua, rios, &c. Præterea decimas integrè non ſoluens pluribus pœnis afficitur, vt colligitur ex dicto cap. reuertimini. dicto capit. decimę. capite. decimas, el primero. 16. quæſtione. 7. & res alienas dicitur inuadere, iuxta tx. in dicto capite. decimæ. & in Cõcilio Tridentino. ſeſſione. 25. de reformatione. ca. 12. & per conſequens eas rapere, cum
40 idẽ ſit iniuſtè detinere & rapere, tuxta tx. in capit. ſæpè. de reſtitutione Spoli. & notat glo. in dicto capit. decimæ. ac
41 ideo infamis cenſetur, ſecundum Hoſtienſem in ſumma, d. deci. §. & quare: diciturque eſſe conſtitutus in peccato mortali, vt notat glo. in dicto cap. cum homines. verbo. Fructibus collectis. ob idque excommunicatur, vt in dicto capit. peruenit. cap. nuntios. cap. ex parte, el. 2. & cap. non eſt. de decimis. & in dicto cap. 12. Concilij Tridentini. Quinimo nõ ſoluens decimas, eſt in peccato mortali anteaquam ſibi petantur, quia non ſoluit quando ſoluere debebat, ſecundum Ancharranum & Panormitanum. numero. 3. in dicto cap. peruenit. & in dicto ca. cum homines. Sylueſtrũ in ſumma. verbo. Decima. quæſtione. 3. & Nauarrum in Manuali Hiſpano. ca. 21. num. 32. & in Latino. eodem capite. 21. nu. 31. verſiculo tertio. tametſi Cardinalis in dicto ca. peruenit. & in dicto cap. non eſt. & Archidiaconus in cap. 1.

de decimis.in.6.& Felin.in.c.ſi autē. n, 5.de reſcript.& Bald.in tract. de præſcript.1.p.5 partis.q.7.n,12 teneāt,nō ſoluētes decimas tempore debito, nō eſſe in peccato,donec ab eis petantur.Et plures alias pœnas & incommoda aduerſus non ſoluentes decimas congerit Rebuffus in tract.de decimis.q.vltima.

42 Oblato prædicto libello actionis coram iudice, el juez dize q̄ lo ha por preſentado, y q̄ ſe de copia del ala otra parte,quia copia libelli aduerſario dari debet.ſecundū Angelū in.l.1.§.edere.ff.de edēdo.per tx.in Authē.offeratur.C.de litis cōteſtatione.& probatur in.l.4.tit. 2.p.3. Y mas dize el juez,q̄ ſe le notifiq̄ q̄ para la primera audiēcia reſponda. q̄ procedit ex gl.in.l.de pupillo.§. meminiſſe.ver. Eum.ff.de operis noui núciatione.& ibi Alexan. & Iaſ. & ex gl. fin. in.c.ex par.1.de verb.ſignifi. & ibi Pan. Y dize mas el juez que ſe notifique al reo,que nombre y dexe procurador cō acceptacion dela cauſa,con quien ſe hagan los autos,donde no, que le aſſeñala ſu auditorio, adonde le ſeran notificados los autos tocantes a eſta cauſa: los quales le pararan tanto perjuyzio, como ſi en perſona le fueſſen notificados, y aſſi lo proueé y māda,y lo firma de ſu nombre.Teſtigos fulano y fulano.

43 Y a la ſiguiente audiencia parece el actor,o ſu procurador, y acuſa la rebeldia al reo, porque no reſponde a la demanda,y el juez manda por otro termino que reſponda ala primera audiencia, a la qual el actor parece ſino ha reſpondido el reo,y le accuſa la rebeldia, porq̄ no reſponde ala demāda, y el juez manda por otro termino que reſponda a la primera audiencia peremptoriamente, donde no que procedera a hazer juſticia: a la qual parece el actor y le accuſa la rebeldia, diziendo q̄ ha lleuado tres terminos,y no ha reſpondido,ni reſpōde,y pide ſe proceda per vnum ex remedijs,per nos traditis in ſecūda parte huius ſecundi Tomi. In tribunali tamen Epiſcopali Salmantino, & in tribunali ſcholaſtico, quando reus in dilationibus à iudice aſſignatis non reſpondet, nec litem conteſtatur, proceditur aduerſus eum, vel eius procuratorem per cenſuras,donec reſpondeat & litem cō teſtetur. Y aſſi el actor o ſu procurador paſſado el tercer termino peremptorio, que el juez dio al reo para reſpōder,parece ante el reo accuſando la rebeldia al reo porque auiendo lleuado tres terminos no ha reſpondido,y pide ſe de carta declaratoria,y las de mas agrauadas faſta que reſponda, y el juez manda dar carta con coſtas contra el reo o ſu procurador,en que le manda que para primera audiencia parezca a reſponder de rechāmente a la demanda,ſo pena de excōmunion mayor.E por no auer reſpōdido en los terminos que le auian ſido dados,ſo la dicha pena de excōmunion mayor,le manda que pague las coſtas de aquel mandamiēto,y ſu notificaciō y q̄ paſſado el dicho termino no auiēdo reſpōdido,ni cūplido el dicho ſu māda miēto, fechas y repetidas las canonicas moniciones que el derecho manda, le deſcōmulga en aquellos eſcriptos y por ellos.Y ſino reſponde enel dicho termino,daſe carta declaratoria, y las demas agrauadas haſta el braço ſeglar, ſi es lego, o clerigo perſona poderoſa. Y ſi es clerigo tal q̄ con ſu familia y miniſtros lo puede prender el juez eccleſiaſtico,lo prende: y ſi tona via perſeuetare en ſu contumacia y no quiſiere reſponder,entonces el actor elige vno de dos remedios. O pedir que ſea metido en la poſſeſſion de los bienes del reo, o que ſe proceda haſta la ſentēcia diſinitiua. Sed ſi reus in aliqua ex dilationib⁹ à iudice aſſignatis ſtatim reſpondeat, vel poſtquam fuerit excommunicatus reſpondeat confitendo id quod in libello actoris continetur, iudicium finitur cū pro condemnato habeatur,vt in.l.1.ff.&.C. 44

de

de confessis. nisi sit aliqua causa, in qua periculum animarum versetur, nec sit standū partium confessioni, sed necessaria sit alia indagatio veritatis, vt si agatur ad dissolutionē matrimonij, vel ad quid simile. Cæterum si reus contenta in libello actoris negare velit, tunc aduertere debebit an aliqua exceptio dilatoria sibi competat, quia ante litis cōtestationem tenetur eā opponere, ac ideo de exceptionibus dilatorijs opportune dicendum erit.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

1 EXceptiones dilatoriæ in foro ecclesiastico proponi debent intra terminū à iudice assignatum.

2 Exceptio recusationis prius opponi debet ab eo, qui plures exceptiones dilatoria habet, & super ea est prius procedendum, protestando de alijs dilatorijs.

3 Exceptio dilatoria fori ante alias exceptionis dilatorias, præter recusationis, est opponenda.

4 Suspitionis causa alleganda, & exprimenda est de iure Canonico in libello recusationis, licēt secus de iure ciuili, siue iudex recusatus sit ordinarius, siue delegatus.

5 Causæ, ob quas iudex ecclesiasticus recusari possit, quot sint remissiuè.

6 Recusatio in foro canonico ante litis contestationem proponi debet, nisi causa suspitionis de nouo venerit ad notitiam recusantis, post litis contestationē: tunc enim iuramento præstito, quod de nouo ad notitiā peruenerit, admittitur.

7 Recusatio admittitur etiā post cōclusum in causa, quādo causa recusationis orta fuit post litis contestationem: præsertim si causa suspitionis erat notoria, & post conclusum in causa peruenerit in notitiā recusantis.

8 Restitutio in integrum conceditur aduersus probationem ordinariam causæ recusationis, non propositæ ante litis contestationem, sed post conclusum in causa.

9 Restitutio in integrum non conceditur de iure Regio aduersus præsidem, vel auditorem regium quando recusatio eorum fuit proposita post conclusionem in causa.

10 Recusatio iudicis ecclesiastici coram eodem est proponenda non tamen probanda.

11 Delegatus iudex recusatus potest compellere litigantes ad eligendos arbitros coram quibus causa recusationis probetur, & decidatur, & si fuerint discordes, quod tertium sibi aduocent.

12 Delegatus recusatus potest procedere in causa principali, si arbitri de causa recusationis cognoscentes intra terminū sibi præfixum eam non terminauerunt.

13 Arbitri postquam intra terminū causam recusationis terminauerint legitimā esse, non poterunt in negotio principali procedere.

14 Delegatus á Papa recusatus, si arbitri causa recusationis legitimam esse pronūtiauerint, debet negotium principale ad superiorem remittere, nec poterit alteri cōmittere terminandum etiam de consensu recusantis.

15 Iudex ordinarius ecclesiasticus recusatus potest de consensu recusatoris negotium principale alteri committere, vel ad superiorem

periorem remitterere.

16 *Si delegatus á Papa cum clausula, quód si non omnes fuerit recusatus, non est causa recusationis ab arbitris, sed à collega delegato terminanda.*

17 *Recusationis causa contra delegatum à legato Papæ non coram arbitris, sed coram ipso delegato à Papa est tractãda.*

18 *Recusationis causa contra delegatum ab Episcopo, vel eius Vicarium generalem proposita, non coram arbitris, sed coram ipso Episcopo est examinanda.*

19 *In tribus casibus non potest iudex recusatus assignare terminum ad decidendam causam recusationis.*

20 *Arbitrorum electio á litigantibus fieri potest ad decidendã causam recusationis, nisi in tribus casibus.*

21 *Arbitri electi ad decidendam causam recusationis assignant litigantibus terminum ad eam probandam, non etiam iudex recusatus.*

22 *Intellectus. c. legitima. de appella. lib. 6.*

23 *Recusatus iudex potest in negotio principali procedere quando recusationis causa coram eo proposita est manifeste iniusta & friuola.*

24 *Oodinarius iudex recusatus potest ante electionem arbitrorum negotium principale alteri non suspecto committere, vel ante probationem causæ recusationis.*

25 *Recusatio quid sit, & quæ iure inuenta, & an tolli possit per principẽ, remissiuè.*

26 *Recusatio in escriptis proponi debet.*

27 *Libellus recusationis iudicis, tam ordinarij, quàm delegati à Papa Hispano sermone conceptus.*

28 *Praxis, quæ obseruatur postquam libellus recusationis est coram iudice præsentatus.*

29 *Libellus in exceptione declinatoria Hispano sermone formatus.*

30 *Interrogatorium in articulo declinatoriæ Hispano sermone conceptum.*

31 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio fori, requiritur quód sit descriptus in matricula Scholarium.*

32 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio sui fori, requiritur quod antequam lis sit mota sit matriculatus per maiorem partem vnius anni secundum ius regium.*

33 *Sententia interlocutoria, qua iudex pronũtiat. se iudicẽ esse Hispano sermone formata.*

34 *Praxis, quæ obseruatur cum ecclesiasticus iudex denegat appellationẽ interpositam à sententia super declinatoria lata.*

35 *Replicatio & duplicatio hodie tantũ conceditur, licèt olim triplicatio locum haberet.*

36 *Leges Regiæ de replicatione & duplicatione loquentes etiã in foro canonico obseruantur.*

37 *Interrogatorium actoris in negotio principali Hispanè conceptum in causa ecclesiastica.*

38 *Praxis quæ obseruatur postquam interrogatorium actionis fuerit præsentatũ coram iudice ecclesiastico in causa principali.*

39 *Interrogatorium ex parte rei Hispané conceptum in causa ecclesiastica.*

40 *Praxis quæ obſeruatur poſtquam interogatorium ex parte rei fuerit præſentatum coram eccleſiaſtico iudice in cauſa principali.*

41 *Terminus probatorius eſt arbitrarius.*

42 *Praxis, quæ obſeruatur in tribunali eccleſiaſtico circa dilationes dandas ad probationes.*

43 *Reſtitutio in integrũ conceditur in foro eccleſiaſtico minori, vel eccleſiæ aduerſus probationem omiſſam in termino.*

44 *Praxis, quæ obſeruatur poſt probationes factas à litigantibus in foro eccleſiaſtico.*

45 *Interrogatio ad fundandã intentionẽ interrogari petentis, ſeu ad litis deciſionem fieri non poteſt, etiam ex ſolo iudicis officio põſt ſententiam interlocutoriam, qua cauſæ pro concluſa habetur.*

46 *Sententia interlocutoria, qua cauſa pro cõcluſa habetur, habet vim diffinitiuæ, & executionem ſecum trahit, & ideo reuocari non poteſt.*

47 *Praxis, quæ obſeruatur poſtquam ſententia interlocutoria, qua cauſa pro concluſa habetur lata fuerit in foro eccleſiaſtico.*

Cap. 6. De exceptionibus dilatorijs.

1 DE diffinitione exceptionis, & de eius generibus & quando & qualiter exceptio dilatoria opponi debeat, latè diximus in prima parte primi Tomi in quinto Tempore. Nunc autẽ eſt aduertendũ, ꝙ in foro eccleſiaſtico exceptiones dilatoriæ proponuntur intra terminum ad id à iudice aſſignatus, vt probatur in ca. Paſtoralis. de excèptionibus. & tradit Bar. in l. 2. ff. d re iudicata. & Didac. Perez in l. 1. tit. 4. li. 3. Ordin.

2 col. 401. Eſt etiã aduertendum, quod ſi quis plures & diuerſas exceptiones dilatorias habuerit, opponere debebit primo loco exceptionem recuſationis iudicis vt probat tex. in cap. quoniam cõtra falſam. de probationibus. & firmat glo. 1. in capit. exceptionem. de exceptionibus. aſſignans huius rei rationẽ, & gloſſ. in cap. inter monaſterium. verbo, Subeundo. de re iudicata. & reſoluit Couar. in practicis quæſtionibus, capi. 26. numero. 2. & Alciatus in tractatu de recuſationibus. articulo. 1. in gloſſ 2. † Reſoluit Ioſephus Maſcardus de probationibus volum. 2. concluſione 952. numero. 34. † & ita diſpoſitum etiam eſt in ordinatione Luſitanorum libro tertio, ti. 22. §. 2. & titulo. 37. §. 1. Et ſuper illa exceptione recuſationis erit tantum procedendum, proteſtando de alijs dilatorijs in libello recuſationis, dicendo, Saluis alijs dilatorijs, quæ tales ſũt, illas nominando & probando ſuo loco, & tem-

3 pore. Et deinde opponenda erit exceptio declinatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, ptoteſtando de alijs, vt in l. fina. C. de exceptionibus. & diximus dicto quinto Tempore. Inſuper eſt aduertendum, quòd licet de iure ciuili &

4 regio cauſa recuſationibus nõ ſit exprimenda (vt reſoluimus in prima parte, primi Tomi, decimo Tempore, propè medium) tamen in foro eccleſiaſtico cauſa legitima ſuſpitionis alleganda & exprimenda eſt in libello recuſationis, ſiue iudex recuſatus ſit ordinarrus, vt probatur in. c. cum ſpeciali, & ibi gl. nũ. verbo. Coram. de appellationibus, ſiue iudex ſit delegatus, vt probatur in cap. ſecundo requiris. §. 1. & ibi gl. verb. Coram. de appellationibus. & in ca. ſi contra vnum. & ibi glo. verbo, Probari. de offi. delegati. in. 6. & in cap. 2. de appel-

5 lationib⁹. in. 6. Et ſex cauſas ſuſpitionis

ob quas iudex recuſari poteſt enumerat gl.fi.in.ca. cauſamq; de offi.delegat.& quadraginta cauſas enumerat Peruſin⁹ in ca.poſtremo.à n.7.de appellationib⁹. & Marãta ď ord.iud.6.p.actu..2.â n.27 & ſexaginta cauſas cõgerit Bertachin⁹ in verbo,Iudex ſuſpectus.& nonaginta & tres cumulat Aufreri⁹ in tract.de recuſatione. † Et Menochius li.2. de arbitrarijs cẽtur.2.caſu.152 reſoluit,ꝙ iudicis arbitrio relinquit quæſit iuxta cauſa recuſandi iudicẽ ſecũdũ alias in iure expreſſas.Et Rebuff.in.3.Tom. cõmẽtariorũ.ti.de recuſ.ar. 9.gl.vnic.à n.9. Eſt præterea aduertẽdũ, ꝙ licèt in foro ſeculari inquacũq; parte litis recuſatio ꝓponi poſſit(vt reſoluimus in.d.10.tẽpore)tamẽ in foro eccleſiaſtico ꝓponẽda eſt ante litis cõteſtationẽ,vt ꝓbatur in.d.c.cũ ſpeciali.& tenet gl.recepta in ca.Paſtoralis.verbo.Proteſtatur.de exceptionibus.& notat Rebuff.in Tract. de recu.art.1.gl.2.n.1.& eſt cõmunis opinio ſecũdũ Aretinũ in c.1.de iud.col.6. & Deciũ ibi.n.24.niſi cauſa ſuſpitionis de nouo venerit ad notitiã recuſantis poſt litis cõteſtationẽ:nã tũc cũ iuramẽto ꝙ de nouo in ei⁹ notitiã venerit prædicta cauſa, bene admittitur recuſatio, ſecũdũ gl.in.l.error.verbo. Facti.C. de iuris & facti ignorãtia.receptã cõmuniter ex Iaſ.ibi.n.16.& Decio in.d.c. Paſtoralis.n.18.& Couar.in practica.qq.c. 26.n.2.& Rebuf.vbi ſuprà.in.d.ar.1.n. 2.Quãuis cõtrariũ velit gl.fi.in.d.c.Paſtoralis.& gl.in.l.qui procuratorẽ.§.1. verb.Omiſerit.ff.de ꝓcurat. † Intellige tamẽ huiuſmodi iuramentũ præſtandũ fore iudice requirẽte & mãdante, ꝙ deferatur, nec operari ſi allegãs ex ſe ipſo ferat ita reſoluit Maſcardus vbi ſupra. n.39. quinimò poſt concluſum in cauſa recuſatio admittitur, quãdo cauſa recuſationis orta fuit poſt litis cõcluſionẽ, iuxta tx.in.c.inſinuãte.ď offi.deleg.vbi notat Felin.n.15.& Frãcus in.d.c.cũ ſpeciali.n.22.imo ſi cauſa ſuſpitionis orta eſſet ante concluſionẽ,poterit obijci in duobus caſibus.Primo ſi cauſa ſuſpitionis erat notoria ſecũdũ Felin.& Franc. vbi ſuprà.Secũdo ſi poſt cõcluſũ in cauſa peruenerat in notitiã recuſantis ſecũdũ Francũ vbi ſuprà de cuius tamẽ opine dubitat Coua.in pract.qq.c.26. n.2. verſ.Sed vbi in fin. Quãuis reliquæ aliç exceptiones dilatoriç ortę ante concluſionẽ,quæ poſt cõcluſionẽ venerint in notitiã partis,vel quæ fuerint ortę poſt cõcluſionẽ nec obijci, nec admitti debeãt,ſecũdũ Butriũ.Panor.& Feli.n.16. in.d.c.Paſtoralis.& Coua.vbi ſupra.verſic.huius autẽ.cũ verſ.ſequẽti.quo in loco refert Deci.d.c.Paſtoralis.n.9.& Rodericũ Suarez in allegat.5, cõtrariũ tenẽtes,ex eo ꝙ poſt cõcluſum in cauſa nõ eſt locus ꝓbationi,vt in.c.cũ dilect⁹.de fide inſtru. præterquã in exceptione recuſationis quãdo cauſa ſuſpitionis fuit orta poſt cõcluſionẽ,qa tũc eſt admittẽda,argum.tx.d.c.inſinuãte. perquẽ ita tenẽt Felin.ibi n.15.& in.d.c.Paſtoralis n.17 & ibi Deci.n.9.intellige tamen ꝙ ſtatim quo orta fuit cauſa ſuſpitionis, erit ꝓponẽda recuſatio,anteaquã ad aliũ actũ ꝓcedatur, alioquin ſi prius ali⁹ actus geſtus fuerit,nõ erit admittẽda,qa per illũ actũ excipiẽs cenſetur receſſiſſe iuxta tx.d.c.inſinuãte.verſi.quo circa. & ibi Panor.in fin.Dec.n.17.& Mãtua. 8 n.33.d.c.Paſtoralis.Rurſus aduerte,ꝙ in foro eccleſiaſtico ſi minor, Eccleſia,vel alia perſona priuilegiata recuſet iudicẽ ex cauſa orta ante cõcluſionẽ in cauſa, & ꝓpoſita poſt cõcluſionẽ,petẽdo reſtitutionẽ in integrũ aduerſus ꝓbationẽ ordinariã cauſæ ſuſpitionis,bene admittitur,& cõceditur,ſibi reſtitutio,vt reſoluit Couar.d.c.26.n.4.quãuis de iure regio in foro ſeculari,ſi hoc cõtingat in recuſatione præſidis,vel auditoris regij minor,vel eccleſia nõ reſtituatur.iuxta 9 tx.in.l.16.tit.10.li.2.Recop.Aduertẽdũ deinde eſt,ꝙ cauſa ſuſpitionis ꝓponẽda eſt eorã ipſo iudice recuſato,nõ autẽ coram

rã eodẽ probãda, vt probatur in. d.c.2. requiris in fine. Qua in re animaduertẽ
10 dũ eſt, q̃ ſi iudex recuſatus delegat⁹ fuerit à Papa, poterit ipſe cõpellere litigantes ad eligẽdos arbitros, corã quib⁹ cauſa recuſationis probetur, & decidatur, & aſſignabit eiſdẽ arbitris terminũ, intra quẽ cauſã recuſationis determinẽt:
11 cõpelletq́; ipſos arbitros, vt aduocẽt ſibi tertiũ, ſi ipſi diſcordes fuerint, vt probatur in ca. ſuſpitionis. de offi. deleg. & in. d.c. ſecũdò requiris. §. 1. & in. c. legitima. de appel. li. 6. Idemq́; obſeruandum erit ſi recuſatus fuerit Epiſcopus, vel alius ordinarius, vt probatur in. c. cũ ſpeciali. de appellationibus. & notat glo. in
12 ca. ſi cõtra vnũ. verbo. Epiſcopi. de offi. deleg. in. 6. & vtrobiq́; Doct. notãt Et ſi intra terminũ ad decidendã cauſam recuſationis arbitris præfixũ eã nõ terminauerint, tũc iudex recuſatus proterit in negotio principali proçedere: nõ obſtãte recuſatione, vt probat tx. in. c. legitima. verſi. alioquin. de appel. li. 6. vbi ſuper gl. fi. ita notãt Ioã. Andr. Ancharranus. Dominicus, & Peruſinus: ſi vero arbitri cauſã recuſationis intra terminũ terminauerint, proferendo eã legitimã eſſe, tũc ipſi arbitri nõ poterũt procede
13 re in negotio principali, ſecundũ Ioan. And. Anchar. Domi. & Peruſinũ in. d.c. legitima. & ſi contrariũ velit Hoſtiẽſis, cuius opinio procedit de iureciuili per tx. in. l. apertiſſimi. C. de iudicijs. ſecundũ. DD. in. d.c. legitima. ac proinde cauſa legitima recuſationis probata coram arbitris, ſi iudex recuſatus fuerit delega
14 tus à Papa, debebit negociũ principale ad ſuperiorẽ remittere, nec poterit illud alteri cõmittere etiã de cõſenſu recuſatoris, vt probat tx. in. c. iudex. de offi. de leg. in. 6. Si verò iudex recuſatus fuerit ordinarius, vt putã Epiſcopus, vel ei⁹ delegatus, ſiue vicarius generalis, aut alius ordinari⁹, bene poterit negotiũ principale ad ſuperiorẽ remittere, vel & cõſenſu recuſatoris alteri cõmittere, vt proba

tur in. d.c. cũ ſpeciali. ad quã cõmiſſionẽ neceſſarius eſt cõſenſus recuſatoris, vt per tx. in. dict. c. cum ſpecialĩ. tenent communiter Doct. ibi, ex Imola. nume. 10. Perufino. num. 16. Præpoſito. nu. 17. & Decio. num. 18. in dict. ca. cum ſpeciali. Aretino. col. 4. Barbatia. nume. 43. & Felino. num. 3. in ca. ſi quis contra clericum. de foro competenti. Quidquid cõtrarium velit Panorm. ibi. n. 14. aſſerens abſq́; conſenſu recuſatoris hanc commiſſionem fieri poſſe. Cuius intellectus valde ſingularis & ſuſtentabilis eſt, ſecũdum Marianum, ibi. n. 11. eum probans, ſub dubio tamen, & dicit defenſibilem Decius in. d.c. cum ſpeciali. n. 8. in Luſitania tamen ad prædictam commiſſionem conſenſus vtriuſq́; partis requiritur, vt in Ord. li. 3. ti. 22. §. 4. Pro qua deciſione eſt doctrina glo. verbo. Recuſatoris aſſenſu. in dict. capit. cum ſpeciali. quæ tamen ibi cõmuniter reijcitur. Supradictam verò reſolutionem intellige veram eſſe, niſi delegatus à Papa eſſet
16 cum clauſula. Quòd ſi non omnes procedat alter. nam tunc ſi recuſaretur nõ eſſent eligendi arbitri ad cognoſcendũ de cauſo recuſationis, ſed erit examinãda apud collegam coniudicem non recuſatus, iuxta text. in capite. ſi contra vnum. de offic. delega. in. 6. & tradit Couar. vbi ſuprà. cap. 26. nu. 5. Similiter ſi recuſatus fuerit ſubdelegatus delegati Papę, cauſa recuſationis examinãda erit
17 coram delegato Papæ. & non coram arbitris, vt probat tex. in cap. ſuper quæſtionum. §. quem verò. de offi. delegat. Pari modo ſupradictam reſolutionem intellige veram niſi recuſatus eſſet delegatus Epiſcopi, vel eſſet eius officialis
18 generalis: nã tunc non erunt eligẽdi arbitri, ſed coram Epiſcopo cauſa recuſationis erit probanda, vt probatur in. d. c. ſi cõtra vnum. Et in his tribus caſibus exceptis recuſatus iudex nõ poteritaſſignare terminum ad decidendã cauſam recuſationis, ſecundũ glo. in. d.c. legiti-

20 ma.verbo. Iudicem. receptam à Dominico.num.11.& Perusino.nu.3.ibi præter hos tres casus exceptos electio arbitrorum à litigantibus fieri debet ad decidendam causam recusationis,vt supra resoluimus,qui arbitri non debent esse laici,secundum glos.in dicto capit. legitima.verb. Formam iuris. Quam probant ibi Archid.& alij,& ita arbitri electi procedunt in causa recusationis, &
21 assignant terminum partibus ad probã dam causam suspitionis,quem terminũ iudex recusatus assignare non potest, iuxta tex.in dict. capit. suspitionis. ita intellectum â glo.ibi verb.Terminum. & à glos.in dict.capit.legitima.& probant ibi Dominicus num.13. & Perusinus.num.6.Quanuis glos.in dicto cap. cum speciali. verb.Terminũ, dicat tex. in dicto capit.suspitionis. correctũ esse per text. in dicto capit. legitima. vbi probari videtur,terminum ad probandam causam recusationis assignandum esse partibus ab ipso iudice recusato,& non ab arbitris electis,nam text. ille in
22 dicto capite.legitima. loquitur solummodo de termino assignando ipsis arbitris ad decidendã causam recusationis, non vero loquitur de termino assignando partibus ad probandam causam recusationis.& ita per illum tex. non remanet correctus tex.in dict.capite.suspitionis.Rursus supradictam resolutionem intellige verã esse,nisi causa recusationis proposita coram iudice recusato esset manifestè iniusta, & friuola: nã
23 tunc recusatus poterit in negotio principali procedere,non obstãte recusatione,secundum Ioannem Andream, Archidiaconum,& Perusinum in cap.legitima.de appellationibus in.6.per tx. sic intelligendum in cap.cum olim.de causa posse.& proprietatis. Denique prædictam resolutionem intellige veram esse nisi iudex recusatus esset ordinarius,& ante electionem arbitrorum vellet negotium principale alteri non suspecto

committere:nam bene hoc facere poterit, idemque poterit facere etiam post electionem arbitrorum, ante tamẽ probationem causæ recusationis, iuxta tx. in capite,si quis contra clericum.de foro competenti. quem ita intelligit Panormitan.ibi,num.12.14. &.19. Marianus nume.8.&.9. Aretinus col.2. &.4. Imol.num.3.& Felinus nume.3.improbato intellectu.glo.1.ibi asserentis tex. illum correctum esse per text. in dicto capit.cum speciali. quamuis intellectus illius glo.sit communiter receptus secũ dum Panormitanum ibi.num.13.Areti num.num.8.& Marianum.num.9. Delegatus verò â Papa si recusatus fuerit, prædictam commissionem facere non poterit, etiam de consensu recusatoris: cæterum si nollet expectare electionem arbitrorum,bene poterit negotiũ principale ad superiorem remittere, vt probatur in capit. iudex de offic.delega. in
25 6.Et quid sit recusatio,& quo iure sit inuenta, & an possit per Principem tolli, resoluunt Panormit.nume.9.Felin. nu, 8.& Decius.num.11.in cap.cũ inter. de excep.& Rebuffus in tracta. de recusationibus.in præfatione à num.4.vbi & in articulis sequẽtibus plura notatu digna in materia recusationis cõgerit.De
26 nique aduertẽdum erit, quod prędicta recusatio in scriptis proponi debet,iuxta tx.in.d.l.apertissimi.& tenet gl. in dicto capite.quoniam contra falsam.verbo,Recusationes.& glos.in dict.capit, secundò requiris.§.1. verb.Coram Prępositus in dicto capite.cum speciali.nume.18.Didacus Perez in.l.1.titul.5.lib. 3.Ordinamenti.versiculo,quartũ. Auẽ danius in.cc.prætorum.2.p.cap.23. numer.12.in fine.& Rebuffus in Tract. de recusationibus.art.5.num.5.& libellus recusationis erit concipiendus modo sequenti.

(?)

Libel-

Libellus recuſationis iudicis tamen ordinarij, quàm delegati a Papa.

27 FVlano con proteſtacion que ante todas coſas hago por auto, ó autos que ante v.m. haga, no ſea viſto atribuyrle mas ni mayor jurisdiction, dela q̃ en eſte caſo de derecho le compete, y eſſa no declinable, digo que en la cauſa y pleyto que entre mi y fulano ſobre tal coſa ante v.m. ſe ha mouido y trata, que v.m. hablando con el deuido acatamiento nó puede ni deue ſer juez ni conocer della, por quanto v.m. tiene y trata ſemejante pleyto y cauſa, y pretende conſeguir enella el miſmo derecho que mi aduerſario pretẽde en eſta contra mi: la qual trata v.m. con fulano ante tal juez: y por eſta cauſa y razon tengo a v.m. por ſoſpechoſo en eſta cauſa, y por tal le recuſo. E pido y requiero a v.m. las vezes que puedo y deuo ſe exonere del conocimiẽto deſta cauſa, y no proceda en ella, antes la remitta a quien de derecho remitirla deue. *Y* en caſo que no quiera v.m. hazer eſto, pido a v.m. que mande y cõpella al dicho fulano parte aduerſa ſo graues penas y cenſuras, a q̃ dentro de vn breue termino nombre de ſu parte juez arbitro, q̃ yo dela mia deſde luego nombro al doctor fulano, q̃ es letrado de ſciencia, y conſciencia para que ante ellos ſe prueue y determine la dicha cauſa de recuſacion. Y en deffecto dẽ no lo nombrar v. m. de ſu officio lo nombre y aſſeñale a los dichos arbitros, nombrados tiempo y lugar, para que conozcan dela dicha cauſa y la determinen, y les compella a que ſi eſtuuieren diſcordes tomen vn tercero cõſigo. Y ſi aſsi v.m. lo hiziere hara juſticia, y lo q̃ es obligado: En otra manera lo contrario haziendo, proteſto la nullidad de todo ello, y de lo demas q̃ proteſtar me conuiene, ſobre q̃ pido cumplimiento de juſticia, y coſtas, y el officio de v.m. imploro, y juro enforma de derecho, que eſta recuſatiõn no hago de malicia, &c. y pidolo por teſtimonio, cõ proteſtaciõ q̃ hago de alegar las demas excepciones dilatorias que me competen en ſu tiempo y lugar deuido, &c.

28 Prædicto libello recuſationis oblato coram iudice, mandat iudex copiã eius parti aduerſę exhiberi: & ſi viderit cauſam recuſationis manifeſtè iniuſtã, vel friuolam eſſe, procedit in negocio principali, non obſtante recuſatione. Pero ſi le pareciere juſta, y quiſiere antes de la election delos arbitros, o deſpues antes que la cauſa ſea probada, remitir el negocio principal al ſuperior, o cometerlo a perſona ſin ſoſpecha, como el tal juez recuſado no ſea delegado del Papa, aſſi como arriba diximos. Empero ſino quiſiere remitir ni cometer el negocio, ſino que le elijan arbitros, entonces manda a la parte contraria que nombre de ſu parte arbitro, para que cõ el nombrado por eſtotra parte conozcan y determinen la cauſa de recuſacion: y aſſeñala termino a los arbitros, para que conozcan y determinen la cauſa, y les mãda q̃ en caſo de diſcordia tomẽ vn ter-

cero consigo. Los quales arbitros asseñalan termino a las partes, para prouar la dicha causa. y en effecto se procede en este articulo dela recusacion, segũ acabamos de dezir arriba. Et si causa recusationis nõ fuerit probata corã arbitris, vel ipsi intra terminũ eam non terminauerint, iudex recusatus re assũmit negotiũ principale, & in eo procedit, & si reus alias exceptiones dilatorias habuerit, eas opponere poterit: quas etiã poterit proponere corã alio iudice, qñ causa recusationis fuit ꝓlata pro legitima. Et libellũ concipiet forma sequẽti.

Libellus in exceptione declinatoria fori.

29 YVlano con protestacion que ante todas cosas hago de no atribuyr a v.m. mas juridiction de la que en tal caso de derecho le compete, parezco ante v.m. y digo que a pedimiento de fulano yo fuy citado, y me fue puesta demanda ante v.m. y hablando con el deuido acatamiento v.m. no es juez desta causa, ni puede conocer contra mi, por quanto soy lẽgo, y reo de la jurisdiction seglar, y en caso que el dicho aduerso me quiera pedir alguna cosa, me hay deue conuenir ante la justicia Real desta ciudad, porque pido a v.m. se pronuncie por no juez desta causa, y remitta el conocimiẽto de lla aquien de derecho le competa, sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el officio de v.m. imploro, y sobre este articulo de la declinatoria pido deuido pronunciamiento, y juro a Dios y a esta Cruz ✠ que esta excepcion no pongo de malicia. &c.

Oblato supradicto libello iudex mãdat, ꝙ copia eius detur actori, qui respondet, iudicem non obstante prædicta exceptione debere pronũtiare se iudicem, cum de cõsuetudine præscripta introductum sit in illo tribunali, laicum à clerico posse conueniri. Vel dicẽdo, quod ista est vna ex causis, in quibus ecclesiasticus cognoscit contra laicum. Y luego el juez recibe las partes a prueua sobre el articulo dela declinatoria con termino de tres dias, y notifica se su sentẽcia à las partes, y cada vna de llas presenta su interrogatorio, principalmente el actor, en la manera siguiente.

Interrogatorio en el articulo dela declinatoria.

30 PReguntas por parte de fulano en la causa que trata con fulano sobre el articulo dela declinatoria, &c.

j Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienen noticia desta causa, &c.

ij Item si saben, &c. que diez, veynte, treyuta, quarenta y mas años a esta parte ha auido y ay costumbre vsada y guardada en esta audiẽcia Episcopal de Salamanca, que los clerigos puedan pedir, y conuenir a los legos ante el

Prouisor

Prouiſor de la dicha audientia: el qual puede conocer y conoce de la tal cauſa, y procede por ſus cenſuras haſta el braço ſeglar contra el tal lego, y aſſi del dicho tiempo a eſta parte ſe ha vſado yguardado, ſin contradicion alguna, digan los teſtigos lo que ſaben, &c.

iij Item ſi ſaben, &c. que todo lo ſuſodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion. &c.

Si actor fuerit ſcholaris Salmantinus, & conuenerit aliquem laicum coram ſuo iudice ſcholaſtico, & laicus oppoſuerit prædictam exceptionem declinatoriam, prout quotidie in illa audientia fit: tunc loco ſecundi articuli ſuprapoſiti ponitur articulus ſequens.

iiij Item ſi ſaben, &c. que el dicho fulano es eſtudiante ordinario en eſta vniuerſidad de Salamanca, y a mas de ſeys meſes, que curſa en la facultad de Canones, y tiene camara y libros, y oye ordinariamente liciones a los Preceptores della, y eſta matriculado en las matriculas del Rector y Rectores, que es y han ſido, como conſta de las dichas matriculas, a que pido ſe remitan los teſtigos, digan y declaren, &c.

Iſte articulus ab actore ſcholari poſitus procedit ex diſpoſitione tex. in. l. 8. cap. 6. titulo 7. libro. 1. Recopilat. & vltra probationem huius articuli ſcholaris tenetur producere teſtimonium ſuæ matriculæ ſignatum â notario vniuerſitatis, quo conſtet illum ſcholarem deſcriptum eſſe in matricula rectoris ſex ab hinc menſibus ante motam litem: nam ad hoc, vt ſcholaris gaudeat priuilegio ſui fori, requiritur quod deſcriptus reperiatur in matricula ſcholarium, ſecundum Barba. in proœmio. Clement. verbo. Salutem. folio. 6. colũna. 3. Palaciũ Rub. in repetitio. Rubri. §. 38. numero. 3. & Didacum Perez in. l. 8. titulo. 2. libro. 1. Ordinat. columna. 75. verſiculo. Aduerte tamẽ. & per prædictam. l. 8. titulo. 7. libro. 1. Recopilati. requiritur quod ſit deſcriptus in matricula Rectoris antequam litem moueat per maiorem partem vnius anni, & facta prædicta probatione ſummaria ſecundi articuli tam in foro Epiſcopali quam in audientia ſcholaſtica per duos teſtes oblatoque teſtimonio prædictæ matriculæ elapſoque termino probatorio trium dierum, tunc ex parte actoris petitur à iudice, vt publicationem teſtium faciat in prædicto articulo declinatoriæ. Y el juez dize que para la primera audiencia ſe notifique a la parte contraria, diga por do no ſe deue hazer la dicha publicacion, a la qual audiẽcia de parte del actor ſe acuſa la rebeldia al reo, porque no dize contra la dicha publicacion, y ſe pide al juez que la mande hazer, el qual la haze con termino de tres dias con toda carga de concluſion y citacion para ſentencia, y paſſados ſe parece a la primera audiẽcia, y ſe pide ſentencia al juez por parte del actor, y el juez manda ſe lleue el proceſſo, y a la primera audiencia pronuncia ſentencia en la manera ſiguiente.

31 32

(?)

Primæ partis ſecundi Tomi,

§. 1. De ſententia interlocutoria, qua iudex pronuntiat ſe iudicem eſſe.

33 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año: El ſeñor Licẽciado fulano Prouiſor general en todo el obiſpado de Salamanca, auiendo viſto eſte proceſſo dixo, ſe deuia pronunciar y pronuncio por juez competente de ſta cauſa: en cuya conſequencia mandaua, y mando al dicho fulano para la primera audiencia cumpla lo que por ſu merced le ha ſido mandado, reſpondiendo derechamente à la demanda que le ha ſido pueſta por fulano: aſſi lo pronuncio y mando, y firmo de ſu nombre, y reſeruo la condenacion de coſtas para la diffinitiua: Teſtigos fulano y fulano.

34 Prædicta ſententia intimatur vtriq; parti, à qua ſolet aliquando reus laicus appellare, & appellatione non obſtante, eccleſiaſticus procedit per ſuas cenſuras aduerſos appellantem, qui per viam violentiæ cum prouiſione regali refert proceſſum ad cãcellariam regiam: nam auditores regij (cùm cognoſcant de cauſis eccleſiaſticis & clericorum per viam violentiæ, vt ſuo loco dicemus) mandant prædictam prouiſionem regiam exhibere appellanti, in qua iubent eccleſiaſtico abſoluere excommunicatũ appellantem per ſpatium ſexaginta dierum, & quod proceſſum originalem mittat, & tunc viſo proceſſu ab auditoribus regijs ſi eiſdem conſtiterit, iudicem eccleſiaſticum non intuliſſe vim appellanti in non deferendo appellationi, negotium principale remittunt ad iudicem eccleſiaſticum, qui cenſuras in reum latas reualidat, & aduerſus eum procedit eas aggrauãdo. & tunc reus refuſis expenſis abſoluitur ab excommunicatione, & libello actoris reſpondet, litem conteſtando & ſuas exceptiones peremptorias, ſi quas habet, opponendo: quæ reſponſio, litis conteſtatio & oppoſitio exceptionum ſimul fieri poteſt, & coniunctim in vno & eodem libello, vel ſegregatim de per ſe poteſt fieri cõteſtatio, & deinde oppoſitio exceptionũ, & poſtmodũ reſpõſio, vt ſupra reſoluimus in. 1 p. 1. Tomi. in. 6. & 7. Tempore. Et tũc reus mutatis mutãdis cõcipit libellũ reſpõſoriũ, vt annotauimus in. d. 7. Tẽpore. Et libello reſponſorio à reo, pducto actor replicat aduerſus eũ, ſatisfaciẽdo ſuis allegationib⁹, & deinde reus duplicat reſpõdẽdo replicationi actoris, quę replicatio & duplicatio cõcipiẽda erit ſicut diximus in. d. 7. Tẽpore mutatis mutãdis. Et tũc cũ duob⁹ libellis ab vtraq; parte porrectis cõcludi tur ad probationẽ recipiẽdã in negotio principali: nã licet olim dabatur triplicatio, & quadruplicatio, iuxta tx. in. l. 2. ff. de exceptionibus. & in principio inſtitu. de replica. hodie verò de iure regio ſolũmodo datur replicatio, & duplicatio, iuxta tx. in. l. 9. tit. 6. li. 4. Recopi. & in. l. 4. tit. 16. li. 2. Recop. & in. l. 2. tit. 5. li. 4. Recop. quæ leges regiæ etiã in foro eccleſiaſtico ſunt obſeruandæ, cũm in hoc nihil à iure canonico reperiatur ſta 35 tutum: & ita ad leges regias, & non ad ius ciuile erit recurrendum, vt reſoluit Didacus Perez in. 3. quęſt. proœmiali, in lib. Ordinam. Porrectis itaque duobus libellis ab vtraque parte, iudex tũc profert ſententiam interlocutoriam, qua partes recipit ad probationem cũ præfixione termini, quæ ſententia formanda erit modo, quo diximus in. 1. parte. 1. 36

Tomi

Tomi.in.8.Tempore.& dantur dilationes vtrique parti.vt reſoluimus in prædicto.8.Tempore,prꝛterquam quod in foro eccleſiaſtico non conceditur prorogatio de quarto plazo.vt ibi annotauimꝰ.Et prolata prꝛdicta ſentꝛtia interlocutoria probationis, vtraq; pars producit interrogatorium forma ſequꝛti.

§.2.De interrgatorijs actoris rei.

Interrogatorio del actor enel negocio principal.

57 PReguntas por parte de fulano clerigo,beneficiado dela yglesia parochial de tal lugar deſte Obiſpado de Salamanca,en la cauſa que trata con fula no vezino del dicho lugar,ſobre los diezmos que le pide de ſu hazienda, tratos y grangerias,&c.

j Primeramente ſean preguntados los teſtigos por el conocimiento delas partes litigantes,y ſi tienẽ noticia delas heredades de pan lleuar,deheſas de yerua,huertas,rios,y ganados que el dicho fulano tiene, y poſſee, y ha tenido y poſſeydo,de mas de dos años a eſta parte,enel ſitio y diſtricto y dezmatorio del beneficio del dicho fulano,y ſi tienen noticia deſta cauſa,&c.

ij Itẽ ſi ſaben,&c.q̃ el dicho fulano es clerigo presbytero,y beneficiado de la yglesia parochial del dicho lugar,y como a tal los vezinos y feligreſes de la dicha yglesia le acuden con los diezmos de ſus bienes cada año, y en tal poſſeſion,vel quaſi como tal beneficiado eſta de lleuar los dichos diezmos, &c.

iij Item ſi ſaben,&c.que el dicho fulano ſiempre a ſido y es vezino y morador del dicho lugar,parrochiano y feligres dela yglesia del dicho fulano, y como tal todos los años ha recebido enella los ſanctiſſimos Sacramentos,y ha oydo y oye los diuinos officios,&c.

iiij Item ſi ſabẽ, &c. que el dicho fulano tiene y poſſee,y demas de dos años a eſta parte ha tenido y poſſeydo enel diſtricto y dezmatorio del dicho beneficio tantas yugadas de heredad de pan lleuar,tantas deheſas y prados de yerua,tantas huertas,tal rio,y tal molino,y tales y tales ganados, y tal trato y grangeria,diga y declare cada teſtigo en particular lo que ſabe a cerca delo contenido en eſta pregunta,&c.

v Item ſi ſaben,&c. que el dicho fulano en los años proximos paſſados de ochenta y ochenta y vno en cada vn año dellos cogio en ſus heredades tantas fanegas de trigo, y tantas de ceuada, y tantas de centeno, y tantas garrouas, y tantas de yeruos, y tantas carretadas de paja, y de ſus ouejas tuuo tantos corderos, y de ſus vacas tãtas crias,y acogio en ſus deheſas tãtas cabeças de ganado a tal precio cada vna,y le valio la fructa y hortaliza de ſus huertas tãtas mil marauedis,y la peſca de ſu rio tãto, y las moliendas de

ſus

ſus mo'inos tantas fanegas de harina, y las ganancias de tal trato y grangeria le valdrian tantos marauedis, digan y declaren los teſtigos en particular lo que ſaben acerca de cada coſa delas en eſta pregunta contenidas, &c.

vj Ité ſi ſabē, &c, q̄ el diezmo delas coſas cōtenidas enla pregūta antes deſta en cada vno delos dichos dos años valio doziētos ducados antes mas q̄ menos, digā y declarē en ꝑticular los teſtigos lo q̄ valdria el dicho diezmo. &c.

vij Ité ſi ſabē, &c. q̄ de cinco, diez, veynte, treynta, quarenta, y mas años a eſta parte ay coſtūbre vſada y guardada en el dicho lugar y beneficio que los feligreſes diezmen y paguen diezmo al beneficiado, que es y a ſido, de diez vno de todos los fructos delas coſas contenidas en la quinta pregunta, &c.

viij Item ſi ſaben, &c. que el dicho fulano en los dichos dos años de ochenta y ochenta y vno ſe ſubtraxo de pagar el diezmo de todas las coſas contenidas en la dicha quinta pregunta deſte interrogatorio, y no las dezmo, ni pago el dicho diezmo, y ſi lo ouiera pagado los teſtigos lo ſupieran y entendieran, y no pudieran ſer menos.

jx Item ſi ſaben, &c, que todo lo ſuſodicho es verdad, publico y notorio, y publica voz y fama y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por poſiciones al dicho fulano, a v. m. pido le mande que los jure, abſuelua y declare cōforme a derecho, y ſo la pena del y para ello, &c.

Otroſi preſento por teſtigos a fulano y fulano, pido pues eſtā preſentes juren y ſe cometa al eſcriuano deſta cauſa la recepcion y examē dellos, y delos de mas teſtigos que por mi fueren preſentados, pido ſe cometa el juramēto y examen dellos al dicho eſcriuano, o a ſu official, y en caſo que lugar no aya la dicha comiſſion, a v. m. pido ſeñale hora y lugar para que ante v. m. declaren, y ſe me de mandamiento para ello, ſobre que pido juſticia, &c.

Otroſi, atento que mi probança la tengo de hazer con hombres vezinos del dicho lugar de mi beneficio: los quales muchos dellos ſon viejos, enfermos è impedidos, a v. m. pido mande dar comiſſion para el vicario dela villa de Alua, o para el beneficiado, o cura del lugar mas cercano al lugar del dicho mi beneficio, y para ello, &c.

38 Oblatis ſupradictis articulis coram iudice, el juez dize que ſe reciba el dicho interrogatorio, ſaluo jure impertinentium, & non admittendorum, y que por el ſean examinados los teſtigos, y que ſe de copia ala parte, y que a la primera audiencia de repreguntas.

Y quanto al primer otroſi, ſi la cauſa es graue deniega la dicha comiſſiō que ſe pide para el eſcriuano, y manda que los teſtigos vengan a jurar y declarar ante el, o cometelo a alguna perſona fidedigna, para que ante el eſcriuano los examine, y ſi la cauſa no es de las graues concede la dicha comiſſion. Y quanto al vltimo otroſi de pedirſe comiſſion

para

para fuera del lugar del audiencia, ſi ay cauſa para ello la concede o la deniega como a el mejor le parece, quod facere poterit & debebit iuxta ea, quæ ſoluimus in.1.parte.1.Tomi.in, 8.Tempore, poſt expoſitionẽ interrogatorij ex parte actoris. Y la practica que en particular en la audiencia Epiſcopal de Salamãca, y enla del juez metropolitano de Sãctiago que alli reſide, y en la del ſtudio, y enla de otros juezes Apoſtolicos que por breues conocen de algunas cauſas enla dicha ciudad, acerca deſto ſe guarda, es, que quando ſe pide comiſſiõ por alguna de las partes para hazer ſu prouança en algũ lugar, o villa del Obiſpado, el juez manda dar traſlado a la otra parte, y que para la primera audiencia venga concordando de juezes: y ſi la otra parte tiene por ſoſpechoſos a los de aquel lugar o villa donde ſe ha de hazer la probança, parece por peticion, y dize que recuſa a tales clerigos, y tales notarios dela tal villa o lugar, por quãto los tiene por ſoſpechoſos. Y el juez entonces concuerda en vno de los que quedaron por recuſar en aquella villa o lugar, y ſi ninguno quedo por recuſar, cometelo a otro lugar mas cercano (ſaluo iure recuſandi) o embia receptor de ſu audiencia, o manda que los teſtigos vengan a declarar ante el, quod fit ſecũdum qualitatem negocij. Et iſta praxis potuit habere ortum à doctrina Bartoli in Authent. apud eloquentiſſimum. C. de fide inſtru. vbi conſulit quod hęc commiſſio teſtium fiat de conſenſu ambarum partium. Y ſi la commiſſion ſe pide para hazer probança fuera del Obiſpado donde la cauſa ſe trata, no ſe concuerda de juezes, porque ſiempre ſe da para los ordinarios donde ſe pide, &c.

Y a la primera audiencia deſpues de preſentado el dicho interrogatorio, y mandado por el juez que ſe de copia del ala otra parte, y auiendole ſido notificado, la parte del actor parece y acuſa la rebeldia al reo, porque no da repreguntas, y pide que ſus teſtigos ſean examinados ſin ellas. Y ſi el reo en equella audiencia no las preſenta, el juez manda que ſe examinen los teſtigos del actor, ſin repreguntas: pero ſi en qualquier de los terminos probatorios deſpues deſto el reo diere repregũtas, los teſtigos del actor que ya eſtuuierẽ examinados, no han de boluer a ſer repreguntados por ellas, pero ſeruiran para los que de ay adelante ſe examinaren. Quæ praxis procedit ex his quæ reſoluimus in d.8.Tẽpore, poſt expoſitionem interrogatorij actoris, in verſi. porrecto interrogatorio, ibi, & aduerte q̃ licèt de iure. &c. Et in hoc conſulendus erit ſtylus cuiuſlibet tribunalis, & in tribunali Epiſcopali Salmantino obſeruatur ſtylus, quem diximus in prædicto.8.Tempore, & ibi etiã reſoluimus praxim, quæ in hoc obſeruatur in audientia Metropolitana Salmanticæ exiſtenti, & ſi reus produxerit prædictum interrogatoriũ ſuper articulis ab actore productis illud concipiet forma ſequenti,

Interrogatorio de repregũtas por parte del reo a las preguntas preſentadas por el actor

39 REpreguntas por parte de fulano, que hã de ſer fechas a los teſtigos que huuieren de ſer examinados por las preguntas preſentadas por parte de fulano, ſobre los diezmos que pide. &c.

Primeramente el teſtigo q̃ fuere pregũtado por la primera pregũta del interrogatorio

terrogatorio del dicho fulano, si dixere q̃ la sabe no sea mas repregũtado, y si dixere que la sabe sea pregũtado como y de q̃ tiẽpo a esta parte conoce a las partes litigãtes, y de que heredades suyas, dehessas, huertas, rios, y ganados, tiene noticia, y como sabe q̃ el dicho fulano posee los dichos bienes, y porq̃ titulos, y en que limites estan, y qual es el distrito y dezmatorio del dicho beneficio, y que linderos tiene, y declare particularmente cada cosa destas, &c.

ij Item el testigo que fuere preguntado por las preguntas generales de la ley si dixere q̃ le cõprehẽdẽ, no sea mas repregũtado, y si dixere q̃ no le cõprehẽ dẽ, sea repregũtado si es dadiuado, o atemorizado, o sobornado, osi le hã prometido algo, o si es dezmero, o lo ha sido de los diezmos del dicho lugar, osi dize su dicho por otra causa o respecto alguno, o si le puede venir algũ prouecho del vẽcimiẽto desta causa, y si antes de venir a dezir su dicho se le hã mostrado las pregũtas por dõde ha de dezir, y q̃ diligẽcias hã hecho cõ el pa q̃ diga su dicho, trayẽdole a la memoria la pena del testigo falso, y de infamia y perdimiẽto de bienes, y como cõdena su alma, no diziendo verdad, y quitãdo la justicia a la parte cõtraria, y como Dios no le perdonara el peccado no restituyendo todo el interesse q̃ a la parte cõtraria se le siguiere de su dicho, y que siendole prouado ser testigo falso le daran dozientos açotes, y quintaran los dientes, de mas de la offensa que a nuestro Señor haze, &c.

ij Itẽ el q̃ fuere pregũtado por la segũda pregũta del dicho interrogatorio, si dixere q̃ la sabe, sea repreguntado como sabe que el dicho fulano es clerigo presbytero y beneficiado de la dicha yglesia, y si le a visto sus titulos, de que Obispo son, y quien le ordeno, è hizo collacion del dicho beneficio, ya q̃ vezinos ha visto que le acuden con los diezmos, y porq̃ a el mas q̃ a otro, &c.

iij Item el que dixere por la tercera pregunta, sea repreguntado como la sabe, y que años ha visto recebir los sanctos Sacramentos en la dicha yglesia al dicho fulano, y que Sacramentos le vio recebir, y quando, y que diuinos officios le ha visto oyr, y que personas estauan delante, &c.

iiij Item el que dixere por la quarta, sea repreguntado como la sabe, yq̃ cosa es yugada de heredad, y que simientes le ha visto sembrar y coger en sus heredades, y como sabe que los bienes que posee son suyos, y porque titulo, y cõ que personas le ha visto tratar y grangear, &c.

v Item el testigo que dixere por la quinta, sea repreguntado como la sabe, y si se hallo a ver medir las fanegas de pan y semillas que cogio en sus heredades, y quantas cogio mas vn año que otro delos dichos dos años, y si conto las cabeças de ganado que se acogio en las dichas dehesas, &c.

vj Item el que dixere a la sexta pregunta, sea repreguntado como la sabe, y si vio el coger y vender los dichos fructus, y quantos marauedis se hizieron dellos, y a que precios se vendieron, &c.

Item

vij Item el que dixere por la ſeptima pregunta, ſea repregũtado como la ſabe y que coſa es coſtumbre vſada y guardada, y que actos ſon neceſſarios para introduzirſe, y a que feligreſes ha viſto el pagar los diezmos de diez vno, y a que beneficiados, y quantos han ſido los beneficiados que en el dicho beneficio el ha conocido, &c.

viij Item el que dixere por la octaua pregunta, ſea repreguntado como la ſabe y porque cauſa ſabe que el dicho fulano dexo de pagar los dichos dos años el diezmo de las dichas coſas. &c.

ix Item el que dixere por la vltima pregunta, ſea repreguntado como ſabe que es publico y notorio, y publica voz y fama, y qual ſe dize la publica voz y fama, y que es comun opinion. &c.

40 Similiter ex aduerſo reus porrigit ſuũ interrogatoriũ, iuxta libellũ reſponſoriũ ſuarũ exceptionũ, mutatis mutãdis, & ſi lis eſt ſuper aliqua ex cauſis in quibus copia interrogatorij datur parti aduerſæ, tũc iudex precipit ꝙ copia dicti interrogatorij detur actori qui ſi voluerit, ſimiliter poterit ꝓducere interrogatoriũ de repregũtas forma de qua dictũ fuit ſupra. Et ꝓductis abvtraq; parte articulis, teſtes ꝓducũtur, iurãt, & examinãtur intra dilationes à iudice datas, vt 41 diximus in.d.8. Tẽpore. vbi reſoluim⁹ terminũ ꝓbatoriũ arbitrariũ eſſe, ſecundũ qualitatẽ cauſæ, perſonarũ & diſtantiã locorũ, argum. tx. in. ca. cũ ſit Romana. de appell. in principio & nos diximus in. d. 8. Tẽpore, in expoſitione ſententiæ interlocutoriæ, verſi. có plazo y termino. & ibi tradita erũt cõſiderãda in preſenti. Et praxis, quæ magis frequẽtatur in tribunali eccleſiaſtico circa has dila-

42 tiones dãdas, eſt, ꝙ prima dilatio detur cũ termino nouẽ dierũ ſi cauſa grauis eſt, ſi vero eſt mediocris, datur dilatio ſex dierũ, ſi vero minima, triũ dierũ. Secũda & tertia dilatio vnaquæq; datur cũ eodẽ termino quo data fuit prima dilatio, quarta verò dilatio quæ vulgo, quarto plazo dicitur, datur cũ termino triginta dierum, vel cum maiori vel minori, ſecundum iudicis arbitrium habito reſpectu ad ſupradictas tres cauſas. Prorogatio autem huius quartæ dilationis in foro eccleſiaſtico non datur, licèt in foro ſeculari contrarium obſeruetur, vt reſoluimus in dicto. 8. Tempore. Si verò aliqua ex partibus litigantibus fuerit minor viginti-

43 quinque annis, eccleſia, ſeu aliqua perſona, cui de iure competat reſtitutio in integrum & aduerſus probationem omiſſam reſtitutionem petierit, danda ſibi erit, iuxta tx. in cap. auditis de in integrum reſtitutione. & quæ nos reſoluimus in dict. 8 Tempore, vbi poſuimus formam qua libellus petitionis reſtitutionis concipiendus eſt, quam in iſto foro mutatis mutãdis obſeruabis. Et poſt quam termini probatorij fuerint tranſacti, altera ex partibus cuius magis interſit, comparet coram iudice petendo publicationem teſtium fieri, & iudex præcipit copiam illius petitionis alteri parti dari, intimariq; eidem vt ad pri-

44 mam audientiam compareat dicendo quare publicatio fieri non debeat · & tunc altera pars in illa audientia cõparet incuſando contumaciam ſuo aduerſario, ex eo quòd non dixit contra prædictam publicationem, petendoque iterum, quòd publicatio fiat, & iudex tũc publicationem facit cum termino ſex dierum, vt reſoluimus in. d. 8. Tempore. Quæ omnia ibi reſoluta obſeruanda erunt in iſto tribunali. Intra quem ter-

minum ſex dierũ vnaquæque pars producit libellum ſuarum allegationum, qui vulgo dicitur. Eſcripto de bien probado. & ſi repulſas aduerſus perſonas & dicta teſtium habuerit, eas opponet, & in iſto articulo proceditur eodem modo quo diximus in Prima parte, Primi Tomi, & petitur ab aliqua parte ex litigantibus, quòd concludatur ad diffinitiuam ſententiam, cuius petitionis copia datur alteri parti præcipiendo eidẽ, quòd ad primam audientiam reſpondeat & concludat, & tunc concluſionẽ petens comparet in illa audientia incuſans contumaciam aduerſario, ex eo 47
quod non concludit, petenſq; iterum quòd cauſa pro concluſa habeatur, & tunc iudex profert ſententiam interlocutoriam, qua cauſa pro concluſa habet. Poſtquam ſententiam, quam inter-
45 locutoriam annotat eſſe Felinus in capite. cum Ioannes. numero. 12. de fide inſtrumentorum, interrogatio ad fundandam intentionem interrogari petẽtis, ſeu ad litis deciſionem fieri non poteſt, etiam ex ſolo iudicis officio, ſecundum Ripam in capit. 1. numero. 2. de iudic. & plures alios, quos refert, & ſequitur Menochius libro. 2. de arbitrarijs, centu. 1. caſu. 51. à numero. 19. Nam licet prædicta ſententia concluſionis interlocutoria ſit, quæ ſui natura reuocari poſſit, vt in. l. quod iuſſit. ff. de re iudic. tamen quia prædicta ſententia habet vim diffinitiuæ & executionem ſecum trahit, vt ex notatis à Barto. Are-
46 tino, & alijs colligit Menochius in dict. caſu. 51. numero. 30. & 31. talis enim ſententia reuocari non poteſt, & per conſequens poſt concluſionem in cauſa iudex interrogare non poteſt. Et in prædicta ſententia interlocutoria concluſionis iudex mandat, quòd partes citentur ad audientiam ſententiam diffinitiuam ad primam audientiam, & ad quancũq; diẽ quæ feriata non fuerit. Quæ omnia procedunt & fieri debent iuxta ea, quæ reſoluimus in prima Parte, primi Tomi, decimo Tempore. Et tunc intimata prædicta iuſſione vtrique parti, iudex viſo proceſſu, & attentis & conſideratis omnibus ijs, quæ diximus in. 1. parte 1. Tomi. 11. Tempore, profert ſententiam diffinitiuam, â qua ſi appellatum non fuerit, tunc iudex executioni mandabit eam, petendo prius pars, in cuius fauorem lata fuit, quòd prædicta ſentẽtia detur ſibi ſignata in publica forma, vt virtute eius executio fiat in perſona & bonis condemnati, cuius petitionis copia mandatur â iudice dari parti aduerſæ, & quòd ad primam audientiam reſpondeat. Et in hoc obſeruanda erit praxis, quam reſoluimus in dict. 1. Parte. 1. Tomi. 12. Tempore, vbi etiam diximus quid obſeruandũ eſſet, ſi de nullitate ſententiæ eſſet agendum, quod etiam in iſto foro locum habebit. Cæterùm ſi à prædicta ſententia fuerit appellatum, tunc conſideranda erunt quę reſoluimus in quinta Parte, huius ſecundi Tomi.

Finis primæ Partis huius ſecundi Tomi.

SECVNDA

SECVNDA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI DE FORMA procedendi contra contumaces in cauſis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 INuitus nemo agere, vel accuſare tenetur.

2 Iudicium in inuitum redditur.

3 Actor agere non cõpellitur, reus vero ſuſcipere iudicium debet.

4 Regula iuris, quód nemo inuitus agere cõpellitur, & altera, quod iudicium in inuitum redditur, qualiter concilientur.

5 Contra reum contumacem varia à iure ſunt prodita remedia.

6 Contra contumacem proceditur per remedium ſequeſtrationis, & per remedium excommunicationis.

Excommunicatio eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ ad compeſcendos contumaces.

8 Excommunicationis remedio, vt hodie vti poſſit, quæ Conciliũ Tridentinũ requirat.

9 Excommunicatus perſiſtens in excommunicatione ſi fuerit clericus in carcerẽ detrudi poteſt, & ſi laicus poſt cẽſuras per inuocationem brachij ſecularis ab eo capi poteſt.

10 Actor aduerſus contumacem duobus remedijs vti poteſt, vel quod procedatur aduerſus eum vſque ad diffinitiuã, ſiliquere poſit de cauſa, vel quod mittatur in poſſeſſionem.

11 Remedium actori conceſſum, vt poſſit aduerſus reum contumacem procedere vſque ad diffinitiuam ſolum habet locum, quando reus fuit contumax poſt litem conteſtatam, licet ſecus de iure regio, vt infra nu. 14,

12 Ante litem conteſtatã non proceditur ad receptionem teſtium, nec ad ſententiam diffinitiuam.

13 Intellectus Authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex.

14 Intellectus. c. quoniam frequenter. §. porró vt lite non conteſt & capi. cum olim. de teſtibus. & cap. vnici. de eo qui mitt. in poſſ. libr. 6.

15 Aduerſus contumacem proceditur vſque ad primum & ſecundum Decretum, vt tædio affectus veniat reſponſurus.

16 Actor poteſt eligere alterum ex remedijs ſibi competentibus aduerſus reum contumacem, ſi per alium ſibi non ſit ſatis conſultum.

17 Decretum varijs modis accipitur in iure.

18 *Decretum ſummitur in iure pro mandato iudicis de mittendo aliquem in poſſeſſionem bonorum ob contumaciam rei.*

19 *Decretum eſt duplex.*

20 *Decreti varię ſunt diffinitionis, remiſsiué.*

21 *Decreti primi & ſecundi quæ ſint aptiores diffinitiones.*

22 *Vt poſsit peruenìri ad primum & ſecundũ decretum plura requiruntur.*

23 *Decretum primum, vt interponi poſsit, requiritur, quod reus fuerit peremptoriè citatus, & ſi non venerit vel miſerit, quod miſsio in poſſeſsionem contra eum fiat.*

24 *Citatio peremptoria dicitur quando in citatione apponitur verum peremptoriè, vel cum factæ ſunt tres citationes, aut vnica pro tribus, & alijs modis, remiſsiuè.*

25 *Intellectus.l.& poſt edictum.ff. de iudicijs.*

26 *Citatio noua poſt peremptoriam plerunq; de æquitate canonica fit.*

27 *Intellectus.l.2.C.quomodo, & quando iudex.*

28 *Intellectus.c.ſi.de eo, qui mittitur in poſſeſſionem.*

29 *Intellectus.l.ignorare.C.de reſti.militum.*

30 *Citatio peremptoria non eſt neceſſaria de iure regio ad interpoſitionẽ primi decreti, ſed ſufficit vnica citatio.*

31 *Citatio peremptoria, quæ de iure communi requiritur ad interponendum primum decretum debet fieri in perſona rei ſi inueniri poteſt, alias ad domum eius.*

32 *Intellectus.l.ſi circetiam.§. qui autem.ff. de excuſ.tutorum.*

33 *Conciliatur opinio Innoc.& Panor.cum communi contraria.*

34 *Citatio vnica, quæ ſufficit de iure regio ad interponendum primum decretum, fieri debet in perſona rei contumacis.*

35 *Decretum primum vt interponi poſsit requiritur, quod actor cõpareat in termino citationis coram iudice incuſsans contumaciam rei.*

36 *Decretum primum, vt interponi poſsit, etiam requiritur, quod poſt peremptoriã citationem libellus ab actore offeratur in cauſa principali.*

37 *Libellus, in quo actor petat ſe mitti in poſſeſsionem ex primo decreto, non eſt neceſſarius, poſtquam præceſsit citatio, & alius libellus in cauſa principali, ſed ſufficit quali ſqualis petitio à notario in actis redacta.*

38 *Quantitas pro qua petitur primum decretum, debet excedere ſummam ſexcentorum marapetinorum, quod ſi non excedat, proceditur per captionem pignorum.*

39 *Decretum primum, vt interponi poſsit, requiritur etiam quòd conſtet ſemiplenè de debito, vel ſaltim, quod actor præſtet iuramentum de calumnia ante quam in poſſeſsionem mittatur.*

40 *Iuramentum, quod actor præſtare debet antequam in poſſeſsionem mittatur, non ſuffi cit, quod præſtitum ſit in libello cauſæ principalis, ſed præſtandum eſt in ipſa miſsione.*

41 *Miſsio in poſſeſsionem iudicis offi cio nobili expeditur.*

42 *Iuramentum de calumnia in miſsione poſſeſ-*

possessionis præstitum, an sufficiat ad totam causam principalem, si antea præstitum non sit remissiué.

43 *Actor agens actione reali mittendus est in possessionem rei petitæ, si uero agat personali in possessionem bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti.*

44 *Missio in possessionem prius fieri debet, in bonis mobilibus, & his deficientibus in immobilibus, & in horum defectu in iuribus, actionibus, & nominibus debitoris.*

45 *Missio in possessionem ex primo decreto cessat, si reus compareat coram iudice spensas reficiendo, & præstando cautionem de stando, & parendo, dummodo compareat intra annũ á die missionis uel intra terminum eidẽ præfixum.*

46 *Reus ut possit recuperare possessionem in quam actor ob eius contumaciam fuit missus, debet comparere intra mensem, si fuit facta missio ex actione personali, & intra duos, si ex actione reale secundum ius regium.*

47 *Iudex potest ex causa abbreuiare omnes dilationes á iure præscriptas, uel prorogare etiam sine ministerio iudicis concessas.*

48 *Intellectus. c. cum uenissent. de eo, qui mittitur in possess.*

49 *Missio possessionem post legitimam appellationem, nulla est, & uenit reuocãda per uiam attentatorum.*

50 *Reo non comparente intra terminum iuris præstando cautionem, & spensas potest procedere iudex ad missionem ex secundo decreto.*

51 *Ad interpositionem secundi Decreti requiritur. quod reus iterum citetur, ut fuit citatus ad primum decretũ quæ noua citatio de iure regio non est necessaria.*

52 *Vt secundum Decretum interponi possit etiam requiritur, quód reus latitet, & quod præcedat cognitio semiplena de debito: quæ cognitio de iure regio non est necessaria.*

53 *Vt secundum Decretum interponi possit, etiam requiritur, quod terminus á iure uel á iudice præscriptus sit elapsus.*

54 *Missus in possessionem ex secundo decreto efficitur uerus possessor, & potest lõgo tempore dominium acquirere.*

55 *In actione reali non est locus missioni in possessionem ex secũdo decreto, secus uero in personali.*

56 *De iure regio missus in possessionem ex primo decreto elapso uno mense in actione personali, & duobus in reali, statim efficitur uerus possessor sine interpositione secundi decreti.*

57 *Missio in possessionem fieri potest in repetita si agatur actione reali, & in bonis omnibus debitoris si agatur actione personali.*

58 *Missio in possessionem fieri potest etiã in bonis alienari prohibitis in uita possessoris.*

59 *Missio in possesionem ex primo & secundo decreto non habet locum in beneficio ecclesiastico, & quæ sit ratio.*

60 *Tituli beneficiales sunt perpetui.*

61 *Missio in possessionem ex primo decreto est annalis.*

62 *Res profanæ etiam absque titulo haberi*

non possint.

63 Authoritas iudicis excusat possidentem.

64 Sententia iudicis in beneficialibus trāsit in authoritatem rei iudicatæ.

65 Dominium rerum profanorū regulariter non acquiritur nisi per traditionem, & acquisitionem possessionis.

66 In beneficialibus ius & dominium eorū nō acquiritur ex sola possessione, & traditione.

67 Beneficia ex sola canonica institutione & prælatorum prouisione, non etiam ex sola possessione acquiruntur.

68 Iudicis authoritas demittendo quē in possessionem beneficij ex primo decreto nō excusat, nec titulum canonicum tribuit.

69 Missio in possessionem non solum non habet locum in beneficijs obtinēdis, sed etiā in tam obtentis.

70 Missio in possessionem ex primo decreto, etiam fieri non potest in fructibus beneficij.

71 In fructibus percipiendis magis attenditur ad ius corporis ex quo percipiuntur, quā ad ius seminis.

72 Missio in possessionem ex primo decreto, fieri potest in fructibus beneficij separatis & perceptis non etiam in pendentibus.

73 Missio fieri potest in proprietate ecclesiæ.

74 Executio fieri potest in fructibus beneficij iam perceptis.

75 Fructus beneficij iā percepti assignari possunt œconomo causa custodiæ.

76 Decretum primum & secundum interponi debent per iudicem merum vel mistum imperium habentem, â quo etiā reuocari debet missio facta nisi causa dāni infecti.

77 Damni infecti causa celeritatem desiderat.

78 Missio in possessionem ex primo decreto delegari non potest ab inferiori Principe secundum ius ciuile, secus autem secundum ius Canonicum.

79 Missionis in possessionem ex primo decreto plures sunt effectus, remissiuè.

80 Missus in possessionem ex primo Decreto, intra annum verus possessor fit in actione reali reuocabiliter, & post annum irreuocabiliter secundum cōmunē legistarum.

81 Missus in possessionem ex primo decreto in actione reali, secundum communē canonistarum non fit intra annū possessor, sed tantum custos.

82 Missus in possessionem causa rei seruandæ non possidet, sed tantum detinet.

83 Actor missus in possessionē ex primo decreto in actione reali expellit reum cōtumacē de possessione rei, vt reus eius detentationem amittat, & ipse actor ea potiri possit.

84 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, non expellit cōtumacem à possessione rei, in qua fuit missus, quia non est detentator, sed tantum custos.

85 Missus in possessionem ex primo Decreto, tam in actione reali, quam personali expellit reum á possessione rei, secundū ius regium.

86 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, non fit intra an-

nuna

num verus possessor, sed tantum est custos.

87 Missus in possessionem ex primo Decreto intra annum, non facit fructus suos, siue sit missus ex actione reali, siue personali.

88 Reo contumaci comparenti intra annum præstanti spensas & cautionem tenetur actor qui missus fuit in possessionem ex primo Decreto in actione reali, restituere possessionem rei cum fructibus perceptis.

89 Missus in possessionem ex primo Decreto in actione personali, tenetur computare fructus perceptus in sortem principalem reo comparent intra annum, præstando spensas & cautionem.

90 Missus in possessionem ex primo Decreto non potest intra annum intentare remedium possessorium, vti possidetis.

91 Actor missus in possessionem ex primo Decreto in actione reali verus efficitur possessor intra annum, si reus fuit contumax post litem contestatam.

92 Missus in possessionem in actione reali ex primo Decreto verus efficitur possessor intra annum, si ob nimiam rei contumaciam missus sit in possessionem.

93 Missus in posessionem ex secundo Decreto, verus efficitur posessor & dominus, quando bona erant debitoris, alias transfertur in eum vsucapiendi cõditio.

94 Missus in posessionem ex secundo Decreto, ita demum efficitur dominus, si per longum tempus vsuceperit.

95 Intellectus. §. Iulianus. l. si finita. ff. de dãno infecto.

96 Missus in possessionem ex secundo decreto facit fructus suos.

97 Fructus ratione possessionis acquiruntur.

98 Actor missus in possessionem ex secundo decreto efficitur reus, & reus cõtumax efficitur actor.

99 Missus in possessionem ex secundo Decreto non tenetur reo respondere super possessionem, sed tantum super proprietate.

100 Missus in possessionem ex secundo Decreto non tenetur respondere reo super proprietate in causa dãni infecti, & in causa noxali, & de peculio.

101 Missus in possessionem, ex secundo Decreto potest facere, vt vendantur res debitoris in quarum possessionem fuit missus, vt ei satisfiat, & si minus debito valeant, quod reus suppleat de alijs bonis.

102 Praxis, quæ obseruatur in fulminãdo processu in via primi & secundi decreti, Hispano sermone conscripta.

103 Petitio, qua actor petit in foro ecclesiastico mitti in possessionem ex primo Decreto, ob contumaciam rei, Hispano sermone concepta, postquam libellus actionis iam erat præsentatus.

104 Libellus, quo actor simul petit se mitti in possessionem ob contumaciã rei, & proponit actionem aduersus eum in foro ecclesiastico.

105 Praxis, quæ obseruatur in foro ecclesiastico postquam actor porrigit libel-

lum, in quo petit se mitti in possessionem ob contumaciam rei.

106 *Sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionē ex primo decreto, est interlocutoria & non diffinitiua, Vnde ab eo reuocari potest si constiteri in debitum peit.*

107 *Missio in possessionē ex primo decreto non est reuocanda nisi citato eo qui rem detinet.*

108 *Appellari nō potest á sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto.*

109 *Sententia interlocutoria missionis in possessionem ex primo decreto Hispano sermone concepta.*

110 *Praxis, quæ obseruatur postquam iudex pronuntiat actorem mittendū esse in possessionem ex primo decreto, describitur.*

Caput Vnicum.

1 Licet enim regula iuris sit, ꝙ nemo inuitus agere vel accusare cōpellatur, vt in.l.vnica C. vt nemo inuitus. & in.l. 2 46.ti.2.p.3. altera tamē iuris regula est, ꝙ iudicrū in inuitū reddatur. vt in.l. inter stipulantē.§.1.ff. de verborū obligationibus.& in.l.cōsentaneū. C. quomodo & quādo iudex. & in.cap. 2. de litis cōt.in.6.ibi, iudiciū suscipiat omnino. Quę regulę ita cōponuntur, ꝙ prima in 3 actore locū habeat, qui cōpelli ad agendum non debet, secunda verò procedat in reo qui compellendus est actori respondere, secundum Alexandrum. numero.5. & Iasso.numero.3 in dict.l. inter stipulantem.§. 1. quam compositionem testatur communem esse Bologninus. numero. 78. & Michaël Vrcurrus.numero.90.in.l.si finita.§. Iulianus ff.de damno infecto.& eam probat lex decima.titulo.3.par.3. & ibi Gregorius Lupus in gloss.2. Oppositam tamē sententiam, imò priorem regulam etiā in reo obtinere, tenet gl. in dict.l. vnica.verbo, Inuitus. & gloss. in Authent. qui semel. C. quomodo & quando iudex. verbo, locum.& ibi Barto.numero 19.& in dict.§.Iulianus num.16. Auendanius in respons.1.num 21.& communiter alij secundū Bologninum in dict. 4 §.Iulianus.numero.78. Quæ tamē opiniones communi possunt, nēpè quod prior intelligatur reum esse compellendum iudiciū suscipere causatiuè,& cōditionaliter, hoc est, quod illud suscipiat nisi maluerit pati remedia contra eum à iure prodita, posterior verò intelligatur, nempè quòd non fit præcisè & omnino compellendus iudicium suscipere, ita prædictas cōmunes opiniones ad inuicē cōtrarias componunt Bologninus,& Vrcurrus vbi suprà. Vnde cū varijs artibus rei cōuenti subterfugerent iudicia,& dilationibus vterentur, vt actores ius suum consequi non 5 possent,& ob id se contumaciter absentarent, varia remedia à iure cæsareo, & pontificio aduersus reum contumacem prodita sunt, vt dolus & malitia eidem non patrocinarentur, & finis litibus citius imponeretur. Et ita contrà reum 6 contumacem proceditur per remediū secrestationis, iuxta text. in capit.1.& 2. de secrestatione posse.& fruct.& in ca. 2.de dolo & contumacia. & etiam per remedium excommunicationis, vt in capit.1.de iudi.cap.tuæ.capit.quoniam frequenter.§.in alijs vt lite non contestata, excommunicatio enim est neruus ecclesiasticæ disciplinæ ad compescendos contumaces, vt in capit.certum est 11.quæstione.3.& in Concilio Tridentino sess.25.de reformatione. c.3. quod remedium in tribunalib⁹ eccleſiasticis magis frequentatur. Sed hodie in dict.

capit.

8 c.3.Cócilij Tridétini. seſſ. 25. mãdatur omnibus iudicibus eccleſiaſticis, q̃ in cauſis iudicialibus ſe abſtineãt tã in procedẽdo quã in definiẽdo â cẽſuris eccleſiaſticis, q̃ndo executio realis, vel perſonalis fiere poterit, ſed q̃ per mulctas pecuniarias, procedant, ſiue per captionẽ pignorũ, vel perſonarũ, vel alia iuris remedia, & tũc demũ ad cẽſuras perueniãt quãdo ſupradicta fieri nõ poſſint, & ita tutũ nõ erit à remedio cenſurarũ incipere, niſi alijs precedẽtib⁹, alioquin cauſa ad ſupremũ conſiliũ regiũ deferri poſſet, cum inderogatione Cõcilij Trid. & cõtra eius ꝓhibitionẽ ſit, ex his quę notauimus in vltimo Præludio huius ſecũdi Tomi, interpoſita prius appellatione à talibus cẽſuris ad iudicẽ eccleſiaſticũ ſuperiorẽ. nã ad ſolos eccleſiaſticos cognitio huius rei pertinet, nõ vero ad ſeculares, vt in.d.c.3. Concilij Tridentini dicitur. Sed ſi iudex cenſuras proferens noluerit defferre appellationi, per viam violentię poterit negocium ad conſiliũ Regium deduci, de qua violentia cõſilium Regium cognoſcit, & ita eſt intel
9 ligendum, quod paulò ſuperius reſoluimus. Et ſi in excommunicatione reus perſiſtat, ſi clericus fuerit in carcerẽ detruditur, ſi vero laicus, poſt cẽſuras, per inuocationẽ auxilij ſecularis, â iudice ſeculari capitur: & ſi adhũc in ſua con-
14 tumacia perſeueret, neç per ſupradicta remedia ſatis conſultum ſit actori, tunc poterit actor eligere vnum ex duobus
10 remedijs, vel quod procedatur vſque ad ſententiam diffinitiuam aduerſus contumacem, ſi liqueat vel liquere poſſit de cauſa iuxta tex.in.l. conſentaneum.C. quomodo & quando iudex.tex.in cap. quoniã frequenter.§.in alijs. vt lite nõ cõteſtata. & in ca.vnico.de eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruãdæ
11 in lib.6. Quod remedium de iure communi procedit, quando reus fuit contumax poſt litem conteſtatam à iudicio recedendo contumaciter, iuxt.tx.in.d.

l.conſentaneum. ſic intellectum à gl.ſi. ibi recepta communiter à Barto. & alijs ibi, ex Boerio in repetitione.d.l.cõſentaneum.n.44. & reſoluit gl.in.c.prout. verſic.diffinitiua. de dolo & cõtu. quã dicit magiſtram Panor.ibi. num.18. Et
12 ita intelligi debet tx.in dict.§. in alijs. & reliqua iura mentionem facientia de iſto remedio, & ratio eſt, quia ante litẽ conteſtatam nec ad receptionem teſtiũ nec ad ſententiam diffinitiuam procedi tur, vt in toto titulo vt lite nõ cõteſt. & in propria ſpecie expreſſè probat tx. in cap.tuæ.vt lite non conteſtata. & in.l, quia abſente. iuncta glo.1.C.de. procurat. & in cap.prout. de dolo & cõtuma
13 cia. Cui vero intellectui non obſtat tx. in Authent.qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. nam reſpondetur illum tex.loqui in actore contumace, aduerſus quem lite non conteſtata ad diffinitiuam proceditur. ſecus autem eſt quando aduerſus reum contumacem proceditur, ſecundum gl.in.d.Authen. qui ſemel.verbo.Lucum. & glo.in.d.ca. cauſamq̃ue.verbo.Ad domum. & glo.3. in cap.quicunq;.11.q.3. & cõmuniter omnes ex Grego.Lupo.in.l.9.tit.22.par.3. verbo.Comẽçado. & tradit Cuia.in expoſitione nouellarum, in nouella. 69. Cui interpretationi non obſtat text.in
14 d.c.quoniam frequenter.§.porrò. & in cap.cum olim, de teſtibus. & in.d.c.vnico.de eo qui mittitur.in.6.quib⁹ in locis ad ſententiam diffinitiuam lite non conteſtata proceditur aduerſus reum contumacem. Nam reſpondetur, in prædictis iuribus illud ſpecialiter inductũ eſſe propter periculum fornicationis, & propter fauorem libertatis, & propter periculum vacationis beneficij, vt colligitur ex.d.§.porrò. & tradunt Dominicus.in d.c.vnico.num.5. & Docto.in.d. iuribus. De iure autem Regio in iſto remedio proceditur aduerſus reum contumacem ante litem conteſtatã, iuxta tx. in.l.1, tit,11.lib.4.Recopilat. & idem de

stylo obseruatur in Gallia teste Boerio vbi suprà.n.33. Et quãdo hoc remedium ab actore eligitur in eo ꝓceditur forma qua in via ordinaria diximus,in.1.part. huius.2.Tomi. Y entõces el juez haze los autos cõ los estrados del auditorio, vel poterit actor eligere alterũ remediũ scilicet,ꝙ ad primũ & secundũ decretũ ꝓcedatur,ad cogẽdũ cõtumacẽ, vt sese
15 representet,& tædio affectus veniat res põsurus,vt ꝓbatur in.d.l. consentaneũ. & in.d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs.& in.c.1.c.prout.c.cõtingit.de dolo & cõtumacia.& in tit.de eo qui mittitur in possessionẽ,& in.l.2.tit.11.li.4.Recop. quod remediũ iure regio appellatur.Assentamiẽto,vt in.l.1.& toto ti.11.lib.4. Recop.& in ti.8.p.3.& in l.2.tit.4.li.2.
16 fori.Et est aduertendũ ꝙ si actor elegerit vnũ ex prædictis remedijs,& per illud nõ fuerit sibi satis consultũ,poterit ad alterũ redire,argu.tex.in.l.1.§. quid ergo.ff.de inspiciendo ventre.& docet Bar.in.d.l.consentaneũ.n.17. & Panor. in.d.c.prout.n.20. & Decius cõsil.460. n.9.vol.2.etiã si ꝓcedatur aduersus minorẽ contumacẽ,vt in.l.3.ti.11.li.4.Recop.Sed quia remediũ missionis in possessionẽ ex.1.& 2. decreto difficili⁹ est, ideo latius â nobis de eo agẽdũ erit.Ad cui⁹ faciliorẽ explicationẽ nõnulla erũt prænotanda:primo quibus modis accipiatur decretum,quotuplex sit,& quid sit,secũdo quę requirãtur adhoc vt perueniatur ad primũ & secundũ decretũ, tertio in quibus rebus & causis interponi possit: quartò quis possit missionem in possessionem ex.1.&.2.decreto facere:quintô quos effectus habet primũ & secundum decretũ:sextò quæ sit forma & ordo fulminãdi processum in primo & secundo decreto.

17 Ad primũ deueniẽdo dicendum est, decretũ varias acceptiones habere vt resoluit Ias.in.l.ne quicquã.§.vbi decretũ.ff.de offi.procõsulis. & Vrcurrus in d.§.Iulianus.n.29.& plures alij quos refert & sequitur Dida. Perez in.l.1.ti.9. lib.3.ordin.glo.1.in princ. in nostra ta-
18 men specie decretum sumitur pro iussu iudicis de mittẽdo aliquem in possessionẽ bonorũ ob cõtumaciã rei,vt ꝓbatur in.l.cũ ꝓponas.& in authẽ.ei,qui.C.de bonis authoritate iud.possi.& notat gl. in.d.l.si finita.§. si plures.verb.Prius.& vtrobiq;.DD.Et in hac acceptione de-
19 cretũ sumptũ duplex est,nẽpè primũ& secundũ,iuxta tx.in.d.l.si finita.§.Iulianus.quẽ ibi dicit vnicũ Imola: nã licèt sit dare.1.&.2.decretũ,nullus tamẽ tex. est in iure mẽtionẽ secũdi decreti faciẽs præter.d.§.Iulian⁹. vt notat etiã ibi Bologninus.n.18.& Vrcurr⁹.n.28.Et omissa diffinitione.gl.in.d.§.si plures.verb.
20 prius.quã reꝓbant ibi Bar.& alij cõmuniter.& si eã defendat Bologninus in.d. §.Iulianus.n.32.cuius defensionẽ impugnat ibi Vrcurrus.n.35. omissa etiã alia definitione Bar.quã improbãt Bologninus & Vrcurrus vbi suprà,licèt eã defẽdat Menoch.li.2.de arb. cẽtu.1.casu.6.
21 n.1.reiectisq; alijs definitionibus traditis à Bolognino & Vrcurro vbi suprà,existimo aptiorẽ definitionẽ esse,ꝙ primũ decretũ est,primus iussus iudicis cõtra reũ contumacẽ ad eius contumaciã cõpescendã in fauorẽ actoris,super missione in possessionẽ deliberatè factus,secũdum decretũ est secundus iussus iudicis contra reũ in priorẽ contumaciã perseuerantẽ in fauorẽ actoris deliberatè factus,vt verus fiat possessor.Quæ definitio colligitur ex Speculatore in Ru.de 1.&.2.decreto.Saliceto.in.d.l.cũ proponas.Maranta de ordine iudiciorum.6. par.memb.2.nu.12.& Dida.Perez in.l.1. tit.9.lib.3.ordin.in glo.1.q.3.

22 Ad secundum dicendum est,plura requiri ad deueniendum ad.1.&.2.decre-
23 tum. Primò enim requiritur ad interponendum.1.decretum,quòd reus perẽptoriè fuerit citat⁹, & si nõ venerit vel miserit,ꝙ missio in possessionẽ cõtra eũ fiat, vt tędio affectus veniat respõsur⁹,

iuxta

iuxta text.in.l.cũm legati.ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur.& in.d.ca. quoniã frequẽter.§.in alijs.& gl. in.d.l. ſi finita.§.ſi plures.verbo.Prius.receptã cõmuniter ex Alexan.ibi.n.8.& Bologni no vbi ſuprà.nu.37. & Boerio in.d.l. conſentaneũ.nu.113. & idẽ firmat gl.in ca.quoniã cõtra falſam.verbo.Dilationẽs.de probat.& gl.in.c.1.de milite vaſal.qui cõtu.in vſi.feud.& ꝓbatur in.l. præſẽti.§.cũ autẽ.C.de his qui ad eccle. cõfug.& in d.l.cõſentaneũ,ibi,ternis lì teris,vel vno peréptorio.& notat Didacus Perez in.d.l.1.tit.9.li.3.Ordin.quęſtione.9.& Menochius libr.2. de arbit. centu.1.caſu.6.num.3.& citatio perép-
24 toria dicitur,quando in citatione appo nitur verbum.Peremptorię, vt in.l. ad peremptorium. ff. de iudic. & idem eſt quando factæ fuerunt trescitationes,vt in.l.tres denunciationes. C.quomodo, & quando iudex,vel quando vnica pro tribus facta eſſet,ſecundum glo.in dict. cap.quoniam contra falſam.verb.dilationes.& ibi Panorm.& Gregorius Lupum.in.l.1.tit.8.par.3.in glo.verbo.No queriendo. & idem eſt quãdo in ipſa citatione dicitur, quod aliter termino elapſo iudex procedet in cauſa,ſecundũ Bart. receptum communiter in dict.§. Iulianus. Dicitur etiam alijs modis peremptoria citatio, vt notat Didacus Perez vbi ſuprà,colũ.mihi.1119. Nec huic veræ reſolutioni obſtat tex.in.l.& poſt edictum.ff. de iudic. vbi probatur aliã quartam citationem requiri poſt edictũ peremptorium,ergo videtur non ſufficere citationem peremptoriã, ſed poſt eam eſſe neceſſariam aliam citationem:
25 nam reſpondetur,quod illud quod dicitur in dict.l.& poſt edictũ intelligi debet ex vrbanitate, nõ tamen ex neceſſitate,ſecundum gloſſam ibi,verb.debet. receptam à Bart.ibi,numer.1.& ab alijs relatis per Boerium in dict.l. conſentaneum.num.64. & eandem ſolutionem aſſignat glo.in ca.de illicita.verbo.peremptorio.24 quæſt.3.Quæ tamẽ interpretatio corrumpit literam illius text. quia verbum,Debet,magis ad neceſſitatem quam ad voluntatem refertur, vt notant Decius & alij communiter in.c. intelleximus.de iudic. Quare tx.in.d.l. & poſt edictum. aliter interpretantur Duarenus in li.1.diſputa.c.7. Antonius Coſtanus & Concius in.d.l. & poſt edictum, & ita non obſtat tex. ille prædictæ veræ opinioni,quę habet poſt citationem peremptoriam ad interponendum. 1.decretum aliam nouam citationem neceſſariã non eſſe, à qua vera opinione difficile eſſet recedere ſecundum Vrcurrum in,d.§.Iulianus.nu.45.in fi-
26 ne. De æquitate tamen canonica plerũque in foro eccleſiaſtico poſt peremptoriam citationem,alia noua citatio fit,ſecundum Panor.in cap. cum dilecti.nu. 18.de dolo & contumacia. & Auguſtinum Beroi.in. d.cap. quoniam contra
27 falſam.num.143. Non etiam ſupradictæ veræ ſolutioni obſtat tx. in.l.2.C.quomodo & quando iudex, vbi probari videtur, quòd ceſſante peremptoria citatione ad ſententiam,id eſt,ad decretum peruenitur:ergo videtur neceſſariã nõ eſſe peremptoriam citationem ad interponendum primum decretum. Nã reſpondetur omiſſis duabus primis ſolutionibus gl.ibi verb.edicti.quia diuinationem continent,& illum tex.reſtringunt,omiſſa etiam alia interpretatione Decij in ca.conſuluit.nu.10.de offic.de leg.quam ſibi tanquam nouã vendicat Vrcurrus in.d.§.Iulianus.num.53.quia multum reſtringit illum text.generaliter loquentem in quacunque cauſa tã plenaria, quàm ſummaria: reiectaque alia ſolutione Decij vbi ſuprà,quam ſibi tanquam nouam aſcribit Bologninus in dict.§.Iulianus.nu.60. & eã optimè impugnat Vrcurrus vbi ſupra nu. 51.exiſtimo melius dicendum eſſe cum glo.in dict.l.2.verb.edicti.in fine ſcilicet quod tex.ille loquitur quando ipſemet,

semet iudex monuit reũ, vt ad se veniret, quæ monitio à iudice facta vim peremptorij habet. Quã interpretationẽ cõmuniter receptã esse testãtur Panor. nu. 2. in ca. quoniã abbas. de offi. delega. Bolognin⁹ n. 58. & Vrcurrus n. 48. in. d. §. Iulianus, & eandẽ interpretationẽ assignat gl. in. d. l. & post edictũ verb. debet. & glo. in cap. cõsuluit. verb. terminũ. tametsi eã refutet Bologninus vbi supra. n. 59. per plura fundaméta, quibus satis-
28 facere poteris ex notatis à Decio in. d. ca. cõsuluit. & Vrcurro vbi supra n. 49. Ex qua vera resolutione nouẽ intelliges tex. in ca. fin. de eo qui mittitur in possessionem ibi, post citationis edictum, scilicet, quod tex. ille probat quod si ante citationem reus abfuerit, non haberet locum missio in possessionem ex. 1. decreto: nam certi iuris est, necessariam esse citationem peremptoriam ad interponendum primum decretum, vt supra resoluimus, & ita non est necessaria supletio glo. ad illum text. nec aliæ interpretationes Panorm. ibi. Cui intellectui
29 non obstat text. in. l. ignorare. C. de restitutione militum: nam respondetur, ibi citationem præcessisse, saltem ad domum, quia absens inueniri non poterat
30 vt notat Panormita. in cap. causamque num. 6. de dolo & contumacia. Cæterum in foro seculari de iure huius regni ad primum decretum necessaria nõ est peremptoria citatio, sed sufficit vnica citatio, nempe quod reus citatus sit in causa principali, vt ad libellum respondeat, iuxta tex. in. l. 1. tit. 11. li. 4. Recopi. per quem text. sublata sunt verba illa, quæ olim apponebantur in. l. 1. tit. 9. li. 3. ordinamenti, ibi, por tres emplazamientos. Et iuxta prædictam legem Recopilat. intelligi debet lex. 108. titul. 18. patt. 3 & per eandem legem comprobatur opinio Bolognini in di. §. Iulianus. num. 45. asserentis, ad primum decretum nullam citationem necessariam esse, sed sufficere citationem peremptoriam in causa principali factam. Quæ ci-
31 tatio peremptoria ad deueniendum ad. 1. decretum fieri debet de iure communi, in persona rei, si inueniri possit, alias si non inueniretur, nec certum esset procuratorem dimisisse, sufficeret citationem ad domum rei fieri, secúdum glossam in capit. causamque verbo. ad domum. de dolo, & contumacia, & ibi Antonium de Butrio num. 7. & Panormita. num. 12. per tex. in cap. venerabilis. de dolo & contumacia. & in cap. finali. de eo qui mittitur in possessionem cuius gloss. opinionem communem esse testatur Alexander in. l. 4. §. prætor ait. nume. 2. ff. de damno infecto. quamuis Innocentius & Panorm. in dict. cap. fin. indistinctè asserebant. prædictã citationem sufficere ad domum rei fieri per tex. in. l. scire etiam. §. qui autem. ff. de excusationibus tutorum. vbi dicitur citationem fieri debere in facie, vel ad domum rei: ergo videtur sufficere, si ad domum rei fiat, quamuis reus inueniri posset, cum in alternatiuis alterum adimplere sufficiat, vt in cap. in alternatiuis. de regulis iuris. in. 6. Sed sustinendo prædictam communem opinionem dicendum est, quod opinioni Innocentij
32 & Panorm. nõ suffragatur tex. in dict. l. scire etiam. §. qui autem. nam alternatiua illius tex. potius est ordinis, quam electionis: & ita quod sensus illius tex. sit, quod citatio primò fieri debeat in persona, si inueniri posset, alioquin ad domum fieri debeat, secundum communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. causamque. Cardinal. & doctor. in clementina. 1. nota. 10. de foro competenti. Tiraquello de vtroque retractu. tit. 1. §. 9. glo. 2. num. 44. Tamẽ Gregorius Lupus in. l. 1. titulo. 8. part. 3. in glo. 3. in. fine. receptus à Didaco Perez in. d. l. prima, tit. 9. lib. 3. ordinamenti. columna.
33 1122. prædictas opiniones in hunc modum cõponit, scilicet, quod opinio Innocentij & Panor. procedat in missione

ne

ne in possessionem ex.1. decreto. nã cũ modici præiudicij sit, sufficiet si citatio ad domũ fiat: cæterũ opinio communis ꝓcedat in missionẽ possessionẽ. ex.2. decreto, vel quãdo ꝓcedendũ esset in negotio vsq; ad sentẽtiã diffinitiuã. In foro tamẽ seculari de iure regio ad interponẽdũ.1.decretũ requiritur, ꝙ illa vnica citatio, quæ in causa principali fieri debet in persona ipsius rei fiat, per tx.in d.l.1.ti.11.li.4.Recop. Secũdo ad interponendũ primũ decretũ requiritur, ꝙ actor cõpareat in termino citacionis corã iudice inculans cõtumaciã rei, alias cõtumax nõ reputabitur, argum.tx.in. l.ꝓperandũ.§.& siquidẽ.C.de iudic.& in specie firmat Bar.num.9.receptus ab Alex.n.24,& ab alijs cõmuniter ex Bolognino numero.71.in dict.§. Iulianus. Quinimo debet licẽtiatus actor â iudice recedere, secundum Bartol.num.10. Alex.numer.25.dict.§. Iulianus, & ita in praxi obseruatur inquocũque tribunali. Tertio ad primum decretũ requiritur, quòd post illam peremptoriam citationẽ offeratur ab actore libellus in causa principali, nec necesse est libellum præcedere citationem, vel tenorem eius in citatione inseri, secundum Alexan.in dict.§.Iulianus.numero.20. receptum à Didaco Perez in dicto.li.1. titu.9.lib.3.ordinamenti.col.1122. quæstione,13.nec etiam necesse est, post prædictam citacionem,& libelli oblationẽ in causa principali alium libellum offerri, in quo debitor petat se mitti in possessionẽ ex primo decreto, secundũ Bartol.num.20. & alios cõmuniter ex Bolog.num.19.in dict.§. Iulianus. Quod verum est, si de libello sõlemni in scriptis intelligamus, tamen aliqualis petitio fieri debet à notario in actis redacta, qua actor petat se in possessionem mitti ex primo decreto, secundum Imolam in dic.l.si finita.§.si plures,& Alex.in.l. 1.ff.de edendo, & in d.§ Iulianus.num. 36.& pro hac opinione facit text.in.l.1. titulo.11.libro.4.Recopilat.ibi, y pidiere. Quartò requiritur, quod quantitas pro qua petatur primum Decretum excedat summã sexcentorum marapetinorum: nam pro minori summa peti non potest, sed procedit per captionem pignorum, vt probat tx.in.l.15. titu.8.lib.2.Recop. Vltimò requiritur ad 1.decretum, quod præcedat semiplena cognitio de debito, vel saltim quod actor præstet iuramentum de calumnia antequam in possessionem mittatur secundum glo.in dict.capit.quoniam frequenter.§.in alijs.verb.summatim.recepta à Panorm.ibi.nu.31. & probatur in.l.2.titu 8.part.3. Quod iuramentum ab actore præstandum erit in ipsa missione, antequam mittatur in possessionem, etiam si prius in libello causæ principalis illud præstitisset, secundũ Cynũ in.l.cum proponas.C. de bonis autori. iud.possid Panor.in dict.§. in alijs.nu. 31.& Alex.in dict.§.Iulianus.nu.37. Et ratio est quia missio ista noua instantia videtur, distincta ab instãtia causæ principalis, nam causa principalis iure actionis expeditur: at verò missio in possessionẽ iudicis officio nobili, vt resoluit Iason in.l.iubere cauere.num.10. ff de iurisdict.omni.iudi. Et an hoc iuramentum de calumnia in ipsa missione præstitum sufficiat ad totã causam principalem, si antea præstitum non erat, docet glo.in dict. cap. quoniam frequenter.§.in alijs.verb.summatim, recepta à Panor.ibi nu.31.in fine. Præcedentibus supradictis requisitis, iudex profert sententiam interlocutoriam, qua pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem rei petitæ, si actione reali actum esset; si verò actione personali actor ageret, mitti deberet in possessionem bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti, iuxta text. in Authent.ei qui.C. de bonis autoritate iudic. possid. & in dict.capite. quoniam frequenter. §.in alijs. & in.l.2.titulo. 8. parti.3.& in.l.

1.tit.

i.ti.11.li.4.recop. Quãuis olim agens actio de personali m ttẽdus erat in possessionẽ omniũ bonorũ debitoris, vt ꝓbatur in.l.1.ff.quibus ex causis in possessionẽ eatur. Quæ missio primò fieri debet in bonis mobilibus, & eis deficiẽtibus in immobilibus & in eorũ defectu in iuribus, actionibus, & nominibus debitoris, argumẽto tx.in.l. à Diuo Pio, §. in vẽditione.ff.de re iudic. & hũc ordinẽ præscribit tx.iũcta gl.ibi, verbo. immobiliũ in.d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs & in.l.2.tit.8 p.3.&.l.1.tit.11.li.4.Recopil.& Auend.d.1.&.2.decreto.3. parte. num.11. & nos infra latiùs dicemus in. 3.prænotatione. Quæ missio in possessionem ex.1.decreto cessaret si reus coram iudice compareret, & expensas reficeret, & præstaret sufficientem cautionem de stando, & parendo, recuperaret enim tunc possessionem simul cum fructibus illius rei, in qua fuerat missus actor, vt proba. tex.in dict.capit. quoniam frequenter.§.in alijs. & ibi gloss. verbo.cautione.tex.in capit. 1.&.2. de eo qui mittitur in possessionem.& tradunt doct.in.dic §.Iulianus. & probatur in.l.6.titu.8.part.3. quam comparitionem, solutionem expensarum, & satisdationẽ reus tenetur facere intra terminum vnius anni à die missionis connumerandum, vt in.l siquis emptionis. §.penul.C.de præscriptione.30.vel.40. annorũ & in cap.1.c.contingit.de dolo & contumatia.& in capit.1.&.2. de eo qui mittitur in possessionem, vel verius intra terminũ à iudice suo arbitrio præfixum: potest enim iudex arbitrari de iure communi intra quẽ terminum reus comparere debeat ad præstandam cautionem, & expensas, & ad recuperandã possessionem, vt cum communi resoluit Dida.Perez in dict.l.1.tit.9.li.3. ordi.gl.1.quæstio.20.versic. sed hodie. & Menochius li.2. de arbitrarijs. centu.1. casu.6.nu.13. De iure tamen regio in foro seculari reus tenetur cõparere intra vnum mensem cum expensis, & cautione, quando actor fuit missus ex actione personali: quando verò fuit actor missus in possessionẽ ex actione reali, reus comparere debet intra duos mẽses, iuxta tex.in l.1.titu.11.li.4, Recopil. quem etiam terminum vnius mensis, vel duorum mensium, à iure regio præscriptum reo ad recuperandam possessionem, iudex ex causa breuiare, & prorogare poterit, argumento tex.in ca. cum venissent. de eo qui mittitur in possessionẽ iuncta.l.á quo fundus.ff, de dãno infecto & notat Gregorius in clem.sæpè, q. 8.de verborum signifi. & Romanus in singulari.49. Pro qua vera opinione facit, quod iudex ex causa breuiare & prorogare potest omnes dilationes â iure præscriptas, etiam sine ministerio iudicis, secundum Panormit.Felinũ, & Decium num.13.in capit.cum sit Romana. de appella.Alex.num.5.in fine, & Vincentium num.27.in.l.2.ff.de re iudicata. etsi contrarium teneat Didacus Perez in loco proximè citato, nec supradictæ resolutioni obstat text.in dict.cap. cum venissent, de eo qui mittitur. vbi reus comparens intra annum, & cautionem præstans absq; solutione expensarum possessionem recuperat, ergo videtur, necessum non esse, quod cautionẽ & solutionem expensarum simul præstet: nam respondetur quod ibi reus negabat se contumacem fuisse asserens iuste per appellationem à iudicio recessisse. Ac ideo cum à principio non constaret de legitimitate appellationis, præstita cautione de stando, & parẽdo, & dilata solutione expensarum in euentum probationis contumaciæ, vel non contumatiæ, reus recuperat possessionem, si verò à principio constaret de illigitimitate appellationis reus comparẽs teneretur præstare cautionẽ, & expensas etiam si ab actore non peterentur secundum Alex.num.76.& Bolo.num.132.in dict.§.Iulianus. Cæterum si à principio consta-

44 45 46 47 48

constaret de legitimitate appellationis reus neutrũ facere deberet, sed recupera re posset suã possessionẽ, cũ missio in pos
49 sessionẽ post legitimã appellationẽ nulla esset, sed veniret reuocãda per viã attentatorũ, vt in.c.nõ solũ, & appel.in.6. & facit tx.in.c.r. de sentẽtia excõmunicationis.li.6. Sed si reus intra terminũ à
50 iure vel à iudice præfixũ nõ cõparuerit præstãs cautionẽ & expẽsas iudex tunc ꝓcedere poterit ad missionẽ in possessionẽ ex.2.decreto, ad quã plura requiruntur. Primo enim requiritur, ꝙ reus iterũ
51 citetur, sicut ad primũ decretũ citatus fuit secũdũ gl.in.d.l.si finita.§.si plures. verb.prius. communiter receptam ex Alexand.num.52.& Vrcurro num.73. in dict.§.Iulianus. De iure tamẽ regio, & in foro seculari hæc secunda citatio necessaria non est, vt colligitur ex dict. l.1.tit.11.li.4.Recopil. Secundo requiri
52 tur ad interponendum secũdum decretũ quod reus latitet iuxta tex.in.l.Fulcinius.ff.quib⁹ ex causis in possessionẽ. Tertio requiritur, ꝙ præcedat cognitio semiplena de debito secundum Bartolum in dict.§.Iulianus.num.36. communiter receptum ex Vrcurro ibi colum.103. de iure tamen regio & in foro seculari ista cognitio necessaria nõest, quià ipsamet lex hanc missionem ex secundo decreto facit, vt constat ex dict.
53 l.1.tit.11.lib.4.Recopil. Quarto requiritur quod elapsus sit terminus à iure vel à iudice prescriptus ad interponendum hoc secundum decretum, quibus requisitis præcedentibus iudex profert sententiam, qua pronuntiat actorem mit-
54 tendum esse in possessionem ex. 2. decreto, vt efficiatur verus possessor, & possit longo tempore dominium acquirere iuxta text. in. l. prætoris. & in dict.l.si finita.§.Iulianus.ff. de dãno infecto. & in dict.cap.quoniam frequenter.§.in alijs,& in cap.1.cum alijs.de eo qui mittitur.& in.l.1.tit.11.lib.4. Recopilationis. Est tamen aduertendum
55 quod in actione reali non est locus missioni in possessionem ex.2.decreto, nam per solum lapsum termini vnius anni à iure concessi missus ex.1.decreto efficitur verus possessor, sed tantum in actione personali secundum gloss. in dict.§. Iulianus,& communiter omnes, quod verum est quando in actione reali actor petere post annum mitti in possessionem ex.2. decreto, vt verus efficeretur possessor. Tamen ad maiorem cautelam bene posset etiam post annum interponi, vel ad hunc effectum, vt iudex præfiniat certum terminum reo contumaci intra quem agere debeat de proprietate rei, alias imponat ei perpetuũ silentium super illa re, vel ad hunc effectum, vt efficiatur verus possessor ante lapsum anni, quando à iudice terminus vnius anni fuit restrictus, vt intra illum reus deberet comparere cum expensis & cautione secundum Panormitanum in dict.§.in alijs.numero.42. &.43.& Bologni.in dict.§.Iulianus. columna.74. vbi testantur hanc esse com-
56 munem opinionem. De iure tamen regio & in foro seculari elapso vno mense in actione personali,& duobus mensibus in actione reali sine interpositione.2.decreti missus ex.1.decreto statim efficitur verus possessor iuxta tex. in.l. 6.titu.8.par.3.& in.l.1.tit.11. lib.4. Recopilat.
57 Ad tertium deueniendo dicendum est missionem in possessionem fieri posse, si agatur actione reali in repetita, vt in toto titulo.de eo qui mittitur in possessionẽ.& in dict. capit. quoniam frequenter.§.in alijs. & in dict.l. si finita. §.Iulianus,& in.l.2.titulo.8.parte.3.& in.l.1.titulo.11.libro.4.Recopilat.Si verò agatur actione personali, in omnibus bonis debitoris fieri potest, dum modo primo fiat in mobilibus & eis deficiẽtibus in immobilibus iurib⁹, actionibus,& nominibus debitorum, argumento tex.in.l.à Diuo Pio.§.in venditione

tione & ibi cõmuniter omnes. ff. de re iudicata.tx.iũcta gl.in.d.c. quoniã frequẽter.§.in alijs. verb.immobiliũ & notat Greg.Lup. in.d.l.2.verb. en tantos bienes. quinimo etiã in actione hypotecaria ſecũdũ Alex.& Iaſ.n.24. in.l.3.§. fin.ff.de aquirẽda poſſeſſione.& Menochiũ in cõſil.104. n.71. Præterea miſſio fit in ſeruis,vaſſallis & in bonis alienari
58 phibitis in vita poſſeſſoris: nã ſucceſſori prędicta miſſio nõ nocebit vt cũ Bal. Saliceto,& Greg.Lop.tenet Didac.Perez in.d.l.1.ti.9.li.3.ordin.in gl.1.quęſt. 26.in beneficio tamẽ eccleſiaſtico non
59 eſt locus miſſioni in poſſeſſionẽ,ex.1,& 2.decreto vt in ca.vnico, de eo qui mittitur in poſſeſſionẽ.li.6,& notãt cõmuniter.DD.Et inter alias rationes huius phibitionis illa potiſſima eſt ne detur vitioſus ingreſſus cũ abſq; titulo & canonica inſtitutione beneficiũ obtineri nõ poſſit vt in.c.1. de regulis iuris li.6. & in.c.ex frequẽtibus. de inſtitutionibus.ſed miſſio in poſſeſſionẽ ex.1.vel.2. decreto non eſt titulus beneficialis nec canonicus:nam tituli beneficiales ſunt
60 perpetui vt in ca.præcepta.§ 6.diſtinct. & in cap.ſanctorum.70. diſtinct. & in cap.1. de capellis monachorum in.6. & notat Panorm. in cap. ſi conſtiterit. de accuſationibus. Gometius de expectatiuis num. 94. & Caſiadorus in deciſio-
61 ne.12. de præbendis.num.8. miſſio autẽ ex primo decreto Annalis eſt iuxta tx. in cap.contingit de dolo & contumacia.& in dict. capit. quoniam frequenter.§ in alijs, ergo in beneficialibus nõ habebit locum miſſio ex.1.decreto.Cui reſolutioni obſtare videtur quod eadẽ ratione in rebus profanis non eſſet locus miſſioni in poſſeſſionẽ ex.1. decretõ,cum abſq; titulo haberi non poſſint
62 vt in.l.nullo,C. de rei vendicatione. & in.l.fin.C.vnde vi,neq; fit ſatis ſi reſpon-
63 deatur in rebus profanis autoritatẽ iudicis loco tituli haberi iuxta tx. in.l.iuſte poſſidet.& ibi communiter.DD. ff. de acquirẽda poſ.nam idem videtur dicendum eſſe in beneficialibus quòd autoritas iudicis excuſet,iuxta tx.in cap. cum dilectus.in fine de electione.& gl.
64 in cap.1.verb.repellendi, de cõceſſione præbendæ. aſſerentem ſententiam iudicis in beneficialibus tranſire in autoritatem rei iudicatæ, quam dicis communiter receptam Couarru.in. 4.decretalium. 2.part. §.12.numer.14. Quare pro
65 reſolutione huius difficultatis dicendum eſt quod in rebus profanis ius & dominium eorum ſua natura regulariter non acquiruntur niſi per traditionem, & acquiſitionem poſſeſſionis, vt in.l.nunquam nuda traditio. ff, de acquirendo rerum dominio. & in.l.traditionibus. C.de pactis.nam cũ ab initio omnia bona eſſent communia dominium eorum non acquirebatur niſi per apprehenſionem rei vt in.l.1.ff.de acquirenda poſſeſſione.& in.§. ſingulorum. inſtitutis.de rerum diuiſione.Cæterùm
66 in beneficialibus ſecꝰ eſt, quia ius & dominium eorum non açquiritur ex ſola poſſeſſione & traditione,ſed ita ab initio â Chriſto ſunt inſtituta,vt fideliſſime à ſuis vicarijs & prælatis diſpenſarẽtur,iuxta illud Lucæ capit.12.Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens.
67 &c.Idcirco ex ſola canonica inſtitutione & prouiſione prælatorum beneficia
68 acquiruntur & non ex ſola poſſeſſione. Quo fit autoritatem iudicis de mittendo quem in poſſeſſionem ex.1. decreto in beneficialibus non excuſare, nec titulum canonicum tribuere cum titulus beneficialis perpetuus debeat eſſe vt ſupra diximus, & hæc eſt vera ratio gloſſ.fin.in capit.contingit. de dolo & contumacia in verſic. ſed nunquid. in qua tanto pere laborarunt doct. vt videre eſt per Felinum in capite. ſicut numero 31.de re iudicata.Seluam in titulo de beneficio.3.parte.q.21.Coſmam de pacificis poſſeſſoribus. verb.triennium. & Gometium in regula de triennali

69 nali poſ.q.26.Quæ vera reſolutio nedũ locũ habet in beneficijs obtinẽdis,verũ etiã in iã obtẽtis,in quib⁹ nõ erit locus miſſioni in poſſeſſionẽ ex.1.decreto ſeçũdũ gl.in.d.c.vnico.verb.obtinẽdis receptã cõmuniter ex Pano.in.d.c.contingit.n.16.& Peruſin. in.d.c.vnico.n. 4.Tametſi prædicta gl.in fine dicat literã illius tx.in cõtrariũ facere,& quãuis Panor.vbi ſuprà cõtra cõmunẽ teneat, cuius fũdamẽtis ſatisfaciẽdũ erit ex notatis per Peruſinũ vbi ſuprâ. Quinimo 70 nec in fructib⁹ beneficij miſſio in poſſeſſionẽ.ex.1.decreto fieri poteſt cũ fruct⁹ ſint acceſſorij ad beneficiũ vt in.c.fi.de reſcrip.li.6.& ita ſequi debẽt naturã ſui 71 principalis,vt in.c.acceſſoriũ.de regulis iuris li.6. præterea facit ꝙa in percipiẽdis fructib⁹ poti⁹ attẽditur ad ius corporis ex quo percipiũtur quã ad ius feminis vt ꝓbat tx.in.l.qui ſcit.§.in alieno.ff.ꝺ vſuris.& in ſpecie ita firmãt Dominicus n.7.Peruſin.n.1.& alij cõmuni 72 ter in.d.c.vnic.ꝙ verũ eſt & ꝓcedit in fructibus beneficij pẽdẽtibus,at vero in fructib⁹ ſeparatis & perceptis miſſio ex. 1.decreto fieri poteſt,ꝙa tũc cõſiderantur vt ꝓprietas arg.tx.in.l.fi.§.penul.ff. 73 quæ in fraudẽ creditorũ. ita etiã in proprietate eccleſiæ miſſio fit.vt in.c.1.ꝺ eo 74 qui mittitur in poſ. facit etiã ꝙa in fructibus beneficij perceptis executio ſententiæ fit,vt ꝓbatur in.c.peruenit de fideiuſſoribus,& notãt ibi Panor.n.12.& 75 Barbat.n.13.Præterea fructus beneficij percepti cauſa cuſtodiæ aſſignãtur œconomo,vt in.c.cũ vos.de offi.ordin.& facit tx.Cõcil.Trid.ſeſſio.23. de reformatione.c.1.in fine.& in ſpecie ita firmant & prædictam opinionẽ intelligunt Speculator in tit.de.1.decreto.§.reſtat.n.9. & Bald.in.d.c.contingit.n.28.

76 Ad quartũ dicendũ eſt.1.&.2.decretũ interponi debere per iudicẽ merũ, vel mixtũ imperiũ habẽtẽ, vt ꝓbatur in.l. iubere cauere.ff.de iuriſ.omni.iudi.vbi hãc teſtatur cõmunẽ opinionẽ Oroſci⁹. n.7.& ab eodẽ iudice habẽti merũ, vel mixtũ imperiũ prædicta miſſio reuocari debet iuxt.tx.in.l.4.§.ſi forte.ff.ꝺ dãno infecto.& ibi notãt Alex.& Angel. 77 & Paul⁹ in.l.iubere cauere.ꝙ verũ eſt niſi in cauſa dãni infecti quę celeritatẽ deſiderat iuxt.tx.in.d.l.4.§.1. & notat Dì 78 dacus Perez in.d.l.1.ti.9.li.3.ordin.gl.1. q.4.ex qua reſolutione videtur cognitionẽ de mittẽdo in poſſeſ.ex.1.decreto delegati nõ poſſe ab inferiori principe cũ ea quæ ſũt meri,vel mixti imperij nõ delegẽtur,vt.l.1.ff.de offi.ei⁹ cui mã. eſt iuriſd.& ibi Oroſcius n.4.cui⁹ tamẽ cõtrariũ ꝓbari videtur in.l.cognitio.§. vt poſſeſſio bonorũ.ff.de offi.eius, quã difficultatẽ ſoluit Iaſ.in.d.l.iubere.n.7, 20.&.22.& Oroſcius.n.4.&.7.At vero de iure canonico omnes cauſas meri & mixti imperij delegabiles eſſe reſoluimus in principio.3.præludij huius. 2.tomi.& ita in foro eccleſiaſtico miſſio ex 1.&.2. decreto delegari poterit â quocunque iudice eccleſiaſtico merum vel mixtum imperium habente.

79 Ad quintũ deueniẽdo dicẽdum eſt ꝙ effectus.1.decreti plures ſunt quos congerit Guido Papa in tit.de.1.&.2.decreto.n.17.Vrcurrus in.d.l.ſi finita.§.Iulia 80 n⁹.à n.256. & Alciatus in ſua practica fol.62.col.1.inter quos ille præcipu⁹ eſt ꝙ miſſus in poſſeſſionẽ ex.1.decreto in actione reali intra annũ efficitur verus poſſeſſor iuxt.tx.in.l.ſiquis emptionis. C.de præſcriptiõe.30.&.40.annorũ.dũ ibi imperator vtitur illis verbis (prior poſſeſſor)quib⁹ indicat ſecũdũ miſſũ in poſſeſſionẽ in detrimẽtũ primi poſſeſſoris verũ effici poſſeſſorẽ,cũ prior ſupponat ſecũdũ eiuſdem cõditionis, primus enim pręſuponit ſecũdũ vt in.c.Ioſeph. de verbor.ſignif.ad idẽ eſt tx.in.l.à quo ff.de dãno infecto.quẽ ad hãc opinionẽ citat gl.in.d.l.ſiquis emptionis.§.ſed & ſiquis.verb.poſſeſſor.facit etiã tex.in.l. cõſẽtaneũ.C.quomodo & quãdo iudex & tx.in.c.paſtoralis.§.præterea.de offi.

ordi.ibi(recuoerare poteris poſſeſſionẽ amiſſã)quã opinionẽ ꝓbat gl.verb.poſ ſeſſor in.d.l. ſiquis emptionis.§. ſed ſiquis.& Bar.in.d.§.Iulianus.n.49.& cõ munẽ & verã eſſe teſtatur Alex.n.11.Iaſ. n.20.in.l 3.§.genera. ff. de acquirenda poſſeſſione.Deci⁹ in.c.cõſultationibus n.11.de offi.deleg.Neguſanci⁹ in tit.de pignorib⁹.3.p.mẽb.2.n.6.verſi.6.quid. aſſerẽtes miſſũ in poſſeſſionẽ actione reali intra annũ effici poſſeſſorẽ reuocabilẽ tamẽ,poſt annũ vero irreuocbilẽ, quã opinionẽ cõmunẽ legiſtarũ eſſe firmãt Vrcurrus n. 222. & Bolog.n.181.in
81 d.§.Julian⁹.Oppoſitã tamẽ ſẽtẽtiã. imo miſſũ in poſſeſſionẽ ex.1.decreto actione reali intra annũ nõ effici verũ poſſeſſorẽ,ſed tãtũ cuſtodẽ ꝓbat tx.in.c.1.in c.cũ veniſſẽt.de eo qui mittitur in poſſeſſionẽ.vbi dicitur ꝙ qui ex.1. decreto mittitur in poſſeſſionẽ actione reali cauſa cuſtodiæ & rei ſeruãdæ ꝙ miſſus cẽſẽt:
82 ſed qui cauſa rei ſeruandæ miſſus eſt in poſſeſſionẽ nõ poſſidet,ſed tãtũ detinet iuxt.tx.in.l.ſi duo.§.creditores. ff. vti poſſidetis.& in.l.cũ lega.ff.quib⁹ ex cauſis in poſſeſſionẽ:ergo nõ eſt ver⁹ poſſeſſor.eandẽ opinionẽ ꝓbat tx.in.d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs.dum æquiparat miſſionẽ factã actione reali,& miſſionẽ factã actione perſonali,ſed miſſus actione perſonali intra annũ nõ eſt poſſeſſor ſed tãtũ cuſtos,vt ſtatim dicemus:ergo nec miſſus actione reali. Probat etiã tx. ille.in.d.§.inalijs prędictã opinionẽ dũ dicit miſſũ in poſſeſſionẽ actione reali poſt annũ effici verũ poſſeſſorẽ:ergo intra annũ nõeſt poſſeſſor,ꝙ idẽ ꝓbat tx. in.c.cõtingit.de dolo & cõtuma.& hãc opinionẽ tenẽt glo.canoniſtarũ Pano. & reliqui canoniſtæ cõmuniter ſecũdũ Vrcur.in.d.§.Julian⁹.n.223.quã ipſe ibi ſequitur:eandẽ ꝓbãt Bolog.ibi. n.181. Did.Perez in.l.vnica.ti.9.li.3.ord.in gl. 2.de Iacob⁹ Menochi⁹ in tra.de retinẽda poſſeſſione remedio.3.n.112.& Iacob⁹ Cuiaci⁹li.9.obſeruationũ.c.32.&.33. & hæc vltima opinio cõprobatur de iure regio per tx.in.l.2.ti.8.p.3.ibi.entenẽcia,vbi Greg.Lup.eã ſequitur,& per tx. in.l.1.ti.11.li.4.recop. Et ſuſtinẽdo hanc vltimã opininẽ tãquã cõmuniorẽ fũdamẽtis pro priori opinione legiſtarũ adductis ſatisfacies ex traditis per Menochiũ in.d.tra.de retinẽda poſſeſſione,re
83 medio.3.n.211.&.212. Expellit tamẽ actor reũ cõtumacẽ de poſſeſſione rei, vt re⁹ detẽtationẽ eius amittat & actor ea potiri poſſit ſecũdũ gl.verb.tędio in.d.
84 §.in alijs.& ibi Pano.n.24.At vero miſſus ex actione perſonali nõ expellit cõtumacẽ à poſſeſſione rei,in qua fuit miſſus,qa nõ eſt detẽtaror, ſed tãtũ cuſtos ſecũdũ.d.glo.& Panor.ibi,de iure autẽ regio & in foro ſeculari actor miſſus tã actione reali quã perſonali expellit reũ à poſſeſſione rei & aufertur de manu ci⁹
85 & traditur actori,vt colligitur ex verbis.d.l.1.ti.11.li.4.recop.ibi(ꝙſea pueſto el demãdador en tenencia de tãtos bienes,&c.& hãc differẽtiã inter ius cõmune & regiũ agnoſcit Auẽd.in ti.de.1.&
86 2.decreto.3.p.n.5.Cæterũ miſſus in poſſeſſionẽ ex.1.decreto actione perſonali, abſq; cõtrouerſia dicẽdũ eſt ꝙ intra annũ,nõ eſt poſſeſſor ſed tãtum cuſtos,vt ꝓbat tx.in.l.3.§.ſi.ff.de acquirenda poſſeſſiõe.& in.l.ſi duo.§.creditores.ff.vti poſſidetis.& in.l.cũ legati.ff.quibus ex cauſis poſſeſſionẽ.& hui⁹ cõcluſiionis ratione aſſignat Menoch.in.d.remedio.3.
87 à.n.168.Ex qua vera reſolutione conſequitur miſſũ in poſſeſſionẽ ex.1.decreto ſiue actione reali ſiue perſonnli intra annũ nõ facere fruct⁹ ſuos illorũ bonorũ,in quib⁹ fuit miſſ⁹:qa fruct⁹ ratione poſſeſſionis acquirũtur,vt in.§.ſiquis à nõ domino.inſti.de rerũ diuiſione.&in c.cõſultationib⁹.de iure patronat⁹.quã
88 tamẽ Poſſeſſionẽ miſſus nõ habet.Quo circa reo cõparẽti intra annũ præſtãdi expẽſas & cautionẽ de ſtãdo & parẽdo actor miſſus actione reali tenebitur poſ
89 ſeſionẽ rei cũ fructib⁹ perceptis reſtitue

re,

re missus vero actione personali tenebi
tur cóputare fructus perceptos in sortẽ
principalẽ. 2. gl. in. d. c. quoniã frequen-
ter. §. in alijs. verb. tędio affectus gl. fi. in
c. cõtingit. & ibi Pano. n. 16. de dolo, &
cõtumacia. Bologni. in d §. Iuli. n. 194. &
Feli. in c. cõsultationibus, co. 4. de offic.
deleg. & cõprobatur ex. l. fi. ti. 8. par. 3. Se
90 cũdo cõsequitur, missum in possessionẽ
ex. 1. decreto intra annũ nõ posse intẽta
re remediũ possessoriũ, vti posidetis, vt
resoluit Menochius in. d. remedio. 3. à n.
208. & plures alios effectus huius inue-
stigationis an miss⁹ in possessionẽ intra
annũ sit possessor necne cõgerit Alex.
in. d. l. 3. §. fin. ff. de acquirẽ. possessione.
Supradictã tamen verã resolutionẽ limi
91 tabis quãdo post litẽ contestatã reus cõ
tumax esset & actor actione reali ex pri
mo decreto in possessionẽ missus esset,
ná tũc verus possessor intra annũ effice
retur, iuxta tx in. d. l. cõtentaneũ, sic in-
tellectũ à cõmuni canonistarũ, & legi-
starũ vt resoluit Menochius in. d. reme
dio. 3. n. 217. vbi nu. 218. idẽ esse resoluit
q uãdo post litẽ quasi cõtestatã hoc con
tingeret per tx. in. d. c. quoniã frequẽter
§ in alijs, quãuis Bolog. n. 184. & 185. &
Vrcurrus. n. 225. in. d. §. Iulia. hãc limita
92 tionẽ improbẽt. Secũdo prędictã resolu
tionẽ limitabis quãdo actor missus esset
impossessionẽ actione reali ob nimiã cõ
tumaciã rei, nã tũc intra annũ verus pos
sessor esset iuxta tx. in. l. Fulcinius. §. fi.
ff. quibus ex causis in possessionẽ eatur.
qui tx. ita intelligitur. 2. cõmuniter om-
nes ex Zasio ibi & Vrcurro in. d §. Iulia.
n. 214. & Menochio in. d. remed. 3. n. 186
quidquid aliter tx. illũ intelligat Bolog.
in. d. §. Iulia. n. 171. cuius intellectũ refu-
tat ibi Vrcur. n. 215. & 216. Limitabis de
niq; supradictã resolutionẽ vt per Me-
nochiũ in. d. remedio. à n. 177. Effect⁹ au
93 tẽ. 2. dicreti plures sũt inter quos ille po
tissimus est q̃ missus in possessionẽ ex. 2
decreto efficitur verus possessor, & dns,
quãdo bona erãt debitoris, alias trãsfer-
tur in eũ vsucapiẽdi cõditio. 2. gl. ver. ca
pere. & ibi docto. cõmũ. in. l. prætoris. ff.
de dãno infecto. gl. & docto. cõmu. ex
Bolog. ibi n. 19. & Vrcorro. n. 28. in. d. §.
Iulia. & cõm. docto. in. l. 3. §. h. ff. de acq.
possessione. & hãc opinionẽ testatur cõ
munẽ Didacus Perez in. d. l. vni tit. 9. li.
3. ord. gl. 1. q. 28. vers. 2. effect⁹, Bolognet⁹
in. l. 1. n. 149. ff. de acquirẽda possessione
quã tamẽ cõmunẽ opinionẽ neruose im
pugnat Vrcurrus in. d. §. Iulia. & Ioan.
Bau. variarũ. qq. li. 1. c. 37. cõtendẽtes mis
sum in possessionẽ ex. 2. decreto nõ effici
statim dñm bonorũ ipsi⁹ debitoris, quã
re omissa interpretatione Vrcurri in. d.
§. Iulia. ad tx. in. l. 1. ff. de fundo dotali. &
in. l. prætoris. & in. l. si finit. §. Iulia. ff. de
dãno infecto. in. l. 3. §. fi. ff. de acquir. pos.
& in. l. sed si res. ff. cõmuni diuidẽdo. qui
bus iuribus probari videbatur supradi-
cta cõis opinio, omissa etiã ad prædicta
iura alia interpretatione Cõnani li. 2. cõ
mẽtariorũ. c. 6, Cuiacij in. l. 1. ff. de vsuca
pionibus & Rebardi li. 2. varia. c. 12. præ
94 dicta iura intelligi poterũ. 2. loã. Bau. in
d. q. 37. scilicet missum in possessionẽ ex
2. decreto verã possessionẽ cõsequi, qua
possessione mediãte per longũ tẽpus cõ
ficit vsucapionẽ missus impossessionẽ,
& per cõsequẽs dns efficitur, & ita om-
nes supradictę leges cõcedẽtes dominiũ
ex. 2. decreto intelligẽdæ sunt mediãte
vsucapione per lõgũ tẽpus, vnde prædi-
ct⁹ effectus. 2. decreti intelligi debet, sci
licet, q̃ missus in possessionẽ ex. 2. decre
to efficitur ver⁹ possessor, & ex inde per
lõgũ tẽp⁹ dominiũ cõsequitur & in hũc
95 sensum est accipiẽdus tx. in. d §. Iulia. vt
dũ inquit, missum in possessionẽ nõ effi
ci dñm per lõgũ tẽpus priusquã. 2. decre
to à prætore dns cõstituatur intelligi de
bet q̃ ex. 2. decreto dns a prętore consti
tuatur scilicet per lõgũ tẽp⁹ ná ante. 2. de
cretũ incipere non potuit capere domi-
niũ etiã per lõgũ tẽpus, sed. 2 decreto in
terposito à prætore per lõgũ tẽpus cõsti
96 tuitur dns. Secũd⁹ effectus. 2. decreti est,
q̃ missus facit fructus suos. 2. gl. Bart. &
reliquos cõmuniter in. d. §. Iuli. nã ex. 2.

97 decreto verus poſſeſſor efficitur vt ſupradiximus,& ratione poſſeſsionis fructus acquirũtur vt in.§.ſi quis â nõ dño inſtit.de rerũ diuiſ. Tertius effectus eſt, 98 ꝙ actor originarius efficitur reus,& reꝰ efficitur actor ꝙ eſt magnæ vtilitatis vt probat tx.in.§.cõmodũ.inſti.de interd. & in.l.is qui deſtinauit.ff. de rei vẽdicatione & in ſpecie firmat Panor.in.d.§.in 99 alijs n.4.Quartus effectus præcipuꝰ eſt, ꝙ miſſus impoſſeſsionẽ ex.2.decreto nõ tenetur reſpõdere reo ſuper poſſeſsione ſed tãtũ ſuper proprietate vt in.d.c.quoniã frequẽter.§. in alijs. tñ in aliquibus çaſibus nec dũ ſuper poſſeſsione, verum etiã nec ſuper proprietate tenetur miſſꝰ reſpõdere reo,vt puta in cuaſa dãni infecti, 100 & in cauſa noxali &in çauſa de peculio ſecũdũ gl.in c.contingit.verb.cõſtituatur de dolo & cõtumacia.& gl.in.d.l.ſi finita.§.ſi plus.verb.priꝰ. & gl.in.l.2. C.vbi in ré actio.& docet Bar.in.l.iubere cauere.ff.de iuriſ.omni.iudi.Et & aliꝰ 101 effectus.2. decreti de iure regio ſcilicet, ꝙ per illud res debitoris in quarũ poſſeſſionẽ fuit miſſus actor vẽdi poſsint, & creditori ſatisfieri,& ſi minus debito valeát reꝰ teneatur ex alijs bonis ſupplere & ſoluere iuxta tx.in l.6.tit.8.par. 3. & l.6.tit.27.par.3.iuncta.l.1.ti.11.li.4.reco. 102 Quibus omnibus ſupradictis cõſtitutis deueniendũ eſt ad formã & praxim fulminandi proceſſum in primo & ſecũdo decreto & ſic ad ſextam prænotationẽ.

Ad ſextũ deueniẽdo dicẽdũ eſt quod forma & praxis fulminãdi proceſſum in hac via primi & ſecũdi decreti quæ vulgo dicitur de aſſentamiẽto eſt ſequens.

DEſpues q̃ el reo fue citado para q̃ reſpondieſſe a la demãda q̃ le fue pueſta por el actor,o a tal demãda q̃ ſobre tal caſo le queria poner y le fue mãdado porel juez por tres terminos q̃ reſpondieſſe y no reſpõdio, y le fuerõ accuſadas las tres rebeldias por el actor, en las mas audiẽcias eccleſiaſticas eſtylo q̃ ſe proceda por cenſuras cõtra el reo haſta q̃ reſponda,y ſe da mãdamiento de priſiõ contra el ſi es clerigo,y ſi es lego ſe prenda cõ braço ſeglar. Y ſino ſe pudo prẽder o ya q̃eſta preſo perſeuera en ſu cõtumacia entõces el actor puede eſcoger vno de dos remedios o q̃ ſe proceda cõtra el por la cauſa adelãte pidiendo ſe le aſſeñalen los eſtrados cõ quien ſe hagã los autos haſta ſentẽcia diffinitiua. Y entõces aſſeñalaſe los el juez y procede en la cauſa por ſus terminos de la forma y manera q̃ en la via ordinaria ſe procede cõtra el preſente,o eſcoge el otro remedio q̃ ſe proceda por via de aſſentamiento q̃ es de ſer metido en la poſſeſsiõ de la coſa q̃ pide ſi intenta actiõ real,o en la poſſeſsiõ de los bienes del reo haſta la quãtia de ſu deuda y coſtas ſi intenta actiõ perſonal como reſolulmus enel principio deſta ſegũda parte: y lo miſmo podra hazer el actor luego q̃ le ſon accuſadas las tres rebeldias arreo quãdo enel tribunal eccleſiaſtico dõde pide no ay ſtylo de q̃ primero ſe proceda contra el reo por cẽſuras. Y en el vno y orro caſo la practica q̃ en el proceder ſe tiene en el proceſſo hecho por via de aſſentamiento es q̃ donde ay ſtylo de q̃ primero ſe proceda por cẽſuras luego q̃ el reo eſta preſo o no puede ſer auido y perſeuera en ſu cõtumacia. Y dõde no ay eſte ſtylo de primero proceder por cenſuras luego q̃ le ſon acabadas de accuſar las tres rebeldias al reo el actor parece ante el juez y preſenta ſu pedimiento en la manera ſiguiente quando tenia pueſta demanda al actor antes,y dize aſsi.

103 EN la ciudad ⁊ Salamãca a tantos dias del tal mes y ⁊ tal año en audiẽcia ordinaria ante el ſeñor licẽciado fulano pro uiſor general de todo el obiſpado dela dicha ciudad y en preſencia de mi el preſente notarioy teſtigos infra eſcriptos parecio preſente fulano clerigo,y dixo. Que el tenia pueſta demãda a fulano clerigo deſta dioceſis para q̃ le pagaſſe ciẽ ducados q̃ le deuia por razõ de ſe los auer empreſtado,la qual le auia ſido notificada en ſu perſona e mãdado por ſu merced por tres plazos y termino peremptorio q̃ la cõteſtaſſe y reſpõdieſſe a ella:el qual no parecio a ninguno de los terminos,y le fuerõ accuſadas tres rebeldias y por ello eſta deſcomulgado agrauado y regrauado y preſo eneſta car-

cel epiſco-

cel epiſcopal como todo ello cõſtaua de los autos hechos ante mi el preſente notario: q̃ en la mejor via y forma q̃ de derecho podia y deuia ponia al dichõ fulano por demanda lo cõtenido en la demãda q̃ le tenia pueſta, o en el mãdamiẽto de ſu merced q̃ le auia ſido notificado. Y juraua y juro en forma de derecho in verbo ſacerdotis por las ordenes de S. Pedro e S. pablo q̃ los marauedis cõtenidos en la dicha demãda o mãdamiẽto q̃ le erã deuidos y no pagados, y q̃ ſi preſẽte eſtuuiera el dicho fulano le puſiera la miſma demanda. Porẽde q̃ pidia y pedio a ſu merced el ſuſo dicho le hizieſſe entero cũplimiẽto de juſticia. Y por mayor breuedad pedia y pidio, eſcogia y eſcogio via de aſſentamiẽto, y le mãdaſſe meter en la poſſeſsiõ de los bienes del dicho fulano por la quantia de ſu deuda de principal y coſtas, y mandando aſſeñalar vn breue termino al dicho fulano, para q̃ ſi dẽtro dl pareciere y diere fianças deſtar a derecho, y purgar las coſtas ſera oydo, dõde no q̃ paſſado el dicho termino procedera a hazer juſticia cõforme a derecho, y para ello mandaſſe dar ſu mãdamiento en forma, y pido juſticia y coſtas, y el officio de ſu merced imploro, &c. Teſtigos fulano y fulano.

Empero ſi el actor no tenia pueſta antes demanda al reo, ſino le auia citado a q̃ pareciesſe a verſe poner demanda ſobre cĩẽ ducados, q̃ le auia empreſtado y le deuia por treſ terminos y plazo peremptorio como de ſtylo de todas las audiencias ſe dan las citaciones y mandamientos citatorios, entonces deſpues de auer accuſado la rebeldia al reo, y proceditdo ſe por cenſuras donde ay el tal ſtylo y donde no lo ay luego deſpues de accuſada la rebeldia el actor parece ante el juez y pone ſu demanda, en la forma ſiguiente.

10 FVlano clerigo vezino de tal lugar deſta dioceſis parezco ante v.m. y põgo demanda a fulano clerigo vezino del dicho lugar, y digo. Que por el mes de Março proximo paſſado deſte preſẽte año, yo empreſte al dicho fulano cĩẽ ducados en dinero de cõtado, y q̃do de me los boluer y pagar pa mediado el mes de Abril paſſado deſte preſente año. Y aũq̃ el plazo es paſſado y por mi fue req̃rido q̃ me los pague no lo ha querido ni quiere hazer ſin cõtiẽda de juyzio. Antes auiẽdo le citado pa q̃ pareciesſe ante v.m. a verſe poner demãda ſobre lo arriba cõtenido, y auiẽdo le ſido notificada la dicha citatoria en perſona por el curſor deſta audiẽcia epiſcopal no ha parecido, y le fue acuſada la rebeldia, y por ello eſta deſcomulgado, agrauado, y regrauado y dado mandamiẽto de priſiõ cõtra el, y por no auer podido ſer auido no eſta preſo como todo ello cõſta de los autos dello hechos ante el preſente notario. Porq̃ pido a v.m. del ſobredicho me haga entero cũplimiẽto de juſticia, y ſi otro mas y mejor pedimiẽto es neceſſario el auido aqui por expreſſo, y pronũciãdo mi relaciõ por verdadera en quanto baſte al vẽcimiẽto deſta cauſa, por ſu ſentẽcia q̃ en tal caſo lugar aya cõdene al dicho fulano a q̃ me de y pague los dichos cĩẽ ducados, y coſtas. Y por mayor breuedad a v. m. pido condene al dicho fulano por rebelde y cõtumaz, y me mande meter y meta en la poſſeſsiõ de los bienes del dicho fulano, por la quantia del principal y coſtas: por quanto yo quiero y eſcojo eſta via de aſſentamiẽto. Y aſsi miſmo mande v. m. aſſeñalar al dicho aduerſo vn breue termino para q̃ pareciendo dentro del y purgando las coſtas, y dando caucion deſtar a derecho conmigo ſera oydo, donde no paſſado el dicho termino procedera en la cauſa a hazer juſticia conforme a derecho, y para ello mande dar ſu

mandamiento en forma. Sobre que pido cũplimiento de justicia y las costas protesto y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis por las ordenes de S. Pedro y S. Pablo que los dichos cien ducados me son deuidos y no pagados, y que lo suso dicho no pido de malicia, &c.

105 Presentado este escripto ante el juez si en su audiencia ay estilo de q̃ se buelua a citar el reo, lo qual de equidad del derecho canonico se suele hazer como arriba diximos en la primera annotació, en el primer requisito del primer decreto, entõces el juez mãda q̃ se notifique al reo, o en su casa sino pudiere ser auido q̃ para la primera audiẽcia perẽptoriamente parezca y respõda. Y sino parece o no ay stylo de q̃ se buelua a citar el reo o el juez no quiere vsar de essa equidad presentado el dicho escripto dize q̃ se lleue el processo y q̃ hara justicia. Y si mãdo citar al reo el actor ha de parecer a aquella audiencia y acusar la rebeldia al dicho reo de q̃ no parece ni respõde, y el juez dize q̃ la ha por acusada y mãdada q̃ se le lleue el processo y lo vera y hara justicia, y auiẽdo se le lleuado el processo y visto en el auer precedido todos los requisitos necessarios q̃ arriba diximos para poderse interponer el primer decreto y hazerse assentamiẽto pronuncia su sentencia interlocutoria, por la qual manda 106 hazer el dicho assentamiento. Quæ sententia interlocutoria est & nõ diffinitiua, & ob id ab ipso iudice reuocari poterit quando constiterit indebitũ fuisse, vt resoluit Panorm. in cap. 1. nu. 10. de eo qui mittitur in possessionẽ. & probat. l. 2. titu. 8. part. 3. non tamen missio erit reuocanda nisi citato eo 107 qui rẽ detinet secundum Panormit. vbi supra col. 5. & Auenda. in titu. de. 1. & 2. decreto. 3. part. numer. 18. Et hinc est quod à 108 tali sententia appellari nõ potest iuxta Concilium Tridentinũ sessione. 24. de reformat. cap. 20. & firmat Auend. vbi supra num. 10. in fine, à denegatione tamen missionis bene appellatur secundum eundem. ibi. numer. 11. Y el juez da la dicha sentencia en la forma siguiente.

Sentencia interlocutoria de assentamiento

ex. 1. decreto.

109 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, el Licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de Salamanca, auiendo visto este processo y lo pidio por parte de fulano clerigo contra fulano clerigo dixo. Que attento q̃ el dicho fulano auia sido citado peremptoriamente en persona y le auia sido accusada la rebeldia y se auia procedido contra el por censuras hasta dar mandamiento de prision conforme a derecho y al stylo desta audiencia, y q̃ el dicho fulano le auia puesto su demanda y auia hecho la solennidad del juramento q̃ el derecho requiere, y que auia pedido y escogio la via de assentamiento que su merced conforme a derecho le auia y vuo por rebelde al dicho fulano y le condenaua y condeno a q̃ diesse y pagasse al dicho fulano los ciẽ ducados, que en su demanda le pide, y mas le condeno en las costas, y mandaua y mando meter en possession al dicho fulano de los bienes del dicho fulano, por su rebeldia y cõtumacia hasta en quantia de los dichos cien ducados y costas, para que los tenga en tenẽcia, y custodia. Y mãdo q̃ se notificasse al dicho fulano si buenamẽte pudiesse ser auido, o sino en su morada

que

que ſi quiſiere parecer ante ſu merced dẽtro de quatro meſes q̃ purgando las coſtas y dãdo caucion de eſtar a derecho le oyria y guardaria ſu juſticia dõde no paſſãdo el dicho termino procederia conforme a derecho. Y mãdo dar ſu mãdamiento para q̃ el aguazil deſta audiencia hizieſſe el dicho aſſentamiento y metieſſe en la tenencia actual de los dichos bienes del dicho fulano conforme a derecho al dicho fulano. Aſsi lo pronuncio y mãdo y firmo de ſu nombre ſiendo teſtigos fulano y fulano.

110 Conforme a eſta ſentencia el notario da mandamiento al alguazil de la audiencia epiſcopal firmado del Prouiſor, en que ſe le manda que requiera a fulano clerigo que le de y pague tãtos marauedis o tal coſa en que eſta cõdenado por demanda que contra el puſo fulano y por ſu rebeldia ſe auia pedido ſe hizieſſe aſſentamiento en ſus bienes, el qual ſe auia fecho que el lo hizieſſe en bienes mubles del dicho fulano ſi los hallaſe, y ſino en rayzes o en los demas derechos y actiones que le hallaſe, los quales depoſitaſſe en perſona llana y abonada, para que conforme a derecho fueſſen dados al dicho fulano, y que notifique al dicho fulano ſi buenamente lo pudiere hallar, y ſino en ſu caſa que ſi quiſiere parecer dẽtro de quatro meſes ante el ſeñor Prouiſor dãdo fianças de eſtar a derecho y purgando las coſtas le oyra y guardara ſu juſticia, donde no que paſſado el dicho termino procedera contra el conforme a derecho.

Y con el dicho mandamiento el alguazil va al reo ſi eſta preſo en la carcel y le requiere con el, y ſino le cumple, o eſta auſente va a ſu caſa y ſi le halla bienes muebles por la quantia ſacaſelos, y depoſitalos en perſona llana y abonada, a la qual haze ſe conſtituya por depoſitario en forma de derecho y ſe obliga a acudir con ellos como tal depoſitario ala perſona que por el prouiſor cada y quando le fuere mandado. Y ſino le hallo bienes muebles procura bienes rayzes o otros derechos y actiones y haze el dicho depoſito en la forma dicha: y hecho el dicho depoſito el actor parece ante el prouiſor y por peticion dize que el alguazil en cumplimiento del mandamiento de ſu merced auia ſacado bienes al dicho fulano por la quantia de ſu deuda y coſtas, y los auia depoſitado en fulano, y no ſe los auia dado ni entregado, que pedia a ſu merced que ſe los mandaſſe dar y entregar, para que los tenga en guarda y cuſtodia de ſu deuda. Y el prouiſor ſe los manda dar y entregar dando fianças llanas y abonadas de que ſi el dicho fulano pareciere dentro del termino que por el le fue pueſto, y hiziere lo que conforme a derecho eſta obligado que los dichos bienes los tendra tales y tan buenos como quando los recibio y que no los vendera ni diſsipara antes accudira con ellos y ſus fructos a quié el dicho prouiſor le mandare. Y luego el actor da fianças conforme a eſte auto del dicho prouiſſor. Las quales dichas fianças el juez manda dar para mayor ſeguro quando ay ſoſpecha de q̃ el actor diſsiparia o mal barataria los fructos de los bienes en que ſe hizo el aſſentamiento attento que el actor metido en poſſeſsió ex primo decreto en los bienes del reo no haze los fructos ſuyos dẽtro del termino que el derecho, o el juez da al reo para q̃ parezca y purgue las coſtas y de fiãças de eſtar a derecho: y aſsi el actor eſta obligado a cõſeruar y guardar los dichos fructos para los reſtituyr al reo ſi pareciere dẽtro del termino vt in. l. Fulcinius. in principio. ff. qui

ff. quibus ex cauſis in poſſeſsionem. & in. l. prętor ait. ff. de bonis autor. iudic. poſsid. & in ca. 2. iuncta. glo. 1. de ſequeſtratione poſſeſsionum. & in. l. fin. titu. 8. part. 3. La qual dize que el actor deue de recebir los dichos fructos por eſcripto y guardarlos, y por eſta razon el juez manda dar las dichas fianças mayormẽte quãdo vuieſſe ſoſpecha que el actor los malbarataria vt tenet gloſſ. fin. in capit. ſuſcitata. de in integrũ reſtitutione, quam probat Panormita. in capi. 2. de ſequeſtratione poſſeſsionum nu. 6. Y dadas las dichas fianças el juez dize que mandaua y mando al notario que vaya juntamente con el alguazil y ſaqué los bienes del depoſitario y los dẽ y entreguen al dicho actor, y van y los ſacan y ſe los entregan por ante el dicho notario. Y ſi el reo dentro del termino del derecho o del que el juez le aſſeñalo pareciere ante el juez ha de preſentar peticion en que diga que el quiere eſtar a derecho con el dicho fulano ſobre los cien ducados que le tiene puesta demanda, q̃ el eſta preſto de dar fianças de eſtar a derecho cõ el ante ſu merced y de purgar las coſtas: que attento que el dicho fulano tiene tales y tales bienes ſuyos en tenencia y cuſtodia tãto tiempo ha, que pide a ſu merced que ſe los mande boluer y reſtituyr cõ mas los fructos. De la qual peticion el juez manda dar traſlado a la parte del actor, el qual reſponde a ella diziẽdo que no ha lugar lo que el reo pide por auerſele ya paſſado el termino o por otras exceptiones que viere que le conuengan: y el juez manda dar copia deſto al reo, el qual ſatisfaze a lo alegado por el actor: y el juez manda que ſe le lleue el proceſſo y que lo vera y hara juſticia: y ſi hallare que ha lugar lo que el reo pide pronuncia auto en que mãda que purgando las coſtas el reo y dando fianças llanas y abonadas de eſtar a derecho con el actor q̃ el dicho actor le buelua ſus bienes con los frutos, y procedeſe de ay adelante en el negocio pricipal comodiximos en la via ordinaria que ſe trata entre preſentes, Empero ſi el reo no parecio dentro del termeno del derecho o del que el juez le aſſeñalo purgando las coſtas y dando fianças y pidiẽ doreſtiucion de ſus bienes, entonçes el actor (ſi auia intentado action perſonal como en la demanda de ariba intento o ſi auia intentado action real y el termino del derecho lo auia cortado el juez como arriba auemmos fingido) o pretende que al reo ſe le aſſeñale cierto termino, paraque dentro del trate de la propriedad de la coſa en que fue hecho el aſſentamieto y ſe le imponga perpeto ſilencio ſobre ella pareceante el juez dizien do, que el fue metido en ſẽ tencia de tales y tales bienes de fulano en que fue hecho aſſentamiẽto para que los tuieſſen enguarday cuſtodia, y al dicho reo le auia ſido por ſu merced aſſeñalado termino de quetro mes para que dentro del pareciendo y purgando las coſtas y guardando fiãcas deſtar a derecho le oyria y guardaria ſu juſticia: el qual termino era paſſado y el dicho reo no auia parecido antes andaua lacitando, que pidia y pidio aſu merced le mandaſſe meter en la verdadera poſſeſion ex. 2. decreto y lo declraraſſe por verdadero poſſeedor de los dichos bienes, &c. Y el juez entonces manda que ſe buelua a citar otta vez el reo en perſona y ſino en ſu caſa para que venga y parezca a eſtar a derecho con el actor a la primera audiencia a la qual el actor parece y le acuſa la rebeldia deno auer parecido y pide que ſe haga ſegun pedido tiene. El juez manda que le de informacion de la deuda y de como el dicho reo anda latidando, y que el proue era juſticia y el actor da vno y dos teſtigos de la deuda, y con la fee del curſor de como ha ydo a buſcar al reo a ſu caſa y a otras

partes

partes y que no lo ha hallado. Con esta probança semiplena de la deuda y con la informacion que se da de andarse escondiendo el reo, manda q̃ se le lleue el processo y pronuncia sentencia en la forma siguiente.

Sententia interiocutoria del. 2. decreto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el muy magnifico señor el licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de la dicha ciudad auiẽdo visto este processo y lo pedido nueuamente por parte de fulano contra fulano dixo, Que attento que eran passados los quatro meses que de termino auia dado al dicho fulano para que pareciesse a estar a derecho con el dicho fulano y para ello diesse fianças y purgasse las costas y que dentro del no auia parecido antes perseueraua en su rebeldia y contumacia que el mandaua y mando meter en la possesion verdadera ex. 2. decreto al dicho fulano de los bienes que hasta entonces auia tenido en tenencia y custodia por el principal de su deuda y costas, y que le declaraua y declaro por verdadero posseedor dellos imponiendo perpetuo silencio al dicho fulano sobre la dicha possesion. Y mando que se notificasse al dicho fulano si buenamente pudiesse ser auido o sino en su morada que dẽtro de quatro meses los quales le assẽalaua y assẽalado por termino y plazo peremptorio pareciesse ante su merced a estar a derecho en razon de la propriedad de los dichos bienes con el dicho fulano q̃ el le oyria y guardaria su justicia, con apercebimiento que si passado el dicho termino no viniesse parecido desde agora para entonces y desde entonces para agora le imponia e impuso perpetuo silẽcio sobre la propriedad de los dichos bienes. Assi lo pronũcio y mãdo y firmo de su nõbre siendo testigos fulano y fulano.

Esto vltimo de la sentencia de assẽalarle termino para tratarse de la propriedad se pone quãdo por el actor se pide y ay raonz para q̃ por el juez se prouea assi. Lo qual puede hazer y procede por lo que arriba resoluimos in ista. 2. parte. in fine. 2. prænota. y como lo resuelue Didac. Perez in. l. 1. tit. 9. lib 3. ordinar. in glo. 1. quæst. 28. vers. si vero interponatur. & Panor. in dict. §. in alijs num. 33. & Auenda. in titulo. de. 1. & 2. decreto in 3. parte. numero. 19. De otra suerte no le siendo assẽalado al reo cierto termino para tratar de la propriedad el actor estara obligado a respõder al reo hasta tanto que la aya prescripto la qual adquiere por espacio de diez años entre presẽtes y veynte entre ausẽtes desde el dia que fue metido en la possessiõ por el segundo decreto secundũ glos & Bart. ibi in. l. 2. C. vbi in rẽ actio Anto. & Panor. num. 33. in dict. §. in alijs & Gregor. Lup. in. l. 6. titulo. 8. parte. 3. in gloss. verbo. demandar el señorio. Et pro hac opinione facit quod resoluimus supra in ista. 2. parte. 5. præno. in. l. effectu.

in.l. effectu. 2. decreti. vbi diximus ex miſsione in poſſeſsionem ex.2.decreto mediante illa poſſeſsione per longum tempus acquiri dominium: lo qual prueuan las leyes que alli alegamos ſegun alli entendemos. Otra manera de proceder ay en las cauſas ciuiles cõtra los deudores auſentes no rebeldes,que es quando ſus bienes ſe proueen de defenſor, con quien ſe figuen las cauſas, de la qual diximos in. 3. parte. Primi Tomi.

Finis Secundæ Pärtis huius Secundi Tomi.

TERTIA PARS.

SECVNDI TOMI DE FORma procedendi via executiua in cauſis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *QVæ executionem paratam habent de iure regio in foro ſeculari, habent etiam in foro eccleſiaſtico contra clericos, ſtylus tamen procedendi in foro ſeculari differt à ſtylo fori eccleſiaſtici.*

2 *Stylus procedendi in foro epiſcopali & Scholaſtico Salmantino per viam executiuam latè refertur ſermone Hiſpano.*

3 *Stylus cuiuſlibet regionis conſulendus & obſeruandus eſt*

4 *Laicus pauper conuentus apud iudicē eccleſiaſticum, poteſt vti beneficio ceſſionis bonorum, clericus verò in ſacris aut beneficiarius pauper poterit vti beneficio cap. Oduardus de ſolut. non tamen beneficio ceſſionis.*

5 *Clericus conueniri non debet vltra quā facere poſsit, nec in carcerem pro debito pecuniario eſt detrudendus.*

6 *Beneficium cap. Oduardus. quibus clericis competat, & an renuntiari poſsit cum iuramento, & in quibus caſibus locum non habeat, traditur.*

7 *Praxis obſeruatur in vtendo beneficio cap. Oduardus. & quæ alimenta relinquantur vtenti eo, præſcribitur.*

8 *Libellus quo intētatur remedium cap. Oduardus. Hiſpané compoſitus.*

Caput Vnicum.

DIximus in quarta part. primi tomi viam executiuam adinuentam fuiſſe in vtilitatem Reipublicę, vt creditoribus conſuleretur, & citius ius ſuum ipſi cō ſequi poſſent omiſsis ſolēnitatibus & ſtrepitu iudiciorum, dilationibus, & libellorum formulis, ſola æquitate & veritate inſpecta. Ac proinde licet de iure cōmuni ſentētia diffinitiua quæ trā ſijt in autoritatem rei iudicatę, iuramētum deciſorium, & confeſsio iudicialis haberent executionem paratam: de iure tamen regio nedum prædicta, verum etiam publica inſtrumenta, obligationes & aliæ ſcripturæ ſecum trahunt executionē vt late reſoluimus in dicta quarta parte. primi Tomi. Quod ius regium 1 etiam in hoc obſeruat ſtylus fori eccleſiaſtici, & ita, quæ in foro ſeculari paratam

tam executionem habent, vendicant etiam ſibi locum in foro eccleſiaſtico, & contra clericos mandari executioni poſſunt, vt cum Bartolo in.l. cũctos populos. numero. 29. & Baldo num. 10. C. de Summa Trini. & cum alijs pluribus reſoluit Rodericus Suarez in.l. poſt rẽ. iudicatã. in declaratione. l. Regni. extẽſione. 8. & Antonius Canarius in tract. de executione inſtrum. quæſ. 22. plures alios citãs, & Doctor Caſtellus in. l. 70. Tauri. col. 7. Couar. in pract. quæſt. capit. 8. num. 5. verſicu. quinta concluſio. & Didacus Perez in. l. 4. tit. 8. li. 3. ordinamenti in gloſſ. 1. col. 1086. verſiculo, vtrum autẽ, & faciunt quę reſoluit idẽ Didacus Perez in. 3. quæſtio. proœmia li. lib. ordinamenti, dummodo talis executio coram iudice eccleſiaſtico petatur ſecundum ſupradictos DD. etiam ſi clericꝰ laici hęres eſſet, adhuc enim executio contractus & inſtrumenti publici, quo laicus obligatꝰ eſſes petẽda erit coram iudice eccleſiaſtico aduerſus clericum laici hęredem ita reſoluit Couarruuias in practi. quæſtio. cap. 8. num. 5. omnino vidẽdus, & inibi. nu. 3. reſoluit quòd ſi lis executiua cœpta eſſet cum defuncto laico apud iudicem ſeculare clericum eius hæredem teneri eandem proſequi coram eodem ſeculari, quo in loco agit de intellectu. l. venditor. ff. de iudic. & l. 57, tit. 6. par. 1. & tradit Antonius Galleſius. in Tractatu ad formulã obligationis cameralis in. 2. particula. quæſt. 2. à numer. 2. Cæterum in forma, modo, & ordine procedendi in hac via executiua ſtylus fori eccleſiaſtici in pluribꝰ diſſentit à ſtylo fori ſecularis, qua in re cõſulendus erit ſtylus vniuſcuiuſque diœceſis, ego vero ſolũmodo præſcribam formam & ſtylum qui in hoc frequentatur in tribunali epiſcopali & Scholaſtico Salmantino, qui talis eſt.

2 Quando vno pide execucion por virtud de alguna ſentẽcia paſſada en coſa juzgada deſpues de auerle mandado el juez dar la dicha ſentẽcia ſignada en publica forma, preſentala ante el dicho juez, y por virtud della pide execucio y carta ſobre ſentencia para que el cõdenado pague y cumpla. Y quando por virtud de alguna eſcriptura publica q̃ trayga aparejada execucion de las que diximos in dicta quarta parte primi tomi. lleua la dicha eſcriptura al notario, y pide que le de carta ſobre contrato, y en entrambos caſos ſe la da le carta ſobre ſentencia, o ſobre contrato, en que ſe manda al reo, que pague al actor lo contenido en la dicha ſentẽcia, o en la dicha eſcriptura publica dẽtro de ſeys dias que le ſeñalan por tres plazos y termino peremptorio, o al dicho termino parezca ante el juez a dezir y alegar paga o quita, o otra excepcion legitima q̃ impida la execucio: la qual carta ſobre cõtrato ſe ha de notificar en perſona al reo, y notificada, la parte del actor ha de parecer al termino de los ſeys dias ante el juez en audiẽcia publica, y accuſa la rebeldia al reo de q̃ no ha cumplido, ni parece. Y ſi el dicho reo no parece a aquella audiẽcia, el actor pide ſe proceda cõtra el por cenſuras, y el juez dize q̃ ha por accuſada la rebeldia, y ſi es el reo lego, da declaratoria o carta de benignidad, ſi el lego es perſona graue, y de ay adelãte ſe procede cõtra el por cẽſuras haſta braço ſeglar en la forma y manera que reſoluimos in prima parte huius ſecundi tomi cap. 3. prope finem. Y ſi el reo es clerigo o eſtudiante, deſpues de la carta declaratoria da ſe mandamiento para le ſacar prẽdas, o de priſiõ, haſta que pague el principal cõ las coſtas, pero ſi el reo deſpues de deſcomulgado parecio y pidio abſolucion purgãdo las coſtas, mãdan le dar abſolucion, purgando las, y entonces ſi es lego o clerigo que le competa excepcion de la declinatoria haze parecẽcia declinãdo, y oyenle ſobre la declinatoria, como diximos in dicta prima parte huius

ſecun-

ſecũdi tomi. cap. 4. in verſicul. de com paritione rei citati habentis exceptionem dilatoriam. & in cap. 6. in verſicu. libell⁹ in exceptione declinatoria fori. Y dela miſma ſuerte que alli diximos ſe procede haſta dar ſentencia interlocutoria en que ſe pronũcia por juez, y encarga al reo los diez dias de la ley del reyno, dẽtro de los quales ha de alegar y probar ſus excepciones q̃ impidan la execuciõ, y ſi la prouare, el juez da ſentencia obſolutoria, en la qual declara no auer lugar la dicha execucion, y cõdena el actor en las coſtas: pero ſi dẽtro del dicho termino no prueua alguna excepcion legitima, aunque la prueue deſpues de paſſado el termino no le aprouecha, como diximos in dicta quarta parte primi tomi. Y anſi el juez da ſentẽcia condenatoria cõtra el reo en que declara auer auido lugar la execucion pedida, y manda q̃ ſe proceda por cenſuras contra el reo, haſta tanto que ſea enteramente pagado el actor de ſu deuda, y de las coſtas en que condẽna al reo, el qual ſi es lego procedeſe por cenſuras haſta el braço ſeglar, las quales ſe dã ſegun y de la ſuerte que diximos in dicto 3. capitulo. prope finẽ primæ partis huius ſecũdi tomi, y ſi es clerigo da ſe carta de benignidad con termino de veynte y quatro horas, para q̃ pague y cumpla, donde no le deſcomulgan en la dicha carta, y deſpues dela carta de benignidad ſe da mandamiento executorio para le ſacar bienes, por la quãtia dello o en defecto dello prendelle, y ſe vendẽ los bienes ſegun y de la manera que en el fuero real. Eſte ſtylo ſe guarda en las dichas audiencias quãdo ſe pide execucion por virtud de ſentẽcia, y el reo parece declinãdo (como auemos dicho) pero quãdo parece al termino de la carta ſobre cõtrato no declinando juriſdiciõ, la parte del actor accuſale la rebeldia al termino de los ſeys dias de la carta de ſobre ſentẽcia, o de ſobre cõtrato, y el reo haze parecẽcia, y luego el actor dize que atento que no ha cumplido lo contenido en la dicha carta que pide ſe le encarguen los quatro dias, y el juez dize q̃ ſe los encarga, para que dentro dellos alegue ſus excepciones, y paſſados, la parte del actor parece ala primera audiencia, y dize que los quatro dias ſon paſſados, y el reo no ha probado excepcion que impida la execucion que pide ſe proceda contra el, y el juez manda que ſe le lleue el proceſſo, y ſi proua re alguna legitima excepcion el reo dẽtro de los quatro dias, el juez da ſentencia abſolutoria como arriba diximos, pero ſi hallare q̃ no probo alguna excepcion legitima, da ſentencia cõdenatoria, y manda proceder por cenſuras cõtra el reo, el qual ſi es perſona graue da ſe carta de benignidad, y deſpues ſi es lego procedeſe contra el por cenſuras haſta braço ſeglar, como arriba ſe dixo, y lo miſmo ſe haze ſin dar carta de benignidad quando es lego y no perſona graue, y ſi es clerigo o perſona del eſtudio da ſe carta de benignidad, y deſpues mãdamiẽto executorio en ſus bienes, o en ſu defecto de priſion, y ſe venden como queda dicho. Eſte ſtylo ſe guarda quando ſe preſenta carta ſobre contrato o ſobre ſentencia, pero quando ſe preſenta algun conocimiento particular contra alguno da ſe mandamiẽto para que pague o parezca perſonalmente a reconoçer a la primer audiencia, a la qual el actor parece, y le acuſa la rebeldia, y ſi el reo haze parecẽcia, la parte del actor dize que no ha pagado ni reconocido, q̃ pide ſe proceda contra el, el juez dize q̃ en todo aquel dia reconozca, dõde no que mãda que ſe de declaratoria, y ſi el reo era lego, y entro declinando, oyen le ſobre la declinatoria, y el juez da ſentencia interlocutoria, en que ſe pronũcia por juez, y manda q̃ el reo toda via cumpla lo que fue mandado por el dicho mandamiento en todo aquel dia donde,

donde no que ſe de declaratoria: y ſino reconoce, procede ſe contra el haſta q̃ reconozca, pero ſi parecio a reconocer y nego ſer la firma ſuya, ni deuer coſa alguna, hazeſe la via ordinaria, como diximos in dicta quarta parte primo tom. in capi. de his quæ executionem paratam habẽt, in verſiculo ſexto, quod ſcriptura. pero ſi el reo reconoce, la parte del actor parece en la audiencia epiſcopal, y dize que el reo ha reconocido, q̃ accepta ſu confeſsion y pide ſe condene, y el juez manda ſe le lleue el proceſſo, y viſto el reconocimiento, pronuncia auto en que le condena a que dentro de ſeys dias pague, y al termino el actor parece en audiẽcia, y accuſale la rebeldia, y pide que ſe le de executoria de la ſentencia, y el juez ſe la manda dar con ſeys dias de termino, y el actor al dicho termino le accuſa la rebeldia, y ſi parece el reo encarganle los quatro dias, y ſino parece mandaſe dar carta declaratoria ſi es lego, y procede ſe por cenſuras haſta braço ſeglar, y ſi es clerigo da ſe carta de benignidad, y deſpus mandamiento executorio en ſus bienes, o a falta dellos que le prendan, y vendenſe como en el fuero ſeglar. Pero ſi parecio a los ſeys dias de la carta executoria el actor pide ſe le encarguẽ los quatro dias para que alegue y prueue ſus excepciones, el juez ſe los encarga, y paſſados el actor parece y dize q̃ los quatro dias ſon paſſados, y el dicho reo no ha prouado excepcion que impida la execucion, que pide ſe proceda contra el, y el juez manda que ſe lleue el proceſſo y da ſentẽcia y ſe procede de la manera que arriba diximos quãdo ſe pide por carta de ſobre contrato, o de ſobre ſentencia. Eſte ſtylo ſe guarda en la audiencia epiſcopal Salmantina, quando ſe pide por conocimiento, y en algo ſe differencia del ſtylo de la del eſtudio, adonde deſpues que el conocimiento ſe reconoce la parte del actor parece y accepta la cõfeſsion y pide ſe le encarguen los diez dias, y el juez mãda ſe lleue el proceſſo, y lleuado encargale los diez dias, y de alli adelãte procede ſegun y de la manera como quãdo ſe pidio por carta ſobre cõtrato. Y ha ſe de aduertir q̃ la oppoſiciõ q̃ el reo hiziere y la reſpueſta a ella y las ſentẽcias ſe hã de ordenar y hazer en la forma y manera que diximos in dicta quarta parte primo tomi in cap. del proceſſo executiuo en Romance fulminado, ſaluo que en quanto alli diximos (me oppõgo a vna execucion) aca ſe ha de dezir, me oppõgo a vna carta de ſobre contrato, o a vn mandamiento executorio, y aſsi miſmo ſi huuiere algun tercero oppoſitor q̃ pretenda tener derecho a los bienes del executado ſe ha de guardar lo que in dicta quarta parte diximos in ca. de tercio oppoſitore, yla oppoſicion ſe ha de hazer ꝯo alli diximos in dicto cap. del proceſſo executiuo en Ramãce fulminado. ſupradict⁹ ſtylus & forma procedẽdi in via executiua obſeruatur in epiſcopali & ſcholaſtica audiẽcia Salmantina: in alijs vero tribunalibus eccleſiaſticis proceditur eadem forma qua dictum fuit in quarta parte primi tomi: nam ſi executio petatur contra clericum & eius bona datur mandatum executorium ſicut in tribunalibus ſecularibus, ſi verò cõtra laicũ in caſibus in quibus eccleſiaſticus cognoſcere poteſt, datur mandatum executorium cũ inuocatione brachij ſecularis, & iudex ſecularis ad requiſitionem eccleſiaſtici mandat executioni prædictum mandatum, & deinceps proceditur ab eccleſiaſtico ſicut in tribunali ſecular: ac ideo nõ eſt, vt hic repetamus quæ in quarta parte primi tomi diximus. Si verò alius ſtylus obſeruetur in audientijs eccleſiaſticis, ille obſeruandus erit, ac proinde cauſidicus cõſulere debet in primis ſtylum cuiuſcunque regionis vbi cauſas protegendas ſuſceperit: à praxi tamẽ ſupradicta tribunaliũ

ecclc-

ecclesiasticorum Salmantinorum caueãt iudices ecclesiastici, nec ea vtãtur quando executio realis, vel personalis fieri possit, cum hodie Concilium Tridentinum, sess. 25. de reformatione. cap. 3. mandet iudicibus ecclesiasticis, vt in causis iudicialibus se abstineant â cẽsuris tam in procedendo quã in diffiniendo negocia.

4 Y aduierte se que si el reo fuere pobre y no tuuiere bienes bastantes para pagar al actor, o a sus acreedores, y estuuiere descomulgado, o preso, si fuere lego el tal reo podra vsar del beneficio de la cession de bienes, como diximos in dicta quarta parte, primi tomi in cap. de cessione bonorum, y la peticion que entonces ha de dar, y el processo como se ha de fulminar, ha de ser en la forma q̃ diximos in dicta quarta parte. cap. del processo de cession de bienes, y podra tambié el tal reo vsar del beneficio de la espera de acreedores, como diximos in dicta quarta parte. cap. de dilatione quinquennij. Y entonces la peticion y processo se ha de ordenar, como alli diximos in cap. del processo de espera de accredores. Pero si el tal reo fuere clerigo in sacris, o beneficiado que tẽga alguna renta ecclesiastica, y estuuiere preso o descomulgado y pobre, o no tuuiere de que pagar, en tal caso no ha, ni debe vsar del beneficio y remedio dla cession de bienes, sino de otro beneficio y remedio que pone el capitulo Oduardus de solutionibus. & lex. 23. titulo. 6. partita. 1. Nam licet beneficium cessionis bonorum inter laicos obseruetur, inter clericos tamen obseruari nõ debet, sed aliud beneficium clericis inopia laborantibus proditũ est ex capit. Oduardus. de solutionibus. quo succursum est vt clericꝰ inops pro debito pecuniario non detrudatur in carcerem, nec in eo detineatur, nec excommunicetur, sed solummodo cautio iuratoria de soluendo ære alieno cum ad pinguiorẽ fortunam deuenerit ab eo exigatur, qui quidem tex. satis indicat clericum inopem non teneri bonis cedere, & ita firmant Panormitanus, Imola, & Ancharranus, ibi, quos cum alijs pluribus refert & sequitur Couar. lib. 2. Variar. capit. 1. numero. 9. & alios refert, & sequitur Menoc. in lib. secundo de arbitrarijs. cẽturia. 2. casu. 183. numero. 30. & Ioannes Gutierrez, de iuramento confirmatorio. 1. parte. cap. 17. numero. 4. quamuis gloss. 2. & 5. in dict. ca Oduardus. & ibi Hostiensis, Ioannes Andreas, & Henricus oppositam sententiam teneant, aduersus quos tenent supradicti. DD relati. vbi Couarruuias hanc appellat veriorem & frequentiorem, & idem firmat Baeça in tractatu de inope debitore. capit. 17. à numer 1. & pro hac vera opinione facit, quòn clericus non est conueniendus vltra quam facere possit deductis necessarijs alimentis secundũ glossam. Bartolum & alios ibi in. l. miles. ff. de re iudicata, verbo. Facere potest. & gloss in capit. studeat. 50. distinctiõ. ac ideo clericus pro debito incarcerari nõ potest secundum Panormitanum in dicto capit. Oduardus. numero. 8. & communiter omnes ex Domino Antonio de Padilla. in. l. 1. numer. 7. C. de iuris & facti ignorãtia. & Didaco Perez in. l. 1. titulo. 3. libro primo ordinamenti. in versiculo. ex quibus aliud emanat priuilegium. & ex Ioanne Gutierrez vbi suprâ. numero. 17. referente Rodericum Suarez, Gregorium Lupum, Couarruuiam, Baeçam, & alios plures eandem opinionem tenentes & asserentes se iã ita in praxi obtinuisse: nec prędictum priuilegium sublatum est per Concilũ Tridentinum sessione. 25. de reformatione. capite. 3. vbi mandatur quod quã do executio realis vel personalis in actibus iudicialibus fieri potest iudices abstineant à censuris ecclesiasticis, nã dubitationis illud non est procedere quã do clericus de iure capi possit. Aduertẽ dum

6 dum tamen est beneficium dicti capit. Oduardus. solummodo competere clericis in sacris, vel beneficiarijs. aut deputatis seruitio alicuius ecclesiæ: non autē clericis in minoribus ordinibus constitutis, vel scholaribus, vt resoluunt Couar. libro secundo variarum. capit. 1. numero. 9. & Iacobus Menochius vbi suprà. & Ioannes Gutierrez in dicto capite. 17. à nu. 10. Pro qua opinione faciūt quæ resoluimus in secūdo Præludio huius secundi tomi. 1. parte. in versi. 2. cognoscit, & in versi. 5. cognoscit. Tametsi in scholaribus oppositū teneat Rebuffus in authentica habita. C. ūe filius pro patre. priuileg. 112. quem refutāt supradicti. DD. Aduertendum etiam est, clericum non posse renuntiare beneficio dicti capit. Oduardus. & renunciationem de facto ab eis factam nullam esse, secūdum Hostiensem, & Ioannem Andreā in dicto capite. Oduardus. etiam si cum iuramento renunciatio facta fuerit, secundum Couarruuiam vbi supra. quanuis Ioannes Gutierrez contrarium in hoc vltimo resoluat in dicto capite. 17. numero. 35. nam negari nō potest quin prædictum beneficium indultum sit in fauorē totius ordinis clericalis, vt ipse met fatetur in dicto capite. 17. numero. 34. ergo iuramento renuntiari non potest, argumento tex. in capite. si diligenti. de foro competenti. cui ipsi non facit satis, sufficit enim in aliquod ēdecus ordinis clericalis prædictam renunciationem redundare. prout redundat, quanuis nō sit tantum opprobrium, quantū versaretur ex renunciatione fori, præsertim quod in hac specie attēditur ius publicum totius ordinis, cui pacto priuatorum iurato renuntiari non potest, vt in dict. capit. si diligenti. Aduertendum deinde est beneficium dict. cap. Oduardus. in pluribus casibus non habere locum, & septem limitationes ad illū textum refert Ioannes Gutierrez vbi suprà
7 dicto capite. 17. nu. 10. Et praxis quæ circa illud beneficiū obseruatur, est quod clericus habens beneficiū, à iudice petit quod annuos redditus sui beneficij adiudicet suis creditoribus pro portione quantitatis debitæ, dimissa sibi cōgrua portione ex eis, vnde alimenta percipere valeat, argumen. text. in. ca. peruenit. de fideiussoribus. hanc praxim præscripsit Stephanus Aufrerius in additionib' ad Capellam Tolosanam in decisione. 246. consentiunt Couarru. & Menoch, vbi supra. Si verò debitor nō sit beneficiarius, sed tantum in sacris cōstitutus, tunc petit à iudice, vt ab eo recipiat cautionem iuratoriam de soluēdo ære alieno cum ad pinguiorem fortunam deuenerit & quod illum absoluat ab excommunicatione & à carceribus relaxet, iuxta formā tx. in. d. c. Oduardus. quod iudex facit præcedente ipsius clerici petitione, & confessione debitorum: nam adhoc vt gaudeat beneficio. d. c. Oduardus. debet debita cōfiteri, secundū glos. ibi. verbo. Recognoscentem. & tūc petitio conçipienda erit forma sequenti

Libellus in beneficio cap. Oduardus.

FVlano clerigo presbytero vezino desta ciudad de Salamāca preso en esta carcel episcopal, o descomulgado, a pedimiēto de fulano y fulano, sobre tāta cātidad de marauedis que les deuo, y confiesso deuer, digo que yo soy clerigo

clerigo de missa, y pobre, que no tengo bienes de q̃ poder pagar alos dichos mis acreedores, y assi conforme a derecho no puedo estar preso, ni descomulgado por deudas: del qual priuilegio quiero gozar, y estoy presto de hazer la caucion juratoria de que los pagare quando Dios me diere con que, y mejorare mi estado, a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera, en quãto baste por su sentencia declare yo ser clerigo de Missa pobre, y tal q̃ deuo gozar del dicho priuilegio: y assi declarado mande recebir y reciba de mi la dicha caucion juratoria que estoy presto de hazer, y soltarme libremente dela prision en que estoy, y absoluiendome de las censuras por v.m. contra mi dicernidas sobre la dicha razon, y sobre ello pido ser me fecho cumplimiento de justicia, y el officio de v.m. imploro, y las costas, protesto en caso de cõtradicion, y juro en forma de derecho, in verbo sacerdotis, por las ordenes de Sant Pedro y Sant Pablo que esto no pido de malicia, &c.

Este pedimiento se haze en esta forma, quando el clerigo pobre no es beneficiado ni tiene renta ecclesiastica: pero quando tiene beneficio dize en la peticion que el esta preso, o descomulgado por tantos marauedis que deue a fulano y fulano, y que el no tiene de que les pagar sino es delos fructos y reditos de tal y tal beneficio. q̃ tiene, que el haze consignacion delos dichos fructos, y quiere que dellos se pagué los dichos sus acreedores, dexandole a el dellos para su congrua sustentació, conforme a la calidad de su persona, y que haziendo lo sobredicho conforme al priuilegio que el derecho le cõcede, del qual quiere gozar, el no puede estar preso ni descomulgado por deudas, y assi pide a su merced lo declare, y mande sequestrar y guardar los dichos fructos, nõbrando vna persona abonada que los coja y tenga en fiel deposito, y dellos le de a el cada año tantos marauedis para sus alimentos y congrua sustentacion, que conforme a la calidad de su persona ha menester, saluo la judicial tassacion de su merced, y delos demas vaya pagando a sus acreedores por sus antiguedades, hasta q̃ enteramente sean pagados, y le mande soltar y absoluer delas censuras en que esta, &c.

Destos pedimientos manda el juez dar traslado a los acreedores, para que aleguen contra ellos si quisieren, y despues de auerse alegado por ambas partes, y auer cada vno presentado dos escriptos. si ay algo que consista en prueua, recibelo el juez a prueua con vn breue termino, y procedese como en la via ordinaria, aunque mas summariamente, y el juez da su sententia conforme a lo processado, &c.

Finis tertiæ Partis, huius Secundi Tomi.

QVARTA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORMA & ordine procedendi in cauſis criminalibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 EPiſcopi & eorũ vicarij generales, & foranei, atq; fiſcales qualiter miniſteriũ ſuũ exercere debeãt, & quod ſit propriũ Epiſcoporum munus traditur.

2 Clericorum vita & conuerſatio qualis eſſe debeat, & quomodo Concilium Tridentinum renouauit omnia quæ ſancita antiquitus erant circa vitam & honeſtatem clericorum.

3 Epiſcopi inuigilare debẽt ne clerici ſint criminoſi, aut inhoneſti, & qualiter ſe habere debeant in corrigẽdis vitijs & exceſſibus clericorum, docetur.

4 Epiſcopi & eorum officiales, non debent procedere ad capturam clericorum, niſi prius recepta ſummaria informatione, & aliquo inditio ex ea contra clericum reſultãte, & quæ obſeruanda ſint in ſumenda prædicta informatione, & quãta dãna oriantur ex eo quod paſſim cuilibet notario hæc informatio committatur, & quantum in hoc iudices præcauere debeant, late reſoluitur.

5 Clerici incarcerari non debent pro quolibet delicto, niſi quãdo qualitas criminis exposcat, & tunc quæ ſint obſeruãda, traditur. & n. 6. in fine.

6 Alguaceli & reliqui miniſtri laici Epiſcoporũ abſq; metu excõmunicationis capere poſſunt clericos de mandato iudicis eccleſiaſtici, & aliquando abſq; mandato.

7 Carceris plures ſpecies, & quãdo ad pœnã & quando ad cuſtodiam datur, demonſtratur.

8 Clericus dãnatus ad pœnã carceris perpetui an teſtari & inſtitui poſſit traditur.

9 Iudicis eccleſiaſtici in actibus iudicialibus ſe abſtinere debẽt â cenſuris tã in procedendo quam in diffiniendo, quãdo executio realis vel perſonalis fieri poſſit.

Caput Vnicum.

HOc in loco latè agẽdũ erat de modo & ordine procedẽdi in cauſis criminalibus apud eccleſiaſticatribunalia agitãdis, niſi à nobis latiſſimè de hoc actum eſſet in. 5. p. 1. tomi. quę ibi reſoluta in præſenti recẽſenda erunt, cũ ſtylus tribunaliũ ſecullariũ procedẽdi in cauſis criminalibus fere in omnibus cõueniat ſtylo fori eccleſiaſtici, & eiſdẽ modis quibus in foro ſeculari proceditur ad crimina increpãda & puniẽda, eiſdẽ etiã proceditur in foro eccleſiaſtico, ac proinde ne mẽbranas occupemus ad ibi tradita recurrendum erit. Quo in loco plura neceſſaria & vtilia ad huius praxis inſtructionem inueniẽtur,

tur, ſolummodo in præſenti nonnulla animaduerſione digna notanda cenſui. & in primis admonendos cenſeo Epiſcopos, & eorum vicarios generales, & foraneos, qui Epiſcoporum locum tenent, viceſq; gerunt, & penes quos totius diœceſis moderatio ac regimen, ex iuris permiſſione de Epiſcoporum mandato, conſiſtit, iuxta ea quæ notauimus in proœmio huius ſecũdi tomi in tertio pręludio. & eorum coadiutores ſũt per quoſque ipſi Epiſcopi munus ſuum exercere cenſentur, fiſcales etiam qui loco officij Epiſcoporum, ſeu Vicariorum ſuccedunt, & quod ex mandato Epiſcoporum, vel Vicariorũ faciunt, ipſi Epiſcopi, ſeu Vicarij facere videtur, vt in. d. proœmio, in quarto Præludio diximus, quod omnes & quilibet pro munere ſibi iuncto diligenter curẽt, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant ſuper grege ſibi cõmiſſo, ſicut Apoſtolos præcipit. 2. Timoth. 4. Ioan. 10. & in ca. ſit rector. 43. diſtinctione in capit. Aduerſus. 7. quæſtione 1. & in cap. ni ſi. de renunciatione. & in Concilio Tridentino. ſeſſione. 6. de reformatione. cap. 1. Implere autem illud ſe poſſe ſciant, ſi ſummopere curent & intendãt inueſtigare ac corrigere vitia delicta, & exceſſus ſuorum ſubditorum cum proprie id munus Epiſcoporũ ſit, vt in ca. qualiter & quando, el. 1. de accuſ. & in Concilio Tridentino. ſeſſione 14 de reformatione. cap. 1. & 4. poſitiq; ipſi ſint quaſi in ſignum ad ſagittam, vt inquit tx. in cap. qualiter & quando el. 2. de accuſ. ac proinde vitam ſuã ita inſtituere debeant vt irreprehẽſibiles, ſobrij, caſti, domui ſuę bene prępoſiti ſint & familiares ſuos inſtruant & erudiãt ne rixoſi, vinoſi, impudici, cupidi, elati, blaſphemi, & voluptatũ amatores ſint, ſed vitia fugiant, & virtutes amplectantur, & in veſtitu, & cultu, & omnibus actib⁹ pręſeferant honeſtatẽ, ꝙ eos facere maximè hortatur Concilũ Tridẽtinum, Seſſione 2. in Decreto de modo viuendi, nam cum integritas præſidentium ſalus ſit ſubditorum vt inquit Cõcil. Trident. Seſſione. 6. de reformatione. capit. 1. ſic oportet eos vitam inſtituere, quia nihil magis alios ad pietatẽ, & Dei cultum inſtruit, quam vita & exemplum eorũ qui Eccleſiæ Dei præſident, & in altiorem locũ ſublati ſunt, in eos enim reliqui tanquam in ſpeculũ oculos conijciũt, & ex eis ſumũt quod imitentur, vt habetur Matth. cap. 5. Timoth. capit. 2. & in cap. qualiter el. 2. de accuſ. & in capit. cleros. 21. diſtinctione, quam diligentiam prælati & eorum officiales præſertim adhibebunt in corrigendis vitijs. & exceſſibus clericorũ iuxta tex. in cap. irrefragabili. in principio. de offi. ordi. & in Concil. Trident. Seſsione. 14. cap. 1. & 4. Nam cum clerici in ſortem Domini ſint vocati vitã moreſque ſuos oportet eos ita componere, vt habitu, geſtu, inceſſu ſermone alijſque rebus nihil niſi graue, moderatum, ac religione plenum prę ſe ferãt, & leuia crimina, quæ maxima in ipſis eſſent, effugiant, vt eorum actiones omnibus ſint in exemplũ, ob idque Concil. Trid. ſeſſio. 22. de reform. c. 1. renouauit quæ ſãcita & ſtatuta erant à Sũmis Pontificibus, & ſacris Concilijs, de clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrina, luxu, commeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, & alijs quibuſcunq; crimi nibus, & eiſdem pœnis, vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis, decreuit, de quib⁹ habetur in titul. de vita & honeſtate clericorum in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & in. c. nõ oportet, el. 2. de conſecratione. diſtin. 5. & in c. credo. 21. q. 3. Quamobrem idẽ Concil. Trid. ſeſ. 14. de reforma. ca. 1. Epiſcopis præcipit ꝙ diligẽter intẽdãt ne clerici ſint criminoſi, nec in honeſta vitã agant: nã ſi prauis moribus viuant quo modo redarguent laicos de ipſorũ vitijs, & qua libertate poterunt eos cor-

ripere cum laici tacite reſpondere poſſint clericos eadem commiſiſſe quæ vituperant, ad quam tamen correctionẽ & punitionem faciendam Epiſcopi, & eorum vicarij attendere, & conſiderare debent, ea quæ eis admonet Cõcilium Tridentinum, ſeſſione. 13. de reforma. c. 1. nẽpe quod vt facilius & commodius ſibi ſubiectos regere, & in vitę & morũ honeſtate continere poſſint, illud animaduertẽt ſe paſtores, non percuſſores eſſe, & ita prę eſſe ſibi ſubditis oportere, vt nõ in eis dominãtur, ſed illos, tãquã filios, & fratres diligant elaborentq; vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant, & quando eos peccare per fragilitatem humanam contingat, Apoſtoli præceptio ab Epiſcopis ſeruetur ſcilicet, vt illos arguant, obſecrent, increpent in omni bonitate & pacientia, quia ſæpè plus operatur erga corrigẽdos benevoletia quàm auſteritas, plus exhortatio quàm comminatio, plus charitas quàm potestas, & ſi ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibenda ſit, exemplo pij paſtoris qui prius morbis oũtũ leuia fomenta adhibet, & poſt modum vbi morbi grauitas poſtulat ad acriora & grauiora remedia deſcendit, hæc & reliqua concilium Epiſcopis admonet. Idque etiã habetur apud Apoſtolum. Timoth. 1. cap. 1. & Timoth. 2. cap. 4. & in principio. 45. diſtinct. & in cap. vltimo. 94. diſtinctione, & in capi. eſto ſubiectus. 95. diſtinctione, & in capit. reſecandæ. & in cap. corripiantur. 24. quæſtione. 3. Quo circa admonẽdos Epiſcopos, & eorum officiales q. quoties in eorum peruenerit notitiam aliquod crimẽ, vel exceſſum à clerico, vel à laico in caſu quo de laici criminibus cognoſcere poſſunt (quorum meminimus in proœmio huius ſecũdi tomi, in præludio ſecundo) ad capturam perſonalem maximè clericorum non procedant ante receptam ſummariam informationem, ex qua aliquod indiciũ, vel præſumptio reſultet cõtra capiendum, cum ad capturam peruenire non poſſit abſq; aliqua informatione vel inditio, vt reſoluimus in dicta quinta parte, primi tomi. §. de captura delinquentis: q præſertim obſeruãdum erit in captura clericorum, quorum fama ex ea magis lęditur, vt notat Bernardus Diaz in practica criminali cap. 112. in qua ſummaria informatione ſumenda, magnopere obſeruẽt ea quæ in dicta quinta parte. §. de ſtylo fulminandi proceſſum per viam accuſationis reſoluimus, & quæ aduertit Bernard⁹ Diaz in dicto capitulo. 112. vbi multum iudicibus commendat ne prædictam informationem, & examinationem teſtium cuilibet notario committant, cum exinde plurima incommoda oriri ſoleant, ob idque curent quod ſemper fiſcales in eorũ præſentia crimina denũtiẽt, vt iudices perpendere poſſint grauitatem & ſpeciem delicti & qualitatem perſonæ contra quam fit denunciatio, vt iuxta eã futura componant, & intelligant quo zelo & qua probatione denũtians mouetur & an informatio ſummaria, examinatio teſtium, & totũ illud negotium cõmitti poſſit notario coram quo denuntians facit denunciationem, quia in criminalibus cauſis ſumma opera & diligentia iudices eligere debent perſonã tabellionis: Multũ enim intereſt, quòd notarij animus non ſit corruptus preci b⁹, aut pretio aut alia affectione, ex quibus ſolent notarij arcana negotij pãdere, teſtes negligẽter examinare, ac varijs artibus & fallatijs ad ſuam prauã intentionem iudices ipſos trahere, & ob id delicta aliquando impunita remanent & aliquãdo pauperes reiindefenſi, qua in re video iudices nimia ignauia notãdos eſſe, cũ in eligendis notarijs prædictã diligentiã nõ exhibeant, imo ſemper huiuſmodi negotia criminalia committ-

4

mittant, necdū cuilibet notario ſui tribunali, verum etiam cuilibet notariorum officiali, quòd maxime dolendum eſt, propter quam plurima nocumenta & incommoda, quæ in damnum Reipublicæ, & etiam clericorum ex tali commiſſione oriri ſolent, nam cum ferè ſemper pauperes ſint prædicti officiales, facili negotio corrumpuntur, & diffidia negotia diſsimulant, & ſolicitudinem debitam in teſtibus examinādis nō adhibent, reuelanq; negotium & depoſitiones teſtium ipſis denuntiatis, vt blādi tijs & precibus teſtes alliciant ad declarandas ſeu reſtringendas depoſitiones in iudicio plenario in fauorem reorum, quas in iudicio ſummario fecerāt, & ex diuerſo ſi clerici denūtiati forſan negligentes fuerint in alliciēdis prædictis officialibus munere, pretio, vel aliquo modo, maxima damna, ſumptus & expenſas patiuntur, & teſtes in ſuis depoſitionibus excuſantes clericos denūtiatos, & in eorum fauorem dicētes examinare nollunt, quinimo eos multis vexationibus & moleſtijs fatigant, & affliciunt, & hinc non ab re in Concil. Trident. Seſſione. 22. de reformatione. cap. 10. tribuitur poteſtas Epiſcopis tanquā delegatis ſedis apoſtolicę inquirēdi ſufficientiam & fidelitatem notariorum, & in officio delinquentes ad tēpus ſuſpendendi . vel perpetuo priuandi vſu exercendi notariatus officium. & in. l. 6. titulo. 2. libr. ſeptimo Recopilationis prēcipitur tabellionibus ne ſuis officijs per ſubſtitutos deſeruiāt. ac ideo ad hāc commiſſionem notario faciendam iudex diligenter conſideret ea quæ docēt tex. gloſſ. & doctores in Clementina. 1. de officio & poteſt. iud. delegati. vbi Vitalinis in principio, ſuper. gl. 1. notat, talem commiſsionem faciendam eſſe cū cauſæ cognitione & parte citata, & quod prius habēda eſt cognitio de idoneitate & honeſtate examinatoris, cui fieri debet dicta commiſſio. & Felinus in cap. cum cauſam. n. 36. de teſti. ponit regulā, ſcilicet, quod iudex etiā in cauſa ciuili per ſeipſū debet examinare teſtes. & deinde ponit tres fallentias, & in ſecūda dicit quod quicquid ſit de iure, hodie tamen de conſuetudine inductū eſt, quod iudex propter multitudinem negotiorum hanc examinationem committit notario, & refert Angelum dicētem per tex. dict. clementin. 1. iudicem poſſe hanc commiſſionem facere ſine conſenſu partium: nam vt inquit Francus in cap. mulieres. de iudi. in. 6. notabili vltim. electio tabellionis ad iudicē, & non ad partes ſpectat, & quòd iudex poteſt committere tam examinationē, quàm iuramenta teſtium, quanuis Bartol. in Authen. apud eloquentiſſimum. C. de fide inſtru. poſt gl. ibi contrarium teneat, vt refert Felinus vbi ſuprà. num. 29, &. 30. qui in num. 21. ponit regulam ſcilicet, quod in cauſa criminali iudex hanc commiſſionem facere non poteſt & ibi eidem regulæ adiicit fallentias, & notat Couarruuias libro. 2. Variarū. capit. 13. num. 10. & Iacobus Menochius. de recuperanda poſſeſſione. remedio. 15. quæſt. 26. num. 358. & quando iudex talem commiſſionem fecerit diligenter conſiderabit, quæ ſupra diximus, & de tali commiſsione conſtare debebit in proceſſu per ſcripturam manu alterius notarij ſcriptam, quam illius qui examinauit teſtes virtute commiſſionis, ſecūdum Thomam Grammaticum in cōſilio. 67. inter criminalia. num. 3. Lambertengum ſuper ſtatis Mediolani. pag. 366 num. 43. & Auileſium in cap. prætorū. cap. 27. num. 19. & nos ſupra diximus in vltima annotatione ad totum opus. numero. 36. Alioquin ſi in proceſſu non conſtaret de tali commiſſione nullitas induceretur, ſecundum Iacobum Menochium in conſilio. 100. numero. 43. & nos diximꝰ in prima parte, primi Tomi. 8. Temp. num. 136. & huc pertinent quæ ibi reſoluimus à num. 133. Propterea

re à vicarios admoneo, vt in hoc desides non sint, sed per seipsos testes examinare in causis criminalibus laborẽt, & omnia quæ in summario iudicio à testibus deposita fuerint, eisdem verbis grossis, vel elegantibus, turpibus, vel honestis per notarium in scriptis redigi faciant, vt etiam admonuimus in dicta, 5. parte. capit. 3. de stylo fulminandi processum per viam accusationis. Quinimo in criminibus grauibus iudices prudentes solent secum adhibere aliquem virũ prouidum & honestum, in cuius præsentia testes summariæ informationis examinent. & ita consulit fieri Bernar. Diaz in. d. c. 112.

5 Admoneo etiam iudices quod postquam ex summaria informatione clericum culpabilem repererint, nõ semper illum in carcerem detrudant, & personam eius capiãt, nisi grauitas delicti exposcat, cuius pœna corporis afflictiua esset, in quo casu locus est capturæ personæ post summariam informationem, vt resoluimus in dicta quinta part. §. de captura delinquentis. alioquin in leuibus criminibus citatio verbalis personalis sufficiet, cum in eis fuga timeri non possit, quam citationem verbalem personaliter fieri posse in causis criminalibus probat tx. in. c. 1. de iudi. li. 6. quod in leuibus criminibus intelligendum esse resoluit Bernardus Diaz in dicto ca. 112. & idem obseruandum esse probat Gregorius Lupus in. l. 18. tit. 1. par. 7. in gloss. 2. per illam legem quam ita ibi intelligit, & ad hanc citationem verbalẽ personaliter faciendam iudices debent cautos esse quod in ipsa citatione exprimant generaliter causam, asserendo personaliter coram nobis compareas super criminali causa responsurus, de qua increparis. & ita tenet Bal. in. l. 1. §. vsus in fine. ff. de procurat. Decius in ca. personas. col. 5. versi. tertius casus. de appel. & Tiraquel. de pœnis temperandis in præfatione. n. 59. sed si criminis grauitas suaserit clericum personaliter capiendum esse, diligenter iudices curent, quod clericꝰ capiatur, qui de iure propter crimẽ capi, & in carcerem detrudi potest, iuxta tex. in cap. dilectis. & ibi Panorm. & Decius de appellat. quod tamen intelligendum est verum, nisi talis clericus nobilis esset, nam tũc in vinculis detineri non deberet, quia nobilis publico carceri mancipari non debet, sed congruentior locus & honestior est sibi assignandus, vt putà palatium potestatis, aut tota ciuitas secundum Iaff. in repetitione l. admonẽdi. col. 75. de iure iurãdo, quæ sequuntur Pala. Rub. in repetitione rubricæ. §. 9. nu. 13. Matienço in Dialogo relatoris. 1. p. c. 9. n. 11. & 12. & est lex. 4. tit. 29. par. 7. & ibi optime Grego. Lup. in glo. verbo. O me de buen lugar. & in verbo. Lugar seguro. Quinimo etiam si crimen enorme esset, propter quod pœna corporis afflictiua veniret imponenda, adhuc tamen nobilis in carcere publico non esset detinendus, sed fidis custodibus dari posset, vt eleganter resoluit Roderi. Suar. de fideiussore in causa criminali, col. mihi. 14. versi. sed ego illã limitarem. Quod in sacerdotibus obseruandum erit cum per sacerdotium quilibet efficiatur nobilis secundum Ioannẽ Andrán. c. eo libentius de seruis nõ ordinandis, Tiraquellum de nobilitate. cap. 9. & Didac. Perez in. l. 1. tit. 3. libr. 1. ordinamenti. col. 109. in fine. hoc tamẽ obseruari à iudicibꝰ nõ video, imo pro quocunque crimine in carcere publico clericos detinent, ac ideo multũ in hoc aduertere debent vt statim dicemus, sed si nobilis suspectus esset de fuga tũc custodes possent illũm in vinculis detine-

6 re, vt probat. l. 6. tit. 29. par. 7. Ad quam tamen capturam iudices habere debẽt alguacelos & ministros fideles cum familia competenti, quibus salaria necessaria tribuantur, vt ob egestatem donis & numeribus non corrumpãtur, qui licet laici sint, de mandato tamen iudicis

absque

abſque metu excommunicationis clericos capere poterunt, iuxta tex. in ca. vt famæ de ſententia excommunicationis. quinimo abſque mãdato iudicis ad vitandum delictum cõmittendum clericos capere poterunt ſecũdum Panormit. in ca. cum nõ ab homine. & ibi Decius & Aretinus de indicijs, quos ſequitur Bernar. Diaz in practica criminali cap. 114. & eandem opinionem tenẽt Iaſſon in principio inſtit. de actionibus col. 14. & in l. 2. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. & Boerius in l. cõſentaneũ, C. quomodo & quãdo iudex. quinimo clericum de fuga ſuſpectum obſque mandato iudicis poſt delictum cõmiſſum, miniſter iudicis eccleſiaſtici laicus capere poterit, ſine metu excommunicationis ſecundum Panormitanũ in cap. ſi vero. de ſententia excommunicationis. & Paridem de Puteo in tractatu de ſyndicatu. fol. 66. verbo. Captura. numero. 10. & communiter omnes ex Segura in l. ab exhæredati. num. 8. delega. 2. Iaſſ. in. §. 1. nu. 69. inſti. de actionibus & Didaco Perez in l. 17. tit. 14. libro ſecundo ordinamenti. verſiculo, caſu autem. & ſi Barbatiam & Aretinum contrariũ tenentes referat Bernardus Diaz in. d. c. 114.

Aduertere inſuper iudices debent, quòd poſtquam conſtiterit aliquem clericum delictum commiſsiſſe, capiendũque eſſe, poſſe illum ab eccleſia extrahere ſi ad eã cõfugerit, vt reſoluimus in dicta quinta par. primi tomi, in. §. d delinquẽtibus ad eccleſiam confugientibus in verſicu. trigeſimo ſecundò. & ſi iuxta qualitatem delicti, & delinquẽtis, iudices in ſpexerint in carcere detrudendum eſſe, tunc curare debent, ne carcer immundus, nec corporis afflictiuus ſit, ſed erit aſſignandus ſecundum qualitatem delicti, & perſonæ ipſius delinquẽtis, vt diximus in dicta quinta parte, primi tomi. §. de captura delinquentis. in verſi. qui carcer delinquentibus: quain re iudices cõſiderare debebunt, quę reſoluit in propoſito Bernar. Diaz in practica crimi. c. 116. vbi cõſtituet triplicẽ 7 ſpeciem carceris, aſſerens quòd aut carcer aſſignandus eſt ad ſolã cuſtodiã delinquẽtis, vt probatur in l. aut damnũ. §. ſolent. ff. de pœnis. l. 1. C. de cuſtod. reor. quo caſu ſola fidelitas cuſtodũ & ſecuritas loci attendenda eſt, ſine eo q communicatio amicorum & alia ſolatia incarceratis tollãtur. Hæc enim carcerãtis prohiberi non debent vt in. l 2. cũ glo. C. de cuſtodia reorũ. & in. l. 6. ti. 29. par. 7. ex cauſa tamẽ vt putà antę cõfeſſionem receptam aliquando iubetur cuſtodibus ne permittant aliquem carceratis loqui, ne inſtruantur ad negandum ſecundũ Grego. Lup. in dict. l. 6. in gl. fin. qua in re cautos debere eſſe iudices admonet, quod quãdo aliquis clericus primæ tonſuræ coram iudice eccleſiaſtico ſe offert timens iudices ſeculares, peteſq; aduerſus eos inhibitionem, in carcere tutiſſimo detineãt, & in carcerem ſolitum eum detrudant, non vero dimittãt ſub fideiuſſoribus, aut in eccleſia, vel monaſterio ponant, nam præter incommoda plura, quę inde euenire ſolent, & quæ notãt Bernar. Diaz in dicto c. 116. & Couar. in pract. q. c. 33. n. 4. à iudice ſeculari talis clericus capi poſſet, iuxta tx. in. l. 7. ti. 8. li. 1. Recopil. & nos diximus in. 2. Præludio. 2. Tom. in verſ. quarto cognoſcit in fine. & quod tũc iudices curẽt exigere à iudice ſeculari informationẽ criminis, quã aduerſus clericum habet, vt ex ea facilius ſe inſtruere poſſint, vt etiam aduertimus in. d. procem. in principio. Aut enim carcer aſſignandus eſt necdũ ad cuſtodiã, ſed etiã ad corporis afflictionẽ, quia iudex intendit ſola pœna carceris delictũ punire, vt in ſpecie. l. ſi familia. ff. d iuriſdictione omniũ iudiciũ. & l. 2. C. d Sportul. & tunc carcer ſtrictior, & aſperior dandus erit, vt pœna cõmẽſuretur delicto. Aut tertio carcer in pœnam crimi

his per ſententiam aſſignandus eſt & tunc dandus erit eo modo quo inducat pœnam condignam delicto: nam licèt de iure Ciuili & regio carcer nó detur ad pœnam, ſed ad cuſtodiam, vt in.l.incredibile.C.de pœnis.& in.l. aut damnum.§.ſolét.ff.de pœnis. & in.l. fin.C. de accuſat.& in.l.16.titulo.1.parte.7.& in.l.4.&.6.tit.29.part.7. tamen de iure canonico carcer ad pœnã datur, iuxta tex.in cap.quanuis. de pœnis libr.6. & in capit. vt commiſsi. de hæreticis. libro.6.& in cap.nouimus. de verborum ſignificatione.& in Clemẽtina.1.de hęreticis, quibus in loçis conſtat pœnam perpetui carceris clericis imponi poſſe de iure canonico.& notat Innocẽ.in capit.qualiter & quando.el. 2.numero.6 de accuſatio.& Bart in.l.imperium.numero.8.ff.de iuriſdictione omniũ iudicum, quod tamen intelligit verum eſſe Bal.in repetitione.l.1.col.9.C.de ſacroſanct.eccleſ.in illis caſibus & delictis in quibus de iure ciuili imponitur pœna mortis, quem ſequitur Panormit. in ca. tuæ.de pœnis, quorum intellectum probat Aretinus in cap. cum non ab homine.col.9.de iudic.quando propter delicti atrocitatem laico imponitur pœna mortis cũ aliqua qualitate atroci vt puta ignis, ſagittæ, traditionis ab beſtias, membrorum lacerationis, vel huiuſmodi, nõ alias niſi in caſibus à iure expreſſis.& Aretin.ſequũtur Bernar. Diaz in pract.crim.c.129.& Grego.Lup.in.l.4. tit.31.par.7.in gloſ.1. vbi refert Bald & 8 Bernar. Diaz aſſerentes clericum damnatũ pœna perpetui carceris inteſtabilem eſſe actiuè & paſſiuè.ſed hodie attẽta.l.4.Tauri.bene poſſe clericum ſic dãnatum teſtari & inſtitui firmat Bernar. Diaz in dicto capite.129.cum quo tranſit Grego.Lup.in dicto loco Couar.tamen in Rub.de teſtamentis.3 parte.numero.27.contẽdit etiàm ante prædictã l.4.Tauri.& ea non ſtante clericum ſic damnatũ teſtari poſſe. Alias ſpecies carceris conſtituũt Bald.in.l.ſi captiui.numero.1.C.de Epiſcop.& cler.& Angel. in tract.de malefi.in verbo.Fama publica.nnm.85.& Boſius in praxi crim. tit. de carcere.num.27.& Thomas Cerdan in ttactatu de la viſita de carcel.c.4 Su pradictis conſideratis à iudicibus eccleſiaſticis carcer imponendus erit clerico delinquẽti, qui poſtquã in carcere fuerit detruſus ſi delictum requirat bona eius coram tabellione ex mãdato iudicis ab alguacelo erunt cõfiſcãda, & per inuentarium pœnas aliquem tertiũ deponenda, quod intelligi debet prout reſoluimus in d.par.5.primi Tomi. in.§. de captura delinquẽtis in fine, vbi retulimus Bernar. Diaz in practica criminali.cap.124.agentem quando clerici pœna confiſcationis bonorum puniri poſſint & poſtmodum iudices ſiue per viã accuſationis procedãt, ſiue per viã denuntiationis, ſiui inquiſitionis, aſſumere debent eius confeſsionem, qua in re obſeruandum erit, quod reſoluimus in dicta quarta parte.primi Tomi.in.§.de confeſsione delinquentis.& deinde iudices in cauſa procedere debent forma & ordine, quo reſoluimus in dicta quinta parte, primi Tomi, ſi agatur per viam inquiſitionis, vt ibi diximus in cap. de modo procedendi per viam inquiſitionis, ſi verò agatur per viam denũtiationis, vt diximus ibi in capitulo de modo procedendi per viam denũtiationis. & ſi per viam accuſationis procedatur, vt diximus ibi à.§. de ſtylo fulminãdi proceſſum per viam accuſationis cum. §§. ſequentibus.& proceſſus erit fulminandus vtroq; caſu eo modo, quo ibi reſoluimus tam in libellis neceſſarijs concipiendis, quam in alijs, vſque ad ſententiam torturæ, vel diffinitiuã, ad quæ ibi reſoluta recurrendum erit, atq; ideo ſupradictã in iſto tractatu prænotaſſe ſufficiat: interim tamen iudices eccleſiaſticos admonens quòd maximè curent ſe abſtinere à cenſuris eccleſiaſticis tam

in

in procedendo quam in definiendo in his cauſis criminalibus quando executio realis vel perſonalis fieri poſſit: alioquin ſi facile prædictæ executioni locꝰ non eſſet, tunc eis licebit cenſuris eccleſiaſticis aduerſus delinquentes procedere, præcedente ſaltem bina monitione, etiam per edictum ſi id res poſtulauerit, & ſi hoc ita iudices obſeruauerint ſatisfacient mandato eiſdem iniuncto à Cõcilio Tridentino, ſeſſione. 25. de reformatione. cap. 3. Sed ſi reus delinquẽs abſens & contumax fuerit tunc in caſibus in quibus de iure canonico cõtra abſentem procedi poteſt (quorum meminimus in dicta quinta parte, primi Tomi. §. de modo procedẽdi contra reũ abſentem in principio) tunc enim erit fulminandus proceſſus prout ſtylus cuiuſque tribunalis obſeruauerit, qui ſunt ita diuerſi, quod longũ eſſet recenſere vniuſcuiuſque ſtylum.

Finis quartæ Partis, huius Secundi Tomi.

QVINTA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE MODO & forma procedendi in ſecunda inſtantia apud tribunalia eccleſiaſtica.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 APpellatio an Principis reſcripto, vel lege tolli poſsit cum iuſta cauſa vel ſine ea, & an in principe præſumatur, vel de ea conſtare debeat, & an tunc in aliquo caſu appellari poſsit, traditur.

2 Appellatio interpoſita in caſibus prohibitis à lege, vel principe habet effectum deuolutiuum tantum non ſuſpenſiuum, ac ideo tunc innouata & attentata per iudicem â quo non reuocantur ante omnia per iudicem adquem, licet alias reuocari debeant.

3 Appellatio ab interlocutoria in omnibus inſtantijs, & in vtroque foro ſublata eſt, & ibi explicatur Concilium Tridentinum, & regula cancellariæ Pij Quinti, & Gregorij Decimi tertij, & etiam intra quod tempus finiri debeat.

4 Appellatio gradatim eſt interponenda non omiſſo medio, niſi ad Papam, Nuntium, aut ad Principem, vel eius cācellarias, & quid in appellatione interpoſita à vicario Epiſcopi, & á prælatis alijs inferioribus ſubiectis Epiſcopis, & quid quando prælati habeant iuriſdictionem ſecularem, traditur.

5 Appellatio in foro Eccleſiaſtico intra decem dies à die intimationis ſententiæ interponi debet, quod tempus & reliquæ iuris dilationes ex iuſta cauſa poſsunt à iudice reſtringi & prorogari.

6 Apoſtoli appellationis ſunt petendi, & intra quod tempus peti debeant, & cuius expenſis ſint dandi declaratur.

7 Appellans tenetur ſuis expenſis omnia acta proceſsus ad ſuperiorem deferre, & ſi reus eis vti velit pro rata ſoluet eas, & intra quod tēpus notarius teneatur acta exhibere appellanti, & qua pœna iudex teneatur ſi impedierit in acta appellanti tradantur, & ibi Conciliū Tridentinum explicatur.

8 Appellatio in foro eccleſiaſtico corā quo iudice interponi debeat.

9 Libel-

9 *Libellus appellationis in foro ecclesiastico Hispanè compositus.*

10 *In libello appellationis á diffinitiua causæ grauaminis non sunt exprimendæ, secus in appellatione ab interlocutoria.*

11 *Appellatio quando remaneat deserta ex eo quod appellans intra terminum nõ se præsentauit coram superiore, vel nõ petijt apostolos, vel non fuit prosequutus appellationem.*

12 *Appellans coram superior cum testimonio suæ appellationis debet se præsentare petens ab eo, vt det sibi mandatum inhibitionis, citationis, & cõpulsionis.*

13 *Superior appellanti coram se præsentanti dat solummodo mandatum citationis & compulsionis, inhibitionem differt donec acta processus ad se deducãtur & ex his videat an á sententia diffinitiua fuerit appellatum.*

14 *Inhibitio contra iudicem à quo quando, & in quibus casibus dari debeat a superiore, traditur, & ibi declaratur Concilium Tridentinum, Session. 13. de reformat. capit. 3. & Sessio. 24. de reformat. cap. 10. & Sessio. 25. de reformat. c. 14. circa non admittendam inhibitionem superioris contra inferiorem in causis criminalibus.*

15 *Libellus grauaminum in foro ecclesiastico coram iudice appellationis porrigendus, Hispanè compositus.*

16 *Reuocatio attentatorum in quacunq; parte litis ab appellante peti potest, licet tutius sit quod in ipso libello grauaminum petatur.*

17 *Libellus responsorius appellati in foro ecclesiastico Hispanè compositus.*

18 *Appellatio ab interlocutoria ex actis processus primæ instantiæ, & non ex nouis secundæ iustificari debet.*

19 *Iudex ad quem pronuntians se iudicem in causa appellationis interpositæ ab interlocutoria retinet etiam cognitionem negotij principalis, & super isto articulo ante omnia debet proferre sententiam.*

20 *Iudex ad quem præuidens appellationem ab interlocutoria esse iniustam debet pronuntiare se non esse iudicem remittens negotium ad inferiorem & appellantem in expensis condemnans.*

21 *Regula quod in secunda instantia non allegata allegabo & non probata probabo, qualiter intelligatur.*

22 *Sententiæ interlocutoriæ quibus iudex ad quem pronuntiat se iudicem vel nõ iudicem Hispanè compositæ.*

23 *Sententia interlocutoria qua iudex ad quẽ recipit partes ad probandum Hispanè composita.*

24 *Sententiæ diffinitiuæ tam confirmatoriæ quám reuocatoriæ Hispanè compositæ. Et ibi stylus qui obseruatur quãdo iudes ad quem denegat appellationem.*

Caput Vnicum.

PRemissis ac repetitis in isto tractatu omnibus ijs, quæ in. 6. parte. 1. Tomi, resoluimus, circa remedium appellationis, & eius definitionẽ, & quo iu-

re

re esse inuenta, & quotuplex, & quos effectus habeat, & intra quod tẽpus interponi debeat, & in quibus causis permissa, vel prohibita sit interponi, & qualiter sit interponẽda, quæ omnia ibi explicuimus in proœmio cum sequentibus, & huic tractatui conducunt. Non
1 nulla tamen in præsenti erunt prænotãda, & primum prænotare licet, appellationem principis rescripto, vel lege tolli posse, vt probat tx. in.l.1.§.interdum. ff. à quibus appellare licet. & in.c.1. de rescriptis. & in.c.pastoralis. de appel. & in cap. super quæstionum. §. si vero. de offic. deleg. & in.l.13.tit.23.partita.3. & firmãt Panorm. Decius, Felinus. & Mãtua. in Bub. de appellationibus. & communiter omnes ex Rebuffo. in constit. secũdo tomo, titulo de rescriptis. in prę fatione nu.161. Couar. in practicis. qq. cap.23.nu.6. & Pinelo. in.l.2.1.par. Rubric.c.2.nu.21. C. de rescindenda vendi tione. Quod tamen à principe fieri debet iusta causa interueniente, alioquin princeps iniustè faceret, secũdum Andream Isernia, & Matthæũ de Afflicti. in constitu. Neapo. in proœmio quæstione,10 quos refert & sequitur Couarruuias in dict.cap.23.nume.6.versic.7. illud. Et causa iusta deberet cõstare principi, alias peccaret, secundum Couarru. vbi suprà. Quinimò apperere deberet, alioquin credendum non esset principi asserenti causam subesse, ex Felino. numero.82. Beroio. num. 182. Decio. nu. 28. in. c. quę in ecclesiarum. de cõstitu. Alciato in regula.3.præsump.8. Nauar. in cap. si quando. de rescript. pag.63. numero.7. & Menochio in tractatu. de recuperan. possessione. remedio.15. quæstione.26. nnm.352. quidquid oppositũ teneat Petrus Dueñas in reg.43. Et hinc est, quod princeps ex iusta causa tóllit appellationem in pluribus casibus, quorum aliquot cõgerit Petrus Dueñas vbi supra. Cui veræ & communi opinioni non obstat si dicatur, appellationem de iure naturali esse, quatenus est defensio vt probat tex. in ca. cum speciali. §. porrò. de appellatio. sed quæ iuris naturalis sunt à principe tolli non possunt, vt in Clementina. Pastoralis. §. cæterum. de re iudicata. & in. §. sed naturalia. instit. de iure naturali. ergo, &c. Nam omissis interpretationibus Bald. & Panormit. quas optime refutat Pinelus vbi suprà. respondendum est, quod sublata appellatione per legem vel principis rescriptum non censetur grauato sublata omnimoda defensio, cũ recursum habeat ad superiorem per viam quærelæ, secundũ glo. 1. in capit. quærelam. de procur. & in.l.6. titulo.18. li.4. Recopilatio. & etiam per viam supplicationis, iuxt. tx. in.l. vnica. C. de sententijs præfectorũ præto. & glos. in cap. ex literis, verbo, Supplicauit. de restit. Spolia. & in.l.1. & 2. cum alijs titulo.19. lib4. Recopilationis. & etiam per viam restitutionis, secũdum glo. in cap. Apostolicæ. verbo. Retractari. 35. quæstione. 9. receptã à Felino & Ripa numero.35. in cap. 1. de rescript. Quinimo tunc grauatus appellare posset si manifestè grauaretur: nam tunc appellatio non censetur sublata, vt firmat glo. in cap. ex conquestione. verbo. Post. de restitutione Spoliat. recepta communiter ex Panormita. ibi numero.5. & in. c. inter cætera. numero.3.
2 de re iudi. Bene verum est, quod tũc appellatio non haberet effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuum, iuxta tex. in ca. Pastoralis. in principio. de appellationibus. & ibi notant Imola numero.5. & Perusinus numero.6. & communiter omnes secũdum Couarruuias vbi suprà. num.7. & idem probat tx. in c. Pastoralis. §. præterea. de offi. delegat. dum ibi dicitur, quòd quando procedi tur appellatione remota non suspenditur iurisdictio inferioris per appelletionẽ, donec Papa causam committat, ergo à principio appelatio habuit effectũ deuolutiuum, & non suspensiuũ. Quo

fit

fit quòd licet innouata, & intẽtata per iudicẽ à quo poſt appellationem à ſententia diffinitiua, vel intra tẽpus à iure conceſſum ad appellandum, reuocãda ſint remedio attentatorum per iudicẽ appellationis, vel per ipſum iudicem à quo iuxta tex. in cap. non ſolum. de appellationi. lib. 6. & ea, quæ reſoluit Couarruuias in practic. qq. c. 23. n. 1. tamen attentata per iudicẽ à quo in caſibus in quibus appellatio non eſt admittenda, vel quando proceditur cũ clauſula (appellatione remota) vt in tribunali ſcholaſtico Salmãtino, & in alijs, quibus hoc priuilegium competat, reuocanda non ſunt, etſi quis manifeſte grauetur, & cauſæ cognitio ad ſuperiorem deuoluatur per appellationem, quia tũc appellatio non habet effectum ſuſpenſiuum, vt ſũprà reſoluimus, ac ideo iuriſdictio inferioris non fuit ſuſpenſa, ita concludit Couar. in dict. capit. 23. numero. 7. Et ita ex ſupradictis conſtat, quod quãdo per legem, vel principis reſcriptum appellatio tollitur, non cenſetur ſublata omni moda defenſio, ſed ſolummodo iſte modus defenſionis per appellationem, nam eſſe plura tribunalia non recipit iuſtitiam cauſæ, ſed ſolum quod conſideratur eſt vt reus plene audiatur, & ei iuſtitia fiat, quæ tamen per prædicta remedia fieri poterit, ſecundum Pinellũ vbi ſupra, num. 22. Et hinc eſt in pluribꝰ caſibus ſublatam eſſe à iure appellationẽ, vt diximus in. 6. p. 1. tomi in prooemio, nium. 19. vbi reſoluimus inter reliquos præcipium eſſe, quando ab aliqua ſentẽ
3 tia interlocutoria appelletur, & in vtroq; foro eccleſiaſtico & ſeculari hoc prohibitum eſſe, nec dum interlocutorijs latis in prima inſtãtia ab ordinarijs locorum, verum etiam in latis in. 2. & reliquis inſtantijs, pro hac extẽſione adducentes regulã cancellariæ. 36. Pij ſummi Pontificis Quinti. & aliam regulam cancellariæ. 35. Gregorij. XIII. ſummi Pontific. quam alij adducere ſolent pro contraria opinione, dum illa regula inquit, q̃ id cauſis in Romana curia pendentibus, & in futuris, à ſententia interlocutoria appellari non poſſit, ergo per argumentum ab ſpeciali videtur cõtrarium dicendum eſſe in alijs cauſis pendentibus extra curiam in. 2. & reliquis inſtantijs, vt puta in inſtantia Archiepiſcopi, Nũcij, & alterius delegati. Quod argumentum eis non ſuffragatur: nam maior ratio prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in ſecũda inſtãtia Archiepiſcopi. Nũcij, vel delegati verſatur, quàm prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in ſecunda inſtãtia curiæ Romanæ: nam ſecunda inſtãtia Archiepiſcopi, Nuncij, vel delegati terminari debet intra vnũ annũ, vel ſaltẽ ex cauſa intra bienniũ, vt in ca. cùm ſit Romana. in principio. de appel. & in Clementina. ſicut, eodem titulo. & ita tempus illium inſtantiæ facilius cõſumeretur, in proſecutione harũ appellationum ab interlocutorijs, & negotiũ cauſæ principalis indiffinitiuum remaneret: Cæterum ſecunda inſtantia curiæ Romanæ nullo tempore finitur, dũmodo aliquis actus ibi intra annum factus fuerit, vt reſoluimus in tertia annotatione de inſtãtia huius totius operis, in verſiculo, cæterũ vbi etiam diximus intra quem terminum hæc inſtãtia appellationis terminari debet, quod huic tractatui multum conducit. & ſupradictæ reſolutioni ſunt addẽda à nobis reſoluta in dicta ſexta parte, primi tomi: in prooemio. nu. 28. Prænotãdum etiã
4 eſt appellationem gradatim interponẽdam eſſe de minori iudice ad maiorem proximum & immediatum, non verò omiſſo medio ad alium ſuperiorem diſtantem & non proximum, ſecundum Speculatorem in titulo de appellatio. §. nũc tractemus. in principio. & facit lex Imperatores, ff. de appella. Quæ reſolutio vera eſt & procedit de iure ciuili, & in foro ſeculari tamẽ de iure canonico,

& in

& in foro eccleſiaſtico omiſſo medio ad Papam appellari poteſt, vt probat text. in cap. ad Romanam. 2. quæſt. 6. & in ca. ſi duobus. & in cap. ſolicitudinē. de appellat. & notat Peruſinus in ca. dilecti. el. 3. eodem titu. niſi appellaretur ab ſub delegato delegati Papæ: quia tūc ad ipſum delegatum eſt appellandum, iuxta tx. in cap. ſi delegatus. §. fina. de offi. delegat. lib. 6. & notat Peruſinus in dicto ca. ſi duobus. columna penultima. Parimodo in foro eccleſiaſtico ad Nunciū & Legatū Papæ omiſſo medio appellatur, ſecūdum Panormitanum & Peruſinum in dicto capitulo. dilecti, el. 3. & ita praxis obſeruat; & etiam omiſſo medio in alijs caſibus appellatur; quos cōgerit Maranta de ordine iudi. 6. par. mēbro. 2. à nume. 357. Et quod omiſſo medio ad Papam & ad eius Legatum appellari poſſit, reſoluit Couarruuias in practic. quæſt. cap. 4. numero. 9. vbi etiam concludit, quod in hiſce regnis Hiſpaniarum omiſſo medio ad regem vel eius curiam appellari poſſit, per tex. in l. 18. titul. 23. part. 3. iuxta quam reſolutionē intelligēda ſunt ſuperius adducta. Quo fit à ſentētia vicarij generalis Epiſcopi appellandum non eſſe ad ipſum Epiſcopum, quia eſt vnum & æquale tribunal vt reſoluimus in ſecundo Tomo, huius operis in tertio præludio, vbi dixim' à ſententia vicarij foranei Epiſcopi ad ipſum Epiſcopū appellandum eſſe, quod etiam ad iſtum tractatum confert. Fit etiam à prælatis inferioribus & eorūm officialibus ſubiectis Epiſcopis ad ipſos Epiſcopos appellandum eſſe, quia ſunt proximi ſuperiores, nō verò ad Archiepiſcopos, iuxta tx. in. ca. Romana. §. ab Archidiacono. de appel. in. 6. quem innouat Concil. Trident. ſeſſio 22. de reformat. cap. 7. Fit inſuper ab Epiſcopis habentibus ciuilem & ſecularem iuriſdictionem appellandum eſſe ad Archiepiſcopos, niſi ex conſuetudine priuilegio, ſiue iure alio ſpeciali ad aliū ſit appellandum, iuxta tx. in dict. cap. Romana §. debet. per quem tex. defenditur. l. 8. titu. 3. libr. 1. Recopilationis. dum ſtatuit ab Epiſcopis habentibus ſeculare iuriſdictionem appellandum eſſe ad ipſum regem, & eius curiam, non vero ad Archiepiſcopos vel ad alios iudices ſuperiores eccleſiaſticos, nam hoc competit Regi Hiſpaniarum iure quodā ſpeciali ex eo quod cū temporalis & ciuilis poteſtas regni Hiſpaniarū ſit penes ipſum ſolum Regem, ab eoque in alios deriuetur, (vt reſoluim⁹ in prima parte, primi tomi, in primo Tempore) conſequitur Epiſcopos & prælatos eccleſiaſticos iuriſdictionem ſecularem non aliū, de habere quam ex Regia conceſsione, ſemperque apud ipſum Reré manſiſſe, hanc ſupremam iuriſdictionem cognoſcendi de appellationibus à iudicibus inferioribus interpoſitis, & ita in hiſce regnis appellandum eſt à prælatis habentibus ſecularem iuriſdictionem ad ipſum regē, & eius tribunalia ſuprema, & nō ad Archiepiſcopos, quia de iure hoc regi competit, & defenditur ex. d. cap. Romana. §. debet. ibi, ſiue iure alio. cuius deciſſionē cōprobat Concil. Tridē. ſeſſione. 22. de reformatione. capit. 7. & ita reſoluit Couarru. in practicis quæſtionibus. cap. 4. num. 2. & Didacus Perez in. l. 5. titul. 4. libro primo, ordinamenti. Prænotandum inſuper eſt quod in dicta ſexta part. in procemio. n. 14. & 15. reſoluimus appellationem in foro eccleſiaſtico interponendam eſſe intra decem dies connumerandos à die intimationis ſententiæ, quod quidem tempus ex iuſta cauſa à iudice reſtringi poterit ſecundum Panormitanum & Decium. num. 19. verſiculo. potuit in cap. cū ſit Romana. de appellationibus. cōtra gloſſa. ibi. verbo, Receſſus. quinimo prædictum tempus ex iuſta cauſa etiam prorogari poterit ſecūdum Felinum. num. 4. in dicto capit. cum ſit Romana. cuius opinioni non obſtat. tex. in capit. oblatum

tum.de appellationibus. vbi tempus à iure conceſſum ad proſequendã appellationẽ nequit à iudice prorogari, etiã ex iuſta cauſa.nã reſpondeo,quod ideo ibi denegatur poteſtas iudici prorogandi illud tẽpus,quia ſi iuſta cauſa prorogandi extitiſſet,iam â lege facta eſt prouiſio alterius anni per tex.in dict. cap. cum ſit Romana.& in cap. ex ratione. eodem titulo.ob idque iudicis prouiſio ceſſat argumento tex.in.l.fina. C.de pactis cõuent. vt optimè aduertit Decius in dict.cap.cum ſit Romana.numer.21. & Peruſinus in.c.1.§.ſiquis.nume.5.de exceptionibus.lib.6. & pro hac opinione facit,quod iudex ex cauſa omnes dilationes à iure conceſſas etiam ſine miniſterio iudicis coarctare & prorogare poteſt,vt probant Panormitanus,Felinus & Decius.num.13.in dict.cap.cum ſit Romana.& Alexand.de re iudi.ff.l. 2.num.5.poſt Bartol. ibi nu.4. & idem tenet Antonius de Butrio in dict. cap. cum ſit Romana.nu.12. vbi eam teſtatur communẽ Auguſtinus Beroius.nu. 61.quæ communis fundatur per tex.in cap.inducię.el.2.ibi ſi rerum vrgẽtiſſima.3.quæſt.3.& in.l.fin. verſiculo, niſi rerum vrgent.C.de dilation.& ſi gloſſ. in dicto cap.cum ſit Romana.verbo,reciſus ſequantur Baldus in Authentica. ei qui.C.de temporibus appella. & Bonifacius in Clementina.quandiu.num. 49.de appellat. & Gregorius Lupus in l.22.tit.23.par.3.in glo. 5. vbi ſimpliciter tranſijt cum Baldo.& eidem conſentit Didacus Perez in.l.1.tit.16.li.3. ordinamenti.in gl.verbo.Cinco dias,in verſic.vtrum autem.qui in.l.1.tit.3.li.3. ordinamenti in glo.5.& in.l.1.tit.4.lib.3. ordinamenti. in gloſſ.verbo. Da la ley. hoc ad vtramque partem diſputat,& tãdem concludit, iudicem non poſſe minuere vel prorogare dilationes à iure cõceſſas ſine miniſterio iudicis,bene tñ cõceſſas cũ miniſterio iudicis.Cuius fundamentis ſatisfieri poteſt dicendo,pro-

cedere niſi iuſta cauſa interuenerit, ex qua iudex poſſit breuiare ſeu extẽdere
6 prædictas dilationes.Prænotãdum rurſus eſt, quod in.d.6.p.1.tomi.in proœmio.num.40 prope finem,reſoluimus, apoſtolos petendos eſſe in ipſa appellatione inſtanter inſtantius,&c. ſufficere que vno actu, & contextu illos petere quos tamen appellans tenetur petere intra triginta dies cõnumerandos à tẽpore,quo incipit currere,decendiũ appellationis,quod eſt â die intimationis ſententiæ vt ſupra reſoluimus, & quod intra prædictum terminum Apoſtoli ſint petendi probat tex.in cap. ab eo,de appel.lib.6.& in Clementina.quanuis. eodem.tit.vbi glo.verbo.Tempore.tenet cõnumerandum eſſe illud terminum à tempore quo decendium appellationis currere incipit,niſi iudex à quo breuiorem terminum ad Apoſtolos recipiendos aſſignauerit appellanti,quod facere poterit,iuxta tex.in dict. Clemẽtina.quãuis.& ibi dicitur quod ſi intra terminum à iudice præfixum appellãs non comparuerit coram iudice,& petierit Apoſtolos ſibi tradit,appelatio remanebit deſerta:& idem quando iudex ſtatuerit terminum iuris incertũ, ſi intra eum appellans non petierit Apoſtolos à iudice ſibi dari, vel ſi oblatos recipere recuſauerit.Et plura d̃ iſtis Apoſtolis vide apud Speculatotẽ in tit.de Apoſtolis.& Marantam.de ordine iudiciorum 3.part.6.partis.actu.2. à nu.208.vbi in numero.213.poſt glo.in dicta Clement. quanuis.verb.Oblatos reſoluit,Apoſtolos dandos eſſe expenſis ipſius appellãtis,
7 qui etiam hodie omnia acta proceſſus geſta corã inferiori tenetur ſuis ex expenſis ad iudicem appellationis trãſferre: & ſi pars appellata comparuerit, cogenda erit pro portione ſua expẽſas actorum,quæ tranſlata fuerint,ſoluere, ſi illis vti voluerit,niſi ex loci conſuetudine ſeruetur, vt integrũ onus ſoluendi expenſas appellanti incumbat. Et no

tarius

tarius cauſæ copiam prædictorum actorum congrua mercede ſibi ſoluta tenetur exhibere intra mẽſem, alioquin puniẽdus erit arbitrio ordinarij, & ſi ipſe ordinarius particeps fuerit huius impedimenti, ne acta integre appellãti tradãtur intra tempus debitum, ad dupli pœnam quãti ea lis fuerit tenebitur, ita decretùm extat in Concil. Trident. ſeſſio. 24. de reformat. cap. 20. prope finem. in verſ. prętereà. Quod procedit tã in cauſis ciuilibus quàm in criminalibus, de quibus decretũ illud loquitur. Cui non obſtat aliud decretum ipſius Concilij, ſeſſi. 13. de reform. c. 3, vbi dicitur, quod in cauſis criminalib⁹ iudex à quo appellatum fuerit, acta proceſſus teneatur exhibere gratis ipſi appellanti, vt illa producat coram iudice appellationis, ergo videtur, quod nõ debeãt transferri nec exhiberi expenſis ipſius appellantis: nã reſpondeo, quòd illud decretum debet intelligi, ſcilicet, quod iudex ipſe à quo nihil debeat poſtulare & recipere pro illa exhibitione actorum, ſed gratis teneatur illa exhibere: cæterum expẽſas quæ factæ fuerint in itinere, & in traſlatione ad iudicem appellationis, & quę ipſi notario cauſæ pro labore, & ſuis expor tulis ſolui debuerint, pars appellãs ſoluere debebit, & in hac ſpecie intelligitur tex. Concil. Triden. in d. ca. 20. ver ſic prætereà. & ita exiſtimo componenda eſſe prædicta decreta Cõcilij. Præno
8 tandum deinde eſt, quod in dicta ſexta parte primi Tomi, in proœmio. nu. 53. reſoluimus, appellationem interponendam eſſe corã iudice à quo: & eſt intelligendum, quod ſi iudex à quo appellationem deneget, nec ei deferat, imo in cauſa procedat innouando tunc appellans mittit mãdatum alicui procuratori cãcellarię vt àſenatoribus Regijs prouiſionem Regiã obtineat, qua præcipiatur notario cauſæ, quod proceſſum originalẽ ad prædictã cancellariam remittat. & iudices eccleſiaſtici exhortẽtur, quod excommunicatos abſoluant per ſpatium ſexaginta dierum. Et proceſſu ad cancellariã delato, auditores, eo viſo, an eccleſiaſticus vim intulerit appellanti in nõ deferendo eius appellationi ſi eis conſtiterit vim illatã fuiſſe, profe runt ſentẽtiam, qua declarant, vim illatã fuiſſe, & exhortantur iudicem, quod appellationi deferat, alioquin ſi eis conſtiterit vim illatam non fuiſſe à iudice eccleſiaſtico. eidẽ proceſſum remittunt vt in cauſa procedat: quam cognitionẽ per viam violentiæ auditores regij habẽt, per ea quæ reſoluimus in prima parte. 1. tomi, in primo Tẽpore. n. 23. in verſi. 3. modo dicti auditores, ac ideo in fine libelli appellationis ponitur clauſula. Y proteſto el auxilio real dela fuerça. Prænotandum denique erit ad iſtũ tractatum, illud quod reſoluim⁹ in primo Præludio huius ſecũdi tomi, in verſicu lo. Ex ſupradicta reſolutione. num. 13. & in verſicul. Quo fit Archiepiſcopũ. nu. 19. Omnibus ſupradictis ita conſtitutis, & conſideratis erit deueniendũ ad formam & modum procedendi in iſta ſecũda inſtãtia appellationis, & in primis libellus appellationis erit concipiendus forma ſequenti,

Libellus appellationis.

Fulano ante v.m. parezco, y digo q̃ en la cauſa q̃ entre mi y fulano ſe ha tratado y trata, v.m. dio y pronũcio cierta ſẽtẽcia cõtra mi, y en fauor del dicho aduerſo, en la q̃l en effecto v.m. mãdo tal y tal coſa, cuyo tenor auido aqui por repetido

tido,y a el me refiriendo, hablãdo con el deuido acatamiento,la di-ha sen tencia es nulla,y do alguna iniusta y muy agrauiada digna de ser emenda da y reuocada porel superior.Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio q̃ del processo resultã,y se pueden y deuen collegir q̃ he aqui por insertas.Lo otro por todo lo general q̃ se suele dezir y alegar q̃ he aqui por expresso:y porq̃ la dicha sentencia no fue dada a pedimiẽto de parte ni cõ tra parte,en tiempo y forma ni yo fuy citado para verla dar, ni el processo estaua en estado de se sentenciar,ni se guardo el ordẽ del derecho.Lo otro porq̃ yo proue bien y cũplidamente mi intenciõ y demanda,y lo que pro-uar me conuenia para obtener sentencia en mi fauor,y la parte cõtraria no prouo sus excepciones y defensiones,y assi deuiendo v. m. de dar mi inten cion,y demãda por biẽ prouada,y cõdenar al dicho aduerso,la dio por no prouada,y le absoluio y dio por libre della.Lo otro por tal y tal razon, por las quales razones y cada vna dellas,y por las q̃ ante el superior protesto de zir y alegar,q̃ mas a mi derecho cõuengã,sintiẽdome agrauiado,saluo iu-re nullitatis,y otro deuido remedio de v.m.y de la dicha sentẽcia, y de to-do lo de mas q̃ en virtud della se hiziere y actuare,appello para ante el Se-ñor Arçobispo de Sãctiago,y para ante sus vicarios,y para antequiẽ y con derecho pueda y deua, y pido los appostolos desta mi appellaciõ sæpè,se-piùs,& sæpissimè,instãter,instãtius, & instãtissimè,cõ todas las instãcias y a fincamiẽtos q̃ de derecho se requieré.Y si tacita o expressamẽte denega da me fuere esta appellaciõ,añadiẽdo agrauio a agruio,y fuerça a fuerça, y appellacion a appellan, iterũ appello dela dicha tacita o expressa denega-cion,segun y para ante quien de suso appellado tẽgo, y protesto el real aũ xilio de la fuerça, so cuya protection y amparo pongo esta presente causa y pido lo por testimonio.

Singulæ clausulæ prædicti libelli ex plicantur in d.6.p.1.tomi.in procemio à nu.45.in versi.expositio libelli appel lationis,præterquam illæ clausulæ. Lo primero,vsq; ad illã. Lo otro, por tal y tal razon,incluſiue.In quibus clausulis exprimuntur causæ grauaminis:nã cau sa grauaminis in appellatione à senten tia diffinitiua exprimi nõ debet,sed tan tum in appellatione ab interlocutoria sententia,vt resoluimus in dict. 6.p. in procemio.num.34.in versiculo, rursus in appellatione. tamẽ in prædicto libel bello exprimuntur,non de necessitate, sed vt facilius aduocat⁹, & procurator appellantis instruantur, & intelligant quid allegare debeant in libello grauã minis coram superiore.Non fuit etiam explicata illa clausula, Apppello para ante el señor Arçobispo, quæ procedit ex his,quæ supra in ista parte resoluim⁹ in versic. prænotandum etiam est, nec etiam illa clausula.Y para ante quien y con derecho,&c. quæ tamen procedit ex resolutis in dicta sexta parte primi tomi in procemio.nu.37. in versic.simi liter sufficit. Nec etiam fuit explicata illa clausula,pido los apostolos,&c.que tamen procedit ex his,quæ resoluimus supra in ista parte,in versicu. prænotan dum rursus est.Nec etiam illa clausula. Y protesto el real auxilio, &c. quæ proce-

procedit ex his quæ ſupra iſta parte diximus,in verſi.prænotandū deinde eſt.

Supradictus libellus appellationis offerri debet corā iudice à quo, vt reſoluimus ſupra in iſta parte, in verſic.prænotandū deinde eſt,&ſi iudex à quo appellationem denegauerit, agendū erit quod ibi diximus: ſi verò appellationi detulerit, aſsignans tempus appellanti ad petendos apoſtolos,& ad ſe præſentandū,& ad proſequendā appellationē coram ſuperiore, appellans intra dictū terminū à iudice præfixū debet ſe præſentare cū teſtimonio ſuę appellationis quem terminū iudex à quo præfigere poteſt appellāti, ſiue appellationē denegret ſiue concedat, vt diximus in dicta ſexta parte,primi tomi.c.1.de modo procedendi per viā appellationis in cancel
11 larijs.nu. 2. & ſi intra illum terminum appellans non ſe preſentauerit,appellatio remanebit deſerta,iuxta text.ſic intellectū in c.perſonas.de appel. nec aplans ſatisfacit, ſi iter arripiat ad ſuperiorē intra terminū ſibi præfixū ſecūdum Panorm.in.d.c.perſonas.n.8.& Rotam antiquā.537.& Rotam nouam.155.Si verò terminus eſſet præfixus ſolummodo ad proſequendā appellationē, vt in c.cum cauſa.de re iudi.& in c.ad hęc.3. de appel.& in c.ex parte, de reſcrip. ſatisfaceret appellans,ſi intra illū arriperet iter, vel iudices impetraret, iuxta tex.in dict.c.cū cauſa.&cōmuniter omnes,ſecundū Deciū in dict.c. perſonas. n.8.Cæterū ſi iudex à quo non aſsignauerit appellāti terminū ad petēdos apoſtolos,neq; ad ſe præſentandū, neq; ad proſequēdam appellationē,tunc appellans tenetur intra triginta dies Apoſtolos petere cum requiſitis debitis, alioquin appellatio remanetet deſerta,iuxtatex.in.c.ab eo.de appel.li.6.& in Clementina.quanuis.eodē tit.& intra annū,vel ex cauſa bienniū, tenetur appellationē proſequi, vt in c.cū ſit Romana.de appel.& in Clemē.ſicut.eodē tit. alioquin appellatio remanerēt deſerta, vt in dictis iuribus probatur.& receptis apoſtolis,ideſt,teſtimonio appellatio
12 nis, tūc appellans cū eis ſe præſentat corā ſuperiori,petens,vt illū pro præſentato habeat in illo gradu appellationis,& quod ſibi det mandatū inhibitionis cōtra iudicē inferiorē & citationis cōtra partē appellatā, & compulſionis cōtra
13 notariū cauſæ.Et tunc iudex viſo teſtimonio appellationis, cōcedit ſolūmodo mandatū compulſionis &citationis & poſtquā proceſſus fuerit ad ſe delat⁹, viſo proceſſu ſi appellatio interpoſita fuit â ſententia diffinitiua,viſoq; teſti-
14 monio appellationis ritē & rectè interpoſitæ,cōcedit appellanti mandatū inhibitionis,quo inhibet iudici inferiori à cauſæ cognitione,iuxta tex. c.Romana.§ ſi verò de appel.li.6. innouatum à Cōci.Trid.Seſſ.22.c.7. ni in caſibus in quib⁹ appellatio de iure prohibita eſſet etiā à ſentētia diffinitiua:nā tūc nō poſſet ſuperior cōtra inferiorē inhibitionē dare,donec cognoſcere cœpiſſet de cauſa iuſta vel iniuſta appellationis,peracta ipſi⁹ proceſſus. At verò ſi iā cognoſcere cœpiſſet,bene poſſet inhibitionē concedere,ne ſentētia inferioris executioni mandaretur,vt probat tex.in c.Romana.§.ſi autē.de appel.in.6.quod cūprobat.Cōc.Trid,Seſſ.22.de reformat. c.7.notat Domi.d.ca.Romana.§.quod ſi.n.4. vel niſi appellatio à ſententia diffinitiua in cauſa criminali interpoſita eſſet, nā tunc hodie ſuperior inhibitionē concedere nō poteſt, niſi prius viſis actis proceſſus primæ inſtātiæ,& ex eis iuſtificata cauſa appellationis, iuxta decretū Conc.Trid.Seſſ.13.de reformat. c.3. Et in hūc ſenſum eſt accipiēd⁹ tex. eiſdē Concilij.Seſſ.24. de reformat.ca. 10.& Seſsione.25.de reformat. cap.14. vbi dicitur quod non obſtante quacunque inhibitione ſuperioris,ſententia epiſcopi ſuper viſitatione, aut morum correctione, aut concubinatu exe

cutioni

cutioni mãdetur. debẽt enim iura illa intelligi, quando inhibitio à ſuperiore data eſſet, abſq; eo quod prius appellatio iuſtificata eſſet ex actis proceſſus primæ inſtãtiæ & tũc in prædictis caſibus, in quibus inhibitio dari nõ poteſt donec viſa fuerint acta proceſſus, & ex eis iuſtificata appellatio, iudex ſuperior cõcedit ſolũmodo mandatũ compulſoriũ contra notariũ, quo ei mãdat quod acta proceſſus appellanti exhibeat ſoluta ſibi debita mercede, quod facere tenetur ſub pœna pręſcripta in Concilio Trid. Seſſ. 24. de reformat. c. 20. verſicu. porrò. Et in ſuper ſuperior concedit eppellanti mandatum citatoriũ, quod parte apellatam citat, ad hoc vt corã eo compareat, & poſt modum actis proceſſus primæ inſtantiæ delatis ad ſuperiorem, & per eũ viſis, ſi ex eis apparuerit cauſam iuſtificatã eſſe, tũc dat inhibitionem aduerſus inferiorem & hoc idẽ obſeruandũ erit, quando appellatio interpoſita fuit à ſententia interlocutoria in caſibus, in quibus hodie ab interlocutoria appellari poteſt, nã ſuperior tunc inhibitionẽ dare nõ poterit, niſi prius viſis actis proceſſus primæ inſtantię, & ex eis appellatione iuſtificata, vt probat tex. in dict. c. Romana. §. quod ſi obijciatur. quẽ tex. innouat Concil. Triden. Seſſ. 22. de reformat. c. 7. Hoc vltimũ verum eſſe exiſtimo quãdo appellatũ eſſet à ſentẽtia interlocutoria continẽti grauamen irreparabile per diffinitiuã, nam tũc in ea ſpecialiter & nominatim cauſa grauaminis eſt expimẽda, vt probatur in c. i. de appellatio. in. 6. iuncta Clementina. appellanti. eodẽ titul. ac ideo niſi de tali cauſa ex actis proceſſus prius cõſtet, ſuperior non poterit inhibitionẽ dare: tamen ſi appellatio interpoſita eſſet ab interlocutoria habente vim ſententiæ diffinitiuæ, tũc ſuperior poterit ſtatim viſis pri⁹ actis proceſſ⁹, etiã ſi de cauſa non conſtet, inhibitionẽ dare, nã ſicut in appellationẽ à diſinitiua, cauſa grauaminis nõ debet exprimi, vt in l. Scio. iuncta gl. fin. ff. de appel. gl. & communiter omnes in ca. cũ in eccleſia. de appel. ita etiã cauſa non eſt exprimenda in interlocutoria habente vim diffinitiuæ per argumentum ab æquiparatis, & ita in terminis tenet Peruſinus in c. 1. nu. 6. de appellat. lib. 6. & communiter omnes ſecundum Decium in cap. peruenit. el. 2. de appellationib⁹. Quod verum eſt, niſi appellatio in aliquo caſu prohibita eſſet à iure, vel à principe quia tunc cauſa deberet exprimi, tam in appellatione à ſententia diffinitiua, quam in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuę, ſecundum gloſſ. in dict. cap. Romana. §. ſi autem. verbo, Mãdetur. communiter receptã ex Decio in cap. ad noſtram. nu. 13. de appell. tunc enim niſi appellatio prius iuſtificata eſſet ex actis proceſſus. inhibitio nõ eſſet danda, iuxta tex. in dict. cap. Romana. §. ſi autem. Cæterũ ſi appellatũ fuerit ab alijs ſentẽtijs interlocutorijs non habentibus vim diffinitiuæ, nec continentibus grauamen irreparabile, ſuperior non debet inhibitionem dare, ſed tantũ citationem, & cõpulſionem, iuxta decretum Conci. Triden. Seſſ. 24. de reformatio. cap. in verſiculo, neq; appellationes ab eiſdem. Solent tamen nonnulli ſuperiores eo ipſo quòd appellans coram eiſdem ſe prę ſentat cum apoſtolis, ſi apellans eſt excommunicatus dare mãdatum eidem, quo præcipiunt iudici inferiori quod per quindecin dies, vel per aliud certum tempus excomunicatũ abſoluat. Similiter idem præcipiunt quãdo cauſa criminalis eſt, & quod inferior ſuper ſedeat executioni ſentẽtiæ per certũ tempus, quod ſuperiores faciunt, vt interim acta proceſſus ad eos tranferãtur, & tunc ſi ex eiſdem conſtiterit appellationem iuſtificatã eſſe, tunc in totũ inhibent inferiori, & cõceſſo præ

dicto mãdato citatorio, compulſorio vel etiã inhibitorio in caſib⁹, inquib⁹ inhibitio dari poteſt appellans facit il lud intimari iudici inferiori ne in cau ſa procedat, & parti appellatæ, vt corã ſuperiore cõpareat, & etiã notario cau ſę primę inſtãtię, vt acta proceſſus ſibi exhibeat offerẽdo eidẽ debitam mer-ceden pro ſuis exportulis Et ſi poſt in timationẽ inhibitionis inferiori factã (quãdo ab eius ſententia diffiniriua ap pellatũ fuit in aliquo caſu prohibito appellari, vel in cauſa criminali, vt ſu-pra reſoluimus, vel quãdo appellatum fuit à ſentẽtia continẽte grauamẽ irre parabile) inferior aliquid innouauerit & attẽtauerit remedio attẽtatorũ erũt per ſuperiorẽ reuocanda, iuxta tex. in c. non ſolũ in verſic. illa vero, iunctis verbis eiuſdẽ tex. ibi, exceptis caſibus de appel. in. 6. & exphcat & reſoluit Co uar. in pract. quęſt. c. 24. à. n. 1. Illa verò quæ innouata fuerint per inferiorem poſt appellationẽ à ſentẽtia diffinitiua interpoſitã caſu quo appellari licet, & etiam ea quæ intra decendiũ ad appel landũ conceſſum ante interpoſitionẽ appellationis fuerint innouata reuocã da erũt per viã attẽtati, vt probat tex. in dict. c. non ſolũ, in principio. & ex-plicat, & proſequitur Couar. in practi cis quæſt. c. 23. per totũ & Herculanus in tract. de attentatis. ſi verò notarius noluerit acta proceſſus exhibere, tunc aduerſus eũ erit procedendũ pœnis in tali caſu præſcriptis à Conc. Tri. Seſſ. 24. de reformatione. c. 20. verſicu. qui notarius. Sed ſi acta proceſſus appellãti exhibeat, illa eidem concedit clauſa & ſigillata, & cũ illis appellans vel eius procurator comparet coram ſuperio-re offerens acta prædicta, & porrigens libellum grauaminum aduerſus ſen-tentiam inferioris forma ſequenti.

LIBELLVS GRAVAMINVM.

FVlano en nõbre de fulano como mas aya lugar dẽ derecho, parezco ante. v. m. en grado de appellacion, agrauio, nullidad, o ſimple quere lla, o como mas a mi derecho conuẽga alegando dela juſticia de mi par-te, digo q̃ ſiendo por v. m. viſto el preſente proceſſo, hallara que la ſenten cia enel dada y pronunciada por el Reuerẽdo Prouiſor de tal parte, juez à quo cõtra el dicho mi parte y en fauor de fulano parte aduerſa es ningu na y do alguna, injuſta y muy agrauiada, digna de ſer emendada y reuo cada por v. m y della deue ſer dado por libre el dicho mi parte, declarãdo el dicho inferior auer hecho agrauio al dicho mi parte en la dicha ſentẽ cia, y q̃ el dicho mi parte appello biẽ y juſtamẽte en tiẽpo y forma, lo qual aſsi pido, y v. m. deue hazer por lo ſiguiẽte. Lo primero por todas las razo nes de nullidad y agrauio q̃ del proceſſo ſe deuẽ y puedẽ collegir q̃ he a qui por expreſſas, y de nueuo ante v. m. eneſta inſtãcia las digo y alego. Lo otro porq̃ la dicha ſentẽcia no fue dada apedimiẽto de parte, ni cõtra par te, en tiẽpo ni en forma, ni el proceſſo eſtaua eneſtado de ſe poder ſenten-ciar ni el dicho mi parte fue citado para la ver dar. Lo otro porq̃ el dicho mi parte prouo biẽ y cũplidamẽte ſu intẽciõ cõ mucho numero de teſti gos fidedignos, mayores de toda excepciõ, y la parte contraria no prouo coſa q̃ pudieſſe impedir la juſticia de mi parte. Lo otro por tal razõ. &c. Y

anſi de-

nasi deuiendo el dicho inferior ſentenciar en fauor del dicho mi parte lo condemno: por lo qual ſintiendo ſe agrauiado de la dicha ſentencia appello para ante v.m. en tiempo y forma y en la proſecucion de ſu appellacion tiene hechas las diligẽcias neceſſarias como del proceſſo cõſta, porq̃ pido a v.m. q̃ pronunciãdo ſe por juez deſta cauſa declarare el dicho juez inferior auer mal ſẽtẽciado, y la dicha mi parte biẽ appellado, mãdãdo dar la dicha ſentẽcia por ninguna, o alomenos reuocãdo la como iniuſta y agrauiada, ſobre q̃ pido cũplimiẽto de juſticia, y coſtas, y el officio dev.m. imploro, &c.

Circa ſupradictũ libellũ erit aduertẽdũ, quod ſi iudex inferior aliquid innouauit aliquo ex modis quibus diximus ſupra in iſta parte, poſt libellum appellationis, in verſic. ſupradictus libellus. in fine, ibi, & ſi poſt intimationem inhibi-
16 tionis, &c. quod reuocari debeat remedio attentatorum, tunc licet in quacunque parte litis reuocatio attentatorum ab appellante peti poſsit, vt determinat Rota in deciſ. 57. &. 185. in nouis, quã probãt Ioan. And. Dominicus, Ancha. & Peruſinus in. d. c. nõ ſolũ, & prędictã opinionẽ de iure veriorẽ eſſe, nec ſe vnquã de ea vidiſſe cõtrouerti teſtatur Coua. in pract. q. c. 23. n. 3. in fin. & Frã. Herculaneus in Tract. de attẽtatis. c. 11. n. 21 tamẽ tutius, & cautius erit, quod eodẽ libello grauaminum petatur reuocatio ſentẽtia principalis latæ, & attẽtatorũ, nec neceſſe erit in ſpecie peti, quod ante omnia reuocẽtur attentata, imo ſatis erit ſimpliciter peti reuocationẽ attẽtatorũ, ita reſoluunt ſupradicti DD. Quo circa quãdo aliquid innouatũ fuerit in prædicto libello grauaminũ poſt illam clauſulã, ſcilicet. Tiene hechas las diligencias neceſſarias, como del proceſſo cõſta. adijcienda erit clauſula ſequẽs. Y ſin embargo de la dicha appellacion, el dicho inferior innouo en la cauſa, procediendo a executar ſu ſentencia, o haziendo tal y tal coſa deſpues del appellaciõ por mi parte interpueſta, y en el tiẽpo que pudiera appellar, o deſpues que le fue notificada la inhibitoria de v.m. en que le inhibio, para que no ſe entremetieſſe en el conocimiẽto de la dicha cauſa, ni innouaſſe coſa alguna en ella, porq̃ pido a v.m. q̃ reponiẽdo primero y ante todas coſas todo lo hecho, innouado, y attẽtado por el dicho inferior v.m. proceda en la dicha cauſa, y declare la dicha ſentencia del dicho inferior por ninguna, o alomenos como injuſta la reuoque, ſobre que pido juſticia, &c.

Supradictus libellus grauaminũ producitur coram ſuperiore, qui præcipit, copiam eius exhiberi appellato, & quod ad primam audientiam reſpondeat, in qua comparet appellans incuſans contumaciam appellato, ex eo quod nõ reſpondeat, & proceditur ſicut diximus in prima parte huius ſecundi Tomi. in c. 5. de libelli oblatione, prope finẽ. in verſi. oblato prædicto libello actionis. Et quando pars appellata voluerit reſpondere libello grruaminum appellantis, poterit concipere reſponſum forma ſequenti.

Libellus reſponſorius ex parte appellati.

Fulano en nõbre de fulano cõ proteſtaciõ q̃ hago, de q̃ por auto o autos q̃ ante. V.M. haga no ſea viſto darle, ni atribuyrle mas ni mayor juriſdiction

de la que en tal caſo de derecho a v.m.cõpete,y eſſa no declinable, y en reſpueſta de vn eſcripto de agrauios por parte de fulano preſentado parezco ante v.m.y digo,q̃ ſiendo por v.m. viſto el preſente proceſſo hallara q̃ v.m. no es juez cõpetẽte,ni lo puede ſer deſta cauſa, ni de otra coſa tocãte a ella, por quãto del auto por el reuerẽdo prouiſor juez à quo,dado y pronũciado no ſe pudo ni deuio appellar cõforme a derecho ya lo nueuamẽte decretado enel Sacro Cõcilio de Trento, atẽto q̃ el dicho auto y ſentẽcia fue interlocutoria,y tal q̃ de derecho del no vuieſſe lugar appellaciõ, por lo qual v.m.ſe deue pronũciar por no juez deſta cauſa exonerando ſe della,y remitiẽdo el conocimiẽto al dicho Prouiſor,declarãdo mal appellado por la parte cõtraria,y condenãdola en coſtas. Y caſo no cõfeſſado q̃ lo ſuſodicho lugar no aya v.m.deue por ſu ſentencia cõfirmar la ſentẽcia dada y pronunciada por el dicho Reuerendo prouiſor en fauor de mi parte, y cõtra el dicho aduerſo,declarãdo auer hecho juſticia,y lo q̃ era obligado, y el dicho aduerſo auer mal appellado,lo qual aſsi pido,y v.m. deue hazer por lo ſiguiente. Lo primero por todo lo general que ſe ſuele dezir y alegar,que he aqui por expreſſo,y por las demas razones que dela dicha ſentẽcia y proceſſo ſe coligen,y por todo lo que por mi parte fue dicho, y alegado y prouado ante el inferior,lo qual en eſta inſtancia reproduzgo: y porque la dicha ſentẽcia fue dada conforme a derecho atẽto lo alegado y prouado, y la parte aduerſa fue citada para la ver dar,y porq̃ el dicho mi parte prouo ſufficientemente ſu intẽciõ,y el aduerſo no probo coſa que aprouecharle pudieſſe,y lo que agora de nueuo dize y alega ya lo tiene alegado y articulado en la primera inſtãcia y cõforme a derecho no a lugar de lo alegar en eſta ſegũda,porque pido a v.m.en todo haga ſegun y como de ſuſo pedido tengo,y en lo neceſſario el officio de v.m.imploro,pido juſticia y las coſtas proteſto,&c.

Iſte libellus offertur coram iudice,& eius copia datur appellanti,qui ſi voluerit replicare poterit,cuius replicationis copia datur appellato, quid duplicare poterit:& cũ duobus libellis ab vtraq; parte productis concluditur per partes & iudex pro cõcluſo habet,vt diximus in dicta prima Parte huius ſecũdi tomi in §.ſentẽtia interlocutoria. in medio. Et tunc proceſſus defertur ad iudicem, & ſi viſo proceſſu iudex inuenerit appellatũ fuiſſe à ſentẽtia interlocutoria habente vim diffinitiuæ vel cõtinente grauamen irreparabile per diffinitiuam conſtiteritq; bene appellatum fuiſſe ex
18 primis actis proceſſus primæ inſtãtię, nõ verò ex nouis,quia appellatio ab interlocutoria nõ poteſt iuſtificari ex nouis actis, ſed ſolummodo ex primis, vt probat text.in Clementi.appellanti.de appellat.& Bart.in.l.eius qui num.8.ff. de appel.& in.l. ait prætor. nu.4. ff.de minoribus.& pro regula ponit Socinus in regula,22. & Petrus Dueñas in regula. 47. quam ibi limitat ſeptem modis & ſi in aliquo caſu,ex limitatis per Socinũ,& Dueñas, aliquid probari debeat, iudex appellationis recipit articulũ illum ad probationem. Conſtitoque ex primis actis,vel ex nouis (caſu quo locum habent) bene appellatum fuiſſe,
19 tunc iudex profert ſententiam interlocutoriam,qua pronuntiat ſe iudicem eſſę illius cauſæ,retinens cognitionẽ cauſæ

sæ principalis, secundum glossam in.ca. vt debitus honor. verb. Alioquin. de appel. & glo. 1. in. c. Romana. §. fin. eodem tit. lib. 6, Quam sententiam ante omnia iudex superior proferte debet, quia super illo grauamine fundatur sua iurisdictio, vt dicto capite. Romana. § si verò, &. §. quod si obijciatur. Quando enim iurisdictio alicuius fundatur in aliqua qualitate, prius de illa constare debet, & iudex pronuntiare se iudicem illius causæ esse, iuxta text. in cap. cum in iure. de offic. deleg. & in ca. 1. eodem titu. lib. 6. & in prædicta sententia iudex debet in negocio principali partes ad probationem recipere. quãdo lo
20 cus probationi fuerit, sed si ex primis actis processus vel ex nobis, in casu quo locum habuerint, constiterit male appellatum fuisse à prædicta sententia interlocutoria, grauaméque non fuisse illatum ab inferiori, tunc iudex appellationis proferre debebit sententiam qua cognitionem causæ ad inferiorẽ remittat, in expensis condemnando appellantem, vt probat text. in dict. ca. vt debitus, de appellationibus. & in c. 1. eodem tit. lib. 6. in versicul. quod si appellator. Cæterum si iudex inuenerit appellatũ fuisse à sententia diffinitiua, & nihil de nouo per partes in hac instantia allegatum fuisse, quod non esset iam allegatum, articulatum, & probatũ in prima instantia coram inferiori, tunc nó recipit partes ad probationem, sed profert
21 sententiam diffinitiuam: nã licet regula vulgaris sit, quod in instantia appellationis non allegata allegabo, & non probata probabo, iuxta textum in. l. per hanc. & ibi DD. C. de temporibus appellationum. & in ca. fraternitatis. de testibus. tamẽ illa regula vera est & procedit, quando nouæ probationes non essent super eisdem articulis vel directe cõtrarijs, sed super nouis articulis depẽdentibus à veteribus faciẽtibus ad causam, vt probat tex. in Clementina. 2. de testibus. Bartol. in dict. l. per hanc. Panorm. & Felinus in dict. c. fraternitatis, & tradit Petrus Dueñas in regula. 48. fallentia. 1. & Ioãnes Matiençonus in dialogo relatoris. 3. par. cap. 46. cum noanullis sequẽtibus. Sed si iudex inuenerit aliquid fuisse de nouo allegatũ super repetita, & deducta in causa principali, vel allegatũ in prima instantia, nõ fuisse articulatũ vel probatũ, tunc profert sententiã interlocutoriã qua partes recipit ad probationem, & vtroque casu sentẽtia erit formanda modo sequenti.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se iudicem.

22 EN Salamãca a tãtos dias de tal mes y tal año el Señor licẽciado fulano, juez Metropolitano del Arçobispo de Sãctiago, auiẽdo visto el presẽte processo q̃ en grado de appellacio ante el auia venido, entre partes dela vna fulano appelãte, y dela otra fulano appelado sobre tal articulo dixo q̃ se deuia pronũciar y pronũcio por juez cõpetẽte desta causa, y procediẽdo a hazer justicia enella, q̃ deuia de declarar y declaro q̃ el juez à quo, q̃ della conocio en primera instãcia, en dar y pronũciar tal auto y sẽtẽcia interlocutoria q̃ dio y pronũcio, hizo agrauio al dicho fulano, y assi declaro biẽ apelado por

parte del dicho fulano y mal ſentenciado, por el dicho juez inferior, y q̃ de uia reuocar y reuoco el dicho auto y ſentencia interlocutoria: en cuya conſequencia dixo que retenia, y retuuo en ſi el conocimiento dela cauſa principal, y por eſtar concluſa para prueua dixo que recebia, y recibio las partes ala prueua, con termino y eſpacio de nueue dias, ſaluo iure impertinentiũ & non admittendorum, y que citaua, y cito a ambas las partes para q̃ vengã a ver preſentar, jurar, y conocer los teſtigos y las eſcripturas que la vna parte preſentare contra la otra, y la otra contra la otra, aſsi lo pronuncio, y mãdo y lo firmo de ſu nombre ſiendo teſtigos fulano y fulano.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat ſe non eſſe iudicem.

63 Viſto eſte proceſſo que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado. &c.

FAllamos, q̃ nos deuemos pronũciar y pronũciamos por no juez deſta cauſa, attento que el reuerendo prouiſor de tal parte juez à quo, q̃ della conocio en primera inſtancia en pronunciar como pronuncio tal auto interlocutorio, no hizo agrauio al dicho fulano, ni el del pudo appellar, y procediendo à hazer juſticia dezimos que deuemos declarar, y declaramos bié pronunciado por el dicho reuerẽdo juez à quo, y mal appellado por porte del dicho fulano: en cuya conſequencia remitimos el conocimiento deſta cauſa al dicho reuerẽdo juez à quo para que proceda enella cõforme à derecho, y mas condenamos al dicho fulano en las coſtas deſta inſtãcia juſtamente hechas, cuya taxacion en nos reſeruamos, aſsi lo pronunciamos y mandamos por eſta nueſtra ſentencia juzgando. &c.

Sentencia interlocutoria qua partes recipiuntur ad probationem.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el Señor Licenciado fulano juez Metropolitano del Reuerendiſsimo Señor Arçobiſpo de Sanctiago, auiendo viſto el preſente proceſſo, que en grado de appellacion ante ſu merced pende, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado dixo que ſe deuia de pronunciar y pronuncio por juez competente deſta cauſa, y procediendo en ella a hazer juſticia, que deuia de recebir, y recibio a ambas las partes a la prueua ſobre lo nueuamente allegado, y lo no prouado en la primera inſtancia, con ter-

con termino y espacio de nueue dias, saluo juere impertinẽtium, & non admittendorum, y mando citar a ambas las partes para ver presentar, jurar y conocer los testigos y escripturas que la vna parte presentare contra la otra, y la otra contra la otra, assi lo pronuncio y mando, y firmo de su nombre siendo testigos fulano y fulano.

deinceps in hac instantia procedendũ erit forma & modo, quibus diximus in prima parte huius secundi Tomi. in. §. sentẽtia interlocutoria qua iudex pronũtiat se iudicẽ esse, vsq; ad finẽ totius illius partis. Et est aduertendũ, quod etiam in ista instantia potest etiã opponi contra iudicẽ exceptio recusationis, quæ opponenda erit tẽpore, modo, & forma, quibus diximus in dict. prima parte huius secundi tomi. in c. 6. de exceptionibus dilatorijs in principio. in versi. est etiam aduertendũ, &c. & postquam deuentũ fuerit ad conclusionẽ causæ, & ad citationem partiũ ad audiendam sententiam diffinitiuam, iudex viso processu, & attentis, & consideratis omnibus ijs, quæ diximus in ptima parte primi tomi in tempore. 10. profert sententiam diffinitiuam aut confirmatoriam, vel reuocatoriam forma sequenti.

Sententia diffinitiua confirmatoria.

24 Visto este processo que ante nos pende en grado de appellacion entre partes, de la vna fulano appellante, y su procurador en su nombre: y de la otra fulano appellado y su procurador. &c.

Hallamos atẽtos los autos y meritos del q̃ la sentencia diffinitiua enel dada y pronũciada por el Reuerẽdo Prouisor de tal parte juez à quo, q̃ desta causa conocio en primera instãcia, fue justa y conforme a derecho dada y pronunciada, y que la deuemos confirmar y confirmamos segun y como enella se contiene, y remittimos la execucion della al dicho Reuerendo juez a quo, para que lleue su sentẽcia a deuida execuciõ, y efecto: y mas condenamoa al dicho fulano appellãte en las costas desta instãcia iustamente hechas, cuya taxaciõ en nos reseruamos, y por esta nuestra sentencia diffinitiua juzgãdo assi lo pronunciamos y mãdamos. &c.

Sententia diffinitiua reuocatoria.

Visto este processo, que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado y sus procuradores, en sus nombres. &c.

Hallamos attẽto lo nueuamẽte allegado y probado en esta instãcia, q̃ el dicho fulano appellãte prouo biẽ y cũplidamẽte su intẽciõ y lo q̃ prouarle conuenia, y por tal biẽ prouada la damos y pronũciamos, en cuya cõsequẽcia dezimos q̃ deuemos reuocar y reuocamos la sentẽcia diffinitiua eneste processo dada y pronũciada por el reuerẽdo prouisor de tal

parte,

parte, juez à quo, que dest a causa conocio en primera instancia, y que debemos absoluer y absoluemos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido por parte del dicho fulano, assi lo pronunciamos y mandamos por esta nuestra sentencia diffinitiuamente juzgando sin costas, &c.

Vnaquæq; ex supradictis sentẽtijs intimatur vtriq; parti, & pars quæ sentserit se grauatam esse poterit ab ea appellare ad Nuncium vel summum Pontificem, vel ad alium iudicem proximum, & immediatum superiorem (si forte aliquis fuerit) si non fuerint tres sentẽtiæ omnino conformes, alioquin non erit locus appellationi, vt in cap. sua nobis, & ibi Panormitan. Decius, & reliqui de appellatio. Et appellatio inter ponenda erit intra decem dies à die notificationis eodem modo, quo in ista instantia diximus, & si iudex noluerit appellationi deferre, poterit appellans recurrere ad cancellariam Regiam per viam violentiæ, sicuti supra diximus in ista præsenti parte. Et interim debebit mittere ad impetrandas literas & breue commissionis à Nuntio Hispaniæ, cum relatione negotij, sententiæ, grauaminis, & appellationis, & literis commissionis impetratis, appellans tunc illas clausulas coram aliquo notario præsentat iudici cõmissionis, petẽsq; ab eo & requirẽs, quòd cognitionẽ causę acceptet, & impleat quòd sibi in literis mandatur, & suum mandatum inhibitionis contra iudicem à quo & citationis cõtra partem appellatã, & compulsionis contra notariũ concedat. Qui iudex delegatus prædictum mandatum concedit cum insertione literarum apostolicarũ, vel præcipiendo notario, quod literas apostolicas originaliter intimet, & indicet iudici à quo, vel parti quæ eas videre voluerit: & prędicto mãdato intimato iudici, parti, & notorio, deinde in causa proceditur, sicut in ista præsenti parte. Cæterum si à prædicta sententia nõ fuerit appellatũ, vel iam quòd fuit, appellatio remanserit deserta, & sentẽtia transacta in rẽ iudicatam, poterit tũc executioni mandari, sicut diximus supra in Tertia parte huius Secundi Tomi. & idem erit quando fuerint tres sentẽtiæ diffinitiuæ conformes, iuxta text. in Clemen. 1. de re iud. & resoluit Couarr. in practic. quæst. cap. 29. &c.

Finis Quintæ Partis Secundi Tomi.

Iter tivstomus

Es del collegio de Sancta Cath.ª
Universidad de Ozmaspa
tronato R.l y fundacion
de el obispo mi señor D.n Pedro Al
uarez Vaz de Acosta
Año de 1692

TERTIVS TOMVS IN QVO CONTINENTVR

breue compendium ad hodiernum ſtylum de actionibus, & earum formulis, & nonnullis alijs remedijs extra ordinarijs.

Ex Initio.

SVMMARIA.

1 STudioſe agendum eſt vt ea, quæ promittuntur opere compleantur.

2 In inſtituēdis actionibus qui olim cadebat à ſyllaba cauſa priuabatur.

3 Nouiori iure, quibuſcunq; verbis proponi poteſt actio.

4 Per titulum. C. de formulis ſublatis nō cenſetur actio ſublata,

5 Sine actione nemo experitur.

6 Partē in iudicio ſine actione agentē, abſq; alterius partis petitione ex officio iudex repellere poteſt.

7 Neceſſarium non eſt nomen actionis exprimi ſed ſolum ſimpliciter factum narrari.

8 Si ſententia feratur ſuper libello, in quo factum ita inepte eſt enarratum, vt ex eo actio colligi non poſſit, eſt ipſo iure nulla.

9 Si pars non opponat de nullitate ſententiæ, eo quod ineptitudo in libello verſatur, ſententia poteſt executioni mandari.

Intellectus verus ad l. §. 1. ff. ſi menſor falſum modum dixerit. traditur.

10 In plures ſignificationes accipitur actio.

11 Nihil aliud eſt actio quam ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur.

12 Actionum quædam ſunt natiuæ, quædā datiuæ nuncupantur.

13 Omnis actio, quæ præexiſtentem materiā, ex qua oriatur continet, natiua dicitur.

14 Datiua actio eſt ea, quæ ſine materia aliqua ſufficiente, ex æquitate prætoris conceditur: verius tamē eſt in puncto iuris, omnes actiones natiuas eſſe.

15 Effectus & differētia aſſignata per glo. in l. cum precario. ff. de precario. verus non eſt in puncto iuris.

16 Quædam actiones ſunt directæ, quædam vtiles.

17 Directæ actiones ſunt illæ, quæ in albo prætoris deſcriptæ erant, & ex mero iuris rigore naſcebantur.

18 Vtiles actiones illæ appellantur, quæ non ex iuris rigore, ſed æquitate ſuadente

A

dente à praetore concedebantur.

19 *Idem consequitur quis per actionem vtilem, quod per actionem directam.*

Differentiae inter vtiles, & directas actiones, traduntur remissiué.

20 *Quam plures actionum diuisiones fuerunt à Iust. traditae in toto titulo. de actionibus institut.*

Initium.

Vperiori anno proximo elapso, dum in florentissimo Salmanticensi gymnasio publicè, magnoque cum audientium applausu, summoque meo labore, & exacta diligentia prælcriberem formam, & ordinem iudiciorum pullicitus fui, actionum materiam, & earum libellos ad breue compendium redigere iuxta stylum hodiernum. Ideo
1 præsenti anno. 1574. vt quod ore promisi, opere adimpleam, decreui præsentem tractatum præscribere, considerans quantum conducat, quamque necessarius sit negocijs forensibus. Nam licet antiquæ actionum formulæ, quæ in proponendis actionibus præscriptæ
2 erant, (quæ ita obseruabantur, vt qui cadebat à syllaba, cadebat à causa, ne populus ad libitū ageret iuxta textum in.l. secunda. §. deinde ex his. ff. de
3 origine iuris) iam hodie sublatæ sint vtroque iure per titu. C. de formulis su
4 blat. & per textum in capite. dilecti. de iudicijs. sic intelligendum: non tamen censetur sublata actio, prout sumitur pro iure agendi: imo vsque adeo ne-
5 cessaria est, vt sine ea nemo experiri possit iuxta text. in. l. si pupilli. §. vi deamus. ff. de nego. gest. & in capite cō stitutis. 47. iuncta glos. prima. de elec-
6 tion. Quinimo absque actione agens officio iudicis sine partis petitione à iudicio repellitur secundum glossam in l. vbi pactum. C. de transationibus receptam communiter ex Tiraquello. in l. si vnquam. §. reuertatur. numero. 281. C. de reuocandis donacion. quæ etiam aptè in libello componi debet, non tamen exprimendo nomen actionis, quia
7 hoc necessarium non est, sed solummodo narrando pure & simpliciter factum, ex quo resultet nomen actionis, iuxta textum in dicto capite dilecti. de iudicijs. & gloss. in Authentica de exhibendis reis. §. primo. verbo. libellum. quam sequitur Bartolus numero. 18 de Oroscius numero. 32. in. l. primà. ff. de edendo. & hanc testantur cō munem opinionem Panormitan. Decius & Alciatus. in dicto capite dilecti. & Iasson. in. §. omnium numer. 175. institut. de actionibus. explicat Maranta de ordine iudiciorum. sexta parte, membro. quinto. numero quinto. Iuxta quam resolutionem intelli debet textus in. l. omnes. §. finali. ibi, proposita actione. C. de Episcopis & Clericis. & in. l. finali. C. de interdict. & ex l. edita. C. de edendo. & in capite experientiæ. 11. quæstione prima. & in capite octauo. 12. quæstione secunda. & in capite examinata. de iudic. & in capite finali. de libello oblatione. & in capite primo. de mutuis petitio. quibus iuribus probari videbatur nomen actionis exprimendum esse. Debent enim iura illa intelligi de petitione, in qua narratur factū aptè, ita vt ex eo no
8 men actionis resultet. Alioquin enim si factum in epté in libello narraretur, ita quod ex eo nulla actio colligi posset, sententia lata super tali libello inepto nulla esset, secundum glossam in principio institutis. de obligation.

quam

quam probat Baldus in.l.actori. & in.l. in bona fide. C.de rebus creditis.cuius gloſſ. opinio etiam hodie procedit de iure Regio,ſi ineptitudo libelli à parte opponeretur, ſecus tamen ſi oppoſita non eſſet,& de veritate cauſæ in proceſſu conſtaret,iuxta text.in.l.10.tit.17.libro.4.Recop.Nec huic veræ reſolutioni oſtat.l.1.ibi.nec tenere intentionem. ff.ſi menſor falſum modum dixerit. Nã omiſſo intellectu Barto.dict.l.1. numero.19.ff.de edendo,& Felini.capit.examinata.de iudic. & Ripæ.l.edita. C.de edendo.dici poteſt, quod ideo ibi libellus viciatur, quia expreſſe ibi prohibitum fuit actionem intentari in honorẽ agri menſoris, vt colligitur ex verbis illius tex.ibi,beneficij loco,& ibi,honorarium. Ob idque operæ precium duxi actiones, & earum libellos in iſto tractatu præſcribere iuxta praxim,quę hodie in tribunalibus frequẽtatur. Ad cuius rei explicationem breuiter nonnulla erunt præmittenda. Primò, quod actio habet plures ſignificationes,ſecũdum Albertum.in ſuo dictionario verbo.actio,Alciatum in.l.edita.C.de edẽdo.& Benincaſium in princip. inſtitut. de action. à numero. 140. & Ambroſium Calepinum in ſuo dictionario verbo.ago,& verbo.actio. In noſtra tamẽ materia actio ſignificat ius perſequẽdi in iudicio,quod nobis debetur,iuxt.tx. in principio inſtit.de actioninib⁹. & in l.nihil aliud.ff.de actionibus & obligationibus.& notant Bart.Bal.Angel. & omnes communiter ex Zaſio in princi. colum.1.inſtit.de actionibus,& ibi Corraſius.numero.3.& Benincaſius.numero. 272.&.220.Secundò quod actio alia eſt natiua,& alia datiua,ſecundum gloſſ.1. in.l.ex legato nominis C.de legat. quã teſtatur communit.receptam Iaſſon in. §.rurſus.numero.78.&.79. inſtitut.de actio.& Oroſcius in.l.fin.ff.de edendo. & dominus Antonius de Meneſes à Padilla in.l.naturalis.§.at cũ do.ff.de prę-

10 11 12

ſcriptis verb.& Benincaſius in prefatione ad tit.inſtit.de actio. Actio natiua dicitur, quæ habet perſiſtentem materiã, ex qua oriatur, vt putà contractum, vel obligationem: datiua vero dicitur quæ hac materia caret,ſed ex æquitate prętoris datur. At vero in pũcto iuris verior opinio eſt,omnes actiones tantum natiuas eſſe,cum ſine perſiſtẽte materia nulla actio reperiatur, ſecundum Dec. & Alci.in.l. cum mota. C.de tranſaction. Forcat.in Dialogo.47. Duare. in princ. inſtit.de action.verbo.actionem, & ibi Otomanum.nu.14. Nec effectus illius communis differentiæ inter natiuã, & datiuam, ſcilicet,quod datiua ad hæredes non tranſit,verus eſt,ſecundum Couar.in reg.poſſeſſor.3.part.§.1. nu.4.& Manuelẽ Coſtam in tract. de patruo & nepote. fol.8. Tertiò, ꝙ actiones aliæ ſunt directæ,& aliæ vtiles,iuxta tex. in l.actionis.ff. de actionibus & oblig. & in.l.actio.ff.de negoc.geſt.& in.l.curatoris.C.eodem tit.& gl.1.in.d.l. ex legato. Actiones directæ ſunt, quæ antiquitus ex contractibus nominatis,vt putà ex emptione, & locatione,& ſimilibus deſcriptæ erant in albo prætoris iuxta tx.in.l.2.§.deinde.ff.de origine iuris.& in.l.1.C.de interdi. Poſtea tamen,quia multo plura eſſent negotia,quàm actiones,vt in.l.4.ff. de præſcriptis verb. & plures eſſent contractus,qui non haberent certam formam actionum in albo prætoris deſcriptã, prætor æquitate & publica vtilitate ſuadente actiones cõmodas dedit,quæ vtiles appellãtur. Regulariter tamen directæ & vtiles eandẽ naturam habent,vt probatur in.l.actio. ff.de neg.geſt.& notat Iaſſon in.l. cum fundus.§.ſeruũ.ff.ſi certũ petatur.n.14. Duare.li.1.diſpũ.l.2.& in.l. iuris gẽtiũ. §.& ideo.ff.de pac.Baldui.in.§.fin.ver. vtilis.inſti. ad legem Aquil. & Connanus li.7.cõmentariorũ.c.15.n.10.& differentias inter vtiles & directas cõgerit Bartolus in.l.1.ff.de actiõ. & obliga.&

13 14 15 16 17 18 19

Iaſſon.in.d.l.cum fundus.§. ſeruum.n. 15.& Carolus Ruinus in. l.1. C. qui ad mitti.num.482. Quartò,quod Iuſtinianus in titul.de action.plures diuiſiones actionum conſtituit. Primò enim dixit,actiones alias eſſe reales, & alias perſonales,in.§.omnium. inſtit. de action. dixit etiam alias eſſe miſtas, reales & perſonales ſimul,in.§.quædam. eodem titul.Secundò dixit, actiones quaſdam eſſe ciuiles,& quaſdam prætorias,in.§. ſed iſtæ.eodem titulo.vbi prætorias ſub diſtingit in reales,& perſonales. De realibus egit in.§.nanque ſicui.vſque ad.§. in perſonam.eiuſdem tituli. Et de perſonalibus prætorijs egit à dicto.§. in perſonam,& in quo tex.iuncto.§.pœnales. iterum prætorias perſonales ſubdiſtinxit in perſonales.prętorias,rei perſequutorias:de quibus egit in.§.de cõſtituta. & in.§.actiones.& in.§.item ſi quis.eodem titulo.& in perſonales, prætorias. pœnæ perſequutorias,de quibus egit in §.pœnales. Tertiò dixit,actiones alias eſſe præiudiciales,& alias non præiudiciales in.§.præiudiciales.eodem titulo. Quartò dixit , actiones quaſdam eſſe rei perſequutorias tantum, quaſdã perſequutorias pœnæ tantum , quaſdam perſequtorias rei & pœnę ſimul,in.§.ſequens illa diuiſio.de quibus egit à.§.rei perſequendæ. vſque ad. §. quædam. Quintò dixit , actiones alias in ſimplum,alias in duplum,alias in triplum, & alias in quadruplum dari in. §. omnes. eodem titulo. quo in loco de omnibus egit,vſque ad.§.actionum. Sextò dixit actiones alias bonę fidei eſſe,& alias ſtricti iuris,in.§ actionum. eodem titulo.de quibus ibi egit. Septimò dixit,actiones alias arbitrarias eſſe.& alias non arbitrarias,in.§.præterea, quaſdã. de quibus ibi egit vſque ad.§. ſunt præterea.Octauò dixit,actiones alias priuilegiatas eſſe in.§. ſunt præterea, vſque ad finem tituli. Quarum omnium naturam & formulam, ſequèns ordinem Iuſtiniani,explicabo in ſequẽtibus reſolutionibus.

Ex Cap. Primo.

SVMMARIA.

1 *PRimum caput de aliquibus actionibus tam perſonalibus , realibus , quàm miſtis iure ciuili introductis.*

2 *Perſonalis actio eſt illa, quæ alicuius perſonam, vel eius hæredis non poteſt egredi.*

3 *Actio realis eſt, quæ continet ius in ipſa re, eamque ſicut lepra leproſum comitatur.*

4 *Per perſonalem actionem perſonam, tantum obligatam perſequimur, at vero per realem quemcunque rei poſſeſſorem.*

5 *Vt perſonalis actio oriatur neceſſarium eſt contractum vel quaſi contractum, maleficium, vel quaſi maleficium adeſſe.*

6 *Realis actio tantũ naſcitur ex iure quod in re habemus.*

7 *Per perſonalem actionem intendit quis dari ſibi oportere, quod dominij tranſlationem ſignificat.*

8 *Per realem actionem non nouum ius, ſed vt id qnod eſt declaretur, actor poſtulat.*

9 *Sicut perſonalis actio, cõdictio, ita & realis vendicatio nuncupatur.*

10 *Miſtæ actiones eæ dicuntur, quæ ſimul & perſonales & reales ſunt.*

11 *Speciem de per ſe non conſtituunt actiones miſtæ, ſed qualitate tantum differunt.*

12 Ciui-

12 *Ciuiles actiones sunt illæ, quæ ciuili iure: prætoriæ, quæ á prætore inductæ fuerunt.*

13 *Prætores possunt iura, & actiones dare.*

14 *Sicut ciuiles actiones perpetuo, ita prætoriæ per annum durare solent.*

15 *Quando honoraria actio est rei persequutoria perpetuo durat.*

Caput Primum. De nõnullis actionibus personalibus, realibus, & mistis, à iure cíuili descendentibus.

1 DIximus in initio huius trãctatus actiones esse personales nonnullas, alias reales, & alias mistas, & alias inductas, esse à iure ciuili, & alias à iure prætorio cum Iustiniano in. §. omniũ, iuncto. §. 2 quædam. institu. de action. Personalis actio est, quando ius inuenitur in ipsa obligatione, & comitatur personã obligati, vel eius hæredis, qui suam personã repræsentat, nec vltra progreditur. Realis verò actio est, quando ius reperitur 3 in ipsa re absque obligatione, & rẽ ipsam comitatur, & datur contra quemcunque rei possessorem. Ita colligitur ex dict. §. omnium. in versic. namq;, iũcto vers. aut cum eo. & ex. l. actionum genera. in principio. ff. de actionibus & obligationibus. & tradit Iasson. nume. 2. & Gometius nume. 13. in dict. §. omnium. ex quibus constat personales 4 actiones differre à realibus. Primò, quia per personales cõsequimur ius cõtra solam personam, quæ contraxit, vel deliquit, vel cõtra eius hæredem, iuxta tex. in. d. §. omnium. & in dict. l. actionũ. Per reales verò persequimur rem à quocunque possessore, vt probatur in dictis iuribus: & ita natura ipsa differunt præ dictæ actiones. Secũdò differunt in ori 5 gine, quia personalis oritur ex cõtractu vel quasi contractu, ex maleficio vel quasi maleficio vt probatur in dicto. §. omnium in illis verbis ibi, vel alijs quibusdam modis secundum Iassonem ibi 6 numero. 33. & Cuiacium. Realis autem oritur ex re vel iure, quod in re habemus, vt probatur in. d. l. actionum. in principio. & in. d. §. omnium. versiculo namque. & versic. aut cum eo. Tertiò 7 differunt in effectu, quia per personalẽ actor concludit, quod reus condẽnetur ad dandam sibi rem, vel ad dominium transferendum, aut ad aliquid faciendum, vt probatur in dicto. §. omnium. versicul. namque. & in. §. appellamus. in 8 stit. de action. At vero per realem actor petit, quod declaretur dominus illius rei, vt probatur in. l. Põponius. §. sed & is. ff. de procuratoribus. & in. l. ex diuerso. ff. de rei vendicatione. Quartò diffe 9 runt in nomine, quia personales condictiones appellantur, reales verò vendications, vt in dict. §. appellamus. & in 10 dict. l. actionum. in principio. Mistæ autem actiones sunt, quę nec mere reales, nec personales sunt, sed simul reales, & personales, vt putà actio finium regundorum, communi diuidundo, familiæ herciscundæ. vt probatur in. §. quædam. institu. de action. & in. l. actionis. 11 36. versiculo mistæ. ff. de actionibus & obligationibus. Quæ tamen actiones mistæ non constituunt speciem de per se, sed differunt qualitate, secundũ Iassonem in dict. §. omnium. numero. 27, & in. l. 2. numer. 2. ff. de verborum. Gometium in dict. §. quædam. Maynerium in lib. 2. actionum. num. 4. & hanc testatur communem opinionem Iasson in, l. si arrogatur. nume. 45. ff. de adoptionibus. quanuis in specie differre dicat gl. in dict. §. omnium. verbo. summa. & alij communiter, quos refert Ias. ibi nu.

26.& Alex.in.l.in actibus.ff.de in litem
12 iurando.Rursus actiones inductę à iure ciuili dicũtur ciuiles,quia ex legibus ciuilibus descẽdunt, prætoriæ verò quæ
13 à prætore sunt comparatæ: tanta enim fuit prætoris autoritas, vt iura & actiones dare posset,iuxta tx.in.l.2.§. eo tẽpore.ff.de origine iuris.& in.§. prætorum.instit.de iure naturali. Et actiones
14 ciuiles differũt â prætorijs,quia ciuiles sunt perpetuæ,prætorię verò durãt per annum.iuxta tx. in.l. in honorarijs. ff. de actionibus & obligationibus. & in principio.instit.de perp.& temp. actio·
15 Quod verum est, quãdo prætoriæ sunt pœnales,cæterùm quando sunt rei persecutoriæ perpetuò durãt. vt probatur in dict.principio, de perpet.& tempor. action. Et an actiones descendentes ab statutis,& constitutionibus conditis à ducibus,marchionibus, Episcopis, aut correctoribus sint perpetuæ, vel annales,resoluunt Iasson in.§. sed istæ. à nu. 27.instit.de action.Auilesius in.cç.prætorum.capit.17.Auendanius in mandatis principium.cap.5.num.9.&.10.& in cap.6.nume.4. Et de omnibus supradictis actionibus personalibus,realibꝰ, & mistis à iure ciuili, & â prætorio inductis sigillatim suo loco à nobis erit dicẽdum,prius à personali incipiendo in genere,&c.

Ex.§. Primo.

SVMMARIA.

1 *OMnes actiones personales dicuntur condictiones.*

2 *Olim qui in personam agebat suo aduersario prius denuntiabat.*

3 *In personalibus actionibus instituendis denunciatio non est hodie necessaria.*

4 *Condictionis appellatione omnis actio personalis continetur.*

5 *Certi condictio generalis est, competitque ex omni causa, qua quid certum petitur.*

6 *Condictio trahitur ad eas etiã causas, quibus non certum exigitur.*

7 *Personalis actio ad rem propriã fere nũquam datur.*

8 *Qui semel est dominus amplius dominus effici non potest.*

9 *Ad dandum competit actio personalis.*

10 *Verbum dare,translationem dominij significat.*

11 *Contra furem actio personalis competere potest.*

12 *Omnis actio de generat contra furem.*

13 *Dominium in furem translatum esse fingitur.*

14 *Personalis actio ex contractu vel quasi, aut ex maleficio, vel quasi maleficio nascitur.*

15 *Libellus in actione personali sermone Hispano conceptus.*

§. 1. de personali actione.

1 PErsonalis actio appellatur condictio à verbo antiquo, condicere, quod significabat denuntiare. Et hinc cõdictiones omnes actiones personales nucupã-
2 tur, ex eo quod olim, qui in personam ageret, denuntiare suo aduersario soleret, vt certa die iudicio adesset. Nam postquam extra iudiciũ familiariter debitorem cõmonuerat,vt ei solueret,aduersario non satisfaciente, dicebat eidẽ

&

& denūtiabat diem, qua in iudicio ſiſtendum eſſet. Et à tali prædictione, & denunciatione diei actiones in perſonã
3 appellatæ fuerunt, condictiones· quod nomen adhuc retinent. Licèt hodie talis denunciatio neceſſaria nô ſit: ac ideo improprie & abuſiue actiones perſonales appellantur, condictiones, quia ſolũ modo retinent veſtigium nominis abſque effectu, iuxta tex. in. §. appellamus. inſti. de actio. & reſoluunt ibi Otoman; num. 17. Miſingeri. num. 2. Ioannes Corraſius num. 5. & Briſonius. li. 3. de verborum ſignificatione verb. condicere, Qua in re obſeruandum erit, quòd licèt
4 appellatione condictionis omnis actio perſonalis contineatur, iuxta text. in. l.
5 actionum, in princip. 24. ff. de action. & obliga. cum ex omni cauſa contractuve, quo certum quid petitur competat certi condictio, vt in. l. certi cõditio. ff.
6 ſi certum petatur, tamẽ etiam trahitur ad eas actiones perſonales, quæ certum nomen non habent: & dicitur condictio incerti, vt putà condictio ob cauſam, indebiti, ſine cauſa, ex lege, & ſimiles, ſecundũ Briſonium, in dict. l. 3. verbo. condictio, & Corraſium in. d. §. appellamus. n. 7. Ex qua reſolutione colligitur vis & effect⁹ actionis perſonalis,
7 ſcilicet, quod per eam nemo poteſt rem propriam petere. iuxta tx. in. §. ſic itaq; diſcretis. inſti. de actionibus, ibi, ſi appa ret dare oportere. Quod exponi debet. id eſt, ſi agat actione perſonali ſecundũ Fabrum, & Angelũ ibi receptos à Miſingerio ibidem. num. 2. Quanuis aliter explicet Dynus receptus ab Otomano, & Corraſio ibi; & quidquid aliter expo nat ibidem Iaſſon num. 15. Et ita ibi cõ ſtituitur Regula, nempe, quòd nemo po teſt rem ſuam ab olio condicere, id eſt, nemo poteſt actione perſonali rem pro priam petere: quæ regula etiam proba-
8 tur in. l. fin. ff. vſufructuarius. quemadmodum caueat. Et ratio prædictæ regu læ eſt, quia quòd proprium alicuius eſt amplius illius fieri non põteſt, vt proba tur in. d. §. ſic itaque. ad quod text. ille quotidie allegatur ex Iaſſone ibi nu. 3. probatur etiam in. l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquirenda poſſeſſione. & in. l. non vt ex plurib⁹. ff. de regulis iuris. & in. l.
9 proprias. C. de legatis. Vnde cum actio perſonalis concludat ad dandum; vel ad faciendum, vt probat tex. in dict. §. ſic itaque. ibi, dare oportere, & in. §. omniũ in verſic. namque ibi, dare, aut facere, & in. d. §. appellamus ibi, dare, aut fa-
10 cere: & verbum, dare, importet tranſla tionem dominij, vt probat tx. in dicto. §. ſic itaque. & in. l. vbi autem nõ appa ret. §. fi. ff. de verb. oblig. & in. l. ſi ita di ſtrahatur. in fine. ff. de contrahenda em ptione: merito ergò res propria actione perſonali peti non poteſt. Quæ tamẽ re gula fallit in fure: quia in odiũ furis in
11 troductum eſt, vt quis rem propriam à fure condicere poſſit iuxta tex. in. d. §. ſic itaque. verb. plane. & in. l. fin. ff. quẽ admodum vſufructuarius caueat. Vbi
12 iure conſultus inquit, quod omnis cõdictio degenerat contra furẽ: & ita cõdictio furtiua, quæ eſt actio perſonalis, rei tamen perſequutoria competit domino, qua re petit rem propriam furto ſubtractam, vel eius æſtimationẽ. Quod ſpecialiter in odium furis cõtra naturã actionis perſonalis per condictionẽ fur
13 tiuã agitur ad dandũ. Fingitur enim dominiũ trãſlatũ eſſe in furẽ, vt actioni perſonali locus ſit, vt pluribus actionib⁹ teneri conueniriq; poſsit pro re furtiua iuxt. tx. in. d. §. ſic itaq;. verſ. plane. quẽ ita ibi intelligũt Faber, Angelus. Iaſſõ. n. 34. & Plateanus. n. 3. & Corraſius. nu.
14 4. Rurſus perſonalis actio deſcendit ex contractu, vel ex maleficio, iuxta text. in. d. §. omnium. & in. l. actionum. ff. de actionibus & obligationibus. deſcẽdit etiã ex quaſi cõtractu, vel quaſi maleficio, vt probatur in. d. §. omniũ. ibi, alijs quibuſdam modis ſecundũ Iaſſonẽ ibi. num. 33. Et ita quando aliquis alicui eſt obli-

obligatus ad aliquid dandum, vel faciẽ dum ex contractu, vel ex quaſi contractu, vel ex maleficio, vel ex quaſi maleficio tenetur actione perſonali, & per eã conueniendus erit ab actore. Et libellus concipiendus erit forma ſequenti.

Libellus in actione perſonali.

15 FVlano como mas aya lugar de derecho, parezco ante v.m. y me querello y pongo demanda contra fulano. Y contando el caſo della digo, que aſſi es. Que el dicho fulano y yo fuymos concertados, en que yo fueſſe ala villa de Madrid a lleuar cierto proceſſo y otros recaudos, y que por el trabajo el me daria y pagaria diez ducados. Lo qual yo hize y cumpli de mi parte, y le traxe certificacion de la entrega de los dichos recados, y por ello eſta obligado a me dar y pagar los dichos diez ducados en que fuymos cõcertados. Y aunque por mi ha ſido requerido muchas y diuerſas vezes, q̃ me pague los dichos diez ducados, no lo ha querido ni quiere hazer, ſin contiẽda de juyzio. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baſte para el vencimiento deſta cauſa delo ſobredicho me haga entero cumplimiento de juſticia: y por ſu ſentencia, que en tal caſo lugar aya, cõdene al dicho fulano a que me de y pague los dichos diez ducados: y aſſi cõdenado a ello le compela y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido cũplimiento de juſticia, y las coſtas, proteſto: y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a eſta ✠ que eſta demanda no pongo de malicia, &c.

Singulæ clauſulæ generales huius libelli explicãtur. ſup. in. 1. par. 1. tomi, in 5. tẽpore de libelli oblatione, quæ omnibus libellis & formulis actionũ conducunt: ac ideò earum expoſitio in iſto tractatu repetenda non eſt.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *SOli domino competit actio furtiua cõtra furem.*
2 *Criminaliter poteſt fur accuſari.*
3 *Quatuor actionibus tenetur reus ciuiliter conuentus.*
4 *Per condictionẽ furtiuam ipſa res ſubtracta petitur.*
5 *Condictio furtiua domino tantum, actio vero furti ei, cuius intereſt, competere poteſt.*
6 *Melius eſt condictione furtiua, quam rei vendicatione rem exigere.*
7 *Rei vendicatio contra poſſeſſorem tantũ competit.*
8 *Conditio furtiua competit contra furem & eius hæredem, etiam ſi poſſidere deſierint.*
6 *Etiam ſi res apud furem ſine culpa pereat*

reat competit aduersus ipsum condictio.

10 *Fur semper in mora legali esse dicitur.*

11 *Etiam si res furtiua pereat, condemnãdus est fur, & tãti res æstimatur, quãti vnquam plurimi fuit à die commissi furti.*

12 *In condictione furtiua veniunt fructus tã percepti quam percipiendi.*

13 *Si fur offerat rem furtiuam, & posteà apud ipsum pereat, condictione liberatur.*

14 *Res apud furem perempta potest actor agere ad ipsam rem, vel ad eius æstimationem.*

15 *Libellus in actione furtiua Hispano sermone confectus.*

§.2. de actione furtiua.

QVia in. §. præcedenti diximus actionem furtiuam personalem esse, rei tamen persecutoriam, & de ea mentionem fecimus, ideò libuit eã hic inferere. Competit enim ista actio furtiua domino rei ad repetendam rem propriam furto subtractam, vel eius æstimationẽ. Et hoc specialiter inductum est contra naturam actionis personalis in odium furis, vt pluribus actionibus teneatur. Nam fur præter criminalem accusationem, qua impeti potest. iuxta tx. in. l fi. ff. de furtis alijs quatuor actionib⁹ ciuiliter conueniri potest, scilicet, actione furti, quę datur ad pœnam in duplũ, si furtum non sit manifestum, & in quadruplum, si sit manifestum, iuxta tex. in dict. §. sic itaq;. versi. planè, & in. §. ex maleficijs. institu. de action. & in. §. vltimo, instit. de oblig. quæ ex delic. item rei vendicatione, & actione ad exhibẽdum, iuxta tx. in. l. si pro fure. §. 1. ff. de condictione furtiua. De quibus actionibus suo loco agemus. Item & cõueniri potest hac actione furtiua, de qua in prę senti agimus & in toto tit. ff. de condictione furtiua, per quam res ipsa furto sublata petitur, vt in. d. §. sic itaq;§ plane. & in. l. 1. ff. de cõdictione furtiua. Differunt tamen interse, quia ista cõdictio furtiua datur domino rei tantum, vt in l. fi. ff. vsufructuarius, quemadmodum caueat. & in. l. 1. ff. de condictione furtiua. actio verò furti datur non Dominis si sua interfit, vt in. l manifestissimi. §. sed cũ C. de furtis. & in. l. is, cuius. &. l. itaque. ff. eodem. Insuper commodius est domino agere condictione furtiua, quam rei vendicatione. vt in. l. in rem. ff. de rei vendicatione. Rursus rei vẽdicatio datur solũmodò aduersus possessorẽ, vt in. l. actionũ. ff. de actionibus & oblig. & in. §. fi. inst. de oblig. quę ex delicto. Cõdictio verò furtiua datur aduersus furem, & eius hæredẽ, tametsi. rẽ fur reptam non possideant, vt in. l. si pro fure. §. vltimo. ff. de condictione furtiua. Præterea ista condictio competit etiã si res furtiua casu, & sine culpa foris pereat ad æstimationem, vt in. d l. si pro fure. §. fi. & in. l. in re furtiua. ff. de condi. furt. quia fur semper est in mora, vt in. l. inter stipulantem. §. Stichum. ff. de verborum. & in. d. l. in re furtiua. & tũc res æstimatur tanti, quanti plurimi vnquã fuit à die commissi furti, & veniũt fructus percepti & percipiendi, iuxta tex. in. d. l. in re furtiua. nisi fur eã obtulerit & deinde perierit, quia tunc cessat condictio furtiua, vt in. d. l. in re furtiua. Aduerte tamẽ quod re perempta in electione actoris est agere ad ipsam rem tanquam peremptam, vel ad eius æstimationem, secundum Bart. in. l. stipulationes diuiduntur. ff. de verborum. quæstio. 6. receptum ab Alexand. ibi, & à Mising. in. d. §. sic itaque. num. 20. Et libellus in hac actione furtiua concipi poterit forma sequenti.

Libellus in actione furtiua.

15 FVlano parezco ante v.m.y me querello,y pongo demãda contra fulano y digo que aſsi es. Que en vn dia deſte preſente mes de Mayo, q̃ ſe cõtarõ ocho dias del,deſte preſente año de.1583. El dicho aduerſo entro en mi caſa cõ animo de hurtar lo q̃ hallaſſe:y contra mi voluntad tomo y lleuo vna ropa mia nueua de raſo negro,q̃ valdria treynta ducados,y la traſporto a donde el quiſo:la qual es obligado a me dar y boluer,por ſer,como es mia, y me pertenecer *jure dominij*,vel quaſi. Y pueſto que a ello es obligado,y por mi ha ſido requerido,no lo ha querido,ni quiere hazer: porque pido a v.m.del ſobredicho me haga entero cumplimiento de *juſticia*,y ſi otro mayor pedimiento es neceſſario auido aqui por expreſſo,y mi relaciõ por verdadera,en quanto baſte por ſu ſentencia,que en tal caſo lugar aya,condene al dicho fulano a que me de,buelua y reſtituya la dicha mi ropa que me lleuo,o treynta ducados por ella,que valia a ſu juſta y cõmun eſtimacion,&c. Y para ello pido cumplimiento de juſticia,y el officio de v.m. imploro, y las coſtas proteſto. Y juro a Dios y a eſta ✠ que eſto no pido de malicia, &c.

Ex. § Tertio.

SVMMARIA.

1 *REales actiones,rei vendicationes dicitur,quæ à verbo vendicare appellantur,& denominantur.*

2 *Vendicare nihil aliud eſt,qnám propriam rem ab alio poſſeſſam in poteſtatem noſtram reducere.*

3 *Realis actio appellatur quando ius ſine aliqua perſonæ obligatione ipſa re reperitur. Requiſita vt rei vendicatio competat,traduntur.*

4 *Rei vendicatio tãtum competit domino vero, vel quaſi.*

5 *Sufficit,vt rei vendicatio competat, habere quem dominium reuocabile.*

6 *Poſſeſſor maioratus poteſt rei vendicatione experiri,ſi ab alicuius rei poſſeſſione ceciderit.*

7 *Dominium vtile habẽti competere poteſt rei vendicatio.*

8 *Qui ſimpliciter in rei vendicationis libello dominium rei probaturum ſe dixerit etiam ſi vtile tantum probet,in cauſa obtinebit. Dominium duplex eſt,directum, & vtile ſecundum communẽ Doctorum contra Paul. Caſt. Igneũ, & Velaſcum.*

9 *Emphyteota poteſt agere rei vendicatione.*

10 *Locator ad longum tempus poteſt rei vẽdicationem intendere.*

11 *Sufficit quem eſſe dominum tempore ſenten-*

ſententiæ rei vendicatione obtineat, licet tempore, quo intentauit rei vendicationem, non fuerit dominus.

12 *In libello debet actor exprimere aduerſarium rem poſſidere, aut eius rei nudũ eſſe detentatorem.*

13 *Nudus detentator ſi poſſeſſorem in iudicio nominet á rei vendicatione liberatur.*

14 *Verus poſſeſſor ibi debet cauſam proſequi vbi prius cœpta fuit per detentatorem.*

15 *Aduerſus eum qui dolo deſijt poſſidere rei vendicatio competit.*

16 *Actor debet certa demonſtratione rẽ ſuper qua agit, demonſtrare.*

17 *In libello debet actor poſtulare, quod dominus rei petitæ declaretur.*

18 *Actor petere debet rem ſibi cũ fructibus tam perceptis quàm percipiendis, reſtitui.*

19 *Damnum & intereſſe poteſt petere actor ſibi reſarciri.*

20 *Fructus, intereſſe, & damnum liquidari debent à iudice in ipſa ſententia condemnatoria.*

21 *Libellus in actione reali Hiſpano ſermone compoſitus.*

§. 3. De actione reali.

1 REales actiones appellantur rei vendicationes iuxta text. in. l. actionum in principio. ff. de actionib. & oblig. & in. §. appellamus. inſtitut de action. Et nuncupantur rei vendicationes à verbo, vendicare, eſt enim vẽdicare rem ab alio poſſeſſam in ius poteſtatemque noſtram reuocare, vt probatur in. l. Quintus. 29. §. argento. &. §. cui legatum. ff. de auro & argento legato. & in. l. 66. ff. de rei vendicatione. Et inde vendicationes ſunt actiones, quibus rẽ noſtram eſſe intendimus. Ita explicant Otomanus, Miſingerius, & Corraſi⁹, in d. §. appellamus. & Briſonius. libr. 19. de verborum ſignifi. verb. vẽdicatio. Rurſus reales actiones ſunt quãdo ius reperitur abſque obligatione alicuius perſonæ, & rẽ ipſam comitatur, daturq́; contra quemcunq́; rei poſſeſſorem, vt in cap. 1. ſupra, in principio diximus. Et ad hoc, vt actio realis. id eſt. rei vendicatio alicui competat requiruntur ſequẽtia.

4 Primò requiritur quod actor dicat ſe dominum eſſe illius rei, & ad ſe pertinere iure dominij, vel quaſi, vt in. l. in rem. ff. de rei vendicatione. & in. l. doce ancillam. C. eodem tit. & in. l. 25. tit. 2. par. 3. Et quid ſit dominium tradit Bar to. in. l. ſiquis vi. §. differentia. n. 4. ff. de acquirenda poſſeſſione. cuius definitio communiter recipitur ſecundũ Ripam in rubrica extra. de cauſa poſſeſ. & propri. & doctiſſimum Pinelum in Rubri. C. de bonis maternis. 1. par. & illam diffinitionem Bartoli eleganter explicat more ſuo ſolito Doctiſſimus & pijſſimus doctor Nauarrus in relectione capituli non dicatis. 12. quæſt. 1. in præmiſſis num. 7. ver. vndecimo. Sufficeret tamẽ

5 actori ad hanc actionem habere dominium reuocabile vt in. l. nõ ideo minus

6 ff. de rei vendicatione. Quo fit poſſeſſorem primogenij agere poſſe rei vendicatione pro ſuo maioratu: ſi à poſſeſſione caderet. ſecundum Palatium Rubium, in. l. 46. Tauri num. 2. & Anto. Gomez in. l. 40. Tauri nu. 76. Quinimo ſufficeret actori habere vtile dominiũ, vt in

7 l. ſuperficiario. ff. de rei vendicatione. & in. l. 1. ff. ſi ager vectigalis, vel emphy. & tenet gl. in. §. omnium. verb. poſſideat. inſti. de action. communiter recepta ex Iaſone ibi. num. 66. & G reg. Lup. in. l. 1. tit. 28. par. 3. in glo. verb. el ſeñorio. Vnde

8 de qui in libello ſimpliciter dixerit, ſe rei dñm eſſe,& poſtea ꝓbauerit vtile dominiū,obtinebit in cauſa iux.tx.in.l.ſi mater.§. eandē cauſā ff. de exceptione rei iudi. & hāc dixit cōmunē opinionē olim præceptor meus venerādus doctiſſimus Pinelùs in.l.1.C. de bonis maternis.2.p.n.8.Quod intelligendū eſt iuxta id,ꝙ reſoluit Couar.in reg.poſſeſſor. 3.par.§.1.nu.2.Et quod ſit vtile & directum dominium docent Bar. & omnes in.l.1.§.qui in perpetuū.ff. ſi ager vecti galis.& Pariſius in cōſi.50.num.21.vol. 1.& probatur in authent. ſi vero dominus temporalis.C.de hære.vbi fit mentio dominij ſuperioris: ergo eſt dominium inferius. Et ita agnoſcit dominus Franciſcus à Sarmienro,vbi alia genera dominij çonſtituit in libr. 3.ſelectarum cap,11. nu.27, quanuis Paulus Caſtren. in.d.l.ſi quis vi.§.differentia. & Igneus in.l.contractus.nume.137. ff.de regulis iuris.& Velaſcus de iure emphy.quæſt. 9 13,teneant non eſſe vtile dominium.Fit etiam ex ſuperioribus emphyteorā poſſe agere rei vendicatione ſecundū Bar. in.l.ſi mater.§.eandem.num.2.ff.de ex- 10 cept.rei.iud. Fit inſuper locatorem alicuius rei ad longun tempus poſſe agere rei vendicatione,ſecundum Barto.in.l. codicillis.§.inſtituto. ff de legatis.2. & communiter omnes ex Pinelo.in.l.1.C. de bonis maternis.2.parte, numero.18. 11 Sufficeret deniq; actori dominum rei eſſe tempore ſententiæ,etſi dominus nō eſſet tempore, quo rei vendicationem intentauit,ſed poſteà lite pendente dominium ſuperuenit ſecundum glo.fin. in.l.ſi rem.§.fin. ff. pignoratitia actione. quam ſequuntur Panorm. & alij in cap.abbate ſanè.de re iud.Quod verum eſt ſecundum id quod docet Bart. in.l. & an eadem.§.actiones.numer.18.ff.de excep.rei iudi.& Iaſſon.in.d.§.omniū. 12 nu.66.Secundo requiritur, quod actor in libello dicat aduerſarium poſſidere, vel rem detinere,vt probat tex.in.l.officium.ff. de rei vendicatione. & in.l.1 C.de alienatione iudi.& in cap.examinata.de iud.& in.l.25.tit.2.par.5.& firmat glo.in.d.§.omniū.verb. poſſideat. & ibi Iaſſon.num.76.& Miſinge. num. 24.& Otoman.ver.de aliqua re. Quod 13 verum eſt, & procedit niſi verus poſſeſſor ſe offerat liti: quia tunc rei vendicatio ceſſat contra detentorem, vt in.l.1. C.vbi in rem actio. & in capit. quoniā frequēter.§.quod ſi ſuper rebus. vt lite non conteſtata.& in.l.29.tit.2.parte.3. 14 Tenebitur tamen verus poſſeſſor ſe offerens liti cauſam proſequi coram iudice,vbi prius fuit cœpta,quando compareret pro defenſione vtilis dominij nominantis eum, ſecus ſi pro defenſione ſui directi dominij.Ita reſoluit Couarruu. in pract.quæſtionibus. cap.8. numero. 2.& probatur in.l.57.titulo.6. partit.1. 15 Pari modo rei vendicatio datur aduerſus eum,qui dolo deſijt poſſidere, vt in l.quod ſi de dolo.ff.de rei vendic. & in 16 l.30.tit.2.pa.3. Tertio requiritur,quod actor in libello rem, quā petit, per duo confinia declaret,vt probatur in.l. forma.ff.de cenſibus,& in. l.ſi in rē. ff. de rei vendicatione.& in.l.25.tit.2. par.3. 17 Quarto requiritur, quod actor petat ſe dominum rei declarari iuxta tx.in.l.ex diuerſo.§.1 & ibi Bar.ff.de rei vendica. & Iaſſon in.d.§.omnium.nu.172. Vltimo requiritur, quod actor petat reum 18 condemnari ad rei reſtitutionem cum fructibus perceptis,& percipiendis, vt probatur in.l.fructus.34.ff.de rei vēdicatione.& in.l.ſi nauis. §. fin.ff. eodem tit.& in.l.39.tit.28.par.3.& explicat Iaſſon.in.d.§.omnium num.75.Coua.li.1. Variarum.cap.3.numer.1.&.6.Pinelus in.l.2. C.de reſcindenda venditione.2. part.c.4num.50.& Connanus libro.8. 19 commentariorum.c.11. Quinimo actor petere poterit damnum,& intereſſe iuxta tx.in.l.non ſolum.ff. de rei vendica. in.l.39.tit.28.part.3. Animaduertere ta- 20 men hodie oportet, quod prædicti fructus,

ctus, interesse, vel damnum â iudice liquidari debent in ipsa sentẽtia, qua reũ ad rei restitutionẽ condẽnat, vt probatur in l. 52. ti. 5. li. 2. recop. & in l. 20. tit. 9. li. 3. recop. Et libellus in actione reali concipiendus erit forma sequenti.

Libellus in actione reali.

21 FVlano vezino de tal parte, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano vezino de tal lugar, y digo que assi es. Que perteneciendome, como me pertenece, iure dominij, vel quasi, vn prado cerrado, qne es en tal parte, de que son linderos de vna parte prado de fulano, y dela otra tierra de fulano, el dicho aduerso sin titulo ni causa, que bastante sea, tiene entrado y occupado el dicho prado, y lo tiene y possee, goza, y desfructa de tanto tiempo a esta parte. Y aunque por mi ha sido muchas y diuersas vezes requerido, que me lo dexe, buelua, entregue, y restituya, no lo ha querido ni quiere hazer, sin contienda de juyzio. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y otro mas y mejor pedimiento necessario, siẽdo por expresso, del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia: y por su sentencia, que en tal caso lugar aya, me declare por señor, vel quasi del dicho prado, y assi declarado condene al dicho aduerso a que me de, buelua, entregue y restituya el dicho prado, con mas los fructos, que desde el dia que se metio en el dicho prado ha rentado, y podido rentar, y rentare hasta la real entrega, que estimo en tantas mil maruedis cada vn año: y mas le condemne en todos los daños y menoscabos que el dicho prado tiene, despues que el aduerso lo possee. Sobre que pido justicia, y costas: y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho. &c.

Ex. §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *CONfessoriæ & negatoriæ actiones quæ pro seruitutibus competũt, reales sunt.*

2 *Seruitus alia est personalis, alia realis, & alia mista.*

3 *Personalis seruitus est, quæ debetur á persona personæ.*

4 *Res propria nemini seruire potest.*

5 *Seruitus realis est, quæ á re rei debetur.*

6 *Libellus in actione reali debet formari in prædio, & non in persona.*

7 *Realium seruitutũ quædã urbanæ sunt, quædam rusticæ.*

8 *Vrbanæ seruitutes sunt illæ, quæ sunt constitutæ in ædifficijs habitandi causa factis.*

9 *Vrbanum prædium non locus sed materia*

ria facit.

10 Rustica seruitus illa dicitur, quæ constituta est in prædijs non habitandi, sed fructuum percipiendorum causa.

11 Seruitus vtrum sit vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis cognoscitur.

12 Mista seruitus est, quæ debetur á re personæ.

13 Personalis seruitus cúm persona extinguitur.

14 Reales seruitutes vendicari possunt tanquam realia.

15 Seruitutum quædam sunt continuæ, quædã quasi continuæ, quædam discõtinuæ appellantur.

16 Continuæ seruitutes sunt, quæ factũ hominis non requirunt.

17 Quasi continuæ sunt seruitutes, quæ post principium non requirunt factum hominis.

18 Discontinuæ seruitutes appelãtur quæ semper factum hominis desiderant.

19 Pro seruitutibus cõfessoria, & negatoria competit actio.

20 Confessoria actio illi competit, qui asserit sibi seruitutem constitutam esse & deberi.

21 Negatoria actio ei accommodatur, qui seruitutem deberi negat.

22 Negatoriæ & cõfessoriæ actiones pro iuribus incorporalibus competunt.

23 In libello confessorié allegare debet actor se dominum esse prædij dominantis, & ab alio prædio, suo seruitutem debitam esse.

24 Prædialis seruitus sine duobus praedijs cõsistere nequit.

25 Sufficit, quem esse dominum prædij dominantis, vtile vel quasi dominium habere.

26 Vt actio confessoria competere posit sufficit quem ius habere in prædio dominante.

27 Creditori competit confessoria actio.

28 Vsufructuarius etsi non proprio, domini tamen nomine, confessoria agere potest.

29 Agens confessoria actor demonstrare debet fundum dominantem per duo confinia & eodem modo seruientem.

30 Actor si velit confessoria actione experiri allegare debet, se inquasi possessione seruitutis constitutum esse.

31 Confessoria actio pro seruitute constitutã, non pro constituenda datur.

32 Dicere debet actor confessoria agens se ab aduersario seruitute vti prohiberi.

33 In libello debet actor petere quod iudex declaret seruitutem suo prædio ab aduersarij fundo debitam esse.

34 Actor in confessoria actione instituenda potest fructus & damna postulare.

35 In libello confessoriæ actionis, petere debet actor quod iudicis officio ab aduersario suisque haeredibus caueatur, non fore se ab ipsis in futurum impediendum.

36 Creditor, vsufructuarius & alij habentes ius in re si confessoria experiantur ius quod eis in re competit allegare tenentur.

37 Negatoria competit neganti seruitutem debitam esse.

38 Quanuis

38 *Quamuis actor sit in possessione seruitutis, probare tenetur sibi debitam esse.*

39 *Omnis res libera praesumitur.*

40 *Agens negatoria allegare debet se dominum praedij esse, item praedium liberũ esse.*

41 *Si quis negatoria experiatur allegare tenetur aduersarium inquietare eum ratione seruitutis sibi non debitae.*

42 *Actor negatoria agens potest petere non solum fructus & damna, sed etiam interesse.*

43 *Negatoriam intendens potest à iudice petere, vt ab aduersario cautionem exigat, quod nec ipse nec eius heredes eũ amplius inquietabunt.*

44 *Libellus in actione confessoria Hispano sermone formatus.*

45 *Libellus in actione negatoria Hispana lingua compositus.*

§. 4. De actione confessoria & negatoria.

1 ACtiones confessoria & negatoria reales sunt, & pro seruitutibus competunt, vt in. §. æquè si agat, institu. de
2 action. Pro quarum explicatione constituendum erit. seruitutũ tres esse species, scilicet, personalé, realem, & mixtam, vt probat tex. iuncta glo. in. l. 1. ff. de seruitutibus, & in. l. 1. titul. 31. part. 3. Cæpola in titu. de seruitut. verba. prędi. capit. 1. numero. 1. & Anton. Gomez. 2.
3 tomo variarum cap. 15. num. 1. Personalis seruitus est, quæ à persona personæ debetur, vt putà, quando dominus alicuius serui concessit alteri operas in eo dem seruo. Ita exemplificant Faber. & Iasson numero. 8. in dic. §. ęquè si agat. Et in isto exemplo intelligi debet dicta l. 1. titulo. 31. parte. 3. quamuis Gregorius Lupus ibi, intelligat in seruitute, quam debet seruus domino, quod tamen fal-
4 sum est cum in re propria seruitus constitui non possit, vt probatur in. l. in re communi. ff. de seruitutibus vrban. & tradunt Iasson numer. 2. in dict. §. æquè si agat, Cæpola vbi supra. cap. 7. & An-
5 ton. Gomez in dict. cap. 15. nu. 1. Seruitus realis est, quę debetur à re rei, vt seruitus vrbana, & rustica, quæ non debetur personæ, sed prædio vt. l. vnus ex socijs. ff. de seruitut. rusti. prędi. Et ideo li-
6 bellus & sententia in prædio, & non in persona debet formari vt in. l. qui aliena. §. fin. ibi. sententiæ prædio datur. ff. de nego. gestis. Cæpola vbi supra capit. 2. numero. 1. Et definitionem seruitutis realis ponit Bartol. l. 1. ff. de seruit. & explicat Cæpola. dict. cap. 2. numer 3. Me-
7 neses in rubr. C. de seruit. numero. 8. Et seruitutum realium quædam sunt vrba-
8 næ, & quædam rusticæ. Vrbanæ sunt, quæ sunt constitutæ in ædifficijs habitandi causa factis, siue in villa, siue in ci-
9 uitate, quia prædium vrbanum locus nõ facit, sed materia, vt in. l. vrbana prędia. ff. de verborum significatione. Ser-
10 uitutes rusticæ sunt, quæ constitutæ sunt in prædijs causa fructuum percipiendorum factis, vt. l. eo iure. §. fabula. ff. quibus modis pignus tacitè. explicat Cæpola vbi supra capit. 11. numer. 2.
11 Et distinguitur an sit vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis, cui seruitus debetur, non est qualitate prædij debentis seruitutem vt. l. 1. §. area. ff. de seruitut. rusti. prædi. Cæpola. dict. cap.
12 11. numero. 10. Seruitus verò mista est, quæ debetur à re personæ, vt vsusfructus, vsus & habitatio: & istæ etiam dicuntur personales, vt in. l. 1. ff. de seruitutibus. quia cum persona ex-

tinguun-

tinguntur,vt.l. non ſolum la.2. §. tale. ff.de liberat.legat.Dicuntur etiam reales,quia tanquam realis vendicãtur, vt in.l.vti frui.in princip.ff.ſi vſusfructus petat. Et de his miſtis agit latè Cæpola vbi ſupra cap.3.cũ tribus ſequentibus, & Anto.Gomez.dict.cap.15.n.2. Rurſus ſeruitutum quædam ſunt continuę, quædam quaſi continuæ, & quædam diſcontinuæ. Continuæ ſunt, quæ habent cauſam continuam & perpetuam & factum hominis non ſemper requirunt,licet à principio requiratur ad cõſtituendam ſeruitutẽ, vt ſeruitus aquæ ductus altius nõ tollendi:tigni in iũcti. Quaſi continuæ ſeruitutes dicuntur, quæ poſt principium non requirunt factum hominis: non tamen ſemper ſunt in vſu actualiter,ſed potẽtialiter, vt ſeruitus ſtillicidij, aquæ ductus ex cęlo cadentis,quia non ſemper pluit. Diſcõtinuæ ſeruitutes ſunt quæ ſemper requirunt factum hominis,vt ſeruitus itineris,viæ & ſimiles. Hanc diſtinctionem ſeruitutum conſtituit glo.in.l. ſeruitutes, la grande.ff. de ſeruitut.& Cæpola vbi ſupra cap.19. Et præcipuus effectus huiꝰ diuiſionis verſatur circa præſcriptionem ſeruitutum, vt reſoluit Cæpola in dict.cap.19.& Anton. Gomez.dict. cap.15.â num.24.& Couar.lib.1. variarum.cap.17.num.11.Et quis poſſe conſtituere ſeruitutes,& quibus poſſint cõcedi, & in quibus rebus conſtituantur, & quomodo & qualiter conſtituantur explicat Cæpola latè vbi ſupra in cap. 14. cum ſequentibus. His ſic conſtitutis dicendum eſt pro ſeruitutibus proditas eſſe duas actiones,ſcilicet,confeſſoriam & negatoriã. Confeſſoria enim datur aduerſus eum, qui aliquem impedit ſeruitute vti: negatoria vero datur neganti ſe ſeruitutem debere,& ita confeſſoria competit ad vendicandam ſeruitutem, negatoria autem ad vendicandam libertatem ſeruitutis Ita probatur in.l.2.& in.l.loci corpus.§. in confeſſoria.ff.ſi ſeruitus vendicetur,& in dic.§. æquè ſi agat. Competunt etiam iſtæ actiones pro alijs iuribus incorporalibus, vt putà,ſi quis impediatur iure eligendi,decimandi,vel præſentãdi,ſecundum gloſſam iuncto text. in capit. cum eccleſia.de cauſa poſſeſſionis,& proprietatis.& gloſſ.in cap.examinata,de iudi. verb.poſſidebas. & gloſſ. in capit. non eſt moderamen.verbo. ſi vendicet. 16. quæſt.1.& tradunt Iaſſon num.35.Gomecius nume.52.in dict.§.æquè ſi agat, & teſtatur communem Rebuffus in tracta.de decimis.quæſt.9.nu.11. & Iaſſon in.l.ſi prius.num.3.&.4 ff. de noui operis. etſi contrarium ſentiat Couarruu. lib.1.variarum cap.7.num.10.Et ad hoc vt alicui competat actio confeſſoria requiruntur ſequẽtia. Primò.quod actor in libello dicat ſe dominum, vel quaſi dominum prædij dominantis eſſe,prædioque ſuo ſeruitutem deberi: nam ſine duobus prædijs ſeruitus non conſtituitur,vt in.§.penult.inſtitut.de ſeruit. ruſti.& in.l.quoties.§.1.ff.de ſeruitutibus.& in.l.ergo.ff.de ſerui.ruſticorum. Quo fit actorem debere eſſe dominum prædij dominantis, vt probatur in.l.1. &.2.& ibi glo.verb.Altius.ff. ſi ſeruit? vendic. & notant communiter omnes ex domino Antonio de Padilla in. l. 1. C.de ſeruit.& aqua.num.58. Sufficeret tamen dominum directum,vel vtilem, aut quaſi dominum eſſe,vt probatur in l.in prouinciali.§.ſi ergo.ff.de noui operis. vel habere ius in re dominante, vt eſt creditor,qui ſi impediatur vtì ſeruitute debita rei ſibi pignoratæ agere poterit hac actione confeſſoria iuxta text. in.l.ei qui.ff.de ſeruit.& in.l.creditori. ff.de noui operis. Vſufructuarius tamẽ proprio nomine hac actione experiri nõ poterit, vt probatur in.l.1.in princ. ff.ſi vſusfructua. pet. nomine vero domini bene agere poterit; vt probatur in l.vnica.verſicul.item Iuliano, ff.de remiſſio.& reſoluit Corraſius in.l.ei qui.

ff. de seru. 6. Et an vsufructuari⁹; vel ali⁹ habẽs vtile dñim constituere possit seruitutẽ tractat gl. & ibi Corras. in. l. 3. ff. cõ serui. & Boer. in decisione. 181. n. 2. Ant. Gomez in. l. 4. Taur. n. 84. & Pinel. in, l. 1 C. de bonis maternis. 3. p. n. 71. Secũdo
29 requiritur, ꝙ actor per duo cõfinia dcla ret fundũ dominantẽ, & seruientẽ iux.
30 tx. in. l. forma. ff. de cẽsibus. Tertiò requiritur, ꝙ actor in libello dicat, se esse in
31 quasi pensione seruitutis: quia ista actio confessoria cõpetit pro seruitute cõstituta, nõ vero pro cõstituẽda, vt probat tx. in. l. sicuti. §. sed si quęratur. ff si seruitus vẽdicetur. Et quomodo, & qualiter quasi possessio seruitutis acquiri possit, docei Bar. in. l. 1. C. de seruit. Ias. in. d. §. æquè si agat. n. 41. dñs. Ant. de Padill. in
32 l. 2. n. 3. C. cõ serui. & aqua. Quartò requiritur, ꝙ actor dicat se ab aduersario impediri vti prædicta seruitute, vt ꝓbatur in l. siquis diuturno. §. fi. ff. si ser. vend.
33 Quintò requiritur. ꝙ, actor à iudice petat ꝙ declaret seruitutẽ debitã esse suo prædio à prædio aduersarij vt in. l. sicuti. §. si quæratur. ff. si seruj. vẽd. Sextò re
34 quiritur actorẽ petere fruct⁹, & dãna, nã hæc omnia in cõfessoria veniũt iux. tx, in. l. loci corp⁹. §. in cõfessoria. ff. si seru. vend. & in. l. vti frui. §. in his. ff. si vsus-
35 fruct. pet. Vltimò requiritur, ꝙ actor petat, vt officio iudicis sibi caueatur per impedientẽ, ꝙ nec ipse nec sui hæredes in futurũ nõ impediẽt eũ vti prædicta seruj. iux. tx. in. l. egi. & in. l. harum. ff si seruj. vẽd. Est aduertendũ, ꝙ qñ cõfesso ria intẽtatur à creditore vsufructuario vel supficiario, necesse est dici se esse creditore. vsufructuariũ, vel supficiariũ, & in hac actione libell⁹ erit formãdus modo paulò inferi⁹ prescripto. ¶ Negatoria
37 actio cõpetit negãti se seruitutẽ debere
38 vt supra diximꝰ. In qua actione illud erit obseruãdũ, ꝙ licet aduersarius sit in quasi possessione seruitutis, per hoc tñ nõ liberabit ab onere ꝓbãdi, seruitutẽ cõstitutã fuisse etiã si actor nõ ꝓbet li-
39 bertatẽ sue rei: quia præsũptio iuris est, quẽlibet fundũ liberũ esse, vt probatur in. l. altius. C. de seru. & in. l. sicuti. §. sed si quęratur, iũcta gl. ff. si seruj. vẽd. & tradũt Tiraq. de primog. q. 17. op. 11 & Alcia. in reg. 2. p. 2. Et ad hoc, vt competat hæc negatoria alicui requirũtur sequẽ
40 tia, Primò requritur, ꝙ actor se dñm vel quasi dñm prædij esse, vt in. l. 2. in prin. ff. si seruj. vẽd. Secũdò requritur, ꝙ dicat prędiũ suũ liberũ esse, vt in. l. loci corp⁹
41 §. cõpetit. ff. si seruj. vẽd. Tertiò requiritur, ꝙ dicat aduersariũ perturbare, & inquietare eũ rõe seruitutis sibi nõ debitę vt in. l. siquis diuturno. §. fi. ff. si seruit⁹ vend. Quartò requiritur, ꝙ actor petat
42 fructus, interesse & dãna, nã etiã in hac actione veniũt, vt in. d. l. loci corpus, §. in cõfessoria. Vltimò requritur, ꝙ petat
43 quod aduersarius præstet cautionẽ de non perturbando, & inquietando eum super illa seruitute non debita, ad quod compelli potest iuxta tx. in. d. l. harum. & in. d. l. egit. Et libellus in hac actione erit formandus, vt statim dicemus.

Libellus in actione confessoria.

44 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y contãdo el caso digo. Que siẽdo yo señor de vna tierra, q̃ es en termino de tal lugar q̃ son linderos de vna parte tierra dẽ fulano, y de otra tierra de fulano: yteniẽdo la dicha mi tierra seruidũbre de camino por vna tierra del dicho fulano, q̃ es jũto ala mia para la yr a labrar, sẽbrar y beneficiar, y cõ el carro acarrear el pã y fructus q̃ enella se cogẽ: y estãdo en possession, vel quasi dela dicha seruidũbre, el dicho aduerso cõtra todo derecho, sin titulo ni causa q̃ bastãte sea me ha impedido e impide vsar dela dicha seruidũbre, y no cõsiẽte q̃ se passe por

la dicha su tierra a la mia a hazer los apbechamiẽtos necessarios: delo qual se me hã recrecido muy grãdes daños, y menoscabos, assĩ en la dicha tierra, como enlos fructus della, q̃ estimo en veynte mil mrs. Y aunq̃ por mi ha sido requerido q̃ no me impida ni perturbe enla dicha seruidũbre, antes me dexe passar por su tierra libremẽte, no lo ha querido ni quiere hazer sin cõtiẽda de juyzio. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quãto baste, y otro mas o mejor pedimiẽto necessario siẽdo por expresso, por su sentẽcia, q̃ en tal caso lugar aya, declare la tierra del dicho aduerso deuer la dicha seruidũbre de camino a la dicha mi tierra, y estar en quasi possessiõ della: y assi declarado mãde al dicho parte cõtraria que no me perturbe ni inquiete en el vso dela dicha seruidumbre, y mas le condene enlos daños, fructos, e interesses y menoscabos, que por auerme impedido el vso dela dicha seruidumbre se me han seguido y recrecido, que estimo en los dichos veynte mil marauedis. Saluo en todo la judicial taxacion de v.m. sobre que pido cumplimiento de justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ q̃ esta demanda no pongo de malicia, &c.

Otrosi, de su officio de v.m. el qual para ello imploro, a v.m. pido le cõpella y apremie a q̃ me de sufficiẽte caucio y fiãças q̃ agora ni en tiẽpo alguno, el ni sus herederos y succesores, ni quiẽ del y dellos viniere, titulo y causa enla dicha su tierra no me impidiran a mi ni a mis succesores, ni a quien vuiere titulo y causa enla dicha mi tierra el passo y camino por su tierra ala mia, y nos dexaran passar libremente, y vsar dela dicha seruidũbre. Lo qual le mãde v.m. cũpla y guarde so graues penas, en las quales v.m. desde luego a el y a sus succesores los aya por condenados, lo contrario haziendo. Para lo qual, &c.

Libellus in actione negatoria.

45 FVlano vezino de tal lugar parezco ante v.m. y põgo demãda a fulano, y digo q̃ assi es. Que teniẽdo yo e posseyendo vnas casas mias y como mias eñsta ciudad a tal parte, de q̃ sõ linderos casas de fulano por vna parte, y por otra parte casas de fulano, y por delãtera calle publica, y siendo las dichas mis casas libres, y no deuiẽdo seruidũbre algũa el dicho aduerso pretẽdẽ q̃ deuẽ seruidũbre a otras casas suyas. Y assi queriẽdo yo alçar y reedificar mis casas me ha impedido el edificio, y q̃ no las alce, denũciãdome labor nueua: y por el dicho impedimiẽto no las he podido alçar. Delo q̃l en la dicha obra se me hã seguido de daños y menoscabos cinquẽta mil mrs, assi enlos materiales, maestros y officiales, como enlos alquileres. Y puesto q̃ muchas y diuersas veces por mi a sido req̃rido q̃ no me impida el dicho edificio no lo a querido hazer sin cõtiẽda de juyzio. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relaciõ por verdadera, en quanto baste para el vencimiento desta causa, por su sentencia, que en tal caso lugar aya, del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, de

clarando

clarando las dichas mis casas ser libres, y no deuer seruidumbre alguna a las casas del dicho aduerso, y mãdando le que no me impida el alçar y edificar mis casas, y condenãdole en los daños y menoscabos que se me hã seguido de auer me impedido el dicho edificio, que estimo enlas dichas cinquẽta mil marauedis, saluo la judicial taxacion de v. m. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro: y juro en forma de derecho, &c.

Otrosi av.m. pido q̃ de su officio: el qual para ello imploro, cõdene, cõpella y apremie al dicho fulano a q̃ me de sufficiẽte cauciõ y seguro, que agora ni en tiempo alguno, el ni sus herederos, ni quien del y dellos tuuiere titulo y causa alguna en las dichas sus casas no impidiran a mi ni a mis successores q̃ alcemos y edifiquemos las dichas mis casas. Y para ello. &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *Actio mista est illa, quæ simul personalis & realis dicitur.*

2 *In mistis actionibus dignosci nõ potest quis actor aut quis reus dicatur.*

3 *Mista actio speciem diuersam non constituit sed tantum qualitate ab alijs se gregatur.*

§. 5. De actionibus mistis.

1 Diximus supra in principio hui⁹. c. actiones alias mistas esse, quę nec merè reales, nec mere personales sũt, sed simul reales & personales, vt actio familię herciscũdæ, & actio cõmuni diuidũdo, & actio finiũ regũdorũ. Et in his trib⁹ actio ni-
2 bus vterq; actor & reus est iuxt. tx. in. l. actionis verb. §. fi. ff. d̃ actiõ. & oblig. & in. l. 2. vers. in familiæ. ff. familiæ hercis-
3 cũdæ. Et qualiter inter se differãt actiones reales, personales, & mistę tradit Mising. in. §. quędã. n. 10. inst. de actio. Nõ tamẽ cõstituũt speciẽ d̃ ꝑse, sed differũt qualitate, vt in pręcitato loco dixim⁹, & de vna quaq; sigillatim est dicẽdũ. Et ob id licet omnes tres sint bonę fidei vt in. §. actionũ. insti. de act. nõ inserim⁹ inter reliquas infra in. c. 6. de act. bonæ fidei.

Ex. §. Sexto.

SVMMARIA.

1 *§. De actione familiæ herciscundæ.*

2 *Verbum (familiæ herciscundæ) exponi debet, (id est,) hæreditatis diuidendae.*

3 *Familia præcipue hæreditatem significat.*

4 *Familiæ herciscundæ actio iure ciuili est introducta.*

5 *Inter actiones bonæ fidei familiæ herciscũdæ actio connumeratur.*

6 *Iudex in actione familiæ herciscũdæ ex bono & æquo procedere potest.*

7 *Actione familiæ herciscũdæ cõuentus quãuis bonæ fidei sit possessor, fructus tamen communicare tenetur.*

8 *Si in re cõmunis hæreditatis fructus sũptus fiant inter cohæredes sunt diuidendi.*

9 *In familiæ herciscundæ iudicio veniũt dãna à cohærede illata.*

10 *Actio familiæ herciscundæ cõpetit non solum hæredibus iure ciuili, sed etiã ex iure prætorio succedentibus.*

11 *Actio familiæ herciſcundæ ex quaſi contractu naſcitur.*

12 *Inter hæredes tantum familiæ herciſcũdæ iudicium datur.*

13 *Vtiles actio familiæ herciſcundæ datur bonorum poſſeſſoribus & fidei commiſſarijs.*

14 *Iudex in familiæ herciſcundæ iudicio æqualitatem in diuiſione ſeruare debet.*

15 *Res diuidenda ſi cõmmode diuiſionem nõ recipiat, poteſt iudex ex officio integram rem alicui cohæredem aſſignare dummodo alteri æſtimationem præſtari iubeat.*

16 *Siue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato cohæredes eſſe debent, vt familiæ herciſcũdæ actio competat.*

17 *Vt actio familiæ herciſcundæ locum habere poſſit neceſſario requiritur, cohæredem fateri, proponentem ſuum cohæredem eſſe.*

18 *Si cohæres ſit in poſſeſſione rerum hæreditariarum etiam ſi aduerſarius ſuũ eſſe cohæredem neget, iudicio familiæ herciſcũdæ locus fieri poteſt.*

19 *Libellus in actione familiæ herciſcũdæ ſermone Hiſpano conceptus.*

1 §. 6. De actione familiæ herciſcundæ.

2 ACtia familiæ herciſcundæ exponi debet, id eſt, hæreditatis diuidenda: nam familia inter reliquas ſignificationes hræditatem ſignificat, vt in.l. prouunciatio.§.1.ff.de verborum ſignifica.& in.l.fin.C.eodem titul. Herciſcere verbum apud veteres ſumitur pro, diuidere, vt notat Corraſius in.l. frater à fratre.ff.de condictione indebiti. Briſonius in lib.5.de verborum ſigni.verbo, 4 herciſcundæ. Et hæc actio inuẽta fuit à Iure Ciuili, vt in.l.1.ff.familiæ herciſcũ 5 dæ. Et eſt bonæ fidei, vt probat text.in. 6 §.actionum.inſtitu.de actio. Ac ideo in ea iudex habet facultatem ex bono & æquo, vt in.l.item Labeo.§.1.ff.familiæ herciſcundæ, & in.§.ſi familiæ.inſtit.de offic.iudic. ob idque in ea fructus veniunt, quanuis cohæres eos bona fide 7 percipiat. nam tenetur eos communicare cohæredibus, vt in.l.inter cohęredes §.fructus.ff familiæ herciſcundæ. & in l.non eſt.vbi glo.ſi.C. eodem tit. & Rodericus Saurez in.l.8.ti.delas herẽcias. lib.3.fori.num.38. Quod procedit quando ex eis percipiẽs factus eſſet locupletior: in quo caſu loquitur Rodericus, & 8 reſoluit Couarru.lib.1.varia.cap.3.n.6. Deinde ſumptus bona fide facti in re hęreditatis, ſunt deuidendi inter cohæredes, vt in.l.3.§.planè.cum.l.ſequenti.ff. communi diuidundo. & in.l.his conſequenter.§.ſumptum.ff.familiæ herciſ- 9 cundæ. Quinimo damna à cohærede data in hac actione veniunt, vt in.l.& putò.§.ſed etſi dolo.cum.l.ſequente.ff familiæ herciſcundæ. Rurſus hæc actio 10 competit cohæredi aduerſus cohæredem, vt res inter eos hæreditariæ diuidãtur, vt probat tx.in.l.1. & toto tit.ff. &.C.familiæ herciſcundæ, ſiue hęredes ſint de Iure Ciuili ſiue de iure prętorio, licet ipſa à Iure Ciuili deſcendat. Diciturque miſta, quia habet commune dominium cũ actionibus realibus ex parte agentis.qui ad rem ſuam, quã nõ poſſidet, agit, vt in.d.l.1. habetque commu nem obligationem cum actionibus per 11 ſonalibus, quia oritur ex quaſi cõtractu vt in.§.item ſi inter.inſti.de oblig.quæ ex quaſi contractu. Adeũdo enim hæreditatẽ videtur hæredes cõtrahere vt in l.apud Iulianum.§.vltimo.ff.quibus ex cauſis

causis in posseſſ. eat. ac ideo requiritur quod ſint hæredes; ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue ex Iure Ciuili, ſiue prætorio, vt in. l. 2. in princip. ff. familię
12 herciſcundæ. Datur tamen actio dire-
13 cta de Iure Ciuili, vtilis verò ď iure prętorio datur bonorum poſſeſſoribus & fideicommiſſarijs, quibus hæreditas reſtituitur ex Senatus conſ. Trebel. vt in
14 l. ſed & ius. ff. familiæ herciſcũdæ. Et aduertendum eſt, quod iudex in hac actione adiudicare debet ſingulas res ſingulis cohæredibus. & ſi vna res pretioſior alia adiudicata ſit vni, condemnare debet illum, vt reſtituat certam quantitatem pecuniæ alteri, vt æqualitas ſeruetur, vt probat text. in. dict. §. quædam. & in. §. ſi familiæ. inſtit. de offic. iudi. & in. l. item Labeo. verſic. 1. ff. familiæ her-
15 ciſcundæ. & in. l. 10. tit. 15. part. 6. Quod verum eſt, & procedit quando diuiſio rerum commode fieri non poſsit, vt probatur in. §. eadé. inſtit. de offi. iudicis. & notat Gregor. Lup. in dicta. l. 10. verbo. O los dos. Et ad hoç quod hæc actio alicui competat requiruntur ſe-
16 quentia. Primò, quod ſint hæredes, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue de Iure Ciuile, ſiue de iure prętorio, vt in. l. 2. in principio. ff. familiæ herciſcundæ.
17 Secundò quod ille, contra quem hæc actio proponitur fateatur proponentẽ eſſe ſuum cohæredem: alioquin ſi neget cohæredem eſſe, prius proponenda erit petitio hæreditatis, per quam declaretur hæres iuxta tx. in. l. 1. ff. familiæ her-
18 ciſcundæ. Niſi hãc actionem proponés ſit in poſſeſſione hæreditatis: nam tunc illa poſſeſſio ſufficiet, etſi aduerſarius neget eum cohæredem eſſe. Tertiò propo nens debet petere diuiſionem prædictę hæreditatis cum fructibus, & damnis, in quã veniũt, vt ſupra diximus, & tũc libellus erit cõcipiẽdus forma ſequẽti.

Libellus in actione familiæ herciſcundæ.

19 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y dĩgo que es anſi. Que fulano en ſu teſtamento y poſtrimera voluntad, con que murio, y paſſo deſta preſente vida, inſtituyo por ſus vniuerſales herederos, a mi y al dicho aduerſo: y como tales quiſimos y acceptamos la dicha herencia, y nos metimos y apoderamos en ella, tomando la poſſeſsion de los bienes, rayzes, muebles, y ſemouientes, deudas, derechos y actiones, oro, y plata, y moneda: lo qual todo ha eſtado, y eſta pro indiuiſo, entre mi y el dicho aduerſo. Y porque ninguno es obligado a tener en communion ſu hazienda con otro, antes de lo ſuſodicho ſuelen reſultar renzillas y enojos, y por euitallos, yo he requerido al dicho aduerſo, que partamos la dicha hazienda por yguales partes: lo qual no ha querido ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quãto baſte, declare por ſu ſentencia que ſomos herederos vniuerſales del dicho defuncto por yguales partes: y aſsi declarados condene al dicho aduerſo a que de ſu parte nombre vn contador y partidor: que yo de la mia deſde luego nombro a fulano, para q̃ el por mi nombrado ſe junte con el que nombrare el dicho aduerſo, y ambos a dos juntos hagan la partija de los dichos bienes, y herencia, partiendolos

y diuidiendolos entre nosotros por yguales partes, dando y'adjudicando a cada vno lo que le cabe dela dicha hazienda,y delos fructos y rẽtas della. Sobre que pido cumplimiento de justicia y costas,en caso de contradicion,y el officio de v.m.imploro,&c.

Ex. 8. Septimo.

SVMMARIA.

1 *COmmuni diuidundo iudicium ad diuidendam rem titulo particulari communem, redditur.*

2 *Nemo in commune stare cõppellendus est cum communi discordias parat.*

3 *Actio communi diuidundo mista est.*

4 *Communi diuidundo actio quemcunque possessorem singularem sequitur.*

5 *Ex quasi contractu nascitur communi diuidundo actio.*

6 *Bonæ fidei est actio communi diuidundo.*

7 *Communi diuidundo directa actio ei, qui directum habet dominium competit.*

8 *Quasi dominium in re communi habenti, vtilis communi diuidundo actio accommodatur.*

9 *Eodem modo in cõmuni diuidundo iudicio procedere iudex debet, sicut in familiæ herciscundæ actione.*

10 *Sicut familiæ herciscundæ actio pro titulo vniuersali communi datur, ita & cõmuni diuidundo iudicium pro titulo particulari communibus accommodari solet.*

11 *Libellus in actione communi diuidundo.*

§. 7. De actione cõmuni didundo.

1 ACtio cõmuni diuidundo cõpetit ad diuidendã rem cõmunem inter aliquos titu. particulari:quia nemo inuit' cogi
2 tur esse in cõmunione cũ alio,vt probatur in.l.fin.C.cõmuni diuidũdo. Et ista
3 actio est mista,vt probat tx.in.§.quędã inst.de actionibus.nã exemplo actionis
4 realis ratione dominij intenditur, & sequitur quemlibet possessoré titulo singulari,vt probatur in.l.per hoc iudiciũ. ff.communi diuidundo.& in.l.1. C.eodem titu.Et cum actione personali participat.quia habet personales prẹstatio
5 nes,& ex quasi cõtractu nascitur,vt in. § item si inter.instit de obligat.quæ ex
6 quasi contract.Estq; bonę fidei,vt probat tex.in.§.actionum.insti. de action.
7 Et est duplex, directa & vtilis : directa enim competit ei ; qui habet directum dominium rei communis,vt in l.siquis
8 putans in princip.ff.communi diuidundo.Vtilis verò competit habenti quasi dominium in re communi,vt probatur in.l.communi diuidundo.cum suis.§§. ff.communi diuidundo. Et in hac actio
9 ne sunt obseruanda omnia, quæ obseruari debent in actione familiæ herciscundæ, vt probatur in.§.eadem. institu.de offic.iud.& in dict.l.siquis putans. Dissentit tamen in pluribus ab actione familiæ herciscundæ, vt notãt Iasson numer.52. & Misingerius nume-
10 ro.36.in dicto.§. quædam. Et præcipua differentia est,quod illa datur pro diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo vniuersali: hæc verò datur pro

diui-

diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo particulari, vt puta si vna res legata sit vel donata duobus iuxta tex. in. l. 2. C. communi diuidundo. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

Libellus in actione communi diuidundo.

11 FVlano ante v. m. parezco y pongo demanda a fulano, y digo que es assi: Que a mi y al dicho aduerso juntamente nos fue fecha donacion de vna casa a tal parte por fulano: la qual tenemos por indiuiso. Y porque ninguno es obligado a estar en communidad con otro por las renzillas e inconuenientes, que dello suelen resultar, he requerido muchas vezes al dicho fulano, que partamos y diuidamos la dicha casa, el qual no lo ha querido ni quiere hazer. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y declarando la dicha casa ser commun entre mi y el dicho aduerso condemne al sobre dicho a que de su parte nombre vn official, perito en el arte de carpinteria, que yo estoy presto y aparejado de nombrar otro. Y assi nombrados v. m. mande a los dichos officiales que dentro de vn breue termino partan y diuidan por yguales partes la dicha casa, adjudicando a cada vno de nosotros lo que le conuenga. Sobre que pido justicia, y en lo necessario, &c.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *Finium regundorum actio ijs competit qui prædia rustica habent: daturq; ad nouos terminos constituendos, aut antiquos reparandos.*

2 *Mista est finium regundorum actio.*

3 *Fines magis fundo quam personæ adiudicantur.*

4 *Actio finium regundorum oritur ex quasi contractu, vel ex quasi delicto.*

5 *Finium regundorũ actio duplex est, alia directa, alia vtiles.*

6 *Actio finium regundorum non potest cõpetere pro cõstituendis finibus in prædijs vrbanis.*

7 *Actio finium regundorum datur etiã in rebus incorporalibus.*

8 *Ad iudicis officium spectat agros personaliter inspicere.*

9 *Propter incommodam terminorũ diuisionẽ iudex potest maiorem fundi partem alicui assignare dummodo alteri æstimatio præstetur.*

10 *Quatuor sunt à iure adinuenta remedia pro finibus constituendis.*

11 *Si post litẽ contestatã aliquis terminũ alicuius propria autoritate occupauit, tenetur ad eius restitutionem cum de suo tantundem.*

12 *Qui terminum constitutum mouerit pœna 10. aureorum plectendus est.*

13 *Vt actio finium regundorum competat necessarium est actorem probare prædium in illo termino habere si ab aduersario negetur.*

14 *Actor probare debet mensuram prædiorum.*

15 *Agrimensor ad terminos cõstituendos constitutus, iurare debet, non secundũ veritatem, sed secundum credulitatem suam.*

16 *Iudex debet secundum agrimensoris sentẽtiam iudicare.*

17 *Declaratio actionis finium regundorũ sermone Hispano composita*

§. 8. de actione finium regundorum.

1 ACtio finium regundorum competit illis, qui habent prædia rustica confinia, & datur contra vicinum possessorem ad constitutionem nouorum terminorum, vel reparationẽ antiquorum, & ad præstandum interesse. Et est mista, realis, & personalis. Realis enim, quia restituit domino quod suũ est, & sequitur fundum: & magis fundo quã personæ fines adiudicantur, vt in.l.sed & loci. § si aliter. ff. finium regundorũ. Personalis verò est, quia ex quasi contractu, vel ex quasi delicto vicinorum oritur, cum nitantur producere fines vltrò citroque latiùs quam par sit, vt probatur in.l.1.ff.finium reg. & notat Benicasius in.§.quædam instit.de actio. numero.527. Et ista actio est duplex, directa & vtilis, vt notant Misinge. in dict. §. quædam num.42. & Benicasius in.§. actionum, num.536. instit. de action. Et est stricti iuris, vt firmat gloss. in dict.§. actionum. verb. communi diuidendo. & ibi Iasson, & Benicasius. n.534. Et solummodo datur pro constituendis finibus in prædijs rusticis, non verò in vrbanis, iuxta tx. in.l.4.§.fin. versicu. hoc iudicium. ff. fin. regun. nisi ædificiũ esset loco termini: nam tunc idem iudicatur de ædificio quod de termino, vt in l.2. ff. fin. regun. & explicat Benicasius in dict. §. actionum. numero. 537. Datur etiam in rebus incorporalibus, vt puta proponendis finibus, iurisdictionibus, & territorijs, vt probatur in cap. super eo. de parochijs. & notat Misingerius in dict. §. quædam num. 45. Et est aduertendum, quod si prædia non fuerint distincta suis terminis, iudex personaliter accedere debet ad ea, & per agrimensorem sumptibus partium ea diuidere, & terminos ponere, iuxta declarationem agrimensoris, vt probatur in.l. si irruptione. ff. fini. regun. & in cap. quia indicante. & ibi optime Panormit. de præscriptionibus. & in text. iuncta glo. ibi verb. adhibitos in.l. si duobus. ff. si mensor falsum modum dixerit. & ibi Barto. & Bald. & in.l.13. text.14. part.3. & l.10. text.15. part.3. non tamen est necessum præsentialiter iudicem accedere ad illa loca, licet vtile esset, sed sufficit mittere agrimensores, citatis partibus. iuxta tx. in.l.3. C. finium regun. iuncta. l.1. in fin. cum sequenti. ff. si mensor falsum modum. & ibi notant communiter omnes ex Panorm. in dict. cap. quia indicante. num.7. Quando autem esset obscuritas, & commode terminari non posset secũdum terminos antiquos licitum erit iudici ex prædio vnius aliquid prædio alterius adiudicare, condemnando eum in certa quantitate pecuniæ danda cui pars prædij ablata fuit iuxt. tx. inl.2.§. fin. cum.l. sequent. ff. finium regundorum. & in.§. si finium. instit. de offic. iud. & in.l.10. tit.15. patt.6. Aduertendum etiam est pro finibus constituendis quatuor

tuor remedia in iure prodita esse. Pri-
11 mum est condictio ex. l. si constiterit. C. finium regun. videlicet quando post litem cõtestatam aliquis occupauit aliquid de termino alieno, tunc ad restitu-
12 tionem eius cum tantudem de suo tenetur. Secundum est, actio. l. Agrariæ pœnalis quinquaginta aureorum in eũ qui terminum euecerit, vel moueri, vt in. l. 1. ff. de termino moto. Tertium est accusatio criminalis Adriani Imperato ris, de quo in. l. 1. & 2. ff. de termino moto. Quartum est, hæc nostra actio finiũ regundorum, quæ ad hoc, vt competat
13 alicui requiruntur sequentia. Primò, quod si reus neget actorem habere præ dium in illo termino, actor ante omnia
14 ostendat se prædium habere. Secundò requiritur, quod actor probet mensurã prædiorum, & supradictis probatis iudex mittere debet agrimensorem, qui tenetur facere iuramentum de bene se gerendo in illa agrimensura, secundum Bal. & Salic. in. l. hac edictali. §. his illud
15 C. de secundis nuptijs. Quod iuramentum debet esse de credulitate, non vero de assertione veritatis secundum communem ex Felino in capit. proposuisti. de probat. Et facta relatione per agrimẽ
16 sorem iudex tunc profert sententiam, qua præcipit mensuram, & declarationem agrimensoris seruari, Quæ praxis probatur, & procedit ex. l. 3. C. fini. regundo. Sed hodie in aliquibus tribunalibus alia praxis obseruatur, & vt melius percipi possit eam sermone Hispano præscribam, quæ talis est.

17 QVeriendo alguno apear sus heredades que tiene en algun lugar, para saber las yugadas que tiene, y por adonde van sus lindes y mojones, y las tierras que son suyas, haze vn pedimiento a la jnsticia, en la forma siguiẽ te por via de auto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el señor Licẽciado fulano teniẽte de Corregidor, en la dicha ciudad, y en presencia, y por ante mi el presente escriuano y testigos infra escriptos, parecio presente fula no vezino dela dicha ciudad, y dixo: Que por quãto tiene tãtas yugadas de heredad, y muchos prados de yerua en tal lugar desta jurisdiction, q̃ le conuiene apear las dichas heredades, y prados, para saber lo que hazen, y por dõ de van sus lindes y mojones, attento que entiende que los vezinos y herederos del dicho lugar le tienen occupada mucha parte delo que cõuiene, q̃ pedia y pido a su merced mãdasse hazer el dicho apeo, y nõbrasse personas antiguas que sepan los limites y mojones, y conozcan las dichas heredades, para que se hallen a hazer el dicho apeo. Y para ello pidio justicia. &c.

*Pre*sentada esta peticion el juez responde, que nombre los señores que tienen heredades en el dicho lugar que confinen con las que quiere apear, o en las comarcas del dicho lugar, que el esta presto de hazer justicia. Y luego el que quiere hazer el dicho apeo, presenta vn memorial ante el juez donde nõbra los señores y herederos que tienen heredades en el dicho lugar, o en sus comarcas que confinen con las suyas. Y entonces el juez manda que se notifique alos dichos señores, que para tal dia fulano quiere apear las heredades y prados, q̃ tiene en tal lugar, q̃ parezcã y se hallẽ presentes a ver hazer el di

cho apeo: donde no que en ſu auſencia ſe hara, y les parara tanto perjuyzio como ſi eſtuuieran preſentes. Y manda aſsi miſmo, que deſto ſe ponga enlos lugares publicos acoſtumbrados vna carta de edicto general: por la qual el juez manda hazer ſaber a todas las perſonas que pretenden algun intereſſe, como fulano quiere apear tales heredades y prados, que para tal dia ſe hallē preſentes a ver hazer el dicho apeo, ſeñalando el dia en que ſe ha de hazer. Y hecho eſto para el termino del edicto y citacion el que pide el apeo parece ante el juez, y accuſa la rebeldia a los citados, de que no hā parecīdo a cōtradezir el dicho apeo, que pīde a ſu merced lo mande hazer. Y entonces el juez manda que ſe de mandamiento para que el concejo nombre dos perſonas antiguas que ſepan de las heredades y hagan el dicho apeo: y que nombradas vengā primero ante el dicho juez a jurar, o la meſma parte ſe las nō bra. Y el juez las ha por nombradas, y recibe dellas juramento, de que harā bien ſu officio, ſegun y como entendieren y creyeren conforme a ſus conſciencias, adjudicādo a la dicha heredad lo que le pertenece, y no quitādo de vno para dar a otro. Y hecho el dicho juramēto los nōbrados comiēçā a hazer el apeo: y declarā como tal tierra es de tal heredad, y quāto haze en ſembradura, y por donde vā los mojones y lindes: y los ſeñalā haziēdo mojones de nueuo. Y aſsi proſiguen haſta acabar el dicho apeo. Y ſi ay alguna cōtradicion enello, porque otro dize que es la tierra ſuya, y que la linde va por otra parte, ſe ha de aueriguar primero aquella duda en juyzio plenario. Y ſino huuiere alguna contradicion, el apeo ſe acaba, y es titulo ſufficiente para el dueño dela heredad, attento que las partes fueron citadas.

CIrca ſuperiorem praxim eſt aduertendum, quod citatio, quæ fit partibus procedit ex. l. 3. C. fin. regund. & ex traditis per Panormit. in ca. quia indicante. num. 6. de præſcriptionibus. Et edictum citationis procedit ex ijs, quæ notat glo. in extrauaganti ad reprimendum. quomodo in leſæ mai. crim. verb. per edictum, cum in præſenti citentur vicini illius loci, & etiam incerti cōtradictores, quorum intereſt: quo caſu eſt locus citationi per edictum vt in. l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pig. & tradit Felinus in. c. quoniam frequenter. §. porrò, vt lite non conteſtata. Deinde iuramentum agrimenſorum procedit ex ij, quæ notat Felinus in. c. quia indicāte. de prę ſcriptionibus nu. 1. & Decius in. c. propoſuiſti. n. 15. de probat. Et qua actione teneantur agrimenſores, ſi dolo, vel lāta culpa intulerint grauamen partibus, tradit glo. 1. in. d. cap. quia indicante, & ibi Panorm. nu. 2. & 4. & Felin. num. 2. Et prædicta agrimenſuratio fieri debet expenſis communibus, etiam ſi vna pars contradicat eidem ſecūdum Salicetum in. l. 3. C. finium regundorum. & Felinū in. d. c. quia indicante. num. 1.

Ex Capite. 2.

SVMMARIA.

1 *PRætoria dicitur actio, eo quod à prætore fuerit adinuenta.*

2 *Præto-*

2 *Prætores non ſolum actiones, ſed etiã iura reddere poterant.*

3 *Ius & actiones à prætore introductæ honorariæ alio nomine vocantur.*

4 *Honorabilem magiſtratũ gerebat & adminiſtrabat prætor.*

5 *Prætoris officium in reddendis actionibus per quam vtile erat.*

6 *Æquitatem ſemper præ oculis habẽt prætores.*

7 *Prætoriarum actionum quædam reales, quædam perſonales dicuntur.*

8 *Prætoriæ actiones aliæ ſunt rei perſequutoriæ, aliæ pœnæ tantum.*

Caput. 2. De nonnullis actionibus prætorijs.

EXemplo Iuſtiniani hactenus egimus de quibuſdam actionibus, à Iure Ciuili inductis pro illa ſecunda diuiſione, quam fecit in. §. ſed iſtæ. inſtit. de action. Vnde continuando prædictã diuiſionem opportunè agendum erit in præſenti de actionibus prætorijs, quæ
1 ideò prætoriæ appellantur, quia à prętore comparatæ fuerunt. Tãta enim fuit
2 prætoris autoritas, quod iura, & actiones dare poſſet, vt probatur in. l. 2. §. eo tempore. ff. de origine iuris. & in. §. prætorum, inſtit. de iure naturali. quod ius
3 honorarium appellabatur, & actiones
4 honorariæ: quia prætores gerebant magiſtratum honorabilem, vt probatur in dict. §. prætorum. & in. l. in honorarijs. ff. de action. & oblig. reſoluunt Fortunius Gartia in. l. iuris gentium. §. prætor ait. num. 3. & 4. ff. de pactis. & Oroſcius in. l. 1. de offic. prætor. nu. 13. Fultq; valde neceſſarium, prætores ius & actiones dare, quia cum prætor præuideret aliquod negocium emergẽs, pro quo actio data non erat à iure cõſultis, ęquitate ſuadente diſponebat, & actionem
6 præſtabat, ſemper enim prætor præ oculis æquitatem habebat, vt probatur in. l. quod ſi Epheſi. §. fin. ff. de eo, quod certo loco. & explicant Gometius. nu. 22. & Iaſſon. nume. 26. in dict. §. ſed iſtæ. Et qualiter differant prætoriæ à ciuilibus, diximus ſupra. in cap. 1. in princip. circa
7 finem. Et harum actionum prætoriarũ quaſdam eſſe reales, & quaſdam perſonales dixit Iuſtinianus in. d. §. ſed iſtæ.
8 Et quaſdam eſſe perſonales rei perſecutorias tantum, quaſdam verò eſſe perſonales perſequutorias pœnæ tantum, dixit in. §. in perſonã. iũcto. §. pœnales, inſtit. de action. De quibus omnibus ordinatim & reſolutiuè pro iuuenum inſtructione à nobis erit dicendum in ſequentibus reſolutionibus, inchoando ab actionibus prætorijs realibus.

Ex. §. Primo.

SVMMARIA.

1 PVbliciana ſic fuit denominata, eò quod á Publicio fuerit inducta.

2 Actio Publiciana ei cõpetit, qui nondum eſt dominus effectus.

3 Habilis titulus & iuſtus ad dominij tranſlationem requiritur, vt actio Publiciana competere poſſit.

4 Si á pupillo vel furioſo quis rem habeat Publicianam intendere non poterit.

5 Qui emit á minore bona fide, exiſtimans maiorem eſſe, vti poteſt Publiciana.

6 Qui emit á furioſo, quem ſanæ mentis, eſſe

esse existimat Publicianam habet.

7 *Intelligitur vere tex.in.l.2,§.si á pupillo. ff.pro emptore.& intellectus aliorũ reijciuntur.*

8 *Qui à furioso, quem sanæ mentis credidit esse rem emit attenta rei veritate. Publicianam non intendit.*

9 *Emens á furioso, credens eum inumbratæ tæ quietis, estimatione & opinione considerata, Publicianam habere potest.*

10 *Rem ex titulo pignoris, precarij aut cõmodati detinentes non possunt Publicianã exercere.*

11 *Officium iudicis competit detentatoribus ad rerum restitutionem.*

12 *Non dominus debet esse is, qui Publicianã intendit.*

13 *Per traditionem à vero domino factam iure gentium dominium acquirimus.*

14 *Quod nostrum est non potest amplius per vsucapionem nostrum effici.*

15 *Ibi cessat Publiciana, vbi vsucapio locũ habere non potest.*

16 *Vtilis dominus nõ Publiciana, sed rei vẽdicatione agit.*

17 *Publicianam intendens probare debet titulum & traditionem rei.*

18 *Solo iuramento proprio probantur quæ in conscientia consistunt.*

19 *Ex iusto titulo resultat bona fides.*

20 *Traditionis tempore bonam fidem habere debet actor, vt Publicianam in iudicio deducat.*

21 *Duobus temporibus requiritur in emptionis contractu bona fides ab emptore.*

22 *Actor in libello Publicianæ petere debet, quod rem ad se pertinere iure dominij, vel quasi declaretur.*

23 *Dicere debet in libello Publicianæ actor, aduersariũ, aut possidere, aut dolo possidere desijsse.*

24 *Publiciana non potest cõtra título possidẽtem competere.*

25 *Libellus in actione Publiciana Hispana lingua confectus.*

§6. De actione Publiciana, reali, prætoria.

1 PVbliciana actio sic appellatur, quia à Publicio prætore primo fuit in albo proposita, competitque habenti à non domino ex iusto titulo rem nondum vsucaptam, si eius possessionem aliquomodo amisit, vt probat tex.in.§.nanq; sicui.instit.de action. & in.l.1.ff.de Publi. & tradit glo.in capit. abbate sanê.ver.dominij & re iudicata. lib.6. De qua actione vltra doct. in prædictis locis tractãt Innocentius & Panorm.num.8.& alij in cap.2. de consuetudine. Et ad hoc, vt alicui competat hæc actio requirũtur sequentia. Primò, quod actor habuerit rem illam ex titulo iusto, & habili ad transferendũ dominium, siue lucratiuo, siue oneroso, vt probatur in dict.§.namque sicui.ibi.ex iusta causa, & in.l.eum qui.§.1. & in.l. quæcunque.ff.de Publi. Quo fit, quod qui rem habuit à furioso, vel à pupillo sine autoritate tutoris non habebit Publicianam, vt in dict.l.quæcunq;.§.fin. in fine, & in.l.2.§.si à pupillo.ff.pro emptore. Cæterum qui emit à minore, credens esse maiorem, habebit Publicianã iuxta tx.in.l.2 §.si à pupillo.ff.pro emptore. quia iustissimus error, de quo ibi, causat

cauſat bonam fidem, & ita vſucapionem & Publicianam. Nam ibi magis attenditur exiſtimatio emptoris, quàrei veritas. Et ita in dict. §. ſi à pupillo, legẽdum eſt (vt hic plus non ſit in re, quàm in exiſtimatione) quemadmodum optime aduertit glo. ibi verb. in re. tametſi aliter intelligat Duarenus in additio. ad pand. Flor. & non aduertat Connanus lib. 13. commentariorum. capit. 17. n. 2.

6 Pari modo qui à furioſo emit, credens eſſe ſanæ mentis, habebit Publicianam iuxt. tx. in dict. l. eum qui. in principio. Cui reſolutioni non obſtat tex. in dict. §. ſi à pupillo. in fine. Nam reiecto intellectu finali. glo. in. d. l. eum qui. etſi communiter recipiatur ex Fulgoſio & Cu-

7 mano in. d. §. ſi pupillo. quia diuinat, di-

8 cendum eſt, quod quando attẽditur rei veritas contractus non valet: atideò nõ debet aliquem producere effectum. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de cõtra tabulas. & per conſequens nec vſucapionẽ, neque euictionis actionem, nec publicianam, nem acceſsionem poſſeſsionem, vt tex. in. §. ſi à pupillo in fine inquit. Quã

9 do vero attenditur exiſtimatio & bona fides emptoris, tũc gratia vtilitatis, quia communis error ius facit, vt in. l. Barbarius. ff. de officio prætoris. bona fides. & vſucapio, & Publiciana producitur. Et hoc diſcrimen inter rei veritatem, & exiſtimationem voluit conſtituere iure conſultus in dict. §. ſi à pupillo. dicẽs quod vtilitatis grãtia vſucapio procedat, licet emptio non valeat, vt ita magis attendatur exiſtimatio emptoris &

10 eius bona fides, quam rei veritas. Fit etiam ex ſupradicta reſolutione, quod qui habuit rem ex titulo pignoris precarij, vel commodati Publicianam nõ habet, quia non ſunt tituli habiles ad tranſlationem dominij, vt in. d. l. quæ-

11 cunque. §. 1. datur tamen ei officium iudicis ad reſtitutionem, vt in. l. & non tãtum, & ibi glo. ff. de petitione hæreditatis. verb. non facile. Secũdô requiritur,

12 quod res fuerit tradita actori à non domino, vt in. l. 1. ff. de Publiciana. Nam ſi

13 tradita fuiſſet à voro domino tranſlatũ fuiſſet dominium in actorẽ, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. & ita ceſſaret

14 vſucapio, vt in. l. ſequitur. §. lana. ff. de vſucapionibus. & per conſequens non daretur Publiciana, vt in. d. l. eum qui. in principio. & tradunt Romanus, Alexander & Iaſ. in. l. rem, quæ nobis. ff. de acquirenda poſſeſsione. & Iaſ. in dict. §.

15 namque ſicui. num. 17. Quo fit, quod ſi actor rem iam præſcripſiſſet non poſſet agere Publiciana, cum iam dominus rei effectus eſſet, vt probatur in dict. §. nanque ſi cui, ibi. necdum dominus, &

16 in dict. l. 1. ff. de Publiciana. Fit etiã habentem vtile dominium non poſſe agere Public. ſed rei vendicatione, vt in. l. 1.

17 ff. ſi ager vectigalis. Non tamen requiritur, quod actor probet rem ſibi traditam eſſe à non domino, ſed tantum dicere debet ſe titulum & bonam fidem habere & rem ſibi traditam fuiſſe: tenetur que probare titulum habilem, & traditionem, non tamen bonam fidem, cum in intellectu, & conſcientia conſiſtat. Et quæ in conſcientia conſiſtunt

18 per noſtram ſimplicem aſſertionem cũ iuramento probantur ſecundum gloſſ. magnam in dict. §. nanque ſicui. & glo. in ca. ſignificaſti. 1. de homicidio. verb.

19 ſi eſt ita. Ex titulo nanque habili bona fides reſultat, vt probatur in. l. penult. C. de euictionibus. & in ca. ſi diligenti. de præſcriptionibus. & tradit Couar. in regula poſſeſſor. 2. parte. §. 8. numero. 2.

20 Tertiò requiritur, quòd actor habuerit bonam fidem tempore traditionis rei ſibi factæ quanuis venditor malam habuerit, vt in dicta. l. eum qui. §. prætor. & notat glo. in dict. capit. abbate ſane.

21 verb. dominij. In contractibus enim emptionis, & venditionis bona fides requiritur tempore contractus, & traditionis rei, vt firmat gl. in dict. §. prætor.

nec

nec male fides tradentis nocebit accipienti, vt probat tex. in dict. §. prætor: & resoluit Couarr. in dict. regu. possessor. 2. par. §. 11. num. 6. Nec requiritur, quod actor in libello dicat se credidisse venditorem non esse dominum illius rei, tempore, quod sibi eã vendidit secũ dum Fabrum, & communiter omnes ex Couar. in dict. §. 11. nu. 6. quicquid glo. magna recepta à Iasone ibi. nume. 82. in. d. §. namque si cui, dicat. Quartò
22 requiritur, quod actor, in libello petat declarari rem sibi pertinere iure dominij, vel quasi secundum glo. in dict. cap. abbate sanè. verb. dominij. & omnes cõ muniter ex Iasone in dict. §. nanque si
23 cui. nume. 70. Vltimò requiritur, quod actor in libello dicat aduersarium possidere, vel dolo desijsse possidere, secũdum glo. magnam in. d. §. nanque si cui. Et tamen aduertendum, quod licet rei vendicatio competat contra titulo possidentem vt in. l. officium. in fine. ff. de
24 rei vendicatione. Publiciana tamen nõ datur contra titulo possidentem, vt in l. siue autem. §. si duobus. ff. de Publiciana. quod accipiendum erit iuxt. gl. magnam ibi. Et est ratio, quia quãdo aliquis possidet cum titulo, habet duo, titulum & possessionem: aç ideo nimirum si excludat agentem Publiciana, habentem solummodo titulum secundum Bartolum, & omnes ex Iasone in. d. §. nanq; si cui. numero. 19. Et libellus in hac Publiciana erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione Publiciana.

25 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que assi es. Que yo compre vnas casas de fulano, que son en este luga a tal parte de que son linderos tales, por precio de mil ducados, los quales le pague: y el me entrego las dicas casas. Y al tiempo que se celebro la dicha venta el dicho fulano vendedor, era auido y tenido por señor de las dichas casas, y como tal las tenia, y posseya, y alquilaua, y lleuaua los alquileres dellas. Y despues que el me las entrego, y yo con el dicho titulo, y buena fee y aprehendi la possession dellas, he decaydo dela dicha possession: y tiene y possee el dicho aduerso las dichas casas, sin titulo ni causa que bastante sea. Y aunque por mi ha sido pedido y requerido muchas y diuersas vezes a que me las de, buelua, entregue, y restituya con los fructos y rẽtas que ha gozado, y con los daños y menoscabos q̃ tienen, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste para el vencimiento desta causa, y por expresso otro mas, o mejor pedimiento que necessario sea por su sentẽcia, q̃ en tal caso lugar aya, del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, declarando pertenecerme las dichas cosas, iure dominij, vel quasi, y cõdenãdo al dicho aduerso a q̃ me las de, buelua, entregue y restituya, libres y desembargadas, con mas los fructos y alquileres que hã rẽtado y podido rẽtar en tan-

tos

tos años, que ha que las tiene, y los que rentaren hasta la real entrega, q̃ estimo en cada vn año en tãtas mil marauedis, con mas los daños y menoscabos que las dichas casas tienen despues que vinieron a su poder, que estimo en tãtas mil marauedis. Saluo en todo la judicil tassacion de v.m. sobre que pido justicia, y costa, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *REscissoria actio contraria est Pulliciana.*

2 *Et tantum ei, qui dominium habet, cõpetit, actio rescissoria.*

3 *Rescissoria actio ei cõpetit, qui necessaria non voluntaria absentia abfuit ad rem propriam ab alio vsucaptam vendicandam.*

4 *Actio rescissoria hæredibus absentis datur.*

5 *Quoties æquum prætori visum fuerit restitutionẽ alicui dari, rescissoria actio accommodatur.*

6 *Rescissoria actio competit absenti contra præsentem & è conuerso.*

7 *Absentiarum quinque sunt genera.*

8 *Etsi in tribus absentiarũ generibus læsus restituatur non tamen in alijs.*

9 *Duplex competit remediũ per absentiã læso, rescindens & rescissorium.*

10 *Per rescindens remediũ vsucapio rescinditur.*

11 *Per reseissoriam actionẽ res ipsa vẽdicari debet.*

12 *Vnicum tantum esse remedium nempe rescissoriũ. per quod & ipsa vsucapio rescinditur, & res vendicatur verius resoluitur.*

13 *Praxis obseruat quód in libello actionis rescissoriæ vtrumque petitur, vt quod vsucapio rescindatur, & res vsucapta vendicetur.*

14 *Duplex est actio rescissoria, institutoria, scilicet, & restitutoria.*

15 *Si propter absentiam destitit aliqua actio alicui competere per prætorem constituitur.*

16 *Si quis propter absentiam actionem amittat ei per prætorem restituitur actio rescissoria, proprius appellari deberet restitutoria.*

17 *Quæ requirantur vt actio rescissoria cõpetat traditur.*

Rescissoria actio intra quadriennũ intẽtari debet.

18 *Intra vtilem annũ proponit debebat olim actio rescissoria.*

19 *Propter suã vel aduersarij absentiã læsum se esse allegare, & probare debet actor rescissoria vtens.*

20 *Si præsens contra absentem restitui petat solũ consideratur, quod nõ habuerit quẽ conuenire possit.*

21 *Si restituatur absens cõtra præsentẽ absentiarum distinctio considerari debet.*

22 *Remedium rescissoriũ iudicis officio nobili, vt pote restitutio expeditur.*

23 *Minorũ restitutione æquiparatur restitutio, quæ competit maioribus.*

24 *Minoris restitutio non actione, sed iudicis officio nobili expeditur.*

25 *Agens*

25 *Agens reſciſſoria in libello petere debet quod læſio reſcindatur.*

26 *Contra vſucapientem debet reſciſſoriam proponere actor.*

27 *Remedium reſciſsionis, vt potè in rē ſcriptum contra quemcunque poſſeſſorē tranſit.*

28 *In euentum vſucapionis reſciſſæ proponit actor reſciſſoriam actionem.*

29 *Si reſciſſorium remediū ſit reale, quod dominus rei declaretur, debet in libello petere actor: ſi ſit perſonale aduerſarius debitor declarari debet.*

30 *Libellus in actione reſciſſoria Hiſpanè cōpoſitus.*

§. 2. De reſciſſoria actione.

1 ACtio reſciſſoria eſt contraria
2 Publicianæ, per quā quis agit ad vēdicandā rē propriā poſt vſucapionē cōpletā ab aduerſario, daturq; ei, qui propter iuſtā, & neceſſariā cauſam nō autē voluntariā abfuit, iuxta tx. in l. ſed etſi per prætorē. §. fi. ff. ex quibus cauſis maiores. Cōpetit etiā ſucceſſoribus abſentis ſecundū Fabr. in. §. rurſus. inſti. de actiō. Et deniq; datur quoties prætori videbitur æquū eſſe reſtitutionē dari: veluti ſiquis non neceſſariò, ſed cauſa ſtudiorum, vel peregrinationis abſens læſus fuerit, vt in. l. nec non. ff. ex quibus cauſis maiores. Et datur præſenti contra abſentem, vt probatur in. d. §. rurſus. Et etiam datur abſenti contra præſentem, vt indicat tx. in d. §. rurſus. ibi, quod genus actionis. & ibi ex eo notant Dynus, Bal. Fab. & Miſing. num. 3. Pro cuius cognitione cōſtituendum eſt quinque eſſe genera abſentiarum, vt docet glo. magna. in. l. fin. ff. de reſtitutione in integrū. & notāt Iaſſon. num. 1. Gomezius. num. 4. Miſinge. num. 24. & Anto. Vſillo. num. 1. in. d. §.
8 rurſus. In tribus prioribus generib⁹ abſentiarū læſus abſens reſtituitur: in alijs duobus poſterioribus denegatur reſtitutio ſecundum Bart. & alios in. d. l. fi. Iaſ-
9 ſonem. num. 7. & Miſing. nu. 25. vbi ſupra. Præterea erit conſtituendum ſecūdū Docto. communiter, eſſe. duplex remedium reſcindens & reſciſſoriū. Reſ-
10 cindens eſt, per quod officio iudicis vſucapio, vel læſio reſcinditur, & læſus ponitur in eo ſtatu, quo erat tēpore, quo læſio contigit: tantum enim affert reſtitutio, quantū abſtulit læſio iux. tx. in. l. ſed etſi p. prętorē. §. ſi ferię. & §. ſed cū ferię. &. §. quoties. ff. ex quib. cauſis ma-
11 iores. Reſciſſoriū autē eſt actio reſciſſoria, quæ cōpetit reſciſſo vſucapionis obſtaculo ad vendicandam rem vſucaptā ſecundum glo. in. d §. rurſus, & Bartolū in. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter num. 5. &. 9. ff. ex quibus cauſis maiores. & Panorm. in cap. tum ex literis. nume-
12 19. de in integrū reſtitutione. Sed verior opinio eſt, vnicū tantum eſſe remediū ſcilicet, reſciſſorium, quo vtrunque cōſequimur, vt optime aduertit Otoman. in dict. §. rurſus. verbo, reſciſſa. Mainerius lib. 2. actionum. cap. 6. & Briſonius, de verborum ſignificatione verbo reſ-
13 ciſſa. Et ita in libello vtrūq; petitur, vt
14 praxis hodie obſeruat. Iſta tamen actio reſciſſoria duplex eſt, ſcilicet, inſtitutoria, & reſtitutoria. Inſtitutoria eſt quando à principio nulla actio competebat alicui, competeret tamē, ſi præſens fuiſſet. Et quia per iuſtam abſentiā ius il-
15 lud amiſit, reſtituitur per prætorem. ac ideò diçitur inſtitutoria, quia ď nouo à prætore fuit inſtituta, cum antea nō cōpeteret. De qua eſt optimum exemplum in. l. Iulianus. §. fi. & in. l. ſiquis Titio. & in. l. ſiquis ſtipulatus. ff. ex quibus cauſis maiores. & in. l. quanuis. §. ſi cum eſſem
16 ff. ad Velleianū. Reſtitutoria eſt, quæ à prin-

principio alicui competebat, extincta tamen fuit per vſucapionem. Quo caſu reſciſſa vſucapione propter iuſtũ impedimentum, illa actio quæ reſtituitur & reſciſſoria dicitur, proprius appellari deberet reſtitutoria: & de hac nos loquimur. Et ad hoc vt alicui cõpetat, requiruntur ſequentia. Primò, quòd intentetur intra quadriennium, vt probatur in l. fin. C. de temporibus in integ. & in. l. 26, titu. 29. par. 3. Quanuis olim intra
18 annum vtilem intentari deberet vt probatur in. d. §. rurſus, & in. l. in honorarijs. §. reſciſſa. ff. de action. & obligat. Et an quadriennium currat à tempore ſcientiæ reſoluit Couar. in regula poſſeſſor. 3 par. §. 3 n. 3. & Rebuffus ad. ll. Gallicas. tit. de reſtitutione art. 2. glo. 2. Secũ
19 dò requiritur, q̃ actor in libello dicat ſe læſum eſſe, ſiue propter propriã abſentiam, ſiue propter abſentiam aduerſarij. Qua in re aduertendum eſt, quod quando datur præſenti contra abſentem non conſideratur diſtinctio abſentiarum, de quibus in. l. fin. ff. de reſtitutione in integrum. Quia tunc ſolũmodo conſideratur, quod preſens non ha-
1 buit quem conuenire poſſet. Quando vero datur abſenti contra præſentem, tunc diſtinctio abſentiarum conſiderãda erit ſecundũ Dynũ, Ang. Iaſ. nu. 6. & Miſing. n. 23. in. d. §. rurſus. vel ſufficiet, q̃ actor in libello dicat ſe læſũ eſſe propter aliã iuſtã cauſam, vt in. l. 1. ver. itẽ ſi qua. & in. d. l ſed etſi per prætorẽ. §. itẽ inquit. ff. ex quibus cauſis maiores, & reſoluit Couar. in dict. reg. poſſeſſor. 3. part. §. 3. numero. 2. Tertiò requiritur, quod actor imploret officium nobilẽ iudicis ad reſciſsionem læſionis: quia
22 hoc remedium officio iudicis expeditur, nõ verò iure actionis, vt probatur in. l. ſiquis ſtipulatus. ff. ex quibus cauſis maiores. Nam reſtitutio, quæ competit maioribus æquiparatur reſtitutioni minorum vt in. l fina, C. de tempo-
24 ribus in integrum reſtit. Sed reſtitutio minoris officio iudicis expeditur in. l. quod ſi minor. §. fin. ff. de minoribus. & in. c. 2. de offi. iud. Quartò requiritur, quod actor in libello petat quod læſio reſcindatur, vt in. d. l. ſed etſi per prætorem. §. ſi cum feriæ. & §. quoties.
29 Quintò requiritur, quod actor hanc actionem proponat contra vſucapientem, vel præſcribentem, vt in. d. §. rurſus. & in. d. l. fin, C. de temporibus in integrum, vel contra tertium poſſeſſorẽ.
27 Nam cum remedium reſtitutionis ſit in rem ſcriptum trãſit in quemcunq̃ poſſeſſorem, vt probatur in. l. in cauſæ.
28 § interdum. ff. de minoribus. Sextò requiritur, quod actor proponat hanc actionem in euentum vſucapionis reſciſſæ, vt brobatur in dict. §. rurſus. ibi, reſciſſa. & in. l. in honorarijs. ff. de actionibus & obli. Vltimò requiritur, quòd ſi remedium reſciſſorium fuerit reale
29 actor petat ſe declarari dominum illius rei: ſi vero fuerit perſonale petat quod declaretur debitorem eſſe ſibi obligatum. Et libellus erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione reſciſſoria.

FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerſo ſe auſento deſta ciudad, y eſtuuo auſente tãtos años: y al tiẽpo que ſe auſento lleuo conſigo vna fuente de plata de beſtiones ſobredorada, que peſaua tantos marcos: la qual era mia propria. Y agora que ha buel-

to le he pedido q̃ me de y buelua la dicha mi fuente, y dize que no esta obligado a ello, porque la ha posseydo tãto tiẽpo, que basto para vsucapir, y adquirir el señorio della. Y pues yo he estado legitimamẽte impedido por su ausencia de no le auer podido pedir y demandar hasta agora la dicha mi fuẽte, y a los impedidos segun derecho les compete el beneficio de la restitució, por ende a v.m. pido q̃ de su officio noble: el qual para ello imploro, por la clausula general, siqua mihi iusta causa, o por aquella via q̃ mas aya lugar de derecho me restituya in integrũ cõtra la dicha vsucapió, quitãdo de medio qualquier lapso y transcurso de tiẽpo, que me pueda perjudicar, poniẽdome en aquel punto y estado que estaua antes, y al tiempo que el dicho aduerso se ausento deste lugar: y hecho esto me declare por señor dela dicha fuente, y cõdene al dicho aduerso a que me la de, buelua, entregue y restituya. Y en lo necessario el officio de v.m imploro, pido justicia y costas. Y juro a Dios y a esta ✠ que esto no pido de malicia, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *PErsonalis dicitur actio reuocatoria in rem scripta.*

2 *Per reuocatoriam actionem reuocantur, omnia in fraudem creditorum alienata.*

3 *Prius est in bonis debitoris facienda excussio, quam ad reuocatoriam actionem perueniatur.*

4 *Quocunque modo debitorum patrimonia diminuantur reuocatoria agi potest.*

5 *Duplex est alienatio simulata, scilicet, & in fraudem creditorum facta.*

6 *Imaginaria alienatio adeo nullius est momenti, vt nec iuramento valletur.*

7 *Alienatio, quæ in fraudem creditorum fit valida est ipso iure.*

8 *Triplex est actio reuocatoria, scilicet, Pauliana, Clauisiana, & Fabiana.*

9 *In fraudem creditorum alienata per Paulianam reuocari debent.*

10 *Si quid in fraudem patroni alienetur per Caluisianam & Fabianam actione reuocandum est.*

11 *Varijs modis contingit alienatio fraudulenta.*

12 *Actionis reuocatoriæ materia, & quibus & contra quos, & a quo tempore, & quid in hac actione veniat, traditur remissiué.*

13 *Requisita, vt actio reuocatoria cõpetat, connumerantur.*

14 *Intra annum debet reuocatoria intentari, vtilem & non continuum.*

15 *Vtilis annus á tempore scientiæ currit.*

16 *Perpetua est reuocatoria actio, si titulo lucrativo fiat fraudulenta alienatio.*

17 *Excussis prius debitoris bonis reuocatoria intentatur.*

18 *Creditorem se probare debet agens reuocatoria actione.*

19 *Tam creditori ex contractu, quam ex delicto competit actio reuocatoria.*

20 Cre-

20 *Creditori ex obligatione tantum personali reuocatoria datur.*

21 *In alienatione rei facta titulo lucratiuo requiritur quod fraus alienantis allegetur, & probetur, vt locus sit reuocatoriæ.*

22 *Si alienatio facta fuerit titulo oneroso, requiritur quod fraus alienantis & recipientis allegetur, & probetur, vt reuocatoria locum habeat.*

23 *Lucratiuus titulus dicitur cum gratis aliquid nobis obuenit.*

24 *Titulus onerosus appellatur quãdo partes ad inuicem aliquid rependunt.*

25 *Si patronus reuocauerit alienata á liberto in eius fraudem pretium emptoribus restituere cogitur.*

26 *Si pretium rei alienatæ in fraudẽ extat restituendum est emptori, vt reuocatoria agi possit.*

27 *Contra rem in fraudem alienatã accipientem vel eius hæredem, debet intendi reuocatoria actio.*

28 *Contra fraudatorem alienantẽ potest aliquando reuocatoria proponi.*

29 *Fructus rei alienatæ, qui tempore alienationis rei cohærebant, & percepti post litem contestatam possunt per reuocatoriam peti.*

30 *In reuocatoria actione non veniunt fructus percepti inter contestationis litis tẽpus, & alienationis.*

31 *Libellus in actione reuocatoria Hispano sermone formatus.*

§. 3. De actione reuocatoria.

1 ACtio reuocatoria à prætore inducta est personalis, in rem scripta, secundum scribentes, eamque inter reales actiones prætorias Iustinianus immiscuit in. §. item si quis in fraudem institut. de action. non quod sit reales sed propter similitudinem quam habet cum precedenti. Nam sicut per rescissoriam vsucapio valida rescinditur, ita 2 per hanc reuocatoriam traditio rei in fraudem alicuius facta, quę valida erat, reuocatur. Ita obseruant Misingerius nu. 12, Mainerius lib. 2. actionum ca. 6. Competit enim ista actio reuocatoria quoties debitores fraudulenter alienãt bona sua, ita vt parum aut nihil penes se relinquant, quo suis creditoribus satisfaciant: tunc â prætore accommodatur actio reuocatoria: qua permittitur 3 creditoribus, vt prius facta excussione in bonis debitoris, ac minus indoneis repertis pro satisfactione, rescissa bonorum fraudulosa traditione, ea bona petere, perinde ac si alienata & tradita nó fuissent, sed semper penes debitores remansissent, iuxta tx. in dicto. §. item si quis in fraudem. & in. l. 1. ff. quæ in fraudem creditorum in. l. 1. C. de reuocandis his, quæ in fraudem & in. l. 7. tit. 15. 4 part. 5, Et ista actio non modo competit creditoribus quando aliquid alienatum & traditum est in fraudem eorum à suo debitore, verum etiam quoties fraudulenter minuitur patrimonium debitoris, quod multis ex causis contingere poterit, vt colligitur ex. l. 1. cum. 4. sequentibus. ff. quæ in fraudem cred. Et pro faciliori explicatione huius actionis constituendum erit, quod alie- 5 natio alia est simulata, & imaginaria, & 6 alia est, quæ fit in fraudẽ. Prior est nulla ipso iure, vt probatur in. l. emptor. iuncta glo. 1. ff. de aqua pluuia arcenda. & in. l. nuda. ff. de contrahẽda emptione. Nec iuramento talis alienatio confirmatur. iuxta gloss. primã. in. l. 3. C. plus

valere quod ag. quam quod simu. quã testatur communiter receptam Alexã. in.l.nemo potest. nnme.16.ff. de legatis primo. & Alciat. in ca.cum contingat. de iure iurando. & Iasson in §. item si quis in fraudem instit. de action.nu.7. Quo in loco nume.8.resoluit quæ exigantur ad probationem alienationis si-
7 mulatæ. Posterior verò alienatio, quæ in fraudẽ fit, valida est mero iure: ideò per actionem reuocatoriam rescindi-
8 tur. Quæ actio triplex est. Pauliana, Cla
9 uisiana, & Fabiana. Prior datur ad reuocandam alienationem in fraudem creditorum: & est, de qua nos loquimur, & titu. quæ in fraudem creditorum. & text.in.d.§. item si quis in fraudem. &
10 in.d.l.7.titu.15.part.5. Posteriores verò competunt patronis ad reuocandas res alienatas à libertis suis in fraudem eorum, vt in.l.1.§. si pluribus.ff. si quid in fraud.patro. Ita resoluũt Iasson nume. 99.in dict §.item si quis in fraudem.& Mainerius lib.2.actionum.cap.7. Rur-
11 sus constituendum erit, quod varijs modis res alienatur fraudulenter erga multos. Aliquando enim alienatur in fraudem patroni, vt in toto titu.ff.&. C. si quid in fraud. pat. aliquando in fraudẽ filij arrogati, vt in.l.fin.§.fin.ff. si quid in fraudem patroni. aliquando in fraudem fisci, vt in. l. post contractum, & ibi Bartol⁹.ff. de donationibus. & in.l. 2.tit.4.part.5.& Anto.Gomez.3.tomo variarum.c.14.num.4. Aliquando alienatur à patre vel à matre in fraudem filiorum, vt in.l.1.C.de inoffi.doti. & in. l.1.C.de inoffic.donat. & tradũt Iasson in dict.§. item si quis in fraudem.nu.1. & Palatius Rubios in repetitione. cap. per vestras.notabili.3.§.22.nume.14.& dominus Antonius de Padilla in auth. res quæ.n. 24.C. communia de legatis. Couar.in.c.Rainutius.§.10. num.7.de testamentis. Tiraquellus in.l. si vnquã verb.donatione largitus.nume.9. C.de reuocandis donationibus. & Auendanius de exequendis mandatis principũ. capit.14.nu.6. Aliquando res alienatur in fraudem creditorum per debitorẽ, & de ista alienatione est noster sermo. Et de omnibus his modis alienationis agunt Iasson à num.1. & Misingerius à nuct.2.in.dict.§. item si quis in fraudẽ.
12 Et huius actionis reuocatoriæ materiam, (quæ Pauliana appellatur) ponit & explicat Misingerius in dict.§. item si quis in fraudem. à num.19. Et quibus competat & contra quos, & à quo tempore. & quid in ea veniat, resoluit Mainerius lib.2.actionum.cap.9.cum duo-
13 bus sequentibus. Et ad hoc quod alicui
14 competat requiruntur sequentia. Primò. quòd actio reuocatoria intentetur intra annum vtilem, & nõ continuum,
15 & ita occurrit à tempore scientiæ iuxt. text.In.l.1.& in.l.ait prætor.in princip. ff.quæ in fraudem creditorum, & in.l. 7.titulo.15. part.5. & tradit Mainerius lib.2.actionum capit.10. Quod verum est quando alienatio facta esset titulo oneroso, nam quando titulo lucratiuo
16 facta esset, perpetua esset actio, vt in dicta l.ait prætor.§.partum.versicu. hæc
17 actio. Secundò requiritur, quòd priusquam reuocatoria intentetur excussio fiat in bonis ipsius debitoris. & minus idoneis repertis pro satisfactione, tunc reuocatoria erit intentãda, vt in dicto §.item siquis in fraudem. & in.l.1. C.de
18 reuoca.his quæ in fraud.credi. Tertiò requiritur, quòd actor dicat se creditorem esse, & ei aliquid ex illis bonis de-
19 beri, vt in.l.1.ff.quæ in fraud.cred. siue sit creditor ex contractu, siue ex delicto, vt in.l. si cum fideicommissaria. §. creditores.ff.qui & à quibus. & in.l.7.
20 titulo.final.part.5. Quartò requiritur, quod sit creditor ex obligatione personali tantum, vt in dict.l.7.nam si ex reali esset competeret ei actio realis. Quin
21 tò requiritur, quòd si alienatio facta fuerit titulo lucratiuo, actor dicat debitorem alienasse rem in fraudem, & suf-

ficeret

22 ficeret ſola fraus alienantis. Si verò facta fuerit titu. oneroſo actor debebit di cere vtrũque, ſcilicet, alienantẽ & recipientem in fraudem feciſſe. Alioquin enim ſi recipiens non fuiſſet particeps fraudis, hæc actio ceſſaret ſecundum. glo. in dicto. §. item ſi quis in fraudem. verbo. in fraudem, receptam ex laſſone ibi numero. 27. & Miſingerio. nume. 35.

23 Et titulus lucratiuus dicitur cũ aliquid nobis gratis obuenit, vt puta ex dona-

24 tione, vel legato. Titulus oneroſus eſt quando non gratis, ſed viciſſim aliquid rependimus, vt puta, in emptione, permutatione, & ſimilibus. Ita explicat Laſſon in dict. §. item ſi quis nume. 28. vbi idem Laſſon, & Miſinger. numero. 30. re-

25 ſoluunt, qualiter fraus præſumatur, & probetur. Sextò requiritur, quòd in caſibus, in quibus creditor tenetur reſtituere pretiũ emptori, vt in patrono reuocãte alienationẽ liberti, vt in. l. 1. §. ſiquis in fraudẽ. ff. ſiquid in fraudẽ patro. Et in caſu quãdo emptor erat minor, quo nõ tenetur, niſi in quãtũ factus fuit locuplecior, vt in. l. ait prętor. §. ſiquis particeps verſ. ait prætor. & in. l. qui autẽ. §. ſiquid cũ pupillo. ff quæ in fraud. cred. & in. l. 26 7. titu. 15. part. 5. Et in caſu quo pretium extaret, vt in. l. ex his. ff. quæ in fraud. cred. Tunc in his caſibus actor debet priusofferre pretium. iuxta tx. in. l. ſingularis. & in. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actionibus empti. Septimò requiritur, 27 quod actor hanc actionem proponat contra accipientem rem alienatam, vel 28 contra eius hæredem, & aliquando contra ipſum fraudatorem alienantem. vt in. l. fin. § fi. ff. quæ in fraud. cred. quod intelligendum eſt iuxta glo. in. d. §. itẽ 29 ſi quis in frau. Vltimò requiritur, quod actor petat fructus rei, qui tempore alienationis cohærebant terræ, & partus ancillæ, quæ prægnans alienata fuit, fructus perceptos poſt litem conteſtatam. 30 Fructus vero, qui inter tempus alienationis & conteſtationis fuerunt percepti reſtitui non debent, vt probatur in l. ſi fraudator. §. ſi procurator. verſicu. non ſolum ff quæ in fraud. cred. & in. l. penult. titulo. fin. partit. 5. & explicat Mainerius libro. 2. actionum. cap. 11. Libelluſque in actione reuocatoria concipiendus erit forma ſequenti.

Libellus in actione reuocatoria.

31 Flano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo q̃ es aſsi. Que fulano vezino de tal lugar, me eſta obligado a dar y pagar cien ducados de vn eſclauo que le vendi. Y ſabiendo el dicho fulano que me deuia los dichos cien ducados, y que no tenia otros bienes de que me pagar, ſino era vna huerta en tal parte de tales linderos, con dolo y malicia, y para defraudarme a mi, y que no vuieſſe bienes de que pudieſſe ſer pagado de mi deuda, vẽdio la dicha huerta al dicho aduerſo, y ſe la dio y entrego, y el la tiene y poſſee, y la compro ſabiendo y entendiendo que el dicho fulano la vendia y enajenaua por defraudarme a mi. Y aunque tengo hecha execuſſion en la perſona y bienes del dicho fulano mi deudor por los dichos cien ducados, no tiene bienes a eque yo ſea pagado y enterado de mi deuda, como conſta deſte proceſſo executiuo, autos, y ſentencias, de que ante v. m. hago preſenta-

cion con la solénidad y juramẽto,&c. Y assi el dicho aduerso como tenedor dela dicha huerta esta obligado a restituyrme la dicha huerta: pues la cõpro sabiendo que se vẽdia para effecto de que no vuiesse bienes de q̃ yo fuesse pagado, y aunq̃ por mí muchas vezes ha sido requerido, que assi lo haga, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste para el vencimiẽto desta causa del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia, q̃ en tal caso lugar aya, reuoque y rescinda la dicha enajenacion y entrega dela dicha huerta, y la ponga en aquel punto y estado que estaua antes q̃ se otorgasse. Y como si la dicha huerta estuuiera en poder del dicho fulano mi deudor, y entre sus bienes mande mejorar la dicha execucion, y lleuar a deuido effecto la dicha su sentencia en la dicha huerta y en los fructos della pendiẽtes al tiempo de la dicha venta y entrega, y en los que de aqui a delante cayeren y se cogieren hasta la real entrega y restitucion, que estimo cada año en tãtas mil marauedis: y me mande meter en la posseesion de todo ello para que sea enteramente pagado dela dicha deuda y costas, sobre que pido justi cia, y el officio de v.m. imploro, y las costas protesto. Y juro en forma de derecho, que los dichos cien ducados me son deuidos y no pagados, y que esta demanda no pongo de malicia,&c.

Ex.s. Quarto.

SVMMARIA.

1 *SEruiana actio á prætore inducta competit pro rebus coloni in fundo illatis, & inuectis, nec non pro fundi pensione.*

2 *Quasi seruiana cõpetit omnibus creditoribus ad pignora prosequenda.*

3 *Pignus aliud est prætorium, aliud iudiciale, aliudq̃ conuentionale.*

4 *Conuentionale pignus conuentione contrahitur.*

5 *Conuentionale pignus aliud est expressum aliud tacitum.*

6 *Quando expressis verbis de pignore est inter partes cõuentio, expressum pignus appellatur.*

7 *Tacitum pignus appellatur id, quód à lege absque partium conuentione inducitur.*

8 *Inuecta & illata sunt tacite hypothecata.*

9 *Fructus fundi locati censentur pro pensione tacitè pignorati.*

10 *Si tradatur res pignorata tunc tẽporis pignus dicetur, sin minus hypotheca appellabitur.*

11 *Pignus passim pro hypotheca vsurpatur, & è conuerso.*

12 *Ex pignore tradito duplex actio oritur pignoratitia, scilicet, directa, & contraria.*

13 *Actio pignoratitia directa debitori ad pignus recuperandum competit.*

14 *Si creditori aduersus debitorẽ agere expediat contraria pignoratitia actio accommodatur.*

15 *Tan-*

15 Tam directa quam contraria pignoratitia actio inter bonæ fidei actiones cõnumeratur.

16 Seruiana actio competit creditori ad persequenda omnia inuecta & illata in fundo pro pensione, tacitè hypothecata.

17 Interdictum Saluianum datur à prætore pro persequendis coloni rebus.

18 Inter se differunt Seruiana actio, & Saluianum interdictum.

19 Qui Seruianã proponit necesse habet, rẽ in bonis pignorantis tempore obligationis fuisse, probare.

20 Vt creditor in saluiano interdicto obtineat sufficit probare rem possedisse debitorem tempore obligationis.

21 Seruiana actio contra quemlibet possessorẽ datur.

22 Cautius est, Saluiano interdicto experiri, quam Seruiana actione.

23 In fundo rustico res illatæ ita demũ erunt obligatæ, si dominus fundi eas cognouerit & inuectas resciuerit.

24 Non requiritur domini scientia, vt res inquilini sint obligatæ.

25 Colonus est qui prædium rusticum conduxit.

26 Quì in ciuitate vrbanum prædium cõducitis inquilinus appellatur.

27 Nemo rem conductam alteri locare prohibetur.

28 Res illatæ á secundo conductore in prædio vrbano tacite videntur etiã domino pignoratæ.

29 Res in prædio rustico à secundo conducto reinuectæ non sunt domino obligatæ.

30 In actione Seruiana libellus non est necessarius.

31 In Seruiana actione summariæ & captis statim pignoribus iudices procedunt.

32 Vt hypothecaria competat actio creditori obligatam sibi rem esse oportet.

33 Si creditor agat Seruiana contra debitorẽ pignus possidentem sufficit probare, tempore obligationis debitorem rem possedisse.

34 Rem in bonis debitoris fuisse tempore obligationis probare tenetur Seruianam intendens.

35 Excusso prius principali debitore deuenitur ad tertios pignorum possessores.

36 Antiquiore iure in electione creditoris erat vel personali vel hypothecaria actione experiri.

37 Si pactum de non alienando pignore fiat á creditore, etiã nõ excusso principali potest deuenire ad tertios possessores.

38 Quando tertius est possessor prædij, super quo annuus redditus est constitutus, etiã nõ excusso principali potest ad ipsum peruenìri.

39 Excussio debitoris principalis, citato tertio possessore fieri debet.

40 Pecunia omnis soluta esse debet vt pignoratitia directa locum habeat.

41 Sufficit lite pendente pecuniã solui vt procedat pignoratitia.

42 Libellus in actione hypothecaria Hispane compositus.

43 Libellus in actione pignoratitia, directa Hispana lingua confectus.

44 Libellus in actione pignoratitia conuenit debitorem.

Ex. §. Quarto de actione Seruiana, Hipothecaria, Pignoratitia, directa, & contraria.

1 DVæ aliæ actiones reales à prætore fuerunt inuentæ, quarum prior pro perſequendis rebus coloni, vel inquilini, pro mercede, vel penſione obligatis domino prædij ſpecialiter conceditur. Seruianaque appellatur. & eius definitionem, & naturam optimè explicant Miſingerius.nu.9. & Otomanus verb. de rebus coloni.in.§.item Seruiana,in-
2 ſtit.de action. Poſterior vero omnibus alijs creditotibus conceditur ad pignora hypotheca ſue perſequendas, & quaſi Seruiana vel hypothecaria nuncupatur. Cuius definitionem explicant Mainerius li.2.actionum.c.12. Miſingerius num.33. & Otomanus verb. creditoris
3 pignora.in.d.§.item Seruiana. Et pro harum actionum perfecta cognitione cõſtituendum erit, quod pignus aliud eſt prætorium, aliud iudiciale, & aliud conuentionale, & vnumquodque explicat glo.in.l.1 in princip.verb.traditum. ff.
4 de pignoratitia actione Iaſſon & Miſingerius n.2 in.d.§.item Seruiana. In hiſce vero actionibus intelligitur de pignore conuentionali, & eſt illud quod
5 ex conuentione partium deſcendit, du-
6 plex, quod eſt expreſſum, & tacitum. Expreſſum dicitur, quando verbis expreſſis inter partes de pignore conue-
7 nit. Tacitum verò quando tacita partium conuentione legiſque fictione cõtrahitur, vt accidit in rebus inuectis, &
8 illatis in fundo, vel domo à cõductore vel inquilino: quæ tacitè cẽſetur obligate pro mercede vel pẽſione fundi, vel domus, vt probatur in dict.§.item Ser-
9 uiana. Idemq; accidit in fructibus fundi locati, vt probatur in.l.in prædijs.ff. in quibus cauſis pignus vel hyputh, tacitè contra. & in.l.quãuis.C.in quibus cauſis pig.tac. contrah. Quinimo poteſt dominus fundi fructus retinere pro penſione, & prohibere ne colonus exportet, ſecundum Bald.in.l. æde. C. de locato.num.1.in fin. Nec conductor facit ſuos niſi ſoluta penſione, ſecundũ eundem Baldo.in.l.2. C. de rerum permut.per text.in.l.ſi ſeruus. §.locaui. ff. de furtis. Cautiùs tamen erit.quod dominus fundi in contractu locationis retineat ſibi dominium fructuum, quo vſque ſatisfiat de pẽſione, & ita erit præferendus in ſolutione ſuæ penſionis ex fructibus fundi, etiã perceptis reliquis creditoribus anterioribus conductoris. Et hanc cautelam menti tene, & ea vtere quando caſus occurrerit. Et eam probat Cæpola in Cautela.124.num.2. Neguſantius tract. de pignor. 4. partẽ. membro. vnico.à num.33. & in.5.part. memb.2.num.17.&.18.& Couar.libr.1. var.c.7.nu.3.in fin. Contrahitur etiam pignus tacitum in alijs caſibus congeſtis à Mainerio lib.2. actionum cap.16. & pro iſto pignore tacito actio Seruiana cõpetit. Rurſus cõuẽtionale pignus diſtinguitur in pignus, ꝙ nudo conſenſu partiũ cõtrahitur vt in.l.cõtrahitur.
10 ff.de pignoratitia actione. Et tũc hypotheca dicitur, aut in pignus, quod re ipſa, id eſt, per traditionem contrahitur, & tunc proprie pignus dicitur, vt probatur in dict.§. item Seruiana.& in.l.ſi rẽ alienam.§.1.ff. de pignoratitia actione.& tradit Alciatus in.l.plebs.§. pignus.ff.de verborum ſig.Coua.in pract. quæſt.cap.13.num.7. verſ.ex quibus. &
11 Mainerius in dict.cap.16. Conſtituendum etiam erit, quod licet nomen pignoris, & hypothecæ paſſim in iure confundatur, & promiſcuẽ accipiatur, vt probatur in.l,2.C.quæ res pig. obliga. poſ.& in.d.§ item Seruiana. tamen in hoc differunt, quod pignus proprie dicitur quando res mobilis traditur creditori vt in dict.§.item Seruiana. & in

22 dict. l. si rem alienam. §. 1. Et tunc ex eo duplex oritur actio, pignoratitia directa, & pignoratitia contraria. Directa competit debitori aduersus creditorē soluto debito, vt pignus sibi reddatur, vt probatur in. §. fina. quibus mod. re-
24 contrah. oblig. Contraria vero competit creditori aduersus debitorem quando malitiosè in pignore versatus fuit dando orichalcum pro auro creditori, & per eam debitor compellitur ad dandum aliud pignus, vt probatur in l. 1. in fine, & in l. si rem alienam. in principio & in l. si quis in pignore. §. fin. ff. de pig-
15 nor. actio. Et vtraque directa & contraria est bonæ fidei, vt ꝓbatur in. §. actio num. instit. de action. Hypotheca verò proprie dicitur quando solo consensu partium contrahitur absque traditione, & ad res immobiles spectat, & ex ea oritur actio hypotecaria, quę quasi Seruiana dicitur, quando expressa conuentione partium contrahitur, vt in dicto §. item Seruiana, & in d. l. si rem alienā.
16 §. 1. Ex quibus sic constitutis constat, quod actio Seruiana specialiter competit creditori ad persequendas res coloni, vel inquilini inuectas, & illatas in fundo, vel domo, quæ tacite censentur obligatæ pro mercede, vel pensione.
17 Et in hac specie fuit aliud remedium inuentum à prætore, scilicet, interdictum
18 Saluianum. Differunt tamen inter se, quia actio Seruiana est realis, & datur
19 ad persecutionē rei pignoratæ, & actor tenetur probare, & docere de dominio debituris. Saluianum verò interdictū, est possessorium, & intentatur ad adipi
20 scendam possessionem rerum pignoratarum, vt probatur in. §. sequens. vers. interdictum. instit. de interdictis. Et in eo sufficit, quod actor probet debitorem possedisse rem tempore obligationis contractæ secundum glo. in d. §. item Seruiana. verb. quasi. receptam cō-
21 muniter ex Iassone ibi, num. 92. Rursus Seruiana datur aduersus quemcunque possessorem, vt in l. Paulus. § fin. ff. quibus modis pignus tacitè, & in l. 2 C. si vnus ex pluribus, alias differentias cumulant Mainerius lib. 2 actionum cap. 12. & Mising in dicto. §. item Seruiana.
22 num. 41. Resolutes cautius esse in hac specie actorem intentare interdictum
23 Saluianum. Et est aduertendum, quod res coloni inuectæ, & inductæ in fundo sunt obligatæ pro pensione, & mercede, quando expressa conuentione id cautum fuit, vel domino sciente fue-
24 runt ibi illatæ, alioquin minime. Inuectæ verò ab inquilino semper sunt tacitè obligatæ, siue domin⁹ scierit, siue ignorauerit, vt probatur in l. certi iuris. C. de locato. Et colonus & inquilinus
25 differunt in hoc, quod colonus est qui
26 prædium rusticum, siue in ciuitate siue in villa conduxit: inquilinus vero, qui prædium vrbanum siue in villa, siue in ciuitate, vt probatur in l. re pignoris. 37 ff. de acquirenda possessione. Ita cō-muniter omnes resoluūt ex Iassone numero. 25. Mising. num. 5. in dict. §. item Seruiana. & Maine. lib. 2. actionum ca. 12. contra glo. in dict. §. item Seruiana. verb. coloni. Quinimo si primus cōductor locauerit alteri quod facere potest
27 iuxta text. in. l. nemo. C. de locato. &
28 notat Anto. Gomez. 2. tomo variarum cap. 3. nume. 11. res illatæ à secundo conductore in prædio vrbano censentur tacite obligatæ domino per text. in. l. solutum. §. solutum. ff. de pignoratitia actione. sic intelligendum secundum glo. ibi in. 1. solutione. At verò res illa-
29 tæ à secundo conductore in prædio rustico non censentur obligatæ domino iuxta tex. in. l. si in lege. §. si colonus. ff. locati. quæ iura ita componit glo. in. d. §. solutum in. 1. solutione. quam probāt ibi Bart. & communiter omnes ex Iassone in. d. § item Seruiana. num. 34. & Connano lib. 4. commentariorum. cap. 16 nu. 5. tametsi Mainerius lib. 2. actionum. cap. 12. contendat neutro casu res

illatas à secundo conductore esse obli-
30 gatas domino primo locatori. In ista ta-
men actione Seruiam libellus iux. com-
31 munem stylum nó est necessarius, quia
iudices procedunt summarie captis pi-
noribus ad eorum venditionem. Er ad
hoc, vt alicui competant reliquæ actio
nes, scilicet, hypothecaria, quæ quasi
Seruiana dicitur, & directa pignoratitia, & contraria pignoratitia, de quibus
32 supra egimus, requiruntur sequentia.
Primò, quod actor doceat de iure suo,
& probet rem sibi esse obligatam, cum
sit fundamentum suæ intentionis iuxt.
tex. in. l. actor quod asseuerat. C. de pro
33 bationibus Secundò requiritur, quod
si agat contra debitorem possidentem
rem sibi obligatam, tenetur probare
debitorem rem illam non solum pos-
sidere, vtrúm etiam possedisse tempore
obligationis: quo casu sufficeret pro-
bare solam possessionem absque domi-
nio, vt probatur in. l. inter. § 1. ff. de pig
noribus. & in. l. si cum venditor. in prin
cipio. ff. de euictionibus. & resoluit Mi
singerius in dict §. item Seruiana. num.
49. asserẽs cautius esse etiam in hac spe-
cie actorem allegare debitorem domi-
num esse pignoris, vel saltim in bonis
34 eius esse. Cæterum quando actor agit
contra tertium possessorem rei pigno-
ratæ probare debet, quod tempore obli
gationis debitor erat dominus illius
rei, vel saltim, quod res erat in bonis
eius iuxta tex. in. l. & quæ nondum. §.
1. & in. l. si superatus. ff. de pignoribus,
& notat Misingerius. vbi supra, nu. 49.
35 Tertiò requiritur, quod quando actor
agat contra tertium possessorem prius
excussionem faciat in bonis ipsius debi
toris principalis, & minus idoneis re-
pertis: tunc agat contra tertium posses-
sorem iuxta text. in authent. hoc si de-
bitor. C. de pignoribus. & in authenti.
sed hodie. C. de action. & oblig. & in. l.
14. tit. 13. par. 5. & notat Maine. li. 2. actio
nũ, ca. 18. Per quæ iura corriguntur iura
36 antiqua, quib⁹ electio dabatur credito-
ri, vel agendi contra principalem actio
ne personali, vel contra tertium posses-
sorem hypothecaria, vt dicebatur in. l.
distractis. C. de pignoribus. Quæ iura
sunt iam correcta per prædictas authẽ.
Quibus non refragatur text. in authen.
de litigiosis. §. ad hoc autem. collatio-
ne. 8. nam debet intelligi secundũ glo.
1. ibi; vel dic, secundum Ioannem in. d.
authen. hoc si debitor. communiter re-
ceptam ex Saliçeto ibi nume. 2. & Fano
de pignoribus. 8. part. membro. 1. num.
17. Quod tamen intelligendum est, nisi
appositum esset pactum, de non alienan
do rem hypothecæ obligatam. Nam
37 tunc nulla facta excussione poterit ter-
tius possessor cõueniri, vt docet Rode
ricus Suarez in. l. post rem iudic. in de-
claratione. l. regni. limitatione. 1. nu. 13.
receptus à Couar. lib. 3. variarum. ca. 7.
num. 6. vbi aliter limitat. d. authen. hoc
38 si debitor, scilicet, quando tertius pos-
sessor esset prædij, super quo annuus
redditus esse constitutus, vt in censi-
bus apud Hispanos quotidie fit. Et de
isto articulo est videndus nouissime Pe-
trus de Salazar in tit. de vsu & cõsuetu-
dine. cap. 11. numero. 62. &. 63. Et est ad-
39 uertendum, quod prędicta excussio fie
ri debet citato illo tertio possessore, vt
resoluit Iasson in. §. item si quis in frau-
dem. num. 84. & ibi Gomecius. nu. 38.
40 institut. de action. Vltimò requiritur,
quod si debitor agat pignoratitia con-
traria contra creditorem ad redendum
sibi pignus, ante omnia debe soluere
41 debitum iuxta tex. in dict. l. si rem alie-
nam. §. omnis. ff. de pignor actione. suf-
ficeren tamen quod lite pendẽte solue-
ret, quannis â principio quando inten-
42 tauit actionem non soluisset. vt in. d. l.
si rem alienam. §. final. Et libelli in
his actionibus erunt con
cipiendi forma se-
quenti.

(3)

LIBEL-

Libellus in actione hypothecaria.

42 FVlano vezino de tal lugar parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y contando el caso digo. Que yo le preste duziẽtos ducados, por le hazer buena obra. Y pa seguridad desa dicha deuda me hypoteco vnas tierras que son a tal parte, que han por linderos, &c. Las quales tierras al tiempo, y sazon que me las hypotheco las tenia y posseya por suyas, y como suyas, y estauan entre otros bienes suyos, y labrãdolas y desfructandolas, y gozando el fructo dellas: y despues aca las vendio enageno al dicho fulano, parte aduersa, y al presente las tiene y possee. Y yo he pedido al dicho mi deudor los dichos duzientos ducados ante el señor Teniente, y fue condemnado a que me los pagasse, y la sentencia passada en cosa juzgado, y della me fue librada executoria, y se hizo execucion en su persona y bienes, y se hallo que no tenia bienes algunos de que me pagar: y assi le declaro por sentencia de juez competente, segun parece por estas escripturas, processo y sententia, de que hago presentacion: y juro a Dios y a esta ✠ que son buenas y verdaderas, y como tales quiero vsar dellas. Y porque las dichas tierras passaron con su carga è hypotheca, yo he requerido al dicho aduerso que me las de y entregue, para que yo las tenga en prendas è hypotheca, hasta tãto que sea pagado de los dichos duzientos ducados: y nunca lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que del sobre dicho aduerso me haga cumplimiento de justicia: y si otro mas o mejor pedimiẽto fuere necessario el auido aqui por expresso, pronunciando mi relacion por verdadera, en quanto baste, por su sentencia, que en tal caso lugar aya, condemne, compela y apremie al dicho aduerso a que me de y entregue las dichas tierras, para que yo las tenga en prendas, è hypotheca, hasta tanto que me sean pagados los dichos duzientos ducados. Y en lo necessario, &c. Y juro, &c.

Libellus in pignoratitia, directa, contra creditorem.

FVlano parezco ante v. m. y digo. Que yo empeñe vn jarro de plata, q̃pesa ua tãtos marcos, a fulano por ciẽ reales que me empresto: el qual le entregue, y el lo recibio, iure pignoris. Y puesto caso que le he pagado los dichos cien reales del dicho empresti do, el no me ha querido ni quiere boluer el dicho

el dicho mi jarro de plata que le empeñe. Porque pido a v.m. que̅ auida mi relacion por verdadera, en quãto baste, condene al dicho aduerso a que me buelua, de, y entregue el dicho mi jarro de plata, tal y tã bueno como estaua al tiempo que se lo empeñe. Y para ello, &c. Y juro. &c.

Libellus in actione pignoratitia, contraria contra debitorem.

FVlano parezco ante v.m. y digo. Que yo empreste al dicho fulano cie̅ ducados por le hazer buena obra: y para seguridad dela dicha deuda me empeño vnas fuentes de plata, diziendo que erã de plata, y despues aca yo hize tocar las dichas fuentes y son de estaño. Y por ello el dicho aduerso es obligado a darme otra prenda tal y tã buena como las dichas fuẽtes si fuerã de plata, y de tãto peso y valor, para que yo la tenga en prendas, para seguridad de mi deuda. Y aunque por mi ha sido requerido q̃ansi lo haga no lo ha querido hazer. Porende a v.m. pido, que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste, condene al dicho aduerso a que tome y reciba las dichas fuẽtes, y me de otra prenda de plata que valga tãto como valierã las dichas fuẽtes si fueran de plata. Y para ello, &c. Y juro, &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 §. *De personalibus actionibus prætorijs, & primo de constituta pecunia.*

2 *Actio de pecunia constituta personalis & prætoria dicitur.*

3 *Nuda pactio actionem ciuili iure non producit.*

4 *Aduersus eũ, qui se soluturum, vel pro se, vel pro alijs nudo pacto constituit, cõpetit actio de constituta pecuna.*

5 *Vt actio de constituto locũ habere possit nudo pacto constitutum esse debet.*

6 *Speciale est, vt ex pacto nudo actio de cõstituta pecunia nascatur.*

7 *Constitutum est contractus nominatus elegans habens nomen.*

8 *Constitutum potest fieri per inutilẽ stipulationem.*

9 *Si stipulatio inutilis sit, ex cuius verbis apparent contrahentes stipulationem facere voluisse, non valet etiam tanquam constitutum.*

10 *Si iuramentũ interueniat etiã ex nudo pacto oritur actio iure ciuili.*

11 *Constitutum præcedere debet debitum ciuile, & naturale, vel naturale tantum.*

12 *Si debitum tantum ciuile præcedat non potest fieri constitutum.*

13 *Fideiussio accedit ciuili tantum obligationi,*

14 *Constitutum debet fieri post contractus obli-*

obligationem.

15 *Fideiussio obligationem præcedere & sub sequi potest.*

16 *Vt constitutus fieri possit debitũ præcedere oportet, quod nulla possit prætoria exceptione elidi.*

17 *Libellus in actione de constituta pecunia Hispano sermone formatus.*

§. De personalibus actionibus prætorijs, & primo de constituta

1

2 ACtio de constituta pecunia est actio personalis prætoria: nam prætor naturali æquitati fauens eam introduxit, vt in. l. 1. in principio. ff. de constituta. 3 præuidens ex nudo pacto actionem non oriri de iure ciuili iuxta. l. iuris gẽtium. §. sed cum nulla. versi. igitur nuda. ff. de pactis, & cõpetit aduersus omnes qui ex nudo pacto constituerunt se soluturos, quod ipsi prius vel alij debebant. Ita ex tex. in. §. de constituta. instit. de action. colligunt omnes & explicat Misingerius ibi, à numero. 3. Ex 4 qua resolutione constat quæ riquirantur ad hoc vt actio de constitu. pecun. 5 cõpetat. Nã primô requiritur, quod cõstitutũm fiat per pactum nudum, alioquin si per stipulationem fieret non cõpeteret, sed actio ciuilis ex stipulatu, vt in dict. §. de constituta. & notat glo. ibi verbo. nulla. docet Bartol. in. l. 1. §. ait prætor. ff. de constituta pecu. glo. mag. in dict. versic. igitur nuda. & omnes ibi 6 ex Iasson. nu. 21. & Mising. nu. 4. Quo fit ex pacto nudo actionem de constituta oriri: quod est speciale in hac actione contra iuris regulas in dict. versi. igitur nuda. firmat glo. ibi verb. nulla. dicto. §. de consti. & alij communiter ibi ex Ias. num. 46. Misingerio num. 17. Et plures rationes specialitatis referunt doct. ibi, vt constat ex Iasson num. 46. & Gomecio numer. 34. reprobantes rationem glo. ibi verb. nulla. Bart. tamen in dict. versi. igitur nuda. docet non esse speciale in constituto actionem oriri ex nudo pacto, sed ex eo actionem oriri, quia constitutum est contractus no 7 minatus habens nomen specificum, & elegans, ac ideo producit actionem. Cuius opinionem dicit communiter receptam Oroscius in dict. versi. igitur nuda. nume. 8. & defendit Gomecius dict. §. de constituta. num. 34. Quinimo con 8 stitutum sit etiam per stipulationẽ inutilem, vt docet glo. mag. in dict. vers. igitur nuda. communiter recepta, ex Iasso 9 ne in dicto. §. de constitu. numero. 24. Dum modo ex verbis contrahentium non appareret animus stipulandi, quia tunc nec in vim pacti, nec in vim stipulationis promissio valeret, iuxta text. sic intelligendum in. l. prima. §. eum qui. ff. de constitu. pecu. ex Iasson. dict. §. de constit. numer. 25. & Alciat. l. 1. §. si quis ita interroget. ff. de verb. oblig. num. 8. & Oroscio. dict. vers. igitur nuda. num. 2. Alios plures casus in quibus actio ex nudo pacto aritur congerit glo. in. dict. § de constitu. verbo. nulla. quæ communiter reprobatur, quatenus inquit, actionem oriri ex donatio. de ex nudo pacto, quia non ex nudo pacto, sed ex condictione ex lege oritur, 10 ex Iasson. d. §. de consti. n. 57. Adde tu lium casum, scilicet, ex nudo iurato, vt resoluit Couar. in cap. quanuis pactum. 2. par. §. 4. vers. quintò, & præcipue. & in. 1. part. §. 2. nume. 5. & domi. Franc. à Sarmiento lib. 1. selectarum cap. 3. num. 11. quia satisfaciunt. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & Corrasius in. l. admonendi. numero. 20. ff. de iure iurando. Secũ 11 dò requiritus, quod ad hoc vt competat actio de constituta, quod præcedat debitum naturale & ciuile simul, vel naturale

turale tantūm, vel prætorium tantum.
12 Nec ſufficit ſi debitum fit ciuile tātum vt in.l.1.§.fin.& in.l.3.§. ſi quis autem. ff.de conſti.pec.& notat glo. dict.§. de conſtitu.verbo.conſtituerint.& explicant.Iaſ.d.§.de conſtit.num.33.Gomecius ibi,num.21.& num.28.Miſing.nu. 9.Ripa,nume. 32.& Nouellus num.14. in Rubr.ff. de verbo.obligat. Et in hoc conſtituitur diſcrimen inter conſtitutum & fideiuſsionem, qua conſtitutum non accedit debito ciuili tantum.
13 fideiuſſio verò accedit, vt explicat Iaſ. dict.§.de conſti.num.34. & Gomecius
14 à num.28.Miſing.nu.13. Rurſus diffe-
15 runt,quia conſtitutum fit poſt obligationem contractus, fideiuſſio ante obligationem. & poſt obligationem, vt notat glo.in authent. de fideiuſſoribus.§. 1.verbo fideiuſſore,quam notat Barba. in rubr.de fideiuſ.Iaſ.l.1. in princip. ff. de lib.& poſthu. Hippolytus in rubri. ff.de fideiuſ.à numero.2.Vltimò requi-
16 ritur,quod debitum, ſuper quo conſtitutum venit non poſſit elidi per aliquā exceptionem de iure prætorio, vt in.l.3 verſi.ſi quis autē,& ibi gloſſ.verbo per exceptionem.ff.de conſtit.pecu.& Iaſſon.d.§.de conſtit.num.43. Et libellus in hac actione concipiendus erit forma ſequenti.

Libellus in actione de conſtituta.

17 FVlano vezino de tal parte,parezco ante v.m. y pōgo demanda a fulano: y contando el caſo digo. Que fulano vezino de tal lugar me deuia duziē tos ducados por me los auer prometido: y ſabiendolo el dicho fulano, parte aduerſa,vino a mi ſin le dezir yo coſa alguna,y le me cōſtituyo por pagador principal dela dicha deuda,y me los prometio de pagar para el dia de Paſcua florida, proxima paſſada deſte preſente año. Y pueſto que el termino es paſſado,y por mi ha ſido requerido q̄ me los pague,no lo ha querido hazer. Por ende a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera, en quanto baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, condenandole a que me de y pague los dichos duzientos ducados. Y en lo neceſſario, &c. Y juro, &c.

Ex. s. Sexto.

SVMMARIA.

1 *§. De actione de peculio.*
2 *Perſonalis,& prætoria eſt actio de peculio.*
3 *De peculio actione poteſt conueniri dominus vel pater ex filij, aut ſerui contractu.*
4 *Peculium in varias ſignificationes accipitur.*
5 *Proprie peculium eſt puſilla pecunia, quæ voluntate patris aut domini filio vel ſeruo conceditur,ſeparatim á paternis, aut dominicis rationibus.*
6 *In ſeruis vnicum tantum peculium reperitur*
7 *Filij famil.quatuor poſſunt habere peculia.*

8 *Fi-*

8 *Filius fam. ex omni contractu obligari potest.*

9 *Sine voluntatis patris potest filius conuenire cum aliquo artifice, quod ei seruiet.*

10 *Pater & filius, nec non dominus, & seruus, vna eademq; persona existimantur.*

11 *Pater pro filio nec dominus pro seruo & è conuerso conueniri possunt.*

12 *Si filius vel seruus peculium habeant ex eorum contractu poterunt conueniri, nedum pater sed etiam dominus.*

13 *Voluntate patris vel domini peculiũ obtineri debet, vt actioni de peculio locus fiat.*

14 *Tantũ in peculio profectitio filiorum de peculio actio locum habet.*

15 *Pater vel dominus non tenentur nisi quatenus patiuntur vires peculij ex contractu filij, vel serui.*

16 *In peculij æstimatione faciẽda prius deducendum est quod patri vel domino debetur.*

17 *Pro peculio castrensi, vel quasi viuenti filio non potest pater conueniri.*

18 *Filio ab intestato mortuo pater tanquam hæres de peculio castrensi conueni potest.*

19 *In peculio aduentitio in solidũ debet pater conueniri.*

20 *Quatenus est in peculio conuenitur pater, vel dominus.*

21 *Si cum filio fam. impubere contractum sit, pater non potest conueniri nisi quatenus locupletius factum est peculium.*

22 *Vt actio de peculio locũ habeat contractũ fuisse cum filio, vel seruo factum, probare actor debet.*

23 *Libellus in actione de peculio Hispano sermone confectus.*

1 §. 6. De actione de peculio.

2 3 ACtio de peculio personalis est prætoria, conceditúrque aduersus patrem, vel dominum ex filij famil. vel serui contractu. Et gloss. fin. in. §. actiones. instit. de action. Iasson. à numero. 41. & reliqui enumerant alias quinque formulas actionum, partim profluentes ex eodem fonte partim huc impertinẽtes: & remissiue de vnaquaque earum agit Ias. in. d. §. actiones. à num. 41. Pro 4 perfecta huius actionis cognitione, cõstitue, quod peculium varias acceptiones habet, vt explicat glo. in rubr. ff. de peculio. Bald. l. fin. ff. quod cum eo. col. 2. &. 3. Ottomanus verb. peculiũ. & Ambro. Calep. in dictionario, verbo. pecuniam. In nostra tamen materia peculiũ 5 est quasi pusilla pecunia, siue patrimonium, quod voluntati patris, vel domini filio famil. permittebatur separatim à rationibus paternis, vel dominicis iuxta tex. in. l. depositi. versic. fin. de peculio. Ac ideo peculium in personis seruorum erat tantum vnicum, & dicitur dominicum. In personis filiorum est 6 quadruplex, scilicet, castrense, quasi castrense, profectitium, & aduentitium. Ita explicat glo. 1. in. l. cum oportet. in princip. C. de bonis quæli. & ibi Bartol. glo. in. §. 1. verb. castrensibus. instit. per quas personas nob. acqui. & glos. magna in. l. frater a fratre. in princi. ff. de cõdit. indebiti. Rursus constitue, quod filius familias constitutus in patris volũtate, potest obligari ex contractu, vel 7 8 deli-

delicto, etiam viuente patre, vt in.l.filius familias.38.ff.de action.& obligat. & in.l.tam excontractibue.ff.de iudic.
9 Et hinc est quod sine iussu patris potest conuenire cum aliquo artifice, quod ei seruiet.secundum Alberi.in.l.veluti.in 26.Iassonem nume.16.Zasium nume.3. Cladium nu.8. & Ioannem Gutierrez, in titu.de iuramento confirmatorio.1.
10 part.c.5.nu.5.&.6. Denique constitue quod licet pater & filius, dominus & seruus censeantur vna & eadem persona, vt.l. fin.C. de impub. & alijs subst. & in.§. ei qui. institu.de inutilibus stipulat. tamen nec pater ex contractu filij; nec dominus ex cõtractu serui, nec ẽ diuerso conueniri possunt, vt in titu.
12 C.ne filius pro patre. Nihilominus tamen prætor æquitate motus introduxit quod illa regula non procederet quando pater vel dominus aliquam pecuniam concedit filio vel seruo, cum qua ab eis negotiaretur. Nam tunc poterunt conueniri ex contractu filiorũ vel seruorum actione de peculio, ne contrahentes bona fide deciperentur. Quæ actio de peculio personalis prætoria est, & per eam agimus aduersus patrem, vel dominum, vt soluat pro filio viuente, vel seruo, nobis ex contractu obligato, quatenus est in peculio. Ita ex text d.§.actiones colligitur, & explicat Mising.ibi,â n.13.Ex qua resolutione constat quæ requirantur ad hoc,
13 vt hæc actio alicui competat. Nam primò requiritur, quod voluntate patris, vel domini, filius, vel seruus habeant separatum peculium à rationibus paternis, vel dominicis, vt in.l.depositi. vers.
14 fin.ff. de peculio. Quo fit respectu peculij filiorum hanc actionem solũmodo habere locum in peculio profectitio, & competit vsque ad vires peculij,
15 & quatenus est in peculio, vt probat
16 tx.d.§. actiones, deducitque pater vel dominus quod sibi debetur, vel illis qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in. l. sed si damnum. &. l. peculiũ.
17 10.ff. de peculio. In castrensi, & quasi castrensi pater viuente filio non conuenitur, sed filius ipse conuenitur, vt.l. 4. &.l.actionem. ff. de castrensi peculio.
18 Filio mortuo pater conuenitur tanquam hæres, vt in titu.C.de hæred act.
19 & in titu.ab hæred.& contra. In aduentitio vero pater conuenitur in solidum tanquam legitimus administrator, & non peculio tenus, vt.l .1. C. de bonis maternis. l.fin.§.vbi autem.C.de bonis quæ lib.Secundò requiritur, quod peculium extet apud patrem, vel dominum, vel aliquomodo possit satisfieri: quia non possunt conueniri, nisi vsque
20 ad vires peculij; & quatenus est in peculio, iuxta.d §.actiones. &.§.sunt.institu.de actio. Quinimo pater & dominus deducunt quod sibi debetur, aut illis, qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in.l.sed si damnum.& in.l.peculium.10.cum suis.§§.ff.de peculio. Et si
21 cũ filio familias impubere fuerit contractum, pater non cõuenitur, nisi quatenus peculium locupletius factum fuerit, vt in.l.1.§.sed cũ impubere.ff. de peculio. Deniq; requiritur, quod actor
22 probet, quod primus contractus celebratus fuit cum filio familias, vel seruo ex quo principalis obligatio orta fuit. Et libellus in hac actione de peculio cõcipitur forma sequenti.

Libellus in actione de peculio.

23 FVlano parezco antev.m. y digo que ansi es. Que fulano es padre legitimo de fulano: el qual con voluntad y consentimiento de su padre tenia apartadamente ciertos bienes con que trataua y grangeaua. Y teniendo el dicho

trato

trato y peculio yo contrate con el, y le vendi vn cauallo por cien ducados, y eneste miſmo tiempo el dicho fulano parte aduerſa, tomo al dicho ſu hijo el dicho peculio y bienes con que trataua y granjeaua, y aſsi por ello eſta obligado a pagarme los dichos cien ducados. Y aunque por mi ha ſido requerido, que lo haga, no lo a querido hazer ſin pleyto. Porque pido a v. m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quãto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia, condemnãdole como a tenedor del dicho peculio, a que me de y pague los dichos cien ducados. Y para ello, &c. Y juro, &c.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 §. *De actione in factũ ex iuramẽto deſcendente.*

2 *Actio in factum perſonalis eſt á prætore introducta.*

3 *Iuramentum eſt affirmatio, vel negatio ſacræ rei actione firmata.*

4 *Triplex eſt iuramentum, promiſſorium, ſcilicet, confirmatorium, & litis deciſorium.*

5 *Cum quid in futurum cum iuramento promittitur, iuramentum promiſſoriũ appellatur.*

6 *Confirmatoriũ iuramentũ eſt, quod ad actus confirmationem apponitur.*

7 *Litis deciſſorium iuramentũ dicitur quod interponitur & præſtatur ad litis deciſionem.*

8 *Iure ciuili ex iuramento promiſſorio actio naſcitur.*

9 *Officiales & fabriles operas ſolus libertus promittere poteſt.*

10 *Iuramentum litis deciſſorium triplex eſt, voluntarium, neceſſarium & iudiciale.*

11 *Iuramentum quod á parte parti extra iudicium defertur voluntarium dicitur.*

12 *Neceſſarium iuramẽtum illud appellatur quod in defectum probationum partibus iudex defert.*

13 *Iurametum iudiciale eſt quod à parte parti in iudicio defertur.*

14 *Ex iuramento iudiciali in factum actio oritur,*

15 *Iuramentum extra iudicium delatum non compellitur pars acceptare, ſed poteſt eũ recuſare nec cogitur remittere.*

16 *In contimenti debet iuramentum á parte acceptari vt in factum actio detur.*

17 *Actualiter iurari debet vt actio ex iuramento naſcatur.*

18 *Ex iuramenti remiſsione actio in factum oritur.*

19 *Præſtito vel remiſſo iuramento nihil amplius de cauſa quæritur.*

20 *De periurio eius qui iurauit non eſt quærendum.*

21 *Iure iurando dato non admittitur appellatio.*

22 *Periurus extraordinarie debet puniri.*

23 *Ad ſimilitudinẽ rei iudicatæ oritur actio in factum.*

24 *In actione in factũ proceditur abſq; libello per viam executiuam.*

§.7. De actione in factum ex iuramento.

1 EST alia actio personalis, prætoria, quæ in factum dicitur, ex iure iurando orta. Pro cuius intellectu constituendum 3 erit, quod iuramentum est affirmatio, vel negatio sacræ rei attestatione firmata secundum Oroſci. in ſumma titu. de iure iurand. §.1. receptum à Panormita. Corſeto & Altiato nume. 5. extra in rubr. de iure iurando. consentit Soto titu. de cauendo iuramento. abuſu. ca. 2. & in lib. 8. de iuſtitia & iure. quæſt. 1. artic. 1. & Miſing. in §. item ſiquis poſtulante inſtit. de action. num. 1. Nauar. in Man. cap. 12. nu. 1. & in eandem inclinat Couar. in c. quanuis pactum in initio. 1. 4 partis. num. 1. de pact in. 6. Et iuramentum est triplex, ſcilicet, promiſſorium confirmatorium, & deciſorium litis. Secundum Bart. in auth. ſacramenta. C. ſi aduerſus vendition. nu. 1. Marantam de ordin. iudic. 6. par. de iuramento & eius 5 differentia actu. 9. à nu. 1. Promiſſorium eſt quando quid in futurum promittitur cum iuramento: de quo loquitur titu. in pluribus. cç. extra de iure iurand. 6 Confirmatorium eſt, quod adhibetur ad confirmãdum actum: de quo loquitur text. in authen. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſus vend. & in. c. cum contingat. de iure iurand. & in. c. quanuis pactum de pact. lib. 6. Deciſorium litis eſt 7 quod fit ad litem decidendam: de quo loquitur tex. in. §. item ſiquis poſtulante. inſtit. de act. & titu. C. de rebus cred. & iure iurand. Et nõnulli doct. conſtituebant differentiã inter hæc iuramenta, videlicet quod ex iuramento promiſſorio 8 de iure ciuili nulla oritur actio ſecundum Bartol. & alios communiter in. l. ſiquis pro eo. ff. de fideiuſſor. per text. ibi. Sed contrarium verius eſt. imo iure ciuili ex iuramento promiſſorio actionem oriri, ſecundũ glo. in. l. 1. C. de oper. liber. vt reſoluit Couarru. in cap. quanuis pactum. 1. part. §. 2. numero. 3. cum ſequentibus. & 2. part. §. 4. nu. 15. verſic. quinto. & præcipue. de pactis in 6. & dominus Franc. à Sarmiento libro. 1. ſelect. cap. 3. â. num. 4. eam defendit reſpondentes tex. in dict. l. ſiquis pro eo. ſcilicet, quod promiſſio fuit facta ab 9 eo qui libertus nõ erat: quia operas officiales ſolus libertus promittere poteſt vt in. l. 2. & l. operæ. & l. ſeruus. ff. 10 de operis lib. Prætera iuramentum deciſorium triplex eſt, ſcilicet, voluntariũ 11 neceſſarium & iudiciale. Voluntarium eſt, quod defertur à parte parti extra iudicium. Neceſſarium eſt, quod defertur 12 à iudice in defectum & ſupplementum probationis. Iudiciale eſt, quod defertur 13 à parte parti in iudicio. Ita gl. mag. in l. 1. C. de rebus cred. & glo. dict. §. itẽ ſi quis poſtulante. verbo. non illud. & glo. in rubrica. ff. de iure iurand. & gl. 1. in. c. ſi de iure iurand. & ibi Panorm. & Felin. & l. 1. tit. 11. part. 3. & de voluntario, & neceſſario nõ loquitur text. d. §. item ſiquis, ſed ſolummodo de iudiciali 14 iuramẽto, ex quo oritur actio in factũ, quæ perſonalis, prætoria eſt, qua agit is qui (deferẽte ſuo aduerſario in iudicio iuramentum ſibi in continenti) iurauit aliquid ſibi deberi, vel reũ res ſuas poſſidere. Ita colligitur ex text. d. §. item ſi quis. & l. 1. C. de rebus cred. & explicat Miſing. d. §. itẽ ſi quis à n. 15. Ex. quibus conſtat, quæ requirantur, vt hæc actio cõpetat. Nam primò requiritur, quod iuramentum deciſorium delatum ſit in 15 iudicio. Alias ſi extra iudicium deferatur, pars non cogitur illud acceptare, aut dimittere, vel defendere, vt in. l. iuſ- 16 iurandum. 17. ff. de iure iuran. Secundò requiritur, quod quando fuerit delatũ, in continenti ſit acceptatum. Alioquin ſi ex interualo acceptetur, non proficit niſi de nouo deferatur, vt in. l. ſiquis iuſ iuran. C, de rebus creditis, & iure iuran.

17. Tertiò

17 Tertiô requiritur, ꝙ actualiter ſit iuratum, vt probat text. dicto. §. itẽ ſi quis.
18 vel ꝙ ſit remiſſum à parte: nã ſicuti ex iuramẽto oritur actio in factũ, ita ex remiſſione vt in.l.nõ erit. §. fi. cũ.l. ſequẽti. ff. de iureiuran. & in.l. actori. C. de re
19 bus creditis. Et præſtito vel remiſſo iuramento nil amplius de veritate cauſæ quærendum eſt, an debeatur, & ex qua cauſa: ſed ſolummodo inquiritur an ſit
20 iuratum. Vſque adeo, quod pars volens probare periurium audienda non eſt, nec periurio probato ea res tractari debet iuxta text. dict. §. item ſi quis. & in.
21 l.1. C. de rebus cred. Quinimo nec appellans auditur, vt in l. generaliter. §. 1. C. de rebus cred. Nec obſtat. l. admonẽdi. ff. de iure iuran, quia loquitur in cauſa deciſa per iuramentum neceſſarium vt intelligit Bald. in.l.1. in principio. C. de rebus cred. & rationem aſſignat Alexand. receptus â Iaſſone num. 37. in. d. l.
22 admonendi, & Ripa ibi, nu. 42. Extraordinarie tamen iſte periurus erit puniendus, vt in.l. quid ſi deferente. cũ. l. ſequẽti, ff. de dolo. & in.l. ſi duo patroni. §. fi.
23 ff. de iura. Et quia iſta actio in factũ oritur ad ſimilitudinem rei iudicatæ vt in dict. l. actori. ideo non eſt neceſſarius libellus, ſed per viam executiuam proceditur, vt reſoluit Iaſſon. d. §. itẽ ſi quis. in fine, & Miſinger. nume. 35. Et plures alios effectus iuramenti enumerat Iaſſon, ibi, à num. 87.

Fx. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 §. *De actionibus perſonalibus prætorijs pœnæ perſequutorijs.*

2 *Actio rei perſecutoria ideo dicitur quod per eam rem perſequimur.*

3 *Actio pœnæ perſequutoria ſic appellatur, ideo, quia per eam rem non tanquam debitum, ſed tanquam pœnã petimus.*

4 *Actionum quædam ſunt pœnales ex parte rei conuenti, & ex parte actoris ſunt rei perſecutoriæ.*

1 §. 8. De actionibus perſonalibus, prætorijs, pœnæ perſequutorijs.

2 IN tribus. §§. præcedẽtibus actum eſt de actionibus perſonalibus prætorijs, reiperſequutorijs, ex eo ſic appelatis, ꝙ per eas rẽ nobis debitã perſequamur. Nũc autẽ agẽdũ erit de perſonalibus prætorijs, pœnæ perſequtorijs, per
3 quas pœnã perſequimur, ꝓpter aliquod delictũ. Nã in eis rẽ nõ petimus tanquã principale debitum, ſed tanquam pœnam, de quibus Iuſtinianus agit in. §. pœnales. inſtit. de act. & earum tria exẽpla ponit, ſcilicet, de actione in factum ex albo corrupto, & de actione de in ius vocando, & de actione ne in ius vocati vi aut fraude eximantur, licet plures alias, & innumerabiles actiones pœnales prætor introduxerit, vt inquit
4 text. in. d. §. pœnales. in fine. & aliquas enumerat glo. fin. ibi. Quarum tres ſunt ſpecies, quædam eſt pœnalis ex parte rei conuenti, & ex parte actoris eſt perſecutoria rei, ſcilicet, quando reo nihil adeſt, actori tamen abeſt. Quædam vero eſt pœnalis ex parte actoris, & ex parte cõuẽti eſt perſecutotia rei, vt qñ actori nihil abeſt, & reo adeſt. Tertia ſpecies eſt qñ pœnalis eſt ex parte actoris & rei, vt qñ actori nihil abeſt & reo nihil adeſt. Et harũ triũ ſpecierũ exempla ponunt Iaſſon & Platean. nu. 1. Miſinge.

fing.n.4.Antõ.Vſillo;n.2.d.§.pœnales. Et de tribus exẽplis à Iuſtiniano ibi poſi tis à nobis agendum erit in ſequẽtibus.

Ex.§. Nono.

SVMMARIA.

1 §. *De actione in factũ, ex albo corrupto.*
2 *Album prætoris quædã erat tabula in qua prætorum edicta, actiones & inter dicta erant conſtituta.*
3 *Triplex erat prætoris album.*
4 *Contra corrumpentẽ album prætoris quod gratia iuriſdictionis perpetuæ propoſitũ erat, in factum actio datur.*
5 *Actio de albo corrupto, vt pote popularis cuilibet de populo competit.*
6 *Actionis de albo corrupto pœna eſt quinquaginta aureorum.*
7 *Contra mandatũ datur actio de albo corrupto.*
8 *Contra eum qui quocunque modo prætoris album corrumpit datur quinquaginta aureorum pœna.*
9 *Pœna falſi poteſt plecti albũ prætoris corrumpens.*
10 *Statuta, & ordinationes ciuitatum ſucceſſerunt hodie loco albi prætoris iam abrogati.*
11 *Pœna quinquaginta aureorũ contra albũ prætoris corrumpentẽ propoſita, nõ fiſco ſed accuſanti tribuitur.*
12 *Corrumpens album prætoris tẽporale, & ſpeciale non punitur pœna. 50. aureorum.*
13 *Libellus in actione contra album prætoris corrumpentem.*

§. 9. De actione in factum, ex albo corrupto.

2 ALbum prætoris erat quædam tabula de albata, in qua prætores ſua edicta, actiones, & interdicta palam propo-
3 nebant, vt omnibus innoteſcerent: eratque triplex. Primum, in quo nomina decurionum, & magiſtratuum deſcribebantur. Secundũ, in quo edicta temporalia & ſpecialia proponebãtur, vt citationes particulares. Tertiũ erat, in quo ponebãtur edicta perpetua prætoris. Ita explicant Iaſ.n.7.Otoma.n.2. Miſing.nu.10.& Briſon.lib.1.de verbo-
4 rũ ſignificatione.verbo.albũ. Et de vltima ſpecie albi prætoris intelligitur iſta actio in factũ, de albo corrupto, quę da tur contra corrumpentẽ illud, quod in albo prætoris propoſitum erat, cauſa iu-
5 riſdictionis perpetuæ: competitque cui-
6 libet de populo. Et pœna huius criminis eſt quinquaginta aureorũ, q̃ probat tex.in.l.ſiquis id quod.iuncta gl. verb. quingentorũ.ff.de iuriſdict. omni.iud. & notant ibi Bart.Alex.& Soci.n.6. & 7.& Iaſ.nu.10 Gomec.n.5.& Miſinger. nu.15.in.d.§.pœnales, & communiter omnes ex Decio in.l. ſemper in obſcu-
7 ris.nu.5.ff.de regulis iuris. Quę actio datur etiam contra mandatorem, vt probat tex.in.d.l.ſiquis id quod. competit
8 q̃ue contra eum qui album corruperit ſeu deleuerit, ſiue interlineauerit, ſiue corroſerit, ſiue raſerit, vt in.l.qui tabulas.ff.ad legem Aquiliam.& in.l.ſi quid
9 ff.de falſis.poteritque etiam talis delinquens puniri pœna falſi, vt in.l.hodie.
10 ff.de falſis. Et quanuis hodie in deſuetũdinem abierit tale album prætoris, tamen loco eius ſucceſſerũt ſtatuta, & ordinationes ciuitatum, quæ tota die con-
11 ficiuntur. Et eſt aduertendum, quod pœna quinquaginta aureorum, quæ in

hac

hac actione venit, applicanda erit parti agẽti cõtra delinquẽtẽ, nõ verò fisco, se cũdũ gl. in. d. l. siquis id. verb. quingẽto rũ. receptã à Bart. ibi n. 3. Alex. n. 15. Ias. col. fi. & Socino n. 27. Ex quib⁹ cõstat quæ requirãtur ad hoc, vt ista actio alicui cõtra aliquẽ cõpetat. Nã requiritur q̃ quis corrupisset seu deleuisset, siue interlineauisset, siue corrosisset, siue rasisset, vel id facere mãdasset, edictũ perpetuũ, & generale appositũ in albo prætoris. Secus vero si esset speciale, & tẽporale, vt putâ edictũ de citãdo aliquẽ vel similе, iuxt. tx. in. d. l. siquis id. ibi, perpetuæ iurisdictionis causa, vbi ita intelligũt Bart. & reliqui doct. cõmuniter ex Ias. in. d. §. pœnales. n. 28. refutãtes gl. in d. l. siquis id. verb. perpetuæ & in. d. §. pœnales. verb. ex albo. Et libellus in hac actione erit cõcipendus forma sequẽti.

Libellus in àctione contra corrumpentem album prætoris.

FVlano vezino desta ciudad, y como vno del pueblo, yen aquella via y forma q̃ mejor lugar de derecho aya, parezco ante v.m. y accuso a fulano vezino desta dicha ciudad. Y contãdo el caso, premissas las solẽnidades del derecho, digo q̃ ansi es: que el sobredicho reo accusado cõ poco temor de Dios y su conscièçia: y en desacato dela justicia, y en grã daño y escãdalo de la republica, en vn dia deste presente mes de Mayo, q̃ se cõtarõ ocho dias del, fue a las casas de Consistorio desta ciudad, y quito y rõpio vn edicto y ordenãça perpetua general, por v.m. y el Consistorio desta dicha ciudad fecha: en la qual se ordenaua y mãdaua, que ninguno fuesse osado de meter vino fuera parte en esta ciudad. Por lo qual auer assi fecho, cometio graue y enorme delicto, digno de grã punicion y castigo, è incurrio en pena de cinquẽta ducados, applicados al accusador, conforme a derecho. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, o la parte que della baste, del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia, declarandolo por hecor y perpetrador del dicho delicto, y condenandole en la pena de los dichos cinquẽta ducados, en que incurrio, por quitar y romper el dicho edicto y ordenança applicandolos conforme a derecho, y en las demas penas contra los semejantes delinquentes establecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas destos Reynos. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro en forma de derecho, &c.

Ex. §. tertio.

SVMMARIA.

1 §. *De actione de in ius vocando parentẽ aut patronum.*

2 *Contra vocantem parentẽ, aut patronũ, matrẽ, aut omnes ascendentes virtiusq; sexus vsque in infinitum, prodita est á prætore actio.*

3 *Regulariter inter patrem & filiũ lis nulla esse potest.*

4 *In certis casibus potest filius patrem conuenire.*

1 *In quibus casibus potest filius patrem conuenire, venia petita id facere debet.*

6 *Emancipatus filius patrem sine venia in ius vocare nequit.*

7 *Libertus nisi venia petita patronum conuenire non potest.*

8 *Contra filium aut libertum parentes, aut patronos, in ius sine venia vocãtes pœna. 50. aureorum ipsis conceditur.*

9 *Si filium aut libertum vocationis sine venia factæ ante litem contestatam pœnituerit non imponitur ipsis pœna. 50. aureorum.*

10 *In libello responsorio rei solet pœnalis actio proponi contra filium aut libertum sine venia vocantes parẽtes, aut patronos.*

11 *Libellus in actione de in ius vocando patrem aut patronum Hispane compositus.*

§. 3. De actione, de in ius vocando parentem, aut patronum.

2 ACtio prætoria pœnalis prodita est contra vocantem in ius sine venia parentem, vel patronum. Quod intelligendum est parentem sine venia in iudicium vocari non posse tam patrẽ, quam matrem, & omnes ascendentes, vtriusque sexus vsque in infinitum, vt probat text. in. l. quique litigandi. ff. de in ius vocando. & firmat gloss. in. §. pœnales. instit. de actio. verbo. pa-
3 rentem. receptam communiter ex Oroscio num. 3. in. l. quique litigandi. Licèt enim filius familias regulariter conuenire non possit parentes suos, etiã cum venia, vt probatur in. l. lis nulla. ff. de iudic. & in. l. fin. C. de in ius vocando. in aliquibus tamen casibus bene poterit
4 eos in ius vocare. vt notat gl. in. d. l. lis nulla. & gl. in. c. fin. verbo. regulariter. de iud. in. 6. & probat. l. 2. & 3. tit. 2. par.
5 3. dummodo in prædictis casibus filius prius à iudice petat veniam conuenien di suos parentes, secundum glo. in. d. §. pœnales. verbo, cum id non impetrasset. & gl. in. l. adoptiuum. verbo, vocari. ff. de in ius vocando. Et hanc cõmunem opinionem esse testatur Iaſ. in. d.
6 §. pœnales. nu. 87. Quinimo etiam filius emancipatus tenetur veniã petere si parentes in ius vocare velit, iuxt. tex. in l. 4. vers. prætor. & in. l. adoptiuum. § 1. ff. de in ius vocando. & in. l. 3. tit. 2. par.
7 3. & in. l. 4. tit. 7. part. 3. Idemque obseruandũ erit in liberto, in ius vocãte suũ patronum, vt probatur in. d. l. quique litigandi. & in. d. §. pœnales. iuncta glo.
8 verbo. patrono. Et qui absque venia in casibus permissis vocauerit parentem, vel patronum incidit in pœnam quinquaginta aureorũ, & pro illa exigenda datur parenti, vel patrono aduersus filiũ, vel libertũ ista actio pœnalis, prætoria, vt probatur in. l. in eum. ff. de in ius vocando. & in. §. fi inst. de pœna temere litigantiũ. & explicat Felin. in. ca. ad liberandũ. de Iudæis. Iaſ. n. 43. & Mising. n. 29. in. d §. pœnales. A qua tũ pœ-
9 na filius, vel libertus liberari poterit, si ante litem contestatam eos vocationis pœnituerit, vel si vocati in termino corã iudice non cõparuerint, aut si cõparuerint prædictã pœnã nõ petierint, secundũ glo. in. d. §. pœnales. verb. in ius vocasset. & ibi. Iaſ. n. 85. per. tx. in. l. quã uis. ff. de in ius vocando. Et ista actio
10 pœnalis intentari solet in libello responsorio rei, quem reus producit aduersus actionem ab actore propositam. Nam postquam reus allegat suas exceptiõnes per versicul. (otrosi) petit quod

quod actor puniatur in pœna quinquaginta aureorum, ob id quod sine venia conuenit suum parentem, vel patronũ.

Aliquando vero ista actio proponitur de per se: & tunc libellus erit concipiẽdus forma sequenti.

Libellus in actione de in ius vocando patrem, aut patronum.

FVlano vezino desta ciudad, padre legitimo de fulano parezco ante v.m. y accuso al dicho fulano mi hijo, y contando el caso digo. Que el dicho mi hijo sin pedirme la venia que conforme a derecho es obligado me ha emplazado ante v.m. y me puso demãda y ha seguido, y proseguido la causa hasta el punto y estado, en que esta la dicha causa. La qual fue por mi contestada, y respõdido a su demanda, y ha perseuerado en el dicho pleyto sin se auer apartado del: por lo qual ha incurrido en pena de cinquẽta marauedis de oro Porque pido a v.m que auida mi relaciõ por verdadera, en la parte que baste por su sentencia declare el dicho mi hijo auer incurrido en la dicha pena, y assi declarado le condene, compella y apremie, a que me la de y pague. Sobre que pido *justicia* y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Eodem modo mutatis mutandis erit concipiẽdus libellus aduersus liberum in ius vocantem patronum sine venia, &c.

Ex. s. Tertio.

SVMMARIA.

1 *§. De actione, ne in ius vocati vi, aut fraude eximantur.*

2 *Si vocatus ad ius peraliquem impediatur ne veniat, actor aduersus impedientem iurare potest in litem quanti sua interfit vocatum non venisse.*

3 *Etiam sibi aliquem eximens pœnam soluat exemptus ab actione non liberatur.*

4 *Si dolo tantum & fraude quis fecerit quominus in ius vocatus non veniat, pœnalis actio prætoria aduersus ipsum constituitur.*

5 *Libellus in actione contra, vi vel dolo eximentem vocatum in ius.*

1 §. 3. De actione, ne in ius vocati vi, aut fraude eximantur.

VOCATI in ius aliquando veniunt, vel nolentes venire ducuntur per familiam. Sed dum veniunt, aut ducuntur 2 eximuntur vi, vel aliter à manibus familiæ per aliquos, aduersus quos actio pœnalis in factum prodita est à prætore, in quantum actor in litem iurauerit sua interesse vocatum non venisse: Ita probat text. in. §. pœnales. ibi, vi exemerit, institu. de action. & in l. 1. cum sequentibus. ff. nequis eum, qui in ius 3 vocatus. Vbi disponitur, quando hæc

actio cessauit, & si vi eximens soluerit ex eo non liberabit debitorem principalem exemptum, vt probatur in. l. si per alium. §. fin. & in. l. fin. ff. nequis eũ qui in ius vocatus, vi eximat. Si vero absque vi, sed solummodo dolo, vel fraude quis faciat quominus in iudicium vocatus non veniat, actio prætoria pœnalis in factum competit, vt probat tex. in dict. §. pœnales, ibi. cuiusue dolo. & in tit. ff. de eo per quem factum erit. Et in hoc differũt prædicti tituli, vt notat gloss. in Rubrica. ff. de eo, per quem factum erit. & glo. in dict. § pœnales, verbo. item aduersus eum. & ibi explicat late Iason nume. 92. Et ad hoc vt ista actio competat requiritur, quod vi aut dolo quis exemerit vocatum, & quod ob id citatus non venit in ius, vt notat Misingerius in. d. §. pœnales. nu. 53. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

Libellus in actione contra vi, vel dolo eximentem vocatum in ius.

5 FVlano parezco ante v.m. y me querello, y pongo demanda a fulano ycõtando el caso digo que assi es. Que auiendo yo sacado vn mandamiẽto de prisiõ cõtra fulano por ciẽ ducados q̃ me deuia, y no me queria pagar, antes se andaua por ausentar desta ciudad, y l'euãdole ya preso el alguazil mayor desta ciudad. el dicho aduerso le salio al camino, y cõ grã fuerça y violẽcia le quito el dicho preso, y hizo que huyesse, y se retraxesse al monasterio de San Frãcisco desta ciudad. Por lo qual el dicho fulano mi deudor no parecio ante v.m. è yo he dexado de cobrar mi deuda, y se me hã seguido de daño, costas è interesses tantas mil marauedis. Porque pido av.m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en la parte q̃ baste, del dicho aduerso me haga entero cumplimiẽto de justicia, y por su sentẽcia le cõdene a q̃ me de y pague los dichos ciẽ ducados, cõ mas los daños, costas è interesses q̃ se me hã recrecido de no se auer traydo ala carcel el dicho fulano, las quales estimo en tãtas mil marauedis, saluo la judicial taxaciõ de v.m. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ que los dichos ciẽ ducados me son deuidos, y no pagados, y que de daños, costas, e interesses de no auerse puesto en la carcel el dicho fulano se me han seguido las dichas tãtas mil marauedis, y que esta demanda no pongo de malicia, &c.

Ex Cap. Tertio.

SVMMARIA.

1 *TErtium caput de actionibus præiudicialibus.*

2 *Actio quædam est præiudicialis, quædã non præiudicialis.*

3 *Præiudicium dictum est à, præ, & á verbo, iudico.*

4 *Præiudiciales actiones, ideo sic appellantur*

lantur quod eam habeant prærogatiuã, vt cum alijs concurrentes præferri debeant.

5 *Varijs modis dicitur actio præiudicialis.*

6 *Cum de alicuius statu disceptatur præiudicialis actio appellatur.*

7 *Si concurrat cum alijs causis status quæstio, ante omnia terminanda est.*

8 *Tres sunt præiudiciales actiones, quibus de alicuius statu quæritur.*

9 *Quæstio an quis liber sit, vel seruus á iure ciuili descendit.*

10 *Præiudiciales actiones reales sunt.*

1 Caput. 3. De actionibus præiudicialibus.

2 IVstinianus Imperator in. §. præiudicialis. institut. de action. constituit aliam diuisionem actionum, asserens actionum quasdam esse præiudiciales, quasdam verò non. Et ob prædictam rationem in d. §. annectis singularem tractatum de actionibus præiudicialibus secundum Fabrum, Angelum, & Iassonem ibi, num. 21. in probata ratione glo. 1. in principio. Et pro perfecta harum actionum cognitione con-
3 stituendum est quod præiudicium dicitur à, præ, &, à verbo, iudico, as. Et in de præiudicium est res, quæ cum statuta fuerit affert iudicaturis exemplum, quod sequantur in eadem causa, vel in simili. Ità ex Asconio colligit Ambro. Calep, in suo dictionario, verbo, præiudicium. Mising. num. 1. & Otoma. num. 7. in d. §. præiudiciales. & pluribus iuribus firmat Brisonius libr. 14. de verborum significatione. verbo, præiudiciũ.

4 Vnde præiudiciales actiones dicuntur quæ in cognitione alicuius causæ habent aliquam prærogatiuam, ita quod præcedere debeant si cum alijs occur-
5 rant. Et licet varijs modis actio præiudicialis dicatur, vt docet Bar. in. l. fundũ. ff. de exceptionib. & in. l. siue contra. §. 1. ff. de liberis agnoscendis. & latè Iaſ. in dict. § præiudiciales. à num. 1. tamen
6 in nostra specie actio præiudicialis dicitur quando agitur de statu alicuius personæ: nuncupatúrque præiudicialis,
7 quia præiudicat alijs quæstionibus inter actorem, & reum, vt decidi non possint, donec quæstio status finiatur. vt probatur in toto titu. C. de ordine cognitionum. & in cap. tuam. extrâ eodem
8 tit. Et huiusmodi actiones de statu personæ sunt tres. Quarum prima est per quam quæritur an aliquis sit liber vel seruus. Secũda qua quæritur, an aliquis sit libertus, vel ingenuus. Tertia est, qua quæritur, vtrum quis sit filius nec
9 ne. Quarum prior à iure ciuili descendit, quia originaliter ex. l. duodecim tabularum iudicium liberalis causæ instituitum fuit, licet ex post facto prætor nonnulla circa idem iudicium instituerit: de qua agitur in toto titul. ff. & C. de liberali causa. Reliquæ duæ posteriores prætoriæ sunt, vt de illa qua quæritur, vtrùm quis sit libertus vel ingenuus, constat in titu. ff. si libertus ingenuus esse dicatur. de tertia vero, qua quæritur, an quis sit filius nec nè, constat ex toto titu. ff. de liberis agnoscendis. Ex quo tit. oritur dubium, cum ibi senatusconsulta huius actionis meminerint, quare illam prætoriam appellet Imperator in dict. §. præiudiciales? Qua in re dicendum erit originaliter prætorem eam introduxisse, licet ex post facto Senatusconsulta addide-
10 rint plura. Et omnes supradictæ tres actiones sunt reales: quia dantur pro rebus incorporalibus, scilicet pro iure, quod alicui competit ex sua persona,

vel alterius: vt quando agit pro iure in genuitatis, filiationis, vel seruitutis secundum Ias. num. 20. & Mising. nume. 10. in dict. §. præiudiciales. & Oldēdorpium in explicatione acti. præiud. Et de vnaquaque â nobis agendum erit in sequentibus.

Fx. §. Primo.

SVMMARIA.

1 *Liberalis causa dicitur cum quæritur, vtrum quis sit liber vel seruus.*

2 *Actio præiudicialis competit ei, qui aliquè in possessione libertatis constitutum seruum suum esse asseuerat & è conuerso.*

3 *Duplex est actio præiudicialis de liberali causa directa, scilicet, & vtilis.*

4 *Directa præiudicialis actio de liberali cau competit domino & seruo.*

5 *Actio præiudicialis, quæ liberalis causa nuncupatur vtilis, cōpetit dominis prædiorū, aduersus adscriptitios, & similes & è contra.*

6 *Si quis ex possessione seruitutis in libertatē proclamet, libertatem probare tenetur.*

7 *Qui aliquem seruum esse suum contendit, probare hoc tenetur.*

8 *Lite ordinata super alicuius seruitute proprobanda liber nihilominus reputatur.*

9 *Petens aliquem in seruum suum, postulare debet in libello quod iudex declaret competere sibi ius in illo seruo, & seruus econtra.*

10 *Libellus in actione, qua dominus contēdit seruum suum esse, sermone Hispano formatus.*

11 *Libellus in actione, qua seruus contēdit se liberum esse.*

§. 1 De actione præiudiciali, qua quæritur, vtrùtu quis sit liber vel seruus.

1 ACtio præiudicialis, qua quæritur vtrum aliquis sit liber, vel seruus, nuncupatur liberalis causa: daturque quando quis contendit eum, qui est in quasi possessione libertatis, suum seruum esse. Et è contrario datur quando quis contendit se liberum esse, cum tamen sit in quasi possessionem seruitutis. Et in quo differat actio ista à rei vendicatione tradit Misinge. in. §. præiudicia-
2 les num. 15. insti. de action. Et hæc actio
3 est duplex, directa nempe & vtilis. Di-
4 recta competit domino & seruo, vtilis
5 verò dominis prædiorum aduersus colonos, adscriptitios, tributarios, originarios, siue censitos. Et ex diuerso datur his omnibus aduersus suos dominos secundum glo. mag. in. dict. §. præiudiciales. & ibi Ias. nu. 44. & Misinge.
6 num. 18. Et circa hanc actionem aduertendum erit, quod quando aliquis ex seruitute in libertatem proclamat, & est in quasi possessione seruitutis, habetur loco actoris, & libertatem probare tenetur, vt probatur in. l. circa. 14. ff. de probationibus. & in. l. generaliter. 12. ff. de exceptionibus. interimque pro seruo reputatur. iuxta text. in. l. lite ordinata. iuncta glo. fin. C. de liberali cau
7 sa. Quando verò quis est in quasi possessione libertatis habetur loco rei, & qui contendit eum esse seruum, loco actoris: ac ideò probare debet eum esse

se seruum, loco actoris: ac ideo probare debet eum esse seruum, vt probatur in. l. quoties. 18. ff. de probation. & in. l. fin. de liberali causa. Et interim pro libero habetur, & procuratorem constituere potest, iuxt. tex. in. d. l. lite ordinata. iuncta gloss. fin. Et in hac actione requiritur, quod in facti narratione agés dicat se esse in quasi possessione libertatis, vel seruitutis, & quod dñs agens in libello concludat, quod iudex declaret illud ius seruitutis sibi cõpetere, & illũ seruum in eius potestatem sibi adiudicandum esse. Et ex diuerso seruus agés in libello concludat, quòd iudex declaret se liberum, & sui iuris esse, & reum condemnet ne eum impediat vti sua libertate. Nam cũ ista actio sit realis, hoc in ea requiritur, vt in. l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vẽdicatione. Et libellus erit cõcipiendus forma sequenti.

Libellus in actione qua dominus contendit quem seruum esse.

10 FVlano parezco ante v.m. y me querello y pongo demãda a fulano mi esclauo, y digo. Que siẽdo el dicho fulano mi esclauo, y auiendome como tal de seruir: y estãdo en possession, vel quasi dello, en todas las cosas que vn esclauo suele y acostumbra seruir a su señor, se ha y do y ausentado de mi casa, diziendo y jactãdose que es persona libre, y no ha querido boluer a seruirme, ni darme la obediencia que los tales esclauos deuen a sus señores. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relaciõ por verdadera, en la parte q̃ baste del dicho aduerso me haga justicia, declarãdome por señor del sobredicho, y como tal esclauo pertenecerme, iure dominij, vel quasi: y assi declarado me lo mande adjudicar, cõpeliendole y apremiandole a que me buelua a seruir en todo aquello que los esclaues suelen y acostumbran seruir a sus amos. Sobre q̃ pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Libellus in actione qua seruus contendit se libertum esse.

11 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que es assi. Que siendo yo, como soy hombre libre, no subjecto, ni deuiendo seruidumbre a alguna persona, y estando en possession, vel quasi de mi libertad, el dicho aduerso sin titulo ni causa me anda inquietando, y perturbando en mi libertad, jactandose y diziendo, que yo soy su esclauo, y que le deuo seruidumbre, no siendo assi. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste del sobredicho me haga justicia, declarandome por hombre libre, y no subjecto, ni deuer seruidũbre al dicho aduerso,

ſo, ni a otra perſona alguna, y mandandole que no me inquiete, ni perturbe en mi libertad. Sobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 §. *De actione qua quæritur vtrum quis ſit libertus vel ingenuus.*
2 *Si ſeruus manumiſſus ſit, & ſe ingenuum eſſe dixerit patrono eius præiudicialis actio competit.*
3 *Si ingenuus quis á patrono eſſe negetur habet præiudiciale actionem contra ipſum.*
4 *Multa debet libertus patrono præſtare.*
5 *Patronus aliquem ingenuum in ſuum libertum petens, poſtulare debet in libello, quod patronus illius hominis á iudice declaretur.*
Libertus ingenuum ſe eſſe cõtendens petere debet quod ingenuꝰ declaretur, & quod deinceps ſuper ingenuitate à patrono nõ perturbetur.
7 *Libellus in actione, qua quis contendit ſe patronum alicuius eſſe.*

1 §. 2. De actione, qua quæritur, vtrùm quis ſit libertus, vel ingenuus.

2 PRæiudicialis actio, qua quæritur, vtrum quis ſit libertus, vel ingenuus, competit patrono, qui ex ſeruitute aliquem manumiſit aduerſus libertũ manumiſſum, qui eſt in quaſi poſſeſſione libertinitatis, & dicit ſe ingenuũ, & nõ liber-
3 tum eſſe, & ecõtrario datur liberto qui ſe ingenuũ, & in quaſi poſſeſſione ingenuitatis eſſe dicit aduerſus eũ, qui dicit illũ eſſe ſuũ libertũ. De qua actione agitur in toto tit. ff. ſi libertus ingenuꝰ eſſe dicatur. Et iſta actio eſt directa, inuenta à iure prætorio, vt probat tex. in. §. præiudiciales. inſti. de action. Et ad hãc actionem proponendam ſunt repetenda quæ diximus in actione præcedenti. Et circa eam eſt aduertendum, quod
4 libertus tenetur præſtare multa ſuo patrono, vt notat glo. verb. repleatur. in §. ſed noſtra. inſti. de ſucceſſione liber-
5 torum. Debetque patronus in libello huius actionis concludere quod iudex declaret ſe illius rei conuenti legitimũ patronum eſſe, & illum ſuum libertum, condemnandumque ad obſequia patro
6 nis debita præſtanda. Et ex diuerſo libertus concludere debet, quod iudex declaret ſe ingenuum eſſe, & quod iudex condemnet reum, quod eũ non perturbet in ſua ingenuitate Et libellus erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione qua quis contendit ſe patronum alicuius eſſe.

7 FVlano parezco ante v.m. y me querello, y pongo demãda a fulano mi liberto, y digo, que es aſsi. Que teniendo yo y poſſeyẽdo al dicho aduerſo, como mi eſclauo, le di libertad, y le ahorre, y hize libre, y por la dicha

razon

razon gane el derecho de patronazgo, que los señores que ahortã, y dã libertada sus esclauos, conforme a derecho suelen ganar. Y estãdo en la quasi possession dello, agora el dicho aduerso mi liberto se jacta y alaba diziendo, que es ingenuo, y no obligado a las cosas que los libertos son obligados a sus señores, y se subtrahe dellas. Porque pido a v.m. que auida mi relació por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso, me haga justicia, declarando me por legitimo patron del, y que el es mi liberto, y assi declarado le condene, compella y apremie, a que haga en mi seruicio todas aquellas cosas que los libertos son obligados a sus patronos. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Libellus ex parte liberti erit formandus mutatis mutandis, sicut in actione præcedenti diximus, de libello ex parte serui.

Ex. 3. Tertio.

SVMMARIA.

1 §. *De actione præiudiciali, qua quæritur an quis sit filius nec ne.*

2 *Præiudicialis actio, qua quæritur sit quis filius, nec ne, accommodatur parentibus aduersus suos liberos, pietatem & debitam reuerentiam eis non exhibentes.*

3 *Aduersus parentes filios negantes præiudicialis actio datur.*

4 *Prætorio iure fuit ad inuenta præiudicialis actio, qua quæritur sit quis filius nec ne.*

5 *Pater actionẽ præiudicialem intendens petere debet, quod patrem se legitimũ esse á iudice declaretur.*

6 *Pater in libello cõcludere debet, quod filius condemnetur ad præstandam ei reuerentiam, pietatem, obedientiam, & reliqua parentibus debita.*

7 *Filius in libello concludere debet, quod iudex declaret se esse filium legitimũ talis patris & ex eo genitũ, & quod ab eo agnoscatur, nec in suo iure amplius perturbetur.*

8 *Filiatio qualiter probari debeat.*

9 *Genitus durante matrimonio inter aliquos in tantũ præsumitur esse eorũ filius, quod matri asserenti adulterinum esse non est credendum.*

10 *Si quis fuerit in quasi possessione filiationis alendus per patrem erit, durante lite filiationis: alioquin pater officio iudicis compellendus erit ad alimenta præstanda.*

11 *Libellus in actione, qua quis cõtendit se esse filium alicuius sermone Hispano conceptus.*

12 *Libellus in actione, qua quis cõtendit se patrem alicuius esse.*

1 §. 3. De actione præiudiciali, qua quæritur, an quis sit filius nec ne.

2 ACtio præiudicialis, qua quæritur an quis sit filius competit parentibus

tibus aduerſus liberos non exhibentes reuerentiam,& pietatem parẽtibus de-
3 bitam:& ex diuerſo datur liberis aduerſus parentes non agnoſcentes partum matris,& afferentes nõ eſſe ſuos filios. Et vtroque caſu iſta actio directa eſt,vt firmat glo.mag.in.§.prę iudiciales inſt. de action.& de ea loquitur totus titul. ff.de lib.agnoſ.& text.in.l.1.& penult. ff.de obſequijs à liberis. Et à iure prętorio fuit inuenta, vt probatur in dict.§.
4 5 præiudiciales. Et circa libellum huius actionis requiritur, quod pater in facti narratione dicat ſe eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis: & quod concludat,
6 quod iudex declaret, eum eſſe verum & legitimum parentem filij, & filium condemnet ad præſtandam eidem omnem reuerentiam, pietatem, obedientiam,& reliqua parentibus debita iuxta text. in. l. liberto. cum. l. ſequenti. ff.de obſequijs à liberis. Et econtra fi-
7 lius in libello concludere debet, quod iudex declaret eum legitimum filium eſſe ex tali parente genitum,agnoſcendumque eſſe à ſuo parente,nec in poſterum perturbandum eſſe in ſuo iure. Cu-
8 ius filiatio probanda erit probando matrimonium in facie eccleſiæ à ſuis parẽtibus contractum fuiſſe,& durante matrimonio domi natũ fuiſſe,iuxt. tx.in.l. filium eum diffinimus.ff.de ijs qui ſunt
9 ſui vel alieni iuris. Ex qua probatione in tantum præſumitur filius eſſe, quod credendum non erit matri aſſeueranti illum filium adulterinum eſſe, tutumque filium in foro conſcientiæ eſſe ſecundum Salicetum in.l.ſi vicinis.C.de nuptijs.Ricardum in.4.diſtinct.15.quę ſtione.4.artic.5.Boerium in deciſione. 299.& Sotum libr.4. de iuſtitia & iure.
10 quæſtione.7.articul.2. Et pendente lite ſuper filiatione ſi filius fuerit in quaſi poſſeſſione filiationis per patrem alendus erit: alioquin per iudicis officium alimenta petenda erunt, & cum cauſæ cognitione ſummaria præſtanda, vt docet Bart.in.l.ſi neget.ff.de liberis agnoſcendis.& Miſinger.in dicto.§.præiudiciales.nu.29. Et libellus forma ſequenti concipiendus erit.

Libellus in actione qua quis contendit ſe filium alicuius eſſe.

11 FVlano vezino deſta ciudad con licencia que ante todas coſas a v.m.pido, y ſiẽdome cõcedida,o injuſtamẽte denegada,como mas aya lugar de derecho,parezco ante v.m.y põgo demãda a fulano mi padre,y digo q̃ es anſi. Que el dicho fulano mi padre ſe caſo y velo in facie eccleſiæ cõ fulana mi madre:y durãte entre ellos el dicho matrimonio me vuĩerõ y procrearõ,por ſu hijo legitimo,y por tal me reconocierõ,criarõ,yalimẽtarõ,llamãdome ellos hijo,y yo a ellos padres:y en tal poſſeſſion,vel quaſi fuy è ſoy auido y tenido, y comunmẽte reputado. Y deſpues aca el dicho mi padre me ha echado de ſu caſa,diziendo q̃ no ſoy ſu hijo,y no quiere ſuſtentarme, ni darme los alimentos neceſſarios conforme ala qualidad de ſu perſona, y a la hazienda q̃ tiene,aunque a ello es obligado.Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte por ſu ſentencia declare ſer yo ſu hi-

jo

jo legitimo delos dichos fulano y fulana mis padres, y ellos ser mis padres legitimos, y estar obligados a hazer comigo todo aquello que los padres son obligados de hazer con sus hijos legitimos: y assi declarado cõdene al dicho mi padre a que me reciba en su casa, y me de los alimentos necessarios, conforme a la calidad de su persona, y dela hazienda que tiene. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro, &c.

Otrosi, a v.m. pido que de su officio: el qual para ello imploro, mãde, compela y apremie al dicho mi padre a que me de alimentos durante este pleyto assi los que son necessarios para mi persona, como para dar al letrado, escriuano y procurador. Y para ello, &c.

Libellus in actione qua quis contendit se patrem alicuius esse.

FVlano parezco ante v.m. y pongo demãda a fulano mi hijo, y digo q̃ es assi. Que yo me case y vele como lo mãda la Sãcta madre Yglesia, con fulana mi legitima muger. Y estãdo assi casados vuimos y procreamos por nuestro hijo legitimo entre otros al dicho fulano, y por tal lo reconocimos, criamos y alimentamos en nuestra casa, y en possession, vel quasi de nuestro hijo legitimo ha siempre estado, y esta: y por tal es auido y tenido, y comunmente reputado: por lo qual me deue la obediencia y reuerencia paternal, y esta obligado a me alimentar, pues yo no tẽgo de que, y se subtrahe delo hazer, diziendo que no soy su padre. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia, me haga del dicho mi hijo justicia, declarãdome por su padre legitimo, y a el por mi hijo legitimo y assi declarado lo condemne a que me de los alimento necessarios, y lo demas que los hijos suelen y deuen dar a sus padres. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro. Y juro, &c.

Ex cap. Quarto.

SVMMARIA.

1 *ACtiones quædam sunt persecutoriæ rei, quædam pœnæ, quædã pœnæ, & rei simul.*

2 *Actiones persecutoriæ rei dicuntur, quibus petimus id quod ex patrimonio nostro abest.*

3 *Actiones persecutoriæ pœnæ dicuntur quibus meram pœnam persequimur, cũ ad id agimus, quod ex nostro patrimonio non abest.*

4 *Actiones rei & pœnæ persequutoriæ simul dicuntur, quibus rem simul & pœnam persequimur ex quibusdam maleficijs.*

Caput

Caput. 4 De actionibus rei persecutorijs tantum, & pœnæ persecutorijs tãtùm, & de persecutorijs pœnæ & rei simul.

1 ALiam diuisionem actionum posuit Imperator in.§.sequẽs instit.de actio.asserens actiones quasdam comparatas fuisse ad persecutionem rei; quasdam ad persecutionem pœnæ, quasdam ad rei, & 2 pœne persecutionẽ simul. Rei persecutoriæ actiones dicũtur, quibus petim⁹ id quod ex patrimonio nobis abest, vt probatur in.l.in honorarijs.ff.de act.& oblig. Et licet nõ omnis actio sit reales, sed quædã etiã sint personales, non tamen sunt ita personales, vt per eas solũ faciamus negocium personæ nihil amplius cõsecuturi: sed magis est, vt à persona id consequamur, quod nobis debitũ est ex aliqua causa, siue ex contractu quasi contractu, delicto. vel quasi delicto, vt probatur in.§.sequens. instit.de 3 oblig. Actiones pœnæ persecutoriæ dicuntur, quibus merã pœnam persequimur, cùm ad id agimus, quod ex nostro patrimonio nõ abest. iuxt.tex.in.l. vnica.in fine.ff.si quis ius dicenti non obtemp. vt putà quando ex maleficio, vel quasi, aut etiam ex conuentione, & creditoris non interfit, vt in specie tx.§.alteri.instit.de inutilibus stipulationibus. 4 Actiones verò persecutorię rei & pœnę simul dicuntur, quibus rẽ simul & pœnam persequimur ex quibusdam maleficijs, vt probatur in.§.ex maleficijs. instit.de act. De persecutorijs rei tantũ explicatur in.§.rei persecutoriæ, instit. de actio. Vbi dicitur rei persecutorias esse oẽs actiones reales, de quibus loquitur in.§.omniũ, cũ.§§.sequẽtibus. instit.de act. vsq; ad.§.in personã & nos egimus supra in.c.1.à.§.de personali. vsq; in finẽ illi⁹.c. & in.c.2.à.§. de actione. Publiciana, cũ alijs. Et etiã oẽs actiones personales ex cõtractu descẽdentes, vt puta, ex mutuo, stipulatu, cõmodato, depositio, mãdato, pro socio, ex empt, vẽdito locato, & conducto: de quibus à nobis agendũ erit infra in.c.de act. bonæ fidei per aliquos.§§. Et ita nunc agendũ erit de persecutorijs rei & pœnæ simul, quo in loco prius agemus de quadam actione pœnæ persecutoria tantum, &c.

Ex.§. primo.

SVMMARIA.

1 *ACtiones persecutoriæ rei & pœnæ simul ex delictis procedunt.*
2 *Obligatus quis remanet ex delicto sicut ex contractu.*
3 *Obligatio ex delicto procedens ciuilis est, & non naturalis.*
4 *Actio dupl ex ex quolibet delicto oritur, vna parti læsæ, & altera reipublicæ.*
5 *Iudex ex officio potest aduersus delinquẽtem procedere si offensus eum accusare noluerit vel ab accusare destiterit.*
6 *Delicta quædã publica, quædam priuata sunt.*
7 *Delicta priuata non etiam publica per actiones experiuntur.*
8 *Actione ex delicto priuato descẽdẽte offẽsus & nõ quilibet de populo agere poterit.*
9 *Furti actio, pœnæ persecutoria, & personalis est.*
10 *Furti definitio.*
11 *Furtum, vt sit, & actio furti competat, quæ requirantur.*
12 *Furtum vt committi dicatur non sufficit sola cogitatio furandi.*
13 *Furandi causa repertus in domo alicuius seque ad id preparans, sit tamen nihil furetur, nec furtum committit, nec pœna furti est puniendus.*

14 Fur-

14 *Furtum in re propria non committitur*

15 *Futurum non committitur si dolus desit.*

16 *Furtum non committitur domino uolente.*

17 *Furtum non committitur, nisi lucri faciendi gratia fiat.*

18 *Furti manifesti, in quadruplum, non manifesti in duplum actio competit.*

19 *Furtiuæ rei æstimatio secundum ualorem communem est facienda, non uero secundum affectionem quando actio furti in quadruplum uel in duplum competit.*

20 *Actio furtiua datur etiam contra furem ad persecutionem rei furtiuæ.*

21 *Furi ultra actiones contra ipsum competentes imponitur etiam pœna extraordinaria corporalis.*

22 *Furi quæ pœnæ de iure regio imponantur.*

23 *Actio ui bonorum raptorum est rei & pœnæ persecutoria: & datur aduersus raptorem, qui dolo malorem uiolenter rapuit.*

24 *Actio ui bonorum raptorum competit etiam illis quorum interest res raptas non esse, licet earum domini non sint.*

25 *Res in bonis alicuius dicitur esse, quando pro ea possesso habet exceptionem, & pro ea amissa competit sibi actio.*

26 *Res ex bonis alicuius dicitur esse quando ad ipsius custodiam, & periculum res spectat.*

27 *Actio ui bonorum raptorum competit etiam si res rapta sit commodata, pignorata, uel depisita cum depositarius culpam repromiserit.*

28 *Actio ui bonorum raptorum in qua duplum datur, in quo res furtiua computatur.*

29 *Actio ui bonorum raptorum intra annum in quadruplum & post annum in simplum datur.*

30 *Annus, intra quem actio ui bonorum raptorum in quadruplum datur est utilis.*

31 *Actio ui bonorum rapcorum si dolus absit, cessat.*

32 *Error iuris licet á culpa non excusat, excusat tamen à dolo.*

33 *Actio ui bonorum raptorum etiam datur aduersus creditorem rapientem uiolenter à debitore rem sibi obligatam, nisi rapiatà debitore fugiente.*

34 *Lex Aquilia tria habet capita, quorum secundum in usu non est.*

35 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite, cui, & aduersus quem competat.*

36 *Actione legis Aquiliæ ex primo capite agitur tantum ciuiliter ad damnum, nec delictum mortis consideratur.*

37 *Actio ligis Aquiliæ ex primo capite etiam habet locum quamuis damnū leuissima culpa datum sit, nisi culpa commissa sit in omittendo.*

38 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite non habet locum si damnum casu datum sit.*

39 *Actione legis Aquiliæ ex primo ca-*

pite tenetur qui arbores cædens propeuiam publicam non clamãs ſeruum tranſeuntem occidit.

40 Medicus propter ipſius imperitiam alienum ſeruum occidens actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur.

41 Intereſſe non ſolum intrinſecum, ſed etiam extrinſecum uenit in actione legis Aquiliæ ex primo capite.

42 Seruum hæredem inſtitutum occidens ante aditam hæreditatem actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur ad æſtimationem totius hæreditatis.

43 Actio legis Aquiliæ ex tertio capite cui, & aduerſus quem detur.

44 Actio legis Aquiliæ ex primo & tertio capite datur in duplum contra negantem, & in ſimplum contra confitentem.

45 Actio ex teſtamento eſt miſta, rei perſecutoria, & pœnæ in tãtundem.

46 Actio ex teſtamento rei, & pœnæ perſecutoria competit pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs.

47 Actio ex teſtamento rei & pœnæ perſecutoria non competit pro legatis relictis fiſco aut reipublicæ.

48 Actio ex teſtamento rei, & pœnæ perſecutoria datur aduerſus hæredes, & contra executores teſtamenti.

49 Legatum relictum ad pias cauſas habet executionem paratam.

50 Libellus non eſt neceſſarius ad petendum legatum pijs locis relictum cum uia executiua peti poſſit à legatario.

51 Libellus in actione furti manifeſti ſermone Hiſpano conceptus.

52 Libellus in actione furti non manifeſti.

53 Libellus in actione ui bonorum raptorum.

54 Libellus in actione legis Aquiliæ.

§. 1. De actionib⁹ perſecutorijs pœnæ, & rei ſimul.

1 ACtiones perſecutoriæ rei, & pœnæ ſimul ex delictis procedũt. Pro quarum explicatione eſt cõſtituendum, quod ſicut ex cõtractu quis remanet obligatus, vt in §. omnium. inſt. de actio. ita & ex delicto, vt in prin. inſtit. de

2 obli. quę ex delicto naſc. Quæ tamẽ obligati ciuilis & nõ naturalis eſt, ſecundũ glo. in. §. ius autẽ gẽtiũ. verb. omnes pœnæ. inſti. de iure naturali. Cuius opinionem verã dixerũ Pine

3 lus in auth. niſi tricẽnali. C. de bonis maternis. n. 32. & Couarr. in c. almæ mater. 1. par. §. 10. n. 10. Tametſi oppoſita ſententia communis ſit, cuius fundamentis ſatisfaciunt Pinelus, & Coua. vbi ſupra. Rurſus conſtituen-

4 dũ eſt, quod ex quolibet delicto duplex oritur actio vna parti leſæ, & altera reipub. cuius intereſt, ne delicta

5 remanẽãt impunita. Quo fit. quod ſi offenſus noluerit delinquentem accuſare, vel ab accuſatione deſtiterit, iudex ex officio aduerſus delinquẽtẽ procedere poterit, vt inl. cõgruit. ff. de. offi. preſidis. & in l. penult. tit. 1. par. 7. & in l. 3. tit. 17. p. 3. & tradit.

6 Ant. Gomez. 3. tomo variarũ. c. 1. n. 10. Inſuper conſtituẽdũ erit delicta quædam publica, & quædã priuata eſſe. De publicis delictis in preſenti agendũ non eſt, cũ per actiones non experiãtur, vt in prin. inſt. de publi.

7 iudi. Sed tantum de priuatis delictis

8 agendũ erit, quæ per actiones experiuntur

riuntur,& pars offenſa,& non quilibet de populo agere poterit, vt probatur in.l.fin.ff.de priuatis delictis, & ibi notat gloſſa.& Barto.& Angel. in rub.ff. de publi.iudi.& Panor.in c.cum p. nu. 12.de accuſatio. Et in primis ſupradictis ſic conſtitutis agendũ erit de actio 17
9 ne furti, quæ pœnæ perſecutoria perſonaliſq; eſt,cum ex furti delicto deſcen-
10 dat. Quod eſt contrectatio rei alienæ fraudulosa,inuito domino,lucri faciendi gratia iuxt.text.iuncta glo.in.§.1.in
11 ſtit.de oblig.quæ ex delic.naſc.Ex qua 18 diffinitione conſtat,quæ requirãtur ad hoc vt furtum ſit,& actio furti competat. Nam primo requiritur quod fiat amotio rei furtiuæ de loco ad locum vt in.l.3.§.ſi rem.ff.de acquirenda poſ-
12 ſeſsione. Quo fit ſolam cogitationem furandi non ſufficere vt in.l.1.ff.de fur-
13 tis: quinimo repertum in domo alicuius cauſa furandi,ſeque ad id præparantem, non tamen adhuc aliquid furatũ, furtum non cõmittere nec pœna furti puniendum fore iuxta.tex.in.l. vulgaris,§.qui furti.ff.de furtis.Secundo requiritur, quod contrectatio ſit rei alie-
14 næ:nam in re propria furtum non com 19 mittitur,vt in prin.inſtit.de vi bonorũ
15 raptorum,& in l.1.tit.14.par.7. Tertio requiritur quod fraudulenter res ſit ſubrepta:alioquin,ſi dolus deſit vt pu-20 tà, quia credebat ſibi licere rem illam ſubripere, vel dominum permiſſurum, furtum non cõmittitur,vt probatur in §. placuit. & ibi glo. inſtitu. de oblig. 21 quæ ex delic.naſc.tradunt Bart. in.l.inter omnes.§.recte ff.de furtis.n. 2. Panor.in c.dudum.el.2.nu.18.de electione.& Anto.Gomez.3. tomo. c.5.num. 1.Dummodo aliqua iuſta cauſa concurreret ad id credendum,vt puta,qui antea hoc dixerat, vel proteſtatus fuerat, 22 coram aliquibus, vel amicus vel cõiunctus,vel res parua erat: alioquin contra furẽ præſumeretur iuxta text. in l.qui
16 vas.§.vetare,ff.de furtis. Quartò requiritur quod inuito domino res ſit ſubrepta nã domino volẽte furtũ non fit, vt notat gl.verbo.fraudulosa in. §. furtum eſt,inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſc.In dubio tamen contra furem prę ſumitur, vt probatur in d.l.qui vas.§. vetare.& explicant Bart.Panor.& Anto.Gomez vbi ſupra. Quinto requiritur,quod res ſubrepta ſit lucri faciendi gratia, alioquin abſq; lucro furtum nõ cõmittitur,iuxta tex in.l.1.ff. de furtis & in.l.1,titu.14.pa.7. Et ſupradictis requiſitis cõcurrẽtibus datur actio furti dño ad ſolã pœnã proſequendã:quæ in quadruplũ eſt quando furtũ fuit manifeſtũ,nempe cũ fur repertus fuit in ipſo delicto,vel in alio loco, antea quã peruẽiret cum re furtiua ad locũ quo portare deſtinauerat.Et datur induplũ quãdo futum nõ fuit manifeſtum, vt puta quando fur nõ fuit deprehẽſus, dũ furtum faceret, ſed poſtea probatum fuit ſe feciſſe,vt probat text.in,l.3.cum tribus ſequẽtibus,ff.de furtis,& in,l.2.ti. 14.p.7.Et ꝙ actio furti detur in quadruplũ,vel in duplũ, in caſibus ſupradictis probat text.in,§. ex maleficijs; & in,§: induplum,& in,§. quadrupli. inſtit. de actionibus.Et tunc æſtimatio facienda erit ſecundũ cõmunẽ valorem rei furtiuæ,non vero ſecundũ affectionẽ, iuxta tex.in l.in furtis,& in,l.ſi quis vxori,§.fin.ff. de furtis. Et vltra prædictas pœnas datur cõtra furẽ actio furtiua ad perſecutionem ipſius rei furtiuæ.vt diximꝰ ſupra,in.c.1. §.de actione furtiua. Imponiturque etiam furti alia pœna extraordinaria corporalis,vt probatur in l.fin.ff.de furtis,& in,l.18.tit.14.par.7. & tradunt Anto.Gomez in.3.tomo variarum c.5.â.n.4.& dominus Anto.de Padilla in,l.tranſigere.à nume.11. C.de trãſationibus,& Iulius Clarus li,5.ſententiarum.§.furtum.n.7.Et pœnas furi imponendas hodie de iure regio præſcribit tex.in,l.7.8.&.9.tit.11.li.7.recopil.& in,l.5 tit.17.li.5.recopil. & in,l.1. & 4.titu.23.lib.8.recopil.& in,l.20.tit. 3.libr.6. recopil. Et libellus in actione furti

furti erit concipiendus, vt paulò infe-
rius dicemus.

23 Secundò agendum erit de actione,
vi bonorum raptorum, quæ mista est,
scilicet, rei, & pœnę persecutoria simul
datur que aduersus raptorem, qui dolo
malo rem violenter rapuit, vt proba-
tur in princ. insti. de vi bonorũ rapto-
rum, & in. d. §. ex maleficijs. vers. vi au-
tem bonorum, & in. l. fin. C. de vi bono
rum raptorum & in. l. 3. tit. 13. part. 7. &
24 in. l. 6. tit. 12. li. 8. recopil. & cõpetit om
bus illis quorum interest res raptas
non esse, & sic non requiritur, quod sit
earum dominus, sed sufficit, quod sua
interfit, siue res sit in bonis eius, siue ex
bonis eius, vt probatur in. §. sane. inst.
de vi bonorum raptorum. & in. l. 1§. in
25 hac actione. ff. eodem tit. In bonis eius
res dicitur esse quando pro ea possessa
habet exceptionem, & pro ea amissa
competit sibi actio iuxta text. in. l. rem
in bonis. ff. de acquirendo rerum domi
26 nio. Ex bonis autẽ res dicitur esse quã-
do ad eius custodiam, & periculum spe
27 ctat vt in. d. l. rem in bonis. Et ita siue
res esset cómodata, siue pignorata, siue
deposita cum depositarius culpã repro
miserit, hæc actio datur, vt probatur in
28 d. §. sanè. quæ actio in quadruplum da-
tur, in quo temẽ res furtiua computa.
tur. Itaque pœna est tantum tripli, &
cũ persecutione ipsius rei furtiuę effici
tur quadruplum, ac ideo mista appella-
tur, in. d. §. ex maleficijs, & in. l. 3. tit. 13.
29 par. 7. Daturque in quadruplum intra
annum, post annum vero ad simplum
tantum, vt probatur in princ. inst. de vi
bonorum raptorum & in. l. 2. in princ.
ff. eodẽ tit. & in. l. res obligatas. & in. l.
fin. C. eodem tit. & in. l. 3. tit. 13. part. 7.
30 Qui annus vtilis censetur vt notat gl:
in princ. insti. de vi bonorum raptorũ.
vrebo, annum. competitque aduersus
31 eum qui dolo rapuit. Alioquin si dolus
defecerit cessabit etiã si raptor in iure
errauerit credens rem esse suam, vt pro
batur in. §. ita tamen. inst. de vi bono-
32 rum raptorum. Nam licet error inris
nõ excuset à culpa, bene tamẽt excusat
à dolo, vt in. l. sed si lege. §. scire. ff. de
petitione hæreditatis. & resoluit Ange
33 lus. d. §. ita tamen. Et nedum aduersus
raptorem rei alienæ, verum etiam ad-
uersus creditorem rapientem violen-
ter à debitore rem sibi obligatam, hæc
actio competit iuxta tex. in. d. l. res ob-
ligatas, nisi creditor rapuerit à debito-
re fugiente iuxta tex. in. l. ait prætor. §.
sibi debitorem. ff. quæ in fraud. cred. &
in. l. 10. tit. fin. par. 5. & tradit Hippoly-
tus in singulari. 43. Et libellus in hac
actione erit concipiendus forma paulò
inferius præscripta.

Tertio erit explicanda actio legis
Aquiliæ, quæ etiam mista est, vt proba
tur in. d. §. ex maleficijs. versi. sed & le-
gis. Pro cuius cognitione cõstituendũ
34 est, quod lex Aquilia habet tria capita,
quorum secundum in vso non est, vt in
quit tex. in. §. liberum. insti. de. l. Aqui
35 lia. & actio legis Aquiliæ ex primo ca-
pite competit domino aduersus eum
qui dolo, culpa, siue iniuria seruum aut
quadrupedem, quæ in pecudũ numero
est, & gregatim pascitur, occiderit, ad
hoc quod damnum, eiusque æstimatio
nem resarciat in quantum plurimi ser-
uus, vel quadrupes fuerit in eo anno
præterito iuxto. tex. in. l. 2. ff. ad legem
Aquiliã, & in prin. insti. de lege Aquil.
36 & in lege. 18. titulo. 15. part. 7. Qua
actione agitur ciuiliter tantũ ad dam-
num, nec delictum mortis considera-
tur iuxt. tx. in. l. ex morte. C. ad. l. Aqui
liam. & in. d. §. liberum. iuncta glo. ver
37 bo. capitalis. & in. l. 1. tit. 8. part. 7. Quæ
actio vendicat etiam sibi locum si dã-
nũ leuissima culpa datum esset, vt pro-
batur in. l. lege Aquilia. ff. ad legem A-
quiliam, nisi commissa esset in omittẽ-
do quia tunc non sufficeret culpa leuis
sima. iuxta tex. in. l. si vsus fructus. §. de
38 nique. ff. de vsu fruct. Non tamen ha-
bebit locum quando casu damnum da
tum esset, vt in, §. iniuria. insti. de lege

Aquilia

39 Aquilia. & in. l. 4. tit. 8. part. 7. Quo fit cædentem arbores prope viam publicam non clamantem, hac actione teneri, si seruum transeuntem occiderit, quia sine culpa non est, vt inquit text. in. §. item si putator. insti. de lege Aqui
40 lia. & in. l. 4. titul. 8. partit. 7. Fit etiam medicum propter eius imperitiam occidentem seruum alienum, hac actione teneri, vt probat text. in. §. præterea. instit. de lege Aquilia. & in. l. 6. titul. 8.
41 part. 7. Et aduertendum est, quod in hac actione nedum venit interesse intrinsecum, verum etiam extrinsecum.
42 Vnde qui occiderit seruum hæredem institutum ex testamento alicuius ante aditam hæreditatem hac actione tenebitur ad æstimationem totius hæreditatis iuxta text. in. §. illud insti.
43 de lege. Aquilia, Actio autem legis Aquiliæ ex tertio capite datur domino aduersus eum, qui dolo, culpa, vel iniuria vulnerauit, fregit, rupit aut læsit seruum, quadrupedem, vel alias res ad hoc, quod resarciat damnum, & æstimationem in quantum in diebus triginta proximis res fuerit. vt probatur in. l. si seruus seruum. §. tertio capite. ff. ad legem Aquiliam. & in. l. 1. & 2. C. eodem titu. & in. §. capite tertio, instituto de lege Aquilia; & in. l. 18. titu. 15.
44 part. 7. Et hæc actio tam ex. 1. quam ex 3. c. datur in duplum contra negantem, si ab actore probetur damnum datum fuisse. Contra confitentem verò datur in simplum, vt probat text. in. d. §. ex maleficijs. & in. l. 2. §. 1. & in. l. inde Neratius. §. hæc actio. ff. ad. l. Aquiliã, & in. l. 16. tit. 15. part. 7. Vbi eleganter tradit Grego. Lup. Et libellus concipiendus erit forma infra præscripta.

Vltimo explicanda erit actio ex testamento, qua petuntur legata relicta ecclesijs, vel alijs locis venerabilius. Daturque aduersus eum qui negat ex hæreditate, quam ipse adiuit, aliquid relictum fuisse ecclesiæ, vel fatetur legatum, tamen fraudulenter, & sine causa iusta solutionem eius differt, donec in
45 ius vocetur. Et huiusmodi actio mista est, quia datur in duplum, nempe ad persecutionem ipsius rei legatæ, & ad tantundem pro pœna, vt probat text. in d. §. ex maleficijs, & ibi explicant Iaſſ. num. 22. & Mising. num. 42. & Couarr. in. c. si hæredes num. 5. de testamentis.
46 Quæ actio competit etiam pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs secundum Bald. in. l. vltima. §. cum autem. C. ad Trebellianum. receptum à Mising in. d. §. ex maleficijs, numero. 49. contra gloss. ibi, verbo, in
47 iudicium. Pro legatis tamen relictis fisco, aut reipubl. hæc actio non competit secundum prædictam gloss. receptam à Iasone ibi, numer. 41. & Mising.
48 nume. 49. Daturque aduersus hæredes, & etiam contra executores testamenti, secundum omnes in. l. nulli. C. de episcopis & clericis. Bart. in. l. hæreditas. la. 2. ff. de hæredibus instituendis. & Iason in. d §. ex maleficijs. numer. 22. Et
49 cum legatum relictum ad pias causas habeat executionem paratam, & legatarius possit illud via executiua petere secundum Bald. in. l. hæreditas. §. defuncto. ff. de petitione hæreditatis. & Barb.
50 in. d. c. si hæredes colum. 13. ideo in hac actione libellus non est necessarius sed legatarius debebit interpellare extraiudicialiter hæredem. Et si hæres legatum negauerit, vel eius solutionem sine causa distulerit, tunc producet testamentum coram iudice petens contra hæredem vel executorem testamenti executionem in duplum ex eo, quod negauit legatum, vel sine causa distulit eius solutionem.

(..)

LIBELLVS IN ACTIONE
furti manifesti.

51 FVlano paresco ante.v.m.y me querrello,y pongo demãda a fulano,y digo q̃ assi es. Que el dicho reo accusado entro en mi casa tal dia, y de mi estudio me lleuo hurtado y contra mi voluntad vn derecho ciuil, portanegra y rubrica colorada, que valia treynta ducados. Y sintiendolo sali corriendo tras el a la calle dando vozes y le alcance y le quite el dicho derecho, que me lleuaua hurtado, en lo qual cometio delicto, e incurrio en la pena del quatro tanto: lo qual monta y summa ciento y veynte ducados, por valer el dicho derecho, que me hurto treynta ducados. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste, declarãdo al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene a que me de y pague los dichos ciento y veynte ducados del quatro tanto. Y en lo necessario, &c. y juro, &c.

LIBELLVS IN ACTIONE
furti non manifesti.

52 FVlano parezco ante.v.m.y me querello y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerso entro en mi casa, y contra mi voluntad tomo y lleuo hurtada vna escudillo de plata, que pesaua cien reales, y despues parecio en su poder: en lo qual cometio graue delicto, e incurrio en la pena del doblo, y me la es obligado a pagar. Porende a. v. m. pido que declarãdolo por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene en duzientos reales en que se summa el dicho doblo, attento lo que valia la dicha escudilla, saluo la judicial taxacion de.v.m. Y en lo necessario, &c. y juro. &c.

LIBELLVS IN ACTIONE
vi bonorum raptorum.

53 FVlano paresco ante.v.m.y me querello y pongo demãda a fulano,y digo q̃ ansi es. Que el dicho aduerso en vn dia del mes de Mayo proximo passado deste presente año de setẽta y cinco años fue a mi casa, y entro en vna sala baxa,adõde yo estaua passeãdome, y echo mano a vna daga y me la puso a los pechos,y por fuerça y violencia sin resistẽcia alguna me tomo vna bolsa, que tenia duzientos reales, y la lleuo robada. En lo qual cometio graue delicto,e incurrio en la pena del quatro tãto,en la qual se incluye el valor de lo que me lleuo robado. Porque pido a v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera,en quãto baste declarãdo al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene a que me buelua, y restituya la dicha bolsa con los dichos duzientos reales con mas el tres tãto que son seyscientos reales. Y en lo necessario el officio,&c.y juro,&c.

LIBELLVS IN ACTIONE legis Aquiliæ.

54 FVlano parezco ante.v.m.y põgo demãda a fulano, y digo que assi es. Que el dicho aduerso dio vna cuchillada a Iuã mi esclauo en la cara q̃ le llego al ojo derecho,y le corto cuero y carne, y saco mucha sangre, sin q̃ el dicho mi esclauo hiziesse ni dixesse cosa alguna, por donde le vuiesse de venir mal ni daño. Y para curarsele le dieron tãtos puntos,y esta apique de muerte,y en caso que sane quedara tuerto del dicho ojo, y muy feo. Y por razon de la dicha fealdad, y falta del ojo esta el dicho aduerso obligado a darme y pagarme sesenta ducados que el dicho esclauo valdra menos de lo que valio treynta dias antes que le hiriesse. Y en caso que muera como los çurujanos entẽdiẽ esta obligado a me pagar cien ducados que el dicho esclauo valia el año proximo passado de setẽta y quatro años, con mas lo que he gastado y gastare en curarle,y lo que he perdido y perdere de su seruicio y obras, que protesto verificar en la prosecuciõ desta causa. Y aunque el dicho aduerso ha sido requerido no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quãto baste condene al dicho aduerso a que me de y pague todo lo susodicho. Y en lo necessario,&c. Y juro. &c.

Ex Cap. Quinto

SVMMARIA.

1 *ACtiones uel in ſimplum, uel in duplum, aut triplum, aut quadruplum competunt: & in quo caſu quælibet detur.*

Caput. 5. De actionibus quædantur in ſimplum vel in duplum, vel in triplũ, vel in quadruplum.

VStinianus in. §. omnes inſti. de acti. explicat quæ nam quantitas pœnarum, & pro quibus rebus ſtatui, & exigi ſoleat cõſtituẽdo propriã diuiſionẽ. Quæ diuiſio eſt quadruplex: quia ſcilicet, actiones vel in ſimplũ vel in duplũ, vel in triplũ, vel in quadruplũ cõpetunt. In ſimplũ datur quando rem ipſam perſequimur, vel aliquam pœnam ſine aliqua re. In duplum, triplum, quadruplum datur cum præter rem ipſam exigitur aliquid, quod æſtimationem eiuſdem rei excedat duplo, triplo, aut quadruplo. Et harum actionum exempla ſubijciuntur in. d. §. omnes. & in §§ ſequentibus. In. §. omnes. tantum exemplificantur actiones, quæ in ſimplum dantur. Et de vnaquaque earum dicẽdum erit in. c. de actio, bonæ fidei. cum ſuis. §§. infra. Et ita nunc agendũ erit ſolummodo de actione ex ſtipulatu, quæ in ſimplum datur.

2 3 4

Ex. § Primo.

SVMMARIA.

1 *ACtio ex ſtipulatu in ſimplum datur.*

2 *Stipulationis definitio.*

3 *Obligatio, & actio oritur attento iure regio ex ſola pollicitatione, uel ex quolibet modo, & ſimplici pacto, aut qualibet promiſſiane abſque ſolennitate uerborum, & ſtipulatione in actu, & contractu, dummodo animus obligandi quomodocunque appareat.*

4 *Libellus in actione ex ſtipulatu.*

§. De actione ex ſtipulatu.

1 ACtio ex ſtipulatu datur in ſimplũ, vt probatur in. §. omnes. inſti. de action. oriturq; ex ſtipulatione, quæ eſt contractus verborum, qui celebratur præcedente interrogatione creditoris, & ſubſequitur in cõtinenti reſponſione debitoris ſuper eadem re & inter eaſdẽ perſonas, vt in. l. 1. in princ. ff. de verb. obli. & in. l. 5. §. ſtipulatio. eodem t. text. in. l. 1. §. verbis. ff. de acti. & obli. & text. in. §. 1. inſti. de verborũ obli. & l. 1. tit. 11. pa. 5. reſoluit Anto. Gomez. 2. tomo variarũ c. 9. nu 3. Hodie verò de iure huius regni abſque ſolennitate verborum, & ſtipulatione in actu, & contractu oritur obligatio, & actio ex ſola pollicitatione, vel ex quolibet modo, & ſimplici pacto, vel ex qualibet promiſsione, dũmodo animus obligandi quomodocunque appareat iuxta text. in. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. quæ habetur in. l. 2. titu. 16. li. 5. recopi. & explicat Anto. Gome. 2. tom. c. 9. n. 3. & Cou. li. 1. variarum. c. 14. nu. 13. & Didacus Perez in. l. 3. tit. 8. li. 3. ordi. in. glo. 1. Et libellus in ea erit concipiendus forma ſequenti.

2

LIBELLVS IN ACTIONE ex ſtipulatu.

4 Fulano

4 FVlano parezco ante.v. m. y digo. Que eſtando juntos yo y el dicho aduerſo le pregunte ſi me queria dar a Sticho, y el me reſpondio, que me lo prometia: e por ello quedo obligado a me lo dar e entregar. Y aunq̃ por mi ha ſido requerido q̃ lo cumpla no lo ha querido hazer porq̃ pido a v. m. que hauida mi relacion por verdadera en quãto baſte le condẽne a que me de y entregue el dicho Sticho. Y en lo neceſſario, &c. y juro. &c.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 *ACtio ſerui corrupti prætoria, directa, & utilis eſt: & datur in duplum aduerſus eũ qui dolo malo perſuadendo corrupit animum ſerui alterius, ut deterior fieret.*

2 *Actio ſerui corrupti datur in duplum nomine pœnæ, quanti ſeruus, ob id quod corruptus ſit deterior, & ſit æſtimatio omnium rerũ quas ſeruus ſecum abſtulit, & duplicatur.*

3 *Actio ſerui corrupti utilis datur aduerſus eum qui filium filiamue familias perſuadendo corrupit.*

4 *Actio utilis ſerui corrupti non datur induplum ſed ad intereſſe ex affectione patris delato iuramento.*

5 *Actio utilis ſerui corrupti non ſolum datur patri, ſed etiam filio, uel filiæ corruptis.*

6 *Libellus in actione ſerui corrupti.*

§. 2. De actione in duplum, & primo de actione ſerui corrupti.

1 Numerantur quinque actiones, quæ induplum dantur à Iuſtiniano in. §. in duplum. inſt. de actio. De quarum quatuor egimus ſupra in capit. 4. in. §. de actio. perſecuto. pœnæ; & rei ſimul. Ac ideo in præſenti ſolummodo erit agendum de actione ſerui corrupti, quæ prętoria eſt, directa, & vtilis vt. l. vt tantum. in princi. ff. de ſeruo corrupto. proprie datur in duplum aduerſus eum qui dolo malo perſuadendo corrumpit animum ſerui alterius, vt deterior fieret, vt probat text. in. d. §. in duplum, & tex. in. l. i. ff. de ſeruo corrupto. Et da

2 tur in duplum nomine pœnę, quãti ſeruus, obidquod corruptus ſit deterior, & ſit æſtimatio omniũ rerum, quas ſeruus ſecũ abſtulit, & duplicatur, vt probat text. d. §. in duplum. & in. l. in hoc iudicio. ff. de ſeruo corrupto. Vtilis ve-

3 ro datur aduerſus eum, qui filium filiã ve familias perſuadendo corrupit, &

6 tunc non agitur ad duplum, ſed ad intereſſe, ex affectione patris delato iureiurando, vt in. d. l. vt autem, in prin. & notat glo. in. d. §. in duplum. verb. æſtima-

5 tio. Et nedum datur patri, verum etiã ipſi filio, vel filiæ corruptæ, vt cum alijs reſoluit. Iaſ. in. §. omnes. inſt. de action. n. 21. Miſin. nu. 5. d. §. in duplum. Et li-

6 bellus in acti. formatur modo ſequẽti.

LIBELLVS IN ACTIONE ſerui corrupti.

FVlano parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo que aſsi es. Que teniendo yo vn eſclauo, que ſe llama

Francisco, negro atezado de edad de veynte años de muy buenas costumbres, y muy fiel, y sin tacha alguna, el dicho aduerso le persuadio y aconsejo q̃ se fuesse y ausentasse de mi casa, y me lleuasse hurtado lo q̃ pudiesse. Y por su cõsejo, y persuasiones el dicho esclauo se fue y ausento de mi casa y me lleuo de mis bienes hasta en quãtia de cinquẽta ducados: y el dicho aduerso le recepto en su casa, y le dio fauor, y ayuda para hazer lo que hizo. En lo qual cometio delicto, y me estrago mi esclauo q̃ antes que se me fuesse y lleuasse hurtado lo que lleuo valia cié ducados, y agora por auerse meydo y estragado ha perdido de su valor cinquẽta ducados. Y por lo susodicho el dicho aduerso esta obligado a pagarme el dos tãto del valor, que el esclauo ha perdido y de lo q̃ me lleuo hurtado. Porque a.v.m. pido le condẽne a q̃ me pague el dicho dos tãto ansi del valor, q̃ el esclauo perdio que son cien ducados, como de las cosas que lleuo, que son otros cien ducados. Y en lo necessario, &c. y juro, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *Portulæ erant olim salaria præscripta, quæ secundum quantitatem petitam dabantur executoribus iudicio rum, ante iudicium ceptum.*
2 *Petetes plus olim cadebãt a causa tota.*
3 *Actio ex lege condictitia, cui, & aduersus quem competat.*
4 *Actio ex lege conditicia datur in triplum, in quo simplum continetur.*
5 *Actio ex lege conditicia datur in quadruplum aduersus executores extorquentes aliquid ultra sportulas debitas.*
6 *Actio ex lege conditicia non solum competit quando plus repetitur, sed etiã quando plus loco & causa petitur.*
7 *Inducię duplicantur quando plus tempo repetitur, & cessat actio legis condictitię.*
8 *Petens plus si ante litẽ contestatã pœnitent excusatur à pœna actionis ex lege condictita.*
9 *Libellus in actione ex lege condictitia, quæ aduersus plus debito petẽtẽ datur.*

§. 3. De actionib⁹, quæ in triplum dantur.

IVstinianus in. §. tripli & in §. siquis agens, cũ quinq;. §§. sequẽtibus, insti. de actio. ponit exẽpla actionũ, quæ in triplũ dãtur. Et primò ponit exemplũ actionis, ex lege cõdictitia. in. d. §. tripli. Procuius cognitione constituendum erit, quod olim erant salaria præscripta quę sportulæ dicebantur, & secundum quã 1 titatem petitam dabantur executoribus iudiciorum statim ingressus litis ante iudicium cœptum. Et inde arripiebant ansamactores, vt reis in commodarent, petendo plus debito: vt sic viatores, & executores acciperent suas sportulas iuxta quantitatem petitam, & non iuxtà id, quod vere debebatur. Ac ideo Iustinianus, vt obuiaretur

uiaretur huic improbitati ſtatuit pœna in triplum aduerſus actores plus debito petentes. in. d. §. tripli. & in quadruplum aduerſus executores extorquentes aliquid vltra ſportulas debitas. in. §
2 item ex lege, olim enim plus petentes cadebant à cauſa tota, vt probat text.
3 in. §. ſiquis. inſtit. de action. Et iſta actio ex lege condictitia competit ei, qui dã num paſſus eſt aduerſus actorem, qui
4 per fraudem plus debito petijt. Et datur in triplum, in quo ſimplum continetur
5 vt probat text. d. §. tripli. Et aduerſus executores extorquentes aliquid vltra ſportulas debitas, datur in quadruplũ, vt in. dict. §. item ex lege. inſti. de actio
6 nibus. Et nedum actio iſta competit quãdo quis plus re petatur, verum etiã quando plus loco, & cauſa petatur, vt in. dict. §. tripli. & in. §. plus autem. cum aliquibus. § §. ſequentibus, inſti. de action. & in. c. vnico. extra de plus petitionibus. de iure tamen regio petens plus re condemnatur in expenſis à reo factis, plus loco, & cauſa petens punitur pœna tripli: petens vero plus tempore punitur pœna duplicati temporis, ita probat tex. in. l. 43. & 45. tit. 2. p. 3. & ibi notat Grego. Lup. Ego verò prædictas. ll. Regias intelligerẽ, quod ſi plus repeteretur abſque dolo, & fraude actoris, tunc ſi in probatione quantitatis petitæ actor defficeret, puniretur in expenſis tantum, & in hac ſpecie accipio tex. in. d. l. 43. ſi vero plus loco, vel cauſa peteretur fraudulenter, & doloſe, tunc actor puniretur in triplum damni cauſati, & in iſto caſu intelligo text. in. d. l. 45. ſi dolus, & fraus abeſſent ceſſaret pœna illius. l. nam etiam in. d. §. tripli. iſte dolus conſideratur. Quando verò plus tempore aliquid pe
7 tatur, ideſt, ante tempus, tunc inducię duplicantur, vt probatur in. d. iuribus, & ceſſat iſta actio ex lege condictitia. Poſſet tamen plus petens à pœna huius
8 actionis excuſari, ſi ante litem conteſtatam pœnituerit, vt firmat glo. 1. recepta communiter in. d. c. vnico. & notat laſ. in. d. §. tripli. n. 24. Quæ omnia con-
9 ducunt deciſioni tex. in. l. 7. & 8. tit. 21. li. 4. reco. vt notat Dida. Perez in. l. 21. t. 14. li. 2. ordin. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ex lege condictitia, quæ aduerſus plus debito petentem datur.

9 FVlano vezino de tal lugar parezco ante v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo, que aſsi es. Que el dicho aduerſo con dolo por me hazer vexacion, y moleſtia me puſo demanda ante v. m. por dos mil ducados, que dixo le deuia de vn alcance de cuentas, que entre el y mi ſe hizieron, no le deuiendo en realidad de verdad mas de tan ſolamente mil ducados, porque los de mas le tenia pagados, y dellos me tiene dadas cartas de pago, como conſta por dos eſcripturas que de lo ſobre dicho otorgo ante fulano eſcriuano publico del numero deſta ciudad, de las quales hago preſentacion con el juramento y ſolennidad neceſſaria &c. La qual demãda ha proſeguido, y proſigue haſta el punto y eſtado, en que eſta el proceſſo de la cauſa: por lo qual ſe me ſiguieron de daño cien ducados,

dos, y el cayo e incurrio en pena de quatrocientos, que es el tres tanto del daño por causa de la demasia que me pidio. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia que en tal caso lugar aya le condemne en los dichos quatrocientos ducados de pena, en que incurrio, mandādole que me los de y pague, pues conforme a derecho lo he de auer: y assi condenado a ello le compella, y apremie por todo rigor, y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro, &c.

Ex. §. Quarto.

SVMMARIA.

1 *ACtio, quod metus causa, est personalis in rē scripta: & cui cōpetat.*

2 *Actio quod metus causa intra annum in quadruplum data contumacia, & post annum in simplum datur.*

3 *Actio quod metus causa, in quadruplū datur aduersus eum, qui iussu iudicis rē metu extortā non restituit actori.*

4 *Actio, quod metus causa, ut competere possit quæ requirantur.*

5 *Metus cadens in constantem virum requiritur, ut actio quod metus causa competat.*

6 *Metus reuerentialis patris, uel mariti non dicitur iustus, ut actum annullet, nisi minæ præcesserint ab eo, qui solitus sit eas ponere in executione.*

7 *Actio quod metus causa, ut competat requiritur, quod restituere debens sit in contumacia ex eo quod iussus á iudice rem restituere, eam non restituit.*

8 *Actio, quod metus causa, ex prima parte, & secūda e dicti quomodo cōpetat.*

9 *Libellus in actione quod metus causa.*

§. 4. De actione, quæ in quadruplum datur, & primo de actione, quod metus causas.

IVstinianus in. §. quadrupli. insti de action. posuit exempla actionum, quæ in quadruplum dātur, nempe actionis furti manifesti. de qua supra egimus in. c. 4. §. de actionibus persecutorijs pœnæ, & rei simul. in versi. & in primis supradictis sic constitutis, &c. Item actionis quod metus causa, & actionis de calumniatoribus, & actionis, quæ datur aduersus executores litium, extorquentes aliquid vltra sportulas debitas. Et de hac vltima actione 1 tetigimus in. §. præcedenti. In præsenti tamen agēdū erit de actione quod metus causa, quę personalis est in rēscripta â prætore, cōpetitq; ei, qui per metū cadentē in constantē virum cōpulsus est ad alienandum, vel dandum aliquid, ad hoc vt sibi res restituatur: & data cōtumacia intra annū in quadruplum con- 2 demnetur, & post annum in simplum, vt probatur in. dict. §. quadrupli. iuncto.

cto. §. item actio. institu. de actin. & in. l. si cum exceptione. §. 1. & §. post annũ & in. §. in hac actione in fine. & in. §. hæc autem. ff. de eo quod metus causa. Ex quibus constat hanc actionem
3 in quadruplum dari aduersus eum, qui iudicis iussu rem ipsam actori non restituit eamque pœnam restituentem euitare. vt late explicant Iass. in. dict. §. quadrupli. à numero. 47. & Mising. à numero. 1. Et ad hoc, vt ista actio com
4 petat, requiruntur sequentia. Pri-
5 mò quod actus gestus fuerit per metum cadentem in constantem virum vel mulierem referendo singula singulis, vt probatur in. l. inter positas. C. de transactionibus. & in. c. cum locum. de sponsalibus. Et quis dicatur iustus metus, declarat Iass. in. d. §. tripli. Alex. & dominus Anto. de Padilla in. d. l. interpositas, & tx. in. l. 7. t. 33. p. 7. t. 12. li. fori. Etan metus reuerentialis patris, vel ma
6 riti dicatur iustus metus, & annullet actũ tradit glossa. l. 1. §. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quarum rerum actio non detur. quæ resoluit talem metum reuerentialem sufficientem esse ad annullandum actum. Sed contraria sententia vera & communis est secundum Panor. in. c. cum contingat. in princip. & ibi Aliatum n. 1. & 2. Anto. Gomez 2. tomo variarum. c. 14. num. 27. Geor gium Natam in. c. quanũis pactũ. de pactis. li. 6. & Bernardit Diaz. in regu. 532. & Coua. in. 4. de sponsalibus. 2. par. c. 3. §. 6. num. 4. & plures alios, quos refert & sequitur Ioannes Gutierrez de iuramento confirmat. 1. part. c. 1. numer. 15. Qui omnes prædictam gloss. intelligunt procedere quando minæ præcesserunt, & qui illas fecit, solitus esset ponere minas in executione. Se-
7 cundo requiritur, quod restituere debens fuerit in contumacia, vt puta, quia iussus à iudice rem restituere illam non restituit, probatur in d. l. si cũ exceptione. §. 1. & §. in hac actio. in fin. & in. §. hæc autẽ. Nã ex. 1. p. edicti prætoris, & metus causa, datur remediũ ad
8 rescidendũ actum metu gestũ, & ad restituendam rem metu alienatã, vt probatur in. l. 1. ff. de eo quod metus causa. Et ita actor prius ex illo remedio petere debet actũ metu gestum rescindi, & rem sibi restitui. Et si intra tẽpus à iudice datum res non fuerit actori restituta, tunc ex. 2. parte edicti prætoris, scilicet, quod metus causa, datur intra annum actio in quadruplum, & post annum in simplum, vt probat text. in. dict. l. si cum exceptione. §. 1. & in. §. post annum. Et vtraque actio in libello intentari poterit modo sequenti.

LLIBELLVS IN ACTIONE quod metus causa.

9 FVlano vezino de tal lugar paresco ante. v. m. y me querello y pongo demanda a fulano. Y contando el caso della digo. Que yo hize donacion al dicho aduerso de vn cauallo vayo, y cabos negros, de edad de cinco años, que a su iusta, y commun estimacion vale duzientos ducados. La qual donacion le hize contra mi voluntad por fuerça, y me dio justo, tal que en qualquier varon constante pudiera caer, que el dicho aduerso me hizo, para que le hiziesse la dicha donacion, diziendo que

si no la hazia me mataria: y para ello puso mano a vn puñal, y lo saco, y pu so amis pechos. Y viendo me assi atemorizado, y considerādo que es hom bre q̄ suele y acostumbra poner en execució sus amenazas le hize la dona cion del dicho cauallo, y se lo entregue: por lo qual esta obligado a me bol uer y restituyr el dicho cauallo, que le done. Y aunq̄ por mi ha sido requeri do que me lo buelua, y restituya, no lo ha querido ni quiere hazer sin plcy to. Porq̄ pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte q̄ ba ste por su sentencia, que en tal caso lugar aya pronuncie la dicha donació, ser ninguna, y dādo la por tal, y por la mesma sentencia condemne al di cho aduerso a que me de, buelua y restituya dentro de vn breue termino el dicho caualło, y en caso que dentro del dicho termino no me lo entrega re y restituyere, que me de y pague ochocientos ducados por la rebeldia, en que estuuiere de no me lo boluer y restituyr dentro del termino que por v.m. le fuere señalado. Y sobre que pido justicia y costas, y el officio de v.m. imploro, y juro, &c.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *ACtio de calūniatoribus est personalis, & cui competat.*
2 *Actio de calumniatoribus intra annum in quadruplum, & post anum in simplum datur.*
3 *Calumniator non solum actione, de calumniatoribus, sed etiam condictione, ob turpem causam potest conueniri.*
4 *Libellus in actione de calumniatoribus.*

§. 5. De actione, contra calumniatores.

1 ACtio de calumniatoribus personalis est, conceditur que aduersus eum qui pecuniam accepit, vt innocenti in iudicio per calumniam negocium faceret vel non facere. Et intra annum datur in
2 quadruplum, & post annum in simplū, vt probatur in, §. quadrupli. iuncta gl. verb. deque ea insti. de actio. & in, l.1.
3 & 2. & in, l. in hæredem. ff. de calumniatoribus. Et nedum ista actio datur contra calumniatorem, verum etiam condictio ob turpem causam iuxta text. in d.l. in hæredem. §. fin. Quinimo aduersus eum criminaliter poterit agi, vt probat text. in l. fin. C. de calumniatoribus, & late explicant. Iaſ. num. 79. & Mising. nu. 27. in, d. §. quadrupli. Et libellus in hac actione erit concipiēdus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE de calumniatoribus.

4 Fulano

4 FVlano parezco ante v, m. y pongo demanda a fulano, y digo, que es assi, Que el dicho aduerso recibio duzientos ducados de fulano por que en vn pleyto que traya conmigo, en el qual el dicho aduerso era mi procurador, dexasse de hazer lo que a mi derecho tocaua, q̃ fueron tales y tales diligẽcias: y ansi por su culpa y causa yo fuy condẽnado, e se me siguio de daño e interesse dosmil ducados: por lo qual el dicho aduerso esta obligado a me los dar y pagar con el tres tanto conforme a derecho. Por que pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sẽtencia, que en tal caso lugar aya condene al dicho aduerso a que me dey pague el dicho daño e interesse, que estimo en los dichos dos mil ducados con mas el tres tanto, y a ello le compella y apremie por todo rigor y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro &c.

Ex Cap. Sexto.

SVMMARIA.

1 *ACtiones quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris.*

2 *Fides bona uarias habet acceptionis.*

3 *Fides bona in quolibet contractu requiritur.*

4 *Bona fides pro bono & æquo multoties usurpatur.*

5 *Iudex liberam habet potestatem iudicandi in actionibus bonæ fidei quod iustum, & æquum sibi uisum fuerit.*

6 *Actiones stricti iuris quare sic appellatæ fuerint, & numero. 9.*

7 *Actiones bonæ fidei quare sic appellentur.*

8 *Iudex non habet tam amplam potestatem interpretandi & iudicandi ex bono & æquo in actionibus stricti iuris, sicut in bonæ fidei actionibus.*

9 *Actio stricti iuris, quare sic appellata sit.*

10 *Actiones stricti iuris, & actiones bonæ fidei, multas inter se continent differentias.*

11 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei efficit eum nullum, & reintegra deceptus non tenetur adimplere talem contractum.*

12 *Contractus stricti iuris licet in eo dolus interueniat non est nullus: datur tamen exceptio doli deceptore integra, re uero non integra actio doli.*

13 *Dolus si non det causam contractui bonæ fidei, sed solum modo incidat in contractum non facit contractũ nullum, sed damnũ resarcietur per actionẽ ex illo contractu propter dolum.*

14 *Dolus si incidat in cõtractibus stricti iuris damnum non resarcitur*

per

per illum contractum, ſed reſcinditur per actionem, uel exceptionem de dolo.

15 *Dolus dicitur dare cauſam contractui, quando unus ex contrahentibus doloſis ſuaſionibus induxit alium ad ſecum contrahendum.*

16 *Dolus dicitur incidere in contractum quando alias celebraturus cõtractũ inductus fuit dolo, & machinatione, ut in ipſo contractu deciperetur.*

17 *Actionum ſtricti iuris, & bonæ fidei diuiſio tan procedat de iure canonico.*

18 *Actiones bonæ fidei ſunt tantum decem & ſeptem & quæ ſint directæ, quæ uero directæ & contrariæ*

19 *Indefinita oratio æquipollet uniuerſali.*

20 *Actionis appellatione uenit tan directa quam contraria.*

Caput. 6. De actionibus bonæ fidei.

1 ACtiones alias eſſe bonæ fidei, & alias ſtricti iuris dixit Iuſtinianus in. §. actionum. inſtitut. de actio. Quo in loco enumerat eas: quæ bonæ fidei ſunt, licet olim dubium eſſet de petitione hęreditatis. & ibi nõ enumeratas ſtricti iuris eſſe conſtat, ſecundum glo. 2. in. d. §. actionum. eaſdem cõmemorat. gloſ. in c. cum venerabilis. verb. bonæ ſi dei extra. de excep. & ibi explicant Panorm. à 14. Decius. nu. 12. & Pariſius à n. 29. Ialſon. n. 12. 27. & 50. & Gomec. à n. 2. in dicto. §. actionum. Alciat. in. l. bona fides. ff. depoſiti. Duaren. de in litẽ iurand. pag. 8. Ludouicus Carondas lib. 3. veroſimilium. c. 3. Coua. in regul. poſſeſſor. 2. p. §. 6. à. n. 4. de reg. iur. in 6. & Cuia cius lib. 8. obſeruationem. c. 10. & Reuardus de autori. pruden. tum. c 2 3. Et por perfecta huius rei cognitio neconſtituendum erit, quod bonafides varias habet acceptiones. Interdum enim deſignat purum illum, & ſyncerum animum ab omni dolo, fraude, & callidetate ſeparatum, vt in. l. ſi cum fundum. ff. de contrahẽda empti. & in l. ſi mãdato. §. 1. ff. mãdati. & in. l. medicus. ff. de var. & extraord. cogi. Et in hoc ſignificatu bona fides in quolibet cõtractu exigitur, vt in. l. bonã fidẽ. C. de actio. 3 4 Nonnunquam bona fides pro bono & æquo vſurpatur, vt in. l. bona fides, ff. depoſit. & in. l. ex maleficio. 5 ff. de actio. & oblig. Et in iſto ſenſu actiones bonæ fidei appellantur, in quibus iudex liberam poteſtatẽ habet iudicandi, quod ſibi bonum, & æquum viſũ fuerit. Olim enim Romæ prætores non iudicabant cauſas priuatas, ſed dabãt iudices litigatoribus petentibus. Et tunc prætores in quibuſdam cauſis dabant formulã iudicibus in ea verba, quibus contrahentes vſi eſſent· & ita anguſtis. & ſtrictis ſinibus iudicum poteſtatem includebant, vt fas non eſſet eisà prę ſcripta formula recedere: ob 6 idq; actiones ſtricti iuris appellatæ fuerunt. In alijs autem cauſis multo laxiorem & latiorẽ poteſtatem prætores tribuebãt iudicibus, vt iudicarent quod ſibi ex bono, & æquo viſum eſſet, vt colligitur ex Cicerone 7 in topicis ad Trebatium. Sunt ergo benę fidei actiones remiſsioris, & laxioris iuris ac ex æquitate pendẽtis non quod vlla ſit actio malæ fidei, quoniã in omnibus negocijs bona fides deſideratur, vt in. d. l. bonãfidẽ ſed ideò. quod iudex in cognitione poteſt habere rationem earum rerum, quarum contrahentes non meminere, vt in l. cõſenſu. in fine. ff. de actio. & oblig. At verò actiones ſtri 8

ctiiuris

cti iuris sunt, in quibus iudices non habent tam amplam interpretationem, & potestatem iudicandi ex bono, & æquo, sed solummodo iuxta verba contrahentium, vt in.l. fin. C. de compen. & in.l. quia tantundem. ff. de negocijs gestis. veluti in actione ex stipulatu iuxta text.in.l.quidquid. & in.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus. ff.de verborum.

9 Quam actionem ob hoc non bonæ fidei sed stricti iuris Iustinianus dixit in l.vnica §.sed etsi non ignoramus. C.de rei vxoriæ actione. Ita explicant Otomanus, Mising.nu.5. Corras.nu.4.in.d. §.actionum. & Brison.in lib.2 de verborum.verbo, bona fides & verbo, æquũ. & Couar.in Regula, possessor.2.part.§. 6.nume.4.de Regul.iuris.in.6. Rursus

10 constituendum est plures, differentias esse inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris, quas glo.2.in.d.§.actionum coll.-

11 git. Et prima differentia est, quod in cõtractibus bonæ fidei dolus dãs causam contractui efficit contractum nullum ipso iure & re integra deceptus non tenebitur ad perficiendum. Re autem nõ integra, vt quia traditio vel alius secutum est, actio doli competit ad restituẽdam rem traditam, & ad rescindendum contractum, quatenus de facto processit iuxta text.in l.& eleganter.in princ.

12 ff.de dolo malo. In contractibus verò stricti iuris dolus dans causam contractui non efficit contractum nullum: imo valet. Datur tamen exceptio doli aduersus decipientem re integra: & si deceptus tradiderit, vel perfecerit, actio doli ei datur, vt notat glo.in dicta.l.& eleganter.& Bart.o.in.l. siquis cum aliter.ff.de verborum oblig. Cæterum si

13 dolus non det causam contractui, sed si solummodo incidat in contractum in contractibus bonæ fidei, non facit contractum nullum, imo valet: resarcitur

14 tamen damnum per actionem ex illo contractu propter dolum. vt in. l. siquis affirmauerit. ff.de dolo malo. & in l.Iulianus. §. si venditor. ff. de action. empt. At verò in contractibus stricti iuris, si dolus incidat, damnum non emendatur per illum contractum, sed rescinditur per actionem, vel exceptionem de dolo, vt in dict.l. & eleganter. §.non solum.& in dict.l.siquis cum aliter. Ita resoluunt glo.2.d.§. actionum. Bart.Ange.Imola. & Cuma. d.l. siquis cum aliter. & communiter omnes ex Ioanne Imola.cap.cum dilecti.de empti.& vendi lasso.dict.§.actionum.à n. 28.late disputat Benicasius ibi,à.n.232.

15 Dicitur autem dolus dare causam contractui, quando vnus dolosis suasionibus induxit aliquem ad secum contrahendum, vt puta, ad vendendum, vt illum deciperet, qui alias non fuisset vẽditurus, & dolo eius fuit principaliter inductus ad vendendum: quia dixit suum equum habere vitia latentia, quæ

16 ipse ignorabat. Dolus vero dicitur incidere in contractum, quando quis alias erat venditurus, & ego dolo, & machinatione demonstrauit, quod pretium illius rei non valebat, nisi tantum vt si valebat centum, & meis machinationibus ostendi quod non valebat nisi quinquaginta, vel si vendidisti mihi vineam, vel hortum. & ante aquam traderes excidisti vites, aut arbores. Aliam differentiam ponit glo.2.dicto.§.actionum.ibi.vnde non veniunt vsuræ, quã explicat Mising.ibi numero.16.& late Benicasius a numero.309. Aliam differentiam ponit eadem gloss. ibi, item in actionibus stricti iuris fructus non veniunt: quam explicat Mising. ibi num.17.& Benicasius à num.327. Aliã differentiam ponit.d glo.ibi, item non venit interesse, quam explicat Mising. ibi numero.26.asserens communi calculo hanc differentiam reprehendi: prosequitur laté Benicasius â numero. 338. Aliam differentiam ponit eadem glo.ibi, item in bonæ fidei, quam explicat Misinge.à nume.18. & Benicasius â

num. 365. Vltimam differentiam tangit prædicta gl. ibi, ité ex hoc. §. quã explicat Benicasius ibi, à n. 388. Aliã differẽ tiam cõstituit Dynus ibi, Mising. n. 20. & Benicasius â. nu. 390. Aliã differentiã ponũt Ioannes Faber, Angel. Ias. & Misin. ibi, à n. 21. & Benicasi° à n. 405. Alia differẽtia enumeratur à Benicasio ibi, à nu. 424. & explicat Mising. n. 25. Ponit etiam aliam Angelus ibi, & explicat Beniçasius à nu. 430. Alias plures differentias enumerat, & explicat idem Benica
17 sius ibi, à nu. 436. Et an diuisio actionũ in actiones bonæ fidei, & stricti iuris procedat de iure Canonico latè disputat Benica. in. d. §. actionum. à num. 184 & dominus Franciscus à Sarmiento. li. 3. selectarum. c. 3. à nume. 1. resoluit etiã de iure canonico esse actiones stricti iuris. Idem cum alijs resoluit Couar. in. d. reg. possessor. 2. par. §. 6. n. 5. expendens ad hoc text. in dict. c. cum venerabilis. de except. Et an sint aliæ plures actiones bonæ fidei quam in. d. §. actionum. enumerantur, resoluit idem Benicasius
18 à nu. 151. Vbi resoluit, quod sunt tantũ decem & septem, vt gloss. 2. ibi enumerat. Et omnes sunt directæ, exceptis sex quæ sunt directæ & contrariæ: vt sunt actiones mandati, commodati, depositi, pignorati, tutelæ, negotiorum gestorum. Et licet istæ contrariæ ibi non exprimãtur, nihilominus bonæ fidei sunt & censentur ibi enumeratæ, cum text. ille simpliciter mentionem faciat de actione mandati, depositi, commodati, pignoratitiæ tutelæ, & negotiorum gestorum: & sic intelligi debet tam de di-
19 rectis quam de contrarijs: quia est oratio indefinita, & æquipollet vniuersali,
20 vt in. l. si pluribus. ff. de leg. 2. cum appellatione actionis veniat tam directa, quam contraria, vt. l. 2. ff. de nego. gest. Visis itaq; differẽtijs inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris veniendũ est ad explicationẽ earũ, quæ bonæ fidei sunt.

Fx. s. Primo.

SVMMARIA.

1 *ACtio exempto de iure ciuili inuenta est, & cui & aduersus quẽ competat.*

2 *Actio ex empto tres alias actiones in se cõtinet, actionẽ de euictione, actionẽ redhibitoriam, & quanto minoris, & actionem præscriptis verbis.*

3 *Actione redhibitoria, & quanto minoris ad quid agatur.*

4 *Actio ex empto, vt competat quæ requirantur.*

5 *Emptionis contractus solo consensu perficitur.*

6 *Emptionis contractus requirit pretium ex parte emptoris in pecunia numerata consistens, & ex parte venditoris, rem.*

7 *Pretium in emptione sufficit quod referatur ad aliquid, quod certificari possit.*

8 *Dominiũ trãsfertur in emptorẽ ex re empta sibi tradita.*

9 *Emptori cui res empta est tradita cõpetit rei vendicatio.*

10 *Emptio si ita fuerit celebrata, vt scriptura fieri debeat, ante scripturam perfectã poterunt partes pœnitere, & á cõtractu resilire.*

11 *Arrhæ cõuentæ in cõtractu emptionis, si ab vno ex cõtrahentibus perdãtur, aut ab alio multiplicatæ alteri reddantur, poterit dissentiens à contractu discedere.*

12 *Arrhæ si dentur nomine pretij non est locus pœnitentiæ in contractu empionis.*

13 *Actiones*

13 *Actione ex empto locus non est ante pretium solutum vel venditori oblatum.*

14 *Iudex, cui constiterit pretium venditori non fuisse solutum, poterit emptorē cōpellere ex officio ad pretij solutionem ante quam res sibi tradatur.*

51 *Dominiū pretij soluti requiritur, quod sit translatum in venditorem, vt venditio & emptio celebrata dicatur, ita, vt ab ea resiliri non possit.*

16 *Libellus in actione ex empto.*

§. 1. De actione ex emptione.

1 Ctio ex empto ex iure ciuili inuenta est, vt in. l. proinde. in princip. ff. de ædili. edicto. daturque ei, qui præsens, vel absens, putà, per nuntium, vel Epistolam rem emit aduersus venditorem, vt rem venditam tradat, iuxta tex. in. l. 1. ff. de contrah. emptio. & ista sub
2 se comprehendit tres alias actiones, scilicet, actionem de euictione, qua emptor agit contra venditorem, si res vendita sibi euincatur, quia venditoris nō
3 erat, & actionem redhibitoriam, & quāto minoris. Redhibitoria enim emptor agit infra sex menses ad rescindendum contractum, si res vendita habuerit vitium latens, vt in. l. ex empt. §. redhibitione. ff. de action. emptio. & quanto minoris agit emptor infra annum ad pretij diminutionem, vt probatur in l. 1. & toto titulo. ff. de ædili. edicto. & in. l. sciendum. § tempus. ff. eodem titulo. & in. l. 2. C. eodem titulo. & in. l. 64. & 65. titulo 5. part. 5. Et de hac actione redhibitoria, & quanto minoris, vltra docto. in prædictis locis agit Antonius Gomez. 2. tomo variarum cap. 2. à numero. 48. ex cuius resolutione colliguntur requisita ad prædictam actionem. Comprehendit etiam sub se actio ex empto aliam, & tertiam actionem, scilicet, præscriptis verbis, qua emptor agit aduersus venditorem, si pacta adiecta emptioni non seruauerit, de qua infra agendum erit. Et ad hoc, quod actio ex empto emptori competat requiruntur sequentia, Primò quod contractus emptionis sit per-
5 fectus: perficitur enim solo consensu, vt probatur in princip. institu. de emptione & venditione. & in. l. consensu. ff. de action. & obliga. & in. l 10. titulo.
6 5. part. 5. In quo contractu duo requiruntur, nempe ex parte emptoris pretium certum in pecunia numerata consistens, & ex parte venditoris res, iuxta text. in. §. pretium. & in. §. item pretium. institu. de emptione & venditione. & in. l. 9. titulo. 5. par. 5. & tradit Antonius Gomez. 2. Tomo variarum cap.
7 2. numero. 1. Sufficit tamen, quod pretium referatur ad aliquid, quod certificari possit, veluti si quis dicat se vendere rem quanti ipse emit, vel quanti in tali arca vel loco sit, vt probat text. in. l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrah. emptione & in. l. si quis fundum. ff. eodem titulo. & in. l. si pater. §. fin. ff. de pact. dotal. & tenent Bartol & communiter doct. ibi. & conuenit. l. 10. titu.
8 5. part. 5. Secundò requiruntur, quod res vendita non sit tradita emptori vere, vel fictè: quia si tradita esset dominium eius in emptorem translatum esset, vt in. l. traditionibus. C. de pactis. & in. §. per traditionem. institut. de rerum diuisione. & in. l. 46. & 47. titul. 28. parti.
9 3. Et tunc competere emptori rei vendicatio secundum glossam final. in. l. si cum fundum. versicul. final. ff. de contrahenda emptione. & glossam in authentica. sacramenta puberum. C. si aduersus venditionem, & facit. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actioni. emptio.

10 Tertiò requiritur, quòd quando inter partes fuit conuentum, quod in contractu emptionis ſcriptura interueniret quod ſcriptura perfecta ſit: alioquin ante eius perfectionem partes pœnitere, & reſilire à contractu poſſent, vt probatur in princ. inſti. de empt. & venditione, & ibi glo. verb. ſcriptura. & in l. cõtractus. C. de fide inſtrumentorum, &
11 in l. 6. tit. 5. part. 5. Pari modo pœnitentiæ locus eſſet, quando arrhæ in contractu interuenirent, ſi qui eas dedit perdere vellet, vel, qui accipit duplicatas reſtituere, vt in dict. princip. de emp. & venditione. & in dict. l. contractus. & in l. 7. tit. 5 par. 5. Vnde optima cautela erit, quod ad hoc vt non ſit locus pœnitentiæ, quod arrhæ dentur nomine pretij ſecundum glo. in d. princi. verb. compellitur. Salicetum & docto. in d. l. contractus, Quartò requiritur. quod emptor in libello narret qualiter res ſibi fuit vendita, & quo pretio, rem per confinia vel aliter declarando, vt in l.
13 forma. ff. de cenſibus, dicenſque pretiũ à ſe integraliter fuiſſe ſolutum, vel oblatum: antea enim locus huic actioni nõ eſſet iuxt. tex. in l. Iulianus. §. offerri. ff. de action. emp. Oportebit tamen venditori exceptionem prætij non ſoluti opponere: alioquin emptor obtinebit, vn cum alijs ſoluit Iaſ. in. §. actionum.
14 num 124. inſtit. de action. Iudex tamen ſi ſibi conſtiterit pretium non fuiſſe ſolutum ex officio poterit condemnare emptorem ad ſolutionem pretij antea quam res vendita ſibi tradatur, vt probatur in l. ſi pater. in fine. iuncta glo. C. de action. emp. & tradit Iaſſo. vbi ſupra num. 127. Vltimò requiritur, quod emptor traſtulerit in venditorem dominium pretij ſoluti: aliàs, ſi pecuniã alienam ſoluerit, & venditor eam nondũ conſumpſerit ad rem venditam tradendam non tenebitur venditor, vt in l. cũ ſeruus. ff. mandati. & in l. cum fundus. § ſeruum. ff. ſi certum petatur. Et libellus in hac actione erit concipiẽdus forma ſequenti.

Libellus in actione ex empto.

16 FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo que aſsi es. Que yo compre por el mes de Mayo proximo paſſado deſte preſẽte año del dicho aduerſo vnas caſas que ſon en eſta ciudad a tal parte, que han por linderos de vna parte caſas de fulano, y por otra caſas de fulano, y por delante calle publica. Las quales el me vendio, y yo del compre por precio de mil ducados: los quales le he dado y pagado, y el de mi tiene recebidos, y agora no me ha querido ni quiere entregar las dichas caſas, y los titulos dellas, aunque a ello es obligado, y por mi muchas y diuerſas vezes ha ſido requerido. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte q̃ baſte y otro mas, o mejor pedimiento ſiendo neceſſario aqui por expreſſo, por ſu ſentẽcia del ſobredicho me haga juſticia, y le condene a q̃ me de y entregue las dichas caſas cõ los alquileres que hã rentado, y podido rẽtar deſde el dia que ſe celebro la dicha vẽta, y los q̃ rentarẽ haſta la real entrega, q̃ eſtimo en tãtas mil maraue dis en cada vn año, cõ mas los daños e intereſſes que de no

me

me las auer entregado se me hã seguido, que estimo en tãtas mil marauedis, saluo en todo la judicial taxacion de v. m. y a ello le compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido justicia, &c.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *ACtio ex vendito cui, & ad quid cõpetat.*

2 *Vsuræ pretij veniunt in actione ex vendito post traditionem rei venditæ.*

3 *Actio ex vendito, vt competat, quæ requirantur.*

4 *Venditor non tenetur ad translationem dominij, sed solum ad nudam traditionem.*

5 *Venditor habens facultatem rem tradẽdi tenetur præcisè eam tradere, alioquin liberatur præstando interesse.*

6 *Venditor tenetur rẽ venditam tradere cũ fructibus stantibus tempore contractus celebrati.*

7 *Fructus pendentes pars fundi dicuntur.*

8 *Venditor, si vendita res locata sit, sufficit quod actionem emptori cedat.*

9 *Venditor tenetur tradere emptori vacuã possessionem rei venditæ.*

10 *Venditor celans seruitutem quam res vẽdita debet tenetur actione quanto minoris: & de iure regio poterit contractus rescindi.*

11 *Libellus in actione ex vendito.*

§. 2. De actione ex vendito.

1 ACtio ex vendito conceditur venditori ad consequenda ea, quæ ei præstare debet emptor. In qua actione venit pretium quanti res vendita est vt probatur in. §. pretium. instit. de emptione, & venditione. & in. l. 9. ti. 5. par.

2 5. Item veniunt vsuræ prætij post diem traditionis iuxta tex. in. l. Iulianus. §. ex

3 vendito. ff. de action. emp. Et ad hoc vt hæc actio venditori competat requirũtur sequentia. Primò, quod venditor in libello narret se talem rem vendidisse pro tali pretio, & eam tradidisse, vel se

4 paratum fuisse tradere, vt in dicta. l. Iulianus. §. offerri. Non tamen venditor tenetur ad translationem dominij rei venditæ, sed solummodo ad nudam traditionem, vt in. l. ex empto. in princ. ff. de act. emp. vbi glo. verbo. facere cogitur. rationem differentiæ assignat inter emptorem, & venditorem, & sequitur ibi Bart. & Iaſ. in. l. rem traditã. ff. de

5 verborum obliga. Et si venditor habet facultatem rem tradendi tenetur eam præcise tradere: alioquin liberatur præstando interesse secũdum glo. in. §. pretium verb. tradatur. instit. de emp. & vẽditione. quam reputat singularẽ Ange. in. §. actionum. instit. de action, & magis communiter receptam esse testatur Iasson. ibi numero. 137. & Antonius Burgensis in Rubrica. de empt. & vendit. numer. 3. improbata glo. 1. in princip. verbo. agitur. ff. de actionibus em-

6 pt. Secundò requiritur quod venditor rem venditam tradiderit cum fructibus stantibus tempore contractus celebrati, vt in dict. l. Iulianus. §. si fructibus. & in. l. fructus. C. de action. empti:

7 & in. l. 11. titulo. 15. partit. 5. quia fructus pendentes pars fundi dicuntur.

vt probatur in l. fructus. ff. de rei vendi catione, & resoluit Iaſ. in. d. §. actionũ. num, 140. Anton. Gomez. 2, tomo variarum cap. 2. numero. 11. & Couar. lib. 8 1. variarum cap. 15. à num. 1. Et ſi fundus locatus fuerit ſufficiet quod venditor actionem emptori cedat, vt in dicta. l. Iulianus. §. ſi fructibus, & ibi gloſſ., verbo. cedere. & notat Couarruu. in dicto 9 capite. 15. numero. 5. Tertiò requiritur, quod venditor tradiderit emptori vacuam poſſeſsionem rei venditæ, vt in l. 2. §. 1. ff. de action. emp. & notat Iaſſ. in dicto. §. actionum, numer. 141. & quod non celauerit ſeruitutem, quam res ven 10 dita debet, aliàs emptor agere poterit actione, quato minoris, vt in. l. 1. §. 1. ff. de act. empti. Et de iure regio agere poterit ad reſciſsionem contractus, vt in l. 63. titulo. 5. parti. 5. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione ex vendito.

11 FVlano parezco ante v.m. y pógo demanda a fulano, y digo. Que yo vendi al dicho aduerſo dizientos carneros anejos a precio cada vno de a dos ducados fiados a pagar para el dia de Nauidad proximo paſſado, fin del año de ochenta y vno. Los quales le entregue luego, y el de mi recibio, y ſe ha aprouechado dellos, gozando la lana y haziendo lo que por bien ha tenido. Y aunque el plazo de la paga es paſſado muchos dias ha, y ha ſido por mí requerido me pague el precio de los dichos carneros no lo ha querido, ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia, que lugar aya, del dicho aduerſo me haga juſticia, condenandole a que me de, y pague los marauedis q̃ ſe mó tan en los dichos duzientos carneros, a dos ducados cada vno, cõ mas los intereſſes, daños, y menoſcabos, que ſe me han recrecido en no me auer pagado al plazo que era obligado: los quales proteſto liquidar en la proſecucion deſta cauſa. Sobre que pido juſticia, y coſtas, y el officio de v.m. imploro. Y juro en forma de de derecho, &c.

Ex.ſ. Tertio.

SVMMARIA.

1 *ACtiones locati, & conducti de iure ciuili ſunt, & directæ, & bonæ fidei.*

2 *Actio vtilis competit quando ille, qui ab alio conduxit, rem alteri locat.*

3 *Locator quis dicatur.*

4 *Conductor quis dicatur.*

1 *Locator tenetur ad tradẽdam rẽ conducto ri, & ad præſtandã patientiã vſus & fruitionis in relocata per tẽpus cõuentũ.*

6 *Cõductor tenetur ad ſolutionem penſionis debito, & cõſueto, vel cõuẽto tepore & ad reſtituẽdã rẽ finito tepore locationis.*

7 *Locationis, & conductionis non dicitur contractus quando penſio ſoluenda non conſiſtit in pecunia numerata, ſed contractus*

tractus innominatus, ex quo actione, præscriptis verbis agitur.

8 Actio locati cui, & aduersus quem, & ad quid competat.

9 Actio locati datur locatori pro restituenda sibi possessione rei locatæ finito tempore locationis.

10 Locator finito tempore locationis libere poterit conductorem expellere, & rem alteri locare.

11 Scholares in re conducta alijs pro eodem pretio præferuntur.

12 Locatori actio locati non competit ante tempus finitum locationis, nisi in quatuor casibus.

13 Actio locati vt competat quæ requirantur.

14 Libellus non est necessarius quando agitur propensione á conductore soluenda, quia iudices captis pignoribus procedunt contra conductorem.

15 Actio conducti cui & aduersus quem, & ad quid detur.

16 Locationis contractus dissoluitur si res locata absque culpa locatoris perempta fuerit.

17 Locator, si res locata absque eius culpa, & dolo euicta fuerit præstare interesse tenetur tradendo rem æque idoneam conductori.

18 Locator non tenetur ad interesse nec conductor ad pensionem quando propter iustum naturæ, vel tertij impedimentum res locata tradi non potest.

19 Conductor recedens á domo conducto propter pestem non tenetur ad pensionem.

20 Conductor recedens á domo conducta propter iustum metum illusionum, & nocturnorum tumultuum pensionem soluere non tenetur.

21 Infirmus famulus non potest petere mercedem pro tempore quo fuit ægrotus.

Libellus in actione locati.

22 Libellus in actione conducti.

23

§. 3 De actionibus locati, & conducti.

1 ACtiones locati, & conducti de iure ciuili sunt: tum propter similitudinem, quam habent cum actionibus empti, & vendi. vt in. l. 2. ff. locati. & in princip. instit. de locatione & conductione & in. l. 1. tit. 8. par. 5. tum etiam quia ita Vlpianus inquit in. l. 1. §. 1. ff. de superficiebus. Et vtraque directa est, & bonæ fidei, vt probat text. iuncta. glo. 2. in. §. actionum. instit. de action. Aliquando vero vtráque vtilis est: veluti quando qui rem, quam ab vno conduxit alteri locat, quod facere potest, nisi aliud conuenerit, vt in. l. nemo. C. de locato, & conducto. & in. l. si tibi. la. 2. & in. l. si cuit locauero. ff. locati. & notat Antonius Gomez. 2. tomo. variarum cap. 3. numero. 11. Pro quarum cognitione 3 constituendum est, quod locator dicitur ille, qui dominus rei est, vel habet aliquod ius in re, propter quod illam locare potest: conductor vero dicitur ille, qui accepit rem conductam à domino, vel ab habente ius locandi. Et locator tenetur ad tradendã rem, & ad præstandam patientiã vsus, & fruitionis in re locata per tempus conuentum, cõductor vero tenetur ad solutionem pensionis debito, & consueto tempore, &

ad reſtituendam rem finito tempore locationis iuxta text.in l.ex conducto. in principio.ff.locati.& in.l.conducto
7 res.C.de locato.Rurſus cõſtitue, quod in contractu locationis penſio ſoluenda conſiſtere debet in pecunia numerata:alias ſi conſiſtat in alio genere,vt puta in certa parte frumenti,olei,vini,vel ſimili, tunc non eſt proprie contractus locationis,& conductionis, ſed innominatus,& agetur actione, præſcriptis verbis. Aſsimilatur tamen contractui locationis,vt probatur in.l.1. §. ſi quis ſeruum.ff.depoſiti.& in. l. ſi olei. C. de locato.& in.§.1 inſtit.de locatione, & conductione.& notat glo.in.l.licet. C. de locato.& Barto.in.l.ſi merces. §.bis
8 maior.ff.locati. His ſic conſtitutis dicẽ dum eſt,quod actio locati competit locatori,qui predium vrbanum, vel ruſticum,rem mobilem, operamue ſuam locauit aduerſus conductorem pro re locata deteriori facta, aut pro mercede, vel penſione ſoluenda, vt probatur in l.ædem.C.de locato.& in. l. ſi vulneraueris.ff.locati.& in.l.Pomponius.La.1, ff.in quibus caſi,taci.pig.vel hypotheca contrah. Daturque etiam locatori
9 pro reſtituenda ſibi poſſeſsione rei locatæ finito tempore locationis,vt in.l.videamus. §. qui vim. ff. locati.& in.l.ſi quis conductionis.& in l.conductores
10 C.de locato. Et tunc locator libere poterit per hanc actionem conductorem expellere, & rem alteri locare, vt in.l. nequi liceat.C.de locato.& in.l.18.titu. 8.part.5.& notat Antonius Gomez.2. tomo variarum cap.3.num.5. Quod in
11 ſcholaribus conductoribus ceſſa, qui in re conducta alijs pro eodem pretio preferuntur iuxta tex in ca.1.& ibi gl. & communiter docto.extra,de locato,
12 & in.l.fin.titu.ſi.part.2. Quo fit ante tẽpus locationis finitum hanc actionem locatori nõ competere, niſi in quatuor caſibus,quorum meminit text.in dict. l.ædem.& in cap.propter.§. 1.extra, de locato.& in.l.6.tit.8.par.5.& notat Anton.Gomez in dict.cap.3.nu.6.& Couarru.lib.2.variarum cap. 15. numer.4.
13 Ex quibus cõſtat quod ad hoc,vt actio locati cõpetat requiritur,Primò, quod penſio vel merces conſtituta ſit in pecunia numerata, vt ſupra diximus. Secundò requiritur,quod tempus locationis finitum ſit, præterquam in prædictis quatuor caſibus dict.l.ædem.Et eſt
14 aduertendum, quod quando locator propenſione ſibi ſoluenda agit, libellus neceſſarius non eſt.quia iudices procedunt captis pignoribus, vt ſupra reſoluimus in cap.2.in. §. de actionibus ſeruiana hypothecaria,&c. Quando verò agit pro damnis, vel re ſibi reſtituenda libellus erit concipiendus forma paulò
15 inferius præſcripta. Actio verò cõducti datur cõductori aduerſus locatorẽ ad hoc,vt res ſibi conducta tradatur,& vt ſibi liceat vti,vel frui re cõducta,vel vt locator præſtet id, quod in cõtractu locationis conuenit iux.tex.in.l.excõducto.ff.locati.Tenetur enim præciſe locator ad rem tradendam conductori ſi
16 facultatem tradendi habuerit:cęterum ſi res perempta caſu fortuito abſq; culpa locatoris fuerit,contractus ab vtraque parte diſſoluitur,vt in.l.item quæritur.§.exercitu.& in.l.habitatores. §. fi.ff.locati.Si vero res euicta fuerit abſque dolo,& culpa locatoris præſtare in
17 tereſſe tenebitur locator tradendo rem æque idoneam conductori, vt probatur in.l.ſiquis domum.& ibi glo.& doctor.ff.locati.Sed ſi res tradita non fuit non tamen culpa & dolo locatoris, ſed ex alia iuſta cauſa vel impedimento tertij,aut naturæ vel fuit tradita,tamen ea vti non potuit conductor propter impedimentum tertij,vel naturæ,tunc locator nõ tenebitur ad intereſſe, nec cõductor ad penſionem,vt probatur in l. fundus,& in.l.ſi vno. §. item cum quidam,& in.l.habitatores.§.vltimo,& in l. ſi merces. verbo, vicino. & in.l.item

queri-

quæritur. § exercitu. ff. locati, & in l. 21. titu. 8. part. 5. Quo fit quod si cõductor à domo receſſerit propter peſtem vel aerem corruptum non tenebitur penſionem ſoluere ſecundum Panorm. in cap. propter ſterilitatem. nume. 8. de locato. Fulgoſium in. l. cum in plures. ff. locati. & eleganter Couar. in pract. quęſtio. cap. 30. nu. 3. Idem etiam obſeruãndum erit quando conductor à domo receſſerit propter iuſtum metum, ex eo quod oſtentis euidẽtiſsimis, tetris imaginibus, aſsiduiſque vmbrarum illuſionibus, & nocturnis tumultibus vexaretur, ſecundum Ripam in titul. de peſte, 2. part. num. 17. per text. in dict. l. habitatores. §. fi. Et ita in Granatenſi prætorio fuiſſe iudicatum refert Couar. li. 4. variarum. c. 6. Fit etiam famulum infirmum petere non poſſe mercedẽ pro tempore, quo fuit infirmus, ſecundum Barto. in. l. ſi vno. §. item cum quidã. ff. locati. & Iaſ. in. l. diem functo. ff. de offi. aſſeſ. & alios communiter ex Panor. in ca. 1. num. 9. de clerico ægrotante, tametſi oppoſitam ſententiam tenuerit glo. in. l. arboribus. §. de illo. ff. de vſufruct. Et libellus in hac actione erit concipiẽdus forma infra præſcripta.

Libellus in actione locati.

22 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que es aſsi. Que yo alquile vnas caſas mias en eſta ciudad a tal calle que han por linderos tales, por precio en cada vn año de ciẽ ducados, y ſe las arrende por tiẽpo, y eſpacio de tres años, los quales ſon ya paſſados. Y auiendo ſe las deshauziado por el tiempo acoſtumbrado, que en eſta ciudad ſe ſuelen deshauziar las caſas, diziendole que no queria las vuieſſe por mas tiempo, ſino que me las dexaſſe libres y deſembargadas, y ſiẽdo a ello obligado no lo ha querido hazer, ni ſalirſe dellas. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quãto baſte el dicho aduerſo me haga juſticia, y por ſu ſentencia le condene, a que me buelua, entregue, y reſtituya, y dexe libres y deſembargadas las dichas mis caſas, tales y tã buenas como eſtauã al tiempo que yo ſe las di, y el las entro a viuir, ya que me pague los daños, intereſſes y menoſcabos q̃ ſe me hã ſeguido por no auer dexado las dichas caſas en tiẽpo deuido, que eſtimo en quarenta mil marauedis, con lo que de aqui adelãte corriere al dicho reſpecto, haſta que cumpla lo ſuſo dicho. Sobre que pido juſticia, &c.

Libellus in actione conduti.

FVlano parezco ante v. m. y pongo demãda a fulano, y digo q̃ es aſsi. Que el dicho aduerſo ſe concerto comigo, y me arrendo vna deheſa ſuya que

tienen en tal parte, de que son linderos tales, la qual me arrendo a pasto, y labor por precio de mil marauedis en cada vn año, por espacio de tres años. Y es assi q̃ llegado el tiempo, en q̃ me auia de entregar la dicha dehesa y dexar me la libre, y desembargada, para q̃ yo la pudiesse labrar y pastar cõ mis ganados, y estando a ello obligado no lo ha querido hazer, antes la come con sus ganados, y la tiene occupada, de suerte q̃ yo no puedo a prouecharme della. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera en quãto baste del dicho aduerso me haga justicia y le cõdemne a q̃ me de y entregue la dicha dehesa, y me la dexe libre para q̃ yo la pueda labrar y pastar por el tiẽpo del dicho arrendamiento, y no la dexãdo libre le condene en los daños, intereses y menoscabos que se me han seguido y siguieren, en todo el tiempo que no me dexare desembargada la dicha dehesa, que estimo en tantos mil marauedis, saluo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia, &c.

Ex. 8. Quarto.

SVMMARIA.

1 *ACtio negotiorum gestorum est bonæ fidei.*

2 *Negotium alienum geri quatuor modis dicitur.*

3 *Actio negotiorum gestorum est duplex, directa, & contraria.*

4 *Actio negotiorum gestorum directa aduersus quem, & ad quid competat.*

5 *Actio negotiorum gestorum directa potest intentari statim cæpta administratione antequam finiatur.*

6 *Actio negotiorum gestorum non solum domino sed etiam cuilibet, cuius interest competit.*

7 *Actio negotiorum gestorum directa, vt competat requiritur absentia vel ignorantia eius, cuius negotia gesta sunt.*

8 *Mandatum inducitur ex præsentia, & taciturnitate domini*

9 *Actio negotiorum gestorum cessat quando mandatum interuenit.*

10 *Actione negotiorum gestorum directa agens quid concludere debeat in libello.*

11 *Negotiorum gestor tenetur de dolo, lata culpa, & leui, & leuissima quando alius diligentior vellet administrationem suscipere.*

12 *Negotiorum gestorem excusat á leui & leuissima culpa synceritas affectionis, & imminens rei necessitas.*

13 *Actio negotiorum gestorum contraria cui, & aduersus quem, & ad quid detur.*

14 *Negotium à principio vtiliter gestum esse sufficit licet prosper euentus non fuerit secutus.*

15 *Actio negotiorum gestorum contraria, datur etiam aduersus furiosum, & aduersus hæreditatem iacentem, quãuis de lata in pupillo extraneo hæredi: secus verò pupillo suo hæredi, nisi quatenus locupletior factus fuisset.*

16 *Hæreditas non iacet cum pupillo suo hæredi defertur.*

17 *Hæ-*

17 *Hæreditas habet dominum pupillum ipſo iure quando ſuo hæredi defertur.*

18 *Negotia geſta nomine hæreditatis pupillo ſuo hæredi delatæ, nomine pupilli geſta cenſentur, & obligatio ipſum pupillum tangit.*

19 *Libellus in actione directa negotiorum geſtorum.*

20 *Libellus in actione contraria negotiorum geſtorum.*

§. 4. De actione negotiorum geſtorum.

1 ACtio negotiorum geſtorum bonæ fidei eſt, vt probatur
2 in dict. §. actionum. Pro cuius cognitione conſtituendum eſt, quod quatuor modis dicitur negotium alienum geri, vt notat glo. in l. ſi pupilli. §. item quæritur, in fine. verbo. ipſo geſtu. ff. de neg. geſt. quam explicant Bartol. ibi, & Iaſſ. numer. 172. & Miſing. nu. 29. in. di. §. actionum. & Briſonius lib. 7. de verborum
3 ſignific. verbo. gerere. Quæ actio duplex eſt, directa, ſcilicet, & contraria vt probatur in. §. 1 inſtit. de oblig. quæ ex
4 quaſi contractu. & in. l. 2. ff. de neg. geſt. Directa enim competit aduerſus eum, qui ſponte negotia abſentis geſsit ad hoc, vt rationem ſuæ adminiſtrationis reddat, & ratione reddita condemnetur in id, quod non vt oportuit geſsit, & in id, quod ex tali geſtione, retinet iuxta text. in l. 2. ff. de neg. geſt. vel vt
5 ſoluat vſuras pecuniæ, quæ demptis neceſſarijs ſumptibus ſupereſt, vt in. l. qui alien. 2. in princip. ff. de neg. geſt. Poteſtque actio iſta intentari ſtatim cœpta adminiſtratione, antea quam finiatur, vt docet Barto. in l. nam, & Seruius. §. qui negotia. ff. de neg. geſt. & in. l. non quæſi. §. hanc ſtipulationem. ff. rem pupilli
6 ſaluam fore. Daturque hæc actio directa nedum domino cuius negotia geſta ſunt, ſed etiam cuilibet, cuius intereſt iſto iudicio experiri, vt probatur in. l.
7 actio. ff. de neg. geſt. Et ad hoc, vt competat requiritur abſentia, vel ignorantia eius, cuius negotia geſta ſunt iuxta text. in. § 1. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contractu. & in. l. 2. ff de neg. geſt. Alio
8 quin ſi dominus præſens eſſet, & taceret, mandatum induceretur, vt probat text. in. l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus. & in l. qui patitur. ff. mandati: & quando
9 mandatum interuenerit, actio negotiorum geſtorum ceſſat, per text. in. §. 1. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi cõtractu. Secundò requiritur, quod actor in libello
10 concludat, quod iudex reum condemnet ad reddendam ſibi rationem adminiſtrationis, & ad damna, & intereſſe, ſi culpa, vel dolo, negotium minus benegeſtum fuerit, vt docet Bart. in l. ſed an
11 vltrò. §. 1. ff. de neg. geſtis. Nam negotiorum geſtor tenetur de dolo, lata culpa, & de leui ſecundum glo. in. §. 1. ver. ad exactiſsimam, inſti. de oblig. quæ ex quaſi contractu. quinimo de leuiſsima tenetur, quando alius diligentior vellet adminiſtrationem ſuſcipere, vt probat tex. in l. ſi negotia. & in l. ſi pupilli. §. vi
12 deamus. ff. de neg. geſt. A leui tamen, & leuiſsima culpa excuſaret ſynceritas affectionis, & imminẽs rei neceſsitas, iuxta tex. in l. 3. §. interdum. ff. de neg. geſt.
13 At verò actio contraria negotiorũ geſtorum datur geſtori aduerſus dominũ & eum, cuius negotia vtiliter geſsit, ad ſibi præſtandum id, quod neceſſario, vel vtiliter in rebus geſtis impendit, vt probatur in l. ex duobus, in princ. & in l. quæ vtiliter. in princi. ff. de neg. geſt. & etiam ad hoc, vt liberetur ad obligatione pro domino negotiorum ſuſcepta, & indemnitas rerum geſtarum ſibi preſtetur, iuxta text. in l. ſi quis mandato.

to.ff.de neg.gest.& in.l.2. C.de senten-
14 tijs,quæ sine certa quantitate.sufficiet
que negotium à principio vtiliter cœp
tum esse,licet prospere euentus nõ fue-
rit secutus, vt probatur in.l.sed an vl-
15 tro.§.1 ff.de neg.gest.Daturque prædi-
cta actio aduersus furiosum, vt in.l.3
versic.etsi furiosi.ff.de neg.gest. & etiã
aduersus hæreditatem iacentem,quan-
uis delata esset pupillo, vt in.l. nam &
Seruius §.1.ff.de neg.gest. Quod intel-
ligi debet quando hæreditas delata es-
set pupillo extraneo hæredi: quia tunc
censetur iacens, & iure ordinario ge-
stor agit aduersus eam : sufficitque ne-
gotium vtiliter cœptum fuisse,licèt ex
post facto nulla vtilitas secuta fuisset.
Cæterum si hæreditas delata esset pupil
lo suo hæredi,non conueniretur actio-
ne negotiorum gestorum iure ordina-
rio,sed quatenus locupletior facta fuis-
set:iuxta tex.in.l.2.C.de neg.gest.Et est
16 ratio, quia hoc casu hæreditas non ia-
cet,vt firmat gloss.in.l. cum hæreditas.
verb.successeritis. C. depositi. & notat
Ias.in.l.in suis.nume.10 ff. de liberis &
posth.& Gozadinus in.l. qui se patris.
num.64.C.vnde liberi. Et ita hæreditas
17 habet dominum pupillum ipso iure, &
18 negotia pupilli gesta censentur,obliga-
tioque ipsum pupillum tangere vide-
tur, argumento text. in.l. quæ vtiliter.
§.fin.ff.de nego.gest.& eorum quæ tra
dit Bartol. receptus in. l. necessarijs. in
princi.ff.de acquirenda hæreditate. Ac
ideo hæreditas iacés delata pupillo suo
hæredi hac actione conueniri debebit
quatenus factus fuerit locupletior. vt
in.d.l.2. Et libellus in hac actione dire-
cta,& contraria concipiendus erit for-
ma sequenti,

Libellus in actione directa negotiorum gestorum.

19 FVlano parezco ante v.m.y pongo demãda a fulano,y digo. Que estãdo yo ausente desta ciudad,el dicho aduerso de su propria voluntad sin mãdamiento ni poder mio se entremetio a entender en mi hazienda, y a grangearla y administrarla,cogiẽdo y cobrãdo los fructos y rẽtas della, y encerro el pan, y vino q̃ se cogio,en estos dos años proximos passados, y lo vẽdio, e hizo dello lo que por biẽ tuuo. Por lo qual es obligado a darme cuẽta con pago,assi de lo q̃ administro, como de lo q̃ por su culpa dexo de administrar, pues ya que se entremetia en la administraciõ dela dicha hazienda la auia de administrar toda ella:y si el no se entremetiera vuiera otro q̃ la administrara. Porq̃ pido a v. m. que auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baste del dicho aduerso me haga justicia y le condene a que me de cuenta cõ pago de todo el tiempo,que entendio en la cobrança y administracion dela dicha mi hazienda que fueron los dichos dos años:y assi mismo le condene a que por quanto por su culpa dexo de labrar tal huerta y tal viña tal año y por ello recibierõ daño y detrimẽto en quãtia de tãtas mil marauedis me pague el dicho daño y lo de mas que por su culpa quedo por arrendar, y labrar, pagandome la renta de todo ello,que estimo en tantos ducados,saluo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido *justicia*,&c.

LIBELLVS.

Libellus in àctione contraria negotiorum geſtorum.

20 FVlano parezco ante v.m. y pógo demãda a fulano, y digo. Que eſtando el dicho aduerſo auſente deſta ciudad, porle hazer bié y buena obra, y porq̃ ſu haziẽda no ſe le perdieſſe, yo entẽdi en la adminiſtraciõ della, y ſe la beneficie y arrende, y repare de muchas coſas que tenia neceſsidad: ſin las quales no rentara coſa alguna, y en los dichos reparos gaſte de mi haziẽda mas de duzientos ducados, como parecera aueriguadas las quentas: los quales eſta obligado a me pagar el dicho aduerſo, por ſe auer gaſtado en prouecho de ſu hazienda. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte del dicho aduerſo me haga juſticia, y le condemne a que me de y pague los dichos duzientos ducados que en la adminiſtracion y reparos dela dicha ſu hazienda gaſte. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. 5. Quinto.

SVMMARIA.

1 *ACtio mandati duplex eſt, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei.*
2 *Actio directa mandati cui, & aduerſus quem competat & ad quid detur.*
3 *Actio mandati contraria cui, & aduerſus quem, & ad quid detur.*
4 *Actio contraria mandati, vt cõpetat requiritur quod mandatum fuerit gratuitum.*
5 *Actio mandati in quo differat ab actione negotiorum geſtorum.*
6 *Libellus in actione directa mandati.*
7 *Libellus in actione contraria mandati.*

§. 5. De actione mandati.

1 ACTIO MANDAti duplex eſt, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei iuxta text. & ibi Angelum, laſſo. & alios in. §. actionũ inſtit. de action. Directa datur mandatori, & 2 eius hæredi aduerſus eum, qui mandatum ſuſcepit, & non expleuit, vt in. l. ſi mandauero. §. fin. & in. l. inter cauſas. §. qui ſuſcepit. ff. mandati. vel illud expleuit doloſe, & negligenter cum damno mandantis, vt in. l. præterea. & in. l. ſi procuratorem. §. 1. ff. mandati. vel exceſſit fines mandati, vt in. l. diligenter. ff. mandati, & in. §. is qui. inſti. de mandato. & in. c. cum dilecta. de reſcriptis. notat Iaſ. in. l. ſi procurator. col. 1. C. de procurator. & Alciatus in. l. final. C. de neg. geſt. daturq̃ mandatori ad hoc vt mandatarius reſtituat quidquid ad eum ex mandato peruenit. ſi res tradita ſibi fuit, aliàs cedat actionem, quam habet ad perſequendam rem, vt in. l. ſi procuratorem. §. dolo. ff. mandati. ſi verò mandatarius negligens fuerit, reſtituat

tuat id quod mandatoris interfit iuxta text. in dict. l. si procuratorem. §. 1. Con
3 traria autem actio mandati datur mandatario, eiusque hæredi auersus mandatorem, & eius hæredem ad hoc, vt impleto mandato restituant omnes impẽsas, quas necessario, & vtiliter mandatarius fecerit iuxta text. in. l. idem quod. §. idem Labeo. & in. l. si vero non remunerandi. §. fin. ff. mandati, quod procedit etiam si infeliciter negotium successerit absque sua culpa, vt in. l. qui mu-
4 tuam. §. fin. ff. mandati. Requiriturque ad hoc, vt hæc actio mandati competat, quod mandatum fuerit gratuitum iux. tex. in. §. in summa. insti. de mandato. & in. l. 1. ff. mandati. & in. l. 2. tit. 3. p.
5 5. Et differt ista actio ab actione negotiorum in eo, quod illa sponte suscipitur domino ignorante: hæc verò non suscipitur, nisi iussus vel rogitus domini præcesserit. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

Libellus in actione directa mandati.

6 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que yo rogue al dicho fulano, que me compraſſe tal heredad, que ha por linderos tales, por precio de dos mil ducados: y asi miſmo me compraſſe tal viña a tal parte, que a tales linderos, y haze tantas alançadas, por precio de quinientos ducados, y le di y entregue el dinero para lo vno y lo otro, y el de mi lo recibio, y quedo conmigo de comprar la dicha heredad, y viña. Y es asi, que el compro para si la dicha heredad, y la tiene y poſſee, y la viña por su culpa la dexo de comprar, y se vendio a otro: del qual no se puede auer: y por no la auer comprado se me ha seguido de daño è intereſſe mas de duzientos ducados, por confinar la dicha viña con otra mia, y tener gran neceſsidad della para la incorporar en la mia. Por lo qual esta obligado a me dar y entregar la dicha heredad, y a pagarme los dichos duzientos ducados que se me han recrecido de daños è intereſſes, en no me auer comprado la dicha viña. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste, del dicho aduerso me haga justicia, y por su sentencia le condemne a que me de y entregue la dicha heredad, cõ mas los fructos que ha rentado y podido rentar, y que rentare hasta la real entrega, que estimo en duzientos ducados cada vn año, y asi meſmo a que me de y pague los dichos duzientos ducados de daño è intereſſe, que se me han recrecido de no me auer comprado la dicha viña. Sobre que pido justicia, &c.

LIBELLVS

Libellus in actione contraria mandati.

7 FVlano parezco ante v.m. y pōgo demāda a fulano, y digo. Que el dicho aduerſo me rogo q̄ fueſſe ala ciudad de *P*laſencia, y le cōpraſſe quiniētos carneros anejos, a precio de a dos ducados cada vno. E yo lo hize aſsi, q̄ fuy ala dicha ciudad de Plaſencia, y cōpre los dichos quīnientos carneros, y los traxe a eſta ciudad de Salamāca, y ſe los entregue, y el dellos ſe contēto, y en yr a hazer la dicha cōpra me detuue quinze dias, y gaſte en coſtas del camino y en paſtores y en otros gaſtos neceſſarios quarenta ducados que puſe de mi caſa, y de mas delos dichos gaſtos puſe de mi bolſa duziētos ducados para acabar de pagar los dichos carneros: lo qual todo es obligado de me dar y pagar el dicho aduerſo. Y aunque por mi ha ſido requerido que lo haga no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relaciō por verdadera, en quanto baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, y le condene a que me de y pague los dichos quarēta ducados que hize de gaſtos cō mas los duzientos ducados que puſe de mi caſa para acabar de pagar los dichos carneros. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Sexto.

SVMMARIA.

1 *ACtio depoſiti eſt bonæ fidei.*

2 *Depoſitum eſt quando quis rem ſuā alteri cauſa cuſtodiæ dat, quo caſu recipiens tenetur eam reſtituere ex actione depoſiti.*

3 *Depoſitum aliud eſt iudiciale aliud extra iudiciale.*

4 *Depoſitum iudiciale dicitur quādo res, de qua eſt controuerſia deponitur vbi iudex ſtatuit.*

5 *Depoſitarius á iudice electus ſemper præſumitur idoneus.*

6 *Depoſitarius electus à iudice ſi poſtmodū idoneus non fuerit repertus iudex tenebitur ad intereſſe parti læſæ, niſi à principio idoneum elegit, vel probationē ſuæ idoneitatis recepit.*

7 *Depoſitum extraiudiciale dicitur quādo abſq; cōtrouerſia quis cauſa cuſtodiæ deponit rem ſuam penes aliquem.*

8 *Depoſitum extraiudiciale aliud eſt voluntarium, & aliud neceſſarium.*

9 *Depoſitum voluntarium dicitur, quando quis ex ſua voluntate deponit rē cuſtodiendam penes aliquem, & tunc depoſitarius tenetur ad ſimplum.*

10 *Depoſitarius negans rem penes ſe depoſitā fuiſſe efficitur infamis ſecuta ſentētia iudicis.*

11 *Compenſatio non admittitur â depoſitario*

12 *Depoſitum neceſſarium dicitur quādo vrgente neceſsitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis depoſuit rē ſuam penes aliquem vt periculū imminens euitaret.*

13 *Actio depoſiti cōpetit in duplū aduerſus negantem depoſitum neceſſarium.*

14 *Depo-*

14 *Depositarius tenetur de dolo & lata culpa.*

15 *Depositarius non tenetur de leui, vel leuissima culpa, vel casu fortuito, exceptis quibusdam casibus.*

16 *Actio depositi alia est directa, & alia cõtraria.*

17 *Actio depositi directa cui, & aduersus quem, & ad quid detur, & quando sit rei, & pœnæ persecutoria.*

18 *Actio depositi rei persecutoria est perpetua, pœnæ vero persecutoria est annalis.*

19 *Iuratur in litem in actione directa depositi.*

20 *Actio depositi contraria cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*

21 *Actio depositi contraria, vt cõpetat quæ requirantur.*

22 *Actione depositi contraria non agitur nisi expresse res causa custodiæ sit data, & recepta á depositario tacitè vel expresse consentiente.*

23 *Deponente hospite apud nautam, cauponẽ vel stabularium arcam, fardelũ, vel aliã rem ligatam, si postmodum illigata reddat tenebitur stationarius actione depositi contraria, & stabitur iuramento hospitis super rebus cõtentis in fardelo.*

24 *Actio depositi contraria, vt cõpetat requiritur quod gratis rem recipiat depositarius quia alias erit contractus innominatus, vel locationis.*

25 *Depositus proprie non cadit in rebus immobilibus.*

26 *Depositum de iure communi habet executionem paratam quando per instrumentum publicum de deposito constat.*

27 *Testium receptio non est admittenda ante litem contestatam.*

28 *Instrumentum omne publicum, attento iure Regio, habet executionem paratam.*

29 *Depositum confitens in instrumento publico potest conueniri via executiua, licet tale instrumentum non habeat clausulam guarentigiam: & idem erit in scriptura priuata à parte recognita.*

30 *Scriptura priuata habet vim publici instrumenti si recognita sit à parte in iudicio.*

31 *Scriptura priuata cum subscriptione triũ testium habet vim publici instrumenti, non tamen potest executioni mandari si negata sit á debitore, licet à testibus sit recognita: facit tamen plenã probationem.*

32 *Libellus in actione depositi voluntarij, & necessarij.*

§. 6. De actione, depositi.

1 Ctio depositi etiãbonę fidei est, vt cõstat ex. §. actionũ. insti. de actio. Pro cuius cognitione erit constituendum, q depositũ est quãdo quis rẽ suã alte-

2 ri causa custodiẽ dat, quod casu recipiẽs tenetur eã restituere ex actione depositi iuxta text. in. l. 1. & toto titulo. ff. & C. depositi. & in capit. 1. & 2. extra, de depos. & in. §. præterea. instit. quibus modis

modis re contrah. obligat. in l. 1. & toto titu. 3. part. 5. & notat Antonius Gomez. 2. tomo variarum. c. 7. nume. 2. & Brisonius lib. 4. de verborum sig. verb. depositum. Rursus constituendum est,
3 quod depositum aliud est iudiciale, &
aliud extra iudiciale. Iudiciale dicitur
4 quando res, de qua est controuersia, deponitur vbi iudex statuit vt in l. senatus, in fine ff. de offic. præsu. & in l. si fideiussor. §. vltimo. ff. qui satisdare cogantur. & in l. 1. §. penulti. ff. de liber. exhi. & tradit Brisonius vbi supra.
5 Et tunc iudex eligere debebit depositarium, & à iudice electus semper præsumitur idoneus iuxta text. in l. si soluturus. ff. desolutionibus. Qui depositarius si postmodum idoneus
6 non fuerit repertus iudex tenebitur ad interesse parti læsæ secundum Bartol. in d. l. si soluturus. Bald. in l. acceptam. C. de vsuris. & Auiles. in cc. prætorum. cap. 10. in gloss. verb. fiable. num. 1. à qua obligatione iudex liberabitur quando à principio idoneum depositarium elegit, vel probationem suæ idoneitatis recepit secundum Auiles plures alios doctor. referentem, vbi supra numer. 2. Extraiudiciale depositum est
7 quando absque controuersi quis causa custodiæ deponit rem suam penes aliquem: & tunc ipse depositarium eligere poterit argumento text. l. ita autem. in princ. ff. de administratione tutorum. & in l. debitor. ff. de neg. gest. & tradunt Barto. & Bald. vbi supra, & Auilesi. in d. c. 10. in glo. verb. no obrare numero. 2. Præterea constituendum
8 est, quod depositū extraiudiciale aliud voluntarium, & aliud necessarium est. Voluntarium dicitur quando ex sua voluntate quis deponit rem custodien
9 dam penes aliquem. & tunc depositarius tenetur ad simplum, id est, ad rei restitutionem, quo casu statim res restitui debet etiam si à prædone, seruo, filio vel simili persona deposita sit, vt probatur in. l. 1. §. si prædo. & in. l.
10 quod seruus. ff. depositi. Et si rem penes se depositam fuisse negauerit depositarius infamis efficitur secuta sententia iudicis, vt probatur in l. qui depositum. C. depositi. nec tunc admittitur
11 compensatio à depositario opposita. vt probatur in l. penulti. C. depositi. & in l. fin. & ibi Bart. C. de compensationibus. & in c. 2. §. fin. de deposito. & in §. in bonę fidei. instit. de action. & ibi Iasnumer. 33. & Grego. Lup. in l. 5. titul. 3.
12 part. 5. in glossa. 5. Necessarium depositum est quando vrgente necessitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis deposuit rem suam penes aliquem, vt imminens periculum
13 euitaret: quo casu aduersus depositariū negantem penes se rem depositam fuisse, actio depositi à prætore inuenta datur in duplum iuxtà tex. in l. 1. §. 1. ff. de positi. & in §. rei persequendæ. & in §. in duplum. & in §. sed furti. instituta. de acti. & in l. 8. ti. 3. pa. 5. Et horū quatuor casuū rationem reddit Misinge. in d. §. rei persequendæ num. 39. Duarenus lib. 1. disputationum. capit. 11. & Benicasius
14 in dict. §. actionum nu. 492. In super cōstituendum est, quod depositarius solū modo tenetur de dolo, vt probatur in l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commodati. & in l. 5. §. si vestimenta. ff. depositi. & in. l. contractus. 24. ff. de regulis iuris. & in §. præterea. insti. quibus modis re contrah. oblig. De lata culpa etiam tenetur, vt in l. 1. C. depositi. & firmat glo. in. d. §. præterea. verb. dolo. quia lata culpa dolo comparatur iuxta tex. in l. quod Nerua. ff. depositi. Neq; obstat quod in prædictis iuribus dicitur depositarium solummodo, vel duntaxat de dolo teneri: nam respondetur quod illæ dictiones taxatiuæ nō excludunt similes casus secundum glo. in l. ob æs elienum. C. de prædijs minorum. Non tamen depositarius tene-
15 tur de leui, leuissima, vel casu fortuito,

V. Theor. sup. l. 23. tit. 2. p. 5.

vt ex prædictis iuribus notant omnes ibi, præsertim Cagnolus, & Decius. nu. 1. in. dict. l. contractus. Bene verum est quod in aliquibus casibus depositarius de leui culpa, & casibus fortuitis tenetur, quos congerit glo. in. d. §. præterea verbo. dolo. & glos. in. l. 1. §. sæpe. ff. de positi. Panor. nu. 3. & alij in. ca. 2. de deposito. & est. l. 3. &. 4. ti. 3. par. 5. Supradictis ita constitutis dicendum est, quod 16 actio depositi est directa, & contraria. 17 Directa enim datur aduersus depositarium ad persequendam rem depositam cũ fructibus, & omni causa vt in. l. 1. §. hanc actionem. ff. depositi. & in. l. 5. & 8. tit. 3. par. 5. Et est ciuilis rei persecutoria, in quatuor tamen casibus, nẽpe quãdo causa incendij. naufragij, vel ruinæ vel tumultus res fuit depositа, prætoria est, & eam prætor induxit, daturque in duplũ aduersus depositariũ negantẽ 25 rem depositam: & est mista rei, & pœnæ persecutoria, vt in. l. 1. §. 1. ff. depositi. & in. d. §. rei persequẽdæ. §. induplũ. &. §. sed furti. inst. de actio. & in. l. 8. t. 3. 18 par. 5. Quo fit ad persequendam rem depositam hanc actionẽ perpetuam esse: cum sit ciuilis: ad persequendam vero pœnã annalem esse, cum sit prætoria, 19 vt in. l. quod tumultus. ff. depositi. Et 26 in hac actione directa iuratur in litem, 20 vt probatur in. l. 1. §. si rẽ. ff. depositi. Cõtraria autem actio depositi competit depositario. & eius hæredi aduersus deponentem, & eius hæredem, ad hoc, vt sibi restituatur id quod necessario, & vtiliter impensum fuit in re depositа, vt prabatur in. l. ei apud. ff. depositi. 27 21 Et ad hoc, vt hæc actio competat requiruntur sequentia. Primò quod res 22 depositа expresse data sit causa custodiæ, & suscepta à depositario, tacite vel 28 expresse consentiente. Alioquin, si quis ponat rem in domo alterius ipso sciente, & patiente, hæc actio non dabitur, vt in. d. §. præterea. & resoluit Ias. in. §. 29 sequens. nume. 30. institu. de action. & Anto. Gomez in. 2. tomo variarũ. c. 7. num. 2. Vnde hospiti deponenti apud 23 nautam, cauponem, stabularium, arcam fardelum, vel aliam rem ligatam, si postmodum illigata rẽddatur stationarius hæc actione tenebitur, & stabitur iuramento hospitis super rebus contentis in fardelo, secundum. Barto. in. l. in actione. num. 22. & ibi Ias. num. 40. ff. de in litem iurando. per tex. in. l. 1. §. si cista. ff. depositi. quod procedit etiam si clauis cellulæ tradita fuerit hospiti secundum glo. in. l. fi. §. 1. verbo. itẽ si prædixerit. ff. nautę, cauponæ, & stab. & Ias. in. d. l. in actionibus nume. 43. & 24 in. d. §. sequens. numer. 29. Secundò requiritur quod depositarius gratis rem depositam recipiat, alias vel erit contractus innominatus, vel locationis, vt in l. 1. §. si quis seruum. ff. depositi. & notat Ias. in. d. sequens. numer. 30. Tertiò requiritur, quod res depositа sit mobilis, vel se mouens, nam in re immobili proprie non cadit depositum, improprie tamen bene cadit iuxta tex. in. l. licet. §. rei depositæ. ff. depositi. Quo fit quod si alicui commendetur roca vel castrum, dicitur depositarius castillarius secundum Plate. & Angel. in. d. §. sequens. Et est aduertendum, quod depositum de iure communi habet executionem paratam, vt notant doctor. in. l. penult. C. depositi ac ideo libellus necessarius non est: debet tamen per instrumentum publicum de depositо constare secundum. Angel. in. l. si depositа. C. depositi. Si vero per testes probari debeat, tunc via ordinaria agendum erit. quia ante litem contestatam ad receptionem testium non peruenitur, iuxta titulum, vt lite non contestata. Obseruabis tamen in praxi, quod cum hodie iure regio omne instrumentum publicum executionem paratam habeat, vt in. l. 1. &. 2. titu. 21. libro. 4. recopil. opinio Angeli procedere poterit, quando in instrumento publico aliquis

quis confiteretur se depositum recepisse, licet in tali instrumẽto clausula guarentigia apposita nõ esset, nec in eo cõtineretur, quod depositarius promisit, depositum reddere: nam adhuc via executiua aduersus eum procedi poterit. Idemque obseruandum erit in scriptura priuata, recognita â parte in iudicio secundum Bald. in l. 1. C. de executione rei iudi. iuxta glo. in l. sed etsi possessori. §. cum hæreditate. ff. de rei iud. quia talis scriptura habet vim instrumẽti publici, vt in l. publica. ff. depositi. & in l. cũ de indebito. C. de probationibus & in l. 119. tit. 18. par. 3. & notat Rebuf. in titu: de chirographorum, & scedularum recog. in summa. à nu. 44. Couarr. li. 2. variarum. c. 11. nu. 4. & Auenda. in cc. prætorum. 2. part. c. 30. num. 1. Et hodie est expressum. l. 5. titu. 21. lib. 4. recopil. & nos supra diximus, in. 4. part. i. tomi in cap. de his quæ execut. para. in versi. sexto quod scriptura priuata. Quinimo idem iuris esset si depositum probaretur per scripturam priuatam cum subscriptione trium testium, quia talis scriptura habet vim instrumenti publici, vt in l. scripturas. C. qui potiores in pig. & in l. 31. titu. 13. part. 5. Si tamen talis scriptura trino teste subscripta negata esset à debitore, quanuis recognita esset à testibus non posset executioni mandari iuxta ea quæ resoluimus in. d. 4. part. i. tomi in. d. vers. sexto. sed tunc via ordinaria agendum erit: & talis scriptura â testibus deponentibus se vidisse eam scribere, recognita plenam probationem facit, vt probat Rebuf. vbi supra numero. 29. & probatur in. l. 114. &. 118. &. 119. titulo. 18. part. 3. & firmat Auendan. vbi supra numero. 4. &. 5. vnde in supradictis casibus, quibus via executiua procedi potest libellus necessarius non erit, in alijs vero formandus erit modo sequenti.

30 31

Libellus in actione depositi voluntarij, & necessarij.

32 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que en vn dia del mes de mayo proximo passado deste presente año de de setenta y quatro que se contaron ocho dias del se encendio gran fuego en mi casa, y temiendome que no se podria atajar, y que mis bienes correrian riesgo los saque todos, que son los contenidos en este memorial, de que hago presentacion con la solennidad y juramento necessario, &c. Y los puse y deposite para que se me guardassen en casa del dicho aduerso y en su poder, y el los recibio, y se cõstituyo por depositario dellos: y assi mismo muchos dias despues del dicho fuego puse y deposite vna fuente de plata que pesaua tantos marcos en mano del dicho aduerso para que me la guardasse, y el la recibio de mi enfiel encomienda, y guarda. Por lo qual esta obligado a me boluer y restituir todos los dichos bienes, que el dia del fuego en el deposite, y la fuente de

te de plata que despues le di en guarda. Y aunque por mi ha sido requerido muchas vezes que me lo buelua todo y restituya no lo ha querido ni quiere hazer, antes niega auer yo en el hecho los dichos depositos. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, del dicho aduerso me haga justicia y le condemne a que me buelua y restituya los bienes que en el deposito el dia del fuego, tales y tan buenos como de mi los recibio cõ mas otro tãto q̃ esta obligado a boluer en pena por auerme negado el dicho deposito necessario: y assi mismo le condemne a que me buelua la dicha fuente, y en defecto de no me la dar me pague su justo valor de peso, que eran tantos marcos, y de hechura que estimo en tantas mil marauedis, y mas le condemne en las penas en que caen y incurren los depositarios, que no acuden con los depositos que en ellos fueron fechos. Sobre que pido justicia, &c.

Otro si a.v.m. pido proceda breue y summariamente en esta causa pues la calidad della requiere, por ser de deposito. Y para ello, &c.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Actio pro socio est bonæ fidei.*

2 *Societas contrahitur consensu, re, verbis & per nuntium & in perpetuũ, vel vsque ad certum tempus, vel ex tempore, vel sub conditione.*

3 *Societas non potest contrahi in perpetuum sine temporis præfinitione.*

4 *Societas potest contrahi super omnibus bonis præsentibus vel futuris, vel super vna tantum negotiatione.*

5 *Societas super omnibus bonis simpliciter contracta etiam ad futura extenditur, præter donationem, hæreditatem, legatum vel aliam speciem vltimæ voluntatis, nisi id exprimatur.*

6 *Socij pactiones inter se factas obseruare debent.*

7 *Societas quatuor modis dissoluitur.*

8 *Actio pro socio cui, & aduersus quem, & adquit detur.*

9 *Actio pro socio datur ad diuersos effectus.*

10 *Actione pro socio agens quid debeat in libello concludere.*

11 *Actio pro socio intentatur societate finita quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter socios diuidendi, & hoc casu quid libellus continere debeat.*

12 *Socij debent æqualiter lucra, & damna inuicem communicare, nisi aliud conuentum sit.*

13 *Li-*

13 *Libellus in actione pro socio est concipiendus nomine singulorum sociorum, non vero societatis.*

14 *Libellus in actione pro socio in primo, & secundo casu.*

15 *Libellus in actione pro socio ad dissoluendam societatem.*

§. 7. De actoine pro socio.

1 INter actiones bonæ fidei actio pro socio connumeratur in.d.§.actionum. Pro cuius elucidatione constituendũ est quod societas contrahitur cõsensu,re,verbis,& per nunciũ, probat tex. in,l.societatẽ coire.iuncta.l. qui admittitur ff.pro socio.& in princi. insti. de 3 oblig.ex consen. iũcta gl. verb societatibus.l.1.ti.10.pa.5.& in perpetuũ,idest quo ad vitã contrahentiũ, vel vsq; ad certũ tempus,vel ex tẽpore,vel sub cõditione cõtrahi potest.l.1. ff. pro socio. l.1.ti.10.par.5.Non tamẽ in perpetuũ, sine præfinitione tẽporis contrahitur. l. 4 nulla.ff.pro socio.& super omnibus bonis præsentibus,& futuris,vel super vna tantum negotiatione contrahitur.l.societas cõtrahitur. ff. pro socio. in prin. 5 inst.de societate.l.3.titu.10.parti.5.Et si simpliciter contracta fuerit super omnibus bonis, ad bona futura nihilominus extẽditur.l.si societatẽ.l. si quis societatẽ.ff.pro socio.& firmat gl. in. l. fi. C.quæ res pign.obli. Non tamẽ extẽditur ad bona quæsita per donationem, hæreditatem,legatum, vel aliam speciẽ vltimæ volũtatis.l.coire, cum sequentibus.ff.pro socio.nisi specialiter, & expresse inter socios actum fuerit, societatem extendendam esse ad bona titulo lucratiuo quæsita.l.3. vers. cum specialiter.& ibi glos.ff.pro socio. Paulus Castr.cons.185.col.fin.Bartol. cons. 22. vol 1.Alexa.cons.47.col.2. tomo.2.& conuenit.l.6.&.9.tit.10.par.5.& resol. Anto.Gomez.2.tomo vari.c.5.num.3. &.4. tametsi contrarium teneant Carolus Ruinus cons.104.col.4.vol.1. De cius consi.66.colu. 2. & Aimon Craueta consi.26. colu. 2. Et pactiones inter 6 socios initæ obseruandæ erunt, vt probatur in princi.insti. de societate. & in 7 l.1.tit.10.part.5. Quæ societas quatuor modis dissoluitur,vt in.l.societatem.ff. pro socio.& in.§. soluitur. insti. de 8 societate.& in.l.10.tit.10.part.5. Ex quo contractu societatis oritur actio pro socio,quæ competit socijs inuicẽ, quoties oportuerit alterum alteri aliquid ex bono,& æquo præstare. Estque directa,ex vtraque parte,vt in.§.ex quibus 9 dã insti. de pœna temere litigãtium. Et datur ad diuersos effectus, aliquãdo ad societatem contractam adimplendã,& conficiendam, veluti vt fiat cessio iurium, & collatio rerum in communi, secundum conuentionem societatis, quo casu intentari illico societate inita poterit. Aliquando vero datur ad personales præstationes,puta ad fructus,& redditus perceptos in communi diuidendos,& ad lucra,impensas, & danna cõmunicanda,quo etiam casu, durante societate poterit intentari.l. pro socio. §.si Titium.l.cum duobus. §. item respondit,ff.pro socio. In quibus casibus 10 requiritur quod actor dicat, in libello inter se,&reum initam fuisse societatẽ vnius rei,vel omniũ bonorum, exprimendo speciem eiusdem societatis. Ali 11 quando, & tertio datur pro habenda vtili ratione lucri, & damni, inter socios diuidendi.l.verum §.fi. cum.l. sequenti.& in.l.tandiu ff. pro socio,quo casu intentari non potest, nisi societate finita,vt in.d.l.tãdiu. & ibi gl. verb. data.& resoluunt Ias.in.§. sequens.nu. 37.& Mising.in.§.rei persequendæ nu. 58.insti.de action. quo casu requiritur in li-

in libello expreſsio cauſæ, per quam finita fuit, & expreſsio formæ ſocitatis, id eſt, partium lucri, & damni, quæ vni cuiq; ex ſocijs conuenire debent. Alioquin ſi nihil inter ſocios cõuenit, æqualiter lucra, & damna communicanda erunt: ſi vero aliquid conuenit, pactiones erunt obſeruandæ text. in. l. ſi non fuerit ff. pro ſocio. & in principio, inſtit. de ſocietate. in. l. 1. tit. 10. part. 5. Requiriturque in hac actione, quod libellus concipiatur nomine ſingulorum ſociorum, non vero ſocietatis, ſecundum Bald. in Rubrica. C. pro ſocio. & Iaſ. in. d. §. ſequens. nnm. 41. & erit formandus modo ſequenti.

Libellus in àctione proſocio in. 1. &. 2. caſu.

FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que entre mi y el dicho aduerſo fue fecha y contrahida cõ pañia de todos nueſtros bienes muebles, rayzes, ſe mouientes, deudas, dineros, y actiones que a la ſazon teniamos y adelãte tuuieſſemos. Y aſi es que yo cumpliendo lo que era de mi parte obligado meti todos mis bienes en la dicha compañia, e cedi los derechos y actiones que me pertenecian, y di poder al dicho aduerſo in rem propriam para que en nombre dela dicha compañia pudieſſe cobrar las dichas deudas: y el dicho aduerſo ſiendo obligado a hazer otro tãto, y a guardar la dicha compañia y meter en ella ſus bienes, y ceder ſus actiones e derechos que le pertenecian no lo ha querido ni quiere hazer ſin pleyto, antes los fructos que ha cogido de los dichos bienes de compañia, y las ganancias que ſe han ſeguido no lo ha querido communicar y lo occulta. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte por ſu ſentẽcia condene al dicho fulano a que cumpla y guarde la dicha compañia, mãdandole ceder ſus derechos y actiones y communicar los fructos y ganancias.. Sobre que pido ju-ſticia, &c.

Libellus in actione pro ſocio in. 3. caſu ad diſſoluendam ſocietatem.

FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que entre mi y fulano defunto, y fulano, y fulano vezinos deſta ciudad fue fecha y contrahida compañia de todos nueſtros bienes auidos y por auer para que juntamente todos tratаſſemos con ellos y puſieſſemos vna tienda de paños

paños, y ſedas en la rua deſta ciudad, con que lo que ſe ganaſſe y adquirieſſe en el dicho trato ſe partieſſe entre todos por yguales partes. La qual cõpañia ha durado por eſpacio de tãtos años, y agora fulano vno de los de los dichos cõpañeros es muerto, y paſſado deſta preſente vida: y por ſu muerte ſe diſſoluio y acabo la dicha cõpañia. Por lo qual fulano y fulano como tales cõpañeros, y fulano y fulano como herederos del dicho fulano defunto eſtã obligados a juntarſe conmigo, para q̃ aſsi todos jũtos agamos cuẽta de todos los marauedis y bienes q̃ en la dicha cõpañia hay, y hecha la dicha cuẽta partamos los dichos bienes, y ganãcias, q̃ vuiere cõforme a los capitulos dela dicha cõpañia. Y aunq̃ por mi han ſido muchas vezes requeridos que ſe nombraſſen cõtadores para las dichas cuentas no lo han querido ni quieren hazer ſin pleyto. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia condemne a los dichos aduerſos a que de ſu parte dentro de vn breue termino nombren contadores, que ſe junten con fulano, que yo de mi parte deſde luego nombro para hazer las dichas cuentas, con apercebimiento que no los nombrando v. m. de ſu officio los nombrara y reſeruando en ſi nombramiento de tercero en caſo de diſcordia, y anſi miſmo ſeñalando a los dichos contadores nombrados, lugar y hora en que ſe junten cada dia haſta fenecer y acabar las dichas cuentas mandandoles que adjudiquen a cada vna de las partes lo que ha de auer conforme a los capitulos de la dicha compañia. Sobre que pido juſticia, &c.

Otro ſi hago preſentacion deſta eſcriptura publica de compañia cõ el juramento y ſolemnidad neceſſaria, &c. dela qual me pretendo aprouechar en lo que es y ſer pudiere en mi fauor, y no en mas, ni aliende. Y para ello, &c.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *ACtio tutelæ eſt bonæ fidei & alia eſt directa & alia contraria.*

2 *Actio tutelæ directa à iure ciuili deſcẽdit, contraria vero à iure prætorio.*

3 *Actio directa tutelæ cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*

4 *Tutor rationẽ reddere debet per inuentarium in principio adminiſtrationis factum.*

5 *Tutor ſi inuentarium bonorum pupilli non confecerit iuratur in litem contra eum in quod pupilli intereſt.*

6 *Pupillus transmittit iuramentũ in litem, in suos hæredes contra tutorem.*

7 *Tutor tenetur de dolo, lata culpa, & leui.*

8 *Actio tutelæ contraria, cui & aduersus quem & ad quid detur.*

9 *Actio pro tutelæ, quæ dicatur: & à quo inuenta fuerit.*

10 *Actio pro tutelæ, est directa & contraria, & cui, & aduersus quem quælibet competat.*

11 *Libellus in actione directa tutelæ.*

12 *Libellus in actione contraria tutelæ.*

13 *Libellus in actione directa, pro tutelæ.*

§. 8. De actione. tutelæ.

1 Ctio tutelæ bonæ fidei est vt in.d. §.actionum, & est directa & contraria. l. 1. de contraria tutelæ, & vtili actione. §. tutores. instit. de oblig. 2 quæ ex quasi contractu nasc. Directa à iure ciuili descendit. §. 1. instit. de tutelis. contraria verò à iure prætorio: l. 1. 3 ff. de contraria tutelæ & vtili. Directa competit pupillo finita tutela, vt rationem suæ administrationis reddat, nec antea datur. l. si tutor. 9. § si testamento l. nisi finita. in. princ, ff. de tutel. & ratio. distrah. l. aduersus, &. l. rationes. C. de administratione tutorũ. Et quibus modis tutela finiatur traditur in toto tit. instit. quibus modis tutela, & in. l. fi. tit. 16. par. 6. quam rationem tutor reddere 4 debet per inuentariũ, quod in princ. administrationis facere tenetur, vt in l. fin. in fine. C. de arbi. tutel. & in. l. 15. tit. 16. part. 6. & ibi Grego. Lup. Alioquin 5 si inuentarium non confecerit, iuratur in litem contra eum in id, quod pupilli interest. l. tutor qui repertorium. 8. in princ. ff. de administratione tutorum: Contra hæredes tutoris in litem non 6 iuratur. l. fin. C. de in litem iurando. Ipsi tamẽ pupilli hanc transmittũt hoc iuramentum in litẽ in suos hæredes, probat Paulus Castrensis in. l. si per alium §. fin. ff. nequis eũ, qui in ius voca. tene 7 turque tutor de dolo lata culpa & leui l. 1, in prin. ff. de tutel. & ration. destrah. 8 Contraria actio tutelæ datur tutori aduersus pupillum, vt restituat sibi quod impendit in administratione, & liberet eum ab obligatione quam pro eo contraxit l. 1. ff. de contraria tutel, & in d. §. tutores. & est etiam bonæ fidei secundum gloss. receptam in. d. §. actionum. verb. tutelæ. Alia etiam actio inuenta 9 fuit à prætore, quæ actio, pro tutelæ, dicitur: & est directa, & contraria. Directa datur pupillo aduersus eum, qui se 10 pro tutore gessit: cum re vera non esset tutor, ad hoc, vt rationem sibi reddat, quæ statim cognito errore intentari potest. l. 1. §. 1. &. §. cum eo. ff. de eo qui pro tutore. Contraria verò actio, pro tutelæ, cõpetit ei qui se pro tutore gessit ad impensas vtiliter, & necessario in administratione factas: quæ etiam deprehenso errore statim moueri potest. l. 1. ff. de contraria tutel. Et libellus in hac actione concipiendus erit modo sequenti.

Libellus in actione directa tutelæ.

Fula-

11 FVlano parezco ante v. m. como curador ad litem que soy de fulano y pongo demanda a fulano, y digo que es assi. Que auiendo quedado el dicho mi menor de edad de cinco años al tiẽpo que murio y passo desta presente vida fulano padre legitimo del dicho mi menor, el dicho aduerso fue proueydo por la justicia desta ciudad por tutor de la persona y bienes del dicho mi menor, y le fue decernida la dicha tutela como consta desta escriptura, de q̃ hago presentacion, cõ la solennidad y juramento necessario, &c. y como tal tutor del dicho mi menor accepto la herencia y bienes del dicho su padre y ha regido y administrado sus bienes y hazienda hasta agora. Y porque el dicho mi menor es ya de catorze años cumplidos y la dicha tutela acabada, quiere que los dichos sus bienes le sean entregados, y el dicho aduerso le de cuenta con pago de la dicha su hazienda y de los fructos y rentas della: a lo qual el dicho aduerso esta obligado. Y aunque ha sido por el dicho mi menor muchas vezas req̃rido q̃ lo haga no lo ha querido hazer sin pleyto. Por que pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, por su sentencia que en tal caso lugar aya condemne al dicho aduerso a que de cuenta con pago por inuentario legitimamente fecho al dicho mi menor de la dicha su hazienda, y fructos della que han rentado y podido rentar, y que rentaren hasta la real entrega: y en defecto de no lo hazer anssi defiera el juramento in litem al dicho mi menor hasta en quantidad de quatro mil ducados, que la dicha hazienda y sus fructos valdria, mandando assi mismo al dicho aduerso, que dentro de vn breue termino nombre vn contador de su parte, q̃ se junte con fulano: al qual yo desde luego nombro por parte del dicho mi menor, para que ambos a dos juntos hagan las dichas cuentas, con apercebimiento que no lo nombrando. v. m. lo nombre de su officio, y refierte en si el nombramiento de tercero en caso de discordia señalandoles lugar y hora, donde cada dia se junten a hazer las dichas cuentas hasta las fenecer y acabar. Sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione contraria tutelæ,

12 FVlano parezco ante v.m.y pongo demanda a fulano, y digo. Que al tiempo que fulano padre legitimo del dicho aduerſo murio y paſſo deſta preſente vida el dicho aduerſo quedo de edad de ocho años y el dicho ſu padre en ſu teſtamento con que murio me dexo por ſu tutor, e yo accepte el dicho officio, y le lleue a mi caſa, y he tenido cuenta con ſu perſona, y adminiſtrado ſu hazienda haſta agora que el dicho aduerſo es de edad de catorze años cumplidos, y el dicho mi officio ſe ha acabado. Y en todo el dicho tiempo que he ſido ſu tutor he gaſtado de mi hazienda en ſus alimentos y otras coſas vtiles y neceſſarias mas de quatrocientos ducados: y ſiendo obligado a me los dar y pagar no lo ha querido hazer ſin pleyto, aunque por mi el y ſu curador han ſido muchas vezes requeridos. Porque pido a v.m. que auida mi relació por verdadera en quanto baſte por ſu ſentencia que lugar aya condemne al dicho aduerſo, y a ſu curador en ſu nombre a que me den y paguen los dichos quatrocientos ducados, y a ello les compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido juſticia, &c.

Libellus in actione directa pro tutelæ,

13 FVlano parezco ante v.m. como curador ad litem de fulano, y pongo demanda a fulano, y digo. Que al tiempo que fulano defunto padre legitimo del dicho mi menor murio dexo por ſu vniuerſal heredero al dicho mi menor, cuyos bienes y herencia tiene acceptados: y neceſſario ſiendo yo en ſu nombre de nueuo los accepto con beneficio de inuentario. Y al dicho tiempo el dicho mi menor quedo muy niño y de poca edad, y el dicho aduerſo lo lleuo a ſu caſa e ſe entremetio en ſu hazienda y en la adminiſtracion della, como ſi verdaderamente fuera ſu tutor no lo ſiendo. Por lo qual eſta obligado a dar cuenta con pago al dicho mi menor de la dicha ſu hazienda por inuentario legitimamente hecho. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte cõdemne al dicho fulano a que de la dicha fuera en cuenta por inuentario juridicamente hecho al dicho mi menor, y no lo haziendo le defiera el juramento in litem haſta tanta quantidad, y mande al dicho aduerſo nombre contador, &c.

Vt ſu-

Vt ſupra diximus in libello actionis directæ tutelæ. Et pari modo mutatis mutandis in actione contraria, pro tutelæ, erit formandus libellus ſicut ſupra diximus in libello actionis contrariæ tutelæ.

Ex. §. Nono.

SVMMARIA.

1 *ACtio commodati, duplex eſt, directa & contraria, & vtraque bonæ fidei.*

2 *Actio commodati directa cui, & aduerſus quem, & ad quid detur.*

3 *Commodatum á precario in quo differat.*

4 *Commodatarius tenetur de dolo, & de omni culpa lata, leui, & leuiſſima cum ad eius inſtantiam ſibi fuit res commodata, alias vero tantum tenetur de dolo.*

5 *Commodatarius reperempta æſtimationem, deteriorata inter eſſe præſtare debet.*

6 *Libellus in actione commodati directa.*

7 *Libellus in actione contraria commodati.*

§. 9. De actione commodati.

1 ACtio cõmodati duplex eſt, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei. text. & ibi Angelus, & Iaſ. in. §. actionũ. Directa datur commodanti, vt re commodatarius reſtituat, & ſi de
2 teriorata fuerit intereſſe ſoluat. Contraria vero competit commodatario, vt ſibi ſoluatur quanti ſua interſit rem commatam ante finitum vſum, & tempus non fuiſſe ſibi ablatam, & vt reſtituantur expenſæ in re commodata neceſſario factæ deſcenditq; ex contractu cõmodati, qui re contrahitur, vt probatur in. §. item is cui. inſti. quibus mod. re contrah. oblig. Veluti quãdo ad certum tempus, & vſum tacite vel expreſſe res aliqua traditur alicui. l. 1. &. 2. ff.
3 commodati. l. 1. C. eodem titul. c. 1. extra de commodato. l. 1. titul. 1. part. 5. & l. 1. titu. 2. part. 5. Et in hoc differet commodatum à precario, quia commodatum ad certum tempus, & vſum limitatum tacite vel expreſſe datur, & ante finitũ vſum, vel tẽpus reuocari nequit l. in commodato. §. ſicut. ff. commodati l. continuus. §. cum quis. ff. de verborum oblig. Precarium vero datur ad libitum, non determinato tempore tacite vel expreſſe. & quandocunque reuocari poteſt text. in. l. 1. & toto. titu. ff. de precar. & in. c. fin. extra de prec. docet Bart. in. d. l. in comodato. §. ſicut. & in. l. Aquilius Regulus. oppoſitione. 1. ff. de donationibus. Panor. in. c. fi. de prec. Anto. Gomez cum alijs. 2. tomo variarum. ca. 7. nu. 1. Ac ideo actor in libello dicere debet ſe rem cõmodaſſe ad certũ & determinatum tẽpus, & vſum iam fi
4 nitumq; eſſe. Qua in re aduertẽdum eſt quod commodatarius tenetur de dolo, & de omni culpa lata, leui, & leuiſsima quãdo ad eius inſtantiã, & petitionem res fuit ſibi commodata. l. ſi vt certo. §. nunc videndũ. ff. cõmodati. tex. in. d. §. itẽ is cui. Alioquin ſi ad petitionẽ ipſi⁹ cõmodatarij res non fuiſſet cõmodata ſolũmodo cõmodatari⁹ teneretur de dolo. tx. in. d. l. ſi vt certo. §. interdũ. Et ſi res perẽpta fuerit eſtimationẽ cõmodatarius ſoluere debebit, & ſi deteriorata fuerit

fuerit intereſſe.l.3.§.ſi reddita. ff.cõmo dati. Ac ideo actor in libello dicere debet ſe ad inſtãtiam commodatarij rem commodaſſe ad certũ tempus, & vſum iam elapſum, & finitum. Et libellus erit concipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione commodati directa.

6

FVlano parezco ante v.m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que yo empreſte al dicho aduerſo a ſu ruego e importunidad vn cauallo caſtaño eſcuro de edad de ſeys años, el qual me pidio para paſſear y ruar en el en eſta ciudad por ocho dias: y al tiempo que ſe lo di y entregue eſtaua muy ſano y bueno y valia a ſu juſta y commum eſtimacion cien ducados. Y auiendolo de mi recebido para el dicho effecto, y tenidolo en ſu poder y aprouechadoſe del mas de diez dias, por auerle tratado mal, el dicho caual'o ſe reſfrio, y eſta manco de manera que no bale de veynte cinco ducados arriba por lo qual el dicho aduerſo eſta obligado a me dar y pagar todo lo que agora vale menos el dicho cauallo por ſu culpa y cauſa de lo que valia al tiempo que de mi lo recibio. Y aunque por mi ha ſido requerido q̃ aſsi lo haga no lo ha querido ni quiere hazer ſin pleyto. Por que pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, y por ſu ſentencia le condene a que me buelua y reſtituya el dicho cauallo que le empreſte con mas los ſeſenta y cinco ducados que vale menos por auerſe refriado, en los quales eſtimo el dicho menoſcabo, ſaluo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido juſticia, &c.

Libellus in actione contraria commodati.

7

FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que auiẽdome el dicho aduerſo empreſtado vna mula regalada de cola corta vaya para yr a la feria de Medina del Campo, y andar alla en ella haziendo mis negocios todo el tiempo que duraſſen los pagos: y auiendo ya quatro dias que yo para el dicho effecto la tenia en mi caſa, y auiendo gaſtado con ella en curar la de vn muermo que le dio y en herraduras y otras coſas neceſſarias

neceſſarias tantos reales, el dicho aduerſo me tomo la dicha mula y no me me dexo yr en ella la dicha jornada ni aprouecharme della para el defecto que me la auia empreſtado. Por lo qual he dexado de yr ala dicha feria a entender en mis negocios, y ſe me han ſeguido de intereſſes, daños y menoſcabos por auerme tomado la dicha mula, y no auerme dexado vſar della tantos ducados: y ſiendo obligado a me los pagar con mas los gaſtos neceſſarios que hize con la dicha mula, y auiendole requerido muchas vezes que me los pagaſſe no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia y le condene a que me pague los daños, intereſſes y menoſcabos, que ſe me hã ſeguido por auerme tomado la dicha mula y eſtoruado el vſo della, q̃ eſtimo en tantos ducados, ſaluo la judicial taxacion de v. m. y aſsi meſmo le condemne a que me de y pague los dichos gaſtos que con la dicha mula hize. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Decimo

SVMMARIA.

1 *Actio, præſcriptis verbis, in duobus caſibus eſt bonæ fidei, quando agitur de æſtimato, & quando agitur de permutatione.*

2 *Contractus innominati ex quo dicti fuerint.*

3 *Contractus innominati in quibus ſpeciebus conſiſtant.*

4 *Actio præſcriptis verbis datur in contractibus innominatis, do vt des facio, vt facias: & do vt facias: actio vero de dolo in contractu facio, vt des.*

5 *Actio, præſcriptis verbis, in multis caſibus habet locum.*

6 *Actio de dolo datur in contractu innominato, facio vt des, quãdo ex facto meo nihil tebi ad eſt, ſed ſi tibi ex facto meo aliquid adeſt, & non des, actio, præſcriptis verbis, competit.*

7 *Actio, præſcriptis verbis, ceſſat quando dolus interuenit.*

8 *Actio, præſcriptis verbis, ex quolibet contractu innominatu deſcendens eſt ſtricti iuris præter quam in duobus caſibus.*

9 *Actio, præſcriptis verbes æſtimatoria cui & aduerſus, quem, & ad quid competat.*

10 *Libellus in actione, præſcriptis verbis æſtimatoria alternatiue cõcipiendus eſt.*

11 *Actio præſcriptis verbis, æſtimatoria datur vtilis cum merces interuenit.*

12 *Actio, præſcriptis verbis, ex permutatione deſcendens, cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*

13 *Permutationis contractus eſt quãdo vna ſpecies pro alia dàtur, quando vero genus pro genere, vel ſpecie, aut ſpecies pro genere, eſt contractus innominatus.*

14 *Actio: præſcriptis verbis, ex permutatione deſcendens, vt competat requiritur quod implementum fuerit ſecutum ex parte agentis.*

15 *Libel-*

15 *Libellus in actione, præscriptis verbis, ex permutotione descendente est concipiendus alternatiue.*

16 *Libellus in actione, præscriptis verbis, æstimatoria.*

17 *Libellus in actione, præscriptis verbis ex permutatione.*

§. 10. De actione præscriptis verbis.

1 IN duobus casibus actio præscriptis verbis, est bonæ fidei, Primus est, quando agitur de æstimato. Secūdus est, quādo de permutatione agitur. Pro quorum cognitione constituendum est, quod cum plura essent negotia quam vocabula inductum fuit, quod essent quidā
2 contractus, qui innominati dicerentur ex eo quod nō haberent nomen specificum & elegans. l. natura. ff. de præscriptis verbis quo casu agendum erit vel præspcriptis verbis, vel actionibus quę in factum appellantur. l. 1. & 2. ff. de præscriptis verbis. Qui contractus innomi
3 nati consistunt in his speciebus scilicet do vt des, facio, vt facias, do vt facias, facio vt des. l. naturalis. in princip. ff. de præscrip. verbis. l. iuris gentium. §. 1. ff.
4 de pactis. & l. fin. tit. 6. part. 5. Et in tribus prioribus exemplis actio præcrip. tis verbis, datur: in quarto vero compe tit actio de dolo. d. l. naturalis. §. quod si faciam. & ibi notant. Bart. & alij. Et li
5 cet in pluribus casibus locus sit actioni, præscriptis verbis, vt ex superioribus patet, & explicat Anto. Gomez, 2. tomo variarum, c. 8. Duarenus li. 1. disputationum. cc. 11. Balduinus in. §. fi. in sti. de lege Aquilia: & Otomanus de verbis iuris. verb. præscriptis verbis, tamen in supra dicto posteriori exemplo, nempe in contractu, facio vt des, sola actio de dolo datur, vt in. d. l. naturalis §. quod si faciam, quam intelligit gloss. in. d. §. actionū. verb. ex permutatione. Quod intelligunt verum esse doctor.
6 communiter ex Alexandro in. l. cum proponas. nu. 5. C. de dolo. & Benecasio in. d. §. actionum. n. 618. quando ex facto meo nihil tibi ad est, tunc actio sola de dolo datur, & ita procedit text. in d. §. quod si faciam. Cæterum si ex facto meo aliquid ad est tibi, & tu non des, tunc actio, præscriptis verbis, datur vt in. l. cum mota. in fine. C. de transactionibus. E ita doctor. communiter componunt tex. in. §. quod si faciam. cum text. in. d. l. cum mota. qui tamen intellectus communis multum restringit text. in distincte loquentem in. d. §. quod si faciam. Vnde verius dici potest, quod in omnibus supra dictis quatuor exemplis, & spebiebus contractus innominati datur actio, prescriptis verbis, vt in. d. l. cum mota, & in. d. l. iuris gentium. At vero si in aliquo ex dictis
7 quatuor contractibus innominatis dolus interuenerit dabitur actio de dolo, & cessabit actio ciuilis, præscriptis verbis, vt in. dicta, lege. naturalis. §. at cum do. in fine. & in. l. solent. ff. de præscriptis verbis, ob idq; in. d. §. quod si faciam, cessat ciuilis actio, præscriptis verbis, quia ille qui dare debebat fuit in dolo inducens alium ad faciendum, id quod alias facturus non erat, si promissum non daret alter, qui postmodū promissum dare cessauit, ac proinde fuit in dolo, & cessat actio, præscriptis verbis, & datur sola actio de dolo. Rursus constituendum est, quod actio, præscriptis verbis, ex quolibet cōtractu innominato descendens est stricti iuris, præterquā in duobus casibus supra dictis, scilicet, quādo ex æstimato, vel quā do ex permutatione agitur: nā tunc bonæ fidei est propter similitudinē quam habet cum contractibus bonæ fidei secundū Ias. in. d. §. actionū. & Alex. in. l.

in

in actionibus. ff. de in litem iurando.
9 Et actio, præscriptis verbis, æstimatoria competit ei, qui rem aliquam alteri certa æstimatione dat, aut vtendam aut vendendam, ad hoc, vt accipiens, aut eandem rem restituat, vel dictam æstimationem det. l. 1. cum suo. §. ff. do
10 æstimat. actione. Ac ideo libellus alternatiue erit concipiendus, nempe quod reus restituat rem vel eius æstimationem, vt notat Bart. per tex. ibi. in. l. 1. ff. de æstimat. actione. Nec refert an quis rem recipiat cum mercede aut sine mercede: nam si merces interuenerit da
11 bitur vtilis æstimatoria. l. 2. ff. de æstimatoria actione. Fuitque necessarium hanc actionem introducere, quia olim dubitabatur, an esset contractus emptionis, locationis, vel conducti. l.
12 1. ff. de æstimat. action. At vero actio præscriptis verbis expermutatione descendens competit ei, qui rem suam animo permutãdi dedit ad hoc, vt rem ex permutatione ab altero consequa-
13 tur, vel interesse sibi restituatur. Pro cuius elucidatione est constituendũ, quod contractus permutationis est quando vna species pro alia datur: alioquin si genus pro genere, vel genus pro specie, vel species pro genere daretur, esset cõtractus innominatus, do vt des, vt in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de præscrip. verbis. glo. in. l. 1. C. de rerum permutatione. & in. l. 1. ff. eodem tit. l. 1. tit. 6. pa. 5. Anto. Gomez. 2. tomo variarum. ca. 8. nu. 6. in fine. & Mising. in. d. §. actionum. nu. 91. Et ad hoc vt hæc actio cõ-
14 petat requiritur, quod implementum fuerit sequutum ex parte agentis. l. ex placito. C. de rerum permutatione. Hodie vero de iure regio ante implementum ex aliqua parte actio ista oritur. l. 2. ti. 16. li. 5. recopil. Anto. Gomez. d. c. 8. n. 4. & Didacus Perez. in. l. 3. tit. 8. li. 3. ordin. vers. dubitari non insubtiliter.
15 Et in hac actione libellus alternatiue erit concipiendus secundum glo: in. l. cum precibus. C. de rerum permutatione. & Bart. in. l. vnica. C. de sententijs, quæ pro eo quod interest.

Libellus in actione præscriptis verbis, ex estimato.

16 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que yo di al dicho aduerso vna ropa de terciopelo, para que la vendiesse, o vsasse della, estimada y apreciada en trezientos reales: y sino hallasse quien se los diesse por ella o no quisiesse vsar della que me la boluiesse. Y agora el dicho aduerso ni quiere darme los dichos trezientos reales, ni boluerme la dicha ropa aunque a ello es obligado, y por mi ha sido requerido. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste condemne al dicho aduerso a que me de, y buelua la dicha ropa o me pague los dichos trezientos reales. Sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione prescriptis verbis, ex permutatione.

Fula-

17 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo. Que el dicho aduerſo e yo fuymos concertados de trocar vn cauallo mio, caſtaño claro por otro ſu cauallo rucio rodado: e yo cumpliendo de mi parte lo que era obligado le di y entregue el dicho mi cauallo, y el de mi lo recibio, y ſe dio por contento y entrego, y eſta obligado a darme y entregarme el dicho ſu cauallo, y no lo ha querido, ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte le compella a que me pague el intereſſe que por no me lo entregar ſe me ha ſeguido, que eſtimo en tantos ducados, ſaluo la iudicial taxacion de v. m. Sobre que pido juſticia, &c.

Ex. §. Vndecimo.

SVMMARIA.

1 *Actio petitionis hæreditatis eſt bonæ fidei, & cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*

2 *Actio petitionis hæreditatis eſt miſta, perſonalis, & realis.*

3 *Actio petitionis hæreditatis in rem, plures habet effectus actionis perſonalis.*

4 *Actio petitionis hæreditatis, vt competat quæ requirantur.*

5 *Libellus in actione petitionis hæreditatis quid continere debeat.*

6 *Actio petitionis hæreditatis vt competat requiritur, quod actor ſit hæres.*

7 *Actio petitionis hæreditatis non competit inſtituto in quota bonorum cum ſit legatarius.*

8 *Actio petitionis hæreditatis intentari debet contra poſſidentem titulo pro hærede vel proſſeſſore.*

9 *Actio petitionis hæreditatis non competit poſſidenti hæreditatem, vel partem eius titulo ſingulari.*

10 *Libellus in actione petitionis hæreditatis.*

§. 11. De actoinepetitionis hæreditatis.

1 ACtionem petitionis hæreditatis inter actiones bonæ fidei connumerat imperator in. d. §. actionum, & competit hæredi, qui hæreditatem adijt, & poſſeſsionem non fuit adeptus aduerſus poſsidentem pro hærede, vel pro poſſeſſore, ad hoc, vt actor hæreditatem totam, vel partem cum acceſsionibus conſequatur, ita explicant laſo. à num. 186. & Miſing. à. n. 104. in. d. §. actionum. Et hæc actio eſt vniuerſalis. l. 1. ff. de rei vendica. l. item videndum. §. vlti. cum ſequenti. l. ff. de petitione hæreditatis, & eſt miſta, perſonalis, & realis text. §. quædam. inſti. de

3 de act. l. hęreditatis petitionē. C. de pet. here. quāuis proprie in rem actio sit ex parte pōſſeſsionis aduerſarij plures effectus habens actionis perſonalis. l. ſed etſi. §. petitio. ff. de petitione hæred. &
4 ibi Bart. & cōmuniter oēs ex Iaſ. in d. §. quædā. n. 42. Et adhoc, vt hęc actio cōpetat, & recte intētetur requiruntur ſequētia Primò q̄ actor in libello cōcludat, q̄ iudex declaret eū hæredē eſſe, & hęreditatē ad ſe pertinere. l. ex diuerſo. §. 1. ff. de rei vendic. & quod petat, vt iudicis officioſi ſibi reſtituatur quidquid reus ex hęreditate poſſederit. l. licet. ff. de petitione hęred. l. 1. §. 1. ff. ſi pars hæ-
5 reditatis petatur. Quo fit in libello neceſſariā non eſſe expreſsionē ſingularū rerū, ſed ſufficere actorē petere ſe hæredē defuncti declarari, & ad eū hæreditatē pertinere reumq̄; officio iudicis dānari ad reſtitutionem omnium rerū ad illam hæreditatem pertinentium ſecundum glo. communiter receptam in. l. 1. ff. de edendo. Panorm. in. ca. 2. de libelli oblatione. & eſt. l. 26. tit. 2. part. 3. reſoluit Couar. in pract. quæſtionibus. c. 12. num. 1. reprobata glo. in. ca. 2. de libelli
6 oblatione. Secundò requiritur, quod actor ſit hæres, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue vniuerſalis, ſiue in aliqua parte hæreditatis. l. 1. 2. & 3. ff. de petitione hæreditatis, ſiue ſit hæres immediatus, ſiue mediatus, veluti hæres primi hæredis. l. fin. C. de hæredibus inſti-
7 Si tamē eſſet inſtitutus in quota bonorū, tunc hæc actio nō competeret: quia eſſet legatarius. l. ſiquis ſeruum. §. fin. cum. l. ſequenti. ff. de legatis. 2. Iaſ. in. d.
8 §. actionum. nu. 193. Tertiò requiritur, quod iſta actio intentetur contra poſſidentem hæreditatē, titulo pro hærede, vel pro poſſeſſore. l. regulariter. l. pro hæred. ff. de petitione hæred. etiā ſi vnicam tantum rem, & minimam poſſederit. l. ſi hæreditatem. ff. de petitione hæred. quam optimè explicat Ant. Gom. in. l. 45. Tauri nu. 166. & Coua. in prac. quæſt. c. 12. nu. 6. At vero contra poſſi-
9 dentem aliquā hæreditatem vel partē eius titulo ſingulari hæc actio non cōpetit. l. hæreditatis petitionē. & ibi doctor. C. de petione hæred. Couar. in. d. c. 12. nu. 2. Et veram rationem differētię aſsignat Miſing. in. d. §. actionū nu. 112. & plures limitationes ponit Iaſ. in. l. 1. col. 2. C. de inofficioſo teſtamento. Socinus in reg. 297. incipienti, petitio. Couar. in. d. ca. 12. & Miſing. in. d. §. actionū nu. 113. Vtilem tamen tunc petitionē hęreditatis cōpetere aduerſus eū qui vniuerſitatē, vel hæreditatē poſsidet, quo quo titulo contendit Ioan. Parladorius in lib. rerum quotidian. c. 5. Et plura in praxi vtilia circa hanc actionem petitionis hæreditatis congerunt Ant. Gomez. in. l. 45. Tauri â nu. 153. & Coua in d. c. 12. Et libellus in hac actione erit cōcipiendus forma ſequenti.

Libellus in actione hæreditatis.

10 FVlano parezco ante v. m. y pongo demanda a fulano, y digo q̄ anſi es. Que fulano vezino deſte lugar en ſu teſtaméto, y poſtrimera voluntad con q̄ murio, y paſſo deſta preſente vida me dexo por ſu vniuerſal heredero: cuyos bienes y herēcia yo tengo acceptada, cō beneficio de inuentario, y neceſſario ſiēdo de nueuo la accepto cō el dicho beneficio de inuētario: el qual eſtoy preſto de hazer luego q̄ los bienes vinierē a mi poder. Y al tiempo q̄ el dicho fulano murio dexo muchos bienes muebles, rayzes, ſemoniētes, deudas, derechos, actiones, joyas de oro, plata, y moneda amonedadas: en los

quales bienes el dicho aduerſo pretẽdiẽdo ſer heredero del dicho defuncto ſe metio, y apodero, y los tiene ocupados. Y aũq̃ le cõſta del dicho teſtamẽto en el qual yo fuy inſtituydo por vniuerſal heredero, y cõforme a ello es obligado a reſtituyrme la dicha herẽcia no lo quiere hazer ſin pleyto. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte q̃ baſte, por ſu ſentẽcia q̃ en tal caſo lugar aya me declare por vniuerſal heredero del dicho defuncto, y coma a tal pertenecerme todos ſus bienes, y herẽcias: y aſsi declarado cõdene al dicho aduerſo de ſu officio, el qual para ello imploro, a q̃ me de entregue y reſtituya todos los dichos bienes, y herencia, q̃ aſsi tiene occupada, cõ mas los fructos q̃ ha rentado y podido rẽtar y rentare haſta la real entrega y reſtitucion q̃ eſtimo en tantas mil marauedis cada vn año, y en tantas fanegas de pan y tantos menudos. Sobreque pido juſticia, &c.

Ex. §. Duodecimo

SVMMARIA.

1 *ACtio pro dote olim duplex fuit, quædam ex ſtipulatu, quædam rei vxoriæ actio, & qualibet cui competebat, & quo caſu.*

2 *Actio pro dote rei vxoriæ ſublata eſt & in actionem ex ſtipulatu transfuſa.*

3 *Actio ex ſtipulatu pro dote eſt vonæfidei, actio vero ex ſtipulatu ſtricti iuris.*

4 *Actio ex ſtipulatu pro dote ſubrogata fuit in locum actionis rei vxoriæ.*

5 *Subrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogotur.*

6 *Actio ex ſtipulatu pro dote ex vtroq; latere tam mariti quam vxoris eſt bonæ fidei.*

7 *Actio ex ſtipulatu pro dote plura habet priuilegia.*

8 *Hypothecam tacitam habet mulier in bonis mariti pro dote ſibi reſtituenda, & è conuerſo maritus pro dote ſibi promiſſa conſequenda.*

9 *Creditoribus mariti præfertur mulier in dote ſibi reſtituenda.*

10 *Creditoribus anterioribus habentibus expreſſam hypothecam non præfertur mulier in dote ſibi reſtituenda.*

11 *Actio ex ſtipulatu pro dote dupliciter competere poteſt marito quando ſine cõſenſu patris mulier contraxit, vel quãdo dos à patre vel extraneo ſibi fuit promiſſa.*

12 *Maritus poteſt aduerſus ſocerum agere pro dote ſibi conſtituenda, quando filia ſine patris conſenſu nupſit.*

13 *Dotare filias eſt paternum officium.*

14 *Bar. & ſequacium opinio, quod pater non teneatur filiam abſque eius conſenſu nubentem dotare, impugnatur.*

15 *Pater tenetur filiam tradere marito, & conſtituere ei dotem.*

16 *Maritus tenetur alimenta præſtare ſuæ vxori.*

17 *Actio ex ſtipulatu pro dote promiſſa, vt competat requiritur quod matrimonium fuerit ſequutum.*

18 *Actio ex ſtipulatu pro dote promiſſa eſt vniuerſalis põtq; dupliciter intentari.*

19 *Socer ſine venia non poteſt à genero conueniri.*

20 *Actio ex ſtipulatu pro dote repetenda dupliciter poteſt contingere vel ſoluto matri-*

matrimonio, vel constante, quãdo maritus ad inopiam peruenerit.

21 Dos aduentitia, & profectitia quæ dicatur.

22 Dotem aduentitiam sola vxor repetere potest soluto matrimonio: extraneus tamen quando id pactus fuit.

23 Dos profectitia á parentibus nõ potest repeti, nisi id pacti fuerint, vel filia consenserit, aut non contradixerit.

24 Dos repeti potest constante matrimonio, si maritus ad inopiã peruenit: quo casu res mobiles statim, immobiles vero intra annum restituendæ sunt.

25 Maritus & eius filij hæredes pro dote restituenda non possunt cõueniri, vltra quam facere possint, secus vero extranei hæredes vel maritus putatiuus.

26 Libellus in actione pro dote non promissa.

27 Libellus in actone pro dote promissa.

28 Libellus in actione pro dote repetẽda.

29 Contractus bonæ fidei id proprium habent, vt contrahentes non modo in id quod actũ est, sed in illud quod ex bono & æquo præstari oportet obligentur.

30 Iudici libera facultas tribuitur à lege æstimandi, quod bonum, & æquum est in contractibus bonæ fidei, secus vero in contractibus stricti iuris.

31 Compensatio admittitur in actionibus bonæ fidei, & stricti iuris ipso iure, attenta noua lege Iustiniani.

32 Compensatio non admittitur in depositi actione.

33 Compensatio ipso iure competere dicitur quando á reo fuerit in iudicio opposita, ita vt de ea iudici constare possit.

34 Iudex non debet abuti potestate sibi concessa æstimandi ex bono, & æquo in actionibus bonæ fidei sed in quantum poterit certam tenetur proferre sententiam.

§. 12. De actione pro dote.

1 ANtiquitus duæ actiones pro dote, vel exigenda, vel repetẽda cõcessæ fuerunt: vna ex stipulatu dicebatur, altera verò rei vxorię actio. Prior enim dabatur marito pro exigenda dote sibi promissa, vt in. l. ad exactionem. C. de dotis promissione. nec sibi competebat, nisi dos esset promissa. l. vltim. in principio. C. de repudijs. Posterior vero dabatur mulieri soluto matrimonio ad repetendas res dotales, etiam si de restitutione dotis nihil sibi cautum esset. l. si duo patroni §. penultimo. in fi
2 ne. ff. de iure iurando. Hanc posteriorẽ actionem rei vxoriæ Iustinianus sustulit cum omnibus suis qualitatibus, & in actionem ex stipulatu transfudit: vt sic vtroque casu actio ex stipulatu cõpetat, & marito pro exigenda dote, & mulieri pro repetenda. & si nulla stipulatio interueniat per. l. vnicam, in prin. C. de rei vxoriæ actione, & text. in. §.
3 fuerat. institu. de actio. Et actio ex stipulatu pro dote bonæ fidei est. Nam licet actio ex stipulatu stricti iuris sit. l. quia tantundem. ff. de neg. gest. l. quidquid adstringendæ. ff. de verborum tamen
4 quia actio ista subrogata fuit in locum actionis rei vxoriæ, quæ bonæ fidei erat, accepit eius naturam & conditionem: ac proinde bonę fidei est tex. in. d. §, fuerat. & in. d. l, vnica. §. sed si nõ ignoramus. C. de rei vxoræ actione. Nã

5 ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. l. quod debitori ff. de donat. cauſa mortis. l. ſi creditori. ff. de legatis. 1. & d. l. vnica. in princi, & 6 vtroque latere tam mariti quam vxoris bonæ fidei eſt vt ex. d. l. fuerat. notãt ibi Iaſ. nu. 16. Miſing. & Corraſ. nu. 5. & communiter omnes in. d. l. vnica. §. ſed 7 etſi ignoramus. Quæ actio plura priuilegia habet, de quibus in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & in. l. aſsiduis. C. qui potiores in pig. & apud Campetium, & Bal. Nouellum in tit. de dote. Quorum duo recenſentur in. d. §. fuerat. Primum eſt 8 tacitæ hypothecæ quam mulier habet in bonis mariti pro dote ſibi reſtituenda, & ecõuerſo maritus pro conſequenda dote ſibi promiſſa. d. l. vnica §. 1. de quo priuilegio vltra doctor. in. d. §. fuerat, agit eleganter Couar. lib. 1. variarũ 9 c. 7. Secundum priuilegium eſt prælationis, quo mulier præfertur omnibus alijs creditoribus mariti, vt in. d. §. fuerat. & in. d. l. aſsiduis. & explicat Couar. in. d. c. 7. à nume. 1. Cauebis tamen à Miſing. nu. 13. & à Corraſ. nu. 8. in. d. §. fuerat. reſoluentibus mulierem habentem tacitam hypothecam præferendam eſſe creditoribus anterioribus habentibus ex- 10 preſſam: nam contraria opinio verior, & communis eſt ſecundum Couarr. d. c. 7. nu. 1. verb. tertia concluſio. & probatur de iure regio in l. 33. tit. 13. par. 5. 11 Et quando actio iſta ex ſtipulatu marito datur poteſt dupliciter contingere. Primò modo quoties filia matrimoniũ contraxit ſine conſenſu patris. Secũdò modo quoties dos fuit promiſſa à pa- 12 tre, vel ab alio. In primo caſu generare poteſt aduerſus patrem, vt cõſtituat ſibi dotem ſecundum gloſ. in. l. obligamur. verb. lege. ff. de act. & oblig. quam teſtatur communiter receptam Alexa. conſ. 160. nu. 2. lib. 7. Socinus conſ. 57. num. 2. lib. 4. Aret. conſ. 39. col. antepenult. Iaſ. in authen. præterea. num. 8. C. vnde vir. & in. d. §. fuerat. n. 97. & Grego. Lup. in. l. 8. tit. 11. par. 4. in glo. verb. 13 el padre. Alciat. lib. 8. parergon. ca. 3. Et pro hac opinione facit, quia officiũ paternum eſt filias dotare. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. fi. C. de dotis promiſsione, & firmat glo. 1. in. c. hoc ſanctum. 32. q. 2. & in. c. de raptoribus. 36. q. 1. verb. excuſata. Et iſta opinio verior eſt ſecundum Couar. in. 4. 2. part. c. 3 §. 8. nu. 7. Nec ab hac opinione recedendum eſt ſecundum Bald. Nouellum in l. 1. nu. 343. ff. ſoluto matrimonio. quanuis Bart. in. l. obligamur. ff. de actio. & 14 oblig. teneat patrem non teneri dotare filiam abſque eius conſenſu matrimonium contrahentem: cuius opinionem ſequitur Aret. in. l. qui ſuper ſtitis. nu. 3. ff. de acquirenda hæreditate. Iaſ. in. l. diuortio. in princ. nu. 20. ff. ſoluto. matrimonio. Alex. conſ. 33. nu. 3. lib. 4. & cõſ. 61. nu. 4. lib. 7. Palatius Rubios in repetitione. c. per veſtras not. 3. § 3. nu. 1. &. 7. &. §. n. 1. &. 5. &. §. 7. de dona. inter vir. 15 & vxor. Nam contra eos facit, quod pater ad duo tenetur, ſcilicet, ad tradendã filiam marito, & ad conſtituendam ei dotem, probatur in. d. l. qui liberos, vnde licet ceſſet prima obligatio, quia iã filia nupta eſt, non tamen ceſſat ſecunda de conſtitutione dotis, vt cum pluribus reſoluit Couar. vbi ſupra in dict. c. 3. §. 8. num. 7. Cautius tamen in hoc caſu crederem eſſe ſi mulier tempore contractus matrimonij promitteret dotem ſuo viro: quia in iſto caſu Barto. & omnes conſentiunt aduerſum patrem agi poſſe, vt dotẽ filiæ conſtituat: & ſi dos promiſſa non fuerit, agendũ erit nomi- 16 ne vxoris: alioquin viro imputandum eſſet, quod vxorẽ ſine dote acceperit, & eidẽ alimenta adminiſtrare teneretur. l. fi. C. de repudijs, & in auth. de nuptijs § ſiç itaq; collatione. 4. reſoluũt Paul. Caſtrenſis. l. ſi. ſocer. in princ. n. 4. ff. ſoluto matrimonio. Alex. cõſ. 7. n. 11. lib. 2. Iaſ. in authen. præterea. nu. 8. C. vnde vir, & vxor. & Guilier. Bened. in. c. Rainutius verb.

17 verb. dotem. num. 41. Secũdo verò modo quãdo dos fuit promiſſa à patre, vel ab alio, tunc requiritur, quod conſtet dotem fuiſſe promiſſam, & matrimonium ſubſecutum: quia talis promiſsio habet conditionem annexam, ſi matrimonium ſubſequatur, ſecundum gloſſ. in l. 2. §. creditum. ff ſi certum petatur, verb. poſt nuptias, nam ante matrimonium dos non dicitur. l. 3. &. l. promit-
18 tendo. ff. de iure dotium. Et tunc actio iſta vniuerſalis eſt, vt omnes agnoſcunt in rubrica. ff. ſoluto matrimonio. Intenta turque dupliçiter. Quia ſi dos promiſſa eſſet per inſtrumentum publicũ, vel aliam ſcripturam executionem paratã habentem iuxta text. in l. 2. & 5. titu. 16. lib. 5. recopil. via executiua procedendum erit: ſi vero aliter promiſſa eſſet, libellus concipiendus erit forma paulo inferius præſcripta. Vtroque tamen caſu ſi aduerſus patrem agatur, prius ve-
19 nia petenda erit, quia ſocer ſine venia à genero conueniri non debet, ſecundũ gloſſ. receptam in l. generaliter. ff. de in ius vocando, etiam ſi affinitas diſſoluta eſſet ſecundum Alexand. in. d l. generaliter, per tex. in l. fin. C. de iure dotium.
20 Quando vero actio iſta datur pro repetenda dote contingere etiam poteſt
21 dupliciter. Primo modo ſoluto matrimonio: quo caſu aut loquimur de dote aduentitia, vel de profectitia. Aduentitia dicitur, quæ non ex paternis bonis,
22 ſed aliũde ab extraneo data fuit, & tũc ſola vxor ſoluto matrimonio repetere poterit, extraneus tamen quando id pactus fuerit, poterit repetere in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxoriæ. Profectitia vero dos dicitur, quæ à patre vel à parẽte proficiſcitur, nec à parentibus repeti
23 poterit, niſi id pacti fuerint, vel niſi filia conſenſerit, aut non contradixerit. l. 2. §. quod ſi in patris, & §. voluntatem. ff. ſoluto matrimonio. Secũdo modo dos
24 repetitur conſtante matrimonio, ſi maritus ad inopiam vergat. l. ſi conſtante, in principio, & ibi Iaſ. ff. ſoluto matrimonio. l. vbi. C. de iure dotium, gloſ. in ca. ex parte, de conſuetudine, & vtrobique doctor. & Palacius Rubios in repetitione, c. per veſtras, in principio. §. 17. num. 1. cum ſequentibus, & tunc res dotales diuerſimode reſtituũtur, nam immobiles ſtatim reſtitui debẽt, alioquin vſuræ debentur, mobiles vero intra annum vt in l. vnica. §. cum autem. C. de
25 rei vxoriæ. Aduertendum tamen erit quod maritus, & eius filij hæredes conueniri non debent pro dote reſtituenda vltra quam facere poſsint. l. maritũ, l. etiam filios, in principio. ff. ſoluto matrimonio, & in. §. item ſi de dote, inſtit. de actio. vbi Iaſ. & Petrus Plateanus optimas limitationes ponunt. Extranei vero hæredes hoc priuilegio non gaudẽt vt in d. l. maritum, & in l. quia tale. ff. ſoluto matrimonio, nec etiam maritus putatiuus, vt cũ plurib⁹ reſoluit Couar. in. 4. deſpõſ. 2. p. c. 6. §. 8. n. 26. vbi à n. 24. plura in propoſito cõgerit. Et libelli in hac actione cõcipẽdi erunt forma ſequẽti

26 Libellus in actione pro dote non promiſſa.

FVlano con licẽcia expreſſe q̃ de mi marido fulano tengo, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v. m. pidiendo, como ante todas coſas a v. m. pido licencia para lo infra eſcripto, y ſiendome concedida o injuſtamẽte negada me querello, y pongo demanda a fulano mi padre legitimo, y digo q̃ anſi es. Que yo eſtoy caſada y velada como mãda la ſancta madre Igleſia cõ fulano mi legitimo marido: el qual es hijo dalgo y mi yguala: y al tiẽdo q̃ con el me caſe no lleue conmigo dote ni agora lo tengo, con q̃ pueda el di-

cho mi marido alimentarme, y sustentar las cargas del matrimonio. Y assi el dicho mi padre conforme a la disposicion del derecho esta obligado a me dotar y dar dote cõpetente segun la calidad de su persona, y la quantidad de su hazienda y al numero de hijos que tiene, alomenos hasta lo que me puede caber de legitima. Y auida consideracion de todo lo suso dicho, el dicho mi padre esta obligado a dotarme en tantos ducados. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, por su sententia, que lugar aya, y de su officio el qual para ello imploro condemne, compella, y apremie al dicho mi padre a que me dote en tantos mil ducados: y assi condenado le mande me los de y entregue, para que dellos el dicho mi marido me alimente, y pueda sustentar las cargas del matrimonio, sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione pro dote promissa.

27 FVlano con licencia, que ante todas cosas pido a v.m. y siendo me concedida, o injustamente denegada, me querello, y põgo demanda a fulano padre legitimo de fulana mi legitima muger, y digo que anssi es. Que el dicho fulano me mando y prometio en dote y casamiẽto con la dicha mi muger tantos mil ducados pagados en esta manera. En tal heredad que esta en tal lugar, de que son linderos tales, que fue estimada y tassada en tantos mil marauedis, y la resta me prometio en dineros de contado. Y pues to que soy casado, y velado con la dicha fulana de tantos años a esta parte, viuiendo y haziendo vida maridable de consuno en vna casa, del dicho fulano no me ha querido dar ni pagar el dote que me prometio y mando con la dicha su hija, y aunq̃ por mi ha sido requerido muchas y diuersas vezes no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia que lugar aya, condene al dicho fulano a que me de, pague y entregue la dicha heredad con mas los fructos, q̃ ha rentado y podido rentar, y que rentare hasta la real entrega, que estimo en cada vn año en tãtos mil marauedis, y tãtas fanegas de pan: y assi mismo le condene a que me de, y pague los dichos marauedis que es obligado a me dar en dinero de contado, con mas los interesses que se me han siguido, por no me auer pagado, que estimo en tantas mil marauedis: saluo en todo la judicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia, &c.

Libellus in actione pro dote repetenda.

28 Fulano

28 FVlana biuda muger que fuy de fulano defuncto parezco ante v.m.y pongo demanda a fulano heredero del dicho mi marido, y digo que es assi. Que yo fuy casada y velada como lo manda la Sancta madre Iglesia cõ el dicho fulano mi marido, el qual es ya defuncto, y passado desta presente vida. Y al tiempo que con el me case y vele y lleue en dote y casamiento y el conmigo recibio tantos mil marauedis, y en su testamento y postrimera voluntad, con que murio dexo por su vniuersal heredero al dicho fulano: el qual quiso y accepto sus bienes y herẽcia, y assi es obligado a pagarme, y restituyrme la dicha mi dote, mayormente que ha mas de vn año, q̃ el dicho mi marido es muerto y el matrimonio dissuelto. Y aunque por mi ha sido requerido que me lo pague no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentẽcia, que lugar aya cõdene al dicho aduerso a que me de, buelua y restituya tantos mil marauedis de la dicha mi dote, y a ello le compella, y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido justicia, &c.

Otrosi attento que el tiempo, y en que es obligado el dicho aduerso a pagarme la dicha mi dote es ya passado, y no tengo otra cosa de que me alimentar, sino della a v.m. pido que de su officio, el qual para ello imploro condemne al dicho fulano, a que en el entre tanto que no me pagare la dicha dote me de alimentos conforme a la calidad de mi persona, y la quantidad de la dicha mi dote. Sobre que pido justicia, &c.

HActenus in isto.c 6.cum suis. §§. egimus de actionibus bonæ fidei omissis actionibus, familiæ herciscundæ, communi diuidendo, finium regundorũ, & pignoratitia: quia de tribus dixeramus in.c.1.in §.de acti.mista. & de posteriori in.c. 2, in.§.de act. Seruiana, hypothecaria, pignoratitia, &c. Circa quas omnes actiones bonæ fidei animaduertere libet, quod earũ vis & natura est, quod in eis libera potestas permittitur iudici ex bono & æquo æstimãdi quantũ oportet reũ dare actori: nã con
29 tractus bonæ fidei hoc peculiare habẽt vt contrahentes nõ modo in id, quod actum est, sed & in illud, quod ex æquo & bono præstari oportet inuicem obligentur, licet à contrahentibus nõ sit ex
30 pressum. Et inde est, quod vbi de illis cõtrouersia in iudicio oritur, lex tribuit liberam facultatem iudici æstimãdi, quoniam reum actori dare oportet non attenta stricta iuris ratione, & subtilitate verborũ, sed ex bono, & æquo, id est, ex naturali ęquitate, & absoluta quadã bonitate iux. tex. in l.2. in fine. ff. de act. & obli. & in. §. vltimo. inst. de obl. quę ex cõs. Quod in actionibus stricti iuris nõ obseruatur, in quib⁹ iudex nõ põt trãsilire verba cõuentionis. l. quidquid ad-
31 stringẽdæ. ff. de verb. l. quia tãtundẽ. ff. de neg. gest. Quo fit quod in actionib⁹ bonæ fidei cõpẽsatio admittitur, ita q̃ si quis agat actione bonæ fidei, & decem petat debeatq̃ reo quinq̃ue iudicis officium erit in quinq̃ue solummodo condemnare, facta compensatione cum alijs quinq̃ue, quæ reo debebãtur

ſecundum Iuſtinianum in.§. in bonę fidei.inſtit.de action.referentem iuris antiqui differentiam circa hanc compenſationem inter actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris. Nam olim in actionibus bonæ fidei ipſo iure compenſatio admittebatur, id eſt, eo ipſo quod iudex intelligeret locum eſſe compenſationi ſtatim actio minuebatur ad quantitatem debitam abſque eo quod reus peteret:in actionibus ſtricti iuris, etiam iudice ſciente locum eſſe compenſationi, non admittebatur compenſationi ſi reo opponente exceptionem doli, dicendo, dolo facis, quia petis quod ſtatim reſtituturus es.Quam tamen differentiam iuris antiqui idem Iuſtinianus ſuſtulit in. l. fin. C. de compenſ.vt ipſemet refert in.d.§ in bonæ fidei iudicijs. conſtituens regulam generalem ſcilicet, quod omnis actio cuiuſcunq; generis ſit, hodie ipſo iure per compenſationem tollitur in tantum, quantum compenſari debet,excepta ſola depoſiti actione:idemque ſtatuit in.d.l. fin.&
32 probatur in.l.penultima. C. de depoſito.& in.c,bona fide extra de depoſito.
33 Intellige tamen compenſationem ipſo iure competere, ſi oppoſita fuerit à reo in iudicio,vt ſic de ea facto vel voce hominis iudici conſtare poſsit,quia iudex diuinare nequit.l.ſi cõſtet.C.de comp, l.ſi putator.ff.ad.l.Aquiliam, & firmat glo.in.d.§ in bonæ fidei. verb.ipſo iure, & ibi communiter omnes. Differt tamen in hoc ius nouum à veteri, quia antiquitus ſolenniter opponenda erat doli exceptio : hodie verò ſufficit quibuſcunque verbis hanc compenſationem iudici ſignificare. Et quid ſit compenſatio, & in quibus admittatur, vel reijciatur tradunt docto. communiter præſertim Plateanus,Miſing.Otoman, & Corraſius in.d.§.in bonæ fidei.Et cũ compenſatio ſemper opponatur per viã exceptionis,ideo libellus in ea formandus
4 non erit. Quibus omnibus ſupradictis addendum eſt, quod licet in actionibus bonæ fidei iudex habeat amplisimam facultatem æſtimandi ex bono,& æquo, quantum oporteat reũdare actori,non tamen debet hac poteſtate abuti:ſed tenetur in quantum potuerit certam proferre ſententiam. text.in §.curare.inſtit.de action.l.1.&.2. C. de ſenten.quæ ſine cer.quant.c. graue. 11. quæſt.3.&.c.vltim. 33. diſtinct. & tradunt vtrobique doctor.& in cap.2. de libel.oblat.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Actionum arbitrariarum materia quam ſubtilis, & difficilis ſit.*

2 *Actiones bonæ fidei, & actiones arbitrariæ, multas inter ſe patiuntur differentias.*

3 *Iudex non habet poteſtatem arbitrandi ex bono, & æquo in actionibus arbitrarijs, niſi præter earum naturam ſequuta mora rei vel contumacia non parentis iuſſui iudicis.*

4 *Arbitrium quid ſit in actionibus arbitrarijs.*

5 *Actiones arbitrariæ quare ſic dicantur.*

6 *Actionum arbitrariarum quæ ſit natura.*

7 *Actio de eo quod certo loco eſt arbitraria.*

8 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco, eſt concipiendus alternatiue, niſi in mora ſit debitor conſtitutus: & quid tunc libellus continere debeat.*

9 *Libel.*

9 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco.*

Caput. 7. De actionibus arbitrarijs

1 MAteria actionum arbitrarium eſt ſubtilis, ſcabroſa, & hactenus male cognita ſecundum Iaſ. in. §. præterea. inſti. de action. vbi Ioannes Faber inquit, quod in ea deſiderat magis diſcere quam docere, & Miſing. teſtatur in eius explicatione omnium ferè docto. ingenia defeciſſe. Quamobrem pro eius perſpicua cognitione conſtituendum eſt, quod poſtquam Iuſtinianus in tit. actionum explicuerat vim, & naturã actionum bonæ fidei, quæ eſt vt iudici permittatur facultas ampla æſtimandi ex bono, & æquo quantum actori reum dare oporteat, & hoc ex propria vi, & natura actionis bonæ fidei, etiam ſi â contrahẽtibus non fuerit expreſſum, quod in ſtricti iuris actionibus ceſſat, cum in eis â verbis contrahentium non ſit recedendum, vt habetur in. §. in bonæ fidei. inſtitu. de action. & nos diximus in §. præcedenti, tamen idem Iuſtinianus (propter aliquod accidens veluti propter morã rei nõ ſoluẽtis loco deſtinato aut propter contumaciam rei non parẽtis iuſſui iudicis) introduxit in. §. præterea. inſtit. de actio. quod actiones ſtricti iuris arbitrariæ fierent, & in eis iudex poſſet ex bono, & æquo arbitrari, neglecta ſubtilitate verborum, quemadmodum actori ſatisfieri oporteat.

2 Quo fit differẽtiam eſſe inter actiones bonæ fidei, & inter actiones arbitrarias: nam in bonæ fidei actionibus ſtatim iudex ex earum natura habet poteſtatem condẽnandi ex bono, & æquo:

3 in arbitrarijs vero hanc poteſtatem nõ habet, niſi præter earum naturam, ſubſecuta mora rei non ſoluentis. vel contumacia non parentis iuſſui iudicis. Et plures alias differentias eſſe inter prędictas actiones reſoluit Otomanus in. d.

4 §. præterea, à nu. 21. Rurſus conſtitue, quod arbitrium in iſta materia, nihil aliud eſt quam interlocutio iudicis prę cedens ſententiam diffinitiuam: ita ex Theophilo in. d. §. præterea. colligunt ibi Otomanus, Plateanus, Miſinger. &

5 Corraſius. Et inde actiones arbitrariæ dicuntur, quæ ab arbitrio, ideſt, interlocutione iudicis pendent. Et ita in arbitrarijs duæ ſententiæ feruntur, ſcilicet, interlocutoria, & diffinitiua, ſi enim reus conuentus ex interlocutione iudicis ſatisfaciat, effugiet pœnam condemnationis, ſi verò non ſatisfaciat condẽ-

6 nandus erit per diffinitiuam. His ſic cõſtitutis naturam actionum arbitrariarum indicat Iuſtinianus in. d. §. præterea. cõſtituens regulam generalem, ſcilicet, quod in arbitrarijs actionib⁹ reus ante ſententiam diffinitiuam ſoluens ex arbitrio, id eſt, interlocutione iudicis abſolui debet, at vero non ſoluens condemnari. Quam naturam optime explicat Miſing. in. d. §. præterea, num. 7. Vbi Iuſtinianus ſupradictæ regulæ exempla ſubijcit recenſendo nominatim actiones arbitrarias: quæ ſolummodo ſunt in illo text. enumeratæ, & quæ cum eis magnam ſimilitudinem habẽt, & omnes includuntur in ſupradicta regula, vt agnoſcunt Miſinger. numer. 11. & Corraſius num. 4. in. d. §. præterea. reprobantes illos, qui falſo exiſtimãt omnes actiones arbitrarias cenſeri ob rei contumaciam, & vnum quodlibet earum exemplum declarant Otomanus,

7 Plateanus, Miſing. & Corraſius ibidem reſoluentes actionem, de eo quod certo loco, arbitrariam eſſe, vt optimè cũ Duareno aduertit Miſing. nume. 17. &

8 Corraſius, num. 10. Et libellus in ea con-

cipiendus erit alternatiue secundū glo. in.l.3.in princip. verbo. adiectione. ff. de eo quod certo loco. & glo.in.§. plus autem.verbo. sine commemoratione. instit. de action. quam formam probāt Barto.& omnes in.d.l.3. Quod verum est quando debitor non esset in mora constitutus: cęterum,si in mora esset deberet libellus præcisē concipi, debebitque actor mentionem facere de loco solutioni destinato,& qualiter reus fuit interpellatus, vt ad illum locum accederet.& noluit: debebitque implorare officium iudicis, vt reum condemnet ad interesse. probat text.in.d.§. præterea.& in.l.1.& l.arbitrari.ff.de eo quod certo loco. & vtrobique tradunt doctor. Et tunc libellus concipiendus erit forma sequēti. Et aduertendū est quod in actionib⁹ arbitrarijs iudex curare debet quantū poterit vt certā sententiam proferat, vt diximus in.fi.§.precedētis.

Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco.

9 FVlano parezco ante v.m.y pōgo demanda a fulano y digo,q̄ es assi. Que yo empreste al dicho fulano tantos ducados, los quales me auia de pagar en la feria de la ciudad de Plasencia q̄ se haze el dia de S. Andres del mes de Nouiembre,y auia de ser la dicha paga el dicho dia de S. Andres del mes de Nouiembre passado deste presente año de.1574.y assi a ello se obligo por quāto yo tenia necessidad de mis dineros para cōprar en la dicha feria quatro varas de puercos. Y aunq̄ le requeri q̄ fuesse a la dicha feria a pagarme en ella los dichos ducados, no lo hizo ni se hallo en dicha feria para q̄ yo alli se los pudiesse demāda:y por no lo auer hecho dexe de emplear los dichos mis dineros y cōprar con ellos los dichos puercos, de lo qual se me siguio de daño e interesse tātos ducados. Porque pido a v.m. que auida mi relaciō por verdadera en la parte que baste por su sentencia que lugar aya, condēne al dicho fulano a que me de,y pague los dichos ducados que assi le empreste, y de su officio,el qual para ello imploro le condēne en el dicho daño e interesse,q̄ de no me auer pagado en la dicha feria se me siguio,que estimo en tantos ducados,y mas le condēne en las costas y daños q̄ se me han seguido y siguē en venir le a demandar a este lugar por ser como soy forastero, lo qual estimo en tanto,saluo en todola judicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia,&c.

Ex Cap. Octauo.

SVMMARIA.

1 *Actionum aliæ sunt persecutoriæ in solidum, aliæ in tantum, in quantum reus facere potest, & priuilegiatæ dicuntur.*

2 *Reus in actionibus priuilegiatis quo priuilegio gaudeat.*

3 *Actiones priuilegiatæ frequentius per viam exceptionis opponuntur.*

Cap.8. De actionibus priuilegiatis.

1 IVstinianus imperator posuit aliam diuisionem actionum in.§.sunt præterea.institu.de action.asserens,actiones alias esse persecutorias in solidum,alias verò non,sed in quantum reus facere potest
2 & priuilegiatæ dicũtur:nam in eis hoc priuilegio gaudet reus, vt non conueniatur in solidum eius,quod debet, sed in quantum facere possit.Et harũ actionum exempla posuit Iustinianus in. d. §.sunt præterea. & in.§§.sequentibus.
3 vsque ad finem illius tituli. Et quia per viam exceptionis opponuntur libelli in eis non erunt formandi, in cessione tamen bonorum libellus porrigitur, qui formandus erit, vt diximus in. 4. part.1.tomi.in c.de cessione bonorum. & in c.del processo de cesió de bienes.

Cap. 9. & Vltimum. de diuersis remedijs ex varijs vtriusque iuris decisionibus.

Ex.§. Primo.

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. diffamari cui & cõtra quem, & ad quid competat traditur.*

2 *Remediũ.l.diffamari in omnibus causis tam ciuilibus quã criminalibus, tam realibus, quam personalibus petitorijs, & possessorijs locum habere cum communi doctor. & in praxi obseruari defenditur contra dominum Franciscum à Sarmiento ad certas tantum causas illud remedium restringentem.*

3 *Requisita necessaria vt remediũ.l.diffamari intentari possit, referuntur.*

4 *Remedium.l.diffamari. coram quo iudice debeat proponi, resoluitur.*

5 *Libellus in remedio.l.diffamari. Hispanè compositus.*

§.1. De remedio.l.diffamari.C. de ingen.& manu.

1 IVius.l.remedium cõpetit aduersus diffamanté, vel iactanté sibi aliquod ius, vel actioné cõtra aliquem competere, datur que diffamato ad hoc. vt iudex diffamantem compellat ius illud, vel actionem intra certum diem in iudicium deducere adiecta comminatione imponendi eidem perpetuum silentium, si intra terminum à iudice præfixum actionem non intentauerit. Et ad hanc conclusionem tex. iste passim ab scribentibus notatur præsertim à Bald,Saly.& Fulgo.in præsenti.Inno. & alijs in cap. conquerente. de officio ordi.Couarr.lib.1. varia.c.18.numer.1. † Matthæus de Afflitis in decisionibus Neapolit. decis. 264. & Capicius in eisdem decisionibus decis. 18. † Domino Francisco Sarmiento. lib. 1. selectar.cap.2.num.1.Molina lib. 3. de primog.Hispa.c.14.à nu.9. & ab alijs pluribus relatis à Collectanea iuris nume. 228.cui.l.de iure regio cõuenit.l. 46,ti
2 tu.2.part.3.Remediumq; huius.l. conuenit omnibus causis tã ciuilibus, quã criminalibus,tam realibus quam personalibus,petitori,s.& possessorijs, vt cõmuniter omnes supra citati agnoscunt, teste Anto.Gabriele.lib.de commu.titulo

tulo de actio.concluſ.6. Et ita remediũ huius.l. in praxi obſeruatur ſecundum Greg.Lup.d.l.46.gl.1.Sed ex hac communi interpretatione iuris notiſsima principia corrumpuntur,cum ordo, & natura iudiciorum ſubuertatur,& infinitæ lites ſuſcitentur calumniandiq́ue via aperiatur, quia actor nemo inuitus agere compellitur.l.vnica, C. vt nemo inuit.agere.&.l.creditor. C. de pigno. alioquin,magis pacti quã agere diceretur, ac proinde prius in iudicio compareret,&ab eo iudicium inchoatur.l.in tribus.ff.de iudic. Eſt enim in poteſtate actoris quãdo velit experiri. l. qui in alterius.ff.de reg.iur.reusvero ad iudiciũ inuitus trahitur. l.inter ſtipulantem.§. Stichum.ff.de verb.oblig. Quamobrẽ dominus Sarmi.vbi ſupra, à ſupra dict. communi interpretatione huius.l.recedit aſſerens ſolummodo eius remediũ cõpeterein cauſis de quibus loquitur, videlicet in cauſa ſtatus,& ſic in actionibus, quæ pro iuribus incorporalibus dantur,veluti pro ſeruitutibus,& iuribus reſpicientibus ſtatum perſonarum ingenuitatem,libertatem, & ſeruitutẽ, quia in eis poſſeſsio, vel quaſi in patientia aduerſarij innititur.l.etſi forte. §.1. ver.ſed ſi patiente.ff.ſi ſeruit.vẽd.l.quoties.ff.de ſeruitut.notat Bart.in.l.naturaliter.num.27.ff.de vſucap. & talis patientia pro titulo habetur vt reſoluunt Anto.de But.in c.peruenit de cenſi. Felin.in.c.ſi diligenti.num.7.de pręſcrip. Fran.Balb.tit.de præſcrip.1. part.3.par. princip.quæſt.10.num.7. Vnde cum ex verbali iniuria,vel iactatione in prædictis maxima læſio ſequeretur, cum ex ea impatientia aduerſarij colligeretur, & ita poſſeſſor ad iudicium prouocare poſſet.l.fructuario.§.ſicut.ff. ſi vſusfructua.petatur.d.l.etſi forte. §.ſciendum. Et in materia ſtatus multũ effiçere poſſet exiſtimatio, quæ ex diffamatione facile oriretur.l.ſi vicinis. C. de nup.cap. per tuas.de prob.mirum non eſt, ſi contra præd.iuris principia remedium huius.l.in his cauſis inductum eſſet,ita noſtram.l.interpretatur Dominus Franc. Sarm.vbi ſupra à num.10. & ante eum, eundem intellectum aſsignauit Bald. in.l.ſi ea.C. qui accuſ. non poſ. Molina tamen vbi ſupra nouiſsimè interpretationem communem huius. l. & prædictam praxim, ab impugnatione Domini Franciſci Sarmiẽto defendit, aſſerẽs in hac.l. probari beneficiũ eius ad omnes cauſas trahi,quam communem praxim nos etiam ſequimur,& licet fateamur in hac.l.non probari opinamur tamen ſuaderi poſſe ex pluribus iuribus relatis à glo.in hac.l. verb. ſententiam, & de iure regio præd. praxis communis expreſſe probatur in.l.46. defendiq́ue poteſt ex eo, quod in odium diffamantis,& ſe iactantis ad obuiandã eius calumniam ſubueniẽdumq́ue illis, qui iactatione,vel infamia moleſtãtur, & timent vexari actionibus non opportuno tempore intẽtatis,ſed tempore quo diffamatus legitimis exceptionibus, & probationibus deſtitutus fuerit,praxis & ſtylus beneficium huius legis in omnibus cauſis,& litibus recepit, tametſi hoc contra iuris principia inductum eſſet. Multoties enim legiſlatores aliqua ratione ducti multa conſtituerunt contra iuris principia, quod iuris conſulti ſentiunt,dum dicunt (contra ſtrictam rationem diſputandi multa eſſe in iure admiſſa). l.ita vulneratus. in fi.ff. ad.l. Aquil.l.ſi quis ſeruo.C.de furt. ca.cum vniuerſorum.de rerum permut.c.ſi beneficia.de præb.in.6.c.ſi ciuitas. de ſententia excom.in.6. text. ſic intelligendus in cap.penult. de ſententia excom.

3 Et ad hoc,vt remedium huius.l.intentari poſsit,requiruntur ſequentia. Primò quod cauſæ cognitio præcedat, ex qua ſummarie conſtet de iactatione, vel infamatione facta ſine cauſa ſecundum Bart.in.l. Titia.in fi.ff.de accuſ. Angel. in princip.inſtitut.de except.nume.23.

Alex.

Alex. in. l. si finita §. eleganter. num. 26. ff. de damno infec. Innoc. in. c. abbate. de verb. signifi. & Couar. in. d. c. 18. nu. 2. Secundò requiritur ad hoc, vt perpetuum silentium diffamanti imponatur, quod bina monitio à iudice præcedat secundum Angel. in authen. de hæredibus, & Falci. §. siquis autem. coll. 1. Cœpola. caut. 110. & Matthæ. de Afflic. decis. 264. quorum opinio in praxi tutior est, secundum Gregorium Lupum in. d. l. 46. versic. è si por auentura. Roma. tamen. in. l. quandiu. nu. 12. ff. de acquir. hæred, Alexã. l. vlti. col 1. ff. de ferijs. & Feli. in. c. accepimus, num. 6. de fide instr. contendunt vnicam monitionẽ sufficere, quorum opinionem apud nos praxim recepisse testatur Couarr. in. d. c. 18. nu. 2. Debetque remedium huius. 4 l. proponi coram iudice ordinario ipsius diffamati, nam attenta origine causæ is, qui nunc litem incipit verè reus est: ac ideo eius iudex adiri debet acsi actor proponeret actionem aduersus eum, cum eius forum sequi debeat, & in specie firmat Panor. in. c. siquis contra clericum nu. 2. de foro com. & plures alij quos refert, & sequitur Couar. vbi supr. n. 4. & 5. Et in isto remedio libellus erit cõcipiendus forma sequẽti.

Libellus in remedio. l. diffamari C. de ingenius.

5 FVlano como mas ay a lugar de derecho parezco ante v. m. y me querello y pongo demanda contra fulano. Y contando el caso della digo, que es assi. Que a mi notitia nueuamente es venido, que el dicho fulano sin causa que legitima, y bastante sea, se anda *jactando*, y alabando que yo soy su esclauo, o que le di ciertas cuchilladas, o que tiene cierta action y demanda cõtra mi sobre tal casa que tengo y posseo, y q̃ me ha de poner demanda, y acusar sobre ello, de lo qual resulta notable infamia, daño, y perjuyzio contra mi, estando como estoy libre. Porque pido a v. m. q̃ auida sumaria informacion dela dicha *jactancia*, le señale vn breue termino dẽtro del qual le mande me põga la dicha demanda, y pida lo q̃ quisiere, que yo estoy presto de le respõder con apercibimiento, q̃ no la poniendo dẽtro del dicho termino. v. m. le imponga perpetuo silencio, para que agora ni en tiẽpo alguno no se pueda mas querellar de mi, ni pedirme cosa alguna, en razon de lo suso dicho, poniendole pena para que desista de la dicha *jactancia*. Sobre que pido cumplimiento de justicia y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro. Y juro a Dios, y a esta ✠ que esta demanda no pongo de malicia.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. si contedat. ff. de fideiuss. differt. á remedio. l. diffamari. quanuis aduocati eis promiscue vtantur.*

2 *Remedium. l. si contendat. cui & contra quem, & ad quid competat, traditur, & eius communis praxis defenditur*

3 *Plu-*

3 *Plures exceptiones quæ ex remedio. l. ſi contendat intentari poſſunt, cumulãtur.*

4 *Libellus in remedio. l. ſi contendat. Hiſpano ſermone compoſitus.*

§. 2. De remedio. l. ſi contendat. ff. de fideiuſſoribus.

V. gutier. vol. 5.

1 OBtinuit vſus aduocatorum beneficium. l. diffamari. miſceri cum beneficio huius. l. ad facilio rem litis expeditionem cum tamen inter ſe differant: illud enim abſq; diffamatione præcedente proponi nequit, hoc verò diffamationé non requirit, vt ex iſta. l. planè deducitur, & firmat Alex. in l. ſi finita. §. elegãter, à. n. 22 ff. de damno infec. & reſoluit Cou. li. 1. varia. c. 18. nu. 3. in fi. Competitq; remedium huius l. habenti exceptionem ad uerſus creditorem ad hoc, vt eam in iudicium deducere poſsit per viam actionis, officium iudicis implorando, vt declaretur illam ſibi competere, ſeque liberum eſſe ab actione, quæ actori aliquomodo competere videbatur, vt ex iſto text. deprehenditur, ex dictione (etiam) quæ eſt implicatiua. Et hanc. l. iuncta gloſ. 1. ad hoc notabilem dicunt Barto. Paul. Ang. & Bald. in præſen. idé Barto, in l. ſi finita. §. eleganter. nu. 4. & ibi Alex num. 26. ff. de damno infec. ad idem eſt text. iuncta glo. fin. in. l. Aurelius. §. centum. ff. de liber. legata. & in l. ſi duo patroni. in princip. ff. de iure iur. & in l. vtifrui §. vtrum. ff. ſi vſusfructus petat. Vbi ille, cui competit aliquod ius poteſt petere, vt declaretur ſibi competere, facit text. in l. ſi pater. C. qui bonis ced. poſſ. & ibi notat Bar. notat Panor. nu. 2. & Maria. Soci. & Felin. in c. ſiquis contra clericum, de foro comp. Feli. in cap. ſignificauit. num. 5. de teſti. Roder. Suarez, allegat. 4. à nume. 5. Couarr. d. c. 18. nume. 3. Vbi teſtatur communi omnium conſenſu receptum eſſe, & Molina de Hiſpa. primo libr. 3. c. 14. num. 6. & 22. Sed attenta hac communi interpretatione. & praxi, iuris principia notiſsima corrumpuntur. Et primo iuris principium, quod tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicis officium, vt in l. 1. ff. de vſur. l. non quemadmodum ff. de iudicijs. Sed ante actionis propoſitionem nemo exceptionibus vti poteſt cũ exceptio ſit actionis excluſio, vt in l. 2. ff. de excep. ergo antequã actio proponeretur exceptio iudicis officio inté tari nequit. Secundò, quia non eſt in poteſtate rei prouocare aduerſarium ad iudicium, vt in l. puré. §. fin. ff. de doli excep. nam nemo inuitus agere, vel accuſare compellitur, vt in l. vnica. C. vt nemo inuit. Quare Ioannes de Imola in præſ. ex Saly. l. 2 in principio. ff. ſol matri. idem Saly. in l. ſi pater. C. qui bon. cede. oppoſitam ſententiam defendunt aſſerentes in hac. l. non probari cómunem intellectum, & praxim. Nihilominus communis erit obſeruanda: nec obſtant in contrarium adducta: nam non cõſtituitur hic, quod reus poſsit ius futurum in iudicium deducere, ſed quod poſsit ius de præſenti ſibi competens per viam exceptionis vel per viã actionis proponere. Rurſus hac. l. non dicitur, quod reus poſsit compellere actorem agere in iudicium, ſed quòd reus poſsit agere contra actorem inuitũ officio iudicis, vt declaretur exceptionẽ ſibi competere: ita ſatisfacit Paul. hic, & Alexand. d. §. eleganter, num. 26. Moli. d. c. 14. nu. 22. & ſic tex. iſte nil deuiat à iuris regulis, vt firmat dominus Franc. Sarmiento lib. 1. ſelecta. cap. 2. nume. 13.

3 Vnde ſi plures fideiuſſores pro eodem interuenirent, ſinguli in ſolidum tenerentur, tamen ex epiſtola Diui Adriani excep-

exceptio diuisionis eis competeret, vt in l. inter fideiussores, supra isto articulo. §. si plures instit. eo. Et si vnus ex eis vellet antequam conueniretur proponere suam exceptionem officio iudicis vt declaretur, sibi competere, & diuisionem fieri, & pro reliqua parte silentiũ creditori imponi, benè poterit per remedium huius. l. Et pari modo poterit intentari exceptio. l. 8. titu. 12. par. 5. similique modo poterit intentare aliam exceptionem, quando creditor distulit petere á debitore principali, & ob eius negligentiam debitor̃ non soluendo effectus est: de qua exceptione vide Gomez secundo tomo variar. cap. 13. numero. 9. Eodem modo intentabitur exceptio nouationis, de qua in. l. vbicumque. ff. de fideiuss. l. nouatio. C. eo. Nouatio tamen non censetur facta nisi expresse agatur inter partes. l. fin. C. de noua. & exceptio pacti de non petendo inter debitorem, & creditorem, vt. l. fin. ff. de pact. & aliæ quam plures exceptiones. Et libellus forma sequenti formabitur.

Libellus in remedio. l. si contendat. ff. de fideiusso.

4 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ãnte v. m. y digo. Que fulano en cierta escriptura se obligo a fulano por ciẽ mil marauedis, y dio consigo por sus fiadores a mi y a fulano y a fulano. Y agora parece ser que el dicho fulano principal ha venido en quiebra, y diminucion, y se ha ausentado y no tiene de que pagar, y los dichos fulano y fulano son abonados, y tienen de que pagar sus partes, y conforme a derecho a mi me compete la excepcion de la diuision de manera que aya de pagar la dicha deuda como vno de tres fiadores, y temo que el dicho fulano accreedor, me querra pedir por el todo, o que aguarda a que los de mas ayã venido en quiebra y diminuciõ: de suerte que no tengã de que pagar sus partes. Porẽde de su officio de v. m. (el qual para ello imploro) pido y supplico a v. m. declare competerme la excepcion de la diuision: y assi declarado desde luego la mande hazer, dandome por libre de las de mas partes, y sobre ellas en quanto a mi toca imponer perpetuo silencio al dicho accreedor. Y para ello, &c.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. in omnibus. ff. de iudic. cui & aduersus quem, & ad quid, & quando competat, docetur & communis huius. l. intellectus defenditur.*

2 *Possessorem maioratus vel bonorum restitutioni subiectorum non teneri cauere de restitutione facienda sequenti in gradu, nec successorem super hoc audiendum esse in vita possessoris Antonius Gomez.*

Anto. Gomez & alios tenuisse contra Pala. Rubios, Roder. Suarez, & alios refert autor.

3 *Filius vel successor in maioratu potest in vita patris vel possessoris iusta causa interueniente ex remedio. l. in omnibus agere vt sibi caueatur de restituendis bonis tempore debito, & vt successor declaretur.*

4 *Inaduertenter Pala. Rub. Rod. Suarez, & sequaces fuisse reprehensos ab Anto. Gomez & suis sequacibus, cum omnes idem resoluant, optime aduertit autor.*

5 *Libellus in remedio. l. in omnibus. Hispane compositus:*

§. 3. De remedio. l. in omnibus. ff. de iudicijs.

1 EX hac. l. proditum est aliud beneficium, quo quis agere poterit aduersus eum, qui ad diem, vel sub conditione ad aliquid dandum, vel faciendum tenetur, vt cautionem præstet: quod die vel conditione adueniente illud adimplebit. Nec intelligas hoc beneficio ita generaliter, & indestincte vti posse, nisi tum demum quãdo iusta causa suspicionis fugæ, dilapidationis, vel similis superuenerit, vt ex isto text. deprehẽditur, ibi (ex iusta causa) alioquin nõ procedet, iuxta receptam sententiam Bart. & Pauli hic, Ripæ, & aliorum in. l. 2. in princip. num. 39. ff. solu. mat. Iaſ. in l. dedi. num. 14. versic. tu responde. ff. de cond. causa data. Qua interpretatione communi ad missa, euitabis difficultatẽ ex quodam iuris axiomate. l. non quemadmodum. 35. supra hoc titulo, quod vltra. docto. ibi ornat Ange. in. §. preiudiciales. col. pen. instit. de actio. Maria, c. significantibus. nu. 7. de libel. oblat. Nicell. in concor. glo. 95. nam illud cessat, quãdo iusta causa superuenerit per istum text. Rursus euitabis aliam difficultatem ex l. dedi. 3. ff. de cons. causa data. vbi si dedi tibi decem ne me conuenias in iudicio, non possunt petere vt caueas mihi, quod me non conuenias, & ita nõ potero vti remedio huius. l. si intelligas illud ibi esse, quia iusta causa suspicionis non superuenit, sicuti in specie nostræ legis, secundum Paul. Crast. Cuius intellectus planus est ex Iaſ. d. l. dedi. num. 14. reiectis alijs ab eo ibi relatis, vt hinc caueas à glo. 1. in præſ. in fi. & à glo. in. l. 2. in principio, versſ. nos igitur. ff. solu. mat. dum asserunt remediũ huius. l. solummodo procedere in contractibus bonæ fidei, non vero in actionibus strincti iuris, vt in d. l. dedi. quarũ glo. opinionem conatur defendere Ioãnes Crotus alios referẽs in. d. l. 2. in principio. num. 55. ff. soluto matrimo. Nam imo huius. l. remedio locus est tam in actionibus stricti iuris, quam in bonæ fidei, per text. in. l. si creditores. ff. de priuil. credit. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. l. quod si in diem. in princi. 18. ff. de peti. hæred. firmat Barto. hic in d. l. dedi. nu. 3. & in l. siue apud acta. C. de transact. Roma. sing. 646. & communiter omnes ex Ripa. nu. 34. Iaſ. n. 16. d. l. 2. in princi. Iaſ. d. l. dedi. nu. 14. Pala. Rub. in repet. c. per vestras. §. 31. in princip. Afflic. decis. 108. num. 3. & Ancon. titu. de merca. 2. part. num. 32. Pari modo euitabis aliam difficultatem en l. 2. C. de hæred. vel actio vend. secundum Bart. d. l. in omnibus. In super cauebis à Palatio
2 Rub. in repet. c. per vestras. §. 44. â nu. 2. dum indistincte resoluit possessorem maioratus vel bonorum restitutione subiectorum teneri cauere de restituendo sequenti in gradu, quando casus restitutioni venerit, audiẽdumq; esse successo-

ceſſorem in vita poſſeſſoris: pro quo facit reſolutio Matth. de Afflic. 279. & reſoluiſſe Rode. Suarez. in alleg. 4. receptum à Couar. lib. 1. Vari. c. 18. nume. 8. & à Siman. lib. 1. de primogen. Hiſp. c. 28. teſtantur Anton. Gomez. in l. 40. Tau. num. 79. Pine. in l. 1. C. de bon. mater. 3. part. num. 78. Mencha. li. 1. de ſucce. crea. §. 6. nume. 46. & Moli. lib. 3. de Hiſp. primog. c. 14. à num. 10. Sed præd. reſolutio Pala. Rub. falſa eſt, & contra text. in d. l. non quemadmodum. & repugnat iuris principio, quo habetur dã nandã eſſe præmaturam ſpem eius, qui tractat de ſucceſsione viuentis. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de coll. bono. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. Quamobrem Anton. Gom. Mencha. Pinel. & Moli. vbi ſupra immemores. Pala. Rub. reprehendunt Roderi. Xua. Coua. & Siman. & tenent filium vel alium maioratus ſucceſſorẽ viuente poſſeſſore agere non poſſe, vt mortuo poſſeſſore declaretur ad ipſum agentem ſpectare ſucceſsionem, & ſibi
3 cauere deberi de reſtituendo. Et ita ex decreto Pinciani prætorij deciſum fuiſſe teſtatur D. Anton. de Padilla in l. 1. C. de fidei cõmiſ. num. 31, Nihilominus tamen Antonius Gom. & eius ſequaces fatentur filium ſucceſſorem iuſta cauſa ſuperueniente ad hoc admittendum fore ex remedio noſtræ. l. veluti ſi poſſeſſor bona dilapidaret, vel prætenderet bona reſtitutioni ſubiecta eſſe libera, & ea alienare incipere, pro qua opinione facit. l. 1. titu. 2. part. 3. & notat ibi
4 Grego. Lup. gl. fin. Quo fit inaduertenter, & immerito Rode. Xua. & eius ſequaces reprehenſos fuiſſe à ſupra. dict. doctoribus, cum Rode. & ſequaces loquantur in caſu, quo iuſta cauſa ſuperuenit, vt colligitur ex ſerie facti, ſuper qua allegationem format, & ex iuribus quæ ipſe citat. Et ita in effectu idem cũ Anto. Gome. & ſequacibus reſoluit. Et qualis debeat eſſe iſta cautio tradit Iaſ. in l. diuortio. §. interdum n. 8, &. in l. ſi conſtante. num. 16. ff. ſol. matri. & latius in l. ſancimus. C. de verb. ſig. & Pala. Rubi. vbi ſupra in d. §. 44. nu. 4. & 5. Et. libellus in hoc remedio erit forma ſequẽti concipiendus.

Libellus in remedio. l. in omnibus ff. de iudic.

5 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ãnte v. m. y pongo demanda a fulano. Y contando el caſo digo, que es aſsi, Que el dicho aduerſo tiene y poſſee tales heredades, y bienes, de que ſon linderos tales, los quales ſon de mayorazgo y ſubiectos a reſtitucion, y deſpues de ſus dias ſoy llamado a ellos conforme a la voluntad y diſpoſicion de fulano inſtituydor del dicho mayorazgo. Y es aſsi q̃ agora del dicho aduerſo poſſeedor delos dichos bienes ſe anda ianctando e alabãdo q̃ los dichos bienes ſon libres, y que ſe pueden vender, y enagenar, y me temo que los vendera, y los ha començado a diſsipar, y maltratar. Porque pido a v. m. que auida mi relacion por verdadere en la parte que baſte por ſentencia, que en tal caſo lugar aya, del dicho aduerſo me haga entero cumplimiento de juſticia declarando

deſde

desde luego los dichos bienes de mayorazgo subiectos á restitucion, e inagenables, y he mandado al dicho aduerso, que no los enagene ni disipe, y assi mismo declarãdo pertenecerme a mi despues de la muerte del dicho aduerso, y condemnandole a q̃ me de sufficientes fianças, para que venido el tiempo de la dicha restitucion me los restituyra tales y tã buenos como estauan al tiempo, y quando los recibio, y sin deterioracion, ni menoscabo alguno. Sobre que pido cumplimiento de iusticia, y las costas protesto, y el officio de v. m. imploro. Y juro a Dios y a esta ✠ que esta demanda nõ pongo de malicia.

Ex.§. Quarto.

SVMMARIA.

1 *Remedium. l. denunciamus. C. de ijs qui ad eccleſias confu. cui & cõtra quem, & ad quid cõpetat, traditur.*
2 *Quæ requirantur vt remedium. l. denuntiamus, detur*
3 *Propter ſolas minas non eſt quis compellendus cautionem præſtare de non offendendo aduerſario ni ſolitus eſſet eas ad executionem trahere.*
4 *Cautio fideiuſſoria de non offendendo præſtãda erit, ſi à parte petatur, iuratoria vero ſi ex officio iudicis procedatur, & ita componuntur gloſſæ quædam.*
5 *Cautio de non offendendo præſtãda erit etiam illi qui cauſam inimicitiæ dedit, quamuis nonnulli contrarium velint.*
6 *Cautio de non offendendo nedum prominante, verum pro ſuis amicis, cognatis, & familiaribus præſtanda eſt.*
7 *Libellus in remedio. l. denuntiamus. Hiſpanè compoſitus.*

§. 4. De remedio. l. de nunciamus. C. de his qui ad eccle. confug.

1 REmedium huius. l. cõpetitijs, qui timent ab aliquo iniuriã ſibi irrogari, quem timorem vt excutiant, poſtulant à iudice, incutientem timorem, cõpelli cautionem ſufficientẽ præſtare de nõ offendẽdo ſibi. Circa quod vltra Bar. & doct. hic legẽdus eſt idẽ Bar. in l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de officio præſi. Flori. in. l. æquiſsimum, ff. de vſufruc. Bald. in aut. habita numer. 13. in fi. C. ne fili. pro pat. Plaça de delic. lib. 1. c. 7. Meno. lib. 2. de arbit. centu. 2. caſu. 139. cum duobus ſequentibus. circa quod ſequentia aduer-
2 tenda ſunt. Primò, quod quando aliquis requirit cautionem ſibi præſtari ab eo, quem timet: prius offerat, & præſtet ſummariam informationem, ſuper inimicitia: ita Ioan. de Imola. in. l. 2. §. fin. ff. ſol. matri. & plures refert, qui cõmuniter profitentur cauſæ iuſtæ cognitionem præcedere debere. Plaça vbi ſupra nu. 1. verſi. ſecundo hanc ſententiam. Meno. vbi ſupra caſu. 140. nu. 4.
3 Et aduertendum eſt: quod ſolæ minæ non ſufficiunt, vt quis hãc cautionem exigere valeat, ſed opus eſt probari, quod minans executioni mandare minas ſolitus ſit, vt reſoluit Abba. in. c. 1. n. 3. de offi. deleg. & in. c. Abbas. quod metus cauſa. nu. 4. dicit communẽ Felinus in Rub. de tregua & pace. in prin-
4 cipio. Plaça & Meno. vbi ſupra. Et aduertendum etiam eſt: quod præceden-

te

te partis petitione, iudex debet condẽnare reum ad præstandam cautionem cum fideiussoribus, si autem ex officio procedat poterit eum condemnare ad præstandam iuratoriam cautionem, iuxta quod conciliantur glo. contrariæ ad inuicem in. c. ex transmissa. & in. c. literas. de restit. spolia. & in ca. de benedicto 33. q. 2. dicit communem Feli. vbi supra num. 10. Plaça. vbi supra. nume. 2. Si tamen qui cautionem prædictã petit, causam inimicitiæ præstiterit, eam nõ posset petere videtur, vt resol. Ang. in l. qui bona. §. qui dãnũ. ff. de dãno infe. Pau. & Rom. ibidẽ dicẽtes esse bonũ intellectũ ad tex. in. d. c. literas. Sed contrariũ tenendũ est: imo quod etiam hoc casu cautio præstanda sit, quæ opinio, & verior, & communior est secundũ Alex. in. d. l. qui bona. §. si quis, iuxta Feli. vbi supra: pro quibus est text. in. l. æquissimum. ff. de vsufructu. plaça vbi supra. 6 nu. 8. vers. his. prænotatis. Itẽ aduertendũ est hanc cautionẽ non sulũ pro persona cõuenti rei, verum etiam pro amiçis, cognatis, & familiaribus præstandã esse: ex Bar. in. d. l. illicitas. §. ne potẽtiores. dicit cõmunem Feli. d. Rubrica de tregua, & pace. n. 11. Quod remediũ sequenti modo libello formandum erit.

Libellus in Remedio. l. denunciamus. C. de his qui ad eccle.

7 FVlano vezino de tal lugar ante v.m. digo. Que yo tengo enemistad con fulano vezino de tal lugar, el qual ha dicho y publicado ante muchas, y diuersas personas, que me ha de matar, o herir malamente, y es hombre que acostumbra a poner sus amenazas en execucion, y yo soy hombre pacifico y que quiero viuir y estar en paz. Porende a v.m. pido como mejor aya lugar de derecho, que auida mi relacion por verda, o la parte que baste condemne al dicho fulano a que me de seguridad con bastantes fianças legas, llanas y abonadas en esta ciudad, de que por su persona, ni de sus deudos, ni parientes, amigos o criados no me offendera, herira, nĩ matara por todo el tiempo que el derecho en tal caso dispone. Para lo qual y en lo necessario el officio competente de v.m. imploro, &c.

LAVS DEO.

Otrosi atento que alos dhos bienes executados penden en esta real audiencia muchas execucio
nes p.a que todas ellas se ~~junten~~ decidan y determinen con una misma sentencia y sobre unos
mismos bienes no se den diversos juizios a vmd sup.co los mande juntar y acumular
~~graduando y prefiriendo a cada uno en lo que ubiere lugar de derecho~~ p.a lo qual man
de vmd librar su provision y mandam.to p.a que los acreedores ciertos que ubiere alos
dhos bienes sean citados en persona y p.a los inciertos por edictos y proclamas que p.a ello.
p.a que cada uno sea preferido y graduado en su credito en el lugar que segun su anterioridad
y tiempo ubiere lugar de derecho

O L M E T O.

Excudebat Didacus Cussio.

Anno. M. D. LXXXXII.

P.a pedir por otrosi que el que vendio salga ala defensa dela causa.

Otrosi digo q. f.o v.o de tal p. me vendio la dha eredad libre y por ello esta
obligado a su evicion saneam.to y a salir a este pleito y su defensa to
mar su voz sacarme a paz y a saluo e indemne. p.a q. lo echo y q. se hiziere
le pare entero perjuizio a vmd pido mande librar su mandam.to con re
quisitoria citacion en forma p.a se lo notificar inserta la demanda excepcio
nes y estado desta causa. y lo pido por testim.o

INEEX OMNIVM, QVAE in his tribus tomis praxis eccleſiaſticæ & ſecularis continentur, ordine Alphabetico digeſtus.

A.

Blatiuus abſolutus cõditionem denotat. 1. tomo. fol. 70. n. 138

Abſens accuſatus qualiter condemnãdus, & audiendus ſi venerit. 1. tom. fol. 181. col. 3. nu. 17. & 18.

Abſens accuſatus ſi fuerit, an ad defenſionẽ eius procurator vel defenſor admittatur, & quid allegare poſsit. 1. tom. fol. 181. col. 1. nume. 15. & an idẽ ſit in iudicibus fraternitatis vulgo de la hermandad.

Abſens delinquens ſi fuerit qualiter procedatur contra eum, & quando. 1. tom. foli. 178. col. 4. nu. 1. vſq; ad nu. 5. & quæ ſit iure regio ſeruanda forma. fol. 161. col. 2. à num. 6. vſque ad nu. 19. & vide fol. 183. col. 3. nu. 42. & 43.

Abſens cuius bonis curator datur præſumitur viuus potius quã mortuus. 1. tom. fol. 88. col. 4. num. 9.

Abſens probatur mortuus, qui per quinquẽnium viuere ignoratur ibi. nu. 12

Abſentis & captiui bonis curator datur, exiſtẽtibus creditoribus, & quando dari debeat. 1. tom. fol. 88. col. 3. num. 5. 6. 7. 8.

Abſentis bonis quãdo curator detur, creditoribus poſtulãtibus. fol. 89. co. 4. n. 14. & 15

Abſentis hæredẽ petens quid iure regio teneatur probare ibi nu. 11 & 13.

Abſentis conſanguinei præferuntur in cura bonorũ eius ſuſcipienda. 1. tom. fol. 89. col. 4. nu. 20. vbi. nume. 21. traditur qualis eſſe debeat cõſanguineus.

Abſentiarũ, quę ſint genera & quãdo abſẽs reſtituãtur. 3. tom. fol. 16. co. 3. n. 7. & 8

Abſolutus à crimine in foro interiori, poteſt in foro exteriori accuſari, licet publicã pœnitentiam fecerit. 2. tom. fol. 11. col. 3. n. 53.

Accipere dare ve prohibitus, gratis dare vel accipere nõ cenſetur prohibitus. 1. tom. fol. 15. col. 4. num. 55.

Accuſare nõ poteſt inimicus foli. 42. col. 3. nu. 5. in. 1. tom.

Accuſare tuta conſciẽtia quãdo quis poſsit 1. tom. fol. 129. col. 2. nu. 4.

Accuſare omnes cur non poſsint. 1. tom. fol. 129. col. 3. num. 10.

Accuſare prohibitus, ſuam ſuorumve proſequẽdo iniuriam poteſt accuſare, & quando quis dicatur proſequi ſuorum iniuriã ibi. num. 11. 12. & 13.

Accuſare poteſt vxor de morte mariti & in accuſatione filijs & reliquis cõſanguineis præfertur ibid. num. 14

Accuſare illi permittitur, & in accuſatione præfertur, qui maiori dolore afficitur ibi. num. 15.

Accuſare quando plures conſanguinei prætendunt, pares vel diſpares gradu quid obſeruandum ibi. nu. 16. & 17. & quid in remiſsione delicti num. 19.

Accuſare ſi plures extranei conãtur quid facere teneatur iudex. 1. tom. fol. 130. col. 1. num. 18.

Accuſare quando poſsit clericus laicum cõram ſeculari iudice ibi. num. 20. & 21

Accuſare nemo compellitur. 1. tom. fol. 153. num. 1. col. 2

Accuſatio quid ſit & quando per viam accuſationis procedatur. 1. tom. fol. 129. col. 1. & num. 1. & 2.

Accuſatio eſt licita, & neceſſaria aliquãdo de præcepto. 1. tom. ibi. num. 3.

Accuſatio in priuatis delictis nõ eſt neceſſaria de præcepto, ſecus in publicis quibuſdam caſibus. 1. tom. fol. 129. col. 2. n. 6.

Accuſatio nihil habet commune cum cæteris iudicijs, & quid ſit ibi num. 7.

Accuſatio in publicis & priuatis delictis cui competat ibi num. 8.

Accuſatio aut ciuilis aut criminalis eſt, & quæ ciuilis criminalisve ſit. 1. tom. fo. 130. col. 3. nu. 26. & 27.

Accuſatio delicti quo ſpatio temporis præſcribatur. 1. tom. fol. 133. col. 2. n. 83. & 84.

Accuſatio ſolẽnis in forma qualiter concipienda. 1. tom. fol. 156. col. 2. nu. 1. & 2.

Accuſatio nomen accuſatoris debet cõtinere, & quare. 1. tom. fol. 157. co. 3. n. 6. & 7.

Accuſatio per procuratorẽ proponi nonpõt, & quãdo poſsit. 1. tom. fol. 157. co. 3. & 4. n. 9. 10. 11. & 12. alias proceſſus eſt nullus,

INDEX.

Accusatio à quibus personis per procuratorem interponitur petita iudicis licentia ibidem num.13.

Accusatio quid continere debeat. 1.to.fol. 158.col.2.à num.18.ad.n.22

Accusationis pendentia accusatũ infirmat, & restitutionem retardat, 1.to.fo.42.col. 4.num.8

Accusationis libellus quibus modis concipi possit, 1.to.fo.130.col.4.nu.32

Accusator debet esse legitimus, & quis sit, 1.tom.fo.129.col.3.nu.9.

Accusator potest agere ciuiliter vel criminaliter, & quid ciuiliter agendo cõsequatur, 1.to.fo.130.col.3.&.4.n.29.30.& 31

Accusator si dicat cõmissum fuisse delictũ tali mense & anno & nõ probetur, reus absoluitur, 1.to.fo.158.col.2.nu.20

Accusator an teneatur se subscribere ad pœnam talionis, 1.to.fo.159.col.2.à n.52

Accusator cur non debeat simpliciter dici cõmisisse delictum ad sui defensionem sed præmittẽdo negationem, 1.to.fol.161 col.2.& 3.nu.81.& an ex tali confessione pœna ordinaria puniatur, nu.83.

Accusator calumniosus vide, calumniosus accusator.

Accusatorij libelli cõclusio, 1.to.fo.164.col. 3.nu.3.& fol.167.col.2.nu.2

Actio adeo necessaria est, vt sine ea nemo experiri possit, & à iudicio, officio iudicis repellitur, sine actione agens, 3.tom. fol.1.col.3.num.5.&.6

Actio in libello apte componi debet, narrando factum ex quo actio resultat, licet nomen actionis non exprimatur, ibid. colum.4.num.7.& 8.

Actio habet plures significationes, fo.2.co. 1.num.10.tom.3.

Actio significat ius persequẽdi in iudicio q̃ debetur, 3.tom.fo.2.nu.11

Actio aut natiua, aut datiua est, & quæ natiua quæve datiua sit ibi à num.12

Actio aut directa aut vtilis est & quæ directa quæve vtilis sit, & in quo differant ibi, fo.2.à num.16.

Actio aut realis, aut personalis est, ciuilis, aut prætoria, præiudicialis vel non, rei, pœnæ væ, rei & pœnæ simul, persecutoria in simplum duplum, triplum, vel quadruplum, bonæ fidei, stricti iuris, arbitraria, vel non, priuilegiata, & quæ sit earũ differentia & diffinitio, 3.to.fo.2.col.3.nu.20 & fol.3.col.1.à nu.1. vsque ad num.15

Actio personalis vnde nomen sumpserit, vis & effectus eius quis sit, 3.tom.fol.3. col.4.à num.1. vsque ad num.7.

Actio personalis concludit ad dandum, qua actione propria res non petitur nisi à fure petatur.3.tom.fo.4.co.2.n.9.10.&.11

Actio personalis vnde descendat ibi. nu.14

Actio personalis prætoria pœnæ persecutoria diuiditur, 3.tomo, fol.25.col.3.à.n.1

Actio personalis quo tẽpore præscribatur, 1. tom.fol.108.colu.4.nu.14

Actio realis quæ dicatur & vnde, 3.tomo, fol.6.col.1.nu.1.2.&.3.& quæ requirantur vt competat à num.4

Actio confessoria & negatoria reales sunt, & pro seruitutibus competunt, 3.to. fo. 8.col.1.n.1.& num.19

Actio cõfessoria & negatoria cui, aduersus quem, ad quid, & pro quibus competant, 3.tom.fol.8.col.1.n.20.21.&.22

Actio cõfessoria vt cõpetat, quid actor dicere debeat ibi.n.23.&.24.&.29.cum seq.

Actione confessoria quia agere possint ibi.n. 25.26.27.&.28

Actio confessoria pro seruitute constituta nõ pro constituenda competit ibi nu.31

Actio negatoria vt cõpetat quæ requirãtur ibi à num.37

Actio negatoria cui cõpetat, 3.to. fol.9.co. 2.n.37.in qua actione licet aduersarius sit in quasi possessione seruitutis non liberatur ab onere probandi, n.38

Actio mixta quæ sit, & in quibus differat à realibus & personalibus actionibus, & in ea vterque actor & reus est, 3.tom. fol.8. col.2.n.12.&.13

Actio familiæ herciscundæ vnde dicatur & descendat, 3.tom.fol.10.col.3.n.1.2.&.4

Actio familiæ herciscundæ est bonæ fidei & in ea veniat ibi à nu.5. vsque ad n.9

Actio familiæ her.cur mixta dicatur, & cui competat ibi num.10.&.11

Actio familiæ herciscundæ si intẽtetur quo modo iudex singulas res teneatur adiudicare, tom.3.fol.11.col.1

Actio familiæ herciscundæ vt cõpetat quæ requirantur ibi à num.16

Actio familiæ herciscũdæ directa de iure ciuili, vtilis de prætorio datur ibi. num.12. &.13

Actio communi diuidũdo est mixta, & bonæ fidei, directa aut vtilis, ad quid competat & cui, & in quo differat ab actione familiæ herciscundæ, 3.tom.fol.11.col.4. à num.1. vsque ad num.10

Actio finium regundorũ cui, & contra quẽ com-

INDEX.

competat, est directa aut vtilis, stricti iuris, & pro quibus rebus detur, & quid iudex ea intentata obseruare debeat traditur, 3.tomo, fol.11.col.4.à num.1

Actio finium regũdorum vt competat quæ requirantur, 3.tomo, fol.12.col.1

Actio prætoria quare sic appelletur, & in quas species diuidatur, 3.tomo, fol.23. col.1.à num.1

Actio Publiciana quare sic appelletur, cui competat & quæ requirantur vt competat, 3.tomo, fol.14.col.4.à num.1

Actio Publiciana non competit habenti rẽ scienter, à furioso, vel pupillo, sine auctoritate tutoris ibi à nu.4.ad num.9

Actio Publiciana non competit habenti vtile dominum vel habenti rem ex titulo pignoris, precarij vel commodati, 3.tomo, fol.15.col.1.n.10.11.&.16

Actio Publiciana nõ competit post præscriptionẽ, nec domino ibi.n.12.13.14.&.15

Actio Publiciana non datur cõtra titulo possidentem & quare, 3.to.fo.15.col.4.n.24

Actio rescissoria aut institutoria aut restitutoria, 3.tom.fol.16.col.4.n.13.14.&.15

Actio rescissoria cui competat & quando. 3.tomo, fol.16.col.3.à.n.1.ad.6

Actio rescissoria vt cõpetat quæ requirãtur, siue quãdo datur prẽsenti contra absentẽ siue è contra, 3.tom.fol.17.col.1.à.n.17

Actio reuocatoria est prætoria in rem, quæ quãdo cõpetit, & cui & pro quibus rebus explicatur, 3.to.fol.18.col.2.n.1.2.3.&.4

Actio reuocatoria Pauliana, Caluisiana, aut Fauiana quando competat, 3.tomo, fol. 18.col.3.n.8.9.10.&.12

Actio reuocatoria vt competat quæ requirantur, 3.tom.fol.18.col.4.à.n.13

Actio Seruiana, vel quasi Seruiana cui competat; 3.tomo, fol.20.col.3.n.1.&.2. vbi alia traduntur remiss.

Actio pignoratitia directa, aut contraria cui cõpetat, 3.to.fo.21.co.1.à.n.12.ad.n.15

Actio hypothecaria quæ dicatur propriè ibi num.15

Actio Seruiana cui & ad quid competat & in quo differat à Saluiano interdicto, 3.tom.fol.21.col.1.à num.16.ad.n.22

Actio Seruiana quomodo intentetur, qualiter in ea procedatur & an necessarius sit libellus, 3.tom.fol.21.col.3.n.30.&.31

Actio, quasi Seruiana, directa pignoratitia, contraria pignoratitia, hypothecaria, vt competat quæ requirantur, 3.tomo, fol. 21.col.3.à num.31

Actio de constituta quæ prætoria est cui competat & quæ requirantur vt competat, 3.tom.fol.23.col.1.n.1

Actio de constituta pecunia competit si debitum præcedat, non si sequatur, tom.1. fol.40.col.1.n.54

Actio de constituta nudo pacto contrahitur præcedẽte interrogatione stipulatio erit ibi num.56

Actio de constituta vt competat necesse est, primum debitum non posse elidi exceptione prætoria, ibi.n.57. &.3.tomo, fol.23.col.4.& quod post debitum sequatur.1.tomo, fol.56.col.1.n.27.&.28

Actio de peculio quæ personalis prætoria est aduersus quem concedatur, 3.tomo, fol.24.cap.2.n.2.3.&.12

Actio de peculio vt competat, quæ requirãtur, & quid obseruãdum sit intentata hac actione siue peculiũ sit castrense vel quasi siue profectitiũ, 3.to.fo.24.col.3.à.n.13

Actio in factũ ex iureiurando quæ sit & vnde orta, 3.tom.fol.25.col.3.n.2.& quæ requirãtur vt competat, & an sit necessarius libellus ibi col.4.à nu.15

Actio contra corrumpentem album prætoris cui competat & contra quem & quæ requirantur vt competat, 3.tomo, fol.26. cap.4.à num.2

Actio contra eximẽtem vi aut fraude in ius vocatum, quæ requirantur vt competat, & quæ sit eximentis pœna, 3.tomo, fol. 28.col.2.à num.2

Actio contra vocantem in ius parentem aut patronum, 3.tomo, fol.27.co.3.à.n.2

Actio præiudicialis, quæ dicatur, quare sic appelletur, quæ sit, vnde descendat, 3.tomo, fol.29.col.1.à.n.1

Actio præiudicialis qua quæritur vtrũ quis sit liber vel seruus quando detur, in quo differat à rei vendicatione, quotuplex sit, & quæ requirantur vt detur, 3.tomo, fo. 29.col.4.à num.1

Actio præiudicialis qua quæritur vtrũ quis sit libertus vel ingenuus, cui competat, vnde descendat, & quomodo intentetur, 3.tomo, fol.30.col.4.à.n.1

Actio præiudicialis qua quæritur an quis sit filius vel non, cui & contra quem cõpetat, vnde sit inuenta quæ requirat libellus huius actionis, 3.tomo, fol.31.col.2. à num.1

Actio pœnæ persecutoria vel rei, vel rei &

INDEX.

pœnæ ſimul,quæ ſit,3.to. fo.32.co.3.â.n.1
Actio furti cui competat & quæ veniant in ea actione, & quæ requirantur vt competat, 3. tomo, fol.5.col.1.a.nu.1. & fol.34. col.1.a.num.10.ad.num.17
Actio furti cui & ad quid detur,quæ ſit eius pœna, & in ea qualiter æſtimatio fiat ibi col.2.a num.18.ad.n.22
Actio vi bonorum raptorum quæ ſit, cui & aduerſus quem competat & qua pœna.3. tomo,fol.34.col.3.a nu.23.ad nu.33
Actio legis Aquiliæ quando habeat locum, cui & aduerſus quos competat, quæ veniant in hac actione,& quæ ſit eius pœna, 3.tom. fol.34.col.4.a.n.34.ad.n.44
Actio ex teſtamẽto pro legatis eccleſijs vel alijs venerabilibus locis relictis, aduerſus quem,& pro quibus rebus & ad quid competat, 3.tomo,fol.35..col.1.a.n.44
Actio in ſimplũ, duplum triplum vel in qua druplum quando detur, 3.tomo, fol.36. col.3.nu.1.cum. 15.ſequentibus.
Actio ex ſtipulatu quomodo competat, 3. tomo,fol.36.col.4.n.1.&.2
Actio ſerui corrupti directa vel vtilis cui & aduerſus quem competat,& quid veniat in hac actione, 3.tomo,fol.37.col.2.n.1
Actio ex lege condictitia cui,quando,& ad uerſus quem cõpetat & intra quod tempus, 3.tomo,fol.37.col.4.a.n.1
Actio quod metus cauſa cui, ad quid, intra quod tẽpus & aduerſus quẽ competat,& quæ requirãtur vt cõpetat.3.to.fo.38.a.n.1
Actio contra calumniatores cui, & intra q̃ tempus competat, 3.to.fol.39.co.4.a.n.1
Actio ſtricti iuris & bonæ fidei,quæ ſint,cur ſic appellentur, inter eas differentia verſetur, 3.tom.fo.40.col.3.a.n.1.7.8.& 10. & quid in his actionibus iudex debeat obſeruare.fol.60.col.1.a.n.29. & nu.34. & fol.61.col.1.a.n.1
Actio bonæ fidei an ſit aliqua quæ non contineatur in.§. actionum. de actionibus. & quæ ſit directa & directa contraria, 3.tomo,fol.41.col.3.n.20
Actio ex empto quæ iuris ciuilis eſt, cui & ad quid cõpetat, 3.to.fo.42.col.1.n.1. &.2
Actio ex empto continet ſub ſe actionẽ de euictione,& actionem redhibitoriã, quã to minoris,& præſcriptis verbis,quæ quibus competant legitur ibi nu.2 &.3
Actio ex empto vt competat quæ requirantur,3.tomo.fol.42.col.2.a nu.5
Actio ex vendito cui & ad quid & pro quo competat,& quæ requirantur vt competat, 3.tomo,fol.43.col.1.a nu.1
Actio locati & conducti bonæ fidei ſunt,interdũ directæ interdum vtiles,& cur ſint iuris ciuilis,3.tomo,fol.44.col.2.n.1.&.2
Actio locati cui contra quem & pro quibus rebus competat 3. tomo,ibi col.3.a.n.8
Actio locati ante finitum locationis tempus non competit exceptis quibuſdam caſibus ibi num.12
Actio locati vt competat quæ requirantur, & qualiter in ea procedatur ibi.n.13. &.14
Actio conducti cui & ad quid competat ibi num.15
Actio negotiorum geſtorũ eſt bonæ fidei, directa aut contraria, directa cui,ad quid & quando competat.& quæ requirantur vt cõpetat,3.to.fol.46.col.1.à.n.1.ad.n.12
contraria cui, aduerſus quem & ad quid competat ibi col.2.a num.13
Actio negotiorũ geſtorum in quo differat ab actione mandati, 3.tomo,ibi col.2.n.7 &.8.& fol.47.col.3.n.5
Actio mandati bonæ fidei eſt,directa aut cõtraria, & cui, aduerſus quem, & ad quid competat,& quæ requirantur vt cõpetat, & in quo differat ab actione negotiorum geſtorum,3.tomo,fol.47.col.2.a.n.1
Actio depoſiti eſt bonæ fidei, 3.tomo, fol. 48.col.4.num.1
Actio depoſiti eſt directa aut cõtraria, 3.to. fol.49.col.3.num.16
Actio depoſiti directa contra quem & ad quid competat, quando ciuilis, prætoria, aut mixta ſit,an in ea iuretur in litem ibi num.17.19.&.23.
Actio depoſiti contraria cui, aduerſus quẽ, ad quid cõpetat, & quæ requirantur in ea ibi à num.20
Actio pro ſocio bonæ fidei eſt, directa ab vtraq; parte,quę vnde oriatur,cui,quãdo, ad quid cõpetat,qualiter libellus in ea cõcipiatur lege,3.tom.fol.51.col.2.à nu.8
Actio tutelæ bonæ fidei eſt, directa & contraria 3.tom.fol.52.col.3.à num.1.vbi dicitur cui competat, & quãdo & de actione pro tutelæ diſputatur.
Actio commodati quæ tam directa quam contraria bonæ fidei eſt, cui, & ad quid competat & vnde deſcendat,3.tomo fol. 54.col.1.num.1
Actio præſcriptis verbis quando bonæ fidei quando ſtricti iuris ſit, 3.tom.fol.55.col. 3.num.1.&.col.4.num.7

Actio

INDEX.

Actio præſcriptis verbis æſtimatoria cui cõpetat, qualiter in ea libellus concipiatur, quare introducta, 3. tomo, fol. 56. col. 3. à num. 9.

Actio præſcriptis verbis ex permutatione deſcendens cui competat & ad quid, & quæ requirãtur vt competat & qualiter in ea libellus concipiendus ibi col. 3. à. n. 12

Actio petitionis hæreditatis quæ bonæ fidei eſt, vniuerſalis, mixta, perſonalis, & realis, cui aduerſus quem, ad quid cõpetat, & quæ requirantur vt competat, & quo modo in ea concipiatur libellus, 3. tomo, fol. 56. col. 4. à. n. 1

Actio pro dote exigenda vel repetenda ex ſtipulatu dicitur, & rei vxoriæ, quæ quibus competat, & an bonæ fidei ſit, & quæ habeat priuilegia declaratur, 3. tom. fol. 58. à. 1. ad. n. 7

Actio ex ſtipulatu pro dote quando marito competat, 3. tomo, ibi col. 3. à num. 11. & quando competat, & quibus modis intentetur, fol. 59. col. 1. à. n. 27

Actio de dolo non perpetuatur per litis conteſtationem, 1. to. fol. 50. col. 3. à. nu. 12

Actiones deſcendentes ab ſtatutis conditis à ducibus marchionibus epiſcopis, aut correctoribus an ſint perpetuæ, 3. tomo, fol. 3. col. 3. n. 15

Actiones arbitrariæ quæ dicantur quæ earũ ſit natura quo modo in eis libellus concipiatur, in quo differant ab actionibus bonæ fidei, 3. tomo, fol. 61. col. 1. n. 1

Actiones priuilegiatæ quæ dicãtur, & an ſit in eis libellus neceſſarius, 3. tomo, fol. 62 col. 1. à. n. 1

Actionũ tam realium quã perſonalium cauſa proprinqua & remota quæ ſit, & cauſam remotam in actionibus perſonalibus in realibus propinquam exprimendam, 1. tomo, fol. 38. col. 2. à. n. 23

Actionum formulæ ſublatæ ſunt, non tamẽ actio pro vt ſumitur pro iure agendi, 3. tomo, fol. 1. col. 1. n. 1. 2. & 3

Actionum diuiſio ſcilicet bonæ fidei, & ſtricti iuris, an iure canonico procedat, 3. tomo, fol. 40. col. 3. n. 17

Actionum appellatione tam directa intelligitur quam contraria ibi. n. 20

Actor quæ attendere debeat & actoris officiũ traditur, 1. tomo, fol. 8. col. 3. n. 6. & 7

Actor quæ debeat conſiderare ante quam reum conueniat, 1. tomo, fol. 26. col. 4. à n. 80. & fol. 32. col. 1. à. n. 42. ad. n. 56

Actor forum rei ſequitur, & quando non ſequatur, 1. tom. fol. 45. col. 1. n. 35. & fo. 101. col. 2. num. 3. vbi traditur quid obſeruetur ſi reus plures iudices habeat.

Actor intra quod tempus exceptionibus rei reſpondere, & inſtrumenta producere teneatur, & quæ ſit huius rei praxis, 1. to. fol. 51. col. 4. à. n. 32. ad. 39

Actor quod tempus habeat ad reſpondendum ſi libellus rei continet reconuentionem, ibi num. 34

Actor plura habet remedia contra contumacem reum cui conceditur ſi non ſit vno remedio ſatis proſpectum alio vti, 1. tomo, fol. 85. col. 3. n. 1. & 2

Actor inuitus agere non compellitur, 3. tomo, fol. 61. col. 2. n. 2

Actor quibus vtatur remedijs aduerſus contumacem, 2. tom. 2. par. c. vnico. n. 10. fo. 36. etſi non ſit ei vno ſatis, conſulem alterum eligere poteſt. n. 16

Adulterij crimen ſola tranſactione non remittitur, 1. tomo, fol. 147. col. 2. n. 2

Aduocati falſum ſtylum citantes, ac ſi falſam legem citauerint puniuntur, 1. tomo folio. 1. col. 4. num. 12.

Aduocati officium laudabile, 1. tomo fol. 13 col. 4 num. 3

Aduocati quæ debeant obſeruare ibi nu. 4

Aduocati non debent eſſe hæretici, infideles, excommunicati, infames, procuratores ibi, num. 7

Aduocati ante quam accedant ad officium aduocationis quæ debeant obſeruare ibi à numero. 9

Aduocati hodie debent eſſe graduati, approbati, examinati, & in principio ſui officij & cuiuſlibet anni debent iurare de bene exercendo officio, 1. tomo fol. 14. col. 1. à nu. 11.

Aduocati de conſuetudine in tribunalibus inferioribus nec examinantur nec iuramentum præſtant ibi num. 17.

Aduocati quæ in exordio litis iurare debẽt, 1. tomo fol. 14. col. 2. num. 18.

Aduocati circa obſeruationem iuris regni quæ tenentur obſeruare ibi à nu. 22

Aduocati facientes articulos ſuper eiſdem primæ inſtantiæ vel directo contrarijs, qualiter puniantur, 1. tomo folio. 181. columna. 3. num. 17.

Aduocati clientulo victoriam cauſæ ne promittant, ne iniquam cauſam defendant, ſi contra fecerint mortaliter peccant. &

INDEX.

ad reſartionem damni tenentur, fol.15, col.1.n.38.&.39.tom.1

Aduocati qui à principio iuſtam cauſam putarunt, ex poſt facto iniquam eſſe cognoſcentes quid facere debeant, ibidem numero.40

Aduocati an poſsint cauſam dubiam defendere ibi.n.42.remiſ.

Aduocati qui iniuſtã cauſam eſſe intelligũt clientulo nõ poſſunt conſulere vt faciat pactum vel tranſactionem ibi.n.41

Aduocati ſuper cauillationes, vel conſulendo clientulo vt veritatem neget, iuſtã cauſam abſtulerint aduerſario reſarcire damnum tenentur, & arbitrio iudicis ſuſpenſi ſunt, tom.1.fol.15.col.2.n.43

Aduocati qui iuſtam cauſam ſua negligentia, vel imperitia amittunt, ad intereſſe tenentur cum duplo, & mortaliter peccãt, quando ſe iactant peritos, ſecus ſi clientuli eorum ignorantiam cognoſcebant, tomo.1.fol.15.col.2.n.44

Aduocati cauſas ſumma debent fidelitate defendere, & ſi arcana ſui clientuli parti aduerſæ reuelauerint ad quid teneantur, tom.1.fol.15.col.1.n.45.&.46

Aduocati nec in ſecunda inſtantia debent parti aduerſæ fauere & qui ſemel cauſam protegendam ſuſcipiunt, non poterunt illam deſerere ibi.n.47

Aduocati poſſunt ſine reuolutione librorum iuſtum patrocinium vendere æquo ſtipendio ibi num.48.&.49. qui plus debito exigunt mortaliter peccant numero.50

Aduocati an poſsint aliquid vltra ſalarium à lege taxatum ſalua conſcientia percipere, ſi vltro oblatum ſit, 1.tom.fol.15.col.4.n.51.60.&.61

Aduocati olim de quota litis paciſci non poterant, & quid hodie ſeruetur.fol.16.col.3.num.63

Aduocati victoriæ nomine nihil poſſunt percipere ibi.n.64

Aduocati gratis tenentur præſtare patrocinium pauperibus, in locis quibus publico ſtipendio non ſunt conducti aduocati pro pauperibus ibi.n.65

Aduocati in libellis ne citent iura, ne patrocinentur contra legem expreſſam regni, & ſumma diligentia, à tabellionibus, procuratoribus, & alijs expertis de ſtylo audientiæ inquirant, tomo.1.fol.16.col.3.num.66.67.&.68

Aduocati vtriuſque partis quæ attendere debeant facta publicatione, tomo.1.fol.72.col.4.à num.1

AEtas quomodo probetur, tomo.1.fol.69.col.3.&.4.n.127.remiſ.

Agentis perſona ante omnia legitimanda, tom.1.fol.103.col.3.n.17.quod in iudicio quantumcunque ſummario procedit, ibi col.3.num.22

Allegata probare eſt de ſubſtantia iudicij, to.1.fol.60.col.4.n.2

Aggreſſor grauius punitur illo qui in ipſa rixa delinquit, tomo.1.fol.158.col.1.num.23.&.24

Agri menſuratio cuius expẽſis fieri debeat, qua actione teneatur agri menſor qui dolo vel culpa intulerit grauamen partibus, 3.tomo, fol.12.col.3.&.4

Alcaldes de corte y chancillerias in criminalibus, quo modo procedant, 1.to.fol.185.col.3.&.4.n.1

Alcaldes del crimen, de hijos de algo, alcaldes mayores regni Galleciæ de quibus cognoſcant, 1.tomo, fol.24.col.4.à numero.40.ad.numerũ.49.& ab eis in quibus cauſis appelleter & ad quos iudices ibi numero.46

Alendus eſt filius à parte lite pendente ſuper filiatione ſi in quaſi poſſeſsione ſit filius, 3.tomo, fol.31.col.4.n.10

Alienatio aut ſimulata, aut in fraudem, 3.tomo.fol.18.col.2.n.5

Alienatio ſimulata eſt inualida nec iuramẽto firmatur, ibi num.6

Alienatio in fraudem eſt valida ibi numero ſeptimo.

Alienatio in fraudem quibus modis contingat ibi.n.11

Alguaceli epiſcopi laici ſine metu excommunicationis poſſunt de manu iudicis capere clericum & quando ſine mandato, tom.2.fol.52.col.4.c.vni.n.6

Animus occidendi vel non deprehenditur ex inſtrumento percuſsionis, 1.tom.fol.147.col.3.n.127.&.128

Animus iniuriandi in delictis requiritur, tomo, 1.fol.159.col.1.n.38

Appellare qui poſsint, 1.tomo, fo.161.col.3.num.1

Appellare tertio, princeps ex plenitudine poteſtatis concedere poteſt, tom.1.fol.6.col.4.n.8

Appellare condemnatus regulariter poteſt, & quibus caſibus non, tom.1.fol.161.col.3.num.

INDEX.

3.n.130.remiſ.

Appellare tertio non licet, 1.tomo, fol.201. col.3.n.9

Appellari à ſententia interlocutoria non continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam minimè poteſt & quod ſit grauamen, & quando ab interlocutoria appellatur quid iudex ad quem teneatur facere, 1.tom.fol.188.co.4.n.20.ad.n.24.& fol.190.col.3.n.10

Appellari ab interlocutoria iure canonico poteſt, & quid circa hoc conc.Trid diſponat, 1.to.fol.189.col.2.à.n.25.ad num.28

Appellari non poteſt à ſententia qua quis mittitur in poſſeſsionem ex primo decreto, 2.tom.2.par.c.vni.n.108. fol.43. col.4

Appellari non poteſt à vicarijs generalibus epiſcoporum ad ipſos epiſcopos, ſecus à vicario foraneo epiſcopi, 2. tom. fol.12. col.3 n.4.&.5

Appellans condemnatus interim quo adjudicem appellationis remittitur in carcere retinendus eſt, 1.tomo.fol.117.col.4. num.113

Appellans quomodo ſe debeat præſentare, & quid petere, 2.tomo.5. par.c.vni.n.12 fol.57.col.4

Appellans debet ſe præſentare cum teſtimonio appellationis intra terminum præfixum à iudice, & quid ſi non præfixerit terminum & qui termini ſint tam iure regio quam canonico præfixi; 1. tom. fol.193. col.1.à.n.1.vſque ad.6

Appellans quando ſententia confirmatur condemnatur in expenſis, ſecus quando revocatur, 1.tom.fol.200.col.1.n.9

Appellans iudici conuitiari non debet nec è contra ſine pœna, 1.tomo, fol.191.col. 1.n.45

Appellans omnia acta proceſſus ſuis expenſis deferre tenetur ad ſuperiorem & reus citeis vti volet pro fata ſoluit, 2. tomo, 5. par.c.vni.n.7.fol.56.col.2

Appellanti præſentato coram auditoribus regijs cum teſtimonio appellationis, datur prouiſio regalis, quę dicitur vulgo mejora, & quid debeat continere, & quid impetrans facere debeat, 1.tomo, fol.194. col.1.à num.9.ad.n.12

Appellanti intra quod tempus notarius teneatur acta exhibere, & iudices qui impediverint qua pœna teneantur, 2. tomo, 5. parte.c.vni.n.7.fol.56

Appellanti quid à iudice ad quem tribuendum, 2.tom.5.par.c.vni.n.13. fol.57

Appellantis intereſt ſcire coram quo iudice debeat comparere, 1.to.fo.190.co.3.numero 39

Appellatio quo iure inuenta ſit & an lege tolli poſsit, 1.to fol.187.col.4.n.6.&.7

Appellatio aut iudicialis, aut extraiudicialis quæ ſit ibi num.8.&.9

Appellatio extraiudicialis quotuplex & an proprie appellatio ſit ibi.n.10

Appellatio & prouocatio idē ibi eodē.n.10

Appellatio habet duos effectus ſuſpenſiuū, deuolutiuumque, & quis ſuſpenſiuus deuolutiuuſve dicatur, 1.tomo.fol.88.col. 1.& num.11.12.&.13

Appellatio reſpectu futuri euentus ſuſpendit, reſpectu præſentis extinguit iuriſdictionem eodem num.12

Appellatio intra quod tempus interponenda tam iure canonico quam ciuili vel regio ibi num.14.&.15

Appellatio à ſententia vltimæ executionis habet effectum deuolutiuum tantum nō ſuſpenſiuum, 1.tom.fol.112.col.1.n.43

Appellatio à iudicibus facillime concedenda, 1.tomo, fol.178.col.2.nu.131.

Appellatio in omnibus cauſis interponi poteſt, ab omnibus perſonis & ab omnibus iudicibus exceptis quibuſdam caſibus remiſ.traditis, 1.tom.fol.188. col.3.n.17.18. &.19

Appellatio quo modo interponenda, 1.to. fol.189. col.4.n.29.ad.n.32

Appellatio ab interlocutoria ſemper in ſcriptis proponenda, 1.tomo, ibi.n.33

Appellatio quæ debeat continere, ibi num. 36.37.&.38

Appellatio alternatiua an & quādo valeat. 1. tomo, fol.190.col.3.n.39

Appellatio quando valeat ſi in ea apoſtoli non petantur, 1.tomo, fol.190. colum.3. num.40

Appellatio de minori ad maiorem iudicem fieri debet ibi.n.43

Appellatio gradatim non omiſſo medio facienda, ſed ad Regem omiſſo medio iure regio appellatur ibi.nu.43. &.2.tomo,5. par.c.vni.n.4.fol.55.col.2

Appellatio à diffinitiua etiam ex cauſis ſecūdæ inſtantiæ inſtificatur ſecus ad interlocutoria, 1.to.fol.191.col.3.n.47.48.&49

Appellatio ſententiam nullat, non confirmat ibi.num.50.&.51

Appellatio iure regio ad quos iudices facien

INDEX.

da ſecundum varietatem cauſarum ibid. num.52

Appellatio coram quo Iudice, & intra quod tempus interponenda, 1.tom.fol.192.col. 1.n.53.& fol.175.col.4.n.4

Appellatio deſerta quando declaranda, & ex quibus cauſis, 1.tom.fol.193.col.4.n.7

Appellatio iure Regio nõ admittitur in cauſis non excedentibus ſummam.400. marapetinorum, & quando admittatur, 1. tomo,fol.202.col.4.n,1.&.2

Appellatio ad conſiſtorium quando facienda vel non, 1.tomo,fol.203.col.1.n.3

Appellatio ad conſiſtorium intra quod tempus interponenda & præſentatio facienda ibidem.n.4.&.5

Appellatio ad conſiſtorium quo modo interponitur. ibi.à.n.7.vbi praxis & termini huius inſtantiæ traduntur

Appellatio in dubio non deſerta declaranda 1.tomo,fol.209.col.4.n.17

Appellatio victoris ſi deſerta efficiaturpotest adhærere appellationi victi non ex ſua perſona ſed ex perſona victi, 1. tom,fol. 219.col.2.n.106.&.107

Appellatio an ſit admittenda vel non ſuperior cognoſcit, 1.to.fol.221.col.1.n.135

Appellatio an & quãdo tolli poſsit per principem vel legem, 2. tom.5. part. c.vnico, num.1.fol.54.col.3

Appellatio in caſu prohibito quẽ habeat effectum,& an tũc attẽtata per iudicẽ â quo reuocentur, tom.2. part.5.c.vni.n.2.ibi.

Appellatio ab interlocutoria indiſtinctè ſublata eſt, 2. tomo, 3.par.c.vni.nu.3.fol. 47.col.4.vbi tractatur intra quod tempus finiatur.

Appellatio in foro eccleſiaſtico intra quod tempus interponenda, & an poſsit terminus per iudicem reſtringi.2.tomo, 5. par. c.vni.n.5.fol.55.col.4

Appellatio in foro eccleſiaſtico coram quo iudice interponenda,ibi.n.8

Appellatio à diffinitiua cauſas grauaminis non debet continere, ſecus ab interlocutoria, 2.tomo,5.par.c.vni.n.9.fol.56.col. 1.&.1.tomo,fol.190,col.1.n.34.&.35

Appellatio quando dicatur deſerta, aliqua negligentia appellãtis ibi num.11

Appellatio ab interlocutoria quibus actibus proceſſus iuſtificetur, 2. tom.5.par.c.vni. nu.18.fol.59.col.3.&.4

Appellatione à iudice denegata quid obſeruandum ſit, 2.tom.5. par.c.vni. n.24.fol. 61.col.3

Appellationem eſſe generale bonum mundo,theriacam contra venenum primi iudicis, portum ſecurum nauigantibus, 1. tomo,fol.187.col.3.n.2.&.3

Appellationem ab interlocutoria quando iudex iniuſtam eſſe intelligat quid teneatur facere, 2.tomo, 5.part.c.vni.num.20 fol.60.col.1

Appellationis remedium valde frequens, & neceſſarium hominibus vt fol.1. tom. fol.187.col.3.n.2

Appellatio diffinitur, 1.tomo ibi.n.4.&.5

Appellationis teſtimonium quo modo præſtandum & petendum, 1.tom.fol.192.co. 2.n.54.&.55

Appellationis ab interlocutoria iudex retento proceſſu quid teneatur ante omnia obſeruare,2.tomo,part.5.c.vni.n.19.fol.59. &.60

Apoſtoli appellationis qui dicantur & eorum quæ ſpecies ſint, 1.tomo,fol.190.col. 3.&.4.n.41.&.42

Apoſtoli appellationis petendi intra quod tempus ſint,& cuius expenſis dandi,2.to. 5.part. c.vnic. num.6.fol.56.col.2

Archiepiſcopus habet iuriſdictionem in epiſcopos ſuffraganeos, non tamen in ſubditos epiſcoporum, nec eos ordinare: poteſt,2.tom.fol.4.col.1.ànu.13.ad18

Archiepiſcopus in diœceſi epiſcoporũ ſuffraganeorum non poteſt cõſtituere officialem foraneum ad cõgnoſcendum de cauſis appellationum, 2.to.fol.4.col.2.n.19

Argumentum à contrario ſenſu non ſumendum ad correctionem regulæ prohbentis, 1.tomo,fol.189.col.1.&.2.n.24.

Argumentum de tempore ad locum validũ eſt, 1.tomo.fol.151.col.1.n.179

Armorum vſus clericis prohibitus, 1. tomo, fol.230.col.1.n.10

Armorum vſus regulariter eſt iure regio prohibitus, 1.tomo,fol.229.col.1.n.6

Armorũ appellatione tam offenſibilia quã defenſibilia continentur eodem.n.6.vbi num.7.plura de armis traduntur.

Armatus præſumitur ſe prius ad rixam paraſſe, 1.tomo,fol.158.col.3.n.27

Articuli vulgò interogatorios appellati quo modo concipiendi, 1.tomo, fol.64. col. 4.n.60.&.61

Articuli de iure communi ad interrogatorijs differunt ibi.n.62

Articuli dantur, vt per eos teſtes examinentur,

INDEX.

tur, 1.tomo,fol.69.col.3.n.128
Articuli directo contrarij qui dicantur, 1.tomo,fol.196.col.1.n.17
Articulorum forma ex parte actoris, 1.tom. fol.64.col.4.n.63
Articulorum copia an sit parti aduersæ danda, 1.tomo,fol.70.col.1.n.129
Articulos qui facit non censetur fateri id quod dicit, nisi pro positionibus ponat secus qui positiones facit, 1.to.fol.66.col.3.num.87. &. 88
Articulus quid sit, 1.to. fol.64. col.4. n.61
Assassinus est inimicus diffidatus reipublic. & potest vbique occidi, 1.tom. fol.148. col.1.num.133
Assassinus quis dicatur ibi, & à num.134. ad num.140
Atroces causæ & graues quæ dicantur, 1.to. fol.168.col.3.nu.34
Attentatorum reuocatio quando petenda, 2.tom.5.part.cap.vnic. fol.60.col.1
Auditor cameræ apostolicæ est iudex delegatus,2.tom.fol.15.col.4.num.22
Auditores cancellariæ,de quibus causis cognoscãt, 1.to.fol.24.col.2.n.35.36. &.37
Auditores Regij absque timore excõmunicationis examinãt literas apostolicas, & earum executionem suspendunt, quãdo concessæ fuerunt contra leges regni, & quando contra leges concessæ dicantur, ibi num.37.&.38.col.2
Auditores suspendunt executionem literarum apostolicarum, præmissa supplicatione ad Papam, quam debent prosequi alioqui excommunicationem non euadunt.ibi,num.39
Auditores Hispalenses de quibus causis cognoscant, 1.to. fol.25.col.2.à nu. 50. ad num.58
Auditores Canariæ de quibus causis cognoscant, 1.to.fol.25.col.3.num.58
Auxilium secularis iudicis quando inuocandum, 2.tom.fol.21.col.4.num.18

B Eneficialium ius non acquiritur ex sola possessione,tomo.2.part.2. cap.vnic. num.66.fol.40.col.4.
Beneficia sola canonica institutione acquiruntur, ibi.num.65
Beneficij fructus iã percepti œconomo assignari possunt causa custodiæ,ibi nu.75
Blasphemia quid sit, 1.to.fol.231.col.1.n.14
Blasphemi qua afficiantur pœna.eod.num. 14.remiss.
Bona fides resultat ex titulo habili. 3. tom. fol.15.col.2.num.19
Bona fides in cõtractibus emptionis & venditionis requiritur tempore contractus, & traditionis,ibi num.21.
Bona fides quas habeat significationes.3.tomo,fol.40.col.4.à num.2.

C.

C Alumniæ iuramẽtum de cõsuetudine huius regni in tribunalibus secularibus non seruatur.1.to.fol.39.col.1.n.40.
Calumniæ iuramentum non est de substantia iudicij,nisi à parte petatur, & ideo tacitè omissum non inducit nullitatem,sed non potest expressè renuntiari,ibi nu.46 &. 47
Calumniosus accusator qualiter puniẽdus, 1.tom. fol.159. col.3. nu.54.&.55
Capituli Oduardus de solutionibus remedium.to.2.part.3.cap.vnic.à nu. 4.ad nu. 7.fol.48.col.1.
Captiui bonis curator datur, & absentis quãdo ex actis processus de absentia constat, aduersus quem actor suã actionem proponit, quando procuratorem non reliquere vel de proximo venire nõ speratur, to.1.fol.88.col.3.n.5.6.7.&.8
Captus carceribus non præcedentibus indicijs,eximi potest à priuato impunè si aufugerit non habetur pro confesso,tom.1. fol.135.col.1.num.5
Captura delinquentium,vide in verbo, delinquentes.
Carcer delinquentibus arbitrio iudicis assignatur, tom.1.fol.135.col.2.num.10
Carcer nõ ad pœnam,sed ad custodiam est constitutus,ibi num.11
Carcer mulieris, vide mulieres, carcerari pro debitis quæ personæ non possunt, 1.tomo, fol.104. col.3.nu.33. &.34
Carcerari pro delicto nobilis & mulier possunt, to.2. fol.20. col.1. &.2,n.3.&.4
Carcerari pro debito non potest clericus, tom.2.par.3.cap.vnico.n.5.fol.48.col.2
Carcerati causa pia est,& celeriter expediẽda,to.1. fol.151. col.4. nu.fin.
Carceribus fractis fugiens pœna capitis punitur, & pro confesso habetur, tom.1. fol.135.col.2.nu.7.8.&.9
Carceris plures species esse,& quãdo ad pœnam quando ad custodiam dentur, 1.to. fol.135.col.2.&.3.à num.12

INDEX.

Carceris custos qui mulierem carceratam carnaliter cognouerit, qua pœna puniatur, tom. 1. fol. 135. col. 3. num. 14. 15. & 16

Carceris custos quæ debeat curare, ibi. n. 17

Causa iusta efficit, vt licitè possit à iure communi recedi, tom. 1. fol. 132. col. 2. nu. 63

Causa multis modis sumitur: & in proposito quomodo sumatur, & quid cõprehendat, to. 1. fol. 6. col. 3. nu. 2. & 3

Causæ breues quæ dicantur, 1. tom. fol. 189. col. 4 num. 32

Causæ graues & atroces quæ dicantur, to. 1, fol. 168. col. 3. num. 34

Causæ sola veritate attenta terminandæ, to mo. 1. fol. 57. col. 1. nu. 36

Causæ omnes ad forũ ecclesiasticum pertinentes in prima instantia coram ordinarijs terminandæ intra biennium, nec posse quenquam de eis ante appellationem cognoscere exceptis quibusdam casibus, to. 2 fol. 14. col. 2. num. 1. 2. 3. 4. & 5. & fol. 15. col. 1. à num. 14. & 15

Causæ iure regni quo ordine terminentur, tom. 1. fol. 14. col. 4. num. 36. & 37

Cedens bonis omnia bona creditoribus dimittere debet & quid possit retinere, to. 1 fol. 116. col. 2. num. 9

Cedens bonis cautionem de soluendo ære alieno cum ad pinguiorẽ peruenerit fortunã præstare debet & tunc non est obligatus, nisi in quantum facere potest, to. 1 fol. 116. col. 1. num. 10. & 11

Cessio bonorum non liberat à naturali vel ciuili obligatione, sed tantum exceptionem parit, & ideo in animæ iudicio tenetur cedens licet actu ignominioso cesserit, tom. 1. fol. 116. col. 3. num. 12. 13. & 14

Cessio ipso iure censetur facta si per spaciũ sex mensium debitor in carcere maneat, & tunc erit creditoribus tradẽdus, & qui præferantur, in quo cõsuetudo seruatur, 1. tomo, fol. 117. col. 1. num. 22. & 23

Cessio bonorum non habet locum in crimi nalibus quacunque pœna imposita, 1. tomo, fol. 177. col. 1. n. 119. & quid iure regio statutum, num. 120

Cessio bonorum absque actu ignominioso est facienda, præcedente condemnatione, vel confessione iudiciali, tomo. 1. fol. 116. col. 2. n. 7. & 8

Cessio bonorũ quid sit, quid operetur, quæ ad eius validitatem requirantur, & quis possit bonis cedere, tomo. 1. ibi num. 4. remis.

Cessione facta non liberatur fideiussor, tomo 1. fol. 116. col. 3. n. 16

In cessione bonorum quid olim & hodie statutum ibi fol. 116. col. 4. n. 20. & 21

Cessionem facere non potest nisi qui carcere detinetur, ad instantiam creditorum vel ad petitionem vnius: quæ cessio omnibus præiudicat absque citatione, tom. 1. ibi col. 1. n. 5. & 6

Cessionarius dicitur creditor, 1. tomo, fol. 96. col. 3. n. 33.

Cessionis beneficio renuntiari non potest, & an iuramento possit. 1. tomo, fol. 116. col. 3. n. 15

Cessionis beneficio nõ gaudet debitor obligationis descendẽtis ex delicto ibi col. 4. numero. 17

Cessionis beneficio vti nõ potest qui prius petierat quinquennalis delationis beneficium, 1. tomo, fol. 117. col. 3. n. 6

Cessionis bonorum processus, tomo, 1. fol. 120. col. 4. n. 1

Citandi sunt omnes de quorum præiudicio principaliter, non secundario agitur, tomo, 1. fol. 35. col. 2. n. 39. & 40

Citandi modi in foro ecclesiastico traduntur, tomo, 2. fol. 17. col. 1 à num. 2

Citari debet reus personaliter vt habeatur pro confesso non facta contestatione in tranquem dies, vel eius procurator specialiter constitutus ad illam causam, to. 1. fol. 51. col. 4. num. 33. & 34

Citasse aliquem asserenti núntio creditur, tom. 1. fol. 34. col. 4. num. 31. & quid iure regio seruetur, ibi à num. 32

Citatio para remate in executionibus quomodo facienda, to. 1. fol. 105. col. 4. à nu. 43

Citatio quid sit. 1. to. fol. 33. col. 4. n. 1

Citatio omni iure introducta est, ibi col. 1. num. 7

Citatio necessaria est ad iudicia inchoanda, ibi num. 3

Citatio tolli nec per legem nec per principem potest, ibi nu. 9. & 10

Citatio à iure diuino & naturali descendit, sed forma citationis à iure positiuo, ibi num. 7. & 11

Citatio prima est de iure naturali ideo tolli non potest, secus reliquæ citationes præparatoriæ sententiæ, to. 1. fo. 34. co. 2. n. 12

Citatio pluribus casibus necessaria non est quia defensio reo non competit, tom. 1. fol. 34. col. 2. num. 13. remiss.

Citatio aut realis aut verbalis est & quæ realis verba-

INDEX.

lis verbalisve sit ibi nu.14. 15. &. 16
Citatio verborum alia iuris altera hominis, hominis plures species citationis traduntur, 1.to. fol.34. col.3.à n.10.ad num.38
Citatio si facienda sit extra locum iudicis licet intra territoriũ necessarium est mandatum inscriptis ibi col.4.nu.27.vbi traditur quid seruetur apud Lusitanos.
Citatio etiam in criminalibus absq; iudicis mandato non procedit adeo vt si nũtius sine mandato aliquẽ personaliter caperet eius confessio esset nulla ibi numero.28.&.29
Citatio quibus casibus sine mãdato per nuntium fieri potest ibi.nu.30. remissiue.
Citatio interponi debet à iudice competente licet citatus a non competente teneatur comparere ad allegandum priuilegium, nisi notoriè constet de incompetentia iudicis ibi nu.41.&.42
Citatio vt firma sit decerni debet per iudicẽ ad instantiam partis quod præsumitur semper quando citatio in actis processus inuenitur, nisi iudex ex officio procedat. 1.to.fol.35.col.3.nu.43.ad num.47
Citatio in criminalibus qualis esse debeat. 1.tomo.fol.180.col.2.nu.8
Citatio est fundamentum ordinis iudiciarij par.1.2.to.cap.2.nu 1.&.2.vbi plura de citatione remissiuè.fol.17.col.2.
Citatio per edictũ quando fiat, sit licita quæ requirantur vt fiat, ibi, vsq; ad num.11
Citatio quando fiat per proclama, 2.to.fol. 18.col.3. nu.12
Citatio per tabellionem, vel notarium quãdo fiat. ibi num.14
Citatio quando remaneat circumducta & sublata, vt reus sit de nouo citandus, to.2 fol.20.col.3.à num.7.ad.10
Citatio ad duo arctat, scilicet ad comparendum, & in termino comparendum, ibi, col.4.num.11
Citatio est nulla actore & reo non comparente, ibi, col.4.num.12
Citatio peremptoria, quãdo dicatur, 2.par. cap.vnic.num.24. fol.37.col.3.tom.2
Citatio noua post peremptoriam, pierumque datur, ibi nu. 26
Citatio peremptoria iure regio ad primum decretum non est necess ibi, nu.30
Citationi destinatus nuntius absque commissione, & mandato iudicis citare non potest, tom.1.fol.34.col.4.nu.26
Citationis per nuntium tam intra quam extra ciuitatem praxis, tom.2.fol.18.col.3. à num.15.ad num.24
Citatus remanet ipso iure excommunicatus per incusationem contumaciæ termino elapso, neque auditur non solutis expensis.tom.2.fol.20.col.4.nu.13.&.14
Ciuitate interdicta suburbia interdicta non videntur, tom.1.fol.47.col.2.nu.69
Clausulæ omnium libellorũ sententiarum petitionum, & aliorum actuum iudicialium huius operis explicantur in singulis libellis, vbi cõtinentur, vbi an sint necessariæ, vel in vsu, & alia plures leges.
Clerici in spiritualibus, à seculari potestate iure diuino, in cæteris casus iure positiuo sunt exempti, tom.2.fo.6.col.2.n.2.
Clerici primæ tonsuræ vt gaudeant priuilegio fori quid requirat Concil.Trid.2.to. fol.6.col.3.num.6
Clerici primæ tonsuræ casu quo amiserunt priuilegium fori,& vltimo supplicio damnantur non degradantur.ibi, colum.4, num.8
Clerici si post delictum commissum assumpserunt ordines an possint à seculari iudice puniri,eod.num.8.remis.
Clerici si à laico instituantur hæredes testamenti publicatio coram seculari iudice facienda est,tom.2.fol.10.col.2.num.42
Clerici pauperes conuenti pro debitis quo beneficio vtãtur, tom.2 par.3. cap.vnico.num. 4.fol.48.col.1
Clerici non possunt conueniri vltra quam facere possunt, nec pro debito incarcerari,ibi num.5
Clerici an possint renũtiare beneficio,cap. Oduardus, etiam cum iuramento in quibus casibus locum non habeat, ibi. nu. 6. vbi num.7.praxis præcipitur.
Clerici vt incarcerentur quid obseruandũ, to.2.par.4. c.vnico.n.2.fo.50.col.2.&.3
Clerici nõ pro quolibet delicto incarcerandi sunt, & quando sint incarcerandi quæ obseruentur, ibi, num.5
Clerici damnati pœna perpetua carceris, an possint testari,& instituti,ibi nu.8.
Clericorum vita & conuersatio qualis esse debeat.
Coarctata negatiua quomodo probanda, to.1.fol.160.col.3.num.68
Commodatum à precario in quo differat, tom.3.fol.54.col.2.nu.3
Commodatarius quãdo de dolo & culpa teneatur, & quid si res perempta sit apud eum

eum ibi.pag.106.n.4.&.5
Comparitio literarum ſemiplenam tãtum probationem inducit,tomo.1.fol.96.co.1,num.27
Comparitio coram iudice non inducit expreſſum conſenſum prorogationis iuriſdictionis eius,tomo.2.fol.15.col.4.n.24
Comparitio an tribuat iuriſdictionem, to.2 fol.21.col.4. n.3
Compenſatio in depoſito non admittitur, 3.tomo,fol.49.col.2.n.11.&.fol.60.col.3. num.32
Compenſatio eſt ſolutio, tomo.1.foli.108. col.2.n.8
Compenſatio quando in actionibus bonæ fidei,& ſtricti iuris admittatur, & quando & quid ſit,to.3.fol.60.col.2.à.n.31
Coloni res quando ſint obligatæ pro mercede,tom.3.fol.21.col.2.n.23
Coloni res inuectæ in fundo ruſtico quando ſint tacitè pro mercede obligatæ, tomo.3.fol.21.col.2.n.23
Colonus quis dicatur, & in quo differat ab inquilino,3.tom.fol.21.col.2.n.25.&.26
Concil.Triden. conſeruator Rex Hiſpaniarum eſt,to.2.fol.14.col.3.n.9.&.10
Condemnantus in ciuilibus,vel criminalibus,intra quod tempus ſoluere teneatur, to.1.fol.174.col.4.n.115.116.&.117
Concluſio in libello quibus caſibus neceſſariano ſit de iure communi.fol.38.col.3. nu.32. to.1.remiſsiuè.
Concluſio tam ex parte actoris quam rei eſt neceſſaria, 1.tomo,fol.56.co.2,n.30
Concluſio an ſit de ſubſtantia proceſſus, 1. tomo,fol.77.col.2.n.2
Concluſio à iudice inuitis partibus fieri poteſt, 1.tomo,fol.77.col.4.n.3
Concluſio quid ſit, 1.tomo,ibid.n.1
Concluſio in criminalibus licet de iure nõ ſit neceſſaria ea tamen in praxi vtuntur aduocati, 1.tomo,fol.159.col.2.num.49 &.50
Concluſione facta ad diffinitiuã, poteſt de iure allegari cuius allegationis copia parti non datur niſi in actis proceſſus rediga tur, 1.tomo.fol.78.col.1.n.7.&.8
Concluſione facta peti poteſt reſtitutio, & quid iure regio ſeruetur ibi.nu.9.&.10
Concluſione facta poteſt deferri iuramentum dũmodo ante concluſionẽ ſit petitũ & quæ requirantur ad hoc vt deferatur & alia plura remiſsiuè ibi.n.11
Concluſione facta admittitur probatio per confeſsionem partis aduerſæ ibi.nu.12
Concluſione facta admittitur probatio per euidentiam rei & aſpectum loci, 1.tom. fol.79.col.1.n.14
Concluſione facta ad indagandam veritatem iudex poteſt inquirere & probationes admittere ibi.n.15
Quod procedit etiam in cauſis criminalibus vbi ad defenſionem rei omnis probatio admittitur ibi. n.16
Concluſione facta in criminalibus recipiuntur teſtes,tom.1.fol.79.col.1.n.16
Concluſionis forma quæ hodie ſeruãda ſit, tom.1.fol.77.col.4. vbi plurà remiſsiuè.
Cõcluſionis petitionis copia exhibenda eſt parti aduerſæ,tom.1.fol.78.col.1.n.5
Concubinarij materia tractatur remiſ.tom. 1.fol.130.col.3.n.12
Conditionis appellatione quid contineatur,tom.3.fol.4.col.1.n 4
Cõductor locare poteſt alteri niſi aliter cõuenerit,tom.3.fol. 21.col.2.n.27. &. fol. 44.col.2.n.2.
Conductor quis dicatur & ad quid teneatur ibi.n.4.&.6
Conductor qui propter peſtem à domo receſsit, non tenetur penſionem ſoluere, & propter alias cauſas contentas in, 3. tomo.fol,45.col.1.&.2
Confeſsio partis in actis iudiciarijs attenditur tanquam probatio, tom.1.fol.111.col. 3.num.39
Confeſsio à minore ſine curatore eſt nulla licet ſponte fiat, 1.tom. fol.152.col.2.nu. 6. &.7
Confeſsio ſola delinquentis non ſufficit ad condemnationẽ, niſi de delicto conſter, quòd etiam obtinet in confeſsione clerici,quicquid cõtrarium teneat Bernardus Diaz,to.1.fol.152.col.2. n.20. &.21. vbi plura de confeſsione.
Confeſsio in tortura facta niſi ſequatur ratihabitio non ſufficit, & requiritur quod indicia legitime præcedant, 1.tomo,fol. 167.col.3.à.n.23
Confeſsio in tortura facta an ſufficiat non ſecuta ratificatione quando reus in iudicio prius fuit confeſſus ibi.n.26
Confeſsionem iudex ab incarcerato priuſquã aliquis cum eo loquatur debet recipere,tom.1.fo.151.col.4.in fine,n.183
Confeſsionem iudex à delinquẽte quo modo recipere debeat, tom.1.fol.152.col.3. à.n.1.& vide.n.13.&.24

INDEX.

Confeſsionem delinquentis ſolus tabellio aſſumere non poteſt, ibi num. 2

Confeſsioni delicti à minore factæ curator nō ſtatim præſtet autoritatē, to. 1. fol. 152. co. 4. nu. 21. quia non valet confeſsio.

Confeſsionis ratificatio intra quod tempus facienda, to. 1. fol. 167. col. 4. a nu. 27

Confeſſus in cauſis ciuilibus pro cōdemnato habetur, ſecus in criminalibus vbi requiritur condemnatio iudicis, tom. 1. fol. 152. col. 3. num. 18. &. 19

Confeſſus minor cum autoritate curatoris an reſtituatur, ibi num. 22

Confiſcationis bonorum pœna iure regio locum non habet niſi in caſibus à iure expreſsis & plura de confiſcatione remiſ. 1. tomo, fol. 135. col. 4. nu. 19

Confiſcationis pœna an puniantur clerici, ibi num. 20

Conſilium Indorum eſt regium & ab eo non appellatur, to. 1. fol. 212. col. 4. n. 57

Conſtitutio, vide, lex.

Cōtumacia aut vera aut ficta quæ ſit, & quā do cōmittatur, 2. to. fol. 20. col. 1. n. 1. &. 2

Cōtumacia quādo ſit delictū, ibi nu. 3. &. 4

Contumacia creſcente debet creſcere pœna & quo modo contra contumacem clericum procedatur & quibus remedijs, to. 2. fol. 21, col. 1. à num. 15

Cōtumace reo exiſtente quo modo contra eum procedatur, to. 1. fol. 85. col. 3. à nu. 1. &. 2. tom. 2. par. c. vnic. nu. 10. &. 15

Contumace reo exiſtente in reſpondendo quid iudex debeat facere, 2. tomo, fol. 25. col. 3 num. 43

Contumacem, eſſe reum neceſſe eſt poſt litem conteſtatā vt procedatur ad ſententiam diffinitiuam, iure communi, ſecus regio, 1. tomo, fol. 87. col. 4. n. 5. &. 6

Contumax non dicitur ante incuſationem contumaciæ, 1. tomo, fol. 51. col. 2. n. 25. & fol. 16. col. 4. num. 14

Contumax verus non auditur appellās, 1. tomo. fol. 52. col. 2. num. 40. &. 41

Contumax qua pœna puniatur. 2. to. fol. 20 col. 2. num. 4. &. 5

Contumax vt quis reputetur quid requiratur ibi num. 6

Contumax vſque ad primum & ſecundum decretum compellitur vt tedio affectus veniat reſponſurus. 2. par. ca. vnic. n. 15. in 2. tomo, fol. 37. col. 1

Vide verbum miſsio, & decretum conuentio vide pactum.

Crimina quædam ſunt quorum accuſatio cuilibet competit: & tamen non ſunt publica, 1. to. fol. 131. col. 2. a nu. 41. vbi exempla traduntur.

Crimina publica a priuatis differunt, & eſt magni effectus an ſint publica vel priuata 1. to. fol. 131. col. 4. n. 49. & vide. nu. 52

Crimina publica ſunt omnia quæ cōtinentur in rubricis incipientibus ad legem ibi num. 48

Crimina omnia publica dicūtur iure canonico, ibi num. 50

Crimina quædam ſunt publica quædam priuata, & quæ ſint & cur ita appellentur, 1. tom. fol. 131. col. 1. à nu. 32. ad. n. 40

Crimina occulta quæ dicantur, 1. tom. fol. 125. col. 1. num. 12

Crimen publicū, aut latiſsime, aut late, aut ſtricte dicitur, 1. to. fo. 131. co. 3. à. n. 44

Crimē licet morte delinquētis extinguatur quo ad alias pœnas non tamen quo ad pœnam pecuniariam, 1. to. fol. 5. col. 2 nu. 29

Criminalibus in cauſis licet ad inſtar ciuiliū procedatur, earum tñ termini ſunt breuiores, & in eis feriatis diebus proceditur.

Criminalibus in cauſis omnis probatio poſt concluſionem in cauſa admittitur ad defenſionem rei, 1. tom. fol. 79. col. 1. n. 14

Culpa dolo comparatur, 3. tomo, fol. 49. col. 2. num. 4

Curator bonis dandus debet eſſe maſculus, fœmina ſi mater non ſit incapax eſt, 1. tomo, fol. 89. col. 2. nnm. 16

Curator bonorum qualis eſſe debeat, 1. tomo. fol. 89. num. 17

Curator non præſumitur ſuſpectus ex quo deſideret curam ibi num. 18

Curator bonis dandus quid ante adminiſtrationem teneatur facere. ibi. n. 19

Curator bonorum defuncti quid teneatur facere ante adminiſtrationem, 1. tomo, fol. 89. col. 4. n. 22

Curatori bonorum abſentis non datur decima, 1. tomo, fol. 89. col. 4. n. 21

Curator abſentis, vide abſentis curator.

Cuſtos carceris vide carceris cuſtos.

D

DAre verbum importat trāſlationem dominij, 3. tom. fol. 4. col. 2. n. 9

Debitor bona poſsidens nunquam ducitur ad carcerem, niſi pro fiſcali debito, 1. to. fol. 116. col. 1. n. 3. &. 4

Debitor olim iure regio creditoribus tradebatur, vt eis ſeruiret donec arbitrio iudicis debi-

INDEX.

cis debitum esset solutum; & quid post ea pragmaticis sit cautum, 1. tomo, fol. 137. col. 1. num. 20. & 21

Decimæ qua actione petantur, 2. tomo, fol. 23. col. 1. num. 4

Decimæ, aut prædiales, aut personales, aut mixtæ, & vbi soluantur, 2. tomo, fol. 23. col. 3. a num. 6

Decimæ vbi solui debent quando quis audierit diuina officia in vna parrochia in hyeme, & in alia in æstate, vel si habuerit plura domicilia in diuersis parochijs, vel quãdo dubitetur cuius parrochiæ domus sit, 2. tomo, fol. 24. col. 3. à num. 10

Decimæ de omnibus rebus debentur, nisi consuetudine aliud seruetur, 2. tom. fol. 24. col. 4. num. 14

Decimæ de fructibus arborum debentur, licet vno anno plures colligantur fructus, 2. tom. fol. 24. col. 3. n. 19. & 20

Decimæ debetur de prouentibus omniũ molendinorum, de furnis, piscarijs, pascuis, lacte, caseo, butyro quod fit ex lacte, & fructibus animalium, & quando soluantur, 1. tomo, fol. 24. col. 2. à. n. 21. ad. n. 29

Decimæ agnorum quando soluendæ. ibi, col. 2. n. 30.

Decimæ debetur de prædijs de nouo ad cultura redactis, nec ex omni negocio artifico & militia, 2. tom. fol. 25. col. 1. n. 31. & 33

Decimæ personales in toto orbe Christiano ex cõsuetudine nõ soluuntur, & quid in Hispania seruetur. 2. to. fo. 25. co. 3. n. 34. & 35

Decimæ nulla deducta expensa soluendæ, qui contra fecerit peccat mortaliter. 2. to. fol. 25. col. 3. num. 36. 37. & 38

Decimarum solutio fit secundum consuetudinem. 2. tomo. fol. 23. col. 3. n. 7

Decimas integre non soluẽs quibus teneatur pœnis, 2. tomo, fol. 25. col. 4. n. 39

Decimas non soluens est in peccato, licet ab eo non petantur ibi. fol. 25. col. 4. n. 41

Decimas subtrahentes, aut impedientes excommunicantur. 2. tom. fol. 24. col. 3. n. 5

Decretum primum iure regio citationem primam non requirit, 2. tomo, par. 2. cap. vni. fol. 30. col. 1. num. 30.

Decretum varijs modis accipitur in iure, 2. to. par. 2. c. vni. n. 17. & in proposito. quomodo accipiatur. n, 18. fol. 37. col. 1. & 2.

Decretum quotuplex ibi. n. 19

Decretum varijs modis diffinitur, & quæ sit aptior primi & secundi decreti definitio. to. 2. par. 2. c. vni. nu. 20. & 21. ibid.

Decretum primum secũdum ve vt interpõnatur quæ requirantur, ibi. nu. 22. & 23

Decretum primum vnica citatione fit iure regio si in persona fiat, ibi. num. 34

Decretum primum vt interponi possit quæ requirantur, ibi nu. 23. 35. & 36. & 39

Decretum primum an requirat libellum, 2. to. par. 2. c. vnico. fol. 38. col. 3. n. 37

Decretum primum pro qua petatur quantitate, ibi num. 38

Decretum secundum vt interponatur quæ requirantur, tom. 2. part. 2. c. vnic. fol. 39. co. 3. nu. 52. & 53

Decretum primum secundum ve per quem iudicem interponendum, to. 2. part. 2. c. vnic. fo. 40. col. 3. & 4. nu. 76

Vide missio in possessionem vel missus.

Decuriones à consistorio deputati in causis quibus ad consistorium appellatur simul cum iudice ordinario loci cognoscunt, 1. tom. fol. 203. col. 4. nu. 11. & 12

Decuriones an possint cognoscere de causis excedẽtibus summam decem millium marapetinorum, & si cognoscant an sententia valeat & quando, 1. tom. fo. 204. col. 1. à num. 7. & 17

Defendẽdo se qui delictum commisit non punitur, 1. tom. fol. 160. col. 4. num. 72

Defendendo se qui occiderit clericum nec excõmunicatus nec irregularis efficitur, ibi num. 73

Defensio est iuris naturalis neminiq; deneganda, 1. tom. fol. 33. col. 4. nu. 3. 4. & 5. & fol. 146. col. 3. nu. 72

Defensio cũ moderamine inculpatæ tutelæ quæ dicatur, 1. to. fo. 161. col. 1. n. 75. & 76

Defensio non solũ pro se verũ pro rebus & cõsanguineis est licita, 1. to. ibid. num. 74

Defensio qualiter probetur, 1. tom. fo. 161. col. 4. nu. 84

Defensionis modum excedens non ordinaria, sed mitiori pœna puniendus, 1. tomo, fol. 161. cap. 1, à num. 77

Defuncti creditores quomodo cõtra eũ siue publica siue priuata, habeãt instrumẽta quomodo actionem intẽtare debeant cõtra eius bona. c. 1. fol. 89. col. 4. nu. 22

Defuncto quãdo fiscus successerit circa creditores quid obseruandum, ibi nu. 23

Delegatus principis dignior est ordinario, 1. tom. fol. 140. col. 2. nu. 14

Delegatus ab alio, quã à principe põt post litem cõtestatã causam alijs committere secundum cõmunem lege regia probatam licet

INDEX.

licet contraria cõmunis sit verior iure cõ muni, 1.tom.fol.50.col.4.n.18

Delegari ab episcopis vel alijs iudicibus ecclesiasticis possunt causæ mixti & meri imperij iure pontificio secus ciuili, 2.tom. fol.11.col.4.num.1.&.2

Delicta quæ leuia quæ grauia, grauiora & grauissima sint, & cur ita appellentur, 1. tom.fol.119.col.2.à num.53. ad num.60 & ibi.num.68

Delicta an sint leuia, grauia vel grauissima arbitrium iudicis est, sed alij ex qualitate crimínis cognoscenda affirmant, 1.tom. fol.131. col.4.num.65. &.66

Delicta grauia quæ à regio senatu esse respõ sum sit interrogante rege, ibi nu. 67

Delicta ordinaria vel extraordinaria quæ sint, 1.tom.fol.132.col.4.num.69

Delicta nominata & innominata quæ sint & cur ita appellentur ibi, nu.70. &.71

Delicta capitalia vel non capitalia quo mo do cognoscantur, 1.to.ibid.à num.72.ad num.76

Delicta mere ecclesiastica, vel secularia, vel mixta quæ sint, 1.tomo, fol.133.col.1.nu. 77. ad num.82

Delicta quædam publica, quædam priuata sunt, & in priuatis sola pars offensa agere potest, 3.to.fo.33.col.4. num. 67. &. 68

Delicti atrocitas quibus modis contingat, 1.tom.fo.159. col.1.num.41.

Delicti persecutio, parti læsæ, & reipu. datur, 3.tom.fol.33.col. 4. num. 4.

Delictorum inuestigatio potissima pars est bonæ regendi remp.to.1.fol.123.co.3.n.1

Delictorũ materia nimis mutata est consue tudine, & statutis, 1.to.fol.131.col.4.n.52

Delictorum executio & publicatio diu fieri debet, 1.tom.fol.132.col.2.n.62

Delictorum executio si non fiat ad quid teneatur iudex non impediente iusta causa, 1.tom.n.64.ibid.

Delicto cõmisso iudex & tabellio quem debent ordinem seruare, 1.tom.fo.133.co. 3.&.4.à num.2

Delictũ cõstare debet prius esse cõmissum, quam iudex ad aliquẽ actum perueniat, 1.tom.fol.133. col.4.nu.4. fol.159.col.1

Delictũ aliquando pluribus pœnis punitur & tunc quid seruandum, 1.tom. fol.159. col.1. nu.43. &.44

Delinquentem si iudex ab ecclesia de facto extraxerit, antequam de immunitate cõ stet, quid iudex ecclesiasticus & clerici circa defensionẽ ecclesiæ obseruent, quo modo iudex laicus puniatur, & ecclesia ante omnia restituatur, 1.tom.fol. 140. col.3.num.15.&.16

Delinquentes quando personaliter capi & incarcerari possint, 1.tomo, fol.134.col. 4.num. 12.&.3

Delinquentis capti bona sunt confiscanda à iudice coram tabellione & deponenda 1.tom.fol.135.col.3.& 4.nu.18

Delinquens capi potest absq; aliqua citatio ne indicijs ex summaria informatione re sultantibus si pœna corporalis sit, 1.tom. fol.135.col.1. & 2. num.5

Delinquens absque mãdato iudicis capi nõ potest ab aliquo publico officiali, nisi in fraganti delicto, 1.to.fol.135.col.1.n.5

Delinquens ad ecclesiam confugiens inuitus non extrahitur nisi quibusdam casibus, 1.tom.fol.139. col.4. num.1

Delinquens ab ecclesia extrahitur quando constat eum non posse gaudere immuni tate ecclesiæ etiam sine licentia episcopi vel rectoris ibi, num.2

Delinquens si dubitetur an possit gaudere immunitate ecclesiæ quid faciendum, 1. tom.ibi.num.3.

Delinquens cõfugiens ad sacerdotem portantem sacram Eucharistiam, gaudet im munitate ecclesiæ, 1.tom.fol.142. col.4 num.36.vbi duæ fallentiæ ponuntur.

Delinquens cõfugiens ad ecclesiam quem iudex persequebatur, gaudet immunitate, item si se exemerit ab eius manibus, vel si carceres fregerit, & confugerit, vel si iuramẽtum de redeundo præstiterit cu stodi, vel si paratus ad mortem, cum ad supplicium duceretur aufugerit, ad eccle siam, 1.tom.ibi.nu.40.ad num.45.

Delinquens ad ecclesiam cõfugiens immu nitate gaudet licet inueniat eã clausam, & manu portas apprehendat, 1. tom.fol. 143.col.2.num. 46.

Delinquens si per vestem extensam ab ecclesia extrahatur restituitur, ibi.num.47

Delinquẽs gaudet immunitate si cũ ad supplicium ducebatur obuiam habuit cardinalem, qui galerum purpureum in capite eius poni fecerit ibi.nu.48. vbi.nu.49. dicitur pœnam fore mitigandam,

Delinquens cõfugiens ad personam vel sta tuam principis vel palatia aliorum nobilium an gaudeat immunitate, 1. to. fol. 143.col.3.à num.50. ad num.56.

Delin-

Delinquens ad ecclesiam confugiens nō debet violenter extrahi quantūcunque grave sit crimen, nisi publicus latro vel nocturnus depopulator agrorum sit. 1. tom. fol. 143. col. 4. n. 55. 56. & 63.
Delinquens qui negauit delictum potest si cōuictus fuerit probare ad sui defensionē fecisse. 1. tom. fol. 161. col. 2. n. 81.
Delinquens non tenetur veritatem fateri nisi quando iuste interrogatur. 1. tom. fol. 152. col. 2. n. 13. 14. & 15.
Delinquēs quando iniuste interrogatur nō potest simpliciter negare veritatem, sed cum subterfugio verborū, alias si cū iura mēto neget peccat mortaliter ibi. num. 16. & 17
Delinquēs potest petere à iudice vt præcipiāt parti offensæ, accusationē apponere, intentādo si opus fuerit remedium legis diffamari. 1. tom. fol. 154. col. 1. n. 4. & 5
Delinquēs absens vide absens. reliqua vide verbo, immunitas.
Denunciandi maleficia officiales quis possit creare. 1. tom. fol. 126. col. 3. n. 3. & 4
Denuntiatio definitur ibi. n. 2. fol. 126. co. 2
Denuntiatio fit dupliciter ibi. num. 3
Denūtiationes requisitæ in matrimonio, vt omittantur an possit episcopus, vel eius vicarius dispensare. 2. tom. fol. 12. col. 3. n. 11. ante medium.
Denūtiationis variæ species in iure reperiūtur. 1. to. fol. 126. col. 2. n. 2
Denuntiationis processus. describitur. 1. to. fol. 127. col, 1. n. 1.
Denūtiationis libellus an sit necessarius ibi. num. 2
Denuntiationis per viam quomodo procedatur. 1. tom. col. 3. n. 789
Denuntiationis calumnioſæ actor punitur. 1. tom. fol. 127. col. 2. n. 4
Denuntiationis modus procedendi est ordinarius. 1. tom. fol. 126. col. 2. n. 1
Depopulator nocturnus agrorum quis dicatur. 1. tom. fol. 144. col. 2. n. 65
Depositio testium vide testium depositio.
Depositarius depositi extraiudicialis à parte eligitur. 3. tom. fol. 49. col. 1. n. 7.
Depositarius ad quid teneatur ibi. n. 9
Depositarius qui rē negauerit apud se depositam infamis efficitur ibid. n. 11
Depositarius negans rē apud se depositam quando in duplum teneatur & quare. 3. tom. num. 13. ibi
Depositarius de dolo & lata culpa tenetur, ō sed nō de leui, leuissima, aut casu fortuito, ibi. num. 14. & 15
Depositarium eligere debet iudex qui semper idoneus præsumitur, etsi nō fuerit tenetur iudex & quando non teneatur. 3. tom. nu. 5. & 6. fō. 49. col. 1.
Depositum quid sit. 3. to. fo. 48. col. 4. n. 2.
Depositum aut iudiciale aut extraiudiciale est, ibi, num. 3
Depositum iudiciale quod dicatur, ibi, n. 4
Depositum extraiudiciale quod dicatur, 3. tom. num. 7. ibi
Depositū extraiudiciale aut voluntariū est aut necessarium & quod voluntarium & quod necessarium sit, ibi, nu. 8. 9. & 12
Differentia inter ius canonicum & ciuile, tom. 1. fo. 124. col. 3. n. 4.
Dilatio probationum vide dilationum probatio.
Dilationem lege concessam iudex ex causa abbreuiare potest. 1. to. fo. 43. col. 3. n. 20.
Dilatione cōcessa nō tenetur debitor aliquā præstare cautionē de soluēdo intra tempus dilationis, 1. to. fol. 117. col. 3. n. 5.
Dilationis termino elapso non potest debitor vti beneficio cessionis ibi nu. 6.
Dilationis quinquēnalis beneficium vt concedatur debitori quæ debeant concurrere, 1. to. ibi, à nu. 1.
Dilationis quinquennalis processus describitur, 122. col. 2. & 3. à nu. 1
Discussio authenticæ. hoc si debitor. C. de pignoribus habet locum in hypotheca dotali, fol. 113. col. 4. n. 5
Dispensatio cum causæ cognitione & summa maturitate faciēdā. 2. tom. fol. 12. col. 3. nu. 11. in medium
Diuinā maiestatē lædere grauius est quam temporalem, 1. to. fol. 169. col. 3. n. 50
Diuinum ius à Pontifice Romano ex causa potest interpretari, 1. to. fo. 46. col. 1. n. 48
Diuisio huius operis, 1. to. fo. 2. col. 2. n. 25
Dolore intēso promotus non est in plenitudine intellectus, 1. to. fol. ibi, co. 2. nu. 79
Dolus dans causam contractui quando contractum ipso iure annullet, 3. tom. fol. 41 col. 1. à num. 11.
Dolus quando dicatur dare causam contractui vel incidere in cōtractum ibi, col. 2. num. 15. & 16.
Dominium vtile vel directum quid sit. 3. tomo, fol. 6. col. 2. num. 8
Dotales res mobiles, vel immobiles quo modo restituantur, 3. to. fol. 59. col. 2

INDEX.

Dos ſoluto aut cõſtante matrimonio quomodo repetatur, 3.to.fo.59.col.1.à.n.20

Dos profectitia aut aduẽtitia quæ ſit & cui cõpetat repetitio, 3.to. f.59.col.1.à nu.20

Dotis cauſa an pertineat ad eccleſiaſticum iudicem ſitque mixti fori, 2.tom.fo.8.co. 1.& 4. num.21

Dotis priuilegia duo traduntur, 3.to. fo.58 col.3.à num.7

Dotis quæ ſint actiões, 3.to.fo.58.co.2.n.1

Duplæ de cabeça valor perpenditur.fo.215 col.2.num.76.to.1

E.

Eccleſia per deſuetudinẽ perdidit ius exigendi pœnã pecuniariam triginta librarum argenti à iudicibus extrahẽtibus delinquentes de eccleſia, 1.tom.fol.129. col.3.n.16.in medio

Eccleſia deſtructa abſque autoritate epiſcopi, ſi ſpes reædificationis eſt omnia priuilegia retinet, 1.to.fo.142.col.4.n.38

Eccleſiarum immunitas vide immunitas.

Eccleſiaſticus iudex, vide iudex.

In eccleſia delinquens quando extrahatur ſi ad eã confugiat vel non, vide delinquẽs.

Ad eccleſiã fugiens, nõ debet ibi catenis vel alio modo ligari, nec obſideri de iure, ſecus de conſuetudine, donec cauſa immunitatis terminetur, 1.tom.fol.140.col.1. nu.4.5.6.& 7.& fol.250. col.4. nu.174. cum tribus ſequentibus.

Eccleſijs debitus honor propter reuerentiã nõ eſt culpam hominum auferẽdus, 1.to. fol.143.col.1.num.39

Emptio cõſenſu perficitur, & quæ requirantur in emptione, & quãdo ſit locus pœnitentiæ, 3.tom.fol.42.col.2.à num.5

Epiſcopi authoritate locus conſtructus religioſus efficitur, nec poteſt ad vſus humanos redire fol.142.col.2.n.28

Epiſcopi ſunt procuratores, & defenſores, rerũ eccleſiarũ ſuarũ diœceſium, & pro eis agere poſſunt, ſine cõſenſu capituli, 2.to. fo.13.col.2.n.1.&.2

Epiſcopi & eius officiales quid faciant ante quã procedant ad clericorũ capturã, 2. tom.par.4.cap.1.n.4.fol.50.col.1.&.2

Epiſcopi qualiter ſe habere debeant in corrigendis exceſsibus clericorũ, 2.tom.part. 4.cap.vnic.n.3.fol.50.col.2.&.3

Epiſcoporũ munus quod ſit, & quid teneantur facere, 2.to.fol.13.col.2.n.3.&.4.& eodem.tom.2.par.4.cap.vnic.n.1

Epiſcopus poteſt abſoluere excommunicatum à Prælato inferiori, 2.tom fol.3.co. 3.à numer.9

Epiſcopus nõ poteſt de ſubdito alterius epiſcopi cognoſcere, neque eũ ordinare, & quid facere teneatur in ſua diœceſi, 2.to. fol.2.columna.4.num.1.2.3.&.4

Error communis facit ius, 3.tom.fol.15.co. 1.à num.9

Error iuris licet nõ excuſet à culpa excuſat à dolo, 3.tom.fo.34.col.4.à num.32

Euchariſtiæ ſacramentũ ad clericum portantem cõfugiens delinquens gaudet immunitate, 1.tom.fo.142.col.4.n.36

Exceptio non in genere, ſed in ſpecie proponenda eſt, 1.tom.fol.55.col.3.nu.23

Exceptio declinatoria fori quomodo proponenda ſit, 2.tom.fol.27.col.4.n.3

Exceptio peremptoria quid ſit, 1.tomo, fol.54.col.1.num.1

Exceptio & actio ſunt correlatiua, 1.to.fol. 42.col.2.num.2

Exceptio criminis non admittitur contra ſpoliatum, ibi.col.3.num.4.&.5

Exceptio omnimodæ incõpetentiæ in qnacunque parte litis opponitur, 1.tom.fol. 43.col.4.nnm.24.&.25

Exceptio incompetentiæ cum qua proteſtatione proponenda ſit, 1.tomo, fol.44. col.3.num.30.&.31

Exceptio excommunicationis opponitur agenti ad expellendum eum à iudicio, 1. tomo, fol.46, col.3.num.57

Exceptio dilatoria cum intra nouem dies ſit probanda neceſſariũ eſt in libello exceptionis litẽ cõteſtari, & qua ratione, 1. tom. fol.44.col.3.&.4.n.32.33.&.34

Exceptio excõmunicationis dilatoria eſt, & ante litis conteſtationẽ opponenda, 1. tom.fol.46.col.3.&.4.num.57.&.58.tamen poteſt in quacunque parte litis opponi, licet ſcienter à reo fuerit omiſſa, 1. tomo, fol.46.col.4.n.59.&.60

Exceptio loci nõ tuti in quacunq; parte litis opponi poteſt. ibi.nu.61. vbi.n.62. ponitur differentia hinter hanc & illam exceptionem.

Exceptio litiſpendentiæ dilatoria eſt, & ante conteſtationem opponenda, 1. tomo, fol.48.col.3.&.4.n.81

Exceptio nullitatis ex defectu in competentiæ iudicis in quacũque parte litis, & quocunque tempore opponitur, 1.tom.fol. 27.col.1.n.83.84.&.85

Exceptio dilatoria, vel declinatoria eſt ante

litis conteſtationem opponēda, 1. tom. fol.40.col.3.n.66.fol.43.co.2.n.14.vbi limitationes traduntur.
Exceptio dilatoria intra quod tēpus ſit proponenda,ibi.n.16.fol.44,col.3.n.32
Exceptio dilatoria differt non tamen extinguit negotiū, 1.tom. fol. 43. col. 2. n.12. vbi num.13.harum dilatoriarum tres ſpecies proponuntur.
Exceptio peremptoria intra quod tēpus opponenda regulariter, vel quando opponitur ad excludendū factum, & intentionē agentis ſine actione, 1.tom.fol.53. col.1. n.55.& fo.50.col.3.n.9.&.10
Exceptio recuſationis quæ declinatoria eſt primo loco opponenda, 1.tomo , fo.43. col.3.num.21
Exceptio declinatoria fori ſeu incōpetentię deinde opponēda eſt ne aliā exceptionē opponēs,videatur in iudicē nō ſuum conſentire.ibi.num.22.vbi à num.24.limitationes lege.
Exceptione peréptoria oppoſita in vim dilatoriæ ad impediendū ingreſſum litis ſi in ea ſuccubuit reus, poterit poſt litem conteſtatam eādem opponere in vim peremptoriæ, & nouos teſtes ſuper ea producere, 1.tomo, fol.54.col.3.num.7
Exceptionem excōmunicationis obijciens tenetur exprimere , an ſit maior vel minor, & nomen excommunicatoris.tom. 1.fol.47.col.1.num.63
Exceptiones ſi reus non probaberit intra terminum à iudice conceſſum expenſis damnatur, 1.tom.fol. 54. col.4.n.11.vbi tradūtur huius regulæ limitatiōes remiſsiuè.
Exceptiones ſi teſtibus vel inſtrumētis probandæ ſint,quid obſeruari debeat,1.tom. fol.55.col.1.num.13.&.14.
Exceptiones obijci poſſunt publicatis atteſtationibus.ibi nu. 16. vbi dicitur quid in minore obſeruetur.
Exceptiones dilatoriæ in fōro eccleſiaſtico. intra quod tempus proponendæ, 2. tom. fol.27.col.1.&4.n.1
Exceptiones plures dilatorias habēs debet prius opponere exceptionē recuſationis iudicis, & ſuper illa tantum erit procedēdum, 2. tom.fo.27.col.2.num.2
Exceptiones litis finitæ quomodo opponātur, 1.tomo,fol.54.col.2.n.3.&.4.
Exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem ſi ante litis conteſtationem opponantur non impediūt litis ingreſſam : ſed reſeruantur ad merita cauſæ, niſi opponens ſtatim offerat earum probationem, 1.tomo,fol.54.col.2.num.5
Exceptionis litis finitæ quando opponuntur in vim peremtoriarum ad merita cauſæ, debent obijci poſt litem conteſtatam ante ſentētiam diffinitiuam,ibi.n.8
Exceptiones peréptorias, quaſdam opponi poſſe poſt diffinitiuā.ibi.n.9.remiſsiue.
Exceptiones peremptoriæ intra quod tempus ſint opponendæ,tam iure huius regni quam Portugaliæ.ibi,col.4.num.10
Exceptiones aliæ peremptoriæ , dilatoriæ aliæ, quæ iure primæuo peremptoriæ reſcriptiones,& dilatoriæ tranſlationes appellabantur quibus hodie anomalas, ſeu miſtas addiderunt doctores, 1.tomo,fol. 43.col.1.&.2.n.10.&.11
Exceptiones declinatorias fori, vt qs nōpoſſit opponere traditur cautela, & contra cautela, 1.to.fo.44.co.1.&.2.n.27.&.28
Exceptiones dilatoriæ plures vno libello poſſunt cumulari, 1.to. fol.45. col.2.numero. 38
Exceptiones miſtæ quæ aliarum naturam non ſequuntur, vt exceptio excommunicationis in quacunque parte litis opponūtur,tom.1.fol.48.col.4.n.82.& aliæ pluresibi nominatæ.n.83
Exceptiones opponens peremptorias ſi perſona ſit, quæ reſtitui poteſt tranſactis viginti diebus reſtituitur cum denegatione alterius reſtitutionis,1.tomo.fol.55. col.1.&.2.num.15
Exceptiones quæ executionem impediunt ponūturin verbo(executionē impediūt.)
Exceptionis definitio, 1.tom.fo.42.co.2.n. 1.&.2
Exceptionis dilatoriæ cognitio ſit ſummariè, 1.tomo,fol.45.col.2.n.36
Exceptionum peremptoriarum quæ litis finitæ ſint,1.tomo,fol.54.col.1.n.2
Exceptionum dilatoriarum cognitio,& pronūtiatio ſummariè ante diffinitiuam ſententiā ventilanda,1.to. fol.49. col.1.n.84
Exceptionū dilatoriarum tempus per iudicem an poſsit abbreuiari, 1.tomo,fol.43. col.3.à.n.18.vbi.n.20.reſpondetur poſſe.
Excipere quis poteſt licet accuſare non poſſit, 1.tomo.fol.42.col.4.n.6
Excipiendo qui crimen obijcit non dicitur accuſare.ibi.n.7
Excōicatio eſt maior pœna omnibus quæ ſint in eccleſia, 1.tom.fol.41.col.2.n.66

INDEX.

Excommunicatio minor quæ nihil vltra peccatum mortale operatur ſufficiens non eſt ad contumaces refrœnandos, ibi.n.68

Excommunicationis cum fit mentio de maiori intelligitur.fol.47.col.1.n.64

Excommunicationis remedio, vt hodie vti poſsit quæ requirat Concilium Tridentinũ.to.2.par.2.c.vni.n.7.fol.36.col.2.&.3

Excommunicationis ſententia in ſcriptis ferenda,& quæ debeant procedere, 2.tom. fol.18.col.1.&.2.num.16.17.&.18

Excommunicatus maiori excõmunicatione non habet poteſtatem ſtandi in iudicio. fol.45.col.3.n.40.tomo.1.

Excõmunicatus cogendus eſt ſuis aduerſarijs reſpondere quando conuenitur licet ipſe non poſsit conuenire.ibi.n.42.&.43

Excõmunicatus in iudiciũ venire cõpulſus omni defenſiõe vti poteſt.ibi.n.44.&.45

Excommunicatorum participationẽ in actibus diuinis iure diuino, in actibus humanis iure humano prohibitum.Ibidem.fol. 45.& fol.46.n.46.&.47

Excõmunicatus perſiſtens in excõmunicatione ſiue clericus ſiue laicus fuerit quo remedio afficiendus. tom, 2.p.2.c. vnic. num.9.fol.36.col.3.

Excõicatus perprocuratorẽ reſpõdere tenetur de honeſtate, ſed in cauſis arduis non cõpellitur procuratore cõſtituere,fo.46. co.1.&.2,n.50.51.&.52.in to.1.ſed verior ſententia eſt etiã in arduis debere,procuratorẽ conſtituere.ibi.n.53.&.54.&.ſequẽt.

Excommunicato communicans peccat,fo. 46.col.4.n.60.ibi.

Excommunicatus iure veteri vitandus erat eo ipſo quod conſtabat eum eſſe excõmunicatũ,hodie poſt publicationem.ibi,co. 3.n.70.71.&.72

Excõmunicatus non eſt vitandus ante denũtiationẽ quãuis excõmunicatio duobus teſtibus famavè probetur,ibi.n.73.&.74

Excommunicatio eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ ad compeſcendos contumaces.to.2,par.2.c.vni.n.7.fol.36.col.2

Excommunicatus etiam nominatim,& ſpeciatim ante denuntiationem non eſt vitandus ibi,fol.48.col.1.n.75.&.76

Excommunicatus ita notorie, vt nulla poſſit excuſatione celari etiam ante denuntiationem vitandus eſt.ibi.n.77.&.78

Excommunicatus notorius neceſſario denuntiandus non eſt. ibi.col.3.n.78.&.79

Excõmunicatus à iudicio,vel alia cõmunione ante denuntiationem vitandus nõ eſt niſi notorie excommunicatus eſt.ibi.n.8

Excõicatus ab inferiore epiſcopo poteſt ab epiſcopo abſolui,2.to.fol.3.col.3.nu.10.

Excuſsio prius eſt in bonis debitoris facienda quam reuocatoria intentetur, 3.tom. fol.18.col.4.num.17

Excuſsio prius faciẽda in bonis debitoris cũ citatione tertij poſſeſſoris quã agatur contra tertiũ poſſeſſorẽ,3.to.fol.21.col.3.&.4 nu.35.&.39. niſi ſit appoſitũ pactũ de non alienando rem obligatam, nu.36.&.37

Executioni,vt mandetur inſtrumentũ non certæ & liquidæ quantitatis: item cõditionem, vel diem habens quæ obſeruãda ſint in praxi, to.1.fol.94.col.4.à nu.15.vſque ad num.18.& fol.103.col.1.num.16

Executionẽ legatarius an poſsit cõtra hæredẽ petere,to.1.fo.95.col.1.&.2.n.19.&.20

Executionẽ habet paratã ſcriptura priuato à reo corã iudice recognita iure regio,ſecus cõi iure, to.1.fol.95.col.2.n.21.vbi nu.26 ponitur quid obſeruãdum ſit quando reus talem ſcripturam negauerit.

Executionem paratam habet legatũ ad pias cauſas, 3.tom.fol.35.col.2.nu.49.&.50

Executioni mãdari non põt ſcriptura priuata pro recognita habita ob cõtumaciã rei. to.1.fo.95.co.3.n.25.&.fo.89.col.3.n.54

Executioni mãdari non poteſt ſcriptura priuata debitoris â tertio ſubſcripta ſi â debitore negetur, etiã ſi trino teſte notata ſit, to.1.ibidem, col.3.&.4.nu.29.&.30

Executioni mãdatur inſtrumentũ quod habet diem paratã non ſolũ ad petitionẽ nominati in eo verũ etiam ad petitionẽ ceſſionarij.to.1.fol.96.col.3.nu.32.&.34

Executio fit cõtra hæredes defuncti pro hæreditarijs portionibus,niſi aliquod prælegatum,vel melioratio fuerit facta,vel executio petatur in re ſpecialiter hypotecata,tomo,1.fol.97.col.1.n.37.38.&.39

Executio cõtra hæredẽ nõ poteſt peti intra tẽpus conficiẽdi inuẽtarium neq; poſt,vltra vires hæreditarias,to.1.ibid.n.40.&.41

Executio contra hæredes poſt dies decem à morte defuncti peti poteſt,1.to.ibid. n.41

Executio peti non poteſt contra illum cuius cõſanguineus vel affinis mortuus fuit intra nouem dies à morte defuncti, to.1. fol.97.col.2.num.47

Executio per viam actus petitur libellũ offerri litemvè conteſtari non eſt neceſſe, tom.1.fol.101.col.1.num.1.vbi late traditur,quo ordine ſit via executiua procedendum,& qualiter intentatur,num.13

INDEX.

Executio ſententiæ extra territorium iudicantis quomodo facienda, to. 1.fol. 101. col.3.n. 5.vel ſi virtute cõtractus petatur coram iudice loci contractus.n.6.&.7

Executio virtute contractus peti poteſt coram iudice loci contractus ſi ibi inueniatur debitor, ſi non inueniatur etiam ad requiſitionem iudicis non remittitur per iudicem ſui domicilij niſi in dicto contractu reus ſe ſubmiſerit foro loci cõtractus vel alijs caſibus,& tunc quomodo fiat executio.tomo,1.fol.101.col.2.n.8.9. &.10

Executio virtute contractus in quo reus renuntiauit proprio foro ſe ſubmittens foro aliorum iudicum quomodo facienda, tomo,1.fol.102.col.2.n.12

Executio coram quo iudice petenda.tomo, 1.ibid.à.n.1.vſque ad.n.14

Executio qualiter petenda, tomo,1.fol.103. col.2.n.18

Executio in perſona & bonis debitoris faciẽ da eſt ſi perſonali actione tenetur, ſed quãdo hypothecaria intẽtatur in re hypothecata;fieri debet.tom.1.fol.104.col.1.n. 26.&.27

Executio tam pro quantitate debiti, quam pro expenſis fit.ibi.n.28.& quæ expenſarum appellatione contineantur.n.29

Executio prius in mobilibus rebus facienda cum fideiuſſore de euictione ſi in immobilibus prius fiat eſt nulla quibus deficiẽtibus realiter reus capitur,niſi ſit perſona priuilegiata, & quæ ſint perſonæ priuilegiatæ.to.1.fo.104.col.3.n.32.33.&.34

Executio in quibus rebus fieri non poſsit.tomo,1.ibidem.n.34

Executio inſtrumẽti æquiparatur executioni ſententiæ.1.tomo,fol.113.col.3.n.3

Executio realis vel perſonalis cum fieri poteſt abſtinendum eſt a cenſuris eccleſiaſticis.tom.2.par.4.c.1.fol.36.col.3.n.8

Executio fieri poteſt in fructibus beneficij iam perceptis.tomo, 2.par.2.cap.1.num. 74.fol.40.col.3

Executionem habet paratam iuramentum deciſorium â parte parti delatum. tomo, 1.fol.99.col.2.n.52

Executionem habet paratam confeſsio partis in iudicio facta ibi.n.53. & ibi. quæ debeat confeſsio cõtinere, vt exequi poſsit & an ficta confeſsio ob contumatiam partis exequi poſsit.ibi.n.54

Executionem habet paratam trãſactio corã iudice,vel tabellione facta.ibi.n.55.&.56

Executionem paratam quæ habeant remiſſiue.to.1.fol.99.col.3.nu.56

Executionem petẽs debet proteſtari ſe eſſe paratũ recipere in ſolutionẽ debiti omne quod ſolutũ apparuerit,& cur id fieri oporteat.to.1.fol.103.col.2.nu.18.19.&.20.

Executionem petens debet iurare de malitia.eodem.n.18.&.21

Executionem exceptio impediens legitima eſſe debet,tom.1.fol.106.col.1.n.49

Executionem impediunt exceptio ſolutionis pacti de non petẽdo vſurarum, id eſt, quod ſit vſurarius cõtractus, vel vi,aut metu celebratus falſitatis contra ſubſtantiã inſtrumẽti ſecus cõtra acceſſoria veluti hythecã vel pœnam.to.1.fol.107.col.3.n.1

Executionẽ impedit exceptio nullitatis inſtrumẽti proueniẽtis ex defectu ſolẽnitatis veluti ſi cõtractus à filio familias ſcholari, vel pupillo ſine authoritate fuerit celebratus patris,vel tutoris,aut cuſtodis,vel cũ ſolutio deſtinatur in tẽpus quod debitor exti terit hæres alicuius,to.1.ibidem.nu.3.&.4

Executionẽ impedit exceptio quod ſolutio deſtinata ſit cũ aliquis vxorẽ duxerit, vel ſi obligatio à muliere facta ſit ſine conſenſu mariti, quæ exceptiones oppoſitæ licet non probatæ intra decem dies oppoſitionis admittuntur dicto nu.4

Executionem impedit exceptio nõ numeratæ pecuniæ ſi intra biennium opponatur quo caſu probatio contrarij incumbit creditori,to.1.ibidem.num.5

Executionem impedit exceptio rei non traditæ ibi.n.6

Executionem impedit exceptio reconuẽtionis ſi durante iudicio excutorio de ea conſtet iudici.ibi.n.7

Executionem impedit exceptio omnis probabilis in continenti.eod.n.7

Executionem impedit exceptio compenſationis ibi.col.2.n.8

Executionem impedit petitio reſtitutionis in integrum per minore facta contra inſtrumentum,vel ſententiam.ibi.nu.9

Executionem impedit exceptio quod cauſa debiti inſtrumento non contineatur, to.1.fol.108.col.3.nu.10

Executionẽ impedit exceptio quod inſtrumentũ non eſt publicũ, nec authenticũ niſi cõtrariũ à producente probetur intra decem dies præterquam ſi agatur de medico præiudicio.to.1.fol.109.col.2.nu.16

Executionẽ impedit exceptio quod dies ſolutionis non ceſsit quinimo iudex ex officio debet repellere creditorem ante diem

agentem

agentem,niſi debitor ſit ſuſpectus de fuga, ibid.nu.7.17.18.&.19.& fol.114. col.1.n.7
Executionem impedit exceptio pendentiæ compromiſsi.tom.1.fol.109. col.3.n.20
Executionem petitam virtute compromiſsi, vel ſententiæ arbitri quæ exceptiones impediant remiſsiue. to.1.ibi.n.21.& ibi quæ requirantur pro forma,vt ſententia arbitri exequatur.
Executionem impedit exceptio quod ſumma pro qua petitur non eſt comprehenſa in inſtrumentor,ibidem.n.23
Executionem ſententiæ criminalis quælibet legitima exceptio impedit.ibidem, nu.24
Executionem impedit exceptio iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido inter laicos in foro eccleſiaſtico non impedit,imò ius exequendi perpetuatur,neque decennio amittitur.to.1.ibi.n.25
Executionem impedit exceptio quæ oritur in ipſa executione factione miſsionis alicuius ſolennitatis.ibi.n.26
Executionem impedit exceptio quod inſtrumentū prædictum non eſt principale quāuis de eius tenore teſtes deponant citata parte. ibidem.n.27
Executionē impedit exceptio quælibet quæ impediret in prouincia in qua fuit celebratum inſtrumentum,tomo.1.fol.110.col.1. num.28.&.29
Executionem impedit litis pendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper relaxatione iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido, vel ſuper contractu vſurario. to.1. ibidem. num.30.&.31
Executionē impedit quælibet exceptio quæ de iure cōmuni opponi poterat ſi creditor renunciauerit beneficio legum Regni. tomo.1.ibi.n.32
Executionem impedit quod illud reddit ineffícax,ibidem.num.33
Executionem impediūt plures exceptiones legitimæ intra decē dies probati quæ referūtur remiſsione,to.1.fol.110.col.4.n.34
Executionē non impedit exceptio quæ ante ſententiam (cuius virtute exequutio petitur)fuit appoſita, & nihilominus condemnatio ſecuta, ibid.num.35
Executionem impedientis exceptiones per partis cōtemptū elapſis decem diebus prō bari nequeunt,to.1.fol.111.col.3.nu.39
Executionem impedientes exceptiones qñ quis vult teſtibus lōge abſentibus probare,quid obſeruetur. to.1,ibid.nu.40
Executionem paratam quæ habeant, tom.1. fol.95.col.3.nu.2.& fol.93.col.4.n.1.
Executionem paratam quæ hodie habeāt,& quo ordine in via executionis procedatur, & quæ executionem impediant traditur remiſsiue,fol.94.col.1.nu.6
Executionē paratā habet ſententia in authoritatem rei iudicatæ tranſacta: de qua executione arguitur ad executionem inſtrumenti, tom.1.fol.93.col.4.nu.1,2.&.3
Executionē paratā habet ſentētia arbitri arbitratoris, & amicabilis cōpoſitoris, de iure Regio,ſecus de iure communi,ibid.n.4
Executionē paratam habēt de iure Regio inſtrumenta publica, & quæ non habeant. ibid.num.6
Executionē paratam an habeant inſtrumēta publica carentia clauſula guarētigia,to.1. fol.94.col.1. à nu.9. vſq; ad.12. vbi nu.10. ponitur formula clauſulæ guarentigiæ.
Executionē paratā habēt in foro eccleſiaſtico quę de iure Regio in foro ſeculari,licet diuerſus ſit procedendi ſtylus. 2.to.par.3. cap.vnic.num. 1.fol.46.col.2.&.3
Executionem petēs debet iurare de malitia, tom.1. fol.103.col.2.nu.18.&.21
Executione facta ſiue probatæ ſint ſiue non exceptiones quid à iudice faciendum,tomo,1. fol.111.col.4. nu.41.42.&.43
Executione facta ſi ab vltimę executionis ſententia fuerit appellatum quid ſeruetur, ibi.num.43. &.44
Executione petitia iudex coram quo petitur poteſt recuſari, tom.1. fol.112, col.2.num. 45.&.46
Executione facta qñ tertius opponitur, vide oppoſitio tertij, vel oppoſitor tertius.
Executione facta præconia in bonis mobilibus & immobilibus,quo ordine proferenda. to.1.fol.118.col.1. à nu.6
Executioni mandatur inſtrumentum non ſōlum contra contentum in illo verum contra eius hæredes pro hæreditarijs portionibus ſi prius hæres citetur, & liquidetur eſſe hæredem, tom.1.fo.96. col.4. nu.30. &.37.& fol.98.col.2.nu.48.vbi praxis ponitur, & fol.103.col.1.num.17
Executionē habet paratā depoſitū,to.3.f.49. col.4.n.26.& inſtrumētum publicū.n.28. & depoſitum quādo habet. à num.29
Executioni mandatum inſtrumētum contra tertium ſingularē ſucceſſorem, & poſſeſſorem ſi ſpecialis hypotheca contineatur in inſtrumento,& in eo debitor promiſerit ſe rem illam nō alienaturum ſecus contra, tom.1.fol.98.col.2.num.49

Executioni mandatur inſtrumentum nudo pacto compactum.tomo, 1.ibid.n.51
Executione petita iudex quid debeat obſeruare.tomo. 1.fol.103.col.3.n.22.&.24
Executionis vltimæ citatio, id eſt, de trance y remate, in perſona rei fieri debet,ſed ſi latitaret, vel abſit contumaciter ad domū fieri ſufficit, & intra quod tempus citatus reus debeat comparere, vel ſi non compa ruerit quid ſit obſeruandum. tomo, 1. fol. 105.col.4.n.43.&.45
Executionis exceptio impeditiua intra decē dies proponi,& probari debet,neque ſufficit teſtes eſſe iuratos intra illos, niſi examinati fuerint,nam poſtea examinari non poſſunt,niſi culpa iudicis, vel notarij non fuerint examinati quæ culpa non præſumi tur niſi præuia proteſtatione.tomo,1. fol. 111.col.2.n.37.&.38
Executioni bona mandata,& in publica ſubhaſtatione diſtracta ſi non ſufficiant ad ſo lutionem datur præceptum iudicis contra fideiuſſorem de euictione,ideſt,de ſaneamiento, tom.1.fol.112.col.2.n.47
Executionis via cur inuenta. tomo, 1.fol.91. col.4.n.1
Executioni non mandatur inſtrumentum, niſi ſit originale,tom.1.fol.94.col.4.n.12
Executioni mandari poteſt inſtrumentum publicum licet in ea nō fuerit appoſitum verbum promitto.ibi.n.13
Executiua via proſequi poteſt, qui ordinaria prius egerat reficiendo expenſas parti aduerſæ.tomo, 1.fol.101.col.2.n.2.& fol.110 col.2.n.31
Executiua via coram diuerſis iudicibus ſimul intentari poteſt, neque litis pendentia coram vno impedit executionem petitam coram alio.tomo, 1.fol.102.col.2.n.4
Executiua via efficitur ordinaria tertio oppoſitore interueniente.tomo, 1. fol.113.co. 1.n.1.&.2
Executorium mandatum iudicis quæ continere debeant.tomo. 1.fol.101.col. 4.n.23
Executorium mandatum manu iudicis, & tabellionis ſcriptum abſque debitoris citatione, creditori datur,vt eo quando voluerit vtatur ibid. n.24. & ſi priuş executori detur executio erit nulla ibid.num.38. & ibi quando poſsit appellari ab eo mandato,& quando non.
Executorium mandatum ſine citatione decerni obtinuit praxis.tomo, 1.fol.104.co. 1.num.25.
Executori non debentur ſportulæ donec integre ſatisfactum ſit creditori de principali & expenſis.tomo, 1.fol.104.col.2.nume.30.vbi plura de ſportulis remiſsue.
Executori non debentur ſportulæ ſi tempore quo requiritur debitor ab eo cum executorio præcepto velit in cōtinenti ſoluere,vel oſtendat ſoluiſſe, niſi in itinere factæ vel in expeditione præcepti ibi. num. 30.in fin.& num.31. & quando dicatur incontinenti ſoluere.num.32
Executori debetur decima poſt factam executionem licet terminus ſolutionis à creditore prorogetur debitori.eod.n.32
Executata bona diſtracta non poteſt debitor retrahere intra quadriennium vt vulgares dicunt,niſi id iudices ſupremi ex iuſtis cauſis fecerint,& quæ ſint iuſtæ cauſæ, tomo, 1.fol.112.col.3.n.49
Executata bona,& diſtracta debitor poteſt retrahere immobilia intra nouem dies,mobilia intra triduum.tomo, 1.ibid.n.48
Executatorum bonorum quæ publica ſubhaſtatione vē dūtur debetur gabella licet executio per ſuperiorem fuerit reuocata, quā uis Salmanticæ contrarium ſeruetur,tom. 1.fol.119.co.1.n.13.ſed debitori tenetur ſoluere creditor gabellam ibid.
Executatus ſi dicat ſe habere teſtes abſentes quomodo illi concedatur terminus. tom. 1.fol.119.col.1.n.7
Executato reo decem dies qui ſibi concedun tur ad probandas ſuas exceptiones à die oppoſitionis currunt, licet ante præconiū ſe oppoſuerit, & qui terminus in Luſitania concedatur. tomo, 1.fol. 105.col.3.n. 40.cum tribus ſequentibus
Executata bona mobilia ſiue immobilia,quo ordine ſubhaſtanda.to.1.ibid. n.39. & quid iure communi obſeruatur.ibid.n.42
Exequendi inſtrumēti ius prouinciæ in qua fiunt celebratum obſeruatur. tom.1.fol.110 col.1.n.28.&.29
Exequi ſcriptura priuata vt poſsit quæ requirantur.tom.1.fo.96.col.2.n.30.remiſsiue.
Exequendi ius contra ſingularem ſucceſſorem, etiam ſi ex ſententia procedat non tranſit.tomo, 1.fol.98.col.4.n.50
Exequi ſentētiam poteſt vnus iudex alterius tomo, 1.fol.101.col.3.n.6
Exequi vt poſsit ſcriptura priuata recognita debet eſſe,& quid requiratur, vt recognoſcatur,to.1.ibi.n.14. & ſi à reo negata fuerit, via ordinaria eſt agendum.ibid.n.15
Exequi non poteſt inſtrumentum de petitione minoris,bāniti,excommunicati,filiifamilias,

milias, & mulieris coniugatæ.tomo,1.ibi num.17

Exequendi ius præscribitur decēnio. tom. 1. fol.108.co.3.n.11.& exceptio elapsi decennij à die quo agi potuit impedit executionem.ibidem.

Exequendi ius quamuis decennio præscribatur,peti tamen potest debitum via ordinaria ibid.n.12.&.13

Exequendi ius decennio amittitur etiam in annuis redditibus verum ius exequendi nō præscribitur decēnio ratione futurorum annorum.ibid.n.15

Exequendi ius etiam contra ecclesiam decēnio præscribitur.eodem num.

Exilij pœnam si non obseruauerit delinquēs duplicatur tempus, & si exilium fuerit decennij perpetuatur, si perpetuum pœna mortis imponitur, 1.to.fol.174.n.109. & 110.

Exilij ad tempus appellatione si non exprimatur tempus decennium subintelligitur. ibi.n.111

Exilij pœna imposita si non dicatur ad tēpus perpetuum exilium erit.ibi.n.112

Exilij tempus debet esse continuum,& plura de exilio remissiue. ibi. numero. 113. &. 114.

Expensarum condemnatio licet facienda sit iudex tamen non tenetur victum victori in expensis condemnare, nisi fuerint petitæ.tomo, 1.fol.38.col.4.n.37

Expensarum taxatio reseruatur iudici proferenti sententiam.tom.1.fol.82.col.3.n.24

Expensarum cōdemnatio nedum propter calumniam litigantis, verum etiā propter temeritatem fit.to.1.ibid.nu.24

Expensarum condemnatione non excusatur qui de calumnia iurat. eodem numero 24.

Expensarum condemnatio in dubio de expensis in lite factis, non de personalibus intelligitur.eodem num.24

Expensarum probatio per allegantem se illas fecisse fieri debet, quæ probatio aliquando iuramento fit,& taxantur arbitrio iudicis.eodem num.24

Expensarum appellatione in executione quæ contineantur, 1.tomo, fol.164. col.2. nume.29

Expensarum post litem contestatam facturam condemnationem bene potest iudex facere,licet à parte non fuerint petitæ,1.tomo,folio.38.columna. 1.numero.38.

F.

FAma publica quam inducat probationem per se,& cum alijs adminiculis, 1.tomo, fol.65.col.3.num.104.&.105

Fideiussor,ante & post obligationem interuenire potest constitutor post obligationem tantum, 1.tomo,fol.40.col.1.numero.55.

Filiatio quomodo probetur, & probata non creditur matri contrarium asserenti, & litependente super filiatione filius alendus est à parte si in quasi possessione sit, 3.tomo,fol.31.col.4.num.89.&.10

Filiæ absque voluntate patris cōtrahenti matrimonium an dos debeatur, & quandò.3. tomo,fol.58.col.3.&.4.à num.12

Filius familias patrem non potest conuenire,nisi venia à iudice petita. 1. tom.fol.29. col.1.nu.4.idem in filio emācipato,& genero seruandum.nu.6.&.7 & si contra fecerint quomodo puniendi. num. 10

Filius familias sine patris consensu, etiam in aduentitijs aliquem conuenire nō potest, licet pater in his non habeat vsufructum, nisi pater sit absens, & filius maior.fol.29. col.3. tom.1.nu.15.16.17.&.18. & forma qua pater petit nomine filij.

Filius familias super bonis castrensibus, vel quasi,beneficialibus, vel spiritualibus absque patris consensu potest conuenire extraneum, tom.1.fol.30.col.1.nu.20

Finibus constituendis quatuor remedia sunt iure prodita,& quæ sint.3.tom.fol.12.col. 4.num.10.

Fiscales episcoporum qualiter suum ministerium exercere debeant.tom.2.part.4.cap. vnic.num.1.fol.50.col.1

Fiscalis quis possit creari,& quis creare fiscales. 1.tom.fol.126.col.3.à num.3. ad numerum.6

Fiscalis quando non admittatur ad denuntiandum,& quando in expensis condemnetur,ibi.eod.num.6

Fiscalis episcopi esse debet sacerdos, & qualis, tom.2.fol.13.col.1.nu.6.&.7.& quid in eorum creatione seruandum, ibid. nu. 8.&.9

Fori& stylilegibus vt causa terminetur quid requiratur. 1.tom.fol.14.col.3.nu.29.& quid significent forus & stylus. num. 33. remissiue.

Foro generali derogatur municipali. 1.tom. fol.14.col.4.num. 34.

Forum rei actor sequitur, 1.tom.fol.26.col. 3.num.75

INDEX.

Forum quibus modis quis ſortiatur.ibi.n.76. quid ſi reus plures iudices habuerit. ibi.nume.77

Forum ſortitur quis ratione contractus, 1. tomo fol.101.col.3.n.7

Formæ omiſsio reddit actum nullum.1.tom. fol,71,col.1.n.141.& fol.198.col.2.n.98

Fructus pendentes pars fundi dicuntur, 3. tomo,fol.43.col.2.n.7

Fructus animalium quotuplex, 2. tomo, fol. 24.col.2.n.28

Fur quibus actionibus conueniatur, 3.tomo, fol.5.col.1.à.n.2

Furtum diffinitur, & quid requiratur, vt furtum ſit traditur, 3.tomo,fol,34.col.1.n.10

Furtū manifeſtum, aut nec manifeſtū quod ſit,& quæ eorum pœnæ, 3.tomo,fol.34. col.2.à.n.18.ad.n.22

G.

GEnus prædicatur de ſuis ſpeciebus,& remoto genere remouentur ſpecies, & ad poſitionem generis ſequitur poſitio ſpecierum, 1.tomo.fol.214.co.4.num.71.72. &.74

Gratuita an ſimulata oblatio ſit, ex circūſtantia temporis, perſonarum, & quantitatis muneris oblati deprehenditur, 1.tomo, fol.14.col.2.n.60

Grauamen irreparabile quod ſit, 1.tomo, fo. 188.col.4.n.22

H.

HAEredes debēt requiri omnes priuſquā bonis curator detur, 1. tomo. fol.32. col.2.num.48.& fol.89.col.4.nu.22

Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro adeunte, vel repudiāte quo ad creditores hoc petentes, 1.tomo,fol.32. col.3.n.50.&.51

Hæredi petenti tempus ad adeundum, vel repudiandum conceditur.ibi.n.52.&.53

Idem ſeruatur in mulier petenti tempus ad acceptanda lucra conſtante matrimonio quæſita. n.55.ibid.

Hæreditas vacans quæ dicatur, 1.tomo, fol. 88.col.2.n.1

Hæreditas vacans ſi fiſco deferatur, non eſt bonis curator dādus, ſed aduerſus fiſci pro curatorem creditores agunt.ibi.n.3

Hæreditate non adita curator bonis datur vt gentibus creditoribus.ibi.n.4

Hæreditarius creditor prius petit mandatum iudicis contra hæredes, vt repudiet, vel adeat.1.to.fol.32.col.2.n.48. & qualiter petatur.n. 49. & quid debeat iudex prouidere. num.50

Homicida proditorius vel aleuoſus quis dicatur, 1.tomo.fol.147.col.1.à nu.115

Homo habet triplex caput, 1.tomo, fol.132. col.4.n.73

Honor iudicandi omni lucro præfertur, 2.tomo,in præludio vltimo.n.21.fol.15.col.2

Hoſpitatoris materia remiſsiue traditur, 1.tomo.fol.231.col.1.n.13

I.

IMmuninitas ſacris locis in eorū honorem conceſſa eſt.tomo, 1.fol.139.col.4.n.1. & fol.141.col.3.n.20

Immunitas cōceſſa confugientibus ad eccleſiam quæ ſit & quotuplex, 1.tomo.fol.141 col.1.&.2.n.17.&.18

Immunitas cōceſſa confugientibus ad eccleſiam ſcilicet quod ſi ab ea exierint voluntarie non damnentur ad mortem in vſu nō eſt, 1.tomo,fol.141.col.3.n.21

Immunitas prima eccleſiæ in vſu non eſt ſcilicet delinquentem inuitum ab eccleſia non deduci.n.22

Immunitas eccleſijs quare conceſſa ſit. ibid. n.23

Immunitas eccleſijs conceſſa fuit, vt tu tamē miſeris præberet non vt occaſionem malis.ibid.n.25.&.26

Immunitas necdū eccleſijs verū quadraginta paſsibus circum eccleſiam matricē conceſſa eſt.Itē palatio epiſcopi ſi ſit intra quadraginta paſſus eccleſiæ matricis, & ſacerdoti ſacram euchariſtiam portant, 1.tom. fol,12.col.3.n.34.35.&.36.&.n.44.ibi.

Immunitas eccleſiæ an competat, vel non, quis iudicet, 1. tomo.fol.140. col.1.à.nu. 8.ad num.14

Immunitas quibus locis conceditur, 1.tom. fol.142.col.1.num.24

Immunitas conſuetudine regitur, ibid. numero.25

Immunitas non cenſetur conceſſa in præiudiciū creditoris, 1.to.fol.149.col.1.nu.450.

Immunitate gaudet hoſpitale autoritate epiſcopi conſtructum.ibid.n.27.

Immunitate gaudent eremitæ & oratoria conſtructa epiſcopi authoritate, ſecus ſi priuata ſint,qua in re ſtatur conſuetudini, ibid.num.29.&.30

Immunitate gaudet monaſterium,& omnia contenta intra ſepta & ambitus eius.1.to. fol.142.col.2.num.31.&.32.

Immunitate gaudet cœmiterium eccleſiæ, ibi.num.33

Immunitate gaudet eccleſia totaliter deſtructa abſque authoritate ſuperioris quando eſt ſpes

eſt ſpes reædificationis,ibid.num.38
Immunitate gaudet eccleſia interdicta.ibid. num.39
Immunitate an gaudeat trãsfuga,exul per iudicis ſententiam debitor ære alieno grauatus,diſputatur, 1.tom. fol.148.col.4.nu. 146.&.147. & fol.149.col.1.num.150. reſpondetur gaudere.
Immunitate an gaudeat debitor obnoxius publicis tributis,mercator,campſor verſuram facientes, obligatus ad ratiocinia, effractor carceris, relaxatus à carceribus cũ iuramento de redeundo cito. fol.149.col. 3.à num.155.ad num.164.vbi reſpondetur gaudere.
Immunitate an gaudeat, qui verbis doloſis inductus à iudice exijt ab eccleſia præſtita ſecuritate, vel qui propter terrorem exijt, 1.tom.fol.150.col.2.num.166. &.167
Immunitate an gaudeat laicus occidens clericum diſputatur. 1.tomo,fol.150.col.3. num.169.&.170.&.171
Immunitate an gaudeat qui ob metum famis exijt ab eccleſia.ibi.à.n.173.ad.n.178
Immunitate an gaudeat iudex qui tempore ſyndicatus receſsit à ſyndicatu,& ad eccleſiam confugit.fol.151.col.1.n.179
Immunitate non gaudet latro publicus, nocturnus depopulator agrorum,& cur non gaudeant,1.tomo.fol.144.col.2.&.3.à nume.64.ad.n.69
Immunitate non gaudet qui animo deliberato occidit ſecundum plures, ſed contraria ſententia eſt verior, 1.tomo,fol.148.col.1. num.133
Immunitate non gaudent perſonæ eccleſiaſticæ.fol.148.col.3.n.141.in to.1
Immunitate non gaudet, raptor virginum ſecundum ius ciuile ſecus ſecundum ius canonicum.ibi.n.142
Immunitate non gaudent, concrematores eccleſiæ, ſpoliator per vim, deſtructor eccleſiæ vel frangẽs eius portas, transfuga qui ſe in eccleſia iniuſte defendit, qui arma prohibita intra eccleſiam habet, nam quo ad arma non habet immunitatem, 1.tom. fol.148.col.4.à.n.43.ad.n.149
Immunitate non gaudet, qui cum eſſet in eccleſia voluntarie exijt, & captus fuit à iudice, 1.tomo,fol.150.col.2.n.165
Immunitate non gaudet,qui mandato papæ extrahitur ab eccleſia, 1.tomo.fol.150.col. 3.n.168
Immunitate non gaudet euellens limites, 1. tomo,fol.150.col.4.n.172
Immunitate gaudere quo modo poſsit ſeruus confugiens ad eccleſiam, 1.to.fol.149. col.4.num.159
Immunitate quando delinquens nõ gaudet impune hoc cognito extrahitur à iudice ſeculari, quod ſi eccleſiaſticus impediat quid obſeruandum ſit dicitur, 1.tom.fol. 151.col.3.num.181.&.182
Immunitate non gaudet fur, ſimplex de conſuetudine,ſecus de iure, item committẽs crimen intra eccleſiam licet ad aliam confugerit, ſi tamen crimen graue ſit, & non ſolum priuatur immunitate quo ad illud delictum, ſed etiam quo ad omnia, prius aut poſterius commiſſa, 1.tom. fol.145. col.2.num.82
Immunitate non gaudet adulterium cõmittẽs intra eccleſiam, raptores virginum intra eccleſiam,ſubripiẽtes monialem à monaſterio cõmittens furtũ intra eccleſiam, vel extra ſi cũ furtiua re ad eccleſiam cõfugerit,delinquens prope eccleſiam vel cœmiterium deliberate, exiſtens in eccleſia qui mandauit delictum cõmitti extra eccleſiam,qui ſagitta lapide, vel alio modo percuſsit exiſtentem in eccleſia, licet delinquens ſit extra,qui mãdauit percuti exiſtentem in eccleſia, qui per vim extrahit exiſtentem in eccleſia,& poſtea percuſsit vel mãdauit alicui vt faceret. 1.to.fol.145 col.3.à num.85.ad num.102
Immunitate non gaudet ſacrilegus qui ſacrilegium commiſit intra eccleſiam, infidelis,hæreticus,apoſtata,idſte,el renegado, blaſphemus Dei,& virginis Mariæ,maleficus, percutiens imagines, mala ſacrificia faciens, excommunicatus, interdictus, qui proditorie aut inſidioſe aliquem occidit, ſuſpenſus, ſecundum opinionem aliquorum ſed contraria eſt verior, 1.tom. fol.146.col.2.à num.103.ad num.114.
Immunitate non gaudet qui veneno aliquẽ occidit, occidens patrem, vel filium, qui ducit inſidioſe aliquem ad locum in quo occidatur,ſocius qui in itinere occidit cõſocium qui proditorie vulnerauerit,quauis non ſecura fuerit mors, ſi animo occidendi fecit apud Luſitanos licet occidendi animum non habuerit, 1.tom. fol.147. à num.121.ad.129.vide delinquens.
Incarcerari,vide carcerari.
Incontinenti ſoluere quando quis dicatur, 1.tom.fol.104.col.2.num.32
Indefinita æquipollet vniuerſali. 3.tom.fol. 41.col.3.num.59

INDEX.

Indicia legitima quæ ſint, 1.tomo, fo. 168. co. 3.num.37

Indicia legitimè probanda ſunt & quæ ſit eorum legitima probatio. ibi.col.4. a nu.38. ad num.41

Infirmus famulus non poteſt petere mercedem pro tempore quo fuit infirmus, 3. tomo, fol.45.col.2.num.17.in fin.

Inhibitio contra iudicem à quo quando, & in quibus caſibus dari debeat à ſuperiore, 2.tomo.par.5.cap.vni.n.14.fol.57.col.4

Inhibitio non admittitur ſuperioris contra inferiorem in caſibus criminalibus, 2. tomo par.5.cap.vnic.n.14.eodem fol.

Inimicum occidens quocunque modo an dicatur proditor vel aleuoſus, 1. tomo, fol. 147.col.1.à.n.115

Iniuria remiſſa nō cenſentur remiſſa damna & intereſſe, 1.tomo, fol.161.col.4.n.88

Iniuria priuata pacto remittitur, & an remiſſa poſsit iudex ex officio procedere, 1. tomo, fol.161.col.4.à.n.85

Iniuriarum æſtimatio quomodo facienda in libello, 1.tomo, fol.159.col.3.à.n.57

In ius vocari ſine venia qui non poſſunt, & quæ pœna ſit contra ſine venia vocantes, & quomodo à pœna liberari poſſunt, 3. tomo, fol.27.col.3.à.n.2

In ius vocatum qui dolo aut vi exemerit qua teneatur pœna, & quæ ſit differentia inter vi & dolo eximentem, 3.tom.fol.28.col. 2.à num.2

Innominati contractus quare ſic appellentur, in quibus conſiſtant ſpeciebus, quæ actio pro eis competat, 3.tom.fol.55.col. 3.num.2

Inquilini res in vrbano prædio inuectæ ſemper ſunt tacitè obligatæ pro mercede, & res cōductoris à conductor ſecus coloni.3. to.fol.21.col.2.nu.23.24.28.&.29.

Inquilinus quis dicatur, & in quo differat à colono.ibi.nu.25.&.26.

Inquiſitio ſpecialis generaliter eſt prohibita, niſi in aliquibus caſibus congeſtis.in.1.to. fol.125.col 2.nu.15.

Inquiſitio generalis cū fit, omnes teſtes, etiā minus idonei recipiuntur.ibid.num.14.

Inquiſitio de omni crimine permiſſa eſt vtroque iure, præcedente infamia, vel præſumtione ſufficienti. 1.tomo fol. 4. colum.3. numer.18.

Inquiſitio generalis non eſt iudicium, ſed præparatoria. fol.3.col.2.nu.8.&.12.

Inquiſitio contra certam perſonam facta iudicium eſt.fol.3.col.4.nu.12.tom.1.

Inquiſitio generalis aut ſpecialis quæ ſit.1.to. fol.124.col.2.n.2.&.3.

Inquiſitio generalis iure canonico ſemper permiſſa eſt, ciuili, vel regio quādo ſit traditur.1.to.fol.124.col.3.num.4.

Inquiſitio poteſt eſſe generalis reſpectu perſonę, & ſpecialis reſpectu delicti.1.to.ibid. num.5.

Inquiſitionem facere ex officio quibus caſibus poſsit iudex ibi.n.5.6.7.&.8.remiſ.

Inquiſitionis generalis & ſpecialis plures differentiæ.1.to.fol.125.col.3.nu.16.

Inquiſitionis proceſſus.1.to.ibidem à numero.1.

Inquiſitionis, & accuſationis differētiæ. 1.to. fol.126.col.1.num.2.

Inquiſitionis remedium extraordinarium eſſe pluribus rationibus defenditur. 1.to fol.3.col.4. num.13

Inquiſitionis modo quando iudex procedere dicatur, 1.tom.fol.124, col.2.nu.1

Inquiſitionis plures ſunt ſpecies, ibidem numero.2

Inquiſitionis generalis teſtes a iudice quomodo interrogandi.ibi.fol.24.& fol.25.num. 9.&.10.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis tradentes curiæ ſeculari hæreticum cur irregularitatē non incurrant, 1.tomo, fol.130.col.2.&.3 num.24.&.25.

Inſtantia quid ſit, & quotuplex. 1.tom.fol.6. col.3.&.4.num.6.7.&.8

Inſtantia prima in ciuilibus triennio in criminalibus biennio finitur, quod in Regno ex cōſuetudine nō ſeruatur, ſed erit tutius intra dicta tempora concludere proteſtando fatalia, 1.to.fol.7.col.1.nu.9.&.10

Inſtantia iure canonico perpetua eſt. ibi.nu. 11.& quid hodie Conci.Trid.innouatum ſit ibi.n.12.&.2.to.fol.13.col.4.nu.1.&.2

Inſtantia appellationis quo temporis ſpatio finienda, 1.tom.fol.7.col.2. nu.13.&.14. 15.&.17.18.&.19

Inſtātia appellationis cauſarum ciuilium de quibus decuriones cognoſcunt quo ſpatio terminandæ, & an elapſo termino cōpetat reſtitutio vel ſententia ſit nulla, 1.to.fol. 6.col.3.&.4.num.20.21.&.22

Inſtantia.2.nō recipit probationes ſuper eiſdem articulis, vel directo contrarijs, & qua pœna teneatur aduocatus qui articulos fecerit ſuper talibus probationibus, & quando admittantur huiuſmodi probationes, & qui ſint articuli directo contrarij, 1.tomo. fol.195.col.3.n.16.17.&.18.

INDEX.

Inſtantia ſecũda allegantur & probantur nõ allegata & probata. ibi. nu. 16. &. 2. tomo, par. 5. cap. vnic. n. 21. fol. 60. col. 2

Inſtrumẽto producto intra terminum quod non erat originale creditur licet poſt tempus originale producatur, 1. tomo, fol. 218. col. 3. &. 4. n. 101

Inſtrumenta authentica iure communi non habent executionem paratam iure communi, ſecus iure Regio, 1. tomo, fol. 92. col. 1. n. 5, &. 6

Inſtrumẽta in iudicio intra quod tempus ſint producenda, 1. tomo, fo. 71. col. 1. &. 2. nume. 444

Inſtrumenta coram quo iudice producenda ſunt & an ſufficiat coram tabellione produci, 1. tomo fol. 69. col. 5. n. 103

Inſtrumenta ante litem conteſtatam producta poſt modũ debent reproduci. ibi. eod. numero.

Inſtrumenta vſque ad concluſionem in cauſa produci poſſunt cum iuramento partis quod de nouo inuenta ſunt, 1. tomo, fol. 71. col. 1. &. 2. n. 144. &. n. 179

Inſtrumẽtis qui vtitur in iudicio: quæ debeat obſeruare, 1. tom. fol. 40. col. 1. n. 58. &. 59

Inſtrumentis in iudicio productis copiã parti datur, ſine die, niſi aliquis cum iuramento aſſerat ſe velle cum iuramento inſtrumenta de falſo redarguere. 1. tom. fo. 57. col. 2. nu. 40

Inſtrumentũ reprobari poteſt duobus teſtibus etiam non inſtrumentalibus, 1. tom. fol. 61. col. 1. nu. 7. & quid ſi pro inſtrumento ſint aliqui teſtes num. 9

Inſtrumentum quodlibet quatuor teſtibus improbatur, 1. tom. fol. 19. col. 4. nu. 35

Interdictũ Saluianum cui & ad quid competat, & in quo differat à Seruiana actione 3. tom. fol. 21. col. 1. à nu. 16. ad num. 22

Interrogari à iudice iuſte quem quando dicatur, 1. tom. fol. 152. col. 1. nu. 12

Interrogatoria vulgò quæ (Preguntas) appellantur, 1. tom. fol. 64. col. 4. num. 62. & an eorum copia parti aduerſæ detur, fol. 66. col. 4. à num. 94

Interrogatorium quid ſit, 1. tom. fol. 64. colum. 4. num. 62

Reliqua vide in verbo, Articuli,

Inuentarium intra quod tempus ab hærede conficiendum ſit, 1. to. fo. 97. col. 1. nu. 40

Inuitus quis an compellatur agere vel iudicium ſuſcipere, 2. tomo, fol. 36. col. 1. à num. 1

Irregularis nõ efficitur clericus qui aliquem accuſauit cum proteſtatione quod iudex ad pœnam ſanguinis, mortis, mutilationiſve membrorum non procedat, licet iudex contra faciat & clericus id optauerit vel certo ſciret, 1. tom. fol. 130. col. 2. nu. 21. 22. &. 23

Irregularitatem cur fugiant inquiſitores tradentes hæreticum occidendum, 1. tomo fol. 130. col. 2. num. 24. &. 25

Iudex in primis debet inſpicere an mandatũ Procuratoris ſit ſufficiens, fol. 10. col. 3. num. 14

Iudex litem ſuam facit ſi per imperitiam male iudicat & parti ad intereſſe tenetur niſi in difficili lege errauerit, 1. tomo, fol. 26. col. 1. num. 64

Iudex cauſæ præparantis debet etiam eſſe iudex cauſæ præparatæ, 1. tomo, fol. 140. col. 1. num. 9

Iudex qui defendendo doctrinam ſui præceptoris errauerit ſi contra communem opinionem non fuerit ſecurus erit ibi, num. 58. &. 59. fol. 26. col. 2.

Iudex qui propter imperitiam profert ſentẽtiam nullam ad damna & expenſas tenebitur, & quid ſi per malitiam vel dolum fecerit, precibus pretiove corruptus, ibi. numero. 60. &. 61. & quid ſi in criminalibus, num. 62

Iudex dolo vel culpa iudicans ad quid teneatur, ibi. num. 73

Iudex pro abſente debet ſupplere defenſiones, fol. 34. col. 1. num. 6

Iudex intra quod tempus teneatur proferre ſententiam interlocutoriam, qua recipiat partes ad probationem, & qua pœna ſi requiſitus nõ fecerit teneatur, fol. 60. col. 1. num. 1. &. 2

Iudex habito proceſſu non debet feſtinare & ſtatim proferre ſententiam ſed prius diligẽter inquirere proceſſum, alias ſententia erit nulla, fol. 80. col. 4. num. 1

Iudex antequam ſentẽtiam proferat quæ debeat obſeruare, ibi. nu. 3. &. 4

Iudex in dubijs pro reo iudicet, ibi. eodem num. 4

Iudex in iudicijs duplicibus vt quilibet litigantium eſt actor & reus quæ debeat obſeruare, ibi. num. 5

Iudex poſtquam fuerit ſatis inſtructus de meritis cauſæ quæ debeat obſeruare, fol. 81. col. 1. num. 6

Iudex debet à muneribus quæ excæcant oculos ſapientium & mutant verba iuſtorum abſtinere, ibi. num. 7. &. 8

INDEX.

Iudex quæ debeat ante oculos habere ibi.n. 10.&.11

Iudex nõ incurrit pœnam. l.regia impoſitam ſi intra.20.dies à die concluſionis nõ profe rat niſi à parte fuerit requiſitus. fo.81.co.4 num.18

Iudex prius quam executionem fieri iubeat quæ debet obſeruare. fol. 103.col.3. numero.22

Iudex ex officio poteſt impertiri officiũ ſuũ aduerſus agentem ſine actione ad vtilitatẽ priuatam.fol.108.col.1.n.4

Iudex ex officio in quolibet crimine priuato poteſt procedere. 1.tomo, fol.131. col.4. num.50. &.51

Iudex ex officio repellit agentem ante diem fol.109.col.3.n.18

Iudex ex officio cum procedit fiſcalem creare poteſt.2.tomo,fol.13.col.1.n.5

Iudex ex officio quomodo procedere debeat quando ad notitiam peruenit delictũ aliquod cõmiſſum fuiſſe.fol.133.col.3.& 4.n.2. 1.tomo,

Iudex ex officio tenetur procedere aduerſus delinquentem ſi offenſus noluerit.3.tom. fol.33.col.4.n.5

Iudex ex officio antequã procedat aduerſus delinquentem requirat offenſum an velit querelare.1.tomo,fol.153.col.3.n.1

Qui ſi in termino noluerit amplius non auditur,& vnica tãtum monitio ſufficit.fol. 154.col.1.&.2.col.4.n.8.6.&.7

Iudex in prolatione ſentẽtiæ Deum præ oculis habere debet & eſſe magis pronus ad lenitatem quam ad ſeueritatem, magis clemens quam atrox,pœnam eligere minorẽ, nam maiorem honorem cõſequitur abſoluendo quam condemnando, 1.tomo.fol. 173.col.3.à.n.97.vſque ad.n.103

Iudex qui dolo, ignorantia, calore iracudiæ aliquẽ cõdemnauerit qua pœna puniatur. ibi.n.105.106.107

Iudex eccleſiaſticus quando inuocat brachiũ ſeculare,quomodo auxilium exhibere teneatur Iudex ſecularis, vel è contra.tomo, 2.fol.1.col.3.&.4.n.5

Iudex eccleſiaſticus de quibus cauſis cognoſcat. 2.tomo,fol.6.col.3.n.1.&.2

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de clericis nõ coniugatis primę tonſuræ,tam in ciuilibus quã in criminalibus iure antiquo: & quid circa hoc Concil. Trid. ſit innouatum, 2. tomo.fol.6.col.2.n.6.&.n.7

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit, an reus captꝰ per iudicem ſecularem ſit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, quod cum contigerit, quæ praxis ſeruetur traditur. 2.to.ibidem à nu.9.vſque ad nu.14

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſa poſſeſſoria cuiuſcunque rei ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis licet nihil proprietatis annexum habeat,2.tom.fol.7.col.1.nu.15

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de bonis proprijs eccleſiæ,& de bonis patrimonialibus clericorũ aduerſus laicũ reũ in caſibus à iure expreſsis, niſi reus laicus neget res eſſe eccleſiæ,vel clerici:nam tunc non cognoſcit,& quando cognoſcat, licet neget laicus, & quid iure regni & Luſitano ſeruetur.2.to.fol.7.col.2.nu.16.17.18.&.19

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſa dotis principaliter,& de per ſe nota inter laicos, maxime ſi dos àvidua petatur.ibi.fol.8.co. 1.&.4.num.21

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis decimarum, etiam aduerſus laicos,tam quoad quæſtionem iuris,quã facti, poteſt etiam inuocari auxilium iudicis ſecularis contra non ſoluentem, & ſecularis quãdo de cauſa decimarum poſsit cognoſcere ibidem fol.8.nu.22.23.&.24

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de crimine vſurarum & ſimoniæ, etiam aduerſus laicum.ibid.fol.8.col.2.num.25.26.&.27

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de crimine hæreſis,& ſecularis iudex tenetur cũ fuerit requiſitus punire delinquentes.2.tom. fol.8.col.2.nu.28.&.29.&.30

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de adulterio quãdo agitur ad pœnitentiã, vel ſeparationem tori, ſed quando ad pœnam ſanguinis, ſecularis ſi ad aliam pœnam, vterque, 2.tomo,ibidem.col.2.n.31

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de crimine cõcubinatus aduerſus laicos.ibid.

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de crimine falſi circa literas apoſtolicas concubinatus ſortilegij diuiniationis,pacis fractæ ſacrilegij,Sodomiæ,periurij, & de quocunque alio peccato inter laicos, 2.tomo,ibid.numer.32.vſque ad.36

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de iuribus hæreditarijs quando clericus ſtetit hæres laici ſi iis non ſit cum defuncto certa,2.tomo, fol.9.col.4.num.40.41.licet teſtamenti publicatio ſit coram ſeculari facienda,vt ibi.num.42

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate eccleſiæ.fol.10.col.1.n.43

INDEX.

Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de executione teſtamentorum, ſed & ſecularis licet defunctus prohibeat. ibi. n. 44. 45. & 46

Iudex eccleſiaſticus quãdo cognoſcit aduerſus laicos ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter quo modo procedere cõtra illos debeat. tomo, 2. ibid. n. 54. 55. 56

Iudex omnia iuſte facere præſumitur, 1. tomo, fol. 222. n. 17. in fine.

Iudex vnicuique ius ſuum ſeruare debet, 1. tomo, fol. 232. col. 1. n. 17. & ibi ſi contra fecerit ad quid teneatur.

Iudex tenetur ſeruare literas ſuæ commiſſionis, & mandata Regia, 1. tom. fol. 232. col. 2. n. 21

Iudex qui vltra quantitatẽ ſibi permiſſam aliquid perceperit, vel, eius familia licet ipſe ignoret qualiter puniatur ibi. n. 23. & 24.

Iudex poteſt ex cauſa omnes dilationes à iure præſcriptas, coarctare, vel prorogare. tom. 2. par. 2. c. vnic. n. 47. fol. 49. col. 2

Iudex alius ordinarius, alius extraordinarius 1. tomo, fol. 23. col. 1. n. 3

Iudex ordinarius alius ſummus, alius inferior eodem num.

Iudex extraordinarius quis ſit, 1. tom. fol. 25. col. 4. n. 60

Iudex eccleſiaſtico cognoſcit de crimine blaſphemiæ etiã inter laicos, 2. to, fol. 10. col. 1. n. 47

Iudex tenetur in ſyndicatu vide ſyndicatu.

Iudex contra fori conſuetudinem iudicans inique agit & litem ſuam facit. tom. 1. fol. 1. col. 4. n. 7. & 10

Iudices accleſiaſtici qualiter ſe abſtinere debeant à cenſuris eccleſiaſticis tam in procedendo quam in definiendo. 2. to. par. 4. c. vni. n. 9. fo. 52. co. 4. & fo. 53. co. 1. & 2

Iudices tenentes locum correctorum apud Hiſpanos ordinariam habent iuriſdictionem. tomo, 1. fol. 23. col. 3. n. 8

Iudices plures & magiſtratus Hiſpanorum enarrantur. tom. 1. fol. 25. col. 3. n. 59

Indices quales eſſe debeant, tomo, 1. ibi co. 4. num. 61

Iudices inferiores non debent recedere ab obſeruatione legum quantuncunque durã ſint. tomo, 1. fol. 52. col. 2. n. 45

Iudices ordinarios ſi quis plures habuerit in electione actoris eſt corã quo velit reum cõuenire, tomo, 2. fol. 14. col. 1. n. 7. & 16 col. 2. n. 3

Iudices tẽpore adminiſtrationis pro rebus à ſe malegeſtis nõ conueniũtur ſed poſt depoſitum officium tenentur rationem reddere. tomo, 1. fol. 223. col. 4. num. 1. & 2

Iudices cum à principe creantur quã debeãt cautionem præſtare & ad quid teneantur fideiuſſores & an poſſint conueniri ante ipſos iudices. to 1. fol. 224. co. 1. n. 3. 4. &, 5

Iudici non creditur in præiudicium partis tomo, 1. fol. 7. col. 2. n. 16

Iudicibus experientia eſt ſumme neceſſaria. tomo, 1. fol. 25. col. 4. n. 62. & 63

Iudicis officium eſt præcauere ne damna & ſcandala in repu. oriantur. tomo, 1. fol. 224. col. 1. n. 10

Iudicis officium quid ſit. to. 1. fo. 8. co. 3. n. 9

Iudicis officium locum tenẽtis correctoris correctore etiam mortuo durat. ibi. n. 9

Iudicis voluntas præcipitata, eſt nouerca iuſtitiæ. tomo. 1. fol. 80. col. 4. n. 2

Iudici melius conuenit peccare in miſericordia quã in ſeueritate. tomo, 1. fol. 173. col. 4. n. 104.

Iudicis officium eſt curare vt peccata puniãtur tomo. 1. fol. 231. col. 1. in principio.

Iudicis decreta ſuper prædijs minorum vel eccleſiarum diſtrahendis ad exequendas ſententias contra eos latas actus iudicij non ſunt. tomo, 1. fol. 3. col. 2. n. 8

Iudicandum non ſolum legibus & cõſuetudine verum etiam ſtylo & vſitata praxi tomo, 1. fol. 1. col. 3. n. 4

Iudicium plures habet ſignificationes. tom. 1. fol. 3. col. 1. n. 1

Iudicium ordinarium in duodecim tempora diuiditur. tomo, 1. fol. 21. in pricipio.

Iudicium ſignificat diſcuſsionem cauſæ vel proceſſum iudicialem. to. 1. fol. 3. col. 1. n. 2

Iudicium ſecũdum propriam & originariã acceptionem non habet plures ſignificationes ibi nu. 3

Iudicium proprie ſignificat actum iudicis quatenus iudex eſt. ibi. n. 4

Iudiciũ magis propriè ſignificat opinionem qua aliquid à quocunque etiam non iudice determinatur ibidem. n. 5

Iudicium pro diſcuſsione vel proceſſu ſumptum variè à doctoribus definitur. tom. 1. ibidem. n. 6. & ibi communis iudicij definitio & impugnatio definitionis.

Iudicij definitio à Curtio tradita impugnatur. tomo, ibi. n. 7. & 8

Iudicij definitio communis defenditur à Nauarro. quibus expoſitionibus additis tomo, 1. fol. 3. col. 2. n. 10

Iudicij definitio vera ab authore traditur, ibidem. n. 11

INDEX.

Iudicio prohibitus comparere ob delictum tenetur procuratorem constituere, to.1. fol.46.col.3.nu.55

Iudicium diuiditur in ordinariũ & extraordinariũ,to.1.fol.3.col.4.n.13.& ibi.n.14. 15.&.16.quid sit ordinarium & extraordinarium iudicium & qualiter definiatur ostenditur.

Iudicium aliud est ciuile aliud criminale & aliud mixtum,to.1.fol.4.col.3.n.19

Indicium ciuile quod sit ibidem.n.20

Iudicium criminale quod fit,to.1.fol.5.co. 1.n.23.&.24

Iudicium non dicitur criminale quando pœna ex contractu partium applicatur fisco, to.1.ibidem.n.25

Iudicium mixtum quid sit.tomo,1.ibidem. n.26.cum sequent.

Iudicium aut ordinarium aut summariũ ibidem.n.30.& quid summarium.n.31

Iudicium aliud ecclesiasticum aliud seculare ibid.n.32

Iudicij plures sunt diuisiones ibid. num.33. remissiuè

Iudiciũ à litis cõtestatione incipere & à discussione causæ denominari ibidem, nu. 35.&.36.

Iudicium à citatione incipere iure probatur sed propriè à litis contestatione incipit, improprie vero à citatione, tom.1.fol.5. col.4.nu.38.&.39.& fol.33.col.4.nu.2

Iudicium quando dicatur cæptum,to.1.fol. 213.col.1.&.2.nu.59

Iudicium,causa,lis,controuersia, instantia inter se differunt, & si aliquando confundantur, to.1.fol.6.col.3.nu.1

Iudiciorum publica authoritas obseruanda tom.1.fol.45.col.3.nu.41

Iudicij de substantia sunt iudex,acta,& reus to.1.fol.8.col.1,nu.1

Iudicio omnia originem à iure diuino. modum & formam à iure positiuo trahunt tomo,1.fol.5.col.3.n.34

Iuramenti relaxationis praxis, 2. tomo, fol. 9.col.4.n.38

Iuramenti relaxatio ad effectum agendi si à nuncio petitur non est necessaria partis citatio,secus si ab episcopo, vel eius vicario.ibi.eodem numero.

Iuramenti relaxationem petẽs quid debeat obseruare eodem num.

Iuramenti relaxatio,& rescisio cõtractus si mul an possit à iudice ecclesiastico peti. ibid.num.39

Iuramento probantur quæ in conscientia consistunt.3.to.fol.15.col.2.nu.18

Iuramentum quid sit & quotuplex. 3.tom. fol.25.col.3.num.3

Iuramentũ promissoriũ confirmatoriũ, & decisorium quod sit,ibi. num.4.5.6.&.7.

Iuramentum promissorium actionem parit ibi. n.8

Iuramentũ decisoriũ aut volũtarium aut necessariũ, aut iudiciale.ibi.n.10.11.12.&.13

Iuramentum malitiæ 1.to.fol.39.col.1.n.39

Iuramentum quando à testibus præstãdum est quæ forma seruanda sit, 1.tomo,fol. 71.col.1.n.142

Iuramentum in supplementum probationis quando & quibus casibus, & an à iudice ex officio possit deferri,1.tom. fol.78. col.3..n.11

Iuramentum de veritate dicenda deferendum est cuique reo tam maiori, quam minori,& vterque veritatem confiteri tenetur,1 tomo,fol.152.col.1.n.9

Iuramentum iudiciale parit actionem, 3.tomo,fol.25.col.4.n.14.vbi.n.15. alia de iuramento iudiciali traduntur.

Iurisdictio perpetuatur sola citatione, tam iure cõi quã regio,1.tom.fol.6.col.1.n.40

Iurisdictio totaque ciuilis potestas in Hispaniarũ regnis penes solum Regem cõsistit, 1.tomo,fol.23.col.4.n.12

Iurisdictio quã in regno habet nobilis competit iure priuilegij, vel præscriptionis. ibi.col.3.n.13

Iurisdictio ecclesiastica lege euangelica Petro & successoribus mandata ab eis commissa est Prælatis inferioribus, 2. tomo, fol.3.col.4.n.1

Iurisdictionem ordinariam qui habẽt in diœcesi episcopi cuius inferiores sunt quibus rebus possint eam exercere, & qualiter eis competat 2.to.fol.3.col.1.nu.5

Iurisdictionem prorogare non potest clericus sine licentia sui episcopi, 2.tom.fol. 15.col.1.num.17

Iurisdictionis qui principiũ nõ habet, neq; prorogationem habere poterunt,quia solo consensu quis iudex fieri non potest, 1.tom.fol.43.col.4.num.25.

Iurisdictionis præuentio sola citatione acquiritur, 2.to.fol.14.col.1.nu.8

Iurisdictionis prorogatio quid sit, 2. tomo, fol.14.col.4.n.12

Iurisdictionis prorogatio nõ potest fieri, nisi iudex aliquam iurisdictionem habuerit, & partium cõsensus interuenerit. ibi num.13.& col.1.num.17

INDEX.

Iurisdictionis prorogatio delicti expresso non tacito consensu fit, 2.tomo, fol.13. col.4.num.13

Reliqua circa iurisdictiõis prorogationẽ, in verbo prorogatio iurisdictionis inuenies.

Ius parti quæsitum tolli non potest, 2.tom. fol.15.col.2.num.19.

L.

LAici ex deligatione Summi Pontificis possunt cognoscere de causis vere spiritualibus, 2.tomo, fol.6.col.1.n.2.&.3

Latro publicus quis sit, & an gaudeat immunitate ecclesiæ, 1, tom.fol.44.col.2.n.64.

Legata ad pias causas habent executionem paratam quæ quomodo petenda sint traditur, 3.tomo, fol.35.col.2.n.49.&.50

Lenonis materia traditur remissiue, 1.tom. fol.230.col.3.n.12

Lex declaratoria extendi debet ad casum similem, 1.tomo fol.189.col.2.n.27

Lex rebus non verbis imponi debet, 1.tom. fol.66.col.2.n.83.

Lex duodecim tabularum qua fuit cautum nẽ quis pro pecunia credita detineretur vinculis lege Petilia sublata fuit, 1.tomo, fol.162.col.4.num.1

Lex loquens in materia iuris communis excipit aliquos casus non firmat regulam in non numeratis, 1.to. fol.151.col.3.n.181

Lex. noua correctoria loquens in vno ex casibus æquiparatis de iure antiquo extendi debet ad alium casum æquiparatum, 1. tomo, fol.188.col.3.n.16

Lex nedũ corrigitur per posteriorẽ tempore verum etiam per posteriorem ordine quod in noua collatione legum Regni peculiare est, & quid quando de die promulgationis nõ constat, 1.tomo. fol.14. col.3.n.26.28.&.29. vbi dicitur hoc procedere nisi prior loco sit æquior.

Lege aliquid prohibente si contra prohibitionem fiat an & quando valeat actus, 2. tomo.fol.3.col.3.n.11.&.12

Legis Aquiliæ capita explicantur, 3.tomo, fol,34. col.4.à n.34.ad num.44

Legis extensio facienda est quãdo maior fauor vertitur in extensione quam in restitutione eius, 1.tom. fol.189.col.3.n.28

Legis prior pars per posteriorem corrigitur, 1.tomo, fol.14.col,3.n.27

Libelli oblatio vim citationis non habet, secus si per tabellionem de mandato iudicis intimatio libelli fiat, 1.tomo, fol.35. col.1.n.35.&.36

Libelli diffinitio.1.tom.fol.37.colum.2.numero.1.

Libelli vel alterius petitionis inscriptio apponi debet cum titulo congruenti dignitati iudicis secundum stylum Regionis, 1.tomo, fol.39.col.4.nu.50.vbi nu.51.ali quæ inscriptiones traduntur.

Libello oblato ab actore quid iudex & quid tabellio obseruare teneantur, 1.tomo, fol.40.col.2.num.59.&.60

Libellus si narrationem contrariam vel diuersam contineat, quid seruandum, 1.tomo, fol.38.col.3.num.31

Libellus debet continere nomen Rei & id quod petitur, 1.tomo, fol.38.col.1.nu. 15.&.16

Libellus constat ex facti narratione Causa facti & conclusione, ibi num.17. vbi ponitur qualis esse debeat narratio facti.

Libellus debet continere causam sufficientem qua petitur non tamen nomen actionis, ibi.num.22

Libellus aduocatis scribi debet clarus, certus concludens, & compendiosus secundum stylum Regionis, 1.to.fol.37.col.3 num.5.6.&.7

Libellus quæ debeat continere traditur remissiue, ibi.num.8

Libellus nomen actoris debet continere vel procuratoris eius nomine, ibi.num.9

Libellus de iure communi in scriptis est offerendus, de iure Regio in supremis tribunalibus idẽ obseruatur, in inferioribus arbitriũ iudicis est dũmodo interueniat aliqualis petitio, super qua iudex possit suam sententiam fundere, 1.tom.fo.37. col.2.nu.3.&.4.&fol.38.col.1.nu.14

Libellus nomen iudicis debet continere, 1.tomo, fol.39.col.3.nu.48. & quid hodie seruetur.num.49

Libellus de iure Regni debet esse subscriptus manu aduocati cogniti, ibi.nu.52

Libellus Responsorius debet continere nomen actoris & Rei, 1.tomo, fol.55.col. 3.num.18

Libellus non cõtinens causam reijcitur vel si in eo deficiat aliquid substantiale. 1.tomo, ibi.col.4.num.26

Libellus in ecclesiasticis quomodo concipiendus, 2.tomo, fol.23.col.2.nu.1

Libellorum singulæ clausulæ explicantur in hoc opere post formam eorum Hispano sermone traditam.

Reliqua. vide in verbo actionum.

INDEX.

Libellus multa patrono tenetur præstare. 3. tom. fol. 30. col. 4. num. 4

Licentia vxori ad agendum quando & quo modo præstari debeat. 1. to. fol. 31. col. 3. à num. 35

Licentia alicuius in aliquo actu requisita expresse & non tacite præstanda est, 1. to. fol. 30. col. 2. nu. 28

Lis proprie est causa ipsa deducta in iudiciũ ante litem cõtestatam improprie autem sumitur pro iudicio, 1. tom. fol. 6. col. 3. num. 4

Lis quando dicatur cæpta, 1. tomo, fol. 213. col. 1. & 2. num. 59. & 60.

Lis habetur pro contestata si comparuerit Reus licet sine licẽtia recesserit, 1. to. fol. 52. col. 1. num. 34. & 35

Lite non contestata sententia ferri non potest, 1. tom. fol. 213. col. 3. nu. 61.

Lite non cotestata intra nouem dies licet pro cõfesso habeatur Reus, potest tamen in se assumere onus probandi suam innocentiam, 1. tom. fo. 52. col. 2. nu 39

Lite non cõtestata intra nouem dies Reum pro confesso haberi non seruatur apud supremos iudices, seruari tamen debet apud inferiores, 1. to. ibid. nu. 44. & 45

Lite non contestata nõ proceditur ad receptionem testium, vel sententiam diffinitiuam. 2. to. fol. 1. c. 1. nu. 12. & 1. to. fol. 50. col. 4. num. 19

Litem contestari reus à iudice compelli potest, 1. tom. fol. 50. col. 1. num. 5.

Litem si reus non contestetur pro confesso habetur. Ibi. num. 6

Litem contestãdo potest quis exceptiones peremptorias allegare simul, 1. tom. fol. 53. col. 1. num. 56

Lites quam citius fieri potest sunt expediendæ, 1. tomo, fol. 69. colu. 4. post sententiam restitutionis.

Litis contestatio est fundamentum & lapis angularis totius iudicij, & quæ ante litem contestatam fiunt ante iudicium fieri dicuntur, 1. tomo, fol 5. col. 3. num. 36. & 37. fol. 54. col. 2. num. 3.

Litis contestationis effectus licet sit præcludere viã obijciẽdi exceptiones dilatorias tamen in libello exceptionis dilatoriæ cessat hic effectus, quia principalis intentio est exceptionem obijcere, 1. tomo, fol. 44. col. 4. num. 34

Litis cõtestatio intra nouem dies facienda est à die intimationis libelli, 1. tomo, fo lio. 49. col. 1. num. 85

Litis contestationis diffinitio, 1. tomo, fol. 50. col. 1. num. 1

Litis contestatio est actus substantialis iudicij neque â partibus remitti potest, & si omittatur processus erit nullus. ibi nu. 2. &. 5. & fol. 50. col. 2. num. 4. &. 1. to. fol. 163. col. 2. num. 5

Litis contestatio in causis summarijs solo iure Regio est necessaria, 1. tom. fol. 50. col. 2. num. 7

Litis contestatio quinquaginta casibus necessaria non est, ibi num. 8. remissiue.

Litis contestationis plures effectus traduntur. ibi à num. 9

Litis contestatio præcludit viam opponendi exceptionis dilatorias, ibi eodem nu. 9

Litis contestatione omnis personalis actus perpetuatur vsq; ad quadraginta annos, si contestatio valida sit, 1. tomo, folio. 50. col. 3. num. 10. &. 11

Litis contestatio interrũpit quamlibet præscriptionem, ibi num. 13

Litis cõtestatione aduersarius constituitur in mala fide quantum ad fructus, ibi n. 14

Litis contestatio constituit in mora aduersarium, 1. tom. fol. 50. col. 4. nu. 16

Litis contestatione facta de calumnia iuratur, & testes recipiuntur, quòd ante fieri nequit. Ibidem num. 16

Litis contestatione reus iudici subijcitur, & actori obligatur per eam quæ via claditur multis malitijs. Ibid. num. 21

Litis contestatione causa efficitur vsuraria quæ prius non fuerat. ibi, num. 22.

Litis contestationis plures effectus traduntur, vt in eodem num. 22. remissiue.

Litis contestatio de iure communi, & Regio quando fieri debeat. ibi, nu. 23. & 24

Litis contestatione intra nouem dies non facta licet reus pro confesso habeatur est necessaria sententia interlocutoria hoc declarans, 1. tomo, fol. 51. col. 2. num. 26 & si moratur reus antequam à iudice pro confesso declaretur pœna ad hæredes nõ transit. ibi, num. 28. & ab illa sentẽtia potest appellari. ibi, num. 39

Litis contestationis terminus an possit per iudicem restringi, 1. tomo, fol. 51. col. 2. num. 26

Litis contestatione intra nouem dies non facta quamuis reus pro cõfesso habeatur nõ prohibetur intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias. ibi, num. 29.

INDEX

Litis conteſtatione nouē aſsignati currūt de momento ad momentum, ideoq; die feriato poteſt cōteſtatio fieri, ibi, n. 31. & 32

Litis conteſtatio quamuis fieri intra nouē dies debeat tamen quando per reccōuentionem aliquid petierit reus non tenetur intra illud tempus lis non eſt conteſtāda ibi, nu. 33

Litis cōteſtatio in cauſis criminalibus etiā ciuiliter intentatis, vel in cauſis iniuriarū ciuiliter, vel criminaliter intentatis licet nō fiat intra nouē dies non habetur reus profeſſo. 1. tom. fol. 52. col. 1. nu. 36

Litis conteſtatione intra nouē dies nō facta reus habetur pro confeſſo licet actoris libellus ſit ineptus quāuis de iure cōmuni contrarium prohibetur, ibi, nu. 37. & 38

Litis conteſtatio in cauſis gabellarū intra tres dies faciēda eſt. 1. tom. ibidem n. 46

Litis conteſtatio de iure communi quomodo fiebat, & quomodo hodie fieri debeat ibi col. 3. nu. 47. & 48

Litis conteſtatio qualiter fieri debeat ibi á nu. 49. ad numer nm. 52

Litis conteſtatio ſuper inepto libello eſt nulla, fol. 53. col. 1. n. 54

Literarum apoſtolicarū executio quādo per conſilium regium impeditur quæ praxis ſeruetur. 2. tom. fol. 14. col. 2. nu. 11.

Locationis pēſio debet eſſe in pecunia, alias erit contractus innominatus. 3. tom. fol. 44. col. 3. nu. 7

Locationis finito tempore poteſt locator expellere conductorem quod ceſſat in ſcholaribus qui alijs præferuntur pro eodem precio ibi num. 10. & 11

Locator quis dicatur, & ad quid teneatur. 3. tom. fol. 44. col. 2. nu. 3, & 5. & pag. 87. col. 2. num. 16, & 17

Ludentes qualiter puniuntur. 1. tom. fo. 210 col. 3. nu. 12. vbi plura de ludis plohibitis & habentibus tabullaria ad ludos traduntur remiſsiuè.

M.

MAgiſtratus cur creati fuerint. 1. to. fol 23. col. 1. nu. 2

Magiſtratus tot cur apud Hiſpanus creati ſint, & qui. 1. to. fol. 23. col. 4. á nu. 14

Magiſtratus adminiſtratio quo tempore duret, 1. to. fo. 205. col. 1. nu. 6

Maioratus ſucceſſor quādo poſsit cōtra poſſeſſorē intentare remediū legis in omnibus, ff. de iudicijs, & petere, vt ſibi cauea tur de bonis reſtituendis tempore debitō 3. tom. fol. 64. col. 4. á nu. 2

Maleficiamens & animus diſtinguūt. 1. to. fol. 158. col. 4. n. 30. & fol. 159. c. 1. nu. 38

Maleficiorum materia remiſsiue traditur. 1 tom. fo. 210. col. 1. nu. 12

Mandatum ſpeciale quæ negocia exigāt. 1. to. fol. 1. col. 3. n. 15. remiſsiue.

Mandatum cum clauſula generali capit reſtrictionem ab his quæ ſpeciatim præceſſerunt, 1. to. fol. 10. col. 4. nu. 19

Mandatum cū clauſula generali ſolū comprehēdit lites præſentes, & futuras ex præſentibus pendentes, fo. 11. col. 1. nu. 23

Mandatum cū clauſula generali, y contra qualeſquier perſonas, non comprehendit vniuerſitatem, ciuitatem, vel collegium 1. tom. ibi num. 25

Mādatum quibus perſonis non ſit neceſſariū ad comprehendū in iuditio pro alijs 1. tom. ibi col. 3. nu. 39. remiſsiuè

Mandatū ad validitatem proceſſus ſufficit offerri etiā poſt concluſionē in cauſa, & ideo iudex priuſquā declaret proceſſum nullum ex defectu mandati inueſtigauit an procurator mandatum habuerit, ibi col. 3. nu. 38. & 39

Mandatum ſpeciale quibus caſicus requiritur coniunctus non admittitur, 1. to. fol. 190. col. 2. nū. 20

Maritus & eius hæredes pro reſtituenda dote non conueniuntur vltra quam facere poſſunt, 3, to. fo. 59. col. 2. nu. 25

Metus qui debeat eſſe, vt actus annulletur actione quod metus cauſā, 3. to. fo. 39. co. 1. nu. 5

Metus reuerentialis an dicatur iuſtus metus & annullet contractum, ibi nu. 6

Minor annis vigintiquinq; non habet perſonam legitimā ſtandi in iudicio, & quādo poſsit, 1. tom. fol. 30. co. 1. n. 21. & 22. & fo. 138. col. 2. nu. 5

Minor quando agere vult petit curatorem, vel tutorem ad lites, & inuitus compelli tur tutorem in litem ſuſcipere, 1. to. fo. 30 col. 1. nu. 23. & 24

Minor citatus ad legitime comparēdum ſi comparuerit ſine tutore, vel curatore petente actore etiam inuicto curator datur, 1. to. fo. 32. col. 1. nu. 44

Minor annis, 25. reſtituitur aduerſus lapſum temporis lites conteſtationi præfiniti, cū aduerſus veram cōfeſsionem reſtituatur,

INDEX

1.to.fol.52.col.1.n.41. 42,&.43
Minor reſtituitur aduerſus drobationē & allegationē omiſſam,1.to.fo.68.co.1.n.113
niſi facta publicatione petatur, ad probādū exceptionem declinatoriā,vel dilatoriā,ibi n.150.& quid ſi petatur poſt publicationem ad allegandū nouam exceptionem.1.to.fo.62.col.2. nu.126
Minor non reſtituitur aduerſus probationē & allegationem omiſſam contra crimina liter accuſatum, item ſi minor ſit iuriſperius,1.to.fo.68.co.2.n.114
Minor in litem non procuratorem,ſed curatorem accipit ibi,co.3.n.117
Minor ob negligentiā curatoris reſtituitur ibi num. 118
Minor ex aſpectu dinoſcitur,1.to.fo.138.colu.2.nu.4
Minori delinquenti curator datur,& quomodo,1.to.fo.152.co.3.n.7.& 8
Minoris confeſsio abſq; curatore facta eſt nulla,1.to.fo.165.co. 2.n.5. licet ſponte fiat,nu.8
Minuta quæ dicātur,2.to.fo.24.col.1.n.18
Miſericordiæ plura traduntur,1.to. fol. 73 col.4.nu.104
Miſsio in poſſeſsionē ex primo decreto fit in foro eccleſiaſtico præcedente perēptoria citatione,in ſeculari regio iure vnica tantū citatione,1.to.fo.85.co. 4.nu.9
Miſsio in poſſeſsionē ex primo decreto in foro eccleſiaſtico iure cōmuni fit ſi reꝰ perēptorie perſonaliter,ſi poteſt,citatus fuerit,vel ſi inueniri nō poſsit ad domū citatio fiat, tamen in foro ſeculari iure regio perſonaliter eſt citandus reus,ibi nu.10
Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto fit á iudicibus criminū ſtātibus in chācellarijs Valliſoliti & Granatę in cauſis ciuilibus,de quibus cognoſcūt licet reus nō perſonaliter ſed ad domū citatꝰ fuerit tamen ab alijs iudicibus inferioribus nō niſi perſonaliter citetur:ibi,col.3.nu.11
Miſsio in poſſeſsionē ex ſecūdo decreto in foro eccleſiaſtico prꝛuia citatione ſicut ex primo fit,ſecꝰ in ſeculari fo.86. co.2.n.17
Miſsio ex ſecūdo decreto in foro eccleſiaſtico fit cū ſemiplena cognitione de debito ſecus in ſeculari,1.to.ibidem nu.18
Miſsio in poſſeſsionem ob contumaciā rei, an de cōmiſsione,& licentia iudicis fieri poſsit iure communi erat cōtrouerſum, ſed iure regio ceſſat cōtrouerſia quo per alguacelum actor mittitur in poſſeſsionē 1.to.ibi nu.20
Miſsio ex primo decreto iure cōmuni cōtra minorem fieri nequit, in ſeculari foro iure regio fit ibi,nu.21
Miſsio ex primo,& ſecundo decreto,vt fiat quæ ſeruetur praxis ibi col.2.nu.22.&.23 cum ſequentibus.
Miſsio impoſſeſsionem ex primo decreto ab alguacelo, in quibus rebus facienda, & qualiter actor in poſſeſsionē mittēdus ſit, ſi cautionē de fructibus reſtituendis prꝛſtiterit ibi,fol.87.col.1.nu.27.&.28
Miſsio in poſſeſsionem antequam fiat iuramentum ab actore,quale præſtandum ſit 2.to.fo.38.co.4.nu.40
Miſsio in poſſeſsionem ſi facta fuerit, iuramentū de calumnia præſtitū,an ſufficiat ad totam cauſam ibi col.4. nu.42
Miſsio in poſſeſsionem iudicis officio nobili expediiur ibi,nu.41
Miſsio in poſſeſsionem,in quibus rebus facienda ſit ibi nu. 44
Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto quando ceſſet fol.39.nu.45.&quid teneatur reus facere,vt recuperet poſſeſsionem ibi.num.46
Miſsio in poſſeſsionē poſt legitimā appellationem nulla eſt, & per viam attentatorū reuocanda,2.to.fo.39. col.3.nu.49
Miſsio á iudice quādo facienda ſit ibi,n.50
Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto vt interponatur quæ requirantur,2. tomo ibi co.3.á nu.51
Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto non habet locum in actione reali, ſecus in perſonali ibi nu.53
Miſsio in poſſeſsionem in quibus rebus fieri debeat,& in quibus non ibi col.4.numer.57
Miſsio in poſſeſsionē ex primo decreto, eſt annalis fol.40.col.1.nu.61
Miſsio per iudicem fieri iuſſa non excuſat nec titulum canonicum tribuit ibi. co.2 nu.68
Miſsio in beneficialibus obtentis, & obtinendis non habet locum ibi nu.69.co.3
Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto etiam fieri non poteſt in fructibus beneficij,ibid.nu.70
Miſsio in poſſeſsionē ex primo decreto fieri poteſt in fructibus beneficij iā ſeparatis non etiā in pendentibus,2.tom.ibi.n.72.

INDEX.

Miſsio fieri pōt in proprietate eccleſiæ. ibid. num.73

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto ab inferiore principe, ſecundum ius ciuile delegari non poteſt ſecus ſecundum ius canonicum. ibi.col.2.nu.78

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto, quos effectus habeat. ibi. num.79

Miſsione in poſſeſsionē facta ex primo decreto in foro eccleſiaſtico ſufficit reū cōparere intra annū præſtādo expenſas & cautionem, in ſeculari autem ſi actio perſonalis ſit intra vnū mēſem, ſi realis intra duos. 1.to.fol.86.col.2.nu.12.13.&.14

Miſsione facta in foro eccleſiaſtico in actione reali repellitur reus cōtumax à detētione rei, ſecus in actiōe perſonali, in foro tamen ſeculari actor miſſus in poſſeſsionem expellit reū à poſſeſsione rei. 1.to.fol.86. num.19

Miſsione facta in rebus non ſufficiētibus ad debitum reus ex alijs bonis tenetur. 1.to. fol.87.col,2.num.30

Miſsione facta ex actiōe perſonali ſi bona vē dēda ſint, eligēte actore, reus ſi inueniri poteſt citādus eſt, ſi non ad domū. ibi, nu.31

Miſsione facta, bona qualiter ſint in publica ſubhaſtatione vēdenda. ibi. eod. num.

Miſsione in poſſeſsionē ex primo decreto facta, vt actor efficiatur verus poſſeſſor de iure cōi ſecūdum decretum erat neceſſariū, ſecus de iure regio. 1.to.fol.86.col.1. n.15. & fol.79.col.1.num.29

Miſsionem petens tenetur in fine libelli iurare rem, vel quantitatem quam petit debitam eſſe. 1.to.ibi.col.4.n.24.&.29

Miſsionis in poſſeſsionē ex primo decreto ſententia quæ debeat cōtinere, ibi. n.26

Miſſus in poſſeſsionē ex primo decreto quando efficiatur verus poſſeſſor. 1.to.fol.87. col.2.num.30

Miſſus in poſſeſsionem ex ſecundo decreto efficitur verus poſſeſſor & poteſt longo tē pore dominium acquirere. 2.tom.fol.39. col.3.num.54

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto an & quando efficiatur verus poſſeſſor. 2.to. fol.40. col.4.num.80.&.81

Miſſus in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ non poſsidet, ſed tantum retinet, fol.41. col 1.num.82

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto in actione reali vel perſonali, quid faciat, & an cuſtos poſſeſſor ve ſit. 2.to.ibi.col.2.nu. 83.84.&.85

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto ex quacunq; actione intra annum non facit fructus ſuos, 2.to.ibi.col.3.nu.87

Miſſus in poſſeſsionem quando tenetur poſſeſsionē reo reſtituere, 2.to.ibi.co.3.n.88

Miſſus in poſſeſsionē ex primo decreto computare tenetur fructus in ſortem principalem, & quando, ibi.num.89

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto nō poteſt intra annum intentare remedium poſſeſſorium, ibi.num.90

Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto actione reali, vel perſonali, quando verus poſſeſſor efficiatur, ibi. nu.91.92.&.93

Miſſus in poſſeſsionē ex ſecūdo decreto, ita demum efficitur dñs ſi per longum tēpus vſucapiat. 2.to.fol.42.col.1.nu.94

Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto facit fructus ſuos, ibi. nu.96

Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto efficitur reus, & reus cōtumax efficitur actor, ibi.col.1.nu.98

Miſſus in poſſeſsionē, ex ſecūdo decreto ſuper proprietate nō ſuper poſſeſsione reſpōdere tenetur, ibi. n.99. Idē eſt in cauſa dāni infecti, noxali, & de peculio, nū. 100

Miſſus in poſſeſsionē, & ſecūdo decreto poteſt facere, vt vēdantur res debitoris, in quarum poſſeſsionē fuit miſſus, vt ei ſatisfiat, & ſi minus debito valeant quòd debitor ſuppleat de alijs bonis, ibi.col.2.nu.101

Miſſus cū aliquis fuerit in poſſeſsionē, nō eſt reuocanda poſſeſsio niſi citato eo qui rem detinet, ſecundo tom.fo.43.col.4.nu.107

Mittendum in poſſeſsionē actorem poſtquā iudex pronūtiauerit, quæ praxis ſeruetur, ibi.num.109

Miſti fori crimen à iudice eccleſiaſtico punitum à ſeculari puniri poteſt, quādo prima pœna non fuit cōmenſurata delicto. 2.to. fo.10.col.2.à num.49.ad num. 53

Monaſteriū conſtitui nō poteſt ſine autoritate epiſcopi, 1.to.fol.142.col.2,nu.31

Mors ſecura quando dicatur, 1.tom.fol.147. col.4.à nu.118.& ibi.col.1.num.121.122. 123.&.124

Mulier habens tacitam hypothecam nō præfertur creditoribus habentibus expreſſam, 3.tom.fol.58.col.3.n.9.&.10

Mulier ſine licētia expreſſa mariti in iudicio eſſe non poteſt alioquin eſſet nullus proceſſus, quæ licentia præſumitur ex diuturnitate temporis immemorialis, item teſti-

bus probatur, & epiſtola, vel nuntio conceditur, ſed non à marito excommunicato. 1. tomo, fol. 30. col. 2. num. 27. 29. 30. & 31. & in initio litis conceſſa licentia non requiritur nouus conſenſus mariti ad prolationem ſententiæ. fo. 31. col. 3. n. 33

Mulier ſine licentia mariti, agit contra ipſum pro dote ſibi reſtituenda ſi maritus ad inopiam vergat, 1. tomo, fol. 32, columna. 1. num. 41

Mulier, carceribus ſeparatis à carceribus virorum includi debet, 1. tom. fol. 135. col. 2. num. 12

Mulier caceribus publicis non cuſtodienda ſed in aliquo monaſterio, ſi honeſta ſit, alias in carcere publico, ſed ſeparato à carceribus virorum. ibi. col. 3. n. 13

Mulier pro delicto in carcerē detrudi poteſt. 2. tom. fol. 20. col. 1. num. 3. & 4

Munera excecant oculos ſapientium & mutant verba iuſtorum, & acceptio eorum præuaricatio veritatis eſt, 1. tomo. fol. 81. col. 2 n. 8. 9. &. 10

N.

NAturæ lex quę omnibus defenſionē poſ licetur frangenda non eſt. tomo, 1. fo. 45, col. 4. n. 45

Negociorum geſtor de dolo & culpa leui & aliquando leuiſſima tenetur. 3. tomo, fol. 46. col. 2. num. 11. &. 12

Negocium alienum geri quibus modis dicatur, ibi. col. 1. n. 2

Negocium ab initio vtiliter eſſe cœptum ſufficiet licet euentus proſpere non fuerit ſecutus. 3. tomo, ibi col. 3. n. 14. &. 15

Nobiles in carcere detineri poteſt donec cō ſtet de nobilitate, 1. tomo, foli. 212. colu. 2. num. 20

Notorium per negationem non efficitur dubium, 2. tomo, fol. 7. col. 2. num. 17

Noualia quæ dicantur, 2, tomo, fol. 25. col. 3. num. 32

Nulla eſt ſententia lata ſuper libello inepto ſi ineptitudo libelli à parte opponatur, 3. tomo, fol. 1. col. 4. n. 8

Nulla eſt ſententia quando iudex habito proceſſu ſtatim pronuntiat, præſumetur nam que male inſtructus de cauſa. fol. 80. col. 4. num. 1, tomo, 1.

Nullus eſt proceſſus geſtus eum procuratore generali in cauſis requirentibus ſpeciale mandatum etiam ſi talis datus ſit generaliter ad omnia quæ exigunt ſpeciale mandatum. primo tomo, foli. 10. columna. 3. numer. 16

Nullus eſt proceſſus ſi oppoſita exceptione incompetentiæ, iudex non pronuntiādo ſuper ea adulteriora proceſſerit, 1. tomo, fol. 45. col. 2. n. 37

Nullitas actus inducitur ſi in proceſſu non cō ſtet de commiſsione à iudice notario facta examinationis teſtium, 1. tom. fol. 61. col. 3. num. 136

Nullitas aduerſus ſententiam iure communi perpetuò opponi poterat tamen de iure regio non opponitur niſi intra ſexaginta dies à die intimationis ſententiæ ſiue agatur de nullitate per viam actionis ſiue per viam exceptionis, 1. tom. fol. 83. col. 1. num. 7. &. 8

Nullitas quando dicatur tractari principaliter, & quando incidenter, & quando impedire debeat executionem ſententiæ remiſsiuè traditur. 1. tomo, ibi. num. 10. vbi plura de nullitate remiſsiuè.

Nullitate pendēte ex probabili ratione tempus appellationis non currit. ibi. col. 2. numero. 9

Nullitatis cauſa qualiter tractanda, 1. tomo, ibi. col. 3, num. 12

Nulla ſunt omnia acta proceſſus hæreditate iacente ante curatorem bonis datum, 1. tomo, folio. 90. colum. 2. num. 23. etiam ſi actor habeat inſtrumentum guarētigium contra defunctum.

Nullus eſt proceſſus per procuratorem geſtus in criminalibus cauſis, 1. tomo, fol. 158 col. 1. num. 14. & ibi an nullitas opponi neceſſe ſit.

Nullitas proueniens ex defectu in competentiæ iudicis in quacunque parte litis, & quocunque tempore poteſt opponi, 1. tomo, folio. 27. columna. 1. numero. 83. 84. &. 85,

Nuntio aſſerenti iniuriam recepiſſe à citato, niſi teſtibus probet, non creditur, primo tomo, folio. 35. columna. 2. numero. 32.

O.

OBligationem habens ſolutione poſteriorem quæ fuit celebrata prius præfertur habenti obligationem priorem & poſteriorem tempore. tomo. 1. fol. 115. pol. 4. n. 5. verſi. Aduerte etiam.

Obliga-

INDEX.

Obligatur quis non ſolum ex contractu, ſed etiam ex delicto quæ obligatio ciuilis eſt, 3. tomo, fol. 43. col. 4. n. 1

Obligatus quis, vt cenſeatur per promiſsionem vel pactum requiritur quod cauſa apposita ſit. tomo, 1. fol. 108. col. 3. n. 10

Offenſus tenetur remittere rancorem non vero ſatisfactionem & damnum iniuriæ, 1. tomo, fol. 129. col. 3. n. 4

Oppoſitore tertio interueniente in executione, cauſa executiua efficitur ordinaria, aſsignaturque illi terminus ordinarius iure regio ſecus iure communi. tomo, 1. fol. 113. col. 1. n. 2

Oppoſitor tertius quando admitti debeat remiſsiue, ibidem. n. 2

Oppoſitor tertius impetit executionem ab alio petitam, & pignorum poſſeſsionem, vel venditionem, quamuis ſe oppoſuerit poſt ſententiam vltimæ executionis, eodē numero.

Oppoſitor tertius prior in obligatione poſterior vero in ſolutione præfertur illi qui prior ſolutione poſterior obligatione fuit vbi ſupra, col. 3. num. 5. &. 6. &. 7. verſiculo, aduerte.

Oppoſitore tertio interueniente licet cauſa efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedendi, tamen non efficitur quo ad deciſionem, ibi. col. 4. num. 7. verſic. aduertendum.

Ordinarij iudices apud Hiſpanos de quibus cauſis, nec in prima, nec in ſecunda inſtantia cognoſcunt, 1. tomo. fol. 24. col. 3. numero. 10

Ordinarijs iudices à quibus conſtitui poſsint, ibi. n. 11

Ordinarius iudex quibus modis dicatur, 2. tomo, fol. 14. col, 1. n. 6.

Ordinarij iudices eccleſiaſtici licèt olim non poſſent diſpenſare, vt denuntiationes in matrimonio faciēdæ, omitterentur, tamē hodie ex Concilio Triden. ex iuſta cauſa poſſunt diſpenſare, vt omittantur eorum tamen vicarij generales hanc poteſtatem non habent ex commiſsione generali, 2. tomo, fol. 12. col. 4. n. 11

P.

PActum nudū de iure regio parit actionem. 1. tomo, fol. 99. col. 2. nu. 51. &. vide, 3. tomo, fol. 36. col. 4. n. 3

Pactum nudum iure ciuili quando actionem pariat, 3. tomo, folio. 23. colum. 1. numero. 9.

Patris officium eſt filiam dotare licet ſine patris voluntate contraxerit, 3. tomo, fol. 58. col. 3. â. n. 12

Peccatum committens ſpe abſolutionis virtute indulgentiarum, non poteſt abſolui ex vi ipſarum, 1. tomo, fol. 145. col. 4. num. 94. &. 95

Peculium quid ſit, & quotuplex, & quas acceptiones habeant, 3. tomo, fol. 24. col. 2. nume. 4. 5. 6. &. 7

Periurij crimen à quo iudice puniatur, 2. tomo, fol. 8. col. 4. n. 35. &. 36

Permutatio quando contrahatur, 3. tom. fol. 56. col. 1. n. 13

Pignus aut prætorium, aut iudiciale, aut conuentionale eſt, 3. tomo, fol. 20. col. 1. num, 3. &. 4.

Pignus conuentionale, aut expreſſum, aut tacitum, & quod ſit expreſſum, aut tacitum, & in quibus caſibus locum habeat. ibi. n. 4. vſque ad. n. 10

Pignoris & hypothecæ nomē confunduntur in iure, & in quo differant & quid proprie pignus dicatur, 3. tomo, ibi. col. 4. numer. 10. &, 11.

Pœna del deſprezy del homicillo non debetur quando fuit nullus proceſſus, 1. tomo, fol. 182. col. 3. n. 36

Pœna in dubio de minori intelligitur, 1. tomo, fol. 47. col. 1. n. 65

Pœna licet ipſo iure imponatur neceſſaria eſt ſententia declaratoria, 1. tomo, fol. 51. col. 2. num. 27

pœna cur requiratur, 1. tomo. fol. 132. col. 1. num. 60.

Pœnam ordinariam lege impoſitam iudex quibus caſibus moderare poſsit. primo tomo, folio. 162. culumna. 1. nume. 92. remiſſiue.

Pœnæ duæ quando concurrunt ad vindictam vna per aliam tollitur, & quando non tollatur, ſecundo tomo, folio. 11. colum. 1. numero. 52

Pœnæ pecuniariæ in corporalem cōmutatio, non procedit in nobilibus, 1. tomo, fol. 116 col. 4. n. 19.

Pœnæ commenſurari debent delicto, 1. tom. fol. 141. col. 2. num. 18. & qualiter proportionandæ, ibi. n. 19

Pœnæ pecuniariæ in corporalem commutatio inopiam rei omittenda eſt, quando pars cui applicatur pœna diſſentit, ſecus ſi

fiſco applicatur, quæ commutatio fit etiã ſi reus in vno numo contumaciter deficiat, 1.tom.fol.176.col.2.num. 121, 122. &.123.

Pœna cõmutatio pecuniariæ in corporalem non fit quando reus eſt ſoluendo malitq; pœnam corporalem ſubire nam cogitur ſoluere. ibi.num.124

Poſitio quid ſit & quid operetur, 1.to.fo.67. col.4.nu.106.&.108

Poſitio differt ab articulis.ibi. co.4.num.107. & fol.68.col.4.nu.121

Poſitiones prius fiunt quam articuli, ſed praxi receptum eſt, vt ſimul concipiantur, ibi num.107.&.108

Poſitiones qui facit cẽſetur fateri illud quod ponit, niſi pars aduerſa neget poſitiones, ſecus qui articulos, niſi eos propoſitionibus ponat, 1.tom.ibi.col.3. num.87. vſq; ad num.89.cum ſequentib.

Poſitiones non poſſunt poni ex parte accuſati, 1.tom. fol.162. col.3.num.2

Poſitionibus qualiter reſpõdendum, 1.tom. fol.64.col.1.num.75

Poſitionibus reſpondere iuſſus à iudice ſecularis ſi ſimpliciter non reſpondeat pro confeſſo habetur. 1.tom.ibi. col.2.& nu.92. & confeſsio illa ficta, quid operatur. ibi. num.92. quod in criminalibus cauſis, vel vbi dẽ dicto agitur non procedit.ibi.num. 81.nec ſi à iudice perſonaliter coram tabellione interrogetur, ibi. num.86. etiam ſi de commiſsione iudicis à notario interrogetur, ibi num.84. contra quam fictam confeſsionem probatio admittitur. ibi. num.82.

Poſitionibus ſtatim ſine termini præfixione reſpondendum eſt,& ſine conſilio aduocati, quod in ruſtico limitatur, 1.tom.fol. 66.col. 3.num.90.

Poſitionibus cum iuramento reſpondendi falſum pœna hodie imponitur, 1.tom.fol. 66.col.3.num.92

Poſitionum loco ſuccedũt articuli quos pars aduerſa confitetur, & illi quos negata articulorum loco. 1.tomo. ibi. col. 3. numero.89

Poſtulare quid ſit, 1.tom.fol.13.colum.2.numero. 2.

Poteſtas ſpiritualis & ſecularis inter ſe ſunt diſtinctæ inuicemque in ſubſidium altera ab altera fauetur, 2.tom. fol.1. num.1. 2. 3. &.4.& in quo differant in exibendo fauore, ibi.col. 3.à num.5

Praxis vera quotidiano vſu forenſi acquiritur, 1. tom.fol.2.col.1.num.23

Præcarium a commodato in quo differat, 3. tom.fol.54. col.2. n.3

Prælatus abſque mandato capituli poteſt agere cauſam eccleſiæ quæ non ſit ardua, 1.tomo,fol.11.col.1.num.34

Prælatus quãdo eſſe poteſt in iudicio ſine mãdato capituli poteſt ſolus procuratorem conſtituere. ibi num.36

Præiudicium vnde dicatur.3.tom.fol.28.colum.4.num.3.

Præſcriptio currit contra mulierem coniugatam in rebus non dotalibus, item contra filium in bonis quorum vſusfructus patri non acquiritur, 1. tomo, folio. 30. col. 3. num.32

Præſcriptionis plures caſus remiſsiuè,1.tom. fol.55.col.4.num.25

Præſes quid obſeruare debeat 1.tom.fol.210. col.3.num.113

Præſumitur ſemel bonus ſemper bonus, 1. tomo, fol.160. col.3.nu.65. quod ſemper niſi cõtrarium probetur præſumitur, 1.tomo, fol.76.col.3. num.40

Præſumitur honoratum & nobilem non feciſſe aliquid mali.ibi col.3. num.66

Præſumitur ſemper iudicem bene adminiſtraſſe, 1.tom.fol.231.col.4. num.15

Præſumptiones iuris per probationem in contrarium ceſſant,1.tomo,fol.160.col.3 num.66.

Præſumptio iuris eſt quemlibet fundum eſſe liberum, 3.tom.fol.9.col.2.num.39

Prætoris album quod erat, & quotuplex, & quæ pœna contra corrumpẽtem erat, vel mandantem & cui applicanda, & quæ requirantur vt actio contra corrumpentem competat & quid hodie in locum albi ſucceſſerit, 3.tom.fol.26.col.2.à num.1.

Prætor iura & actiones dare poterat. 3.tom. fol.14.col.2.nu.2.& cur.ibi à num.3

Probatio plena & ſemiplena quæ ſit. 1.tom. fol.61.col.1.num.5

Probatio teſtium, inſtrumẽtorum probationi præfertur.ibi.nu.6.licet quælibet probatio ſit legitima,& ſufficiens.nu.8

Probatio quando eſt facienda extra regionem vel vltra mare quid ſeruandum, 1.to. fol.62.col.4.n.37.& qui terminus cõceda tur,& quid requiratur.ibi.col.4.n.38

Probatio valet,etiam nullo termino à iudice aſsignato & præfixo termini quid operetur, 1.tomo,fol.63.col.3.n.45.&.46

Probationis commiſsio in foro eccleſiaſtico qualiter fiat, 2.tomo,fol.31. col.3.à.n.38.
Probationis definitio & quid appellatione probationis veniat, 1.to.fol.60.col.3.n.3.
Probationis modus per inſpectionem oculorũ iudicis nunquã cenſetur excluſus, 1.to. fo.59.col.3.poſt ſententiã reſtitutionis.
Probationes impertinentes non ſunt admittendæ, 1.tomo,fol.64.col.1.n.50
Probatorio termino elapſo ſi petatur reſtitutio,& competat quid ſeruandum, 1.tomo. fol.66.col.1.n.112.
Probatorius terminus arbitrarius, 2.tomo, fol.33.col.1.n.41.
Probationum quæ ſint ſpecies, 1. tomo, fol. 60.col.4.n.4.
Probationum dilationes quæ olim fuerint. ibi.n.22.&.23.24.&.29.
Probationum ſecunda & tertia dilatio,quando non concedatur, 1.to.fol.62.col.4.n.28
Probationũ dilatio quanta eſſe debeat in vnaquaque cauſa.ibi.n.37.&.38.
Probationum dilatio quæ quarto plaço dicitur quomodo concedatur, item prorrogatio quarti placi.1.tomo,fol.68.col.1.num. 109.& 110.&.146.item arbitrio iudicis cõceditur.num. 144.
Probationum dilationes vtroque iure quomodo concedantur,1.tom. fol.62.à.n.33. &.2.tomo,fol.23.col.3.num.42.
Proceſſus executiuus, 1.tomo,fol.117,col.1. à num.1.
Proceſſus ceſsionis bonorum,1.tom.fol.120. col.1.num.1.
Proceſſus quinquennalis dilationis, 1.tom. fol.121.col.3.à.n.1
Proceſſus per viam inquiſitionis, 1.tomo.fo. 123.col.3.à num.1.
Proceſſus per viam denuntiationis, 1.tomo. fol.126.col.4.à num.1.
Proceſſus per viam accuſationis, 1.tomo.fo. 127.col.4.n.1.
Proceſſus contra reum accuſatum, 1. tomo, fol.167.col.2.à num.20.ad.n.41
Proceſſus per viam primi & ſecundi decreti, 2.tomo,fol.42.col.2.à.n.102.
Proceſſus geſtus cum minore ſine tutore vel curatore eſt nullus.1.tom.fol.2. col.1. numero.43
Procurator rei propriæ,impropriæ dicitur,& diſpoſita in procuratore ad lites non habet locum in procuratore in rem propriam, 1. tomo,fol.9.col.4.n.2.&.3.
Procurator ad lites aut ad negotia conſtituitur,& procurator ad lites quãdo poſsit ſubſtituere.ibi num.4.5.&.6.
Procurator ad lites debet comparere cum mandato domini alias proceſſus eſt nullus. ibi.col.1.num.7
Procurator poteſt à iudice compelli de officio vt mandatum oſtendat.ibi.nume.9. & quid iure regni.num.9.
Procurator cum libera adminiſtratione expedire poteſt omnia quæ ſpeciale mandatum exigunt niſi in rebus valde præiudicialibus 1.tomo,fol.10.col.3.n,17.&.18
Procurator conſtitutus contra Titium in certa cauſa, & in omnia alia intelligitur cõſtitutus contra eundem & non alium.ibi. colum.1.num.21
Procurator conſtitutus contra vnum & ilios non cenſetur conſtitutus cõtra digniores. ibi.n.22.fol.11.
Procurator ad lites qualis eſſe debet & quis eſſe non poſsit.ibi col.2.à num.26.
Procurator ad præparatoria,tenetur defendere dominum in præparatis.1.tom.ibi col. 4.num.40.
Procurator primæ inſtantiæ appellare, non autem proſequi appellationem tenetur. ibi.num.41.
Procurator in quibuſdam caſibus officium poteſt exercere licet non oſtendat mandatum ſi poſtea apparet, 1.tomo, fol.10.col. 2.à num.12.
Procurator nedum tenetur iurare in animã domini verum etiam in animam ſui.1. to. fol.11.col.4.num.42.
Procurator de calumnia quomodo iurare debeat.1.tomo.fol.39.col.2.n.44.
Procurator poſt litis conteſtationem efficitur dominus litis, nec poteſt niſi ex certis cauſis reuocari, poteſtq; vt dominus litis alios ſubſtituere, 1.tomo,fol.50. col.4.nume.16.&.17.
Procurator eccleſiæ laicus eſſe poteſt, 2. tomo,fol.12.col.4.n.7.10.&.11.
Procurator ex generali mandato non poteſt aliquid facere ex quo dominum obliget ad pœnam; licèt mandatum habeat clauſulam & generaliter ad omni quæ ſpeciale mandatum exigunt, 1.tomo, fol.108.col.1. num.4.5.6.&.7
Procuratore cõſtituto ſi perſonaliter quis ſu per aliquo actu comparuerit, videtur procuratorem reuocaſſe, niſi appoſuerit clauſulam,No reuocando mis procuradores. primo tomo, fol.37. col.4.n.11.

INDEX.

Procurator rem habere mãdatum, & ſi tabellio dicat fidemque præſtet, non ſufficit. 1. tomo. fol. 10. col 4. num. 13

Procuratoris mandatum non probatur præſumptiue ex allegatione diuturni temporis. ibi. num. 12

Procuratoris mandatum licet de iure per teſtes probari poſsit, ſtylo receptũ eſt non niſi inſtrumento probari, ibi. columna. 1. num. 11

Procuratoris definitio, ibi. col. 1. num. 1

Procuratoris officium eſt vile, & ideo aduocatus non poteſt eſſe procurator, licet ſi officium procurationis à principe conceditur officium nobile eſt. 1. tom. fol. 11. col. 4. num. 43. 44. & 45

Procuratoris officium de iure canonico eſt nobile, & non poteſt illud exercere infamis, ibi, num 46

Procuratoris officium eſt nobile vbi certus numerus procuratorum eſt, ibi. num. 47.

Procuratoris officio qui vtitur, non amittit priuilegia nobilitatis licet à Principe non concedatur ibi, num. 48

Proditor quis dicatur, 1. tom. fol. 147. col. 1. à num. 115

Proditio quid ſit attẽto iure communi & regio, & quæ eius pœna, 1. tom. fol. 158. col. 3. à num. 31. ad num. 34

Profanę res abſque titulo haberi nõ poſſunt, 2. tom. fol. 40. col. 1. num. 62

Proprium quod eſt amplius proprium eſſe non poteſt, 3. tomo, foli. 4. columna. 1. numero. 8.

Prorrogatio quarti placi vide probationum dilatio,

Prorrogationis iuridictionis, conſenſus ambarum partium expreſſus non tacitus requiritur, 1. tomo, fol. 110. columna. 1. nume. 31.

Prouiſio regia ordinaria quæ ab auditoribus in cauſis eccleſiaſticis, ante grauamen illatum datur defenditur, 1. tomo, fol. 25. col. 1. num. 24.

Publicatio teſtium quomodo facienda eſt, 1. tom. fol. 70. num. 133. col. 1. à num. 133

Publicatio cui fieri debeat, ibi. col. 3. nu. 138. & 139

Publicatio an ſit de ſubſtantia iudicij, ibi nume. 140. & 141. & quid de iure regio. numer. 137

Publicatio in criminalibus eſt de ſubſtantia iudicij & eius omiſsio reddit proceſſum nullum, 1. tomo, folio. 71. columna. 1. numero. 142

Publicatio teſtium à ſolo iudice eſt facienda, quamuis delegauerit receptionem teſtiũ ibi, col. 4. num. 147

Publicatio in foro eccleſiaſtico quomodo facienda, 2. tomo, folio. 33. colum. 4. numero. 44.

Pubilcatione facta teſtes recipiuntur, 1. tom. fol. 71. colum. 1. nu. 141

Publicatione omiſſa an reddatur proceſſus nullus, ibi. col. 1. nu. 141

Publicationis plura traduntur, 1. tomo, ibi. à num. 141

Publicatione renuntiatur productioni teſtiũ non vero inſtrumentorum, & aliquando teſtes producti in termino probatorio examinantur intra dies publicationis iuſſu iudicis, ibi. col. 1. & 2. num. 143.

Publicatione facta probatio non præcluditur minori, ibi, col. 4. num. 146

Pulicatione facta in criminalibus teſtes recipiuntur officio iudicis, tam contra, quàm in fauorem rei, 1. tomo, fol. 163. colum. 1. 1. à num. 3

Q.

QValitas adiuncta verbo eſt regulãda ſecundum tempus verbi cui adijcitur. 1. tom. fol. 217. col. 4. num. 97.

R.

RAtihabitatio mariti confirmat actum ab vxore ſine eius licentia factum in iudicio antequam exceptio nullitatis opponatur, primo tomo, folio. 31. columna. 3. numero. 34.

Reciſſorium remedium & reſcindens quod ſit. 3. tomo, folio. 16. colum. 2. numero. 10. 11. & 12

Reconuẽtio mutua petitio intra quod tempus opponenda eſt, & alia plũra de reconuentione remiſsiuè, 1. tomo, fol. 56. col. 2, num. 12. & ibi. n. 29

Recuſatio iudicis quando proponenda, & quid in recuſatione auditoris regis ſeruandum, 1. tomo, folio. 79. colu. 3. nume. 18. & 19.

Recuſatio iudicis in ſcriptis proponenda eſt. ibi. num. 23.

Recuſatio quamuis de iure canonico remoueat iudicem ordinarium in totum à cognitione cauſæ de iure regio vel ciuili recuſatus aſſummit ſecum ſotium, & qualis eſſe debeat ſotius, & quid ſi inter ſe diſcordent,

dent, 1.tomo, fol.79. col.4. numer.24.25, &.26.
Recusatio generalis iudicū vel literatorum alicuius loci tanquam vaga & incerta non admittitur ibi col.4.n.30
Recusatio quomodo apud Lusitanos fiat, remissiuè eodem.n.30
Recusatio præsidis & auditorum regis quomodo facienda, & quæ pœna sit imposita non probāti recusationem, & qualiter deponenda pecunia, 1.tomo, fol.198.col.1. à.n.1.ad.n.5
Recusatio iudicis quando fieri possit, omni iure. 1.tom.fo.79.col.2.n.18.&19.& quid in præside & regis auditoribus.fol.200.co. 3.in fine.versiculo,aduierte se.
Recusatio iure canonico non nisi ante litem contestatam proponitur, & quando post litis contestationem proponatur, de iure regio semper in quacunque parte litis.2.tomo,fol.27.col.2.n.6.&.7
Recusatio quid sit & quo iure inuenta, & an possit per principem tolli, 2.to.fol.28.co. 2.n.25.&.26.
Recusatione facta quid seruandū, 1.tom.fol. 80.col.1.n.32
Recusationis causa quomodo tractanda & à quibus.2.to.fol.28,col.2.à.n.16
Recusationis causa friuola & iniusta non obstante iudex ecclesiasticus in causa procedit ibi fol.28.col.1.n.22.&.33
Recusationis stylus in foro ecclesiastico traditur.2.tom.fol.27.col.1.n.1
Recusationis causa à minore non probata restitutio conceditur iure canonico secus iure regio, 2.tom.fol.27.col.2. num.8
Recusationis in foro ecclesiastico iudices arbitri, si intra terminum prefixum causa nō terminauerit, quid obseruandum siue iudex delegatus siue ordinarius recusetur, 2.tom.fol.28.col.1. à num.12
Recusationis causa legitima iure canonico exprimenda est secus iure ciuili vel regio quo solum de calumnia iuratur licet à parte non petatur: & quid si regius auditor recusetur, 1.tomo.fol.79.col.2. num.20.& 21.& fol.179. col.4. versiculo, acaesce. & 2.tom.fol.27.col.2.nu.4.vbi num.5. causæ recusationis traduntur.
Recusationis causa coram quo iudice proponenda siue delegati siue ordinarij. 2.tom. fol.27.col.2.num.9
Recusato iudice socius assummitur à iudice seculari recusato in causis ciuilibus expensis recusantis, qui ad hoc compellitur per captionem pignorum, 1.tom.fol.79. col. 4.n.27.& quid in criminalibus seruetur,& qualiter iurent.ibi.n.28. &.1.tom. fol.155. col.1.à.n.52.ad.n.57
Recusato iudice in criminalibus quid iure regio seruetur, 1.tom.fol.169.col.4.à. n.53. ad.n.56. & quid si in loco decuriones non sint,num.57
Rei vindicatio vt competat quid requiratur, 3.tomo,fol.5.col.2.num.4.5.6.&.7. & nume.12.13. &.14.& fol.12. col.1.à nu.16. ad num. 20.
Rei vindicatio competit contra titulo possidentem.3.tom.fol.15. col.3. num.23
Rei vindicatio datur cōtra illum qui dolo desijt possidere,3.tom.fol. 6.col.4.num.15
Rei vindicatione agere potest possessor primogenij.3.tom.ibi.col.2.num.6
Rei vindicatione agere potest emphiteuta & qui ad longum tempus cōduxit ibi,col. 2.num. 6.&.10
Rei vindicationi non obstat actorem dominum non fuisse dum sit sententiæ tēpore. ibi. num. 11.
Rei officiū quod sit,1.to. fol. 8.col.3.num.9
Rem in bonis vel ex bonis esse quando dicatur, 3.tom.fol.32.col.3.num.25.26.&.27
Remedium legis diffamari intentans quem iudicem adire debeat, 1.to. fol.26.col.4. num.78. &.79
Remedium legis diffamari cui, cōtra quem, ad quid, in quibus casibus cō petat & quæ requirantur vt competat. 3.tom.fol.62. col.2.à num.1.
Remedium legis si contendat.ff.de fide iussoribus declaratur, 3.tomo.fol.63.col.1.nume,1. & ibi dicitur in quo differat à remedio legis diffamari.
Remediū legis in omnibus, ff.de iudicijs.quādo & quibus casibus competat, 3.tomo, fo li.64.col.1.n.1
Remediū legis denuntiamus. C.de his qui ad ecclesias conf.cui,ad quid, quādo, quomodo, competat & proponatur, & quæ obseruanda à iudice,3.tomo,fol.65.col.2.à.n.1
Remedium legis denuntiamus.an possit intētare qui causam inimicitiæ dedit, 3.tomo, ibi.col.2.n.5
Renuntiare iure pro se introducto quilibet potest, 1.tomo.fol.53.col.1.num. fin.sed in dubio non præsumitur.eo.tomo, 1.fol. 99.col.1.in medio.
Renuntiatio est stricti iuris, & in ea non veniunt

niunt niſi quæ exprimuntur. 1.to.fol.11. col.3.num.31
Replicationis libello intra quod tempus ſit reſpondendum, 1.tom.fol.56.col.4.nu. 37. & ſequentibus,
Repreguntas vide interrogatorium,
Repulſas obijciens non admittitur de iure regio, niſi elapſis quindecim diebus poſt factam publicationem licet perſona priuilegiata reſtitutionem poſtulauerit, 1.tomo, fol.76. col.1.num.32
Repulſas non poteſt quis opponere contra teſtes à ſe productos licet ille teſtis, contra ſe per aliam perſonã producatur, 1.tomo, fol.75.colum.4. num.26.&.27. quod quando ceſſet traditur, fol.76. col.4.num. 28.&.29
Repulſæ contra perſonas & dicta teſtium quo tempore opponendæ. 1.tom.fol.73. col.1.num.7
Repulſæ non poſſunt opponi in ſecunda inſtantia contra teſtes productos in prima, ibi.eodem num.7
Repulſæ licet probatæ non ſint non reſtitui tur minor, vel alia perſona quæ poteſt reſtitui.ibi num.8
Repulſæ licet non opponantur à parte iudex poteſt ex officio repellere teſtem inhabilem, ſi ex actis proceſſus conſtet de inhabilitate concernente odium teſtis, vt quia ſit infamis, ebrius, ſecus ſi concernat fauorem partis, vt quia ſit amicus, vel inimicus 1.tom. fol.74. col.4.nu.9.&.10
Repulſæ non generaliter, ſed ſpecialiter exprimendæ & probandæ ſunt. 1.tom.folio 66. colum.1.num.11. & cum proteſtatione quod nõ facit animo iniuriãdi teſtem, fol.75.col.3.num.22.
Repulſæ quæ opponi poſſunt contra perſonas & dicta teſtium, 1.tom.ibi.col.1.numero.15
Repulſæ quamuis odioſæ ſint, tamen à iudice admittendæ ſunt, alias appellari poteſt. ibi. col.4. num.23.
Repulſæ quibus caſibus admittẽdæ nõ ſunt. ibi.num.25
Repulſæ non admittuntur contra teſtes, quibus probantur repulſæ, 1.tomo, folio.76. columna. 1.numero.30.&.31.& ibi.col.3. num.38
Repulſæ legitimæ admittendæ ſunt, & earum probationi qui terminus aſsignetur, 1. tomo, folio.76.col.2.num.33.& teſtes iurant & examinantur & fit publicatio
vi in negotio principali, ibi. colum.1. numero.37
Repulſis probatis, iudex non debet curare de generali probatione facta ſuper bonitate teſtium partis aduerſæ. ibi. numero.39
Repulſis oppoſitis in criminalibus quę iudex teneatur obſeruare, 1.tom.fol.178.col.1. nu.58. vide in verbo Teſtes,
Reſtitutio ſemel conceditur, 1.tom. fol.68. col.4.num.117
Reſtitutio pro modica leſione non concedi tur, ibi.col.4.num.120
Reſtitutio minori de iure ſpeciali conceditur non de iure ordinario.ibi, nu.121
Reſtitutio officio iudicis nobili conceditur, ibi.num.122
Reſtitutio aduerſus omiſſam allegationem & probationem quomodo petatur & cõcedatur, 1.tomo.folio.68.colum.1.à numero.113
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam conceditur ſimul ac conſtiterit petentem reſtitutionem eſſe minorem, nec requiritur probatio leſionis, 1.tom.ibi.num.113
Reſtitutio in integrum non conceditur, niſi probetur leſio & etas, quando actus de ſui natura leſionem non inducat, ſecus quando minor facit actum ex quo nulla vtilitas, ſibi prouenit, ſed potius damnum, fol.69. col.1. num.124
Reſtitutio aduerſus probationem & allegationem omiſſam intra quod tempus fit petenda, ibi.numero.161.& numero.125.vbi remiſsiuè traditur quando prædicta reſtitutio denegetur, & quando in foro eccleſiaſtico petitur, 2.tomo, folio.15.col.1.numero.23
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam mulieri & ruſtico non conceditur, & quando concedatur, 1.to. fol.68.col.3.num.113
Reſtitutio non conceditur ad probandas repulſas teſtium non probatas in termino, 1.tom. fol.73.col.4.num.8
Reſtitutio tantum affert quantum abſtulit leſio.3.tom.fol.16.col.1.num.10. vide verbo, Minor.
Retrahi res de abolengo non poteſt ab illo qui mandatum habuit ad retrahendum & intra annum comparuit ſi poſt annum de mandato docuit, 1.tomo.fol.117.col.3.numero.99

INDEX

Reus intra quod tempus debeat respondere 1.to.fo.40.co.3.n.61. & si negauerit vel confessus fuerit quid obseruetur,ibi nu. 65.&.66

Reus extraiudicialiter prius ab actore monendus est nō ex iuris necessitate, sed ex vrbanitate,& quid operetur præfacta monitio,& an præsumatur,1.to.10.28.col.3. num.1.2. &3

Reus conueniendus si absens captiuusve sit,quid fieri debeat,1.to.fo.33.col.1.numer.56

Reus efficitur actor in obijciendis exceptionibus,1.to.fo.55.co.3.n.19

Reus summarie narrare debet factum, ex quo resultat exceptio.ibi columna.3.n.21 &.22

Reus in dubio absoluendus est, & in dubio pro eo iudicandum,& quid in casibus in quibus vterq; litigantium actor, & reus est,1.to.fo.81.co.1.n.5

Reus pluribus,&diuersis exceptionibus vti potest,1.tomo fol.161.columna.2.numero.80

Reus quibus casibus á carceribus relaxari si ne fideiussoribus possit,ibi colum.3. numer.90

Reus non potest suis defensionibus, & termino probatorio in criminalibus renuntiare,& cur.1.tom.foli.163.colu.1.numero.4

Reus potest suis defensionibus renūtiare in criminalibus quibus venit tantū imponēda pœna pecuniaria,vel alia nō irrogans infamiam ibi nu.6.& fol.184.co.4. n.1. vbi nu. 2. ponitur forma procedendi per renuntiationem terminorum.

Reus vsq; ad executionem sententiæ potest suam probare innocentiam,1.to. fol.64. co.1.nu.7

Reus potest post sententiam condemnatoriā contra se latam suam probare innocētiam per euidentiam facti quo casu iure communi executioni sententiæ supersedetur,iure regio reuocatur,1.to.ibi.col.3 nu.6.&.7

S.

Sacrilegus quis dicatur,1.to.fo.148.co.2 num.104

Satisdationem cūinterponi iubet lex,nō liberatur qu s licet idoneus sit,1.to.fo.205 col.1.nu.3

Scholaris præfertur cæteris in locatione domus pro eodem pretio.3.tom.fo.44. co. 3.nu.10.&.11

Scholaris vt gaudeat priuilegio fori quæ requirantur,2.tomo fo.29.fo.30.col.1.numer.31

Scriptura priuata in iudicio á parte recognita habet vim publici instrumenti,1. tom. fo.95.co.3.nu.22

Scriptura priuata á debitore recognita retrotrahitur ad diem quo fuit celebrata in præiudiciū recognoscētis nō autē in præiudiciū aliorum creditorū præiationem habentiū nisi scriptura fuerit trino teste notata, & subscripta cum hypotheca alicuius rei,1.to.fo.96.co.2.nu.31

Scriptura priuata an exequi possit, vide executio.

Secularis potestas, vide potestas.

Sententia contra notoriū stylū lata est nulla. 1. to.fo.1.co.3,nu.11

Sententia lata sine citatione, est nulla,1.to. fo.78.co.1.nu.6

Sententia à iudice ferenda est in scriptis clara & certa,1.to.fo.81.colum.2.numero.12. &.13

Sententia quibus casibus in scriptis nō fertur,ibi nu.13

Sententia debet esse conformis libello, & quando non ibi,nu.14

Sententia quid sit,quibus verbis, in cuius personam,proferenda,quid continere debeat,in quo differat diffinitiua ab interlocutoria ibi co.1.nu.15

Sententia diffinitiua proferenda est intra viginti dies á die conclusionis.ibi num.16. vbi num. 17. traditur pœna contra iudicem contra facientem.

Sententia diffinitiua cui intimanda. & quādo exequenda,1.to.fo.82. & col.1.num. 25.& co.3.nu.1

Sententia quanuis habeat executionem paratā à parte tamen petenda est executio, & quomodo petatur ibi nu.2.3.&.4

Sentētia nulla á iudice retractari potest ibi. col.1.nu.5.6

Sententia arbitri vt exequatur quid requiratur,1.tomo folio.109.columna.3.numero.22.

Sententia in criminalibus quomodo proferenda,& quę iudex ante quam proferat attendat.1.to.fo.173.colum.1.num.94.95 &.98

INDEX

Sententia condẽnatoria mortis vel alia corporis afflictiua quando exequenda, vel non 1.tom.fo.177.col.3.á nu.126.ad numer.134

Sententia exequenda eſt publicè, & aliquã do in loco commiſsi delicti ob criminis exaggerationem,ibi col.4.nu.134

Sententia interlocutoria quę diffinit principale negocium,vel non diffinit quæ dicatur, & an ab ea appellari poſsit vel ſuppliari,1.tom.fol.115.column,1,num.81. & 82

Sententia lata ſuper poſſeſſorio an ſit interlocutoria,ibi col.2.nu.82,&.83

Sententiæ criminalis executionem impedit quælibet legitima exceptio, 1.to.fol.109 col.3.nu.24

Sentẽtiæ executio á qua fuit appellatum ad iudicẽ proferentem remittitur quando confirmat,1.tom.fol.200.col.1.n.8

Sententię conformes quę dicantur,1.to.fo. 200.col.1.á num.118

Sententiæ nullitas, vi de nullitas.

Sententiæ executio,vide executio.

Seruitus aut perſonalis aut realis eſt aut miſta,& quæ ſint,3.to.fol.8.col.1. nu.2.3.5. 12.13.&.14

Seruitutes conſtituí á quibus, & quibus, & in quibus rebus,quomodo,& qualiter,3. tomo ibi nu.16

Seruitus non conſtituitur ſine duobus prędijs ibi col.4. nu.24

Seruitus rei propriæ non eſt,3. to.fo.8.col. 2.nu.4

Seruitutis quaſi poſſeſsio quomodo, & quater acquiratur.3.tom.fol.9.colum.1. numer.31

Seruitutum realium,quæ vrbanę & quę ruſticæ ſunt, & quæ ſint inter eas differentię,3.to.fol.8.colu.2.á numer. 7. ad numerum.11

Seruitutũ quædam ſunt continuæ, quędam quaſi continuæ,quædam diſcontinuæ,& quæ ſint,3. tom.ibi à numero,15. ad numerum.18

Seruus reputatur mortuus,1.tom.fo.133.co. 1.nn.74

Societas quibus modis contrahatur, in quibus rebus,& ad quod tempus,3.to.fo.50 co.1.nu.2.3.4.&.5

Societas ſi omniũ bonorum ſimpliciter cõtrahatur quæ bona comprehendantur. 3 to.ibi col.1.nu.5

Societas quibus modis diſſoluatur, & quæ ex ea actio oriatur,ibi â nu.7

Societatis pactionis obſeruandæ ſunt, ibi col.2.nu.12

Sortilegus,1,tom.fol.231.col.3.num:12.remiſsiuè.

Species vt cognoſcatur cognoſci genus neceſſe eſt,1.tomo fol. 215.colu. 1. numero 73

Spes proprie dicitur de cauſa probabili de præſenti,1.tomo fo.11.col.1.nu.24

Spiritualis poteſtas, vide poteſtas.

Sportularum conuentio á iudicibus cũ tabellionibus non eſt facienda,1.tomo folio 237.columna 1.in fine,verſiculo articulus iſte,

Stabularij materia traditur,1.tomo fol. 231 col.3.num.13.remiſsiuè,

Stylo vt cauſa decidatur quid obſeruandũ, 1.tomo fol.14.col. 4.n.29

Stylus quid ſit,& ad quid pertineat, & poteſt vt lex allegari,1.to.fo.1.n.5.co.2

Stylus ſæpè derogat leges ibi, n.6

Stylus vnde procedat,ibi co.3. n.8

Stylus ſuccedit deficiente lege ibi nu.9

Stylus & praxis interpretantur leges ibi numer.13

Stylus ſeruandus cũ iudex adquem denegat appellationem,2.tomo fol.61.numer.24 cap.vnico.

Stylus procedendi in via executiua in foro epiſcopal,ſcolaſtico vc Salmãtino, 2.to. fo.46.cap.vni.n.2

Stylus cuiuſlibet regionis in tribunalibus eccleſiaſticis conſulendus,& obſeruãdus eſt ibi nu,3

Sobrogatum ſapit naturam eius in cuius locum ſobrogatur,3.tom.fol.58.col.3.n.5

Suorũ iniuriam proſequi quando quis dicatur,1.to.fo.129.co.2.n.12.&.13

Supplicatio ſecũda locũ habet in cauſis in quibus cognoſcit iudex, qui vulgo dicitur de Vizcaya, & in cauſis cœptis in audientijs noui regni Indorum,1.tom.fol. 212.nu. 48

Supplicatio interpoſita in audientijs noui regni Indorum,in quibus differat ab ea quæ in Caſtella interponitur ibi nu.52

Supplicatio ſecũda admittitur in cõſilio ſupremo Indorũ,1.to.fo.213.co.2.num.57

Supplicatio ſecunda vt poſsit interponi quando lis dicatur cœpta,ibi á nu. 57.ad numer.62

Sup-

INDEX

Supplicatio.2. vt admittatur quæ cauſa eſſe debeat,1.to.fol.113.col,2.nume.63.64.& 65

Supplicatio ſecunda non admittitur quando agitur cõtra plures pro ſummis diuerſis,quatũ quęlibet non attingit ſummam iure regni neceſſariam licet ſimul iunctæ excedant ibi num.64. &. 65. niſi in caſu tradito,nu.70

Supplicatio ſecunda, vt admittatur quanti valoris res eſſe debet, & quomodo æſtimanda ibi á nu.63.ad nu.69

Supplicatio.2. habet locũ indiſtincte quando ſuper iuriſdictione litigatur, 1.to.fol. 214.col.2.nu.71.&.72

Supplicatio in quibus caſibus non admittatur 1.to.fo.200.col.1.nu.1.&.2

Supplicatio intra quod tempus, & qualiter proponenda,1.tom.ibidem colum.1.numero.3

Supplicatio 2.cum pœna mille quingentarum duplarum,quid ſit,1.to.fo.208. co. 1.nu.2

Supplicatio 2.á quibus interponi poteſt ibi. num.3

Supplicatio 2.á procuratore nõ poteſt interponi qui nõ habet ad id ſpeciale mandatũ,licet habeat cũ clauſula ad omnia quę ſpeciale mãdatũ exigũt ibi n.4.&.5.&.11

Supplicatio 2.vt poſsit á procuratore interponi quæ requirantur,1.to.fo.209. co.3. nu.9.&.10

Supplicatio interpoſita á procuratore vt valeat quando debet de mandato conſtare, 1.to.fo.ibid.col.1.á nu.12

Supplicatio 2. á coniuncta perſona interpoſita quando valeat ibi co.2.n.19.&.21

Supplicatio 2.vt interponi valeat quę requiruntur ibi co.3.nu.22

Supplicatio 2. non admittitur á iudicibus qui vulgo alcaldes de corte dicuntur quãdo confirmatur ſententia,1.to.fo.210.co. 4.nu.27

Supplicatio 2. quando admittatur lite conteſtata coram inferiore iudice,1.tom. ibi col.1.á nu.29.& nu.33.&.34

Supplicatio 2. non habet locũ in audiẽtijs Gallecię,Canariç,Hiſpalis ibi.co.4.n.38

Supplicatio 2.non admittitur á ſupremis cõſiliarijs ordinum ibi co.3.nu.35

Supplicatio 2.non habet locũ in cauſis nobilitatum,1.to.fo.ibid.co.1.nu.39

Supplicatio 2.an habeat locũ in cauſis cœptis in conſilio de contaduria ſuper quibus prima, & ſecunda ſententia lata fuit ibi co.2.nu.41

Supplicatio 2. vt interponi poſsit rei valor quo tempore attendi debet,3. to.fol.215. co.3.á nu.75.ad nu.79

Supplicatio 2. vt admittatur,a ſententia diffinitiua interponi debet,, & poſtquam latæ fuerunt duo ſententiæ diffinitiuæ ibi col.4.nu.8

Supplicatio 2. vt in criminalibus admittatur quid requiratur,1.tomo fol.206.co.1. num.86

Supplicatio 2. interponi poteſt licet cauſa principalis nõ attingat quãtitatẽ iure requiſita ſi ratione acceſſorij poſsit interponi,1. to.fol.216.col.3.n.89. & licet á principali nõ ſit appellatũ ſupplicatio admittitur ſuper liquidatione fructuum ibi co.2.n.91

Supplicatio 2. intra quod tẽpus interponenda,&an reſtitutio admittatur cõtra lapſum termini,1.to.fo.217.co.3.nu.92

Supplicatio 2. vt admittatur intra quod tẽpus cautio præſtanda ſit de ſoluẽdis mille quingentis duplis auri de cabeça ibi col. 4.n.93.vbi & n.94. dicitur quid in fiſco & paupere ſeruetur & qualiter inſtrumentum cautionis corã auditoribus exhibendum,1.to.fo.217.co.2.nu.96

Supplicatio 2.non admittitur præſtitis fidei iuſſoribus intra tẽpus,ſi poſt tempus non idonei apparuerint, licet alij idonei dentur,1.to.ibi co.4.nu.101

Supplicatio 2.eſt remedium exorbitans, & extra ordinarium,1.to.ibi co.2.nu.103

Supplicatio facta ab vno ex litigãtibus prodeſt alteri qui non ſupplicauit eod.n.103. ad nu.109

Supplicans quando recedere á ſupplicatione poſsit impune ibi nu.104

Supplicatio,appellatio à pari proceduntibi num.108

Supplicatione interpoſita ſi non fuerit cautio interpoſita in termino nõ admittitur reſtitutio licet a minore petatur,1.to.218 co.1.nu.110

Supplicatio 2.intra quod tempus interponẽda ibi nn.111

Supplicatio 2.non obſtat quin ſentẽtia executioni mandetur & cum qua cautione ibi nu.112.& nu.117

Supplicatio 2. non admittitur latis duabus ſententijs conformibus ſuper poſſeſsione

INDEX

& quare & ſuper poſſeſsione maioris quā uis non ſint conformes ibi co. 2. nu. 114. 115. &. 116. & quando conformes ſint, nu. 117. &. 118. quod fit cum cautione, de qua ibidem.

Supplicatio 2. ad regem dirigenda quomodo ſit, & intra quod tempus, & elapſo termino quādo reſtitutio competat, 1. to. fo: ibi co. 4. nu. 121. 122. &. 123

Supplicatione 2. interpoſita quibus cauſa committenda & qualiter terminanda ibi num. 114

Supplicatione. 2. interpoſita quando ſententia confirmatur vel reuocatur quid obſeruatur, 1. to. fo. 220. co. 2. á nu. 128

Supplicatione 2. interpoſita copia partibus datur & quid allegari ſoleat, 1. tom. fol. 221. á num. 141

Supplicatio 2. in omnibus pendet á voluntate regis, 1. to. ibi co. 2. nu. 138

Supplicationi ſecundæ an ſit locus quis iudicet, & an ſupplicatio ab eo admittatur ibi num. 134

Supplicans quando poſsit ſine pœna á ſupplicatione recedere ibi, nu. 133

Supplicans nō euadit pœna ſententia in totū confirmata, licet in aliquo modificata ſit niſi adeo eſſet magna modificatio vt ſolū eius reſpectu poſsit poſtulari ibi nu. 131. &. 133

Supplicari ſecundo non poteſt, 1. to. fo. 201 co. 3. nu. 9. & quando poſsit ibi co. 4 nu. 10. 11. &. 12

Syndicari iudex defunctus qualiter debeat & an hæredes teneātur remiſ. 1. to. fo. 226 co. 4. nu. 19

Syndicari debēt iudices fraternitatis, ſimul cū reliquis iudicibus, 1. to. fo. 239. co. 3. circa medium verſiculo, contenta.

Syndicator iudex in concipiendis articulis quid debeat obſeruare, quos & quot teſtes recipere, & qualiter examinare, & eorū copiam præbere, 1. to. fo. 237. co. 1. &. 2

Syndicator iudex quomodo procedere, quas pœnas imponere, & quas executare, non obſtante appellatione, debeat, 1. to. fo. 239. co. 1. á nu. 39

Syndicator quid obſeruare teneatur, & ſyndicatus ſtylus traditur, 1. to. fo. 227. co. 4 nu. 1. 2. &. 3

Sydnicatores iudices cur creati, 1. to. f. 105 col. 1. nu. 6. & quid teneantur obſeruare & an ſyndicentur ibi nu. 8

Syndicatu tenetur iudex qui conuictum legitimis fecit torqueri, 1. to. fo. 167. col. 1. num. 8

Syndicatu tenetur iudex qui abſq; indicio vel fama ad capturam delinquentis peruenerit, 1. to. fo. 134. col. 1. nu. 3

Syndicatu tenetur iudex qui reū à carceribꝰ caſibus permiſsis ſub fidei iuſſoribus nō relaxauerit, 1. to. fo. 162. co. 2. nu. 93

Syndicatu tenetur iudex qui dolo aut culpa iudicauit, 1. to. fo. 26. co3. n. 73. & fo. 232 co. 4. nu. 18. & ad quid.

Syndicatu quibus modis procedatur, 1. to. fo. 232. co. 3. nu. 15

Syndicatu tenetur iudex qui nō tribuit parti ius ſuum, & qui ſententiā iniuſtam protulerit quādo teneatur, 1. to. fo. 232. col. 2. nu. 17. &. 18

Syndicatu tenetur iudex ad intereſſe quando aliquem iniuſte in carcerem mancipauit, 1. to. fo. ibi co. 2. nu. 19

Syndicatu tenetur iudex negligens in reddēdo iuſtitiam partibus, & ſi non ſeruauerit literas ſuæ commiſsionis & regia mandata ibi nu. 20

Syndicatu tenetur iudex qui executionem ſententiæ non fecit diu non impediente iuſta cauſa, 1. to. fol. 119. co. 3. nu. 64

Syndicatui quo temporis ſpatio ſtandū ſit, & an termino elapſo poſsit conuenire, 1. to. fo. 225. co. 2. nu. 9. 10. &. 11. & quando poſsint iudices ante tēpus recedere, & cauſas per procuratores, agere nu. 12, & qua pœna teneantur, ſi receſſerint, & quando impune recedant nu. 13

Syndicatus tēpore faciendū eſt magiſtratibꝰ á ſindicatoribus, & qui eos offenderint puniūtur acti tēpore adminiſtrationis fecerint, 1. to. fo. 226. co. 2. nu. 14. &. 15

Syndicatus tēpore magiſtratibus pro ſe, & ſua familia tenetur reſpondere ſi ciuiliter agatur ibi nu. 16. & qualiter nu. 17. &. 18

Syndicatus quid proprie dicatur, 1. to. fol. 224. co. 1. nu. 7

Syndicus quis dicatur eod. nu. 7

Syndicus conſtitutus ad certa negotia mandatū ſpeciale requirētia, & generaliter ad omnia non poteſt donare vel renuntiare, 1. to. fo. 10. co. 4. nu. 20

T.

TAbellio pluribus nominibus nuncupatur in vltima annot. ad totum opus folio 17. co. 4. nu. 2

INDEX

Tabellio qualis esse debeat, & qui non possint esse ibi fo. 18. co. 1. á nu. 8, ad 12

Tabellio non tenetur gratis seruire, & quando teneatur ibi nu. 21

Tabellio vltra mercedem taxatã etiam sponte oblatum non potest recipere ibi fo. 19, co. 1, á num. 22

Tabellio in fine instrumenti tenetur apponere quod accepit ibi nu. 25

Tabellio quid in registro, instrumentis, & actis iudicibus teneatur obseruare ibi. n. 26, & 28, co. 2

Tabellio qui protocolũ partibus tradit peccat mortaliter ibi co. 3. nu. 29

Tabellio quãdo confectionẽ instrumẽti poterit alijs committere ibi co. 3. nu. 30

Tabellio qualiter debeat traducere instrumẽtũ de protocolo tabellionis mortui ib. n. 31

Tabellio tenetur recitare partibus instrumẽtum ibi nu. 32

Tabel. si frater vel patruelis actoris sit apud eum intentari non potest, ibi co. 4, n. 38

Tab. qui nõ est & tabellionis officio fũgitur morte ponitur ibi fo. 20, co. 1. nu. 40, & 41

Tabellio si vt suspectus sit á partibus recusatus quid obseruetur ibi nu. 42, 43, & 44

Tabellio quæ debeat scire, & si errauerit in conficiendo instrumento qualiter puniatur remissiue, ibi co. 2. nu. 45

Tabellionis definitio in dict. vlti. annot. fo lio 17, co. 4, nu. 1

Tabellionis officiũ quando sit vile & quando non, ibi á nu. 4, ad 7

Tabellio á quo possit creari, ibi. fo. 18. co. 2 nu. 13, 14, & 15

Tabellioni in ciuilibus examen testiũ committitur & an eidem testanti credatur, ibi fo. 19, co. 4. nu. 35, & 36

Tabelliones inuiti omnia acta & instrumẽta cõscribere cõpellũtur, ibi. fo. 18, co. 4. n. 19

Tabelliones qui mandato superioris nõ obtemperant, nisi nimis occupati sint officio priuantur, ibi nu. 20

Tabelliones á pluribus debẽt abstinere, ibi fo. 19, co. 4, nu. 37, & 38

Tabellioni an potius quã testi credatur, ibi co. 3, nu. 33, & 34

Tabellionibus regijs nisi pestis tẽpore fides non adhibetur, vbi certus est numerus tabellionum ibi, fo. 18. co. 4. nu. 18

Tabellionum creatio an cõsuetudine introduci possit, ibi co. 3. nu. 16

Tab. creationi quę debeãt cõcurrere ib. n. 17

Terminus probatorius, vide probatorius terminus & probationum dilatio.

Tertius oppositor, vide oppositor tertius.

Testamẽti insinuatio corã seculari iudice facienda est licet clericus hæres sit, 2. to. fol. 9, & fo. 10. co. 2, co. 4. nu. 42

Testes non sunt de necessitate præcisa iudicij sine testibus sententia valet, 1. to. fo. 8 co. 1. à nu. 2, ad nu. 5

Testes á quibus producendi, vel citandi, & quid si sponte se offerant, 1. to. fo. 61. co. 3 nu. 17, & 18, & fo. 67. co. 1. nu. 97

Testes compelluntur per iudicẽ testificare, 1. to. fo. 61. col. 3. nu. 3. 16

Testes falsi qua teneãtur pœna, & quæ in testibus requirantur, ibi co. 4, nu. 21. remiss.

Testes quando possunt examinari, 1. to. fol. 63, co. 3. nu. 47. & 48

Testes quando litigantes debẽt cognocere, 1. to. fo. 64, co. 2. nu. 55, & 56

Testes á quo sint examinãdi & corã quo iurare teneãtur, 1. to. fo. 67, co. 2, n. 98. cũ tribus sequentibus, & quid in criminalibus seruatur, 1. to. fo. 162, co. 4

Testes si absunt in loco remoto vel sunt impediti á quo sunt examinandi, 1. to. fo. 67 co. 3, nu. 101, & 102

Testes intra quod tẽpus & qualiter examinãdi sint, 1. to. fo. 68, co. 1, nu. 108

Testes elapso termino probatorio non possunt produci, nisi per restitutionem, 1. to. fo. 68, co. 1. nu. 112, & 113

Testes de quibus debeant rebus deponere, 1 to. fol. 75, co. 1. nu. 17

Testes si de occultis deponãt delinquentes non sunt puniendi, 1. to. fo. 125, co. 1. nu. 11 & quando possint, nu. 13

Testes si in sũmario iudicio examinati sint vt fidẽ faciãt qd requiratur, 1. t. f. 163, co. 1. án. 1

Testes in summaria informatione quomodo examinãdi, 1. to. fo. 134. co. 1. nu. 9, & 10

Testes summariæ quando possint pro reproductis haberi, 1, to. fo. 163, co. 1. á nu. 1

Testes summariæ in plenaria ne vacilẽt possunt ad primã depositionẽ referri, & ideo prima eis exhibetur attestatio & quid in crimine hæresis seruetur, ibi col. 2. numero 6

Testes si in criminalibus vel ciuilib⁹ arduis á iudice tabellioni examinãdi cõmittantur qua pœna iudex & tabellio teneatur, 1. to. fo. 232, co. 3. in principio, á nu. 17

Testes in secunda instantia non sunt producendi super eisdem articulis vel directo contrarijs, 1. to. fo. 195. co. 3. nu. 16

INDEX

Teſtis vnius teſtimonio nulla cauſa terminatur, & quando vnius dicto creditur, & quæ cauſæ requirant plures duobus teſtibus, 1.to.fo.61.co.2.nu.10.11.&.12

Teſtis nõ precibus ſed precio corrumpitur, & ideo pars poteſt teſtem inſtruere, 1. to. ibi co.3.nu.19.&.20

Teſtis iuramentum per procuratorẽ præſtare non poteſt, & forma iuramenti præſtãdi á teſte, 1.to.fo.71.co.1.nu.142

Teſtis idoneus ſupplet defectũ non idonei, 1.to.fo.72.co.4.nu.5

Teſtis inhabilis á iudice de officio repellẽdus eſt, fo.73.co.4.nu.9.&.10

Teſtis de auditu quando fidem faciat, 1. to. fo.75.co.1.nu.18

Teſtis de credulitate deponens niſi rationẽ reddat cõcludentem non facit fidem ibi co.3.nu.19

Teſtis de occultis interrogatus poteſt vti ſubterfugio verborum iudicemque eludere, 1.to.fo.125.co.4.nu.9.&.10

Teſtibus quanta ſit fides adhibenda iudex melius quam illius ſcire poteſt, 1. tom.fo. 134.co.1.nu.9.&.10

Teſtium officium, 1.to.fo.8.co.3.nu.10

Teſtium multitudo refrœnanda & quid hodie ſeruetur, & in Luſitania, 1. to. fol. 61. co.1.nu.13.14.&.15

Teſtium productioni pars quæ renuntiauerit amplius nõ auditur, niſi ignoret alios teſtes habere, & quid de iure regio ſeruetur, fo.62.co.1.ibi co.1.nu.25.26.&.27

Teſtium depoſitio eſt nulla ſi parte non citata fiat, 1.to.fo.64.co.2.nu.54. vbi á n. 55.&.56. fallentiæ traduntur, & quid operetur citatio prædicta.

Teſtium obiectiones intra quod tempus opponendæ ſunt ibi, nu.56. &.57

Teſtium depoſitio ſine iuramento non valet & quando valeat, 1.to.fo.67.co.3.nu. 104.co.4.nu.139

Teſtium iuramentũ depoſitionẽ debet præcedere, niſi ſtatim poſt depoſitionẽ ſequatur ibi, nu.105.&.106

Teſtium contrarietas vitanda eſt, 1.to.fo.72 co.2.nu.4

Teſtium repulſæ vide repulſæ teſtium.

Theorica abſque praxi, & ſtyli peritia parũ prodeſt, 1.to.fo.1.co.4.nu.15

Theoricã vel praxim qui ignorant tanquã aliquo orbati pede claudicantes nec ius reddere nec aduocare poſſunt in initio operis, n.1.2.&.1.to.fo.1.co.2

Titulus lucratiuus, & oneroſus quis dicatur 3.to.fo.19.nu.23.&.24

Tituli beneficiales ſunt perpetui, 2.to.par.2 cap. vnico, nu.60.fo.40

Tortura quando adhibenda, & cur inuenta 1.to.fo.166.co.3.á nu.4

Tortura adhibita ſtatib⁹ legitimis probationibus fire⁹ negetur an eludatur, & eneruẽtur legitimę probationes, 1.to.fo.ibi co.4.n.10

Tortura quibus attẽtis adhibenda, 1.to. fo. 170.co.3.nu.65

Torturę ſentẽtia appellationẽ recipit cũ cõtineat damnũ irreparabile niſi triuola ſit appellatio. 1.to.fo.171.co.4.nu.79. &.80

Torturæ ſententia coram quibus exequenda, ibi, nu,82.&.83

Torturę cũ eſt locus quę iudex debeat ante torturã facere & qualiter reũ interrogare 1.to.fo.172.co.2.nu.91.&.92

Torturę artificatio quomodo facienda, 1.to. fo.ibi, co.3.nu.94

Torturæ ratificatio á minore ſine curatore fieri nequit, 1.to.fo.ibi.co.4.nu.93

Torqueri reus ad petitionem partis, & ex officio iudicis præciſæ tenetur, 1.to.fol.167 nu.11.&.12

Torqueri ſecũdo, tertiove, poteſt qui in ratificatione negauit quarto nõ poteſt pro vno delicto, ibi, co.2.nu.18.19.&.20

Torqueri bis poteſt reus vltra primã torturã in criminalibus proditionis, falſæ monetæ furti, rapinæ in alijs criminibus ſemel poſt primam torturam, ibi, nu.20. &.21

Torqueri reus non in omnibus caſibus ſed ingrauibus, & atrocibus debet, 1.tom.fo. 168.co.1.nu.32.&.33

Torqueri nemo poteſt niſi præcedentibus legitimis indicijs, & quæ ſint legima indicia & eorum quæ probatio requiratur, ibi nu.35.36.37. &.38

Torqueri quilibet poteſt qui non reperitur prohibitus ibi, fo.169.co.3.nu. 42. &.43

Torqueri quæ perſonæ non poſſint, ibi, á n. 44.ad nu. 48

Torqueri an poſſit clericus vel monachus, ibi, nu.49

Torqueri indiſtincte omnes poſſunt etiã ſi minores ſint in crimine leſæ maieſtatis diuinæ vel humanæ, ibi, co.4.nu.50

Torqueri qui non poſſunt an poſſint terreri, 1.to.fo.169.co.4.nu.51

Torqueri vt poſſit quis quę iudex animaduertere debeat & ſi per imperitiã vel dolo torqueri fecerit aliquẽ ad quid teneatur ibi fol.170.

fo.170.co.2.á nu.59.ad nu.64
Torquendi si sint plures á quo incipiendum & qualiter tormentũ adhibendum, 1.to.fo. 172.col.1.á n.85.ad nu.90
Torturæ sententia á qua est appellatum exequenda non est, & quando sit ibi, num. 81
Tortus non legitime iterum potest torqueri & tortus legitime quando possit, 1.tom. fo.167.co.3.á nu.13, ad nu.17
Tortus reꝰ si negauerit delictũ vel nõ perseuerauerit in cõfessione tẽpore ratificationis absoluẽdus est vel saltim ratione indiciorũ pœna arbitraria cõdẽnãdus ibi n.22
Tormenti executio qualiter facienda, 1. to. fo.172.co.1.nu.93
Tormentorum genera quæ magis frequenter á iudicibus ordinarijs frequentantur traduntur, 1.to.fo.171.co.3.nu.76
Tormentorum inusitatas species iudex nõ imponat & quando debeat imponere, 1. to.fo.170.co.4.nu.66.& 67
Tormentorum quæ genera in his regnis frequententur ibi nu.68
Tormentorum del sueño Italiano y de las tablillas forma traditur, 1.to.fo. 172.co.1 nu.72.& ibi co.1.nu.73
Vide in verbo confessio in tortura.
Trãsfuga quis dicatur.i.t.f.148.co.4.n.146
Triplicatio & quadruplicatio iure cũmuni cõceditur iure regio tantũ duplicatio admittitur, 1.to.fo.57.col.4.nu.44. & 47, & quid in foro ecclesiastico seruetur, 2. to.fo.30.co.2.nu.35, & 36
Tutor per inuẽtarium tenetur reddere rationem alioquin iuratur in litem quod iuramentum hæredibus pupilli transmittitur contra hæredes tutoris non, 3.tom.fo.52. co.3.nu.45.& 6
Tutor de dolo & lata culpa tenetur, 3.to.ibi co.4.nu.7
Tutela quibus modis finitur, 3.to.ibi, col.3 num.3

V.

VAgabundus quis dicatur, 1.to. fol.230. co.1.nu.11
Venditor ad quid teneatur, 3.to.fo.42. co.2.á nu.4
Venia petita á iudice quæ personæ conueniendæ sunt & quæ pœna contra conuenientes aliter sit, 1.tom. fol. à nu.4. ad numerum 13. & ibi absque citatione veniam esse concedendam traditur, & forma traditur petitionis veniæ.
Venia petita socer conueniendus est, 3. to. fo.59.co.1.nu.19
Via ordinaria ab executiua diuersa est, & alterius electione altera non tollitur, 1. to. fo.101.co.2.nu.2
Vicarius perpetuus ecclesiæ pro sua vicaria agere potest sine mandato rectoris, 1. to. fo.10.co.3.nu.35
Vicarius generalis episcopi est ordinarius, 1 to.fo.23.nu.6
Vicarius episcopi vices eius gerit ibi nu.7. & 2.to.fo.11.nu.3.& 4
Vicarius ordinariꝰ mortuo episcopo nõ potest exercere officiũ iam extinctũ ibi n.9.
Vicarius generalis episcopi ex generali cõmissione ab episcopo facta nõ potest beneficia cõferre nisi specialiter mãdetur, potest tamẽ instituere præsentatũ á patronis & cõstituere œconomũ ecclesiæ patronatę vacantis, 2.tom.fo.12.co.2.nu.6.7, & 8
Vicarius episcopi nõ potest ex generali cõmissione corrigere aut punire excessus subditorũ nec priuare quẽq; officio aut administratione aut inquirere de criminibus ad punitionem eorũ, secus vt episcopo nunciet, 2.to.fo.12.co.2.nu.9, & 10.& 11
Violẽtia á iudice ecclesiastico facta processus ad cãcellariã regiã quomodo deferatur & quę seruetur praxis, 2.to.fo.30.co.1.n.34
Vniuersitatis procurator vel syndicus non singulę personę conueniendæ sunt & si solus syndicus citetur sententia valet, fo.32.1 to.co.1.nu.45.46.&.47
Vsufructuarius suo nomine non potest agere confessoria & an possit seruitutẽ constituere, 3.to.fo.8.co.4.nu.28
Vsurariorum pœna, 1.to.fo.233.co.1.nu.26
Vsurarius manifestus quibꝰ modis dicatur eodem nu.co.3.in princi.
Vsurarum crimen an sit misti fori.2. to.fo. 8.co.1.nu.25.&.1.to.fo.233.co.1.nu. 25
Vsurarum probatio quæ sufficiat.1. to. fol. 234.col.1.nu.27.&.28
Vultu crimen non prodere est difficile. 1. to.fo.134.co.2.nu.10
Vxor succedit viro ab intestato deficientibus cognatis excluso fisco, 1. to. fol.88. co.2.nu.2
Vxor pro dote quando cæteris creditoribus præferatur ibi nu.3
Vxor non impedit executionem in bonis mariti factam quando ipsa habet rem specialiter hypothecã, & quando præferatur ibi num.4

LIBELLI, PETITIONES,

INTERROGATORIA, SENTENTIAE

& alij actus iudiciales omnes, qui sermone Hispano in hoc opere continentur, particulari indice ostenduntur.

Ex primo Tomo.

Argos contra el corregidor y respuesta a ellos, fo. 216. co. 3. nu. 31, & 32

Interrogatoriũ, fo. 64. co. 3. num, 63

Interrogatorio sobre el articulo de la restitucion foli. 69. co. 1. nu. 126

Interrogatorio de tachas de testigos, fo. 79 co. 3. nu. 36

Interrogatorio de la residencia cõtra el corregidor y sus juezes, fo. 23?. co. 3. nu. 16

Interrogatorio de descargos, fo. col. 1. nu. 33

Libellus quando filius vel alius venia petita aliquem conuenire debet, fol. 29. co. 2. num. 14

Libellus quando pater petit nomine filij in rebus aduentitijs fo. 30. co. 3. nu. 19

Libellus quando mulier petit licentiam aiu dice vt possit quẽ conuenire ex eo quod maritus sit absens fo. 31. co. 3. nu. 40

Libellus quando credito r hæreditarius petit hęredem adire vel repudiare to. 1. fo. 32 co. 1. nu. 49

Libellus in actione de constituta pecunia, fo. 39. co. 3. num. 53

Libellus exceptionis declinatoriæ fori fol. 44. co. 1, nu. 29

Libellus plurium dilatoriarum exceptionum fo. 45. co. 3. nu. 39

Libellus ad litem contestandam fo. 52. co. 2. num. 51

Libellus exceptionis perẽptoriæ oppositæ ante litẽ contestatam ad impediendũ litis ingressum fo. 54. co. 3. nu. 6

Libellus responsorius rei ad petitionẽ actoris cum exceptionibus peremptorijs & reconuentione fo. 55, co. 3, nu. 17

Libellus replicationis actoris ad libellũ rei fo. 56. co. 2. nu. 35

Libellus duplicationis rei ad replicationẽ actoris to. 1. fo. 57. co. 2. nu. 41

Libellus de bien probado fo. 74. co. 1. n. 13.

Libellus quo actor petit curatorem dari bonis captiui vel absentis fo. 90. co. 3. n. 24

Libellus oppositionis contra executionem fo. 118, co. 1. num. 10

Libellus denuntiationis folio, 126. columna. 3. numer. 5

Libellus accusationis criminaliter intentatæ fo. 156. co. 1, n. 3

Libellus accusationis ciuiliter intẽtatæ ibi fol. 157. colum. 3. num. 5

Libellus responsorius rei criminaliter accusati fo. 160. co. 3. num. 61

Libellus allegationis ex parte rei criminaliter accasati fol. 159. colum. 1. numer. 31

Libellus appellationis fol. 191. co. 3. nu. 44

Libellus de agrauios fo. 195. num. 14. y respuesta a el num. 14

Libellus de oppoſicion de tercero, foli. 120. colum. 3. num. 17

Libellus de esperas fo. 122. colum. 1. num. 2

Libello de accusacion y demanda a instancia de parte contra el corregidor en residencia publica, fol. 240. colum. 1. nu. 45.

Mandamiento executiuo fo. 117. co. 2. nu. 5 & ibi como el alguazil haze la execuciõ.

Peticion de execucion por conocimiento fo. 117. colum. 1. num. 1

Peticion de execucion por instrumento publico ibi colum. 3. num. 4

Petitio termini vltra marini fol. 63. colum. 3. numero 41

Petitio restitutionis aduersus omissam probationem fo. 68. co. 3. nume. 116

Petitio conclusionis ad diffinitiuam fo. 78 colum. 1. num. 4

Petitio nullitatis fo. 83. co. 1. num. 11

Peticiõ de cesiõ de bienes fo. 120. co. 3. n. 1.

Peticiõ de tormento fo. 167. co. 3. numer. 3.

Pedimiento del querellante para que el juez mande llamar a pregones al reo foli. 181. co. 1. num. 23

Pre-

INDEX

Pregon y rebeldias contra el auſente accuſado, fo.eodem,181.co.3.n.25.&28.& fo. 182.co.1.nu.33
Pregon de reſidencia fo.228.co.1.nu.4
Pregon de las coſas tocãtes al gouierno de la Republica ibi co.3. nu.5
Preſentacion en grado de appellacion fol. 193.co.1. nu.8
Preſentacion en conſiſtorio fol.203.colu.1 nu.6
Proceſſo executiuo en romance fo. 116.co. 1.á nu.1
Proceſſo de ceſsion de bienes fo.120.col.1 nu.1
Proceſſo de eſperas de acreedores,foli. 122. co.3.nu.1
Proceſſo de reſidencia fo.227. col.1.á nu.1
Relacion del Relator,fo.195.co.3. nume.15
Recuſatio iudicis,fo.8c,co,1.nu.14.& fol. 71.co.3.nu.31
Requirimiento para que el juez ſentẽcie fo. 81.co.1.nu.19
Supplicationis forma & Reſponſio ad ſupplicationem,fo.201.co.1.nu.4.& 5
Supplicationis ſecundæ libellus,1.to.f.222 co.3.nu.140
Sentencia interlocutoria de prueua,foſi.61. co.1.nu.1
Sententia reſtitutionis aduerſus probationẽ & allegationem omiſſam,fo.69.co.3.nu. 164
Sententia qua cõceditur terminus vltramarinus,fo.63.co.1
Sententia per quam teſtes recipiuntur ad repulſarum probationem,fo.76.co.1.nu.35
Sententia concluſionis ad diffinitiuam,fo. 78.co.1.nu.7
Sentẽtia diffinitiua in fauorem actoris, fo. 81.co.3,nu.21.
Sententia abſolutaria in fauorem Rei ibi. nu.22
Sententia abſolutoria ab inſtantia iudicij, fo.ibi co.1.nu.23
Sententia nullitatis,fo.83,co.3.nu.13
Sententia in qua declaratur non eſſe locum nullitati,ibi.nu.14
Sentencia en que ſe da por libre el executado,fo.119.co.3.nu.11
Sentencia de trance y remate ibi,nu.12
Sentencia de remate en que el juez recibe a prueua en via ordinaria al reo quãdo ſus teſtigos eſtan auſentes,fo.ibi.colu.1.numero 16
Sentencia diffinitiua de ceſsion de bienes, fo.121.co.1.nu.3
Sententia qua cõceditur dilationis beneficium debitori & qua denegatur foli. 122. co.3.nu.4,& 5
Sentencia de tormento de agua y cordeles, fo.171.co.3.nu.69
Sententia tormenti de garrucha,fo.ibi.co. 1.nu.70
Sententia tormẽti de ladrillo y ſueño al eſtilo eſpañol ibi,nu.71
Sententia tormenti non exprimendo genus tormenti,fo.172.co.1.nu.75
Sententiæ tormenti executio quomodo practicanda,fo.173.co.1,nu.93
Sententia diffinitiua condemnatoria.fo.175 co.3.nu.108
Sentencia diffinitiua in cauſa mortis fo.176 co.1.nu.125
Sentencia de la pena del deſprez.fo.182.co lu.1. nu.30
Sentencia de la pena del homicillo, ibi.co. 3.num.35
Sentencia y auto en que ſe manda poner la accuſacion fo.183.co.1. nu.38
Sentencia y auto quod curator bonis abſentis vel captiui datur,fo,90.co.2.nume.25
Sententia contra Reũ abſentem accuſatum fo.183.co.1.nu.38
Sententia diffinitiua in ſecunda inſtantia, fo.200.co.1.nu.6
Sententia confirmatoria ibi,nu.7
Sententia diffinitiua en reuiſta, fol.201.co lu.3.nu.8
Sententia reuocatoria conſiſtorij,foli.204 co.3.nu.15
Sentencia contra el corregidor, fo.239.co. 4,nu.38.y carta para ſu Mageſtad,fo.ibi co.3.nu.43

Ex ſecundo Tomo.

Comparitio rei citati ſimpliciter facta fo.21.co.1.nu.5
Comparitio rei citati habẽtis exceptionem dilatoriam ibi, col. 3.num.6
Interrogatorio en el articulo de la declinatoria.fo.29.co.3.nu.30
Interrogatorio del actor enel negocio principal fo.31.co. 1.nu.37
Interrogatorio de repreguntas por parte del reo alas pregũtas preſentadas por el actor fo.32.co.1.nu.39

INDEX

Libellus in cauſa decimali, fo. 23. colum. 3. nu. 3
Libellus recuſatio iudicis tā ordinarij quā delegati à papa, fo. 29. co. 3. nu. 27
Libellus in exceptione declinatoria fori. fo li. 29. co. 3. nu. 29
Libellus in beneficio cap. Oduardus fo. 48 co. 3. nu. 8
Libell⁹ quo actor petit ſe mitti in poſſeſsionem ob contumaciam rei fol. 43. colu. 3. nu. 104
Libellus appellationis, 5. p. c. vni, n. 9. fo. 56
Libellus grauaminū coram iudice appellationis porrigendus, fo. 59. nu. 16
Libellus reſponſorius appellati ibi nu. 17
Sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat ſe eſſe iudicē fo. 60. co. 3. nu. 22. & ibi nu. 24. co. 61
Sententia interlocutoria de aſſentamiēto ex primo decreto fo. 43. co. 1. nu. 109
Sententia interlocutoria ſecundi decreti fo li. 45. co. 3. in principio.
Sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat ſe non eſſe iudicem, foli. 60. colu. 1. in medio.
Sententia interlocutoria qua partes recipiūtur ad probationem ibi in fine.
Sententia confirmatoria & reuocatoria ibi co. 3

Ex Tertio tomo.

Libellus in actione perſonali fo. 4. nu. 15
Libellus in actione furtiua fo. 5. nu. 15
Libellus in actione reali fo. 7. co. 1. nu. 21
Libellus in actione cōfeſſoria fol. 9. nu. 44
Libellus in actione negatoria ibi nu. 45
Libellus in actione familiæ hæriſcundæ fo. 11, nu. 19
Libellus in actione communi diuidundo fo. 12. nu. 11.
Praxis in actione finiū regundorū f. 13. n. 17
Libellus in actione Publiciana fol. 15. n. 25
Libellus in actione reſciſſoria fol. 16. nu. 30
Libellus in actione reuocatoria fo. 19. nu. 31
Libellus in actione hypothecaria fo. 22
Libellus in actione pignoratitia directa contra creditorem ibi.
Libellus in actione pignoratitia contraria contra debitorem fo. 22
Libellus in actione de conſtituta fo. 23. numero. 17
Libellus in actione de peculio fo. 24. nu. 23
Libellus in actione contra corrumpentem album prætoris fo. 27. nu. 13
Libellus in actione de in ius vocando patrē aut patronum fo. 28. nu. 11
Libellus in actione contra eximentē vi aut dolo in ius vocatum ibi nu. 5
Libellus in actione qua dominus contendit quem ſeruum eſſe fo. 30. nu. 10
Libellus in actione qua ſeruus contendit ſe liberum eſſe fo. ibi. n. 11
Libellus in actione qua quis contēdit ſe patronum alicuius eſſe ibi nu. 7
Libellus in actione qua quis contendit ſe filium alicuius eſſe fo. 31. nu. 11
Libellus in actione qua quis contendit ſe patrem alicuius eſſe fo. 32. nu. 12
Libellus in actione furti manifeſti fo. 35. numer. 51
Libellus in actione furti non manifeſti ibi nu. 52
Libellus in actione vi bonorum raptorū ibi num. 53
Libellus in actione legis Aquiliæ ibi n. 54
Libellus in actione ex ſtipulatu fo. 37. nu. 4
Libellus in actione ſerui corrupti ibi. nu. 6.
Libellus in actione ex lege cōdictitia aduerſus plus debito petentem. fo. 38. nu. 9
Libellus in actione quod metus cauſa fo. 39 num. 9
Libellus in actione de calumniatoribus fo. 40. nu. 4
Libellus in actione exempto foli. 42. nu. 16
Libellus in actione ex vendito fo. 43. nu. 21
Libellus in actione locati fo. 45. nu. 22
Libellus in actione conducti ibi, nu. 23
Libellus in actione directa negotiorum geſtorum, fo. 46. nu. 19
Libellus in actione contraria negotiorum geſtorum fo. 47. nu. 20
Libellus in actione directa mandati ibi, numer. 6
Libellus in actione contraria mandati foli. 48. nu. 7
Libellus in actione depoſiti volūtarij, & neceſſarij fo. 50. nu. 32
Libellus in actione pro ſocio, & ad diſſoluēdam ſocietatem fo. 51. nu. 14. & 15
Libellus in actione directa tutelæ, fo. 53. numer. 11
Libellus in actione contraria tutelæ ibi numero. 12

INDEX

Libellus in actione directa pro tutelæ ibi, nu.13

Libellus in actione commodati directa, fo. 54.nu. 6

Libellus in actione commodati contraria, fo.55.nu.7

Libellus in actione præscriptis verbis ex æstimato, fo.56.nu.16

Libellus in actione præscriptis verbis ex permutatione ibi, nu.17

Libellus in actione petitionis hæreditatis fo.57.nu.10

Libellus in actione pro dote non promissa, fo.59.nu.26

Libellus in actione pro dote promissa ibi, nu.28

Libellus in actione pro dote repetenda, fo. 60.nu.29

Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco fo.61.nu.9

Libellus in remedio, l. diffamari. C. de ingenuis, fo.63, nu.5

Libellus in remedio, l. si contendat. ff. de fideiussoribus, fo.64.nu. 4

Libellus in remedio, l. in omnibus. ff. de iudicijs, fo.65.nu.5

Libellus in remedio, l. denuntiamus. C. de his qui ad eccles. conf. fo.65.nu.7

Libellus in Remedio l. 2. C. de rescin. ven.

FINIS.

Libellus in act. retract. v. Azeved. in l. 7. tit. 11. lib. 5. n. 85

EX IVRE CIVILI PONTIficio & regio ſequentes loci, in hoc opere explicantur.

Ex iure Ciuili.

Ex 2. §. deinde, Cornelius, ff. de origine iuris, 1. to. fo. 122, co. 3 num. 12

Lex fin. ff. de ferijs, 1. to. foli. 62 co. 1. nu. 23, & 24

Lex ſi cui eorum, §. affinitates, ff. de poſtulãdo, 1, to. fo, 29, co. 2, nu. 9

Lex minor, 25. annis cui fideicõmiſſum, ff. de minoribus, 1. to. fo. 86, col. 2, nu. 19

Lex in omnibus. l. non quemadmodũ, 35. ff. de iudicijs, 3, to, fo. 64, co. 1, nu. 1

Lex & poſt edictũ, ff. de iudicijs, 2. to. fo. 37 co. 3, nu. 25

Lex hæres abſens, ff. de iudicijs in princip. 2, to, fo. 1, col. 4, nu. 41

Lex 1, ff. ſi menſor falſ. modi. 3. to, fo. 64. co. 2, numero 8

Lex dedi, 3, ff. de condi, cauſa, data, 3. to. fo. 55. co. 1, nu. 1

Lex naturalis, §. at cum do. ff. de præſcriptis verbis, 3. to. fo. 30, á nu. 5

Lex 3. §. ſi pupillus. ff. de tutelis, 1, to. fol. 30, co. 1. nu. 25

Lex ſcire etiam §. qui autem. ff. de execut. tut. 2, to. fo. 38. co. 2. nu. 32

Lex Caius. ff. ad S. C. Syllanianum, 1. to. f. 5, col. 3. nu. 18

Lex poſt legatum, §. his vero, ff. his de quæ ind. g. 1, to. fo. 61. co. 3. nu. 17

Lex ſi finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto. 2. to. fo. 42. co. 3. nu. 95

Lex cum prolatis, lex præies. ff. de re iudicata, 1. tomo fo. 63. co. 4. nu. 171

Lex ait prætor. §. 1. ff. de re iudicata, 1, to. fo. 95, co. 2, nu. 16

Lex ſiquis pro eo. ff. de fideiuſſoribus, 3. to. fo. 25. co. 3. num. 8. & 9

Lex 1. C. de legatis, to. 1. fo. 95. co. 2. nu. 19

Lex in exercendis. C. de fide inſtrum. tom. 1 fo. 61. co. 2. num. 8

Lex fin. §. donec. &. §. & ſi præfatam. C. de iure deliber. to. 1. fo. 97, co. 2. nu. 43, & co. 3. nu. 45, & 46

Lex omnes. §. fin. verſ. propoſita actione. C. de epiſ. & cler. to, 3, folio 1, colu. 1. num. 7 & 8

Lex 1. C. quando actio ciuilis præiudicet criminali to. 1. fo. 30, co. 4. nu. 31, & 32

Lex quoniã auth. hodie. C. de cuſtodia reorum, to. 1. fo. 135, co. 2. nu. 12

Lex non dubium. C. de legibus, to. 2. fol. 3, co. 4. nu. 12

Lex fin, C. de interdictis to. 3, fo. 1. co. 1, nu. 7, & 8

Lex edita. C. de edendo, ibidem

Lex diffamari. C. de ingenuis, & manumiſſis, to. 3, fo. 62. co. 1. á nu. 1

Lex denuntiamus. C. de his qui ad eccleſias confug. to. 3, fo. 65, co. 4, á nu. 1

Lex 3. C. quorum appell. non recip. 1. to. fo. 239, co. 3. nu. 41

Lex 2. C. quomodo & quando iudex, tom. 2 fo. 37. co. 2. nu. 27

Lex ingoret. C. de reſti. mili. ibibem, col. 3. nu. 29

Auth. hoc ſi debitor. C. de pigno. to. 3. fo. 21 co. 3. nu. 35

Auth. ſed hodie. C. de action. & obig. ibid.

Auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex, to. 2, fo. 36. co. 1. nu. 13

Auth. vt cũ de appell. cognoſ. §. ſancimus collatione. 8, t, 1. f. 97. co. 4. n. 43. 45, & 49

Auth. de mandatis principũ. §. ſed neque. verſ. nec. collatione. 3. to. 1, fo. 144, col. 1, num. 57

Auth. de litigioſis. §. ad hoc autem coll. 8, to. 3. fo. 21, co. 2, nu. 36. §. ſic itaque diſcretis, inſtitu. de actionibus, tom. 3, fo. 4. co. lum. 2. nu. 13, & 14

Ex iure Canonico.

C Siquis obiecerit, 1. q. 3, to. 1, fo. 16. co. 1, num. 58

C. fi. ead. cauſa, & quæſt. ibidem nu. 58

INDEX

Cap.1.4.quæſt.4.to.1.fo.8.co.1. á nu.1
Cap.non ſunt audiendi,10.q.3.to.1.fol.152 co.9.nu.10.& 11
Cap.nullo,12.q.1.ibidem
Cap.quis aliquando verſ. item illud,de pœnitentia diſt.1.ibidem
Cap.2.9.q.3.to.2.fo.4.co.3.nu.17
Cap.admonere,33.q.2.fo.10.co.2.nu.53
Cap.experientiæ,11.q.1.to.3.fo.1.co.2.nu. 7.&.8
Cap.octaua,12.q.2.ibidem
Cap.qualiter & quando,1.&.2.de accuſationibus to.1.fo.3.co.3.in fin.
Ca.for⁹ de verb.ſignifi.to.1.fo.6.co.4.n.1
Cap.item cum quis,de reſti.ſpol.to.1.fo.42 co.3.nu.4
Ca.intelleximus de iudicijs,to.1. fo.45.co. 3.n.40.& co.3.nu.52.&.53.
Ca.2.de procura.to.1.f.46.co.3.n.54.&.55
Ca.cum non ab homine,de ſent. excо.to.1 fo.48.co.1.nu.74
Cap.cum Ioannes, de fide inſtrum.to.1.fo. 91.co.2.nu.9
Cap.in cauſis.13.de teſtibus to.1.fo.62. co. 4.nu. 23.&.24
Cap.inter alia de immuni.eccleſ.to.1. f.141 co.1.nu.17.& fo.144.co.4.nu. 61. & fol. 137.co.2.nu.181
Cap.eccleſiæ,de immu.eccleſ.to.1.fol.142. co.1.nu. 4
Cap.1.de homicidio,to.1.fo. 146.co.3.á n. 113
Ca.ab eccleſiarum,de officio ordi.to.2. fo. 3.co.3.nu.5.& fo.3.co.1. nu.11
Cap.decernimus de iudicijs,to.2.fo. 6.co.1 num.4
Cap.fina.de libelli oblatione,to.3.fo. 1.co. 2.num.7.&.8
Cap.examinata de iudicijs, ibidem
Cap.1.de mutuis petit,ibidem
Cop.2.de ordine cogni.to.1.fo.215.co.4.n. 82. &. 83
Cap.cum veniſſent,de inſtitutio.ibid.
Cap.præterea de vſuris,to.1.fo.233. co.1.n. 26
Cap.quoniam frequẽter,§.porro, vt lite nõ conteſt,to.2.fo.36.co.4 nu.14
Cap.cum olim,de teſtibus,ibidem
Cap.fin.de eo qui mittitur in poſſ.to.2.fol. 38.co.1.nu.28
Cap.cũ veniſſent de eo qui mittitur,in poſ. to.2.fo.39,co.4.nu.47,& 48
Cap.vnico de eo qui mittitur, in poſſ.lib.6 to.2,fo.36,col.3,nu.11
Cap.felicis,§,per hoc, de penis lib.6,tom.2 fo.8,co.2.nu.41
Cap.1,de exception.lib.6,to,1.fo.45, col.4 nu.46
Cap.ex eo de regul.iur,li.6,to.1,fo.193, co. 3,nu.3
Extrauag.ad euitandum ſcandalum Martini V.to.1.fo.47,co.3,nu.72

Ex Cõcilio Tridẽtino.

CAp.20,ſeſſ.24,de refor.to.2, fo.14, co.1 nu.6.cum ſeq.& to.1,fol.171, col.4,á n.25
Cap.6.& cap.8,ſeſſ.22,de reform. to.2, fol. 10,co.1,nu.45,& 46
Cap.3,ſeſſ.25, de reform.to.2,fo,36,co.3,numer.8
Cap.ſeſſ.13,de reform.in fin.to.1,fo. 81,col. 4,á nu.25
Cap.1,&4,ſeſſ.14,de reform.to.2,fo.45,co. 1,& 2
Cap.1,ſeſſ.6,de reform.ibidem
Cap.1,ſeſſ. 13,de reform.ibidem

Ex iure Regio.

LEx fi.tit.13,par.1,to.1,fo. 97,co.3,nu.44 45,& 46
Lex 7,tit.6,par.6,ibidem
Lex 13,titu.9,par.7,ibidem
Lex 3,tir.15.par.5,to.1,fo.109,co.4,nu.12
Lex 5,titu.29,par.7,to.1,foli.135, col.2,numero 12
Lex 4,tit.24,part·3,to.1,fol.195,col.3. á numero 22
Lex 1,tit.7,par.7,to.1,fo.1,co.3,nu.13
Lex 7,tit.6,par.6,tomo 1,folio 97,co.4,numero 44
Lex 3,tit.13,lib.3,ordin.hodie,l.6,tit.15,lib. 4 ,recop.to.1,fo108,co.1,numero15
Lex 19, Tauri hodie,l.6,tit.3,li.4,reco. to. 1,fo.31,co.4,nu.38
Lex 1,tit.16,lib.2,recop.to.1,fo.14,co.1, numero 12
Lex 59,tit.16,lib.2,recop.to.1,fo.15,co.4,á numero 51
Lex 8,tit.6,lib.3,l.5,tit.1,li.3,l.1,ti.27,ver. y mandamos que los eſcriuanos,lib. 4,recopil.1,to.fo.16,co.1,nu.62
Lex 2,tit.17,li.4.reco.to.1,fo.27,co.1,n. 85

Lex

INDEX

Lex,10.titu.7.lib.4.recop.to.1.fo.34. co.2 num.10

Lex,6.titu.41.lib.4.reco.to.1.fo. 95.col.3. num.23.&.24

Lex,20.tit.2 .lib.4.recop.to.1.fo.102. co. 3.nu.12.&.13

Lex,27.titu.1.lib.3.recop. ibid.

Lex,9.titu.16.lib.5.recop.to.1,fo.109.co. 2.nu.18

Lex,2.tit.24.lib.4.recop.to.1.fo. 122.col. 3.nu.12

Lex,3.tit.10.lib.4.recop.to.1.fo.179.co.1. nu.6

Lex,7.tit.18.lib.4.recop.to.1.fo.195. co.1. num.14

Lex,1.&.7.titu.20.lib.4.recop.to.1.fo.201. co.3.nu.22

Lex,5.tit.12.lib.2.recop.to.1.fo.211. col.4. num.43

Lex,8.&.9.tit.20.lib.4.recop.to,1.fo. 215 co.4.nu,82.83.&.84

Lex,3.tit,20.lib.4.reco.ibi fo.216.co.3.numer.89

Lex,3.titu.3.lib.4.recop.to.1.fol.35.col.2. num.47

Lex,1.tit.2.li.4.reco.to.1.fo.40.co.2.n.59

Lex,27.tit.1.li.3.reco.to.1.fo. 25.col.1.numer.44

Lex,1.tit.4.lib.4.reco.to.1.fol.152. col.4. num.37

Lex,1.titu.4.lib.4.recop.tom.1.fo.46.co. 1.nu.44

Lex,2.tit.21.lib.4.recop.to.1.fol.94.col.3 num.11

FINIS.

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

FINIS

El muy Illustre Señor D. Garcia de Paredes Comendador Maior de Alcantara del Consexo de su Mag.d

Señor D. Juan Gomez de Lara

El Ordinario

Jose Phelipe

Señor Mr. Andres de Orduña

7 ubi explicat autoritatem D. Thomae in articulo qua videtur dicere quod est obiectum formale quod veritas 1.a / de 1.a veritate trascendentali idest de ipso vero deo sed non occurrit interrogationi ~~[illegible]~~ quae fieri potest quid veritas addat impossibile enim est non addere formalem respectum ad intellectum saltem divinum et haec est veritas 1.a formaliter ideo dicendum est D. Thomam ibi voluisse non solum obiectum quod sed etiam rationem innuere intelligibilitatis ipsius dei revelabilis et credibilis quae est ratio sub qua si de cognoscibilitate extrinseca intelligatur si de intrinseca vero illa intelligibilitas pertinet ad obiectum quod quia materialiter supponitur et requiritur ad rationem sub qua quae est revelatio divina quia si non esset ens et cognoscibile ab intrinseco non posset per extrinsecum testimonium cognosci —

PRACTIC

DE

Paz

931
3633